HOMERI
ODYSSEA.

Iusto IOANNIS SPONDANI Mauleonensis COMMENTARIO illustrata,

& PRAEFATIONE exornata.

Item BATRACHOMYOMACHIA, HYMNI, & POEMATIA aliquot, quæ Homero adscribuntur.



BASILEAE.

M. D. LXXXIII.

PRAEFATIO IOANNIS SPONDANI IN
ODYSSEAM CVM ILLIVS ARGVMENTO.



LCIDAMAS grauis Philoſophus Odyſſeam uitæ ſpeculom pulcerrimum appellauit quod dictum miror ab Ariſtotele (ſi tamen Ariſtotelis ſunt illi libri) Rhet. lib. 3. inter frigida numerari. Iudiciũ potiùs in Ariſtotele, aut quiſqois eſt eorũ autor, ſummoperè deſidero, & elegãtiam illius apophtegmatis ſuſpici & laudari uolo. Primùm.u.uerè dictum eſt, deinde tranſlatio illa ſpeculi nõ ita eſt remota ut facilè tolerari nõ poſsit. In Vlyſſe enim Homerus uirũ nobis depingit qualem eum eſſe oportet, qui prudenter tranſigere uitam exoptat. Hoc enim innuunt illa epitheta πολυμήχανος πολύτροπος, πτολιπόρθιον, & cætera huiuſmodi. Neque enim uaſritiem illam in eo fingit, qua alijs iniuſtè noceat, ſed qua ſibi tantùm proſit, ut uarij Cõmeotatiorum noſtrorum loci indicabunt. Non eſt neceſſarium ſigillatim eius facta recenſere, quæ ex huius uoluminis lectione facilè innoteſcent. Breuiter tantum totam hiſtoriam perſtringemus, ut Plutarchus fecit io Iliade. Hæc eſto ergo totius operis Synopſis. Integram narratiooem Homerus Poeticè ab ipſo quaſi fine eſt auſpicatus, ut ſuo loco exponemus. Diuerſabatur Vlyſſes apud Calypſo, unde conſilio Deorum in patriam dimitti à Dea iubetur Mercurio nuntiaote. (interea Telemachus ad Neſtorem & Menelaum, ut aliquid de patre expiſcaretur, proficiſcitur) Dimittitur, dum nauigat à Neptuno obſeruatur, qui tempeſtate immiſſa naufragium eum facere coegit: excipitur tandem à Leucothea, à qua arrepto natandi adminiculo, ad Phæacum terram paruenit. Ibi nudus per noctem integram delituit. Poſtera die Nauſicaa Alciooi Phæacum Regis filia, Minerua ita negotium diſponente, ad flumen accedit. Vbi Vlyſſes ab ea excipitur, in urbemq; deducitur. Ibi Alcinous hoſpitio eum excipit, tum in conuiuio errorum ſuorum ordine oarrationem perſequitur, inde omui genere humanitatis ab Alcinoo alijsque proceribus cohoneſtatus, comites & nauem ad reditum in Ithacam accipit, ubi ſomno ſopitos deponitur. Excitatus, à Mioerua quid facto opus ſit monetur: tuguriolum ſubulci peruenit, & igoorus apud eum diuerſatus eſt, ſe Vlyſſem eſſe diſsimulans. Intereà redit Telemachus, & ſubulcum accedens, poſt ſermones ultro citroqoe habitos, Telemachus ſubulcum in orbem ad Penelopem, ut eam de ſuo reditu commoneſaceret, ablegat. Eo profecto prodit ſe Telemacho Vlyſſes, de ioterimendis procis conſiliom capiuut, & illud poſtmodum feliciter exequuntur. Interemptis procis ſit iu Vlyſſem ab Ithacenſibus tumultus, mauu coacta in eum, qui iam in agro apud Laertem patrem, ad quem clàm erat poſt illam cædem profectus, uerſabatur, irruont, pugna commiſſa paucos Ithacenſes deſiderant, bellum tandem Iouis ſulmioe potiſsimùm dirimitur, ſuoque regno, pacto cum ciuibus ſœdere, Vlyſſes Mineruæ beneficio reſtituitur. Hoc eſt paucis argumenrum totius Odyſſeæ, ad cuius lectionem ſatius eſt accedere, quàm nimis longa oratione lectores remorari, quandoquidem abundè Iliadis Prolegomena ea, quæ ad Homerum pertinent, indicant. Hic ergo eò breuiores eſſe uolumus quò ibi prolixiores fuimus. Quædam tantum de Homero παραλειπόμενα certis de cauſis io primis Prolegomenis obmiſſa, hic referemus. Primum qualis fuerit Homerus docet eius ſtatua, quam deſcribit Cedrenus. Locum integrum autem deſcribemus, ut melius cohęreat oratio, ex Xylandri uerſione. Tunc & Octagonum (ſup. Conſtantinopoli) inceodio eſt abſumprum: & balneum Seueri quod Zeuxippi uomen geſsit, in quo uarium inerat ſpectaculum, artiumque ſplendor, quippe ibi fuerunt omnis ætatis opera ex marmore, ſaxis, lapidibus, & æreæ imagioes: quibus hoc unum deerat, quòd animæ non inerant eorum, quos eæ reſerebaut. Inter præcipua illa & ingenium ſ[illegible]rantia opera ſtabat & HOMERVS, qualis fuerat, cogitabundus, manibus conſertis infra pectus, barba ſine cultu demiſſa: capilli capitis æquales, rari ab utraque ſincipidis parte, facies præ ſenio hirſuta ac curis de uniuerſo, naſus ad reliquas partes proportione æqoali: oculi palpebris affixi, ita ut cæci formam præ ſe ferrent, qualem eum fuiſſe fama fert. Sopra tunicam palliolo erat amictus, & ad baſin infra pedes eius lorum quoddam æneum erat ſubiectum. Hæc eſt ſtatua Homerica, quæ etiam in illo iucendio perijt. Lucianus in Encomijs Demoſthenia meminit ſtatuę Homericæ, quæ erat in templo Ptolemæi ad dextram collocata, prolixa coma iuſignis. Memorat præterea alibi idem Cedrenus fuiſſe Cooſtantiuopoli in Baſilica bibliothecam librorum M. C. X X. continentem: inter quos fuerit etiam Draconis ioteſtinum pedes centum & uiginti longũ, cui Homeri Poemata Ilias & Vlyſſea aureis literis inſcripta: quod miraculum abſumpſit incendiom creato Imperatore Baſiliſco. Mauaſſes hoc Leonem 3. feciſſe memorat in Annalibus, ac ſolius inteſtioi Draconis meminit oon etiam literarum aurearum. Quàm ſit autem antiquus ſcriptor Homerus, teſtarur Ioſephus libro primo contra Appionem his uerbis: Conſtat autem, quod apud Græcos nulla inuenitur couſcriptio, poemate Homeri uetuſtior: & huuc etiam poſt bella Troiana fuiſſe mauiſeſtum eſt. Quod autem ſubijcit: Et aiunt neq; hunc literis ſuum Poema reliquiſſe, ſed cantibus memoria reſeruatum, poſteà fuiſſe compoſitum, & propterea multam in eo comperiri diſſonantiam. hoc, inquam, arguit parum diligenter in Homero uerſatum Ioſephum. Nam quæ eſt rogo illa diſſonautia in Homero? Mihi ſanè hactenos nulla eſt obſeruata, quod ſciam. Quanti hunc Poetam fecerit Plato ex locis ſequentibus conſtabit. In Phœdone appellat eum θεῖον ποιητὴν diuinum Poetam. In Ione ἄριστον καὶ θειότατον τῶν ποιητῶν, Poetarum omnium & præſtantiſſimum & dioioiſsimum, de quo multa in eodem Dialogo. In Theętetο adductis Poetarum qoorundam locis & tandem Homeri, reliquos exercitum: Homerum uerò Imperatorem appellat, τίς ἂν ἄν ἔτι, inquit, πρός γε τοιοῦτον στρατόπεδον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναιτο ἀμφισβητήσας μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι, Decimo lib. de Repub. Socrates fatetur Homerum eſſe ποιητικώτατον καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν. Scio tamẽ in libris de Repub. damnari Homerum à Socrate quod multa habeat in ſua Poeſi minus conuenientia, ſed ei facilè reſponderi poteſt, quod patrocinium ſuſcepit Maximus Tyrius, & Dion Pruſæus libris quaruor, ut teſtarur Suidas, qui nobis perierunt. Tamen nou eum indecorè è ſua Repub. eijcit, ſed honeſtè & ualde pacificè laoa coronatum, perſuſumq; unguento dimittit ad alios, ut hinc conſtet quanti eum fecerit in multis, quem in pleriſq; damnaret. Quin & Homeri diſcipulum eſſe Socratem manifeſtè docet Diõ orat. 56. Sed & ipſe Plato hooorificè ſemper eius meminit & carmina Homerica ſuis ſcriptis tanquam precioſas gemmas diſſeminat. Aeliaous Var. hiſt. lib. 2. teſtatur eum primùm omnium ad artem Poeticam animum adieciſſe, & Heroica carmina cœpiſſe condere: Poſteà uerò combuſsiſſe, cum ad Homeri oerſus examinans longe deteriora eſſe uideret. Ariſtoteles etiam paſsim Poetam iſtum prædicat. Quid quod apud Barbaros

baros etiam non solùm nomen, sed etiam poemata Homeri Innotuerunt? Indi, ait Ælianus Var. hist. lib. 12. cap. 48. Vernacula lingua descripta Homeri poemata cantare solent, neq; ij tantùm, sed etiam Persarum Reges. De Indis idem testatur Prusæus Orat. 54. Idem Ælianus Var. lib. 9. cap. 15. Argiui, inquit, poeticæ totius primá Homero palmam tribuebant, ab eo reliqoos omnes secundos ponebant: & si quando rem diuinam facerent ad hospitij cnnsuetudinem, inuitabât Apnllinem & Homerum. Lucianus in Demosthenis Encomio docet, solitum celebrari à Poetis Homeri natalem, & illi primitias uersuum offerri. Hoc enim se facere respôdet ibi Luciano Thersagoras. Idem Lucianus multa de Homero, quem apud inferos uiderit, narrat: ut Babylonium fuisse, & à ciuibus suis Tigranem appellatum. Iliadem priorem Odyssea, cæcum non esse, &c. Sed eorum suspectam fidem ipse Lucianos primo lib. Ver. hist. fecit. Eum autē uerè ἄριστον ποιητὴν in Ioue Tragœdo nominat. Alexander Paphius (inquit Eustathius) tradit, Hnmerum Ægyptijs parentibus Dmasagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuisse Propbetin quandam, filism Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit: unde is noctu uoces nooem diuersas ediderit, hirundinis, pauonis, colnmbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ, & merulæ: & puerum inuentum esse cum nooem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in coouiuio apud psrentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium Δμασαγόρα πολῖται: in quo Dmasagoram etiam [illegible] & [illegible] appellarit, & templum nooem Pegridarum, hnc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaq; Poetam in honorem auiom, quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrnsiam adnehentes. Locus est Odyss. 12. Homeri elogium luculentissimum exhibet Strabo initio Geograph. Id rectè, ioquit Xylandro Interp. rectè & à nobis, & à msioribus nostris, quos inter est etiam Hipparchus, existimatum fuisse, primum Geographiæ peritiæ antorem esse Homerum, qui non modò poetica uirtute omnes & priores & posteriores superauit, sed ferè etiam uitæ ciuilis experientia, qua is adiutus, nō in hoc modo operam dedit, ut actiones plurimas cognosceret, easq; ad posteritatem transmitteret, sed & in locnrum, cùm quæ singularum sunt regionum, tum totius, quatenus incolitur, terrarum orbis marisq; exploratinnem ac descriptionem idem impendit industriæ: absq; enim boc fuisset, nunquam illo in Orbem rediens commemorando terræ situ, ad extremos osq; eius fines pertigisset, &c. Videndus est de Homero etiam Philostratus in Achillis imagine & in Protesilao. Isocrates in encomio Helenæ tantam ueoustatem Homerico poemati accessisse dicit, quia illi in somnis Helena apparuerit. Eum ad Ægyptins prnfectum scribit Diodorus lib. 1. muitaq; ab eorum sacerdotibus percepisse. Eius præceptorem idem lib. 3. appellat Pronopidem uirum ingeoio Musicaq; egregium. Alij uocant Aristeam, quorum tamen opinio non est uerisimilis, ut docet Lilius Poet. hist. lib. 2. Alij etiam magistrum ei dant Creophilum, quem tsmen alij dicunt eius generum fuisse, alij amicum, Apuleius hospitem, & canendi çmulatorem. Herodotus Phemium appellat Homeri magistrum, qui pueros Smyrnæ publicè literas doceret. Sed de his plus satis. Antequam autem Odysseam Homericam accedamus, lubet hic Goropianos loculos recentes excutere. Is in Hispanicis cootendit, Vlyssem hunc Homericum omnino esse fabolosum, ad quem Poeta ueteres illas Elysæ Mnsaici narratiooes retulerit. Est autem Elysa filius Iauani (uel ut legi nult Becanus, Ionis, à quo Ionia) nepos Iapeti. Genes. 10. à quo & Tarsi fratre cooditam Hispaniam docet, & acerrimè contendit Goropios. Eum ergo celeberrimum Heroem inducit, de quo cùm seculis uoluentibus historia propagaretur, Homerus ex eo suum Vlyssem finxit. Sed præstat eum ipsum uidere in Hispanicis, cuius sententiam si quis exuto affectu maleuolo inspiciat, fortasse ueram, aut saltem non omnino absurdam iudicabit. Nos ad Vlyssem Homericum animos coouertamus, quem tam splendidè Musa Homerica coocelebrat.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI *Odysseæ.*

DEORVM consilium fit de Vlysse in Ithacam mittẽdo à Calypsûs insula. Post quod Pallas in Ithacam proficiscitur ad Telemachum, similis facta Mentæ regi Taphiorum. Facto autem colloquio Pallas adhortata Telemachum, ut proficisceretur ad patris inquisitionem: ad Pylum quidẽ, ad Nestorem: in Spartam uerò ad Menelaum, euanuit, indicio dato quòd dea esset. & procorum fit conuiuium.

Aliud.

In primo lib. est deorum concio, Vlyssex Palladi confidentia.

VIRVM dic mihi Musa uersutum, qui ualdè multum
Errauit, postquam Troia sacrum oppidum diripuit:
Multorum autem hominũ uidit urbes, & mentem nouit.
Plurimos uerò ille in mari passus est dolores suo in animo
Magna cura seruans suamq; animã & reditũ sociorũ:
Sed neque sic eripuit socios tametsi cupidus.
Suis enim ipsorum nequitijs perierunt
Stulti, qui boues supergradientis solis
Comederunt: ast is his abstulit reditus diem.
Horum partem aliquam dea filia Iouis dic & nobis.
Iam alij quidẽ omnes quotquot effugerant sauã mortẽ
Domi erant, belloq; elapsi & mari,
Hunc solum reditus indigentem atq; uxoris
Nympha ueneranda detinebat Calypso diua dearum
In specub. cauis, illũ inprimis cupiens sibi maritum esse.
Sed quando tempus uenit circummeantibus annis,
Quo ei destinarunt dij domum redire
In Ithacam, neq; tum expers erat certaminum,
Etiam inter suos amicos: dij uerò miserebantur omnes,
Præter Neptunum: ille indesinenter irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam in terram ueniret.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Οδυσσείας

ΘΕΩΝ ἀγορὰ γίνεται περὶ τοῦ τὸν Ὀδυσσέα εἰς Ἰθάκην πεμφθῆναι ἀπὸ τῆς Καλυψοῦς νήσου. μεθ' ἣν ἡ Ἀθηνᾶ εἰς Ἰθάκην παραγίνεται πρὸς Τηλέμαχον, ὁμοιωθεῖσα Μέντῃ βασιλεῖ Ταφίων. γενομένης δὲ ὁμιλίας, παραινέσασα ἡ Ἀθηνᾶ Τηλεμάχῳ παραγενέσθαι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ζήτησιν, εἰς Πύλον μὲν πρὸς Νέστορα, εἰς Σπάρτην δὲ πρὸς Μενέλαον, ἀφανὴς γίνεται, ἐμφαίνουσα ὅτι θεὸς ἦν. καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται εὐωχία.

Ἄλλη.

Ἄλφα, θεῶν ἀγορή, Ὀδυσῆι δὲ Παλλάδι θάρσος.

ΑΝΔΡΑ μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
Πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε·
Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.
Πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμὸν,
Ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἑταίρων·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἑτάρους ἐρρύσατο ἱέμενός περ.
Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
Ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Τῶν ἁμόθεν γε θεὰ θύγατερ Διὸς εἰπὲ καὶ ἡμῖν.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ὅσοι φύγον αἰπὺν ὄλεθρον,
Οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε πεφευγότες ἠδὲ θάλασσαν.
Τὸν δ' οἶον νόστου κεχρημένον ἠδὲ γυναικὸς
Νύμφη πότνι' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι
Εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων,
Καὶ μετὰ οἷσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες,
Νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχὲς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

COMMENTARIVS.

ἄνδρα μοι ἔννεπε) Eodem modo Odysseam exorditur Poeta, ac Iliadem. Tamen notanda est uocum diuersitas, qua utrũq; initium concinnauit, ut sigillatim obseruauit Eustathius. Quod enim in Iliade dictum est ἄειδε, hic ἔννεπε dicitur. Deinde cùm paulò obscurius ibi, θεά, inuocasset, unde dubitatum fuit, quid per θεά intelligeret: hic quasi quæstionem soluens, μοῦσα se interpretari uidetur innuere, quæ specialior est appellatio quàm illa latiùs patens & pluribus accommudata. Quæ tamen ex nouem Musis apud Homerum in inuocationibus sit intelligenda, in ipso Iliadis principio à nobis explicatum est, ut hic eadem rursus non sint inculcãda. Porrò in ipso huius libri uestibulo pro more suo exponit Poeta, quid imposterũ scripturus sit, ut eo pacto in narrationis fluctus peorumpens lector non nesciat, quod sidus nauigationis sibi sequendum sit. Itaq; hanc Cynosuram Homerus ostendit, animos legentum ad sui lectionem pelliciens, & studio tantæ rei intelligendæ, quam se persequuturum pollicetur, inuitans. Quod etiam præstandũ in exordijs, maximè Poeticis, docet Aristoteles tertio Rhetur. ad Theod. cap. 14. cuius uerba in Iliadis exordio adduximus. Sed tamen cautio est adhibenda. nam si res patet, aut exigua sit, non est utendum exordio, inquit ille: proinde constat, necessariò uatem nostrum narrationem incognitam & grauem hoc initio præmunijsse. Itaq; nos ad eam audiendam & intelligendam, quam studiosè fieri poterit, accingamur: & siquid ea luminis desideret, illud ei impertiamur, ut hoc altero beneficio manes Homericos nobis deuinciamus. Ait ergo Poeta scripturum se errores, quos post dirutam Troiam per decennium integrum Vlysses subierit, cum proprio periculo & sociorum suorum iactura: cuius causam perstringit, nouem uersibus tam immensum scribendi argumentum ingeniosè complexus. Animaduertendum est autem, in hoc exordio reticuisse Poetam proprium Vlysis nomen, secus atque in Iliade, ubi statim Achillis nomẽ inseruit. Hic autẽ uidetur ἐμφαντικῶς locutus, cùm Vlyssem solo epitheto πολύτροπον indicauit: quod ita uoluit intelligi, ut nullus præterea designari per illud posset, quàm solus Vlysses, cui illud propriè conuenit. Post uiginti autem uersus nomen illius proprium extulit, ne suspensos lectores diutius remoraretur.

ἱερὸν πτολίεθρον) Euersæ Troiæ gloriam & laudem Vlysi tribuere solet Homerus, atque ideicco eum sæpe appellat πτολίπορθον. Quod mirum uideri posit. Nam quid igitur præstitit Achilles, sine quo Troiam capi non posse etiam diuino oraculu exauditum est? Quid Aiax fortissimus, quid Diomedes, quid Idomeneus, quid reliqui, quorum in expugnanda Troia diligentiam & operam satis luculenter Ilias testatur & comprobat? Sed quid Nestor ille cum Agamemnone? quorum huic totius exercitus principi, eo nomine tota gloria iure debeti uidebatur, quod maximè militis gesta in ducem referri usitata loquendi formula soleant: ille uerò prudentia & consilio suo plus in ea præstitisse credi posit, uel ipsius Agamemnonis testimonio suffragante, ut in Iliade uidimus, cùm decem Nestores tantùm ad Troianum excidiũ sibi exoptat. Sed ut natura nihil frustra, sic neq; Homerus. Nam, ut ex factorum Vlysis commemoratione constat, ille omnia præstitit, quæ ad Troiæ expugnationem facere uidebantur. Ille Achillem ad bellum perduxit: ille sagittas Herculis à Philoctete exoratas ad Troiam tulit: ille cinerem Laomedontis, qui super Scæa porta Ilij seruabatur, clam sustulit, Palladiumq; unà cum Diomede ex Troia, cæsis custodibus, capuit: ille exploratur cum eodem Diomede

missus Rhesum Thraciæ regem occidit, equosq; eius abduxit, antequàm Xanthum fluuium degustassent. Hæc, inquã, omnia Vlysses excequutus est, quæ in Troianorum erant fatis, sine quibus Troia non poterat expugnari. Sed & ille præterea discedentes re infecta Græcos repressit, ut in Iliade uidimus: ille deniq; equum Troianum in arcem deduxit, ut ipse de se infra lib. 8. prædicabit, assentiente ipso Demodoco. Proinde satis patet, quàm meritò πτολίπορθος titulo Vlysses insigniatur.

πολλῶν δ' ἀνθρώπων) Prudentissimi heroës apud ueteres sunt existimati, qui in longinquas regiones peregrinati fuissent, ut scribit Strab. lib. 1. Itaq; idcirco prudentissimum Vlyssem fuisse indicat Homerus, quòd multorum prouidus urbes & mores hominũ inspexit, ut est interpretatus Flaccus. Hinc est quod cum πολύτροπον idem Homerus appellet, quasi ex diuersorum morum obseruatione ad maiorem prudentiam animus noster informetur. Vnde adeò celebrantur Hercules (qui idcirco, ut censet Strab. lib. 1. μεγάλων ἐπιίστορα ἔργων dictus est 1of. Ody. φ) Dionysius & reliqui apud antiquos ob uarias & longinquas peregrinationes. Sunt tamẽ nõ pauci, qui eas magnoperè non probent, quasi per eas nulla fieri possit probitatis accessio (ut uulgari etiam Gallorum iactatur prouerbio) tum quòd sæpe externos induamus ritus, & eos patrijs anteferamus, quod Scythæ Anacharsidi contigit. Proinde gloriari solebat Aelianus, ut scribit Philostratus, quod fines Italiæ nunquam esset egressus, nauem nunquã inscendisset, neq; nouisset mare: quæ ac in magna dicitur fuisse authoritate, ueluti patrij moris studiosè obseruans. Nos uerò aliud sentimus, & non mediocre ad prudentiam comparandam auxilium uariarum gentium mores cognitos arbitramur. Neque enim aut nobis ipsis aut patriæ nostræ tantum est tribuendum, ut nusquam præterea scientiæ, eruditioni ac prudentiæ ullus locus relinquatur: immò ab exteris regionibus optimæ Rerumpublicarum moderatores in patriam suam elegantes mores ac leges inuexerunt, ut Lycurgus, Solon, ipsiq; adeò Romani, ut docent satis historiæ. Ingenium tamen peregrinantis sanum & integrum desidero, quia ubiq; tam uitia quàm uirtutes patent: ut has amplecti, illa uerò respuere possit. Et hoc ad probitatem spectat. Cæterum ut in uno solo omnia fructuum genera non pullulant, quantumuis pingui & culto: sic unica patria omnium rerum sufficientem notitiam suppeditare non potest, quæ proinde nobis est aliunde comparãda. Et hoc ipsum agnouit noster uates, ut de eo testatur Herodotus in ipsius uita. Scribit enim, facile persuasum fuisse illum a Mente, ut cum eo proficisceretur, quòd sibi conuenire arbitraretur etiam adhuc iuueni χώρας τε καὶ πόλιας θεήσασθαι. Alioqui solet etiam diuturna proprij soli habitatio αὐθάδειαν nescio quam in animis hominum generare, ut dum sibi solis placent, alios contemnant: quorum si usi fuissent consuetudine, aliter sentiant. Vt ut sit, Homeri grauissimi scriptoris authoritate cõstat, quàm sit utilis longinqua peregrinatio quæ, si Menandro credimus, βίου τέχνην ἐκδιδάσκει. Quanquam nunquam possumus rectè dici peregrinari, si Socratem dicentem audimus, se neq; Atheniensem neque Græcum, sed mundanum esse. quod Plutarch. lib. de exilio probat. qua de re nos in sequentibus nonnulla insuper dicemus.

καὶ νόον ἔγνω) Addit hæc postrema non sine ultrà, quia solent plerique non solùm corpore, sed animis etiam in exteris terris peregrinari, ut cùm apud se nunquam sint, ne in eo etiam loco, ubi sunt, commoueantur. Itaque licet urbes & gentes alienas uideant, inani tamen aspectu aciem oculorum pascunt. cæterùm mores, consuetudines & ingenia populorum non intuentur ac inspiciũt. ut segnes mercatores, qui latentes gazas per transennam strictim obseruant prætereuntes. Aliter ergo se gessit Vlysses, qui non solum urbes, sed etiam mores ac ingenia hominum multorum nouit, unde factus dicitur longe prudentior.

ὃν κατὰ θυμόν) Hic locus aliter uulgò interpungitur, quam à Didymo, qui iubet post ἄλγεα distinguere, ut ὃν κατὰ θυμὸν ad ἀρνύμενος referatur hoc sensu: τὸ ἑαυτοῦ ἐπιμελούμενος καὶ σώζων ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἑταίρους. id est: sui curam habens seipsumq; & socios conseruans. uel προσποιούμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ τὴν εἰς τὸ οἴκοι προσάγειν νόστον τῶν ἑταίρων ut in Lexico nostro olim exponetur. Hic autẽ animaduertendum est, Vlyssis non solùm in seipso, sed etiam in amicis cõseruandis studium: φιλόσοφος μὲν, inquit Eustathius, ὅτι φίλαυτος καὶ φιλόσοφος ἐν τοῖς κινδύνοις συνετώτατος ἄνθρωπος ... illud, quod uir circumspectus & solers seipsum amat & tuetur in angustis rebus: hoc, quòd uiri est sapientis, amicos in periculis non deserere. Quod postremum cæteris etiam imitandum proponitur, qui parem laudem atque Vlysses consectari uoluerint. Neque enim satis est, si teipsum periculo eripias, derelictis ijs quos in securitate socios habuisti, quasi tunc extingui debeat illa amicitiæ igniculi, qui paulò antè inter uos præfulgebant. Id uerò potissimum à ducibus exerceri par est, qui non solum pacatæ, sed etiam conturbatæ & periculosæ uitæ comites suos habent. Quod autem sequitur de socijs Vlyssis, quos suis nequitijs perijsse dicit Poeta, suo loco explicabitur imposterùm: illud uerò specialiter, quod eorum exitium propriæ ipsorum improbitati tribuit, mox in sequenti Iouis oratione enarrabitur.

εἰπὲ καὶ ἡμῖν) Illud καὶ uel otiosum est, inquit Eustath. ut non ita rarò fieri solet: uel ratione futuri dicitur, quasi par sit multos hoc idem opus post Homerum aggressuros: uel forsan ratione præteriti, siquis ex historia intelligat Homerum huius narrationis argumentum ex Aegyptijs desumpsisse. quasi dicat, ὡς ἑτέροις ... εἰπὲ καὶ ἡμῖν: ut alijs antea dixisti, dic etiam nobis.

ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες) In scribenda Odyssea aliter se gessisse Poetam, quàm in Iliade, ingenue fatendum est: uidelicet exordiũ narrationis hic fecisse ab ipso penè fine, cum ab ipso discessu ex Troia naturali ordine incipiendum esse uideretur. Itaq; huc est reuocandum, quod alij de Iliade dicebant, me non probante, ut in illius initio demonstraui. Integra tamen narratio ab ipso principio contexetur ab ipso Vlysse infra lib. 9. Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν Ἰσμάρῳ· ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς, &c.

οἷσι φίλοισι) Auget labores Vlysses, quòd ij perpetui fuerint, etiam cum inter amicos suos uersaretur, quasi hoc magis sit quàm ab hostibus infinita pati. Quos autem amicos intelligat, mihi satis nõ liquet, nisi de Calypso loquatur, à qua inuitus detinebatur sub spe oblati matrimonij, quod ille tamen patriæ suæ postponebat: unde perpetuò illi cum Calypso, quæ se amicam alioqui ostendebat, perpetuum fuerit certamen. At uerò Eustathius, certandum illi fuisse cum fortuna dicit, his uerbis: ... id est: Cum quonam aduersario fuit Vlyssi certandum? An omnino cum opposita illi fortuna?

ἀσπερχὲς μενέαινεν) Solus Neptunus ex Dijs Vlyssi infensus dicitur, nimirum propter excæcatum ab Vlysse Polyphemum Neptuni filium, ut paulò pòst dicetur à Ioue. ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, Ἀντίθεον Πολύφημον, &c. Itaq; Vlysses infelici usus est semper nauigatione, quia propitium maris Deum non habuerit.

Ἀλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας,
(Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος)
Ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης.
Ἔνθ' ὅγε τέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ζηνὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἀθρόοι ἦσαν.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθοιο,
Τόν ῥ' Ἀγαμεμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης·
Τοῦ ὅγ' ἐπιμνησθεὶς, ἔπε' ἀθανάτοισι μετηύδα,
Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται.
Ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.
Ὡς καὶ νῦν Αἴγισθος ὑπὲρ μόρον, Ἀτρεΐδαο
Γῆμ' ἄλοχον μνηστὴν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
Εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον. ἐπεὶ πρό οἱ εἴπομεν ἡμεῖς,

Sed ille quidem Aethiopas accesserat longè semotos,
(Aethiopas qui bifariã diuisi sunt, ultimi hominum,
Alij quidem occidentalis solis, alij uerò orientalis)
Communicans taurorumq; & agnorum hecatombas.
Ille delectabatur conuiuio assidens: cæterùm dij alij
Iouis in regia Olympij congregati erant.
His autẽ sermones cœpit pater hominumq; deorumq;
Recordabatur enim in animo inculpati Aegisthi,
Quem Agamemnonides inclytus occidit Orestes:
Huius ille memor his uerbis immortales affatus est,
Pape ut scilicet deos mortales culpant.
Ex nobis enim inquiunt mala esse, qui uerò ipsi
Suis stultitijs præter fatum angores patiantur.
Quemadmodũ & nũc Aegisthus præter fatũ Atridis
Duxit uxorem sponsam, ipsum uerò occidit reuersum.
Veritus grauẽ mortem, quoniam illi prædiximus nos.

Mer.

Mercurio misso speculatore Argicida:
Neq; ipsum occide, nec duc uxorem.
Ex Oreste enim erit ultio Atridæ,
Postquam pubuerit, & suam desiderabit ditionem.
Sic ait & Mercurius: sed non mentem Aegisthi
Persuasit bona consulens: nunc simul omnia luit.
Huic respondit postea dea cæsia Pallas,
O pater noster Saturnie summe regum,
Et ualdè ille quidem merita perijt morte:
Sic pereat & alius, quicunq; talia fecerit.
Verùm mihi pro Vlysse bellicoso cruciatur cor
Infelice, qui sanè diu ab amicis calamitates patitur
Insula in circumflua, ubi umbilicus est maris
Insula sylvosa: dea uerò intra domum habitat
Atlantis filia maleficy, qui q; maris
Omnes profunditates nouit, sustinet aũt columnas ipse
Longas, quæ terramq; & cœlum amplectuntur:
Eius filia infortunatum lugentem detinet.
Semper enim mollibus & dulcibus sermonibus
Demulcet, ut Ithaces obliuiscatur: at Vlysses
Cupiens uel fumum exilientem uidere
Suæ terræ, mori desiderat. at non tibi tandem
Conuertitur charum cor, Olympie. nónne Vlysses
Græcorum apud naues gratificabatur sacrificando
Troiæ in lata? quid ei tantum irasceris, o Iupiter?
Huic respondens allocutus est nubium congreg. Iup.
Mea filia, qualis sermo excidit septum dentium?
Quomodo unquã ego Vlyssis diuini obliuiscerer? (Dijs
Qui longè superat prudentia homines, plurima & sacra
Immortalibus persoluit, qui cœlum latum inhabitant?
Sed Neptunus terram continens assiduo semper
Ob Cyclopem irascitur, quem oculo priuauit
Diuinum Polyphemum, cuius robur est maximum
Inter omnes Cyclopas: Thoosa autem eum peperit nym-
Phorcynis filia maris indomiti regis (pha
In speccubus cauis Neptuno mixta.
Ex eo tempore Vlyssem Neptunus terræ quassator
Nequaquam occidit errabundũ, arcet a. à patria terra.
Sed agite nos ipsi uerò dispiciamus omnes
Reditũ, quo pacto contingat Neptunus autem deponat
Suam ir. a. neq; enim quicquã poterit contra oẽs unus
Immortales inuitis Dijs contendere.
Huic respondit deinde dea cæsia Minerua,
O pater noster Saturnie, supreme regnantium,
Si quidem nunc hoc gratum beatis dijs,
Redire Vlyssem prudentem ad suam domum.
Mercurium tum internunclum Argicidam
Insulam in Ogygiam celeriter mittamus, ut celerrime
Nymphæ pulchricomæ edicat firmam uoluntatem,
Reditum Vlyssis prudentis, uti redeat.
Porro ego in Ithacam proficiscar, ut ei filium
Magis excitem, & ipsi robur in mente ponam,
In concionem uocando comatos Græcos.
Omnibus procis interdicere, qui eius semper (ues
Pecora pinguia mactant, et flexipedes sinuosis cornib. bo
Mittam autem in Sparten & in Pylum arenosam
Reditum sciscitatum patris sui, sicubi audiret,
Atq; ut cum gloria insignis inter homines habeat.

Ἑρμείαν πέμψαντες ἐΰσκοπον Ἀργειφόντην,
Μήτ' αὐτὸν κτείνειν, μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν.
Ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρείδαο.
Ὁππότ' ἂν ἡβήσῃ τε καὶ ἧς ἱμείρεται αἴης. κ. π.
Ὣς ἔφαθ' Ἑρμείας· ἀλλ' οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων. νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀπέτισε.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Καὶ λίην κεῖνός γε ἐοικότι κεῖται ὀλέθρῳ·
Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι ἀμφ' Ὀδυσῆϊ δαΐφρονι δαίεται ἦτορ
Δυσμόρῳ, ὃς δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχει,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, ὅθι τ' ὀμφαλός ἐστι θαλάσσης,
Νῆσος δενδρήεσσα· θεὰ δ' ἐν δώμασι ναίει
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
Μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι·
Τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει·
Αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
Ἧς γαίης, θανέειν ἱμείρεται. οὐδέ νυ σοί περ
Ἐντρέπεται φίλον ἦτορ, Ὀλύμπιε. οὔ νύ τ' Ὀδυσσεὺς
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεῦ;
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;
Ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσιν
Ἀθανάτοισιν ἔδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
Ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
Ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον
Πᾶσι Κυκλώπεσσι· Θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη,
Φόρκυνος θυγάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι Ποσειδάωνι μιγεῖσα.
Ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Οὔτι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης.
Ἀλλ' ἄγεθ', ἡμεῖς οἵδε περιφραζώμεθα πάντες
Νόστον, ὅπως ἔλθῃσι, Ποσειδάων δὲ μεθήσει
Ὃν χόλον. οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
Ἀθανάτων, ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσι,
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα δαΐφρονα ὅνδε δόμονδε,
Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα διάκτορον Ἀργειφόντην
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην ὀτρύνομεν, ὄφρα τάχιστα
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἴπῃ νημερτέα βουλήν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται·
Αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκην δ' ἐσελεύσομαι, ὄφρα οἱ υἱὸν
Μᾶλλον ἐποτρύνω, καί οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείω,
Εἰς ἀγορὴν καλέσαντα καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
Πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπειπέμεν, οἵ τέ οἱ αἰεὶ
Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἤν που ἀκούσῃ,
Ἠδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.

COM-

COMMENTARIVS.

[illegible]) Hoc de Neptuno est intelligendum qui [illegible] Aethiopas profectus dicitur propter festum fortasse [illegible] celebratum, aut honores diuinos illi alioqui habitos. Unde [illegible] gentem illam Aethiopum, cultusq; diuini amantissimam, cùm ijs delectata etiam Numina uideamus. Idem uisum est in Iliade, cum Iupiter ad eosdem populos commigrauerit. Vbi unde quid nos annotauimus.

[illegible]) Aethiopum Homerus duo facit genera aliosq; in Oriente, alios in Occidente collocat, quod a Plinio his uerbis comprobatur lib. [illegible] cap. 8. Interiori autem, inquit, ambitu Africæ ad meridiem uersus superq; Gaetulos interuenientibus desertis, primi omnium Libyægyptij, deinde Leucæthiopes habitant. Super [illegible] Aethiopum gentes Nigritæ, a quo dictum est flumine: Gymnetes, Pharusij, & iam Oceanum attingentes, quos in Mauritaniæ fine diximus, Perorsi. Ab his omnibus uastæ solitudines Orientem uersus usq; Garamantes, Augylasq; & Troglodytas [illegible] qui deserta Africæ duas Aethiopias superponunt, & ante omnes Homerus, qui bipertitos tradit Aethiopas [illegible] Ptolomæus quoq; duplicem Aethiopiam esse dicit [illegible] appellat. [illegible] unde [illegible] cap. 8. lib. 4. tab. 4. Africæ. Sed expresse & copiose [illegible] Strab. [illegible] Geogr. hanc ipsam diuisionem Homericam [illegible], & [illegible] calumniantibus defendit, maximè contra Grammaticos Aristarchum & Cratetem [illegible] breuitatis causa apud Strabonem legenda studiosis relinquimus. Nam duplex pagina illis describendis [illegible]

[illegible]) Athenæus lib. 8. circa [illegible] ex hoc [illegible] loco & alijs [illegible] Deos [illegible] antiquitate inter conuiuia ordinari. Nam cùm ueteres [illegible] impetum ad uoluptates cognouissent [illegible] homines ab his abstinere posse intelligerent [illegible], maximeq; conducere his arbitrarentur, si composite ornateq; assuescerent, tempus quoddam certum determinarunt [illegible] sacrificantes sic ipsos ad relaxationem animi dimittebant ut Deos [illegible] ad prius [illegible] existimantes, [illegible] ad sacrificia cum uerecundia quadam ac summa conuenirent. Et paulo post. Cùm igitur Deos præsentes [illegible] arbitrarentur, festiuitates & [illegible] temperanter præteribant, &c.

[illegible]) [illegible] elegans [illegible] & [illegible] Ethnic [illegible] sed Christian [illegible] Agnoscit enim Poeta [illegible] Iouis loquentis persona, malorum quæ homini [illegible] & improbitatem referendam. Quod qualiter [illegible] Quid [illegible] quoque [illegible] aliud [illegible] Iliad [illegible] qui [illegible] alij qui perple [illegible] hodierno tempore [illegible] dubium [illegible] non est [illegible] quam sua boni siue mali sponte aut inuito Deo contingere. Iam uerò cùm alia boni sint [illegible] malum autem [illegible] consequitur [illegible] est quod illo sciente & permittente malum ab homine perpetretur [illegible] existimant [illegible] in hominum esse potestate, quasi hoc illis a Deo separatum munus obtinere [illegible] humanæ [illegible] positam à Deo, aurigæq; fungentem officio [illegible] ut autem [illegible] etiam abuti possit. Itaque postquam ascendit currum, & habenas [illegible] latam in currum, uideq; aurigatio [illegible] habenas [illegible] & equorum [illegible]. At equi [illegible] tem [illegible] ferociam [illegible] distractus currus, aurigam continet, & [illegible] sit ut uictrice interdum petulan[illegible] puritas [illegible] sinceras uoluptates: interdum uerò dominante iracundia [illegible] in quibus ueterum [illegible] hac de re comprehendimus. [illegible] ad [illegible] quod ita Deus constituit ad maiorem sui Nominis gloriam [illegible] eo pacto clementia [illegible] erga [illegible] elucet, cùm nostra miseretur. Libera uoluntate homines peccare dixi, quia [illegible] arbitrij quod [illegible] in homine restat Et hoc sentiunt Ecclesiastici [illegible] Doctor [illegible] Augustinus [illegible] aduersus [illegible] Bonifacium, lib. 1. cap. [illegible] Quis autem, inquit, nostrûm dicat, [illegible] primi hominis peccato [illegible] liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem perijt per peccatum: sed illa quæ in Paradiso fuit habendi plenam [illegible] iustitiam, propter quod humana natura diuina indiget gratia, dicente Domino (Ioan. 8.) Si [illegible] filius [illegible] ad bene uiuendum. Nam liberum arbitrium usq; adeo in [illegible] quicum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet, &c. Itaque [illegible] peccata causa sumus [illegible], hoc est sine Deo. nam aliqui à Diabolo est [illegible] sunt. & tamen hic tuerum dicenda, quia etiam hodierno die cum eiusmodi [illegible] nobis est negotium, quibus [illegible] respondimus, etiam ex ipsorum Ethnicorum authoritate quibus [illegible] ueritas non defuit, quidam in Homero, sub [illegible] animaduertimus. sed & ipse [illegible] ante [illegible] [illegible] Iam uero præcedentia pertinent, ut doceamus, malorem [illegible] Deum [illegible] & ad [illegible] sunt [illegible] quibus hic etiam à Dijs [illegible] uere uelle, ne ipsi [illegible] humana [illegible] mentur. [illegible] præcipuè agit Iupiter, ut calamitatum [illegible] in ipsam hominum improbitatem referat. Nam hoc [illegible] interpretari decet. Sensus loci [illegible], falso nos Deos ab hominibus accusari [illegible] calamitates credimus, cùm tamen eas ob flagitia & scelera, quæ perpetrant, [illegible] Deus [illegible] omni dubio author sit poenæ mali, mirum est quod dicat Iupiter authores calamitatum, quæ hominibus contingunt, [illegible] eos esse negat [illegible] proprium esse Deitatis bona & felicitatem largiri. Itaque [illegible] eam non gaudet [illegible] calamitatum tribuendam, qu[illegible] manant. [illegible] corpus umbra equuntur [illegible] mali dixit orthodoxe [illegible] Augustino lib. [illegible] de lib. arb. [illegible] bonum esse non, [illegible] malum [illegible] tribuere [illegible] quæ utique supplicia, [illegible] nullo modo, huius autem [illegible] author est Deus. [illegible] hominum [illegible] liberè Deum accusent ob mala quæ patiuntur [illegible] existimamus. Porrò quæ nos mala dicimus [illegible] supplicia sunt [illegible] Augustinus [illegible] mò ad salutem uniuersi [illegible] Paetius [illegible] opinionem mala [illegible] corruptionisq; habere [illegible] salutem [illegible] universi curam intendat [illegible] fame Athenienses [illegible] mortalitate [illegible] quibus si abrit fames [illegible] immobili [illegible] fundatam, [illegible] causa [illegible] appellatur, quod [illegible] qui [illegible] de mali [illegible] causam loquitur, sed [illegible] quæ [illegible] non culpa ipsius artificis. Itaque mala nostra, [illegible] humana [illegible] capita plecti [illegible] tibus dicendum est. Quanquam [illegible] Iudex [illegible] qui [illegible] eum illorum causam [illegible] prouenerint. Porrò de hoc ipso loco [illegible] Chrysip[illegible] Noct. Attic. lib. 6. cap. 2. Cicer. lib. de [illegible], August. lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 8. & sequentibus [illegible]

[illegible]) Cur præter fatum homines [illegible] An est [illegible] in rebus [illegible] quod [illegible] decere [illegible] ipsos Deos ait Poeta [illegible] Hic intelligimus [illegible] præter [illegible] hominibus [illegible] naturæ ordinem, [illegible] uidetur [illegible] legitimi tempus uiuendi [illegible] aut calamitatum tempestate.

[illegible])Siquis orationem istam, quam Ioui affingit Poeta, consideret, mirari eum subibit, cur à proposito suo dimoueatur & cùm de Vlysse animus illi sit scribendi, Aegisthum adducet. Ego uerò respondeo, hoc eleganter à Poeta sic institutum, ut cùm ita de hominibus conquerentem Iouem etiam cum indignatione audiret Pallas, occasionem arriperet de Vlysse sermoné faciédi, ut ad illius commiserationé patrem permoueret. Giphanius uerò: Dicendum fortasse, inquit, Iouis orationem à Minerua nimio iuuandi Vlyssis studio interruptam esse, taq; re factum ut exemplum Aegisthi non sit Vlyssi accommodatum: ut igitur Agamemnonis uxor Clytæmnestra longa mariti mora, Aegistho tamen nupsit, qua ex re multæ calamitates euenerint: ita & de Penelope metuendum, ne longa Vlyssis mora tandem flectatur, & procis nubat, qua ex re similes calamitates sequantur.

[illegible])Historia Aegisthi tertio libro à Nestore exponitur. Nunc uerò notandum est, quod Iupiter dicit, monitum à se fuisse Aegisthum per Mercurium, ne uel uxorem Agamemnonis duceret, uel eum interficeret, quia illi periculum idcirco ab Oreste impendebat. Vnde constat, existimasse illos ueteres hominibus actiones esse liberas tam bonas quàm malas, adeò ut cum oblatam bonam non amplectantur, propria eorum culpa id contingat, quasi in eorum fuerit potestate, & per se illud amplecti ualuerint. Itaq; cùm malis conflictantur, nihil est, quæ Iouis est sententia, quòd uos Deos accusent, cùm ipsi illa sibi soli creent. Annon enim possunt à flagitijs abstinere, cùm à nobis moueantur ut abstineant? Agnoscite, mortales, quanta sit uestra imbecillitas ad probitatem, quanta contrà ad uitium procliuitas, ut uestris uiribus diffisi in Deo solo nitamini, mouentéq; attentè audiatis: nō quòd in uobis facultas sit boni ulla, sed quia sinuobis in uobis gratia Dei ad bonum operati non potest, sine qua neque uos quicquam efficere potestis, quod uirtutem & probitatem sapiat. Cùm ergo uos Deus ad uitam rectam exhortatur, & à praua deterret, cauete ne Aegisthi exemplum insequamini, sed Mercurium, hoc est diuinam uocem placidis excipite auribus, alioqui culpa tota uestra est, cùm uos ita refractarios Numini exhiberis.

[illegible])Exorditur orationé suam Minerua ἀπὸ κοινοῦ, & ex re nata. Hoc enim est, quod anteà dicebamus, ex illa Iouis quærela arripuisse occasionem Mineruam de Vlysse uerba faciédi, quod cōmodè & opportune præstat. Nam cùm dixerit Iupiter Aegisthū propria culpa perijsse, quòd anteà à Mercurio monitus esset, ne scelera illa nefaria perpetraret: opponit nunc ei Vlyssem Minerua, quasi nimirum Aegisthus morté suam meruerit, qui tam flagitiosus & perditus esset, Vlysses uerò pius & religiosus iniquè & sine ulla causa tot laboribus exerceatur, antequam in patriam suā peruenire possit. Itaq; si Aegisthus tam grauem exitum meritò sortitus sit, cōtrà Vlyssem mereri, ut ei ob pietatem & integritatem gratia à Dijs habeatur, maximè à Ioue, ad quem dirigitur oratio, & tandem aliquando Ithacæ suæ restituatur, à qua tam longo tempore diuellitur, unius Calypsûs blanditijs: quibus tamen neq; ipse Vlysses permoueri possit, quo minus animum semper in patriam retorqueat, cuius desiderio tantoperè tenetur, ut solo Ithacæ fumo uiso libenter mortem illico sit oppetiturus.

ἔχει δέ τε κίονας αὐτός, De Atlante satis Natalis Comes lib. 4. Myth. cap. 7. & nos alibi dicemus. His fingitur à Poeta uir scientissimus adeò, ut etiam eum maris profundos gurgites nosse dicat: quod immensæ scientiæ argumentum est, cum res adeo lateotes, & nulli ferè hominum peruiæ illi pateant. Quod autem etiam cœli & terræ columnas sustinere dicat, planè fabulosum est, & proinde allegoricè intelligendum. Itaq; uel ob illius hominis scientiam id confictum est, quemadmodum de Aegyptio Atlante scribit Tzetzes hist. 1. 5. Chiliad. quem ait dictum fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicorum primus inuentor fuerit apud Aegyptios: quod posteà Græci ad hunc Libycum Atlantem transtulerunt. Vel intelligédum est, id ei tributum propter montem Mauritaniæ ei cognominem, qui quòd cœlum penè uertice feriat, creditus est ab incolis cœlū sustinere. Atlas autē in Mauritania regnauit, de quo idem dixit Oceanus apud Aeschylum in Prometheo, quod hic Homerus. Sic ille:

[illegible]
Τ[illegible] Ἄτλαντος, [illegible]

Sed de his copiosiùs aliàs dicendi erit locus. Notanda est autem Poetæ nostri diligentia, qui res insignes, si quæ minima occasio se obtulerit, leuiter non prætereit ut hîc de Atlante, cùm alioqui narratio hoc non postularet.

[illegible])Habemus hoc à natura, ut in eum locum propensiores simus, cui ortum nostrum acceptum referimus. Itaque quantumuis ab eo distemus, tamen mentis oculos semper eò reflectimus: neque potest eò redeundi desiderium in nobis deleri, neque etiam post multos annos, quibus solet rerum aliqua induci obliuio. Res admiratione planè digna, si tā uulgaris & usitata non esset. Dicimus quidem anteà Socratem non magis uni loco, quàm toti mundo se allegasse, unde se mundanum esse prædicabat: sed hæc uox aut rara est, aut sapientissimi omnino uiri, & eius præcipuè, cui patria ingrata sit, ut fuit ipsi Socrati. Deinde illud eò pertinet, ut agnoscat homo liberum se esse, cuius habitationi totus Orbis terrarum pateat, unde ipsi ubique futurū est bene, si uoluerit: & hoc in eorum gratiam potissimum dici solet, qui patrio solo expulsi exteras regiones incolunt, ut se eo pacto consolentur. Restant tamē in singulis radices illi amoris, quo natale solum prosequimur. Quod in Vlysse docet Poeta. Nam ille oblatam etiam immortalitatem pro patriæ reditu repudiauit, ut infrà lib. 5. uidebimus. Quod egregiè Aristoteles Oecon. lib. 2. cap. 3. explicat: si libri tamen illi sunt Aristotelis. Sanè multùm debemus solo, quod nos primùm tulit nascentes, unde manant ardissima illa officia, quibus patria nos sibi deuincit, adeò ut nostra propria commoda publicis anteferre iubeamur, quod Socrates apud Platonem in Critone disputat. Vnde Hierocles apud Stobæum, [illegible], inquit, [illegible] &c. Id est: Est enim patria, per Iouem, uelut alter quidam Deus, & primus maximusq; parens. Quare qui nomen ei imposuit à re ipsa, non temerè patriam nominauit, uocabulo quidem à patre deducto, pronuntiato tamen fœminina terminatione, ut ex utroq; parente mixtū esset. Atque hæc ratio insinuat patriam unam ex æquo duobus parentibus colendam esse. Hæc ille. Iam uerò siquis parentum adeò obliuiscatur, ut ab illis abesse possit, non credas eum naturam humanam cum bruta commutasse? Idem ergo de ijs dicendum esset, qui à patria remoti de reditu ad illam non sunt solliciti: si modò talia monstra tellus alit, quæ pluris alienum solum faciunt, quàm natale: quod tamen Zaleucus in Proœmio legum (quod extat in fragmentis Politicis Pythagoreorum, quæ nos nuper conuertimus & emendauimus) uetat his uerbis: [illegible]. Itaq; optimè sapientissimum Vlyssem idcirco appellauit Tullius 2. de Legib. uide infrà lib. 9. circa ipsum principium.

[illegible])Credidit antiquitas, sacrificijs suis homines Deos sibi deuincire, unde, modò ritè illa fierent, gratiam & remunerationem ab ipsis non poterant non expectare, quam sibi debitam arbitrabantur. Itaq; Minerua Vlyssis sacrificia, quæ apud Troiam celebrauit, commemorat, ut eorum recordatione eo magis ad eius commiserationem Iupiter permoueatur. Quæ ex eo pendent, quòd probos & pios per se esse posse homines censebant, unde Dijs suas placere actiones. Nos uerò qui meliore uiuimus seculo, nostra Deo grata arbitramur non ex uobis, sed ex ipsius Numinis clementia.

[illegible])Respondet Palladi Iupiter, in ipsoq; initio leuiter illius temeritatem in loquendo castigat, quasi immeritò obliuionis erga Vlyssem ab ipsa accusetur: sed & plus dixerat Minerua, nimirum Iouem iratum esse Vlyssi, quod (ut credo) pariter sequentibus uerbis refutat, [illegible] &c. Eleganter autem ἕρκος ὀδόντων appellauit Poeta, quasi innuat naturam loquacitatem illo septo obstruxisse. Quod Eustathius noster rectè enarrat: [illegible], inquit, [illegible]. id est: Innuit Poeta, naturam, ne sermones ueloces alioqui facilè ac temerè ex ore possint euolare, duplici septo eorum exitum obturasse, septo nimirum dentium & labiorum, ac murum muro quasi superædificasse, & quasi captiuos sermones inclusisse. Gellius lib. 1. cùm obseruasset linguam debere non esse liberā nec uagā, sed uinculis de pectore imo, ac de corde apertis moueri, & quasi gubernari: unde Vlysses uir sapienti facundia præditus, uocem mittere ab Homero dicitur non ex ore, sed ex pectore, quo scilicet non ad sonum magis habitumq; uocis, quàm ex sententiarum penitus conceptarū altitudine pertineret: subijcit hoc etiam, quòd petulantiæ uerborum coërcendæ uallum esse oppositum dentium luculentè Homerus dixerit, ut loquendi temeritas, non cordis tantùm custodia atque uigilia cohibeatur, sed & quibusdam quasi excubijs in ore positis sepiatur. Theognis etiam dentes & labra portas appellat. Sic enim ait,

[illegible]

Id est: Multis hominibus linguæ portæ non adiacent Congruæ, & ipsis multa non curanda curæ sunt.

[illegible])A duplici uirtute Vlyssem commendat, Prudentia & Pietate: illa homines spectat, hæc uerò Deos. Quæ duo uera sunt hominum ornamenta. Primam autem Iupiter addidit, cum secundæ tantùm Minerua meminisset, ut doceat ille quanti Vlyssem

sem æstimet tantùm abest ut illius potuerit oblituisci, aut illi succensere.

ἀλλὰ Ποσειδάων) Iouem aliquando Homerus tanquam summum Deorum, & potentissimū proponit, sine quo cæteri nihil audeant uel possint aggredi, ut satis in Iliade uidimus. Aliquando uerò æquales cæteris ei facit, & seorsim exequentes quæcunque uoluerint, ut hoc loco Neptunum: qui solus, præter Iouem & reliquam Deorum turbam, Vlyssem tot laboribus marinis exercet. Causam autem statim exponit, cur adeò Vlysss infensus sit Neptunus, nimirum ob excæcatum ab Vlysse Cyclopem Polyphemum eius filium. Vnde constat, ab ipsis extremis exorsum esse hanc narrationem Poetam. Illa autē historia de excæcato Polyphemo infra lib. 10. uidebitur.

οὔ τι κατακτείνει) Qui mortem supplicium omnium grauissimum existimant, allucinari mihi uidentur, ut ex hoc ipso loco constat. Nam Neptunus excæcationem filij ulciscens Vlyssem morte non plectit, sed uitam ei acerbam & molestam facit tot errorum agitationibus. Et hoc est quod obseruat Iupiter, nimirum Neptuni crudelitatem, cū mitius una morte posset Vlyssem de medio tollere. Quod cùm non fecerit, sine dubio existimandum non est uoluisse Neptunum hoc pacto clementius cum Vlysse agere, quia magis est in medio calamitatum uiuere, & longe grauius quam semel mori. Hinc ille apud Plautum in Rudente,

Neq; est melius morte in malis rebus miseris. Et Euripid. *ἰσχὺς γὰρ αὕτη μείζων πρὸς ψυχήν.*

Itaque in medio malorum plures mortem exoptant. Sed & Tiberius (ut est apud Suetoniū) mori uolētibus, uim adhibuisse uiuēdi dicitur. Nam mortem adeo leue supplicium putabat, ut quum audisset unum ex reis Carnulium nomine anticipasse eam, exclamauerit: Carnulius me euasit. Et in recognoscendis custodijs precanti cuidam pœnæ maturitatem, respondit: Nondum tecum in gratiam redij. Hinc Lycus apud Senecam in Hercul. fur. ait, *Qui morte cunctos luere supplicium iubet*

Nescit tyrannus esse diuersa irroga: Miserum ueta perire, felicem iube.

Et ea fuit olim Cæsaris in Senatu sentētia: De pœna, inquit ille apud Sallustium, possum equidem dicere id quod res habet, in luctu atque miserijs, mortem ærumnarum requiem, non cruciatum esse, eam cuncta mortalium mala dissoluere, ultra neq; curæ, neque gaudio locum esse, &c. Quibus Cato quidem acutè respondit, hoc ideò dici fortè à Cæsare, quod pœnas inferorum negaret. Sed nos de præsentibus supplicijs loquimur, quæ in hac uita tolerari possunt. Catoni autem, si Christianus esset, responderem, sceleratis etiam pœnitentibus uiam ad cœlos pro Dei misericordia patēre. Sed hîc de simplici uindicta quæstio est, quam Neptunus grauiorem existimauit, si Vlyssem ita miserè undiquè exagitaret, quam si uno impetu de medio uiuorum sustulisset.

ἀλλ' ἄγεθ') Aduertenda est ista Iouis oratio, qua se non superiorem reliquis Dijs, sed quasi eorum socium præbet, cum ijs initurus consilium de Vlysse liberando: nisi hic Poeta exemplum summi illius Dei proponat, qui nihil inconsultè aggrediatur. Vide annotationem præcedentem in uerbis, *ἀλλὰ Ποσειδάων.*

ὦ πάτερ ἡμέτερε) Cum Iupiter consilium de Vlysse liberando rogasset omnes Deos, Minerua, quasi omnium prudentissima mythice & allegoricè, has partes in se recepit, neq; re longiùs distracta (mora enim in huiusmodi rebus periculosissima est) e re nata duo proponit. Primùm suadet, ut Mercurius ad Calypso proficiscatur, firmam Deorum uoluntatem de Vlyssis reditu illi nunciaturus, ne uidelicet ab ea inuitis Dijs coërceatur. Deinde ipsa suam operam hac in re offert, nimirum iturā se ad Telemachum, cui animos addat, tum ad prohibendam & coercendam Procorum insanam luxuriam & libidinem, tum ad iter suscipiendum Pylum & Spartem uersus, ut aliquid de patre suo à Nestore & Menelao sciscitetur. Sed notanda est hysterologia, nam hæc posteriora prius fient: nisi intelligamus illa simul fieri, quæ tamen Homerus inuerso narret ordine: quia æquius est præcessisse illam Telemachi operam, post tam longam patris absentiam.

ἠδ' ἵνα μιν κλέος) Ambigua uidetur oratio. nam illud *μιν* non facile dictu est, quò referatur, an ad Vlyssem, an ad Telemachum. Si ad Vlyssem referatur, sensus erit: Sicubi Telemachus audiat, Vbi gentium fama sit Vlysses. si ad Telemachum, intelligendum est, hac diligentia & officio Telemachum laudem & famam sibi esse comparaturum.

Ὣς εἰποῦσ', ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Βριθὺ, μέγα, στιβαρὸν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
Ἡρώων τοῖσίν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα·
Στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ, ἐπὶ προθύροις Ὀδυσῆος,
Οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου· παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
Εἰδομένη ξείνῳ Ταφίων ἡγήτορι Μέντῃ.
Εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας· οἱ μὲν ἔπειτα
Πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον,
Ἥμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν οὓς ἔκτανον αὐτοί.
Κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες,
Οἱ μὲν ἄρ' οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι καὶ ὕδωρ,
Οἱ δ' αὖτε σπόγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας
Νίζον, καὶ πρότιθεν, τοὶ δὲ κρέα πολλὰ δάτευντο.
Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδής·
Ἧστο γὰρ ἐν μνηστῆρσι φίλον τετιημένος ἦτορ,
Ὀσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσὶν, εἴποθεν ἐλθὼν
Μνηστήρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δώματα θείη,
Τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχοι, καὶ κτήμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.
Τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, εἴσιδ' Ἀθήνην
Βῆ δ' ἰθὺς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ
Ξεῖνον δηθὰ θύρῃσιν ἐφεστάμεν. ἐγγύθι δὲ στὰς
Χεῖρ' ἕλε δεξιτερὴν, καὶ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε ξεῖνε· παρ' ἄμμι φιλήσεαι, αὐτὰρ ἔπειτα
Δείπνου πασσάμενος μυθήσεαι ὅττεό σε χρή.
Ὣς εἰπὼν ἡγεῖθ', ἡ δ' ἕσπετο Παλλὰς Ἀθήνη·

Sic fata pedibus subligauit pulchra talaria,
Immortalia, aurea, quæ ipsam ferebant super mare,
Et super rotundam terram simul cum flatu uenti.
Accipit autem fortem hastam, acuminatam acuto ære
Grauem, magnā, ualidam, qua domat acies uirorum
Heroum, quibus utiq; irascitur forti patre nata. (terr.
Descēdit. a. ab Olympi uerticib. impetu ruēs præcipitan
Stabat autem Ithacæ in populo ad uestibulum Vlyssis,
Limine in aulæ, in manu aūt gerebat ferream hastam,
Similis hospiti Taphiorum duci Mentæ.
Inuenit autem procos superbos, qui quidem tum
Calculis ante ianuam animum oblectabant.
Sedentes in pellibus boum quos occiderant ipsi:
Præcones autem ipsis & seduli famuli,
Alij quidem uinum miscebāt in crateribus & aquam,
Alij quidem spongijs foraminosis mensas
Abstergebāt & pponebāt, & carnes multas diuidebāt.
Hanc uerò longè primus uidit Telemachus deo similis.
Sedebat enim inter procos suo mærens corde,
Repræsentans patrē probū in mente si alicunde ueniēs
Procorum quidem dispersionem per ædes faceret,
Honorem autem ipse haberet, & bonis suis imperaret:
Hæc cogitans, procis assidens uidit Palladem.
Ibat autem rectà foras: indignabatur autem animo
Hospitam diu ad ianuam stare: propè autem astans,
Manum prehendit dextrā, & suscepit ferreā hastam,
Et ipsam alloquutus uerba alata dicebat,
Salue hospes, à nobis amicè tractaberis, cæterū deinde
Cœna fartus loquere quæcunq; opus sit. (de
Sic fatus præibat, atq; sequebatur Pallas Minerua.

Illi

Illi uerò quidem intra domum erant excelsam,
Hastam quidem statuit ferens ad columnam longam,
Intra armarium bene politum, ubi utiq; alia
Hasta Vlyssis prudentis stabant multa.
Ipsam uerò in thronum collocauit, stragulo substrato,
Pulchro, ingeniosè facto: sub. a. pedibus scabellum erat.
Ipsi. a. lecticam apposuit uariegatam seorsum ab alijs
Procis, ne hospes offensus strepitu,
In conuiuio turbaretur, cum superbis congressus,
Atq; ut ipsam de patre absente interrogaret,
Aquam uerò ancilla ex gutto profundebat ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauandum: iuxtà autem politam strauit mensam.
Panem uerò ueneranda cella custos apponebat,
Fercula multa apponens de præsentibus,
Coquus autem carnium lances apposuit sumens
Omnigenûm, ipsis autem apponebat aurea pocula.
Præco autem eos sedulò obibat uinum fundens.
Ingressi autem sunt proci superbi, qui quidem cōtinuò
Ordine sedebant per sedilia thronosq;:
His uerò præcones quidem aquā manibus infundebāt,
Panem uerò ancillæ expediebant è canistris:
Illi. a. ad cibos paratos & antè appositos manus proten-
Pueri uerò crateres coronarunt potus. (debant:
Sed postquam potus & esca desiderium exemerunt
Proci, ipsis uerò alia in mente curæ erant.
Cantus saltatioq; (hæc enim sunt ornamenta conuiuij.)
Præco autem in manus citharam perpulchram posuit
Phemio, qui quidem cecinit inter procos ui, i. coactus,
Videlicet ille cithara ludens cœpit pulchrè canere.

Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἔντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,
Ἔγχος μὲν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
Δουροδόκης ἔντοσθεν ἐΰξου, ἔνθα περ ἄλλα
Ἔγχε' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά·
Αὐτὴν δ' ἐς θρόνον εἷσεν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας
Καλὸν, δαιδάλεον, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Πὰρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἔκτοθεν ἄλλων
Μνηστήρων, μὴ ξεῖνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῷ,
Δείπνῳ ἀδήσειεν, ὑπερφιάλοισι μετελθὼν,
Ἠδ' ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπίχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων,
Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας.
Παντοίων, παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Κῆρυξ δ' αὐτοῖσι θάμ' ἐπῴχετο οἰνοχοεύων.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες οἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Σῖτον δὲ δμωαὶ παρενήεον ἐν † κανέοισιν,
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο
Μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει,
Μολπή τ' ὀρχηστύς τε (τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός)
Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶ κίθαριν περικαλλέα θῆκε
Φημίῳ, ὅς ῥ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ·
Ἤτοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν.

† κ. κανέοισι. Κῦροι δὲ κρ. ίω, π. Οἰδ' ίω.

COMMENTARIVS.

ὣς εἰποῦσ' ὑπὸ ποσσὶ) Nihil est optimè de rebus consulere, si consilia exitum suum non sortiantur. Quod cùm intelligat Minerua, statim exequitur, quod ipsamet proposuerat, quasi mora & procrastinatio damnosa hac in parte uideretur: quia hoc illa maximè exoptabat, ut quàm citissimè Vlysses patrijs suis finibus redderetur. Est tamen ubi cunctatio requiritur, celeritasq; periculosa est. Sed hoc prudentis est examinare, & pro negotij qualitate alterutrum eligere.

αὐλείου) Hoc sic oportuit intelligi, ne mirum aut incredibile uideretur, Mineruam tam repentè sese ad Vlyssis aulæ limen in Ithaca stitisse. Quam celeritatem Numinibus solet tribuere Poeta, ut alibi de Mercurio, Iside, Neptuno, Ioue, Iunone, Venere, Somno, & alijs uidemus.

εἰδομένη) Herodotus in uita Homeri meminit huius Mentæ nauicularij cuiusdam, qui multa beneficia in Homerum contulerit. Hic ergo illi hanc gratiam retulit, quòd eius tam honorificè hac in parte Poëseos meminerit, cum Mineruam illi assimulatā scribit. Quod non exiguæ laudi ducendum est, quia uerisimile est Deam illam prudētiæ nullius, quàm prudentis etiam uiri speciē induisse. Sed de hoc Mente plura infrà.

πεσσοῖσι) Vitam procorum leuiter describit luxuriosam & inertem tantùm, ut qui ludis & comessationibus eam transigant otiosi. Ludunt autem talis, quod non ita uulgariter intelligendum. nam alius fuit & peculiaris eorum modus, ut ab Athenæo lib. 1. describitur ex Apionis Alexandrini relatu, qui se hoc ex Ctesone Ithacensi intellexisse dicebat. Talis ergo fuit ille procorum ludus. Octo supra centum cum essent proci, disponebant calculos inter se contrarios, pares paribus, tot numero, quot ipsi erant, opponētes: atque sic quinquaginta & quatuor ex utraque parte statuebantur: spatium quod in medio erat, uacuum relinquebatur, in quo unum ponebant calculum, quem uocabant Penelopen: hanc scopum faciebant, siquis calculo percuteret, postea cui sors accidisset, is ictum in hanc intendebat: siquis uerò illam attigisset, ulteriusq; propulisset suum calculum in loco projectæ expulsæq; Penelopes, & in quo illa prius steterat, deponere oportebat: atque rursus cum Penelopen, in quo loco secundo commorata est, statuisset, secundum projicere calculum: quod siquis alijs intactis solam illam sæpius consequeretur, erat uictor, multamque habere spē iubebatur se Penelopen esse ducturum. Eurymachus sæpe uicerat hoc ludo, quare maximè omnium Penelopes coniugium sperabat. Hæc ille, ut transtulit Natalis à Comitibus. Nouissimus autem Interpres Athenæi, locum aliter reddidit quibusdā in locis. Quod placet oculis lectorum subijcere, ut uideant nihil esse in mortalibus ab omni parte integrum. Verba Athenæi prius referemus. Ἀπίων δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀκηκοέναι φησὶ παρὰ τοῦ Ἰθακησίου Κτήσωνος τὴν τῶν μνηστήρων πεττείαν οἵα ἦν. ὀκτὼ γάρ φησι, καὶ ἑκατὸν ὄντες οἱ μνηστῆρες, διέθεσαν ψήφους ἐναντίας ἀλλήλαις, ἴσας πρὸς ἴσας κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ὅσοι περ ἦσαν καὶ αὐτοί. γενέσθαι οὖν ἑκατέρωθεν τέσσαρας καὶ πεντήκοντα. τὸ δ' ἀνὰ μέσον τούτων διάλειμμα ἀπολείπεσθαι ὀλίγον κενόν. ἐν δὲ τῷ μεταιχμίῳ τούτῳ μίαν τιθέναι ψῆφον, ἣν καλεῖν μὲν αὐτοὺς Πηνελόπην, σκοπὸν δὲ ποιεῖσθαι, εἴ τις βάλοι ψήφῳ ἑτέρᾳ. καὶ κληρουμένων τὸν λαχόντα στοχάζεσθαι ταύτης. εἰ δέ τις τύχοι καὶ ἐξακοντίσαι πρόσω τὴν Πηνελόπην, ἀντικαθιστάναι τὴν ἑαυτοῦ εἰς τὸν τόπον τῆς βληθείσης καὶ ἐξωσμένης χώρας, ἐν ᾗ πρότερον ἦν, καὶ πάλιν στήσαντα τὴν Πηνελόπην, ἐν ᾗ δευτέρᾳ ἐγένετο χώρᾳ, ἐντεῦθεν βάλλειν τὴν ἑαυτοῦ. εἰ δὲ τύχοι, μηδεμιᾶς τῶν ἄλλων ψαύσαντα, νικᾶν, καὶ ἐλπίδας ἔχειν πολλὰς γαμήσειν αὐτήν. τὸν δ' Εὐρύμαχον πλείστας νενικηκότα ταύτῃ τῇ παιδιᾷ, εὔελπιν εἶναι τοῦ γάμου. Hæc ita transfert nouus Interpres: Apion Alexandrinus se ab Ithacensi Ctesone audiuisse memorat, qualis esset apud procos ille latrunculorum ludus. Centum enim ac octo fuisse procos, qui totidem quot essent ipsi, calculos inter se cōtrarios, numero pares statuerint, ut ex utraque parte quinquaginta quatuor essent, intermedio quodam relicto spacio, quod uacuum esset. In ea quæ acies & ordines discernebat area, calculum unum collocasse, quem Penelopen nominabant. Pro signo ac scopo is erat, siquis altero calculo ferire posset. Cui iaciendi sors obuenerat, in illum collimans dirigebat calcem: &, si fortè attigisset Penelopen, antrorsumq; è sua sede propulisset, calculus eius qui miserat, in electi ac protrusi locum deponebatur. Et cum denuò Penelopen in eā sedem quam obtinebat prius, restituissent, secundò alterum calculum rursum mittebat: ac, si percussisset, nullo ex cæteris calculis tacto, uincebat, optimamq; spem concipiebat de Penelopes coniugio. Hoc lusu pluries Eurymachus uictoriam adeptus, Penelopes nuptias sibi magna spe pollicebatur. Hæc ille. In hac autem uersione hoc habeo quod reprehendam, quia dicit calculum Penelopes in priorem locum unde deiectus erat, restitui; cum aliud sonent uerba Græca, ut mihi persuadeo. Sed nos locum integrum cū

maiore otio aliàs examinabimus in nostra editione Athenæi Græca & Latina, quam breui dabimus Deo annuente. Interea non pœnitebit nos hunc ludum procorum ex Athenæo intellexisse.

[illegible]) Nimirum ex boum Vlyssis numero. nam antea sic loquuta est Pallas: [illegible], &c.

[illegible]) Attendenda est [illegible] & frugalitas huius procorum conuiuij, procorum (inquam) alioqui [illegible] ut loquitur Eustathius, lasciuientium, quorum tota uita erat uoluptuaria. Etenim nihil hic superfluum animaduertas, ne quidem [illegible]: dicuntur enim procis famuli uinum aqua temperare, quanquam alibi Achilles dicat, ζωρότερον δὲ κέραιε. Vide Athenæum lib.1.cap.4. ubi hanc frugalitatem conuiuiorum Homericam copiose persequitur.

[illegible]) Non discedit à proposito Vates: ipsum enim Telemachum fingit anxium & sollicitũ de Vlyssis reditu, quo præsente sperabat domum suam sic indignis modis tractatam non iri. Poterat autem alia etiam cogitatione Telemachum implicare. sed placuit illi omnia ad præsentem narrationem disponere, ut par etiam est hoc sæpissimè à Telemacho animo agitatum.

[illegible]) Hæc ex Poetæ sententia dicuntur. Nam Telemachus ignorabat hospitem hunc esse Palladem, quod docent sequentia. Notanda est autem ueterum ad hospitalitatem gratuitam propensio, quæ in Telemacho ad patris exemplum fuit. Nam de Vlysse dicet paulò post filius, [illegible].

[illegible]) Dextram apprehendere, signum fuit olim beneuolentiæ, ut etiam hodierno die usurpari solet, inter Germanos præcipue, qui hoc uestigium antiquitatis adhuc retinent. Hinc appellati sunt boni uiri, δεξιοί, & δεξιοῦσθαι dicitur τὸ φιλοφρονεῖσθαι. Qua de re etiam in Iliade dictũ est. Porrò sinistra manus ad hos usus non est recepta, quin res læuæ ac sinistræ pro infelicibus acceptæ sunt: nisi in rebus sacris, ut in auspicijs, prodigijs, fulminibus. Sed illa quoque tamen dextra sunt, respectu numinis: sinistra uerò, nostri.

[illegible]) Qui ritus antiquorum intelligere cupiunt, ista debent sigillatim obseruare, quod ad conuiuia pertinet: ut sedilia, stragula, substrata, [illegible], ciborum apparatus & reliqua, quæ etiam apud Athenæum lib.1. annotata reperiuntur.

[illegible]) Ex hoc loco quidam colligebant, singulis conuiuarum uiritim mensam apponi olim solitam. Sed hoc non sufficit, inquit Athenæus lib.1, ad huius confirmationem: poterat enim Pallas ex Telemachi mensa comedere.

[illegible]) Athenæus lib.1 monet, hunc uersum esse superfluum. [illegible], inquit, [illegible]. Intelligit autem duos uersus præcedentes.

[illegible]) Obseruandus est hic mos antiquorum pocula uino coronari solita, quod ex augurio faciebant, ut ait Athenæus lib.1. [illegible] inquit, [illegible]. Quale autem fuerit hoc [illegible], coniicit noster Eustathius, nimirum ad plenum & perfectum felicitatis indicium: quod uasorum inanitati, id est, τῇ κενεαγγείᾳ contrarium est. Nam coronatio illa crateris similis est orbi sphærico [illegible]. Illæ autem figuræ perfectæ sunt, & multi captus, ideoq; illi augurio felicitatis conuenientes.

[illegible]) Cantum & choream conuiuiorum [illegible] ac ornamenta appellat, quæ Diogenianus apud Plutarchũ Symposia. lib.7. cap.8 uocat [illegible]. Quod ad cantum attinet, obseruauimus lib.1. Iliadis, quantus eius olim fuerit usus in conuiuijs: nunc ex Athenæo id rursus docebimus, ut res hac quoque authoritate innotescat. Sic ergo ille lib.14. [illegible], &c. Sed de Musica, & eius utilitate uide plura ibidẽ. Quod ad saltationẽ eam eleganter Simonides tacitam Poësim appellauit (a pictura hoc traducens) contrà Poësin, loquentẽ saltationẽ. Quare, inquit, nihil habet cum Poesi pictura germanitatis, neq; Poësis cum pictura, neq; habent quicquã inter se cõmercij. At inter artem saltandi & Poeticam omnis societas & communio intercedit, &c. ut refert Plutarch. Symp. lib.9. cap. ult. Videmus autem eam in conuiuia etiam ueterum, ut rem honestam uidelicet admissam, quam Diogenianus quoque apud eundem Plut. loco antea recitato tanquam decorum acroama conuiuiorum recipit. Cùm tamen uitiosa sint ac turpia infinita saltationum genera, delectus est adhibendus honestorum, ut satis in Iliade quoque docuimus. Illa genera uide apud Athenæum lib.14. cap.12.

[illegible]) Diogenianus Plut. loco supra dicto: [illegible], inquit, [illegible]. id est: Enimuerò cithara olim Homeri etiam temporibus cognita erat conuiuiorum socia. Hanc tam diuturnam amicitiam & familiaritatem, non decet abrumpere: sed orãdi sunt solũm citharœdi, ut nimiam illam lamãtationem & luctũ cantibus suis eximant, lætaq; & conuiuantibus hominibus conuenientia cantitent. Athenæus lib.14. cap.11. [illegible], inquit, [illegible]. id est: Multi etiam Barbari legationes cum tibijs & citharis obeunt, hoc pacto aduersariorum animos deliniẽdo. Theopompus uerò 46. historiarum: Getæ, inquit, citharas habentes, & eas pulsantes, officio legationis defunguntur. Vnde uidetur Homerus antiquam Græcorum cõstitutionem obseruasse, cum dicit: Citharæ quam conuiuio Dij fecerunt sociam, quasi epulantibus illa etiam ars utilis sit. Hæc ille. Quid autem Phemius cithara cecinerit, infra dicitur, nimirum reditum Achiuorum è Troia.

Αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,	*Porrò Telemachus alloquutus est glaucis oculis Palladẽ,*
Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,	*Propè habens caput, ut non audirent alij:*
Ξεῖνε φίλ', εἴ καί μοι νεμεσήσεαι, ὅττι κεν εἴπω;	*An hospes chare, ob id mihi irasceris quod dixero?*
Τούτοισι μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδή,	*His quidem hæc curæ sunt, cithara & cantus,*
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν	*Faciliter sanè: quoniam alienũ cibũ impunè absumunt*
Ἀνέρος, οὗ δή που λεύκ' ὀστέα πύθεται ὄμβρῳ,	*Viri, cuius certè alicubi alba ossa putrescunt imbre*
Κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἢ εἰν ἁλὶ κῦμα κυλίνδει·	*Iacentia in continenti, uel illa in mari nuda uersat.*
Εἰ κεῖνόν γ' Ἰθάκηνδε ἰδοίατο νοστήσαντα,	*Atqui si illum in Ithacam uiderint reuersum,*
Πάντες κ' ἀρησαίατ' ἐλαφρότεροι πόδας εἶναι	*Omnes optarint celeriores pedibus esse,*
Ἢ ἀφνειότεροι χρυσοῖό τε ἐσθῆτός τε.	*Quàm instructiores auro uesteq;*
Νῦν δ' ὁ μὲν ὣς ἀπόλωλε κακὸν μόρον, οὐδέ τις ἡμῖν	*Nunc uerò ille sic obijt malam mortem, neq; ulla nobis*
Θαλπωρή, εἴπερ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων	*Spes est, etiam si quis terrestrium hominum*
Φησὶν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὤλετο νόστιμον ἦμαρ.	*Qui dicat rediturũ esse: huius uerò perijt reditus dies.*
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,	*Sed agè, mihi hoc dic, & uerè enarra:*
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;	*Quis? unde es hominum? ubi tibi ciuitas atq; parẽtes?*
Ὁπποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο; πῶς δέ σε ναῦται	*Quali autem in naui aduenisti? quo pacto te nautæ*
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο;	*Duxerunt in Ithacam? quinam se esse prædicant?*
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.	*Neq; enim ullo pacto te peditem existimo huc uenisse.*
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,	*Et mihi hoc dic uerè, ut benè cognoscam,*
Ἠὲ νέον μεθέπεις, ἢ καὶ πατρώϊός ἐσσι	*An recens uenisti, aut paternus es*

Hospes

Hospes, quoniã multi frequentabant uiri nostrã domũ
Alij, quoniam etiam ille hominibus erat gratiosus.
Hanc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua.
Enimuero ego tibi hæc ualde uerè narrabo,
Mentes Anchiali prudentis præ me fero esse
Filius: cæterùm Taphijs nauigandi studiosis impero.
Nunc uerò huc cum naui atq; socijs
Nauigãs per obscurũ pontũ ad alienalingua homines,
Ad Temesen propter æs: duco autem splendidũ ferrum.
Nauis autem mihi stat ad agrum seorsim ab urbe,
In portu Rethro sub Neio syluoso.
Hospites autẽ inuicem paterni gloriamur esse:
Ab initio, siquidem senem interroges accedens
Laërtem heroem, quem non amplius aiunt in urbem
Venire, sed seorsum in agro dolores pati
Vetula cum ancilla, quæ illi cibumq; potumq;
Apponit, quoties ipsum labor circa membra inuaserit
Repentem per fertile solum plantitiæ uitibus consitæ:
Nunc autem ueni, sed ipsum aiunt peregrè esse
Tuum patrem, uerum huic dij impediunt iter.
Nõ enim adhuc mortu' est super terrã diuinus Vlysses,
Sed adhuc alicubi uiuus detinetur in lato ponto,
Insula in circumflua: sæui autem ipsum uiri tenent.
Feri, qui alicubi illum inuitum detinent.
Porrò nũc tibi ego uat[illegible]inabor, quẽadmodũ in animo
Immortales suggerũt, & queadmodu[illegible] [illegible]clũsũri puto:
Non quasi uates sim neq; auspiciorum clarè peritus.
Neq; adhuc diu chara à patria terra
Erit, neq; si etiam ferrea uincula illum detineant:
Cogitabit qui redeat, quoniam callidus est.
Sed agè mihi hoc dic, & uerè enarrato.
Si certè ex ipso tantus filius es Vly[illegible]e
Vehemẽter enim & capite & oculis pulchris similis es
Illi, quoniã frequẽter ad eũ modũ uersabamur uicissĩ,
Antequam in Troiam conscenderet, quo uitq; alij
Græcorum optimates [illegible]erant cauis in nauibus:
Ex hoc tempore neq; [illegible]em ego uidi, neq; me [illegible]lle.
Hanc rursus Telemachus prudens alloquebatur,
Certè enim ego tibi [illegible] p[illegible] ualde uere enarrabo.
Mater quidem me inquit eius esse: cæterum ego
Nescio. non enim ullo pacto aliqui[illegible] semẽ ipse cognouit.
At ego utinam f[illegible]s cuiusdam forem filius
Viri, quem in facultat[illegible]u suis senium deprehendisset:
Nũc uerò ille inf[illegible]imus est mortalium hominum.
Ex hoc me inquĩt natũ esse: quoniã tu me hoc interro-
Hũc a[illegible] rursus alloquuta [illegible]st dea cæsia Minerua, (gas.
Non sanè [illegible]ibi genus utiq; dij [illegible] nobile in posterum
Dederunt: quandoquidem [illegible] talem peperit Penelope.
Sed age mihi hoc d[illegible] & uer[illegible] enarrato,
Quod epulũ, q̃ uerò hæc turba est, quid uerò [illegible]e opus urget,
An splendidũ conuiuiũ an nuptiæ? quonia nõ symbolũ
Ve[illegible] mihi [illegible]upra modũ cõtumeliosè uidentur [illegible] hæc sunt.
Conuiuari per domum, indignè ferat utiq; uir
Flagitia multa uides, quicunq; cordatus interuenerit.

Ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
Ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχομαι εἶναι
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηῒ κατήλυθον ἠδ' ἑτάροισι,
Πλέων οἴνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους,
Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν, ἄγω δ' αἴθωνα σίδηρον.
Νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἐν λιμένι Ῥείθρῳ, ὑπὸ Νηΐῳ ὑλήεντι.
Ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώϊοι εὐχόμεθ' εἶναι
Ἐξ ἀρχῆς, εἴπερ τε γέροντ' εἴρηαι ἐπελθὼν
Λαέρτην ἥρωα, τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
Ἔρχε[illegible], ἀλλ' ἀ[illegible] ἐπ' ἀγροῦ πήματα πάσχειν
Γρηῒ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἥ οἱ βρῶσίν τε πόσιν τε
Παρ[illegible], εὖτ' ἄν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβῃσιν,
Ἑρπύζ[illegible] ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.
Νῦν δ' ἦλθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι
Σὸν πατέρ'· ἀλλά νυ τόν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, χαλεποὶ δέ μιν ἄνδρες ἔχουσιν
Ἄγριοι, [illegible] κεῖνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
Αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὀΐω,
[illegible] τι μάντις ἐὼν [illegible]τ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς·
[illegible] ἔτι δηρόν γε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης
Ἔσσεται, οὐδ' εἴ περ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσι·
Φράσσεται ὥς κε νέηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ δὴ ἐξ αὐτοῖο τόσος πάϊς εἰς Ὀδυ[illegible]ος.
Αἰνῶς γὰρ κεφαλήν τε καὶ ὄμματα καλὰ ἔοικας
Κείνῳ, ἐπεὶ θαμὰ [illegible] ἐμισγόμεθ' ἀλλήλοισι
Πρίν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν·
Ἐκ τοῦ δ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἴδον, οὔτ' ἐμὲ κεῖνος.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ'· οὐ γάρ πω [illegible] ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
Ὡς δὴ ἐγώ γ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι υἱὸς
Ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἑοῖς ἔπι γῆρας ἔτετμε·
Νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος [illegible] θνητῶν ἀ[illegible]ων,
Τοῦ μ' ἔκ φασι γενέσθαι, ἐπεὶ σύ με τοῦτ' ἐρεείνεις.
Τὸν [illegible] αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀ[illegible]η,
Οὐ μέν τοι γενεήν γε θεοὶ νώνυμνον ὀπίσσω
Θῆκαν, ἐπεὶ [illegible] γε [illegible] γείνατο Πηνελόπεια.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον.
Τίς δαίς, τίς [illegible] ὅμιλος ὅδ' [illegible]πλετο; [illegible] δέ σε χρεώ;
[illegible] ἠὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν·
Ὥς τέ μοι ὑβ[illegible]οντες ὑπερφιάλως δοκέουσι
Δαίνυσθαι κατὰ [illegible] νεμεσσήσαιτό κεν ἀνὴρ
Αἴσχεα πόλλ' ὁρόων, [illegible] πινυτός γε μετέλθοι.

COMMENTARIVS.

Quoniam [illegible] emenda[illegible] an[illegible] h[illegible] talibus t[illegible], ut pr[illegible] extran[illegible] hospites etiam [illegible] ste[illegible] qui essent ipsi lætitiæ [illegible] tentur. quod et[illegible] oft[illegible] Menelaus exercebat. Iam erg[illegible] [illegible]emachus & Minerua inter [illegible] quunt [illegible] lle monem exord[illegible] ex re pr[illegible] tis oc[illegible] ng[illegible] nimi[illegible] am h[illegible] em uitam, quasi hanc illi impunè ... dibus alienis, præcipuè domino Vlysse absente, [illegible] bona [illegible] tam temerè dissipant & consumunt. Deinde opportunè [illegible] sit men-

[illegible] mentione (quem quidem proprio nomine non indicat) [illegible] mortem, hanc quasi pro re competenti [illegible] [illegible] Minervae ab Ulysse verba facientis [illegible]

[illegible]

Hanc rursum Telem. prud[ens] contra alloquutus est,
Hospes, quãdo certe me hæc interrogas atque percõtaris:
Futurũ qdẽ erat ut aliquãdo domus hæc locuples et re-
[illegible] et quãdiu adhuc ille vir [illegible] erat [com]prehesione carẽs.
Nunc verò aliter statuerunt dij mala co[gi]tantes:
Qui illum quidem ignobilem fecerunt supra omnes
Homines, quoniã nõ ob mortuũ usque [il]lu[m] [dol]ere possem,
[Si] inter suos socios occisus fui[sse]t Troianorum in populo,
Aut amicorũ in manib. postquã bellu[m] egregiè admini-
Cui ipsi tumulum fecissent omnes [G]ræci, [stra]sset.
Atque etiã suo filio ingente[m] [g]lor[i]ã retul[isse]t in posterum.
Nunc vero ipsum inglori[e] Har[py]æ [ra]p[ue]runt:
Perijt ob[sc]urus, ingloriusque, mihi vero do[lo]res luctumque
Reliquit, neque amplius illum lugens de[fl]eo
[So]lũ, quoniã certè mihi alia dij mala incommoda fece-
Quotquot enim insulis dominantur optimates [runt.
Du[li]chioque, Samoque, & nemorosa [Z]ac[y]nth[o].
Atque quotquot [asp]eram [It]hacam reg[u]nt.

Tot

Tot matrem meam ambiunt, destruunt autẽ domum.
Illa uerò neq; abnuit odiosas nuptias, neq; finem
Facere potest. hi uerò dilapidant epulantes
Domum meam: fortaßis me malè perdent & ipsum.
Huic gemebunda alloquebatur Pallas Minerua,
Papè, sanè uerò plurimum absentis Vlyßis
Indiges, ut qui quidem procis impudentib. manus inij-
Si enim nũc ueniens, domus in primis foribus (ciat.
Staret, habens galeam & scutum & duo hastilia,
Talis qualem ipsum ego primùm uidi
Domo in nostra bibentemq; oblectantemq; se,
Ex Ephyre reuersum ab Ilo Mermerida.
(Profectus enim erat illuc celeri in naui Vlysses,
Venenum mortiferum inquirens, ut ipse esset
Ad sagittas ungendas ære acuminatas: sed ille quidẽ nõ
Dedit. quoniam deos uerebatur sempiternos. (illi
Sed pater illi dedit meus, amabat enim uehementer)
Talis existens procis si obuersaretur Vlysses.
Omnes & breuis fati fierent & amaræ nuptijs.
Verùm enimuerò hæc deorum in genibus posita sunt,
Siue reuersus ulciscatur, siue non
Suis in ædibus. te eum considerare iubeo
Quonam modo procos expelles ex ædibus.
Sed age nunc intellige, & meam aduerte orationem,
Cras in concionem ubi uocaueris Græcos,
Orationem edissere omnibus: dij uerò testes sunto:
Procos quidem ad propria abire iube:
Matrem autem si ipsi animus incesit nubere,
Redeat in domum patris multùm potentis,
Hi nuptias conficient & apparabunt dotem
Sanè eximiã, quantam decet charam filiam comitari.
Tibi. a ipsi prudenter consulam, siquidem parueris,
Naui instructa remigibus uiginti quæ sit optima,
Proficiscere interrogaturus de patre diu absente,
Si quis tibi dicat mortalium, aut famam audieris
Ex Ioue, quæ potißimum gloriam adfert hominibus.
Primùm quidẽ ad Pylũ abi, & interroga Nestorẽ diui-
Illinc in Spartem ad flauum Menelaum, (num;
Hic enim nouißimus uenit Græcorum loricatorum.
Si ferè patris uitam & reditum audieris,
Sanè tristis quantumuis adhuc perdurabis annum.
Si uerò mortuum audieris, neq; amplius uiuentem,
Reuersus postea charam in patriam terram,
Monumentum illi erige, & parentalia perfice
Eximia ualdè, qualia decet & uiro matrem dare.
Porrò postquam quidem hæc finieris & perfeceris,
Considera deinde in mente & in animo,
Quo pacto procos intra ædes tuas
Interficias, siue dolo siue palàm: minimè te conuenit
Puerilia consectari, quoniam non amplius talis es.
An nõ audisti qualẽ gloriã cõsecut⁹ fuerit diuus Orestes
Omnes per homines, postquam interfecit patricidam
Aegysthum dolosum, qui illi patrẽ inclytũ interemit?
Et tu amice (te enim uideo eximiumq; magnumq;)
Strenuus esto, ut aliqui te etiã posterorũ eximiè laudet.
Cæterùm ego ad nauem celerem descendam iam
Atq; ad socios, qui ibi me plurimũ expectant manẽtes.
Tibi autem ipsi curæ sit, & meos aduerte sermones.

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Ἡ δ' οὔτ' ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται· τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη,
Ὢ πόποι, ἦ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου Ὀδυσῆος
Δεύῃ, ὅ κε μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφείη.
Εἰ γὰρ νῦν ἐλθὼν, δόμου ἐν πρώτῃσι θύρῃσι
Σταίη, ἔχων πήληκα καὶ ἀσπίδα καὶ δύο δοῦρε,
Τοῖος ἐὼν οἷόν μιν ἐγὼ τὰ πρῶτ' ἐνόησα
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ πίνοντά τε τερπόμενόν τε,
Ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο,
(Ὤχετο γὰρ κἀκεῖσε θοῆς ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεύς,
Φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη
Ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας· ἀλλ' ὁ μὲν οὔ οἱ
Δῶκεν, ἐπεί ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας·
Ἀλλὰ πατήρ οἱ δῶκεν ἐμός· φιλέεσκε γὰρ αἰνῶς)
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς.
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ἤ κεν νοστήσας ἀποτίσεται, ἦε καὶ οὐκί,
Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα
Ὅππως κε μνηστῆρας ἀπώσεαι ἐκ μεγάροιο.
Εἰ δ' ἄγε νῦν ξυνίει, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων,
Αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἥρωας Ἀχαιοὺς,
Μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων·
Μνηστῆρας μὲν ἐπὶ σφέτερα σκίδνασθαι ἄνωχθι·
Μητέρα δ', εἴ οἱ θυμὸς ἐφορμᾶται γαμέεσθαι,
Ἂψ ἴτω ἐς μέγαρον πατρὸς μέγα δυναμένοιο·
Οἱ δὲ γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
Σοὶ δ' αὐτῷ πυκινῶς ὑποθήσομαι, αἴ κε πίθηαι,
Νῆ' ἄρσας ἐρέτῃσιν ἐείκοσιν ἥτις ἀρίστη,
Ἔρχεο πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς τοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσῃς
Ἐκ Διὸς, ἥτε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Πρῶτα μὲν ἐς Πύλον ἐλθὲ, καὶ εἴρεο Νέστορα δῖον.
Κεῖθεν δὲ Σπάρτηνδε παρὰ ξανθὸν Μενέλαον·
Ὃς γὰρ δεύτατος ἦλθεν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσῃς,
Ἤτ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίης ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνειῶτος ἀκούσῃς, μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοστήσας δ' ἤπειτα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Σῆμά τέ οἱ χεῦσαι, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξαι
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε. καὶ ἀνέρι μητέρα δοῦναι.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ταῦτα τελευτήσῃς τε καὶ ἔρξῃς,
Φράζεσθαι δ' ἤπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ὅππως κε μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
Κτείνῃς, ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδόν. οὐδέ τί σε χρὴ
Νηπιάας ὀχέειν, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τηλίκος ἐσσί.
Ἢ οὐκ ἀΐεις οἷον κλέος ἔλλαβε δῖος Ὀρέστης
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε πατροφονῆα
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα;
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα θοὴν κατελεύσομαι ἤδη,
Ἠδ' ἑτάρους, οἵ πού με μάλ' ἀσχαλόωσι μένοντες.
Σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω, καὶ ἐμῶν ἐμπάζεο μύθων. x. Numb. xvi

Τὴν

Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,	Hanc rursus Telemachus prudēs cõtra allocutus est,
Ξεῖν' ἤτοι μὲν ταῦτα φίλα φρονέων ἀγορεύεις,	Hospes profectò hac amicè sentiens dicis,
Ὥστε πατὴρ ᾧ παιδί, καὶ οὔποτε λήσομαι αὐτῶν.	Perinde atq; pater suo filio: & nunq̃ obliuiscar illorum.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,	Sed age nunc expecta, accelerans licet iter.
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, τεταρπόμενός τε φίλον κῆρ,	Vt & lotus & oblectatus amicum pectus
Δῶρον ἔχων ἐπὶ νῆα κίῃς, χαίρων ἐνὶ θυμῷ,	Donum habens ad nauem eas gaudens in animo,
Τιμῆεν, μάλα καλόν, ὅ τοι κειμήλιον ἔσται	Preciosum, ualdè eximiũ, qđ tibi recõdetur muneris loco
Ἐξ ἐμεῦ, οἷα φίλοι ξεῖνοι ξείνοισι διδοῦσι.	Ex me, qualia amici hospitibus dant. (erit
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,	Huic respondebat deinde dea cæsia Minerua.
Μή μ' ἔτι νῦν κατέρυκε, λιλαιόμενόν περ ὁδοῖο·	Ne me amplius detine cupidum nimirum itineris.
Δῶρον δ' ὅ,ττι κέ μοι δοῦναι φίλον ἦτορ ἀνώγῃ,	Donum.a. quodcunq; mihi dare charum pectus iubet.
Αὖτις ἀνερχομένῳ δόμεναι οἶκόνδε φέρεσθαι,	Rursus redeunti da ut domum feram,
Καὶ μάλα καλὸν ἑλών· σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς.	Etiã eximio accepto. tibi.v. dignũ erit remuneratione.

COMMENTARIVS.

μέλλεν μέν ποτε) Cùm hospes à Telemacho peteret, quid sibi uellet tam tumultuarium conuiuium, uidetur Telemachus minus appositè respondere. Nam repetit adhuc incommoda, quæ ob absentiam Vlyssis sibi contigerunt: deinde conqueritur de patria fato, quòd ingloria morte occubuerit. Sed Homerus nouit ingenia calamitosorum hominum, qui miserias suas omni oratione semper solent obtrudere. In fine autem respondebit quæstioni Telemachus.

ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο) Quod ab Harpyis Vlyssem discerptum ait, id puto prouerbiali quadam ratione dictum, pro eo qui incerta & incognita morte perijt. Vel cùm redeunti Vlyssi iter esset per mare, sciretq; Harpyias uolucres insulas habitantes: conijcit Telemachus, ab ijs eum potuisse discerpi, quod illa animalia hominibus infesta essent, ideoq; & Furiæ dicuntur. Vnde Virg. 3. Aeneid.

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior ulla Pestis & ira Deum Stygijs sese extulit undis, &c.

φάρμακον ἀνδροφόνον) Non possumus expressè diuinare, quo tempore hæc uenena quæsierit Vlysses: tamen existimo hoc ante bellum Troianum contigisse, uel etiam sub ipsius expeditionis tempus. Eustathius tamen dicit sagitta apud Troiam non esse usum Vlyssem, qui cùm illic sagitta indigeret, illam Merionæ accepit. Hic autem Ilus (filius Mermeri, filij Pheretis, filij Iasonis & Medeæ) à quo uenenum Vlysses petijt, ea parabat in Ephyre urbe Thesprotiorum, uenenis abundantissima. Quidam tamen Ephyren Corinthiorum intelligunt, in qua est Selleis fluuius, quæ uenena etiam tulerit olim propter Medeæ in illis locis habitationem: unde filia Augeæ regis Epeorum, ut est 10 Iliade, dicta Agamede, uenefica erat. Noluit autem Ilus, illa uenena Vlyssi concedere: quia, inquit Poeta, Deos timebat. Existimauit uir bonus non esse illa homini committenda, cuius ille exploratam non haberet probitatem, ut illis abuti non posset. Contrà uerò Anchialus, qui non solùm Vlyssi amicus erat, sed eius mentem perspectam habebat, ea illi præbet: quòd etiam sciret, inquit Eustathius, eum illa ad uenationem desiderare, non ad *ἀνδροφονίαν*. Quod ego ut dubium relinquo.

οἱ δὲ γάμον τεύξουσι) Oratio uidetur esse *σολοικοφανής*. nam cum de uno patre præmiserit, subiungit de multis relatiuè: cùm hæc etiam sequentia de solo patre debuissent enunciari, cuius est dotem filiæ constituere. Eustathius hoc soluens, ait: *ὁ δὲ ποιητής*, inquit, *οὐ πρὸς ἕνα τὸν πατέρα τὴν συντάξιν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλους πολλοὺς τοὺς ἀμφὶ τὸν πατέρα, οἵτινες, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται, τὴν Πηνελόπην ἐκέλευον γήμασθαι*. id est Poeta constructionem retulit non ad solum patrem, sed ad multos alios qui cum patre erant, quiq; ut in sequentibus dicetur, Penelopen iusserunt nubere. Vide infrà lib. 19.

ἥ τε μάλιστα φέρει) Famam uulgarem ex Ioue dicit esse, illam nimirum pro re diuina agnoscens. Vnde Martialis:

Crede mihi uerum dicere fama solet. Hesiodus lib. 2. Operum:

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα πολλοὶ λαοὶ φημίζουσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

id est Non planè nulla est fama multorum sermone agitata: cum Dea quædam & ipsa sit. Hinc etiam inualuit, ut uox populi, uox Dei diceretur. Solet tamen illa sæpissimè mendacijs commisceri. Apud Ouid. 9. Metam. *——fama loquax peruenit ad aures*

Deianira tuas, quæ ueris addere falsa Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit.

Virgil. 4. Aeneid. Tam ficti prauiq; tenacem, quàm ueri nunciam appellauit. Silius lib. 6. *Vero ac ficta simul spargebat fama per urbes*

εἰ μέν κεν πατρός) Dubias proponit Telemacho conditiones Minerua, cùm tamen rem certissimã esse sciret, uidelicet Vlyssem esse adhuc superstitẽ. Sed hæc ambiguè proposuit, ne si aliter fecisset, aliud uideretur quã homo, cuius animo omnia certò nõ cõstant.

ἢ οὐκ ἀΐεις) Ab exemplo Orestis, Telemachum ad seipsum ab iniurijs procorum uindicandum excitat. Cùm enim ille ob Aegisthum, qui Agamemnonem perfidè interfecerat, occisum tantùm sibi laudis comparauerit: non est dubitandũ Telemacho, quin eandem gloriã cõsequatur, si se strenuè ac fortiter in procis necãdis gesserit, quò eũ maximè Pallas exhortatur, addita ipsius Telemachi non uulgari laude præstantis & eximij corporis. Quod autem Minerua suadet ei, ut procos siue dolo seu ui aperta ulciscatur: consilium est salutare, si hoc spreto, ut te hostibus tuis quàm celerrimè expedias. de dolo loquor (Nam de ui aperta, dubium non est eam non prohiberi) si uerò fidem hospitij attendas, culpari omnino deberet nisi omnino ita iniuriosi tibi fiant hospites, ut à te præmoniti, molesti tibi esse non desinant. Itaque uerbis prius experiundum est negotium, quod etiam antrà prudenter Minerua suasit.

δῶρον ἔχων) Non fuit res uilis olim hospitalitas & mercenaria, ut hodierno die. sed magna & gratuita, quantũ ex multis locis Homericis conijcere licet, ac ex hoc præcipuè, in quo donum hospiti Mineruæ offert Telemachus. Quin etiam & ab ipso Deo missos hospites, qui essent honesti, ueteres arbitrati sunt, ideoq; muneribus eos prosequuti sunt. Vnde infra Odyss. Ζ. dicetur —— *πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοί τε*. A Ioue sunt omnes hospites & mendici. Itaq; appellatus est Iupiter Xenius, qui hospitum iniurias ulcisceretur: quod paulò pòst in hoc eodem libro indicabitur *Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ*. id est Iupiter Xenius defensor est atque censor supplicum & hospitum, idemq; hospites comitatur modestos. Aurea nimirum fuerunt illa secula, in quibus tanta fuit hospitum reuerentia: quanquam neque illa suis næuis caruerunt hac etiam in parte, ut Paridis exemplum docuit. Sed tamen fuit quædam beneuolentia post illa tempora rarò usurpata, ut extranei tam humaniter & gratuitè exciperentur cum amoris etiam appendice & corollario in muneribus exhibendis: quod officium tamen fuit reciprocum, ut in Glauci & Diomedis parentibus uidimus in Iliade: & hic ipsa Minerua paulò pòst indicat, cùm dicit se redeuntem domum illud Telemachi accepturum cum remuneratione.

Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,	Illa sic loquuta abijt cæsia Minerua:
Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο· τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ,	Auis autem ut sublimipeta auolat: huic.a. in animo
Θῆκε μένος καὶ θάρσος, ὑπέμνησέν τέ ἑ πατρὸς	Indidit robur & audaciam, recordariq; fecit patris
Μᾶλλον ἔτ' ἢ τὸ πάροιθεν· ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσι νοήσας,	Magis adhuc quàm anteà: hic a. mente sua considerãs,
Θάμβησεν κατὰ θυμόν· ὀΐσατο γὰρ θεὸν εἶναι.	Obstupuit in animo, putabat enim deum esse.
Αὐτίκα δὲ μνηστῆρας ἐπῴχετο ἰσόθεος φώς·	Continuò autem procos adibat deo æquandus uir:
Τοῖσι δ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ	Illis autem cantor canebat insignis, hi uerò tacitè
Εἵατ' ἀκούοντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε,	Sedebãt audientes: ille uerò Achæorum reditũ canebat
Λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.	Molestum, quem ex Troia indixit Pallas Minerua.

Huius

Huius è cœnaculo mente intellexit diuinā cantilenam
Filia Icarij prudens Penelope,
Cochleam uerò altam descendit sua domus,
Non sola,unà cum hac ancillæ duæ sequebantur.
Illa uerò quādo iam ad procos peruenisset diua mulierū,
Stabat sanè iuxta limen aulæ benè fabricatæ,
Ante maxillas habens tenues uittas:
Ancilla uerò certè ei honesta utrinq; astabat,
Lacrymans.v.tum alloquebatur diuinum cantorem,
Phemie,multa sanè alia mortaliū oblectamēta noui-
Gesta hominumq; deorūq;,quæ celebrant cātores. (sti
Horum unum ipsis cane assidens:illi autem silentio
Vinum bibant,ab hac uerò quiesce cantilena
Molesta,quæq; mihi perpetuò in pectoribus charum cor
Affligit:quando me in primis incessit dolor immensus.
Tale enim caput desidero memor semper
Viri,cuius lata est gloria per Græciā & medium Argos.
Hanc rursus Telem.prudēs contrà alloquutus est,
Mater mea,quid sanè rursum inuides iucundū cantorē
Oblectare,quocūq; illi mēs impellitur, nō sanè cantores
In causa sunt·sed interdum Iupiter in causa est,qui sug
Viris ingeniosis ita ut uelit uiuicuiq; (gerit
Huic.a.non reprehensio quòd Danaûm aduersa canit.
Eam enim cantilenam magis celebrant homines,
Quæcunq; auditoribus recentissima existat.
Tibi uerò sustineat cor & animus audire.
Non enim Vlysses solus perdidit reditus diem
In Troia,multi uerò alij uiri perierunt:
Sed in domum profecta,tua opera administra,
Telamq; & colum,& ancillis impera
Opus accelerare:sermo uerò uiris cura erit
Omnibus:potissimū.v.mihi huius.n.imperiū est in do-
Illa quidem attonita,rursus in domum iuit: (mo.
Filij enim dictum prudens ponebat in animo.
Ad cœnaculum ubi cōscendisset cū ancillis mulieribus,
Fleuit subinde Vlyssem charū maritū,donec illi somnū
Dulcem palpebris immisit cæsia Minerua.
Proci autem tumultuabantur per ædes obscuras,
Omnes autem cupiebant ad lectos reclinari:
Illis autem Telem.prudens incœpit sermonem,
Matris meæ proci immensa contumelia elati,
Nunc quidem conuiuantes delectemur,neq; clamor
Adsit:(nam hoc honestum est audire cantorem
Talem,qualis ille est dijs assimilis uoce.)
Mane uerò in concionem consideamus uenientes
Omnes ut uobis sermonem audenter renunciem
Exire ex ædibus:alias porrò sequimini dapes,
Vestra bona absumētes , alternis cōuiuijs per ædes singu
Si uerò uobis uidetur hoc satius & melius (las.
Esse,uiri unius uictum impunè perdere,
Absumite,ego uerò deos inuocabo sempiternos,
Si unquā Iupiter det uicissim pœnā insligētia opera fieri,
Inulti sanè postea intra ædes pereatis.
Sic ait,illi uerò omnes mordicus labijs compressis
Telemachū admirabātur,qui audacter loquutus esset.
Hunc.a.rursus Antinous alloquutus est Eupithei fi-
O Telemache,quàm sanè te docuerunt dij ipsi (lius,
Sublimiloquum esse,& confidenter proloqui,

Τοῦ δ᾽ ὑπερωϊόθεν φρεσὶ σύνθετο θέσπιν ἀοιδὴν
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια·
Κλίμακα δ᾽ ὑψηλὴν κατεβήσετο οἷο δόμοιο.
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ᾽ ἕποντο.
Ἡ δ᾽ ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ᾽ ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Δακρύσασα δ᾽ ἔπειτα προσηύδα θεῖον ἀοιδόν,
Φήμιε, πολλὰ γὰρ ἄλλα βροτῶν θελκτήρια οἶδας,
Ἔργ᾽ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τά τε κλείουσιν ἀοιδοί,
Τῶν ἕν γέ σφιν ἄειδε παρήμενος· οἱ δὲ σιωπῇ
Οἶνον πινόντων. ταύτης δ᾽ ἀποπαύε᾽ ἀοιδῆς
Λυγρῆς, ἥτε μοι αἰεὶ ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ
Τείρει ἐπεί με μάλιστα καθίκετο πένθος ἄλαστον.
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω, μεμνημένη αἰεὶ
Ἀνδρὸς τοῦ κλέος εὐρὺ καθ᾽ Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.
Τὴν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τί τ᾽ * ἄρ᾽ αὖ φθονέεις ἐρίηρον ἀοιδὸν *τ᾽ ἄρα φθ.
Τέρπειν ὅππῃ οἱ νόος ὄρνυται; οὔ νυ τ᾽ ἀοιδοὶ
Αἴτιοι ἀλλά ποθι Ζεὺς αἴτιος, ὅστε δίδωσιν
Ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Τούτῳ δ᾽ οὐ νέμεσις Δαναῶν κακὸν οἶτον ἀείδειν.
Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ᾽ ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.
Σοὶ δ᾽ ἐπιτολμάτω κραδίη καὶ θυμὸς ἀκούειν.
Οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς οἶος ἀπώλεσε νόστιμον ἦμαρ
Ἐν Τροίῃ, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι φῶτες ὄλοντο,
Ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
Ἱστόν τ᾽ ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
Ἔργον ἐποίχεσθαι· μῦθος δ᾽ ἄνδρεσσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ᾽ ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἔστ᾽ ἐνὶ οἴκῳ.
Ἡ μὲν θαμβήσασα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.
Ἐς δ᾽ ὑπερῷ᾽ ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί,
Κλαῖεν ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Μνηστῆρες δ᾽ ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα,
Πάντες δ᾽ ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι·
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἤρχετο μύθων,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπέρβιον ὕβριν ἔχοντες,
Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς
Ἔστω· (ἐπεὶ τόγε καλὸν ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ᾽ οἷος ὅδ᾽ ἐστί, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδὴν)
Ἠῶθεν δ᾽ ἀγορήνδε καθεζώμεσθα κιόντες
Πάντες, ἵν᾽ ὑμῖν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποείπω,
Ἐξιέναι μεγάρων· ἄλλας δ᾽ ἀλεγύνετε δαῖτας,
Ὑμὰ κτήματ᾽ ἔδοντες, ἀμειβόμενοι κατὰ οἴκους.
Εἰ δ᾽ ὔμμιν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κείρετ᾽, ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκέ ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι.
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἔντοσθεν ὄλοισθε.
Ὣς ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες,
Τηλέμαχον θαύμαζον, ὃ θαρσαλέως ἀγόρευε.
Τὸν δ᾽ αὖ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Τηλέμαχ᾽, ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοὶ
Ὑψαγόρην τ᾽ ἔμεναι, καὶ θαρσαλέως ἀγορεύειν,

Μή σέ γ' ἐν ἀμφιάλῳ ἰθάκῃ βασιλῆα Κρονίων
Ποιήσειεν, ὅ τοι γενεῇ πατρώϊόν ἐστιν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀντίνο', ἅπερ μοι καὶ ἀγάσσεαι ὅ,ττι κεν εἴπω;
Καί κεν τοῦτ' ἐθέλοιμι Διός γε διδόντος ἀρέσθαι.
Ἦ φῂς τοῦτο κάκιστον ἐν ἀνθρώποισι τετύχθαι;
Οὐ μὲν γάρ τι κακὸν βασιλευέμεν. αἶψά τέ οἱ δῶ
Ἀφνειὸν πέλεται, καὶ τιμηέστερος αὐτός.
Ἀλλ' ἤτοι βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι
Πολλοὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, νέοι ἠδὲ παλαιοί,
Τῶν κέν τις τόδ' ἔχησιν, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο,
Καὶ δμώων οὕς μοι ληΐσσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' αὖ Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', ἤτοι ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,
Ὅστις ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλεύσει Ἀχαιῶν·
Κτήματα δ' αὐτὸς ἔχεις, καὶ δώμασιν οἷσιν ἀνάσσεις.
Μὴ γὰρ ὅγ' ἔλθοι ἀνὴρ ὅστις ἀέκοντα βίηφι
Κτήματ' ἀπορραίσει, Ἰθάκης ἔτι ναιετοώσης.
Ἀλλ' ἐθέλω σε φέριστε περὶ ξείνοιο ἐρέσθαι,
Ὁππόθεν οὗτος ἀνήρ, ποίης δ' ἐξεύχεται εἶναι
Γαίης, ποῦ δέ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα·
Ἠέ τιν' ἀγγελίην πατρὸς φέρει ἐρχομένοιο,
Ἦ ἑὸν αὐτοῦ χρεῖος ἐελδόμενος τόδ' ἱκάνει.
Οἷον ἀναΐξας ἄφαρ οἴχεται, οὐδ' ὑπέμεινε
Γνώμεναι· οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὐρύμαχ', ἤτοι νόστος ἀπώλετο πατρὸς ἐμοῖο,
Οὔτ' οὖν ἀγγελίης ἔτι πείθομαι, εἴ ποθεν ἔλθοι,
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπάζομαι, ἥν τινα μήτηρ
Ἐς μέγαρον καλέσασα θεοπρόπον ἐξερέηται.
Ξεῖνος δ' οὗτος ἐμὸς πατρώϊος ἐκ Τάφου ἐστί,
Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὔχεται εἶναι
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσει.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος· φρεσὶ δ' ἀθανάτην θεὸν ἔγνω.
Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο, μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθε.
Δὴ τότε κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Τηλέμαχος δ', ὅθι οἱ θάλαμος περικαλλέος αὐλῆς
Ὑψηλὸς δέδμητο, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἔβη εἰς εὐνήν, πολλὰ φρεσὶ μερμηρίζων.
Τῷ δ' ἄρ' ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε κεδνὰ ἰδυῖα
Εὐρύκλει', Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο·
Τήν ποτε Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.
Ἶσα δέ μιν κεδνῇ ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισιν·
Εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο, χόλον δ' ἀλέεινε γυναικός·
Ἥ οἱ ἅμ' αἰθομένας δαΐδας φέρε, καί ἑ μάλιστα
Δμωάων φιλέεσκε, καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ὤϊξεν δὲ θύρας θαλάμου πύκα ποιητοῖο·
Ἕζετο δ' ἐν λέκτρῳ, μαλακὸν δ' ἔκδυνε χιτῶνα·
Καὶ τὸν μὲν γραίης πυκιμηδέος ἔμβαλε χερσίν·
Ἡ μὲν τὸν πτύξασα καὶ ἀσκήσασα χιτῶνα,
Πασσάλῳ ἀγκρεμάσασα παρὰ τρητοῖσι λέχεσσι,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο· θύρην δ' ἐπέρυσσε κορώνῃ
Ἀργυρέῃ, ἐπὶ δὲ κληῗδ' ἐτάνυσσεν ἱμάντι.
Ἔνθ' ὅγε παννύχιος, κεκαλυμμένος οἰὸς ἀώτῳ,
Βούλευε φρεσὶν ᾗσιν ὁδὸν τὴν πέφραδ' Ἀθήνη.

Ne te utiq; in circumflua Ithaca regem Saturnius
Constituat, quod tibi propter genus paternum est.
Hunc rursum Telem. prudens cōtrà alloquutus est,
Antinoë, an mihi irasceris si quid dixero?
Et sanè hoc nellem, Ioue utiq; concedente accipere.
An dicis hoc pessimum in hominibus esse?
Nō enim ullo pacto malū est imperare, statim ei domus
Diues sit, & honoratior ipse,
Sed certè reges Achaorum sunt etiam alij
Multi in circumflua Ithaca, iuuenes & ueteres:
Horum aliquis hoc habeat, mortuus est diuus Vlysses.
Caterùm ego domus rex ero nostra,
Et mancipiorum qua mihi acquisiuit diuus Vlysses.
Hūc statim Eurymachus Polybi filius cōtrà alloq. est,
Telemache, certè hac deorum in genubus posita sunt,
Quinam circumflua Ithaca dominabitur Achiuorū.
Bona uerò ipse habeas, & adibus tuis imperes.
Non enim ille ueniat uir qui inuitum ui
Bonis depradaturus sit, Ithaca adhuc habitata.
Sed uolo te optimè de hospite interrogare
Vnde ille uir, quali autem gloriatur esse
E terra, ubinam ei genus & patrium solum,
An tibi nūncium patris adferat uenientis,
An suum ipsius debitum expetens huc ueniat.
Vt facto impetu statim abijt, neq; sustinuit
Vt cognosceremus: neq; u. improbi uultū præ se ferebat.
Hunc autem rursus Telemachus prudens alloq. est.
Eurymache, certè reditus perijt patris mei,
Neq; sanè nuncio amplius credo sicunde ueniat.
Neq; naticinium curo, si quem mater
Domum uocatum uatem consulat.
Hospes uerò hic meus paternus è Tapho est.
Mentes Anchiali bellicosi prædicat se esse
Filium: caterùm Taphijs nauigandi studiosis imperat.
Sic ait Telemach mente. v. immortalē deā cognouit.
Hi uerò ad tripudia & dulcem cantum
Cōuersi oblectabātur, expectabant. a. uesperum adnen
Dum hi. a. oblectabantur, niger uesper uenit: (tare.
Et tunc dormituri ibant domum unusquisq;.
Telemachus autem ubi ipsi thalamus perpulchra aula
Sublimis adificatus erat perspicuo in loco,
Illuc iuit ad lectum multa mente reputans.
Simul cum eo ardentes faces ferebat pudica sciens
Euryclea Opis filia Pisenorida,
Quam olim Laertes emerat facultatibus suis
Impubem adhuc, precium uiginti boum dedit.
Perinde. a. ipsam ac pudicā uxorē honorabat in adib.
Lecto v. nūq̃ cōmixtus est: irā scilicet fugiebat uxoris,
Hac illi simul ardētes faces ferebat, & ipsum maximè
Ancillarū amabat, & enutrierat paruulus cum esset.
Aperuit autem ianuas thalami benefacti.
Sedebat in lecto, molle autem exuit indusium:
Et idquidem anicula sedula imposuit in manus.
Illa quidem plicato & aptato indusio
Trabe suspenso iuxta uermiculatos lectos
Festinabat ire ex thalamo ianuam attraxit annulo
Argenteo: insuper autem pessulum obtendit loro.
Hic ille pernox tectus Iouis florida lana
Examinabat mentib. suis uiā q̃ significauerat Pallas.

COM-

COMMENTARIVS.

τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ) Dij etiam Homerici cum homines familiariter alloquuti sunt, omnino sui uestigia in illorum animis relinquunt: adeò efficax est Deitatis sola præsentia, quod sine dubio Homerus significare uoluit. Hinc etiam statim Telemachus persuasus est hospitem illum fuisse Deum. Sed & infrà cum Eurymacho respondet, interroganti quis esset ille hospes, dicitur mente immortalem Deam agnouisse. Intellexit præterea Homerus, non esse absurdum, ut induta humana specie Deus homini sese uidendum præbeter: quod nos sacræ paginæ satis luculenter docent. Qua de re aliàs diximus in Iliade.

ἥατ' ἀκούοντες) Phemium canentem attentè dicuntur audire proci, uel cantus suauitate demulsi, uel potiùs quòd mortem Vlyssis auidè expectabant, quam in illo Phemij argumēto de Græcorum reditu par erat comprehendi. Quæ causa etiam erit Penelopæ, cur eum pergere prohibeat, uerita ne tam tristia de marito simul caneret: quod illa sine magno animi cruciatu non poterat exaudire, unde illi necessariò procorum libidini patendum fuisset: qui si hoc etiam à uate intellexissent (sunt enim cantores ᾠδοὶ & μαντικοφεῖς, ut posteà in hoc Opere uidebimus) eò liberius nuptias erant Penelopes postulaturi. Porrò artificiosè inceptas Phemij cantilenas Poeta interrupit. Nam aut mortuum Vlyssem dixisset, aut adhuc uiuum. Si mortuum, uis fuisset illata Penelopæ: si uiuum, effugissent illi & proinde eorum neci, quam describere Homerus meditatur, non fuisset locus, quam tamen habent historiæ, ut ait rectè noster Eustathius.

ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε) Nota quibus olim argumentis egregij cantores delectarentur, nimirum hominum & Deorum gestis recensendis ac celebrandis. Quod tamen posteà, ut ætate omnia in peius ruunt, exoleuit, ut ipse Athenæus lib. 14. queritur, his uerbis: ὅτι δὲ τὸ μὲν παλαιὸν φιλόμουσον τὸ τῶν ἑλλήνων. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης ἀταξίας, καὶ γηρασάντων σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἀρχαίων νομίμων ἀπέσβη τε καὶ αὕτη κατελύθη, καὶ τρόποι μουσικῆς φαῦλοι παρεισῆλθον, οἷς ἕκαστος τῶν χρωμένων, ἀντὶ μὲν σωφροσύνης ... φρονήσεως, ... τὸ παλαιὸν γὰρ καὶ τῶν ἀρίστων τὰς πράξεις, καὶ τῶν θεῶν τοὺς ὕμνους δι' ᾠδῆς ἐποιοῦντο. Ὅμηρος γοῦν φησιν ἐπ' Ἀχιλλέως, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν Ἡρώων, καὶ τὸν Φήμιον δέ φησιν ἐν πολλὰ βροτῶν θελκτήρια οἶδεν, ἔργ' ἀνδρῶν τε θεῶν τε, τὰ κλείουσιν ἀοιδοί. τὸ δὲ ἔθος τοῦτο καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἐσώζετο ὥς φησι Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς. Id est, ut uertit Natalis: Accidit uerò ut Græci antiquitùs musicæ fuerint studiosi. Cum posteà ordinis confusio esset insecuta, omnesq; ferè leges antiquæ consenuissent, ipsa quoque disciplina dissoluta est, musicæq; mores absoni emerserunt, quibus singuli utentes pro humanitate mollitiem, pro temperantia intemperantiam, animiq; dissolutionem operantur. In peius etiam multò fortasse conuertetur atq; proruet, nisi quispiam Musicam ipsam patriam ad pristinum splendorem rursus reuocarit. Nam & Deorum immortalium hymni & Heroum ipsorum res gestæ in odis antiquitùs canebantur. Inquit igitur Homerus de Achille, Canebat quippe laudes uirorum Heroum. De Phemio etiam dicit, πολλὰ βροτῶν, &c. Seruabatur apud Barbaros etiam hæc consuetudo, ut asserit Dinon in rebus Persicis.

τοῦ κλέος εὐρὺ) Modicè maritum laudat Penelope, cum eum per Argos & Græciam inclytum dicit, quasi fama tanti uiri ulterius non se porrigat. Sed uidetur Poeta decorum muliebris ἀφελείας ac simplicitatis seruasse, cum integra Vlyssis gloria nondum potuerit esse cognita.

μῆτερ ἐμὴ Matrem reprehēdit Telemachus, quòd Phemium à suscepto cantus argumento deterreat. Primùm docet, patiendum esse ut illa Phemius canat: cùm uerisimile sit hoc non temerè illi in mentē uenisse, sed diuino afflatu potius, ut fieri assolet. Deinde cū oblectationi studeant cantores, eaq; lubentissimè homines audiant, quæ sunt recentiora (ut docuerunt ipsi Athenienses, qui noua semper audire cuperent) non est absurdum hæc à Phemio cani, quæ ob nouitatem uoluptatis non parum afferunt. Tertiò consolatur matrem, quòd dixerit molestè se ista intelligere propter Vlyssis mortem (ut rectè conijcit Telemachus) cōsolatur, inquam, ex eo quòd eiusmodi calamitas in eam solam non exundarit, sed socias etiam illius alias præterea habeat. Solet autem illa recordatio aliquod malorum leuamen parere, ut alibi in Iliade diximus. Tandem iubet matrem ad opera muliebria ac domestica secedere, pauloq; liberius locutus quàm de more, ut credo, haberet, propter insitam sibi nunc primùm diuinitùs audaciā, indicat ipsi hæc uirilia curæ non esse debere: hoc est, munus hoc uiros castigandi ac coërcendi in eo præcipuè loco, ubi ipse absolutam imperij potestatem obtinet.

ἀλλ' εἰς οἶκον) Eodem ferè modo Andromachen Hector in Iliade coërcet, excepto quòd illic πόλεμος, hîc μῦθος dicitur homines attinere. Ita nouit Poeta sua ipsius carmina παρῳδεῖν.

ὄφρα οἱ ὕπνον) Post lacrymas somnum conciliari, docuimus in Iliade, cum de Achille loqueremur Patroclum lugente.

μνηστῆρες ἐμῆς) Prudenter facit Telemachus, qui etiam iniuriosos ac proteruos istos homines tam leuiter affatur. Nam eorum conuiuiū subito tumultu non perturbat, quin animo eos læto esse iubet, cùm maximè tam honesto Musices oblectamento detineantur. Porrò hæc ulterius se non toleraturum monet, proinde sequenti luce diem illis dicit, iubetq; ut in concione adsint, ut à se audiant sibi esse in animo eos ædibus suis exturbare, si sponte illi ac præmoniti, non excesserint.

ἦ μάλα δή σε) Inter procos Antinous & Eurymachus erant principes, ideò hi duo Telemacho respondent: sed diuersis modis, ut etiam diuersis erant moribus. Nam Antinous durus & difficilis, Eurymachus autem lenior & simulatior (hoc est ὑποκριτικώτερος, ut ait Eustath.) Primus ergo Antinous Telemacho aduersatur. Eius autem orationis hic est sensus: Fastuosus nimis es, inquit, Telemache, & paulò uerbis audacior quàm par sit. Vnde tamen nouus hic tuus nobis insultandi procaciter modus? Sanè diuina ope sic te informatum mihi planè persuadeo: nam neque hoc ætas tua adhuc imbecillis, neq; pristina consuetudo ut facias, patiuntur. Itaq; orandum nobis proculdubiò est, ne te Regem Ithacæ Iupiter constituat, prout hoc tibi hæreditatis iure uendicas, quia superbè nimium ac arroganter nobis imperares. Intelligendum est autem, prohibitum fuisse Telemachum ui procorum, maximè istius Antinoi, regni paterni possessione, quod apertè prodit Antinous.

Ἀντίνο' ἦ καί μοι) Prudenter Telemachus, ioco furorem Antinoi, ac asperitatem emollijt. Nam ita dictum illius interpretatur, ut existimetur censere iocosè illa etiam ab Antinoo aduersum se pronunciata. Et primùm ironicè se Regem esse exoptat propter commoda, quæ Reges solent comitari. Ne tamen inuidiam in se ambitionis excitet, testatur se regnum Ithacæ non ambire mortuo Vlysse, cum id alij possidere queant se longè præstantiores ac digniores: hoc unum ait se moliri, ut propriarum ædium & bonorum solus sit dominus, ijs exclusis ac eiectis, qui ui illa occupare ac disperdere conantur.

ἤτοι ταῦτα θεῶν) Ex hac oratione conijci possunt Eurymachi mores. Sermo enim certus est index animi. Leniter ergo ac mansuetè Telemachum alloquitur, eius hac ratione animum sibi deuinciens, cum eum contra à se Antinous alienaret. Sed tamen Eurymachus sequenti libro asperior est ipso Antinoo.

Finis libri primi.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI *Odyssea.*

Oacta concione Telemachus denunciat procis, ut exeant è domo Vlyssis. Acceptis autem ab Euryclea ijs quæ ad peregrinationem necessaria erant, à Pallade socios & nauem, ad nauigationem proficiscitur sole occidente.

Aliud.

β Concionem habet, uiatica annus, nauigationem cum Minerua.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Β. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Συναγαγὼν ἐκκλησίαν Τηλέμαχος, παραγγέλλει τοῖς μνηστῆρσι ἐξιέναι τῆς οἰκίας. Ὁ Ὀδυσσέως λαβὼν δὲ παρὰ μὲν Εὐρυκλείας τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἐπιτήδεια, παρὰ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς ἑταίρους καὶ ναῦν, τὸν πλοῦν ποιεῖται ἡλίου δύνοντος.

Ἄλλη.

Βῆτ' ἀγορὴν ἔχει, ἠδ' ἅμα χρειὼ πλοῦν μετ' Ἀθήνης.

ΗΜΟΣ δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ·
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην.
Αἶψα δὲ κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσε
Κηρύσσειν ἀγορήνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς.
Οἱ μὲν ἐκήρυσσον, τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Βῆ ῥ' ἴμεν εἰς ἀγορήν, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω κύνες ἀργοὶ ἕποντο.
Θεσπεσίην δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη,
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἕζετο δ' ἐν πατρὸς θώκῳ, εἶξαν δὲ γέροντες.
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἥρως Αἰγύπτιος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη.
Καὶ γὰρ τοῦ φίλος υἱὸς ἅμ' ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Ἴλιον εἰς εὔπωλον ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν,
Ἄντιφος αἰχμητής· τὸν δ' ἄγριος ἔκτανε Κύκλωψ
Ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ, πύματον δ' ὡπλίσσατο δόρπον.
Τρεῖς δέ οἱ ἄλλοι ἔσαν, καὶ ὁ μὲν μνηστῆρσιν ὁμίλει
Εὐρύνομος, δύο δ' αἰὲν ἔχον πατρώϊα ἔργα.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τοῦ λήθετ' ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων.
Τοῦ ὅ γε δάκρυ χέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,

Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι, ὅττι κεν εἴπω,
Οὐδέ ποθ' ἡμετέρη ἀγορὴ γένετ' οὔτε θόωκος,
Ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς δῖος ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσί.
Νῦν δὲ τίς ὧδ' ἤγειρε; τίνα χρειὼ τόσον ἵκει;
Ἠὲ νέων ἀνδρῶν, ἢ οἳ προγενέστεροί εἰσιν;
Ἠέ τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυεν ἐρχομένοιο,
Ἥν χ' ἡμῖν σάφα εἴποι, ὅτε πρότερός γε πύθοιτο;
Ἠέ τι δήμιον ἄλλο πιφαύσκεται ἠδ' ἀγορεύει;
Ἐσθλός μοι δοκεῖ εἶναι, ὀνήμενος. εἴθε οἱ αὐτῷ
Ζεὺς ἀγαθὸν τελέσειεν, ὅ τι φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.

Ὣς φάτο, χαῖρε δὲ φήμῃ Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν ἧστο, μενοίνησεν δ' ἀγορεύειν·
Στῆ δὲ μέσῃ ἀγορῇ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρὶ
Κῆρυξ Πεισήνωρ πεπνυμένα μήδεα εἰδώς.
Πρῶτον ἔπειτα γέροντα καθαπτόμενος προσέειπεν.

Ὦ γέρον, οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνήρ (τάχα δ' εἴσεαι αὐτός)
Ὃς λαὸν ἤγειρα· μάλιστα δέ μ' ἄλγος ἱκάνει·
Οὔτε τιν' ἀγγελίην στρατοῦ ἔκλυον ἐρχομένοιο,
Ἥν χ' ὑμῖν σάφα εἴπω, ὅτε πρότερός γε πυθοίμην,
Οὔτε τι δήμιον ἄλλο πιφαύσκομαι οὐδ' ἀγορεύω·
Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Δοιά· τὸ μὲν πατέρ' ἐσθλὸν ἀπώλεσα, ὅς ποτ' ἐν ὑμῖν
Τοῖσδεσσιν βασίλευε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν.
Νῦν δ' αὖ καὶ πολὺ μεῖζον, ὃ δὴ τάχα οἶκον ἅπαντα
Πάγχυ διαρραίσει, βίοτον δ' ἀπὸ πάμπαν ὀλέσσει.
Μητέρι μοι μνηστῆρες ἐπέχραον οὐκ ἐθελούσῃ,
Τῶν ἀνδρῶν φίλοι υἷες οἳ ἐνθάδε γ' εἰσὶν ἄριστοι·
Οἳ πατρὸς μὲν ἐς οἶκον ἀπερρίγασι νέεσθαι
Ἰκαρίου, ὥς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα,
Δοίη δ' ᾧ κ' ἐθέλοι καί οἱ κεχαρισμένος ἔλθοι·
Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα,

QVANDO uerò manè genita apparuit rosea digitis aurora,
Surrexit tunc ex lectulo Vlyssis dilectus filius,
Vestes indutus, gladium uerò suspendit ab humeris:
Pedibus uerò nitidis alligauit pulchra calceamenta.
Festinabat ire è cubiculo deo similis obuiam.
Continuò autem praeconibus canoris imperauit
Conuocare ad concionem comatos Achaos.
Illi quidem conuocarunt: illi aũt congregabantur ualde celeriter.
Porrò postquã cõgregati sunt, confertimq; adfuerunt,
Iuit utiq; ad concionem, manu a. tenebat ferreã hastã:
Non solus, simul cum duo canes ueloces sequebantur.
Diuinam certè huic gratiam perfudit Pallas.
Hunc sanè omnes populi aduenientem admirabantur:
Sedebat uerò in patris sella, cesserunt autem senes.
Huic uerò continuò heros Aegyptius cœpit concionari,
Qui ob senectutem incuruus erat & multa sciebat.
Atqui huius dilectus filius cum diuino Vlysse
Ad Iliũ pulchros equos nutriens cõscenderat cauis in nauibus
Antiphus bellator, illum uerò saeuus interfecit Cyclops
In spelunca caua, ultimamq; parauit cœnam.
Tres a. illi alij erant, & unus inter procos uersabatur
Eurynomus, duo a. perpetuò habebant paterna opera.
Sed neq; sic illius oblitus erat lugens & dolens.
Hos lacrymans allocutus est, & dixit,

Audite sanè nunc me Ithacenses quodcunq; dixero.
Nunquam nostrum concilium factum est neq; cõsessus,
Ex quo Vlysses diuinus abijt cauis in nauibus.
Nunc a. quis huc cõgregauit, quã necessitas tantùm urget?
Siue ex iunioribus utris, aut qui seniores sunt,
An aliquem nuncium exercitus audiuit uenientis,
Quẽ nobis palã dicere queat, quoniã prior audiuerit?
An quippiam publicum aliud declarat, aut profert?
Probus mihi uidetur esse, iuuãs uel felix. utinã illi ipsi
Iupiter bene uertat, quaecunq; mente sua cogitat,

Sic ait, gaudebat autem laude Vlyssis charus filius,
Neq; amplius diu sedit, cupiebat enim concionari.
Stabat a. in media concione, sceptrum autẽ ei imposuit manui
Praeco Pisenor prudentia consilia edoctus
Primum, deinde ad senem conuersus loquutus est,

O senex, nõ pcul abest ille uir, statim a. ipse cognosces
Qui populum cõgregaui: potissimùm me dolor urget.
Neq; ullum nuncium exercitus audiui uenientis,
Quem uobis palàm enarrem, quod prior audiuerim,
Neq; quicquam publici aliud enarro, neq; dico,
Sed meũ ipsius negociũ, nam malum in domũ incidit
Duplex: alterum q patrẽ eximiũ perdidi, qui quondã inter nos
Ipsos imperabat, pater a. uelut mitis erat,
Nunc a. longè maius, quòd mox citò domũ uniuersam
Funditus euertet, facultates autem omnino disperdet.
Matri meae proci insiant nolenti,
Eorum uirorum chari filij qui hic utiq; sunt optimi,
Qui patris quidem in domum nolunt proficisci
Icarij, ut ipse quidem dotet filiam:
Det uerò cui uoluerit, & ipse gratus uenerit.
Illi uerò in nostram domum diuertentes dieb. omnib.

Bouis

Boues mactantes & oues & pingues capras,
Splendidè conuiuantur, bibuntq́; generosum uinum
Temerè: plurima uerò absumunt: non enim adest uir
Qualis Vlysses erat, qui detrimentū uel diras à domo
Nos. v. neutiq́ qui auertere queamus, qn etiā (arceat:
Imbellesq́; sumus, & neq; periti roboris.
Omninò sanè auerterem, si mihi uis adesset.
Non. n. iam tolerabilia facinora patrātur, neq; honestè
Domus mea perit: indignemini & ipsi,
Alios reueremini uicinos homines
Qui circùm habitant: deorum uerò timete iram,
Ne quid infesti retaliens malis facinoribus.
Oro siue per Iouem Olympium siue Themidem,
Qua hominum consilia uel dimittit uel cogit,
Abstinete amici, & me solum sinite dolore molesto
Affligi, si usquam pater meus probus Vlysses
Hostili animo malis affecit fortes Achæos:
Eorū me uindictā capientes malè afficite hostili animo
Istos incitantes: mihi uerò satius esset
Vos absumere possessionemq́; prouentumq́;:
Quòd si uos comederitis, fortassis olim etiā ultio fuerit.
Tamdiu enim per urbem prehensabimus colloquio,
Bona repetentes, donec omnia persoluta sint.
Nunc uerò mihi inanes dolores ingcitis animo.
Sic ait iratus, sceptrum. a. iecit in terram,
Lacrymas distillās, commiseratio uerò cepit pop. omnem.
Tunc alij quidē oēs in silētio erant, neq; quisquā aude-
Telemacho uerbis respondere molestis: (bat

Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ καταίνεται. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι·
Ἡμεῖς δ' οὔ νύ τι τοῖοι ἀμυνέμεν· ἦ καὶ ἔπειτα
Λευγαλέοι τ' ἐσόμεσθα, καὶ οὐ δεδαηκότες ἀλκήν.
Ἦ τ' ἂν ἀμυναίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Οὐ γὰρ ἔτ' ἀνσχετὰ ἔργα τετεύχαται, οὐδ' ἔτι καλῶς
Οἶκος ἐμὸς διόλωλε. νεμεσσήθητε καὶ αὐτοί,
Ἄλλους τ' αἰδέσθητε περικτίονας ἀνθρώπους
Οἳ περιναιετάουσι· θεῶν δ' ὑποδείσατε μῆνιν,
Μή τι μεταστρέψωσιν ἀγασσάμενοι κακὰ ἔργα.
Λίσσομαι ἠμὲν Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἠδὲ Θέμιστος,
Ἥ τ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ἠμὲν λύει ἠδὲ καθίζει,
Σχέσθε φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε πένθεϊ λυγρῷ
Τείρεσθ'· εἰ μή πού τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Δυσμενέων κάκ' ἔρεξεν ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·
Τῶν μ' ἀποτινύμενοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες,
Τούτους ὀτρύνοντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἴη
Ὑμέας ἐσθέμεναι κειμήλιά τε πρόβασίν τε·
Εἴ χ' ὑμεῖς γε φάγοιτε, τάχ' ἄν ποτε καὶ τίσις εἴη.
Τόφρα γὰρ ἂν κατ' ἄστυ ποτιπτυσσοίμεθα μύθῳ,
Χρήματ' ἀπαιτίζοντες, ἕως κ' ἀπὸ πάντα δοθείη.
Νῦν δέ μοι ἀπρήκτους ὀδύνας ἐμβάλλετε θυμῷ.
Ὣς φάτο χωόμενος, ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ,
Δάκρυ' ἀναπρήσας· οἶκτος δ' ἕλε λαὸν ἅπαντα.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν, οὐδέ τις ἔτλη
Τηλέμαχον μύθοισιν ἀμείψασθαι χαλεποῖσιν·

COMMENTARIVS.

δύω κύνες ἀργοί) Obseruandus est hic Telemachi comitatus, qui duorum est canum tantùm: Telemachi, inquam, cui regnum Ithacæ iure debebatur, ut præcedenti libro uidimus, ac proinde regio cingi eum comitatu oportebat, in hoc potissimum negocio. Sed illa fuit ueterum Regum simplicitas, ut nulla comitatus pompa incedant, nisi in bello: neque aliud in tota Homeri Poesi me animaduertisse scio. Forsan & hoc in adeundis concionibus magis obseruatum fuit. Eustathius uerò dicit, hoc esse testimonio, procorum opera Telemachum omni esse hominum comitatu destitutum. Cæterùm canes solebant heroës ad conciones comitari, ut scribit Pollux: uideturq́; moris fuisse antiqui, ut canum fidelitate stiparentur, quos socios appellat Gesnerus, nimirum qui ipsius tantùm hominis causa nutriuntur, præcipuè uerò domo prodeuntibus, & iter facientibus comites fiunt, siue simpliciter & uoluptatis, aut etiam defensionis gratia. Tales fuisse hos Telemachi canes arbitror: putat tamen Eustathius, potuisse etiam ipsos esse uenaticos, quòd eodem studio uenationis ac pater Telemachus teneretur. Sed aliam quoque sententiam adducit, ut sint τραπεζῆας ὡς ἀγλαΐης ἕνεκα κομέουσιν ἄνακτες: quales sunt Achillis in Iliade, ut ait ille.

θεσπεσίην) Familiaris est Poetæ huiusmodi τερατολογία, neque sine causa hoc loco illam usurpauit. Cùm enim præter morem Telemachum in concionem induceret, oportuit diuina illum perfundi uenustate, ut reliquis placeret, quos illuc inuitos accedere certum est. Procos intelligo: nam non pauci fuerunt, qui ob hunc conuentus diem lætarentur, ut Aegyptij sequens oratio perdocet.

κέκλυτε δὴ νῦν) Rem nouam & egregiam simul commendare uoluit Poeta sub probati uiri loquentis persona, nimirum præconis huius nomine Aegyptij, qui primus in hoc conuentu uerba fecit: ut hoc pacto uidelicet animi reliquorum huius instituti laude captarentur.

νῦν δὲ τίς ὧδ' ἤγειρε) Licet dubitare uideatur Aegyptius, quis sit huius concionis author, tamen existimo eum resciuisse Telemachum eã cõuocasse. Sed artificiosè eum reticuit, ne procorum inuidiam aduersum se excitaret, aut etiã non uideretur Telemacho adulari, aut Telemachus hoc suffragium emendicasse censeretur. Hoc autem Aegyptium sciuisse, ex eo colligo, quòd omnia fausta illi imprecatur, qui huius conuentus author sit, felicemq́; cogitationum exitum illi optat. Quòd si ignorasset, poterat intelligere se hoc posse alicui ex procis illa optare: quorũ sine dubio perniciem ille potius sit exoptaturus. Deinde sciebat, nulli hoc ius præterea esse populum conuocandi, quàm uni Telemachi, qui Vlyssem patrem referebat: adeo in eius throno, senioribus etiam cedentibus, dictus est paulò antè consedisse.

οὐχ ἑκὰς οὗτος ἀνήρ) Prodit Telemachus, arreptaq́; concionandi occasione ex Aegyptio, illi primùm responder, ac se eum esse, de quo ipse dubitaret, significat: tum causam docet, cur eos ipse conuocarit. Ea est, quòd diutius pati non possit sua bona sic à procis dilapidari.

οὔ τι δήμιον ἄλλο) Hæc duo sunt, quæ Aegyptius proposuerat, tanquam alterutrius causã potuerit accidere, ut hic conuentus esset institutus. Negat ergo Telemachus se horum gratia accedere, sed priuati tantùm commodi causa, ut nimirum ipsis in unum conuenientibus facilius suas exponeret calamitates: quæ duæ sunt. Vna, quòd patrem Vlyssem amiserit: altera, quòd opes suæ à procis omnes ferè diripiantur. Illam autem uidetur innuere Telemachus ad cæteros etiam Ithacenses pertinere, quòd ipsi tam mansueto Rege quoque destituti sint.

πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν) Paucis docuit Telemachus, qui Reges laudem mereantur, nimirum qui populo suo ut pater mitis imperat: ut fecisse Vlyssem hîc dicitur, & posteà à Mentore, ὡς οὔ τις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν. Est enim naturalis clementia patrum in liberos, amicitiaq́; maxima propensio (qualis nix unquam in uitricos cadit, qui patribus opponi solent, ut nouercæ matribus) iuxta illud Euripidis in Alcmæona, Δεινὸν τὸ τίκτειν φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις: Vehementem in liberos amoris affectum indidit Deus hominibus. Quæ autem proportio est patrum in liberos, ea est Regum in subditos: proinde ut patres clementer & mansuetè sese erga liberos gerunt, sic etiam debent Reges erga subditos. Nam siqui durius liberos suos tractent, ac inhumanius, pro insita quibusdam ferina crudelitate, ij iam patrum nomine honestari non merentur: sic Reges ubi subditis crudeliter præsunt, in Tyrannorum cognomen delabuntur.

ἄλλους τ' αἰδέσθητε) Iubet procos ab istis iniurijs, quas enumerauit, cessare, tum quòd par sit eos dedecore commoueri, quod ipsis à uicinis populis inuritur: quibus omnino perspectum est, talia non nisi à proteruis & flagitiosis hominibus perpetrari posse. tum

quòd eos saltem Deorum indignationem oporteat pertimescere, qui tanta scelera impunita planè non sunt relicturi.

λίσσομαι) Modestè precibus tentat procos exorare, ut tandem aliquando ab hoc iniurioso uitæ genere desistant, uel in patris memoriam, à quo talia nunquam sunt illi passi: quod si tamen accidisse putant, offert sese neci & uindictæ, quam ut de se illi sumant, petit. Cùm ergo ita non fit, neque hoc ille per se promeruerit, modum his tandem & finem imponant.

νῦν δέ μοι) Oportuit illa cum uehementi indignatione a Telemacho pronunciari, ut etiam sceptrum, alioqui uenerabile & sanctum, in terram proiecerit. Quod autem lacrymasse Telemachum dicit, id pro decoro personæ puerilis factum est. Sed & alioqui solet hoc ipsis heroibus fortissimis tribuere. qua de re alibi in Iliade.

Ἀντίνοος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπε,
Τηλέμαχ᾽ ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον ἔειπες,
Ἡμέας αἰσχύνων; ἐθέλεις δέ κε μῶμον ἀνάψαι;
Σοὶ δ᾽ οὔτι μνηστῆρες Ἀχαιῶν αἴτιοί εἰσιν,
Ἀλλὰ φίλη μήτηρ, ἥ τοι πέρι κέρδεα οἶδεν.
Ἤδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος, τάχα δ᾽ εἶσι τέταρτον,
Ἐξ οὗ ἀτέμβει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν·
Πάντας μέν ῥ᾽ ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,
Ἀγγελίας προϊεῖσα, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Ἡ δὲ δόλον τόνδ᾽ ἄλλον ἐνὶ φρεσὶ μερμήριξε·
Στησαμένη μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν, ὕφαινε,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον· ἄφαρ δ᾽ ἡμῖν μετέειπε,
Κοῦροι, ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ᾽ ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
Ἐκτελέσω (μή μοι μεταμώλια νήματ᾽ ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰς ὅτε κέν μιν
Μοῖρ᾽ ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο·
Μή τις μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἔφαθ᾽· ἡμῖν δ᾽ αὖτε πεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκε μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ᾽ ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθε δόλῳ, καὶ ἔπειθεν Ἀχαιούς·
Ἀλλ᾽ ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή τις ἔειπε γυναικῶν, ἣ σάφα ᾔδη,
Καὶ τήν γ᾽ ἀλλύουσαν ἐφεύρομεν ἀγλαὸν ἱστόν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσε καὶ οὐκ ἐθέλουσ᾽ ὑπ᾽ ἀνάγκης.
Σοὶ δ᾽ ὧδε μνηστῆρες ὑποκρίνονται, ἵν᾽ εἰδῇς
Αὐτὸς σῷ θυμῷ, εἰδῶσι δὲ πάντες Ἀχαιοί·
Μητέρα σὴν ἀπόπεμψον, ἄνωχθι δέ μιν γαμέεσθαι
Τῷ ὅτεῳ τε πατὴρ κέλεται, καὶ ἁνδάνει αὐτῇ.
Εἰ δ᾽ ἔτ᾽ ἀνιήσει γε πολὺν χρόνον υἷας Ἀχαιῶν,
Τὰ φρονέουσ᾽ ἀνὰ θυμὸν ἅ οἱ πέρι δῶκεν Ἀθήνη,
Ἔργα τ᾽ ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς,
Κέρδεά θ᾽ οἷ᾽ οὔπω τιν᾽ ἀκούομεν οὐδὲ παλαιῶν,
Τάων αἳ πάρος ἦσαν ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαί,
Τυρώ τ᾽, Ἀλκμήνη τε, ἐϋπλόκαμός τε Μυκήνη·
Τάων οὔτις ὁμοῖα νοήματα Πηνελοπείῃ
Ἤδη· ἀτὰρ μὲν τοῦτό γ᾽ ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησεν.
Τόφρα γὰρ οὖν βίοτόν τε τεὸν καὶ κτήματ᾽ ἔδονται,
Ὄφρα κε κείνη τοῦτον ἔχῃ νόον ὅντινά οἱ νῦν
Ἐν στήθεσσι τιθεῖσι θεοί, μέγα μὲν κλέος αὐτῇ
Ποιεῖτ᾽, αὐτὰρ σοί γε ποθὴν πολέος βιότοιο.
Ἡμεῖς δ᾽ οὔτ᾽ ἐπὶ ἔργα πάρος γ᾽ ἴμεν, οὔτε πη ἄλλῃ,
Πρίν γ᾽ αὐτὴν γήμασθαι Ἀχαιῶν ᾧ κ᾽ ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀντίνο᾽, οὔπως ἐστὶ δόμων ἀέκουσαν ἀπῶσαι
Ἥ μ᾽ ἔτεχ᾽, ἥ μ᾽ ἔθρεψε· πατὴρ δ᾽ ἐμὸς ἄλλοθι γαίης
Ζώει ὅγ᾽ ἢ τέθνηκε· κακὸν δέ με πόλλ᾽ ἀποτίνειν
Ἰκαρίῳ, αἴκ᾽ αὐτὸς ἑκὼν ἀπὸ μητέρα πέμψω.
Ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πείσομαι, ἄλλα δὲ δαίμων
Δώσει· ἐπεὶ μήτηρ στυγερὰς ἀρήσετ᾽ Ἐρινῦς

Antinous autem ipsum solus respondens alloquutus est,
Telemache altiloque animo indomite, ut loquutus es
Nos dedecorans, uis autem maculam inurere?
Tibi uerò neutiquam proci Achæorum in causa sunt.
Sed tua mater, quæ sanè inprimis uersutias callet.
Iam enim tertius est annus, statim.n.aderit quartus,
Ex quo eludit animum intra præcordia Achæorum:
Omnes quidē sperare facit, & promittit uiris singulis,
Nuncios præmittens, mens autem illi alia cogitat,
Illa uerò dolum hunc alium in mente deliberauit,
Exorsa magnam telam in ædibus texebat,
Subtilem & immensam: statim nos alloquuta est:
Iuuenes mei proci, postquā mortuus est diuinus Vlysses
Sustinete urgentes meas nuptias, donec linteum
Perfecero (ne mihi uana fila pereant)
Laërti heroi pollinctum, quando tandem ipsum
Fatum malum prehenderit aspera mortis.
Ne aliqua me in populo mulierum Græcarum culpet,
Si quidem absq; tegumento iacuerit multa possidens.
Sic ait, nobis.n.statim persuasus est anim⁹ generosus:
Tum uerò interdiu quidem texebat magnam telam,
Noctu uerò dissoluebat postquam faces adhibuisset.
Sic triennio quidem latuit dolo, & persuasit Achæos:
Sed quum quartus uenit annus, & aduenerunt horæ,
Et tunc certè aliqua dixit mulierum quæ benè sciebat,
Et ipsam dissoluentem inuenimus pulchram telam,
Sic illa quidem perfecit etiam nolens præ necessitate.
Tibi uerò sic proci respondent, ut scias
Ipse tuo animo, sciant & omnes Achiui,
Matrem tuam dimitte, iube autem ipsam nubere
Illi cuicunq; pater iusserit & placuerit ipsi.
Si uerò amplius uexabit multò tempore filios Achiuorū
Hæc agitans in animo, quæ ei abundè dedit Pallas
Operaq; scire insignia & mentem sanam,
Versutias quales nunq̄ aliquādo audiuimus neq; ueterū
Earum quæ olim fuerunt pulchricomæ Græcæ,
Tyroq; Alcmeneq; pulchricomaq; Mycene
Illarum nulla similes artes Penelopæ
Norat, cæterùm quidem hoc non uidit utiliter.
Tam diu igitur uictum tuum & bona consument,
Donec illa hunc habebit animum, quem quidē nūc illi
In pectoribus posuerunt Dij, magnā quidem gloriā sibi
Comparat, cæterùm tibi desiderium multi uictus.
Nos.n.nec ad res nostras autē ibimus, neq; aliquò alio,
Antequam ipsa nubet Achiuorum cuicunq; uoluerit.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà allocutus est.
Antinoë, nullo modo licet è domo inuitā expellere, (ræ
Quæ me pepit, q̄ me enutriuit, pater.n.me⁹ alicubi ter-
Viuit, siue mortuus est, durū.n.esset me multa reddere
Icario, siquidem ipse ego matrem dimisero.
Ex patre autem mala patiar, alia autem deus
Dabit, postquā mater odiosas imprecata fuerit Furias
Ado-

A domo discedens,reprehensio aūt mihi ex hominibus
Erit,sic itaq; hunc ego sermonem nunquam dicam.
Vester uerò siquidem animus indignatur illis,
Exite è domo mea,alias curate dapes.
Vestra bona edentes alternis cōuiuijs p singulas domos:
Si uerò uobis uidebitur satius & melius
Esse,uiri unius substantiam impunè perdere,
Corrodite,ego uerò deos inuocabo sempiternos,
Si unquam Iupiter dabit talionis opera fieri,
Inulti deinceps intra domum pereatis.

Οἴκου ἀπερχομένη, νέμεσις δέ μοι ἐξ ἀνθρώπων
Ἔσσεται· ὣς οὐ τοῦτον ἐγώ ποτε μῦθον ἐνίψω.
Ὑμέτερος δ' εἰ μὲν θυμὸς νεμεσίζεται αὐτῶν,
Ἔξιτέ μοι μεγάρων, ἄλλας δ' ἀλεγύνετε δαῖτας,
Ὑμὰ κτήματ' ἔδοντες, ἀμειβόμενοι κατ' οἴκους·
Εἰ δ' ὕμιν δοκέει τόδε λωΐτερον καὶ ἄμεινον
Ἔμμεναι, ἀνδρὸς ἑνὸς βίοτον νήποινον ὀλέσθαι,
Κείρετ'· ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποτε Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι·
Νήποινοί κεν ἔπειτα δόμων ἔντοσθεν ὄλοισθε·

COMMENTARIVS.

Τηλέμαχ' ὑψαγόρη) Respondet Telemacho Antinous, seq; ac cæteros procos crimine liberat, quod ipsis uidebatur Telemachus inurere, quòd sua bona diriperent: totamq; culpam in Penelopen reijcit, quæ potius his diuturnis conuiuijs ansam præbuit, quòd tam longas moras necteret dolo illo, quod commemorat, telam diu texendu, quam noctu retexeret: cùm neque nuptias omnino recusaret, neque eas etiam liberè amplecteretur: non recusabat enim uerbis, sed reipsa negotij consummationem distrahebat. Tandem indignabundus Antinous, & sub eius nomine cæteri proci testantur, se non discessuros, donec illa uni se marito ea corū numero alligauerit. Hoc siquis attendat, miretur forsitan, quid animo uersarit Penelope, quod tam longo tempore nuptias recusaret, quas uerbo tamen polliceretur. Existimo debuisse hoc illam procorum petulantiæ concedere, quod illorum perpetuis & importunis precibus urgeretur: cùm tamen illa reuerà Vlyssis coniugis charissimi reditum expectaret, de quo mallebat fauste ominari, quàm desperare, donec certo nuntio ueritatem rei exploraret. Itaq; summa oportuit prudentia (quam astutiam iniuriosè appellat Antinous) præditam illam mulierem, quæ sola tot proceres sic diu eluserit, ne suorum quidem bonorum & filij iactura cōmota, quibus castitatem & pudicitiam longe anteponebat, cum laude & gloria æternum apud homines permansura. Sed & diuturna mariti absentia poterat de eius morte persuaderi, exitus tamen docuit, quam sapienter illa tempori non crediderit, tam altè infixum amorem coniugalem in pectore cohibuit, qui tot annis, tot illecebris conuelli non potuerit. Res memoranda, si quæ unquam, & quæ instabile & uarium mulierum genus pudore ac ignominia pertundat, quarum amicitia præsenti coniuge urere uidetur, illo uerò tantillum absente protinus extinguitur.

Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον) Hoc pendet ex antiqui moris obseruatione, quo solebant ueteres funebrem uestem sibi in uita conficere, ut ante me obseruauit doctissimus Giphanius. Vnde apud Virg. lib. 9. mater ad Euryalum interfectum sic loquitur,

—— nec te tua funera mater
Produxi pressiue oculos,aut uulnera laui,
Veste tegens,tibi quam noctes festina diesq;
Vrgebam,& tela curas solabar aniles.

Sic hoc loco hanc telam ad Laertis pollinctum texere se astutè Penelope prætexit, quæ illud ipsum infrà Odys. τ. referet ijsdem ferè uerbis.

ἡ δὲ τὴν γ' ἀλλύεσκεν) Telam Penelopes nullus est qui nesciat, adeò fuit decantata res tam memorabilis & ingeniosa. Prouerbium est autem, telam Penelopes retexere, de quo satis apud Erasmum, Chil. 1. Cent. 4. prou. 42.

Ἀντίνο' οὔ πως ἔστι) Dixerat antea Telemacho Antinous, μητέρα σὴν ἀπόπεμψον: cui nunc respondet Telemachus, seq; hoc non posse exequi dicit, neq; sui esse officij, pro beneficijs, quæ matri suæ accepta refert, primùm ortum, deinde nutrimentum, quibus se illi sic deuinctum agnoscit, ut non nisi impiè de ea expellenda possit cogitare: addito hoc, quòd si eam dimiserit, multas teneatur opes Icario restituere, quibus instructa Penelope ad Vlyssem uenerit, quod ille non possit præstare, adeò imminutas facultates suas sentit: ubi tacita etiam uidetur querela subesse aduersus procos. Præterea si hoc fecerit, cùm dubium adhuc sit an uiuus an mortuus sit Vlysses, habet quod sibi timeat à patre, si fursan redierit: deinde & ab ipsa Penelope, quæ non sit lubenter discessura, ac proinde ipsum Telemachum diris deuouebit: adde, quòd uulgus hominum factum hoc minime sit comprobaturum. Porrò concludit, procos iniustè hoc à se exposcere, ut matrem dimittat. nam eò tendit illius oratio, tandemq; iubet eos bonis suis excedere, alioqui fatigaturum se precibus superos, ut has iniurias ulcisci possit.

Sic ait Telemachus: huic duas aquilas latè uidēs Iupiter
Ex alto à uertice montis præmisit uolare,
Hæ usque quidem uolabant ad flatum uenti,
Propinqua inuicem extendentes alas.
Sed cū iam ad mediam concionē celebrē peruenissent,
Hic conuersæ quatiebant alas densas,
Aspexerunt.n.omniū capita, portendebant.n. mortem,
Laniantes uerò unguibus maxillas, circum.n.collum,
Ad dextrā uolarūt, & per ædes & per urbem ipsorum,
Admirati sunt aues postquam uiderunt oculis,
Dispiciebant.n.in animo quæ perfici debebant.
His uerò interfatus est senex heros Halitherses
Mastorides, hic enim solus æquales uincebat,
In auibus dijudicandis & fatalibus edicendis.
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit:
Audite nunc me Ithacenses quodcunq; dixero.
Procis.n.potissimum significans ista dico,
Illis.n.ingens periculum imminet, non enim Vlysses
Diu seorsum à suis amicis aberit, sed alicubi iam
Propè cùm sit, his ipsis cædem & fatum molitur
Omnibus, pluribus etiam alijs male erit,
Qui habitamus Ithacam claram sed longè antea
Consideremus, quomodo imponamus. attamen etiā ipsi

Ὣς φάτο Τηλέμαχος· τῷ δ' αἰετὼ εὐρύοπα Ζεὺς
Ὑψόθεν ἐκ κορυφῆς ὄρεος προέηκε πέτεσθαι.
Τὼ δ' ἕως μέν ῥ' ἐπέτοντο μετὰ πνοιῇς ἀνέμοιο,
Πλησίω ἀλλήλοισι τιταινομένω πτερύγεσσιν·
Ἀλλ' ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφημον ἱκέσθην,
Ἔνθ' ἐπιδινηθέντε τιναξάσθην πτερὰ πολλά,
Ἐς δ' ἰδέτην πάντων κεφαλάς, ὄσσοντο δ' ὄλεθρον.
Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειράς,
Δεξιὼ ἤϊξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.
Θάμβησαν δ' ὄρνιθας ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ὥρμηναν δ' ἀνὰ θυμὸν ἅπερ τελέεσθαι ἔμελλον.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἁλιθέρσης,
Μαστορίδης· ὁ γὰρ οἶος ὁμηλικίην ἐκέκαστο,
Ὄρνιθας γνῶναι, καὶ ἐναίσιμα μυθήσασθαι,
Ὅ σφιν ἐῢ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι, ὅττι κεν εἴπω.
Μνηστῆρσιν δὲ μάλιστα πιφαυσκόμενος τάδε εἴρω.
Τοῖσιν γὰρ μέγα πῆμα κυλίνδεται· οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Δὴν ἀπάνευθε φίλων ὢν ἔσσεται, ἀλλά που ἤδη
Ἐγγὺς ἐών, τοῖσδεσσι φόνον καὶ κῆρα φυτεύει
Πάντεσσιν· πολέσιν δὲ καὶ ἄλλοισιν κακὸν ἔσται,
Οἳ νεμόμεσθ' Ἰθάκην εὐδείελον. ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ

Παυέσθων· καὶ γάρ σφιν ἄφαρ τόδε λώϊόν ἐστιν.
Οὐ γὰρ ἀπείρητος μαντεύομαι, ἀλλ' εὖ εἰδώς·
Καὶ γὰρ ἐκείνῳ φημὶ τελευτηθῆναι ἅπαντα,
Ὥς οἱ ἐμυθεόμην ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι, μετὰ δέ σφιν ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Φῆν κακὰ πολλὰ παθόντ', ὀλέσαντ' ἀπὸ πάντας ἑταίρους,
Ἄγνωστον πάντεσσιν ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε νῦν μαντεύεο σοῖσι τέκεσσιν,
Οἴκαδ' ἰὼν, μή πού τι κακὸν πάσχωσιν ὀπίσσω·
Ταῦτα δ' ἐγὼ σέο πολλὸν ἀμείνων μαντεύεσθαι.
Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλετο τῆλ'. ὡς καὶ σὺ καταφθίσθαι σὺν ἐκείνῳ
Ὤφελες· οὐκ ἂν τόσσα θεοπροπέων ἀγόρευες,
Οὐδέ κε Τηλέμαχον κεχολωμένον ὧδ' ἀνιείης,
Σῷ οἴκῳ δῶρον ποτιδέγμενος, αἴ κε πόρῃσιν·
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κε νεώτερον ἄνδρα, παλαιά τε πολλά τε εἰδὼς,
Παρφάμενος ἐπέεσσιν ἐποτρύνῃς χαλεπαίνειν,
Αὐτῷ μέν οἱ πρῶτον ἀνιηρέστερον ἔσται,
Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔ τι δυνήσεται εἵνεκα τῶνδε,
Σοὶ δὲ γέρον θωὴν ἐπιθήσομεν, ἥν κ' ἐνὶ θυμῷ
Τίνων ἀσχάλλῃς, χαλεπὸν δέ τοι ἔσσεται ἄλγος.
Τηλεμάχῳ δ' ἐν πᾶσιν ἐγὼν ὑποθήσομαι αὐτὸς,
Μητέρα ἣν ἐς πατρὸς ἀνωγέτω ἀπονέεσθαι,
Οἱ δὲ γάμον τεύξουσι, καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα
Πολλὰ μάλ', ὅσσα ἔοικε φίλης ἐπὶ παιδὸς ἕπεσθαι.
Οὐ γὰρ πρὶν παύσεσθαι ὀΐομαι υἷας Ἀχαιῶν
Μνηστύος ἀργαλέης· ἐπεὶ οὔ τινα δείδιμεν ἔμπης,
Οὔτ' οὖν Τηλέμαχον μάλα περ πολύμυθον ἐόντα·
Οὔτε θεοπροπίης ἐμπαζόμεθ', ἣν σὺ γεραιὲ
Μυθέαι ἀκράαντον, ἀπεχθάνεαι δ' ἔτι μᾶλλον.
Χρήματα δ' αὖτε κακῶς βεβρώσεται, οὐδέ ποτ' ἶσα
Ἔσσεται, ὄφρα κεν ἥγε διατρίβῃσιν Ἀχαιοὺς
Ὃν γάμον. ἡμεῖς δ' αὖ ποτιδέγμενοι ἤματα πάντα,
Εἵνεκα τῆς ἀρετῆς ἐριδαίνομεν, οὐδὲ μετ' ἄλλας
Ἐρχόμεθ', ἃς ἐπιεικὲς ὀπυιέμεν ἐστὶν ἑκάστῳ.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὐρύμαχ', ἠδὲ καὶ ἄλλοι ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοὶ,
Ταῦτα μὲν οὐχ ὑμέας ἔτι λίσσομαι, οὐδ' ἀγορεύω·
Ἤδη γὰρ τά γ' ἴσασι θεοὶ καὶ πάντες Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Οἵ κέ μοι ἔνθα καὶ ἔνθα διαπρήσσωσι κέλευθον.
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἤν τίς μοι εἴπῃσι βροτῶν, ἢ ὄσσαν ἀκούσω
Ἐκ Διὸς, ἥτε μάλιστα φέρει κλέος ἀνθρώποισι.
Εἰ μέν κεν πατρὸς βίοτον καὶ νόστον ἀκούσω,
Ἦτ' ἂν τρυχόμενός περ ἔτι τλαίην ἐνιαυτόν·
Εἰ δέ κε τεθνειῶτος ἀκούσω, μηδ' ἔτ' ἐόντος,
Νοστήσας δὴ ἔπειτα φίλην ἐς πατρίδ' ἀγαίαν,
Σῆμά τέ οἱ χεύσω, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερεΐξω
Πολλὰ μάλ' ὅσσα ἔοικε· καὶ ἀνέρι μητέρα δώσω.

Quiescant: etenim ipsis statim hoc utilius est.
Non enim inexpertus uaticinor, sed bene doctus.
Etenim illi puto perfecta esse omnia,
Quemadmodũ illi prædixeram, quando ad Iliũ cõscenderunt
Argiui, cum ipsis etiam conscendit uersutus Vlysses.
Dixi postquã mala multa passus esset, amisissetq; oẽs socios
Incognitũ ab omnibus uicesimo demum anno
Domum uenturum: hæc aũt omnino perficiuntur.
Hũc rursus Eurymachus Polybi filius cõtrà alloqutus est.
O senex, agedum nunc uaticinare tuis liberis
Domũ uadẽs, ne fortè quid mali patiantur in posterũ.
In his autem ego te longè melior sum ad uaticinãdum,
Aues sanè multa sub radijs solis
Volitant, neque omnes ad auspicia apta, porrò Vlysses
Perijt longè, utinam etiam tu perijsse cum illo
Debuisses: non tanta uaticinans blaterares,
Neq; Telemachum iratum sic incitares,
Sua in domo donum expectans si quod præbeat.
Sed tibi edico, quod etiam perfectum erit,
Si iuuenem uirum, ueteraq; & multa doctus,
Deceptum uerbis incitaueris ad irascendum.
Illi quidem ipsi perniciosius erit,
Efficere aũt tamen neutiquam poteris illorum gratia:
Tibi uerò o senex pœnam infligemus, quam in animo
Luens, indignè feras: grauis autem erit dolor.
Telemacho autem inprimis ego suadebo ipse,
Matrem suam ad patrem iubeat redire:
Illi uerò nuptias facient, & component dotem
Insignem, qualem conuenit charam filiam sequi.
Non enim antea quieturos puto filios Græcorum
A coniugij ambitu: quoniã neminẽ timemus. utut sit
Neq; sanè Telemachum, tametsi multiloquus sit,
Neq; uaticinium curamus, quod tu senex
Loqueris irritum: odio autem eris adhuc magis:
Bona uerò rursus malè absumẽtur, neq; unquam paria
Erunt, donec hæc distulerit Græcos
Suis nuptijs, nos uerò rursus expectãtes diebus omnib.
Gratia eius uirtutis contendimus, neq; ad alias
Ibimus, quas decens ducere est unicuiq;.
Hũc.a. rursum Telemachus prudẽs cõtrà loquut⁹ est:
Eurymache, & alij quotquot sunt proci generosi,
Ista quidem non uos amplius precor, neq; dico:
Iam uerò hæc sciunt dij & omnes Græci.
Sed agè mihi date nauem celerem, & uiginti socios,
Qui mihi hinc atq; hinc secent uiam maris.
Ibo enim in Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris diu absentis.
Si aliquis mihi dicat mortalium, aut famam audiam
Ex Ioue, quæ potissimum fert gloriam hominibus,
Siquidem patris uitam & reditum audiuero,
Sanè quantumuis afflictus adhuc sustineam annum:
Si uerò mortuum audiuero, neq; amplius superstitem,
Reuersus posteà charam ad patriam terram,
Sepulchrum illi condam & parentalia celebrabo
Eximia, qualia conuenit, & uiro matrem dabo.

COMMENTARIVS.

τὼ δ' αἰετὼ) Hoc augurium repentinum futura demonstrant, ut paulò pòst docebit Halitherses. Aquilæ enim istæ duæ Vlyssem & Telemachum significant, qui breui uenturi sunt ad procorum excidium, ut in sequentibus uidebitur.

οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι) Istud Halitherſis uaticinium potuit esse Penelopæ perspectum longè antè, unde de Vlyssis reditu semper bene spera-

sperauit: quod miror ab Homero non dictum, quin ita ipsum Telemachum dubitasse de illius statu, ut nihil certi unquam pronũciarit, cùm tamen hoc uaticinio posset confirmari. Saltem hoc intellecto deinceps potuit securior fieri, & meliore spe fulciri, quam antea.

ὦ γέρον, εἰ δ' ἄγε) Qui sibi sceleris alicuius sunt conscij, solent prædictiones sibi factas repudiare ac contemnere, ubi præcipuè de illorum agitur periculo. Sic Agamemnon in Iliade Calchantem obiurgauit, quòd aduersum se esset uaticinatus. neq; potuit persuaderi hæc ita esse, ut ille affirmabat, quin ex eius erga se maleuolentia illa proficisci existimaret. Eodem pacto Eurymachus hoc Halithersis uaticinium eleuat, contráq; asserit temerè, Vlyssem iam è uiuis excessisse, adiecta comminatione aduersus uatem, si talia proferat, ut Telemachum alioqui satis indignatum magis exasperet & quæ sequuntur.

ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ) Vocem istam sine dubio impiam Homerus credidit. nam apud ueteres illos auguria diuina existimata sunt, proinde qui illa contemneret, non potuit impius non censeri. Nos uerò illud deliramentum cum Mose repudiamus: Gentes, inquit ille, ad populum uerba faciens, augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino tuo aliter es instructus. & alibi: Non augurabimini. & rursus: Non inueniatur in te qui obseruet auguria. Malignus autem Dæmon, inquit Picus Mirandula de Rerum prænot. lib. 6. cap. 4, cùm aliqua ex auibus capi conspiceret, ex quibus coniecturam de futuris texere homines possent natura duce, quemadmodum tertio libro docuimus, cùm de naturali prænotione uerba faceremus, immiscuit se fallacijs innumeris, ut ex uera coniectura naturæ innoxiam superstitionis fraudem, curiosum hominum genus præcipitaret: cùm aliquid imminere aduersi uel regionibus, uel urbibus, uel principibus deprehenderet. Nam hoc ille prænosse ante homines potest, ut suprà monstratum, impingere aues, uel inconsuetis uolatibus, uel reteis garritibus, uel stridulis crocitationibus consueuit, ut ubseruatis his quæ auibus insolita contigerant, collatisq; posteà uel ad exorta bella, uel secutas cædes: colligi posset ars, uel hac obseruatione, ut quotiescunq; id auibus euenisset, consequi uel bellum, uel pernicies expectaretur, tanquam hoc ex illo portenderetur, & ueluti effectus ex sua causa penderet. Decepit olim Gentes hac noxia uanitate, &c. Hæc ille. ubi etiam pluribus augurandi artem refutat. Eam etiam Hector contempsit in Iliade, ut hic Eurymachus: qui tamen non omnes aues excludit ab augurio, sed ut rem incertam conuellit.

Εὐρύμαχ' ἠδὲ καὶ ἄλλοι) Cùm irritos suos omnes conatus Telemachus esse animaduertat, neq; flecti posse precibus aut comminationibus procos, miserorum more, quibus nullum est refugij solatium, omnia in Deorum & hominum medio relinquit, quos testes ueluti suæ actionis aduocat, & sermonis cum procis habiti, ut præmoniti cum sint, nullus excusationi locus eis relinquatur. Hunc enim locum sic interpretor. Petit ergo ad nauigationem subsidia per annum integrum, quo elapso, si nihil de patre audiuerit, nuptias matris alicui illorum pollicetur.

Certè illic sic loquutus consedit, his autem surrexit
Mentor, qui Vlyssis inculpati erat socius,
Et illi cum proficisceretur commisit totam familiam,
Obedireq; seni, & securè omnia custodire,
Qui inter eos benè sapiens concionatus est & dixit,
Audite certè me nunc Ithacenses quodcunq; dixero.
Nec quisquã amplius beneuolus, mãsuetus & mitis sit
Sceptriger rex, neq; in mente pia opera cogitans.
Sed semper infestus sit & iniusta perpetret.
Vt nullus recordatur Vlyssis diuini
Populorũ quib. præfuit, ut uelut pater mãsuetus erat.
Verum enimuerò procos superbos nequaquam inuideo
Committere facinora uiolenta malis consilijs mentis,
Suis enim obiectantes capitibus consumunt uiolenter
Domum Vlyssis, quẽ non amplius putant rediturũ esse.
Nunc autem alij populo succenseo, ut omnes
Sedetis muti, porrò nullo pacto redarguentes uerbis,
Pauciores procos compescitis cùm sitis plures.
Hunc Euenorides Liocritus contra alloquebatur,
Mentor conuiciator, ingenio stolide, ut loquutus es,
Nos adhortans quiescere, difficile autem erit
Cum uiris pluribus pugnare de conuiuio,
Etiamsi Vlysses Ithacensis ipse adueniens
Conuiuantes per domum suam procos eximios
Expellere è domo cogitauerit in animo,
Non sanè illo lætabitur uxor, quãtumuis ualdè egens,
Veniente, sed ibi sæuam mortem inuenerit,
Si pluribus pugnârit tu uerò nõ ex officio loquutus es.
Sed agè populi qdẽ dispergamini ad opera unusquisq;
Huic autem disponat Mentor uiam & Halitherses,
Qui illi à principio paterni sunt amici.
Sed (puto) & diu sedens, nuncios
Audiet in Ithaca, perficiet uiam nunquam hanc.
Sic certè loquutus soluit concionem celerem
Hi quidem dispergebantur ad domum quisq; suam:
Proci autem ad domum ibant diuini Vlyssis,
Telemachus autẽ seorsum profectus est ad littus maris
Manus lauans è cano mari, supplicauit Palladi,
Audi me qui heri deus aduenisti ad domum meam,

Ἤτοι ὅγ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Μέντωρ, ὅς ῥ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἦεν ἑταῖρος,
Καί οἱ ἰὼν ἐν νηυσὶν ἐπέτρεπεν οἶκον ἅπαντα,
Πείθεσθαί τε γέροντι, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσειν.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι, ὅττι κεν εἴπω.
Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδὼς,
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.
Ἀλλ' ἤτοι μνηστῆρας ἀγήνορας οὔτι μεγαίρω
Ἔρδειν ἔργα βίαια, κακορραφίῃσι νόοιο·
Σφὰς γὰρ παρθέμενοι κεφαλὰς, κατέδουσι βιαίως
Οἶκον Ὀδυσσῆος, τὸν δ' οὐκ ἔτι φασὶ νέεσθαι·
Νῦν δ' ἄλλῳ δήμῳ νεμεσίζομαι οἷον ἅπαντες
Ἧσθ' ἄνεῳ, ἀτὰρ οὔτι καθαπτόμενοι ἐπέεσσιν,
Παύρους μνηστῆρας καταπαύετε πολλοὶ ἐόντες.
Τὸν δ' Εὐηνορίδης Λειώκριτος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ ἀταρτηρὲ, φρένας ἠλεὲ, ποῖον ἔειπες,
Ἡμέας ὀτρύνων καταπαυέμεν; ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί.
Εἴπερ γάρ κ' Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος αὐτὸς ἐπελθὼν
Δαινυμένους κατὰ δῶμα ἑὸν μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Ἐξελάσαι μεγάροιο μενοινήσει' ἐνὶ θυμῷ,
Οὔ κέν οἱ κεχάροιτο γυνὴ, μάλα περ χατέουσα,
Ἐλθόντ' ἀλλά κεν αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο· σὺ δ' οὐ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν σκίδνασθ' ἐπὶ ἔργα ἕκαστος·
Τούτῳ δ' ὀτρυνέει Μέντωρ ὁδὸν ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοί εἰσιν ἑταῖροι.
Ἀλλ' (οἴω) καὶ δηθὰ καθήμενος, ἀγγελιάων
Πεύσεται εἰν Ἰθάκῃ, τελέει δ' ὁδὸν οὔποτε ταύτην.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος·
Μνηστῆρες δ' ἐς δώματ' ἴσαν θείου Ὀδυσῆος.
Τηλέμαχος δ' † ἀπάνευθεν ἰὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης, χ. ἀπονόσφι κιών
Χεῖρας νιψάμενος πολιῆς ἁλὸς εὔχετ' Ἀθήνῃ,
Κλῦθί μοι * ὁ χθιζὸς θεὸς ἤλυθες ἡμέτερον δῶ, χ. δῶ

Καί

Καί μ' ἐν νηῒ κέλευσας ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Νόστον πευσόμενον πατρὸς δὴν οἰχομένοιο,
Ἔρχεσθαι· τὰ δὲ πάντα διατρίβουσιν Ἀχαιοί,
Μνηστῆρες δὲ μάλιστα, κακῶς ὑπερηνορέοντες.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, οὐδ' ἀνοήμων·
Εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ,
Οἷος ἐκεῖνος ἔην τελέσαι ἔργον τε ἔπος τε,
Οὔ τοι ἔπειθ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται, οὐδ' ἀτέλεστος·
Εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος καὶ Πηνελοπείης,
Οὔ σ' ἔτ' ἔπειτα ἔολπα τελευτήσειν ἃ μενοινᾷς.
Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται·
Οἱ πλέονες, κακίους· παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους·
Ἀλλ' ἐπεὶ οὐδ' ὄπιθεν κακὸς ἔσσεαι, οὐδ' ἀνοήμων,
Οὐδέ σε πάγχυ γε μῆτις Ὀδυσσῆος προλέλοιπεν,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα τελευτῆσαι τάδε ἔργα.
Τῶ νῦν μνηστήρων μὲν ἔα βουλήν τε νόον τε
Ἀφραδέων, ἐπεὶ οὔτι νοήμονες, οὐδὲ δίκαιοι·
Οὐδέ τι ἴσασιν θάνατον, καὶ κῆρα μέλαιναν,
Ὃς δή σφιν σχεδόν ἐστιν ἐπ' ἤματι πάντας ὀλέσθαι.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκέτι δηρὸν ἀπέσσεται ἣν σὺ μενοινᾷς·
Τοῖος γάρ τοι ἑταῖρος ἐγὼ πατρώϊός εἰμι,
Ὅς τοι νῆα θοὴν στελέω, καὶ ἅμ' ἕψομαι αὐτός.
Ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει,
Ὅπλισσόν τ' ἤϊα, καὶ ἄγγεσιν ἄρσον ἅπαντα,
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι, καὶ ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν,
Δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν· ἐγὼ δ' ἀνὰ δῆμον ἑταίρους
Αἶψ' ἐθελοντῆρας συλλέξομαι. εἰσὶ δὲ νῆες
Πολλαὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τάων μέν τοι ἐγὼν ἐπιόψομαι ἥτις ἀρίστη·
Ὦκα δ' ἐφοπλίσσαντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.
Ὣς ἔφατ' Ἀθηναίη κούρη Διός. οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Τηλέμαχος παρέμιμνεν, ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυεν αὐδήν.
γρ. ἰέναι Βῆ δ' † ἴμεναι πρὸς δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ·
Εὗρε δ' ἄρα μνηστῆρας ἀγήνορας ἐν μεγάροισιν
Αἶγας ἀνιεμένους, σιάλους θ' εὕοντας ἐν αὐλῇ.
Ἀντίνοος δ' ἰθὺς γελάσας κίε Τηλεμάχοιο,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, μή τι τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
γρ. ἀλλά μοι ἐσθ. † Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν, ὡς τὸ πάρος περ.
Ταῦτα δέ τοι μάλα πάντα τελευτήσουσιν Ἀχαιοί,
Νῆα καὶ ἐξαίτους ἐρέτας, ἵνα θᾶσσον ἵκηαι
Ἐς Πύλον ἠγαθέην μετ' ἀγαυοῦ πατρὸς ἀκουήν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀντίνο', οὔπως ἐστὶν ὑπερφιάλοισι μεθ' ὑμῖν
Δαίνυσθαί τ' ἀκέοντα, καὶ εὐφραίνεσθαι ἕκηλον.
Ἦ οὐχ ἅλις ὡς τὸ πάροιθεν ἐκείρετε πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Κτήματ' ἐμὰ μνηστῆρες, ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα;
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός,
Πειρήσω ὥς κ' ὔμμι κακὰς ἐπὶ κῆρας ἰήλω,
Ἠὲ Πύλονδ' ἐλθών, ἢ αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ δήμῳ.
(Εἶμι μέν, οὐδ' ἁλίη ὁδὸς ἔσσεται ἣν ἀγορεύω)
Ἔμπορος· οὐ γὰρ νηὸς ἐπήβολος, οὐδ' ἐρετάων
Γίνομαι, ὥς νύ περ ὔμμιν ἐείσατο κέρδιον εἶναι.

Et me in naui iussisti per obscurum pontum
Reditum interrogaturum patris diu absentis
Ire: hæc autem omnia impediunt Achiui,
Proci autem potissimùm malè superbientes.
Sic ait precatus: prope autem illum uenit Pallas,
Mentori similis facta, tum corpore, tum etiam uoce,
Et ipsum compellans uerba alata dixit,
Telemache, neq; in posterũ ignauus eris neq; stolidus,
Siquidem tibi tui patris instillata est indoles bona,
Qualis ille erat ad perficiendum opusq; dictumq;.
Non sanè cõtinuò uanum iter erit, neq; imperfectum:
Si uerò non illius esses filius & Penelopes,
Non sanè præterea sperarẽ te perfecturũ esse quæ moli-
Pauci enim filij similes patri sunt: (ris.
Pleriq; peiores: pauci uerò parentibus meliores,
Sed quoniã neq; in posterũ ignauus eris, neq; stolidus,
Neq; te penitus intelligentia Vlyssis reliquit,
Spes tibi deinceps est te perfecturum esse hæc opera.
Ideò nunc procorum sine consiliumq; mentemq;
Insipientiũ, quoniã neutiquã prudẽtes neq; iusti sunt,
Neq; ullo pacto sciunt mortem & fatum nigrum,
Quæ illis imminet die uno omnes perire.
Tibi uerò uia non amplius aberit quam tu cupis.
Talis enim tibi socius ego paternus sum,
Qui tibi nauem celerem parabo, & simul sequar ipse,
Sed tu quidem domum uadens, procis conuersare.
Apparaq; uiatica, & uasis accommoda singula,
Vinum in amphoris, & farinam medullam hominum,
Vtribus in densis, ego autem per populum socios
Statim uoluntarios colligam: sunt autem naues
Multæ in circumflua Ithaca nouæ & ueteres.
Harum quidem ego dispiciam quæcunq; optima est,
Statim armatam deducamus in latum mare.
Sic ait Pallas filia Iouis, neq; amplius diu
Telemachus immoratur, postquã dea audiuit uocem,
Festinabat ad domum ire suo tristatus corde:
Inuenit autem procos superbos in ædibus,
Capras excoriantes, porcosq; assantes in aula.
Antinous autem ridens obuiam ueniebat Telemacho,
Illũq; manu apprehẽsũ affatus est, et nomine cõpellauit:
Telemache magniloque, animo indomite, ne tibi aliud
In præcordijs malum sit cura uel opus uel uerbum.
Sed egregiè comede, & bibe ut anteà:
Ista enim omninò omnia perficient tibi Achiui,
Nauem, & electos remiges, ut ocyus uenias
Ad Pylum diuinam, ad inclyti parentis famam.
Hũc.a.rursus Telemach prudẽs cõtrà alloquutus est.
Antinoe neutiquam licet cum uobis superbis
Conuiuari inuitum, & lætari quietum.
An nõ satis est quòd antea quidẽ absumpsistis eximia
Bona mea proci, ego autem infans eram?
Nũc.a. quãdo grãdior sum, & aliorũ orationẽ audiens
Percipio, & sanè mihi intus auget animus,
Tentabo ut uobis malum fatum inferam,
Siue in Pylum profectus, aut hîc in populo.
(Ibo sanè, neq; inutilis uia erit quam dico)
Vel naue conducta, neq;.u. nauis compos neq; remigum
Sum, sic sanè uobis uidetur conducibilius esse.

Dixit,

Dixit, & ex manu manum auulsit Antinoi
Facilè, proci aūt per domum conuiuium apparabant,
Hi uerò cauillabantur & conuiciabantur uerbis.
Tum uerò aliquis dicebat iuuenum superborum,
Enimuerò Telemachus cædem nobis molitur:
Aut quosdam ex Pylo ducet auxiliatores arenosa,
Aut ipse etiā ex Sparta: quandoquidē sanè cupit uehe-
Aut & in Ephyram uult pinguem terram (menter:
Proficisci, ut inde mortifera uenena afferat,
Injiciat uerò crateri, & nos omnes perdat.
Alius rursus dicebat iuuenum superborum,
Quis scit, si etiam ipse profectus caua in naue
Longè ab amicis peribit, errans ut Vlysses?
Sic & magis augere poterit nobis laborem.
Bona uerò omnia diuideremus, domum uerò
Illius matri daremus habendā, atq; ei qui illā duxisset.
Sic aiebant, ille. v. in excelsum thalamū ascēdit pa-
Latum, ubi cumulatum aurum & æs iacebat, (tris
Vestisq; & in cistis, abundeq; odoriferum oleum.
Ibi uerò dolia uini ueteris dulcis
Stabant, purum diuinum potum intus habentia,
Ordine ad murum apta, si quando Vlysses
In patriam reuerteretur, etiam dolores multos passus.
Obserata uerò erant fores accuratè aptata,
Duplici claue, intus autē mulier custos noctesq; diesq;
Erat, quæ omnia asseruabat mentis multa solertia,
Euryclea Opis filia Pisenorida,
Hanc tūc Telemachus alloquutus est in thalamū uoca-
Nutrix agè mihi uinum in amphoris hauri (tam,
Suaue, quod quidē post illud dulcius est quod tu seruas
Illum expectans infelicissimum, si quando uenerit
Generosus Vlysses, mortem & fatū postquā euitauerit.
Duodecim uerò imple & operculis apta omnia:
Mihi uerò farinam infunde benè consutis utribus,
Viginti autem sint mensuræ molitæ farinæ.
Ipsa uerò sola scias: hæc autem congregata omnia sint.
Sub noctem enim accipiam, quando certè iam
Mater ad cœnaculū conscenderit, lecti curā habuerit.
Vado enim ad Spartam & Pylum arenosam,
Reditum interrogaturus patris chari si cubi audiero.
Sic dixit, eiulauit uerò chara nutrix Euryclea,
Et quidem lugens, uerba alata dixit,
Cur uerò tibi, chare fili, in mente hæc sententia
Est? quónam uis ire multam per terram,
Solus cùm sis dilectus? is. v. periit longè à patria terra
Generosus Vlysses, ignoto in populo:
Illi. v. tibi statim profectò mala machinabuntur posthac
Vt dolo pereas, hæc uerò ipsi omnia diuidant.
Sed manè hic apud tuos sedens, neutiquam te oportet
Per pontum indomitum mala pati, neq; errare.
Hæc uerò rursus Telemachus prudēs cōtrà loquut' est,
Confide nutrix: quia non absq; deo hoc consilium est.
Sed iura ne matri charæ hæc dixeris,
Priusquam undecimaq; duodecimaq; dies aderit,
Aut ipsa desideret, & me soluisse resciuerit,
Videlicet ne flens pulchrum corpus lædat.
Sic loquuta anus deorū magnū iuramentū iurauit.

Ἦ ῥα, καὶ ἐκ χειρὸς χεῖρα σπάσατ' Ἀντινόοιο
Ῥεῖα. μνηστῆρες δὲ δόμον κάτα δαῖτα πένοντο,
Οἱ δ' ἐπελώβευον καὶ κερτόμεον ἐπέεσσιν,
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα Τηλέμαχος φόνον ἡμῖν μερμηρίζει·
Ἤ τινας ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας ἠμαθόεντος,
Ἢ ὅγε καὶ Σπάρτηθεν· ἐπεὶ νύ περ ἵεται αἰνῶς.
Ἠὲ καὶ εἰς Ἐφύρην ἐθέλει πίειραν ἄρουραν
Ἐλθεῖν, ὄφρ' ἔνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ,
Ἐν δὲ βάλῃ κρητῆρι, καὶ ἡμέας πάντας ὀλέσσῃ.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Τίς δ' οἶδ' εἴ κε καὶ αὐτὸς ἰὼν κοίλης ἐπὶ νηὸς
Τῆλε φίλων ἀπόληται, ἀλώμενος ὥσπερ Ὀδυσσεύς;
Οὕτω κεν καὶ μᾶλλον ὀφέλλειεν πόνον ἄμμι.
Κτήματα γάρ κεν πάντα δασαίμεθα, οἰκία δ' αὖτε
Τούτου μητέρι δοῖμεν ἔχειν, ἠδ' ὅστις ὀπυίοι.
Ὣς φάν. ὁ δ' ὑψόροφον θάλαμον κατεβήσατο πατρὸς
Εὐρὺν, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο,
Ἐσθής τ' ἐν χηλοῖσιν, ἅλις τ' εὐῶδες ἔλαιον.
Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρητον θεῖον ποτὸν ἐντὸς ἔχοντες,
Ἑξείης ποτὶ τοῖχον ἀρηρότες, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς
Οἴκαδε νοστήσειε, καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας.
Κλῃσταὶ δ' ἔπεσαν σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι,
Δικλίδες· ἐν δὲ γυνὴ ταμίη νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Ἔσκεν, ἣ πάντ' ἐφύλασσε νόου πολυϊδρείῃσιν,
Εὐρύκλει', Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο·
Τὴν τότε Τηλέμαχος προσέφη θάλαμόνδε καλέσσας,
Μαῖ', ἄγε δή μοι οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσον
Ἡδὺν, ὅτις μετὰ τὸν † λαρώτερος ὃν σὺ φυλάσσεις, γρ. λαρώτερος
Κεῖνον ὀιομένη τὸν κάμμορον, εἴποθεν ἔλθοι
Διογενὴς Ὀδυσεὺς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας.
Δώδεκα δ' ἔμπλησον, καὶ πώμασιν ἄρσον ἅπαντας.
Ἐν δέ μοι ἄλφιτα χεῦον ἐϋρραφέεσσι δοροῖσιν·
Εἴκοσι δ' ἔστω μέτρα μυληφάτου ἀλφίτου ἀκτῆς.
Αὐτὴ δ' οἴη ἴσθι· τὰ δ' ἀθρόα πάντα τετύχθω.
Ἑσπέριος γὰρ ἐγὼν αἱρήσομαι, ὁππότε κεν δὴ
Μήτηρ εἰς ὑπερῷ' ἀναβῇ, κοίτου τε μέδηται,
Εἶμι γὰρ ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἠμαθόεντα,
Νόστον πευσόμενος πατρὸς φίλου ἤν που ἀκούσω,
Ὣς φάτο. κώκυσεν δὲ φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίπτε δέ τοι, φίλε τέκνον, ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα
Ἔπλετο; πῇ δ' ἐθέλεις ἰέναι πολλὴν ἐπὶ γαῖαν,
Μοῦνος ἐὼν ἀγαπητός; ὁ δ' ὤλετο τηλόθι πάτρης
Διογενὴς Ὀδυσεὺς, ἀλλογνώτῳ ἐνὶ δήμῳ·
Οἱ δέ τοι αὐτίκ' ἰόντι κακὰ φράζονται ὀπίσσω,
Ὥς κε δόλῳ φθίῃς, τάδε δ' αὐτοὶ πάντα δάσονται.
Ἀλλὰ μέν' αὖθ' ἐπὶ * οἶσι καθήμενος· οὐδέ τί σε χρὴ γρ. σοῖσι
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον κακὰ πάσχειν, οὐδ' ἀλάλησθαι.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Θάρσει, μαῖ'· ἐπεὶ οὔτι ἄνευ θεοῦ ἥδε γε βουλή·
Ἀλλ' ὄμοσον μὴ μητρὶ φίλῃ τάδε μυθήσασθαι
Πρίν γ' ὅτ' ἂν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται,
Ἢ αὐτὴν ποθέσαι, καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃ.
Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῦς δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ἀπώμνυ.

Αὐτὰρ

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Αὐτίκ' ἔπειτά οἱ οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσεν,
Ἐν δέ οἱ ἄλφιτα χεῦεν ἐϋρραφέεσσι δοροῖσιν.
Τηλέμαχος δ' ἐς δώματ' ἰὼν μνηστῆρσιν ὁμίλει.
Ἔνθ' αὖ ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλεμάχῳ δ' εἰκυῖα κατὰ πτόλιν ᾤχετο πάντη,
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Ἑσπερίους δ' ἐπὶ νῆα θοὴν ἀγέρεσθαι ἀνώγει.
Ἡ δ' αὖτε Φρονίοιο Νοήμονα φαίδιμον υἱὸν
Ἤτεε νῆα θοήν· ὁ δέ οἱ πρόφρων ὑπέδεκτο.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί·
Καὶ τότε νῆα θοὴν ἅλαδ' εἴρυσε, πάντα δ' ἐν αὐτῇ
Ὅπλ' ἐτίθει τά τε νῆες ἐΰσσελμοι φορέουσιν.
Στῆσε δ' ἐπ' ἐσχατιῆς λιμένος· περὶ δ' ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο· θεὰ δ' ὤτρυνεν ἕκαστον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Βῆ δ' ἴμεναι πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο·
Ἔνθα μνηστήρεσσιν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευεν,
Πλάζε δὲ πίνοντας, χειρῶν δ' ἔκβαλλε κύπελλα.
Οἱ δ' εὕδειν ὤρνυντο κατὰ πτόλιν, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Εἵατ', ἐπεί σφισιν ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτεν.
Αὐτὰρ Τηλέμαχον προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἐκπροκαλεσσαμένη μεγάρων εὖ ναιεταόντων,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν·
Τηλέμαχ', ἤδη μέν τοι ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Εἵατ' ἐπήρετμοι, τὴν σὴν ποτιδέγμενοι ὁρμήν,]
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ δηθὰ διατρίβωμεν ὁδοῖο.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Εὗρον ἔπειτ' ἐπὶ θινὶ καρηκομόωντας ἑταίρους·
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Δεῦτε φίλοι, ἤια φερώμεθα· πάντα γὰρ ἤδη
Ἀθρό' ἐνὶ μεγάρῳ· μήτηρ δ' ἐμὴ οὔτι πέπυσται,
Οὐδ' ἄλλαι δμωαί· μία δ' οἴη μῦθον ἄκουσεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο· τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο.
Οἱ δ' ἄρα πάντα φέροντες, ἐϋσσέλμῳ ἐπὶ νηὶ
Κάτθεσαν, ὡς ἐκέλευσεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός.
Ἂν δ' ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βαῖν', ἦρχε δ' Ἀθήνη.
Νηὶ δ' ἐνὶ πρύμνῃ κατ' ἄρ' ἕζετο· ἄγχι δ' ἄρ' αὐτῆς
Ἕζετο Τηλέμαχος. τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Ἂν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες, ἐπὶ κληῖσι κάθιζον·
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἀκραῆ Ζέφυρον, κελάδοντ' ἐπὶ οἴνοπα πόντον.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν,
Ἱστὸν δ' εἰλάτινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες, κατὰ δὲ προτόνοισιν ἔδησαν,
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσιν.
Ἔπρησεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον· ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης·
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα διαπρήσσουσα κέλευθον.
Δησάμενοι δ' ἄρα ὅπλα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν,
Στήσαντο κρητῆρας ἐπιστεφέας οἴνοιο.
Λεῖβον δ' ἀθανάτοισι θεοῖς αἰειγενέτῃσιν·
Ἐκ πάντων δὲ μάλιστα Διὸς γλαυκώπιδι κούρῃ,
Παννυχίη μέν ῥ' ἥγε καὶ ἠῶ πεῖρε κέλευθον.

Caterùm postquam iurauit perfecitq́ iusiurandum,
Statim postea illi uinum in amphoris hausit:
Farinam autem illi infudit benè consutis in utribus.
Telemachus a. domum ingressus cū procis uersabatur.
Tum rursus alia cogitauit dea casia Minerua,
Telemacho autem aßimulata urbem obibat,
Et singulis uiris astans dicebat sermonem:
Sub noctem uerò ad nauem celerem congregari iußit.
Ipsa rursus Phronij Noemonem clarum filium
Rogabat nauem celerem, ille uerò ipsi ultrò promisit.
Occiditq́ sol, obumbrabanturq́ omnes uiæ.
Et tunc nauem celerē in mare protraxit, omnia in ipsa
Arma posuit, quæ naues bene tabulatæ ferunt.
Statuit in extremitate portus, circùm aūt eximij socij
Frequentes cōgregabātur, dea. v. concitabat singulos.
Tunc alia cogitauit dea casia Minerua,
Festinauit ire ad domum Vlyßis diuini.
Hîc procis dulcem somnum infudit.
Disturbauit. a. bibētes, è manibus uerò excußit pocula.
Hi uerò dormitum festinabāt in urbem, neq; amplius
Sedebant, postquam ipsis somnus palpebris incidit.
Caterùm Telemachum alloquuta est casia Minerua,
Euocatum ex ædibus benè habitatis,
Mentori similis facta tum corpore tum uoce,
Telemache, iam sanè bellicosi socij
Aßident remigio tuam expectantes alacritatem:
Sed eamus, ne diutiùs differamus iter.
Sic certè locuta præceßit Pallas Minerua
Subitò, ille autem cōtinuò ad uestigia sequutus est deæ:
Caterùm postquam ad nauem peruenerunt atq; mare,
Inuenerunt postea ad littus comatos socios.
Hos uerò interfatus est diuus Telemachus,
Venite amici, uiatica feramus, omnia enim iam
Cōgregata sunt in ædibus, mater uerò neutiquam scit,
Neq; alia ancilla, unica sola rem audiuit.
Sic certè loquutus præceßit, hi simul sequebantur.
Ipsi. v simul omnia ferentes benè tabulatam in nauem
Deposuerūt, quādoquidē præcepit Vlyßis charus filius:
Telemachus. v. nauem conscendit, duxit aūt Minerua.
Nauis autem in puppe consedit, prope autem eam
Sedebat Telemachus: ipsi uerò oram soluebant,
Etiam ipsi ascendentes per transtra sederunt.
His. v. ferentem secundum uentū misit casia Minerua
Haud miscentē Zephyrū resonantē per obscurū pōtum:
Telemachus autem socios hortatus iußit
Arma aptare, hi uerò adhortantem audiuerunt.
Malum autem abiegnum cauam intra basem
Constituerunt eleuantes, rudentibus aūt colligarunt,
Traxerunt autem uela alba benè tortis loris.
Impleuit aūt uentus medium uelum, circa. a. fluctus
Carinam purpureus insonabat naue eunte.
Illa currebat per fluctus, sulcans uadum.
Ligantes autem arma celerem per nauem nigram,
Constituerunt crateras plenos uini.
Libabant autem dijs immortalibus sempiternis:
Ex omnibus autē potißimùm Iouis glaucis oculis filiæ,
Per totam noctē quidem illa & diem traijciebat iter.

COM-

COMMENTARIVS.

μή τις ἔτι πρόφρων) Mentor fidi & studiosi amici officio fungitur, cùm Telemachum protegit, ut hac ratione se facere profitetur: quæ eò tendit, ut cæteris pudorem inijciat, qui hæc patiuntur à procis Telemacho fieri, cum tamen illis sint longè fortiores. Sic autem ait: Ecquis est in posterum, qui se clementem Regem exhibeat suo populo, si tamen apud eum tantum gratiæ non consequitur, ut eum inuicem populus ab iniurijs protegat & tueatur? Quid prodest Regi, si subditis suis instar mansueti patris præsit, ut ab illis tandem in rerum angustia deseratur? Nam hoc Regi fuit propositum, ut tam pacato & miti regimine animos subditorum & beneuolentiam sibi conciliaret: qualis fuit Vlysses noster, qui tam humaniter Ithacenses suos moderatus est. Nunc uerò quid hoc illi attulit emolumenti, si iam à uobis res illius tam perfidè sine præsidio derelinquuntur? Hæc est obiurgatio probi illius Mentoris.

Μέντορ ἀταρτηρέ) Hic Liocritus unus è procorum numero dicitur Mentori respondisse, oratione contumeliosa: quod procis nouum non est, ut qui semel uerecundiæ limites transiuerint, ac proinde grauiter impudentes sint, qui nullo humanitatis aut honestatis iure moueantur. Ait igitur confidenter hic Euenorides, male & stolide suadere Mentorem procis ut desistant: quod ipsi minimè facturi sint, ne ipso quidem ædium domino Vlysse superueniente: cui mortem etiam, si accesserit, minitatur, suorum multitudine numerosa confisus, cum qua soli cuipiam tutum non sit congredi.

οὐ κεν οἱ κεχάροιτο) Quasi dicat, Scio Penelopen læto animo Vlyssem excepturam: sed si uenerit, & nobis mortis periculum creauerit, faciemus ut breuis sit illa Penelopæ lætitia ac quasi momentanea, quia statim nostra manu periturus est.

ἀλλ' ἄγε, λαοὶ μὲν) Hic homo proteruus ac petulans concionem soluit. Vnde dicas rectè, quod Eustathius scribit, alias quidem conciones secundum Poetam à Themide cogi & dimitti. [illegible] id est: Hanc Ithacensem Themis quidem conuocauit ac constituit, iniqui autem hominis proteruia dissoluit ac disrupit.

ἀλλ' ὀΐω) Reuocat quod anteà dixerat, cum permitteret ut Mentor & Halitherses Telemacho omnia quæ ad hoc iter suscipiendũ faciebant, instruerent: nunc enim contrarium iubet, & nolle se testatur ut hanc uiam Telemachus perficiat: ideò huc paulo post Telemachus apud Mineruam conqueritur, obstaculũ sibi esse procos, quo minus se itineri committat.

χεῖρας νιψάμενος) Mos est antiquus, ut ante preces manus aqua perfunderent, ut in Iliade docuimus. Sic Priamus in fine Iliadis, sic posteà Penelope: [illegible], inquit Eustathius.

Μέντορι εἰδομένη) Minerua commodè Mentoris speciem hoc loco accipit, quia iam Mentor is erat, cui multum fideret Telemachus, deinde ea illi demandata erat prouincia, ut Telemacho necessaria ad iter instrueret cum Halitherse.

παῦροι γάρ τοι παῖδες) Hanc *ἀπολογίαν* ego sanè non complector, neque scio cur hoc loco sit posita. Attende enim propius. Sic ait Minerua: Telemache, si non esses filius Vlyssis & Penelopes, non sperarem te ea effecturum, quæ moliris. Ratio. Pauci enim filij patris sunt similes. Imò dicendum fuit: Quanquã sis Vlyssis filius, tamen dubito an hoc perficias, quia non solent semper filij patrum uirtutem referre. Vlyssis autem uirtus erat ea consummare, quæ aggrederetur, ut paulò antè præmisit. Porro hæc fateor ingenuè me non intelligere, nisi hunc uersum, *εἰ δ' οὐ κείνου γ' ἐσσὶ γόνος*, hc interpreteris: Si illius Vlyssis ut genere, ita uirtute esses filius: quod fortasse uidetur faciendum. Nam sic anteà dixit, *εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ*. Integrum locum Eustathius noster sic enarrauit, [illegible] id est. Perspicuè autem totius huius loci sensus talis est. Siquidem tibi, ô Telemache, inest robur patris tui Vlyssis strenui uiri ac soliti finem negotijs suis imponere (hoc enim est *ἐνέστακται μένος*) non eris in futurum ignauus, neque re infecta nauigabis. Sin uerò neque ex illo ac Penelope natus es, nihil de te optimi spero. De te autem dubitandi quod ad parentum bonorum similitudinem attinet, causam habeo non omnino ineptam, quod maxima pars liberorum paternam fortitudinem non referant. Cùm autem oratio quam in concione paulo antè habuisti, satis testatum fecerit te omnino patris uirtute non esse destitutum, ideò ignauus aut insipiens ac inconsultus non eris, sperandumq́; est te instituti tui finem assequuturum. Et ut breui complectar, si patrissas, strenuus eris, neq́; frustra te itineri commiseris: Si uerò talis non fueris, non perficies quæ uoles. Atqui patrissas, neque ignauus existens neq́; insipiens ac mente destitutus. Optimè ergo de te sperandum est. Hæc ille. Sed paulò pòst rursus locum interpretatur breuius quidẽ, sed dilucidiùs: [illegible] id est: Telemache si tibi aliquid paternæ uirtutis instillatum est, ut is sis, qualis ipse erat, nimirum ualidus perfector eorũ quæ uolebat, non incassum hoc iter suscipies: Sin uerò natum te Vlysse & Penelope mentiris, ignauus existens, & non secundum illos bonus ac fortis, quod multi liberorum faciunt, nescio an ea quæ uis ad suum finem sis perducturus. Sed iam patrissas, cum in cæteris tum secundum mentem. Quare te hæc perfecturum sperandum est. De hac autem filiorum cum parentibus uulgari dissimilitudine alias in Iliade satis diximus.

ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν) Appellat *ἄλφιτα μυελὸν* quasi medullã facientia, id est *θρεπτικὰ* & nutrientia. Quod dixit, ut ait Eustathius, eorum gratia, qui negant ossa facultatis alicuius animalis uiuificantis participia fieri: ideò alibi quoque dixit, *λίπε δ' ὀστέα θυμός*. Et uidetur, inquit, ut totum corpus *χρῶα* & *χρῶτα* appellauit à parte, nimirum specie corporis apparentis: sic hoc loco per internam medullam, totam alendi facultatem significare. Sic cum dicit, *λίπε ὀστέα θυμός*, ex parte corporis, quæ sunt ossa totum corpus innuit: ut quemadmodum illud totius corporis interitum, sic eius constitutionem integram demonstret, hominum medulla. Ego uerò addo, quod Plato docet, ossibus, carni, & cæteris medullæ generationem initium præbuisse: uincula enim uitæ illius, quã anima corpori iuncta ducit, applicata medullæ, ex eaq́; per omne diducta uinciunt fulciuntq́; corporis nostri constructionẽ. Quin etiam ossa mortalis animæ receptacula appellauit, quorum princeps sit caput, in quo continetur pars illa medullæ, in quam ueluti in agrum quendam, diuinum iaciendum erat semen (nimirum ratio) & appellatur cerebrum. Cum primas ergo partes medullæ tribuat Plato, constat quam rectè Poeta farinam medullam hominibus facere, pro nutrire, dixerit. Locus Platonis est in Timæo. Qui cum elegans sit, & huc maximè pertinens, non pigebit eum describere. *Τὸ δὲ ὀστῶν*, inquit, [illegible] id est: Ossium uerò, carnis, cæterorumq́; huiusmodi sic est natura comparata. His omnibus quidem primordium est medullæ generatio. Illius enim uitæ, qua anima cum corpore copulatur, uincula sic constituta, generis humani radices & fundamentum fuerunt: ipsa uerò medulla ex alijs nata est. Suos nimirum trianguli primi quidam & indeflexi atque læues, ad ignis & aquæ & aëris & terræ exactissimam generationem præstandam maximè idonei: è quorum generibus singulis Deus secernens singulos, & inuicem miscendo cõtemperans, uniuerso mortalium animantum generi seminationis uim moliens, medullam ex ipsis effecit: & post hæc in eo inseminans, animarum genera colligauit. Porrò figuras quotcunq́; & qualescunque habitura esset medulla per singulas species, tot penitus & tales in illa distributione initiò distinxit. Et illam quidem medullæ partem, in quam ueluti in agrum quendam, diuinum iaciendum erat semen, globosam & undique teretem efformauit, eamq́; Cerebrum appellauit: & quidem idcirco, quòd unoquoq́; animali absoluto hoc uas cerebri capax, præcipua capitis pars esset. Quod uerò reliquas mortalis animæ partes comprehensurum erat, rotundis simul oblongisq́; figuris distinxit, totumq́; Medullam uoluit nominari: atque ex his, ueluti ex ancoris, iaciens omnia animæ uincula, circa illas uniuersum nostrum corpus absoluebat, &c. Hæc ille.

δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν) Solebant illi ueteres farinam pellibus concludere, prudentiùs ni fallor ijs qui saccis lineis ad eam rem abu-

cc tuntur,

tuntur, ex quibus multum deperit, quia loco tam foraminoso res adeò subtilis non potest contineri. In patria mea, prope Cantabros, ueterem morem sequuntur: nam utribus eam de loco ad locum transferunt.

αἶγας ἀνιεμένους) Notandum est, hic etiam principes hos uiros αὐτουργοὺς pro candido antiquorum more, qui seruilia tractare non dedignabantur.

Τηλέμαχ' ὑψαγόρη) Venientem Telemachum Antinous humaniter excipit, sed credo ironiam sub hac specie beneuolentiæ latitare: quod etiam Telemachus subodoratus est, ideoq; tam acerbè illi respõdet in sequentibus. Illius tamẽ comminationes proci nihili fecere, & illi sannas & ludubria repẽderunt, eius ætatem iuuenilem negligentes, cæteraq; proinde consilia, quibus ille aduersus eos tam audacter insurgebat.

ἐν χειρὶ χεῖρα) Dexteram in amicitiæ signum porrigebat Antinous, pro ueterum more: sed Telemachos non existimauit sincerè hoc ab eo factum, qui sub amici larua in inferenda illi iniuria nihilominus pergit.

ἀολλέα) Hæc omnia sic diligenter seruabantur, ne procorum etiam rapinis paterent, quæ uidebatur Euryclea seorsim condidisse: ne, si forsan Vlysses rediret, uacuas omnino ædes offenderet, cùm cætera tam miserè dissipari animaduerteret.

ὁ δ' ὤλετο) Hæc ab Euryclea ut certa pronunciantur, ut Telemachum a suscepto itinere deterreret: cùm tamen ipsamet dubitarit, an Vlysses uel mortuus, uel rediturus esset, ut constat ex eo quod in eius aduentum ea accuratè & studiosè seruaret recondita, quæ supra enumerauit Poeta.

οἱ δέ τοι) Aliud est argumentum, quo utitur Euryclea, ut Telemachum à uia suscepta reuocet: urgens, si ipse discedat, eò liberius insidias ei mortis structuros procos, ut hærede bonorum, quibus ipsi tantopere inhiant, sublato, ipsi melius illa inuadant, & inter se partiantur. Res autem speciem ueri habebant. nam in medio Ithacensium regno non audebant proci Telemachum interficere, populi ferocem subuerciti: iam uerò à patrijs finibus remoto facilius erat nocere, minorque contra procos suspicio. Sed ea omnia conuellit Telemachus eo solo, quod hæc non sine Dei consilio suscipi respondit.

Finis libri secundi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Γ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

ΤΗΛΕΜΑΧΟΝ ἐλθόντα σὺν Ἀθηνᾷ ξενίζει Νέστωρ, καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα τοῖς Ἕλλησι, καὶ τὸν ἐκ Τροίας ἀπόπλουν. πυθόμενος δὲ τὰ περὶ τῶν μνηστήρων, καὶ γνωρίσας τὴν Ἀθηνᾶν ἀπιοῦσαν, θυσίαν αὐτῇ ἐπιτελεῖ. λαβὼν δὲ ὁ Τηλέμαχος ἅρμα σὺν Πεισιστράτῳ Νέστορος υἱῷ, εἰς Σπάρτην ἀπῆρεν. νυκτὸς δὲ ἐπιλαβομένης ξενίζονται παρὰ Διοκλεῖ ἐν Φηραῖς.

ARGVMENTVM TERTII LIBRI *Odysseæ.*

TELEMACHVM uenientem cum Pallade hospitio suscepit Nestor, & enarrat illi quæ acciderint Græcis, & ex Troia nauigationem: ut autem audiuit ea quæ de procis dixit, & cognoscens Palladem discedentem, sacrificium illi facit: ut accepit autem Telemachus currum cum Pisistrato Nestoris filio in Sparten discedit, nocte autem facta hospitio excipitur apud Dioclem in Pheris.

Ἄλλη.

Γάμμ', ὑπὸ Νέστωρ δέκτο, συνῴχετο δ' οἱ υἱός, θεὰ δ' ἵπτη.

Aliud.

Γ. Nestor suscepit, abijt ipse cum filio. dea euolauit.

ΗΕΛΙΟΣ δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην,
Οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον, ἵν' ἀθανάτοισι φαείνῃ,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Οἱ δὲ Πύλον, Νηλῆος ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἷξον· τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
Ταύρους παμμέλανας Ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ.
Ἐννέα δ' ἕδραι ἔσαν, πεντηκόσιοι δ' ἐν ἑκάστῃ
Εἵατο, καὶ προὔχοντο ἑκάστοθι ἐννέα ταύρους.
κ. ἰδῦθ' οἱ σπλάγχνα πάσαντο * Ἔνθ' οἱ σπλάγχν' ἐπάσαντο, θεῷ δ' ἐπὶ μηρία καῖον,
Οἱ δ' ἰθὺς κατάγοντο, ἰδ' ἱστία νηὸς ἐΐσης
Στεῖλαν ἀείραντες, τὴν δ' ὅρμισαν· ἐκ δ' ἔβαν αὐτοί,
Ἐκ δ' ἄρα Τηλέμαχος νηὸς βαῖν'· ἦρχε δ' Ἀθήνη.
Τὸν προτέρη προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Τηλέμαχ', οὐ μέν σε χρὴ ἔτ' αἰδοῦς οὐδ' ἠβαιόν·
Τοὔνεκα γὰρ καὶ πόντον ἐπέπλως, ὄφρα πύθηαι
Πατρὸς, ὅπου κύθε γαῖα, καὶ ὅντινα πότμον ἐπέσπεν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέστορος ἱπποδάμοιο·
Εἴδομεν ἥν τινα μῆτιν ἐνὶ στήθεσσι κέκευθε.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ὅπως νημερτέα εἴπῃ.
Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, πῶς τ' ἄρ' ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν;
Οὐδέ τί πω μύθοισι πεπείρημαι πυκινοῖσιν·
Αἰδὼς δ' αὖ νέον ἄνδρα γεραίτερον ἐξερέεσθαι.

SOL uerò surrexit relicto pulchro lacu
Cælum ad firmum, ut immortalibus illucesceret,
Et mortalibus hominibus super fertilem terram.
Illi uerò ad Pylum Nelei bene ædificatum oppidum
Peruenerunt: ipsi uerò in littore maris sacra faciebãt,
Tauros omnino nigros Neptuno cærulea cæsarie:
Nouem autem sedilia erant, quingenti in singulis
Sedebant, & præbebant singulis nouem boues.
Hîc illi uiscera gustarunt, deo aũt coxas incendebant.
Ipsi. v. rectà portum subeunt, atq; uela nauis æquata
Contrahũt tollentes, illã q; firmarũt, ipsi. v. egressi sunt.
E uerò Telemachus naue exiuit, ducebat uerò Pallas.
Illum prior alloquuta est dea cæsia Mineerua,
Telemache, non quidem te decet amplius pudor.
Eius enim gratia & pontum pernauigasti, ut audires,
Patrem ubi occultet terra, quódnam fatum conseq. sit.
Sed agè nunc rectà uade ad Nest. equorũ domitorem,
Videamus si quod consilium in præcordijs celat:
Precare uerò ipsum ut uera dicat.
Mendacium enim non dicet: ualdè enim prudens est.
Hãc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est:
Mentor, quo pacto accedam, quo pacto salutabo ipsum?
Neq; unquã sermonũ experimentũ habeo prudẽtium.
Pudor enim iuuenem uirum seniorem interrogare.

Hunc

Hunc autē rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Telemache, alia quidem in mente tua perspicies,
Alia uerò & deus suggeret: non enim puto
Te dijs inuitis natumq́; esse, nutritumq́;.
Sic quidem loquuta præcessit Pallas Minerua
Celeriter: ille uerò cōtinuò post uestigia incedebat deæ.
Venerūt.a. in Pyliorū uirorū congregationē & cōsessū.
Hic sanè Nestor sedebat cum filijs, circùm.a. socij
Conuiuiū apparātes carnes assabāt, aliaq́; trajciebāt.
Illi.v.ut igitur hospites uiderūt, cōglobati uenerūt oēs
Manibusq́; prehensabant, & consedere iusserunt.
Primus Nestorides Pisistratus propè accedens,
Vtrorumq́; prehendit manum, & collocauit ad epulum
Pellibus in mollibus ad arenas marinas,
Iuxtaq́; fratrem Thrasymedem, & patrem suum.
Præbuit autem uiscerum partes, infundebatq́; uinum
Aureo in poculo, propinans autem allocutus est
Palladem Mineruam filiam Iouis ægidem habentis:
Supplica nunc ô hospes Neptuno regi,
Huius enim dapium participes fuistis huc uenientes.
Cæterùm postq̄ libaueris & supplicaueris ut decēs est,
Da & huic deinde poculum dulcis uini
Libare, quoniam etiam hunc puto immortalibus
Supplicare: omnes uerò dijs indigent homines,
Sed iunior est, ætate similis mihi ipsi.
Propterea tibi priori dabo aureum poculum.
Sic loquutus in manibus ponit poculum dulcis uini.
Gauisa est.a. Pallas propter prudentem uirum iustum,
Eò quòd ipsi priori præbuerit aureum poculum.
Statim supplicauit multa Neptuno regi,
Audi Neptune terrā continens, non autem inuideas
Nobis supplicantibus perficere hæc opera.
Nestori quidem primò & filijs gloriam præbe.
Cæterùm posteà alijs da gratam remunerationem,
Cum omnibus Pylijs ob inclytam Hecatombam,
Da insuper Telemachum & me re confecta redire,
Cuius gratia huc uenimus celeri cum naue nigra.
Sic certè deinde precabatur, & ipsa omnia pficiebat.
Dedit uerò Telemacho pulchrius poculum rotundum.
Vt uerò sic supplicauit Vlyssis charus filius,
Hi postquam assarunt, carnes superiores abstraxerūt
Partibus distributis, celebrarunt splendidū cōuiuium.

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. οὐ γὰρ ὀΐω
Οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι * τραφέμεν τε. — γρ. πιτραφίμεν
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Ἷξον δ' ἐς Πυλίων ἀνδρῶν ἄγυρίν τε καὶ ἕδρας.
Ἔνθ' ἄρα Νέστωρ ἧστο σὺν υἱάσιν· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι † κρέα ὤπτων, ἄλλα δ' ἔπειρον. — γρ. κρέα τ' ...
Οἱ δ' ὡς οὖν ξείνους ἴδον, ἀθρόοι ἦλθον ἅπαντες,
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο, καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον.
Πρῶτος Νεστορίδης Πεισίστρατος ἐγγύθεν ἐλθὼν
Ἀμφοτέρων ἕλε χεῖρα, καὶ ἵδρυσεν παρὰ δαιτὶ
Κώεσιν ἐν μαλακοῖσιν, ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσι,
Πάρ τε κασιγνήτῳ Θρασυμήδεϊ καὶ πατέρι ᾧ.
Δῶκε δ' ἄρα σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευε
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ· δειδισκόμενος δὲ προσηύδα
Παλλάδ' Ἀθηναίην, κούρην Διὸς αἰγιόχοιο,
Εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε Ποσειδάωνι ἄνακτι·
Τοῦ γὰρ καὶ δαίτης ἠντήσατε δεῦρο μολόντες.
Αὐτὰρ ἐπὴν σπείσῃς τε καὶ εὔξεαι, ἣ θέμις ἐστί,
Δὸς καὶ τούτῳ ἔπειτα δέπας μελιηδέος οἴνου
Σπεῖσαι· ἐπεὶ καὶ τοῦτον ὀΐομαι ἀθανάτοισιν
Εὔχεσθαι. πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι.
Ἀλλὰ νεώτερός ἐστιν, ὁμηλικίη δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Τοὔνεκά σοι προτέρῳ δώσω χρύσειον ἄλεισον.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἡδέος οἴνου,
Χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ,
Οὕνεκά οἱ προτέρῃ δῶκε χρύσειον ἄλεισον·
Αὐτίκα δ' εὔχετο πολλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε, μηδὲ μεγήρῃς
Ἡμῖν εὐχομένοισι τελευτῆσαι τάδε ἔργα.
Νέστορι μὲν πρώτιστα καὶ υἱάσι κῦδος ὄπαζε,
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοισι δίδου χαρίεσσαν ἀμοιβὴν,
Σύμπασι Πυλίοισιν, ἀγακλειτῆς ἑκατόμβης.
Δὸς δ' ἔτι Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ πρήξαντα νέεσθαι
Οὕνεκα δεῦρ' ἱκόμεσθα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ.
Ὣς ἄρ' ἔπειτ' ἠρᾶτο, καὶ αὐτὴ πάντα τελεύτα,
Δῶκε δὲ Τηλεμάχῳ καλὸν δέπας ἀμφικύπελλον.
Ὣς δ' αὔτως ἠρᾶτο Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι, δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα.

COMMENTARIVS.

ἠέλιος δ' ἀνόρουσε) Vsitata est hæc periphrasis Poetæ, qua ortum diei significat. Per λίμνην περικαλλέα autem Oceanum intelligit, qui melius lacus quàm fluuius appellari potest: quia fluuiorum necessariò ostenduntur fontes & ostia, ut de Nilo, Tyberi, & alijs constat. Sed Oceanus illa non habet, sicut neque lacus: qui, ut ita loquar, indigenas habent aquas. Sed neque Oceanus aut lacus profluunt, sed stant in locu, ut sunt Asphaltites, Lucrinus, Auernus & alij. At fontes labuntur in flumina, flumina in freta discurrunt: ut Araxis in Caspium mare, Iordanes in mare Mortuum iuxta Iericho, Eusis in Euxinum, Mæander in sinum qui Miletum & Prienem diuidit, Tanais in Pontum, Padus in Adriaticum mare, & sic de reliquis: at Oceanus & lacus aliò non defluunt, sed in eo solùm loco manent, ubi primùm exorti sunt.

ἵν' ἀθανάτοισι φαείνῃ) Memini nos in Iliade hunc loquendi modum castigasse, quòd dicatur Sol lucem etiam Dijs immortalibus afferre, quasi sine eo in tenebris uersentur. Sed quia in cœlis uersatur illud Solis lumen, & ibidem Dij, potest excusari hæc formula: non ut intelligamus existimasse Poetam Deos illo indigere, sed propter cursum illius per medium cœlorum, quos illi inhabitāt.

τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ) Hoc de Pylijs est intelligendum, qui Neptuno sacrificia ista celebrarunt eodem numero hominum, quo erant milites, quos in expeditionem Troianam Nestor secum adduxerat, referunt. Sedilia sunt nouem, secundum numerum urbium Nestoris. forsan etiam aliquantulum numerum nauium referunt, quæ erant numeru nonaginta: cui respondet simpliciter consideratus nouenarius. Et ut in singulis nauibus quingenti erant milites, sic quingenti etiam hic in sedilibus illis consident. Et hoc ex ueterum obseruatione refert Eustathius. Strabo autem lib. 8. dicit inter Lepreum & Aniom esse Samij Neptuni templum: hoc est illud, inquit, in quo Pylios sacris operantes Telemachus apud Poetam offendisse scribitur. addit tamen, licuisse etiam Poetæ fingere, quæ nusquam essent.

ταύρους παμμέλανας) Tauri per se Neptuno olim sacrificabantur, quia furiosum est animal, & ipsius maris agitati motus quodāmodo refert, ut alibi diximus. Quòd autem hic nigri immolantur, id fit propter similitudinem, quam habet nigror ad mare, quod πορφύρεον, μέλαν, ἠεροειδὲς, & ἰοειδὲς appellatur propter intimos maris recessus, qui ob densitatem aëri lucido non patentem nigri sunt. Quòd autem apud Pindarum ἀργᾶντας ταύρους, id est candidi Neptuno immolantur, ut refert Eustathius, id potest etiam fieri

propter spumam maris albam. Quanquam ueteres candidos tauros ibi interpretantur, propter album pinguedinis colorem, ut κεδνὰ λευκὰ γὰρ dicuntur candida. Giraldus ueloces intelligit. Vide illius Hist. deorum, syntag. 17.

τηλέμαχ' οὐ μέν ἔτ' χρή) Imbecilla Telemachi ætas & pauca rerum experientia diuini indiguit auxilij, ut audacior in instituto suo exequendo fieret. Verecundia enim iuuenilis timori coniuncta prohibebant eum, quo minus sese negotijs suis explicaret, ut res ipsa postulabat. Hoc cùm nosset Minerua, suam adhibuit exhortationem, qua illius animos excitaret, & pudorem illum subrusticum, quo audaciam iuuenis uelari intelligebat, conuelleret. Monet ergo, ut Nestorem liberè de Vlyssis statu percunctaretur.

ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει) Ex eorum numero demit Nestorem, qui de rebus interrogati uel simulant uel dissimulant ueritatem. Simulant, cum ad gratiam interrogantis respondent, ut cùm sciunt aliquid ei auditu gratum esse, id solùm etiamsi non acciderit, referant: dissimulant autem, cùm rem tristem & iniucundam interroganti futuram sciunt, eam tegunt. Nestor itaque, ut qui prudentissimus sit, hoc non est præstiturus: rem enim, quatenus illi explorata est, candidè & sincerè exponet. Quasi sic argumentetur Minerua: Vir prudens odit mendacium: At Nestor prudentissimus est: Ergo non est timendum eum mēdacia pro ueris relaturum. Vnde uidetur innuere uates, alienum esse mendacium à prudenti uiro, stultisq; esse hominis potius: enim tamen solers etiam aliquā do illo non incommode utatur, & non sine laude, ut de Vlysse in sequentibus uidebitur. Nos etiam alias ex Herodoto illud dictū Darij adduximus, ἔνθα χρή ψεῦδος λεγέσθω, λεγέσθω, &c. Sed aliud est, ubi seriò res agitur, & mendacium nulli prodesse, alicui autem obesse potest.

ἄλλα μὲν αὐτός) Giphanius ad hæc uerba in suis Scholijs: Sentētia, inquit, præclara etiam in sacris libris expressa. Ego uerò pace uiri doctissimi dixerim, nihil tale existimo in sacris paginis contineri. Nam (quod illum innuere arbitror) aliud est quod Christus Apostolos iussit non esse sollicitos, cùm ad synagogas uenerint, quid sint loquuturi, quia satis uerborum suppeditaturus sit Spiritus Sanctus: aliud quod hic ait Minerua Telemacho dubitanti, quid sit Nestori dicturus, nimirum ipsum partem mente propria perspecturum, partem Deum illi suggesturum. Nam ibi nihil iubentur Apostoli meditari, hic contra Telemachus. Et proculdubio intellexit separatam aliquatenus hominis facultatē à diuina, hoc est, ut per se homo aliquid in rebus huiusmodi præstare posit seorsim à Deo. Telemachus autem propter ætatis imbecillitatem id perfectè exequi non poterat, ideo diuina ope indiguit, quæ annorum defectum repararet. Deniq; omnino diuersum est dicere, Omnia uobis suggeret Deus, quæ dicenda erunt: & aliud, Tu ex propria ingenij tui dexteritate loqueris, aliud tibi Deus inspirabit. Hoc pacto relinquitur homini suum posse, illo denegatur, ut aliunde petendum auxilium esse intelligat.

οἱ δ' ὡς οὖν ξείνους) Exemplum est liberalis illius ueteris hospitalitatis, qualem etiam primo libro obseruauimus. Ecce enim ignotos ac peregrinos quàm humaniter Nestor & Pisistratus excipiant, ut lugenda sint nostra sæcula, quæ tantum candorem animi non referunt.

εὔχεο νῦν ὦ ξεῖνε) Adeò fuit pietatis cultrix illa ætas, ut nequidem nouis his hospitibus licuerit sacro illo supplicandi ac libandi pocula Dijs abstinere. Qui mos in officio ueteres illos mirificè continuit, ut cùm Deorum meminissent, eò se modestius ac temperātius in illa lubrica ad luxum uia se gererent. Cur autem primùm Mentori huic (id est Mineruæ Mentoris speciem referenti) poculū obtulerit Pisistratus, ratio statim ab eodem subiungitur, nimirum ætatis prouectioris respectu. Quod erga hominem ignotū tutius est, quia uidetur consentaneum ut senioribus magis sit deferendum, quam iunioribus: quanquam dignitas semper ætatem nō sequitur, quæ tamen non nisi in eo qui notus sit, distingui potest.

ἐπεὶ καὶ τοῦτον) Videtur ex hoc loco ueteres illos intellexisse, non esse omnium gentium consuetudinem Dijs supplicandi, quòd eos omnino non nossent. Ideò Pisistrato dubitandi fuit occasio, an Telemachus etiam ex eorum esset numero.

κλῦθι Ποσείδαον) Paret Minerua Pisistrato Neptunoq; supplicat, idq; adeò appositè, ut nihil aliud dici potuerit. Primùm ne ingratē erga tam humanos ac beneuolos hospites censerentur, primùm à Deo petit ut hoc hospitalitatis beneficium dignè Nestori totiq; eius familiæ ac subditis rependat, uel potiùs ob sacrificium: cui tamen annectit etiam puto illud antecedens. Deinde cùm alijs satis sit imprecata, sibi etiam & Telemacho felicem susceptæ uiæ exitum ab eodem Numine exoptat.

ὣς δ' αὐτός) Nimirum eadem repetijt Telemachus, quæ Minerua anteà dixerat.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,	*Cæterùm postquam potus & cibi desideriū exemerūt,*
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,	*His certè sermonibus cœpit Gerenius eques Nestor:*
Νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι	*Nunc certè satius est inquirere & interrogare,*
Ξείνους οἵ τινές εἰσιν, ἐπεὶ τάρπησαν ἐδωδῆς.	*Hospites quinam sint, postquam saturati sunt cibo.*
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;	*O hospites, quinā estis? unde nauigatis humidas uias?*
Ἦ τι κατὰ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε	*An ob aliquod negocium, aut temerè erratis,*
κ. πῇ τ' Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα;* τοί γ' ἀλόωνται	*Tanquam prædones per mare qui errant,*
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.	*Animis in discrimen coniectis, malum alienis ferentes.*
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,	*Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est*
Θαρσήσας, αὐτὴ γὰρ ἐνὶ φρεσὶ θάρσος Ἀθήνη	*Confidēs, ipsa enim intra præcordia confidentiā Pallas*
Θῆχ', ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο,	*Posuit, ut ipsum de patre absente interrogaret,*
Ἠδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.	*Et ut ipsum gloria ingens inter homines consequatur.*

COMMENTARIVS.

νῦν δὴ κάλλιόν ἐστι) De hoc antiquo more diximus suprà lib. 1.

οἷά τε ληϊστῆρες) Mirum uideri posit, cur hoc interrogaret Nestor, non ueritus latrones ac piratas hos esse suspicari, cùm res sit ignominiosa hodierno die. Sed ueteres illi hoc non solùm non indecorum, sed etiam honorificum existimarunt, alioqui non erat suos hospites ita offensurus Nestor. Hoc docet Thucydides in proœmio suæ historiæ his uerbis: οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι, καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς. καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις, καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον. δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν, τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τ' ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. id est. Nam olim Græci, & è Barbaris, quiq; in continenti erant maritimi, quiq; insulas habitabant, ubi cœperunt nauib. crebrius inter se commeare, ad latrocinia conuersi sunt, idq; sub uirorum non infimorum imperio, proprij sui lucri causa, & imbecillioribus uictum suppeditandi. Et cùm in urbes mœnijs nudas inciderent, & uicatim habitatas, prædati sunt, & inde copias ad uitam sibi compararunt: cum hæc res nihil afferret dedecoris, sed potiùs aliquid gloriæ. Quin etiam eorum qui continentem habitant, aliqui hoc docent, quibus laudi & ornamento uertitur hoc egregiè ac honestè exercere: item ueteres Poetæ, apud quos extant interrogationes, ad eos factæ qui appellunt, utrum latrones sint: quasi his qui rogantur, non indecorum sibi ducentibus hoc facinus, & his qui quærunt non exprobrantibus. Hæc ille: quæ huic loco lucem afferent non pœnitendam. Addo Strabonem, qui lib. 17. testatur, Græcos ob soli penuriam populari atque appetere aliena solitos, aduersus quos ideò se primi Aegyptiorum reges munierint.

Ὦ Νέστωρ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,	*O Nestor Neleiade, ingens gloria Græcorum,*
Εἴρεαι ὁππόθεν εἰμέν· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω·	*Interrogas unde simus, ego quidē tibi enarrare possem:*

Nos

Nos ex Ithaca ad Neium sita uenimus,
Negotium hoc priuatum est, non publicum, quod dicā,
Patris mei rumorem magnum inquiro sicubi audiero,
Diui Vlyssis patientis, quem pridem aiunt
Vnà tecum pugnantem Troianorum urbem euertisse.
Alios quidem omnes quotquot cū Troianis pugnarūt,
Audiuimus quo in loco unusquisq; perijt saua morte.
Illius uerò mortem incognitam fecit Iupiter.
Neq; quisquam potest clarè dicere ubinam perierit,
An ille in continenti domitus sit à uiris hostibus,
An in pelago inter fluctus maris.
Eius gratia nunc ad tua genua uenio, siquidem uelis
Illius sauam mortem dicere, sicubi uideris
Oculis tuis, an alterius orationem audieris
Errātis. nimium.n. ipsum arumnosum peperit mater.
Neq; ullo pacto me ueritus blandiuris neq; misertus,
Sed planè mihi narres utcunq; contigit uidere:
Supplico, si unquam tibi pater meus bonus Vlysses,
Siue dictum siue factum promittens perfecit
Populo in Troianorum, ubi passi estis clades Graci,
Horum nūc mihi memor sis, & mihi ueritatem dicas.
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
O amice, quoniā me memorē facis calamitatis, q̄ in illo
Populo passi sumus robore indomiti filij Achiuorum,
Siue quacunq; cum nauibus per obscurum pontum
Errantes ad pradam ubi duxerat Achilles.
Siue quacunq; circa urbem magnam Priami regis
Pugnauimus, ibi subinde occisi sunt quot quot optimi.
Illic quidem Aiax iacet martius, illic Achilles.
Illic uerò Patroclus dijs consilio aquiparandus.
Illic meus dilectus filius unà & fortis & inculpabilis
Antilochus, supra modū currēdo uelox atq; pugnator,
Aliaq; multa prater hac passi sumus mala quis illa
Omnia utiq; enarraret inter mortales homines?
Neq; si quinquennio utiq; & sexennio hic permanens
Interrogaueris, qua illic passi sunt mala diui Graci:
Priusquā tadio affectus tua ad patriā terrā perueneris
Nouennio enim ipsis mala nexuimus circùm
Omnigenis dolis, uix tandem finem dedit Iupiter.
Ibi nullus unquam prudentia similis esse palàm
Voluit, nam ualdè multùm uincebat diuus Vlysses
Omnimodis dolis pater tuus, siquidem tu uerè
Illius filius es, admiratio me tenet aspicientem.
Profectò enim sermones similes, neq; tu diceret
Virum iuniorem, usq; adeò similia loqui.
Ibi profectò usq; quidem ego & diuus Vlysses,
Nunq̄ in cōcione diuersum dicebamus, neq; in cōsilio:
Sed eundē animū habentes mente & prudenti cōsilio,
Consultabamus Gracis, ut quā eximiè optima fierent.
Caterum postq̄ Priami urbē expugnauimus excelsam
Abiuimus in nauibus, deus autem dispersit Gracos.
Et tūc certè Iup. tristē in mente machinabatur reditū
Gracis, nam neq; prudentes neq; iusti (sunt
Omnes erant. ideoq; ipsorū plures malū fatū cōsequuti
Ira ex perniciosa Minerua terribilem patrem habētis,
Qua contentionē Atridas inter utrosq; immisit.
Hi uerò conuocatis ad concionē omnibus Achiuis
Frustrà, sed neq; ex officio ad solem occidentem.

Ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης ὑπονηΐου εἰλήλυθμεν,
Πρῆξις δ' ἥδ' ἰδίη, οὐ δήμιος, ἣν * ἀγορεύσω. γρ. ἀγγελίω
Πατρὸς ἐμοῦ κλέος εὐρὺ μετέρχομαι, ἤν που ἀκούσω,
Δίου Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὅν ποτέ φασιν
Σὺν σοὶ μαρνάμενον Τρώων πόλιν ἐξαλαπάξαι.
Ἄλλους μὲν γὰρ πάντας ὅσοι Τρωσὶν πολέμιζον,
Πευθόμεθ' ἧχι ἕκαστος ἀπώλετο λυγρῷ ὀλέθρῳ·
Κείνου δ' αὖ καὶ ὄλεθρον ἀπευθέα θῆκε Κρονίων.
Οὐ γάρ τις δύναται σάφα εἰπέμεν ὁππόθ' ὄλωλεν,
Εἴθ' ὅγ' ἐπ' ἠπείρου δάμη ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
Εἴτε καὶ ἐν πελάγει μετὰ κύμασιν Ἀμφιτρίτης.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱκάνομαι, αἴ κε θέλῃσθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴ που ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου. περὶ γάρ μιν ὀϊζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τί μ' αἰδόμενος μειλίσσεο, μηδ' ἐλεαίρων,
Ἀλλ' εὖ μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς·
Λίσσομαι, εἴ ποτέ τοι τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
Ἢ ἔπος ἠέ τι ἔργον ὑποστὰς ἐξετέλεσσε
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ', ἐπεί μ' ἔμνησας ὀϊζύος ἣν ἐν ἐκείνῳ
Δήμῳ ἀνέτλημεν μένος ἄσχετοι υἷες Ἀχαιῶν,
Ἠμὲν ὅσα ξὺν νηυσὶν ἐπ' ἠεροειδέα πόντον
Πλαζόμενοι κατὰ ληΐδ' ὅπῃ ἄρξειεν Ἀχιλλεύς,
Ἠδ' ὅσα καὶ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος
Μαρνάμεθ', ἔνθα δ' ἔπειτα κατέκταθεν ὅσσοι ἄριστοι·
Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται ἀρήϊος, ἔνθα δ' Ἀχιλλεύς,
Ἔνθα δὲ Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
Ἔνθα δ' ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀμύμων,
Ἀντίλοχος, περὶ μὲν θείειν ταχὺς ἠδὲ μαχητής.
Ἄλλα τε πόλλ' ἐπὶ τοῖς πάθομεν κακά. τίς κεν ἐκεῖνα
Πάντα γε μυθήσαιτο κατὰ θνητῶν ἀνθρώπων;
Οὐδ' εἰ πεντάετές γε καὶ † ἑξάετες παραμίμνων γρ. ἑξάετες τ' ὀρμιμνων
Ἐξερέοις ὅσα κεῖθι πάθον κακὰ δῖοι Ἀχαιοί·
Πρίν κεν ἀνιηθεὶς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκοιο.
Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι· μόγις δ' ἐτέλεσσε Κρονίων.
Ἔνθ' οὔτις ποτὲ μῆτιν ὁμοιωθήμεναι ἄντην
Ἤθελ', ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἐνίκα δῖος Ὀδυσσεὺς
Παντοίοισι δόλοισι, πατὴρ τεός, εἰ ἐτεόν γε
Κείνου ἔκγονός ἐσσι· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Ἤτοι γὰρ μῦθοί γε ἐοικότες, οὐδέ κε φαίης
Ἄνδρα νεώτερον ὧδε ἐοικότα μυθήσασθαι.
Ἔνθ' ἤτοι εἴως μὲν ἐγὼ καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Οὔτέ ποτ' εἰν ἀγορῇ * δίχ' ἐβάζομεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ, γρ. δίχα βάζομεν
Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε, νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ
Φραζόμεθ' Ἀργείοισιν ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπὴν,
Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς·
Καὶ τότε δὴ Ζεὺς λυγρὸν ἐνὶ φρεσὶ μήδετο νόστον
Ἀργείοις· ἐπεὶ οὔτι νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Πάντες ἔσαν· τῷ σφέων πολέες κακὸν οἶτον ἐπέσπον,
Μήνιος ἐξ ὀλοῆς Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης,
Ἥτ' ἔριν Ἀτρείδῃσι μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκεν.
Τὼ δὲ καλεσσαμένω ἀγορὴν ἐς πάντας Ἀχαιοὺς
Μάψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον, ἐς ἠέλιον καταδύντα.

(Οἱ δ' ἦλθον οἴνῳ βεβαρηότες υἷες Ἀχαιῶν)
Μῦθον μυθείσθην, τοῦ εἵνεκα λαὸν ἄγειραν.
Ἔνθ' ἤτοι Μενέλαος ἀνώγει πάντας Ἀχαιοὺς
Νόστου μιμνήσκεσθαι ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Οὐδ' Ἀγαμέμνονι πάμπαν ἑήνδανε· βούλετο γάρ ῥα
x. ῥέξαι Λαὸν ἐρυκακέειν, † ῥέζειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας,
Ὡς τὸν Ἀθηναίης δεινὸν χόλον ἐξακέσαιτο.
Νήπιος, οὐδὲ τὸ ᾔδη ὃ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν.
Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων.
Ὣς τὼ μὲν χαλεποῖσιν ἀμειβομένω ἐπέεσσιν
Ἕστασαν. οἱ δ' ἀνόρουσαν ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ
Ἠχῇ θεσπεσίῃ· δίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλή.
Νύκτα μὲν ἀέσαμεν χαλεπὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντες
Ἀλλήλοις (ἐπὶ γὰρ Ζεὺς ἤρτυε πῆμα κακοῖο)
Ἠῶθεν δ' οἱ μὲν νέας ἕλκομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Κτήματά τ' ἐντιθέμεσθα, βαθυζώνους τε γυναῖκας·
Ἡμίσεες δ' ἄρα λαοὶ ἐρητύοντο μένοντες
Αὖθι παρ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν·
Ἡμίσεες δ' ἀναβάντες ἐλαύνομεν. αἳ δὲ μάλ' ὦκα
Ἔπλεον· ἐστόρεσεν δὲ θεὸς μεγακήτεα πόντον.
Ἐς Τένεδον δ' ἐλθόντες, ἐρέξαμεν ἱερὰ θεοῖσιν,
Οἴκαδε ἱέμενοι. Ζεὺς δ' οὔπω μήδετο νόστον,
Σχέτλιος, ὅς ῥ' ἔριν ὦρσε κακὴν ἐπὶ δεύτερον αὖτις.
Οἱ μὲν ἀποστρέψαντες ἔβαν νέας ἀμφιελίσσας,
Ἀμφ' Ὀδυσῆα ἄνακτα δαΐφρονα ποικιλομήτην,
Αὖτις ἐπ' Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἦρα φέροντες.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηυσὶν ἀολλέσιν, αἵ μοι ἕποντο,
Φεῦγον, ἐπεὶ γίνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων.
Φεῦγε δὲ Τυδέος υἱὸς ἀρήϊος, ὦρσε δ' ἑταίρους.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετὰ νῶϊ κίε ξανθὸς Μενέλαος,
Ἐν Λέσβῳ δ' ἔκιχεν δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντας,
Ἢ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης,
Νήσου ἐπὶ Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες,
Ἢ ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα.
Ἠτέομεν δὲ θεὸν φῆναι τέρας· αὐτὰρ ὅγ' ἡμῖν
Δεῖξε, καὶ ἠνώγει πέλαγος μέσον εἰς Εὔβοιαν
Τέμνειν, ὄφρα τάχιστα ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν.
Ὦρτο δ' ἐπὶ λιγὺς οὖρος ἀήμεναι, αἳ δὲ μάλ' ὦκα
Ἰχθυόεντα κέλευθα διέδραμον, ἐς δὲ Γεραιστὸν
Ἐννύχιαι κατάγοντο· Ποσειδάωνι δὲ ταύρων
Πόλλ' ἐπὶ μῆρ' ἔθεμεν, πέλαγος μέγα μετρήσαντες.
Τέτρατον ἦμαρ ἔην ὅτ' ἐν Ἄργεϊ νῆας ἐΐσας
Τυδείδεω ἕταροι Διομήδεος ἱπποδάμοιο
Ἕστασαν. αὐτὰρ ἔγωγε Πύλονδ' ἔχον, οὐδέ ποτ' ἔσβη
Οὖρος, ἐπειδὴ πρῶτα θεὸς προέηκεν ἀῆναι.
Ὣς ἦλθον φίλε τέκνον ἀπευθής· οὐδέ τι οἶδα
Κείνων οἵ τ' ἐσάωθεν Ἀχαιῶν οἵ τ' ἀπόλοντο.
Ὅσσα δ' ἐνὶ μεγάροισι καθήμενος ἡμετέροισι
Πεύθομαι, ἣ θέμις ἐστὶ δαήσεαι, οὐδέ σε κεύσω.
Εὖ μὲν Μυρμιδόνας φάσ' ἐλθέμεν ἐγχεσιμώρους,
Οὓς ἄγ' Ἀχιλλῆος μεγαθύμου φαίδιμος υἱός·
Εὖ δὲ Φιλοκτήτην Ποιάντιον ἀγλαὸν υἱόν.
Πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους
Οἳ φύγον ἐκ πολέμου, πόντος δέ οἱ οὔτιν' ἀπηύρα·
Ἀτρείδην δὲ καὶ αὐτοὶ ἀκούετε νόσφιν ἐόντες,
Ὥς τ' ἦλθ', ὥς τ' Αἴγισθος ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνος μὲν ἐπισμυγερῶς ἀπέτισεν,
Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι

(Illi uerò uenerunt uino grauati filij Achiuorum,)
Sermones explicabāt, cuius gratia populū cōgregârāt,
Ibi tum Menelaus iubebat omnes Græcos,
Reditus memores esse super lata dorsa maris.
Neq; Agamemnoni penitus placebat, uolebat sanè
Populum detinere & facere sacras Hecatombas,
Vt Palladis uehementem iram placaret
Stultus: neq; istuc nouerat, quod non persuasurus erat,
Non enim statim deorū uertitur mēs sempiternorum.
Sic hi quidem asperis inter se altercantes dictis
Stabant, ipsi uerò surrexerunt fortes Græci,
Clamore ingenti: bifariam ipsis placebat consilium.
Noctē quidē dormiuimus perniciosa mente cogitantes
Inuicē (insuper.n. Iupiter parabat damnū maximum)
Mane.a. quidē naues deduximus in mare humidum,
Resq; imposuimus, demissas zonas habētesq; mulieres.
Dimidij autem populi retenti sunt manentes
Ibi apud Atridem Agamemnona pastorē populorum.
Dimidij.a cōscensa naue ꝓuecti sumus, hæ.a. ualdè ue-
Nauigabāt. strauit.a deus mōstrosum pontū. (lociter
In Tenedum autem ubi uenimus, fecimus sacra dijs
Domū ꝑuenire cupiētes, Iup.a. nondū curabat reditū
Infestus, qui cōtentionē cōcitauit malam secūdò iterū.
Alij.v. auersi ascenderūt naues remis utrinq; impulsas
Qui circa Vlyssem erant regem prudentē uarij cōsilij,
Rursus Atridæ Agamemnoni gratificantes.
Sed ego cùm nauibus congregatis quæ me sequebantur
Fugi, quoniā cognoscebā q̃ iā mala meditabatur deus.
Fugit & Tidei filius bellicosus, excitauit & socios,
Serò autem ad nos uenit flauus Menelaus,
In Lesbo.a. offendit de longa nauigatione deliberātes,
An supra Chium iremus asperam
Ad Insulam Psyriam, ipsam à sinistris habentes,
An sub Chio ad uentosum Mimanta.
Rogauimus autem deum ostēdere signum, sed hic nobis
Ostendit & iussit pelagus mediam in Eubœam
Sulcare, ut quàm celerrimè infortunium fugeremus.
Cœpit aūt stridulus uētus spirare, hæ.a. ualdè uelociter.
Piscosas uias percurrerunt & ad Geræstum
Nocturna deducta sunt, Neptuno autem taurorum
Multas coxas imposuimus, pelagus magnum emensi.
Quartus dies erat quando in Argis naues æquales
Tydidæ socij Diomedis bellicosi
Cōstitêre, sed ego Pylū uersus cursum tenui, nec unquā
Ventus, postquā primùm deus præmisit flare: (desijt
Sic ueni, dilecte fili, inscius, nec scio quicquam
De illis qui seruati sint Achiuorum, quiq; perierint:
Quæcunq; autem in domibus sedens nostris
Audiui, quatenus fas est doceberis, neq; te celabo.
Bene quidē Myrmidonas dicūt iuisse hasta exercitatos.
Quos duxit Achillis magnanimi præclarus filius.
Bene autem Philoctetem Pœantis illustrem filium,
Omnes autem Idomeneus in Cretam duxit socios
Qui fugerūt ex bello: pontus autē ipsi nullum abstulit:
Atridem autem & ipsi audistis, quanquam procul sitis,
Et quò uenit, & quo Aegisthus molitus est tristē mortē:
Sed ille quidem etiam miserabiliter persoluit,
Quàm bonum, & filium interempti relictum esse

Viri,

Viri, quoniam & ille ultus est patricidam
Aegisthũ dolosum, qui eius patrẽ inclytum interfecit.
Et tu amice. ualdè enim te uideo bonumq; magnumq;
Fortis sis, ut aliquis tibi, & posterorum bene dicat.

Ἀνδρὸς ἐπεὶ καὶ κεῖνος ἐτίσατο πατροφονῆα,
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ.

COMMENTARIVS.

ὦ Νέστορ Νηληϊάδη) Tria erant capita interrogationis Nestoreæ, uidelicet, qui essent hi hospites, deinde unde accederent, tertiò cur uenissent, ac quis esset eorum nauigationis finis. Ad duo posteriora Telemachus nunc respondet. Nam primum potuit ex sequentibus intelligi, quod ad ipsum Telemachum attinet, nimirum eum Vlyssis esse filium.

ὦ φίλ' ἐπεί μ' ἔμνησας) Responsurus Telemacho Nestor, à postremis illius uerbis exorsus est, ubi Telemachus meminit malorum, quæ Vlysses & Nestor simul apud Troiam passi sunt: quorum recordatione motus Nestor non potuit ea non repetere summatim, ea solùm commemorando, quæ insigniora uidebantur: ut est fortium heroum iactura: Achillis, Aiacis, Patrocli & Antilochi sui filij.

ἠ μὲν ὅσα ξὺν νηυσίν) Labores Græcorum in Troiana expeditione duo fuerunt, ideoq; exercitum in duas partes diuisum fuisse cõstat, alia uicinas regiones depopulabatur, cui præerat Achilles: alia urbi ipsi Troiæ instabat sedulò sub Agamemnone rege, cui reliqui proceres Nestor, Vlysses, Diomedes & reliqui aderant. Quod etiam in Iliade obseruatum fuit.

πόδας μοι θείειν ταχύς) Hanc laudem uelocitatis filio tribuit Nestor. quia res fuit olim in egregijs ducibus desideranda, quasi illa ad persequendos fugientes hostes maximè possit. Vnde sunt illa toties repetita, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς. Solus Aiax hac gloria caruit propter crassam corporis molem, unde in stataria pugna magis præstitit.

μῦθοί γε ἐοικότες) Coniecturæ Nestoris de Telemacho, quòd Vlyssis sit filius, ex sermonum similitudine tantùm petuntur, quas ex habitu corporis Minerua libro primo capiebat.

μήνιος ἐξ ὀλοῆς) Hic exitus Græcorum melius infrà libro sequenti ex Prothei relatione audietur. Cùm autem hic de ira Mineruæ loquatur, uidendum est quid sit, & nunquid Vlysses quoque eam subierit. Primùm constat Mineruam apud Troiam semper Græcis esse auxiliatam, Troianis nunquam, nisi simulatè: quid ergo fuit causæ, cur illis postmodum ita infensa fuerit, ut eos ad naufragium usque & interitum, sicuti Aiacem Locrorum regem, persequuta sit? Sciendum est, capta Troia, Græcos, ut huiusmodi clades pietatem solent obturare, Mineruæ templum cæde & stupris polluisse, ideoq; ob spretum Numen suum indignata Dea eos miserè ulta est: siquidem recentioribus scriptoribus credimus: eos intelligo, qui Homerum subsequuti sunt. Nam Homerus infrà lib. 4. dicet, Aiacem à Neptuno ob uerborum iactantiam fuisse perditum. iam uerò Vlysses uidetur etiam illius Deæ furores in se concitasse, cùm Palladium illius, cæsis templi custodibus, rapuit. Sed Poeta non meminit iratam fuisse ei idcirco Palladem, quæ illũ potius omni beneficij genere prosequuta est, etiamq; nunc prosequitur.

ἐς ἀγορὴν καλέσαντο) Veteres matutino tempore conciones habebant, ideò hoc indecenter factum esse ait Poeta, ut noctu Græci conuenerint.

ἂν' ἔριν Ἀτρείδησιν) Hanc contentionem Atridarum explicabat Sophocles in Polyxena, sed illam tragœdiam tempus nobis, ut reliqua eiusdem authoris abstulit. Adducam locum ex Strabone lib. 10. ὁ δὲ [illegible] Σοφοκλῆς ποιήσας τὸν Μενέλαον [illegible] τῇ Πολυξένῃ [illegible] Ἀγαμέμνονα [illegible] Ἀθηνᾶς χάριν, [illegible] O [illegible] id est: Sophocles in Polyxena Menelaum faciens festinanter è Troia discedere, Agamemnonem autem cupientem aliquantulum morari placandæ Mineruæ gratia, Menelao hæc uerba tribuit. Tu uerò hic manens in Idæo solo greges Olympi cogens facito sacram. Hæc sunt quæ de hac Atridarum contentione legere mihi contigit.

οὐ γάρ τ' αἶψα) Intelligit Nestor improborum hominum uota non facilè à Deo exaudiri, donec supplicia ab eis sumpserit. Sed uox ista Ethnica est, nostroq; Deo minimè conueniens, qui ad misericordiam longè procliuior est quam ad ultionem: cùm tamen idem animum supplicantis exploret, non solet prima quaq; illius uoce flecti, donec mente puriore præditus accesserit.

ἐπ' ἔριν ὦρσε) Hæc contentio secunda fuit inter eos qui Menelaum sequuti sunt, forsan quòd quidã conquesti sunt de deserto Agamemnone: & cùm Menelaum remorari conarentur, in rixas inciderunt. Itaque reuersi sunt nonnulli ad Agamemnonem: quorum princeps fuit ipse Vlysses, regiam beneuolentiam captans: siue quòd etiam pium existimaret remanendi desiderium, ad Mineruam placandam, unde feliciorem nauigationem subsequuturam arbitrabantur. Nestor uerò cautior ac prouidentior in medio huius dissidij aufugisse se dicit, quòd parari à Deo Græcis pericula prospiceret.

δεῖξε) Quale fuerit hoc signum, dici non potest, nisi diuinemus fuisse fulmen, quo sæpe ad res faustas uel infaustas significandas utuntur Dij ueterum. Per Deum autem hic Iouem intelligo. Aliàs de unitate Dei ab Homero expressa diximus.

πεύθομαι) Hinc potest colligi candor & sinceritas Nestoris in horum relatione. Ea enim quorum ipse αὐτόπτης fuit, priùs narrauit: sequentia uerò se ex aliorum relatu tenere ingenuè profitetur, ut doceat quid sit Telemacho certò credendum, quid non, nisi ambigua & ancipiti fide.

ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα) Exemplo Aegisthi Nestor Telemachum ad fortitudinem excitat, sed indefinite, hoc est, non proposito fortitudinis scopo, ut dubium sit, an de procis intelligat: quod forsan dicendum est, quia ab ijs eum indigna pati anteà resciuerat, ut ipse in sequentibus testabitur. Videbitur tamen dubitasse, an lubenter hæc à procis Telemachus pateretur. quod postea ipsemet dicet.

Hũc rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est:
O Nestor Neleiade magna gloria Græcorum,
Et iure ille quidem ultus est, & ei Græci
Deferent gloriam latam, & posteris præconium.
Vtinam enim mihi tantam dij uim dedissent
Vlcisci procos iniuria molesta causa,
Qui me contumelia afficientes nefanda moliuntur.
Sed neutiquã mihi huiusmodi destinarũt dij honorem
Patriq; meo & mihi, nunc. a. opus est pati nihilo secius.
Hunc. a. mutuis excepit uerbis Geren. eques Nestor:
O amice, quãdoquidem de his admones & loquutus es,
Ferunt, procos tuam matrem propter multos
Domi te inuito mala machinari.
Dic mihi, an lubens uictus es, an te ciues
Odio habeant publicè sequentes dei oraculum,
Quis nouit an aliquãdo ipsorũ uiolentiã puniet, ueniẽs
Siue ille solus siue uniuersi Græci?

Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Καὶ λίην κεῖνος μὲν ἐτίσατο, καί οἱ Ἀχαιοὶ
Οἴσουσι κλέος εὐρὺ, καὶ † ἐσσομένοισιν ἀοιδήν. γρ. ἐσσομένοισι πυθέσθαι
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοσσήνδε θεοὶ δύναμιν περιθεῖεν
Τίσασθαι μνηστῆρας ὑπερβασίης ἀλεγεινῆς,
Οἵ τέ μοι ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἀλλ' οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον
Πατρί τ' ἐμῷ καὶ ἐμοί· νῦν δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Ὦ φίλ', ἐπεὶ δὴ ταῦτά μ' ἀνέμνησας καὶ * ἔειπες, γρ. ἔνιπες
Φασὶ μνηστῆρας σῆς μητέρος εἵνεκα πολλοὺς
Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν κακὰ μηχανάασθαι·
Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδάμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον, ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ.
Τίς δ' οἶδ' εἴ κέ ποτέ σφι βίας ἀποτίσεται ἐλθὼν
Ἢ ὅ γε μοῦνος ἐὼν, ἢ καὶ σύμπαντες Ἀχαιοί.

Εἰ γάρ σ' ὡς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη
Ὡς τότ' Ὀδυσσῆος περικήδετο κυδαλίμοιο
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας
Ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη.
Εἴ σ' οὕτως γ' ἐθέλοι φιλέειν, κήδοιτό τε θυμῷ,
Τῷ κέν τις κείνων γε καὶ ἐκλελάθοιτο γάμοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ γέρον, οὔπω τοῦτο ἔπος τελέεσθαι ὀΐω.
γ. ἰδ' Λίην γὰρ μέγα εἶπες, ἄγη μ' ἔχει † οὐκ ἂν ἔμοιγε
Ἐλπομένῳ τὰ γένοιτ', οὐδ' εἰ θεοὶ ὣς ἐθέλοιεν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Τηλέμαχε, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσει.
Βουλοίμην δ' ἂν ἔγωγε καὶ ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι,
Ἢ ἐλθὼν ἀπολέσθαι ἐφέστιος, ὡς Ἀγαμέμνων
Ὤλεθ' ὑπ' Αἰγίσθοιο δόλῳ καὶ ἧς ἀλόχοιο.
Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίϊον οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μέντορ, μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, κηδόμενοί περ.
Κείνῳ δ' οὐκ ἔτι νόστος ἐτήτυμος, ἀλλά οἱ ἤδη
Φράσσαντ' ἀθάνατοι θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν.
Νῦν δ' ἐθέλω ἔπος ἄλλο μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Νέστορ', ἐπεὶ περίοιδε δίκας ἠδὲ φρόνιν ἄλλων.
Τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν·
Ὥς τέ μοι ἀθάνατος ἰνδάλλεται εἰσοράασθαι.
Ὦ Νέστορ Νηληϊάδη, σὺ δ' ἀληθὲς ἐνίσπε,
Πῶς ἔθαν' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων;
Ποῦ Μενέλαος ἔην; τίνα δ' αὐτῷ μήσατ' ὄλεθρον
Αἴγισθος δολόμητις; ἐπεὶ κτάνε πολλὸν ἀρείω.
Ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαιϊκοῦ, ἀλλά πῃ ἄλλῃ
Πλάζετ' ἐπ' ἀνθρώπους, ὁ δὲ θαρσήσας κατέπεφνε;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἦ τοι μὲν τάδε κ' αὐτὸς ὀΐεαι ὥς κεν ἐτύχθη·
Εἰ ζώοντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτετμεν
Ἀτρείδης Τροίηθεν ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος,
Τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν,
Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν
γ. ἄργεος Κείμενον ἐν πεδίῳ ἑκὰς * ἄστεος· οὐδέ κέ τίς μιν
Κλαῦσεν Ἀχαιϊάδων· μάλα γὰρ μέγα μήσατο ἔργον.
Ἡμεῖς μὲν γὰρ κεῖθι πολέας τελέοντες ἀέθλους
Ἥμεθ'· ὁ δ' εὔκηλος μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο
Πόλλ' Ἀγαμεμνονέην ἄλοχον θέλγεσκ' ἐπέεσσιν.
Ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικὲς
γ. κέκρητο Δῖα Κλυταιμνήστρη (φρεσὶ γὰρ † κέχρητ' ἀγαθῇσι·
Πὰρ γὰρ ἔην καὶ ἀοιδὸς ἀνήρ, ᾧ πόλλ' ἐπέτελλεν
Ἀτρείδης Τροίηνδε κιὼν, εἴρυσθαι ἄκοιτιν)
Ἀλλ' ὅτε δή μιν μοῖρα θεῶν ἐπέδησε δαμῆναι,
Δὴ τότε τὸν μὲν ἀοιδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην,
Κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι.
Τὴν δ' ἐθέλων ἐθέλουσαν ἀνήγαγεν ὅνδε δόμονδε.
Πολλὰ δὲ μηρί' ἔκηε θεῶν ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς.
Πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀνῆψεν, ὑφάσματά τε χρυσόν τε,
Ἐκτελέσας μέγα ἔργον, ὃ οὔποτε ἔλπετο θυμῷ.

Si enim te sic uellet amare casta Minerua, (gloriosi
Quēadmodū Vlyssis quondā supra modū curā habuit
Populo in Troianorum, ubi passi sumus dolores Græci.
Non.n. unquā uidi usq; adeò deos manifestè amantes,
Quemadmodū illi manifestè astitit Pallas Minerua.
Si te adeò uellet amare, curareq; in animo,
Sanè quispiam illorū utiq; obliuisceretur nuptiarum.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est:
O senex nunquam hanc rem perfectam iri existimo.
Supra modū n. magna dixisti, stupor me tenet nō utiq;
Speranti ea contingerent, neq; si dÿ sic uellent. (mihi
Hunc rursus alloquebatur dea casta Minerua,
Telemache, quod tibi dictum effugit septum dētium?
Facilè Deus sanè potest ex longinquo uirum seruare:
Mallem uerò ego etiam dolores multos passus
Domum redire, & reditus diem uidere,
Potius quàm ueniēs perire incola, ueluti Agamemnon
Perÿt ab Aegistho fraude & sua uxore.
Verū enimuero mortem omnib. communē, neq; dÿ ipsi
Etiā ab amato uiro poterūt arcere, quandocūq; tandē
Fatū perniciosum corripuerit aspera mortis.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est,
Mentor, ne amplius hæc differamus tristes quamuis,
Illi uerò non amplius reditus uerus, sed etiam
Destinarunt immortales mortem & fatum nigrum.
Nunc uerò uolo dictum aliud inquirere & interrogare
Nestorē, quoniā supra modū nouit iura & ingēnia alio
Ter.n. ipsum dicunt imperasse sæculis uirorum, (rum.
Atq; mihi immortalibus æquiparatur aspectu.
O Nestor Neleide, tu uerò uerum dic, (non?
Quomodo mortuus est Atrides latè imperās Agamem-
Vbi Menelaus erat? quam illi n. achinatus est mortem
Aegisthus dolosus? quoniā occidit se multò pstātiorem.
An non in Argo erat Achaico, an alicubi alibi
Errabat apud homines, ille.v. sumto animo interfecit?
Huic respondit deinde Gerenius eques Nestor,
Profectò ego tibi fili uera omnia dicam, (dit.
Enimuerò quidē hoc ipse suspicaris quemadmodū acci-
Si uiuentē Aegisthum in ædibus inuenisset
Atrides à Troia profectus flauus Menelaus,
Sanè ei neq; mortuo fusilem terram infudisset,
Sed certè canesq; & aues comedissent
Iacentem in campo procul ab Argis, neq; ulla ipsum
Deplorasset Achiuarū. ualdè.n. ingens admisit facinus.
Nos quidem illic multa obeuntes certamina, (tis
Assidebamus, ille desidiosus in secessu Argi equos pascē-
Multùm Agamemnoniam uxorem demulsit uerbis.
Ipsa quidem anteà certè abnuebat facinus indignum
Diua Clytemnestra (mente enim utebatur bona:
Etenim aderat cantor uir, cui plurimùm mandarat
Atrides ad Troiam profectus seruare uxorem)
Sed cū iam ipsum fatū deorū irretiuit ad hoc ut doma-
Iā tū ipsum poëtā ducens ad insulā desertā, (retur,
Dereliquit auibus laceratio & rapina fieri.
Ipsam uerò uolens uolentem duxit suam domum.
Multa uerò fœmora adolebat deorū sup sacra altaria.
Multa ornamenta suspēdit, uestēq; aurumq;. (animo.
Quòd pfecisset magnū negociū quod nunq̄ sperasset in

Nos

Nos quidem simul nauigabamus à Troia profecti
Atrides & ego, amica cognoscentes inuicem.
Sed cũ ad Sunium sacrũ peruenimus promont. Athen.
Illic gubernatorem Menelai augur Apollo
Suis suauibus telis superueniens occidit,
Clauum in manibus currentis nauis gestantem,
Phrõtin Onetoridem, qui uincebat nationes hominum
In naue gubernando, quoties ingruebant procellæ:
Sic ille quidẽ illic detẽtus est festinabũdus licet ad iter
Vt socium sepeliret, & parentalia parentaret.
Sed quando certè ille uadens in obscurum pontum
In nauibus cauis, Malearum montem excelsum
Peruenit currendo, tũ certè inuisum iter lata uoce Iup.
Edixit: stridulorum uentorum flatum effudit,
Fluctusq; nutritos ingentes, æquales montibus,
Illic partitus, partem quidem Cretæ admouit,
Vbi Cydones habitant Iardani circa fluenta.
Est autem quædam leuis præruptaq; in mare petra
Ad fines Gortynis in obscuro ponto.
Huc Auster ingentẽ fluctũ ad sinistrũ p̃mõtoriũ pellit
Ad Phæstũ: paruulus.a. lapis ingentem fluctũ impedit.
Illi quidem huc uenerũt: uix aũt effugerunt mortem
Viri: cæterùm naues sanè ad saxa fregerunt
Fluctus: cæterùm quinq; naues cæruleis proris
Aegypto admouit ferens uentusq; & aqua.
Sic ille quidem illic plurimũ uictũ & aurũ cõgregans,
Errabat cum nauibus ad alterius linguæ homines.
Intereà uerò illa Aegisthus molitus est domi tristia
Occidens Atridem: subactus est autem populus sub illo.
Septennio uerò imperauit diuitibus Mycenis.
Ei uerò ipsi octauo in perniciem uenit diuus Orestes
Rursus ab Athenis: occidit autem patris interfectorem
Aegisthũ dolosum, qui illi patrem inclytũ interfecerat.
Sanè hic cũ hũc occidit, dedit cœnã sepulchralẽ Argiuis
Matrisq; inuisæ & imbecillis Aegisthi.
In ipsa uerò die superuenit bello bonus Menelaus,
Plurima dona ducẽs, quãta illæ nauis põdere portabat.
At tu amice ne diutius à domo longè aberres,
Bonisq; relictis uirisq; in tuis ædibus
Sic superbis, ne tibi omnia absumant
Facultatibus diuisis, tu uerò uanum iter feceris.
Sed ad Menelaum quidem ego adhortor & iubeo
Proficisci, ille enim nuper alicunde uenit
Ex alienis hominibus, unde non speraret in animo
Redire, quemq; primùm abegerant procellæ
In pelagus tam magnum, unde utiq; nec aues
Intra annũ uenire possunt, quoniã ingẽs horrẽdumq;:
Sed uade nunc cum naue tua & tuis socijs.
Si uerò uelis pedes ire, aderit currusq; & equi.
Aderunt tibi etiam filij mei, qui tibi duces erunt
Ad Lacedæmonem diuinam, ubi flauus Menelaus.
Precare autem eum ipsum ut uera dicat.
Mendacium autem non dicet: ualdè enim prudens est.

Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἅμα πλέομεν Τροίηθεν ἰόντες
Ἀτρείδης καὶ ἐγώ, φίλα εἰδότες ἀλλήλοισιν·
Ἀλλ' ὅτε Σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ' ἄκρον Ἀθηνῶν,
Ἔνθα κυβερνήτην Μενελάου Φοῖβος Ἀπόλλων
Οἷς ἀγανοῖσι βέλεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνε,
Πηδάλιον μετὰ χερσὶ θεούσης νηὸς ἔχοντα,
Φρόντιν Ὀνητορίδην, ὃς ἐκαίνυτο φῦλ' ἀνθρώπων
Νῆα κυβερνῆσαι ὁπότε * σπέρχοιεν ἄελλαι. γρ. ἀπείχωσιν
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα κατέσχετ', ἐπειγόμενός περ ὁδοῖο,
Ὄφρ' ἕταρον θάπτοι, καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσειεν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἰὼν ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι, Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἷξε θέων, τότε δὴ στυγερὴν ὁδὸν εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐφράσατο, † λιγέων δ' ἀνέμων ἐπ' ἀϋτμένα χεῦε, γρ. λιγέων ἀνέμων ἐπ' ἀυτ χεῦαι,
Κύματά τε * τροφόεντα, πελώρια, ἶσα ὄρεσσιν. γρ. τροφόεντα
Ἔνθα διατμήξας, τὰς μὲν Κρήτῃ ἐπέλασσεν,
Ἧχι Κύδωνες ἔναιον, Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα.
Ἔστι δέ τις λισσὴ αἰπεῖά τε εἰς ἅλα πέτρη
Ἐσχατιῇ Γόρτυνος, ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ,
Ἔνθα Νότος μέγα κῦμα * ποτὶ σκαιὸν ῥίον ὠθεῖ γρ. ὠθεῖ
Ἐς Φαιστόν· μικρὸς δὲ λίθος μέγα κῦμ' ἀπέργει.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔνθ' ἦλθον, σπουδῇ δ' ἤλυξαν ὄλεθρον
Ἄνδρες, ἀτὰρ νῆάς γε ποτὶ σπιλάδεσσιν ἔαξαν
Κύματ'· ἀτὰρ τὰς πέντε νέας κυανοπρῳρείους
Αἰγύπτῳ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα πολὺν βίοτον καὶ χρυσὸν ἀγείρων,
Ἠλᾶτο ξὺν † νηυσὶν ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους. γρ. νηυσὶ κατ'
Τόφρα δὲ ταῦτ' Αἴγισθος ἐμήσατο οἴκοθι λυγρά,
Κτείνας Ἀτρείδην· δέδμητο δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ.
Ἑπτάετες δ' ἤνασσε πολυχρύσοιο Μυκήνης.
Τῷ δέ οἱ ὀγδοάτῳ κακὸν ἤλυθε δῖος Ὀρέστης
† Ἂψ ἀπ' Ἀθηνάων, κατὰ δ' ἔκτανε πατροφονῆα γρ. Αἶψ' ἀπ'
Αἴγισθον δολόμητιν, ὅς οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
Ἤτοι ὁ τὸν κτείνας δαίνυ τάφον Ἀργείοισι
Μητρός τε στυγερῆς καὶ ἀνάλκιδος Αἰγίσθοιο.
Αὐτῆμαρ δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Πολλὰ κτήματ' ἄγων, ὅσα οἱ νέες ἄχθος ἄειραν.
Καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισιν
Οὕτω ὑπερφιάλους, μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δασσάμενοι, σὺ δὲ τηϋσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ἐς μὲν Μενέλαον ἐγὼ κέλομαι καὶ ἄνωγα
Ἐλθεῖν, κεῖνος γὰρ νέον ἄλλοθεν εἰλήλουθεν
Ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅθεν οὐκ ἔλποιτό γε θυμῷ
Ἐλθέμεν, ὅντινα πρῶτον ἀποσφήλωσιν ἄελλαι
Ἐς πέλαγος μέγα τοῖον, ὅθεν τέ περ οὐδ' οἰωνοὶ
Αὐτόετες οἰχνεῦσιν, ἐπεὶ μέγα τε δεινόν τε.
Ἀλλ' ἴθι νῦν σὺν νηΐ τε σῇ καὶ σοῖς ἑτάροισιν.
Εἰ δ' ἐθέλεις πεζός, πάρα τοι δίφρος τε καὶ ἵπποι,
Πὰρ δέ τοι υἷες ἐμοί, οἵ τοι πομπῆες ἔσονται
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ὅθι ξανθὸς Μενέλαος.
Λίσσεσθαι δέ μιν αὐτὸν ἵνα νημερτὲς ἐνίσπῃ.
Ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστίν.

COMMENTARIVS.

ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ) Monet Eustathius, olim abiectos interdum Reges fuisse propter oraculum aliquod interueniens. Et hoc est quod intelligit Nestor, existimans aliquo oraculo monitum fuisse populum Ithacensem, ut Telemachum regia sede depelleret: alioqui fieri non posse, ut si subditorum animos sibi obnoxios haberet, aliquid ipsi iniuriarum à procis inferri posset, cum hoc illi pro suo in Regem officio æquo animo passuri non sint. Sed ea fuit sine dubio populi socordia, quam illis præcedenti libro Mentor exprobrauit.

ἢ γέρων

ἄγιος ἄνω) Postremæ parti orationis Nestoreæ Telemachus respondet, quæ notum Nestoris ad ultionem procorum complectitur: qua motus videlicet magis fuit iuuenis, quòd eius maximè interesset tanto malo liberari.

ὡς δ' οἱ θεοὶ) Impiam esse hanc uocem Telemachi, & à Poeta minimè comprobatam, docet sequens Mineruæ oratio, quâ Telemachus erroris arguitur & castigatur.

βουλοίμην δ' ἂν ἔγωγε) Præfert Vlysis conditionem Agamemnonis sorti, ut Telemachum magis ac magis ob patris absentiam cõsoletur. Nam Vlyssem possunt Dij domum è longinquis terris reuocare (quod ita dictum puto, ut spes aliqua supersit eum rediturum esse) sanum uidelicet ac incolumem: cùm Agamemnon cõtrà reditum infelicem sortitus sit, utpote ab uxore & adultero Aegistho interemptus. Itaque melior est Vlysis conditio, ut de quo spectandum sit aliquid fausti, Agamemnon uerò iam miserum subierit exitum.

ἀλλ' ἤτοι θάνατον) Videtur esse quædam præcedentium ἐπανόρθωσις, quasi nihil certi sit de his rebus pronunciandum, cùm si ipsi Vlyssi statuta sit uitæ finis, à Deo ipso præuerti ac impediri non possit. Et ita, dum dubitanter loquitur, dissimulat magis ac magis Minerua, se Deam esse. Vel etiam hæc uerba ad proximiora sunt referenda, nimirum ad id quod de ipsius Agamemnonis fato dictum est. quasi dicat. Sed ita oportuit illum mori, neque hoc ab ipsis Dijs potuit impediri, cùm illi hunc exitum fata ipso Numine potentiora, ut alibi Poeta dicit, decreuerint. Nihilominus possumus etiam dicere, esse quandã ἀπὸ παραλλήλου ad ipsius Vlysis mortem, quæ illi apud lares proprios continget, ut & ipsi Agamemnoni.

οὐδὲ θεοί περ) Vox ista audax est & nimium periculosa, cùm ita nudè effertur. Nam ueteres illi intellexerunt fata, quibus ius mortis in homines etiam supra ipsos Deos (ut in præcedenti annotatione diximus, & alibi) aliud quippiam esse quàm Deum: & tamen oportuit aliquid præstantius existimatum illud, quicquid fuit. Nos uerò fatum à Deo non seiungimus, sed illud in eius sanctissima uoluntate collocamus, a qua pendet, quicquid in rebus humanis accidit. Iam si dixeris, Deum ipsum non posse mortem ab homine, cùm illius momentum iam instat, arcere, impiè loqueris, si uis hoc pacto Dei impotentiam arguere. Nam & hoc ipsum esset, non posse, in Deo si contingeret nam sibi ipsi aduersaretur, quæ esset summa in eo imbecillitas. Cùm ergo aliquid decreuit, id firmum ac ratum manet: sin contrà, Deus non erit Deus, sed monstrum aliquod mobile & incertum. Et ita excusabimus hoc Poeræ dictum.

πῶς ἔθαν' Ἀτρείδης) Eustathius apud Macrobium Saturn. lib. 7. cap. 1. disputat, de quibus rebus interrogari se quilibet libenter ferat: ubi hoc in postrema capitis parte addit, cùm senectuti loquacitas sit familiaris, senem lubenter ad rerum narrationem prouocari, etiamsi ad illum omnino non pertineant. Quod sciens Homerus (inquit) quandam congeriem simul interrogationum Nestori fecit offerri, ubi hunc locum adducit, & posteà subnectit, Tot loquendi semina interrogando congessit, ut pruritum senectutis expleret.

ἦ ζώοντ' αἴγισθον) Respondet Telemacho Nestor, & primum de absentia Menelai quædam præmittit, quia illa erat postrema pars orationis Telemachi. Nam si uiuentem, inquit, Aegisthum Mycenis offendisset, tam graue facinus inultum nõ reliquisset. Tantùm autem abest ut Agamemnonis morti interfuerit, ut uarijs interea periculis ac erroribus exagitatus sit. Quos posteà copiosè describit Nestor: sed antea docet facinus Aegisthi quale fuerit, posteà Menelai peregrinationes, tum Agamemnonis interitum, deinde Orestis factum in ulciscenda patris morte. Horum omnium narrationem persequitur Nestor, pro congestis interrogationum à Telemacho seminibus, ut antea monuimus.

τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι) Honorem mortuorum esse sepulturam, in Iliade satis docuimus, quantiq; illa à ueteribus æstimata sit. Eam itaq; denegari cadaueribus ignominiosum est, itaq; argumentum fuit olim sceleratí hominis, siquis post mortem iaceret insepultus. Ideò nunc dicit Nestor, Aegistho sepulturam & luctum denegaturum fuisse Menelaum. Quam tyrannia pœnam constitutã ait in hunc locum Plutarchus in lib. de Homero. Cur autem pœna ea dicatur, ratio est, quòd insepultorum animæ creditæ sunt uagari sine ulla quiete, quam eis ipsi inferi denegent, ut aliàs diximus.

κλαῦσαν) Luctus etiam mortuorum in eodem honore ac sepultura fuit.

ὁ δ' εὔκηλος) Hoc sumpsit Ouidius:

Quæritur Aegisthus quare sit factus adulter?
In promptu causa est, desidiosus erat.

Est autem desidia omnium penè scelerum seminarium, maximè adulterij, unde ocia tolli iubet ille in amoris remedio.

Hæc ut ames faciunt: hæc, ut fecêre, tuentur:
Hæc sunt iucundi causa, cibusq; mali.
Ocia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptaq; iacent, & sine luce faces.
Quàm platanus uino gaudet, quàm populus unda,
Et quàm limosa canna palustris humo:
Tam Venus ocia amat: qui finem quæris amoris,
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.

Hic ergo Aegisthus cùm ad bellum Troianum non esset profectus, proinde ociosam uitam uiueret, in hoc impium facinus delapsus est quod indicat Nestor, cùm ait, Nos quidem apud Troiam uarijs exercebamur certaminibus & prælijs, quibus omnis libidinum ansa præcidi solet: at hic Aegisthus nullis negotijs implicitus facilè Clytemnestræ pudicitiam attêtauit. Et hoc est quod Ouidius expressit lib. 1. de Remed. amor. post illud superius distichon, quod primo loco adduximus.

Pugnabatur ala tardis apud Ilion armis,
Quò tulerat uires Græcia tota suas.
Siue operam bellis uellet dare, nulla gerebat:
Siue foro, uacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, fecit ne nil ageretur, amauit.
Sic uenit ille puer, sic puer ille manet.

ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν) Castitas mulierum res est ualde lubrica & fragilis, quæ longo tempore aut importunis ac sedulis precibus debilitari possit, non secus atque arces munitissimæ, quæ expugnari tandem solent ut Carthago, ut Numantia, ut ipsa Troia siue bellicis fulminibus & aperta ui, siue insidijs & proditione, siue uictus penuria, qua militum animi remollescunt. Exemplum castitatis expugnatæ nobis exhibet ista Clytæmnestra, quæ primæ obsidioni & uelitationibus adulteri restitit, tandem uerò uictam se hosti lubenter dedidit: hoc est, post interiectum cantorem illum, qui suis odis σωφρονισμοῖς eam in honestatis officio continebat. Vbi notanda est immensa uis Musicæ hoc exemplo nobilissimo, de qua apud Athenæum lib. 14. Quidam autem per hunc cantorem Eunuchum intelligunt non rectè, ut ait Didymus, his uerbis: τὸ ἀρχαῖον οἱ ἀοιδοὶ φιλοσόφων τάξιν ἐπεῖχον, τοὺς δὲ γυναῖκας ... De hoc cantore uide Athen. lib. 1.

ὅνδε δόμον δὲ) Nimirum Aegisthus duxit eam in suam domum, ut est moris antiqui: & hoc est quod dicitur uxorem ducere.

ἀτρείδης καὶ ἐγὼ) In illo Græcorum dissidio sub reditum, quem anteà narrauit ipse Nestor, uidimus Nestorem Menelai partibus adhæsisse, suadentis reditum. Cùm autem rursus inter ipsos Menelai comites reperirentur, qui malè consultum sibi existimabant, si non placata Minerua discederent: in medio huius dissidij Nestor aufugisse se dixit, relicto ad Tenedum Menelao: tandem uerò ipse Menelaus Nestorem in Lesbo assequutus est, unde uerisimile est eos simul usque ad Sunium Atticum promontorium nauigasse: tamen hac superueniente naucleri Phrontis morte, cùm illic ad eum sepeliendum Menelaus remaneret, Nestorem ulterius pertexisse Pylum uersus intelligo, ut integra narratio cohæreat: alioqui mirum uideri possit, quod infrà dicetur, à Nestore Menelaum nunc primum uenisse, cùm tamen iamdiu Nestor ipse uenerit, deinde neque se Menelai socium in illa Aegyptiaca nauigatione profitetur.

οἷς ἀγανοῖς βέλεσσιν) Aliàs in Iliade à nobis obseruatum est, solere Poetam repentinas ac maturas mortes uirorum Apollini tribuere: contrà mulierum, Dianæ. Prioris exemplum habemus in hoc nanclero, quem Apollo suis telis suauibus dicitur interemisse, quia nimirum repentè & inopinatè mortuus est. Nam hic ἀγανὰ βέλη interpretantur dici, quòd qui repentè moriuntur, dolorem non sentiant, ... Magis dicam, apud hunc Poetam neminem mori, nisi aut uiolenta morte: qualis illa quæ armis contingit, aut diuinitùs immissa. Nam frugalitas illorum temporum morbis causas non præbebat, ut posterioribus seculis accidit: quod primo libro Cornelius Celsus obseruauit.

ὄφρ' ἕταρον θάπτοι) Adeò fuit religiosum corpora insepulta relinquere, ut Menelaus hoc officium Phronti mortuo præstare maluerit, quàm uento secundo in patriã contendere, cuius desiderio incredibili non secus atq; Vlysses noster proculdubio tenebatur. Pietatem uidelicet rebus proprijs anteposuit.

Αἴγυπτόνδ' ἐπέλασσε) Quòd Menelaus in Aegypto fuerit, satis constat ex historia, sed alij diuersè ab alijs eius aduentum in eam regionem memorant. Vide Prolegomena nostra in Iliadem, ubi hæc ex Herodoti lib. 2. & Dione Prusæo in oratione undecima, quæ Troianam historiam perstringit, docemus. Sed & hoc de se Menelaus libro sequenti referet.

ὣς ὁ μὲν ἔνθα) Quo pacto has diuitias congregaret in Aegypto Menelaus, dubium est. nisi pro antiquorum more, de quo nos anteà ex Thucydide, piraticam exercuerit, ut mihi planè persuadeo: quanquam ab hospite Aegyptiaco multa accepisse lib. 4. dicetur.

τόφρα

τείφεγα δὴ τοῦτ' Ἀγαμέμνονος) Hoc est præcipuum illud caput, ad quod Nestori respondendum fuit: quia sic docet, quomodo Menelaus fratris Agamemnonis mortem ulcisci non potuerit, cùm inde longissimè abesset. Quod autem hic de Aegisthi facto perstringitur, Tragici multi in scenam produxerunt. Videndus est Sophocles in Electra, Euripides in Oreste & in Electra, Aeschylus in Agamemnone. Latini etiam hoc argumētum tractarunt, quorum scripta perierūt. Attius Aegisthum ediderat, Agamemnonidas & Clytæmnestram. Liuius Andronicus, & Næuius Aegisthum. Restat Senecæ Agamemnon.

ἑπτάετες) Quidam dicunt Aegisthum regnasse per decennium, ut obseruat Camerarius in argumento Electræ Sophocleæ.

ἂψ ἀπ' Ἀθηνάων) Alij dicunt Orestem è Phocide uenisse, in quam Electræ studio exportatus fuit, ibique à Strophio educatus: posteà uerò accepto oraculo, quo iubebatur paternam mortem ulcisci, rediens in patriam, illud non apertè ui, sed occulto dolo exequutus est.

ὅθεν τέ περ οὐδ' οἰωνοί) Rectè Eustathius post ueteres hyperbolem hoc esse ait, ad ostendendam maris istius magnitudinem, uel potiùs integræ nauigationis.

Sic ait: sol. a. quidē descēdit, & tenebræ aduenerunt.
His uerò & dixit dea cæsia Minerua,
O senex profectò hæc ex officio dixisti.
Sed agite diuidite quidem linguas, miscete uinum,
Vt Neptuno & alijs immortalibus
Vbi libauerimus, lectū curemus: eius enim hora adest,
Iam enim lumen iuit sub occasum, neq; decet
Diu deorum in epulo sedere, sed redire.
Dixit sanè Iouis filia, hi uerò audiuerūt loquutam.
His quidem præcones aquam manibus infuderunt,
Iuuenes autem crateres coronarunt uino,
Diuiserunt aūt omnibus, initium sumentes à poculis,
Linguas. a. in ignem coniecerunt, surgentesq; libarūt,
Cæterùm postq̄ libarunt biberūtq; quantū desiderabat
Tū certè Pallas & Telemachus deo similis, (animus,
Ambo desiderabant cauam ad nauem redire.
Nestor autem statim detinuit incessens uerbis,
Iupiter hoc prohibeat, & immortales dij alij,
Vt uos à me celerem ad nauem eatis,
Tanq̄ ab aliquo uel prorsus ueste carēti aut pauperculo
Cui neq; uestes & operimenta multa domi,
Vt neq; ipsi molliter, neq; hospitibus dormiēdi copia sit.
Cæterùm mihi adsunt uestes & operimenta pulchra.
Nunquam certè huius uiri Vlyssis charus filius
Nauibus in tabulatis pernoctauerit, donec ego
Vixero, donec liberi in regia linquentur,
Qui hospites suscipiāt, quicūq; ad domū meā perueniet.
Hunc rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Bene sanè hæc dixisti senex amice: te uerò decet
Telemachum persuadere, quoniam longè melius sic.
Sed ille quidem nunc te sequatur ut dormiat
Domi tuæ, ego autem ad nauem nigram
Vado, ut confirmem socios, præcipiamq; singula.
Solus enim inter illos senior glorior esse.
Alij uerò ob amicitiam iuniores uiri sequuti sunt
Omnes æquales ætate magnanimi Telemachi.
Illic dormiam caua in naui nigra
Nunc: sed mane ad Caucones magnanimos
Vado, ubi nomen mihi debetur, neq; adeò nouum,
Neq; paruū. tu. v. hūc (quādoquidē tuā peruenit domū)
Mitte cum curru & filio: da autem illi equos,
Qui tibi celerrimi currendo, & robore fortissimi.
Sic certè loquuta abijt cæsijs oculis Minerua,
Ossifrago similis, stupor autem inuasit omnes uidentes.
Admiratus etiam est senex postquam uidit oculis.
Telemachi. v. prehendit manū, uerbū dixit & loq. est,
O amice, neq; te spero ignauum & imbellem fore,
Siquidem te iuuenem, sic dij ductores sequuntur.
Non enim quisquā alius cælestes domos habitantium,

Ὣς ἔφατ᾽· ἠέλιος δ᾽ ἄρ᾽ ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ γέρον, ἤτοι ταῦτα κατὰ μοῖραν κατέλεξας·
Ἀλλ᾽ ἄγε τάμνετε μὲν γλώσσας, κεράασθε δὲ οἶνον,
Ὄφρα Ποσειδάωνι καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
Σπείσαντες, κοίτοιο μεδώμεθα· τοῖο γὰρ ὥρη.
Ἤδη γὰρ φάος οἴχεθ᾽ ὑπὸ ζόφον, οὐδὲ ἔοικε
Δηθὰ θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν, ἀλλὰ νέεσθαι.
Ἦ ῥα Διὸς θυγάτηρ, τοὶ δ᾽ ἔκλυον αὐδησάσης.
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ᾽ ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσι.
Γλώσσας δ᾽ ἐν πυρὶ βάλλον, ἀνιστάμενοι δ᾽ ἐπέλειβον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ᾽ ἔπιόν θ᾽ ὅσον ἤθελε θυμός,
Δὴ τότ᾽ Ἀθηναίη καὶ Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἄμφω ἱέσθην κοίλην ἐπὶ νῆα νέεσθαι.
Νέστωρ δ᾽ αὖ κατέρυκε καθαπτόμενος ἐπέεσσι,
Ζεὺς τό γ᾽ ἀλεξήσειε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Ὡς ὑμεῖς παρ᾽ ἐμεῖο θοὴν ἐπὶ νῆα κίοιτε,
Ὥς τέ τευ ἢ παρὰ πάμπαν ἀνείμονος ἠὲ πενιχροῦ,
Ὧ οὔτι χλαῖναι καὶ ῥήγεα πόλλ᾽ ἐνὶ οἴκῳ,
Οὔτ᾽ αὐτῷ μαλακῶς οὔτε ξείνοισιν ἐνεύδειν.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πάρα μὲν χλαῖναι καὶ ῥήγεα καλά.
Οὐθὴν δὴ τοῦδ᾽ ἀνδρὸς Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς
Νηὸς ἐπ᾽ ἰκριόφιν καταλέξεται, ὄφρ᾽ ἂν ἔγωγε
Ζώω, ἔπειτα δὲ παῖδες ἐνὶ μεγάροισι λίπωνται,
Ξείνους ξεινίζειν, ὅς τίς κ᾽ ἐμὰ δώμαθ᾽ ἵκηται.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Εὖ δὴ ταῦτά γ᾽ ἔφησθα γέρον φίλε· σοὶ δὲ ἔοικε
Τηλέμαχον πείθεσθαι, ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω·
Ἀλλ᾽ οὗτος μὲν νῦν σοὶ ἅμ᾽ ἕψεται, ὄφρα κεν εὕδῃ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ἐγὼ δ᾽ ἐπὶ νῆα μέλαιναν
Εἶμ᾽, ἵνα θαρσύνω θ᾽ ἑτάρους, εἴπω τε ἕκαστα.
Οἶος γὰρ μετὰ τοῖσι γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Οἱ δ᾽ ἄλλοι φιλότητι νεώτεροι ἄνδρες ἕπονται
Πάντες ὁμηλικίη μεγαθύμου Τηλεμάχοιο.
Ἔνθα κε λεξαίμην κοίλῃ παρὰ νηὶ μελαίνῃ
Νῦν· ἀτὰρ ἠῶθεν μετὰ Καύκωνας μεγαθύμους
Εἶμ᾽, ἔνθα χρεῖός μοι ὀφέλλεται, οὔτι νέον γε
Οὐδ᾽ ὀλίγον. σὺ δὲ τοῦτον (ἐπεὶ τεὸν ἵκετο δῶμα)
Πέμψον σὺν δίφρῳ τε καὶ υἱέϊ· δὸς δέ οἱ ἵππους,
Οἵ τοι ἐλαφρότατοι θείειν, καὶ κάρτος ἄριστοι.
Ὣς ἄρα φωνήσασ᾽ ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Φήνῃ εἰδομένη. θάμβος δ᾽ ἕλε πάντας ἰδόντας·
Θαύμαζεν δ᾽ ὁ γεραιὸς ὅπως ἴδεν ὀφθαλμοῖσι.
Τηλεμάχου δ᾽ ἕλε χεῖρα, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν,
Ὦ φίλος, οὔ σε ἔολπα κακὸν καὶ ἄναλκιν ἔσεσθαι,
Εἰ δή τοι νέῳ ὧδε θεοὶ πομπῆες ἕπονται.
Οὐ μὲν γάρ τις ὅδ᾽ ἄλλος Ὀλύμπια δώματ᾽ ἐχόντων,

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ Διὸς θυγάτηρ ✻ ἀγελείη Τριτογένεια,
Ἥ τοι καὶ πατέρ᾽ ἐσθλὸν ἐν Ἀργείοισιν ἐτίμα.
Ἀλλὰ ἄνασσ᾽ ἵληθι, δίδωθι δέ μοι κλέος ἐσθλὸν,
Αὐτῷ καὶ παίδεσσι καὶ αἰδοίῃ παρακοίτι,
Σοὶ δ᾽ αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἤνιν, εὐρυμέτωπον,
Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Τήν τοι ἐγὼ ῥέξω, χρυσὸν κέρασι περιχεύας.
Ὣς ἔφατ᾽ εὐχόμενος· τοῦ δ᾽ ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τοῖσιν δ᾽ ἡγεμόνευε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Υἱάσι καὶ γαμβροῖσιν ἑὰ πρὸς δώματα καλά.
Ἀλλ᾽ ὅτε δώμαθ᾽ ἵκοντο ἀγακλυτὰ τοῖο ἄνακτος,
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Τοῖς δ᾽ ὁ γέρων ἐλθοῦσιν ἀνὰ κρητῆρα κέρασσεν
Οἴνου ἡδυπότοιο, τὸν ἑνδεκάτῳ ἐνιαυτῷ
Ὤιξε ταμίη, καὶ ἀπὸ κρήδεμνον ἔλυσε.
Τοῦ ὁ γέρων κρητῆρα κεράσσατο· πολλὰ δ᾽ Ἀθήνῃ
Εὔχετ᾽ ἀποσπένδων, κούρῃ Διὸς Αἰγιόχοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ᾽ ἔπιόν θ᾽ ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
Τὸν δ᾽ αὐτοῦ κοίμησε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
Τηλέμαχον φίλον υἱὸν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ᾽ αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Πὰρ δ᾽ ἄρ᾽ ἐϋμμελίην Πεισίστρατον ὄρχαμον ἀνδρῶν,
Ὅς οἱ ἔτ᾽ ἠΐθεος παίδων ἦν ἐν μεγάροισιν·
Αὐτὸς δ᾽ αὖτε καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Τῷ δ᾽ ἄλοχος δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Sed Iouis filiæ prædatrix Pallas,
Quæ tibi & patrem bonum inter Græcos honorabat,
Quare regina propitia sis, da autẽ mihi gloriã bonã,
Mihi ipsi & filijs & ueneranda uxori:
Tibi autem sacrificabo bouem legitimam lata fronte
Indomitam, quam nullus sub iugum duxit uir.
Hanc tibi ego sacrificabo, aurũ cornibus circũfundẽs.
Sic ait supplicans, hunc audiuit Pallas Minerua.
Illis autem dux erat Gerenius eques Nestor,
Filijs & generis suam ad domum pulchram.
Sed postquam ad domum uenerunt inclytam regis,
Ordine sedebant per sediliaq́ thronosq́:
His uerò senex uenientibus craterem miscuit
Vini dulcis, quod undecimo anno
Aperuit ancilla, & operculum remouit.
Huius senex craterem miscuit. plurimùm uerò Palladi
Supplicauit, libans filiæ Iouis Aegida habentis.
Cæterũ postq̃ libarũt biberũtq́ quantũ uoluit animus,
Hi quidem dormiturientes abierunt ad domũ singuli:
Hunc uerò illic dormire curauit Gerenius eques Nestor
Telemachum charum filium Vlyssis diuini,
Tessellatis in lectis sub porticu sonanti,
Iuxta eum uerò bellicosum Pisistratum ducẽ uirorum,
Qui ei adhuc cælebs filiorum erat in regia.
Ipse uerò reuersus dormiuit in secessu domus excelsæ.
Huic uerò hera [illegible]m præparauerat & cubile.

COMMENTARIV

ἀλλ᾽ ἄγε τάμνετε γλώσσας) Peracto sacrificiu cùm somni tempus instaret, linguæ etiam adolebantur in honorem Deorum, ut inquit uetus interpres Didymus, quibus sermones curæ sunt. ἔθος ἦν, inquit, τελουμένου τοῦ δείπνου, τὰς γλώσσας ἀποτεμνόντων καίειν τοῖς θεοῖς τοῖς λόγων ἐπιμελουμένοις: Intelligitur autem ab alijs & ab Eustathio nostro Mercurius, quẽ omnes orationis præsidem ea Poetarum libris intelligunt. Eum autem fuisse Ionum uel Atticorum morem aiunt, rationesq́; huius rei afferunt uarias: quas collegit Rhodig. Lect. antiq. lib. 13. cap. 5. uel quia inter membra reliqua, bonitate lingua præstet: optima uerò Dijs reddi par sit: uel quòd linguæ & uerbis parcant somnum petentes: uel quia in conuiuijs prolata, silentio sint obruenda (unde est illud, μισῶ μνάμονα συμπόταν· Odi memorem compotorem) uel quoniam linguas amburendo (amburi autem solebant, ut docent sequentia, γλώσσας δ᾽ ἐν πυρὶ βάλλον) perperam dictorum labes iniustas expurgarent. Addo hoc fieri solitum in fine conuiuij, quia post multas confabulationes significabatur tunc illis esse finem imponendum: nec poterat melius ullum silentij symbolum usurpari, quàm ista linguarum adustio, cum lingua sit orationis instrumentum. Athenæus lib. primo utrumque ritum, qui hic à Poeta proponitur, libationis & linguarum adustionis, enarrauit his uerbis. ἀπιόντες δὲ ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπολείβουσι, καὶ τὰς σπονδὰς ἐποιοῦντο Ἑρμῇ, καὶ οὐχ ὡς ὕστερον Διὶ τελείῳ. δοκεῖ γὰρ Ἑρμῆς ὕπνου προστάτης εἶναι. σπένδουσι δ᾽ αὐτῷ καὶ ἐπὶ ταῖς γλώσσαις ἐκ τῶν δείπνων ἀπιόντες. ἀποτέμνονται δ᾽ αὐτῷ αἱ γλῶσσαι, διὰ τὴν ἑρμηνείαν. id est. Libabant uerò a cœnis discedentes, quæ libationes fiebant Mercurio: & non, ut postea, Ioui adulto. Videtur enim Mercurius somni præses esse. Libant autem & super linguas ex cœnis abeuntes. Attribuuntur uerò illi linguæ, propter interpretationem. Sed apud Aristophanem in Pluto ad hæc uerba, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτου τέμνεται: Interpres refert, Callistratũ tradere olim in sacrificijs linguam exectam præconibus dari solitam. Vnde forsan colligi possit, linguam Mercurij ob illius præconiũ, quo Dijs inseruit, deberi. Vide Erasmum Adag. Chil. 3. cent. 7. adag. 42. Illud autem, τάμνετε γλώσσας hoc loco, malè Gyraldus Histor. deor. syntag. 17. pro, fauere linguis accipit, quasi etiam ad præcones dictum sit. Vide Apollonij Interpr. lib. 1.

ἐπιλείβειν) Ex hoc uocabulo collegi, uinum libari solitum super linguas, in ignem coniectas. Et hoc docuit manifestè Athenæus loco anteà citato, cum ait, σπένδουσι δ᾽ αὐτῷ καὶ ἐπὶ ταῖς γλώσσαις quod est ἐπιλείβειν. Et hoc non intellexit Interpres Athenæi Natalis.

Ζεὺς τόγ᾽ ἀλεξήσειε) Qui dimidiata beneficia conferunt, ij amicitiam integram non habent: proinde boni uiri cauent, nequid in beneuolentia exhibẽda quippiam desideretur. Quod etiam obseruat Nestor, qui cùm hos peregrinos humaniter hospitio exceperit, communicato illis sacrificij uictu: tamen pergit in hac sua humanitate & facilitate hospitali, cùm eos ad naues noctem transigere non patitur, sed in ædibus suis retinere conatur. Et reuera Telemachũ retinuit, sed Minerua quæsita discessus specie abijt: quia postera die noluit cum Telemacho ad Menelaum proficisci, quòd Menelaus filij & filiæ nuptias celebraret, quibus interesse Pallas nõ solet propter uirginitatem, quam illa studiosissime colit.

ἀνείμονος ἠὲ πενιχροῦ) Duo sunt quæ Nestorem impediant, quo minus Telemachum dimittat. primùm, quòd eius facultates adeò profligatæ non sunt, ut satis uestium & stragulorum illi non suppetat ad sternendos lectos, in quibus hospites illi recubent. Deinde, quòd filium tanti herois Vlyssis honestè dimittere non possit, cui amicitiæ paternæ nomine hospitium suũ pateat. proinde in hac officij particula commissurus non sit, ut ipse de sua in eum amicitia (quę olim etiam fuit hæreditaria) quippiam remisisse uideatur.

χλαῖναι καὶ ῥήγεα) Abundantiam uestium & stragulorum suorum iactat Nestor, ut doceat rei domesticę angustijs se ab hoc beneficio conferendo non præcludi. Sed Nestor in hac copia uincitur, ni fallor, a Tellia illo Acragantino, de quo apud Athenæum lib. 1. Is quingentos hospites aliquando hyemis tempestate cùm excepisset, singulis tunicam & pallium exhibuisse dicitur.

ἔπειτα δὲ παῖδες) Hospitalitatis huius obligationem ad posteros quoq; suos deriuat Nestor, quia solebat sanctissimum illud ius hæredibus hospitum etiam communicari, honesta & liberali quadam animi propensione: ut in Iliade de Glauco & Diomede exemplum uidimus.

ἵνα θαρσύνω) Confirmari oportebat reliquos Telemachi comites ob illius absentiam, quæ sinistri quippiam ipsis incussisset, nisi de illius statu certiores fuissent facti. Mirum est autem, solum Telemachum a nullo comite, ex eorum numero, quos ex Ithaca secum adduxerat, Spartam uersus contendere.

μετὰ Καύκωνας) Qui sint hi Caucones, dicendum erit in Lexico ex Strabone, qui huius loci lib. 8. meminit. Hic antẽ prætextus Mineruæ potuit esse uerus, ut nimirum dicamus, apud Caucones postera die celebratum iri sacrificium ac festum, cui ipsa interesse, pro ueterum deorum more, debeat. Sed Minerua quandiu cum hominibus loquitur, sermones humanos usurpandos esse putat, ne se Deum prodat.

φήνῃ εἰδομένη) Minerua discedens ossifrago (sic enim uertendum esse φήνην docebitur in Lexico) assimilata est, non fine causa: si

licet

licet & uatum interpretibus diuinare. Sciendum est igitur, Ossifragum siue Ossifragam, auem esse, quæ non solùm suos pullos, sed etiã quos aquila nutriendi tędio eijcit, studiose alere solet, ut testatur Aristoteles & Plinius. Iam uerò Minerua quasi eiectũ hic Telemachum, ac omni parentum ope destitutum suscepit: ac proinde hac assimilatione ostendere uoluit, quid illa in hac re præstitisset. Addit Eustathius noster, φήνην denominatam esse παρὰ τὸ φαίνειν: esse autem Mineruam φωσφόρον, id est luciferam. Sed mihi prior sententia arridet.

θάμβος δ' ἕλε) Subita illa metamorphosis attonitos spectatores istos fecit, & suspicari Deam: unde autem Mineruam esse intellexerint nescio, nisi hæc prudentissimi Nestoris coniectura fuit. Nam cùm Vlyssem à Pallade tam obnixè adamari sciret, potuit & hoc colligere, eandem Deam filio illius adesse.

ὧ ἐπ ἰολὴν) Qui Deum non solùm propitium, sed præsentem habent, de suis rebus bene sperare possunt. Eos enim sine dubio magni facit, quales fuerunt olim quidam Patriarchæ: ut Abrahamus, Lothus, Iacobus & cæteri qui Deum (sed humana indutum specie) hospitem, comitem & familiarem habuerunt. Nolo tamen profanis sacra componere: nisi ut intelligamus, absurda nõ esse omnia quæ ab Homero proponuntur. Quicquid sit, ijs maximè fauet Numen, quibus se ita humanitùs exhibet: & hoc intelligens Nestor, Telemachum fortem futurum pronunciat: hoc est, præter iuuenilis ætatis captum euenturum, ut ipse propter hanc Mineruæ præsentiam imposterum res suas bene gerat. Fortitudinis autem meminit, quia eã aduersus superbam procorum gentẽ indigebat.

ἀλλὰ θεοί) Pluralitatem istam sequenti uersu corrigit: nam eam ad Mineruam restringit. Et est uulgaris loquẽdi formula, cùm primò rem generaliter, deinde specialiter enunciamus.

ἀδμήτην) Victima Deo conuenit: nam & Pallas uirginitatem coluit perpetuam, proinde teneras adhuc boues sacrificari illi par fuit, quæ nondum iugum subijssent. Eadem ratione agna quoq; ipsi litabatur. Iuuenalis:

—Niueam reginæ ducimus agnam, Par uellus dabitur pugnanti Gorgone Mauræ.

Sed & tauris ei sacrificabant, nimirum quatenus armis præest: alioqui furiosum illud & uir armenti, uirgini Deæ non congrueret.

χρυσὸν κέρασιν) De modo hoc ueteri inaurandi uictimarum cornua, dicemus in sequentibus.

Quando.a manè genita apparuit roseis digitis aurora
Surrexit quidem ex lecto Gerenius eques Nestor.
Egressus autem sedit super politos lapides,
Qui illi erant ante fores excelsas
Albi, resplendentes unguẽti instar, quib. quidem antea
Neleus sedebat dijs consiliarius æquiparandus.
At ille quidem iam fato domitus ad inferos descẽdit.
Nestor autem tum insidebat Gerenius custos Græcorũ
Sceptrũ habens, undiq;.a. filij frequentes cõgregabãtur
Ex thalamis egressi, Echephronq́; Stratiusq́;,
Perseusq́;, Aretusq́;, & diuinus Thrasymedes.
His uerò deinceps sextus Pisistratus uenit heros.
Iuxta uerò Telemachũ deo similẽ collocarunt ducẽtes.
Illis uerò loqui cœpit Gerenius eques Nestor,
E uestigio mihi, filij chari, perficite desiderium,
Vt certè primam deorum placem Palladem,
Quæ mihi palàm uenit dei ad conuiuium celebre.
Sed alius quidem rus causa bouis eat, ut celerrimè
Veniat, adducat autem bouem bubulcus uir.
Vnus ad Telemachi magnanimi nauem nigram
Omnes profect⁹ socios adducat, relinquat.a. duos solos.
Vnus iterum aurificem Laërceum huc iubeat
Venire, ut bouis aurum cornibus circumfundat.
Vos uerò alij manete illic sedulò, dicite autem intus
Ancillis per domum celebre conuiuium apparare,
Sediliaq́;, lignaq́; undiq; & limpidam afferre aquam.
Sic ait: illi certè oẽs administrabãt: uenit quidem bos
Ex agro, uenerunt etiam celeri à naue æquata
Telemachi socij magnanimi: uenit autem faber
Arma in manibus tenens fabrilia administra artis,
Incudemq́; malleumq́; benefactamq́; forcipem,
Quibus scilicet aurum faciebat: uenit autem Minerua
Sacris potitura. senex autem eques Nestor
Aurũ dedit: ille.v. deinde bouis cornibus circumfudit
Aptans, ut simulachrum dea gauderet uidens:
Bouẽ.a. ducebat cornib. Stratius & diuus Echephron:
Lotionem manuum ipsis Aretus in florido lebete
Venit ex thalamo ferens: alterâ gestabat molas
In canistro: securim autem bellicosus Thrasymedes
Acutam gestans in manu astabat, bouem casurus.
Perse⁹.a. uas sanguini recipiẽdo tenebat: senex.a. eques
Aquamq́; molasq́; accepit: multis.a. Mineruæ (Nestor

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
Ἐκ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισιν,
Οἵ οἱ ἔσαν προπάροιθε θυράων ὑψηλάων,
Λευκοί, ἀποστίλβοντες ἀλείφατος· οἷς ἔπι μὲν πρὶν
Νηλεὺς ἵζεσκεν, θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς Ἄϊδόσδε βεβήκει,
Νέστωρ αὖ τότ' ἐφῖζε Γερήνιος, οὖρος Ἀχαιῶν,
Σκῆπτρον ἔχων. περὶ δ' υἷες ἀολλέες ἠγερέθοντο,
Ἐκ θαλάμων ἐλθόντες, Ἐχέφρων τε, Στρατίος τε,
Περσεύς τ', Ἄρητός τε, καὶ ἀντίθεος Θρασυμήδης·
Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἕκτος Πεισίστρατος ἤλυθεν ἥρως·
Πὰρ δ' ἄρα Τηλέμαχον θεοείκελον εἷσαν * ἄγοντες. χ. ἄγοντες. Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο, Τοῖσι δὲ μ
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Καρπαλίμως μοι τέκνα φίλα κρηήνατ' ἐέλδωρ,
Ὄφρ' ἤτοι πρώτιστα θεῶν ἱλάσσομ' Ἀθήνην,
Ἥ μοι ἐναργὴς ἦλθε θεοῦ ἐς δαῖτα θάλειαν.
Ἀλλ' ἄγ' ὁ μὲν πεδίονδ' ἐπὶ βοῦν ἴτω, ὄφρα τάχιστα
Ἔλθῃσιν, ἐλάσῃ δὲ βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Εἷς δ' ἐπὶ Τηλεμάχου μεγαθύμου νῆα μέλαιναν
Πάντας ἰὼν ἑτάρους ἀγέτω, λιπέτω δὲ δύ' οἴους·
Εἷς δ' αὖ χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω
Ἐλθεῖν, ὄφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν περιχεύῃ.
Οἱ δ' ἄλλοι μένετ' αὐτοῦ ἀολλέες, εἴπατε δ' εἴσω
Δμῳῇσιν κατὰ δώματ' ἀγακλυτὰ δαῖτα πένεσθαι,
Ἕδρας τε ξύλα τ' ἀμφὶ καὶ ἀγλαὸν οἰσέμεν ὕδωρ.
Ὣς ἔφατ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐποίπνυον· ἦλθε μὲν ἄρ (βοῦς
Ἐκ πεδίου, ἦλθον δὲ θοῆς παρὰ νηὸς ἐΐσης
Τηλεμάχου ἕταροι μεγαλήτορος, ἦλθε δὲ χαλκεύς,
Ὅπλ' ἐν χερσὶν ἔχων χαλκήια, πείρατα τέχνης,
Ἄκμονά τε, σφῦράν τ', εὐποίητόν τε πυράγρην,
Οἷσίν τε χρυσὸν εἰργάζετο· ἦλθε δ' Ἀθήνη
Ἱρῶν ἀντιόωσα. γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Χρυσὸν ἔδωχ'· ὁ δ' ἔπειτα βοὸς κέρασιν περίχευεν
Ἀσκήσας, ἵν' ἄγαλμα θεὰ κεχάροιτο ἰδοῦσα·
Βοῦν δ' ἀγέτην κεράων Στρατίος καὶ δῖος Ἐχέφρων·
Χέρνιβα δέ σφ' Ἄρητος ἐν ἀνθεμόεντι λέβητι
Ἤλυθεν ἐκ θαλάμοιο φέρων, ἑτέρῃ δ' ἔχεν οὐλὰς
Ἐν κανέῳ· πέλεκυν δὲ μενεπτόλεμος Θρασυμήδης
Ὀξὺν ἔχων ἐν χειρὶ παρίστατο, βοῦν ἐπικόψων.
Περσεὺς δ' ἀμνίον εἶχε· γέρων δ' ἱππηλάτα Νέστωρ
Χέρνιβά τ' οὐλοχύτας τε κατήρχετο, πολλὰ δ' Ἀθήνῃ

	Εὔχετ᾽ ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλων.	Supplicauit initia faciēs ex capite pila in ignē iaciens
	Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,	Cæterùm postquam precati sunt, & molas porrexerūt
	Αὐτίκα Νέστορος υἱὸς ὑπέρθυμος Θρασυμήδης	Statim Nestoris filius generosus Thrasymedes,
	Ἤλασεν ἄγχι στάς· πέλεκυς δ᾽ ἀπέκοψε τένοντας	Impulit propè stans: securis autem abscidit neruos
	Αὐχενίους, λῦσεν δὲ βοὸς μένος· αἱ δ᾽ ὀλόλυξαν	Ceruicales: soluit.a. bouis robur, ipsæ uerò ululabant
	Θυγατέρες τε νυοί τε, καὶ αἰδοίη παράκοιτις	Filiæq́, nurusq́, & pudica uxor
	Νέστορος Εὐρυδίκη, πρέσβα Κλυμένοιο θυγατρῶν.	Nestoris Eurydice maxima natu Clymeni è filiabus.
	Οἱ μὲν ἔπειτ᾽ ἀνελόντες ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης	Hi quidem deinde corripientes à terra spaciosa
	Ἔσχον· ἀτὰρ σφάξε Πεισίστρατος, ὄρχαμος ἀνδρῶν.	Tenebant: cæterū iugulauit Pisistratus dux uirorum.
	Τῆς δ᾽ ἐπεὶ ἐκ μέλαν αἷμα ῥύη, λίπε δ᾽ ὀστέα θυμός,	Ex illa postq̄ niger sanguis fluxit, reliquit ossa animus,
	Αἶψ᾽ ἄρα μιν διέχευαν· ἄφαρ δ᾽ ἐκ μηρία τάμνον	Celeriter uerò ipsam diuiserunt: statim.a. coxas excide
	Πάντα κατὰ μοῖραν, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,	Omnia ritè, insuper omento cooperuerunt, (runt
	Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ᾽ αὐτῶν δ᾽ ὠμοθέτησαν.	Bifariam facientes, super ea uerò cruda imposuerunt,
	Καῖε δ᾽ ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ᾽ αἴθοπα οἶνον	Torrebat a sup ligna, senex.v nigrū uinū (q, cuspidū.
	Λεῖβε· νέοι δὲ παρ᾽ αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.	Libauit: iuuenes.v. iuxta eū tenebāt manib. nerua qn
	Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ᾽ ἐκάη, καὶ σπλάγχν᾽ ἐπάσαντο,	Cæterùm postq̄ coxa cōbusta sunt, & uiscera gustarūt,
	Μίστυλλόν τ᾽ ἄρα τἆλλα, καὶ ἀμφ᾽ ὀβελοῖσιν ἔπειραν,	Minutatimq́, dissecuerūt, aliaq́, uerubus transfixerūt,
	Ὤπτων δ᾽ ἀκροπόρους ὀβελοὺς ἐν χερσὶν ἔχοντες.	Assarunt.a. acuta uerua in manibus tenentes.
	Τόφρα δὲ Τηλέμαχον λοῦσεν καλὴ Πολυκάστη,	Interea uerò Telemachum lauit pulchra Polycaste,
	Νέστορος ὁπλοτάτη θυγάτηρ Νηληϊάδαο.	Nestoris minima natu filia Nelei filij.
	Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ᾽ ἐλαίῳ,	Porrò postquam lauit, & unxit pingui oleo,
	Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα,	Circa ipsum.a indusium pulchrum iecit atq́, tunicam
	Ἔκ ῥ᾽ ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·	E lauacro exijt corpore immortalibus similis:
κ. ὅ γ᾽ ἰὼν	Πὰρ * δ᾽ ἄρα Νέστορ᾽ ἰὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο ποιμένι λαῶν.	Apud Nestorē uerò profectus resedit pastor populorum.
	Οἱ δ᾽ ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ᾽ ὑπέρτερα, καὶ ἐρύσαντο,	Hi.v. postq̄ assarunt carnes exteriores & detraxerunt,
	Δαίνυνθ᾽ ἑζόμενοι· ἐπὶ δ᾽ ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄροντο	Epulabantur sedentes, deinde uiri fortes surgebant
	Οἶνον ἐνοινοχοεῦντες ἐνὶ χρυσέοις δεπάεσσιν.	Vinum infundentes in aureis poculis.
	Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,	Cæterùm postquam potus & cibi desideriū amouerunt
	Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,	Inter illos sermonem cœpit Gerenius eques Nestor,
	Παῖδες ἐμοί, ἄγε Τηλεμάχῳ καλλίτριχας ἵππους	Filij mei, agite Telemacho pulchros pilos habētes e-
κ. πρήσσω-σιν	Ζεύξαθ᾽ ὑφ᾽ ἅρματ᾽ ἄγοντες, ἵνα * πρήσσησιν ὁδοῖο.	Coniungite sub currū ducentes, ut cōficiat iter. (quos
	Ὣς ἔφαθ᾽, οἱ δ᾽ ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ᾽ ἐπίθοντο·	Sic ait, hi certè illū statim audierūt atq́, paruerunt:
	Καρπαλίμως δ᾽ ἔζευξαν ὑφ᾽ ἅρμασιν ὠκέας ἵππους.	Celeriter.a. iunxerunt sub currum celeres equos.
κ. ἔχευεν	Ἐν δὲ γυνὴ ταμίη σῖτον καὶ οἶνον † ἔθηκεν,	Custos uerò ancilla panem & uinum infudit,
	Ὄψα τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες.	Obsoniaq́, qualia edunt à Ioue nutriti reges,
	Ἂν δ᾽ ἄρα Τηλέμαχος περικαλλέα βήσατο δίφρον·	Telemachus certè perpulchrum conscendit currum:
	Πὰρ δ᾽ ἄρα Νεστορίδης Πεισίστρατος ὄρχαμος ἀνδρῶν	Iuxta eum uerò Nestorides Pisistratus dux uirorum
	Ἐς δίφρον τ᾽ ἀνέβαινε, καὶ ἡνία λάζετο χερσί·	In currumq́, conscendit, & habenas cepit manu:
κ. ἀέκοντε	Μάστιξεν δ᾽ ἐλάαν, τὼ δ᾽ οὐκ * ἄκοντε πετέσθην	Verberauit ad impellendū, illi uerò non inuiti uolabāt
	Ἐς πεδίον, λιπέτην δὲ Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.	Ad campum, reliquerunt autem Pyli arduam urbem.
	Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες·	Illi uerò tota die quatiebant iugum utrinq́, tenentes:
	Δύσετό τ᾽ ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.	Occidit tum sol, obumbranturq́, omnes uiæ,
	Ἐς Φηρὰς δ᾽ ἵκοντο, Διοκλῆος ποτὶ δῶμα	Ad Pheras autem uenerunt Dioclei ad domum
	Υἱέος Ὀρτιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.	Filij Ortilochi, quem Alpheus genuit puerum
κ. ὁ δ᾽ ἄρα ξεινήια θῆκεν	Ἔνθα δὲ νύκτ᾽ ἄεσαν· † ὁ δὲ τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.	Vbi per noctē quieuerūt: ille.v. illis hospitalia apposuit.
	Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,	Quādo.v. mane genita apparuit roseis digitis aurora,
	Ἵππους τ᾽ ἐζεύγνυντ᾽, ἀνά θ᾽ ἅρματα ποικίλ᾽ ἔβαινον·	Equosq́, iunxerunt, currusq́, pulchros conscenderunt:
	Ἐκ δ᾽ ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου·	Eq́, uestibulo agitarunt & è porticu resonanti:
κ. ἀέκοντε	Μάστιξεν δ᾽ ἐλάαν, τὼ δ᾽ οὐκ † ἄκοντε πετέσθην.	Flagellauit autem ut irent: illi uerò non inuiti uolabāt.
	Ἷξον δ᾽ ἐς πεδίον πυρηφόρον· ἔνθα δ᾽ ἔπειτα	Venerunt.a. in campum frugiferū: hinc autem deinde
	Ἦνον ὁδόν· τοῖον γὰρ ὑπέκφερον ὠκέες ἵπποι.	Perficiebant iter. huiusmodi strennè currebant ueloces
	Δύσετό τ᾽ ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.	Occiditq́, sol, inumbranturq́, omnes uiæ. (equi.

COMMENTARIVS

ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη) Persoluturus Nestor Mineruæ promissum sacrificium, id matutino tempore faciendum intelligit, quia superis Dijs tunc sacrificabatur: contrà uero inferis sole occidente, ut ait Callixenus Rhodius in ijs quæ scripsit de Alexandria, his uerbis, quæ refert Natalis Mythol.1.cap.10. τοῖς μὲν ἐν κατοιχομένοις περὶ τὰς τοῦ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζομεν, τοῖς δὲ οὐρανίοις ὑπὸ τὴν ἐν τῷ ἡλίου ἀνατολὴν θύομεν. id est: Vita defunctis sanè circa occasum solis parentamus, at cœlestibus Dijs auroræ tempore sub exortum solis sacrificamus,

ἦλθε δ᾽ Ἀθήνη) Quòd Mineruam huic sacrificio interfuisse dicit, non fit sine causa, quam exponit Athenæus lib.8. sub finem his uerbis (quæ nunc correctiora referam quàm in uulgatis legantur) οἱ δ᾽ ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδεῖς ὑπονοοῦντες καὶ τὰ περὶ τὰς ἑορτὰς διέταξαν,

διέταξαν. ὁρῶντες γὰρ ὡς τὴν μὲν ἐπὶ τὰς ἀπολαύσεις ὁρμὴν οὐχ οἷόν τε τοὺς ἀνθρώπους ἀποστῆσαι, χρήσιμον δὲ καὶ συμφέρον τὸ τεταγμένως αὐτῆς καὶ κοσμίως ἐθίζειν χρῆσθαι, χρόνους ἀφορίσαντες καὶ τοῖς θεοῖς προθύσαντες οὕτω μεθῆκαν αὐτοὺς εἰς ἄνεσιν, ἵν' ἕκαστος ἡγούμενος ἥκειν τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς σπονδὰς μετ' αἰδοῦς τὴν συνουσίαν ποιῆται. Ὅμηρος γοῦν φησι, καὶ δ' Ἀθήνη ἦλθεν ἀντιόωσα. καὶ ὁ Ποσειδῶν, Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας, ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης. καὶ ὁ Ζεὺς, χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο. Καὶ ἐὰν πρεσβύτης δέ τις παρῇ σπουδαῖος τὸν τρόπον καὶ πεπαιδευμένος, αἰδοῦνται λέγειν τι τῶν ἀσχημόνων καὶ πράττειν, ὡς καὶ Ἐπίχαρμός πού φησιν, ἀλλὰ καὶ σιγῆν ἀγαθὸν ὅκκα παρέωντι κρέσσονες. ὑπολαμβάνοντες οὖν τοὺς θεοὺς πλησίον αὐτῶν εἶναι, τὰς ἑορτὰς κοσμίως καὶ σωφρόνως διῆγον. &c. id est Veteres autem & Deos humana specie cõstruentes, hæc etiam circa festa ordinarunt. Cùm enim uiderent ab impetu ad fruitiones (uoluptatum) homines abstinere nõ posse, utile autem intelligerent illis moderatè & compositè uti assuescere tempus distribuentes, & primum Dijs sacrificantes, sic se ad relaxationem dimiserunt, ut quilibet existimans uenire Deos ad primitias & libationes, cum uerecundia conuentus suos celebrarẽt. Itaq; Homerus dicit, Venit Minerua sacris potitura, & Neptunus ad Aethiopas transijt longe remotos, potiturus taurorũ & agnorum hecatomba. & Iupiter, Heri iuit ad conuiuium, Dei autem simul omnes sequuti sunt. Iam uerò siquis homo senior, & constituto uitæ prudentior adsit, uerentur quippiam turpe dicere aut facere, ut etiam Ephicarmus alicubi dicit: sed & tacere bonum uirum oportet, cum adsunt meliores. Cum itaque arbitrantur Deos sibi esse proximos, festa modestè & temperanter celebrabant, &c.

χρυσὸν τεῦχ', Hostia si maior erat, inquit Gyrald. Hist. Deorum, Syntag. 17. auratis cornibus plerunque immolabatur. S.C. extat de ludis Apollinaribus primùm faciendis, quod Macrobius recitat primo Saturn. in quo Decemuiris præceptum fuit, ut Græco ritu hostijs sacrum facerent, Apollini boue aurato, & capris duabus albis auratis: Latonæ boue fœmina aurata. Hinc Ouidius:

——inductaq; cornibus auro Victima, uota facit. & alibi:

——Blanda induta cornibus aurum *Considerant illa nunca ceruice iuuenca.* Iuuenalis: *——frontemq; coruscat,*

dixit propter corona aurata. Ascanius in decimo Aeneid. apud Virgil.

Et statuam ante aras aurata fronte iuuencum *Candentem pariterq; caput cum matre ferentem.*

Si minor autem hostia esset immolanda, illius de fronde coronabatur, cui sacra fiebant, &c. Porro accuratè descripsit hoc sacrificiũ Homerus, ubi obseruanda est filiorum Nestoris & ipsiusmet αὐτοδιακονία, quam sæpius obtrudit Poeta.

Αἶψα δ' ἄρα θύρηφι] Quomodo hoc sit intelligendum, docuimus lib. 2. ubi Poeta ἄλφιτα μυελὸν ἀνδρῶν appellat.

κὴ ἡ Πολυκάστη] Antiquorum fuit consuetudo, ut hospites a mulieribus ac puellis lauarentur, quasi temperantes illius sæculi homines libidine propterea non inflammarentur. Quod Athenæus lib. 1. sic exponit, ποιεῖ δὲ Ὅμηρος, inquit, καὶ τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας λούσας τοὺς ξένους, ὡς ἂν ὑπὸ φλεγμονῆς ἀπεχόμενας ἐκ τῶν εὖ βεβιωκότων, καὶ σωφρόνως ἁπτομένας. ἀρχαῖον δὲ τὸ ἔθος. λούουσι γοῦν καὶ αἱ Κωκάλου θυγατέρες, ὡς ἔθος ἦν, τὸν Μίνω παραγενόμενον εἰς Σικελίαν. id est Introducit autẽ Homerus puellas & mulieres, quæ lauant hospites: quasi neque inflammationem neque intemperantiam patiantur, quæ bene uixerunt, easque temperanter attingentes. Antiqua est autem hæc consuetudo. Lauant itaque Cocali filiæ (ut moris erat) Minoa, cum Siciliam peruenisset. Hæc ille. Exemplũ habes hic etiam in Polycaste Nestoris filia, quæ patris iussu (ut conijcit Eustathius) Telemachum lauat: ut item ab ancillis Menelai libro sequenti idem lauabitur.

Finis libri tertij.

ARGVMENTVM QVARTI LIBRI *Odyssea.*

APVD Menelaum hospitio susceptus cum Pisistrato Telemachus, nũciat ea quæ a procis in Ithaca fiebant. Dein denarrat ipsi Menelaus de reditu Græcorum, & Protei uaticinio, per quod agnouit Agamemnonis mortem, & quo pacto Vlysses apud Calypso esset. consilium autem habetur à procis de Telemacho occidendo. Consolatur autem Pallas per somnium Penelopen de filij profectione grauiter tristatam per simulachrum, similis facta Iphthimæ Penelopes sorori.

Aliud.

Δ, discit de patre ab Atrida insidijs circundatus filius.

Hi uerò uenerunt cauam Spartam amplam.
Ad domum autem diuerterunt Menelai gloriosi.
Hunc inuenerunt exhibentem nuptias multis sodalibus.
Filij atque filiæ inculpatæ sua in domo.
Illam quidem Achillis bellicosi filio mittebat:
(In Troia quidem primùm spoponderat atq; annuerat
Dare, illis uerò dij nuptias perficiebant:
Eam certè ipse illuc cũ equis & curribus mittebat ire,
Myrmidonum ad urbem inclytam, quibus imperabat.)
Filio autem ex Sparta Alectoris tradidit filiam,
Qui ei in senectute natus erat fortis Megapenthes
E serua: Helenæ autem dij prolem non amplius dabãt,
Ex quo semel genuit filiam amabilem
Hermionem, quæ speciem habebat aureæ Veneris.
Sic hi quidẽ epulabãtur per sublimẽ magnã domum,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΠΑΡΑ Μενελάῳ ξενωθεὶς σὺν Πεισιστράτῳ Τηλέμαχος, ἀπαγγέλλει τὰ κατὰ τὴν Ἰθάκην ὑπὸ τῶν μνηστήρων πραττόμενα· ἔπειτα ἐξηγεῖται αὐτῷ ὁ Μενέλαος περὶ τῆς νόστου τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς Πρωτέως μαντείας, δι' ἧς ἔγνω τὸν Ἀγαμέμνονος θάνατον, καὶ ὡς Ὀδυσσεὺς παρὰ Καλυψοῖ ἐστί. βουλὴ δὲ γίνεται τῶν μνηστήρων περὶ τοῦ τὸν Τηλέμαχον ἀνελεῖν. παραμυθεῖται δὲ ἡ Ἀθηνᾶ δι' ὀνείρου τὴν Πηνελόπην, ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀποδημίᾳ δυσχεραίνουσαν, διὰ εἰδώλου, ὁμοιωθεῖσα Ἰφθίμῃ τῇ τῆς Πηνελόπης ἀδελφῇ.

Ἄλλη.

Δέλτα, μάθ' ἀμφὶ πατρὸς παρ' Ἀτρείδῃ λοχόωντος υἱός.

Οἱ δ' ἷξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν.
Πρὸς δ' ἄρα δώματ' ἔλων Μενελάου κυδαλίμοιο.
Τὸν δ' εὗρον δαινύντα γάμον πολλοῖσιν ἔτῃσιν,
Υἱέος ἠδὲ θυγατρὸς ἀμύμονος, ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος ῥηξήνορος υἱέϊ πέμπεν·
(Ἐν Τροίῃ γὰρ πρῶτον ὑπέσχετο καὶ κατένευσε
Δωσέμεναι· τοῖσιν δὲ θεοὶ γάμον ἐξετέλειον.
Τὴν ἄρ' ὅγ' ἔνθ' ἵπποισι καὶ ἅρμασι πέμπε νέεσθαι
Μυρμιδόνων προτὶ ἄστυ περικλυτὸν, οἷσιν ἄνασσεν.)
Υἱεῖ δὲ Σπάρτηθεν Ἀλέκτορος ἤγετο κούρην,
Ὅς οἱ τηλύγετος γένετο κρατερὸς Μεγαπένθης
Ἐκ δούλης Ἑλένῃ δὲ θεοὶ γόνον οὐκέτ' ἔφαινον,
Ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἐγείνατο παῖδ' ἐρατεινὴν
Ἑρμιόνην, ἣ εἶδος ἔχε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Ὣς οἱ μὲν δαίνυντο καθ' ὑψερεφὲς μέγα δῶμα

Γείτονες ἠδὲ ἔται Μενελάου κυδαλίμοιο,
Τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς,
Φορμίζων· δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ᾽ αὐτοὺς
Μολπῆς ἐξάρχοντες ἐδίνευον κατὰ μέσσον.
Τὼ δ᾽ αὖτ᾽ ἐν προθύροισι δόμων αὐτώ τε καὶ ἵππω,
Τηλέμαχός θ᾽ ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς
Στῆσαν· ὁ δὲ προμολὼν ἴδετο κρείων Ἐτεωνεὺς,
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο·
Βῆ δ᾽ ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα ποιμένι λαῶν·
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γ. τώγε — Ξείνω δή τινε † τώδε, διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε,
γ. ἴκτην — Ἄνδρε δύω, γενεῇ δὲ Διὸς μεγάλοιο * ἔικτον·
Ἀλλ᾽ εἴπ᾽ εἴ σφωϊν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους,
Ἢ ἄλλον πέμπωμεν ἱκανέμεν ὅς κε φιλήσῃ.
Τὸν δὲ μέγ᾽ ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Οὐ μὲν νήπιος ἦσθα Βοηθοΐδη Ἐτεωνεῦ
Τοπρίν, ἀτὰρ μὲν νῦν γε πάϊς ὣς νήπια βάζεις.
Ἦ μὲν δὴ νῶϊ ξεινήϊα πολλὰ φαγόντε
Ἄλλων ἀνθρώπων δεῦρ᾽ ἱκόμεθ᾽, αἴκε ποθι Ζεὺς
Ἐξοπίσω περ παύσῃ ὀϊζύος. ἀλλὰ λῦ᾽ ἵππους
Ξείνων, ἐς δ᾽ αὐτοὺς προτέρω ἄγε θοινηθῆναι.
Ὣς φάτ᾽. ὁ δ᾽ ἐκ μεγάροιο διέσσυτο, κέκλετο δ᾽ ἄλλους
γ. ἅμα σπέσθαι — Ὀτρηροὺς θεράποντας † ἅμ᾽ ἑσπέσθαι ἑοῖ αὐτῷ.
Οἱ δ᾽ ἵππους μὲν ἔλυσαν ὑπὸ ζυγοῦ ἱδρώοντας·
Καὶ τοὺς μὲν κατέδησαν ἐφ᾽ ἱππείῃσι κάπῃσι,
Πὰρ δ᾽ ἔβαλον ζειὰς, ἀνὰ δὲ κρῖ λευκὸν ἔμιξαν·
Ἅρματα δ᾽ ἔκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
Αὐτοὺς δ᾽ εἰσῆγον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες
Θαύμαζον κατὰ δῶμα διοτρεφέος βασιλῆος.
Ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
Δῶμα καθ᾽ ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
Ἔς ῥ᾽ ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ᾽ ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἔς ῥα θρόνους ἕζοντο παρ᾽ Ἀτρείδην Μενέλαον.
Χέρνιβα δ᾽ ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ᾽ αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ᾽ ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων·
Δαιτρὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν ἀείρας
Παντοίων· παρὰ δέ σφι τίθει χρύσεια κύπελλα.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
γ. Σίτου ἅπτεσθον — † Σίτου θ᾽ ἅπτεσθον, καὶ χαίρετον. αὐτὰρ ἔπειτα
γ. παυσαμένω, ἐρησόμεθ᾽ οἵτινές ἐστον — Δείπνου * πασσαμένω, εἰρησόμεθ᾽ οἵ τινές ἐστον
Ἀνδρῶν. οὐ γὰρ σφῶν γε * γένος ἀπόλωλε τοκήων,
γ. γόνος — Ἀλλ᾽ ἀνδρῶν γένος ἐστὲ διοτρεφέων βασιλήων,
Σκηπτούχων· ἐπεὶ οὔ κε κακοὶ τοιούσδε τέκοιεν.
Ὣς φάτο· καί σφιν νῶτα βοὸς παρὰ πίονα θῆκεν
Ὀπτ᾽ ἐν χερσὶν ἑλὼν, τά ῥά οἱ γέρα πάρθεσαν αὐτῷ.
Οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀνείαθ᾽ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

Vicini autem & socij Menelai gloriosi
Oblectati, inter eos autem cantabat diuinus cantor,
Citharam pulsans, duo autem saltatores inter eos
Cantum auspicantes saltabant in medium.
Porrò in uestibulo adium ipsiq; & equi,
Telemachus heros, & Nestoris inclytus filius
Steterunt. ipse uerò procurrens uidit præstãs Eteoneus,
Sedulus famulus Menelai gloriosi:
Iuit celeriter annuncians per domos pastori populorũ:
Propè autem stans uerba alata dixit,
Hospites iam quidam à Ioue nutrite Menelaë,
Viri duo, generatione uerò Iouis magni similes sunt:
Sed dic si ipsis soluere debeamus ueloces equos,
Aut ad alium mittamus ire, qui eos amet.
Hunc grauiter ingemiscẽs alloquutus est flauus Me-
Non quidem stultus eras Boetides Eteoneu (nelaus,
Antea, cæterùm nunc quidem puer ueluti puerilia lo-
Profectò iã nos hospitalia multa ubi edimus (queris.
Aliorum uirorum, huc uenimus, si alicubi Iupiter
In posterũ falsẽ liberaret ab ærumna: sed soluite equos
Hospitum, ipsos uerò deinde introduc ad epulandum.
Sic ait, ille uerò ex adibus proruit, uocabat aũt alios
Fidos famulos unà sequi seipsum.
Hi uerò equos quidem soluerunt sub iugo sudantes:
Et hos quidem alligarunt ad equina præsepia,
Apponebãt.q. speltas & ordeum album commiscuerũt:
Currus uerò posuerunt ad parietem pellucidum.
Ipsos.q. duxerunt in diuinam domum, hi aũt uidentes
Admirabantur per domum à Ioue nutriti regis.
Instar enim solis splendor erat atq; lunæ
Domum per excelsam Menelai gloriosi.
Cæterùm postquam saturati sunt uidendo oculis,
Ad labra descendentes perpolita lauabant.
Hos postquam igitur ancillæ lauarunt & unxerũt oleo,
Circa uerò chlænas uillosas posuerant atq; tunicas.
In thronos collocarunt ponè Atriden Menelaum.
Aquam ancilla in gutturnio fudit ferens,
Pulchro, aureo, super argenteo lebete,
Lauare: iuxta uerò politam extendit mensam,
Cibum uerò ueneranda custos apposuit ferens,
Fercula multa imponẽs de rebus præsentibus largiens:
Coquus autem carnium lances proposuit sublatas
Diuersarum: ipsis autem apposuit aurea pocula.
Hos etiã data dextra alloquutus est flauus Menelaus,
Cibumq; gustate & gaudete: cæterùm deinde
Cibo saturati, interrogabimus quinam sitis
Virorum: nõ enim uestrorũ utiq; genus perijt parentũ,
Sed uirorum genus estis à Ioue nutritorum regum
Sceptriferorũ: quoniã neutiq; ignaui huiusmodi parere
Sic ait, & ipsis terga bouis pinguia apposuit (possunt.
Assatũ in manib. capiẽs, quæ sibi dona apposuerãt ipsi.
Hi uerò ad cibos paratos appositos manus extendebãt.

COMMENTARIVS.

υἱέος ἠδὲ θυγατρὸς) Menelaum offendunt Telemachus & Pisistratus filij Megapenthis & filiæ Hermiones nuptias celebrãtem, hoc est solennitatem conuiuij, quod exhiberi eo tempore solet. nam alioqui Pyrrhus, cui desponderatur Hermione, non erat præsens: aderat tamen Alectoris filia, quæ Megapenthæ iungebatur: itaque Menelaus uno eodemque die utramque celebrationem confudit, quod fortasse gaudium, quod inde percipiebat, separare noluit, & in diuersa differre tempora. An hoc autem ita sit intelligendum, docebitur mox ex Alcide.

ἐν Τροίῃ γὰρ ὑπέσχετο) Sophocles in Hermione tradidit, referente Eustathio, eo tempore quo ad Troiam bellum gereret Menelaus, desponsatam fuisse Oresti Hermionem a Tyndareo auo materno. Eodem etiam tempore Menelaum filiam suam Pyrrho pollicitum

tum esse, itaq; in patriam reuersum eam ipsi tradidisse. Eo autem sublato, in templo Apollinis à Machæreo, cùm is Apollini gratias acturus esset, ac honores exhibiturus ob uindicatam patris mortem, Hermionem rursus Oresti restitutam: ex qua Tisamenum filium suscepit, sic appellatum, quòd pater Orestes patris Agamemnonis homicidas ultus esset. Sed quidam dicunt Pyrrhum ab Oreste ipso interfectum. Pyrrhus autem cùm Andromachen priùs haberet, eam Heleno tradidit, cùm Hermionem ducturus esset. Hæc ipsa narrat Andromache apud Virg. lib. 3. Aeneid.

Nos patria incensa diuersa per æquora uectæ
Stirpis Achilleæ fastus, iuuenemq; superbum
Seruitio enixæ tulimus: qui deinde secutus
Ledæam Hermionem Lacedæmoniosq; hymenæos
Me famulam famuloq; Heleno transmisit habendam.
Ast illum ereptæ magno inflammatus amore
Coniugis, & scelerum furijs agitatus Orestes
Excipit incautum, patriasq; obtruncat ad aras.

Dictys Cretensis lib. 5. illa etiam commemorat, quæ nos in Lexico referemus loco opportuniore. Hermione apud Ouidium factū istud de nuptijs sic exponit Oresti suo:

Me tibi Tyndareus uita grauis auctor, & annis
Tradidit arbitrium neptis habebat aui.
At pater Aeacidæ promiserat inscius acti:
Plus quoq;, qui prior est, ordine posset auus.

At Homerus noster uidetur noluisse hanc secundam maculam Menelai familiæ inurere.

ἐκ δούλης) Athenæus refert lib. 13. circa initium, mirari Aristotelem quòd Homerus nullam concubinam Menelao tribuat, cùm cæteris tamen heroibus non deneget, etiam senioribus, ut Nestori & Phœnici: hancq; rationem affert, ἔοικεν οὖν, inquit, ὁ ποιητὴς αἰδεῖσθαι τὸν Μενέλαον τὴν Ἑλένην, ἧς χάριν καὶ τὴν στρατείαν ἤγειρε, διόπερ φυλάττεται τὴν ἐπὶ ἄλλῃ κοινωνίαν. id est, Videtur igitur Spartanum (Menelaus) ob uxorem Helenam uerecundari, cuius gratia etiam exercitum contraxit, ideoq; ab alterius consortio abstinuisse. Hęc ille. Sed uidetur mihi hic locus obstare, ubi manifestè dicitur Menelaus ex serua concubina filium Megapenthem suscepisse, nimirū absente ipsa Helena (ut ait Eustathius) unde etiam nomen filio imposuerit à magno luctu ac dolore, qui ob raptum Helenæ Menelai domum inuasit. Tamen Aristotelica illa dubitatio manebit, si intelligas in Iliade, ut ipse ait, nullam Menelao concubinā tribui. Pausanias autem in Corinthiacis, Nicostratum etiam filium Menelai ex serua præter hunc Megapenthem commemorat, ubi dicit, Lacedæmonijs haud inuitis Orestem imperasse. illi enim Tyndari nepotem, cui parerent digniorem putarunt, quàm Nicostratum & Megapenthem, quos Menelaus è serua susceperat. Δούλην porrò quidam dicunt esse nomen proprium.

ἐπεὶ δὴ τὸ πρῶτον) Eustathius dicit denegatam fuisse Helenæ pluralitatē partus, quia solet illa deformiores mulieres reddere, ideoq; ut celebris illa forma in Helena permaneret, solam Hermionem peperisse non amplius. Peperit autem etiam, quia sterilitas pro re infausta censetur. Sunt tamen qui dicant, eam ex Menelao Nicostratum peperisse: quem tamen, ut suprà uidimus, Pausanias ex serua natum asserit. Eadem dicitur Paridi Corithum siue Helenum peperisse. Qua de re in Iliade quoq; dictum est.

ὣς οἱ μὲν δαίνυντο) Alcides Musicus apud Athenæum lib. 4. longa oratione hunc locum discutit, docetq; insertos esse hos uersus ab Aristarcho, incipientes ab, ὣς οἱ μὲν δαίνυντο, & desinentes in illo, μολπῆς ἐξάρχοντες, &c. deceptumq; eum esse ex superiore uersu, qui est initio huius libri, οἱ δ' ἷξον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν. Ibi enim finijsse, ait Alcides, nuptias Megapenthis, soloq; in ædibus restare Menelaum & Helenam. Porrò translatos hos uersus ex armorum Achillis in Iliade à Vulcano fabricatorum descriptione, ubi Creticus choros ijsdem uerbis describitur. Deinde illud ἐξάρχοντες malè ad saltatores referri (ad cantorem autem non potest tum propter interuallum tum propter numeri diuersitatem) cum proprium sit citharæ cantum incipere, saltatorum uerò inchoato cantu saltationem auspicari. Præterea arguit Aristarchum inscitiæ, quia hoc pacto tribuit Laconibus modum saltationis ipsis minimè usitatum. Nam, ut Timæus scripsit, illi ἐν τετραγώνοις χοροῖς ᾖδον in quadratis choris cantabant: proinde ab eorum institutione alienum genus chori introduxit Aristarchus. Insuper neque cantoris neq; cantus nomen exprimitur: sed neq; Telemachus aures illis præbuit, immò totum conuiuium sermonibus & confabulationibus peragitur, & in ipso initio Telemachus Pisistrato in aurem quippiam insusurrauit: quod tamen facturus non erat, si cantores affuissent, quibus alioqui solet præstari audientia, ut ab ipso Vlysse infrà Odyss. 8. quanquam uarijs curis impedito, qui Phæacenses cantores audiuit: cùm posset dicere, [illegible]. Itaque rusticitas fuisset & ἀβελτηρία in Telemacho, si cantores illos spreuisset, potiusq; in admiranda ædium Menelai ornamentis occuparetur. His argumentis moti poteramus hos uersus expungere: sed quia tam longo usu recepti sunt, piaculū censuimus tam diuini Poetæ scripta luxari. Iudicium tamen sagacis lectoris esto.

μολπῆς ἐξάρχοντες) Cùm hoc etiam alibi scriptum reperiatur, ut præmonuimus: factum est, ut mihi persuaserim, saltatores motū suo indicasse cantori, quo genere cantus saltaturi forent.

οὐ μὲν νήπιος ἦσθα) Reprehendit Eteoneum seruum Menelaus, quòd ita difficilem & tardum ad hospites istos excipiendos se præbeat. Videtur tamen seruos officio suo rectè defungi hac in parte, quòd non priùs nouos homines in domini ædes introducat, quā illius uoluntatem exploratam habeat: alioqui nimium authoritatis sibi arrogasse putandus esset, qui eo inscio, tam facilem se illis præbuisset. Itaque aut immeritò seruum uerbis castigat Menelaus, aut docet expressam de re aliqua domini uoluntatem non desiderandam: ubi ea alioqui conijci potest, ut hoc loco. Poterat enim Eteoneus intelligere rem gratam se domino facturum, si hos, illo etiam inconsulto, hospites recepisset, cùm ad hospitalitatem Menelaum procliuem esse consentaneum uideretur, ut qui eius beneficio apud exteras gentes sæpiùs affectus esset. Et hoc innuit, meo iudicio, cum illud statim refert, ἦ μὲν δὴ νῶϊ ξεινήϊα πολλὰ φαγόντε, &c. Itaq; eò magis displicuit Menelao serui officium, quòd eo pacto de eius ad hospitalitatem propensione dubitaret, illudq; officium pro inofficioso censuit: qualis solet esse plerunque seruorum exacta & accurata nimis diligentia & officij rigida obseruatio, ut iniussi nihil aggredi ausint, etiamsi rem in commodum domini se facturos intelligant. Eos ergo hoc loco Menelaus prudenter castigabit.

αἴκε ποθι Ζεὺς) ἴσως γὰρ, inquit Eustathius, [illegible]. Videtur Menelaus, donec Helenam habebit, securum se satis non arbitrari, nimirum ueritus simile periculum, quod antea in ea expertus est.

ὁ δ' ἐκ μεγάροιο) Hoc ad seruum est referendum: nam Menelaus in ædibus remansit.

πὰρ δ' ἔβαλον ζειάς) Pollux equorum nutrimenta enumerat, hordeum, zeam, olyram, fœnum, & ex Homero, triticum, lotum, apium syluestre: sed & ex Homero poterat, hordeum & zeam, enumerare, ut ex hoc loco patet. Addam Camerarium, ut hordeū equis apponatur, maximè probare, quòd alat magis, sitq; minus crudum: id est, εὔπεπτον, & sanguinem gignat tenuiorem.

αὐτοὺς δ' εἰσῆγον) Apud Athenæum lib. 4. legitur αὐτοὶ δ' εἰσῆλθον, Ipsi uerò ingressi sunt: ubi etiam dicitur obseruasse Poetam decorum, quod ab ijs oportet obseruari, qui alienas domos inuitati ingrediuntur: nimirum non statim esse ad epulas prorumpendū, sed aliquid uidendi studio tribuendum, ut ædes puta & earum ornatum contemplentur admirabūdi. Et hoc est quod puer ille seni rustico, quem ad politiorem deducit uitam, præcipere fingitur apud Aristophanem in Vespis.

ἐς ῥ' ἀσαμίνθους) Audiendus est etiam in hunc locum Athenæus eodem libro, his uerbis: πάνυ δ' ἂν ἀκριβὴς Ὅμηρος, καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο οὐ παρέλιπε, τὸ δεῖν θεραπεύσαντας τὸ σωμάτιον καὶ λουσαμένους ἰέναι ἐπὶ τὸ δεῖπνον. ἐπὶ γοῦν τοῦ Ὀδυσσέως πρὸ τῆς παρὰ Φαίαξι θοίνης, αὐτίκ' ἄρ' ἀμφίπολον ταμίην λούσασθαι ἄνωγε. ἐπὶ δὲ Πεισιστράτου καὶ Τηλεμάχου (sic enim corrigo) ἐς ῥ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο. ἀπρεπὲς γὰρ ἦν, φησὶν Ἀριστοτέλης, ἥκειν εἰς τὸ συμπόσιον σὺν ἱδρῶτι πολλῷ καὶ κονιορτῷ. δεῖ γὰρ τὸν χαρίεντα μήτε ῥυπᾶν, μήτε αὐχμεῖν, μήτε βορβόρῳ χαίρειν καθ' Ἡράκλειτον. id est: Cùm autem Homerus accuratus sit, hoc etiam quamuis exiguum non prætermisit, oportere curatu corpusculo & loto ad cœnam accedere. Itaq; de Vlysse dixit ante conuiuium apud Phæacas, è uestigio igitur illum Proma lauari iussit: præterea Pisistratus & Telemachus, Ad labra descendentes perpolita lauabant. Non decebat enim, ait Aristoteles, accedere ad conuiuium cum sudore multo, & puluere. Oportet siquidem hominem elegantem neque sordidum esse, neque squallere, neque cœno delectari secundum Heraclitum.

σίτου θ' ἅπτεσθον) Iam docuimus libro primo, antiquum hunc suscipiendi hospites morem, ut demum post epulas quinam ipsi essent, rogarentur.

οὐ γὰρ σφῶν γε γένος) Benè de hospitibus suis ominatur Menelaus, quasi animo iam peruideat, aut in eorum facie legat, obscuro genere eos non esse oriundos. Quin & statim ac primo impetu uidetur diuinatoria quadam facultate Telemachum, quasi eum iam pernouerit, de ipsius parentis uita certiorem facere. ait enim, οὐ γὰρ σφῶν γε γένος ἀπόλωλε τοκήων. Et quanquam aliter potest intelligi, ut dicat Menelaus, existimare se hos uiros non adeò uideri ignobiles, ut eorum parentes ignorentur, ut ignorari solent, quos iam mors absumpsit: tamen hoc quod præmisi, uoluisse Homerum ausim contendere, nimirum obliquo quodammodo sensu. Nam alioqui sequentia pro posteriore sententia faciunt.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορος υἱὸν,
Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,
Φράζεο Νεστορίδη τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
Χαλκοῦ τε στεροπὴν κὰδ δώματα ἠχήεντα,
Χρυσοῦ τ', ἠλέκτρου τε, καὶ ἀργύρου, ἠδ' ἐλέφαντος.
Ζηνός που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
Ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Τοῦ δ' ἀγορεύοντος ξύνετο ξανθὸς Μενέλαος,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. φίλαι ξεῖνοι μὲν βρ. Τέκνα † φίλ', ἤτοι Ζηνὶ βροτῶν οὐκ ἄν τις ἐρίζοι·
(Ἀθάνατοι γὰρ τοῦ γε δόμοι καὶ κτήματ' ἔασιν)
Ἀνδρῶν δ' ἤ κέν τίς μοι ἐρίσσεται, ἠὲ καὶ οὐκί,
Κτήμασιν· ἦ γὰρ πολλὰ παθὼν καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς
Ἠγαγόμην ἐν νηυσὶ, καὶ ὀγδοάτῳ ἔτει ἦλθον
Κύπρον Φοινίκην τε· καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους, καὶ Ἐρεμβοὺς,
Καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι.
Τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν·
Ἔνθα μὲν οὔτε ἄναξ ἐπιδευὴς, οὔτε τι ποιμὴν,
Τυροῦ καὶ κρειῶν, οὐδὲ γλυκεροῖο γάλακτος·
Ἀλλ' αἰεὶ παρέχουσιν ἐπηετανὸν γάλα θῆσθαι.
Ἕως ἐγὼ περὶ κεῖνα πολὺν βίοτον συναγείρων
Ἠλώμην, τείως μοι ἀδελφεὸν ἄλλος ἔπεφνε,
Λάθρῃ, ἀνωϊστὶ, δόλῳ οὐλομένης ἀλόχοιο·
Ὥς οὔτοι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω.
γρ. ὑμῖν Καὶ πατέρων τάδε μέλλετ' ἀκουέμεν, οἵ τινες * ὕμμιν
γρ. πολλὰ παθόν Εἰσὶν ἐπεὶ μάλα * πόλλ' ἔπαθον, καὶ ἀπώλεσα οἶκον,
Εὖ μάλα ναιετάοντα, κεχανδότα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Ὧν ὄφελον τριτάτην περ ἔχων ἐν δώμασι μοῖραν
Ναίειν, οἱ δ' ἄνδρες σόοι ἔμμεναι οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἔμπης πάντας μὲν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Πολλάκις ἐν μεγάροισι καθήμενος ἡμετέροισιν,
Ἄλλοτε μέν τε γόῳ φρένα τέρπομαι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Παύομαι. αἰψηρὸς δὲ κόρος κρυεροῖο γόοιο,
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνὸς, ὅστε μοι ὕπνον ἀπεχθαίρει καὶ ἐδωδὴν
Μνωομένῳ. ἐπεὶ οὔτις Ἀχαιῶν τόσσ' ἐμόγησεν
Ὅσσ' Ὀδυσεὺς ἐμόγησε καὶ ἤρατο· τῷ δ' ἄρ' ἔμελλεν
Αὐτῷ κήδε' ἔσεσθαι, ἐμοὶ δ' ἄχος αἰὲν ἄλαστον
Κείνου, ὅπως δὴ δηρὸν ἀποίχεται. οὐδέ τι ἴδμεν
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκεν. ὀδύρονταί νύ που αὐτὸν
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ ἐχέφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχός θ', ὃν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ.
Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Δάκρυ δ' ἀπὸ βλεφάρων χαμάδις βάλε πατρὸς ἀκούσας
Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχὼν
Ἀμφοτέρῃσι χερσὶ· νόησε δέ μιν Μενέλαος·
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
γρ. ἐάσει ἐπιμνησθῆναι. Ἠέ μιν αὐτὸν πατρὸς † ἐάσειε μνησθῆναι,
γρ. πειρήσαιτο Ἦ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε * μυθήσαιτο.

Cæterùm postquā potus & cibi desiderium ademerūt,
Iam tum Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Propè admouens caput, ut ne audirent alij,
Considera Nestoride meo gratissime animo,
Aerisq́ splendorem & domum sonantem
Aurisq́, electriq́ & argenti atq́ eboris.
Iouis nimirum talis est Olympij intus aula,
Quāta hæc infinita multa, admiratio capit inspicientē.
Hunc itaq́ alloquentem intellexit flauus Menelaus,
Et ipsos compellans uerba alata dixit,
Filij chari haud sanè cū Ioue mortal. ullus cōtenderit:
(Immortalia enim huius habitacula & bona sunt.)
Hominū. v. siue aliquis mihi contendere possit siue mi-
Rebus certè plurima passus & multum errans (nus,
Vectus in nauibus, & octauo demum anno ueni
Cyprum, Phœnicemq́: & Aegyptios oberrans,
Aethiopesq́ adij, & Sidonios, & Erembos,
Et Libyam, ubi agni protinus cornuti sunt.
Ter enim pariunt oues per annum perfectum:
Ibi enim neq́ herus indigens est neq́ pastor
Casei & carnium, neq́ dulcis lactis:
Sed semper præbēt per totum annum lac mulgendum.
Interea dum ego circa loca multum uictū congregans
Errabam, intereà mihi fratrem alius interfecit,
Clàm insperatò, dolo perniciosæ uxoris:
Sic non gaudens istis facultatibus impero,
Et ex patrib. ista debebatis audiuisse siquæ uobis (mū
Sūt, quādoquidē ualdè multa passus sum, & pdidi do-
Perquā bene habitata, continentē multa, & preciosa.
Quorū utinā debuissē uel tertiā habens in domo partē
Habitare, illi uero uiri salui essent: qui tum perierunt
Troia in lata, longè ab Argis pulchros equos pascente.
Sed tamen omnes quidem lugens & dolens,
Crebro domi desidens nostra,
Interdū quidem luctu mentē oblector, interdū rursus
Quiesco. ocius uero satietas molestis luctus.
Horum omnium non tantùm lugeo, tametsi tristis,
Vt unius gratia, qui mihi somnū inuisū facit & cibū
Recordanti, quoniā nullus Græcorū tanta elaborauit,
Quot Vlysses elaborauit & sustulit. huic futuri sunt
Ipsi dolores pcri, mihi uerò tristitia semper incessabilis
Ob illum, quoniam diu longè abest, neq́ scimus
An uiuat ille, an mortuus sit, deslent illius gratia
Laertesq́ senex, & prudens Penelope,
Telemachusq́ quem reliquit recens natum in domo.
Sic ait, huic certè ob patrē desideriū excitauit luctus.
Lacrymas uerò à palpebris humi fudit de patre audiēs
Chlænam purpuream oculis obtendens
Vtraq́ manu. animaduertit autem Menelaus ipsum:
Cogitauit uerò deinde in mente & in animo,
An ipsum eum patris sineret memoriam inducere,
An prior interrogaret, singulaq́ diceret.

COMMENTARIVS.

Φράζεο Νεστορίδη) Non fuit satis Telemacho, ante quam balneum intrarec, splendorem ædium Menelai cum admiratione summa contemplatum esse, quin etiam post conuiuium iubet Pisistratum earundem uaria & egregia ornamenta obseruare. Quod Poeta fingit duobus de causis. Primùm, ut magnificentiam Menelai describeret, quæ notatu etiam digna est, ut mox dicemus: deinde ut ex oratione Telemachi occasio Menelao loquendi poerigeretur, ut Vlyssis mentionem ipse sua sponte induceret, & sic cætero colloquio campus pateret apertissimus. Quod ad ædes Menelai attinet, sanè admirationem merebantur, sed ab eo qui pluris hæc superflua quàm utilia & necessaria faceret fecisse Telemachum obseruat Plutarchus in comm. de cupiditate diuitiarum: πολὺ πιθανὸν, inquit, τὸ τοῦ Τηλεμάχου πάσχομεν, ἢ γὰρ ἐκεῖνος ὑπὸ ἀπειρίας μᾶλλον δὲ ἀπειροκαλίας, τὸν μὲν Νέστορος … πτ…

[illegible] Cæterum pler[illegible]que nostrûm illud Telemachi usuuenit. Ille ut erat imprudens, immò ineptus, Nestoris domum cum uidisset lectis, mensis, uestibus, stragulis, suaui uino instructam non gratulatus est rerum necessariarum uel utilium cumpoti. Sed cùm apud Menelaum ebur, aurum, electrum spectasset, obstupefactus ait,

Iouis nimirum talis Olympij intus est aula Quanta hæc infinita multa admiratio capit aspicientem.

Socrates dixisset, uel etiam Diogenes, Quanta hæc misera multa, (inutiliaque & uana) risus me capit aspicientem. Quid ais, inepte, eum uxori detrahere purpuram & mundum debeas, ut luxui & rerum exoticarum æstui salutem dicat: tu in intra ædes in theatri uel scenæ modum ingressurus mangonizas? Hæc ille. Sed tamen cum aliud sit regia, aliud pauperis tugurio lum: oportet singula suis ornamentis inuicem distingui, hocque opulentis (diuitiæ autem donum etiam sunt Dei) concedendum est, ut opes suas & gazas ostentent, non ad abusum, sed ad ornatum. Proinde nihil est quod Menelai regia tam magnifica culpemus, & ut culpanda sit, quemadmodum uult etiam Alexander ille apud Dionem Prusæum, orat. 2. de regno tamen illam meritò admiratus est noster Telemachus, tum propter rei ipsius dignitatem, quæ intuentium animus solet obstupefacere, tum propter insolentiam eius, cui talia ob oculos nunquam erant obuersata. Deinde decuit etiam maxime hospitis tam beneuoli ac humani bona suspicere, quod speciem interdem gratitudinis exhibet.

ζηνός που τοιήδε) Quanquam hic uersus cõstantissimè fic in omnibus exemplaribus legatur, tamen Athenæus scribit lib. 5. Seleucũ aliter legisse nimirum, [illegible] id est: Tales res sunt in Iouis ædibus. Aristarchum autem, ut uulgo scribitur, sed male. Nam non solius domus elegantiam demiratur Telemachus. Quomodo enim electrum, argẽtum ac ebur essent in parietibus? De ædibus autem dixerunt, eas esse [illegible], sunãtes ædes: quaua sunt excelsa & uasta palatia. Sed de uasis hoc protulerunt, [illegible]: quibus bene subsecutiuè adijcitur, [illegible] O'σσα τάδ' ἄσπετα πολλά, &c. In lectione aute Aristarchi non rectè sequitur, [illegible] cum hic in plurali dicatur, quod præcedit dictum in singulari. Deniq; contendit, αὐλὴν non dici de domo apud Homerum, qui αὐλὴν semper locum subdialem appellat, cuius rei exempla sunt ibi. Hodie tamen [illegible] dicit uocari αὐλάς.

[illegible]) Quanquam Telemachus in aurem Pisistrato laudes illas insusurraret, placuit tamen Poetæ fingere eas à Menelao exauditas: quòd fortasse Telemachus dum assentatoris crimen fugit, ideoq; simulat se illa de Menelao dicere uelle, ne Menelaus exaudiret, quod ex habitu corporis significauit. nam dicitur Pisistratum alloquutus, [illegible] tamen ea uoce loquutus est, ut non esset Menelao difficile attendenti uerba illius obseruare. Quæ illi commoda fuit oblata loquendi occasio. Nam quod postremum erat in sermone Telemachi arripiens, cùm audiat suas ædes aut ædium ornamenta cum illis Iouis conferri modestè respondet, se sua tanti non facere, ut ea diuinis longè inferiora nõ existimet, uel sola immortalitatis prærogatiua, quã diuinæ illæ opes mortalia ita antecellunt. Tum uerò non negat hominum aliorum comparatione sua quoque admirationi esse posse: neque tamen id expressè pronunciat, sed dubitanter & ancipiti oratione, unde excurrit statim in suos errores: deinde Agamemnonis fratris sui casum perstringit: tum eorum qui uel ad Troiam perierunt, uel in reditu uarijs agitantur laboribus, ubi opportuna Vlyssis mentio, & cætera, quæ quàm artificiose contexantur, facile est cuiuis iudicare, perpetuam orationem intuenti.

[illegible]) Herodotus in Melpomene causam huius rei caliditati regionis tribuit, ut contra in Scythia boues sine cornibus nasci propter frigora dicit, his uerbis: [illegible] id est: Et hæc mihi uidetur esse causa, nimirum frigus Scythiæ, de quo antea loquutus est) cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulãte sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet, *Et Libyen ubi sunt cornuti protinus agni.*
Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere, at in uehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua: aut si oriuntur, uix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Hæc ille. Vbi nota, Herodotum mollius dixisse, ταχὺ quàm Homerum ἄφαρ, quod est hyperbolicum. Quod ad Cyprum, Phœnicem, & cætera nomina gentium, de ijs dicetur in Lexico.

[illegible] Hucad mortem fratris refert Menelaus, nimirum se adeò molestè tulisse & adhuc ferre, ut nulla cum uoluptate tanta bonorum copia, quam Telemachus admirabatur, perfrui possit: adeò nulli fere mortalium, sine calamitatum acerbitate aliqua, uita transacta est. Et solet Numen sic lauta infaustis temperare, ut norint homines qualis sit eorum coditio, quæ in media bonorum affluentia malis carere non possit. Dixi autem, non sine causa de morte fratris hæc Menelaum intelligere, quia alioqui post tot errores non poterat non lætitia perfundi, cùm eorum recordatus iam se in tranquillitate collocatum intelligebat. Præteritorũ enim malorum iucunda solet esse secura recordatio.

[illegible]) Artificiosissime subnectit memoriam eorum, qui apud Troiam perierunt, tum transit ad ipsum Vlyssem, de cuius absentia se maximopere esse sollicitum testatur, adeò ut plus ob eum solum quàm ob reliquos omnes dolore afficiatur. Quod autem se tertia bonorum suorum parte priuatum optaret pro reliquorum, qui in expeditione Troiana interierunt, uita: docet quam id ægre tulerit, nec ingratum se ipsorum etiam cineribus exhibere uelit, cùm illi eius causa occubuerint, quin & hæc grata & iucunda uidetur mortuorum proli superstiti facta retributio. [illegible], inquit Athenæus, [illegible] id est: Quoniam est ex posteris eorum qui huius gratia (nimirum Menelai) mortui sunt non parua retributione censeat, quod eorum dolor de parentis priuatione, tam grata & officiosa parentis memoria, diriga[n]tur, hoc est leniatur & mitigetur. Sic enim hunc locum uerti præter Natalem.

[illegible]) Nullus est ferè dolor, qui temporis diuturnitate non minuatur & relaxetur: si quis autem interuallum non admittit, is demum est grauissimus. Proinde cum Menelaus dicat se à cæterorum luctu interdum quiescere, ab Vlyssis uerò infortunio deflendu cessare nunquam facilè coniici potest, quantu amicitiæ uinculo illi deuinctus fit. Et ita docet, uirum bonum erga amicos non æqualiter affici, sed in alios propensiore, in alios remissiore esse beneuolentia, quæ in eorũ casibus lugendis maxime apparet. Quin etiam ego facile existimarim cum Aristotele, amicum neminem multis esse posse: adeo quæ amicitiæ exempla proponuntur, ea de duobus tantùm meminerunt, ut Orestis & Pyladis, Damonis & Pythiæ, Nisi & Euryali, &c. Qui uero multos amicos habent, & omnibus sese familiariter offerunt, ij nemini sunt amici, nisi ciuiliter, quos [illegible] appellant. Vide Philosophum Ethicorum Nicomachiorum lib. 9. cap. 10. Itaque Menelaus cùm multis amicus fuerit, tamen uni maxime omnium fuit talis, nimirum Vlyssis, hoc est uere & integrè amicus: quod docet aliorum casus interdum obliuiscendo, Vlyssis nunquam.

[illegible]) Ex lacrymis Telemachi suspicatus est Menelaus eum esse filium Vlyssis, ut dicet in sequentibus. Quod tacite innui etiam per hoc uerbum, [illegible], existimo.

Interim dum ille ista deliberabat in mẽte & in animo,	Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Helena uerò ex thalamo odorifero excelso	Ἐκ δ' Ἑλένη θαλάμοιο θυώδεος ὑψορόφοιο
Egressa est, Diana aureum arcum habenti similis:	Ἤλυθεν, Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα·
Huic statim Adresta sellam bene factam apposuit:	Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' Ἀδρήστη κλισίην εὔτυκτον ἔθηκεν·
Alcippe uerò tapeta ferebat mollis lanæ:	Ἀλκίππη δὲ τάπητα φέρε μαλακοῦ ἐρίοιο·
Phylo.a.argenteum talarum ferebat, quem illi dedit	Φυλὼ δ' ἀργύρεον τάλαρον φέρε, τόν οἱ ἔδωκεν
Alcandre Polyby uxor, qui habitabat in Thebis	Ἀλκάνδρη Πολύβοιο δάμαρ, ὃς ἔναι' ἐνὶ Θήβῃς

dd 4 Al-

Αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται.
Ὃς Μενελάῳ δῶκε δύ' ἀργυρέας ἀσαμίνθους,
Δοιοὺς δὲ τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα·
Χωρὶς δ' αὖθ' Ἑλένῃ ἄλοχος πόρε κάλλιμα δῶρα,
Χρυσῆν τ' ἠλακάτην, τάλαρόν θ' ὑπόκυκλον ὄπασσεν,
Ἀργύρεον, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράαντο·
Τόν ῥά οἱ ἀμφίπολος Φυλὼ παρέθηκε φέρουσα,
Νήματος ἀσκητοῖο βεβυσμένον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Ἠλακάτη τετάνυστο ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχουσα.
Ἕζετο δ' ἐν κλισμῷ, ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν·
Αὐτίκα δ' ἥγ' ἐπέεσσι πόσιν ἐρέεινεν ἕκαστα,
Ἴδμεν δή Μενέλαε διοτρεφὲς οἵ τινες οἵδε
Ἀνδρῶν εὐχετόωνται ἱκανέμεν ἡμέτερον δῶ;
Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω· κέλεται δέ με θυμός.
Οὐ γάρ πω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα (σέβας μ' ἔχει εἰσορόωσαν)
Ὡς ὅδ' Ὀδυσσῆος μεγαλήτορος υἷι ἔοικε
Τηλεμάχῳ, τὸν ἔλειπε νέον γεγαῶτ' ἐνὶ οἴκῳ
Κεῖνος ἀνήρ, ὅτ' ἐμεῖο κυνώπιδος εἵνεκ' Ἀχαιοὶ
Ἤλθεθ' ὑπὸ Τροίην, πόλεμον θρασὺν ὁρμαίνοντες.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Οὕτω νῦν καὶ ἐγὼ νοέω γύναι ὡς σὺ ἐΐσκεις,
Κείνου γὰρ τοιοίδε πόδες, τοιαίδε τε χεῖρες,
Ὀφθαλμῶν τε βολαί, κεφαλή τ', ἐφύπερθέ τε χαῖται.
Καὶ νῦν ἤτοι ἐγὼ μεμνημένος ἀμφ' Ὀδυσῆϊ,
Μυθεόμην ὅσα κεῖνος ὀϊζύσας ἐμόγησεν
Ἀμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ὁ πικρὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβε,
Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχών.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Κείνου μέντοι ὅδ' υἱὸς ἐτήτυμον, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλὰ σαόφρων ἐστί, νεμεσσᾶται δ' ἐνὶ θυμῷ,
χ. ἀπισομίας Ὧδ' ἐλθὼν τὸ πρῶτον, † ἐπεσβολίας ἀναφαίνειν
Ἄντα σέθεν, τοῦ νῶϊ θεοῦ ὣς τερπόμεθ' αὐδῇ.
Αὐτὰρ ἐμὲ προέηκε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ
χ. πομπις Τῷ ἅμα † πομπὸν ἕπεσθαι. ἐέλδετο γάρ σε ἰδέσθαι,
Ὄφρα οἱ ἤ τι ἔπος ὑποθήσεαι, ἠέ τι ἔργον.
Πολλὰ γὰρ ἄλγε' ἔχει πατρὸς πάϊς οἰχομένοιο,
χ. ἄλλοι Ἐν μεγάροις, ᾧ μὴ † πολλοὶ ἀοσσητῆρες ἔωσιν·
Ὡς νῦν Τηλεμάχῳ ὁ μὲν οἴχεται, οὐδέ οἱ ἄλλοι
Εἴσ' οἵ κεν κατὰ δῆμον ἀλάλκοιεν κακότητα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ φίλου ἀνέρος υἱὸς ἐμὸν δῶ
Ἵκεθ', ὃς εἵνεκ' ἐμεῖο πολέας ἐμόγησεν ἀέθλους.
Καί μιν ἔφην ἐλθόντα φιλησέμεν ἔξοχον ἄλλων
Ἀργείων, εἰ νῶϊν ὑπεὶρ ἅλα νόστον ἔδωκε
Νηυσὶ θοῇσι γενέσθαι Ὀλύμπιος εὐρύοπα Ζεύς·
Καί κέ οἱ Ἄργεϊ νάσσα πόλιν, καὶ δώματ' ἔτευξα,
Ἐξ Ἰθάκης ἀγαγὼν σὺν κτήμασι καὶ τέκεϊ ᾧ,
Καὶ πᾶσιν λαοῖσι, μίαν πόλιν ἐξαλαπάξας,
Αἳ περιναιετάουσιν, ἀνάσσονται δ' ἐμοὶ αὐτῷ·
Καί κε θάμ' ἐνθάδ' ἐόντες ἐμισγόμεθ'· οὐδέ κεν ἡμέας
Ἄλλο διέκρινε φιλέοντέ τε τερπομένω τε,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.
Ἀλλὰ τὰ μέν που μέλλεν ἀγάσσεσθαι θεὸς αὐτός,
Ὃς κεῖνον δύστηνον ἀνόστιμον οἶον ἔθηκεν.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.
Κλαῖε μὲν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα,

Aegyptiacis, ubi plurima in ædibus bona iacent,
Qui Menelao dedit duo argentea labra,
Geminos uerò tripodas, decem uerò auri talenta:
Seorsim .v. rursus Helena uxor dederat pulchra dona,
Aureamq́; colum, talarumq́; rotundum præbuit
Argenteum, auro uerò labia immixta erant:
Hunc sanè ei ancilla Phylo, apposuit ferens,
Filo elaborato repletum: cæterum super eum
Colus extensa erat uiolaceam lanam habens.
Sedit uerò in sella, scabellum uerò sub pedibus erat:
Continuò .a. illa uerbis maritum interrogabat singula,
Scimúsne Menelae rex quinam hi
Viri gloriantur uenisse nostram domum?
Mentiar, an uerum dicam: iubet me animus.
Nullum enim unquam puto similiter adeò uidisse
Neq; uirũ neq; mulierẽ (admiratio me tenet aspicientẽ)
Vt iste Vlyssis magnanimi filio similis
Telemacho, quem reliquit recens natum domi sua
Ille uir, quando mei impudica gratia Græci
Venerunt ad Troiam, bellum audax excitantes,
Hãc uicissim respondẽs alloquutus est flauus Menelaus
Sic nunc ego cognosco uxor ut tu putas.
Illius enim eiusmodi pedes eiusmodiq́; manus,
Oculorumq́; iactus caputq́; & superna coma.
Et nunc sanè ego recordatus de Vlysse;
Loquebar quantas ille ærumnas patiens tolerauit
Pro me: cæterũ hic amaras à palpebris lacrymas stillat,
Chlænam purpuream oculis obtendens.
Hũc rursus Nestorides Pisistratus contrà alloquutus (est,
Atrida Menelae à Ioue nutrite dux populorum,
Illius quidẽ certè hic filius est, uerè quemadmodũ dicis:
Sed modestus est. indignum putat in animo,
Hunc ueniens primùm, iactationes uerborum ostẽtare
Coram te, cuius nos dei tanquam delectamur uoce.
Cæterùm me præmisit Gerenius eques Nestor
Hunc simul comes sequerer, cupit enim te uidere,
Vt ei aut uerbis consulas, siue reipsa.
Plurimos enim dolores patitur ob patrẽ filius absentẽ:
Domi suæ, cui non multi auxiliatores sunt:
Sic nunc Telemacho est: hic quidem abest, neq; alij
Sunt, qui per populum auertere possent calamitatem.
Hũc .a. uicissim respõd. alloquu. est flauus Menelaus,
Papè, quàm certè amici uiri filius meam domum
Peruenit, qui mei gratia plurima subijt certamina.
Atq; ipsum statuebã reuersum amaturũ esse præcipuũ
Græcorum, si nobis super mare reditum dedisset
Nauibus uelocibus fieri Olympius latè tonans Iupiter:
Et sanè ei in Argo erexissẽ urbẽ & ædes ædificassem,
Ex Ithaca ferens cum facultatibus & filio suo,
Et omni populo, una urbe euacuata earum,
Quæ circum habitabantur, imperantur .a. à meipso:
Et sanè crebrò hic unà fuissemus uersati: neq; nos
Aliud diremisset amantesq́; oblectantesq́;,
Antequam mortis nigra nebula obruisset.
Sed hæc quidem fortè erat ut inuideret deus ipse,
Qui illum infelicem absq; reditu solùm reddidit.
Sic ait, his uerò omnibus desideriũ excitauit luctus.
Flebat quidem Argiua Helena ex Ioue nata.

Flebat

Flebat etiam Telemachusq; & Atrides Menelaus:
Neq; sanè Nestoris filius absq; lacrymis habebat oculos,
Recordabatur enim in animo inculpati Antilochi,
Quē sanè Auroræ interfecit splendidæ inclytus filius:
Huius ille recordatus uerba uolatilia dixit,
Atride supra alios immortales te prudentem esse
Nestor dicebat ille senex, quando recordaremur tui
Suis in domibus, & nos mutuò alloqueremur.
Quare nunc si fortè licet, pareas mihi: non enim ego
Delector flens post cœnam, sed cùm aurora
Erit manè genita neq; quicquam molestè feram
Flere, quicunq; mortuus fuerit mortaliū & fatū cōseq.
Illud certè munus solū est miserorū mortaliū (fuerit.
Tondereq; comas, profundereq; lacrymas à genis.
Etenim meus mortuus est frater neutiquam ignauus
Græcorum: scies autem tu, non enim ego
Obuiam fui neq; uidi: supra alios ferunt fuisse
Antilochū, supra alios quidē currendo uelocē bellatorē.
Hūc mutuis uerbis excipiēs alloq. est flauus Menelaus:
Amice, quandoquidē talia dixisti quæcunq; prudēs uir
Diceret & faceret, & qui maior natu esset:
(Eius etenim patris qui etiam prudentia loqueris:
Faciliter insignis proles uiri cui Saturnius
Honorem dedit, & dum nuberet nasceretur[q;]:
Quemadmodū nūc Nestori dedit assiduè dieb. omnib.
Ipsum quidem molliter senescere domi suæ,
Filios rursus prudentes, & hasta esse optimos)
Nos uerò fletum relinquamus qui prius incidit:
Cœnæ.a. rursus memores simus, manibus uerò aquam
Profundant: sermones.a. etiam manè erunt
Telemacho & mihi ad colloquendum inuicem.

Κλαῖε δὲ Τηλέμαχός τε καὶ Ἀτρείδης Μενέλαος·
Οὐδ᾽ ἄρα Νέστορος υἱὸς ἀδακρύτω ἔχεν ὄσσε.
Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Τὸν ῥ᾽ Ἠοῦς ἔκτεινε φαεινῆς ἀγλαὸς υἱός·
Τοῦ ὅγ᾽ ἐπιμνησθεὶς ἔπεα πτερόεντ᾽ ἀγόρευεν,
Ἀτρείδη, περὶ μέν σε βροτῶν πεπνυμένον εἶναι
Νέστωρ φάσχ᾽ ὁ γέρων ὅτ᾽ ἐπιμνησαίμεθα σεῖο
Οἷσιν ἐνὶ μεγάροισι, καὶ ἀλλήλους ἐρέοιμεν.
Καὶ νῦν εἴ τι που ἐστί, πίθοιό μοι· οὐ γὰρ ἔγωγε
Τέρπομ᾽ ὀδυρόμενος μεταδόρπιος· ἀλλὰ καὶ ἠὼς
Ἔσσεται ἠριγένεια· νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδὲν
Κλαίειν, ὅς κε θάνῃσι βροτῶν καὶ πότμον ἐπίσπῃ.
Τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
Κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ᾽ ἀπὸ δάκρυ παρειῶν·
Καὶ γὰρ ἐμὸς τέθνηκεν ἀδελφεός, οὔτι κάκιστος
Ἀργείων· μέλλεις δὲ σὺ ἴδμεναι· οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἤντησ᾽, οὐδὲ ἴδον· περὶ δ᾽ ἄλλων φασὶ γενέσθαι
Ἀντίλοχον, πέρι μὲν θείειν ταχὺν, ἠδὲ μαχητήν.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὦ φίλ᾽, ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ᾽ ἂν πεπνυμένος ἀνὴρ
Εἴποι καὶ ῥέξειε, καὶ ὃς προγενέστερος εἴη·
(Τοίου γὰρ καὶ πατρὸς, ὃ καὶ πεπνυμένα βάζεις·
Ῥεῖα δ᾽ † ἀρίγνωτος γόνος ἀνέρος ᾧ τε Κρονίων γρ. ἀρίγνωτε γόνος
Ὄλβον ἐπικλώσῃ γαμέοντί τε γεινομένῳ τε·
Ὡς νῦν Νέστορι δῶκε διαμπερὲς ἤματα πάντα,
Αὐτὸν μὲν λιπαρῶς γηρασκέμεν ἐν μεγάροισιν,
Υἱέας αὖ πινυτούς τε καὶ ἔγχεσιν εἶναι ἀρίστους)
Ἡμεῖς δὲ κλαυθμὸν μὲν ἐάσομεν, ὃς πρὶν ἐτύχθη·
Δόρπου δ᾽ ἐξαῦτις μνησώμεθα, χερσὶ δ᾽ ἐφ᾽ ὕδωρ
Χευάντων· μῦθοι δὲ καὶ ἠῶθέν περ ἔσονται
Τηλεμάχῳ καὶ ἐμοί, διαειπέμεν ἀλλήλοισιν.

COMMENTARIVS.

ἐκ δ᾽ Ἑλένη) Quanquam ea quæ excidium Troianum subsecuta sunt, Homerus non scripsit: tamen hoc constat, credidisse illū Menelaum Helenam in pristinum coniugij statum recepisse. Cui assentitur Dictys Cretensis lib. 5. Quin & suadentibus multis, Helenā esse interimendam, dicitur Menelaus amorem coniugij etiamnum retinens, intercessu Vlyssis perfecisse, ut illa sibi incolumis traderetur. Eam nunc Homerus nobis proponit cum ornatu, qui mulieres frugi maximè deceat, nimirum lanificio occupatam. Iis enim instructa, quæ ad illud opus pertinent, thalamum in quo hospites consederant, ingreditur, comitantibus ancillis, quarum singula instrumentum illius operis dominæ præcedenti gestat. Notandum est autem, non easdem ancillas hic Helenæ tribui, quas in Iliade: quia non uidebatur consentaneum honestum, eas quæ facinoris illius fuerant participes, adhuc dominæ inseruire, ut refert ex ueterum sententia Eustathius. Ego potiùs dixerim, potentissimæ Reginæ Helenæ multas affuisse famulas, ideoq; hic alias exhiberi propter diuersitatem, & ad copiam designandam.

ἐς Μενέλαϊ) Duo hic notanda esse arbitror. Primùm, dona à uiro offerri, à muliere mulieri. Deinde utrique conuenientia. Menelao, quæ ad domus ornamenta & sumptus necessarios pertinent: Helenæ, quæ ad lanificium, nimirum colum, & talarum: utraque non uilia, sed aurea & argentea, quòd talia etiam dignitati Helenæ maximè congruebant, & donantis etiam magnificentiā cū liberalitate coniunctam testabantur.

ἕζετ᾽ ἐν κλισμῷ) Hoc etiam prætereundum non esse censeo, non prius Helenam sermonem exorsam, quàm cōsedisset: siue hoc maiestati regiæ conueniret, siue quod aliter lanificij opus non posset aggredi. Verisimile est autem, eam antequam operi manū admouisset, Menelaum allocutam, uel paulo post.

ψεύσομαι ἦ ἔτυμον ἐρέω; κέλεται δέ με θυμός) Hoc ij propriè dicunt, qui aliquid animo uersantes ambiguum, tandem quod illis potius uidetur, enunciant: quod animi est officium, effingentis ea quæ ipse meliora iudicet, in quo acquiescit, ulteriusq; dubitandum esse non censet. Sic Helena aspecto Telemacho, quanquam eum similem Vlyssi iudicet, non ausa tamen id pro certo & indubitato pronunciare: id se dicturam dicit, quod ipsa animo concipit, & ut negocium imaginata est. Sed & uidetur Poeta intellexisse, esse in homine primos motus, in quibus rarum sit sagaces nimirum & instructos prudentia allucinari. Vnde audacior facta est Helena ad ea dicenda, quæ sa primùm animo illius obtulerant quasi se non aberrare aut decipi à cogitatione intelligeret. Quòd autem à similitudine Telemachi cum Vlysse eum huius filium esse, conijcit, id prudenter facit: quia hoc pacto mulierum generi patrocinatur, cuius maximè interest, filios parentum imaginem referre, ut absit adulterij suspicio. Et hoc mihi uidetur uoluisse Athenæus, in hunc locum sic dicens, πάνυ γὰρ αἱ γυναῖκες διὰ τὸ παρατηρεῖσθαι τὴν ἀλλήλων σωφροσύνην, δειναὶ καὶ τὰς ὁμοιότητας τῶν παίδων πρὸς τοὺς γονεῖς ἐλέγξαι. id est: Omnino enim mulieres quòd suam inuicem continentiam obseruent, possunt similitudines liberorum ad parentes arguere.

ἐμεῖο κυνώπιδος) Sæpissimè hæc uerba Helenæ tribuit Poeta, de quibus nos in Iliade aliquando diximus. Dio Prusæus autem, qui historiam Troianæ expeditionis ex Aegyptijs retulit, negat hoc adulterium Helenæ: sed eam Paridi legitimo coniugio à parentibus traditam peruincit, ut nos in Prolegomenis Iliados memorauimus.

κείνου γὰρ τοιοίδε πόδες. De his coniecturis diximus suprà lib. 1. ubi & huius loci meminimus. Duo sunt, ex quibus hūc esse Vlyssis filium arguit Menelaus. Primùm, corporis habitus similis, quoad pedes, manus, oculorum iactus, caput, & comæ: deinde, quòd ad Vlyssis mentionem lacrymas profuderit, quod facturus non sit, nisi ei arctissimo sanguinis uinculo coniunctus. Alium autem non posse hunc existimari quàm filium, ex præcedentibus signis confirmatur: nam alioqui poterat & alius Vlyssis cōsanguineus in fletum effundi. Vtrumq; ergo ad certissimum argumentum concurrere oportet.

[illegible] Noluit Poeta Pisistratū quasi κωφὸν πρόσωπον inducere, sed illi etiam loquendi suas partes tribuit opportunè. Nā cùm illi duo Menelaus & Helena super Telemacho ambigerent, oportuit eos in sententia confirmari, & id propriè ab ipso Telemacho præstandum esse uidebatur; sed tum dolor tum iuuenilis etiam uerecundia fauces illi præcludebant, ut ne hiscere quidem auderet;

deret uel, ut Pisistratus dicit, quòd non honestum existimaret, se iactantia odiosa pro Vlyssis filio uenditare: ideò Pisistratus officio ueri socij, cuius est sodali qualibet occasione adesse, functus, rem, ut est, coniugibus exponit, pariterq́ Telemachum, ficta, ni fallor, causa tuetur & excusat à silentij culpa. Tum uero ipse etiam de se pauca, docetq́ non rogatus, quis ipse sit, ac susceptæ peregrinationis huius causas explicat ipsius Telemachi nomine: cuius in fine orationis perstringit casum domesticum, quòd illius bona à procis tam misere dilapidentur.

τοῦτο ϑεν. Intelligit Pisistratus, noluisse Telemachum sui commemoratione egregios Menelai sermones interturbare, ideoq; tandiu ab ea sese compescuisse, ne statim molestus esset tam humano hospiti ac morosus: quod futurum uidebatur, si sui iniecta mentione orationis illius contextum abrupisset. Nam repetatur memoria series peracti iam negotij. Ingrediuntur ædes noui isti hospites, admirantur earum splendorem, lauacris utuntur, ad Menelaum accedentes mensæ assident, ibi epulantur nullo habito sermone: post remotas dapes obstupefactus Telemachus in tam magnifico ornatu eius laudes Pisistrato insusurrat, hinc data loquendi ansa Menelao, ille sub finem Vlyssis meminit, Telemachus patris nomen exaudiens lacrymatur: prodit Helena, quæ eum filium Vlyssis coniicit, ut & Menelaus. Itaq; nusquam locus Telemacho de se uerba faciendi, nisi importune. Nam in ipso initio id fieri iã docuimus, habitum fuisse nimirum pro indecoro: exinde uero sermonũ series nullum ei loquendi interuallum reliquit. Præterea quòd Telemachum & se noũ Menelai ut dei esse admiratos, & ea proinde delectatos dicit Pisistratus, modeste laudauit Menelaũ: hoc est, non prolixa oratione, sed ea quæ multum complectitur. Et id fecit nouitas inaudita rerum, quas Menelaus suæ narrationi inseruit: quæ iuuenum animos sic perculit, ut nõ iam reliquis hominibus comparandum eum censerent, cui tam uaria essent cognita, sed ipsi Deo. Qui loquendi modus uulgaris est ac usitatus. Adde quod apud Homerum eloquentiæ laude Menelaus bene audit, qua historiæ recentis non parum exornari solet, & in sui attentionem mirifice animos audientium attrahere non sine dicentis admiratione.

ἀ πόποι, Rursus oblata occasione refricat Menelaus amicitiæ mentionem, qua in Vlyssem affectus est, ut se non leui lætitia perfundi testetur, qui tanti amici filium hospitio exceperit. Quod ut magis confirmet, ea commemorat, quæ Vlyssi, si rediisset, præstiturus fuerat in gratiam tot laborũ, quos ipse sui gratia in expeditione Troiana pertulerat. Vbi se pro rege Argi uenditat, quod tamẽ pernegat sacerdos ille Aegyptius apud Dionem Proiæom.

μνησάμενος γὰρ)Causa lacrymarum Pisistrati tribuitur recordationi mortui fratris Antilochi. Atqui Vlyssis tantũm facta erat à Menelao mentio, mirumq; uideri possit, cur non illius gratia fleuisse dicatur. Sed cum Pisistratus neque Vlyssem alioqui nosset, nisi de nomine, neque illi ullo beneficij aut amicitiæ uinculo deuinctus esset, non potuit ad eius memoriam commoueri, nec satis grauis causa erat, cur ille ob eum lacrymaretur. Quod cum Poeta intelligeret, aliud finxit, quod illi fletum cieret: nimirum quòd recordatus sit Antilochi, quem ante Troiam Memnon interfecit. De illo ergo id dici potest, quod simili in casu de puellis illis in Iliade dictum est, quæ Πάτροκλον πρόφασιν lugebant. id est, sub Patrocli specie suos casus, id est cum prætexerent ac simularent se Patroclum deflere. Sic etiam Pisistratus οὐ ταύτῃ προφάσει luxit. Nam qui aderant, nihil aliud eius lacrymis causæ esse arbitrabantur, quam cæteris, nimirum Vlyssem: sed Poeta in animorum abdita penetrat. Tamen leuis fuit proculdubio Pisistrati luctus, ut qui reliquos primùm consolari potuerit: itaque de eo Homerus non dixit, ἔκλαιεν ut de cæteris, quos affatim lacrymatos par est. sed, οὐκ ἦν ἀδάκρυτος simpliciter.

πεπνυμένῳ)Artificiose exorditur ab ipsius Menelai laude, ut eius animum sibi conciliet. Laudat autem illius prudentiam: quæ cùm in eo maxime uersetur, non solum ut per nos ipsi prudenter nos geramus, sed ut etiam recte monentibus obtemperemus: ideò petit Pisistratus, ut qui alioqui prudens est Menelaus, quod se à patre intellexisse testatur, talem se nunc exhibeat in audiẽdo ipsius cõsilio. Quod quam rectum sit, ipsius Menelai uerba sequentia demonstrabunt.

νεμεσσῶμαι)Quid senex Menelaus iuueni Pisistrato monenti auscultet? Videretur sanè temerè sic loqui Pisistratus, qui tantum sibi arroget, ut senem ad suam sententiam trahat, quem ætatis ratione longe prudentiorem fuisse consentaneum est. Sed intelligit etiã Poeta, non esse animaduertendam in iuuene loquente ætatem, sed ea quæ dicit, adeo ut ne seniores quidem illius monita aspernari possint. Itaq; non est catholicum illud quod est infra Odys. 7. αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν. Iuuenes semper stultescunt. Sed aliquando illud Menandri quibusda competit, μὴ τὸν βλέψῃς, εἰ νεώτερος λέγω, ἀλλ' εἰ φρονοῦντος τοὺς λόγους ἀνδρὸς λέγω. id est. Ne respicias an iunior ætate dicam, sed an prudentis uiri sermones proferam.

οὐ γὰρ ἔγωγε)Post cœnam lacrymis se non delectari dicit Pisistratus, uerecundatus dicere id decorum non esse: quia posset dici, eos ubi uino se satis ingurgitàrunt, præ copia humoris ex ebrietate contracti in lacrymas erumpere, quod ueritus ipse Vlysses dicitur infra Odys. 19. Ne me cogas flere, inquit ad Penelopen, mei generis commemoratione, μή τίς μοι δμῳῶν νεμεσήσεται, ἠὲ σύ γ' αὐτή, φῇ δὲ δακρυπλώειν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ. id est, Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, uel tu ipsa. Dicas autem lacrymas spargere grauatum me mentibus uino.

ἀλλὰ καὶ ἠώς)Ne uideatur Pisistratus omnem exuisse humanitatem, qua ad lugendos mortuos nullus est qui non afficiatur: docet se non omnino recusare hoc officium lacrymandi, sed in tempus commodius differre, nimirum in auroram, ubi ieiunus cum nulla ebrietatis suspicione melius lacrymari poterit. Adde quòd saturitatis iam conuiuio tristitia & luctus non parum detrimenti afferunt. Quo etiam respexisse Pisistratum facile crediderim.

κείρασθαί τε κόμην)De hoc more tondendi comas, & lugendi mortuos, satis diximus anteà in Iliade.

ἤ τι κάκιστος)Hoc modestum fratris encomium paulo post amplificat, cum dicit, πρὸς δ' ἄλλον φασὶ γενέσθαι Ἀντίλοχον, περὶ μὲν θείειν ταχὺν ἠδὲ μαχητήν.

ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα)Probat Menelaus Pisistrati consilium, illudq; Menandri, quod anteà memorabamus, sequutus est: tantumq; abest ut ob eius ætatem iuuenilem uerba eius aspernetur, ut ea potiùs talia esse affirmet, qualia & à seniore proferri possint. Itaque de Pisistrato illud Euripidis dici posit, νεότης σοφία θ' ὅταν εἰς ἓν ἔλθωσ' ἄξι' ἐνθυμήματος: Cum iuuentus & prudentia in unum concurrunt, res est admiratione digna.

τοίου γὰρ καὶ πατρὸς)Nihil est parentes optimos corpore referre, si eos animo non repræsentamus, eorumq; uirtutes imitamur. Nã si ex Thersite optamus Achillem fieri potius quam ex Achille Thersitem, meritò ex Achille Achillem optabimus, & ex Nestore prudente prudentem Pisistratum natum esse laus est non exigua, tum quòd per se illud amabile, tum quòd etiam rarum est. παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται, ut diximus suprà lib. 2.

ἤματα πάντα)Beatum iurè Menelaus pronunciat in rebus humanis, duabus de causis. primùm, quod in priuatis ædibus senectutem pacatè & suauiter transigat: deinde, quòd filios suos tum prudentes tum fortes habeat. Prudentes dixit, propter hunc Pisistratum: fortes, propter Antilochum. Est autem non leue parentibus solatium, cum in decrepita iam ætate filijs eiusmodi fruũtur, quales hic describit Menelaus. Et hoc Menander sic dixit:

οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρὶ	*Non potest ulla maior esse patri uoluptas*
ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα	*Quàm temperatum & prudentem uidere aliquem*
τῶν ἐξ ἑαυτοῦ. id est:	*Eorum qui ex se prognati sunt.*

Et alibi, εὐδαιμονία τίς ἐστιν, υἱὸς νοῦν ἔχων. *Felicitas est filius prudens patri.* Et Euripides in Ione,

ἐμοὶ μὲν πλοῦτός τε παρὼν	*Mihi quidem & diuitiæ præferantur*
βασιλικοῖς θαλάμοις τ' εἴη	*Et regij thalami*
τροφαὶ κηδεῖοι κεδνῶν τεκέων.	*Educationes propriæ melyorum filiorum.*

δόρπου δ' ἐξαῦτις)Eustathius noster in huoc locũ sic ait: δοκοῦσιν οἱ παλαιοὶ καὶ μετὰ κλαυθμὸν δειπνεῖν ὡς εἰς ἀποτροπιασμόν τινα. id est: Videntur ueteres etiam post luctum lautisse in expiationem quandam. Sed ego amplius quæro, qualis sit huiusmodi cœna, quæ tũ citò post illam priorem exhibita est. Athenæus lib. 1. ubi quatuor nomina ueterum cœnarum (Per cœnas hic tẽpora intelligi uolo uaria, quibus cibi in die capiuntur) nimirum ἀκράτισμα, ἄριστον, ἑσπέρισμα, δεῖπνον recensuit: tandem cum uideret hæc ad nullum referri posse, dixit peculiare fuisse hoc Menelai conuiuium, nimirum alio modo institutum, quàm reliqua. Siquidẽ licet paulò antè à cibis quieuerint, nunc tamen pauco intersecto tempore ad eos capiendos se componunt.

Ὣς ἔφατ'. Ἀσφαλίων δ' ἄρ' ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευεν,	*Sic ait, Asphalion uerò aquam manibus infudit*
Ὀτρηρὸς θεράπων Μενελάου κυδαλίμοιο.	*Sedulus famulus Menelai gloriosi.*

Hi

Hi uerò ad cibos paratos appositos manus mittebant.
Ibi tum alia excogitauit Helena è Ioue nata.
Protinus sanè in uinũ misit pharmacũ unde bibebãt,
Absq; dolore & ira, malorum obliuionem inducens.
Qui illud deglutierit postquam crateri mixtum erit:
Non utiq; tota die pfundere poterit lacrymas à palpe-
Neq; si ei mortui fuerint materq; paterq;, (bris
Neq; si ei coràm fratrem aut charum filium
Ferro trucidarent, ipse uerò oculis uideret.
Talia Iouis filia habebat pharmaca utilia
Bona, quæ illi Polydamna præbuit Thonis uxor
Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima quidẽ salubria mixta, multa letha-
Medicus uerò unusquisq; peritus supra omnes (lia,
Homines: sanè enim Pæonis sunt ex generatione.
Cæterũ postquã sanè immisit, iussitq; uinũ infundere,
Denuò uerbis excipiens alloquutus est,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, atq; etiam hi
Virorum fortiũ filij (porrò Deus alterum post alterum
Iupiter bonumq; malumq; tribuit, potest.n.omnia)
Quare nunc conuiuamini sedentes in domibus,
Et sermonibus delectamini: decentia.n. ordine dicam.
Omnia quidem nõ ego enarrare queam, neq; nominare
Quot Vlyssis patientis sunt certamina:
Sed qualiter istud fecit & sustinuit fortis uir
Populo in Troianorum, ibi passi estis ærumnas Græci:
Seipsum plagis indecentibus domando,
Vilibus pannis circumiectus ad humeros seruo similis,
Virorum hostium ingressus est urbem latam:
Alteri uerò seipsum uiro dissimulans assimulauit
Medico, qui neutiquã talis erat apud naues Græcorum
Huic similis ingressus est Troianorũ urbẽ, illi.v. ignora
Omnes: ego uerò ipsum sola agnoui talem, (bant
Et ipsum interrogabã: ille.v. astutia tergiuersabatur.
Sed quando certè ipsum laui & unxi oleo,
Vestibus autem indui & iuraui ualidũ iuramentum,
Non ante Vlyssem Troianis me edituram,
Quàm ipse ad naues celeres tentoriaq; peruenisset:
Et tandem mihi omnem rem aperuit Græcorum.
Plurimos aũt Troianorũ cùm interfecisset longo ferro,
Venit ad Græcos: astutiam uerò induxit multam,
Ibi aliæ Troianæ stridulè eiulabant: sed meum pectus
Gaudebat. nam iam mihi corde uersum erat redire
Rursus domum: damnum uerò deflebam quod Venus
Dederat, quando me duxit huc chara à patria terra,
Filiamq; meam defraudans, thalamumq;, maritumq;,
Nullius rei indigentẽ, neq; mente, neq; pulchritudine.
Hæc uerò dictis excipiẽs alloqu. est flauus Menelaus,
Et certè hæc omnia uxor ut decet dixisti:
Iam quidem multorum cognoui cõsiliumq; mentemq;
Virorum heroum, multamq; peragraui terram:
Sed nondum talem ego uidi oculis,
Qualis Vlyssis patientis erat gratum pectus,
Quale etiam illud fecit & sustinuit fortis uir,
Equo in polito, ubi insidebamus omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & fatum inferentes,
Venisti deinde illuc: iussisse autem te debuit
Deus, qui Troianis uoluit gloriam præbuisse,

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα.
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,
Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
Ὃς τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη,
Οὔ κεν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν,
Οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίη μήτηρ τε πατήρ τε,
Οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν ἢ φίλον υἱὸν
Χαλκῷ δηιόῳεν, ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῷτο.
Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
Ἐσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυ-
Ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων (γρά.
Ἀνθρώπων· ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐνέηκε, κέλευσέ τε οἰνοχοῆσαι,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπεν,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφές, ἠδὲ καὶ οἵδε
Ἀνδρῶν ἐσθλῶν παῖδες (ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ· δύναται γὰρ ἅπαντα)
Ἤτοι νῦν δαίνυσθε καθήμενοι ἐν μεγάροισι,
Καὶ μύθοις τέρπεσθε· ἐοικότα γὰρ καταλέξω.
Πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσσοι Ὀδυσσῆος ταλασίφρονός εἰσιν ἄεθλοι·
Ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί·
Αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας,
Σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλών, οἰκῆϊ ἐοικώς,
Ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυ πόλιν εὐρυάγυιαν·
Ἄλλῳ δ' αὐτὸν φωτὶ κατακρύπτων ἤϊσκε
Δέκτῃ, ὃς οὐδὲν τοῖος ἔην ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν·
Τῷ ἴκελος κατέδυ Τρώων πόλιν. οἱ δ' ἀβάκησαν
Πάντες· ἐγὼ δέ μιν οἴη ἀνέγνων τοῖον ἐόντα,
Καί μιν ἀνηρώτων· ὁ δὲ κερδοσύνῃ ἀλέεινεν.
Ἀλλ' ὅτε δή μιν ἐγὼ λόεον καὶ χρῖον ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσα, καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μὴ μὲν πρὶν Ὀδυσῆα μετὰ Τρώεσσ' ἀναφῆναι
Πρίν γε τὸν ἐς νῆάς τε θοὰς κλισίας τ' ἀφικέσθαι·
Καὶ τότε δή μοι πάντα νόον κατέλεξεν Ἀχαιῶν.
Πολλοὺς δὲ Τρώων κτείνας ταναήκεϊ χαλκῷ,
Ἦλθε μετ' Ἀργείους, κατὰ δὲ φρόνιν ἤγαγε πολλήν.
Ἔνθ' ἄλλαι Τρῳαὶ λίγ' ἐκώκυον, αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', ἐπεὶ ἤδη μοι κραδίη τέτραπτο νέεσθαι
Ἂψ οἶκόνδ'· ἄτην δὲ μετέστενον, ἣν Ἀφροδίτη
Δῶχ', ὅτε μ' ἤγαγε κεῖσε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἴης,
Παῖδά τ' ἐμὴν * νοσφισαμένη, θάλαμόν τε, πόσιν τε, γρ. νοσφισσαμένω
Οὔ τευ δευόμενον, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτε τι εἶδος.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα γύναι κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Ἤδη μὲν πολέων ἐδάην βουλήν τε νόον τε
Ἀνδρῶν ἡρώων, πολλὴν δ' ἐπελήλυθα γαῖαν·
Ἀλλ' οὔπω τοιοῦτον ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οἷον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος † ἔσκε φίλον κῆρ. κ. ἔχε
Οἷον καὶ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ,
Ἵππῳ ἔνι ξεστῷ, ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες,
Ἦλθες ἔπειτα σὺ κεῖσε· κελευσέμεναι δέ σ' ἔμελλε
Δαίμων, ὃς Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι,

Καί τοι Δηΐφοβος θεοείκελος ἕσπετ' ἰούσῃ.
Τρὶς δὲ περίστειξας κοῖλον λόχον ἀμφαφόωσα,
Ἐκ δ' ὀνομακλήδην Δαναῶν ὀνόμαζες ἀρίστους,
Πάντων Ἀργείων φωνὴν ἴσκουσ' ἀλόχοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ Τυδείδης καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἥμενοι ἐν μέσσοισιν, ἀκούσαμεν ὡς ἐβόησας.
Νῶϊ μὲν ἀμφοτέρω μενεήναμεν ὁρμηθέντε
Ἢ ἐξελθέμεναι, ἢ ἔνδοθεν αἶψ' ὑπακοῦσαι·
γρ. ἱεμένους Ἀλλ' Ὀδυσσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν * ἱεμένω περ.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀκὴν ἔσαν υἷες Ἀχαιῶν·
Ἄντικλος δὲ σέ γ' οἶος ἀμείψασθαι ἐπέεσσιν
Ἤθελεν· ἀλλ' Ὀδυσσεὺς ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε
Νωλεμέως κρατερῇσι, σάωσε δὲ πάντας Ἀχαιούς·
Τόφρα δ' ἔχ' ὄφρα σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλὰς Ἀθήνη.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Ἄλγιον· οὐ γάρ οἵ τι τάδ' ἤρκεσε λυγρὸν ὄλεθρον,
Οὐδ' εἴ οἱ κραδίη γε σιδηρέη ἔνδοθεν ἦεν.
γρ. ὄφρα ἐ... Ἀλλ' ἄγετ', εἰς εὐνὴν τράπεθ' ἡμέας, † ὄφρα κεν ἤδη
γρ. τερπώμεθα Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ † τερπώμεθα κοιμηθέντες.
Ὣς ἔφατ', Ἀργείη δ' Ἑλένη δμῳῇσι κέλευσε
Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,
Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας καθύπερθεν ἕσασθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·
Δέμνια δὲ στόρεσαν. ἐκ δὲ ξείνους ἄγε κῆρυξ.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο
Τηλέμαχός θ' ἥρως καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱός·
Ἀτρείδης δὲ καθεῦδε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Πὰρ δ' Ἑλένη τανύπεπλος ἐλέξατο δῖα γυναικῶν.

Et te Deiphobus deo similis sequebatur profectam,
Ter autem circumlustrati cauas insidias attrectans,
Nominatim uerò Græcorum nominabas optimates,
Omnium Græcorum uoce assimulata uxoribus:
Cæterùm ego & Diomedes & diuus Vlysses
Sedentes inter medios, audiuimus ut uocabas.
Nos quidem ambo prompti eramus facto impetu
Potius exire quàm intus rursus audire:
Sed Vlysses prohibuit & continuit quantūuis cupidos.
Ibi alij quidem omnes absq; uoce filij Græcorum:
Anticlus uerò te solus conuenire uerbis
Voluit: sed Vlysses os manibus compressit
Indesinenter fortibus, seruauit uerò oēs Græcos: (ua.
Tā diu detinuit, donec te seorsim adduxit Pallas Miner
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est,
Atride Menelaë à Ioue nutrite, dux populorum,
Durū est: non enim ei ista depulerunt tristem mortem,
Neq; si ei cor ferreum intus esset.
Sed agite ad cubile ducite nos, ut iam
Somno à dulci delectemur dormientes.
Sic ait, Argiua autem Helena ancillis præcepit
Cubilia sub porticu ponere, & stragula pulchra
Purpurea inijcere, sternereq; supernè tapetas,
Lanasq; imponere uillosas ad suprà cooperiendum.
Illæ ibant ex ædibus facem in manibus gestantes.
Cubilia uerò strauerunt, hospites autem eduxit præco.
Hi quidem in uestibulo domus illic dormiebant
Telemachusq; heros & Nestoris inclytus filius:
Atrides uerò dormiuit in recessu domus excelsæ,
Iuxta enim Helena lato peplo cubabat pstant. mulierū.

COMMENTARIVS.

νηπενθές τ' ἄχολόν τε) In Lexico exponemus quid sit νηπενθές: nunc mihi dicendum est, non posse me persuaderi hîc aliud esse quàm adiectiuum τοῦ φαρμάκου illius, quod Helena uino immiscuit. An uerò hoc uerum sit pharmacum, an quippiā allegoricum, multi disputant. Plutarchus & Macrobius de narratione Helenæ intelligunt, quæ mœrorem ac dolorem auditorum discusserit. Vtriusque locos tum propter huius rei pleniorem illustrationem, tum ob utriusq; inter se similitudinem placet huc describere. Sic ergo Plut. Sympos. lib. 1. Quæst. 1. οἱ μὲν ἐν τῇ βούγλωσσα καταμιγνύντες εἰς τὸν οἶνον, καὶ τοῖς ἀποβρέγμασι τῶν βοτανῶν, καὶ ἀδιάντου τὸ ἔδαφος ῥαίνοντες, ὡς τοῦτό τινα τοῖς κεκλημένοις εὐθυμίαν καὶ φιλοφροσύνην ἐνδιδόντες, ἀπομιμούμενοι τὴν Ὁμηρικὴν Ἑλένην ὑποφαρμάττουσαν τὸν ἄκρατον, οὐ συνορῶσιν ὅτι κἀκεῖνος ὁ μῦθος ἐκ περιελθὼν ἀπ' Αἰγύπτου μακρὰν ὁδὸν εἰς λόγους ἐπιεικεῖς καὶ πρέποντας τελευτᾷ. ἡ γὰρ Ἑλένη πίνουσιν αὐτοῖς διηγεῖται περὶ τοῦ Ὀδυσσέως —— οἷον ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ· αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας. τοῦτο γὰρ ἦν ὡς ἔοικε τὸ νηπενθὲς φάρμακον καὶ ἀνώδυνον, λόγος ἔχων καιρὸν ἁρμόζοντα τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασιν. id est: At nonnulli quidem buglossa uinum permiscentes, & uerbenacarum uel adiantorum aspergine pauimenta irrorant: quasi hæc quandam conuiuis lætitiam atque hilaritatem concilient, ad exemplum illius Homericæ Helenæ, quæ uinum nō nihil medicatum propinabat: non considerāt etiam illam fabulam longo itinere ex Aegypto usq; circumuagantem in sermones euasisse urbanos & congruos. Namq; commemorat illis potantibus Helena de Vlysse, quid fecerit & passus sit fortissimus uir, seipsum plagis fœdis affligens. Id scilicet mœrorem & dolorem discutiens pharmacum, oratio erat tempestiua & accommodata præsentibus animorū motibus & negotijs. Hæc ille. à quo desumpsit Macrobius Satur. lib. 7. cap. 1. his uerbis. Nam si Homeri latentem prudentiam scruteris altius, delinimentum illud quod Helena uino miscuit, νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν τ' ἐπίληθον ἁπάντων, non herba fuit, non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quæ hospitem mœroris oblitū flexit ad gaudium. Vlyssis enim præclara facinora filio præsente narrabat. Ergo paternam gloriam & singula eius fortia facta dicendo, animum filij fecit alacriorem, & ita credita est contra mœrorem uino remedium miscuisse. Huc usque Macrobius. Sed hæc allegorica interpretatio mihi non placet, neq; ullus probabit, si propius Homerica uerba intueatur. Siquidem expressè Homerus narrationem Helenæ ab hoc pharmaco distinguit. Quinimò si quidem ita sit intelligendum, ut ipsi uolunt, cur hoc illi pharmacum à Polydamna Thonis medici uxore datum obseruasset? cur eo nomine Aegyptum pharmaca omnigena ferentem laudasset? Deinde cur has uires huic pharmaco tribueret lacrymas omnibus sistendi, qui eo usi fuerint? An illa narratio sola Vlyssis adeò potens & efficax erit? Porrò aliud statuendum est, & cum Aegyptus inter cætera hoc habeat singulare, quòd pharmacorum sit feracissima, ut ipse Poeta paulò pòst pronunciabit, & reliqui testantur historici. hoc uerè fuisse aliquod pharmacum ex herbis quibusdam compositum, aut ex simplici, ut nonnulli uolunt, & nos paulò post dicemus. Cæterum abijt in prouerbium Helenæ crater (ut notant Rhodiginus uariarum lectionum libro 19. cap. 3. & Iunius in Adagijs) cuius exemplum est apud Philostratum in Sophistis, καὶ τὸ φρόντισμα τοῦτο ἄγαν ὑπάτιον, καὶ τὰ ἄχθη συνεκούφιζε τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις. De hoc loquutus est Plinius lib. 25. Homerus (inquit) primus doctrinarum & antiquitatis parens gloriam herbarum Aegypto tribuit, herbasq; Aegyptias à regis uxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes obliuionem tristitiæ afferēs, & ab Helena utiq; omnibus mortalibus propinandum. Porrò, inquit Cœlius, sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius cuiusnam modi foret pharmacum id, ex quibusq; concinnaretur, suspicati sunt esse buglossam: propterea quòd de ea sic prodiderit Galenus, καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλομένη εὐφροσύνης αἰτία γίνεται: id est, Vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt medicorum scientissimi euentus mirabilis eam censeri rationem, quòd sanguis inde clarior fiat, expurgatiorq;: porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar: id autem sic affectum, laudabilem sanguinem producere, unde cooriatur lætitia. Medicamenta uerò hoc genus dicebant [illegible], iuxta Aeschylum, quòd adhiberentur uelut [illegible] uel [illegible], &c. Hæc Cœlius loco memorato. Quod autem reuerà pharmacum fuerit, testatur Athenæus lib. 5. ait enim de Helena, εἰς τὸν οἶνον ἐμβαλεῖν πάντων τῶν νόσων φάρμακα: id est, In uinum inijcit salutara ad omnes morbos reuera pharmacum.

τῇ οἱ Πολύδαμνα) Conijcio Menelaū, cùm in Aegypto esset, ab hoc Thoni rege hospitio fuisse exceptum, & pro more usitato hospitalitatis ab eodem muneribus donatum, & Helenam ab eius uxore Polydamna. Tamen legisse me apud Aelianum de Animal. lib. 9. cap. 21.

cap. 21. meminit, cùm Thonis Aegyptiorum rex custodiendam accepisset Helenam à Menelao, per superiora Africæ circa Aegyptum & Aethiopiam oberrante, inq; eius amorem incidisset, & uim illi inferre conaretur, famam esse, illam uxori Thonidis Polydamnæ rem omnem aperuisse. Polydamnam uerò & metuentem, ne propter formam sibi aliquando præferretur Helena, & simul misecantem in Pharum (quæ insula est diuersis & multis serpentibus plena) eam exposuisse, & donauisse illi herbam serpentibus illic abundantibus aduersariam. cuius sensus (ut ferunt) quàm primùm perceptus est à serpentibus, illi passim in terram sese abdiderũt. Helena uerò herbam plantauit, quæ suo tempore semen serpentibus inimicum protulit, Heleniumq; appellatur. Ea si uera sunt, dicemus Homerum, cùm hæc intellexisset, potuisse fingere Helenæ à Polydamna donata quoq; alia fuisse pharmaca, eodem planè animo, quo herbam illam serpentalem. Quanquam malim priori meæ coniecturæ adhærere, cùm rem tam memorandam de proiecta in illam insulam Helena alioqui non esset prætermissurus.

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος) Laudat Aegyptios à rei medicæ peritia, quam *παγκρατῶς ἐπιστήμων* omnibus tribuit, nimirum ut medicorum pluralitas intelligatur. Vel etiam cùm adeò fœcundam pharmacis Aegyptum proponat, potuit etiam fingere omnes illic esse medicos, ut facilius credatur eadem pharmaca dignosci, ut ait Eustachius. Sed Herodorus in Euterpe hoc idem quod de pluralitate medicorum in ea regione diximus, confirmat. Nam ibi medicinam in hunc modum distributam esse ait, ut singulorum morborum sint medici, non plurium, itaq; omnia referta esse medicis. Alij enim sunt oculorum, alij dentium, alij alui & uicinarum partium, alij morborum occultorum, &c. Itaq; non sine causa Aegyptijs omnibus medicinæ facultatem tribuit propter innumerabiles eius gentis medicos, quò respiciens hyperbolicè loquutus est.

αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἐνίηκε) Ex his uerbis manifestè constat, reuerà pharmacum ab Helena conuiuarum poculis immixtum fuisse, neq; illud de narratione esse intelligendum: siquidem expressè dicit Poeta, post immissum pharmacum demum esse sermonem exorsam Helenam.

Ἀτρεΐδη Μενέλαε) Obseruat apprimè decorum: oportuit enim Helenam, pro reuerentia, qua uxores uiros prosequi par est, primũ Menelaum affari, deinde cæteros conuiuas.

καθήμενοι) Ex hoc loco apparet, ueteres illos mensis assedisse, non uerò accubuisse, ut posteriore seculo factum est, præcipuè apud Romanos.

πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ) Duplici figura utitur, inquit Eustathius. Primùm Præteritione, cùm se non omnia Vlyssis facta memorare posse dicit: deinde Admiratione in illis uerbis, *ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρεξε*, &c. quod sine dubio attentiores fecit auditores. Et sanè factum illud Vlyssis, quod narratura est Helena, egregium est adeò, ut nesciam an ullum inter cætera quæ illi attribuuntur, maiore sit admiratione dignũ. Nam dicitur se ipsum plagis ac uulneribus defœdasse, ac pannosus Troiã ingressus hostilia castra exploraturus. Vbi satis testatum fecit, quàm Græcorum utilitati uelificaretur, ut qui illius gratia ne corpori ac uitæ suæ pepercerit, cùm se ita miserè afflixisset, & in periculum mortis se coniecisset. De corporis sui defœdatione exemplum etiam extat apud Herodotum de Zopyro, sed historia huic est dissimilis.

ἐγὼ δέ μιν) Helena Vlyssem dicitur agnouisse, quia nimirũ sæpe antea illum in Græcia uiderat, putà Lacedæmone, ubi fuerit Vlysses, aut uisitandi Icarij patris Penelopes gratia, aut etiam cum eum Penelopen duceret. Imò & inter Helenæ procos numeratur. Norat etiam illa præterea cæteros Græcorum proceres, ut testatur liber tertius Iliadis, ubi ea ipsos Priamo roganti designat.

ἀνέγνων) Agnitum Vlyssem Helena excepit occultè, ut credo, uel sub humanitatis prætextu, qua in pauperem & misericum hominẽ, qualis ille apparebat, affecta sit. Dicitur autem ipsamet eum lauisse, ac oleo unxisse, quod argumentum est, probans id olim mulierum fuisse officium, ut antea quoq; annotauimus. Cùm autem hoc illa ancillis suis posset demandare, tamen non potuit ipsa regi Vlyssi, licet in illa calamitate alius uideretur, non præstare, tum ut facilius de rebus Græcorum ipsum percunctaretur. Vtebantur autem ueteres post aquæ balneum, olei unctione, qua partes per lotionem asperiores factæ mollescebant, ut est apud Athenæũ libro primo Dipnosuph.

ἤδη ἐμὸν) Talem nobis Helenam effingit Poeta, ut sæpe monuimus, nimirum quæ sponte Troiam cum Paride nauigarit (quod ipsa tamen nunc Veneri tribuit: quasi dicat, non potuisse se Numini ita iubenti resistere) deinde uerò facti pœnitentia commota sit. Sed qui Helenam nunquam Troiæ fuisse tradunt, ut Euripides, qui eam in Aegyptum à Mercurio translatã dicit, hoc negabũt. Sed nos omnia in Prolegomenis Iliadis attigimus.

ἤδη μὲν πολέων) Pergit in laudando Vlysse Menelaus, eũq; primùm generaliter reliquis omnibus anteponens, quos ipse nouit (nouit autem multos in tam longa & uaria peregrinatione) deinde factum eius commemorat, ex quo summa illius prudentia apparebit. Cùm Græci in equo illo Troiano laterent, compellante Helena singulos Heroas, reliqui duo Diomedes & Menelaus ueriti ne fraus eorum detegeretur, parati erant exire, ac potius impetum facere, quàm si denuò se uocari paterentur: at Vlysses cum rẽ fore irritam intelligeret, cõpressisse eos dicitur: quæ summa fuit prudentia. Detecto enim dolo, metus erat ne uel ipsi à Troianis opprimerentur, uel sibi imposterum ab huiusmodi insidijs Troiani præcauerent, & ita elusi expectatione Græci in patriam re infecta reuerterẽtur. Vt & hoc ad ea quæ primo libro dicebamus, addi possit, deberi Vlyssi Troiæ excidium hoc etiam nomine, quòd eius beneficio hic dolus equi Troiani felicem exitum sortitus sit.

ἵππῳ ἔνι ξεστῷ) Equus iste Troianus celeberrimus est, de quo infrà lib. 8. dicitur quippiam à Demodoco. Vulgaris fama est, sub finem decennalis belli suasu uatis Heleni fabricatum equum ab Epeo, quem, fœdere sophistico cum Troianis de pace ac discessu cõtracto, simularunt se Mineruæ dicasse, ut Troiæ in illius Deæ templo collocaretur. In eius utero conclusi proceres Græcorum fuerunt, admisso tandem intra mœnia equo, illi media nocte erupisse dicuntur, & Troianos uino & somno obrutos (nimirum in illa festi celebritate) profligasse. Sed Dictys Cretensis lib. 5. ait, Græcos discessum simulantes ad Sigæum secessisse, ibi noctem operientes: qua ueniente datoq; signo à Sinone, ad eam rem clàm posito, eos ad Troiam nauigasse multo silentio, Barbarosq; propter securitatem pacis uino & somno fessos oppressisse, diuisis inter se ciuitatis locis: antea tamen admissum in urbem equum illum scribit. Sed sacerdos ille Aegyptius apud Dionem hoc quidem munus à Græcis Mineruæ oblatum dicit, sed Troiam captam ullo modo negat. Ait ergo fessos longo bello Græcos pacem à Troianis petijsse, quã Priamus illis concesserit: petens tamen & ipse ut Græci mulctam præstarent aliquam, quòd nulla læsi iniuria bellum intulissent. Quam Vlysses Græcorum legatus concedens dixit se relicturos pulcherrimum & maximum Mineruæ donum, & inscripturos, Propitiatorium hoc donum dederunt Achiui Mineruæ Iliensi: hoc illis magno futurum honori, & aduersus se testimonium, quòd essent uicti. Facta ergo esse fœdera inter Troianos & Achiuos: tandem equum perfectum esse ab Achiuis, magnum opus, Troianosq; sursum eum traxisse ad ciuitatem: quem cum portæ suscipere non possent, partem mœniorum diruisse. Vnde ridiculè dictum est, inquit, quòd ciuitas ab equo capta sit. Hinc recessisse exercitum, hunc in modum fœderi illigatum. Hæc ille. Cæterùm Durateus est equus ille appellatus à Lucretio lib. 1.

Nec clam Durateus Troas Pergama partu *Inflammasset equus nocturno Graiugenarum.*

Vbi uox Partu indicat, eum uulgarem opinionem sequutum esse. Dicitur & Durius *ἀπὸ τῶν δουράτων*, hoc est lignis seu trabibus, ut canit Poeta, *sectaq; intexunt abiete costas.* Et Apollonio lib. 2. Argon. lignea turris uocatur: ab Horatio Carm. lib. 4. Od. 6. Equus Mineruæ, ubi de Achille loquens sic ait:

Ille non inclusus equo Mineruæ *Troas, & lætam Priami choreis*
Sacra mentito, malè feriatos *Falleret aulam.*

A M. Tullio Equus Troianus dicitur. Abijt autem in prouerbium Durateus equus, de clandestinis insidijs: aut ubi repentè complures apparent, qui latebant antea. Vide Erasmum Adag. chil. 4. cent. 2. prou. 1. Clemẽs etiam Alexandrinus lib. 2. Stromatum ex eo aliud prouerbium fecit, Duræi equi speciem præfert, quod obseruauit Iunius. *τοῦτ' ἔστι*, inquit, *τῶν μόνων παγχρηματιστῶν, ὡς δούρειος ἵππος κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον ἐκφαίνεσθαι ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι πολλῶν πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκλεισμένος*. id est: Id solùm nunc obseruandum, quòd Durei equi speciem quandam obtinet, iuxta Poetarum fabulam, Basilidæ homo uno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Pausanias lib. 1. in Atheniensium arce Durium ex ære positum dicit, quem machinam fuisse bellicam, inquit, ab Epeo factam ad muros deijciendos, fateatur necesse est, qui Troianos nolit stuporis ac stultitiæ condemnare. Verùm, quoniam traditum est, Græcorum fortissimum quenque in equum illum se abdidisse, conuenit equi ænei forma cum ijs, quæ de Troiano memoriæ prodita sunt. Menestheus enim Teucer, Thesei etiã filij ex equo erumpũt. Sed de hoc equo etiam in Lexico.

καλλιστρέψαι δέ σ' ἔμελλε) Cùm dixisset antea Helena, mutatum sibi iam animum fuisse ad reditum, pœnituisseq; illam tam turpis facti, quod Menelaum credidisse par est, noluit proinde Menelaus uxori mendacij aut inconstantiæ labem aspergere: quod facturus

ee uide-

uidebatur, si eam proprio motu ad equum Durium accessisse pronunciaret. Itaq; maluit eius rei causam Numini assignare, alicui nimirum ex iis qui Græcorum partibus aduersabantur, à quo Helena coacta sit ad explorandos ea uocum simulatione Græcos. Nequis autem miretur Poetam sibi non constare, cùm alias malorum causam hominibus ipsis tribuat: solet enim ipse pro ratione personarum loquentium sermones fingere. Deinde hic locus non agit expressè de ea malorum causa, de qua anteà Iupiter egit. Porrò cùm ausus sit Poeta Deos inter se opponere, alios Græcis, alios Troianis affingendo: potuit etiam libere pronunciare, hoc periculum Menelao & cæteris Græcis à Deo aduersario creatum fuisse.

πάντων ἀλόχοισιν) Veteres hoc Poetæ figmentum uituperarunt, quòd incredibile sit Helenam sic uocem pro libito commutasse. Deinde qui fieri potuisset, inquiunt, ut quæ paulò antè mentem ad reditum conuerterat, sic dolosè uocem confuderit, ut ea ratione Græcos detegeret, & pauco tempore maius illis damnum, quàm per integrum decennium subierint, compararet? Sed satis uidetur respondisse Poeta, cùm hoc ui diuina peractum fuisse dicit. Addunt tamen ualidius argumentum, quomodo essent credituri Græci suas uxores adesse? Itaque ridicula est illa uaria uocum simulatio, quæ Helenæ affingitur. Neq; hoc superiore responso solui arbitror, ut Eustathius tamen existimat. Ego dicerem licuisse hoc Poetæ, ut & infinita alia. Cæterùm fabula fert, Helenam fuisse φωνομίμον, uocumque imitatricem, unde & ipsam Echo dictam aiunt. Et hoc munus illi à Venere oblatum, cùm Menelao nupsit, ut siquando uir alij se iungeret, hac uocis eius, quæ amaretur, simulatione illū posset facti arguere. Et hoc refert Eustathius, quod me alibi nusquam legisse memini.

καί τοι Δηΐφοβος) Eustathius dicit, Deiphobum & Helenam solùm ad hunc equum accessisse: mortuo Paride autem, Helena Deiphobo nupsit, tanquam uni ex fratribus præstantiori: quod & Menelaus significat, cùm eum θεοείκελον appellat. Venit autem cum Helena, ne illa loquutos fuisse Græcos dissimulare posset, si forsan interroganti eorum quispiam respondisset.

Ἄντικλος) Quanquam Poeta non dicat expressè hunc Anticlum ab Vlysse suffocatum, id uidetur tamen innuisse Triphyodorus. Tamen hoc ex ipsius Poetæ uerbis colligi non posse contenderim, etiam ipso Politiano refragante in Miscellaneis. Nam aliud uidetur significare illa quæ sequuntur, τόφρα δ' ἔχ' ὄφρα σε νόσφιν ἀπήγαγε Παλλὰς Ἀθήνη. Enimuerò si res ita se haberet, an erat hoc prætermissurus Menelaus? Atqui dixit, tantùm Vlyssem Anticlo os compescuisse manu, ne Helenæ responderet. Videntur mihi tum Politianus tum Triphyodorus allucinati propter uerbum πίεζε, uel potiùs propter integram phrasin, ἐπὶ μάστακα χερσὶ πίεζε· quod nihil est aliud quàm ἐπίεσε, i. strinxit & compressit, ut ab iis fieri solet, qui manu, loqui uolentiū ora premunt, ne uox egrediatur. Sed ulterius hoc urgeamus. Si forsan uim mortis huic Anticlo Vlysses intulisset, an erat Anticlus hoc sine sui tutela passurus, & cum tumultu ac clamore quodam, qui potuisset ab Helena exaudiri, quem uirum fortem esse oportuit, qui ad has insidias inter tot millia hominum deligebatur. Proinde non mihi persuadeo, nisi luculentiores accedant probationes, hunc Anticlum ab Vlysse peremptum fuisse.

Παλλὰς Ἀθήνη) Si à parte Troianorum fuit aliquis Deus, non tamen ideo in tam grauissimo periculo suo Numine Græci destituti sunt.

ἄλγιον) Neque his etiam patris laudibus potuit leuari dolor Telemachi, sed potiùs cùm ea de illo audierit recitari, quæ superiùs Helena & Menelaus memorarunt, factum est ut ea nihili faceret: cùm nihilominus ipsum periisse sibi persuaserit, neq; sua fortitudine à moriendi lege liberatum fuisse.

ἀλλ' ἄγετ') Ex hoc loco tradit Athenæus lib. ε. doceri nos ab Homero, eos qui ad conuiuium accersuntur, oportere eos qui conuocarunt, hortari ut surgant. Quod deorum etiam Pallas sub Mentoris specie suprà libro tertio usurpauit.

ὑπ' αἰθούσῃ) Videtur moris fuisse apud illos ueteres, ut hospites extranei extra domum cubarent. Erāt enim porticus ante ædes, & hoc etiam paulò pòst exprimitur his uerbis οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο. At de Menelao & Helena dicitur, eos in recessu ædium, μυχῷ δόμου, cubuisse.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ' ἄρ' ἐξ εὐνῆφι βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμῳ,
Ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο θεῷ ἐναλίγκιος ἄντην,
Τηλεμάχῳ δὲ παρῖζεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε·
Τίπτε δέ σε χρειὼ δεῦρ' ἤγαγε Τηλέμαχ' ἥρως,
Ἐς Λακεδαίμονα δῖαν, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης;
Δήμιον, ἢ ἴδιον; τόδε μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφές, ὄρχαμε λαῶν,
Ἤλυθον εἴ τινά μοι κληηδόνα πατρὸς ἐνίσποις·
Ἐσθίεταί μοι οἶκος, ὄλωλε δὲ πίονα ἔργα·
Δυσμενέων δ' ἀνδρῶν πλεῖος δόμος, οἵτε μοι αἰεὶ
Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς,
Μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες ὑπέρβιον ὕβριν ἔχοντες.
Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱκάνομαι, αἴκ' ἐθέλῃσθα
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον ἐνισπεῖν, εἴπου ὄπωπας
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσιν, ἢ ἄλλου μῦθον ἄκουσας
Πλαζομένου· πέρι γάρ μιν ὀϊζυρὸν τέκε μήτηρ.
Μηδέ τί μ' αἰδόμενος μειλίσσεο μηδ' ἐλεαίρων,
Ἀλλ' εὖ μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Λίσσομαι, εἴ ποτέ τοί τι πατὴρ ἐμὸς ἐσθλὸς Ὀδυσσεὺς
κ. ἔπη Ἤ ἔπος* ἠέ τι ἔργον ὑποστὰς ἐξετέλεσσε
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχετε πήματ' Ἀχαιοί,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι νημερτὲς ἐνίσπε.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς,

Quādo. v. manè genita apparuit roseis digitis aurora.
Surrexit ex lectulo uoce bonus Menelaus
Vestes indutus, acutum. v. gladiū circūposuit humero,
Pedibus uerò mollibus subligauit pulchros calceos.
Festinabat ire ex thalamo deo similis obuiam,
Telemacho. v. assidebat, sermonēq; habuit & ploquiū:
Et quid te incitans huc egit Telemache heros
Ad Lacedamona diuinam per lata dorsa maris?
An publicum an priuatum? hoc mihi uerè dic.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est:
Atride Menelae à Ioue nutrite, rex populorum,
Veni si aliquam mihi famam de patre diceres:
Dissipatur mihi domus, pereunt uerò pinguia opera:
Hostium uirorum plena est domus, qui mihi perpetuò
Oues imbecilles mactant & flexipedes, sinuosos boues,
Matris meæ proci, immensam iniuriam habentes.
Præterea nunc ad tua genua uenio, siquidem uelis
Illius saeuam mortem dicere, sicubi uidisti
Oculis tuis, aut alterius sermonibus audiuisti
Errantis. supra modū. n. ipsum ærūnosa peperit mater.
Neq; quicquam me ueritus blandiaris neq; misertus,
Sed planè mihi enarra quomodo incidisti conspectu.
Precor si unquā tibi aliquod pater meus bonus Vlysses
Aut dictum aut etiam factum promittens effecit
Populo in Troianorum, ubi passi estis ærumnas Græci:
Horum nunc mihi memor sis, & mihi uerum enarra.
Hūc multùm suspirās alloquutus est flauus Menelaus,
Papè, certè ualde iam fortis uiri in cubili
Voluerunt cubare, imbecilles ipsi cùm sint.
Quemadmodum si quādo in lustro cerua fortis leonis
Hinnulos collocans nuper genitos lactantes.

Iuga

Iuga inuestigat, & ualles herbosas
Pascens, hic deinde suum ingressus cubile,
Vtrisque uerò illis indecentem mortem immittit:
Ita Vlysses illis indecens fatum immittet.
Vtinam Iupiterque pater, & Minerua, & Apollo,
Talis sit, qualis olim benè condita in Lesbo,
Contentione cum Philomelide luctatus est insurgens,
Prostrauit uerò fortiter, gauisi sunt uerò omnes Græci:
Talis existens cum procis uersaretur Vlysses,
Omnes sanè breuis uitæ fierent, amarique matrimonij:
Ista uerò quæ me interrogas, & precaris, non utique ego
Alia præter uerum dixero declinando, neque decipiam:
Sed ea quidem quæ mihi dixit senex marinus uerus,
Ex his neutiquā te ego celabo dictum, neque occultabo.
In Aegypto me adhuc huc dij cupidū uenire (tombas.
Detinuerūt, quoniā nō ipsis exhibuerā legitimas Heca
Ipsi.n. semper uolunt dij nos memores esse præceptorū.
Insula deinde quædam est ualdè undoso in ponto.
Aegyptum ante (Pharum uerò ipsam uocant)
Tantùm semota, quantùm tota die caua nauis
Confecit, cui stridulus uentus aspirat à puppi:
In ea autem portus portuosus, unde naues æquales
In pontū deducunt, postquā hauserūt nigram aquam:
Illic me uiginti diebus detinuerūt dij, neque unquā uēti se-
Spirātes apparuerunt marini, qui sanè nauiū (cundi
Ductores sunt supra lata dorsa maris. (rorum,
Et fortassis uiatica omnia corrupta essent & animi ui-
Nisi me aliqua dearū respexisset, & mei misertа esset,
Protei gloriosi filia marini senis,
Edothea huic sanè potissimùm animum commoui,
Quæ mihi soli inter eundū obuia fuit seorsum à socijs.
Semper enim circa insulam errantes piscabamur
Curuis hamis: domabat uerò uentrem fames.
Hæc me prope astans, uerbum dixit, & proloquuta est,
Stultus es ô hospes maximopere, aut remisso animo,
Aut sponte cessas, & delectaris dolores ferens,
Qui certè diu in insula detineris, neque ullum finem
Inuenire poteris, minuitur autem tibi pectus sociorum.
Sic ait, cæterū ego ipsam mutuis excipiēs alloqu. sum:
Sanè tibi dicam, quæcunque tandem sis dearum,
Quòd ego neutiquam uoluntarius detineor, sed uideor
Immortales offendisse qui cælum latum habitant.
Sed tu mihi dic (dij enim omnia sciunt)
Quisnam me immortalium impedit & moratur iter
Reditumque, ut in pontum deueniam piscosum.
Sic dicebam, illa uerò statim respōdebat diua dearum,
Enimuerò ego tibi, ô hospes, ualdè uerè enarrabo,
Versatur quispiam hic senex marinus ueridicus,
Immortalis Proteus Aegyptius, quique maris
Totius profunditates nouit, Neptuni minister:
Hunc meum inquiunt patrem esse, atque genuisse:
Quem si quo pacto tu poteris ex insidijs prendere,
Qui tibi dicat uiam & mensuras itineris,
Reditumque, ut per mare proficiscaris piscosum.
Atque præterea tibi diceret ô nobilis, si modò uelis,
Quodcunque tibi in domibus malumque bonumque accidisset,
Absente te per longam uiam difficilemque.
Sic ait, cæterùm ego ipsam uicissim alloquutus sum,

Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
Βοσκομένη, ὁ δ' ἔπειτα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνὴν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν·
Ὣς Ὀδυσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ,
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀναστὰς,
Κὰδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεὺς,
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε·
Ταῦτα δ' ἅ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω·
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτὴς,
Τῶν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ' ἐπικεύσω.
Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τελειέσσας ἑκατόμβας·
Οἱ δ' αἰεὶ * βούλοντο θεοὶ μεμνῆσθαι ἐφετμέων. γρ. βούλοιντο
Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε (Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ὅθεν τ' ἀπὸ νῆας ἐΐσας
Ἐς πόντον βάλλουσιν, ἀφυσσάμενοι μέλαν ὕδωρ.
Ἔνθα μ' ἐείκοσιν ἤματ' ἔχον θεοὶ· οὐδέ ποτ' οὖροι
Πνείοντες φαίνονθ' ἁλιαέες, οἵ ῥά τε νηῶν
Πομπῆες γίνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Καί νύ κεν ἤϊα πάντα κατέφθιτο καὶ μένε' ἀνδρῶν,
Εἰ μή τίς με θεῶν ὀλοφύρατο καί μ' † ἐσάωσε, γρ. ἐλέησε
Πρωτέος ἰφθίμου θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος,
Εἰδοθέη. τῇ γάρ ῥα μάλιστά γε θυμὸν ὄρινα,
Ἥ μ' οἴῳ ἔρροντι συνήντετο νόσφιν ἑταίρων.
Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.
Ἡ δ' ἐμεῦ ἄγχι στᾶσα ἔπος φάτο, φώνησέν τε,
Νήπιός εἰς ὦ ξεῖνε λίην τόσον, ἠὲ χαλίφρων,
Ἠὲ ἑκὼν μεθίεις, καὶ τέρπεαι ἄλγεα πάσχων,
Ὡς δὴ δήθ' ἐνὶ νήσῳ ἐρύκεαι, οὐδέ τι τέκμωρ
Εὑρέμεναι δύνασαι, μινύθει δέ τοι ἦτορ ἑταίρων.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἐκ μέν τοι ἐρέω, ἥτις σύ περ ἐσσὶ θεάων,
Ὡς ἐγὼ οὔ τι ἑκὼν κατερύκομαι, ἀλλά νυ μέλλω
Ἀθανάτους ἀλιτέσθαι οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ σύ πέρ μοι εἰπὲ (θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν)
Ὅστις μ' ἀθανάτων πεδάα καὶ ἔδησε κελεύθου·
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἐφάμην. ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω,
Πωλεῖταί τις δεῦρο γέρων ἅλιος νημερτὴς,
Ἀθάνατος Πρωτεὺς Αἰγύπτιος, ὅστε θαλάσσης
Πάσης βένθεα οἶδε, Ποσειδάωνος ὑποδμώς·
Τόνδε τ' ἐμόν φασιν πατέρ' ἔμμεναι, ἠδὲ τεκέσθαι·
Τόν γ' εἴ πως σὺ δύναιο λοχησάμενος λελαβέσθαι,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα,
Καὶ δέ κέ τοι εἴπῃσι διοτρεφὲς, αἴκ' ἐθέλῃσθα,
Ὅ, ττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται
Οἰχομένοιο σέθεν δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,

χ. ἐγὼ ἐρίω σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι

Αὐτὴ νῦν φράζευ σὺ λόχον θείοιο γέροντος,
Μήπως με προϊδὼν ἠὲ προδαεὶς ἀλέηται.
Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι.
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Τοιγὰρ † ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω·
Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει,
Τῆμος ἄρ' ἐξ ἁλὸς εἶσι γέρων ἅλιος νημερτὴς,
Πνοιῇ ὑπὸ Ζεφύροιο, μελαίνῃ φρικὶ καλυφθεὶς,
Ἐκ δ' ἐλθὼν κοιμᾶται ὑπὸ σπέεσι γλαφυροῖσιν.
Ἀμφὶ δέ μιν φῶκαι νέποδες καλῆς Ἁλοσύδνης
Ἀθρόαι εὕδουσιν, πολιῆς ἁλὸς ἐξαναδῦσαι,
Πικρὸν ἀποπνείουσαι ἁλὸς πολυβενθέος ὀδμήν.
Ἔνθα σ' ἐγὼν ἀγαγοῦσα ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Εὐνάσω ἑξείης· σὺ δ' εὖ κρίνασθαι ἑταίρους
Τρεῖς, οἵ τοι παρὰ νηυσὶν ἐϋσσέλμοισιν ἄριστοι.
Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώϊα τοῖο γέροντος.
Φώκας μέν τοι πρῶτον ἀριθμήσει, καὶ ἔπεισιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν πάσας πεμπάσσεται, ἠδὲ ἴδηται,
Λέξεται ἐν μέσσοισι νομεὺς ὣς πώεσι μήλων·
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτα κατευνηθέντα ἴδησθε,
Καὶ τότ' ἔπειθ' ὔμμιν μελέτω κάρτος τε βίη τε,
Αὖθι δ' ἔχειν μεμαῶτα καὶ ἐσσύμενόν περ ἀλύξαι.
Πάντα δὲ γινόμενος πειρήσεται, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ γίνονται, καὶ ὕδωρ, καὶ θεσπιδαὲς πῦρ.
Ὑμεῖς δ' ἀστεμφέως ἐχέμεν, μᾶλλόν τε πιέζειν.
Ἀλλ' ὅτε κεν δή σ' αὐτὸς ἀνείρηται ἐπέεσσιν,
Τοῖος ἐὼν οἷόν κε κατευνηθέντα ἴδησθε,
Καὶ τότε δὴ σχέσθαι τε βίης, λῦσαί τε γέροντα
Ἥρως· εἴρεσθαι δὲ θεῶν ὅς τίς σε χαλέπτει,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.

Ipsa nunc explica insidias senis,
Ne quo pacto me prauidens aut præsciens effugiat,
Difficilis enim est deus mortali homini domari.
Sic dicebam, ipsa continuò respondit diua dearum:
Enimuerò ego tibi hospes ualdè uerè dicam:
Quando uerò sol medium cælum ascenderit,
Tum certè è mari emergit senex marinus ueridicus,
Flatu sub Zephyri, nigra procella obtectus:
Egressus uerò dormit sub specubus cauis.
Circa ipsū. v. Phocæ carētes pedib. pulchræ Halosydnes
Frequentes dormiunt è cano mari egressæ,
Acerbum spirantes maris profundi odorem.
Illuc te ego ducens simul aurora illucescente,
Collocabo ex ordine: tu uerò probè elige socios
Tres, qui tibi apud naues transtratas optimi sunt:
Omnes autem tibi enarrabo astutias ipsius senis.
Phocas quidem primùm numerabit, & inspiciet:
Cæterū postq̄ oēs p quaterniones numerarit atq; inspe-(xerit,
Cubabit in medio, pastor ueluti in grege ouium
Atqui ubi primùm sopitum uideritis,
Tum deinde uobis cura sit roburq; uisq;,
Illic uerò tenete cupientem & gestientem elabi.
Omnia uerò factus molietur, quæcunq; in terra
Reptilia sunt, & aqua, & diuinitùs ardens ignis.
Vos autem firmiter tenete, magisq; premite.
Sed quando certè te ipse interrogauerit uerbis,
Talis qualem consopitum uideratis.
Et tum certè desiste à ui, soluéq; senem
Heros: interroga uerò, deorum quisnam te affligat,
Reditumq; ut per pontum proficiscaris piscosum.

COMMENTARIVS.

τίπτε δέ σε χρειώ) Cùm anteà Menelao exposuerit Pisistratus causam, cur Telemachus ad ipsum accedat: uidetur nunc superfluum esse, quòd eandem à Telemacho sciscitatur. Sed interiecta hesternis sermonibus nocte oportuit altera die quæstio illa refricari, & ipsemet Telemachus interrogandus fuit, neque alteri de altero respondenti tam credendum, ut præcipua persona de se ipsa non responderet.

Ἀτρείδη Μενέλαε) Eustathius annotat, hoc Telemachi responsum ex uariorum locorum carminibus esse concinnatum, ut ipsemet Poeta primus inuenisse dici possit modum centones carminum consarcinandi, & ita apertam uiam illi operi, quod ὁμηρόκεντρα appellatur, in quo multi tantoperè desudarunt.

ἤλυθον) Exponit Telemachus aduentus sui finem: deinde domesticam calamitatem, tum petit obnixè à Menelao, ut uerè & candidè certiorem se faciat de patris statu.

εἴ ποτέ τοί τι πατήρ) Vsitatum est inter probos homines, ut beneuolentiam erga patres in filios etiam deriuent: itaque eò meliùs, cùm à parentibus beneficijs affecti sunt, eorum gratiam filijs referre non grauantur in amicitiæ illorum memoriam. Et hoc est quod Telemachus à Menelao postulat, neq; ueretur, id quod est apud Comicum nostrum, ne hæc beneficiorum parentis commemoratio, exprobratio quædam Menelào uideatur: quia iam illi eius animus exploratus erat, libertatemq; istā loquendi à modesto homine boni æquiq; consultam iri facilè sibi persuadebat.

ὢ πόποι) Ordine respondet Menelaus Telemachi orationi, in qua primo loco erat priuatæ calamitatis commemoratio: postea nunc petitio de patre. Ad hanc secundo, ad eam primò respondet, miseratus nimirum amici bonorum sortem, quę tam miserè ab his ganeonibus & fruges consumere natis, ut ait ille, dilapidentur. Eos ergo culpat, quòd illi tam ignaui & imbecilles audeant uiri fortis thorum attentare, eisq; idcirco eleganti comparatione exitium uaticinatur.

κνημοὺς ἐξερέῃσι) Apud Gesneri um cap. de Ceruo, sic obseruatum reperio: Ceruis montes excelsos non ascēdunt, ut qui nimiùm corpulenti, ad planiciem magis quàm montes idonei sint: quamobrem syluas & ualles, & fluminibus uicina loca frequentiùs habitāt. Cerui gaudēt τοῖς ὀργάσι Pollux. Est autem ὀργάς, uel ὀργὰς γῆ, ἡ ὀργῶσα καὶ εὐθαλής, [illegible] Varinus. Hoc est. Orgas est locus incultus, syluosus aut nemorosus, ubi solū bonū & pingue est. Apud eundē tamen ὀργάδες etiā pro cultis locis exponitur: itē ὀργάδες, loci syluosi. Quicquid de his postremis sit, tamen constat malè hic uulgo uerti κνημούς, iuga. Sunt enim potiùs radices montis κνημοί, non autem cacumina. Quod autem hic de cerua catulos suos in stabulo leonis occultante dicitur, id cōfictum est à Poeta, & ad rem præsentem accommodatum. Nam leoni Vlyssem propter fortitudinē, ceruæ procos ob eorū ignauiā ac pusillanimitatē cōparat. Solet autem eo nomine leoni opponi cerua (uel ceruus, ut utrumque sexum comprehendamus: quod Attici etiam in fœminino faciunt, inquit Gesnerus) unde prouerbia, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, hinnulus leonem sup. uicit, cepit, aut quippiam simile: & γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, Senecta leonis præstantior hinnulorum iuuenta: quod ex Hippothoonte poeta refert Stobæus.

ἐπάλαισεν ἀναστάς) Commendat Vlyssem a robore corporis, exemploq; id cōprobat. Refert enim, ut ille luctatus cum Philomelide, quem, Achiuorad luctam prouocantem, cum magno Græcorum gaudio prostrauit. Sed quid sequitur? Vnus unum si uicit, ergo plures uincere poterit? Credendum est igitur, tam parui procos æstimasse Menelaum, ut eos omnes etiam uno foetu longè inferiores censuerit.

ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα) Cùm ex Aegypto Menelaus proficisceretur, Diis hecatumbas non persoluit, ideò iubebit eum paulò pòst Proteus illuc redire, ut Deos ad nauigationem felicem sibi conciliet. Et hæc est ueterum pietas, quanquam cæca, qui nihil prosperè agi ac perfici existimarunt, nisi Deos haberent propitios: ac infausti successus causam in negligentiam diuini cultus referebant, placariq; oportebat Numen, quod offensum a se arbitrabantur.

νῆσος ἔπειτά τις) Pharos, inquit Mela lib. 2. Alexandriæ nunc ponte coniungitur, olim, ut Homerico carmine proditum est, ab eisdem oria cursu diei totius abducta: &, si ita res fuit, uideri potest coniectantibus in tantum mutatæ causas Nilum præbuisse, dum limum

sub-

subinde, & præcipuè cum exundaret, littori annectens, auget terras, spaciumq; angescentium in uicina uada promouet. Lucanus lib. 10. de Cæsare:

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon: insula quondam,
In medio stetit illa mari, sub tempore uatis
Proteos: at nunc est Pellæis proxima muris.

Quidam tamen, ut Posidonius, ignorationem Poetæ obijciebant, quòd insulam Phariam (sic apud Strabonem scribitur) mari cingi dixerit. Quibus Strabo lib. 1. Geograph. sic respondit: Quicunq;, inquit, suas peregrinationes narrant, inflatè illi solent omnia iactare: qualis etiam Menelaus, qui cùm usque ad Aethiopas ascendisset, inaudiuerat de Nili exundatione, & quantùm is terræ regioni illi apponeret, & quod traiectum, qui est ante fauces iam ferè aggere aggesto cum continente coniunxisset: ut nō iniuria Herodotus (malè legitur in Latino Hesiodus) totam Aegyptum fluuij donum dixerit, si non totam, eam saltem, quæ infra Delta sita, inferior Aegyptus nominatur. Cognouit etiam Pharum priscis temporibus mari ambitam fuisse: itaque mentitus est eam adhuc pelago circundari, quanquam iam insula esse desijsset. Hæc ille. Fuit tamen uir doctissimus Brodæus nostro sæculo, qui in suis Miscellaneis lib. 3. cap. 5. fabulosum esse cōtendit, quod tradit Homerus Pharum à Nilo diei cursu abfuisse. Qui locus studiosis est perlegendus. Vide Goropium in Niloscopio, quem authorem quo sæpius laudo, eò diligentius legi uolo. Cæterùm de tota Pharo & de portu illius uidendus est idem Strabo lib. 17. ex quo nos in Lexico, ut spero, dicemus.

ἀφυσσάμενοι) Intelligit naues prius expurgari ab aqua, quam in portu imbiberunt, antequam in altum agantur. Solent autem immota nauigia plus aqua impleri, quàm si moueantur.

ἀθάνατοι) Qui Deo curæ sunt, quàm magnis periculis obruantur, etiam in media rerum desperatione, ubi nullus apparet sese aripiēdi modus, nulla uia salutis aut propria industria, aut aliunde aduocato humano auxilio sese aperit, eos Deus sua ope erigit & sustinet. Quod mihi uidetur Homerus adumbrasse hac narratione. Nam destituto humana ope Menelao, offert se sponte, & non uocata hæc Dea Edothea (quam Zenodotus Eurynomen appellat, referente Eustathio) quæ illi rationē perficiundæ nauigationis suæ patefacit. Vnde potuit Menelaus persuaderi, se non planè Dijs inuisum, quantum auxilium in tanta angustia animi experiretur.

θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν) Sic argumentabatur Menelaus: Dij omnia sciunt: Tu autem Edothea Dea es. Fieri itaq; non potest, ut nescias quis mihi Deorum infensus nauigationem impedit. Tamen non obtinuit hoc à Dea, uel quòd non sit catholica illa propositio, uel quòd Homerus hunc quoq; Proteum nobis uult esse cognitum, de quo tam miranda posteà subijcientur. Cùm ergo Edothea hoc Menelao non præstiterit, tamen Menelai adeò studiosa fuit, ut eius gratia patrem suum Proteum illi prodat, à qua ea omnia quæ exoptat, intelligere possit. De hoc autem Proteo locus erit dicendi in Lexico Homerico, in uoce πρωτεύς. Tu intereà consule Virgilium 4. Georg. sub finem, ubi hunc locum Homericum expressit. Vide Erasmum in Adag. Proteo mutabilior.

τόν δέ τ' ἐμόν φασι) Edothea dubitanter patrem hunc suum esse asserit, cùm ex uulgari fama hoc se scire dicit. Vide quid nos hac de re suprà lib. 1. scripsimus de Telemacho, qui sic etiam de Vlysse patre loquutus est.

ὅττι τοι ἐν μεγάροισι) Quæ præcedunt, præsentia & futura sunt: quæ nunc uerò dicuntur, præterita. ait enim Edothea patrem suum Proteum Menelao expositurum, cur illi nauigandi uia præclusa nunc sit: & hoc est præsens. deinde, quod illi iter faciendum sit, & quātum, & hoc est futurum. tertio, quid illi absenti domi acciderit: & hoc est præteritū. Vnde rectè de hoc Proteo Orpheus in Hymnis. —— ἐπιστάμενος τά τ' ἐόντα, ὅσσα τε πρόσθεν ἔην, ὅσα τ' ἔσσεται ὕστερον αὖτις. & Virgil. 4. Georg.

Nouit namq; omnia uates *Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox uentura trahantur.*

ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεός) Dubito an hoc sit γνωμικόν, id est, an de Deo generaliter intelligatur, an specialiter de hoc Proteo, qui ob uarias & horribiles formas, quas induit, non facilè ab homine domari possit. Vtrumq; sanè huic loco accommodari potest. Tamē utut sit, illud de Deo pronunciatum malè est: dicit enim, tantùm esse difficile Deum ab hominibus uinci, non dixit ἀδύνατον. Quales igitur habuit Deos illa antiquitas, qui licet cum difficultate, tamen humano robori subiacerent? Hic autem manifestè huic deo Proteo prouidentiam aut præscientiam ademit Poeta. Nam si inuitus in hominum potestatē ueniat, & ab eis insidias sibi strui intelligat sua προνοίᾳ, quomodo eas non effugiat in maris recessus abditus? Ita non potuit sibi constare cæcum illud sæculum, ubi Deorum mentionem facit.

πικρὸν ἀποπνείουσαι) De Phocarum odore paulo pòst dicetur. Cur autem νέποδες appellentur, dicemus in Lexico.

πιέζειν) Oportebat hunc Protea tandiu constringi, & fortiter premi, donec in formam hominis pristinam rediret. Vnde Cyrene ad Aristæum filium:

Sed quanto ille magis formas se uertet in omnes,
Tanto, nate magis contende tenacia uincla:
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeret cùm lumina somno.

Tunc autem erant illius uincula dissoluenda.

Sic loquuta, sub pontum subijt fluctuantem:
Cæterùm ego ad naues, ubi stabant in arena,
Ibam, plurima uerò mihi cor cogitabat eunti.
Cæterùm postquam ad nauem ueni atq; mare,
Cœnam parauimus, deinde accessit diuina nox,
Tum obdormiuimus in littore maris.
Quādo.v. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tunc ad littus maris lata uada habentis
Ibam, plurimùm dijs supplicans: porrò socios
Tres ducebā, quib. potiss. confidebam ad omnem uim.
Intereà uerò hæc ingressa maris latum sinum,
Quatuor Phocarum ex ponto pelles attulit:
Omnes.v. erant recēs excoriatæ, dolū.a. struebat patri:
Cubilibus autem in arena exsculptis marina,
Sedebat expectans: nos ualdè propè uenimus eam.
Ex ordine uerò collocauit, iniecit autē corium unicuiq;.
Illic iam molestiss. insidia erant: affligebat. n. grauiter
Phocarum in mare nutritarum pessimus odor:
Quis etenim marinum prope cetum posset cubare?
Sed ipsa seruauit & excogitauit magnam utilitatem:
Ambrosiam ad nares uniuscuiq; posuit afferendo,
Dulce ualdè spirantem: fugauit ceti odorem.
Totū matutinū tēpus expectauimus patienti animo:
Phocæ.a. è mari uenerūt frequētes: illæ quidem deinde
Ordine sopiebantur iuxta littus maris.

Ὣς εἰποῦσ', ὑπὸ πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας, ὅθ' ἕστασαν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἤια· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ' ὁπλισάμεσθ', ἐπί τ' ἤλυθεν ἀμβροσίη νύξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότε δὴ παρὰ θῖνα θαλάσσης εὐρυπόροιο
Ἤια, πολλὰ θεοὺς γουνούμενος· αὐτὰρ ἑταίρους
Τρεῖς ἄγον, οἷσι μάλιστα πεποίθεα πᾶσαν ἐπ' ἰθύν.
Τόφρα δ' ἄρ' ἥ γ' ὑποδῦσα θαλάσσης εὐρέα κόλπον,
Τέσσαρα φωκάων ἐκ πόντου δέρματ' ἔνεικε.
Πάντα δ' ἔσαν νεόδαρτα. δόλον δ' ἐπεμήδετο πατρί·
Εὐνὰς δ' ἐν ψαμάθοισι † διαγλάψασ' ἁλίῃσιν, γρ. διαγλάψας
Ἧστο μένουσ'. ἡμεῖς δὲ μάλα σχεδὸν ἤλθομεν αὐτῆς·
Ἑξείης δ' εὔνησε, βάλεν δ' ἐπὶ δέρμα ἑκάστῳ.
† Κεῖθι δὴ αἰνότατος λόχος ἔπλετο· τεῖρε γὰρ αἰνῶς γρ. αἰνότατ.
Φωκάων ἁλιοτρεφέων ὀλοώτατος ὀδμή.
Τίς † γὰρ ἂν εἰναλίῳ παρὰ κήτεϊ κοιμηθείη; γρ. γάρ κ'εν
Ἀλλ' αὐτὴ ἐσάωσε, καὶ ἐφράσατο μέγ' ὄνειαρ·
Ἀμβροσίην ὑπὸ ῥῖνα ἑκάστῳ θῆκε φέρουσα,
Ἡδὺ μάλα πνείουσαν, ὄλεσσε δὲ κήτεος ὀδμήν.
Πᾶσαν δ' ἠοίην μένομεν τετληότι θυμῷ·
Φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθον ἀολλέες· αἱ μὲν ἔπειτα
Ἑξῆς εὐνάζοντο παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Et unũ quidẽ illic mansit, alterũ frustũ incidit mari:
Huic sanè Aiax primùm insidens, ualdè læsus est,
Hunc ferebat per mare ingens, undosum.
Sic ille quidem ibi perijt, postquã bibit salsam aquam:
Tuus uerò fortè effugit mortem frater, atq; elapsus est
In naui concaua: seruauit uerò ueneranda Iuno.
Sed quando certè statim uidebatur Malearũ mõtẽ ar-
Peruenire, tum certè ipsum abreptũ procella (duum
Pontum per piscosum tulit ualdè ingemiscentem,
Agri ad extremam oram: ubi ædes habitabat Thyestes
Prius, cæterùm tunc habitabat Thyestiades Aegisthus.
Sed cum iam & illinc apparebat reditus illæsus,
Retrò uerò dij uentum uerterunt, & domum uenerũt.
Certè ille quidẽ gaudens conscẽdit in patriam terram,
Et osculabatur attingens suam patriam: multæ ab ipso
Lacrymæ frequẽtes effũdebãtur, postq̃ lubẽter uidit ter.
Hũc sanè à specula cõspexit speculator, quem constituit
Aegisthus dolosus, ducens: promisit autem mercedem,
Auri duo talenta: obseruabat uerò hic toto anno, (ris.
Ne ipsum latêret accedens, memorq; foret strenui robo
Festinabat autem ire annũciaturus ad ædes past. populorũ:
Statim Aegisthus dolosam excogitauit artem:
Delectis ex plebe uiginti uiris optimis, (rare.
Cõstituit insidias, ab altera parte iussit conuiuiũ appa
Cæterũ ipse iuit inuitãs Agamemnona past. populorũ,
Equis & curribus indecentia deliberans.
Hunc imprudentẽ ad mortem deduxit & trucidauit,
Conuiuio excipiẽs, ueluti si qs interficit bouẽ ad præsepe,
Neq; quisquã Atridæ sociorũ relictus qui eũ sequitur,
Neq; quisquam Aegisthi, sed trucidati sunt in regia.
Sic ait, cæterùm mihi confractus est charus animus.
Flebam autem arenis desidens. neq; mihi cor
Volebat amplius uiuere & uidere lumen solis.
Porro postq̃ flendo meq; ipsum uolutãdo saturatus sum,
Tum me alloquutus est senex marinus ueridicus:
Ne amplius Atrei fili, longo tẽpore indesinenter sic (mè
Fleas, quoniã nõ remediũ aliquod inuenim⁹, sed citissi-
Tenta quo pacto iam tuã ad patriã terram peruenias,
Aut enim ipsum uiuum deprehendes, aut Orestes
Interfecit præueniens: tu uerò cœna sepulchrali intereris.
Sic ait, cæterùm mihi cor & animus generosus,
Rursus intra pectus etiã quantũuis tristi gauisum resto
Et ipsum alloquutus uerba alata dixi, (rant:
Istos quidem noui, tu uerò tertium uirum nomina,
Qui adhuc uiuus detinetur in lato mari,
Aut mortuus, uolo autem quantumuis mœstus audire.
Sic dicebam, ille me rursus excipiẽs alloquutus est,
Filius Laërti in Ithaca domos habitans,
Hunc uidi in insula lacrymas uberes fundentem
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, ille non potest suam patriam terram adire.
Non enim ei adsunt naues remigio instructæ & socijs,
Qui sanè ipsum reducere possent per lata dorsa maris.
Tibi autem nõ à fato decretum est nobilis ò Menelaë,
In Argo equos pascente mortem & fatum subire.
Sed te ad Elysium campum, & fines terræ
Immortales mittent (ubi flauus Rhadamanthus est,
Vbi utiq; facillima uiuendi ratio est hominibus.

Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντῳ·
Τῷ ῥ' Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μέγ' ἀάσθη,
Τὸν δ' ἐφόρει κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἀπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Σὸς δέ που ἔκφυγε κῆρας ἀδελφεὸς ἠδ' ὑπάλυξεν,
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι· σάωσε δὲ πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλε Μαλειάων ὄρος αἰπὺ
Ἵξεσθαι, τότε δή μιν ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν, μεγάλα στενάχοντα,
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιήν, ὅθι δώματα ναῖε Θυέστης
Τὸ πρίν, ἀτὰρ τότ' ἔναιε Θυεστιάδης Αἴγισθος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖθεν ἐφαίνετο νόστος ἀπήμων,
Ἂψ δὲ θεοὶ οὖρον στρέψαν, καὶ οἴκαδ' ἵκοντο.
Ἤτοι ὁ μὲν χαίρων ἐπεβήσετο πατρίδος αἴης
Καὶ κύνει ἁπτόμενος ἣν πατρίδα· πολλὰ δ' ἀπ' αὐτοῦ
Δάκρυα θερμὰ χέοντ', ἐπεὶ ἀσπασίως ἴδε γαῖαν.
Τὸν δ' ἄρ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδε σκοπός, ὅν ῥα καθεῖσεν
Αἴγισθος δολόμητις ἄγων· ὑπὸ δ' ἔσχετο μισθὸν
Χρυσοῦ δοιὰ τάλαντα· φύλασσε δ' ὅγ' εἰς ἐνιαυτόν,
Μή ἑ λάθοι παριών, μνήσαιτο δὲ θούριδος ἀλκῆς.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων πρὸς δώματα ποιμένι λαῶν·
Αὐτίκα δ' Αἴγισθος δολίην ἐφράσσατο τέχνην·
Κρινάμενος κατὰ δῆμον ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους,
Εἷσε λόχον, ἑτέρωθι δ' ἀνώγει δαῖτα πένεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ βῆ καλέων Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν,
Ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν, ἀεικέα μερμηρίζων.
Τὸν δ' οὐκ εἰδότ' ὄλεθρον ἀνήγαγε καὶ κατέπεφνε
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Οὐδέ τις Ἀτρείδεω ἑτάρων λίπεθ' οἵ οἱ ἕποντο,
Οὐδέ τις Αἰγίσθου· ἀλλ' ἔκταθεν ἐν μεγάροισιν.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Κλαῖον δ' ἐν ψαμάθοισι καθήμενος· οὐδέ νύ μοι κῆρ
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίων τε κυλινδόμενός τ' ἐκορέσθην,
Δὴ τότε με προσέειπε γέρων ἅλιος νημερτής·
Μηκέτι Ἀτρέος υἱὲ πολὺν χρόνον ἀσκελὲς οὕτω
Κλαῖ', ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δήομεν· ἀλλὰ τάχιστα
Πείρα ὅπως κεν δὴ σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι.
Ἢ γάρ μιν ζωόν γε κιχήσεαι, ἤ κεν Ὀρέστης
Κτεῖνεν ὑποφθάμενος· σὺ δέ κεν τάφου ἀντιβολήσαις.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμοὶ κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ
Αὖτις ἐνὶ στήθεσσι, καὶ ἀχνυμένῳ περ, ἰάνθη,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τούτους μὲν δὴ οἶδα· σὺ δὲ τρίτον ἄνδρ' ὀνόμαζε,
Ὅστις ἔτι ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
Ἠὲ θανών· ἐθέλω δὲ καὶ ἀχνύμενός περ ἀκοῦσαι.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δέ μ' αὖτις ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Υἱὸς Λαέρτεω Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν δ' ἴδον ἐν νήσῳ θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντα
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει· ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Σοὶ δ' οὐ θέσφατόν ἐστι διοτρεφὲς ὦ Μενέλαε
Ἄργει ἐν ἱπποβότῳ θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν (ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς·
Τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν,

Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος·
Ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους)
Οὕνεκ' ἔχεις Ἑλένην, καί σφιν γαμβρὸς Διός ἐσσι.
Ὣς εἰπὼν, ὑπὸ πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἅμ' ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ἤια· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ' ὁπλισάμεσθ', ἐπί τ' ἤλυθεν ἀμβροσίη νύξ.
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Νῆας μὲν πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐν δ' ἱστοὺς τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηυσὶν ἐΐσης·
Ἐν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες ἐπὶ κληῗσι κάθιζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἂψ δ' εἰς Αἰγύπτοιο διϊπετέος ποταμοῖο
Στῆσα νέας, καὶ ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέπαυσα θεῶν χόλον αἰὲν ἐόντων,
Χεῦ' Ἀγαμέμνονι τύμβον, ἵν' ἄσβεστον κλέος εἴη.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ὄφρα κεν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται·
Καὶ τότε σ' εὖ πέμψω, δώσω δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα,
Τρεῖς ἵππους καὶ δίφρον ἐΰξοον· αὐτὰρ ἔπειτα
Δώσω καλὸν ἄλεισον, ἵνα σπένδησθα θεοῖσιν
Ἀθανάτοις, ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη, μὴ δή με πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἔρυκε.
Καὶ γάρ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἐγὼ παρὰ σοί γ' ἀνεχοίμην
Ἥμενος, οὐδέ κέ μ' οἴκου ἕλοι πόθος, οὐδὲ τοκήων·
(Αἰνῶς γὰρ μύθοισιν ἔπεσσί τε σοῖσιν ἀκούων
Τέρπομαι) ἀλλ' ἤδη μοι ἀνιάζουσιν ἑταῖροι
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, σὺ δέ με χρόνον ἐνθάδ' ἐρύκεις.
Δῶρον δ' ὅ,ττι κέ μοι δοίης, κειμήλιον ἔστω·
Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Ἐνθάδε λείψω ἄγαλμα· σὺ γὰρ πεδίοιο ἀνάσσεις
γρ. ἐν μὲν Εὐρέος, ᾧ * ἔνι μὲν λωτὸς πολὺς, ἐν δὲ κύπειρον,
Πυροί τε, ζειαί τε, ἰδ' εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν.
Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμὼν
Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο.
Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων,
Αἵθ' ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, οἷ' ἀγορεύεις·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μεταστήσω· δύναμαι γάρ.
γρ. δώρων * Δώρων δ' ὅσσ' ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστιν.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἔστιν ἅπας, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται·
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεὺς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψε
Κεῖσέ με νοστήσαντα· τεῒν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσσαι.

Non nix neq; hyems longa, neq; unquam imber,
Sed semper Zephyri suauiter spirantes auras
Oceanus emittit, ad refrigerandum homines)
Quòd habes Helenam, & ipsius Iouis gener es.
Sic loquutus, subijt in pontum fluctuosum.
Caterùm ego ad naues simul cum diuinis socijs
Ibam. plurima mihi cor alternabat incedenti.
Caterùm postquam ad nauem uenimus atq; mare,
Cœnáq; apparauimus, superuenit subijtq; solitaria nox,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quando a. mane genita apparuit roseis digitis aurora,
Naues quidē ante omnia deduximus in mare diuinū.
Malos autem imposuimus & uela nauibus aquatis,
Ipsi etiam ingressi super transtra sederunt.
Ordine. a. cōsidentes spumosum mare uerberabāt remis
Rursus ad Aegyptum à Ioue cadentis fluminis,
Constitui naues & perfeci legitimas Hecatombas.
Caterùm postquam sedaui deorū iram immortalium,
Fudi Agamemnoni tumulum ut immensa gloria esset.
Hac ut perfeci, redij, dederūt. a. mihi uentū secundum
Dij, qui me celeriter charam ad patriam miserunt.
Sed age nunc mane in adibus meis,
Donec undecimaq; duodecimaq; fiat dies,
Et tunc te benè mittā, dabo autem tibi splēdida dona,
Tres equos, & currum benè politum: caterùm postea
Dabo pulchrum poculum ut libes dijs
Immortalibus, mei memor diebus omnibus.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est,
Atride, ne sanè me multo tempore hic detine.
Etenim ad annum ego apud te utiq; perdurarem
Sedens, neq; me domus caperet desideriū, neq; parentū.
(Vehementer enim uerbis sermonibusq; tuis audiens
Oblector) sed iam mihi tristantur socij
In Pylo diuina, tu aūt me longum tempus hîc detines.
Donū. a. quodcūq; mihi dare cuperes, tale sit ut ferri &
Equos. a. in Ithacā non ducā, sed tibijpsi (recōdi possit.
Hic relinquam in delicijs: tu enim campo imperas
Lato, in quo quidem lotus frequens, in quo cyperus,
Triticum, spelta, atq; latè germinans hordeum album.
In Ithaca. a. neq; sanè curricula lata, neq; ullū pratum,
Capris pascendis apta, & optabilior equorum pascuo.
Nulla n. insularum spaciosa neq; pratis accommodata,
Quæ ad mare inclinantur, Ithaca etiam supra omnes.
Sic ait, risit uerò uoce bonus Menelaus,
Manu ipsum prendit, uerbumq; dixit atq; nominauit:
Sanguinis es boni, chare fili, qualia loqueris.
Atqui ego tibi commutabo: possum enim.
Ex donis autem quacunq; in mea domo thesauri iacēt,
Dabo, quod pulcherrimum & preciosissimum est,
Dabo tibi craterem elaboratum: argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt:
Opus. a. est Vulcani, dedit autem ipsum nobilis heros
Sidoniorum rex, quando sua domus suscepit
Illuc me profectum, tibi autem uolo prabere.

COMMENTARIVS.

ὀλοώτατος ὀδμή) Phocarum odor est teterrimus, unde Gesnerus ideò à Virgilio turpes, appellatas esse mauult, quàm propter magnitudinem, ut ait Seruius. Hinc Aristophanes in Pace & in Vespis Cleonem traduceos, ei phocarum odorem, utpote coriario attribuit. Vbi Scholiastes hoc Homeri carmen recitat. Cœlius Rhodig. Lectionum antiquarum lib. 18. cap. 9, huic odori amaro ut acerbo, ut Homerus appellat, tribuere uelle uidetur, quod phocæ fulmine non tangantur, ut neq; hyæna, neq; arbor ficus. Itaq; legimus

nus apud Plinium lib. 2. cap. 13. Seuerum imperatorem lecticam suam corio uituli marini tectam uoluisse. Est autem uitulus marinus idem quod Phoca.

φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς) Circa meridiem accesserunt Phocæ ad littus. Est enim animal ἀμφίβιον, ut alibi copiosiùs docemus. Exit autem è mari meridiano tempore, sed magis circa uesperam authore Aeliano de Animal. lib. 9. cap. 50. ubi etiã huius loci Homerici meminit, his uerbis: [illegible] id est: Phocæ circa uesperam magis exeunt, aliquando tamẽ etiam meridie, & extra mare somnum capiunt. Hoc & Homerus ostenderat, qui in Odyssea Menelaum inducit, hoc earum cubile Telemacho & Pisistrato narrantem, cùm de ijs quæ in Pharo acciderant, & marino dæmone Proteo, eiusque uaticinio uerba faceret. Hæc ille. Vide Oppianum lib. 1. ἁλιευτικῶν.

εὕδουσι) Phocas animal somniculosum esse testantur scriptores. Vnde Martialis:

Dormitis nimium glires, uitulíq; marini. Vnde Phocæ imagine somniculosum denotari ait Pierius Valerianus in Hieroglyphicis. Inter dormiendum autem alte stertit, ut mugitum edere uideatur: unde uituli nomen, inquit Rondeletius, cuius rei causam affert pituitosum humorẽ, qui in aspera arteria est, inspirando & expirando agitatus. Tales sonos dormiendo edũt, qui crasso sunt collo & breui, destillationib. obnoxij: itẽ ij, quib. excidit columella. Hæc ἐκ παρέργου occasione mentionis de somno Phocarũ.

[illegible]) Ideò eas magnas appellat Ouidius, & alibi deformes: Virgilius etiam turpes, si Seruio credimus (qua de re nos antea) & tamen, ut scribit Rauisius, hoc animal breuissimum est à partu, postea uerò euadit maximum. Gesnerus addit, se intellexisse circa Angliam phocas crassas præpinguesque fieri, & ad ursi magnitudinem accedere.

[illegible]) Hic est dolus, quo Proteus decipitur, sanè mirabilis, ne dicam incredibilis, ab Edothea instructus texit Menelao & reliquis pelle Phocarum, ut anteà uidimus. Quod autem illi homines existentes cum Phocis esse potuerint, fidem non excedit. Nam animal illud est φιλάνθρωπον, more delphinorum, quod Eudemi authoritate comprobat Aelianus de Anim. lib. 4. cap. 56. referens, uitulum marinum in hominem, spongias piscari solitum, amore flagrasse, eoque ubi subterranea petra esset, extra mare progressum, cum spongiatore uersatum fuisse. Rondeletius etiam uitulum illum marinum, cuius ipse iconem expressit, ait circa insulam Letinum captum, & in insolæ illius Xenobio multos dies educatũ, nullo metu cum hominibus uersatum, per terram se trahentem, gradus etiam scandentem. De hac etiam Phocarum φιλανθρωπίᾳ, ut ita loquar, scripsit Plinius, eas omnium accipere disciplinam, uoceque pariter & uisu populum (in spectaculis exhibitos) salutare, incondito fremitu: nomineque uocatos respondere. Apud Varinum scriptum est, ἡ φώκη [illegible].

ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων) Cùm de Proteo simus polliciti nos dicturos in Lexico, tamẽ in hunc locum Diodorum Siculum afferemus, qui causam fictæ huius mutabilitatis Protei exponit his uerbis lib. 1. [illegible] id est: Cũ aũt hic tradatur peritiam spirituum (malè Pogius, artium) habuisse & formã mutasse aliquando in animalium species, aliquando in arborũ uel ignem, uel quippiam aliud, eadem contingit sacerdotes ipsos de eo scribere. Ex continua enim familiaritate, qua cum Astrologis uixit, peritiam harum rerum calluisse. Consuetudo autem Regibus tradita Græcis, ansam huiusmodi transformationes fabulandi præbuit. Moris enim esse Aegyptijs regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorem partem in capite ferre, insignia principatus: & aliquando arbores, aliquando ignem, interdum etiam redolentia supra caput unguenta non pauca. Et his eos sese exornasse, tum stuporem ac superstitionem quandam aspicientibus iniecisse. Hæc ille. Sed allegorias istas ego non admitto, ut iam alias monui, ac cum ijs sentio, qui ueteres illos a Satana miris modis delusos asserunt. Nulla enim elementa malis spiritibus carent, aut unquam caruerunt, proinde ubique facilè fuit illi ueteratori sese in hominum manus dedere, ut eos magis ac magis in hac abominanda ac execranda dæmonomania captos retineret. Quòd aũt spiritus ille omnigenas formas induere possit, satis cõstat qui se, cum totus tenebricosus sit, tamen in Angelum lucis non ita rarò transformet: quod maius est, sine dubio, quam hæc de quibus est quæstio. Et si mihi allegoriæ hoc loco placerent, Heraclidi Pontico potiùs subscriberem: cui tamen adderem Goropium in Niloscopio, ubi hunc locum diligentissimè enarrat.

οἶδε γάρ) Virgilius: *Scit Proteus, scit ipse, neq; est te fallere cuiquam.* Quod ex eo pendet generaliùs anteà dicto, & quod paulò pòst sequitur, θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν: Sciunt omnia Dij.

ἀλλὰ μάλ' ὤφελλες) De hac ueterum pietate antea diximus. Quid autem in sequentibus per αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο intelligat, docet Strabo lib. 1. nimirum Nilum, quod nomen tamen Homeri temporibus uidetur non fuisse. διιπετῆ autem appellat, quod ab imbribus augeri existimetur à quibusdam. Vide de hac re copiosius apud Herodotũ, Diodorum, Plinium, Strabonem & reliquos, quorum opiniones recitat diligenter Ioachimus Vadianus in suis Commentarijs in Melam. lib. 1. Vide Goropium in Niloscopio, ubi quæstionem eius incrementi accuratissimè & doctissimè, ut soles omnia, pertractat.

[illegible]) Intelligebat Proteus se res non gratas Menelao narraturum, ideò recusat prima frõte hoc illi præstare officium, quod expostulabat, ne illi dolorem pareret, ac lacrymas, cùm audiret non solùm Aiacis mortem, & Vlyssis remoram peregrinationẽ, quem utrunque pro non uulgari amico habebat: sed etiam, quod mœstitiæ caput est, fratris Agamemnonis fatum.

πολλοὶ μὲν γὰρ) Aggressurus narrationem sequentem, tres gradus procedendi uidetur obseruasse. Primùm enim generalissimè rem proponit, cùm ait multos perijsse è Græcis, multos seruatos: deinde specialiùs numerum eorum qui perierunt & seruati sunt, perstringit. Tertiò rẽ per partes discutit, hoc est singulorum casus exponendo, Aiacis nimirũ, Agamemnonis, Vlyssis, ipsiusq; Menelai.

μάχῃ δέ τε) Quasi dicat: Non est necesse me illa narrare, quæ in bello Troiano acciderunt, cùm ea tibi notissima sint, ut qui ipsi interfueris: ea igitur me dicere sufficiet, quæ tibi sunt incognita, ut ea quæ redeuntes Græci subierunt, quæ tu etiam a me flagitas.

Αἴας μὲν) Hoc concisè dictum posteà sigillatim explicatur, cuius rei hæc summa est: Aiacem Pallas, propter raptum Cassandræ in eius templo ab eo perpetratum (ut quidam uolunt) redeuntem in patriam acriter persequuta est usque ad excidium: quod illi tamen ideò non potuit contingere, salutem illi Neptuno procurante. Sed, ut solent homines rebus secundis efferri, temerarius ille heros pro felici nauigationis successu, sui ipsius oblitus, & beneficij à Dijs accepti immemor, ausus est impiè sibi ipsi hoc tribuere, se inuitis Dijs periculo naufragij ereptum. At Neptunus uoce ista exaudita, ut honoris & gloriæ suæ zelotypum est Numen, eum in scopulos impulit, contractaq; naui in mare demersit, ubi animam expirare misere coactus est. Vbi elegans est exemplum diuinæ uindictæ, quæ in impios exercetur. Hoc Aiacis naufragium narrauit etiam Dictys lib. 5. statim circa principium, idque sine Palladis aut Neptuni mentione, his uerbis: Postquam impositis, quæ singuli (Græci) bello quæsierant, ascendêre ipsi, solutisque ancoralibus nauigant. Dein à puppi secundante uento, paucis diebus peruenêre ad Aegæum mare: ubi multa imbribus uentisque, & ob id sæuiente mari indigna experti, passim ut sors tulerat, dispalantur. In quis Locrorum classis, perturbatis per tempestatem officijs nautarum, & inter se implicatis, ad postremum fulmine comminuta & incensa est. At rex Locrorũ Aiax, postquam natando euadere naufragium enisus est, reliqui per noctem tabulis aut reliquo ex naufragio leuamine fluitantes, ubi ad Eubœam deuenire, Chæradibus scopulis appulsi pereunt. Eos namque re cognita Nauplius ultum ire cupiens Palamedis necem, per noctem igni elato ad ea loca destrictere, tanquam ad portum coegerat, &c. Hæc contulisse non erit studioso, ut opinor, infructuosum. Porro Aiax à Poetis ἀλαζὼν & Deorum contemptor nobis proponitur.

ἐπεὶ πῖεν ἁλμυρὸν ὕδωρ) Hunc uersum nullius pretij existimatum olim ueteres tradiderunt, ut refert Eustathius, propter illius uidelicet simplicitatem: ideo mirari ipsos quomodo ab Aristarcho prætermissus sit sior obeli signo. Simplicitas illius autem non ex mente, sed ex uerbis ponderatur, quæ speciem habent scurrilitatis in re seria, & tristi minimè conuenientis.

σοὶ δ' ἔτι που ἔφυγε) Hanc historiam de Agamemnonis interitu uariè narrari uideo ab ipsis Poetis. Vide argumentum tragœdiæ Agamemnonis Aeschyli. Noster autem Proteus ita sentit, Agamemnonem, cùm ad Maleatum montem uenisset, primum abreptum uento, & ad eam partem appulisse, ubi Aegisthus habitaret: Agamemnonis aduentum cùm obseruasset, is quem in specula ad eam rem Aegisthus collocarat sub spe mercedis, Aegistho diligenter renunciauit: qui humaniter exceptum Agamemnonem cõuiuio dolose tandem interfecit, non tamen sine suorum quoque iactura. Hæc summatim ex Protei narratione colliguntur. Dictys Creten-

sis

sis lib. 5. factum seriùs proposuit. Ait enim, audito Græcorum reditu, Oeacem Nauplij filium, Palamedis fratrem, Argos uenisse. Ibi Aegialem atq; Clytæmnestram falsis nuncijs aduersum maritos armasse, prædicto ducere eos secum uxores Troia his prælatas: præterea addidisse ea, quibus mobile suapte natura ingenium muliebre magis aduersum suos intenderentur. Ita Aegialem aduenientem Diomedem per ciues aditu prohibuisse. Clytæmnestram per Aegisthum adulterio sibi cognitum, Agamemnonem insidijs cepisse, eumq; interfecisse, &c.

ἂψ δὲ θεοὶ) Id est, cessauit uela inflare uentus: quod finitæ nauigationis fuit argumentum. Nam uēti, ut anteà dicebat noster Menelaus, πομπῆες γίνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.

καὶ κύνει ἁπτόμενος) Patriam terram Agamemnon deosculatur, superstitione quadam ueterum post diuturnam peregrinationem domos redeuntium, ni fallor. Mirari hoc quispiam poterit, sed illi non minùs solum illud deosculari uoluerūt, quàm proprios parentes, cùm se illi non minùs etiam debere, quàm parentibus agnoscerent: itaq; non minore reuerentia eam prosequuti sunt, quin etiam illam cæteris rebus omnibus communi consensu antepofuerūt, ut alias à nobis dictum est. Porrò generaliter pro Dea est habita Terra, quæ etiam ab Homero in hymnis θεῶν μήτηρ appellatur, & οὐρανοῦ ἀστερόεντος ἄλοχος, cœli stellantis coniux.

δάκρυα θερμὰ) Xenophon de rebus gestis Græcorum lib. 7. memorat, cùm Spartæ auditum esset Messenios ab Archidamo Lacedæmoniorum duce deuictos fuisse, ab Agesilao seniores ac Ephoros cunctos lacrymari cœpisse, ὥστε κοινόν τι χαρᾶς καὶ λύπης δάκρυά ἐστιν, adeò gaudio & tristitiæ lacrymæ communes sunt. Res uulgaris est, & quæ an uerè accidat, amplius quærendum non sit. Ratio eius tamen reddenda est. Expositor noni libri Almansoris, inquit Rhodiginus Lect. antiq. lib. 12. cap. 4. lacrymas quasdam esse uoluntarias dicit: aut ex tristitia, dum fit cerebri constrictio, & inde humecti aquosi expressio: aut ex lætitia, per quam fit cerebri laxatio, & meatuum, indeq; humoris effusio, dum uidelicet circumfunditur calor ad totius circumferentiam, & potissimum cerebrum scandit. Alexander etiam in sua problemata hoc retulit, Cur mœrentes & lætius ridentes lacrymantur. sic autem soluit, Mœrentes utiq; (inquit) meatuum siue pororum densitate extrudunt, quod in ipsis est humectum: tristitia enim frigiditatem facit, & pororū densitatem. Gaudentes uerò ratione diuersa, raritate atque laxitate eorundem humida effundunt. Ego uerò hæc distinguenda sic arbitror. Qui gaudent, aut effusè gaudent, id est cum risu largiore, qui poros rarefaciens & laxans humidum illud cerebri resoluit: aut cum mœstitia, hoc est (uerbi gratia) ne à nostro proposito discedamus, cùm post longam peregrinationem & infinita pericula, quæ effugeris, tandem in patriam tutus reuerteris. Tunc enim exprimi lacrymas arbitror non solum propter lætitiam recuperatæ patriæ, sed etiam propter recordationem tam diuturnæ ab illa absentiæ, qua tu re tam charissima tamdiu priuatus sis: itaque hoc gaudium habet nescio quid mœroris ac doloris sibi coniunctum, ut non tam illi quàm his lacrymæ tribui possint. Sed quid Xenophonti respondebimus? Ibi uidelicet fuisse etiam permixtam mœstitiam pro recordatione ingentis periculi, quod Archidamus effugerat.

δαινύμενον) Eustathius monet, quod etiam ab Adriano Iunio in Adagiorum Centuria 6. prouerb. 34 obseruatū est, hinc posse prouerbialiter enunciari, Ἀγαμεμνόνειος δαίς, ἢ τράπεζα, id est, Agamemnonium epulum, uel Agamemnonia mensa: de ijs qui in extrali mensa epulantur, ultimamq; cœnam sumunt. Talis erat ab Alexandro sexto Pontifice instructa, in qua tamen ipse, errore pincernæ, interijt: quanquam alij aliter scribant. Iunius ait idem quod Agamemnoni, multis ex collegio purpuratorum contigisse, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto, oppiparè excepti Agamemnonia mensa paulò pòst interierunt. Sed tamen mortis est diuersus: quia hic ueneno est usus, Aegisthus uerò armis. Quod si prouerbialiter ad aliud quoq; genus mortis referri posit, exemplū eius cœnæ suppetet nobis Nero, qui Britannicum hoc pacto sustulit, ut est apud Suetonium in uita Neronis. At apud Sophoclē Ἀγαμεμνόνειος δαίς, pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo usurpatur.

βοῦν ἐπὶ φάτνῃ) Non uult Eustathius noster hoc perinde scommaticè dictum, ut superius illud, ἐπεὶ πίεν ἀλλότριον ὕδωρ: sed potiùs grauissimam esse comparationem, qua non potuerit grauior ulla adhiberi ad exprimendam Regis fortissimi mortem in cōuiuio. Nā ut in Iliade Agamemnon heroibus stipatus tauro armentum ductanti comparatur, nunc boui, quem non audens aliquis aggredi, dolosè ad præsepe statuit, ut ibi eum mactet, comparari absurdum non est. Mihi tamen uidetur aliquid hic ἐμφατικόν, & iocus Protei, ut anteà.

ἢ γάρ μιν ζωὸν) Aegisthum intelligit, quem Orestes ex oraculi monitu ante Menelai aduētum interfecit, unaq; matrem Clytæmnestram. Videndi sunt Græci Tragici, in Electra, & in Oreste.

αὐτὸς ἰὼν ἐπιβάλοις) Non est doloris acceptæ iniuriæ leue solatium, cùm eam esse ultam intelligimus: ideò uia est ut cessemus, donec illud accidat. Itaque ubi audit Menelaus uel spem sibi superesse, interfectum iri Aegisthum parricidam illum nefarium, uel iam Orestis beneficio interijsse: quantumuis mœstus, tamen erigitur & gaudet, inultam fratris sibi charissimi necem non futuram.

ἧς λαίτματα) Hic est totius narrationis scopus, in quo tamen minus immoratur, quàm in reliquis duobus: quod à Poeta de industria factum est, ne quòd aliàs copiosè dicturus est, nunc Proteus præstaret.

σοὶ δ' οὐ θέσφατον) Hoc corollarium addit sponte sua Proteus, non interrogatus à Menelao, ut ei spem de suo statu futuro optimam relinqueret. Hic autem, ut etiam frequenter alibi, docet Poeta se uitam aliam post præsentem credidisse, contra impiā & stupidam fanatici Epicuri sententiam, qui animam tum corpore interire putauit. Ait ergo Proteus Menelao, ipsum in Argo non moriturum: quid ergo? ad Elysios campos migraturum. Sed nunquid eum mori priùs oportet, quàm eò deueniat, hoc est animā à corpore dissolui lege cæteris mortalibus communi & ineuitabili? Existimo intellexisse Homerum peculiari Deorum fauore, & præcipuè ipsius Iouis, cuius gener Menelaus hic appellatur, Menelaum non moriturum omnino, sed in campos Elysios cum uita transiturum. Res non est noua, ne apud ipsos quidem ueteres. Sic Elias, sic Henóch in cœlum uiui à Deo assumpti sunt, ut testantur sacræ paginæ. Quod mihi intellexisse non uidetur Dio Prusæus, qui oratione undecima Homerum dixisse ait, Menelaum à morte in campum Elysium à Dijs missum. Non enim dicit Homerus à morte, sed sine morte, nam eum planè non moriturum ait. Hoc autē idem Prusæus de Aegypto interpretatur, nimirum obscurè fassum esse Homerum, Menelaum in Aegypto mortuum: quia Aegyptus talis est regio, qualis campus Elysius, quem Homerus describit. Sed hoc nullo modo uoluit Poeta, & ita distorqueri illius mentem non possum pati: non enim cætera omnia conuenient, si hoc admittamus, quod sagaci lectori subodorari facile est.

γαμβρὸς Διὸς) Helenam ex Leda suscepit Iupiter: itaq; fit, ut ducta Helena, Menelaus Iouis gener dici posit. Mirum autē est, cur, re ita se habente, tamen in Iliade Iupiter potiùs Troianorum partibus faueat, quàm ipsi Menelao, cui huius affinitatis nomine magis uidebatur alligatus, ut hanc ipsi illatam iniuriam ulcisceretur.

χεῦ' Ἀγαμέμνονι) Hæc etiam inter ueterum superstitiones numeranda est. Solebant enim mortuos parentes aut cognatos hoc honore post fata prosequi, nimirum sepulchro imaginario (quem honorarium tumulum appellat Suetonius in uita Claudij Cæsaris circa initium) quod se fratri constituisse dicit Menelaus, ut illius gloriam illustriorem efficeret, uidelicet in tam longinqua regione, ubi tanti uiri monumentum relinquendum esse arbitratus est, ut post mortē peregrinis & exteris gentibus etiā notus esset.

Ἀτρείδη) Modestè se excusat Telemachus erga Menelaum, à quo ut diutius apud se remaneret, rogabatur. Primùm docet, se nō discessum parare, quòd odiosa aut molesta sit cum eo familiaritas & conuersatio, qui tam elegantibus colloquijs auditores suos demulceat, quibus se mirificè delectatum testatur: sed cùm natura in res domesticas propensiores simus, eas inani illi uoluptati, quam ex sermonibus Menelai percipiebat, anteponit: petitq; a Menelao, ut sibi liceat ad socios redire, quos in Pylo reliquerat, nempe mœstos ac sollicitos pro ducis sui reditu. Quod ad oblata sibi à Menelao munera, quomodo illa, ac quæ ex illis accipiat, iā uidebimus.

ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην) Duo offerebat Telemacho Menelaus: equos cum curru (nam ista simul coniungo) & poculum ad libationes. Primùm recusat Telemachus, facetè respondens, Ithacam suam equis curribusque non esse aptam propter loci asperitatem, quæ equorum pascua non admittit: ne tamen ut insulam nihili proponat, ait eam αἰγίβοτον esse, caprisque pascendis fertilem, quod ipse pluris quàm equorum pascua æstimat: immò solam Ithacam cæteris omnibus anteponit, siue id ἠθικῶς à iuuene dictum est, siue per ironiam, ut anteà monebamus. Vtut sit, non minus patriam diligit Telemachus, quàm Vlysses pater, qui apud Plutarchum in Dialogo περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι, alienas terras se admirari quidem fatetur, suam uerò Ithacam præ cæteris amare. Colloquium inter Gryllum & Vlyssem est huiusmodi. Γρ. ἀποκέκρικαί μοι σοφώτατε ἀνθρώπων. ἤκουον γάρ σου ποτὶ διηγουμένου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώπων γῆς, ὡς οὔτε ἀρουμένη ... ἀλλ' ... ἀγαθή, ... τὴν φύσιν ... τὰς ... ἀπ' αὐτῆς. πότερον οὖν ταύτην ἐπαινεῖς μᾶλλον, ἢ τὴν αἰγίβοτον Ἰθάκην καὶ τραχεῖαν, ἢ μόλις ... ἔργων τε ... καὶ ... μεγάλων, μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδίδωσι, καὶ ὅπως ... τὸ φιλοπατρι ... ἀποκρινούμενος; Οδ. ἀλλ' ... ψευδεσθαι φιλῶ μὲν γὰρ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ χώραν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ καὶ θαυμάζω τὴν ἐκείνων. id est: Iam mihi respondis homo sapientissime: Audiui enim, cùm aliquando Circæ Cyclopum regionem commemorares, neminem prorsus arante uel quicquam plantante, uel-

te, bisque adeò bona esse at generosa indole, omnes ut sponte sua fundat fructus. Hanccine igitur cōmendas potiùs, an montosam asperamq; Ithacam, quæ ægrè multa opera & labore ingenti exigua & uilia maligne cultoribus reddit? Sed caue molestum sit preter animi sententiam charitate patriæ respondere. Vly. Sed mentiendum non est. Amo quidem & amplector patriam meam & regionem impensius: laudo tamen & admiror illorum. Hæc ille. Quæ proculdubio dicturus etiam esset Telemachus, si a Gryllo aut alio quopiam pariter interrogaretur. Notandum est autem, non discedere Poetam à sua consuetudine iocosa serijs intertexendi: cuius rei exempla in Iliade uidimus. Adducor tamen ut hæc reuerà ita à Telemacho pronunciari existimem. Hūc locum porrò expressit Horat. Epist. lib. 1. Ep. 6. in hæc uerba:

Haud male Telemachus, proles patientis Vlyssis,
Non est aptus equis Ithaca locus: ut neq; planis
Porrectus spatijs, nec multæ prodigus herbæ.
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.

ἀγασσάμενος ἅτε) Quanquam peccatum fuisse a Telemacho uideatur, qui oblatum sibi donum ab hospite munifico recusarit (nam nō minor est rusticitas beneficentiam grati hominis aspernari, quàm flagitando nimium esse importunum) tamen prudenter Menelaus ad responsum Telemachi arridens, eius animum æqui boniq; consuluit, eaq; se illi daturum pollicetur, non solùm quæ illi in uia non essent oneri, sed quæ ille preciosissima inter suas gazas recondita seruat. Fuit autem hoc poculum Menelao à rege Sidoniorum datum, ad quem ille in sua peregrinatione tanquam ab hospite diuerterat. Porrò antea uidimus de hac egregia hospitū apud ueteres beneuolentia. Risit autem Menelaus adolescentis Telemachi simplicitatem, qui horridulam Ithacam cæteris locis anteponebat: quod ab ijs fieri solet, qui uillas aut taguriola, in quibus assuauerunt, longè pluris quàm regum palatia faciunt.

Sic hi quidem huiuscemodi inter se loquebantur.
Cōuiuij instructores. v. in domum ierant regis diuini:
Illi v. adducebant oues, afferebantq; animosum uinū.
Cibum uerò ipsis uxores pulchræ uittis intulerunt.
Sic illi quidem circa cœnam in domo laborabant:
Proci autem ante Vlyssis domum
Discis delectabantur & tragulas torquentes
In ornato pauimento, ubi anteà insolentiā exercebant.
Antinous. v. cōsederat, & Eurymach. deo forma similis,
Duces procorum, uirtute enim erant longè optimi.
His filius Phronij Noëmon propè accedens,
Antinoum uerbis interrogans alloquebatur,
Antinoe, an quid scimus in mente nostra, an non?
Quando Telemachus redit ex Pylo arenosa,
Nauem mihi abijt abducens, mihi uerò opus est illius,
Vt Elidem in spaciosam traijciam, ubi mihi equa
Duodecim fœminæ, subtus autem muli patiētes operis
Indomiti, ex quibus aliquem adigens subiugarem.
Sic ait: hi. v. in animo obstupescebāt, non. n. putabant
Pylum abijsse Neleiam, sed alicubi in ipsius
Agris aut ouibus adesse aut subulco.
Hunc statim Antinous alloquutus est Eubithei filius,
Verè mihi dic quando abijt, & quinam illum
Iuuenes sequuntur ex Ithaca electi? an sui ipsius
Mercenarijq; mancipiaq; ? poterant hoc etiā perficere?
Et mihi hoc dic uerè, ut benè sciam,
An te per uim inuitum priuauit naue nigra,
An sponte ei dedisti, postquā conuenit te sermone?
Hunc. a. filius Phronij Noëmon cōtrà alloquutus est,
Ipse sponte ei dedi, quid faceret etiam alius,
Quando uir talis habens curas in animo
Peteret? difficile sanè negare munus foret.
Iuuenes autem qui in populo optimates apud nos.
Illi eum sequuntur, ducē uerò ego conscendentē agnoui
Mentorē, aut deum. huic. n. ipsi omnimodo similis erat.
Sed hoc admiror, uidi hîc Mentorem diuinum
Heri sub aurora, tum tamē conscēdit nauē ad Pylum,
Sic certè loquutus abijt ad domum patris.
His uerò utrisq; perculsus est animus generosus.
Proci uerò simul sederunt & quieuerunt à certaminib.
His uerò Antinous interfatus est Eupithei filius
Tristatus: furore uerò multum pracordia nigra
Implebantur, oculi uerò ei igni splendēti similes erant.
Papè, quàm ingens facinus superbè commissum est.
Telem. profectio isthæc: dixerimus non perfectum iri.
Tot uerò inuitis iuuenculus puer abijt temerè

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Δαιτυμόνες δ' ἐς δώματ' ἴσαν θείου βασιλῆος.
Οἱ δ' ἦγον μὲν μῆλα, φέρον δ' εὐήνορα οἶνον·
Σῖτον δέ σφ' ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι † ἔνεικαν. γ. ἔπεμπον
Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
Δίσκοισι τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀντίνοος δὲ καθῆστο καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
Ἀρχοὶ μνηστήρων, ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι·
Τοῖς δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Ἀντίνοον μύθοισιν ἀνειρόμενος προσέειπεν,
Ἀντίνο', ἦ ῥά τι ἴδμεν ἐνὶ φρεσὶν ἦε καὶ οὐκί,
Ὁππότε Τηλέμαχος νεῖτ' ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος;
Νῆά μοι οἴχετ' ἄγων· ἐμὲ δὲ χρεὼ γίνετ' αὐτῆς
Ἤλιδ' ἐς εὐρύχορον διαβήμεναι, ἔνθα μοι ἵπποι
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοὶ
Ἀδμῆτες, τῶν κέν τιν' ἐλασσάμενος δαμασαίμην.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον· οὐ γὰρ ἔφαντο
Ἐς Πύλον οἴχεσθαι Νηλήϊον, ἀλλά που αὐτοῦ
Ἀγρῶν ἢ μήλοισι παρέμμεναι, ἠὲ συβώτῃ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Νημερτές μοι ἔνισπε πότ' ᾤχετο, καὶ τίνες αὐτῷ
Κοῦροι ἕποντ' Ἰθάκης ἐξαίρετοι, ἢ ἑοὶ αὐτοῦ
Θῆτές τε δμῶές τε, δύναιτό γε καὶ τὸ τελέσσαι.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Ἤ σε βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρα νῆα μέλαιναν,
Ἦε ἑκών οἱ δῶκας, ἐπεὶ προσπτύξατο μύθῳ.
Τὸν δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ἑκὼν οἱ δῶκα· τί κεν ῥέξειε καὶ ἄλλος,
Ὁππότ' ἀνὴρ τοιοῦτος ἔχων μελεδήματα θυμῷ
Αἰτίζῃ; χαλεπόν κεν ἀνήνασθαι δόσιν εἴη.
Κοῦροι δ', οἳ κατὰ δῆμον ἀριστεύουσι μεθ' ἡμέας,
Οἵ οἱ ἕποντ'· ἐν δ' ἀρχὸν ἐγὼ βαίνοντ' ἐνόησα
Μέντορα, ἠὲ θεὸν, τῷ δ' αὐτῷ πάντα ἐῴκει.
Ἀλλὰ τὸ θαυμάζω· ἴδον ἐνθάδε Μέντορα δῖον
Χθιζὸν ὑπηοῖον, τότε δ' ἔμβη νηὶ Πύλονδε.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς δώματα πατρός.
Τοῖσιν δ' ἀμφοτέροισιν ἀγάσσατο θυμὸς ἀγήνωρ,
Μνηστῆρας δ' ἄμυδις κάθισαν, καὶ παῦσαν ἀέθλων·
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην·
Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως ἐτελέσθη
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τελέεσθαι.
Ἐκ τοσσῶνδ' ἀέκητι νέος πάϊς οἴχεται αὔτως

Νῆα

Νῆα ἐρυσσάμενος, κρίνας τ' ἀνὰ δῆμον ἀρίστους.
Ἄρξει καὶ προτέρω κακὸν ἔμμεναι· ἀλλά οἱ αὐτῷ
χ ἥβης Ζεὺς ὀλέσειε βίην πρὶν ἡμῖν πῆμα * φυτεῦσαι.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε νῆα θοὴν καὶ εἴκοσ' ἑταίρους,
Ὄφρα μιν αὐτὸν ἰόντα λοχήσομαι ἠδὲ φυλάξω
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης·
Ὡς ἂν ἐπισμυγερῶς ναυτίλλεται εἵνεκα πατρός.

Naue deducta, electisq; per populum optimis.
Incipiet & ulterius malum esse: sed illi ipsi
Iupiter perdat uim, antequam nobis malum ferat.
Sed agite mihi date nauem celerem & uiginti socios,
Vt eum ipsum redeuntē insidijs excipiā, atq; obseruem
In freto Ithacæq; Samiq; aspere,
Vt cum sua pernicie nauiget propter patrem.

COMMENTARIVS.

δαιτυμόνας) Peracto Menelai & Telemachi colloqoio redintegrat Poeta procorum memoriam. Eos itaq; intereà describit in Vlysses ædibus epulantes, posteà uerò certiores de Telemachi profectione factos ipsi redituro insidias struentes. Per *δαιτυμόνας* autē instructores conuiuij intelligimus, ut docebimus in Lexico: unde apparet error uulgaris, qui, *Conuiuas*, interpretatur.

εὐήνορα οἶνον) Hoc oini epitheto uidetur Poeta innuere, uinum moderatè sumptum tales habere effectus, ut uiros animosiores ac fortiores reddat. Nā alioqui ignauiores fiunt, robutq; torum dissoluitur & labascit. De illo etiam uidetur intellexisse Horatius in Epistola 5. ad Torquatum lib. 1. cum ait:

Quod non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ratas, ad prælia trudit inermem, &c.

quod postremum est huius loci.

δίσκοισιν τέρποντο) Intelligo alios è procis sese hac discorum iactatione exercuisse, alios uerò tela illa lenia, quæ *αἰγανέας* appellantur. Vbi nota, non fingi ociosos procos etiam in medio libidinosæ tabici æstu, adeò antiquitas illa ferè quietem sordidam & ignauiam non amauit. Erant autem huiusmodi exercitia planè uirilia: tamen Eustathius de procis ita se exercentibus, sic ait, *οὐκ ἀνδρεῖοι αὐτόχρημα οἱ μνηστῆρες ὅτι γυμνάζονται, ἀλλὰ ἐμφαίνει μᾶλλον ἐσχηματίζον τῷ πρὸς ἀνδρίαν ἡρωικῷ γυμνάζεσθαι*. id est: Nō statim fortes proci uel studiosi uirtutis sunt æstimandi, quòd ita se exerceant: sed prætextam solum uirilium & heroicorum exercitiorum obtendebāt uidelicet, ne prorsus libidine molliores effici à plebe putarentur, hancideo generositatis umbram exhibentes. Mihi uerò uidetur reuerà docuisse Poeta, quàm fuerit olim res odiosa ocium, ut quod gens ista alioqui effœminata maximè effugere tentauerit.

ἀρχοὶ μνηστήρων) Obserua, ne ignauam quoque istam gentem ducibus caruisse, propter periculum *ἀναρχίας*: quæ ubicunq; sit, excidium & perniciem parit. Sed neque solùm duces habent, sed præstantissimos è suis Antinoum & Eurymachum, qui reliquos uirtutis opinione antecellere credebantur. Quod etiam docet, qui iurè possint hoc præfecturæ officio defungi, & ad quos maximè pertineat.

νῶϊ δ' ἦ ἴς φρεσὶν) Hoc accidisse post tertium aut quartum diem à Telemachi profectione, uerisimile est. Sperauit nimirum Noëmon, citius eum rediturum: uel hoc ita fictum est à Poeta, ut hac ratione proci de Telemachi discessu audirent, unde sequuntur insidiæ, quas illi postmodùm struent. Nam hoc uerè ignorabant proci, & quod absentem eum uidebant id eius occupationi in re familiari, putà agris aut gregibus inuisendis assignabant. prout uidelicet de more antea semper habuerat, alioqui nullus erat huiusmodi suspicioni locus. Fuit ergo Telemachus, non secus atque Laërtes auus, rei domesticæ, ipsiusq; adeò agriculturæ & rei pastoritiæ cultor diligens.

αὐτὸς ἑκών) Tria quærebat Antinous. Primùm, quando Telemachus discessisset. Deinde, quis esset illi comitatus. Tertiò, an Noëmon sponte uel coactus ac inuitus nauem illi concessisset. Sed Noëmon ad duo capita tantùm respondet, & pro consuetudine respondentium apud Homerum. ultimo prius satisfacit, deinde uerò secundo. Ait ergo, se non coactum, sed sponte nauem Telemacho suppeditasse. Odit nimirum & Poeta mendaces, amatq; ueritatis cādorem. Nam poterat Noëmon sibi à procis metuere, si hoc fateretur, à quibus sciebat iam prohibitum, ne res Telemacho ad iter necessariæ suggererētur. Maluit tamen cum eorum inuidia, ingenuè rem, ut se habet, confiteri, quàm ueritati aliquid derrahere: quin etiam se ipsius esse misertum dicit, proinde non potuisse ei hoc munus denegare. Quod ad Telemachi comitatum attinet, eaponit eadem libertate, quisnam ille sit.

Μέντορα ἠὲ θεὸν) Vt eum fuisse Mentorem crediderit, faciebat species similis. ut autem Deum, quòd cùm hesterna die uetum Mentorem uiderit: tamen eum nauem Telemachi simul conscendisse tunc, cùm proficisceretur, obseruarit.

φρένες ἀμφιμέλαιναι) Cur præcordia iratis nigra sint, & oculi rubicundi & micantes, docuimus, ni fallor, in Iliade.

ὢ πόποι) Antinous cæteris procis renunciat, quæ à Noëmone de discessu Telemachi intellexit: docetq;, quàm ipsis sit indecorum, tot uiros à iuuenculo tam astutè delusos, ut ipsis inuitis institutum iter suum, de quo nuper in concione egerat, perfecerit. Cùm igitur res ad eorum perniciem dispositæ sint, crescenti periculo, antequam adolescat, occurrendum statuit: proinde redeunti Telemacho insidias faciendas, quo sublato, de salute sua optimè sperandum sit. Prudenter autem faciūt quidem proci, qui maturo cōsilio sibi imposterum prouident: sed prudentia illa in sceleris subiecto uersatur, quo præcedētia cumulant, & se magis ac magis Vlysseæ familiæ odiosos propinant: adeò difficile est, ubi semel prauam uiam insistas, ab ea deflectere.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀναστάντες ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος.
Οὐδ' ἄρα Πηνελόπεια πολὺν χρόνον ἦεν ἄπυστος
Μύθων οὓς μνηστῆρες ἐνὶ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπεύθετο βουλάς,
Αὐλῆς ἐκτὸς ἐών· οἱ δ' ἔνδοθι μῆτιν ὕφαινον.
Βῆ δ' ἴμεν ἀγγελέων διὰ δώματα Πηνελοπείῃ·
Τὸν δὲ κατ' οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια,
Κῆρυξ, τίπτε δέ σε πρόεσαν μνηστῆρες ἀγαυοί;
Ἦ εἰπέμεναι δμωῇσιν Ὀδυσσῆος θείοιο
Ἔργων παύσασθαι, σφίσι δ' αὐτοῖς δαῖτα πένεσθαι;
Μὴ μνηστεύσαντες, μηδ' ἄλλοθ' ὁμιλήσαντες,
Ὕστατα καὶ πύματα νῦν ἐνθάδε δειπνήσειαν.
χ οἱ δ' ἅμ' † Οἳ θάμ' ἀγειρόμενοι, βίοτον κατακείρετε πολλόν,
Κτῆσιν Τηλεμάχοιο δαΐφρονος· οὐδέ τι πατρῶν
Ὑμετέρων τῶν πρόσθεν ἀκούετε παῖδες ἐόντες
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μεθ' ὑμετέροισι τοκεῦσιν·
Οὔτε τινὰ ῥέξας ἐξαίσιον, οὔτε τι εἰπὼν
Ἐν δήμῳ· ἥτ' ἐστὶ δίκη θείων βασιλήων,

Sic ait, hi certè omnes laudabant atq; iubebant.
Statim deinde ubi surrexissent, ibant in domū Vlyssis.
Neq; sanè Penelope longo tempore fuit inscia
Sermonum, quos proci in mente profundè cogitabant.
Præco enim ille dixit Medon, qui audierat consilia
Cùm extra aulā esset, illi. u. interius consiliū texebāt.
Festinabat. u. ire annūciaturus per domum Penelopæ.
Hunc autem à limine euntem alloquebatur Penelope,
Præco, cur te præmiserunt proci inclyti?
An dicere ancillis Vlyssis diuini
Vt à labore cessent, ipsis autem conuiuium apparent,
Ne ambientes nec usquàm aliò decedentes,
Vltimò & postremò nunc hic cœnent,
Qui & simul congregati, uictum absumitis multum,
Facultatē Telemachi prudētis: nunquā ne à patribus
Vestris autea audistis pueri cum essetis,
Qualis Vlysses erat inter uestros parentes?
Neq; ullum tractans iniquè, neq; quicquam loquutus
Publicè, quod tum ius est diuinorum regum,

Alium

Alium uicinum odio habuit, alium autem amet:
Ille uerò nunquam prorsus improbum uirum egit,
Sed quidem uester animus, & indigna facinora
Apparent, neq; ulla est gratia post beneficia accepta.
Hanc rursus alloquutus est Medon prudētia doctus,
Vtinam sanè ô regina, hoc maximum malum esset,
Sed multò maiuśq; & perniciosius aliud
Proci tentant, quod non perficiat Saturnius.
Telemachum cupiunt interficere acuto ferro
Domū reuertentem: ille.v. profectus est ad patris famā
Ad Pylum sacram, atq; ad Lacedamona diuinam.
Sic ait: huius illic soluta sunt genua & amicū pectus.
Diu ipsam silentium uerborum cœpit, ipsius uerò oculi
Lacrymis impleti sunt, tenella aūt ei detenta est uox:
Tandem uerò ipsum uerbis excipiens alloquuta est,
Praco, cur mihi filius abijt: neq; ipsum necessitas erat
Naues celeres conscendere, qua in mari equi
Hominib. sunt, penetrāt.a. immensum humidū mare,
An ut ne quidē nomē eius inter homines relinquatur?
Hāc.v. alloquutus est deinde Medon prudētia doct⁹,
Haud scio, an aliquis ipsum impulit, & ipsius
Animus impulsus est ire ad Pylum, ut audiat
Patris sui, aut reditum, aut quonam fato interijt.
Sic certè loquutus abijt ad domum Vlyssis.
Hāc.a. dolor circūfudit animū cruciās, neq; amplius su
In sella sedere, licet multi in domo essent: (stinuit
Verùm super limen sedebat elaborati thalami,
Miserabiliter lugens, undiq; autem ancillæ eiulabant.
Omnes quotquot in domo erant iuuenes atq; uetulæ.
Illas assiduò lugens alloquebatur Penelope,
Audite amicæ, sup. modū mihi cœlites dolores dederūt
Ex omnib. quæcunq; unà mecū nutrita, atq; nata sunt.
Quæ antea quidem maritū bonum amisi animosum,
Omnibus uirtutibus ornatum inter Græcos
Eximiū, cuius gloria lata per Græciā & mediū Argos.
Nunc rursus filium dilectum perdiderunt procellæ
Inglorium ex ædibus, neq; abeuntem audiui.
Infelices, neq; uos quidem in mente induxistis singulæ
E lectulo me suscitare, scientes manifestè in animo,
Quando ille conscendit cauam ad nauem nigram.
Si enim ego sciuissem istā profectionem expedientem,
Sanè statim aut māsisset, quantūuis festinans ad iter,
Aut me mortuam in domo reliquisset.
Sed aliquis famulus Dolium uocaret senem
Mancipium meum, quem mihi dedit pater huc cunti,
Et mihi hortū seruat multis arboribus consitū, ut celer
Laertæ hac omnia assidens indicet, (rimè
Si fortasse aliquod ille in mēte consilium commentus,
Progressus apud populum deploraret, qui cupit
Suam & Vlyssis perdere prolem diuini.
Hanc rursus alloquuta est chara nutrix Euryclea,
Domina chara, tu quidem me interfice crudeli ferro,
Siue relinquas in ædibus: sermonem certè non celabo.
Noui ego ista omnia, præbui.a. illi quæcunq; postulauit
Panē & uinū dulce: à me exegit magnū iuramentum,
Non prius tibi dicerē, quàm duodecimaq; adesset dies,
Vel tu ipsa desideràres, & abijsse resciscercs:
Ne flens corpus pulchrum læderes,

Ἄλλον κ᾽ ἐχθαίρῃσι βροτῶν, ἄλλον κε φιλοίη.
Κεῖνος δ᾽ οὔποτε πάμπαν ἀτάσθαλον ἄνδρα ἐώργει.
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ὑμέτερος θυμὸς καὶ ἀεικέα ἔργα
Φαίνεται, οὐδέ τίς ἐστι χάρις μετόπισθ᾽ εὐεργέων.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
*Αἲ γὰρ δή, βασίλεια, τόδε πλεῖστον κακὸν εἴη· γρ. ἀ γὰρ
Ἀλλὰ πολὺ μεῖζόν τι καὶ ἀργαλεώτερον ἄλλο
Μνηστῆρες φράζονται, ὃ μὴ τελέσειε Κρονίων·
Τηλέμαχον μεμάασι κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ,
Οἴκαδε νισόμενον· ὁ δ᾽ ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ᾽ ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Ὣς φάτο· τῆς δ᾽ αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ὀψὲ δὲ δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Κῆρυξ, τίπτε δέ μοι πάϊς οἴχεται; οὐδέ τί μιν χρεὼ
Νηῶν ὠκυπόδων ἐπιβαινέμεν, αἵθ᾽ ἁλὸς ἵπποι
Ἀνδράσι γίγνονται, περόωσι δὲ πουλὺν ἐφ᾽ ὑγρήν,
Ἦ ἵνα μηδ᾽ ὄνομ᾽ αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποισι λίπηται;
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Οὐκ οἶδ᾽ εἴ τίς μιν θεὸς ὤρορεν, ἦε καὶ αὐτοῦ
Θυμὸς ἐφωρμήθη ἴμεν ἐς Πύλον, ὄφρα πύθηται
Πατρὸς ἑοῦ ἢ νόστον, ἢ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κατὰ δῶμ᾽ Ὀδυσῆος.
Τὴν δ᾽ ἄχος ἀμφεχύθη θυμοφθόρον, οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔτ᾽ ἔτλη
Δίφρῳ ἐφέζεσθαι, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων·
Ἀλλ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ οὐδοῦ ἷζε πολυκμήτου θαλάμοιο,
Οἴκτρ᾽ ὀλοφυρομένη· περὶ δὲ δμωαὶ μινύριζον
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ δώματ᾽ ἔσαν νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τῇς ἀδινὸν γοόωσα μετηύδα Πηνελόπεια,
Κλῦτε φίλαι· πέρι γάρ μοι ὀλύμπιοι ἄλγε᾽ ἔδωκαν
Ἐκ πασέων ὅσσαι μοι ὁμοῦ τράφεν ἠδ᾽ ἐγένοντο·
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλόν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ᾽ Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·
Νῦν δ᾽ αὖ παῖδ᾽ ἀγαπητὸν *ἀνηρείψαντο θύελλαι γρ. ἀποκτεῖναι μεμάασι
Ἀκλέα ἐκ μεγάρων, οὐδ᾽ ὁρμηθέντος ἄκουσα.
Σχέτλιαι, οὐδ᾽ ὑμεῖς περ ἐνὶ φρεσὶ θέσθε ἑκάστη
Ἐκ λεχέων μ᾽ ἀνεγεῖραι, ἐπιστάμεναι σάφα θυμῷ,
Ὁππότ᾽ ἐκεῖνος ἔβη κοίλην ἐπὶ νῆα μέλαιναν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ πυθόμην ταύτην ὁδὸν ὁρμαίνοντα,
Τῷ κε μάλ᾽ ἤ κεν ἔμεινε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἤ κέ με τεθνηκυῖαν ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπεν.
Ἀλλά τις ὀτρηρὸς Δολίον καλέσειε γέροντα,
Δμῶ᾽ ἐμόν (ὅν μοι ἔδωκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Καί μοι κῆπον ἔχει πολυδένδρεον) ὄφρα τάχιστα
Λαέρτῃ τάδε πάντα παρεζόμενος καταλέξῃ,
Εἰ δή πού τινα κεῖνος ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ὑφήνας,
Ἐξελθὼν λαοῖσιν ὀδύρεται, οἳ μεμάασιν
Ὃν καὶ Ὀδυσσῆος φθῖσαι γόνον ἀντιθέοιο.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Νύμφα φίλη, σὺ μὲν ἄρ με κατάκτανε νηλέϊ χαλκῷ,
Ἢ ἔα ἐν μεγάρῳ· μῦθον δέ τοι οὐκ ἐπικεύσω.
Ἤδε᾽ ἐγὼ τάδε πάντα· πόρον δέ οἱ ὅσσ᾽ †ἐκέλευσε, γρ. ἐκέλευε
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· ἐμεῦ δ᾽ ἕλετο μέγαν ὅρκον,
Μὴ πρίν σοι ἐρέειν, πρὶν δωδεκάτην * τε γενέσθαι, γρ. γε
Ἢ σ᾽ αὐτὴν ποθέσαι, καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς·

Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Εὔχε' Ἀθηναίῃ κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο·
[illegible] Ἡ γὰρ κέν μιν ἔπειτα καὶ ἐκ θανάτοιο* σαώσῃ.
Μηδὲ γέροντα κάκου κεκακωμένον. οὐ γὰρ ὀΐω
Πάγχυ θεοῖς μακάρεσσι γονὴν Ἀρκεισιάδαο
Ἔχθεσθ'· ἀλλ' ἔτι πού τις ἐπέσσεται ὅς κεν ἔχῃσι
Δώματά θ' ὑψερεφέα καὶ ἀπόπροθι πίονας ἀγρούς.
Ὣς φάτο. τῆς δ' εὔνησε γόον, σχέθε δ' ὄσσε γόοιο.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀνέβαινε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἐν δ' ἔθετ' οὐλοχύτας κανέῳ, ἠρᾶτο δ' Ἀθήνῃ,
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη·
Εἴποτέ τοι πολύμητις ἐνὶ μεγάροισιν Ὀδυσσεὺς
Ἢ βοὸς ἢ ὄιος κατὰ πίονα μηρί' ἔκηε,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι φίλον υἷα σάωσον,
Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε κακῶς ὑπερηνορέοντας.

Sed lota puras corpori uestes induens
In cœnaculum conscendens cum ancillis mulieribus,
Supplica Palladi filia Iouis à capra nutriti.
Hac enim ipsum deinde & à morte seruabit.
Ne autem senem malè affectum. non enim existimo
Penitus dijs beatis sobolem Arcesiadæ
Inuisam esse, sed alicubi aliquis supererit, qui possideat
Domos excelsas, & porrectos fertiles agros.
Sic ait, huius autem sedauit luctũ, cohibuit et oculos à lu-
Ipsa uerò lota puras corpori uestes induens, (ctu.
In cœnaculum conscendit cum seruis ancillis,
Imposuit molas canistro, supplicauit autem Palladi,
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Si unquam tibi uersutus in ædibus Vlysses
Aut bouis, aut ouis pingues coxas adoleuit,
Horum nunc memor sis, & mihi charum filium serua.
Procos uerò auerte malè superbientes.

COMMENTARIVS.

[illegible]) Duo facit hac oratione Penelope. Primùm in procos inuehitur, qui ausi essent bona Telemachi cõsumere: deinde conqueritur de Ithacensium ingratis animis. cùm enim olim ab Vlysse eorum rege non nisi humaniter excepti sint, omniq́; amicitiæ & beneficiorum genere honestati, nunc tamen eorum omnium immemores, tot illi iniurias ac damna in bonis eius aut Telemachi hæredis à procis fieri patiantur. Sic Penelope nullius indignationem metuens, [illegible] loquuta est: quod etiam partim in concione populo Mentor exprobrauit supra lib.2.

[illegible]) Vel optat ut hæc cœna sumpta in Vlyssis ædibus, imposterum ab eius bonis diripiendis abstineant: uel [illegible] mortem procorum desiderat.

[illegible]) Boni & clementis regis typus est Vlysses, quem dicit Penelope neque re neque uerbis subditos suos læsisse: id est [illegible]. Et hoc tamen præter Regum aliorum morem esse ait, qui alios amare, alios odisse soleant, quod malè seruatæ æquitatis est indicium, cùm eodem & æquali iure erga subditos uti debeant Reges, qui beneuolentiam illorum captant, & animos sibi æqualiter deuincire student. Quod cùm Vlysses ad eorum exemplum non præstiterit, hos uidetur promeruisse, ut hanc illi clementiam, exigente necessitate, in conseruandis eius bonis & coërcenda procorum petulantia Ithacenses rependerent.

[illegible]) Huic carmini similia sensu leguntur apud Menandrum, [illegible], simul & mortuum est, interijtq́; gratia: [illegible] Beneficij memor esse non quisquam soles, &c. Est autem uitium immensum ingratitudo (sic enim liceat per Latinitatem [illegible] interpretari) adeò ut hominem ingrato terram nihil peius creare dixerit ex Menandro Ausonius. & hominem ingratum ab ipsis quoq; malis culpari, Plautus in Bacchide, adeò res est detestabilis acceptorum beneficiorum se præstare immemorem. Proinde uituperandi sunt maximè Ithacenses, qui Vlyssi etiam absenti, aut illius saltem hæredibus auxilium in procos non exhibuerint, & tantam calamitatem à benefici & clementis Regis ædibus non arcuerint.

[illegible]) Dum narrauit Medon Penelopæ, consilium procorum de interimendo Telemacho, & illius discessum ad Pylũ & Lacedæmona. Quorum alterum ad consternandam Penelopem sufficiebat, proinde dum illa coniuncta proculdubio matris animum mirificè contristarunt: ut etiam sequentia docent, ubi penè exanimata est ad eorum narrationem. Sed hæc illius animi uulnera sanabunt postea Euryclea & Pallas.

[illegible]) Hæc addita superfluè uidentur, & potiùs à Poeta proficisci, quàm à Penelope, cui tristi & mœstæ non poterat placere illa [illegible] de nauibus. Nos tamen his relictis, attendamus quid Poeta doceat: nam nullus est discendo locus incommodus aut intempestiuus. Dicuntur ergo naues, hominum equi in mari: quia sicut ad terrestria itinera conficienda equis usi moris est, sic ad maritima nauibus. Cui respondet quod Euripides nauigium [illegible], id est currum appellat, nimirum similitudine. nam currui [illegible] apud Homerum nauis Phæacum comparatur. Lilius de Nauig. cap.3. obseruat, nauibus quondã se uti dixisse, quasi aquatili quodam elephanto, quem suis frenis moderentur, & quò uelint, agant. Alij contrà, nauem affirmant esse haud aliud quippiã, quàm arcem quandam, per maris æquora ambulantem.

[illegible]) Videtur mihi posse ex hoc loco & alijs colligi, domum Penelopæ ab Vlyssis domo separatam. Siquidem dicitur Medon iste, ubi hæc Penelopæ renunciauit, ad domum Vlyssis perrexisse ergo oportuit eum in domo ipsius Penelopæ fuisse, cũ hæc ei narraret ubi etiam fuisse procos arbitror. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

[illegible]) Laborante capite cætera quoq; dolere membra, iactatum est uulgari parœmia. Id docet exemplũ totius familiæ Penelopeæ, quæ dominæ casum & luctum in se quoq; deriuent: quasi consentaneum minimè sit principem domus mœrore conflictari, cæteros gaudere, aut eiusdem lacrymarum non fieri participes.

[illegible]) Calamitatem suam cœlitùs descẽdere dicit Penelope, non minus uerè quàm piè. Nihil enim mortalibus accidit, quod diuina uoluntas non faciat aut permittat. Permittit homines labi & peccare. facit autem ipsis mala, nimirum pœnæ, ut uulgus nostrorum Theologorum dicit. Vide Annotationem nostram in oratione Iouis sup. lib.1.

[illegible]) Luget suos casus ob mortem Vlyssis, & ipsius Telemachi discessum. Nam fragilitas muliebris, & in rebus aduersis facilis consternatio, fecit ut illud de Vlysse sibi persuaserit. Ita derepente orbitatem suam deplorat, quæ ut grauior existimetur, faciunt laudes ipsius mariti, quas commemorat: ut intelligatur se non uiro nullius pretij destitutam, sed omni genere uirtutũ ornato, & per Græciam ac Peloponnesum celeberrimo. Vbi nota quàm angustis locis Penelope famam Vlyssis coërceat: qua in re decorum mirè obseruat Poeta, quasi nondum de Vlyssis peregrinationibus, quibus remotissimis etiam gentibus innotuit, rescisse quippiam potuerit. Quod etiam anteà lib.1. obseruatum est.

[illegible]) Nunc exprobrat ancillis suis, quòd cùm scirent (nã eas hoc sciuisse omnes existimat, cùm tamẽ unicæ Euryclæ fuisset ab ipso Telemacho indicatum) Telemachum profectionem parare, id tamen ipsam celauerint. Nam, inquit, aut ego illius iter impedijssem, aut ipse me penitus exanimatam reliquisset. Ex quibus conijcere licet, prudenter fecisse Telemachum, qui matre inscia discesserit, ideoq; non sine causa Pallas prudentiæ Dea ipsi adfuisse fingitur.

[illegible]) Quanquam indignatam Penelopen uideat Euryclea, tamen noluit rei ueritatem dissimulare: adeò mendacium odit Poeta, ut anteà monuimus in persona Medonis. Itaq; obijcit se dominæ furori, promeritamq́; se mortis pœnam fatetur, siquidem summo iure secum agat, proinde se illius arbitrio committit: affert tamen causam cur hoc fecerit, nimirum iuramentũ, quo se Telemacho alligarit de celanda illius profectione usque ad diem duodecimum, quo tempore elapso, liberum sibi esset illa promulgare ac indicare Penelopæ. Quæras tamen quispiam, cur ante illud tempus non obstante iuramento, rem ut euenit, nunc exponat? Respondeo, superstitiosam fuisse ab Euryclea existimatam illius obseruationẽ, ubi iã negocium ad aures Dominæ peruenisset, cuius rei gratia illo se obstrinxerat: itaq; se in culpa non futuram, etiam si rem patefaceret. Addo præterea, alteram partem iuramenti accidisse, qua liberatur eo Euryclea, quòd aliunde profectionem Telemachi intellexisset.

[illegible]) Solebant post luctum lauari, ut anteà uidimus de Menelao & Telemacho, quasi illo corpus fœdaretur. Deinde etiam

tiam folebant Dijs supplicaturi prius lauacro uti, ut hoc loco Penelope Mineruam oratura. Eodē pertinere puto uestes puras, qui bus, ni fallor, talem habitum animi quoq; indicabant.

μηδὲ γέροντα) Habebat in animo Penelope Laërtem accersere, ut sibi desolatæ tutum aliquod consilium aduersus procorum petulantiam suggereret. Sed quantò prudentius Eurycleaq́uæ ad diuini auxilij implorationem recurrendum suadet, spreta senis ope, qui annis iam imbecillior factus non uideatur hoc negotio obeūdus. A' Dijs ergo pendere certam totius rei procuratione, eos adhuc non oblitos Arcesiadæ, id est Laërtis sobolis: quibus uerbis afflictum & deiectum Penelopes animum erexit & recreauit.

εἰ ποτέ τοι) De hac pietatis commemoratione erga Deum aliàs diximus. Orat autem pro solo Telemacho, quia Vlyssem iam è uiuis excessisse credidit. Petit uerò à Minerua, ut à procorum insidijs filium seruet incolumem. Eadem enim de re sunt hæc duo intelligenda, καί μοι φίλον υἷα σάωσον & sequentes uersus, Μνηστῆρας δ᾽ ἀπάλαλκε, &c.

Sic loquuta, eiulauit, dea autē illius audiuit preces,
Proci autem tumultuabantur per atria obscura.
Tum hic uerò aliquis dicebat iuuenum superbiētium,
Profectò iā nuptias nobis à multis ambita regina (tur.
Apparat, neq; ullo pacto nouit q suo cædes filio suborna
Sic certè quispiam dicebat, ea aūt non erāt sic acta.
Illis uerò Antinous concionatus est & fatus,
O miseri, sermones quidem arrogantes fugite
Omnes pariter, ne fortè quispiā annūciet etiam intus.
Sed agè silentio illis exurgentes perficiamus
Consiliū, quod iam etiā omnib. in mente placuit nobis.
Sic loquutus, elegit uiginti uiros optimos,
Festinātes uerò profecti ad nauē ueloce & littus maris.
Nauem quidem principio maris in altum traxerunt,
Malum uerò imposuerunt, & uela naui in nigra,
Aptabant uerò remos uertebris coriaceis.
Omnia ritè, sursum autem uela alba expanderunt.
Arma uerò ipsis tulerunt generosi famuli,
Altè in humidū hanc traxerūt, ingressi sunt etiam ipsi
Illinc cœnā sumpserunt, expectarūt.a. hesperi aduentū.
In cœnaculo uerò illic prudens Penelope
Iacebat sanè ieiuna, non gustans cibum neq; potum,
Cogitans an eius mortem fugeret filius inculpatus,
An ipse à procis impijs domitus esset.
Quàm multa autem cogitat leo uirorum in turba,
Timens, cum ipsum doloso in circulo agitant:
Tam uaria ipsam cogitantem corripuit dulcis somnus:
Dormiebat uerò recumbēs, soluta sunt ei compages oēs.
Ibi tum alia excogitauit dea cæsia Minerua,
Idolum effinxit, corpore.a. assimulatum erat mulieri
Iphthima filiæ magnanimi Icarij.
Hanc Eumelus duxerat Pheris in domo habitans.
Misit uerò ipsam ad domum Vlyssis diuini,
Si quo pacto Penelopen lamentantem, lugentem
Compesceret à luctu fletuq; lacrymoso.
In thalamum uerò ingressa fera ad lorum,
Stetit.a. supra caput, & ipsam sermone alloquuta est,
Dormis Penelope charo afflicta corde?
Nequaquam te sinunt dij facile uiuentes
Flere, neq; tristem esse, quoniam adhuc rediturus est
Tuus filius, minimè enim quicquam deorū offensor est.
Hanc uerò excipiens prudens Penelope,
Valdè suauiter dormiens in somniorum portis,
Cur ô soror huc uenisti, non anteà quidem
Aderas, quandoquidē ualdè multū lōgè domū habitas,
Et me iubes cessare ærumna atq; doloribus
Plurimis, qui me irritant in mente & animo,
Quæ antè quidem maritū bonū amisi magnanimum
Omnibus uirtutibus ornatum, inter Græcos
Eximiū, cuius gloria lata per Græciā & mediū Argos.
Nunc rursus filius dilectissimus abijt, caua in naue,

Ὣς εἰποῦσ᾽ ὀλόλυξε, θεὰ δέ οἱ ἔκλυεν ἀρῆς.
Μνηστῆρες δ᾽ ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα δὴ γάμον ἄμμι πολυμνήστη βασίλεια
Ἀρτύει, οὐδέ τι οἶδεν ὅ οἱ φόνος υἱϊ τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, τὰ δ᾽ οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Τοῖσιν δ᾽ Ἀντίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Δαιμόνιοι, μύθους μὲν ὑπερφιάλους ἀλέασθε
Πάντας ὁμῶς, † μήπως τις ἀπαγγείλησι καὶ εἴσω. γρ. μήπω
Ἀλλ᾽ ἄγε σιγῇ † τοῖον ἀναστάντες τελέωμεν γρ. πῖον
Μῦθον ὃ δὴ καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶν ἤραρεν ἡμῖν.
Ὣς εἰπὼν, ἐκρίνατ᾽ ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους·
Βὰν δ᾽ ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Νῆα μὲν † ἂρ πάμπρωτον ἁλὸς βένθοσδε ἔρυσσαν· γρ. οὖν
Ἐν δ᾽ ἱστόν τ᾽ ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηῒ μελαίνῃ·
Ἠρτύναντο δ᾽ ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι,
Πάντα κατὰ μοῖραν, ἀνὰ θ᾽ ἱστία λευκὰ πέτασσαν.
Τεύχεα δέ † σφιν ἔνεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες. γρ. σφ᾽ ἤνεικαν
Ὑψοῦ δ᾽ ἐν νοτίῳ τήν γ᾽ ὅρμισαν ἐν δ᾽ ἔβαν αὐτοί,
Ἔνθα δὲ δόρπον ἕλοντο, μένον δ᾽ ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Ἡ δ᾽ † ὑπερῴῳ ἀνάβασα περίφρων Πηνελόπεια γρ. ὑπερωΐῳ αὖθι περίφρ.
Κεῖτ᾽ ἄρ᾽ ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ὁρμαίνουσ᾽ εἴ οἱ θάνατον φύγοι υἱὸς ἀμύμων,
Ἤ ὅγ᾽ ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη.
Ὅσσα δὲ μερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὁμίλῳ
Δείσας, ὁππότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσι·
Τόσσα μιν ὁρμαίνουσαν † ἐπέλλαβε νήδυμος ὕπνος· γρ. ἐπήλυθε
Εὗδε δ᾽ ἀνακλινθεῖσα, λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα,
Ἔνθ᾽ αὖτ᾽ ἄλλ᾽ ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εἴδωλον ποίησε, δέμας δ᾽ ἤϊκτο γυναικὶ,
Ἰφθίμῃ κούρῃ μεγαλήτορος Ἰκαρίοιο,
Τὴν Εὔμηλος ὄπυιε Φερῇς ἔνι οἰκία ναίων.
Πέμπε δέ μιν πρὸς δώματ᾽ Ὀδυσσῆος θείοιο,
Εἵως Πηνελόπειαν ὀδυρομένην γοόωσαν
Παύσειε κλαυθμοῖο, γόοιό τε δακρυόεντος·
Ἐς θάλαμον δ᾽ εἰσῆλθε παρὰ κληῗδος ἱμάντα,
Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εὕδεις Πηνελόπεια φίλον τετιημένη ἦτορ;
Οὐ μέν σ᾽ οὐδὲ ἐῶσι θεοὶ ῥεῖα ζώοντες
Κλαίειν, οὐδ᾽ ἀκάχησθαι, ἐπεί ῥ᾽ ἔτι νόστιμός ἐστι
Σὸς παῖς· οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστιν.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Ἡδὺ μάλα κνώσσουσ᾽ ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσι,
Τίπτε κασιγνήτη δεῦρ᾽ ἤλυθες; οὔτι πάρος γε
Πωλέ᾽, ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι δώματα ναίεις·
Καί με κέλῃ παύσασθαι ὀϊζύος, ἠδ᾽ ὀδυνάων
Πολλέων, αἵ μ᾽ ἐρέθουσι κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλὸν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ᾽ Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος
Νῦν δ᾽ αὖ παῖς ἀγαπητὸς ἔβη κοίλης ἐπὶ νηὸς

Νήπιος, οὔτε πόνων εὖ εἰδὼς, οὔτ' ἀγοράων.
Τοῦ δὴ ἐγὼ καὶ μᾶλλον ὀδύρομαι ἤπερ ἐκείνου.
Τοῦ δ' ἀμφιτρομέω καὶ δείδια μή τι πάθησιν,
Ἢ ὅγε τῶν ἐνὶ δήμῳ ἵν' οἴχεται, ἢ ἐνὶ πόντῳ.
Δυσμενέες γὰρ πολλοὶ ἐπ' αὐτῷ μηχανόωνται,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Θάρσει, μηδέ τι πάγχυ μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
χ. ἵεται Τοίη γάρ οἱ πομπὸς ἅμ' * ἔρχεται, ἥν τε καὶ ἄλλοι
Ἀνέρες ἠρήσαντο παρεστάμεναι (δύναται γὰρ)
Παλλὰς Ἀθηναίη· σὲ δ' ὀδυρομένην ἐλεαίρει·
Ἣ νῦν με προέηκε τεῒν τάδε μυθήσασθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ θεός ἐσσι, θεοῖό τε ἔκλυες αὐδῆς,
Εἰ δ' ἄγε μοι καὶ κεῖνον ὀϊζυρὸν κατάλεξον,
Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἢ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Οὐ μέν τοι κεῖνόν γε διηνεκέως ἀγορεύσω,
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε. κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Ὣς εἰπὼν, σταθμοῖο παρὰ κληῗδα λιάσθη
Ἐς πνοιὰς ἀνέμων· ἡ δ' ἐξ ὕπνου ἀνόρουσε
Κούρη Ἰκαρίοιο· φίλον δέ οἱ ἦτορ ἰάνθη,
Ὥς οἱ ἐναργὲς ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῷ.
Μνηστῆρες δ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,
Τηλεμάχῳ φόνον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν ὁρμαίνοντες.
Ἔστι δέ τις νῆσος μέσσῃ ἁλὶ πετρήεσσα,
Μεσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἀστερὶς, οὐ μεγάλη· λιμένες δ' ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι· τῇ τόν γε μένον λοχόωντες Ἀχαιοί.

Stultus, neq; laborũ probè guarus, neq; commerciorũ.
Huius causa iam ego etiam magis lugeo quàm illius,
Ob hoc undiq; tremisco & timeo ne quid patiatur
Aut ipse ab aliquo horũ in populo quò abijt, aut in põto,
Hostes enim multi in ipsum insidias struunt,
Cupientes occidere, antequã ad patriam terrã ueniat.
Hæc respondẽs alloquutus est simulachrũ obscurum,
Confide, neq; prorsus in mente timeas tantoperè,
Talis enim comes unà sequitur, quam etiam alij
Viri optarint adesse (potest enim)
Pallas Minerua, te uerò lamentantem miseratur,
Quæ nunc me præmisit tibi hæc dicere.
Hanc rursus alloquuta est prudens Penelope,
Siquidem tu dea es, deæq; audiuisti uocem,
Agè mihi & illum ærumnosum enarra,
Num alicubi adhuc uiuat, & uideat lumen solis,
An iam mortuus est & in Plutonis ædibus.
Hanc respondens alloquutum est idolum obscurum,
Non quidem tibi illum identidem inculcabo
Viuat ille an mortuus est, turpe uerò uana loqui.
Sic dicens postium apud seram euanuit
In flatus uentorum: ipsa uerò ex somno excitata est
Filia Icarij, amicum autem illi pectus refloruit,
Quãdo ipsi euidẽs somniũ irruisset noctu in cõticinio.
Proci uerò conscendentes nauigabant humidas uias,
Telemacho cædem arduam in mente meditantes.
Est autem quædam insula medio mari petricosa,
Inter Ithacamq; Samumq; asperam
Asteris, nõ magna, portus .v. nauib. apti in ipsa (Achiui.
Ab utroq; latere introitũ habentes, ibi hũc expect. insi.

COMMENTARIVS.

ἢ μάλα δὴ γάμον) Intellexit hic quisquis fuit ex iuuenibus, Telemachum bis insidijs, quas ipsi proci moliuntur, interceptũ iri, quo sublato minus futurum sit impedimentum ad impetrandum Penelopæ matrimonium. Itaq; subsannat reginam quasi istius doli nesciam. Quàm autem temere faciat, docet statim Antinous, qui rem cum silentio & sine iactantia perficiendam esse admonet. Quæ non mediocris est prudentia in rebus gerendis, ubi taciturnitas maximè desideratur.

πέμπε δέ μοι) Cùm multi de somnijs scribant, primus Homerus eorum causam uidetur ostendisse, præterea quoq; rationem. Causam, cùm docet à quo mittantur: rationem, cùm modũ etiam indicat. Mittuntur aũt à Deo (nam ὀνείρους διοπέμπτους tãtùm agnoscit Poeta) idq; per idola & imagines, quæ in hominum cerebro effinguntur: hoc enim sibi uult, quod paulò pòst dicitur, hoc Iphthimæ simulachrum supra Penelopes caput constitisse, στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς: quia in ea parte corporis uersatur hominum φαντάσματα & omnium imaginum quasi conceptaculum. Sunt autem imagines, somniorum materia, ut cõmuni consensu scribunt Onirocritici. Cuius sententiæ princeps est Poeta noster, ut uidemus. Hinc sumpsisse opinionem suam Democritum ait hoc loco Eustathius, somnia ex extrinseca imaginum incidentia (ut ita loquar) id est ἐμπτώσει, fieri. Sed aut falsus est Eustathius, aut corrigendus est Laërtius in uita Democriti, ubi hoc de uisu dixisse Democritum ait his uerbis: ὁρᾶν δ' ἡμᾶς κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις (sup. δοκεῖ) Quod etiã secutus est Interpres. Intueri nos, incidentibus in nos rerum imaginibus (sup. opinatur) corrigendus, inquam, & pro ὁρᾶν substituendum, ὀνειρώττειν. Quod ego lectori discutiendum relinquo. Quoniam autem in somniorum causas incidimus, non est negligendum neq; ab hoc loco planè alienum, quod multi tradunt, referente Rhodigino Lect. antiq. lib. 27 cap. 7. Duas esse somniorum causas: intimam unam, externam alteram. Intimam item duplicem. Vnam quidem, fortuitorum in quiete phantasmatum motum, qui nihil præsagit: alteram ex corporis affectione, ut qui frigidioris sunt naturæ, glacie aut niuibus sibi uidentur obrui. Externam item duplicẽ: Corpoream, & spiritalem. Ex quibus illa quidem ex cœlestibus profluit corporibus, & aëre nos ambiente. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producuntur diuersæ, ut plantarum & metallicorum, &c. sic & uirtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata effingi ualent, cœlesti consentanea dispositioni, effectui cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus somnia ueritatis opinionem sibi facilè conciliant. Spiritalis ex Deo est, item bifaria: nam uni quandoq; imaginario modo ingeritur uisio, ut Pharaoni: alteri uerò eiusdem intellectus, ut Iosepho: interdum utrumq; uni soli, ut Danieli. Et hæc est una spiritalis ratio: altera est dæmonum commercio infamis, & magica insignitior uanitate. Hæc Rhodiginus ex theologicis, ut inquit, sanctarijs. Vbi uides semper regnare materiam somniorum, nimirum imagines. Spiritalem autem rationem primam hic intellexit Poeta, quo sensu ὄνειρος, ὄναρ θεόπεμπτον, & θεῖαι ὀμφαί appellantur. Tenendum est ergo, imagines illas in hominis capite effingi. Sed in qua parte? in memoria, ut tradit Cardanus. Sed duplex est memoria: alia quidem ut actus primus, & est in corpore animato & cerebro seu illius parte: alia uerò, quæ est dum contẽplamur, & est uisio imaginis, à spiritibus eleuatæ, facta ab anima. Sed ista propriè pertinent ad externam & corpoream somniorum causam, de qua antea. Quæ omnia tamen non uidetur agnouisse Poeta, cùm à Dijs missorum somniorum tantùm meminerit: quia nimirum illa certiora sunt, & uix est ut fidem non mereantur. Neq; ignoro multos nobis succensuros, qui ita de somnijs scribamus, quæ illi uana existimant. Sed nõ moror maleuola & imperita (homine enim imperito nihil iniustius) eiusmodi ingenia, quæ peculiaribus opinionibus adhærescere delectantur.

ῥεῖα ζώοντες) Quid per hoc Deorum epithetum intelligat, docuimus in Iliade ex Plutarchi sententia.

οὐ μὲν γάρ τι) Inter cætera quæ Homerus de uero hominum statu ignorauit, hoc non est inter postrema numerandum. Credit enim, ante prouectã ætatem Deos ab hominibus non offendi, & hoc de Telemacho Iphthima nunc pronunciat: offendi igitur Deos putauit ab hominibus sceleratis, quales sunt homicidæ, libidinosi, & siquod aliud est maleficiorum genus, quorum nullum in Telemachum cadit. Itaque bene sperare iubetur de salute illius Penelope, cùm eos qui uitæ integritate polleant, Dij soleant tutari & protegere. Vbi tamen uestigium est pietatis, quòd homines Dei tutelæ subijciantur, à quo tum salus, tum uitæ pericula dependent, in quæ ille cùm uoluerit, nos conijcit: & è quibus si item uolet, eripit. Quod autem ad Telemachum attinet, quem à uitio & crimine erga Deum perpetrato liberat, nos meliore doctrina usi uniuersum mortale genus ab ipsa conceptionis & ortus tempore peccato,

cato, & proinde iræ Dei obnoxios asserimus. Et hoc monitum uolo, nequis nos in ueterum erroribus hærere existimet, quos diligenter, ni fallor, semper obseruauimus, ne in Ethnicorum quidem nugis solidæ pietatis immemores.

τῦ δὴ ἐγὼ) Impensus matris amor, quo filium prosequitur, hic apparet. Nam se filij casum dolere uehementiùs testatur, quàm Vlyssis mariti. Forsan eo tempore non fuit tanta coniugum reuerentia, quantam inter nos esse Dei iussu conuenit: uel, quod potiùs mihi persuadeo, iam temporis longinquitate dolor de Vlyssis morte erat penè deletus, aut ita saltē imminutus, ut hic recēs de Telemacho longè esset grauior.

κεῖνον ὀΐζυρον) Existimo hic Vlyssem intelligi, non Telemachum. Voluit enim Penelope cum de hoc bene sperare iuberetur, de illo quoque oblata loquentis huius occasione, quam Deam esse ex tam certis responsis conijciebat, aliquid explorare: sed hoc illi denegatum est, quia inscia Penelope domum uenturus sit Vlysses, ut posteà uidebimus: rem ergo ab instituto suo alienam noluit facere Poeta.

Finis libri Quarti.

ARGVMENTVM
QVINTI LIBRI
Odyssea.

CONCILIO deorum secundùm coacto, Iupiter Mercurium mittit ad Calypso, iubens dimittere Vlyssem. Ipsa uerò iussum facit. Decima uerò octaua die uidens eū Neptunus, & indignatus, soluit ratem. Ino uerò ei dat uitā: præcipiens ut postquam terram appetisset, deijceret eam, & multa passus in Phæacum regionem uenit seruatus.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ τῶν θεῶν δευτέραν ποιησάμενος ὁ Ζεύς, Ἑρμῆν πέμπει ἐπὶ Καλυψώ, κελεύων ἀποπέμπειν τὸν Ὀδυσσέα, ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ. τῇ δὲ ὀκτωκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν, καὶ χαλεπήνας λύει τὴν σχεδίαν. Ἰνὼ δὲ αὐτῷ δίδωσι κρήδεμνον, ὅπως λαμβάνων ἐπειδὰν τῆς γῆς ἀπορρίψῃ αὐτό, καὶ πολλὰ παθὼν, εἰς τὴν τῶν Φαιάκων χώραν ἔρχεται διασωθείς.

Aliud.

E, nauigat in rate Vlysses discissa mari.

Ἄλλη.

Ε, πλεῖ ἐπὶ σχεδίης Ὀδυσεὺς καταδύσης πόντῳ.

AVRORA autem ex lecto ab generoso Tithono
Surrexerat, ut immortalibus lumen ferret, atq; mortalibus.
Ipsi uerò dij ad consessum consederāt, inter illos sanè
Iupiter altitonans, cuius potentia est maxima.
Illis autem Pallas recensebat pericula multa Vlyssis
Memor: cura enim ei erat cùm esset in domo Nymphæ.
Iupiter pater atq; alij beati dij semper existentes,
Nullus amplius benignus, mitis & mansuetus sit
Sceptrifer rex, neq; mente pia opera cogitans,
Sed semper durus sit, & iniusta perpetret:
Ita nullus memor est Vlyssis diuini
Ciuibus quibus præfuit, ut pater autem lenis erat.
Sed ille quidem in insula iacet graues dolores patiens
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, hic. v. non potest suam in patriā terrā uenire.
Non enim ei adsunt naues remis instructa & socij.
Qui ipsum comitentur super lata dorsa maris.
Nunc rursum filium dilectissimum occidere cupiunt
Domum reuertentem, ille uerò abijt ad patris famam
Ad Pylum diuinam, atq; ad Lacedæmona claram.
Hanc excipiens alloquutus est nubicola Iupiter,
Filia mea quale tibi dictum excidit septo dentium?
An non iam hoc quidem consultasti mente tu ipsa,
Vt certè illos Vlysses ulciscatur reuersus?
Telemachum autem tu deduc accuratè (potes enim)
Vt illæsus suam in patriam terram ueniat.
Proci uerò in naue retro iter relegant.
Dixit sanè, & Mercuriū dilectū filiū alloquebatur,
Mercuri (tu enim in alijs nuncius es)
Nymphæ pulchricomæ dicito latum consilium,
Reditum Vlyssis patientis: ut redire queat,
Neq; deorum ductu neq; mortalium hominum,

ΗΩΣ δ' ἐκ λεχέων παρ' ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φέροι φάος ἠδὲ βροτοῖσιν·
Οἱ δὲ θεοὶ θῶκονδε καθίζανον, ἐν δ' ἄρα τοῖσι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὗ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Τοῖσι δ' Ἀθηναίη λέγε κήδεα πόλλ' Ὀδυσῆος
Μνησαμένη· μέλε γάρ οἱ ἐὼν ἐν δώμασι Νύμφης.
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς,
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι·
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖται κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει, ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι,
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Νῦν αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν ἀποκτεῖναι μεμάασι,
Οἴκαδε νισσόμενον. ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην ἠδ' ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτή,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθών;
Τηλέμαχον δὲ σὺ πέμψον ἐπισταμένως (δύνασαι γὰρ)
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται,
Μνηστῆρες δ' ἐν νηῒ παλιμπετὲς ἀπονέωνται.
Ἦ ῥα, καὶ Ἑρμείαν φίλον υἱὸν ἀντίον ηὔδα,
Ἑρμεία (σὺ γὰρ αὖτε τά τ' ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι)
Νύμφῃ εὐπλοκάμῳ εἰπεῖν νημερτέα βουλὴν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται,
Οὔτε θεῶν πομπῇ, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·

Ἀλλ' ὅγ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πήματα πάσχων
Ἤματί κ' εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο,
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν,
Οἵ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσουσιν·
Πέμψουσι δ' ἐν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες,
Πόλλ' ὅσ' ἂν οὐδέ ποτ' ἐκ Τροίης ἐξήρατ' Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Ὣς γάρ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφατ'. οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος Ἀργειφόντης·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει. τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργειφόντης.
Πιερίην δ' ἐπιβὰς, ἐξ αἰθέρος ἔμπεσε πόντῳ.
Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα, λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς,
Ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ·
Τῷ ἴκελος πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ' ἐοῦσαν,
Ἔνθ' ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος, ἤπειρόνδε
Ἤϊεν ὄφρα μέγα σπέος ἵκετο, τῷ ἔνι Νύμφη
Ναῖεν ἐϋπλόκαμος. τὴν δ' ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν·
γρ. τηλόσε Πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, † τηλόθι δ' ὀδμὴ
Κέδρου τ' εὐκεάτοιο θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει,
Δαιομένων. ἡ δ' ἔνδον ἀοιδιάουσ' ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένη, χρυσείῃ κερκίδ' ὕφαινεν.
Ὕλη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάρισσος,
Ἔνθα δέ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
γρ. κῶπες † Σκῶπές τ' ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι
Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
γρ. σπέος Ἡ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ * σπείους γλαφυροῖο,
Ἡμερὶς ἡβώωσα, τεθήλει δὲ σταφυλῇσι·
Κρῆναι δ' ἑξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ,
Πλησίαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλη·
γρ. σίου Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ * ἴου ἠδὲ σελίνου
Θήλεον· ἔνθά κ' ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
Θηήσαιτο ἰδὼν, καὶ τερφθείη φρεσὶν ᾗσιν·
Ἔνθα στὰς θηεῖτο διάκτορος Ἀργειφόντης.

Sed ipse in rate colligata dolores patiens
Die uicesima ad Scheriam fertilem perueniat,
Phæacum ad terram, qui propinqui dijs sunt,
Qui ipsum animo deum ueluti honorabunt:
Mittent autem in naui charam in patriam terram,
Aesq; aurumq; abunde uestemq; exhibuerint,
Plurima quanta nunquã ex Troia sustulisset Vlysses,
Etiamsi illæsus uenisset, portionem ex præda sortitus.
Sic enim ei fatum est amicosq; uidere, & adire
Domum excelsam & suam patriam terram.
Sic ait, neq; renuit internuncius Mercurius,
Statim deinde pedibus subligauit pulchra talaria
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant siue per mare
Siue per immẽsam terrã pariter cum flamine uenti:
Cepit autem uirgam, quæ uirorum oculos demulcet,
Quorumcunq; uult, eos autem ipsos sopitos excitat.
Hanc in manibus tenens delabitur fortis Mercurius,
Ad Pieriam delapsus ex æthere incidit in mare.
Ruit autem deinde super fluctus laro aui similis,
Quæ circum magnos sinus maris indomiti
Pisces uenans densas alas mergit salsugine:
Huic similis plurimos superiectus est fluct⁹ Mercurius.
Sed quando iam in insulã peruenisset longè iacentem,
Tum ex ponto conscendens cæruleo, ad continentem
Ibat, donec ad ingentẽ specũ peruenit, in quo Nympha
Habitabat pulchricoma, hanc uerò intus inuenit:
Ignis quidem ad focum ingens ardebat, procul. v. odor
Cedriq; fissilis thurisq; per insulam redolebat,
Ardentium. ipsa uerò intus cantillans uoce pulchra,
Telam percurrens, aureo radio texebat.
Sylua autem specum circumcreuerat uirescens,
Alnus populusq; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubones, accipitresq; latas linguas habentes cornices
Marinæ, quibusq; marina opera curæ sunt:
Atq; illic extensa erat circum speluncam cauam
Vitis pubescens, florebat uerò uuis.
Quatuor uerò serie fontes fluebant aqua lympida,
Vicini inter se uersi aliò atq; aliò.
Circùm uerò mollia prata uiolarum atq; apij
Virescebant: eò tametsi immortalis accedens,
Admiraretur uidens & oblectaretur mente sua.
Illic stans admirabatur fortis internũcius Mercurius.

COMMENTARIVS.

οὐδ' ἀπίθησεν) De hac loquendi formula Homerica diximus anteà lib. 3. circa principium.

μή τις ἔτι πρόφρων) Hi quinq; uersus repetiti sunt ex lib. 2. ubi à Mentore pronunciantur. Sed hic alius est illorum usus. Exprobrat enim Ioui reliquisque Dijs Minerua Vlyssis mansuetudinem regiam & pietatem: quasi hac ratione debuerit sibi Deorum Numina conciliare, quæ tamen à se maximè alienata habeat, cùm ipsum tam longi tẽporis spatio à patrijs finibus arceãt. Et hoc est quod superiore libro & alijs locis diximus. Non solum homines Deos aliquando non offendunt, sed suis etiã meritis eos quasi sibi deuinciunt, ut cæca illa sæcula putauerunt.

ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ) Duo conqueritur Minerua. Primùm, quòd Vlysses in Calypsûs ædibus tãdiu detineatur; deinde, quòd proci Telemacho mortem insidiosè moliantur. Sed Iupiter utriq; sic prouidet. Quod ad Telemachum attinet, ipsimet Mineruæ dat negotium illius tutò domum reducendi: quod ad Vlyssis reditum, mittitur Deorum nuntius Mercurius, qui Calypso Iouis uoluntatem ea de re exponet. Ita uoti sui compos Minerua fuit pro charissimorum sibi hominum incolumi reditu.

οὔτε θεῶν πομπῇ) Hoc ex falsa illa ueterum doctrina pendet, posse aliquid homines sine Deorum auxilio: quod idcirco Vlyssi non adesse uult Iupiter, nimirum in ipso nauigationis principio, ut submonet Eustathius. Nam nullus aut Deorum aut hominum dicitur Vlyssem à Calypsûs insula ad Phæacas transmisisse. Alioqui in media nauigatione Leucothea Vlyssi affuit, & à Phæacibus ad Ithacam homines eum deduxerunt.

οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν) Cur Phæaces *ἀγχίθεοι* appellẽtur, docet Didymus. Vel, inquit, eorum generis habita ratione. Nam Phæax eorum parens filius erat Neptuni. Vel propter eorum soli fertilitatem & *εὐδαιμονίαν*. Vel propter studium hospitalitatis, quo gẽs illa bene audiuit, cæterasq; uirtutes. Quod postremum Eustathio magis placet: nam & ipse Alcinous in sequentibus dicet idem, se nimirum adeò uicinos Dijs esse, ut Cyclopes Gigantibus. Quod ibi explicabitur.

εἵλετο δὲ ῥάβδον) Virgilius copiosiùs de hac uirga sic scripsit Aeneid. 4. *Tum uirgam capit: hac animas ille euocat Orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit. Dat somnos, adimitq; & lumina morte resignat.*

His similia Statius Pap. 1. lib. Theb. Horat. 1. lib. Carm. Od. 10.

Tu

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, uirgaq; leuem coerces

Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Hæc uirga autem erat aurea, unde χρυσόρραπις ἑρμῆς appellatur. Sed de hac uirga dicemus etiam inf. lib. ultimo. Nunc referemus tátùm uerba Phornuti, qui in speculatione de Deorum natura exponit, cur huic uirgæ tribuatur facultas somni inducendi, & amouendi. Sic ergo ille. Adhæc animarum ducem, Mercurium esse fabulantur: inuenientes, illi esse proprium, homines uoluptare delinire, obq; id uirgam ei dant in manus, qua uirorum demulceat oculos, mentis oimirum. Deinde iterum dormitantes excitat, & illi in manu est, facile impetum addere remissis ac flaccescentibus: atq; hos retrahere ac sistere, qui nimio ferebantur impetu. Hęc ille, ut Velareus est interpretatus: nam Græcus codex mihi ad manum non erat.

ἰκμενοι πόντῳ) Mirum est quod Mercurium ponto immergat, cùm uel citiùs uel facilius uolando eò esset perueturus, quò contédebat. Sed hoc Poetæ placuit, & mihi non licet aliud diuinare. Nunc uerò illum laro comparat, nimirum laro marino, ut respondeat similitudo: quæ non est intelligenda de corpore, sed de solo impetu & incessu super mare, ut rectè monet Didymus.

πῦρ μιν ἐπ' ἐσχαρόφιν) Egregia est τοπογραφία Calypsûs ædium, quæ in profunda specu collocantur, quia Nympham uicina loca maris incolere oportuit. Interiora ergo domus primùm attingit, ignemq; describit. Non est enim leue indicium magnificæ domus, cùm in ea ingens ignis accenditur, habetq; hoc nescio quid illustris. Sed nec uulgaris quidem hic fuit ignis, sed qui Deam deceat, nimirum ex cedro, (quam odoratam Virgil. appellat. *Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum*) & thure, unde tantus odor emanat, ut totam insulam impleat. Quid uerò Calypso? Cantu laborem suum texendi solatur. Vbi notandum est, quàm oderit ocii & desidiam Homerus, ut qui nec Deas ipsas à labore ac opere alienas fingat. Pergit deinde Poeta, & amœnitates specum illam circumiacentes describit. Eæ sunt, sylua arboribus cōstans eiusmodi, quæ riguis amant locis conseri: ut alnus, populus. Est & in illis cupressus arbor odoratissima. Sunt & aues, è quibus recenset scopas (quarum meminit præter alios Aelianus Hist. anim. lib. 15. cap. 28. sunt qui bubones uertant nomine nimis generali, cùm scops minor sit bubone, ut nos in Lexico docebimus) accipitres, cornices marinas: accedit uitis, quæ uuis onerata speluncam ambiebat. Insuper quatuor fontes ad inuicem oppositi. Quæ omnia pratis uirentibus circundantur uiolis (quidam σίου legunt pro ἴου: uide Lexicon) & apio refertis. Ea tandem sic extollit, ut ipsis Dijs esse admirationi scribit: quasi dicat, ea non parui ab hominibus esse faciéda, quæ Deos ipsos sic ad sui rapiant tum admirationem, tum etiam oblectationem. Quod generaliter præmisit, id in Mercurio specialiter demonstraturos. Sed quamuis hæc tam iucunda & amœna sint, tamen Momum suum quoque repererunt, nimirum Alexandrum, ut refert Dio Prusæus orat. 2. de Regno, ubi dicit: Omnia illa supra modum amatoria & suauia moribus Deæ Calypsûs fuisse accommoda. Sed hoc tribuendum esse Alexandri ingenio puto, qui rebus bellicosis impensius intentus cætera omnia negligebat. Ibi enim quæstio est de ornatu Regiæ domus, ex qua ambitiosos & magnificos ornatus, quales sunt Alcinoi, Calypsûs, atque etiam Menelai exulare iubet, & in eorum locum exuuias & arma hostiū, secundum Hectoris sententiam, substituit: cætera quæ his non respondet, Sardanapalo quodam aut stulta uirgine aut petuláte muliere digniora esse dicit. Nos tamen, si placet, has quoque honestas delicias cum Mercurio admiremur, & laudemus.

Cæterùm postquam omnia suo admiratus est animo,
Statim in latam speluncam perrexit, neq; ipsum cōtrà
Ignorauit conspicata Calypso diua dearum.
(Non enim ignoti utiq; dij inuicem sunt
Immortales: neq; si quis longè procul domos habitet.)
Neq; uerò Vlyssem magnanimum intus deprehendit,
Sed ipse ad littus flebat sedens, ubi antea etiam
Lachrymis & gemitibus & doloribus animū macerāt
Pontum in irrequietū prospiciebat, lachrymas stillans.
Mercurium autem interrogabat Calypso diua dearum
In throno collocata splendido, admirando:
Cur ad me Mercuri aurea uirga uenisti,
Venerādus & charus? ante quidē neutiq̄ frequētabas,
Loquere quodcūq; cupis, perficere aūt animus iussit,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Sed sequere ulterius, ut tibi hospitalia apponam.
Sic certè loquuta dea apposuit mensam,
Ambrosia replendo, miscuit aūt nectar rubrum. (cur.
Cæterùm ipse bibebat & comedebat internūcius Mer-
Porrò postquā cœnatus est & cōfirmauit animum cibo,
Tum ipsam uerbis excipiens alloquutus est,
Interrogas me uenientē dea deûm, cæterùm ego tibi
Verè sermonem enarrabo: iubes enim.
Iupiter me iussit huc ire inuitum,
Quis enim uolens tantam percurreret salsam aquam
Immensam, neq; ulla propè mortalium urbs, quiq; dij
Sacra faciant, & legitimas Hecatombas.
Sed nullo modo fas est Iouis mentem Aegida habentis,
Neq; prætergredi alium deum, neq; irritam facere.
Ait tibi uirum adesse ærumnosissimum aliorum
Virorum, qui circa urbem Priami pugnarunt (uem
Nouēnio, decimo uerò urbē depopulati cōscenderūt na-
Domum: cæterùm in reditu Palladem offenderunt,
Quæ ipsis excitauit uētumq; malū & fluctus ingētes.
Ibi alij quidem omnes perierunt boni socij.
Hunc certè huc uentumq; ferens & fluctus appulit.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν· οὐδέ μιν αὐτὴν
Ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψὼ δῖα θεάων.
(Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες γε θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει)
Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
Ἀλλ' ὅγ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος· ἔνθα πάρος* περ κ.π.
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
Ἑρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἐν θρόνῳ ἱδρύσασα φαεινῷ σιγαλόεντι,
Τίπτε μοι Ἑρμεία χρυσόρραπι εἰλήλουθας,
Αἰδοῖός τε φίλος τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις.
Αὔδα ὅ, τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν.
Ἀλλ' ἕπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν,
Ἀμβροσίης πλήσασα, κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε, καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Εἰρωτᾷς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν· αὐτὰρ ἐγώ τοι
Νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
Ζεὺς ἐμ' ἠνώγει δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα.
Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Ἄσπετον; οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἵτε θεοῖσιν
Ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἑκατόμβας.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον Αἰγιόχοιο
Οὔτε †παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὔθ' ἁλιῶσαι, γρ. παρεξελθεῖν
Φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι ὀϊζυρώτατον ἄλλων
Τῶν ἀνδρῶν οἳ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο
Εἰνάετες, δεκάτῳ δὲ πόλιν πέρσαντες ἔβησαν
Οἴκαδ'· ἀτὰρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίην ἀλίτοντο,
Ἥ σφιν ἐπῶρσ' ἄνεμόν τε κακὸν καὶ κύματα μακρά.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσεν,

Τὸν νῦν σ' ἠνώγειν ἀποπεμπέμεν ὅ, τι τάχιστα.
Οὐ γάρ οἱ τῇδ' αἶσα φίλων ἄπο νόσφιν ὀλέσθαι,
Ἀλλ' ἔτι οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. δηλήμονες Σχέτλιοί ἐστε θεοί, * ζηλήμονες ἔξοχον ἄλλων,
Οἵτε θεαῖς ἀγάασθε παρ' ἀνδράσιν εὐνάζεσθαι
γρ. λώϊον Ἀμφαδίην, † ἤν τίς τε φίλον ποιήσετ' ἀκοίτην.
Ὣς μὲν ὅτ' Ὠρίων' ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τόφρα οἱ ἠγάασθε θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Ἕως μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτεμις ἁγνὴ
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν·
Ὣς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ,
Ὧι θυμῷ εἴξασα, μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Νειῷ ἐνὶ τριπόλῳ· οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος
Ζεύς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
Ὣς δ' αὖ νῦν μοι ἄγασθε θεοὶ βροτὸν ἄνδρα παρεῖναι,
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐσάωσα περὶ τρόπιος βεβαῶτα
Οἶον ἐπεί οἱ νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
γρ. ἐλάσας Ζεὺς † ἔλσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε.
Τὸν μὲν ἐγὼ φίλεόν τε καὶ ἔτρεφον, ἠδὲ ἔφασκον
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐπεὶ οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον Αἰγιόχοιο
γρ. παρεξελθεῖν Οὔτε † παρὲξ ἐλθεῖν ἄλλον θεόν, οὐδ' ἁλιῶσαι,
Ἐρρέτω, εἴ μιν κεῖνος ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· πέμψω δέ μιν οὔπη ἔγωγε.
Οὐ γάρ μοι πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Αὐτάρ οἱ πρόφρων ὑποθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Οὕτω νῦν ἀπόπεμπε, Διὸς δ' ἐποπίζεο μῆνιν,
Μήπως τοι μετόπισθε κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ.

Hunc nunc te iubet dimittere quàm celerrimè.
Non enim ei hic fatum est ab amicis seorsim perire,
Sed adhuc illi fatum est amicosq; uidere & peruenire
Ad domum excelsam & suam ad patriam terram.
Sic ait, extimuit uerò Calypso diua dearum,
Et ipsum compellans uoce uerba alata dixit,
Improbi estis dij inuidi præ alijs,
Quiq; deabus inuidetis, ut cum uiris dormiant
Palàm, si aliqua charum adepta fuerit maritum,
Sic quidem cùm Orionem cepit roseis digitis aurora,
Tamdiu illi inuidistis dij faciliter uiuentes,
Donec ipsum in Ortygia aurea sella Diana casta
Suis mitibus sagittis aggrediens occidit.
Sic etiam quando Iasioni pulchricoma Ceres
Suo animo cedens, commixta est in amicitia & lecto
Nouali in tertiato: neq; diu fuit ignarus
Iupiter, qui ipsum occidit feriens candenti fulmine.
Sic rursus nunc mihi inuidetis dij mortalē uirū adesse.
Illum quidem ego seruaui à carina susceptum
Solum, postea quam illi nauem celerem corusco fulmine
Iupiter iaculando diffidit medio in nigro ponto.
Tum alij quidem omnes perierunt eximij socij.
Hunc certè huc uentusq; ferens & fluctus adegit,
Hunc ego amaui & enutriui, atq; promiseram
Facere immortalē, & absq; senio diebus omnibus.
Verū quādoquidē nullo pacto fas est Iouis mentē Aegiochi
Vel prætergredi alium deum, neq; irritam facere,
Valeat, si illum ipse excitat & iubet
Pontū per irrequietū, dimisero uerò ipsum nūquā ego.
Non.n. mihi præstò sunt naues remis instructa & socij.
Qui ipsum deducant per lata dorsa maris.
Cæterùm ei lubens consulam neq; celabo,
Vt omninò incolumis suam in patriā terrā perueniat.
Hanc statim alloquutus est internūcius Mercurius,
Sic nunc dimitte, Iouis autem euita iram,
Ne fortassis tibi in posterum iratus succenseat.

COMMENTARIVS.

οὐδέ μιν ἀντίην ἠγνοίησεν) Cùm multis alijs partibus Deos ab hominibus satis distinguat Poeta, tamen hoc quoque addēdum est, quod hic obseruatur: statim Calypso uisum Mercurium agnouisse, cùm soleant homines alios ad se uenientes interrogare qui sint. Tum uerò ne quis repentinam istam agnitionem miretur, aut non credat, monet hoc esse Dijs familiare, ut etiā remotissimos quantumuis cæteros agnoscant. Qua in re uidentur mihi illi ueteres non omnino malè de Deo sensisse, cùm in tanta pluralitate ac multitudine Deorum, nihil tamen ita diuersum inter illos constituerunt, ut non sese mutuem agnoscerent, quasi ex una diuinitatis essentia constantes.

οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα) Cur absentem fingat Vlyssem, explicat Eustathius: ἵνα, inqoit, περιφέρεται τοῦ ποιητοῦ δόξη χαρίσασθαι αὐτῷ ἡ Καλυψὼ τὸν πλοῦν ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ὀφλήσειεν ὁ χάριν αὐτῇ. id est: Vt ipsa Calypso uideatur per se & sponte sua ueniam & facultatem nauigandi Vlyssi concessisse, & eum sibi hoc nomine deuinciret. Sed uidebimus in sequentibus ita fuisse institutam Vlyssis uitam, ut interdiu secederet in rupes & littora, ut seorsim doleret, noctu uerò in speluncam se cum Calypso reciperet.

αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε) Vides inter Deos quoque obseruari, ut post cœnam demum causam aduentus sui exponant.

κέλεαι γὰρ) Sciebat Mercurius se esse ingratam Calypso indicaturum, ideò artificio sè hoc præmittit: quasi dicat, Referam tibi causam aduentus mei, quandoquidem ita iubes, quam alioqui sponte mea non dixero. itaq; si ea tibi iniucunda fuerit, tu ipsa in culpa eris, quæ me sic interrogas atque adeò iubes, ut mihi fas non sit tibi non obtemperare.

οὐκ ἐθέλοντα) Cur inuitus hoc iter susceperit Mercurius, statim dicit, nimirū quòd is locus esset nō solùm remotissimos, sed quòd in uia nulli occurrerent populi: hoc est, nulla essent hospitia, in quæ solendi sui gratia posset diuertere. Has tamen molestias se deuorasse, quia Iouis mandata recusare non potuerit, utpote cui uniuersam Deorum turbam morigeram & obsequentem esse oporteat. Et hoc pacto istud officium suum magis probat & commendat, quòd non tantæ sit laudis facile, ac difficile negotium administrare. & solet in rebus arduis gratior esse nauata opera, quam in tenuibus.

ἄνδρα παρεῖναι) Maluit Mercurius circumloquutiuè Vlyssem indicare, quàm proprio eius expresso nomine: quod illud ὀϊζυρώτατον uideatur. deinde etiam commiserationem mouere Deæ instituerat, ut illa eo clementiorem ac humaniorem illi sese exhiberet. Itaque eum ærumnosissimum omnium Græcorum, qui post dirutam Troiam in patriā reuersi sunt, appellat. Sed quia amore nimio, quo in Vlyssem flagrabat, fieri poterat ut ipsum Calypso nō dimitteret, quem potius spe immortalitatis illi oblata ad sui matrimonium pelliciebat: addit postremò hoc ita fato decretum esse, ut Vlysses in patriam rediret. Cui quidem fato cùm nulli Deorum liceat refragari, necessariò eò redacta est Calypso, quanquam inuita, ut sequens illius oratio docebit, ut tandem Vlyssem dimiserit.

σχέτλιοί ἐστε θεοί) Vide quid faciant & amor & ira. Ille Dijs etiam aduersam Calypso constituit, ut pluris amasium suum faciat, quàm ipsa Deorum mandata. Hæc uerò mentem de sua sede dimouet, insanamq; eam reddit, ut conuicijs ipsos Deos prosequatur. Quod non solùm temeritatis fuit, sed etiam impietatis. Docet igitur iniquos esse Deos & inuidos, qui uoluptatem Dearum quā in hominū amorem feruntur, præripere illis soleant. Id exemplis duobus probat: quibus tamē plus in se ipsam uidetur agere. Nam exitus

Orio-

Orionis & Iasonis, satis monent non esse hominum cum Deabus consortium, & illud superis Dijs non placere, itaq; aduersum Calypso illa pnteuerunt contorqueri.

οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν) Alij diuersa tradũt de Orionis morte. Aiunt enim cum ausum Dianæ pudicitiam tentare, eamque indignatam serpentem immisisse, à quo interemptus sit, ut Euphorion scribit his uerbis: [illegible] id est. Cùm uerò unà cum Diana uenaretur, illi uim inferre conatus est: at Dea irata scorpiũ è terra excitauit, qui illius talũ percutiens interemit. Horatius sagitta percussum ait

—— & integræ Tentator Orion Diana Virginea domitus sagitta.

Alij alia. Sed Homerus repentinæ eius mortis tantùm meminit. Hoc enim significari ait Eustathius his uerbis: οἷς ἀγανοῖς, &c. quibus dicitur Dianam suis telis Orionem confixisse, aliquid uidelicet in se peccantem: alioqui enim non solet uiros Diana interficere, ut alias dictum, sed Apollo. Qua de causa testis est idem Eustathius, quosdam hunc locum propter insolitum Dianæ factum expũxisse. De Orione & Iasione uide Lexicon Homericum.

ὡς δ᾽ αὖ νῦν μοι ἄγασθε) Nunc rẽ de se ipsa interpretatur, docetq; se duabus illis Deabus similem in amore fuisse: non solùm quòd hominem mortalem adamarit, sed quod, ut illi amasijs suis priuatæ sint, sic sibi quoq; Vlyssem iam superi inuideant. Finis tamẽ inter se longe differt: nam illi morte perierunt, hic uerò uiuus tantum illi adimitur. Sed Calypso idem censet, sui respectu nec minus grauis est illi hæc priuatio, quam cæteris sua fuerit forsanq; non minus exoptatura sit Vlyssis mortem, quàm perpetuam illius absentiam. Vt autem melius doceat sibi hac in parte a Dijs iniuriam fieri, commemorat beneficia, quæ in Vlyssem contulit, unde ipsi quodammodo Vlysses ita deuinctus sit: ut cum et acceptam uitam & alia commoda post naufragium referre debeat, non possit et etiam perpetuam suam præsentiam denegare. Tamen Iouis uicta imperio discessum ei concedit.

Ζεὺς ἔλσας) Aliquid πάθος in his latitare censeo. quasi dicat Calypso: Ego Vlyssem naufragum excepi, naufragum inquam ex ipsius Iouis fulmine, qui me iubet nunc eum dimittere, breui tempore commutatus. Quid enim oportebat Iouem sic in eum sæuire, ut eundem postea a me repeteret: quæ tamen ei clementior fui, neque mei misereatur aut humanitatem & beneuolentiam, qua eiectũ Vlyssem foui, respiciat.

πέμψω δέ μιν) Videtur intelligere se sua sponte Vlyssem non esse dimissurum, sed coactam Ioue ita iubente: uel non suppeditaturam sei illi nauem ac socios, quibus illa omnino careat. quod si faceret, uideretur dici ipsum dimittere. quasi dicat. Adsit ei Iupiter, si uolet, ego adesse illi aut illius nauigationem iuuare non possum.

Sic certè loquutus auolauit fortis Mercurius,
Ipsa ad Vlyssem magnanimum ueneranda Nympha
Ibat, postquam Iouis accepisset mandata.
Hunc certè in littore inuenit sedentẽ, neq; unquã oculi
A lacrymis siccabantur, consumebatur. a. dulcis ætas
Ob reditum lugẽti, quoniã nondũ placuerat Nymphæ.
Sed certè nocte quidem dormiebat etiam coactus
In spelunca caua, nolens apud uolentem.
Die uerò in petris & littoribus sedens,
Lacrymis & gemitibus & doloribus animũ macerans,
Pontum in indomitum prospiciebat lacrymas stillans.
Propè autem astans alloquuta est diua dearum,
Infelix, ne amplius mihi hic lugeas, neq; tibi ætas
Consumatur, iam enim te ualdè prompta dimittam.
Sed age lignis longis abscissis apta ferro
Latam ratem, cæterùm tabulata fige super eam
Sublimiùs, ut te ferat per obscurum pontum.
Porrò ego panem & aquam, & uinum rubrum
Imponam dulce, quæ tibi famem arceant,
Vestesq; induam, mittam tibi uentum à tergo,
Vt omnino incolumis tuãm patriam terrã peruenias,
Si modò dij utiq; uoluerint, qui cælum latum habitãt,
Qui me fortiores sunt in cognoscendoq; iudicandoq;.
Sic ait, exhorruit autem patiens diuus Vlysses,
Et ipsam alloquutus uerba alata dixit, (fectionem
Aliud quippiã tũ dea hac in re moliris, neutiq; pro
Qua me iubes rate traijcere ingentes undas maris
Horrendas difficilesq;, quas neq; naues æquales
Veloces traijciunt lætantes Iouis uento:
Neq; uerò ego te inuita ratem conscenderim,
Nisi mihi sustineas dei magnum iusiurandum iurare,
Ne ullum mihi ipsi damnum malum consulas aliud.
Sic ait, risit uerò Calypso diua dearum,
Manuq; ipsum demulsit, uerbumq; dixit & ploquuta
Certè ueteranus es, & non incauta sciens. (est:
Qualem certè hunc sermonem excogitasti proloqui?
Sciat nunc istuc terra & cælum latum supernum,
Et ipsa subterlabens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimumq; existit beatis dijs)
Non ullum tibi ipsi damnũ malũ me consulturã aliud.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργειφόντης·
Ἡ δ᾽ ἐπ᾽ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα πότνια Νύμφη
Ἤϊ᾽, ἐπεὶ δὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων.
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ ἀκτῆς εὗρε καθήμενον· οὐδέ ποτ᾽ ὄσσε
Δακρυόφιν τέρσοντο· κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
Νόστον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι ἥνδανε Νύμφη.
Ἀλλ᾽ ἤτοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ᾽ οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ἤματα δ᾽ ἐν πέτρῃσι καὶ ἠιόνεσσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ᾽ ἀτρύγετον δερκέσκετο, δάκρυα λείβων.
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων,
Κάμμορε, μή μοι ἔτ᾽ ἐνθάδ᾽ ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν
Φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ᾽ ἀποπέμψω.
Ἀλλ᾽ ἄγε, δούρατα μακρὰ ταμὼν, ἁρμόζεο χαλκῷ
Εὐρεῖαν σχεδίην, ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ᾽ αὐτῇ
Ὑψοῦ, ὥς σε φέρῃσιν ἐπ᾽ ἠεροειδέα πόντον.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν
Ἐνθήσω μενοεικέ᾽, ἅ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι.
Εἵματά τ᾽ ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὖρον ὄπισθεν,
Ὥς κε μάλ᾽ ἀσκηθὴς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι,
Αἴ κε θεοί γ᾽ ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οἵ μευ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῆναί τε.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄλλο τι δὴ σὺ θεὰ τόδε μήδεαι, οὐδέ τι πομπὴν,
Ἥ με κέλεαι σχεδίῃ περάαν μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Δεινόν τ᾽ ἀργαλέον τε· τὸ δ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ νῆες ἐῖσαι
Ὠκύποροι περόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ.
Οὐδ᾽ ἂν † ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ἐπιβαίην, χάγειν
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε·
Ἦ δὴ ἀλιτρός γ᾽ ἐσσὶ, καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
Οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορεῦσαι.
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅς τε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
Μή τί τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο·

Ἀλλὰ

Οὐ νιφετὸς, οὔτ᾽ ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτέ ποτ᾽ ὄμβρος·
Ἀλλ᾽ αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους)
Οὕνεκ᾽ ἔχεις Ἑλένην, καί σφιν γαμβρὸς Διός ἐσσι.
Ὣς εἰπὼν, ὑπὸ πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἅμ᾽ ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Ἤια· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Δόρπον θ᾽ ὁπλισάμεσθ᾽, ἐπί τ᾽ ἤλυθεν ἀμβροσίη νὺξ,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆας μὲν πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐν δ᾽ ἱστοὺς τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηυσὶν ἐΐσης·
Ἐν δὲ καὶ αὐτοὶ βάντες ἐπὶ κληῖσι κάθιζον,
Ἑξῆς δ᾽ ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἂψ δ᾽ εἰς Αἰγύπτοιο διϊπετέος ποταμοῖο
Στῆσα νέας, καὶ ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέπαυσα θεῶν χόλον αἰὲν ἐόντων,
Χεῦ᾽ Ἀγαμέμνονι τύμβον, ἵν᾽ ἄσβεστον κλέος εἴη.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ᾽ ὦκα φίλην ἐς πατρίδ᾽ ἔπεμψαν.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ἐπίμεινον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
Ὄφρα κεν ἑνδεκάτη τε δυωδεκάτη τε γένηται·
Καὶ τότε σ᾽ εὖ πέμψω, δώσω δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα,
Τρεῖς ἵππους καὶ δίφρον ἐΰξοον· αὐτὰρ ἔπειτα
Δώσω καλὸν ἄλεισον, ἵνα σπένδῃσθα θεοῖσιν
Ἀθανάτοις, ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη, μὴ δή με πολὺν χρόνον ἐνθάδ᾽ ἔρυκε.
Καὶ γάρ κ᾽ εἰς ἐνιαυτὸν ἐγὼ παρὰ σοί γ᾽ ἀνεχοίμην
Ἥμενος, οὐδέ κέ μ᾽ οἴκου ἕλοι πόθος, οὐδὲ τοκήων·
(Αἰνῶς γὰρ μύθοισιν ἔπεσσί τε σοῖσιν ἀκούων
Τέρπομαι) ἀλλ᾽ ἤδη μοι ἀνιάζουσιν ἑταῖροι
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, σὺ δέ με χρόνον ἐνθάδ᾽ ἐρύκεις.
Δῶρον δ᾽ ὅ,ττί κέ μοι δοίης, κειμήλιον ἔστω·
Ἵππους δ᾽ εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ
Ἐνθάδε λείψω ἄγαλμα· σὺ γὰρ πεδίοιο ἀνάσσεις
γρ. ὦ μὲν Εὐρέος, ᾧ * ἔνι μὲν λωτὸς πολὺς, ἐν δὲ κύπειρον,
Πυροί τε, ζειαί τε, ἠδ᾽ εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν.
Ἐν δ᾽ Ἰθάκῃ οὔτ᾽ ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτέ τι λειμών
Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο.
Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ᾽ εὐλείμων,
Αἵ θ᾽ ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν,
Αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος, οἷ᾽ ἀγορεύεις·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μεταστήσω· δύναμαι γάρ.
γρ. δῶρον * Δώρων δ᾽ ὅσσ᾽ ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστιν.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἔστιν ἅπας, χρυσῷ δ᾽ ἐπὶ χείλεα κεκράανται·
Ἔργον δ᾽ Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεὺς, ὅθ᾽ ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψε
Κεῖσέ με νοστήσαντα· τὶν δ᾽ ἐθέλω τόδ᾽ ὀπάσσαι.

Non nix neq; hyems longa, neq; unquam imber,
Sed semper Zephyri suauiter spirantes auras
Oceanus emittit, ad refrigerandum homines)
Quòd habes Helenam, & ipsius Iouis gener es.
Sic loquutus, subijt in pontum fluctuosum.
Cæterùm ego ad naues simul cum diuinis socijs
Ibam. plurima mihi cor alternabat incedenti.
Cæterùm postquam ad nauem uenimus atq; mare,
Cœnāq; apparauimus, superuenit subitóq; solitaria nox,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quando. a. mane genita apparuit rosei digitis aurora,
Naues quidē ante omnia deduximus in mare diuinū.
Malos autem imposuimus & uela nauibus aquatis,
Ipsi etiam ingressi super transtra sederunt.
Ordine. a. cōsidentes spumosum mare uerberabāt remis
Rursus ad Aegyptum à Ioue cadentis fluminis,
Constitui naues & perfeci legitimas Hecatombas.
Cæterùm postquam sedaui deorū iram immortalium,
Fudi Agamemnoni tumulum ut immensa gloria esset.
Hæc ut perfeci, redij, dederūt. a. mihi uentū secundum
Dij, qui me celeriter charam ad patriam miserunt.
Sed age nunc mane in adibus meis,
Donec undecimaq; duodecimaq; fiat dies,
Et tunc te benè mittā, dabo autem tibi splēdida dona,
Tres equos, & currum benè politum: cæterùm postea
Dabo pulchrum poculum ut libes dijs
Immortalibus, mei memor diebus omnibus.
Hūc rursus Telemachus prudēs cōtrà alloquutus est,
Atride, ne sanè me multo tempore hic detine.
Etenim ad annum ego apud te utiq; perdurarem
Sedens, neq; me domus caperet desideriū, neq; parentū,
(Vehementer enim uerbis sermonibusq; tuis audiens
Oblector) sed iam mihi tristantur socij
In Pylo diuina, tu aūt me longum tempus hic detines.
Donū. a. quodcūq; mihi dare cuperes, tale sit ut ferri &
Equos. a. in Ithacā non ducā, sed tibi ipsi (recōdi possit.
Hic relinquam in delicijs: tu enim campo imperas
Lato, in quo quidem lotus frequens, in quo cyperus,
Triticum, spelta, atq; latè germinans hordeum album.
In Ithaca. a. neq; sanè curricula lata, neq; ullū pratum,
Capris pascendis apta, & optabilior equorum pascuo.
Nulla. n. insularum spaciosa neq; pratis accommodata,
Quæ ad mare inclinantur, Ithaca etiam supra omnes.
Sic ait, risit uerò uoce bonus Menelaus,
Manu ipsum prendit, uerbumq; dixit atq; nominauit:
Sanguinis es boni, chare fili, qualia loqueris.
Atqui ego tibi commutabo: possum enim.
Ex donis autem quæcunq; in mea domo thesauri iacēt,
Dabo, quod pulcherrimum & preciosissimum est,
Dabo tibi craterem elaboratum: argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt:
Opus. a. est Vulcani, dedit autem ipsum nobilis heros
Sidoniorum rex, quando sua domus suscepit
Illuc me profectum, tibi autem uolo præbere.

COMMENTARIVS.

ὀλοώτατος ὀδμή) Phocarum odor est teterrimus, unde Gesner us ideò à Virgilio turpes, appellatas esse mauult, quàm propter magnitudinem, ut ait Seruius. Hinc Aristophanes in Pace & in Vespis Cleonem traducens, ei phocarum odorem, utpote coriario attribuit. Vbi Scholiastes hoc Homeri carmen recitat. Cœlius Rhodig. Lectionum antiquarum lib. 18. cap. 9. huic odori amaro ac acerbo, ut Homerus appellat, tribuere uella uidetur, quòd phocæ fulmine non tangantur, ut neq; hyæna, neq; arbor ficus. Itaq; legimus

mus apud Plinium lib.2.cap.13. Seuerum imperatorem lecticam suam corio uituli marini tectam uoluisse. Est autem uitulus marinus idem quod Phoca.

φῶκαι δ' ἐξ ἁλὸς) Circa meridiem accesserunt Phocæ ad littus. Est enim animal ἀμφίβιον, ut alibi copiosiùs docemus. Exit autem è mari meridiano tempore, sed magis circa uesperam authore Aeliano de Animal. lib. 9 cap. 50. ubi etiã huius loci Homerici meminit, his uerbis: Καὶ φῶκαι δὲ καὶ φῶκαι ἐξίασι μᾶλλον ἤδη μὲν ζῇ καὶ μεσημβρίας [illegible] Ὅμηρος [illegible] Ὀδυσσείᾳ τὸν Μενέλεων ποιῶν τῷ Τηλεμάχῳ, καὶ τῷ Πεισιστράτῳ [illegible] αὐτῷ [illegible] Φάρῳ [illegible] θαλαττίου δαίμονος αὐτοῖς ὁ Μενέλεως διεξίει, καὶ τῆς μαντείας [illegible] ὁ Πρωτεύς. id est: Phocæ circa uesperam magis exeunt, aliquando tamē etiam meridie, & extra mare somnum capiunt. Hoc & Homerus nouerat, qui in Odyssea Menelaum inducit, hoc tantum cubile Telemacho & Pisistrato narrantem, cùm de ijs quæ in Pharu acciderant, & marino dæmone Proteo, eiusque uaticinio uerba faceret. Hæc ille. Vide Oppianum lib. [illegible].

εὐνάζοντο) Phocas animal somniculosum esse testantur scriptores. Vnde Martialis:

Dormitis nimium glires, uituliq; marini. Vnde Phocæ imagine somniculosum denotari ait Pierius Valerianus in Hieroglyphicis. Inter dormiendum autem altè stertit, ut mugitum edere uideatur: unde uituli nomen, inquit Rondeletius, cuius rei causam affert pituitosum humorē, qui in aspera arteria est, inspirando & expirando agitatus. Tales sono a dormiendo edūt, qui crasso sunt collo & breui, destillationib. obnoxij: trē ij, quib. excidit columella. Hæc [illegible] occasione mētionis de somno Phocarū.

ζατρεφέες) Ideò eas magnas appellat Ouidius, & alibi deformes: Virgilius etiam turpes, si Seruio credimus (qua de re uos anteà) & tamen, ut scribit Rauisius, hoc animal breuissimum est à partu, postea uerò euadit maximum. Gesnerus addit, se intellexisse circa Angliam phocas crassas præpinguesque fieri, & ad ursi magnitudinem accedere.

ἐν δ' ἡμέας πάντας) Hic est dolus, quo Proteus decipitur, sanè mirabilis, ne dicam incredibilis, ab Edothea instructus tectis Menelao & reliquis pelle Phocarum, ut anteà uidimus. Quod autem illi homines existentes cum Phocis esse potuerint, fidem non excedit. Nam animal illud est φιλάνθρωπον, more delphinorum, quod Eudemi authoritate comprobat Aelianus de Anim. lib. 4. cap. 56. referentis, uitulum marinum in hominem, spongias piscari solitum, amore flagrasse, eumque ubi subterranea petra esset, extra mare progressum, cum spongiatore uersatum fuisse. Rondeletius etiam uitulum illum marinum, cuius ipse iconem expressit, ait circa insulam Letiuum captum, & in insulæ illius Xenobio multos dies educatū, nullo metu cum hominibus uersatum, per terram se trahentem, gradus etiam scandentem. De hac etiam Phocarum φιλανθρωπίᾳ, ut ita loquar, scripsit Plinius, eas nimirum accipere disciplinam, uoceque pariter & uisu populum (in spectaculis exhibitos) salutare, incondito fremitu: nomineque uocatas respondere. Apud Varinum scriptum est, ἡ φώκη [illegible] ἀνθρώπων.

ἀλλ' ἤτοι σύ μέ μοι εἰπέ) Cùm de Proteo simus polliciti nos dicturos in Lexico, tamē in hunc locum Diodorum Siculum afferemus, qui causam fictæ huius mutabilitatis Protei exponit his uerbis lib. 1. τοῦτον δὲ παραδεδόσθαι τῶν τε πνευμάτων ἔχειν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν μορφὴν μεταβάλλειν, ὅτε μὲν εἰς ζῴων τύπους, ὅτε δὲ εἰς δένδρον, ἢ πῦρ, ἤ τι τῶν ἄλλων, ὁμολογούμενα συμβαίνει καὶ τοὺς ἱερεῖς λέγειν περὶ αὐτοῦ. [illegible] βασιλέα [illegible] ἀστρολόγων [illegible] ἰδίας [illegible] Αἰγύπτιοις [illegible] ἔθους [illegible] λέοντος καὶ ταύρου καὶ δράκοντος [illegible] δένδρον [illegible] πῦρ [illegible] id est: Cuiusmodi hic tradatur peritiam spirituum (malè Pogius, astrum) habuisse & formā mutasse aliquando in animalium species, aliquando in arborū uel ignem, uel quippiam aliud, eadem contingit sacerdotes ipsos de eo scribere. Ex continua enim familiaritate, qua cum Astrologis uixit, peritiam harum rerum calluisse. Consuetudo autem Regibus tradita Græcis, ansam huiusmodi transformationes fabulandi præbuit. Moris enim esse Aegyptijs regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorem partem in capite ferre, insignia principatus: & aliquando arbores, aliquando ignem, interdum etiam redolentia supra caput unguenta non pauca. Et his eos sese exornasse, tum stuporem ac superstitionem quandam aspicientibus iniecisse. Hæc ille. Sed allegorias istas ego non admitto, ut iam alias monui, ac cum ijs sentio, qui ueteres illos a Satana sic miris modis delusos asserunt. Nulla enim elementa malis spiritibus carent, aut unquam caruerunt, proinde ubique facilè fuit illi ueteratori sese in hominum manus dedere, ut eos magis ac magis in hac abominanda ac execranda dæmonomania captos retineret. Quòd aūt spiritus ille omnigenas formas induere possit, satis cōstat qui se, cùm totus tenebricosus sit, tamen in Angelum lucis non ita rarò transformet: quod maius est, sine dubio, quam hæc de quibus est quæstio. Et si mihi allegoriæ hoc loco placerent, Heraclidi Pontico potiùs subscriberem: cui tamen adderem Goropium in Niloscopio, ubi hunc locum diligentissimè enarrat.

οἶσθα γέρον) Virgilius: *Scis Proteu, scis ipse, neq; est te fallere cuiquam.* Quod ex eo pendet generaliùs anteà dicto, & quod paulò pòst sequitur, Θεοὶ δέ τε πάντα ἴσασιν: Sciunt omnia Dij.

ἀλλὰ μάλ' ὤφελλες) De hac ueterum pietate antea diximus. Quid autem in sequentibus per Αἰγύπτοιο διιπετέος ποταμοῖο intelligat, docet Strabo lib. 1. nimirum Nilum, quod nomen tamen Homeri temporibus uidetur non fuisse. διιπετέα autem appellat, quod ab imbribus augeri existimetur à quibusdam. Vide de hac re copiosius apud Herodotū, Diodorum, Plinium, Strabonem & reliquos, quorum opiniones recitat diligenter Ioachimus Vadianus in suis Commentarijs in Melam. lib. 1. Vide Goropium in Niloscopio, ubi quæstionem eius incrementi accuratissimè & doctissimè, ut solet omnia, pertractat.

ἀτρεΐδη) Intelligebat Proteus se res non gratas Menelao narraturum, ideò recusat prima frōte hoc illi præstare officium, quod expostulabat, ne illi dolorem pareret, ac lacrymas, cùm audiret non solùm Aiacis mortem, & Vlyssis remoram peregrinationē, quem utrunque pro non uulgari amico habeat: sed etiam, quod mœstitiæ caput est, fratris Agamemnonis fatum.

πολλοὶ μὲν γὰρ) Aggressurus narrationem sequentem, tres gradus procedendi uidetur obseruasse. Primum enim generalissimè rem proponit, cùm ait multos periisse è Græcis, multos seruatos: deinde specialiùs numerum eorum qui perierunt & seruati sunt, perstringit. Tertiò rē per partes discutit, hoc est singulorum casus exponendo, Aiacis nimirū, Agamemnonis, Vlyssis, ipsiusq; Menelai.

μάχῃ δέ τε) Quasi dicat: Non est necesse me illa narrare, quæ in bello Troiano acciderunt, cùm ea tibi notissima sint, ut qui ipsi interfueris: ea igitur me dicere sufficiet, quæ tibi sunt incognita, ut ea quæ redeuntes Græci subierunt, quæ tu etiam à me flagitas.

Αἴας μὲν) Hoc concisè dictum postea sigillatim explicatur, cuius rei hæc summa est. Aiacem Pallas, propter raptum Cassandræ in eius templo ab eo perpetratum (ut quidam nolunt) redeuntem in patriam acriter persequuta est usque ad excidium: quod illi tamen ideò non potuit contingere, salutem illi Neptuno procurante. Sed, ut solent homines rebus secundis efferri, temerarius ille heros pro felici nauigationis successu, sui ipsius oblitus, & beneficij à Dijs accepti immemor, ausus est impie sibi ipsi hoc tribuere, se inuitis Dijs periculo naufragij ereptum. At Neptunus uoce ista exaudita, ut honoris & gloriæ suæ zelotypum est Numen, eum in scopulos impulit, contractaq; naui in mare demersit, ubi animam expirare misere coactus est. Vbi elegans est exemplum diuinæ uindictæ, quæ in impios exercetur. Hoc Aiacis naufragium narrauit etiam Dictys lib. 5. statim circa principium, idque sine Palladis aut Neptuni mentione, his uerbis: Postquam impositis, quæ singuli (Græci) bello quæsierant, ascendēre ipsi, solutisque ancoralibus nauigant. Dein à puppi secundante uento, paucis diebus peruenēre ad Aegæum mare: ubi multa imbribus uentisque, & ob id sæuiente mari indigna experti, passim ut sors tulerat, dispalantur. In quis Locrorum classis, perturbatis per tempestatem officijs nautarum, & inter se implicatis, ad postremum fulmine comminuta & incensa est. At rex Locrorū Aiax, postquam natando euadere naufragium enisus est, reliqui per noctem tabulis aut reliquo ex naufragio leuamine fluitantes, ubi ad Eubœam deuenere, Chæradibus scopulis appulsi pereunt. Eos namque re cognita Nauplius ultum ire cupiens Palamedis necem, per noctem igni elato ad ea loca deflectere, tanquam ad portum coegerat, &c. Hæc contulisse non erit studioso, ut opinor, infructuosum. Porro Aiax a Poetis ἀλαζὼν & Deorum contemptor nobis proponitur.

ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ) Hunc uersum nullius pretij existimatum olim ueteres tradiderunt, ut refert Eustathius, propter illius uidelicet simplicitatem: ideo mirari ipsos quomodo ab Aristarcho prætermissus sit sine obeli signo. Simplicitas illius autem non ex mente, sed ex uerbis ponderatur, quæ speciem habent scurrilitatis in re seria, & tristi minimè conuenientis.

ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖθεν) Hanc historiam de Agamemnonis interitu uarie narrari uideo ab ipsis Poetis. Vide argumentum tragœdiæ Agamemnonis Aeschyli. Noster autem Proteus ita sentit, Agamemnonem, cùm ad Malearum montem uenisset, primùm abreptum uento, & ad eam partem appulisse, ubi Aegisthus habitaret: Agamemnonis aduentum cùm obseruasset, is quem in specula ad eam rem Aegisthus collocarat sub spe mercedis, Aegistho diligenter renunciauit: qui humaniter exceptum Agamemnonem cōuiuio dolose tandem interfecit, non tamen sine suorum quoque iactura. Hæc summatim ex Protei narratione colliguntur. Dictys Creten-

sis

sis lib. 5. factum serius proposuit. At enim, audito Græcorum reditu, Oeacem Nauplij filium, Palamedis fratrem, Argos uenisse. Ibi Aegialem atq; Clytæmnestram falsis nuncijs aduersum maritos armasse, prædicto ducere eos secum uxores Troia his prælatas: præterea addidisse ea, quibus mobile suapte natura ingenium muliebre magis aduersum suos incenderentur. Ita Aegialem aduenientem Diomedem per ciues aditu prohibuisse. Clytæmnestram per Aegisthum adulterio sibi cognitum, Agamemnonem insidijs cepisse, eumq; interfecisse, &c.

ἂψ δὲ θεοί) Id est, cessauit uela inflare uentus: quod finitæ nauigationis fuit argumentum. Nam uēti, ut anteà dicebat noster Menelaus, πομπῆες γίγνονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.

καὶ κύνει ἁπτόμενος) Patriam terram Agamemnon deosculatur, superstitione quadam ueterum post diuturnam peregrinationem domos redeuntium, ni fallor. Miretur hoc quispiam poterit, sed illi non minùs solum illud deosculari uoluerūt, quàm proprios parentes, cùm se illi non minùs etiam debere, quàm parentibus agnoscerent: itaq; non minore reuerentia eam prosequuti sunt, quin etiam illam cæteris rebus omnibus communi consensu anteposuerūt, ut alias a nobis dictum est. Porrò generaliter pro Dea est habita Terra, quæ etiam ab Homero in hymnis θεῶν μήτηρ appellatur, & οὐρανοῦ ἀστερόεντος ἄλοχος, cœli stellantis coniux.

δάκρυα θερμά) Xenophon de rebus gestis Græcorum lib. 7. memorat, cùm Spartæ auditum esset Messenios ab Archidamo Lacedæmoniorum duce deuictos fuisse, ab Agesilao seniores ac Ephoros cunctos lacrymari cœpisse, ὥστε κοινὰ χαρᾶς καὶ λύπης δάκρυα ἦν, adeò gaudio & tristitiæ lacrymæ communes sunt. Res uulgaris est, & quæ an uerè accidat, amplius quærendum non fit. Ratio eius tamen reddenda est. Expositor noni libri Almansoris, inquit Rhodiginus Lect. antiq. lib. 11. cap. 4. lacrymas quasdam esse uoluntarias dicit: aut ex tristitia, dum fit cerebri constrictio, & inde humectis aquosi expressio: aut ex lætitia, per quam fit cerebri laxatio, & meatuum, indeq; humoris effusio, dum uidelicet circumfunditur calor ad totius circumferentiam, & potissimum cerebrum scandit. Alexander etiam in sua problemata hoc retulit, Cur mœrentes & lætius ridentes lacrymantur. sic autem soluit, Mœrentes utiq; (inquit) meatuum siue pororum densitate extrudunt, quod in ipsis est humectum: tristitia enim frigiditatem facit, & pororū densitatem. Gaudentes uerò ratione diuersa, raritate atque laxitate eorundem humida effundunt. Ego uerò hæc distinguenda sic arbitror. Qui gaudent, aut effusè gaudent, id est cum risu largiore, qui poros rarefaciens & laxans humidum illud cerebri resoluit: aut cum mœstitia, hoc est (uerbi gratia) ne à nostro proposito discedamus, cùm post longam peregrinationem & infinita pericula, quæ effugeris, tandem in patriam tutus reuerteris. Tunc enim exprimi lacrymas arbitror non solum propter lætitiam recuperatæ patriæ, sed etiam propter recordationem tam diuturnæ ab illa absentiæ, qua tu re tam charissima tamdiu priuatus sis: itaque hoc gaudium habet nescio quid mœroris ac doloris sibi coniunctum, ut non tam illi quàm his lacrymæ tribui possint. Sed quid Xenophonti respondebimus? Ibi uidelicet fuisse etiam permixtam mœstitiam pro recordatione ingentis periculi, quod Archidamus effugerat.

δειπνίσσας) Eustathius monet, quod etiam ab Adriano Iunio in Adagiorum Centuria 6. prouerb. 34 obseruatū est, hinc posse prouerbialiter enunciari, ἀγαμεμνόνειος δαὶς, ἡ τράπεζα, id est, Agamemnonium epulum, uel Agamemnonia mensa: de ijs qui in exitiali mensa epulantur, ultimamq; cœnam sumunt. Talis erat ab Alexandro sexto Pontifice instructa, in qua tamen ipse, errore pincernę, interijt: quanquam alij aliter scribant. Iunius ait idem quod Agamemnoni, multis ex collegio purpuratorum contigisse, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto, oppiparè excepti Agamemnonia mensa paulò pòst interierunt. Sed tamen modus est diuersus: quia hic ueneno est usus, Aegisthus uerò armis. Quod si prouerbialiter ad aliud quoq; genus mortis referri possit, exemplū eius cœnæ suppetet nobis Nero, qui Britannicum hoc pacto sustulit, ut est apud Suetonium in uita Neronis. At apud Sophoclē ἀγαμεμνόνειος δαὶς, pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo usurpatur.

βοῦν ἐπὶ φάτνῃ) Non uult Eustathius noster hoc perinde scommaticè dictum, ut superius illud, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ: sed potiùs grauissimam esse comparationem, qua non potuerit grauior ulla adhiberi ad exprimendam Regis fortissimi mortem in conuiuo. Nā ut in Iliade Agamemnon heroibus stipatus tauro armentum ducenti comparatur, nunc boui, quem non audens aliquis aggredi, dolosè ad præsepe statuit, ut ibi eum mactet, comparari absurdum non est. Mihi tamen uidetur aliquid hic σκωμματικόν, & iocus Protei, ut anteà.

ἢ γάρ μιν ζωόν) Aegisthum intelligit, quem Orestes ex oraculi monitu ante Menelai aduētum interfecit, unaq; matrem Clytæmnestram. Videndi sunt Græci Tragici, in Electra, & in Oreste.

αὐτὸς ἐπιτύχοις) Non est doloris acceptæ iniuriæ leue solatium, cùm eam esse ultam intelligimus: ideò uix est ut cessemus, donec illud acridat. Itaque ubi audit Menelaus uel spem sibi superesse, interfectum iri Aegisthum parricidam illum nefarium, uel iam Orestis beneficio interijsse: quantumuis mœstus, tamen erigitur & gaudet, multam fratris sibi charissimi necem non inultam.

υἱὸς Λαέρτεω) Hic est totius narrationis scopus, in quo tamen minus immoratur, quàm in reliquis duobus: quod à Poeta de industria factum est, ne quòd aliàs copiosè dicturus est, nunc Proteus præstaret.

σοὶ δ' οὐ θέσφατον) Hoc corollarium addit sponte sua Proteus, non interrogatus à Menelao, ut ei spem de suo statu futuro optimam relinqueret. Hic autem, ut etiam frequenter alibi, docet Poeta se uitam aliam post præsentem credidisse, contra impiā & stupidam fanatici Epicuri sententiam, qui animam cum corpore interire putauit. Ait ergo Proteus Menelao, ipsum in Argo non moriturum: quid ergo? ad Elysius campus migraturum. Sed nunquid eum mori prius oportet, quàm eò deueniat, hoc est animā à corpore dissolui lege cæteris mortalibus communi & ineuitabili? Existimo intellexisse Homerum peculiari Deorum fauore, & præcipuè ipsius Iouis, cuius gener Menelaus hic appellatur, Menelaum non moriturum omnino, sed in campos Elysios cum uita transiturum. Res non est noua, ne apud ipsos quidem ueteres. Sic Elias, sic Henoch in cœlum uiui à Deo assumpti sunt, ut testantur sacræ paginæ. Quod mihi intellexisse non uidetur Dio Prusæus, qui oratione undecima Homerum dixisse ait, Menelaum à morte in campum Elysium à Dijs missum. Non enim dicit Homerus à morte, sed sine morte. nam eum planè non moriturum ait. Hoc autē idem Prusæus de Aegypto interpretatur, nimirum obscurè fassum esse Homerum, Menelaum in Aegypto mortuum: quia Aegyptus talis est regio, qualis campus Elysius, quem Homerus describit. Sed hoc nullo modo uoluit Poeta, & ita distorqueri illius mentem non possum pati. non enim cætera omnia conuenient, si hoc admittamus, quod sagaci lectori subodorari facile est.

γαμβρὸς Διός) Helenam ex Leda suscepit Iupiter: itaq; fit, ut ducta Helena, Menelaus Iouis gener dici possit. Mirum autē est, cur, re ita se habente, tamen in Iliade Iupiter potiùs Troianorum partibus faueat, quàm ipsi Menelao, cui huius affinitatis nomine magis uidebatur alligatus, ut hanc ipsi illatam iniuriam ulcisceretur.

χεῦ' Ἀγαμέμνονι) Hæc etiam inter ueterum superstitiones numeranda est. Solebant enim mortuos parentes aut cognatos hoc honore post fata prosequi, nimirum sepulchro imaginario (quem honorarium tumulum appellat Suetonius in uita Claudij Cæsaris circa initium) quod se fratri constituisse dicit Menelaus, ut illius gloriam illustriorem efficeret, uidelicet in tam longinqua regione, ubi tanti uiri monumentum relinquendum esse arbitratus est, ut post mortē peregrinis & exteris gentibus etiā notus esset.

Ἀτρείδη) Modestè se excusat Telemachus erga Menelaum, à quo ut diutius apud se remaneret, rogabatur. Primùm docet, se nō discessum parare, quòd odiosa aut molesta sit cum eo familiaritas & conuersatio, qui tam elegantibus colloquijs auditores suos demulceat, quibus se mirificè delectatum testatur: sed cùm natura in res domesticas propensiores simus, eas inani illi uoluptati, quam ex sermonibus Menelai percipiebat, anteponit: petitq; a Menelao, ut sibi liceat ad socios redire, quos in Pylo reliquerat, nempe mœstos ac sollicitos pro docis sui reditu. Quod ad oblata sibi à Menelao munera, quomodo illa, ac quæ ex illis accipiat, iā uidebimus.

ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην) Duo offerebat Telemacho Menelaus: equos cum curru (nam ista simul coniungo) & poculum ad libationes. Primum recusat Telemachus, facetè respondens, Ithacam suam equis curribusque non esse aptam propter loci asperitatem, quæ equorum pascua non admittit: ne tamen ut insulam nihili proponat, ait eam αἰγίβοτον esse, caprisque pascendis fertilem, quod ipsa pluris quàm equorum pascua æstimat: immò solam Ithacam cæteris omnibus anteponit, siue id κομψῶς a iuuene dictum est, siue per ... torum, ut anteà mouebamus. Vtut sit, non minus patriam diligit Telemachus, quàm Vlysses pater, qui apud Plutarchum in Dialogo περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι, alienas terras se admirari quidem fatetur, suam uerò Ithacam præ cæteris amare. Colloquium inter Gryllum & Vlyssem est huiusmodi. Γρυ. ἀποκρίναι δή μοι, σοφώτατε ἀνδρῶν. ἤκουσα γάρ σου ποτὲ διηγουμένου τῇ Κίρκῃ περὶ τῆς τῶν Κυκλώπων γῆς, ὡς οὔτ' ἀρουμένη τὸ παράπαν οὔτε τινὸς εἰς αὐτὴν φυτεύοντος οὐδέν, οὕτως ἐστὶν ἀγαθὴ καὶ γενναία τὴν φύσιν, ὥστε πάντας ἐκφέρειν τοὺς καρποὺς ἀφ' αὑτῆς. πότερον οὖν ταύτην ἐπαινεῖς μᾶλλον, ἢ τὴν αἰγίβοτον Ἰθάκην καὶ τραχεῖαν, ἣ μόλις ἐξ ἔργων τε πολλῶν καὶ διὰ πόνων μεγάλων, μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μηδενὸς ἄξια τοῖς γεωργοῦσιν ἀναδίδωσι, καὶ ὅπως οὐ χαλεπῶς οἴσεις παρὰ τὸ φαινόμενον, εὐνοίᾳ τῆς πατρίδος ἀποκρινόμενος. Οδυ. ἀλλ' οὐ δεῖ ψεύδεσθαι· φιλῶ μὲν γὰρ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ χώραν μᾶλλον, ἐπαινῶ δὲ καὶ θαυμάζω τὴν ἐκείνων. id est: Iam mihi responde homo sapientissime: Audiui enim, cùm aliquando Circæ Cyclopum regionem commemorares, neminem prorsus arantē uel quicquam plantan-

te, ul-

te, usque adeò bona esse at generosa indole, omnes ut sponte sua fundat fructus. Hanccine igitur cõmendas potiùs, an montosam asperamq; Ithacam, quæ ægrè multa opera & labore ingenti exigua & uilia malignè cultoribus reddit? Sed caue molestum sit prętar animi sententiam charitate patriæ respondere. Vly. Sed mentiendum non est. Amo quidem & amplector patriam meam & regionem impensius: laudo tamen & admiror illorum. Hæc ille. Quæ procul dubio dicturus etiam esset Telemachus, si a Gryllo aut alio quopiam pariter interrogaretur. Notandum est autem, non discedere Poetam à sua consuetudine iocosa serijs intertexendi: cuius rei exempla in Iliade uidimus. Adducor tamen ut hæc reuerà ità à Telemacho pronunciari existimem. Hûc locum porrò exprimit Horat. Epist. lib. 1. Ep. 6. 10 hæc uerba·

Haud malè Telemachus, proles patientis Vlyssi, *Porrectus spatijs, nec multa prodigus herba.*
Non est aptus equis Ithaca locus ut neq; planus *Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.*

αἰμεγντε ὅτε) Quanquam peccatum fuisse à Telemacho uideatur, qui oblatum sibi donum ab hospite munifico recusarit (nam nõ minor est rusticitas beneficentiam grati hominis aspernari, quam flagitando nimium esse importunum) tamen prudenter Menelaus ad responsum Telemachi arridens, eius animum æqui boniq; consuluit, eaq; se illi daturum pollicetur, non solùm quæ illi in uia non essent oneri, sed quæ ille preciosissima inter suas gazas recondita seruat. Fuit autem hoc poculum Menelao à rege Sidoniorum datum, ad quem ille in sua peregrinatione tanquam ab hospite diuerterat. Porrò antea uidimus de hac egregia hospitũ apud ueteres beneuolentia. Risit autem Menelaus adolescentis Telemachi simplicitatem, qui horridulam Ithacam cæteris locis anteponebat quod ob ijs fieri solet, qui uillas aut baguriola, in quibus assueuerunt, longe pluris quàm regum palatia faciunt.

Sic hi quidem huiuscemodi inter se loquebantur.
Conuiuij instructores. v. in domum ierant regis diuini:
Illi v. adducebant oues, afferebantq; animosum uinũ.
Cibum uerò ipsis uxores pulchris uittis intulerunt.
Sic illi quidem circa cœnam in domo laborabant:
Proci autem ante Vlyssis domum
Discis delectabantur & tragulas torquentes
In ornato pauimento, ubi anteà insolentiã exercebant.
Antinous. v. cõsederat, & Eurymach. deo forma similis,
Duces procorum, uirtute enim erant longè optimi.
His filius Phronij Noëmon propè accedens,
Antinoum uerbis interrogans alloquebatur,
Antinoe, an quid scimus in mente nostra, an non?
Quando Telemachus redit ex Pylo arenosa,
Nauem mihi abijt abducens, mihi uerò opus est illius,
Vt Elidem in spaciosam traijciam, ubi mihi equæ
Duodecim fœminæ, subtus autem muli patiẽtes operis
Indomiti, ex quibus aliquem adigens subiugarem.
Sic ait: hi. v. in animo obstupescebãt, non. n. putabant
Pylum abijsse Neleiam, sed alicubi in ipsius
Agris aut ouibus adesse aut subulco.
Hunc statim Antinous alloquutus est Eubithei filius,
Verè mihi dic quando abijt, & quinam illum
Iuuenes sequuntur ex Ithaca electi: an suijpsius
Mercenarijq; mancipiaq; ? poterant hoc etiã perficere?
Et mihi hoc dic uerè, ut benè sciam,
An te per uim inuitum priuauit naue nigra,
An sponte ei dedisti, postquã conuenit te sermone?
Hunc. a. filius Phronij Noëmon cõtrà alloquutus est,
Ipse sponte ei dedi, quid faceret etiam alius,
Quando uir talis habens curas in animo
Peteret? difficile sanè negare munus foret.
Iuuenes autem qui in populo optimates apud nos.
Illi eum sequuntur. ducẽ uerò ego conscendentẽ agnoui
Mentorẽ, aut deum. huic. n. ipsi omnimodo similis erat.
Sed hoc admiror, uidi hic Mentorem diuinum
Heri sub aurora, tum tamẽ conscẽdit nauẽ ad Pylum,
Sic certè loquutus abijt ad domum patris.
His uerò utrisq; perculsus est animus generosus.
Proci uerò simul sederunt & quieuerunt à certaminib.
His uerò Antinous interfatus est Eupithei filius
Tristatus: furore uerò multum præcordia nigra
Implebantur, oculi uerò ei igni splendẽti similes erant.
Papè, quàm ingens facinus superbè commissum est.
Telem. profectio isthæc: dixerimus non perfectum iri.
Tot uerò inuitis iuuenculus puer abijt temerè

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Δαιτυμόνες δ' ἐς δώματ' ἴσαν θείου βασιλῆος.
Οἱ δ' ἦγον μὲν μῆλα, φέρον δ' εὐήνορα οἶνον·
Σῖτον δέ σφ' ἄλοχοι καλλικρήδεμνοι † ἔνεικαν. [illegible]
Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
Δίσκοισι τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀντίνοος δὲ καθῆστο καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
Ἀρχοὶ μνηστήρων, ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι·
Τοῖς δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἐγγύθεν ἐλθὼν,
Ἀντίνοον μύθοισιν ἀνειρόμενος προσέειπεν,
Ἀντίνο', ἦ ῥά τι ἴδμεν ἐνὶ φρεσὶν ἦε καὶ οὐκί,
Ὁππότε Τηλέμαχος νεῖτ' ἐκ Πύλου ἠμαθόεντος;
Νῆά μοι οἴχετ' ἄγων· ἐμὲ δὲ χρεὼ γίνετ' αὐτῆς
Ἤλιδ' ἐς εὐρύχορον διαβήμεναι, ἔνθά μοι ἵπποι
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοὶ
Ἀδμῆτες, τῶν κέν τιν' ἐλασσάμενος δαμασαίμην.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον· οὐ γὰρ ἔφαντο
Ἐς Πύλον οἴχεσθαι Νηλήιον, ἀλλά που αὐτοῦ
Ἀγρῶν ἢ μήλοισι παρέμμεναι, ἠὲ συβώτῃ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Νημερτές μοι ἔνισπε πότ' ᾤχετο, καὶ τίνες αὐτῷ
Κοῦροι ἕποντ' Ἰθάκης ἐξαίρετοι, ἢ ἑοὶ αὐτοῦ
Θῆτές τε δμῶές τε, δύναιτό γε καὶ τὸ τελέσσαι.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Ἤ σε βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρα νῆα μέλαιναν,
Ἠὲ ἑκών οἱ δῶκας, ἐπεὶ προσπτύξατο μύθῳ.
Τὸν δ' υἱὸς Φρονίοιο Νοήμων ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ἑκὼν οἱ δῶκα· τί κεν ῥέξειε καὶ ἄλλος,
Ὁππότ' ἀνὴρ τοιοῦτος ἔχων μελεδήματα θυμῷ
Αἰτίζῃ; χαλεπόν κεν ἀνήνασθαι δόσιν εἴη.
Κοῦροι δ' οἳ κατὰ δῆμον ἀριστεύουσι μεθ' ἡμέας
Οἵ οἱ ἕποντ'· ἐν δ' ἀρχὸν ἐγὼ βαίνοντ' ἐνόησα
Μέντορα, ἠὲ θεὸν, τῷ δ' αὐτῷ πάντα ἐῴκει.
Ἀλλὰ τὸ θαυμάζω· ἴδον ἐνθάδε Μέντορα δῖον
Χθιζὸν ὑπηοῖον, τότε δ' ἔμβη νηὶ Πύλονδε.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς δώματα πατρός.
Τοῖσιν δ' ἀμφοτέροισιν ἀγάσσατο θυμὸς ἀγήνωρ.
Μνηστῆρες δ' ἄμυδις κάθισαν, καὶ παῦσαν ἀέθλων·
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην·
Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως ἐτελέσθη
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τελέεσθαι.
Ἐκ τοσσῶνδ' ἀέκητι νέος πάϊς οἴχεται αὔτως

Νῆα

Alium uicinum odio habuit, alium autem amet:
Ille uerò nunquam prorsus improbum uirum egit,
Sed quidem uester animus, & indigna facinora
Apparent, neq. ulla est gratia post beneficia accepta.
Hanc rursus alloquutus est Medon prudētia doctus,
Vtinam sanè ô regina, hoc maximum malum esset,
Sed multò maiusq. & perniciosius aliud
Proci tentant, quod non perficiat Saturnius.
Telemachum cupiunt interficere acuto ferro
Domū reuertentem: ille.v. profectus est ad patris famā
Ad Pylum sacram, atq. ad Lacedamona diuinam.
Sic ait: huius illic soluta sunt genua & amicū pectus.
Diu ipsam silentium uerborum cœpit, ipsius uerò oculi
Lacrymis impleti sunt, tenella aūt ei detenta est uox:
Tandem uerò ipsum uerbis excipiens alloquuta est,
Præco, cur mihi filius abijt: neq. ipsum necessitas erat
Naues celeres conscendere, quæ in mari equi
Hominib. sunt, penetrāt.a. immensum humidū mare,
An ut ne quidē nomē eius inter homines relinquatur?
Hāc.v. alloquutus est deinde Medon prudētia doct⁹,
Haud scio, an aliquis ipsum impulit, & ipsius
Animus impulsus est ire ad Pylum, ut audiat
Patris sui, aut reditum, aut quonam fato interijt.
Sic certè loquutus abijt ad domum Vlyssis.
Hāc.a. dolor circūfudit animū cruciās, neq. amplius su
In sella sedere, licet multi in domo essent: (stinuit
Verùm super limen sedebat elaborati thalami,
Miserabiliter lugens, undiq. autem ancillæ eiulabant.
Omnes quotquot in domo erant iuuenes atq. uetulæ.
Illas assiduò lugens alloquebatur Penelope,
Audite amicæ, sup. modū mihi cœlites dolores dederūt
Ex omnib. quæcunq. unà mecū nutrita, atq. nata sunt.
Quæ antea quidem maritū bonum amisi animosum,
Omnibus uirtutibus ornatum inter Græcos
Eximiū, cuius gloria lata per Græciā & mediū Argos.
Nunc rursus filium dilectum perdiderunt procellæ
Inglorium ex ædibus, neq. abeuntem audiui.
Infelices, neq. uos quidem in mente induxistis singulæ
E lectulo me suscitare, scientes manifestè in animo,
Quando ille conscendit cauam ad nauem nigram.
Si enim ego sciuissem istā profectionem expedientem,
Sanè statim aut māsisset, quantūuis festinans ad iter,
Aut me mortuam in domo reliquisset.
Sed aliquis famulus Dolium uocaret senem
Mancipium meum, quem mihi dedit pater huc eunti,
Et mihi hortū seruat multis arboribus consitū, ut celer
Laertæ hæc omnia assidens indicet, (rimè
Si fortasse aliquod ille in mēte consilium commentus,
Progressus apud populum deploraret, qui cupit
Suam & Vlyssis perdere prolem diuini.
Hanc rursus alloquuta est chara nutrix Euryclea,
Domina chara, tu quidem me interfice crudeli ferro,
Siue relinquas in ædibus: sermonem certè non celabo.
Noui ego ista omnia, præbui.a. illi quæcunq. postulauit
Panē & uinū dulce: a me exegit magnū iuramentum,
Non prius tibi dicerē, quàm duodecimaq. adesset dies,
Vel tu ipsa desiderares, & abijsse resciscceres:
Ne flens corpus pulchrum læderes,

Ἄλλον κ' ἐχθαίρῃσι βροτῶν, ἄλλον κε φιλοίη.
Κεῖνος δ' οὔποτε πάμπαν ἀτάσθαλον ἄνδρα ἐώργει.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὑμέτερος θυμὸς καὶ ἀεικέα ἔργα
Φαίνεται, οὐδέ τις ἐστὶ χάρις μετόπισθ' εὐεργέων.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
*Αἲ γὰρ δὴ βασίλεια τόδε πλεῖστον κακὸν εἴη· χ. αἲ γὰρ
Ἀλλὰ πολὺ μεῖζόν τι καὶ ἀργαλεώτερον ἄλλο
Μνηστῆρες φράζονται, ὃ μὴ τελέσειε Κρονίων·
Τηλέμαχον μεμάασι κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ,
Οἴκαδε νεισόμενον· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, ἠδ' ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Ὣς φάτο. τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ὀψὲ δὲ δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Κῆρυξ, τίπτε δέ μοι παῖς οἴχεται; οὐδέ τί μιν χρεὼ
Νηῶν ὠκυπόρων ἐπιβαινέμεν, αἵθ' ἁλὸς ἵπποι
Ἀνδράσι γίγνονται, περόωσι δὲ πουλὺν ἐφ' ὑγρήν,
Ἦ ἵνα μηδ' ὄνομ' αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποισι λίπηται;
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Οὐκ οἶδ' εἴ τίς μιν θεὸς ὤρορεν, ἦε καὶ αὐτοῦ
Θυμὸς ἐφωρμήθη ἴμεν ἐς Πύλον, ὄφρα πύθηται
Πατρὸς ἑοῦ ἢ νόστον, ἢ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κατὰ δῶμ' Ὀδυσῆος·
Τὴν δ' ἄχος ἀμφεχύθη θυμοφθόρον, οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Δίφρῳ ἐφέζεσθαι, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων·
Ἀλλ' ἄρ' ἐπ' οὐδοῦ ἷζε πολυκμήτου θαλάμοιο,
Οἶκτρ' ὀλοφυρομένη. περὶ δὲ δμῳαὶ μινύριζον
Πᾶσαι ὅσαι κατὰ δώματ' ἔσαν νέαι ἠδὲ παλαιαί.
Τῇς ἁδινὸν γοόωσα μετηύδα Πηνελόπεια,
Κλῦτε φίλαι. πέρι γάρ μοι Ὀλύμπιος ἄλγε' ἔδωκεν
Ἐκ πασέων ὅσσαι μοι ὁμοῦ τράφεν ἠδ' ἐγένοντο·
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλόν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·
Νῦν δ' αὖ παῖδ' ἀγαπητὸν * ἀνηρείψαντο θύελλαι χ. ἀπολέσ-σαι μεμά-ασι
Ἀκλέα ἐκ μεγάρων οὐδ' ὁρμηθέντος ἄκουσα.
Σχέτλιαι, οὐδ' ὑμεῖς περ ἐνὶ φρεσὶ θέσθε ἑκάστη
Ἐκ λεχέων μ' ἀνεγεῖραι, ἐπιστάμεναι σάφα θυμῷ,
Ὁππότ' ἐκεῖνος ἔβη κοίλην ἐπὶ νῆα μέλαιναν.
Εἰ γὰρ ἐγὼ πυθόμην ταύτην ὁδὸν ὁρμαίνοντα,
Τῷ κε μάλ' ἤ κεν ἔμεινε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἤ κέ με τεθνηκυῖαν ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπεν.
Ἀλλά τις ὀτρηρὸς Δολίον καλέσειε γέροντα,
Δμῶ' ἐμόν (ὅν μοι ἔδωκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Καί μοι κῆπον ἔχει πολυδένδρεον) ὄφρα τάχιστα
Λαέρτῃ τάδε πάντα παρεζόμενος καταλέξῃ,
Εἰ δή πού τινα κεῖνος ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ὑφήνας,
Ἐξελθὼν λαοῖσιν ὀδύρεται, οἳ μεμάασιν
Ὃν καὶ Ὀδυσσῆος φθῖσαι γόνον ἀντιθέοιο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Νύμφα φίλη, σὺ μὲν ἄρ με κατάκτανε νηλέϊ χαλκῷ,
Ἢ ἔα ἐν μεγάρῳ· μῦθον δέ τοι οὐκ ἐπικεύσω.
Ἤδε' ἐγὼ τάδε πάντα· πόρον δέ οἱ ὅσσ' † ἐκέλευσεν, χ. ἐκέλευε
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· ἐμεῦ δ' ἕλετο μέγαν ὅρκον,
Μὴ πρίν σοι ἐρέειν πρὶν δωδεκάτην * τε γενέσθαι, χ. δὴ
Ἤ σ' αὐτὴν ποθέσαι, καὶ ἀφορμηθέντος ἀκοῦσαι·
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς·

Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν,
Εὔχε' Ἀθηναίῃ κούρῃ Διὸς αἰγιόχοιο·
κ. σαώσει Ἡ γάρ κέν μιν ἔπειτα καὶ ἐκ θανάτοιο* σαώσῃ.
Μηδὲ γέροντα κάκου κεκακωμένον. οὐ γὰρ ὀΐω
Πάγχυ θεοῖς μακάρεσσι γονὴν Ἀρκεισιάδαο
Ἔχθεσθ'· ἀλλ' ἔτι πού τις ἐπέσσεται ὅς κεν ἔχῃσι
Δώματά θ' ὑψερεφέα καὶ ἀπόπροθι πίονας ἀγρούς.
Ὣς φάτο. τῆς δ' εὔνησε γόον, σχέθε δ' ὄσσε γόοιο.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀνέβαινε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἐν δ' ἔθετ' οὐλοχύτας κανέῳ, ἠρᾶτο δ' Ἀθήνῃ,
Κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη·
Εἴ ποτέ τοι πολύμητις ἐνὶ μεγάροισιν Ὀδυσσεὺς
Ἢ βοὸς ἢ ὄϊος κατὰ πίονα μηρί' ἔκηε,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι, καί μοι φίλον υἷα σάωσον,
Μνηστῆρας δ' ἀπάλαλκε κακῶς ὑπερηνορέοντας.

Sed lota puras corpori uestes induens
In cœnaculum conscendens cum ancillis mulieribus,
Supplica Palladi filia Iouis à capra nutriti.
Hæc enim ipsum deinde & à morte seruabit.
Ne autem senem male affectum. non enim existimo
Penitus dijs beatis sobolem Arcesiadæ
Inuisam esse, sed alicubi aliquis supererit, qui possideat
Domos excelsas, & porrectos fertiles agros.
Sic ait, huius a sedauit luctũ, cohibuit et oculos à lu- (ctu.
Ipsa uerò lota puras corpori uestes induens,
In cœnaculum conscendit cum seruis ancillis,
Imposuit molas canistro, supplicauit autem Palladi,
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Si unquam tibi uersutus in ædibus Vlysses
Aut bouis, aut ouis pingues coxas adoleuit,
Horum nunc memor sis, & mihi charum filium serua.
Procos uerò auerte male superbientes.

COMMENTARIVS.

κῆρυξ τίπτε δέ σε) Duo facit hac oratione Penelope. Primùm in procos inuehitur, qui non cessent bona Telemachi cõsumere: deinde conqueritur de Ithacensium ingratis animis. cùm enim olim ab Vlysse eorum rege non nisi humaniter excepti sint, omniq; amicitiæ & beneficiorum genere honorati: nunc tamen eorum omnium immemores, tot illi iniurias ac damna in bonis eius aut Telemachi hæredis à procis fieri patiantur. Sic Penelope nullius indignationem metuens, [illegible] loquuta est: quod etiam partim in concione populo Mentor exprobrauit supra lib. 2.

ὕστατα καὶ πύματα) Vel optat ut hæc cœna sumpta in Vlyssis ædibus, imposterum ab eius bonis diripiendis abstineant: uel ἀλληγορικῶς mortem procorum desiderat.

οὔτε τινὰ ῥέξας) Boni & clementis regis typus est Vlysses, quem dicit Penelope neque re neque uerbis subditos suos læsisse: id est ῥέξας, ἢ εἰπών. Et hoc tamen præter Regum aliorum morem esse ait, qui alios amare, alios odisse soleant, quod malè seruatæ æquitatis est indicium, cùm eodem & æquali iure erga subditos uti debeant Reges, qui beneuolentiam illorum captant, & animos sibi æqualiter deuincire student. Quod cùm Vlysses ad eorum exemplum non præstiterit, hoc uidetur promeruisse, ut hanc illi clementiam, exigente necessitate, in conseruandis eius bonis & coërcenda procorum petulantia Ithacenses rependerent.

οὐδέ τις ἐστὶ χάρις) Huic carmini similia sensu leguntur apud Menandrum, ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις, simul & misertum est, interijtq; gratia: ἐπιλανθάνονται πάντες οἱ πεπονθότες εὖ. Beneficij memor esse non quisquam solet, &c. Est autem uitium immensum ingratitudo (sic enim liceat per Latinitatem ἀχαριστίαν interpretari) adeò ut homine ingrato terram nihil peius creare dixerit ex Menandro Ausonius. & hominem ingratum ab ipsis quoq; malis culpari, Plautus in Bacchide, adeò res est detestabilis acceptorum beneficiorum se præstare immemorem. Proinde uituperandi sunt maximè Ithacenses, qui Vlyssi etiam absenti, aut illius saltem hæredibus auxilium in procos non exhibuerint, & tantam calamitatem a benefici & clementis Regis ædibus non arcuerint.

Τηλέμαχον μεμάασι) Duo narrauit Medon Penelopæ, consilium procorum de interimendo Telemacho, & illius discessum ad Pylũ & Lacedæmona. Quorum alterum ad consternandam Penelopem sufficiebat, proinde dum illa coniuncta proculdubio matris animum mirificè contristarunt: ut etiam sequentia docent, ubi penè exanimata est ad eorum narrationem. Sed hæc illius animi uulnera sanabunt postea Euryclea & Pallas.

αἵ θ' ἁλὸς ἵπποι) Hæc addita superfluè uidentur, & potiùs à Poeta proficisci, quàm à Penelope, cui tristi & mœstæ non potuit placere illa [illegible] de nauibus. Nos tamen his relictis, attendamus quid Poeta doceat: nam nullus est discendo locus incommodus aut intempestiuus. Dicuntur ergo naues, hominum equi in mari: quia sicut ad terrestria itinera conficienda equis uti moris est, sic ad marittima nauibus. Cui respondet quod Euripides nauigium ἀπήνην, id est currum appellat, nimirum similitudine. nam curru τετράοροι apud Homerum nauis Phæacum comparatur. Lilius de Nauig. cap. 3. obseruat, nauibus quondã se uti dixisse, quasi aquatico quodam elephanto, quem suis frenis moderentur, & quò uelint, agant. Alij contrà, nauim affirmant esse haud aliud quippiã, quàm arcem quandam, per maris æquora ambulantem.

κατὰ δῶμ' Ὀδυσῆος) Videtur mihi posse ex hoc loco & alijs colligi, domum Penelopæ ab Vlyssis domo separatam. Siquidem dicitur Medon iste, ubi hæc Penelopæ renunciauit, ad domum Vlyssis perrexisse: ergo oportuit eum in domo ipsius Penelopæ fuisse, cũ hæc ei narraret: ubi etiam fuisse procos arbitror. Sed in hoc non sunt sitæ opes Græciæ.

ἀμφὶ δὲ δμῳαὶ μινύριζον) Laborante capite cætera quoq; dolere membra, iactatum est uulgari parœmia. Id docet exemplũ totius familiæ Penelopeæ, quæ dominæ casum & luctum in se quoq; deriuent: quasi consentaneum minimè sit principem domus mœrore conflictari, cæteros gaudere, aut earundem lacrymarum non fieri participes.

Ὀλύμπιος) Calamitatem suam cœlitùs descẽdere dicit Penelope, non minus uerè quàm piè. Nihil enim mortalibus accidit, quod diuina uoluntas non faciat aut permittat. Permittit homines labi & peccare: facit autem ipsis mala, nimirum pœnæ, ut uulgus nostrorum Theologorum dicit. Vide Annotationem nostram in oratione Iouis sup. lib. 1.

ἢ πρὶν μὲν πόσιν) Luget suos casus ob mortem Vlyssis, & ipsius Telemachi discessum. Nam fragilitas muliebris, & in rebus aduersis facilis consternatio, fecit ut illud de Vlysse sibi persuaserit. Ita derepentè orbitatem suam deplorat, quæ ut grauior existimetur, faciunt laudes ipsius mariti, quas commemorat: ut intelligatur se non uiro nullius pretij destitutam, sed omni genere uirtutũ ornato, & per Græciam ac Peloponnesum celeberrimo. Vbi nota quàm angustis locis Penelope famam Vlyssis coërceat: qua in re decorum mirè obseruat Poeta, quasi nondum de Vlyssis peregrinationibus, quibus remotissimis etiam gentibus innotuit, resciuisse quippiam potuerit. Quod etiam antea lib. 1. obseruatum est.

σχέτλιαι) Nunc exprobrat ancillis suis, quòd cùm sciuerint (nã eas hoc sciuisse omnes existimat, cùm tamẽ unicæ Eurycleæ fuisset ab ipso Telemacho indicatum) Telemachum profectionem parare, id tamen ipsam celauerint. Nam, inquit, aut ego illius iter impedijssem, aut ipse me penitus exanimatam reliquisset. Ex quibus conijcere licet, prudenter fecisse Telemachum, qui matre inscia discesserit, ideoq; non sine causa Pallas prudentiæ Dea ipsi adfuisse fingitur.

νύμφα φίλη) Quanquam indignatam Penelopen uideat Euryclea, tamen noluit rei ueritatem dissimulare: adeò mendacium odit Poeta, ut antea monuimus in persona Medontis. Itaq; obijcit se dominæ furori, promeritamq; se mortis pœnam fatetur, siquidem summo iure secum agat, proinde se illius arbitrio committit: affert tamen causam cur hoc fecerit, nimirum iuramentũ, quo se Telemacho alligauit de celanda illius profectione usque ad diem duodecimum, quo tempore elapso, liberum sibi esset illa promulgare ac indicare Penelopæ. Quærat tamen quispiam, cur ante illud tempus non obstante iuramento, rem ut euenit, nunc exponat? Respondeo, superstitiosam fuisse ab Euryclea existimatam illius obseruationẽ, ubi iã negotium ad aures Dominæ peruenisset, cuius rei gratia illo se obstrinxerat: itaq; se in culpa non futuram, etiam si rem patefaceret. Addo præterea, alteram partem iuramenti accidisse, qua liberatur eo Euryclea, quòd aliunde profectionem Telemachi intellexisset.

ἀλλ' ὑδρηναμένη) Solebant post luctum lauari, ut antea uidimus de Menelao & Telemacho, quasi illo corpus fœdaretur. Deinde etiam

tiam solebant Dijs supplicaturi prius lauacro uti, ut hoc loco Penelope Mineruam oratur a. Eodé pertinere puto uestes puras, qui bus, ni fallor, talem habitum animi quoq; indicabant.

μηδὲ γέροντα) Habebat in animo Penelope Laërtem accersere, ut sibi desolatæ tutum aliquod consilium aduersus procorum petulantiam suggereret. Sed quanto prudentius Euryclea, quæ ad diuini auxilij implorationem recurrendum suadet, spreta senis ope, qui annis iam imbecillior factus non uideatur hoc negotio operãdus. A Dijs ergo pendere certam totius rei procurationẽ, eos adhuc non oblitos Arcesiadæ, id est Laërtis sobolis: quibus uerbis afflictum & deiectum Penelopes animum erexit & recreauit.

ἄκουέ τευ) De hac pietatis commemoratione erga Deum aliás diximus. Orat autem pro solo Telemacho, quia Vlyssem iam è uiuis excessisse credidit. Petit uerò à Minerua, ut à procorum insidijs filium seruet incolumem. Eadem enim de re sunt hæc duo intelligenda, καί μοι φίλον υἷα σάωσον: & sequens uersus, Μνηστῆρας δ᾽ ἀπάλαλκε, &c.

Sic loquuta, eiulauit, dea autẽ illius audiuit preces,
Proci autem tumultuabantur per atria obscura.
Tum hic uerò aliquis dicebat iuuenum superbiẽtium,
Profectò iã nuptias nobis à multis ambita regina (tur.
Apparat, neq; ullo pacto nouit quòd suo cædes filio subornatur.
Sic certè quispiam dicebat, ea aũt non erãt sic acta.
Illis uerò Antinous concionatus est & fatus,
O miseri, sermones quidem arrogantes fugite
Omnes pariter, ne fortè quispiã annũciet etiam intus.
Sed age silentio illis exurgentes perficiamus
Consiliũ, quod iam etiã omnib. in mente placuit nobis.
Sic loquutus, elegit uiginti uiros optimos,
Festinãtes uerò profecti ad nauẽ uelocẽ & littus maris.
Nauem quidem principio maris in altum traxerunt,
Malum uerò imposuerunt, & uela naui in nigra,
Aptabant uerò remos uertebris coriaceis.
Omnia ritè, sursum autem uela alba expanderunt.
Arma uerò ipsis tulerunt generosi famuli,
Altè in humidũ hanc traxerũt, ingressi sunt etiam ipsi
Illic cœnã sumpserunt, expectarũt. a. hesperi aduentũ.
In cœnaculo uerò illic prudens Penelope
Iacebat sanè ieiuna, non gustans cibum neq; potum,
Cogitans an eius mortem fugeret filius inculpatus,
An ipse à procis impijs domitus esset.
Quam multa autem cogitat leo uirorum in turba,
Timens, cum ipsum doloso in circulo agitant:
Tam uaria ipsam cogitantem corripuit dulcis somnus:
Dormiebat uerò recumbẽs, soluta sunt ei compages oẽs.
Ibi tum alia excogitauit dea cæsia Minerua,
Idolum effinxit, corpore. a. assimulatum erat mulieri
Iphthimæ filiæ magnanimi Icarij.
Hanc Eumelus duxerat Pheris in domo habitans.
Misit uerò ipsam ad domum Vlyssis diuini,
Si quo pacto Penelopen lamentantem, lugentem
Compesceret à luctu fletuq; lacrymoso.
In thalamum uerò ingressa fera adlorum,
Stetit. a. supra caput, & ipsam sermone alloquuta est,
Dormis Penelope charo afflicta corde?
Nequaquam te sinunt dij faciles uiuentes
Flere, neq; tristem esse, quoniam adhuc rediturus est
Tuus filius, minimè enim quicquam deorũ offensor est.
Hanc uerò excipiens prudens Penelope,
Valdè suauiter dormiens in somniorum portis,
Cur ô soror huc uenisti, non antea quidem
Aderas, quandoquidẽ ualdè multũ lõgè domũ habitas,
Et me iubes cessare ærumna atq; doloribus
Plurimis, qui me irritant in mente & animo,
Quæ antè quidem maritũ bonũ amisi magnanimum
Omnibus uirtutibus ornatum, inter Græcos
Eximiũ, cuius gloria lata per Græciã & mediũ Argos.
Nunc rursus filius dilectissimus abijt, caua in naue,

Ὣς εἰποῦσ᾽ ὀλόλυξε. θεὰ δέ οἱ ἔκλυεν ἀρῆς.
Μνηστῆρες δ᾽ ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἦ μάλα δὴ γάμον ἄμμι πολυμνήστη βασίλεια
Ἀρτύει, οὐδέ τι οἶδεν ὅ οἱ φόνος υἷι τέτυκται.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε. τὰ δ᾽ οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο,
Τοῖσιν δ᾽ Ἀντίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Δαιμόνιοι, μύθους μὲν ὑπερφιάλους ἀλέασθε
Πάντας ὁμῶς, † μήπως τις ἐπαγγείλησι καὶ εἴσω. γρ. μέσω
Ἀλλ᾽ ἄγε σιγῇ † τοῖον ἀναστάντες τελέωμεν γρ. τοῖσι
Μῦθον ὃ δὴ καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶν ἤραρεν ἡμῖν.
Ὣς εἰπὼν, ἐκρίνατ᾽ ἐείκοσι φῶτας ἀρίστους·
Βὰν δ᾽ ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Νῆα μὲν † ἂρ πάμπρωτον ἁλὸς βένθοσδε ἔρυσσαν· γρ. οὖν
Ἐν δ᾽ ἱστόν τ᾽ ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηῒ μελαίνῃ·
Ἠρτύναντο δ᾽ ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι,
Πάντα κατὰ μοῖραν. ἀνὰ θ᾽ ἱστία λευκὰ πέτασσαν.
Τεύχεα δέ † σφιν ἔνεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες. γρ. σφ᾽ ἤνεικαν
Ὑψοῦ δ᾽ ἐν νοτίῳ τήν γ᾽ ὥρμισαν· ἐν δ᾽ ἔβαν αὐτοί,
Ἔνθα δὲ δόρπον ἕλοντο, μένον δ᾽ ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Ἡ δ᾽ † ὑπερωῒ ἀνάβασα περίφρων Πηνελόπεια γρ. ὑπερῴω αὖτι περίφρ.
Κεῖτ᾽ ἄρ᾽ ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Ὁρμαίνουσ᾽ εἴ οἱ θάνατον φύγοι υἱὸς ἀμύμων,
Ἦ ὅγ᾽ ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη.
Ὅσσα δὲ μερμήριξε λέων ἀνδρῶν ἐν ὁμίλῳ
Δείσας, ὁππότε μιν δόλιον περὶ κύκλον ἄγωσι·
Τόσσα μιν ὁρμαίνουσαν † ἐπήλυθε νήδυμος ὕπνος· γρ. ἐπέλλαβε
Εὗδε δ᾽ ἀνακλινθεῖσα, λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα.
Ἔνθ᾽ αὖτ᾽ ἄλλ᾽ ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Εἴδωλον ποίησε, δέμας δ᾽ ἤϊκτο γυναικὶ,
Ἰφθίμῃ κούρῃ μεγαλήτορος Ἰκαρίοιο,
Τὴν Εὔμηλος ὄπυιε Φερῇς ἔνι οἰκία ναίων.
Πέμπε δέ μιν πρὸς δώματ᾽ Ὀδυσσῆος θείοιο,
Εἵως Πηνελόπειαν ὀδυρομένην γοόωσαν
Παύσειε κλαυθμοῖο, γόοιό τε δακρυόεντος·
Ἐς θάλαμον δ᾽ εἰσῆλθε παρὰ κληῗδος ἱμάντα.
Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εὕδεις Πηνελόπεια φίλον τετιημένη ἦτορ;
Οὐ μέν σ᾽ οὐδὲ ἐῶσι θεοὶ ῥεῖα ζώοντες
Κλαίειν, οὐδ᾽ ἀκάχησθαι, ἐπεί ῥ᾽ ἔτι νόστιμός ἐστι
Σὸς πάϊς· οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστιν.
Τὴν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Ἡδὺ μάλα κνώσσουσ᾽ ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσι,
Τίπτε κασιγνήτη δεῦρ᾽ ἤλυθες; οὔτι πάρος γε
Πωλέ᾽, ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι δώματα ναίεις·
Καί με κέλῃ παύσασθαι ὀϊζύος, ἠδ᾽ ὀδυνάων
Πολλέων, αἵ μ᾽ ἐρέθουσι κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἣ πρὶν μὲν πόσιν ἐσθλὸν ἀπώλεσα θυμολέοντα,
Παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον ἐν Δαναοῖσιν,
Ἐσθλὸν, τοῦ κλέος εὐρὺ καθ᾽ Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος.
Νῦν δ᾽ αὖ παῖς ἀγαπητὸς ἔβη κοίλης ἐπὶ νηὸς

Νήπιος, οὔτε πόνων εὖ εἰδὼς, οὔτ' ἀγοράων.
Τοῦ δὴ ἐγὼ καὶ μᾶλλον ὀδύρομαι ἤπερ ἐκείνου.
Τοῦ δ' ἀμφιτρομέω καὶ δείδια μή τι πάθῃσιν,
Ἤ ὅγε τῶν ἐνὶ δήμῳ ἵν' οἴχεται, ἢ ἐνὶ πόντῳ.
Δυσμενέες γὰρ πολλοὶ ἐπ' αὐτῷ μηχανόωνται,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Θάρσει, μηδέ τι πάγχυ μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
κίεται Τοίη γάρ οἱ πομπὸς ἅμ' * ἔρχεται, ἥν τε καὶ ἄλλοι
Ἀνέρες ἠρήσαντο παρεστάμεναι (δύναται γὰρ)
Παλλὰς Ἀθηναίη· σὲ δ' ὀδυρομένην ἐλεαίρει·
Ἣ νῦν με προέηκε τεῒν τάδε μυθήσασθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ θεός ἐσσι, θεοῖό τε ἔκλυες αὐδῆς,
Εἰ δ' ἄγε μοι καὶ κεῖνον ὀϊζυρὸν κατάλεξον,
Εἴ που ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο,
Ἤ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενον προσέφη εἴδωλον ἀμαυρὸν,
Οὐ μέν τοι κεῖνόν γε διηνεκέως ἀγορεύσω,
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε. κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Ὣς εἰπὼν, σταθμοῖο παρὰ κληῗδα λιάσθη
Ἐς πνοιὰς ἀνέμων· ἡ δ' ἐξ ὕπνου ἀνόρουσε
Κούρη Ἰκαρίοιο· φίλον δέ οἱ ἦτορ ἰάνθη,
Ὥς οἱ ἐναργὲς ὄνειρον ἐπέσσυτο νυκτὸς ἀμολγῷ.
Μνηστῆρες δ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,
Τηλεμάχῳ φόνον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν ὁρμαίνοντες.
Ἔστι δέ τις νῆσος μέσσῃ ἁλὶ πετρήεσσα,
Μεσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἀστερὶς, οὐ μεγάλη· λιμένες δ' ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι· τῇ τόν γε μένον λοχόωντες Ἀχαιοί.

Stultus, neq; laborū probè gnarus, neq; commerciorū.
Huius causa iam ego etiam magis lugeo quàm illius,
Ob hoc undiq; tremisco & timeo ne quid patiatur
Aut ipse ab aliquo horū in populo quò abijt, aut in pōto,
Hostes enim multi in ipsum insidias struunt,
Cupientes occidere, antequā ad patriam terrā ueniat.
Hāc respondēs alloquutus est simulachrū obscurum,
Confide, neq; prorsus in mente timeas tantoperè,
Talis enim comes unà sequitur, quam etiam alij
Viri optarint adesse (potest enim)
Pallas Minerua, te uerò lamentantem miseratur,
Quæ nunc me præmisit tibi hæc dicere.
Hanc rursus alloquuta est prudens Penelope,
Siquidem tu dea es, deæq; audiuisti uocem,
Agè mihi & illum ærumnosum enarra,
Num alicubi adhuc uiuat, & uideat lumen solis,
An iam mortuus est & in Plutonis ædibus.
Hanc respondens alloquutum est idolum obscurum,
Non quidem tibi illum identidem inculcabo
Viuat ille an mortuus est, turpe uerò uana loqui.
Sic dicens postium apud seram euanuit
In flatus uentorum. ipsa uerò ex somno excitata est
Filia Icarij, amicum autem illi pectus refloruit,
Quādo ipsi euidēs somniū irruisset noctis in cōticinio.
Proci uerò conscendentes nauigabant humidas uias,
Telemacho cædem arduam in mente meditantes.
Est autem quædam insula medio mari petricosa,
Inter Ithacamq; Samumq; asperam
Asteris, nō magna, portus. v. nauib. apti in ipsa (Achiui.
Ab utroq; latere introitū habentes, ibi hūc expect. insi.

COMMENTARIVS.

ἦ μάλα δὴ γάμον) Intellexit hic quisquis fuit ex iuuenibus, Telemachum his insidijs, quas ipsi proci moliuntur, intereeptū iri, quo sublato minus futurum sit impedimentum ad impetrandum Penelopæ matrimonium. Itaq; subsannat reginam quasi istius doli nesciam. Quàm autem temere faciat, docet statim Antinuus, qui rem cum silentio & sine iactantia perficiendam esse admonet. Quæ non mediocris est prudentia in rebus gerendis, ubi taciturnitas maximè desideratur.

πέμπε δέ μιν) Cùm multi de somnijs scribant, primus Homerus eorum causam uidetur ostendisse, præterea quoq; rationem. Causam, cùm docet à quo mittantur: rationem, cùm modū etiam indicat. Mittuntur aūt à Deo (nam ὀνείρους διοπέμπτους tātùm agnoscit Poeta) idq; per idola & imagines, quæ in hominum cerebro effinguntur: hoc enim sibi uult, quod paulò pòst dicitur, hoc Iphthimę simulachrum supra Penelopes caput constituisse, στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς: quia in ea parte corporis uersatur hominum φαντασία & omnium imaginum quasi conceptaculum. Sunt autem imagines, somniorum materia, ut cōmuni consensu scribunt Onirocritici. Cuius sententiæ princeps est Poeta noster, ut uidemus. Hinc sumpsisse opinionem suam Democritum ait hoc loco Eustathius, somnia ex extrinseca imaginum incidentia (ut ita loquar) id est ἐμπτώσεως, fieri. Sed aut falsus est Eustathius, aut corrigendus est Laërtius in uita Democriti, ubi hoc de uisu dixisse Democritum ait his uerbis: ὁρᾶν δ' ἡμᾶς κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις (sup. δοκεῖ) Quod etiā secutus est Interpres. Intueri nos, incidentibus in nos rerum imaginibus (sup. opinatur) corrigendus, inquam, & pro ὁρᾶν substituendum, ὀνειρώττειν. Quod ego lectori discutiendum relinquo. Quoniam autem in somniorum causas incidimus, non est negligendum neq; ab hoc loco planè alienum, quod multi tradunt, referente Rhodigino Lect. antiq. lib. 27. cap. 7. Duas esse somniorum causas: intimam unam, extimam alteram. Intimam item duplicem. Vnam quidem, fortuitum in quiete phantasmatum motum, qui nihil præsagit: alteram ex corporis affectione, ut qui frigidioris sunt naturæ, glacie aut niuibus sibi uidentur obrui. Extimam item duplicē: Corpoream, & spiritalem. Ex quibus illa quidem ex cœlestibus profluit corporibus, & aëre nos ambiente. Sicuti enim illis influentibus, in corporali materia formæ producuntur diuersæ, ut plantarum & metallicorum, &c. sic & uirtute eadem in potentia phantastica, quæ organica est, phantasmata effingi ualent, cœlesti consentanea dispositioni, effectus cuipiam producendo. Ac propterea id quoq; genus somnia ueritatis opinionem sibi facilè conciliant. Spiritalis ex Deo est, item bifaria: nam uni quandoq; imaginaria modo ingeritur uisio, ut Pharaoni: alteri uerò eiusdem intellectus, ut Iosepho: interdum utrumq; uni soli, ut Danieli. Et hæc est una spiritalis ratio: altera est dæmonum commercio infamis, & magica insignitior uanitate. Hæc Rhodiginus ex theologicis, ut inquit, sanctarijs. Vbi uides semper requiri materiam somniorum, nimirum imagines. Spiritalem autem rationem primam hic intellexit Poeta: quo sensu ὄνειρος, ὄναρ διοπεμπτὸς, & θεῖαι ὀμφαὶ appellantur. Tenendum est ergo, imagines illas in hominis capite effingi. Sed in qua parte? in memoria, ut tradit Cardanus. Sed duplex est memoria: alia quidem ut actus primus, & est in corpore animato & cerebro seu illius parte: alia uerò, quæ est dum contēplamur, & est uisio imaginis, à spiritibus eleuatæ, facta ab anima. Sed ista propriè pertinent ad extimam & corpoream somniorum causam, de qua anteà. Quæ omnia tamen non uidetur agnouisse Poeta, cùm à Dijs missorum somniorum tantùm meminerit: quia nimirum illa certiora sunt, & uix est ut fidem non mereantur. Neq; ignoro multos nobis succensuros, qui ita de somnijs scribamus, quæ illi uana existimant. Sed nō moror maleuola & imperita (homine enim imperito nihil iniustius) eiusmodi ingenia, quæ peculiaribus opinionibus adhærescere delectantur.

ῥεῖα ζώοντες) Quid per hoc Deorum epithetum intelligat, docuimus in Iliade ex Plutarchi sententia.

οὐ μὲν γάρ τι) Inter cætera quæ Homerus de uero hominum statu ignorauit, hoc non est inter postrema numerandum. Credit enim, ante prouectā ætatem Deos ab hominibus nō offendi, & hoc de Telemacho Iphthima none pronunciat: offendi igitur Deos putauit ab hominibus sceleratis, quales sunt homicidæ, libidinosi, & siquod aliud est maleficiorum genus, quorum nullum in Telemachum cadit. Itaque bene sperare iubetur de salute illius Penelope, cùm eos qui uitæ integritate pollent, Dij soleant tutari & protegere. Vbi tamen uestigium est pietatis, quòd homines Dei tutelæ subijciantur, à quo tum salus, tum uitæ pericula dependent, in quæ ille cùm uoluerit, nos conijcit: & è quibus si item uolet, eripit. Quod autem ad Telemachum attinet, quem à uitio & crimine erga Deum perpetrato liberat, nos meliore doctrina usi uniuersum mortale genus ab ipsa conceptionis & ortus tempore peccato,

cato, & proinde iræ Dei obnoxios asserimus. Et hoc monitum uolo, nequis nos in ueterum erroribus hærere existimet, quos diligenter, ni fallor, semper obseruauimus, ne in Ethnicorum quidem nugis solidæ pietatis immemores.

τῶ ἐγὼ) Impensos matris amor, quo filium prosequitur, hic apparet. Nam se filij casum dolere uehementiùs testatur, quàm Vlyssis mariti. Forsan eo tempore non fuit tanta coniugum reuerentia, quantam inter nos esse Dei iussu conuenit: uel, quod potiùs mihi persuadeo, iam temporis longinquitate dolor de Vlyssis morte erat penè deletus, aut ita saltē imminutus, ut hic recēs de Telemacho longè esset grauior.

κεῖνον ὀϊζυρὸν) Existimo hic Vlyssem intelligi, non Telemachum. Voluit enim Penelope cum de hoc bene sperare iuberetur, de illo quoque oblata loquentis huius occasione, quam Deam esse ex tam certis responsis coniiciebat, aliquid explorare: sed hoc illi denegatum est, quia inscia Penelope domum uenturus sit Vlysses, ut posteà uidebimus: rem ergo ab instituto suo alienam noluit facere Poeta.

Finis libri Quarti.

ARGVMENTVM
QVINTI LIBRI
Odyssea.



CONCILIO deorum secundùm coacto, Iupiter Mercurium mittit ad Calypso, iubens dimittere Vlyssem. Ipsa uerò iussum facit. Decima uerò octaua die uidens eū Neptunus, & indignatus, soluit ratem. Ino uerò ei dat uitā: præcipiens ut postquam terram appetisset, deijceret eam, & multa passus in Phæacum regionem uenit seruatus.

Aliud.

E, nauigat in rate Vlysses discissa mari.

AVRORA autem ex lecto ab generoso Tithono
Surrexerat, ut immortalibus lumen ferret, atq; mortalibus.
Ipsi uerò dij ad consessum consederāt, inter illos sanè
Iupiter altitonans, cuius potentia est maxima.
Illis autem Pallas recensebat pericula multa Vlyssis
Memor: cura enim ei erat cùm esset in domo Nymphæ.
Iupiter pater atq; alij beati dij semper existentes,
Nullus amplius benignus, mitis & mansuetus sit
Sceptrifer rex, neq; mente pia opera cogitans,
Sed semper durus sit, & iniusta perpetret:
Ita nullus memor est Vlyssis diuini
Ciuibus quibus præfuit, ut pater autem lenis erat.
Sed ille quidem in insula iacet graues dolores patiens
Nymphæ in ædibus Calypsus, quæ ipsum necessitate
Detinet, hic. v. non potest suam in patriā terrā uenire.
Non enim ei adsunt naues remis instructæ & socij,
Qui ipsum comitentur super lata dorsa maris.
Nunc rursum filium dilectissimum occidere cupiunt
Domum reuertentem, ille uerò abijt ad patris famam
Ad Pylum diuinam, atq; ad Lacedæmona claram.
Hanc excipiens alloquutus est nubicola Iupiter,
Filia mea quale tibi dictum excidit septo dentium?
An non iam hoc quidem consultasti mente tu ipsa,
Vt certè illos Vlysses ulciscatur reuersus?
Telemachum autem tu deduc accuratè (potes enim)
Vt illæsus suam in patriam terram ueniat.
Proci uerò in naue retro iter relegant.
Dixit sanè, & Mercuriū dilectū filiū alloquebatur,
Mercuri (tu enim in alijs nuncius es)
Nymphæ pulchricomæ dicito latum consilium,
Reditum Vlyssis patientis: ut redire queat,
Neq; deorum ductu neq; mortalium hominum,

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Ε. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ τῶν θεῶν δευτέραν ποιησάμενος ὁ Ζεὺς, Ἑρμῆν πέμπει ἐπὶ Καλυψὼ, κελεύων ἀποπέμπειν τὸν Ὀδυσσέα, ἡ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιεῖ, τῇ δὲ ὀκτωκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ποσειδῶν, καὶ χαλεπήνας λύει τὴν σχεδίαν. Ἰνὼ δὲ αὐτῷ δίδωσι κρήδεμνον, ἐντειλαμένη ἐπιβάντι τῆς γῆς ἀπορρίψαι αὐτὸ, καὶ πολλὰ παθὼν, εἰς τὴν τῶν Φαιάκων χώραν ἐξέρχεται διασωθείς.

Ἄλλη.

Ε, πλεῖ ἐπὶ σχεδίας Ὀδυσσεὺς καθεῖσης πόντῳ.

ἨΩΣ δ᾽ ἐκ λεχέων παρ᾽ ἀγαυοῦ Τιθωνοῖο
Ὤρνυθ᾽, ἵν᾽ ἀθανάτοισι φέροι φάος ἠδὲ βροτοῖσιν·
Οἱ δὲ θεοὶ θῶκονδε καθίζανον, ἐν δ᾽ ἄρα τοῖσι
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὗ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Τοῖσι δ᾽ Ἀθηναίη λέγε κήδεα πόλλ᾽ Ὀδυσῆος
Μνησαμένη· μέλε γάρ οἱ ἐὼν ἐν δώμασι Νύμφης.
Ζεῦ πάτερ, ἠδ᾽ ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδὼς,
Ἀλλ᾽ αἰεὶ χαλεπός τ᾽ εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι·
Ὡς οὔτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο
Λαῶν οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ᾽ ὣς ἤπιος ἦεν·
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν νήσῳ κεῖται κρατέρ᾽ ἄλγεα πάσχων,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει, ὁ δ᾽ οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι,
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ᾽ εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Νῦν αὖ παῖδ᾽ ἀγαπητὸν ἀποκτεῖναι μεμάασιν,
Οἴκαδε νεσσόμενον. ὁ δ᾽ ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν
Ἐς Πύλον ἠγαθέην ἠδ᾽ ἐς Λακεδαίμονα δῖαν.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτή,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθών;
Τηλέμαχον δὲ σὺ πέμψον ἐπισταμένως (δύνασαι γάρ)
Ὥς κε μάλ᾽ ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται,
Μνηστῆρες δ᾽ ἐν νηῒ παλιμπετὲς ἀπονέωνται.
Ἦ ῥα, καὶ Ἑρμείαν φίλον υἱὸν ἀντίον ηὔδα,
Ἑρμεία (σὺ γὰρ αὖτε τά τ᾽ ἄλλα περ ἄγγελός ἐσσι)
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ εἰπεῖν νημερτέα βουλὴν,
Νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νέηται,
Οὔτε θεῶν πομπῇ, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·

ff 3 Ἀλλ᾽

Ἀλλ᾽ ὅγ᾽ ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου πήματα πάσχων
Ἤματί κ᾽ εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο,
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν,
Οἵ κέν μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσουσι·
Πέμψουσι δ᾽ ἐν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες,
Πόλλ᾽ ὅσ᾽ ἂν οὐδέποτε Τροίης ἐξήρατ᾽ Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε, λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Ὣς γάρ οἱ μοῖρ᾽ ἐστὶ φίλους τ᾽ ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφατ᾽. οὐδ᾽ ἀπίθησε διάκτορος Ἀργειφόντης·
Αὐτίκ᾽ ἔπειθ᾽ ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια· τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ᾽ ὑγρὴν,
Ἠδ᾽ ἐπ᾽ ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ᾽ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει. τοὺς δ᾽ αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς Ἀργειφόντης.
Πιερίην δ᾽ ἐπιβὰς, ἐξ αἰθέρος ἔμπεσε πόντῳ.
Σεύατ᾽ ἔπειτ᾽ ἐπὶ κῦμα, λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς,
Ὅστε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ·
Τῷ ἴκελος πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφίκετο τηλόθ᾽ ἐοῦσαν,
Ἔνθ᾽ ἐκ πόντου βὰς ἰοειδέος, ἤπειρόνδε
Ἤϊεν ὄφρα μέγα σπέος ἵκετο, τῷ ἔνι Νύμφη
Ναῖεν ἐϋπλόκαμος. τὴν δ᾽ ἔνδοθι τέτμεν ἐοῦσαν·
γρ. τηλόσε Πῦρ μὲν ἐπ᾽ ἐσχαρόφιν μέγα καίετο, † τηλόθι δ᾽ ὀδμὴ
Κέδρου τ᾽ εὐκεάτοιο θύου τ᾽ ἀνὰ νῆσον ὀδώδει,
Δαιομένων. ἡ δ᾽ ἔνδον ἀοιδιάουσ᾽ ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένη, χρυσείῃ κερκίδ᾽ ὕφαινεν.
Ὕλη δὲ σπέος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθρη τ᾽ αἴγειρός τε, καὶ εὐώδης κυπάρισσος,
Ἔνθα δέ τ᾽ ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
γρ. κῶπες † Σκῶπές τ᾽ ἴρηκές τε, τανύγλωσσοί τε κορῶναι
Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλεν.
γρ. σπέους Ἡ δ᾽ αὐτοῦ τετάνυστο περὶ * σπείους γλαφυροῖο,
Ἡμερὶς ἡβώωσα, τεθήλει δὲ σταφυλῇσι·
Κρῆναι δ᾽ ἑξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ,
Πλησίαι ἀλλήλων τετραμμέναι ἄλλυδις ἄλλη·
γρ. σίου Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ * ἴου ἠδὲ σελίνου
Θήλεον· ἔνθα κ᾽ ἔπειτα καὶ ἀθάνατός περ ἐπελθὼν
Θηήσαιτο ἰδὼν, καὶ τερφθείη φρεσὶν ᾗσιν·
Ἔνθα στὰς θηεῖτο διάκτορος Ἀργειφόντης.

Sed ipse in rate colligata dolores patiens
Die uicesima ad Scheriam fertilem perueniat,
Phaacum ad terram, qui propinqui dijs sunt,
Qui ipsum animo deum ueluti honorabunt:
Mittent autem in naui charam in patriam terram,
Aesq; aurumq; abunde uestemq; exhibuerint,
Plurima quanta nunquã ex Troia sustulisset Vlysses,
Etiamsi illæsus uenisset, portionem ex præda sortitus.
Sic enim ei fatum est amicosq; uidere, & adire
Domum excelsam & suam patriam terram.
Sic ait, neq; renuit internuncius Mercurius,
Statim deinde pedibus subligauit pulchra talaria
Immortalia, aurea, quæ ipsum ferebant siue per mare
Siue per immẽsam terrã pariter cum flamine uenti:
Cepit autem uirgam, qua uirorum oculos demulcet,
Quorumcunq; uult, eos autem ipsos sopitos excitat.
Hanc in manibus tenens delabitur fortis Mercurius,
Ad Pieriam delapsus ex æthere incidit in mare.
Ruit autem deinde super fluctus laro aui similis,
Quæ circum magnos sinus maris indomiti
Pisces uenans densas alas mergit salsugine:
Huic similis plurimos superiectus est fluctꝰ Mercurius.
Sed quando iam in insulã peruenisset longè iacentem,
Tum ex ponto conscendens cæruleo, ad continentem
Ibat, donec ad ingentẽ specũ peruenit, in quo Nympha
Habitabat pulchricoma, hanc uerò intus inuenit:
Ignis quidem ad focum ingens ardebat, procul, v. odor
Cedriq; fissilis thurisq; per insulam redolebat,
Ardentium. ipsa uerò intus cantillans uoce pulchra,
Telam percurrens, aureo radio texebat.
Sylua autem specum circumcreuerat uirescens,
Alnus populusq; & bene odorata cypressus,
Ibi quoq; aues extensas alas habentes nidulabantur,
Bubones, accipitresq; latas linguas habentes cornices
Marina, quibusq; marina opera curæ sunt:
Atq; illic extensa erat circum speluncam cauam
Vitis pubescens, florebat uerò uuis.
Quatuor uerò serie fontes fluebant aqua lympida,
Vicini inter se uersi aliò atq; aliò.
Circùm uerò mollia prata uiolarum atq; apij
Virescebant: eò tametsi immortalis accedens,
Admiraretur uidens & oblectaretur mente sua.
Illic stans admirabatur fortis internũcius Mercurius.

COMMENTARIVS.

οὐδ᾽ ἀπίθησε) De hac loquendi formula Homerica diximus antea lib. 3. circa principium.

κῆρ ἐν στήθεσσι) Hi quinq; uersus repetiri sunt ex lib. 2. ubi à Mentore pronunciantur. Sed hic alius est illorum usus. Exprobrat enim Ioui reliquisque Dijs Minerua Vlyssis mansuetudinem regiam & pietatem: quasi hac ratione debuerit sibi Deorum Numina conciliare, quæ tamen a se maxime aliena ca habeat, cùm ipsum tam longi tẽporis spatio à patrijs finibus arceat. Et hoc est quod superiore libro & alijs locis diximus. Non solum homines Deos aliquando non offendunt, sed suis etiã meritis eos quasi sibi deuinciunt, ut cæca illa sæcula putauerunt.

ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν νήσῳ) Duo conqueritur Minerua. Primùm, quòd Vlysses in Calypsûs ædibus tãdiu detineatur; deinde, quòd proci Telemacho mortem insidiosè moliantur. Sed Iupiter utriq; sic prouidet. Quod ad Telemachum attinet, ipsimet Mineruæ dat negocium illius tutò domum reducendi: quod ad Vlyssis reditum, mittitur Deorum nuncius Mercurius, qui Calypso Iouis uoluntatem ea de re exponet. Ita uotis sui compos Minerua fuit pro charissimorum sibi hominum incolumi reditu.

οὔτε θεῶν πομπῇ) Hoc ex falsa illa ueterum doctrina pendet, posse aliquid homines sine Deorum auxilio: quod idcirco Vlyssi non adesse uult Iupiter, nimirum in ipso nauigationis principio, ut submonet Eustathius. Nam nullus aut Deorum aut hominum dicitur Vlyssem à Calypsûs insula ad Phæacas transmisisse. Alioqui in media nauigatione Leucothea Vlyssi affuit, & à Phæacibus ad Ithacam homines eum deduxerunt.

οἳ ἀγχίθεοι γεγάασι) Cur Phæaces *ἀγχίθεοι* appellẽtur, docet Didymos. Vel, inquit, eorum generis habita ratione. Nam Phæax eorum parens filius erat Neptuni. Vel propter eorum soli fertilitatem & *εὐδαιμονίαν*. Vel propter studium hospitalitatis, quo gẽs illa bene audiuit, cæterasq; uirtutes. Quod postremum Eustathio magis placet: nam & ipse Alcinous in sequentibus dicet idem, se nimirum adeò uicinos Dijs esse, ut Cyclopes Gigantibus. Quod ibi explicabitur.

εἵλετο δὲ ῥάβδον) Virgilius copiosiùs de hac uirga sic scripsit Aeneid. 4. *Tum uirgam capit: hac animas ille euocat Orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit. Dat somnos, adimitq; & lumina morte resignat.*

His similia Statius Pap. 1. lib. Theb. Horat. 1. lib. Carm. Od. 10.

Te

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, uirgaq; leuem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Hæc uirga autem erat aurea, unde χρυσόῤῥαπις Ἑρμῆς appellatur. Sed de hac uirga dicemus etiam in fi. lib. ultimo. Nunc referemus tantùm uerba Phornuti, qui in speculatione de Deorum natura exposuit, cur huic uirgæ tribuatur facultas somni inducendi, & amouendi. Sic ergo ille. Adhæc animarum ducem, Mercurium esse fabulantur: innuentes, illi esse proprium, homines uoluptate delinire, obq; id uirgam ei dant in manus, qua uirorum demulceat oculos, mentis uimitum. Deinde iterum dormitantes excitat, & illi in manu est, facile impetum addere remissis ac flaccescentibus: atq; hos retrahere ac sistere, qui nimio ferebantur impetu. Hęc ille, ut Velarcus est interpretatus: nam Græcus codex mihi ad manum non erat.

ἔμπεσε πόντῳ) Mirum est quod Mercurium ponto immergat, cùm uel citiùs uel facilius uolando eò esset peruenturus, quò contendebat. Sed hoc Poetæ placuit, & mihi non licet aliud diuinare. Nunc uerò illum laro comparat, nimirum laro marino, ut respondeat similitudo: quæ non est intelligenda de corpore, sed de solo impetu & incessu super mare, ut rectè monet Didymus.

πῦρ μὲν ἐπ' ἐσχαρόφιν) Egregia est τοπογραφία Calypsus ædium, quæ in profunda specu collocantur, quia Nympham uicina loca mari incolere oportuit. Interiora ergo domus primum attingit, ignemq; describit. Non est enim leue indicium magnificæ domus, cùm in ea ingens ignis accenditur, habetq; hoc nescio quid illustris. Sed nec uulgaris quidem hic fuit ignis, sed qui Deam deceat, nimirum ex cedro, (quam odoratam Virgil. appellat. *Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum*) & thure, unde tantus odor emanat, ut totam insulam impleat. Quid uerò Calypso? Cantu laborem suum texendi solatur. Vbi notandum est, quàm oderit ocia & desidiam Homerus, ut qui nec Deas ipsas à labore ac opere alienas fingat. Pergit deinde Poeta, & amœnitates specum illam circumiacentes describit. Eæ sunt, sylua arboribus cõstans eiusmodi, quæ riguis amant locis conseri: ut alnus, populus. Est & in illis cupressus arbor odoratissima. Sunt & aues, è quibus recenset scopas, quarum meminit præter alios Aelianus Hist. anim. lib. 15. cap. 28. (sunt qui bubones uertant nomine nimis generali, cùm scops minor sit bubone, ut nos in Lexico docebimus) accipitres, cornices marinas. Accedit uitis, quæ uuis onerata speluncam ambiebat. Insuper quatuor fontes ad inuicem oppositi. Quæ omnia pratis uirentibus circundantur uiolis (quidam σιν legunt pro ἴω: uide Lexicon) & apio refertis. Ea taudem sic extollit, ut ipsis Dijs esse admirationi scribit: quasi dicat, ea non parui ab hominibus esse facienda, quæ Deos ipsos sic ad sui rapiant tum admirationem, tum etiam oblectationem. Quod generaliter præmisit, id in Mercurio specialiter demonstraturus. Sed quamuis hæc tam iucunda & amœna sint, tamen Momum suum quoque repererunt, nimirum Alexandrum, ut refert Dio Prusæus orat. 2. de Regno, ubi dicit: Omnia illa supra modum amatoria & suauia moribus Deæ Calypsûs fuisse accommoda. Sed hoc tribuendum esse Alexandri ingenio puto, qui rebus bellicosis impensiùs intentus cætera omnia negligebat. Ibi enim quæstio est de ornatu Regiæ domus, ex qua ambitiosos & magnificos ornatus, quales sunt Alcinoi, Calypsûs, atque etiam Menelai exulare iubet, & in eorum locum exuuias & arma hostiũ, secundum Hectoris sententiam, substituit: cætera quæ his non responder, Sardanapalo quodam aut stulta uirgine aut petulãte muliere digniora esse dicit. Nos tamen, si placet, has quoque honestas delicias cum Mercurio admittemus, & laudemus.

Cæterùm postquam omnia suo admiratus est animo,
Statim in latam speluncam perrexit, neq; ipsum cõtrà
Ignorauit conspicata Calypso diua dearum.
(Non enim ignoti utiq; dij inuicem sunt
Immortales: neq; siquis longè procul domos habitet.)
Neq; uerò Vlyssem magnanimum intus deprehendit,
Sed ipse ad littus flebat sedens, ubi antea etiam
Lachrymis & gemitibus & doloribus animũ macerãs
Pontum in irrequietũ prospiciebat, lachrymas stillans.
Mercurium autem interrogabat Calypso diua dearum
In throno collocata splendido, admirando:
Cur ad me Mercuri aurea uirga uenisti,
Venerãdus & charus? ante quidẽ neutiquã frequẽtabas,
Loquere quodcunq; cupis, perficere aũt animus iussit,
Si possum perficere, & si perficiendum est.
Sed sequere ulterius, ut tibi hospitalia apponam.
Sic certè loquuta dea apposuit mensam,
Ambrosia replendo, miscuit aũt nectar rubrum. (cur.
Cæterùm ipse bibebat & comedebat internũcius Mer-
Porrò postquã cœnatus est & cõfirmauit animum cibo,
Tum ipsam uerbis excipiens alloquutus est,
Interrogas me uenientẽ dea deûm, cæterùm ego tibi
Verè sermonem enarrabo: iubes enim.
Iupiter me iussit huc ire inuitum,
Quis enim uolens tantam percurreret salsam aquam
Immensam, neq; ulla propè mortalium urbs, quiq; dijs
Sacra faciant, & legitimas Hecatombas.
Sed nullo modo fas est Iouis mentem Aegida habentis,
Neq; prætergredi alium deum, neq; irritam facere.
Ait tibi uirum adesse ærumnosissimum aliorum
Virorum, qui circa urbem Priami pugnarunt (uem
Nouẽnio, decimo uerò urbẽ depopulati cõscenderũt na-
Domum: cæterùm in reditu Palladem offenderunt,
Quæ ipsis excitauit uentumq; malũ & fluctus ingẽtes.
Ibi alij quidem omnes perierunt boni socij.
Hunc certè huc uentusq; ferens & fluctus appulit.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Αὐτίκ' ἄρ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλυθεν· οὐδέ μιν αὐτὴν
Ἠγνοίησεν ἰδοῦσα Καλυψὼ δῖα θεάων.
(Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες γε θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει)
Οὐδ' ἄρ' Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ἔνδον ἔτετμεν,
Ἀλλ' ὅγ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος· ἔνθα πάρος* περ * περ κ.κ.
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερκέσκετο δάκρυα λείβων.
Ἑρμείαν δ' ἐρέεινε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἐν θρόνῳ ἱδρύσασα φαεινῷ σιγαλόεντι,
Τίπτε μοι Ἑρμεία χρυσόῤῥαπι εἰλήλουθας,
Αἰδοῖός τε φίλος τε; πάρος γε μὲν οὔτι θαμίζεις.
Αὔδα ὅ, τι φρονέεις· τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,
Εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν.
Ἀλλ' ἕπεο προτέρω, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ παρέθηκε τράπεζαν,
Ἀμβροσίης πλήσασα· κέρασσε δὲ νέκταρ ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ὃ πῖνε καὶ ἦσθε διάκτορος Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε, καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Εἰρωτᾷς μ' ἐλθόντα θεὰ θεόν· αὐτὰρ ἐγώ τοι
Νημερτέως τὸν μῦθον ἐνισπήσω· κέλεαι γάρ.
Ζεὺς ἐμέ γ' ἠνώγει δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα.
Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Ἄσπετον; οὐδέ τις ἄγχι βροτῶν πόλις, οἵτε θεοῖσιν
Ἱερά τε ῥέζουσι καὶ ἐξαίτους ἑκατόμβας.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον Αἰγιόχοιο
Οὔτε †παρέξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὔθ' ἁλιῶσαι, γρ. παρεξελθεῖν
Φησί τοι ἄνδρα παρεῖναι ὀϊζυρώτατον ἄλλων
Τῶν ἀνδρῶν οἳ ἄστυ πέρι Πριάμοιο μάχοντο
Εἰνάετες, δεκάτῳ δὲ πόλιν πέρσαντες ἔβησαν
Οἴκαδ'· ἀτὰρ ἐν νόστῳ Ἀθηναίην ἀλίτοντο,
Ἥ σφιν ἐπῶρσ' ἄνεμόν τε κακὸν καὶ κύματα μακρά.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσεν,

Τὸν νῦν σ᾽ ἠνώγειν ἀποπεμπέμεν ὅττι τάχιστα.
Οὐ γάρ οἱ τῇδ᾽ αἶσα φίλων ἀπὸ νόσφιν ὀλέσθαι,
Ἀλλ᾽ ἔτι οἱ μοῖρ᾽ ἐστὶ φίλους τ᾽ ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο, ῥίγησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων,
Καί μιν φωνήσασ᾽ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
γρ. δηλήμονες — Σχέτλιοί ἐστε θεοί, * ζηλήμονες ἔξοχον ἄλλων,
Οἵτε θεαῖς ἀγάασθε παρ᾽ ἀνδράσιν εὐνάζεσθαι
γρ. ἥν ῥα — Ἀμφαδίην, † ἤν τίς τε φίλον ποιήσετ᾽ ἀκοίτην.
Ὣς μὲν ὅτ᾽ Ὠρίων᾽ ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Τόφρα οἱ ἠγάασθε θεοὶ ῥεῖα ζώοντες,
Ἕως μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτεμις ἁγνὴ
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν·
Ὣς δ᾽ ὁπότ᾽ Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ,
Ὧι θυμῷ εἴξασα, μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Νειῷ ἔνι τριπόλῳ· οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος
Ζεύς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
Ὣς δ᾽ αὖ νῦν μοι ἀγάασθε θεοὶ βροτὸν ἄνδρα παρεῖναι,
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐσάωσα περὶ τρόπιος βεβαῶτα
Οἶον ἐπεί οἱ νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
γρ. ἐλάσας — Ζεὺς † ἔλσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ἔνθ᾽ ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι,
Τὸν δ᾽ ἄρα δεῦρ᾽ ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε.
Τὸν μὲν ἐγὼ φίλεόν τε καὶ ἔτρεφον, ἠδὲ ἔφασκον
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλ᾽ ἐπεὶ οὔπως ἐστὶ Διὸς νόον Αἰγιόχοιο
γρ. παρεξελθεῖν — Οὔτε † παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὐδ᾽ ἁλιῶσαι,
Ἐρρέτω, εἴ μιν κεῖνος ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει
Πόντον ἐπ᾽ ἀτρύγετον· πέμψω δέ μιν οὔτι ἔγωγε.
Οὐ γάρ μοι πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ᾽ εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Αὐτάρ οἱ πρόφρων ὑποθήσομαι, οὐδ᾽ ἐπικεύσω,
Ὥς κε μάλ᾽ ἀσκηθὴς ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται.
Τὴν δ᾽ αὖτε προσέειπε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Οὕτω νῦν ἀπόπεμπε, Διὸς δ᾽ ἐποπίζεο μῆνιν,
Μήπως τοι μετόπισθε κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ.

Hunc nunc te iubet dimittere quàm celerrimè.
Non enim ei hic fatum est ab amicis seorsum perire,
Sed adhuc illi fatum est amicosq́ uidere & peruenire
Ad domum excelsam & suam ad patriam terram.
Sic ait, extimuit uerò Calypso diua dearum,
Et ipsum compellans uoce uerba alata dixit,
Improbi estis dij inuidi præ alijs,
Quiq́ deabus inuidetis, ut cum uiris dormiant
Palàm, si aliqua charum adepta fuerit maritum,
Sic quidem cùm Orionem cepit roseis digitis aurora,
Tamdiu illi inuidistis dij faciliter uiuentes,
Donec ipsum in Ortygia aurea sella Diana casta
Suis mitibus sagittis aggrediens occidit.
Sic etiam quando Iasioni pulchricoma Ceres
Suo animo cedens, commixta est in amicitia & lecto
Noualis in tertiato: neq́ diu fuit ignarus
Iupiter, qui ipsum occidit feriens candenti fulmine.
Sic rursus nunc mihi inuidetis dij mortalē uirū adesse.
Illum quidem ego seruaui à carina susceptum
Solum, posteaquam illi nauem celerem corusco fulmine
Iupiter iaculando diffidit medio in nigro ponto.
Tum alij quidem omnes perierunt eximij socij.
Hunc certè huc uentusq́ ferens & fluctus adegit,
Hunc ego amaui & enutriui, atq́ promiseram
Facere immortalē & absq́ senio diebus omnibus. (chi
Verū quādoquidē nullo pacto fas est Iouis mentē Aegio
Vel prætergredi alium deum, neq́ irritam facere,
Valeat, si illum ipse excitat & iubet
Pontū per irrequietū, dimisero uerò ipsum nūquā ego.
Non.n. mihi præstò sunt naues remis instructæ & socij.
Qui ipsum deducant per lata dorsa maris.
Caterùm ei lubens consulam neq́ celabo,
Vt omninò incolumis suam in patriā terrā perueniat.
Hanc statim alloquutus est internūcius Mercurius,
Sic nunc dimitte, Iouis autem euita iram,
Ne fortassis tibi in posterum iratus succenseat.

COMMENTARIVS.

οὐδέ μιν ἀντίον ἠγνοίησεν) Cùm multis alijs partibus Deos ab hominibus satis distinguat Poeta, tamen hoc quoque addēdum est, quod hic obseruatur: statim Calypso uisum Mercurium agnouisse, cùm soleant homines alios ad se uenientes interrogare qui sint. Tum uerò nequis repentinam istam agnitionem miretur, aut non credat, monet hoc esse Dijs familiare, ut etiā remotissimos quantumuis cæteros agnoscant. Qua in re uidentur mihi illi ueteres non omnino malè de Deo sensisse, cùm in tanta pluralitate ac multitudine Deorum, nihil tamen ita diuersum inter illos constituerunt, ut non sese inuicem agnoscerent, quasi ex una diuinitatis essentia constantes.

οὐδ᾽ ἄρ᾽ Ὀδυσσῆα) Cur absentem fingat Vlyssem, explicat Eustathius: ἵνα, inquit, ὥσπερ οὖν κατὰ τὸ πιθανὸν δοκεῖ χαρίσασθαι αὐτῷ ἡ Καλυψὼ τὸν πλοῦν ἀφ᾽ ἑαυτῆς καὶ ὀφείλειν οὕτως χάριν αὐτῇ, id est: Vt ipsa Calypso uideatur per se & sponte sua ueniam & facultatem nauigandi Vlyssi concessisse, & eum sibi hoc nomine deuinciret. Sed uidebimus in sequentibus ita fuisse institutam Vlyssis uitam, ut interdiu secederet in rupes & littora, ut seorsim doleret, noctu uerò in speluncam se cum Calypso reciperet.

αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε) Vides inter Deos quoque obseruari, ut post cœnam demum causam aduentus sui exponant.

κέλεαι σύ) Sciebat Mercurius se rem ingratam Calypso indicaturum, ideò artificio sè hoc præmittit: quasi dicat, Referam tibi causam aduentus mei, quandoquidem ita iubes, quam alioqui sponte mea non dixero: itaq; si ea tibi iniucunda fuerit, tu ipsa in culpa eris, quæ me sic interrogas atque adeò iubes, ut mihi fas non sit tibi non obtemperare.

οὐκ ἐθέλοντα) Cur inuitus hoc iter susceperit Mercurius, statim dicit, nimirū quòd is locus esset nō solùm remotissimus, sed quòd in eo nulli occurrerent populi: hoc est, nulla essent hospitia, in quæ sola nisi sui gratia posset diuertere. Has tamen molestias se deuorasse, quia Iouis mandata recusare non potuerit, utpote cui uniuersam Deorum turbam morigeram & obsequentem esse oporteat. Et hoc pacto istud officium suum magis probat & commendat, quòd non tantæ sit laudis facile, ac difficile negotium administrare: & solet in rebus arduis gratior esse nauata opera, quam in tenuibus.

ἄνδρα ὀιζυρόν) Maluit Mercurius circumloquutiuè Vlyssem indicare, quàm proprio eius expresso nomine: quod illud ἐμφατικώτερον uideatur. deinde etiam commiserationem mouere Deæ instituerat, ut illa eo clementiorem ac humaniorem illi sese exhiberet. Itaque eum ærumnosissimum omnium Græcorum, qui post dirutam Troiam in patriā reuersi sunt, appellat. Sed quia amore nimio, quo in Vlyssem flagrabat, fieri poterat ut ipsum Calypso nō dimitteret, quem potius spe immortalitatis illi oblata ad sui matrimonium pelliciebat: addit postremò hoc ita fato decretum esse, ut Vlysses in patriam rediret. Cui quidem fato cùm nulli Deorum liceat refragari, necessariò eò redacta est Calypso, quanquam inuita, ut sequens illius oratio docebit, ut tandem Vlyssem dimiserit.

σχέτλιοί ἐστε θεοί) Vide quid faciant & amor & ira. Ille Dijs etiam aduersam Calypso constituit, ut pluris amasium suum faciat, quàm ipsa Deorum mandata. Hæc uerò mentem de sua sede dimouet, insanamq́; eam reddit, ut conuicijs ipsos Deos prosequatur. Quod non solùm temeritatis fuit, sed etiam impietatis. Docet igitur iniquos esse Deos & inuidos, qui uoluptatem Dearum qua in hominū amorem feruntur, præripere illis soleant. Id exemplis duobus probat: quibus tamē plus in se ipsam uidetur agere. Nam exitus

Orio-

Orionis & Iasonis, satis monent non esse hominum cum Deabus consortium, & illud superis Dijs non placere, itaq; aduersum Calypso illa potuerunt contorqueri.

οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν) Alij diuersa tradũt de Orionis morte. Aiunt enim eum ausum Dianæ pudicitiam tentare, eamque indignatam serpentem immisisse, à quo interemptus sit, ut Euphorion scribit his uerbis: σκορπίον ἐγείρασα, ᾧ ὑπὸ ἀρτεμιδι τιχθέντι αὐτὸν βιασαμένω, ἐργαζόμενον δ᾽ ὑπὸ θεοῦ αἰσθόμενον ἐκ τῆς γῆς ἐκέγειρον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἀπέκτεινεν. id est. Cùm uerò una cum Diana uenaretur, illi uim inferre conatus est at Dea irata scorpiũ è terra excitauit, qui illius talũ percutiens interemit. Horatius sagitta percussum ait

—— & integræ Tentator Orion Dianæ Virginea domitus sagitta.

Alij alia. Sed Homerus repentinæ eius mortis tantùm meminit. Hoc enim significari ait Eustathius his uerbis: οἷς ἀγανοῖς, &c. quibus dicitur Dianam suis telis Orionem confixisse, aliquid uidelicet in se peccantem: alioqui enim non solet uiros Diana interficere, ut alias dictum, sed Apollo. Qua de causa testis est idem Eustathius, quosdam hunc locum propter insolitum Dianæ factum expũxisse. De Orione & Iasione uide Lexicon Homericum.

ὡς δ᾽ αὖ νῦν μοι ἀγᾶσθε) Nunc rẽ de se ipsa interpretatur, docetq; se duabus illis Deabus similem in amore fuisse: non solùm quòd hominem mortalem adamarit, sed quod, ut illi amasijs suis priuatæ sint, sic sibi quoq; Vlyssem iam superi inuideant. Finis tamẽ inter se longe differt: nam illi morte perierunt, hic uerò uiuus tantùm illi adimitur. Sed Calypso idem censet, suis respectu nec minus grauis est illi hæc priuatio, quàm cæteris sua fuerit forsanq; non minus exoptatura sit Vlyssis mortem, quàm perpetuam illius absentiam. Vt autem melius doceat sibi hac in parte a Dijs iniuriam fieri, commemorat beneficia, quæ in Vlyssem contulit, unde ipsi quodammodo Vlysses ita deuinctus sit: ut cum ei acceptam uitam & alia commoda post naufragium referre debeat, non possit ei etiam perpetuam suam præsentiam denegare. Tamen Iouis uicta imperio discessioni ei concedit.

Ζεὺς ἐλάσας) Aliquid πικρὸν in his latitare censeo. quasi dicat Calypso: Ego Vlyssem naufragum excepi, naufragum inquam ex ipsius Iouis fulmine, qui me iubet nunc eum dimittere, breui tempore commutatus. Quid enim oportebat Iouem sic in eum sæuire, ut eundem postea a me repeteret: quæ tamen ei clementior fui, neque mei misereatur aut humanitatem & beneuolentiam, qua erectũ Vlyssem foui, respiciat.

πέμψω δέ μιν) Videtur intelligere se sua sponte Vlyssem non esse dimissurum, sed coactam Ioue ita iubente: uel non suppeditaturam se illi nauem ac socios, quibus illa omnino careat. quod si faceret, uideretur dici ipsum dimittere. quasi dicat. Adsit ei Iupiter, si uolet, ego adesse illi aut illius nauigationem iuuare non possum.

Sic certè loquutus auolauit fortis Mercurius,
Ipsa ad Vlyssem magnanimum ueneranda Nympha
Ibat, postquam Iouis accepisset mandata.
Hunc certè in littore inuenit sedentẽ, neq; unquã oculi
A lacrymis siccabantur, consumebatur.a. dulcis ætas
Ob reditum lugẽti, quoniã nondũ placuerat Nymphæ.
Sed certè nocte quidem dormiebat etiam coactus
In spelunca caua, nolens apud uolentem.
Die uerò in petris & littoribus sedens,
Lacrymis & gemitibus & doloribus animũ macerans,
Pontum in indomitum prospiciebat lacrymas stillans.
Propè autem astans alloquuta est diua dearum,
Infelix, ne amplius mihi hic lugeas, neq; tibi ætas
Consumatur, iam enim te ualdè prompta dimittam.
Sed age lignis longis abscissis apta ferro
Latam ratem, cæterùm tabulata fige super eam
Sublimiùs, ut te ferat per obscurum pontum.
Porrò ego panem & aquam, & uinum rubrum
Imponam dulce, quæ tibi famem arceant,
Vestesq; induam, mittam tibi uentum à tergo,
Vt omnino incolumis tuãm patriam terrã peruenias,
Si modò dij utiq; uoluerint, qui cælum latum habitãt,
Qui me fortiores sunt in cognoscendoq; iudicandoq;.
Sic ait, exhorruit autem patiens diuus Vlysses,
Et ipsam alloquutus uerba alata dixit,
Aliud quippiã iã tu dea hac in re molieris, neutiq̃ pro(fectionem
Quæ me iubet rate trajcere ingentes undas maris
Horrendas difficilesq;, quas neq; naues æquales
Veloces trajciant lætantes Iouis uento:
Neq; uerò ego te inuita ratem conscenderim,
Nisi mihi sustineas dei magnum iusiurandum iurare,
Ne ullum mihi ipsi damnum malum consulas aliud.
Sic ait, risit uerò Calypso diua dearum,
Manuq; ipsum demulsit, uerbumq; dixit & ploquuta(est:
Certè ueteranus es, & non incauta sciens.
Qualem certè hunc sermonem excogitasti proloqui?
Sciat nunc istuc terra & cælum latum supernum,
Et ipsa subterlabens Stygis aqua (quod maximum
Iuramentum grauissimumq; existit beatis dijs)
Non ullum tibi ipsi damnũ malũ me consulturã aliud.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κρατὺς ἀργειφόντης·
Ἡ δ᾽ ἐπ᾽ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα πότνια νύμφη
Ἤϊ᾽, ἐπειδὴ Ζηνὸς ἐπέκλυεν ἀγγελιάων.
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ ἀκτῆς εὗρε καθήμενον· οὐδέ ποτ᾽ ὄσσε
Δακρυόφιν τέρσοντο· κατείβετο δὲ γλυκὺς αἰὼν
Νόστον ὀδυρομένῳ, ἐπεὶ οὐκέτι ἥνδανε νύμφη.
Ἀλλ᾽ ἦτοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι παρ᾽ οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ἤματα δ᾽ ἐν πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων,
Πόντον ἐπ᾽ ἀτρύγετον δερκέσκετο, δάκρυα λείβων.
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱσταμένη προσεφώνεε δῖα θεάων,
Κάμμορε, μή μοι ἔτ᾽ ἐνθάδ᾽ ὀδύρεο, μηδέ τοι αἰὼν
Φθινέτω· ἤδη γάρ σε μάλα πρόφρασσ᾽ ἀποπέμψω.
Ἀλλ᾽ ἄγε, δούρατα μακρὰ ταμὼν ἁρμόζεο χαλκῷ
Εὐρεῖαν σχεδίην· ἀτὰρ ἴκρια πῆξαι ἐπ᾽ αὐτῆς
Ὑψοῦ, ὥς σε φέρῃσιν ἐπ᾽ ἠεροειδέα πόντον.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον ἐρυθρὸν
Ἐνθήσω μενοεικέ᾽, ἅ κέν τοι λιμὸν ἐρύκοι,
Εἵματά τ᾽ ἀμφιέσω· πέμψω δέ τοι οὖρον ὄπισθεν,
Ὥς κε μάλ᾽ ἀσκηθὴς σὴν πατρίδα γαῖαν ἵκηαι,
Αἴ κε θεοί γ᾽ ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οἵ μευ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῆναί τε.
Ὣς φάτο· ῥίγησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄλλο τι δὴ σὺ θεὰ τόδε μήδεαι, οὐδέ τι πομπήν,
Ἥ με κέλεαι σχεδίῃ περάαν μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Δεινόν τ᾽ ἀργαλέον τε· τὸ δ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ νῆες ἐῖσαι
Ὠκύποροι περόωσιν, ἀγαλλόμεναι Διὸς οὔρῳ.
Οὐδ᾽ ἂν † ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδίης ἐπιβαίην, χεῖρον
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μήτι μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ Καλυψὼ δῖα θεάων,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε·
Ἦ δὴ ἀλιτρός γ᾽ ἐσσὶ, καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς·
Οἷον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορεῦσαι.
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ (ὅς τε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι)
Μήτι τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι.
Καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἐναίσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο δῖα θεάων.
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο
Ἷξον δὲ σπέος γλαφυρὸν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνήρ·
γ. ἐπὶ θρόνου Καί ῥ' ὁ μὲν ἔνθα * καθέζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη
Ἑρμείας· Νύμφη δ' ἐτίθει παρὰ πᾶσαν ἐδωδὴν,
Ἔσθειν καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
Αὐτὴ δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τῇ δὲ παρ' ἀμβροσίην δμωαὶ καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Καλυψὼ δῖα θεάων.
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι; σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμπης.
Εἴγε μὲν εἰδείης σῇσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἶσα
Κήδε' ἀναπλῆσαι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
γ. ἐνθάδε κ' αὖθι † Ἐνθάδε αὖθι μένων * σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσσοις,
γ. παρ' ἐμοί Ἀθάνατός τ' εἴης· ἱμειρόμενός περ ἰδέσθαι
Σὴν ἄλοχον, τῆς αἰὲν ἐέλδεαι ἤματα πάντα.
Οὐ μέν θην κείνης γε χερείων εὔχομαι εἶναι,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν. ἐπεὶ οὔπως οὐδὲ ἔοικεν
Θνητὰς ἀθανάτῃσι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Πότνια θεὰ, μή μοι τόδε χώεο· οἶδα καὶ αὐτὸς
Πάντα μάλ', οὕνεκα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια
Εἶδος ἀκιδνοτέρη, μέγεθός τ', εἰς ἄντα ἰδέσθαι.
(Ἡ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως)
γ. ἔλδομαι Ἀλλὰ καὶ ὧς, ἐθέλω καὶ * ἐέλδομαι ἤματα πάντα
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Εἰ δ' αὖ τις ῥαίῃσι θεῶν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Τλήσομαι, ἐν στήθεσσιν ἔχων ταλαπενθέα θυμὸν,
Ἤδη γὰρ μάλα πολλ' ἔπαθον καὶ πολλ' ἐμόγησα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.

Sed ea quidem dispicio & suadeo, quæcunq; mihi ipsi
Vtiq; suaderē, si quādo me necessitas tātopere urgeret.
Etenim mihi mens est integra, neq; mihi ipsi
Animus intra præcordia ferreus, sed misericors.
Sic loquuta, præcessit diua dearum
Celeriter, ille deinde post uestigia iuit deæ,
Peruenerunt ad speluncam cauam dea atq; ipse uir.
Et ille quidem illuc resedit in solio unde surrexerat
Mercurius, Nympha uerò apposuit omnem cibum
Edere & bibere, qualia mortales uiri edunt.
Ipsa uerò è regione sedit Vlyssis diuini.
Huic uerò ambrosiam ancillæ & nectar apposuerunt.
Hi uerò ad fercula parata apposita manus extenderūt.
Cæterùm postquam saturati sunt cibo & potu,
His certè sermonibus cœpit Calypso diua dearum,
O inclyte Laërtiade uersute Vlysses,
Sicciue iam domum charam ad patriam terram
Protinus nūc uis proficisci: tu uerò gaude nihilominus.
Siquidem scires tua mente, quantos tibi fatum est
Dolores implere, priusquā ad patriā terrā peruenias,
Certè hîc manēs unà mecum hanc domum custodires,
Immortalisq; esses, quantumuis cupidus sis uidendi
Tuam uxorem, cuius usq; desiderio teneris dies omnes.
Neq; uerò certè illa inferior glorior esse,
Nec corpore, neq; indole: quādoquidē nequaquā decet
Mortales cū immortalibus corpore et forma cōtendere.
Hanc respondendo alloquutus est uersutus Vlysses,
Veneranda dea, ne mihi ob hoc succēseas, scio enim ipse
Omnia rectè, quare te prudens Penelope
Forma inferior est, proceritateq; coram aspectu.
(Illa quidem mortalis est, tu.v. immortalis et senij ex-
Sed etiam sic uolo & desidero diebus omnibus, (pers.)
Domumq; redire, & reditus diem uidere.
Quòd si quispiā me malè mulctarit deorū in nigro pōto
Patiar in pectore habens patientem animum. (to,
Iam enim ualdè multa passus sum & multa pertuli
In fluctibus & bello, post quæ & hoc illis accedat.

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἐπὶ νῆας) Sic miserè tempus partiebatur Vlysses: interdiu quidem solitudines quærit, ut casum suum propter diuturnam à patria charissima absentiam lugeat: quod forsan fecit, ne cum Calypso remanēs eam irritaret, à qua etiam beneficium hospitij acceperat, hoc est ne ei molestus esset continuis suis lamentationibus. Nocte autem cogebatur, inquit Poeta, in speluncam se recipere, ut nolens cum uolente dormiret. Hoc ergo factum inter illa est numerandum, quod ex coacta uoluntate proficiscitur. An autē uitiosa sit, & ob eam Vlysses culpandus, concludent Ethici ex Arist. lib. 3. Nicomach.

ἀλλ' ἄγε) Ita Vlyssem alloquitur Calypso, ut nihil aliud potuerit Vlysses sibi persuadere, quàm hoc ipsam ex proprio motu proponere, nullo alio impellente. itaq; ut postea uidebitur, suspectam habuit eius orationem. Primùm igitur quasi Vlyssis commiseratione tangatur, iubet eum a lacrymis desistere: & cùm intelligat eum reditum maximè exoptare, hunc ei se concedere dicit operam & subsidium suum ad nauigationem pollicita, uictum, uestes & uentum: quod erat potissimum caput.

ἁρμόζειν) Norat Calypso Vlyssem esse πολυμήχανον, ideò ipsum iubet nauem sibi compingere: quod etiam ipse paulò pòst faciet.

ῥίγησεν) Cùm timorem in uiros fortes cadere aliàs satis probauerimus, non est quòd miremur nunc Vlyssem exhorruisse ad Calypsûs orationem. Causa hæc est: Antea quandiu apud eam commoratus erat, nō potuit ab ea impetrare, ut in patriam cum eius uenia proficisceretur (ἰσχὲ σὺν τῷ ἐνὶ θεῷ Νύμφη, dixit anteà Poeta) quin potius eum omnibus modis, etiam oblata immortalitate, quod omnino non erat contemnendum, remorari conabatur: nunc uerò, cùm uideat diuersè à præcedentibus colloquijs eam loqui, uereretur ne Deam longa obstinatione sua offenderit: unde illa irata, se immortalem à mortali contemni, ultura sit hanc iniuriam, & insidias Vlyssi sub specie reditus instruat. Itaque oblatam quidem redeundi licentiam non aspernatur, sed caueri sibi iuramento, à Calypso petit ipsam secum perfidè non acturam alia sibi moliendo uitæ pericula. Hinc constat, quantus sit prudentiæ Vlysses doctor, cuius gratia sic eum ipsa Calypso dignis extollet laudibus. Disce isthinc, quisquis tibi bene consultum cupis, ἀπιστεῖν, aut saltē προπετῆ πίστιν temerariam & repentinam fidem effugere.

Στυγὸς ὕδωρ) De Styge & hoc iuramento diximus in Iliade, & olim plura dicemus in Lexico.

ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω) Hoc illustrat, quod anteà dicebamus, Calypso hæc tanquam ex se proponere, ut uidelicet hoc pacto Vlyssem sibi soli deuinciret. Noluit autem Iouis mandati meminisse, quia tunc Vlysses non Calypso, sed Ioui gratias ob reditum ageret. Credibile est etiam, sic Iouis idcircò indignatam fuisse, ut piguerit illam fateri se eò Ioue impellente redactam, ut etiam uolens Vlyssem dimitteret.

ἅσσ' ἂν ἐμοί περ) Vnusquisq; aliorū apud se quasi regulam habet, qua quid eis utile sit ac commodum, examinat: ideò iubet Christi Dei hominis sacrosancta uox, Id alijs ut faciamus, quod nobis ipsis fieri exoptamus. Et tunc satis in alios humaniter nos uidemur gessisse, cùm non minus illis ac nobis consultum uolumus. Nam non sunt audiendi φίλαυτοι quidam, suadentes etiam cum nostro incommodo alijs succurrendum: quasi nulla sit nobis nostri ipsius gerēda cura, sed ea in reliquos expēdenda & penitus exhau-

haurienda. Videndum est ergo quid tibi ipsi commodum putes, & hoc alijs suadeto (nam hic Calypso suadere se tantùm dicit, potest autem & in cæteris rebus idem dici) quod etiam Calypso præstat.

νύμφη δ' ἐτίθει) Hoc loco duo sunt obseruãda. Primùm ipsam nec Calypso cibos Vlyssi apponere (quod speciem habet adulationis, ut ait Eustathius) ancillas uerò ipsi Deæ. Deinde mortalibus uiris conuenientes cibos Vlyssi apponi: Calypso uerò ambrosiam & Nectar, quibus Dij tantùm uescuntur. Hæc sunt ea nimirum, quæ Vlyssi Nympha illa pollicebatur ad immortalitatem consequẽdam. Cibi enim illi eiusmodi sunt, ut qui ex hominibus eos degustassent, immortales fieri crederentur.

οἶκόνδε) Ecce quàm cæcus sit amor. Sciebat enim Calypso parendum sibi esse Iouis imperio, quo Vlyssem dimittere iubebatur: tamen eum à proposito conatur denuò demouere, adeo, ne iubentibus quidem Dijs, non potuit uoluntas illi immutari. Repetit ergo (ut equidem conijcio) usurpatam sæpius orationem, qua profectionem Vlyssi dissuadebat, duobus argumentis. Primum est, quòd si Vlysses discesserit, multa supersint adhuc ei subeunda pericula, quibus ille ab itinere possit deterreri. Secundum, quod apud Calypso remanendo non solùm calamitates illas euitaturus sit, sed etiam ipsa uxore potiretur factus etiamnũ particeps immortalitatis: quod illi longe potius esset, quàm ad Penelopẽ mortalẽ, & quæ ipsa Calypso longe sit inferior, siue formam siue indolem spectes. Ita Calypso omnem mouet lapidem, ut Vlyssem suum exoret. Sed frustra, quia aliud erat fato definitum, quod ipsa, cùm intelligeret, ut iam dixi: tamen libidine sua abripi sese passa est, hocq; pacto tũ in Deos tum in homines iniuriosa est. In Deos, quòd eorum iussis obtemperare subterfugiat: in homines, quòd alienum uirum detineat.

θνητὰς ἀθανάτῃσι) Non decere ut mortales cum immortalibus de forma & corporis præstantia contendant, hic locus docet, & alia insuper exempla, quorum aliquot quæ mihi in mentem ueniunt, iuuandi lectoris gratia referam. Apud Aelianum Hist. anim. lib. 15. cap. fin. hæc extat historia. Apud Pygmæos, cùm masculum genus regium aliquando defecisset, fertur mulier Gerana nomine ipsis imperitasse. Quæ cùm à Pygmæis, supra quàm deceret, diuinis prope honoribus afficeretur: inde animo inflata, ipsas etiã Deas contemnebat, nominatim uero Iunonem, Mineruam, Dianam & Venerem à suæ formæ præstantia procul abesse dictitabat. At hũc suæ iactantiæ morbum non impune tulit. Nam a Iunone irata ex homine in auem conuersa est, quæ nunc Geranos, id est grus nominatur: Pygmæis infesta eam ob causam, quòd illi immodicis honoribus ei delatis, ad hanc insaniam & exitium eam adegerint. Hæc ille. Quod fortasse intellexit Ouid. lib. 6. Metam. ubi in tela Mineruæ Pygmæam mulierem à Iunone uictam, in gruemq; mutatam dicit:

Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet, hanc Iuno uictã certamine iussit *Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.*

Ad hanc rem illustre est exemplum Niobes, quæ inter cætera quibus se Latunæ anteponebat, erat quoque formæ suæ opinio —*accedit eò dem Digna Deâ facies*, inquit apud Ouid. ibidem. Cuius tamen arrogantiæ illa pœnas tandem luit amissis liberis suis, quos Apollo & Diana iaculis confixerunt: ipsa tandem in silicem conuersa est. Cassiope etiam, quæ se Nymphis formæ nomine anteponebat, in filiæ periculũ uenit. Nam Andromeda idcirco scopulis est alligata, marino monstro futura præda, nisi superuenisset Perseus, qui ingentem hanc calamitatem uirtute sua anteuertit: ut est apud eundem Ouid. lib. 4. Metam.

πότνα θεά) Modestè Calypsûs orationi respondet, testaturque se non Penelopes desiderio, quòd eam Deæ immortali anteferat, ac pluris faciat quàm Calypso, reditum in patriam optare: sed simpliciter propter nudum amorem, quo in patriam suam propendet. Et hoc pacto respondet ultimæ parti orationis Calypsûs pro usitato apud Poetam respondendi more. Quod autem ad primã eius partem attinet, qua sibi subeunda multa incommoda proponebantur: docet, se ideò non magis commoueri, ut qui alias iã perpessus sit & bello & alto, ut de suo Aenea dicit Virgilius: proinde se ad noua, si quæ contingant, minimè perterritum iri: quasi dicat, nihil sibi grauius accidere posse illis, quæ iam uarijs modis expertus est. Quare concludit, καὶ τόδε τοῖσι μετέστω.

περίφρων) Subscribo Eustathio monenti Vlyssem, hoc solo uocabulo docuisse, se non frustra amare Penelopem, ut quæ sit nimirũ prudens. quasi dicat: Licet Penelope forma, proceritate ac immortalitate longè tibi Calypso cedat, tamen habet etiam illa quo cõmendetur, uidelicet prudentiam. Verba Eustachij hæc sunt: [illegible]

Sic ait, sol autem occidit & tenebræ subortæ sunt:
Venientes autem hi in secessum speluncæ cauæ,
Oblectabantur amore, iuxta se manentes.
Quando. a. mane genita apparuit roseis digitis aurora
Continuò chlanamq; tunicamq; induit Vlysses,
Ipsa uerò candidam stolam ingẽtem induit Nympha,
Tenuẽ & gratiosam, zonã autem circumposuit lumbis
Pulchram, auream, capiti autem imposuit calyptram,
Et tũ tandẽ Vlyssi magnanimo apparabat pfectionem.
Dedit quidem ei securim magnam habilem in manus,
Ferream, utrinq; accuminatam, cæterùm in ipsa
Manubrium perpulchrum, oleaginum fabrefactum.
Dedit uerò deinde asciam politam, dux uerò uiæ erat
Insulæ ad extremã orã, ubi arbores pceræ enatæ erant,
Clethra, populusq; abiesq; in cœlum pertingens
Aridæ dudum uehementer quæ ei nauigarẽt leuiter.
Cæterùm postquã ostendit ubi arbores longæ creuissẽt,
Rediit quidem domum Calypso diua dearum. (opus:
Cæterùm ipse scindebat ligna, celeriter ei absoluebatur
Viginti aũt diebus deiecit omnes, dolauit uerò ferro.
Poliuit uerò scitè, & ad perpendiculum direxit.
Interea attulit terebras Calypso diua dearum,
Terebrauit uerò omnia, & commisit inter se,
Clauis autem hanc & compagibus aptauit,
Quantum quisq; fundum nauis circumscribit faber
Onerariæ latæ, bene peritus fabrilis artis.
Tantam latam ratem confecit Vlysses.
Tabulata. v. erigens cõiungens frequẽtibus foris rectis

Ὣς ἔφατ'· ἠέλιος δ' ἄρ' ἔδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν.
Ἐλθόντες δ' ἄρα τώγε μυχῷ σπείους γλαφυροῖο,
Τερπέσθην φιλότητι παρ' ἀλλήλοισι μένοντε.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Αὐτίχ' ὁ μὲν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε ἕννυτ' Ὀδυσσεύς,
Αὐτὴ δ' ἀργύρεον φᾶρος μέγα ἕννυτο Νύμφη,
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ
Καλὴν, χρυσείην. κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην·
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μήδετο πομπήν·
Δῶκε μέν οἱ πέλεκυν μέγαν, ἄρμενον ἐν παλάμῃσι,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον. αὐτὰρ ἐν αὐτῷ,
Στειλειὸν περικαλλὲς, ἐλάϊνον, εὖ * ἐναρηρός· γρ. ἐναρηρὸν
Δῶκε δ' ἔπειτα σκέπαρνον ἐΰξοον. ἦρχε δ' ὁδοῖο
Νήσου ἐπ' ἐσχατιῆς, ὅθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Κλήθρη τ' αἴγειρός τ', ἐλάτη τ' ἦν οὐρανομήκης,
Αὖα πάλαι, περίκηλα, τά οἱ πλώοιεν ἐλαφρῶς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δεῖξ' ὅπι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Ἡ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Καλυψὼ δῖα θεάων·
Αὐτὰρ ὁ τάμνετο δοῦρα θοῶς δέ οἱ ἤνυτο ἔργον.
Εἴκοσι δ' ἔκβαλε πάντα· πελέκκησεν δ' ἄρα χαλκῷ,
Ξέσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τόφρα δ' ἔνεικε τέρετρα Καλυψὼ δῖα θεάων,
Τέτρηνεν δ' ἄρα πάντα, καὶ ἥρμοσεν ἀλλήλοισι·
Γόμφοισι δ' ἄρα τήν γε καὶ ἁρμονίῃσιν ἄρησεν.
Ὅσον τίς τ' ἔδαφος νηὸς τορνώσεται ἀνὴρ
Φορτίδος εὐρείης, εὖ εἰδὼς τεκτοσυνάων,
Τόσον ἐπ' εὐρεῖαν σχεδίην ποιήσατ' Ὀδυσσεύς.
Ἴκρια δὲ στήσας, ἀραρὼν θαμέσι σταμίνεσσι,

Ποίει,

Ποίει, ἀτὰρ μακρῇσιν ἐπηγκενίδεσσι τελεύτα.
Ἐν δ' ἱστὸν ποίει, καὶ ἐπίκριον ἄρμενον αὐτῷ.
Πρὸς δ' ἄρα πηδάλιον ποιήσατο, ὄφρ' ἰθύνοι.
Φράξε δέ μιν ῥίπεσσι διαμπερὲς οἰσυΐνῃσι,
Κύματος εἶλαρ ἔμεν· πολλὴν δ' ἐπεχεύατο ὕλην·
Τόφρα δὲ φάρε' ἔνεικε Καλυψὼ δῖα θεάων,
Ἱστία ποιήσασθαι· ὁ δ' εὖ τεχνήσατο καὶ τά.
Ἐν δ' ὑπέρας τε κάλους τε πόδας τ' ἐνέδησεν αὐτῇ·
Μοχλοῖσιν δ' ἄρα τήν γε κατείρυσεν εἰς ἅλα δῖαν.
Τέτρατον ἦμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα·
Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου δῖα Καλυψώ,
γ. σιγαλόεντα Εἵματά τ' ἀμφιέσασα θυώδεα, * καὶ λούσασα,
Ἐν δέ οἱ ἀσκὸν ἔθηκε θεὰ μέλανος οἴνοιο
Τὸν ἕτερον, ἕτερον δ' ὕδατος μέγαν· ἐν δὲ καὶ ᾖα
Κωρύκῳ, ἐν δέ οἱ ὄψα τίθει μενοεικέα πολλά.
Οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς·
Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος· οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε
Πληιάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καί τ', Ὠρίωνα δοκεύει.
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.
Τὴν γὰρ δή μιν ἄνωγε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ποντοπορευέμεναι ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἔχοντα.
Ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα μὲν πλέεν ἤματα ποντοπορεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τ' ἄγχιστον πέλεν αὐτῷ·
Εἴσατο δ' ὡς ὅτε ῥινὸν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ.
Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων ἀνιὼν κρείων Ἐνοσίχθων,
Τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν· εἴσατο γάρ οἱ
γ. ἐπιπλώων Πόντον † ἐπιπλείων· ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
  Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως
Ἀμφ' Ὀδυσῆϊ, ἐμεῖο μετ' Αἰθιόπεσσιν ἐόντος·
Καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ἔνθα οἱ αἶσα
γ. [illegible] Ἐκφυγέειν μέγα † πεῖραρ ὀιζύος, ἥ μιν ἱκάνει.
Ἀλλ' ἔτι μέν μιν φημὶ ἅδην ἐλάαν κακότητος.
  Ὣς εἰπὼν, σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον,
Χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων. σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
γ. [illegible] Σὺν δ' Εὖρός τε Νότος * τ' ἔπεσον, Ζέφυρός τε δυσαής,
Καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης, μέγα κῦμα κυλίνδων.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
  Ὤ μοι ἐγὼ δειλός, τί νύ μοι μήκιστα γένηται.
Δείδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπεν,
Ἥ μ' ἔφατ' ἐν πόντῳ, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι,
Ἄλγε' ἀναπλήσειν· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Οἵοισι νεφέεσσι περιστέφει οὐρανὸν εὐρὺν
Ζεύς, ἐτάραξε δὲ πόντον, ἐπισπέρχουσι δ' ἄελλαι
Παντοίων ἀνέμων· νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότ' ὄλοντο
Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, χάριν Ἀτρείδῃσι φέροντες.
γ. ὡς δὴ † Ὡς δὴ ἔγωγ' ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
Ἤματι τῷ ὅτε μοι πλεῖστοι χαλκήρεα δοῦρα

Faciebat, caterùm longos asseres in summo imponebat:
Et uerò malum fecit, & antennam congruentem ei.
Praterea temonem fabricauit, ut gubernaret.
Communiuit autem ipsum cratibus undiq; saligineis,
Fluctuũ propugnaculũ ut forent, multã ingessit mate-
Interea uerò lintea attulit Calypso diua dearũ, (riã.
Velis conficiendis, ille benè confecit & ista.
Et rudentes antennarum & uelis funes ligauit in ea.
Vectibus sanè hanc deduxit in mare uastum.
Quartus dies erat, & ei absoluta sunt omnia.
Quinta uerò demisit ab insula diua Calypso
Vestesq; indutum odoratas & lauatum.
Imposuit autem utrem dea nigri uini
Alium, alium aqua magnum & uiatica
In perã, itẽ ei posuit obsonia animũ firmãtia plurima:
Ventum uerò misit innocuum placidumq;.
Latus uerò uento secundo extendit uela diuus Vlysses.
Caterùm ipse temonem gubernabat artificiosè
Sedens, neq; et somnus palpebris incedebat,
Pleiadesq; contemplanti, & tardè occidentem Booten,
Vrsamq;, quam & Currum cognomento uocant,
Quæ ibidem uertitur atq; Orionem obseruat.
Sola uerò expers est aquarum Oceani.
Etenim ipsam iusserat Calypso diua dearum
Ponto nauigare ad sinistram manum habentem,
Septendecim quidẽ nauigabat dies iter faciẽs marinũ,
Octodecima uerò apparuerunt montes umbrosi
Terra Phaacum, quà proximum iter erat illi.
Apparebat uelut scutum in obscuro ponto.
Hunc uerò ex Aethiopum terra rediẽs potẽs Neptunus,
E lõginquo ex Solymorũ mõtib. cõspexit, cõspicatus erat
Pontũ nauigans, hic efferbuit corde uehementius. (ei
Mouens autem caput ad suum dixit animum,
  O dij, profectò iam consultarunt dij aliter
De Vlysse, cùm ego apud Aethiopas essem:
Atq; adeò Phaacum terram propè, ubi ei fatum est
Effugere magnã metã ærumnarũ, qua ipsum occupãt.
Sed adhuc ipsum credo satis miseriarum subiturum.
  Sic loquutus, collegit nubes, & commouit pontum
Manibus tridente capto, omnes.a.concitauit procellas
Omnium uentorum, nubibus autem operuit
Terram simul & pontum. ruit autem è cœlo nox.
Simul Eurusq; Nothusq; incidit, Zephyrusq; uehemẽs,
Et Boreas serenus ingentem fluctum prouoluens.
Et tunc Vlyssi soluebantur genua & amicum pectus.
Tristatus sanè dixit ad suum magnanimum animum,
  Heu me miserum quid mecum tandem fiet?
Vereor, ne iam omnia dea uera dixerit, (nirem.
Qua me dicebat in mari priusq̃ in patriã terrã perue-
Dolores impleturũ esse: ea certè nũc omnia perficiũtur
Qualibus nubibus coronat cœlum latum
Iupiter. commouit autem mare, sauiunt uerò procella
Omnium uentorum, nũc mihi præsens graue exitium.
Ter beati Graci & quater, qui quondam perierunt
Troia in lata Atridis gratificantes.
  Vtinam ego debuissem mori, & fatum assequi
Die illo, quando mihi plurimi ferratas hastas

Troës

Troës contorserunt circa Achillem mortuum.	Τρῶες ἐπέρριψαν περὶ Πηλείωνι θανόντι·
Tũ sortitus essem parẽtalia, & meã gloriã celebrassent	Τῷ κ' ἔλαχον κτερέων, καί μευ κλέος ἦγον Ἀχαιοί·
Nunc me tristi morte fatum est perire. (Græci.	Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.

COMMENTARIVS.

δῶκε μέν οἱ πέλεκυν) Stat promissis suis Calypso, omniaque Vlyssi suppeditat, quæ ad nauis confectionem necessaria uidebantur: utpote securim ad incidenda ligna, tum arbores alnum, populum, abietem ad ipsius nauis structuram. deinde terebras ad lignorũ inter se commissuram & compagem, ubi etiam claui adhibentur ad retinenda membra coadunata, item lintea pro uelis, rudentes. Sic constructa & compactæ naui, donatue primùm Vlysses uestibus: deinde utre uini, & aquæ altero, cæterisq; uiaticis ac obsonijs: denique secundo ferenteque uento.

κλήθρη) Qui de materia scripserunt, ex qua naues conficiendæ sunt, quantum ego colligere potui, has arbores enumerant, quę illi operi inseruire possunt. Primùm cupressum, qua Assyrij naues fabricant, ut post Aristobulum scribit Arrianus. Deinde pinum siue dumesticam siue syluestrem: hinc pinus pro ipsa naue apud Poetas usurpatur. Item piceam, quæ tamen citò putrescit. Præterea abietem: cuius nomine etiam plerunque Poetæ nauem metonymicè intelligunt. Theophrastus spinam nigram ad costam, & uentris compages laudat. Idem cedrum ad naues, ijs qui Phœniciam Syriamq; incolunt, usui esse dicit. Quercus etiam ad carinam apta est: sed in nauibus tantùm onerarijs, in minoribus fissima (Sic uertit Gaza ὀξύην, quæ etiam ὀξύα uocatur) probatur. Tornatura nauibus eorundis ex moro, fraxino, ulmo, platano: lentitiam enim firmitatemq; adesse oportet, inquit Lilius Gyraldus lib. de Nauig. cap. 4. ubi hæc diligenter obseruantur. Sunt qui confundant arbores, & promiscuè ex omnibus confici naues statuũt, ut Claudianus, cuius carmina adducit idem Gyraldus. At noster Homerus tres tantùm arbores agnoscit: alnum, populum, & abietem.

αὖα πάλαι) Ligna quæ ficciora sunt, plus longè habent leuitatis, quàm humidiora: quia ad naturam aëris accedunt, & siquæ nauis ex illis constat, facilius aquæ fertur. Adferam in eandem uerba Lilij cap. 6. Sed & hoc, inquit, experientia cognoscitur, ut quę ex humida materia nauigia construuntur, non eundem celeritatis usum habere, quàm quæ ex arida fiunt, id quod cõtra Cæsarianos milites Massiliensibus beneficio fuisse in 1. Bell. ciuil. Cæsar ipse prodidit. Hæc ille. Cæsaris uerba sunt hæc: Nostri, quòd minus exercitatis remigibus, minusq; peritis gubernatoribus utebantur, qui repentè ex onerarijs nauibus erant producti, neque dum etiam uocabulis armamentorum cogniris, tum etiam grauitate & tarditate nauium impediebantur: factæ enim subitò ex humida materia non eundem usum celeritatis habebant. Ex hic apparet Homeri nostri in rebus nauticis peritia.

φορτίδος εὐρείης) Duo sunt nauium genera, Oneraria & Cursoria: his longitudo aptior, illis latitudo, ut est apud Giraldum. Itaq; rectè Poeta φορτίδα εὐρεῖαν appellat, quod ea in ipsa requiratur. Aggreditur autem ex hoc loco Vlysses nauem fabricare, orditurque ab ipso fundo, id est carina, cuius latitudo non finitur à Poeta sed ex fuisse ostenditur, quæ à perito artifice fieri potuerit, qualis Vlysses fuit. Pergit deinde ad tabulata, inde ad malum, antemnas, temonem, & crates, hoc est ad præcipuas nauis partes: non quidem omnes, res enim erat nimiùm laboriosa singula anxie persequi. Quæ siquis nosse uoluerit, legat Lilium lib. iam laudato.

τέτρατον ἦμαρ ἔην) Intra quatuor dies dicitur Vlysses nauim suam absoluisse, quod mirum est à solo homine tam celeriter præstitum. Tamen qui ueterum scripta legerit, hoc incredibile non putabit. L. Piso tradit, referente Plinio, Hieronem regem ducentas uiginti naues effectas diebus quadraginta quinque in mare deduxisse. Secundo bello Punico Scipionis classis quadragesimo à securi die nauigauit. Minus mirum est, quod de Duillij imperatoris classe primo bello Punico dicitur, eam ab arbore excisam sexagesimo die nauigasse.

Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι) Astrologia in re nautica necessaria semper existimata est, tum ad regionum climata dignoscenda, tum etiam ad prænoscendas tempestates: ut intelligunt ij, qui illud uitæ institutum sectãtur. Eas autẽ cœli partes potissimùm intuentur, quæ Septẽtrionales & Meridionales sunt, ibiq; sidera quæ Vrsæ appellantur, hic Pleiadas & Orionem, ut uult Homerus. Fuerunt uerò qui Vrsam minorem tantùm ut Phœnices: qui maiorem, ut Peloponnesij, obseruarent. Per Booten autem, qui & Arctophylax, Homerus Vrsam maiorem intellexit, ut docet Hyginus lib. 2. Proponitur ergo nobis Vlysses illius quoque scientiæ peritus, quasi nequaquam à Regibus sit aliena, cuius fructus in mari nauigantibus percipitur: nam ex recta siderum obseruatione pendet recta nauigatio.

ἐκ Σολύμων) Idem est, ac si dixisset à meridionalibus locis, inquit Strab. lib. 1. Non enim loquitur de Solymis, qui sunt in Pisidia: sed (sicut suprà dixi) fingit ijs quosdam cognomines, qui eundem habeant respectum ad rate uectum Vlyssem: & eos qui istis in locis uersus meridiem habitant, ac sunt Aethiopum instar, ut Pisidici ad Pontum & Aethiopas ultra Aegyptum incolentes. Suprà autem huc eodem primo libro Geograph. Strabo eadem de re sic dixit: Item cum Solymi excelsissimas Tauri extremitates à Lycia ad Pisidiam usq; tenerent, & cacumina uersus meridiem sita admodum conspicua essent ijs qui intra Taurum habitant, maximè circa Pontum, similitudine quadam eos ultra Oceanum posuit. Sic enim loquitur de Vlysse rate uecto, τηλόθεν ἐκ Σολύμων, &c.

ὢ πόποι, ἦ μάλα δή) Intelligit quidem Neptunus, non fuisse ausurum Vlyssem sese mari committere sine peculiari Deorum uoluntate: prætereà etiam in Phæacum terra liberatum iri ipsum ab omnibus suis miserijs & erroribus: tamen nihil prætermittit, quod ad miseri herois perniciem facere uideatur, adhucque illum nauis exercere tempestatibus aggreditur. nolebat enim eum interficere, ut primo libro monuimus: ubi etiam causam huius odij, quo Vlyssem prosequebatur, uidimus.

σὺν δ' εὖρός τε) Rectè quidem, ἀνέμων πάντων libro præcedenti appellabantur à Menelao: sed hoc de uno tantum est intelligendum, qui flet à puppe. nam ubi omnes concurrunt, tunc excitantur tempestates, agitanturque huc illuc naues ratione perspicua, quòd contrarijs & oppositis uentis flantibus in diuersas quoque partes agi eas oporter pro ui uenti impellentis. Quod nunc infelix Vlysses experitur.

δείδω) Hinc colligi potest, non credidisse Vlyssem quòd ei à Calypso anteà prædicebatur, expectare eum redeuntem adhuc multa pericula: quòd hæc ab ea ideò confingi existimaret, ut se eorum metu perterritum apud se detineret.

Ζεὺς) Ioui has tempestates tribuit, siue quòd per Iouem mythologicè aërem intelligat, siue quòd sine eius permissu non potuerint accidere, cùm pro summo Deo, cui omnes reliqui subijciantur, ab antiquis sit habitus.

τρὶς μάκαρες) Beatos illos prædicat, qui apud Troiam perierunt, quòd cum laude & gloria fortitudinis, ac sepulchri honore (τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων) saltem perierint. Ipse uerò nunc sibi inglorium paratum exitium in mari uideat. De hoc autem uersu obseruandum est, quod etiam Giphanius in Scholijs suis meminit, quod apud Plutarchum Sympos. lib. 9. quæst. 1. narratur in excidio Corinthi, Mummium, cùm ingenuos pueros, qui literas nossent, iussisset se inspectante scribere, & puer quidam captiuus hunc uersum scripsisset, τρὶς μάκαρες, &c. ita commotum fuisse, ut lacrymas profunderet, omnibusque, qui puerum genere contingebant, libertatem concederet.

Sic certè ipsum loquutũ pepulit ingẽs fluct⁹ à uertice.	Ὣς ἄρα μιν εἰπόντ' ἔλασεν μέγα κῦμα κατ' ἄκρης,
Horrendùm irruens, inuertit autem prorsus ratem.	Δεινὸν ἐπεσσύμενον, περὶ δὲ σχεδίην ἐλέλιξεν.
Longè uerò à rate excidit, clauum autem	Τῆλε δ' ἀπὸ σχεδίης αὐτὸς πέσε, πηδάλιον δὲ
Ex manibus proiecit, medium autem malum ei fregit	Ἐκ χειρῶν προέηκε· μέσον δέ οἱ ἱστὸν ἔαξε
Horrenda commixtorum uentorum irruens procella.	Δεινὴ μισγομένων ἀνέμων ἐλθοῦσα θύελλα.
Longè autem uelum & antenna incidit ponto,	Τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπίκριον ἔμπεσε πόντῳ.
Illum uerò sub aqua detinuit longo tẽpore, neq; potuit	Τὸν δ' ἄρ' ὑπόβρυχα θῆκε πολὺν χρόνον, οὐδὲ δυνάσθη
Valde statim emergere, magni sub fluctus impetu.	Αἶψα μάλ' ἀνσχεθέειν μεγάλου ὑπὸ κύματος ὁρμῆς.
Vestes .n. grauabant, quas illi præbuerat diua Calypso,	Εἵματα γάρ ῥ' ἐβάρυνε τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.

Ὀψὲ δὲ δή ῥ' ἀνέδυ, στόματος δ' ἐξέπτυσεν ἅλμην
γρ. πολλὸν Πικρήν, ἥ οἱ † πολλὴ ἀπὸ κρατὸς κελάρυσεν.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς σχεδίης ἐπελήθετο, τειρόμενός περ,
Ἀλλὰ μεθορμηθεὶς ἐν κύμασιν, ἐλλάβετ' αὐτῆς·
Ἐν μέσσῃ δὲ κάθιζε, τέλος θανάτου ἀλεείνων·
Τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης φορέῃσιν ἀκάνθας
Ἂν πεδίον, πυκιναὶ δὲ πρὸς ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς τὴν ἂν πέλαγος ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν.
γρ. δ' αὖδον Τὸν † δὲ ἴδεν Κάδμου θυγάτηρ καλλίσφυρος Ἰνὼ
γρ. αὐδήεσσα Λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς * αὐδήεσσα,
Νῦν δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς,
Ἥ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐλέησεν ἀλώμενον, ἄλγε' ἔχοντα,
γρ. πωτῶ Αἰθυίῃ δ' εἰκυῖα * ποτῇ ἀνεδύσετο λίμνης·
γρ. καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν, Ἷζε δ' ἐπὶ σχεδίης † πολυδέσμου, εἶπέ τε μῦθον.
Κάμμορε, τίπτε τοι ὧδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Ὠδύσατ' ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει;
Οὐ μὲν δή σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων.
γρ. ἕρξον, Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' † ἔρξαι (δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Εἵματα ταῦτ' ἀποδὺς, σχεδίην ἀνέμοισι φέρεσθαι
Κάλλιπ', ἀτὰρ χείρεσσι νέων, ἐπιμαίεο νόστου
Γαίης Φαιήκων, ὅθι τοι μοῖρ' ἐστὶν ἀλύξαι.
γρ. στέρνοισι Τῇ δὲ τόδε κρήδεμνον ὑπὸ * στέρνοιο τανύσσαι
Ἄμβροτον· οὐδέ τι τοι παθέειν δέος, οὐδ' ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπὴν χείρεσσιν ἐφάψεαι ἠπείροιο,
Ἂψ ἀπολυσάμενος βαλέειν εἰς οἴνοπα πόντον,
Πολλὸν ἀπ' ἠπείρου, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι.
Ὣς ἄρα φωνήσασα θεὰ κρήδεμνον ἔδωκεν,
Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα,
Αἰθυίῃ εἰκυῖα· μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν.
Αὐτὰρ ὁ μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
γρ. αὖτε Ὤ μοι ἐγώ, μή τίς μοι ὑφαίνῃσι δόλον † ἄλλον
Ἀθανάτων, ὅτι με σχεδίης ἀποβῆναι ἀνώγει.
Ἀλλὰ μάλ' οὔπω πείσομ'· ἐπεὶ ἑκὰς ὀφθαλμοῖσι
Γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην, ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι·
Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξω, δοκέει δέ μοι εἶναι ἄριστον·
Ὄφρ' ἂν μέν κεν δούρατ' ἐν ἁρμονίῃσιν ἀρήρῃ,
Τόφρ' αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων·
Αὐτὰρ ἐπὴν δή μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
Νήξομ', ἐπεὶ οὐ μέν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον.
γρ. διὰ φρένα καὶ θυμόν. Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα * καὶ κατὰ θυμόν,
Ὦρσε δ' ἐπὶ μέγα κῦμα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε κατηρεφές· ἤλασε δ' αὐτόν.
Ὡς δ' ἄνεμος ζαὴς ἠΐων θημῶνα τινάξῃ
Καρφαλέων, τὰ μὲν ἄρ τε διεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ·
Ὣς τῆς δούρατα μακρὰ διεσκέδασ'· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀμφ' ἑνὶ δούρατι βαῖνε, κέληθ' ὡς ἵππον ἐλαύνων,
Εἵματα δ' ἐξαπέδυνε, τά οἱ πόρε δῖα Καλυψώ.
γρ. στέρνοισι Αὐτίκα δὲ κρήδεμνον ὑπὸ † στέρνοιο τάνυσσεν·
Αὐτὸς δὲ πρηνὴς ἁλὶ κάππεσε, χεῖρε πετάσσας,
Νηχέμεναι μεμαώς. ἴδε δὲ κρείων Ἐνοσίχθων,
Κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν μυθήσατο θυμόν,
Οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἀλόω κατὰ πόντον,
Εἰσόκεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγείης·
Ἀλλ' οὐδ' ὥς σε ἔολπα ὀνόσσεσθαι κακότητος.

Tandem emersit, ex ore autem euomuit salsuginem
Amaram, quæ ei copiosa à capite defluebat.
Sed neq; sic ratis oblitus est, tametsi afflictus,
Sed impetu facto in fluctibus apprehendit eam.
In medio autem sedit finem mortis effugiens,
Hãc ferebat ingẽs fluctus per undarũ impetũ huc atq; (illuc.
Quemadmodũ quoties autumnalis Boreas fert spinas
Per campos, densæ autem inuicem cohærent:
Sic illam per mare uenti ferebant huc atq; illuc.
Interdum quidem Notus Boreæ obiectabat ut ferret,
Interdũ .v. rursus Eurus Zephyro cessit ut persequere- (tur.
Hunc uidit Cadmi filia pulchris talis Ino
Leucothea, quæ antè quidẽ erat mortalis uocem habẽs:
Nunc .v. maris in fluctibus deorũ sortita erat honorẽ,
Hæc Vlyssem miserta erat uagabundũ dolores habentẽ,
Mergo uero assimilis uolatu emersit è gurgite,
Sedit autem in rate, & ipsum sermone alloquuta est,
Infelix, quid tibi sic Neptunus terram concutiens,
Iratus est ferociter, quòd tibi mala multa ingerit?
Non iam te perdet, licet hoc summopere studens.
Sed certè sic fac, uideris mihi nõ imprudẽter facturus,
Vestibus hîs exutis, ratem uentis ferre
Derelinque, cæterùm manibus natans quære reditum
Ad terram Phæacum, ubi tibi fatum est effugere.
Accipe hanc uittam, & sub pectore extendas
Immortalem, neq; tibi sic pati timor, neq; perire.
Porrò postquam manibus continges littus,
Rursus resoluens, proijce in nigrum pontum,
Longè à continente, ipse autem seorsum auersus sis.
Sic certè loquuta dea uittam dedit.
Ipsa uerò rursus in pontum ingressa est fluctuantem,
Mergo adsimilis, niger uerò ipsam fluctus obtexit.
Cæterùm ipse hæsitabat patiens diuus Vlysses.
Ingemiscens a. dixit ad suum magnanimũ animum,
Heu mihi ne quis mihi struat dolum alium
Immortalium, quando me à rate descendere iubet.
Sed facisse nentiquam parebo: quoniam longè ab oculis
Terram ego uidi, ubi mihi dixit effugium esse:
Sed sic faciam, uidetur uerò mihi esse optimum.
Quã diu sanè ligna in cõpagibus cõpacta perstiterint,
Tamdiu hic manebo & sustinebo dolores patiens.
Cæterùm postquam mihi ratem fluctus discusserit,
Natabo, nam nihil promptũ est excogitare cõmodius.
Dum ille hæc cogitabat in mente & in animo,
Excitauit ingentẽ fluctum Neptunus terra quassator,
Horrendumq; grauem & excelsum: impulit .a. ipsum.
Veluti .a. uentus uehemẽter spirãs paleatũ aceruũ con- (quassat
Aridarum, quas quidẽ dissipat alias aliò:
Sic ipsius tabulata longa dispersit. porrò Vlysses
In unũ lignũ cõscendit, ueluti equum aduaricatis tibijs (impellens:
Vestes .a. exuit, quas ei præbuit diua Calypso.
Statim autem uittam sub pectus extendit.
Ipse autem pronus in mare cecidit manus extendens,
Natare cupidus, uidit uerò potens rex Neptunus,
Mouens uerò caput ad suum loquutus est animum,
Sic nunc mala plurima passus erra per mare,
Donec ad homines à Ioue nutritos accedas:
Sed neq; sic te spero irrisurum ærumnas.

COM.

COMMENTARIVS.

ἤματι τῷ)Hanc Achillis mortem nusquam prodidit Homerus, eam tamen hic leuiter attingit, ubi Vlysses exoptat mortem sibi tũ contigisse, cùm Achillis cadauer tueretur, contorquentibus in eum hastilia Troianis. Hoc ex Dictys Creteosis narratione intelligẽdum est. Is lib. 4. de bello Troiano refert, Achillem spe Polyxenæ, quam amabat, spe, inquam, sibi facta à Priamo eam in coniugem ducendi ad lucum Apollinis, cui tunc Troiani sacrificabant, à Priamo per Idæum accersitũ uenisse separatim ab alijs Græcis. Qua re cognita, cùm iam antea Græci ipsi diffiderent, indignatus est uniuersus populus, alienatumq; duce clamat: hac causa moti Aiax, Vlysses & Diomedes ad lucum pergunt. Hiq; ante templum resistunt, opperientes, si egrederetur, Achillem, simulq; uti rem gestam iuueni referrent. De cætero etiam deterrent, ne colloquium clam cum hostibus haberet. Interim Alexander compositis iam cũ Deiphobo insidijs, pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator ueluti eorum quæ Priamus pollicebatur. Moxq; ad aram Apollinis, quo ne hostis dolum persentisceret, auersusque à duce, assistit. Dein ubi tempus uisum est, Deiphobus amplexus inermem iuuenem, quippe in sacro Apollinis nihil metuentem, exosculari, gratularique super his quæ concessit, neque ab eo diuelli aut omittere. Quò Alexandro librato gladio procurrens aduersus hostem, per utrumque latus geminato ictu transfigit. At ubi dissolutum uulneribus animaduertêre, parte alia quàm uenitunt, protuunt. Re ita maxima, & super uota omnium perfecta, in ciuitatem recurrunt. Quo uiso Vlysses: Non temerè est, inquit, quòd turbati ac trepidi repentè prosiliêre. Dein ingressum lucum, circunspicientesq; uniuersa, animaduertunt Achillem stratum humi exanguem atque etiam semineeem. Tum Aiax, Fuit, inquit, confirmatum ac uerum, etiam per mortales nullum hominum existere potuisse, qui te uera uirtute superaret: sed uti palam est, tua te inconsulta temeritas perdidit. Deinde Achilles extremum adhuc retentans spiritum, Dolo me atque insidijs, inquit, Deiphobus, atq; Alexander Polyxenæ gratia circumuenêre. Tum expirantem eum duces amplexi, cum magno gemitu, atque exosculati postremùm salutant. Denique Aiax exanimem iam humeris sublatum, luco effert. Quod ubi animaduertêre Troiani, omnes simul portis proruunt, eripere Achillem nitentes, atque auferre intra mœnia scilicet more solito, illudere cadaueri eius gestientes, &c. Hoc puto significasse Vlyssem hoc loco.

Λευκοθέη)Hæc Leucothea dicitur Vlyssem è naufragio seruasse: est enim Dea, quæ nauigantibus præesse à ueteribus existimata est, cùm prius mulier esset mortalis, nimirum Athamantis Thebanorum regis uxor: eam autem fingunt Veneris beneficio inter marinas Deas relatam, quæ hoc à Neptuno impetrauit, ut est apud Ouidium 4. Metam. Orpheus in hymnis sic de ea dixit:

κλῦθι θεὰ πόντοιο βαθυστέρνου μεδέουσα,	*Audi quæ magni, Dea, curas æquora ponti,*
Κύμασι τερπομένη, θνητῶν σώτειρα μεγίστη,	*Cuiq; placent fluctus, seruatrix magna uirorum,*
Ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πελαγόδρομος ἄστατος ὁρμή. id est, ut ego lusi:	*A te etenim instabilis pelagi ratibus uia pendet.*

Nam hunc postremum uersum malè uidetur interpretatus Natalis de Comitibus.

ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρξαι)Suadet Vlyssi Leucothea, ut sese, abiecta rate, mari committat, & natando sese periculo eripiat: ad quem finẽ suppeditat illi uittam immortalem, qua sub pectore cinctus nihil est quòd reformidet. Quod ideò factum à Leucothea existimo, ut suo tantum auxilio Vlysses seruaretur, nam si nauem ei reliquisset, poterat hoc naui solum tribuere: uel quia reuera tutius esset. nã hoc etiam nautæ facere solent in naufragio, ubi nullam spem salutis paratam uident, ad solatium tamen laboris in natando tabulas dilaceratæ nauis arripiunt, quibus impositi undis sese ferri patiuntur. In tabulatum locum autem habuit Vlysses uittam illam immortalem.

κρήδεμνον)De hac uitta sic ait Eustathius: ἰστέον δὲ τὸ τοιοῦτον κρήδεμνον ἀντὶ ἄλλου τινὸς περιάπτου ἐπινοηθῆναι τῷ ὀδυσσεῖ, Φυλακτήριον ἐν αὐτῷ κρυπτόμενον ὥσπερ καὶ τὸ μῶλυ αὐτῷ· ἀλεξιφάρμακον φέρει κατὰ τοῦ ἀλόγου. οἶδε γὰρ εἰδέναι καὶ τὴν φύσιν τῶν περιάπτων ὁ ποιητὴς ὡς δηλοῖ καὶ τὸ φόρημα τῦ κεστοῦ id est: Videtur autem huiusmodi uittà quasi amuleto quodam Vlysses cinctus fuisse, quod à maris periculis aut malis conseruaret: ut alibi moly gestat, ut à se dementiam & perniciosam rationis priuationem auerteret. Videtur enim Poeta naturã amuletorum nosse, ut docet etiam cestus gestamen, id est, cinguli Veneris.

ὤ μοι ἐγὼ)Seruat præceptum ἀπιστίας, quod anteà erga Calypso usurpauit. Nihil enim uidebatur causæ, cur naue relicta in mare se conijceret, qua ratione maius sibi periculum imminere censeret, ne uidelicet fluctibus absorberetur, quàm si nauim retineret adhuc integram: deinde remotam terram à se uidebat, longumq; maris tractum natando sibi emetiendum, antequam portum attingeret. Adeò est misera infortunati hominis conditio, qui ne quidem bene sibi consulentibus fidat, multorum iam perfidiam uidelicet expertus. Itaque diuersum à Leucothea capit consilium. Donec enim fluctibus nauem suam discerpi uiderit, eam retinet, post remedium illius experturus. Eustathius putat hoc ad ipsius Vlyssis laudem pertinere, ut qui Dea ipsa fuerit prudentior, quod tamen uitiosum fuit: σημειωτέον δ' ἐν τούτοις τὸ Ὀδυσσεῖα ἐπὶ πλέον ὁ μῦθος. Aliud idem obseruat, omnium hoc exemplo posteriores cogitationes esse prudentiores: iuxta illud Euripidis, δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι.

πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν)Hanc phrasin usurpat Poeta de ijs, qui cùm soli sint, aliquid animo meditantur aut ratiocinantur: id est, ad suum animum loquuntur, ut anteà iam de Vlysse dixit, & imposterum sæpiùs dicet.

Sic certè loquutus impulit pulchricomos equos.	Ὣς ἄρα φωνήσας, ἵμασεν καλλίτριχας ἵππους,	
Peruenit autem ad Aegas, ubi ei inclytæ domus sunt.	Ἵκετο δ' εἰς Αἰγὰς ὅθι οἱ κλυτὰ δώματ' ἔασιν.	
Cæterùm Pallas filia Iouis alia cogitauit,	Αὐτὰρ Ἀθηναίη κούρη Διὸς ἄλλ' ἐνόησεν·	
Atq; aliorum uentorum obstruxit uias:	Ἤ τοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κελεύθους,	
Quiescere uerò iussit, & consopitos esse omnes.	Παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας·	
Excitauit autem uelocem Boream, fluctus aũt fregit,	Ὦρσε δ' ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν,	
Donec ipse Phæacibus rei nauticæ studiosis misceretur	Ἕως * ὄγε Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μιγείη	γ. ὅ δὴ
Inclytus Vlysses, morte & fato euitato effugiens,	Διογενὴς Ὀδυσεύς, θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξας,	
Hic duas noctes, duosq; dies in fluctu nigro	Ἔνθα δύω νύκτας † δύο δ' ἤματα κύματι πηγῷ	γ. δύο τ'
Errabat: sæpè ei cor ante oculos proponebat mortem.	Πλάζετο· πολλὰ δέ οἱ κραδίη προτιόσσετ' ὄλεθρον.	
Sed quãdo iã tertiã diẽ pulchricoma adduxit aurora,	Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' Ἠώς,	
Deinde tunc uentus quidem quieuit, atq; serenitas	Καὶ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη	
Erat tranquilla, ipse uerò propè conspexit terram,	Ἔπλετο νηνεμίη· ὁ δ' ἄρα σχεδὸν εἴσιδε γαῖαν,	
Valdè acutè prospiciens, à magno fluctu leuatus.	Ὀξὺ μάλα προϊδών, μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς.	
Vt autem desiderata uita filijs apparet	Ὡς δ' ὅταν ἀσπάσιος βίοτος παίδεσσι * φανείη	γ. φανήῃ
Patris qui morbo decumbit immensos dolores patiens,	Πατρὸς, ὃς ἐν νούσῳ κεῖται κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,	
Diu contabescens, infestus autem ei ingruit deus,	Δηρὸν τηκόμενος, στυγερὸς δέ οἱ ἔχραε δαίμων,	
Optatio uerò hunc dij à morbo liberarunt:	† Ἀσπάσιον δ' ἄρα τόν γε θεοὶ κακότητος ἔλυσαν·	γ. Ἀσπασίως
Sic Vlyssi optatò apparuit terra & sylua.	Ὣς Ὀδυσῆ' ἀσπαστὸν ἐείσατο γαῖα καὶ ὕλη·	
Natabat uerò uitens pedibus continentẽ conscendere:	Νῆχε δ' ἐπειγόμενος ποσὶν ἠπείρου ἐπιβῆναι·	
Sed cùm tantùm abesset, quantum auditur clamans,	Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,	
Ilicò sonitum audiuit ad scopulos maris,	Καὶ δὴ δοῦπον ἄκουσε ποτὶ σπιλάδεσσι θαλάσσης.	

Ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο
Δεινὸν ἐρευγόμενον, εἴλυτο δὲ πάνθ' ἁλὸς ἄχνῃ.
Οὐ γὰρ ἔσαν λιμένες νηῶν ὄχοι, οὐδ' ἐπιωγαί,
Ἀλλ' ἀκταὶ προβλῆτες ἔσαν, σπιλάδες τε πάγοι τε.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Ὤ μοι, ἐπεὶ δὴ γαῖαν ἀελπέα δῶκεν ἰδέσθαι
Ζεύς, καὶ δὴ τόδε λαῖτμα διατμήξας ἐπέρησα,
Ἔκβασις οὔ πῃ φαίνεθ' ἁλὸς πολιοῖο θύραζε.
Ἔκτοσθεν μὲν γὰρ πάγοι ὀξέες, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Βέβρυχεν ῥόθιον, λισσὴ δ' ἀναδέδρομε πέτρη,
Ἀγχιβαθὴς δὲ θάλασσα, καὶ οὔπως ἐστὶ πόδεσσι
Στήμεναι ἀμφοτέροισι, καὶ ἐκφυγέειν κακότητα,
Μήπως μ' ἐκβαίνοντα βάλῃ λίθακι ποτὶ πέτρῃ
Κῦμα μέγ' ἁρπάξαν, μελέη δέ μοι ἔσσεται ὁρμή.
Εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω παρανήξομαι, ἤν που ἐφεύρω
Ἠϊόνας τε παραπλῆγας λιμένας τε θαλάσσης,
Δείδω μή μ' ἐξαῦτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρῃ βαρέα στενάχοντα,
Ἤ τι μοι καὶ κῆτος ἐπισσεύῃ μέγα δαίμων
Ἐξ ἁλὸς, οἷά τε πολλὰ τρέφει κλυτὸς Ἀμφιτρίτη.
Οἶδα γὰρ ὥς μοι ὀδώδυσται κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Τόφρα δέ μιν μέγα κῦμα φέρεν τρηχεῖαν ἐπ' ἀκτήν.
Ἔνθ' ἀπὸ ῥινός τε δρύφθη, σύν τ' ὀστέ' ἀράχθη,
Εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἐπεσσύμενος λάβε πέτρης,
Τῆς ἔχετο στενάχων, εἵως μέγα κῦμα παρῆλθε.
Καὶ τὸ μὲν ὣς ὑπάλυξε· παλιρρόθιον δέ μιν αὖτις
Πλῆξεν ἐπεσσύμενον, τηλοῦ δέ μιν ἔμβαλε πόντῳ.
Ὡς δ' ὅτε πουλύποδος θαλάμης ἐξελκομένοιο
Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάϊγγες ἔχονται·
Ὣς τοῦ πρὸς πέτρῃσι θρασειάων ἀπὸ χειρῶν
Ῥινοὶ ἀπέδρυφθεν, τὸν δὲ μέγα κῦμα κάλυψεν.
Ἔνθα κε δὴ δύστηνος ὑπέρμορον ὤλετ' Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὴ ἐπιφροσύνην δῶκε γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Κύματος ἐξαναδὺς, τά τ' ἐρεύγεται ἤπειρόνδε,
Νῆχε παρὲξ ἐς γαῖαν ὁρώμενος, εἴπου ἐφεύροι
Ἠϊόνας τε παραπλῆγας λιμένας τε θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ποταμοῖο κατὰ στόμα καλλιρρόοιο
Ἶξε νέων, τῇ δή οἱ ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο·
Ἔγνω δὲ προρέοντα, καὶ εὔξατο ὃν κατὰ θυμόν,
Κλῦθι ἄναξ, ὅς τ' ἐσσί· † πολύλλιστος δέ σ' ἱκάνω, γρ. πολύλιστον
Φεύγων ἐκ πόντοιο Ποσειδάωνος ἐνιπάς.
Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν, ὅστις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼ νῦν
Σόν τε ῥόον σά τε γούνατ' ἱκάνω πολλὰ μογήσας·
Ἀλλ' ἐλέαιρε ἄναξ, ἱκέτης δέ τοι εὔχομαι εἶναι.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αὐτίκα παῦσεν ἑὸν ῥόον, ἔσχε δὲ κῦμα.
Πρόσθε δέ οἱ ποίησε γαλήνην· τὸν δ' ἐσάωσεν
Ἐς ποταμοῦ προχοάς· ὁ δ' ἄρ' ἄμφω γούνατ' ἔκαμψε.
Χεῖράς τε στιβαράς· ἁλὶ γὰρ δέδμητο φίλον κῆρ.
Ὤιδεε δὲ χρόα πάντα, θάλασσα δὲ κήκιε πολλὴ
Ἂν στόμα τε ῥῖνάς τε· ὁ δ' ἄπνευστος καὶ ἄναυδος
Κεῖτ' ὀλιγηπελέων, κάματος δέ μιν αἰνὸς ἵκανεν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Καὶ τότε δὴ κρήδεμνον ἀπὸ ἕο λῦσε θεοῖο.

Murmurabat ingens fluctus ad aridam continentis
Horrēdū eructās, obducta.a.erāt omnia maris aspergi-
Non.n.erant nauiū portus capaces neq; secessus, (net
Sed littora proiecta erant scopuliq; saxaq;.
Tunc Vlyssi soluta sunt genua & charum cor.
Ingemiscēs uerò dixit ad suū magnanimum animum,
Heu mihi postquā terram insperatam dedit uidere
Iupiter, atq; adeò has undas sulcans penetraui,
Egressus nusquam apparet ex mari cauo foras.
Extra enim saxa acuta, undiq; autem fluctus
Fremuit impetuosus, plana uerò eminet petra.
Propè.a.profundum mare, & nullo modo licet pedibus
Consistere ambobus, & effugere ærumnas.
Ne fortasse egredientem iactet ad lapidosam rupem
Fluct⁹ magnus abripiēs, uanus uerò mihi erit conatus.
Si uerò adhuc ultrà natabo, si alicubi inueniam
Littora fluctu percussa, portusq; maris,
Vereor ne me rursus abripiens procella,
Pontum in piscosum auferat grauiter ingemiscentem,
Aut etiam mihi & cete immittat magnus deus
Ex mare uelut plurima nutrit clara Amphitrite.
Noui enim quàm mihi infensus est inclytus Neptunus.
Interea dum ille hoc deliberabat in mēte & in animo,
Interea ipsum magnus æstus tulit ad asperum littus.
Ibi sanè cutem lacerasset, simulq; ossa fregisset,
Nisi in mentem indidisset dea casta Minerua.
Ambabus uerò manibus irruens apprehendit petram,
Quā amplectebatur ingemiscēs, donec ingēs fluct⁹ præ-
Et hūc sic effugit, retrofluens ipsum rursus (teriisset.
Percussit irruens, longè autem ipsum iniecit ponto.
Sicut Polypodis è suo domicilio extracti
Acetabulis multi lapilli adhærescunt:
Sic huius ad scopulum fortibus à manibus
Cutis lacerata erat: hunc uerò ingens fluctus obtexit,
Ibi tandem infelix præter fatum obiisset Vlysses,
Nisi prudentiam indidisset casta Minerua
Ex fluctu emergens qua propellitur ad littus,
Præternatabat in terram circūspiciēs sicubi inuenerit
Littoraq; fluctibus percussa portusq; maris.
Sed quando certè fluuii ad ostia pulcrifluentis
Peruenit natans, illic ei uisus est locus optimus
Aequabilis petris, & tectum erat à uentis.
Agnouit aūt profluentem, & supplicauit suo in animo.
Audi rex quisquis es, ualdè supplex ad te uenio
Fugiens ex ponto Neptuni iras,
Venerabilis quidem est etiā immortalibus diis (nunc
Ex hominib. quicunq; uenit errās, quemadmodum ego
Ad tuum fluctum, tuaq; genua accedo plurima passus:
Sed miserere rex, supplex tibi esse præ me fero. (ctum
Sic ait, ille cōtinuò sedauit, suū fluentū cōtinuit et flu-
Ante eum fecit tranquillitatem, hunc autem seruauit
In fluuii ostiis, ille uerò utrunq; genu flexit,
Manusq; fortes: mari enim afflictus charum cor erat.
Timebat uerò corpore toto, mare.a.manabat copiosum
Per osq; naresq;, ille.v.absq; anhelitu & uoce (iacebat.
Iacebat animo deficiēs, uehemēs.a.ipsū defatigatio in-
Sed postquā respirauit, & in mēte animus collectus est
Tum certè uittam à se soluit deæ,

Et ipsam ad fluuium in salsuginosum immisit.	Καὶ τὸ μὲν ἐς ποταμὸν ἁλιμυρήεντα μεθῆκεν,
Rursus.a.ferebat ingēs fluct⁹ ꝑ aqua decursum:statim	Ἂψ δ' ἔφερεν μέγα κῦμα κατ' ῥόον· αἶψα δ' ἄρ' Ἰνὼ
Suscepit manib.charis:ille.v.ex fluuio secedens (.a.Ino	Δέξατο χερσὶ φίλῃσιν. ὁ δ' ἐκ ποταμοῖο λιασθεὶς
Iunco recubuit,osculatus uerò est almam tellurem.	Σχοίνῳ ὑπεκλίνθη, κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.
Ingemiscens sanè dixit ad suū magnanimū animum,	Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν,
Heu mihi quid patior, quid mecum tandem fiet?	Ὤ μοι ἐγώ, τί πάθω, τί νύ μοι μήκιστα γένηται.
Si etenim in fluuio difficilem noctem excubias egero,	Εἰ μέν κ' ἐν ποταμῷ δυσκηδέα νύκτα φυλάξω,
Timeo ne me simul frigus malum & uegetans ros	Μή μ' ἄμυδις στίβη τε κακὴ καὶ θῆλυς ἐέρση
Imbecillitate conficiat afflictum animum.	Ἐξ ὀλιγηπελίης δαμάσῃ κεκαφηότα θυμόν.
Aura autem ex fluuio frigida spirat matutino tēpore.	Αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέει ἠῶθι πρό.
Si uerò ad cliuum conscendens, & umbrosam syluam	Εἰ δέ κεν ἐς κλιτὺν ἀναβὰς καὶ δάσκιον ὕλην,
Arbustis in densis dormiero, etiamsi cesset	Θάμνοις ἐν πυκινοῖσι καταδράθω, † εἴ με μεθείη ※ μιν
Frigus & lassitudo, iucundus.v. mihi somnus irrepat:	Ῥῖγος καὶ κάματος, γλυκερὸς δέ μοι ὕπνος ἐπέλθῃ,
Vereor ne feris laceratio & præda fiam.	Δείδω μὴ θήρεσσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γένωμαι.
Sic sanè ei deliberanti uisum est satius esse.	Ὣς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι·
Festinabat ad syluam, hanc aūt propè aquam inuenit	Βῆ ῥ' ἴμεν εἰς ὕλην· τὴν δὲ σχεδὸν ὕδατος εὗρεν
In circumspicuo loco, duo sanè ingressus est arbusta.	Ἐν περιφαινομένῳ, δοιοὺς δ' ἄρ' ὑπήλυθε θάμνους
Vnà aduata, hoc quidem oleastri, alterum autem olei.	Ἐξ ὁμόθεν πεφυῶτας, ὁ μὲν φυλίης, ὁ δ' ἐλαίης.
Hic neq; uentorum perflat uis humida spirantium,	Τοὺς μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάει μένος ὑγρὸν ἀέντων,
Neq; unquam sol lucens radijs percussit,	† Οὐδέποτ' ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν· ※ Οὐδ' αὖ [illegible]
Neq; imber penetrabat penitus, sic sanè densa	Οὔτ' ὄμβρος περάασκε διαμπερές· ὡς ἄρα πυκνοὶ
Inuicem creuerunt alternatim intertexta quæ Vlysses	Ἀλλήλοισιν ἔφυν ἐπαμοιβαδίς· οὓς ὑπ' Ὀδυσσεὺς
Subijt, statim uerò cubile messuit manibus suis	Δύσετ'. ἄφαρ δ' εὐνὴν ἐπαμήσατο χερσὶ φίλῃσιν
Latum, foliorum enim erat copia affatim ingens,	Εὐρεῖαν· φύλλων γὰρ ἔην χύσις ἤλιθα πολλή,
Quantum ad duos uel tres uiros tegendos sat esset	Ὅσσον τ' ἠὲ δύω ἠὲ τρεῖς ἄνδρας ἔρυσθαι
Tempore hyberno, etiamsi potissimum sauiat.	Ὥρῃ χειμερίῃ, εἰ καὶ μάλα περ χαλεπαίνοι.
Illum quidem uidens lætatus est patiens diuus Vlysses.	Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
In medio.a.cubuit, copiam uerò superingessit foliorum.	Ἐν δ' ἄρα μέσσῃ λέκτο, χύσιν δ' ἐπεχεύατο φύλλων.
Quemadmodum cùm quispiā torrem abscondit nigro	Ὡς δ' ὅτε τις δαλὸν σποδιῇ ἐνέκρυψε μελαίνῃ,
Agro in extimo, cui non adsunt uicini alij,	Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, ᾧ μὴ πάρα γείτονες ἄλλοι,
Semen ignis seruans, ut ne aliunde incedat:	Σπέρμα πυρὸς σώζων, ἵνα μή ποθεν ἄλλοθεν αὔοι·
Sic Vlysses folijs absconditus erat, huic sanè Pallas	Ὣς Ὀδυσεὺς φύλλοισι καλύψατο. τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
Somnū in oculus fudit, ut ipsum quiescere facere citò	Ὕπνον ἐπ' ὄμμασι χεῦ', ἵνα μιν παύσειε τάχιστα
Ab anxio labore, charas palpebras abscondens.	Δυσπονέος καμάτοιο, φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας.

COMMENTARIVS.

ἤτοι τῶν ἄλλων) Aliorum, uidelicet præter Boream, quem αἰθρηγενέτην anteà appellauit: τοῦτο enim illico dicit, παύσασθαι δ' ἐκέλευσε καὶ εὐνηθῆναι ἅπαντας. illud ἅπαντας, de Euro, Noto, & Zephyro intelligendum est, excluso Borea. Hos autem quatuor uentos à Poeta tantùm agnosci, docuimus in Iliade.

[illegible]) Rem uidebatur incredibilem dixisse, nisi illud de uitta immortali præmunijsset: qua non solùm periculum submersionis effugit Vlysses, sed etiam robur & uires suas sustentarit, & subinde languescentes propter ingentem natādi laborem refocillarit, neque hoc quidem sine mortis periculo fuit. nam addit, [illegible], ut hoc etiam modo fiat [illegible], & minus à fide aliena narratio.

ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀσπάσιος) Non potuit commodiore comparatione exprimere, quàm læta & iucunda fuerit Vlyssi è mari erepto terra. (eò enim tantum spectat, ut lætitia filiorum cum Vlyssis lætitia conferatur: aliòqui partes [illegible] & [illegible] non conueniunt omnino) Quanquam enim generalis non sit de omnibus liberis illa comparatio, siquidem non est omnibus antiqua illa pietas & reuerentia paterna, de quibus ab Ouidio dictum est, *Filius ante diem patrios inquirit in annos:* tamen habet quoque suum pondus, si [illegible] intelligatur & de ijs quos natura non solùm humanos, sed etiam [illegible] informauit. Eos Poeta mirificè lætari dicit, si conflictatum morbo parentem in bonam restitui ualetudinem uiderint. Quem ego affectum (ut de reliquis taceam) in me sæpissimè expertus sum. Habeo enim patrem mihi multis nominibus charissimum Regis Nauarræ [illegible] Maiestatis mei clementissimi à Consilijs & Secretis, quam ille dignitatē iam plus quam à tricesimo anno obtinet. Is me præsente uarijs morborum generibus conflictatus, una præcipue Nephritide laborabat: quę tormenta, quos cruciatus toleraret, mihi durum est recensere. Vbi conualuerat, ausim affirmare mihi plus lætitiæ conciliatum, quàm illi in ipsa ægritudine doloris affuerit. Deus Opt. Max. in longos annos felicem illi uitam porrigat, & nos tandem in æternam gloriam cohæredes filij sui Dei hominis excipiat.

στυγερὸς δέ οἱ ἔχραε δαίμων) Videtur Homerus explicare quid sit ille νόσος, quo patrem hunc laborare dixit. Nam cum antiquis illis temporibus nulla morborum genera ex interna causa fuisse memorentur, sed potius in Deum semper referantur, ut alias quoque ex Cels. lib. 1. docuimus: hoc additum est à Poeta, ut intelligamus, patrem illum non suo morbo, hoc est cuius causa ex ipso fuerit, quales sunt illi quos generat intemperantia ciborum, libido & cætera, laborasse, sed hoc etiam malum à malo quopiam Dæmone creatum. Eustathius [illegible] intelligit. Forsan etiam intellexit, quod à quibusdam hæreticis nostris sæculis renouatum est, esse cuique suum bonum & malum Dæmonem, quem Latini Genium appellarunt: ab illo bona nobis, ab hoc mala cōtingere. Vt autem morbum à malo hoc Dæmone fuisse dicit, sic econtra ualetudinem illi à Dijs restitutam esse docet: ut intelligerent etiam illius sæculi homines, quibus esset tantum bonum acceptum referendum.

ὤ μοι ἐπεὶ δὴ [illegible]) Attendenda est Vlyssis calamitas, quæ ne in ipso quidem portu exitum sortiatur, imò ea nunc maior uidetur, quàm anteà fuerit: siquidem ubi sibi quietem paratam existimabat, ibi maiora obiecta sibi impedimenta ad salutem uideat. Itaque ut mare ipsum uentis agitabatur, sic suam quoque mentem uaria & ancipiti deliberatione Vlysses fluctuare sentit. Si portū accesserit, ille saxis & cautibus ingentibus consitus est, ut nusquam locus accessui pateat, ubi possit consistere. Si ulterius nauigat, metus est ne fluctibus abripiatur, feraturq; in altius mare, uel ceto à Neptuno ipsi infensissimo, immisso discerptus aut deuoratus pereat. Hic ergo diuino opus fuit auxilio, ubi humanum consilium nihil tutum aut certum inuestigare potuit: ideoq; Minerua opem illi in his angustijs tulisse dicitur, neque tamen scopulos illos effugit, quin ad eos non sine damno impingeret.

πρὸς κοτυληδονόφιν) Κοτυληδόνες sunt, quæ Latinis dicuntur acetabula, uascula quædam exigua rotunda, quibus brachia Polypodis exasperantur. Qua de re in Lexico. Nunc uideamus huius loci sensum: ait, Polypodis è cubili suo exeuntis caliculos uel acetabula lapillis impleri. Primùm sciendum est, quod Aristoteles tradit, Polypodem cubile suum ex conchis tenuioribus stabrisq; sibi conficere. Sed hoc non intelligit Poeta, quia de lapillis loquitur. Agit ergo de Polypode in siccum exeunte. Constat autem, cum unum ex mollibus exire in siccum gradiriq́ue, per asperiora uitare læuia, ut scribunt Aristoteles, Athenæus, Plinius. Hoc cùm faciat, certum est illius acetabulis lapillos subinde inhærere, quò accedit ratio illius incessus, nimirum tractus: nam acetabula iaciens, ut cuique applicuit, id apprehensum tenet, deinde corpus admouet. Tanta autem est uis illius brachiorũ, ut uix, nisi uolens, ab eo dimoueatur, ubi semel adhæserit, adeò ut hominem arreptum subuertere credantur. Quod eò facit, ut intelligamus qua ratione lapilli eiusmodi caliculis brachiorum eius inhæreant, propter uim nimirum astrictiuam, quæ illis inest: est etiam alia ratio, nimirum propter eorum cauitatem. Quòd autem loca petrosa amet, docet Ion apud Athenæum, qui Polypum Petræum appellat,

> ἐκ τοι πετραίων πλεκτάναις ἀνέμων ... συγῇ μελαμπύγων ... χερσί.

Phocylides appellat πετρόφιν. Gelnerus πετραῖον dici non uult ea ratione, qua pisces saxatiles Græci πετραίους uocant: sed quia petris sese agglutinare soleat. Oppianus eum incolere dicit ἁλὸς εἰαμενὰς, id est, cauernas maris, in petris nonnunquam, amat enim loca aspera, quæ brachijs suis (Ouidius uocat flagella) commodius prensat & retinet.

κλῦθι ἄναξ) Nihil est quòd Poetis non audeat, cùm res surdas etiam auritas faciat: ut hoc loco Homerus hunc fluuium, cui Vlysses supplicat. Sunt autem existimati apud ueteres fluuij non solùm animatum quippiam, sed etiam Dij, adeò nullam Orbis particulam Numinibus uacuam esse uoluerunt: qua ratione uidentur uoluisse hominum animis pietatem insculpere, persuasis ubicunque locorum essent, adesse ipsis aliquem Deum. Hic autem iste fluuius Regis tantùm appellationem ab Vlysse recipit: nõ dubito tamen, quin sub Regio nomine diuinitatem etiam imaginatus fuerit: quod ex ijs uerbis colligi potest,

> αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν ... Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος.

quasi dicat Vlysses: Non dubito, ô Fluuie, quin tibi acceptus sim, qui me in tuã tutelam post miseros errores meos dedam: cũ soleãt Dij, quorum è numero tu unus es, quorumlibet errantium misereri.

αὔρη δ' ἐκ ποταμοῦ) Aristoteles Probl. sect. 23. prob. 16. quærit, cur mane aura frigida de mari non spirat, de fluminibus spirat. quem uide.

ὁ δ' αὐτικα πεῖθεν) Ergo non est ipso Orpheo,

> *Arte materna rapidos morantc Fluminum lapsus, celeresq; uentos*

(ut est apud Flaccum) inferior Vlysses noster, qui uoce sua commotum hunc fluuium & undantem sedauerit.

κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν) De hac terræ osculatione dictum est copiosè libro præcedenti.

ὤ μοι ἐγὼ τί πάθω) Ecquis Vlyssis nostri non misereatur, quem subinde tot mala obruunt? Ecce enim licet extra mare, tamẽ in tuto nondum est collocatus. Instat nox, & quò se recipiet hic naufragus? Si in fluuio remanserit, frigore nocturno obrigescet: si uicinam syluam ingrediatur, ecquis illum a ferarum rabie & impetu proteget? sic frigoris & iniuriæ cœli euitato incommodo, quasi è Scylla in Charybdim, in utræ periculum uenit. Quid è duobus istis eligat? Dubius animi cùm esset, tandem factum est ut in syluam propenderet, quasi iudicet aduersus feras robore & fortitudine sua uti se posse, cùm nox frigida & intempesta nullo pacto posset arceri. Maluit ergo commodum cũ incommodo, quàm incommodum sine commodo arripere. Commodum erat in sylua noctem transigere, sed cum ferarum incommodo: in fluuio uerò incommodum, propter frigus sine ulla specie commodi. Sic è duobus malis prudenter elegit minus. Incidit autem opportunè in arbores, quæ non solùm Mineruæ auxiliatrici eius dicatæ sunt: sed etiam ex mutua adhæsione ueluti domunculam præbuerunt, ut dicas in eum usum sic à natura comparatas. Vbi uidendum est, quàm studiosè Vlyssem suum foueat Poeta, ut quem desertum & omni ope destitutum non patiatur.

ὡς δ' ὅτε τις δαλὸν) Hæc comparatio egregia est. Quemadmodum enim ignis semen ab aliquo seruatur & conditur sub cineribus: sic noster Vlysses, quasi semen aliquod uirtutis sub istis folijs recoditur. Dixit autem δαλὸν, non ἄνθρακα, ad maiorem ἐμφάσεώς τε καὶ σημειώσεως, ut notat Eustathius.

Finis libri Quinti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΘΗΝΑ ἐπιστᾶσα ὄναρ Ναυσικάᾳ τῇ Ἀλκινόου θυγατρί, κελεύει αὐτὴν τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ ποταμὸν ἀγαγοῦσαν πλῦναι· πλησίον γὰρ αὐτῇ εἶναι τὸν γάμον· ἡ δὲ τὰ κελευσθέντα ποιήσασα παίζει μετὰ τῶν θεραπαινίδων. ἀκούσας δ' αὐτῶν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξυπνίζεται, καὶ δεηθεὶς Ναυσικάας, ἐσθῆτα καὶ τροφὴν παρ' αὐτῆς λαβών, εἵπετο αὐτῇ εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλη.

Ζῆτα δ' ἦ Ναυσικάα χάρισ' ἐν Σχερίῃ Ὀδυσῆα.

ΩΣ ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας
δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὕπνῳ καὶ καμάτῳ ἀρημένος· αὐτὰρ Ἀθήνη
Βῆ ῥ' ἐς Φαιήκων ἀνδρῶν δῆμόν τε
πόλιν τε.
Οἳ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον ἐν εὐρυχόρῳ Ὑπερείῃ,
Ἀγχοῦ Κυκλώπων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων,
Οἵ σφεας σινέσκοντο, βίηφι δὲ φέρτεροι ἦσαν.
Ἔνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος θεοειδής,
Εἷσεν δ' ἐν Σχερίῃ ἑκὰς ἀνδρῶν ἀλφηστάων·
Ἀμφὶ δὲ τεῖχος ἔλασσε πόλει, καὶ ἐδείματο οἴκους,
Καὶ νηοὺς ποίησε θεῶν, καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας.

ARGVMENTVM SEXTI LIBRI *Odyssea.*

MINERVA in somnio astans Nausicaæ Alcinoi filiæ, iubet illi uestes ad flumen adductas lauare, instare enim ei nuptias. Illa uerò iussa fecit, deinde ludit cum ancillis. Audiens autem ipsas Vlysses expergiscitur, & precatus Nausicaam, uestibus & cibo ab ipsa acceptis, sequutus est eam in urbem.

Aliud.

Z, Nausicaa benignè excipit in Scheria Vlyssem.

SIC quidem illic dormiebat patiens diuus Vlysses,
Somno & labore afflictus: interea Minerua
Ibat ad Phæacum uirorum populúmque urbemq́;
Qui antea quidem habitabant in spaciosa Hyperia,
Prope Cyclopas uiros superbientes,
Qui ipsos prædabantur. uiribus enim potiores erant,
Hinc exurgens deduxit Nausithous deo similis.
Collocauit. v. in Scheria procul ab hominib. ingeniosis:
Circùm. v. murum duxit ciuitati, ædificauit & domos.
Etiam templa fecit deorum, & diuisit agros.

Sed

Sed hic iam fato domitus, ad inferos descenderat:
Alcinous uerò tunc imperabat, à dijs consilia doctus.
Huius quidem perrexit ad domum dea casta Minerua,
Reditum Vlyssis magnanimi consultans,
Celeriter ibat ad thalamũ fabre factum, in quo puella
Dormiebat, immortalibus indole & specie similis,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi.
Aderant duæ ancillæ à Gratijs pulcbritudinẽ habentes
A postibus utrinq; fores uerò imminebant lucida.
Illa uerò uenti uelutiflatus accessit ad cubilia puellæ.
Stetit sanè supra caput, et ipsam sermone alloquuta est,
Assimulata filiæ celebris à re nauali Dymantis,
Quæ ei æqualis quidem erat, grata autem animo.
Huic seipsam assimulãs alloquuta est casta Minerua,
Nausicaa, ecquid te sic negligentem peperit mater?
Vestes etenim tibi iacent neglecta pulchra,
Tibi uerò nuptiæ instant, ubi oportet pulchras teipsam
Induere, alias uerò illis præbere qui te ducent.
Etenim ex his fama hominibus nascitur
Bona, gaudent uerò pater & ueneranda mater.
Sed eamus lotura simul cum aurora apparente,
Et ego adiutrix simul sequar, ut celerrimè
Expediaris, quoniam non diu uirgo eris.
Iam enim te ambiunt optimi in populo
Omnium Phæacum, ubi tibi genus est etiam ipsi.
Sed agè incita patrem inclytum: matutino tempore
Mulos & currum apparare, qui uehere queat
Tunicasq; & peplos, & pallia pulchra,
Quippe tibi sic ipsi multo honestius est quàm pedibus
Ire, multùm enim absunt lauacra ab urbe.
Ipsa quidem sic loquuta abijt casta Minerua
Ad Olympũ, ubi inquiunt deorũ sedẽ firmam semper
Esse, quæ neq; uentis concutitur, neq; unquam imbre
Rigatur, neq; nix admouetur, sed potius serenitas
Volat absq; nube, lucidus uerò circumfulget splendor
In quo delectantur beati dij diebus omnibus.
Huc abijt Pallas postquam rem narrauit puellæ,
Continuò aurora aderat pulchra quæ ipsam excitabat
Nausicaã pulchris peplis, cæterũ admirata est somniũ.
Festinabat ire per domos ut annunciaret parentibus,
Patri charo & matri: nacta autem est intus existẽtes.
Illa quidem ad focum sedebat cum ancillis fœminis
Pẽsum uersans marina purpura tinctũ: in hũc.a. foras
Egredientem incidit ad inclytos reges
Ad concilium, quò ipsum uocârant Phæaces generosi.
Hæc ualdè propè astans charum patrem alloquuta est,
Pater chare, num certè mihi apparaueris currum
Excelsum, rotundum, ut pulchras uestes ducam
Ad flumen lotura, quæ mihi sordidata iacent?
Quin etenim tibipsi conuenit inter primores uersantẽ
Consiliũ consulere, pulchras corpori uestes habentem.
Quinq; autem tibi chari filij in regia sunt,
Quorũ duo in matrimonio, tres aũt iuuenes florentes,
Hi semper uolunt recens lotis uestibus induti
Ad saltationem ire, hæc mea menti omnia curæ sunt.
Sic ait, uerebatur enim floridas nuptias nominare
Patri charo, ille.v. omnia intelligebat, et respõdebat ser
Neq; tibi mulos inuideo filia neq; quicq̃ aliud (mone,

Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κηρὶ δαμεὶς ἄϊδός δὲ βεβήκει·
Ἀλκίνοος δὲ τότ' ἦρχε, θεῶν ἄπο μήδεα εἰδώς·
Τοῦ μὲν ἔβη πρὸς δῶμα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μητιόωσα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον πολυδαίδαλον, ᾧ ἔνι κούρη
Κοιμᾶτ', ἀθανάτῃσι φυὴν καὶ εἶδος ὁμοίη,
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο·
Πὰρ δὲ δύ' ἀμφίπολοι Χαρίτων ἄπο κάλλος ἔχουσαι
Σταθμοῖιν ἑκάτερθε, θύραι δ' ἐπέκειντο φαειναί.
Ἡ δ' ἀνέμου ὡς πνοιὴ ἐπέσσυτο δέμνια κούρης.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Εἰδομένη κούρῃ ναυσικλειτοῖο Δύμαντος,
Ἥ οἱ ὁμηλικίη μὲν ἔην, κεχάριστο δὲ θυμῷ·
* Τῇ μιν ἐεισαμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη, γρ. τῇ μιν ἐπιδομένη ὥσεν.
Ναυσικάα, τί νύ σ' ὧδε μεθήμονα γείνατο μήτηρ;
Εἵματα μέν τοι κεῖται ἀκηδέα σιγαλόεντα·
Σοὶ δὲ γάμος σχεδόν ἐστιν, ἵνα χρὴ καλὰ μὲν αὐτὴν
Ἕννυσθαι, τὰ δὲ τοῖσι παρασχεῖν οἵ κέ σ' ἄγωνται.
Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή· χαίρουσιν δὲ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.
Ἀλλ' ἴομεν πλυνέουσαι ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Καί τοι ἐγὼ συνέριθος ἅμ' ἕψομαι, ὄφρα τάχιστα
Ἐντύνεαι. ἐπεὶ οὔτοι ἔτι δὴν παρθένος ἔσσεαι·
Ἤδη γάρ σε μνῶνται ἀριστῆες κατὰ δῆμον
Πάντων Φαιήκων, ὅθι τοι γένος ἐστὶ καὶ αὐτῇ.
Ἀλλ' ἄγ' ἐπότρυνον πατέρα κλυτὸν ἠῶθι πρὸ
Ἡμιόνους καὶ ἄμαξαν ἐφοπλίσαι, ἥ κεν ἄγῃσι
Ζῶστρά τε καὶ πέπλους καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Καὶ δέ σοι ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον ἠὲ πόδεσσιν
Ἔρχεσθαι· πολλὸν γὰρ ἀπὸ πλυνοί εἰσι πόληος.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
Οὔλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἔμμεναι. οὔτ' ἀνέμοισι τινάσσεται, οὔτέ ποτ' ὄμβρῳ
Δεύεται, οὔτε χιὼν ἐπιπίλναται· ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
Πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη·
Τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα·
Ἔνθ' ἀπέβη Γλαυκῶπις, ἐπεὶ διεπέφραδε κούρῃ.
Αὐτίκα δ' ἠὼς ἦλθεν εὔθρονος, ἥ μιν ἔγειρε
Ναυσικάαν εὔπεπλον. ἄφαρ δ' ἀπεθαύμασ' ὄνειρον.
Βῆ δ' ἴέναι † διὰ δώμαθ', ἵν' ἀγγείλειε τοκεῦσι, γρ. κ.
Πατρὶ φίλῳ καὶ μητρί. κιχήσατο δ' ἔνδον ἐόντας·
Ἡ μὲν ἐπ' ἐσχάρῃ ἧστο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα· τῷ δὲ θύραζε
Ἐρχομένῳ ξύμβλητο μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας
Ἐς βουλὴν, ἵνα μιν κάλεον Φαίηκες ἀγαυοί.
Ἡ δὲ μάλ' ἄγχι στᾶσα φίλον πατέρα προσέειπε,
Πάππα φίλ' οὐκ ἂν δή μοι * ἐφοπλίσσειας ἀπήνην γρ. ἐφοπλίσσειν
Ὑψηλὴν, εὔκυκλον, ἵνα κλυτὰ εἵματ' ἄγωμαι
Ἐς ποταμὸν πλυνέουσα, τά μοι ῥερυπωμένα κεῖται;
Καὶ δέ σοι αὐτῷ ἔοικε μετὰ πρώτοισιν † ἐόντα γρ. ἐόντι
Βουλὰς βουλεύειν καθαρὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα·
Πέντε δέ τοι φίλοι υἷες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν,
Οἱ δύ' ὀπυίοντες, τρεῖς δ' ἠΐθεοι θαλέθοντες·
Οἱ δ' αἰεὶ ἐθέλουσι νεόπλυτα εἵματ' ἔχοντες
Ἐς χορὸν ἔρχεσθαι· τὰ δ' ἐμῇ φρενὶ πάντα μέμηλεν.
Ὣς ἔφατ', αἴδετο γὰρ θαλερὸν γάμον ἐξονομῆναι
Πατρὶ φίλῳ· ὁ δὲ πάντα νόει, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
Οὔτε τοι ἡμιόνων φθονέω τέκος, οὔτε τευ ἄλλου.

Ἔρχευ· ἀτάρ τοι δμῶες ἐφοπλίσσουσιν ἀπήνην
Ὑψηλὴν εὔκυκλον, ὑπερτερίῃ ἀραρυῖαν.
Ὣς εἰπὼν, δμώεσσιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ἐπίθοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν ἐΰτροχον ἡμιονείην
Ὥπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον, ζεῦξαί θ' ὑπ' ἀπήνῃ·
Κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο φέρεν ἐσθῆτα φαεινήν,
γ. κατίθεσαν — Καὶ τὴν μὲν † κατέθηκεν ἐϋξέστῳ ἐπ' ἀπήνῃ·
Μήτηρ δ' ἐν κίστῃ ἐτίθει μενοεικέ' ἐδωδὴν
Παντοίην, ἐν δ' ὄψα τίθει. ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
Ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ (κούρη δ' ἐπεβήσετ' ἀπήνης)
Δῶκε δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον,
Εἵως χυτλώσαιτο σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἡ δ' ἔλαβεν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα,
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· καναχὴ δ' ἦν ἡμιόνοιιν·
Αἱ δ' ἄμοτον τανύοντο. φέρον δ' ἐσθῆτα καὶ αὐτὴν,
Οὐκ οἴην· ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Αἱ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλέ' ἵκοντο,
Ἔνθ' ἦτοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ
Καλὸν ὑπεκπρορέει, μάλα περ ῥυπόωντα καθῆραι·
Ἔνθ' αἵγ' ἡμιόνους μὲν ὑπεκπροέλυσαν ἀπήνης,
Καὶ τὰς μὲν σεῦαν ποταμὸν πάρα δινήεντα,
Τρώγειν ἄγρωστιν μελιηδέα· ταὶ δ' ἀπήνης
Εἵματα χερσὶν ἕλοντο, καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ.
Στεῖβον δ' ἐν βόθροισι θοῶς ἔριδα προφέρουσαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πλῦνάν τε κάθηράν τε ῥύπα πάντα,
Ἑξείης πέτασαν παρὰ θῖν' ἁλὸς, ἧχι μάλιστα
Λάϊγγας ποτὶ χέρσον ἀποπλύνεσκε θάλασσα.
γ. ἀλειψάμεναι — Αἱ δὲ λοεσσάμεναι, καὶ † χρισάμεναι λίπ' ἐλαίῳ,
Δεῖπνον ἔπειθ' εἵλοντο παρ' ὄχθῃσιν ποταμοῖο·
Εἵματα δ' ἠελίοιο μένον τερσήμεναι αὐγῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτου τάρφθεν δμῳαί τε καὶ αὐτὴ,
Σφαίρῃ ταὶ τ' ἄρ' ἔπαιζον ἀπὸ κρήδεμνα βαλοῦσαι.
Τῇσι δὲ Ναυσικάα λευκώλενος ἤρχετο μολπῆς.
Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον,
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
γ. τῇ δὲ ἅμα — † Τῇ δέ θ' ἅμα Νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ,
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα.
Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
Ὣς ἥγ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.

Abi, cæterùm tibi famuli apparabunt currum
Altum, rotundum contabulatione instructum.
Sic loquutus seruis præcepit, hi uerò paruerunt.
Illi quidem extrà currum uelocem à multis agitatum,
Instruebāt, mulos. v. subegerūt, iunxeruntq́; sub curru,
Filia uerò è thalamo ferebat uestes pulchras,
Et eas quidem composuit bene polito in curru.
Mater uerò in cista collocabat decentem cibum
Varium, obsonia autem imposuit, uinum uerò infudit
Vtrem in caprinum, puella uerò conscendit currum.
Dedit uerò aurea in ampulla humidum oleum,
Vt ungeretur cum famulis mulieribus.
Illa uerò accepit flagellum & lora pulchra,
Flagellauit. a. ut currerent, strepitus. a. fiebat à mulis.
Hi. a. incessāter extēdebātur, ferebātq́; uestes & ipsam
Non solam, simul cum illa ibant ancillæ aliæ.
Illæ. v. quādo iam fluuij ad alueū limpidū peruenerūt,
Vbi lauacra erant toto anno durantia, multa. a. aqua
Pulchra pfluebat, atq; plurimū sordidata ad purgādū (apta.
Ibi illæ mulos quidem soluebant à curru,
Et eos quidem agebant fluuium ad uorticosum,
Vt ederent gramina dulcia, ipsæ uerò à curru
Vestes manibus ceperunt, & infundebant nigrā aquā.
Calcabant. a. in scrobibus celeriter certamē proferēses,
Cæterùm postquā lauaruntq; purgarūtq; sordes omnes,
Ordine extenderunt ad littus maris, qua potissimùm
Lapillos ad littus abluebat mare:
Illæ uerò lotæ & unctæ splendido oleo,
Prandium deinde sumpserunt ad ripam fluuij.
Vestes aūt solis expectabant dum siccarētur splendore.
Cæterùm postquam cibo saturatæ ancillæq; & ipsa,
Pila ipsæ ludebant, capitis redimicula deponentes.
His autem Nausicaa pulchris ulnis incepit cātilenam,
Qualis. a Diana incedit per montes sagittis gaudens
Aut per Taygetum arduum aut Erymanthum
Sese oblectans capris, & uelocibus ceruis,
Simul cum illa Nymphæ filiæ Iouis Aegiochi
Agrestes ludunt, gaudet uerò mente Latona.
Omnes uerò ipsa capite supereminet, atq; fronte,
Facilis uerò cognitu est, pulchræ uerò omnes:
Sic illa inter ancillas excellebat uirgo indomita.

COMMENTARIVS.

οἱ πρὶν μέν ποτ' ἔναιον) Cùm iam sæpe de Phæacensibus loquutus sit, tamen hoc libro incipit seriò de illis agere, à quibus Vlyssem expediri faciet: ideò noluit eorum originem intactam relinquere, quam breuiter describit. primùm docet, quæ loca anteà incoluerint à quo in istam regionem, quam nunc habitant, deducti sint, ab eodemque ædificatam urbem, tum sub quo rege nunc uiuant. Incoluerunt igitur anteà Hyperiam, quæ an insula sit, an urbs, dubium est. Præstat tamen, ut urbs fuisse intelligatur: quia si esset insula, non constaret quod sequitur, ut rectè monet Eustathius, Cyclopas solitos eam deprædari, cum sine nauibus id præstare nō potuerint: Cyclopas autem nauibus caruisse, constat ex Homeri historia. Ergo satius est ut urbem esse intelligamus, nimirum Siciliæ, ut dicunt, quæ posteà Camarina appellata est. Quod autem Phæacenses isti cùm Cyclopum uicini essent, ab ijs tamen recesserunt, habet quiddam leporis, ut qui sint ἀγχίθεοι, noluerint esse ἀγχιγειτονοῦντες, hoc est uicini Cyclopibus, quæ gens fuit immanis, barbara & impia, hoc est à Dijs etiam aliena. Sed reuerà eorum uiolentiā & uires quibus ipsis longè erant inferiores, euitasse dicuntur. A reliquis autem hominibus remotos esse, uidebimus in sequentibus.

ἀμφὶ δὲ τεῖχος) Duobus uersibus omnia complectitur, quæ urbem habitandam spectant. Primùm muris cingitur, deinde domus continendis ciuibus ædificantur, tertiò Deorum templa, tum denique diuiduntur agri à ciuibus possidendi. Duo priora securitatem & commoditatem spectant, duo posteriora pietatem & iustitiam distributiuā. In hac postrema obseruamus Respublicas Homericas longè à Socraticis alienas, quæ confusam bonorum communionem admittunt. Homericis conuenientem unam instituit Plato 5. de Legib. ubi dicit: νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ μὴ κοινῇ γεωργούντων, id est: Primùm igitur agros domosque partiantur, neque agros colant communiter.

χαρίτων ἄπο κάλλος) Docet Homerus, quæ sit uera forma existimanda, nimirum ea quæ à Gratijs proficiscitur, ideò non sine causa Gratias Veneris asseclas Veteres existimarunt. Et de ipsa Venere Ouidius 2. de Arte:

Mistaq; cum forma gratia multa fuit. Solet enim quibusdam species aliqua inesse, sed sine leporibus & Gratijs, quæ sunt uera & sapida formæ condimenta.

τῇ δ' ἄρ ὑπὲρ κεφαλῆς) De somnijs & de hac ratione loquendi uide libro quarto circa finem: diximus etiam Iliad. lib. 5.

ναυσικάα) Nausicaam ad lauandas uestes in flumine excitat Minerua, ut hac occasione Vlyssem suum ipsi committat. Notādus est autem hic modus lauandi uestes nuptiales, ut puriores & nitidiores essent, tum etiam à sponsa dari solitas uestes ijs qui se deducebant,

bant, sup. in mariti ædes. Vestes autem partim muliebres, partim uiriles fuisse credendum est: nam ex earum numero dicetur paulò pòst, Nausicaam Vlyssi nudo pallium & tunicam induisse. Cur uerò in flumine lauentur uestes, non autem in mari, cùm tamen perinde uicinum esset, exponemus in sequentibus ex Plutarcho.

ἐκ γάρ τοι τούτων) Hunc uersum intellectum putat Erasmus à Quintil. Inst. 8. ubi sic loquitur: Et cultus concessus atque magnificus, addit hominibus, ut Græco uersu testatum est, authoritatem. Hæc ille. Porrò certum est inesse uestibus cultis multum momenti ad conciliandam hominibus non solùm formam, sed etiam dignitatem. Vnde prouerbium, εἵματα ἀνήρ, quo ipsis uestibus uiri ipsum faciendi tribuitur, quasi sine illis non uideatur uiri appellatione dignus. Id hodie, inquit Erasmus, uulgo tritissimum est. Aiunt enim in hunc modum: Vestitus uirum reddit, qui habet induat. Apud meos Vascones formam ex uestibus conciliari hac parœmia dictitatur: Speciosæ plumæ auem speciosam constituunt. Eius rei exemplum paulò pòst in Vlysse uidebitur, de quo uestibus induto sic dicet Nausicaa:

πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι, νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.

Cum ijsdem dicetur κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων.

πολὺ κάλλιον) Ergo non solùm ad necessitatem equis ac curribus utimur, sed etiam ad dignitatem: unde regi aut principi aut cæteris quos uulgo eminentiores honoris gradus constituat, minimè conueniat pedibus longũ iter conficere. ὣς πολὺ κάλλιον, inquit Minerua Homerica, equis uti.

Οὔλυμπόνδ') De Olympo dicetur in Lexico. Videtur autem hîc montem Olympum intelligere, ad cuius cacumen nubes nõ perueniunt: ideò sedem Deorum ibi finxerunt, quod maximè Deitati conuenire existimabãt extra nobila positos habitare, quę ad fragilem mortalitatem & has inferiores mundi partes pertinent. Itaque Aristoteles, siue quis alius Peripateticus in lib. de Mundo, οὐρανὸν etiam appellari putat, quod supra ὅρον, id est montes exstat: ubi etiam huius loci meminit, cum Olympum dici refert, quia totus splendeat (ὅλος λαμπρός) & omnis nubis ac inordinatæ motionis expers sit. Hunc locum, nimirum supremum, Deo attributum communi gentium consensu ibidem disputat, eo addito argumento, quòd omnes deprecaturi ad cœlum manus tollimus. Heracleon apud Plutarch. de Oracul. def. dicit à Grammaticis statui, Homerum uniuersitatem in quinque mundos dispertiri: cœlum, aquam, aëra, terram, Olympum. Quorum duo communia relinquat, Terram, quæ uniuersitatis inferæ sit: Olympum, qui uniuersitatis superæ. Tres intermediæ sint tribus Dijs delegati: id est, ut puto, Ioui, Neptuno & Iunoni. Idem Plutarchus in lib. de Homero, Partem aeris purissimam, quæ summo est loco, longissimeque à terra & eius exhalationibus remota, Olympum dici ait ea communi aliorum sententia, quasi ὅλον λαμπρόν, id est totum splendidum. Eustathius ex ueteribus refert, cœlum dici ab Homero spacium illud, quod est à nubibus usque ad partem illam sideream. ἕως τοῦ κατηστερισμένου: id συνωνύμως cum ipso κατηστερισμένῳ, quod etiam οὐρανὸς propriè appellatur. Sed etiam ex hoc loco colligi potest, confundi à Poeta Ὀλύμπου καὶ οὐρανοῦ eo sensu appellationes. Porrò hunc locum sic transtulit Lucretius lib. 3. circa initium: *Apparet Diuûm Numen, sedesq; quietæ:*

Quas neq; concutiunt uenti, neq; nubila nimbis
Aspergunt, neq; nix acri concreta pruina
Cana cadens uiolat: semperq; innubilus æther
Integit, & largè diffuso lumine ridet.

αὐτίκα δ' ἠώς) Hoc ideò dicitur, ut intelligamus non sine causa huic somnio fidem adhibuisse Nausicaam, cùm soleant circa auroram somnia uideri ueriora: ut alibi quoque à nobis obseruatum est.

ἡ μὲν) Hoc de matre Nausicaæ dicitur, quam Homerus non minus operi alicui intentam exhibet, quàm anteà uel Penelopen uel Calypso: adeò desidiam & ignauiam odit Poeta, quam etiam ab ipsis Reginis uult esse alienam.

μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας) Hic indicatur fuisse apud Phæacenses Aristocratiam, ut etiam infrà lib. 7. meliùs uidebitur: obstare tamen uidetur, quod anteà dictum est, nunc Alcinoum imperare: sed hoc intellectu est facile, ut dicamus Alcinoum primum inter illos optimates fuisse: forsan etiam quales erant olim Romæ consules, & adhuc hodie in Heluetia: aut etiam qualis in Republica Venetorum Dux uulgò appellatus.

πάππα φίλ' οὐκ ἄν) Petit à patre Nausicaa, ut curet sibi equos & currum parari, ut ad lauatra proficiscatur, nimirum ad uestes lauandas, iuxta somnium præteritæ noctis. Finem tamen cuius gratia hoc factura est, non exponit, nimirum uirginali pudore impedita: qui non patiebatur, ut illa de nuptijs cogitare maximè apud patrem uideretur. Perfrictæ enim frontis & profligatæ uerecundiæ eas esse oportet, quæ manifestò hoc de se pronunciant, præcipuè uirgines: quæ ut rem pretiosam & charissimam florem & primitias uirginitatis seruare ut plurimùm consueuerunt, eæ saltem quibus modestis & uerecũdis esse natura dedit. Aliud igitur prętexit Nausicaa, nimirum optare se, ut uestes quas ipsa possidet, longo iam fortè situ sordidæ in flumine purgentur: in eum finem, ut eas fratribus suis chori & saltationum cupidissimis suppeditet, ut uidelicet non sordidi aut inornati cultus uestium penuria eò accedant. Quod quàm decorum sit, colligit ea ipsius patris exemplo, qui ita magnificis indutus uestibus in conciones aut conciliabula prodire soleat pro suæ dignitatis merito. Cum ergo hoc ipse non dedignetur, ne ipsos quidem liberos eum cultum debere aspernari, qui non minoris scilicet ludicros illos saltãtium conuentus faciant, quàm ipse suos, ubi grauiora & magis seria tractantur negotia. Et hic uidetur fuisse amabilis quidam iocus filiæ ad patrem, nõ sine delitijs & leporibus, quibus mirificè pater sit delectatus. Sed & hoc ipsi placuit, quòd modestè filia nuptias reticuerit, quarum tamen gratia hæc ab ea dici prudens & sagax pater facilè intellexit. Quod indicant sequentia, ubi Poeta dicit, ὁ δὲ πάντα νόει,

---

Sed quando iam rursum domum itura erat,	Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πάλιν οἶκόνδε νέεσθαι,
Iunctis mulis plicatisq; uestibus pulchris,	Ζεύξασ' ἡμιόνους, πτύξασά τε εἵματα καλά,
Tum statim alia excogitauit dea cæsia Minerua,	Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Vt Vlysses excitaretur uideretq; pulchrũ oculis puellã,	Ὡς Ὀδυσεὺς ἔγροιτο, ἴδοι τ' εὐώπιδα κούρην,
Quæ illum ad Phæacum uirorum urbem deduceret.	Ἥ οἱ Φαιήκων ἀνδρῶν πόλιν ἡγήσαιτο.
Pilam deinde iecit ad ancillam regina. (gitem.	Σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλεια·
Ab ancilla quidẽ aberrauit, in profundũ a. incidit gur-	Ἀμφιπόλου μὲν ἅμαρτε, βαθείῃ δ' * ἔμπεσε δίνῃ· γρ. ἔμβαλε
Illa uerò altè clamarunt, ipse excitatur diuus Vlysses.	Αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσαν. ὁ δ' ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Sedens autem deliberabat in mente & in animo,	Ἑζόμενος δ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Heu mihi quorúmnam hominum ad terrã deueni?	Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
An ue hic iniurij & agrestes neq; iusti?	Ἦ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Aut hospitales, & ipsis est meus deorum reuerens?	Ἦε φιλόξεινοι, καί σφι νόος ἐστὶ θεουδής;
Vt me puellarum inuasit fœmineus clamor	Ὥστε με κουράων ἀμφήλυθε θῆλυς ἀϋτή
Nympharũ, quæ habitant montium summos uertices,	Νυμφάων. αἳ ἔχουσ' ὀρέων αἰπεινὰ κάρηνα,
Et fontes fluuiorum, & palustria loca herbosa,	Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ πίσεα ποιήεντα·
An fortassis homines sum prope uocales?	Ἦ νύ που ἀνθρώπων εἰμὶ σχεδὸν αὐδηέντων;
Quin ego ipse experiar atq; uidebo.	Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς πειρήσομαι, ἠδὲ ἴδωμαι.
Sic loquutus arbustis clàm egreditur diuus Vlysses,	Ὣς εἰπὼν θάμνων ὑπεδύσετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ex densa.a. sylua ramum fregit manu crassa,	Ἐκ πυκινῆς δ' ὕλης πτόρθον κλάσε χειρὶ παχείῃ
Folijs ut tegeret circa corpus pudenda uiri.	Φύλλων, ὡς ῥύσαιτο περὶ χροῒ μήδεα φωτός.
Festinabat ire, ueluti leo montanus uiribus fidens,	Βῆ δ' ἴμεν ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, ἀλκὶ πεποιθώς,

Ὅς τ'

Ὅστ' εἶσ' ὑόμενος καὶ ἀήμενος, ἐν δέ οἱ ὄσσε
γρ. βουσὶ μετέρχεται Δαίεται· αὐτὰρ ὁ † βουσὶν ἐπέρχεται ἢ ὀΐεσσιν,
Ἠὲ μετ' ἀγροτέρας ἐλάφους· κέλεται δέ ἑ γαστὴρ
Μήλων πειρήσοντα καὶ ἐς πυκινὸν δόμον ἐλθεῖν·
Ὣς Ὀδυσσεὺς κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισιν ἔμελλε
Μίξεσθαι, γυμνός περ ἐών· χρειὼ γὰρ ἵκανε.
Σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φάνη, κεκακωμένος ἅλμῃ·
Τρέσσαν δ' ἄλλυδις ἄλλη ἐπ' ἠϊόνας προὐχούσας·
Οἴη δ' Ἀλκινόου θυγάτηρ μένε, τῇ γὰρ Ἀθήνη
Θάρσος ἐνὶ φρεσὶ θῆκε, καὶ ἐκ δέος εἵλετο γυίων·
Στῆ δ' ἄντα σχομένη, ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεὺς
Ἢ γούνων λίσσοιτο λαβὼν εὐώπιδα κούρην,
Ἢ αὔτως ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι
Λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἵματα δοίη·
Ὣς ἄρα οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Λίσσεσθαι ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισι,
Μή οἱ γοῦνα λαβόντι χολώσαιτο φρένα κούρη.
Αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον,
Γουνοῦμαί σε ἄνασσα, θεός νύ τις ἢ βροτός ἐσσι.
Εἰ μέν τις θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἀρτέμιδί σε ἔγωγε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
Εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' ἄγχιστα ἐΐσκω·
Εἰ δέ τις ἐσσὶ βροτῶν τοὶ ἐπὶ χθονὶ ναιετάουσι,
Τρισμάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Τρισμάκαρες δὲ κασίγνητοι· μάλα πού σφισι θυμὸς
Αἰὲν ἐϋφροσύνῃσιν ἰαίνεται εἵνεκα σεῖο,
Λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.
Κεῖνος δ' αὖ περὶ κῆρι μακάρτατος ἔξοχον ἄλλων
Ὅς κέ σ' ἐέδνοισι βρίσας οἶκόνδ' ἀγάγηται.
Οὐ γάρ πω τοιοῦτον ἴδον βροτὸν ὀφθαλμοῖσιν,
Οὔτ' ἄνδρ', οὔτε γυναῖκα· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ
Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα·
γρ. [illegible] (Ἦλθον γὰρ καὶ κεῖσε, πολὺς δέ μοι * ἕσπετο λαὸς
Τὴν ὁδὸν ᾗ δὴ ἔμελλεν ἐμοὶ κακὰ κήδε' ἔσεσθαι)
Ὣς δ' αὔτως καὶ κεῖνο ἰδὼν, ἐτεθήπεα θυμῷ
Δήν· ἐπεὶ οὔπω τοῖον ἀνήλυθεν ἐκ δόρυ γαίης·
Ὣς σὲ γύναι ἄγαμαί τε τέθηπά τε, δείδιά τ' αἰνῶς
Γούνων ἅψασθαι. χαλεπὸν δέ με πένθος ἱκάνει.
Χθιζὸς ἐεικοστῷ φύγον ἤματι οἴνοπα πόντον,
Τόφρα δέ μ' αἰεὶ κῦμα φόρει κραιπναί τε θύελλαι
Νήσου ἀπ' ὠγυγίης· νῦν δ' ἐνθάδε κάββαλε δαίμων,
Ὄφρ' ἔτι που καὶ τῇδε πάθω κακόν. οὐ γὰρ ὀΐω
Παύσεσθ'. ἀλλ' ἔτι πολλὰ θεοὶ τελέουσι πάροιθεν.
Ἀλλὰ ἄνασσ' ἐλέαιρε. σὲ γὰρ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἐς πρώτην ἱκόμην· τῶν δ' ἄλλων οὔτινα οἶδα
Ἀνθρώπων οἳ τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν.
Ἄστυ δέ μοι δεῖξον, δὸς δὲ ῥάκος ἀμφιβαλέσθαι,
Εἴ τί που εἴλυμα σπείρων ἔχες ἐνθάδ' ἰοῦσα.
Σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ἄνδρα τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν,
Ἐσθλήν. οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον
γρ. ἔχωσιν Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον † ἔχητον
Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή· πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι,
Χάρματα δ' εὐμενέτῃσι· μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί.

Qui incedit madidus & uentos passus, intus ei oculi
Ardent, caterùm hic ad boues accedit, aut oues:
Aut ad agrestiores ceruos, iubet uerò eum uenter
Pecudes tentaturum, etiam ad densam domum ire:
Ita Vlysses puellas pulchricomas erat
Accessurus, nudus quãuis esset, necessitas enim urgebat:
Horrendè autem ipsis apparuit afflictus salsugine.
Diffugerunt aũt huc atq; illuc per littora prominẽtia.
Sola autem Alcinoi filia constitit, ipsi enim Pallas
Audaciã in mẽte indidit, & metũ exemerat è mẽbris.
Stetit.a.contra ipsum exceptura: hîc cogitabat Vlysses,
An supplicaret genua prendens pulchris oculis puellæ,
Aut temerè uerbis longè stans blandis
Precaretur, si ostenderet ciuitatem & uestes donaret.
Sic sanè ei cogitanti uidebatur satius esse,
Precari uerbis eminus stando blandis,
Ne ei genua prehendenti irasceretur mente puella.
Protenus blandum & astutum dixit sermonem,
Suppliciter te oro ô regina deus siue qs, aut mortalis,
Siquidem deus es qui latum cœlum incolunt,
Artemidi te ego Iouis filiæ magni
Formaq; magnitudineq;, indoleq; q̃ pximè assimulo.
Siue aliquis es hominum, qui supra terram habitant,
Ter beati tibi pater & ueneranda mater,
Ter beati fratres, ualdè nimirum ipsorum animus
Vsq; lætitia perfunditur, tui gratia,
Videntibus tale germen ad choream te euntem.
Porrò rursum ille animo felicissimus præter cæteros,
Quicunq; te sponsalijs onerans, domum duxerit.
Nondum enim talem uidi hominem oculis,
Neq; uirũ neq; mulierẽ: admiratio me tenet aspicientẽ.
Nuper in Delo tale Apollinis iuxta aram,
Palmæ recens germen succrescens uidi.
(Profectus.n.eram illuc multus.a.mihi erat populus
In ea profectione, qua mihi malum infortunium erat)
Sic fortè & illud conspicatus obstupui animo
Diu, quãdoquidẽ nunq̃ tale succreuerat lignũ è terra:
Ita te ô mulier admiror, obstupeo, & uereor uehemẽter
Genua prehendere, difficilis nam me dolor occupat.
Heri uigesimo effugi demum die nigrum pontum.
Interea me usq; fluctus ferebat, & celeres procellæ
Insula ab Ogygia: nunc uerò me huc appulit deus,
Vt adhuc fortasse & hîc patiar malum. non enim puto
Finem facturos, uerùm adhuc multa dij efficiunt antè.
Sed ô regina miserere. ad te.n.miserias multas ꝑpessus
Primam ueni, aliorum autem neminem noui
Hominum, qui hanc urbem & terram incolunt.
Vrbẽ mihi ostende, da.v pannũ ad me circũcingendũ
Si ꝙ fortasse integumentũ lintearũ uestium habes huc
Tibi.v.dij tanta dẽt, quãta animo cõcupiscis (profecta.
Maritum, & familiam, & concordiam præbeant
Bonam. non enim eo quicquam præstantius & melius
Quã cùm cõcordes cõsilijs, rem familiarẽ administrãt
Vir atq; coniunx multos dolores hostibus,
Gaudia autem beneuolis, maximè autem audiunt ipsi.

COMMENTARIVS.

ἡμιόνους θ' ὕπαγον) Nescio an uerum sit, aut pluribus exemplis confirmari possit, dicam tamen quod sentio: uideri mihi priscis illis temporibus, equorum & mulorum diuersum fuisse usum ad currus, ut illi uel ad prælia uel ad certamina tantùm iungerentur.

De

De prælijs exempla uidimus in Iliade, de certaminib. Olympia satis docēt: Scio tamen, ἀπήνην apud Pausaniā Eliacorū 1 bigas dici mulis iunctas, quibus cursu certabatur in Olympijs: sed testis est etiā idem author, mulare certamen non diu durasse, cùm Arcades mulas detestarentur. Quod ad mulos, eorum usum fuisse puto ad uehendum, ad arandum, & ad itinēra conficienda, ut hoc loco: ratione ista, ut puto, quòd securiùs incedant, & uiam rectè gradiantur, ut scribit Columella. Neque ignoro quod Absyrtus notat his uerbis: Equi, inquit, cùm suspicantur uel metuunt aliquid, manifestum est, sic ut insidens cauere sibi queat: asininum uerò pecus & bigenerum (ut muli) rerum conspectu consternabile non satis, uetens in discrimen adfert: ut apud Gesnerum annotatum reperio. Sed ego de firmitate gressus intelligo: nam sic alioqui turbantur interdum equi, ut non liceat insidenti sibi prouidere: quod accidit olim Hippolyto, quem equi ob uisas Phocas perterriti discerpserunt. Sanè cùm hæc iam obseruassem, incidi fortuitò in locum Camerarij, ab eodem Gesnero annotatum, ubi planè mecum sentit, statimq; lætatus sum me nescientem (quod sanctissimè iuro) in tanti uiri sententiam incidisse. Sic ergo ille: Veteres Græciæ & Italiæ populi non equos ad plaustra & uehicula, sed boues aut mulos adiunxēre: & uiatoribus mulis magis quam equis uti tutē. Hæc ille. Quod ego de curribus intelligo. Nā recens est mos mulis insidere ut equis. Sic enim idem alio loco: Mulis superiori ætate uehi cœperunt opulentiores, &c. Quanquam obstare uideatur locus Pausaniæ lib. 5. qui est Eliacorum prior, ubi dicitur, uideri Olympiæ uirgines mulis insidentes duas: quarum altera habenas tenet, altera uerò uelato capite sedet. Nausicaam, inquit Pausanias, Alcinoi filiam esse putant, cum ancilla ad lauacra contendentem. Vel si mauis ipsa Pausaniæ uerba, sic habēt Græcè: παρθένοι δὲ ἐπὶ ἡμιόνων, τὴν μὲν ἔχουσαν ἡνίας, τὴν δὲ ἐπικαλυμμένην καλύμματι ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· Ναυσικᾶν τε νομίζουσιν εἶναι τὴν Ἀλκινόου, καὶ τὴν θεράπαιναν ἐλαυνούσας ἐπὶ τοὺς πλυνούς. Atqui, inquit Gesnerus, Nausicaa apud Homerū Odys. 3. (malè pro 5.) nō mulis, sed apenæ uehiculo, quod a binis mulis trahitur, insidet. Hoc quidē ille rectè, idq; cū uideres, ni fallor, Romulus Amasæus, Pausaniæ Interpres sic uertit: Iam uerò insidentes cisio, uirgines duas, &c. Est aūt cisium, genus uehiculi ἀμάξης. Mentem nimirum authoris sequutus, non uerba: nam ἐπὶ ἡμιόνων non est cisio, sed mulis insidere. Posuit ergo synecdochicè ἡμιόνους pro toto curru, qui à mulis traheretur, accipere: id est, pro ἡμιονικοῦ ζεύγους, quam propriè Rhedam appellari, nōnulli à Latinis putant. Sic etiā intelligendus est ex hoc eodem loco Plinius lib. 35. cap. 9. ubi sic scribit: Protogenes Rhodius pinxit Athenis nobilē Paralum & Hemionida (sic enim correxit Hermolaus Barbarus) quam quidam Nausicaam uocant. Vbi tamen Barbarus dicit, post citatum locum Pausaniæ, inde ortum ut uirgines in iumentis siue mulis sedentes, hemionidas uocarent artifices. Quod nescio an tolerandum sit. nam Hemionides etiam dici possunt, quæ curru mulari uehuntur: fatendum debens, nisi Homeri nostri Manibus sumus iniurij, à quo illud de Nausicaa primùm intelleximus.

ἀσκῷ ἐν αἰγείῳ) Vt farinam utribus cōcludebant, quemadmodum lib. 2. anteā uidimus: sic etiam uinum, ut hic uidere licet. Quod apud meos populares adhuc seruatur, & in quibusdam Hispaniæ regionibus, quantum mihi obseruare illarum uicino licuit. Sed & oleum ijsdem continent: hic uerò in aurea lecytho, quod est propriè uas olearium. Vnde prouerbium, Non est oleum in lecytho, ut alias dicemus.

ὑγρὸν ἔλαιον) Cur Homerus alijs liquoribus peculiaria epitheta tribuat, solum oleum humidum appellet, explicat Plut. Sympos. lib. 6. quæst. 9. satis copiosè. Sed ego rem contraham. Oleum humidum dicitur potissimum, quod nihil aridi in se admixtum habes, quod ex eius partium læuore constat, qui æquabilitatē illius demonstrat, cùm mixtus alijs sibi semper cōsentias, contra naturam aliorum humorum: Deinde oculis præbet lucidissimi speculi uicem. Præterea si moueatur, nullum sonitum edit, quod proprium est puri humidi. Item respuit omnem mixtionem, cùm sit spississimū. Sed hæc est maxima illius humiditatis nota, quòd quātumuis exigua eius guttula latissimè distrahitur & diffunditur, ut licet uidere in corpore, si illud ungas: & in ueste, in quam oleū, cùm summè sit tenue & humidum, intimè penetrat, unde olei maculas nō est uulgaris negotij abstergere, cum alij liquores, ut lac, mel, uinum, aqua, &c facilius eximantur.

ἡ δ' ἐλάαν μάστιγι) Aurigandi munus non solùm uiris, sed etiam mulieribus apud Homerum tribuitur.

καὶ ἐς φόρεον μέλαν ὕδωρ) Apud Plutarchum Symp. lib. 1. quæst. 9. Themistocles quidam quærit, cur Homerus Nausicaam in flumine uestimenta lauantem, non in mari, quamuis uicino scripserit? Sic ergo respondebat Theon ex Aristotele (Prob. sect. 23.) Mare multum habet admixtum asperæ & terrestris materiæ, atque id eius salsitudinem facit. Hinc etiam magis mare natātes sustollit, & pōdera sustinet: cùm aqua dulcis ex leuitate & infirmitate cedat oneri. est enim liquida & pura. Quarepropter subtilitatem subit, penetransq; magis quàm marina eluit maculas. Sed Plutarchus hæc probabilia tantùm esse dicit, minusq; uera. Video enim (inquit) cinere quoque & lapidibus, ac puluere frequenter densari aquam solere, quòd terrestria asperitate sua extergere sordes ualeant: cū aqua id per se ob tenuitatem & imbecillitatem suam non perinde queat præstare. Crassitudinem igitur maris parum rectè dixit in causa esse, ut quod præterquam quia non est purum, etiam præditum est acore. Etenim hic meatus distringendo & recludendo illuuiem detrahit. Quandoquidem quicquid pingue est, idem difficile eluitur, & labem inducit. Est autem oleosum mare: quæ causa fuerit potissima, cur minus probè mundet. Nam pingue hoc esse, uel ipse testatur Aristoteles: siquidem sal quoque unguentius, & lucernas melius efficit ardentes. Marina etiam flammis aspersa una inflammatur, nullaq; aqua perinde ac marina incenditur. Ideoq; mea quidem sententia, est calidissima: uerùm tamen alia quoque ratione. Nam lotionis cōsummatio, exiccatio est. atque ut quodcunque est siccissimum, ita purissimum apparet. Debet autem humor, quo quid lauatur, cum sordibus profluere, sicut unà cum morbo ueratrum excedit. Atque aquam dulcem quidem sol propter leuitatem facilè extrahit: salsa uerò meatibus inhærescentia ob scabritiem ægrè arescunt. Cui respondens Theon: Nihil ad rem, inquit, quippe eodem in libro refert Aristoteles, qui in mari lauerunt, eos maturius, quàm qui aqua dulci sunt usi, siccari, si in sole steterint. Quod cùm fateatur Plutarchus, tamen secundū Homerum statuit, qui Vlyssem aspectu horrendum proponit, quòd unda marina esset deformatus: quam ut abstergat, descendit in fluuium, ubi sordes illas ex spuma contractas abluit, ut posteà uidebimus. Itaque uerum est quidem illud quod Aristoteles dicit, è mari exeuntes, si in sole apricentur, celeriter exiccari: nam id quod tenuissimum & leuissimum est, id discutit æstus: sed tamen ipsum salsum & asperum relinquitur incubans corporibus, eisq; adhæret salsa concretio, quoad aqua potabili & dulci eam abluerint. Habes, lector, enodatū problema, ex Plutarchi mente. Sed mihi adhuc restat scrupulus, quem qui euellet, erit mihi pro altero Oedipode. Memini nos in Iliade sæpius obseruasse, uti heroas lauacro maris, eiusq; rei causas ex Athenæi libro primo reddidimus. Nūc uerò quæro, cur aqua dulci lauetur Nausicaa, non marina, cùm tamen illi adeò uicina esset? Siquis me ἀπορητικὸν appelles, is Plutarchum quoque in idem album referat. Notari autem nolo, quanta fuerit prisci illius sæculi simplicitas, cùm ipsa Regis filia uestes lauandi officium exerceat, quod apud nos seruile existimatur, ideoque in Regijs id munus infimæ conditionis hominibus demandatur. Deinde obseruetur etiam modus lauandi calcando, quod hodie manibus aut bacillis crassiusculis & latiusculis, quibus uestimenta tunduntur, fieri consueuit.

σφαίρῃ) Ex hoc loco duo colligi possunt. primòm, antiquum esse pilæ ludum, quod sphæristerium uocat Lampridius: deinde, quod hodie indecorum foret, non solùm uiris, sed etiam fœminis fuisse communem, quod postremum etiam Athenæus lib. 1. annotauit. De primo, potest quæri, quis huius sphæristerij sit author. Rhodiginus Lect. antiq. lib. 10. cap. 14. Quod de pila diximus, inquit, sciendum porrò eius inuentionem Nausicææ contribui ab Agallide Corcyrea (sic enim lego, cùm uitiosè apud eū impressum sit Cocyrra) grammatica, in Sicyonios id referente Dicæarcho: alijs uerò in Lacedæmonios, quibus & gymnasia ascribuntur primis, &c. Initio capitis dixit aliquot ex Græcia memoriæ mandasse (puto eum intelligere Herodotum) Lydos eum ludum excogitasse. Vtut sit, ludus ille celebris factus est ipsius Iulij Cæsaris, Octauij Augusti, Scæuulæ Iureconsulti, aliorumq;, qui exercendi corporis & recreandi animi gratia eo usi feruntur. Porrò apud Romanos fuit frequens in campo Martio: eratq; pila altera paganica, altera trigonalis, in qua sinistræ usus præcipuus traditur. Namque illius impulsu magis quam dextræ ludus agebatur, cuius erat usus uel maximè in corporis motu & agilitate, ut sciret aptè pilam iacere atque excipere, modò incurrere, modò recurrere, ut scribit Alexander Genial. dierum lib. 3. cap. 21.

οἵη δ' Ἄρτεμις) Virgini Dianæ uirginem Nausicaam non ineptè comparat: sed præcipuus illius finis est ad Nausicaæ supereminentiam (ut ita loquar) & proceritatem, quā ancillas suas excellebat, significandam. Itaque tota uis comparationis in eo est uersu, πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα. Porrò locus iste olim à Grammaticis commendatus est etiam supra Virgilium, qui illum æmulatus est. Vide Gellium lib. 9. cap. 9. Scaligerum, qui pro Virgilio tanquam pro aris & focis pugnat, Poëtices libro quinto, qui & Criticus appellatur.

Hūc.a.rursus Nausicaa albis ulnis cōtra alloquuta	Τὴν δ' αὖ Ναυσικάα λευκώλενος ἀντίον ηὔδα

Ξεῖν'

Ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλησιν ἑκάστῳ·
γρ. τόγ' Καί που σοὶ * τάδ' ἔδωκε, σὲ δὲ χρὴ τετλάμεν ἔμπης·
Νῦν δ' ἐπεὶ ἡμετέρην τε πόλιν καὶ γαῖαν ἱκάνεις,
Οὔτ' οὖν ἐσθῆτος δευήσεαι, οὔτε τευ ἄλλου
Ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα.
Ἄστυ δέ τοι δείξω, ἐρέω δέ τοι οὔνομα λαῶν.
Φαίηκες μὲν τήνδε πόλιν καὶ γαῖαν ἔχουσιν·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Τοῦ δ' ἐκ Φαιήκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι κέλευσε,
Στῆτέ μοι ἀμφίπολοι· πόσε φεύγετε φῶτα ἰδοῦσαι;
Ἦ μή πού τινα δυσμενέων φάσθ' ἔμμεναι ἀνδρῶν;
Οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ διερὸς βροτὸς, οὐδὲ γένηται,
Ὅς κεν Φαιήκων ἀνδρῶν ἐς γαῖαν ἵκηται
Δηϊοτῆτα φέρων· μάλα γὰρ φίλοι ἀθανάτοισιν.
Οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
γρ. βροτὸς Ἔσχατοι, οὐδέ τις ἄμμι † βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος.
Ἀλλ' ὅδε τις δύστηνος ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνει·
Τὸν νῦν χρὴ κομέειν· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε, δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε·
Λούσατέ τ' ἐν ποταμῷ, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο.
γρ. δ' ἵσταντο Ὣς ἔφαθ'· αἱ † δ' ἔσταν τε, καὶ ἀλλήλοισι † κέλευσαν.
γρ. κέλευον γρ. Ὀδυσσῆα εἷσαν Κὰδ δ' ἄρ' * Ὀδυσσῆ' εἷσαν ἐπὶ σκέπας, ὡς ἐκέλευσε
Ναυσικάα θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Πὰρ δ' ἄρα οἱ φᾶρός τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔθηκαν.
Δῶκαν δὲ χρυσέῃ ἐν ληκύθῳ ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἤνωγον δ' ἄρα μιν λοῦσθαι ποταμοῖο ῥοῇσι.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισι μετηύδα δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφίπολοι στῆθ' οὕτω ἀπόπροθεν, ὄφρ' ἐγὼ αὐτὸς
Ἅλμην ὤμοιιν ἀπολούσομαι, ἀμφὶ δ' ἐλαίῳ
Χρίσομαι· ἦ γὰρ δηρὸν ἀπὸ χροός ἐστιν ἀλοιφή·
Ἄντην δ' οὐκ ἂν ἔγωγε λοέσσομαι· αἰδέομαι γὰρ
Γυμνοῦσθαι, κούρῃσιν ἐϋπλοκάμοισι μετελθών.
Ὣς ἔφαθ'· αἱ δ' ἀπάνευθεν ἴσαν, εἶπον δ' ἄρα κούρῃ.
Αὐτὰρ ὁ ἐκ ποταμοῦ χρόα νίζετο δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἅλμην, ἥ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους.
Ἐκ κεφαλῆς δ' ἔσμηχεν ἁλὸς χνόον ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα λοέσσατο καὶ λίπ' ἄλειψεν,
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαθ' ἅ οἱ πόρε παρθένος ἀδμής.
Τὸν μὲν Ἀθηναίη θῆκεν Διὸς ἐκγεγαυῖα
Μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει·
Ὣς ἄρα τῷ κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων· θηεῖτο δὲ κούρη.
Δή ῥα τότ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα,
Κλῦτέ μοι ἀμφίπολοι λευκώλενοι, ὄφρά τι εἴπω·
Οὐ πάντων ἀέκητι θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
Φαιήκεσσ' ὅδ' ἀνὴρ ἐπιμίσγεται ἀντιθέοισι.
Πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη

Hoſpes quãdoquidẽ nõ ignauo, nec ſtulto ſimilis es uiro,
Iupiter ipſe diſtribuit felicitatẽ Olympius hominibus
Bonis atq; malis prout uult, uuicuiq;. (cius
Et fortaſſe tibi iſthac dedit: te.a.oportet pati nihilo ſe-
Nunc, poſtquam ad noſtram & terrã & urbem uenis,
Neq; ueſtium indigebis, neq; alicuius alterius rei
Earum quæ decent ſupplicem, miſerum occurrentem.
Vrbem autem tibi oſtendam & dicã nomen populorũ.
Phæaces hanc urbem, & terram habitant,
Sum autem ego filia magnanimi Alcinoi, (tia.
Huius inter Phæaces ſupereminet. & imperiũ, & potẽ-
Dixit ſanè & ancillis pulchricomis imperauit.
Siſtite gradum mihi ancillæ, quò fugitis uirũ intuitæ?
An ſcilicet aliquem hoſtium putatis eſſe uirorum?
Non eſt hic uir humidus homo, neq; eſſe poſſit,
Qui Phæacum ad terram ueniat
Hoſtilia inferẽs: ualde enim chari ſunt immortalibus.
Habitamus præterea ſeorſum undoſo in mari
Extremi, neq; aliquis nobiſcũ homo commerciũ habet
Verùm hic aliquis infelix errans huc uenit. (alius.
Quem nunc oportet curare, à Ioue.n. ſunt omnes
Hoſpites & egeni, donũ.a. quantũuis exiguũ gratũ ta-
Quare date ancillæ hoſpiti cibũ & potum, (men eſt.
Et lauate in fluuio, ubi defenſio eſt à uento.
Sic ait, illæ uerò ſtabant, & ſe mutuò hortabantur.
Vlyſſẽ collocarunt ſub umbraculo, quẽadmodũ iuſſerat
Nauſicaa filia magnanimi Alcinoi,
Prope ipſum pallium & tunicam ueſteſq; appoſuerunt.
Dederunt uerò ei aurea in ampulla liquidum oleum.
Iuſſerunt deinde ut ſe ablueret in fluuij fluento.
At tum ancillas alloquutus eſt diuus Vlyſſes,
Ancillæ ſtate ſic paululum ſeorſum, ut ego ipſe
Salſuginem ab humeris abluam, circum autem oleo
Inungam, iam enim diu à corpore eſt unctio:
Coràm uerò non ego lauero, uereor enim
Nudari inter puellas pulchricomas uerſans.
Sic ait, illæ ſeorſum abibant, referebant autẽ puellæ.
Cæterũ ipſe ex flumine à corpore lauabat diuus Vlyſſes
Salſuginẽ, quæ ei dorſum et latos accingebat humeros,
E capite autem eluit maris ſordes indomiti.
Cæterùm poſtquam omnia abluiſſet, & oleo inũxiſſet,
Veſteſq; induiſſet quas illi præbuerat uirgo intacta:
Hunc quidem Minerua reddidit ex Ioue nata,
Maioremq; aſpectu, & ſpiſſiorem: à capite uerò
Criſpas demiſit comas hyacinthino flori ſimiles.
Quemadmodũ cùm quis aurũ circũfudit argento uir
Solers, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnifariam, glorioſa uerò opera perfecit:
Sic huic infudit gratiam capitiq; & humeris.
Conſedit deinde ſeorſum incedens ad littus maris:
Pulchritudine & gratia reſplendens, admirabatur.a.
Tunc ad ancillas pulchricomas loquebatur, (puella.
Audite me ancillæ pulchris lacertis, ut aliquid dicã.
Non omnibus inuitis dijs qui cœlum tenent,
Ad Phæacas hic uir peruenit diuinus.
Nam antea mihi nihili uidebatur eſſe,
Nunc uerò dijs ſimilis, qui cœlum latum inhabitant,
Vtinam mihi talis maritus uocatus eſſet

Hic

Hic habitans, & ipsi placeret hic manere.
Sed date ancillæ hospiti cibum potumque.
Sic ait, illæ sanè hanc diligenter audiuerũt & paruerunt,
Vlyssi uerò apposuerunt cibumque, potumque.
Profectò ipse bibebat, & edebat prudens diuus Vlysses
Rapaciter, diu enim cibum non gustauerat.
Cæterùm Nausicaa albis lacertis aliud commenta est:
Vestes certè plicatas posuit pulchrum in currum
Iungens mulos fortibus ungulis, conscẽdit autem ipsa,
Adhortata Vlyssem, uerbumque dixit & elocuta est,
Surge nunc hospes ad urbem ire, ut te mittam
Patris mei ad domum prudentis, ubi te puto
Omnes Phæaces uisurũ esse, quotquot optimates sunt.
Sed omnino sic facito, (uideris. n. mihi nõ parũ sapere)
Donec quidem per agros iuerimus & opera hominum,
Tamdiu cum ancillis post mulos & currum
Celeriter uenito, ego uerò uiam præibo.
Cæterũ postq̃ ad urbẽ conscenderimus, circa quã turres
Altæ, pulcher autem portus ab utroque latere urbis,
Arctus autẽ introitus, naues per uiam utrinque agitatæ
Subducuntur, omnibus enim statio est unicuique.
Ibi uerò ipsis forũ est pulchrum Neptuni circa tẽplum
Ingentibus lapidibus excisis locatum.
Ibi uerò nauium armamenta nigrarum curant
Rudentes & spiras, & poliunt remos.
Non enim Phæacibus curæ est arcus neque pharetra,
Sed mali & remi nauium, & naues æquatæ,
Quibus freti, penetrant spumosum mare.
Horum euito famam amaram, ne quis à tergo
Obtrectet (ualdè enim sunt superbi uulgò)
Et fortassis quis sic diceret malignior obuiam factus,
Quis ille qui Nausicaam sequitur pulcherque magnusque
Hospes? ubi illum nacta est? maritus certè erit ipsi,
Aut alicubi errantem benignè tractauit sua naui
Ex uiris externis. nam nulli propè sunt huiusmodi,
Aut quispiam supplicãti multùm exoptatus deus adest
E cælo delapsus, habebit uerò ipsum dies omnes.
Rectè fecit si ipsa obambulans maritum inuenit
Aliundè, certè hos spreuit in populo
Phæacas, qui ipsam ambiunt multi & nobiles.
Sic dicent, mihi uerò hæc probra essent.
Atque alij succenserem quæcunque talia faceret,
Quæ inuitis charis patre & matre uiuentibus
Viris miscetur, priusquam palàm nuptiæ aduenissent,
Hospes autem tu sic mecum audi sermonẽ, ut celerrimè
Deductionem & reditum assequaris à patre meo.
Inueniemus pulchrum lucum Palladis prope uiam
Ex populis, fons autem effluit, circa nemus a. pratum.
Ibi uerò patris mei & prædium & florentes horti
Tantum ab urbe, quantum auditur clamans,
Ibi desidens præstolare aliquandiu, donec nos
Ad urbem uenerimus, & peruenerimus ad ædes patris.
Cæterùm postquam nos speraueris ad ædes peruenisse,
Tum Phæacum eas ad urbem, atque require
Aedes patris mei magnanimi Alcinoi.
Faciles cognitu sunt, & si puer ducere posset
Infans, neque ullo pacto similes illis sunt
Aedes Phæacum, qualis domus Alcinoi

Ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἅδοι αὐτόθι μίμνειν.
Ἀλλὰ δότ' ἀμφίπολοι ξείνῳ βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο,
Πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆι θέσαν βρῶσίν τε πόσιν τε.
Ἤτοι ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἁρπαλέως· δηρὸν γὰρ ἐδητύος ἦεν ἄπαστος.
Αὐτὰρ Ναυσικάα λευκώλενος ἄλλ' ἐνόησεν·
Εἵματ' ἄρα πτύξασα τίθει καλῆς ἐπ' ἀπήνης,
Ζεῦξεν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας· ἂν δ' ἔβη αὐτή·
Ὤτρυνεν δ' Ὀδυσῆα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὄρσεο δὴ νῦν ξεῖνε πόλινδ' ἴμεν, ὄφρα σε πέμψω
Πατρὸς ἐμοῦ πρὸς δῶμα δαΐφρονος· ἔνθά σε φημὶ
Πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσσοι ἄριστοι.
Ἀλλὰ μάλ' ὧδ' ἔρδειν (δοκέεις δέ μοι οὐκ ἀπινύσσειν)
Ὄφρ' ἂν μέν κ' ἀγροὺς ἴομεν καὶ ἔργ' ἀνθρώπων,
Τόφρα σὺν ἀμφιπόλοισι μεθ' ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν
Καρπαλίμως ἔρχεσθαι, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω·
Αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήσομεν, ἣν πέρι πύργος
Ὑψηλός, καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόληος,
Λεπτὴ δ' εἰσίθμη· νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
Εἰρύαται· πᾶσιν γὰρ ἐπίστιόν ἐστιν ἑκάστῳ·
Ἔνθα δέ τε σφ' ἀγορή, καλὸν Ποσιδήϊον ἀμφίς,
Ῥυτοῖσιν λάεσσι κατωρυχέεσσ' ἀραρυῖα.
Ἔνθα δὲ νηῶν ὅπλα μελαινάων ἀλέγουσι,
Πείσματα καὶ * σπεῖρα, καὶ ἀποξύνουσιν ἐρετμά. γ. σπεῖρας
Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιός, οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι,
Ἧσιν ἀγαλλόμενοι πολιὴν περόωσι θάλασσαν·
Τῶν ἀλεείνω φῆμιν ἀδευκέα, μή τις ὀπίσσω
Μωμεύῃ (μάλα δ' εἰσὶν ὑπερφίαλοι κατὰ δῆμον)
Καί νύ τις ὧδ' εἴπῃσι κακώτερος ἀντιβολήσας,
Τίς δ' ὅδε Ναυσικάᾳ ἕπεται καλός τε μέγας τε
Ξεῖνος; ποῦ δέ μιν εὗρε; πόσις νύ οἱ ἔσσεται αὐτῇ.
Ἤ τινά που πλαγχθέντα κομίσσατο ἧς ἀπὸ νηὸς,
Ἀνδρῶν τηλεδαπῶν· ἐπεὶ οὔ τινες ἐγγύθεν εἰσίν·
Ἤ τίς οἱ εὐξαμένῃ πολυάρητος θεὸς ἦλθεν,
Οὐρανόθεν καταβάς· ἕξει δέ μιν ἤματα πάντα.
Βέλτερον εἰ κ' αὐτή περ ἐποιχομένη πόσιν εὗρεν
Ἄλλοθεν. ἦ γὰρ τούσδε γ' ἀτιμάζει κατὰ δῆμον
Φαίηκας, τοί μιν μνῶνται πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Ὣς ἐρέουσιν, ἐμοὶ * δέ κ' ὀνείδεα ταῦτα γένοιτο· γ. δ' αὖ ἐν.
Καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ ἥτις τοιαῦτά γε ῥέζοι,
Ἥ τ' ἀέκητι φίλων πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων
Ἀνδράσι μίσγηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.
Ξεῖνε, σὺ δ' ὧδ' ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα τάχιστα
Πομπῆς καὶ νόστοιο τύχῃς παρὰ πατρὸς ἐμοῖο.
Δήομεν ἀγλαὸν ἄλσος Ἀθήνης ἄγχι κελεύθου
Αἰγείρων· ἐν δὲ κρήνη νάει, ἀμφὶ δὲ λειμών.
Ἐνθάδε πατρὸς ἐμοῦ τέμενος τεθαλυῖά τ' ἀλωή,
Τόσσον ἀπὸ πτόλιος ὅσσον τε γέγωνε βοήσας·
Ἔνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον εἰσόκεν ἡμεῖς
Ἄστυδε ἔλθωμεν, καὶ ἱκώμεθα δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἡμέας ἔλπῃ ποτὶ δώματ' ἀφῖχθαι,
Καὶ τότε Φαιήκων ἴμεν ἐς πόλιν, ἠδ' ἐρέεσθαι
Δώματα πατρὸς ἐμοῦ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.
Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστί, καὶ ἂν πάϊς ἡγήσαιτο
Νήπιος· οὐ μὲν γάρ τι ἐοικότα τοῖσι τέτυκται
Δώματα Φαιήκων, οἷος δόμος Ἀλκινόοιο

κεκεύθωσι

Ἥρωος. ἀλλ' ὁπότ' ἄν σε δόμοι * κεκύθωσι καὶ αὐλή,
Ὦκα μάλ' ἐκ μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἂν ἵκηαι
Μητέρ' ἐμήν. ἡ δ' ἧσται ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Ἠλάκατα στρωφῶσ' ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι,
Κίονι κεκλιμένη, δμωαὶ δέ οἱ εἵατ' ὄπισθεν.
Ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῖο θρόνος ποτικέκλιται αὐτῇ,
Τῷ ὅγε οἰνοποτάζει ἐφήμενος, ἀθάνατος ὥς·
Τὸν παραμειψάμενος, μητρὸς περὶ γούνασι χεῖρας
Βάλλειν ἡμετέρης, ἵνα νόστιμον ἦμαρ ἴδηαι
Χαίρων καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐσσί.
Εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἄρα φωνήσασ', ἵμασεν μάστιγι φαεινῇ
Ἡμιόνους. αἱ δ' ὦκα λίπον ποταμοῖο ῥέεθρα·
Αἱ δ' εὖ μὲν τρώχων, εὖ δὲ πλίσσοντο πόδεσσιν.
Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοὶ
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε· νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην·
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο
Ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσεύς·
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Κλῦθί μοι Αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη,
Νῦν δή περ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔποτ' ἄκουσας
Ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.
Δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
Αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίον· αἴδετο γάρ ῥα
Πατροκασίγνητον. ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ, πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

Herois, sed postquam te ædes celauerint & aula,
Quã celeriter ex regia domo ulterius perge, ut peruenias
Ad matrẽ meã, hæc aũt sedet ad focũ in ignis splendore
Pensum uersans purpureum, mirabile uisu,
Columna recumbens, ancillæ uerò sedent pone illam.
Hic uerò patris mei solium uergit ad eam,
Quo ille uino indulgens insidet uelut deus.
Quod ubi præterieris, matris ad genua manus
Extende nostra, ut reditionis diem uideas
Gaudens statim: etiamsi ualdè procul hinc es.
Siquidem tibi illa utiq; bene uolet in animo,
Spes tibi deinde amicosq; uidere & peruenire
Domũ ad pulchrè ædificatã, et tuã in patriam terram.
Sic loquuta flagellauit flagello lucido
Mulos, hi uerò celeriter reliquerunt fluuij fluenta:
Illi scitè quidẽ currebant, & pulchrè penetrabãt pedib.
Illa aũt bene gubernabat, quo simul sequerẽtur pedites
Ancillæ Vlyssesq;, arte uerò impetit flagellum.
Occidit. a. sol, & illi inclytum ad nemus peruenerunt,
Sacrum Palladi, ubi consedit diuus Vlysses.
Statim deinde supplicauit Iouis filiæ magnanimi:
Audi me à capra nutriti Iouis filia indomita,
Nunc sanè me exaudi, quoniã antea nunq̃ exaudiuisti
Iactatum, quando me iactabat inclytus Neptunus.
Da me ad Phæacas gratum uenire atq; miserabilem.
Sic ait supplicans, hunc. a. audiuit Pallas Minerua,
Ipsi uerò neutiquã apparebat palàm, uerebatur enim
Patruum, is uerò uehementer irascebatur
Diuino Vlyssi antequam suam ad terram ueniret.

COMMENTARIVS.

αἱ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσαν) Hic clamor respectu Nausicaæ fuit fortuitus, hoc est, non spectauit ullum alium finem, quàm simpliciter proiectam in fluuium pilam, ut fieri solet in re simili. Sed quoad Mineruam, aliter se habet. Illa enim dicitur hoc excogitasse, ut eo clamore exaudito Vlysses excitaretur. Itaque uidetur mihi intellexisse Poeta, ne rem quidem minimam sine Numinis prouidentia contingere, quæ aliud decernit per humanas actiones, quàm ipsi homines moliantur aut cogitent. Hinc perspicuè uidemus, quod commodiore loco docent Theologi, fortunam in rebus humanis dici non posse, nisi hominum ratione: qui cum præter deliberationes suas aliquid uident fieri, illud casui tribuunt, quia consilio præcedente non accidat. Numinis autem respectu nihil improuisum, aut sine causa & sine certo euenit. Quod hoc exemplo satis docet Homerus. Sed & Vlyssis ratione idem est existimandũ, quod Nausicaæ. Nam cùm ipse ad clamorem excitetur, fortuitum eum esse putat, quia ille non præuiderat aut sciebat, an hoc Mineruę in commodum suum excogitasset.

βῆ δ' ἴμεν ὥστε λέων) Quanti Vlyssem suum Homerus faciat, hinc uidere est: nam neque etiam nudum & calamitosum contemnit, cùm eum nihilò secius leoni generoso animali comparet. quasi dicat: Licet ille in has angustias paupertatis atque adeò nuditatis detrusus sit, tamen restat & remanet idem Vlysses, qualis olim fuit, cùm prosperiore fortuna uteretur. Hic est ergo ille qui Troiã euertit, fortissimus & prudentissimus heros, qui nunc exaudito clamore Nausicaæ expergiscitur, proditq; ex arbustis exploraturus, unde uox illa promanarit.

τρέσσαν δ' ἄλλυδις) Eustathius in hunc locum, *πλάττει δὲ τοῦτο Ὅμηρος κατὰ τὸ εἰκός* [illegible] id est. Fingit autem hæc Homerus secundum decorum. Omnis enim iuuentus propter imperitiam timida: sed muliebris magis, maximè uero quæ in luxu uiuunt, propter insuetudinem uel insolentiam perterrefiunt. Nausicaa autem remansisse dicitur, quod mirum esset, cur pudor etiam uirgineus hunc postulare uideretur, ut nudo uiso homine, illa quoque cum reliquis effugeret: ideò præstruit, hoc non sine diuina aliqua ope factum, qua timiditatem muliebrem exuit. sic enim fieri oportuit, ut illa remanens commodius Vlyssi auxiliaretur.

ὡς ἄρα οἱ φρονέοντι) Nesciebat Vlysses audaciorem factam Nausicaam à Minerua, ideò ueritus ne nudus propiùs accedendo uirginem perterreret, quæ uerecundiæ gratia illum foret euitatura, eminus stare honestius existimauit. uel potius de se ipso uerecundatus est Vlysses, puduitq;, ita nudum uideri. Porrò utramque rationem coniungendam esse arbitror, prima quidem à Poeta exprimitur in eo uersu, *μή οἱ γοῦνα λαβόντα χολώσαιτο φρένα κούρη*: altera ex ijs colligi potest, quæ superius dicta sunt, Vlyssem nimirum folijs arborum pudenda sua texisse: quod argumentum est ueri & genuini pudoris in heroë. Est autem pars illa in homine, quæ plus quã ceteræ tegi postulat, quod omnibus à Deo inditum est.

μειλίχιον καὶ κερδαλέον) Rationem horum uocabulorũ explicat rectè Eustathius his uerbis: [illegible] &c. Sed nos hæc sigillatim in sequentibus explanabimus.

γουνοῦμαι) Cùm hanc Vlyssis orationem *μειλίχιον* & *κερδαλέον* appellet, sciendum est, ex hac parte quæ prooemiũ illius est, dici *μειλίχιον*. Multis enim uarijsq; laudibus Nausicaam delinit ac demulcet miro quodam artificio, ut non frustrà eloquentissimus fingatur, ut est Iliadis lib. 3. ubi dicitur ex pectore emittere *ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν*. Primùm igitur ancipiti reuerentia illã affatur: ancipiti dico, quia dubitat an Dea sit an mortalis quædam fœmina. Quicquid autem fuerit, tanti se eam facere testatur, ut nec discernas quod illi potiùs optandum fuisset. Nam si Dea est, non eam in uulgus infimum aut ignobile Dearũ reponit, quales sunt, putà Nymphæ aut Orestiades aut Naiades (ex quarum numero ut esset, uidebatur docere locus tum montosus tum fluuiatilis) sed eam Dianæ Iouis filiæ comparat. Qua comparatione quãtum illi tribuerit, facilè quiuis iudicare potest: nam & ipsemet Poeta paulò antè eadem est usus. Vt ei autem similis uideretur, faciebant forma proceritas & elegantia corporis (sic enim *φυὴν* hoc loco accipio) quibus illam planè referebat. Sin mortalis est fœmina, parentes & cognatos felicissimos prædicat, quibus datum sit tam elegantem præstantemque uirginem in choreas progredientem intueri: sed (quòd rem gratam se ipsi facturum censuit, uel ita res tulit, ut

lit,ut quæ de nuptijs cogitaret,ab ignoto homine earum felicitatem audiret,quod plenius paulò pòst uidebitis)sed, inquam,lon gè omnium felicissimum iactat eum,cui ipsa despondebitur. Quia uidelicet tam speciosa & egregia uirgo non potest uiro non esse gratissima: & tum id soleat quasi bonum aliquod à uiris exoptari,cui hoc contigerit, oportet felicem existimari,qui optato potiatur. Tum exaggerat illius laudes,primùm,cùm dicit se nunquam talem animaduertisse hominē,quod,quasi genus,in suas deinde species partitur uirum & mulierem:de hac si dixisset,tantum res uidebatur minus mirabilis: ubi uerò etiam eam uiris anteponit,maximam encomij facultatem in eo collocasse uidetur, cùm inferius uirili genere muliebre censetur, si potissimùm paria de singulis constituantur. Sed in laudando mediocritatis leges esse uiolandas censuit Orator noster,ubi maximè ex eius personæ, ad quam oratio dirigitur,beneuolentia commodorum suorum ratio pendet. Nihil ergo par aut simile,Vlysse, huic uirgini reperias? Immò uerò. Quidnam? Rarum aliquid & inusitatum,proinde etiam admiratione dignum,cui appositè raram hanc uirginem comparat,non quidem ipsius rei respectu solùm,sed etiam ipsius raritatis. Quantumuis enim uile quippiam fuerit,modò rarum,facile in se habet quo plurimi censeatur,adeò ut etiam preciosissimis,sed cōmunibus & uulgaribus tamen rebus anteponatur. Quid uerò tandem est rarum illud, quod tantoperè Vlysse admiratus est? Palmæ germē, quod uidit in Delo ad aram Apollinis succrescere, quale nimirum nunquam antea è terra succreuerat. Qua de re infrà. Tandem artificiosè cum uerecundia & timore in petitionē humanitatis descendit, præmittitque narrationem compendiosam præsentis suæ calamitatis. Petit denique duo. primùm, ut urbem m Nausicaa significet: deinde,ut leuiusculis uestibus induat,in cuius beneficij gratiam egregium pro illa uotum profundit.

φοίνικος νέον ἔρνος)Quid hunc surculum palmæ tantoperè sit demiratus Vlysses,mirum uideri potest & cur paulò pòst dicat, talem nunquam è terra succreuisse. Mihi sanè ratio nulla succurrit, cur hoc factum existimem, nisi intelligamus palmulam illam primam esse,quæ ab hominibus illic cognita sit & animaduersa,& alibi nusquam uisam? Id tamen mihi non persuadeo. Nam Herodoto teste, Delus insula, quæ Plote ab eo appellatur,arboribus illis ferax est. Quid ergo? Speciem tantum huius palmæ raram fuisse ab Vlysse existimatam, ut solet arbor arbori præstare. Rhodiginus autē Lect. antiq.lib.5.cap.6. generaliter de omni palma accepit, his uerbis. Inest omnino arbori eiusmodi decor non ingratus, quando Poetarum princeps puellæ Phæaciæ uenustatem palmæ ramo assimulare sibi Homerus permiserit. Propterea fuēre qui ita arbitrarentur,in certaminibus sacris uarias quidem singillatim coronas dari,uniuersim tamen ex palma solenni quodam more consecrari, una ea de causa. Hæc ille. Ego uerò non nego,in genere palmam speciosam esse arborem,cùm tamē de hac una,quæ in Delo ad Apollinis aram fuit,loquitur, quiddam magis peculiare in hac imaginor. Qualem etiam oportuit fuisse eam quæ Latonam parientem sustinuerit, ut in Hymno Apollinis ab Homero dicitur. Da qua Ouidius intellexit in Epistola Cydippes:

Miror & innumeris structam de cornibus aram, *Et de qua pariens arbore nixa Dea est.*

Sed de hoc partu Latonæ diuersa ab alijs tradi,atque adeò ab ipso Plutarcho in uita Pelopidæ, onde istud de palma dictum posset refutari: sed sciat lector, me uulgarem fabulam sequi. Pausanias in Arcadicis,qui est liber octauus, hanc palmam ut antiquissimam memoret,quæ cùm iam ante multa sæcula extitisse in ueteribus Græcorum monumentis legatur, tamen suo tempore exstet. Cicero 1.de Legib. Aut(inquit)quod Homericus Vlysses Deli se proceram & teneram palmam uidisse dixit, hodie monstrant eandem. Sed tamen Vlysses non exprimit illam proceritatem: eam uerò si placet,authore Tullio,amplectamur, ut nostræ etiam comparationi inseruiat. Nam talis erat etiam Nausicaa,ideò illius etiam proceritatis gratia potuit rectè cum palma conferri,ut etiam cum Diana antea conferebatur.

ἀλλ' ἐμὲ φὰς)Hic est altera ratio, cur orationem Vlysis κερδαλέον appellet Poeta. nam ideò talis dicitur, ut ait Eustathius: quòd cùm exiguum & leue quiddam à Nausicaa petat,tamen longè maiora impetrarit,ut docent sequentia.

σοὶ δὲ θεοὶ)In spem beneficij,quod in se conferri à Nausicaa cupit,omnia illi fausta imprecatur: sed ea ratione,ut eam iā pro mortali puella agnoscat. Optat enim illi maritum,& quod maximum est matrimonij uinculum,cōcordiam. Quod appositè fit, ut antea monebamus,cùm de nuptijs celebrandis illa etiam uirgo cogitaret. Quàm elegantia sit autem illa quæ de concordia subijcit, facilè quiuis intelligit,de qua qui plura scire uolet,legat Plutarchi præcepta connubialia,& elegantem illam disputationem amatoriam,ubi quædam ad hunc locum facientia,& ex huius loci authoritate scribuntur. οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον, ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον ἀνὴρ ἠδὲ γυνή. id est: Neque enim oblectamenta aliunde maiora, neque utilitates frequentiores mutuæ sunt,neque amicitiæ bonum alterius ita illustre & admirandum,ut cùm concordes consilijs rem familiarem administrant uir & uxor.

πόλλ' ἄλγεα)Triplex est fructus huius matrimonialis concordiæ. Primùm hostibus tuis parit molestiam(ea enim est hostium natura,ut quemadmodum ob infelicitatem tuam lætentur,sic ob prosperitatem contrà tristentur)deinde amicis gaudium, quorum affectus contrarij sunt illis hostium: tertio laudē & gloriam coniugibus apud homines conciliant. Sed hæc humana tantùm sunt: nos altiùs rem hodie intelligimus ex sacrosancto Dei præcepto.

ξεῖν' ἐπεὶ οὔτε κακῷ)Respondet Vlysti Nausicaa.primùm facit de eo iudicium,uideri que ipsum sibi ait neque improbum neque insipientem. Non esse malum,hinc fortè collegit,quòd cùm uir esset: tamen ipsi iniuriam non intulerit,quæ poterat pro imbecillitate muliebris sexus ab eo facilè uinci. Non esse insipientem uerò,ex tam prudenti oratione,maximè ex illius postremo membro. Vel quæ laudes tantas ab eo acceperat uirgo,noluit pares illi rependere. Deinde consolatur ipsum, monetq; has ei calamitates à Ioue immitti,ac illius permissu illi contingere, præmissa illa eleganti γνώμῃ· Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει,&c. qua iubemur agnoscere quicquid nobis accidat infortunij, id à Deo esse. Sequentia uerò docent,in miserijs muniri nos oportere præstantissima illa uirtute, Patientia, quā malis nostris non cedimus,sed contrà audentiores imus: ad exemplum palmæ, quæ quo magis pondere premitur, eò fortiùs subrigitur. Posteà omnia illi se præstituram pollicetur,quæ ipse tam suppliciter postulauit: immò statim plus exequitur,quam ipse petijsset. Docet enim quis esset nomen populo,qui regiones illas incoleret. Dum autem quod dicit,filiam se esse Alcinoi: uidetur Vlyssem ea in re uacillantem confirmare,qui in orationis suæ limine dubitabat an Dea,an uerò mortalis esset.

στῆτέ μοι ἀμφίπολοι)Reuocat fugientes ancillas,docetq; nihil esse causæ,quòd sibi ab hoc uiro timeant,quia non sit hostilis,quod ex corporis habitu squallido collegit. Sic enim accipio, quod eum non esse διερὸν dicit,nam adeò ex maris spuma deformis, & ex ipso metu in naufragij periculo & ex longo natandi labore defatigatus & maceratus, ut ἀναλδὴς aut ἄναιμος posiut uideretur. Non apparebat enim in illo qui in benè constitutis hominibus manifestus est uegetus sanguis: qui cùm ex ijs quæ corpori insunt, præcipuam uim habeat,simul calidus & humidus est: ex eius ergo inopia aridiores fimus,ut in senibus uidere licet, & magis in ipsis morbis,ut constat ex Plutarcho Symp.lib.8.cap.fin. & ex libro,ubi aqua & ignis inter se comparantur. Iam cùm Vlyssem ita exuccū & exanguem animaduertat Nausicaa,nihil sinistri potuit de eo suspicari, cùm hostis uultus horridior & magis sanguineus futurus esset. Vt autem magis persuadeatur hunc uirum hostili animo non accessisse,duo faciunt. primùm,quòd Phæacenses Dijs esse charissimos sciat,proinde non permissuros eos, ut ulla amicis suis clades aut cladis periculum immineat. Deinde quòd fieri non possit,ut remotam ita à reliquorum hominum commercio gentem Phæacensem quispiam inuadat,aut inuadere conetur: cùm nullus alioqui soleat ad eos appellere,immò penè cæteris populis ignoti sint. Concludit tandem,hunc errabundum temerè appulisse,ut etiam ex Vlysis narratione acceperat,præterea miserè paupertate conflictari. Iam uerò cùm hospites & egeni à Deo sint,& quodcunque illis beneficium confertur,quantumuis exiguum tamen iucundum sit. proinde non solùm inhumaniter,sed & impiè se facturam,si eius non misereatur. Itaque illi statim uestimenta impertitur, oleo inunctum lauari iubet, ciboq; appont, tandem tum in paternam domum deducit.

ἠδ' ἐπὶ σκέπας ἔστ' ἀνέμοιο)Lauantibus in aqua frigida nocuus solet esse uentus, cutem asperat, & ui tenuitatis suæ usque ad partes interiores penetrans,ibi quoque non parum damni infert. Ideò prudenter Nausicaa cauet,ne Vlyssem in loco uentoso lauet,ita que ab ancillis in umbroso collocatur.

αἰδέομαι)Attigimus anteà aliquid de pudore Vlysis,à quo sit prohibitus,ne nudus Nausicaam propius accederet. Id ut credam, facit etiam hic locus,ubi manifestè testatur,uerecundari se ita nudum inter puellas uersari. Quod miretur quispiam, si meminerit uiros à mulieribus ac uirginibus apud Homerum lauari,ut de Telemacho & Pisistrato non ita pridem uidimus. Nam cur hoc recusat nunc Vlysses, si tamen illius temporis consuetudo ita tulit? Fortè Poeta illam consuetudinem hoc loco castigauit sub σωφρονικοῦ & temperantissimi uiri persona. Neque sanè honestum uidetur id fieri,ut etiam illud sæculum suis næuis non caruerit.

χρίσασθ' ἀλείφατι)Oleo post lauacrum inungi solitos ueteres ad læuigendam cutem,docuimus ex Athenæo in Iliade.

τὸν μὲν Ἀθηναίη)Ne hoc quidem sine Numine uoluit fieri Poeta, quod alioqui tum lauacro tum tempestiuis uestibus tribui poterat. Nam aquā fluminis fudes è maris spuma contractas,quibus deformis uidebatur, abluerat, unde in pristinum uigorem est restitu-

tua. Deinde cum non parum pulchritudinis ex uestibus homini concilietur, iuxta parœmiam, εἵματα ἀνήρ (quam nos iam pridem exposuebamus) potuit formosior his indutis Vlysses apparere. Sed Homerus hoc à Deo manare uult. Itaque dicit Mineruam hunc illi concessisse, ut longè maior & crassior uideretur, atque adeò pulchrior: quod infrà quærendum est, ubi dicitur, μείζονα καὶ πάσσονα θῆκεν, & paulò pòst gratiam & lepôrem capiti & humeris eius infudit Minerua.

αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιός δε) Notanda est atque etiam castiganda hæc Nausicaæ proteruitas, cùm Vlyssem sibi maritum ob eius speciem & decorem optat, quo eum nunc præditum uidet: non autem ob prudentiam, quam in eo anteà laudabat. Quod à Plutarcho in lib. de aud. end. Poet. obseruatum est his uerbis: Οὐκ ἔστιν ἀπόφασις τῆς γνώμης, διορισμός ἐστι ταῖς ἀκριβείαις τῶν νέων· εἰ μὲν ἡ Ναυσικάα ξένον ἄνδρα τὸν Ὀδυσσέα θεασαμένη, καὶ παθοῦσα τὸ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτόν, ὡς ἂν ἤδη τρυφῶσα καὶ γάμων ὥραν ἔχουσα τοιαῦτα μωραίνει πρὸς τὰς θεραπαινίδας, αἲ γὰρ ἐμοί, &c. ψεκτέον τὸ θράσος αὐτῆς καὶ τὴν ἀκολασίαν· εἰ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος ἐνιδοῦσα καὶ θαυμάσασα τὴν ἔντευξιν αὐτοῦ νοῦν ἔχουσαν, εὔχεται τοιούτῳ συνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλωτικῷ (malè uulgò πλουτικῷ) τινὶ καὶ ὀρχηστικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἀγασθαι. id est. At ubi sententia in obscuro est, ita disterminanda est ac definienda ab eo qui iuuenem moderatur. Nam si Nausicaa hospitem ac peregrinum uirum Vlyssem contemplata, ac perinde ac Calypso erga eum effecta, ut iam lasciuiens & ætate nubilis talia ad ancillas delirat. Vtinam mihi, &c. audacia eius proteruitasq; est uituperanda. Si uerò ex uerbis eius notans mores, colloquiumq; eius mirata insignì præditum prudentia, præoptat tali iuncta esse, quam eius alicui pecuniosô aut saltatori, commendatione digna est.

τῶν ἀλεείνω Egregius est hic locus, quo docet Poeta non solùm malum, sed etiam mali suspicionem remouendam ab ea (nam hic de fœminis tantùm erat sermo) quæ probitatis ac pudicitiæ famam aucupatur. Hoc enim diligenter cauet & prudéter Nausicaa.

καὶ δ' ἀνδράσι μίσγεται) Qui in parentũ sunt potestate, nuptias contrahere non possunt illis aut inscijs aut inuitis: quod quàm antiquũ sit obseruatu, docet eleganter hic locus.

Finis libri sexti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Η. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

ΝΑΥΣΙΚΑΑ εἰς τὴν πόλιν ἀφικνεῖται, καὶ μετ' ὀλίγον Ὀδυσσεὺς ἱκετεύει τὴν Ἀρήτην Ἀλκινόου τοῦ βασιλέως γυναῖκα. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον πυθομένης ὁπόθεν τὴν ἐσθῆτα ἔχει (ἐγνώρισε γὰρ αὐτήν) τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν ὑπὸ τῆς Ὠγυγίας μέχρι τῆς τῶν Φαιάκων γῆς διηγεῖται.

Ἄλλη.

Ἦτα δ' εὔφρονες Ὀδυσσῆι Σχερίης βασιλῆες.



Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιόνοιιν.
Ἡ δ' ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκανεν,
Στῆσεν ἄρ' ἐν προθύροισι· κασίγνητοι δέ μιν ἀμφὶς
Ἵσταντ' ἀθανάτοις ἐναλίγκιοι, οἵ ῥ' ἀπ' ἀπήνης
Ἡμιόνους ἔλυον, ἐσθῆτά τε ἔσφερον εἴσω.
Αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον ἑὸν ἤιε· δαῖε δέ οἱ πῦρ
Γρηῦς Ἀπειραίη θαλαμηπόλος Εὐρυμέδουσα,
Τήν ποτ' Ἀπείρηθεν νέες ἤγαγον ἀμφιέλισσαι·
Ἀλκινόῳ δ' αὐτὴν γέρας ἔξελον, οὕνεκα πᾶσι
Φαιήκεσσιν ἄνασσε, θεοῦ δ' ὡς δῆμος ἄκουεν·
Ἣ τρέφε Ναυσικάαν λευκώλενον ἐν μεγάροισιν·
Ἥ οἱ πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσω δόρπον ἐκόσμει.
Καὶ τότ' Ὀδυσσεὺς ὦρτο πόλινδ' ἴμεν, ἀμφὶ δ' Ἀθήνη
Πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ' Ὀδυσῆι,
Μή τις Φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας
Κερτομέοι τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐξερέοιθ' ὅτις εἴη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε πόλιν δύσεσθαι ἐραννήν,
Ἔνθα οἱ ἀντεβόλησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Παρθενικῇ εἰκυῖα νεήνιδι κάλπιν ἐχούσῃ·
Στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῦ· ὁ δ' ἀνείρετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ τέκος, οὐκ ἄν μοι δόμον ἀνέρος ἡγήσαιο
Ἀλκινόου, ὃς τοῖσδε μετ' ἀνθρώποισιν ἀνάσσει;
Καὶ γὰρ ἐγὼ ξεῖνος ταλαπείριος ἐνθάδ' ἱκάνω
Τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· τῷ οὔτινα οἶδα
γρ. ἢ ἔργα νέμονται Ἀνθρώπων, οἳ τήνδε πόλιν † καὶ γαῖαν ἔχουσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,

ARGVMENTVM SEPTIMI LIBRI *Odyssea.*

NAVSICAA in urbem peruenit, & paulò pòst Vlysses supplicauit Aretin Alcinoi regis uxorem. Erpost cœnam interrogante unde uestem haberet (cognouit enim eam) omnia quæ acciderant illi in nauigatione, ab Ogygia usque ad Phæacum terram, narrat.

Aliud.

H, beneuolunt Vlyssi Scheriæ reges.

SIC quidem illic supplicabat prudens diuus Vlysses,
Puellam uerò ad urbem ferebat robur mulorum:
Illa uerò quãdo iam ad sui patris inclytas ædes peruenit,
Constitit in uestibulo, fratres uerò ipsam undiq;
Circũstabant immortalibus similes, qui sanè à curru
Mulos soluebant, uestemq; portarunt intrò.
Porrò ad thalamũ suum ibat, accendebat.a. illi ignem
Anus Aperaa cubicularia Eurymedusa,
Quam olim ab Apera naues duxerunt biremes.
Alcinoo autem in domum elegerunt, eò quòd omnibus
Phaacensibus imperabat, & ueluti deũ populus audiebat,
Quæ enutriuit Nausicaã pulchris ulnis in regia,
Quæ ei ignem accẽdebat, & intus cœnam adornabat,
Et tunc tandem Vlysses surrexit ad urbẽ ire, at Pallas
Multam caliginem circumfudit bene uolens Vlyssi,
Ne quis Phaacum insolentium obuiam factus,
Conuiciaretur uerbis, & interrogaret quisnam esset.
Sed cum iam ciuitatem ingressurus amabilem,
Tum ei obuiam facta est dea casia Minerua,
Virgini similis iuuencula urnam gestanti.
Stabat uerò ante eum. interrogabat.a. diuus Vlysses,
O filia an' non mihi domum uiri ostendere poteris
Alcinoi, qui inter hosce homines imperat?
Etenim ego hospes multa passus huc uenio,
Procul ex aliena terra, quare nullum noui
Hominum, qui hanc urbem & terram inhabitant.
Hunc contrà alloquuta est dea casia Minerua,

Pro-

Prof. ctò ego tibi hospes pater domum quam me iubes
Mõstrabo, quoniã mihi patrẽ inculpatũ iuxta habitat.
Sed eas tacitè, hanc ego uiam monstrabo.
Neq; quenquam hominum alloquere, neq; interroga.
Non enim hospites hi diligenter homines suscipiunt,
Nec curantes amplectũtur, quicunq; aliunde uenerit,
Nauibus celeribus isti freti uelocibus
Vndas ingentes tranant: nam ipsis dedit Saturnius
Horum naues ueloces, ueluti penna atq; cogitatio.
Sic sanè loquuta praibat Pallas Minerua,
Celeriter ipse deinde post uestigia ibat dea.
Hunc certè Phaaces inclyti nauigandi non nouerunt
Vadentem per urbem per ipsos: non enim Pallas
Sinebat pulchricoma ueneranda dea, illa ei caliginem
Diuinitùs immissam infudit bene uolens in animo.
Miratur autem Vlysses portus & naues aquasas,
Ipsorumq; Heroum insulas & murum longum,
Sublimes ualles munitas, mirabile uisu.
Sed quando iam regis ad inclytam domũ peruenerũt,
His uerò sermonibus cæpit dea casia Minerua:
Hac tibi hospes pater domum quam me iubes
Indicare, inuenies uerò à Ioue nutritos reges
Dapes celebrantes, tu uerò intrò eas, ne quid animo
Timeas: audax enim uir in omnibus potior
Rebus existit, etiam si quando aliunde ueniat.
Reginam quidem primò inuenies in regia,
Arete uerò nomen est cognomine. ex parentibus autem
Eisdem est, qui usiq; genuerunt Alcinoum regem.
Nausithoum quidem primũ Neptunus terræ quassator
Genuit, & Peribœa mulierum forma pulcherrima,
Minima natu filia magnanimi Eurymedontis,
Qui olim superbis Gigantibus imperauit.
Sed hic quidẽ perdidit populum impium, perijt & ipse.
Cum hac Neptunus congressus est, & genuit filium
Nausithoum magnanimum, qui Phaacas rexit.
Nausithous uerò genuit Rhexenoremq; Alcinoumq;.
Hũc.a. uirili prole carẽtẽ percussit decorus arcu Apollo
Sponsum in regia, unica sola filia relicta
Areta, hanc Alcinous duxit uxorem,
Et ipsam honorabat, ut nulla sup terra honoratur alia,
Quotquot nunc mulieres sub uiris domum habent.
Quemadmodum illa ex animo honorata quoq; est
Cum à charis liberis, atq; ab ipso Alcinoo,
Et ciuibus, qui ipsam sanè ueluti deam suspicientes,
Excipiunt uerbis, cùm incedit per urbem.
Minimè enim mente etiam ipsa eget bona,
Quibus bene uult, etiam uiris lites soluit.
Quando tibi illa bene uult ex animo,
Spes est tibi postea amicosq; uidere & peruenire
Domum in excelsam & tuam in patriam terram.

Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε πάτερ δόμον ὅν με κελεύεις
Δείξω, ἐπεί μοι πατρὸς ἀμύμονος ἐγγύθι ναίει.
Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω.
Μηδέ τιν' ἀνθρώπων προτιόσσεο, μηδ' ἐρέεινε.
Οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται,
Οὐδ' ἀγαπαζόμενοι φιλέουσ' ὅς κ' ἄλλοθεν ἔλθῃ.
Νηυσὶ θοῇσιν τοίγε πεποιθότες ὠκείῃσιν,
Λαῖτμα μέγ' ἐκπερόωσιν, ἐπεί σφισι* δῶκ' Ἐνοσίχθων γρ. δῶκε κρονίων,
Τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη
Καρπαλίμως· ὁ δ' ἔπειτα μετ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο.
Τὸν δ' ἄρα Φαίηκες ναυσικλυτοὶ οὐκ ἐνόησαν
Ἐρχόμενον κατὰ ἄστυ διὰ σφέας. οὐ γὰρ Ἀθήνη
Εἴα ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς, ἥ ῥά οἱ ἀχλὺν
Θεσπεσίην κατέχευε, φίλα φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
Θαύμαζεν δ' Ὀδυσσεὺς λιμένας καὶ νῆας ἐΐσας,
Αὐτῶν θ' Ἡρώων ἀγορὰς καὶ τείχεα μακρὰ
Ὑψηλὰ, σκολόπεσσιν ἀρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ βασιλῆος ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκοντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Οὗτος δή τοι ξεῖνε πάτερ δόμος ὅν με κελεύεις
Πεφραδέμεν, δήεις δὲ διοτρεφέας βασιλῆας
Δαῖτα δαινυμένους. σὺ δ' ἔσω κίε, μηδέ τι θυμῷ
Τάρβει· θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισι τελέθει, εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι.
Δέσποιναν μὲν πρῶτα κιχήσεαι ἐν μεγάροισιν,
Ἀρήτη δ' ὄνομ' ἐστὶν ἐπώνυμον· ἐκ δὲ τοκήων
Τῶν αὐτῶν οἵπερ τέκον Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ναυσίθοον μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
Γείνατο καὶ Περίβοια, γυναικῶν εἶδος ἀρίστη,
Ὁπλοτάτη θυγάτηρ μεγαλήτορος Εὐρυμέδοντος,
Ὅς ποθ' ὑπερθύμοισι Γιγάντεσσιν βασίλευεν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ὤλεσε λαὸν ἀτάσθαλον, ὤλετο δ' αὐτός.
Τῇ δὲ Ποσειδάων ἐμίγη, καὶ ἐγείνατο παῖδα
Ναυσίθοον μεγάθυμον, ὃς ἐν Φαίηξιν ἄνασσε.
Ναυσίθοος δ' ἔτεκε Ῥηξήνορά τ' Ἀλκίνοόν τε.
Τὸν μὲν ἄκουρον ἐόντα βάλ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Νυμφίον ἐν μεγάρῳ μίαν οἴην παῖδα λιπόντα
Ἀρήτην· τὴν δ' Ἀλκίνοος ποιήσατ' ἄκοιτιν,
Καί μιν ἔτισ' ὡς οὔτις ἐπὶ χθονὶ τίεται ἄλλη,
Ὅσσαι νῦν † γε γυναῖκες ὑπ' ἀνδράσιν οἶκον ἔχουσιν, γρ. τε
Ὣς κείνη περὶ κῆρι τετίμηταί τε καὶ ἐστίν,
Ἔκ τε φίλων παίδων ἔκ τ' αὐτοῦ Ἀλκινόοιο,
Καὶ λαῶν, οἵ μιν ῥα θεὸν ὣς εἰσορόωντες,
Δειδέχαται μύθοισιν, ὅτε στείχησ' ἀνὰ ἄστυ.
Οὐ μὲν γάρ τι νόου γε καὶ αὐτὴ δεύεται ἐσθλοῦ,
* Οἷσίν τ' εὖ φρονέῃσι καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει. γρ. ἧσίν τ' εὖ φρονέῃσι, καὶ ἀνδράσι, νείκεα λύει. καὶ ἧσιν τ' εὐφρονέῃσι καὶ
Εἴ κέν τοι κείνη γε φίλα φρονέῃσ' ἐνὶ θυμῷ,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.

COMMENTARIVS.

ναυσικλυτοί) In genere Phæaces omnes ἀγχιθέους appellaotur, unde non mirum est, si filij regis Alcıooi Dijs comparantur, cùm soleat alioqui Homerus eximios uiros hac nota à reliqua plebe distinguere. Tamen seruile officium hic sorori uidentur exhibere, cùm mulos à curru soluunt, & uestes lotas in flumine domum inferunt, qood potiùs ad famulos aut etiam aocillas uidebatur pertinere. Sed illius sæculi simplicitas hoc permisit, uel fraterous qooque amor tãtus fuit, ut lubenter hanc redeunti charissimę sorori operam præstiterint.

αὐτὴ δ' ἐν θαλάμῳ) In Alcinoi Regia, ut etiam in alijs apud ueteres, etiam apud nostros, distincti erant singulorum thalami: eorũ, inquam, qui sanguine regio ioter se coniongebantur: quod de Alcinoo patre, de Arete matre, & de sę ipsa docuit libro præcedenti Nausicaa circa fioem, oeque dubium est quin idem etiam inter fratres aut reliqua familiæ membra obseruatum sit.

ἄνασσε) Superiore libro ex Plotarcho docebamus, statum Phæacensium fuisse Aristocraticum: nũc uerò Alcinous dicitur omnibus Phæacensibus imperare. Sed oos ibidem ostendimus Alcinoum talem fortè fuisse, qualis hodie in Repub. Venetorum is qoé

Ducem nominant talem, inquam, dignitate & præminentia. Tamen hic noster Eustathius sic scribit: ὡς ἐγὼ ὡς φανερῶς ... λέγει τὸν Ἀλκίνοον, ἐν ᾗ ἄλλοι ... Ex quibus uerbis uidetur mihi uacillasse in definienda illius status forma. Nos si erramus, erroris ducem Plutarchum habemus.

πολλὴν ἠέρα χεῦε) Pergit in Vlysse suo protegendo Minerua: cùm autem certum sit ex ipsius Nausicaæ relatu, Phæacas superbos esse, atque adeo proteruos in ipsus hospites propter nullum cum cæteris hominibus commercium, nullamque societatem, adeò ut non mihi uideantur a Cyclopum ingenio fero & barbaro, quibus etiam anteà uiciniores fuerant, ualde discrepare: cùm itaque id certum sit, metus erat ne nouum quoque hunc hominem malè exciperent siue re ipsa siue uerborum contumelia. Itaque bene ipsi consuluit Minerua, quæ eum ignotum & inuisibilem constituit, caligine multa circumfusum: nō secus atque suum Aeneam Venus apud Virgilium cum reliquis Troianis, ad nouam Carthaginem accedentibus.

At Venus obscuro gradientes aere sepsit, — *Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset*
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu: — *Molirìue moram, aut ueniendi poscere caussas.*

Et paulò post Aeneas:

Infert se septus nebula (mirabile dictu) — *Per medios miscetq; uiris, neq; cernitur ulli.*

ἔνθα οἱ ἀντεβόλησε) Cùm a nullo hominū uideretur Vlysses, non potuit in Alcinoi ædes peruenire, cùm aliquo ex urbis incolis duce indigeret. Ei ergo prospicit Minerua, & ipsamet illi sese ostentans sub alterius specie uiam præmonstrat. Sed cur in habitu Deæ uō apparuit? Ratio iam præcedenti libro reddita est à Poeta, quòd patruum uidelicet Neptunum, qui Vlyssi erat infensissimus, reformidaret — αὐτῷ δ' οὔ πω φαίνετ' ἐναντίον· αἴδετο γάρ ῥα Πατροκασίγνητον, &c.

ἐρατεινὴν) An propterea, quòd amœna & omni deliciarum genere abundabat? an quòd talis fuerit Vlyssi, quòd in ea portum & finem laborum suorum se assequuturum speraret?

οὐ γὰρ ξείνους) Notat Phæacas inhospitalitatis: quæ hinc manauit, quòd cùm à cæteris hominibus distarent, αὐθάδεια quædam in eorum animis radices egerit: ut dum sibi solis uiuunt, alienos non solùm non curent, sed etiam contumeliosè tractent, si in suam potestatem deuenerint. Quod uitium in ijs regnare solet, qui solitudine delectantur, & in genere populis & gentibus aliarum commercio carentibus.

θηεῖτο δ' Ὀδυσσεύς) Hanc nouam regionem ingressus Heros, cùm præcipuè hospitium Alcinoi quæreret: tamē non relinquit inobseruatum, quod in ea dignum admiratione uidebatur. Quod peregrinantibus faciendum suo exemplo in re simili proposuisse uidetur. neque dubium est, quin paululum singulis contemplandis immoratus sit, accuratiusq; quàm quod per transennam à quibusdam factitari solet non sine eorum dispendio.

θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων) Ad audaciam Vlyssem exhortatur Minerua, de qua Menander uidetur intellexisse, cùm dicit, οὐκ ἔστι τόλμης ἐφόδιον μεῖζον βίου. Nullum est maius uitæ uiaticum, quàm audacia. Et hoc propriè ad eos pertinet, qui cùm egestate confl ictantur, in ea delitescunt audaciæ istius penuria: cuius beneficio, si ea instructi forent, in potentiorum ædes aditum sibi patefacerent. Itaque pudor ille rusticus meritò appellatur, qualem in Vlysse non optat Minerua, cùm ditiores aut nobiliores accedere uereatur.

δέσποιναν μὲν πρῶτα) Ad reginam prius accedere iubet, quòd, ut arbitror, cùm muliebre genus afflictorum commiseratione facilius tangatur, uerisimile est proliuiorem ad Vlyssem humaniter excipiendum futuram Reginam. Siquidem fortè & pro hominum illorum ingenio, de quibus anteà dictum est, οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται, &c. poterat esse minus humanus Alcinous, & ad beneuolentiam procliuis: quod ex eo uidetur cōstare, quòd in sequentibus oporteat Alcinoum ad hospitalitatis officium ab heroe Echeneo excitari: quanquam & ille hanc gloriam Aretæ uxori eripiet. Sed nos hic de Mineruæ consilio disputamus, quod nobis tale esse uidetur, quale proposuimus.

τὴν δ' Ἀλκίνοος) Hunc locum attendi à lectore postulo. Obseruo enim, quòd nusquam alibi me præterquam in Homero legisse memini, neptem ex fratre in uxorem duxisse Alcinoum. Quod ut meliùs appareat, libuit Diagramma genealogicum utrumque proponere.

Neptunus ex Peribæa suscipit
Nausithoum,
ex quo
Rhexenor, Alcinous.
Huius filia
Areta, —— Alcinoi patrui uxor.

Vnde colligo, illius temporis coniugia ipsa consanguinitate non abstinuisse, atque adeò eā quæ descendens appellatur. In collaterali proxima idem fuisse obseruatum, uidere licet in Ioue, qui sororem Iunonem duxit, neque ideò incestuosè fecisse dicitur. Idem de Aeoli liberis dicetur infrà lib. κ'. in ipso initio. Affinitas etiam inuiolata non mansit, ue constat ex Deiphobo, qui Paridis fratris mortui uxorem Helenam ubtinuit, ex recepto, ut uerisimile est, gentium illarum more (hoc postremum tamen populus Israëliticus sub Lege exercuit.) Vetitum incestum uideo apud illos damnatum, parentum & liberorum, ue docet exemplum Myrrhæ apud Ouidium. De cæteris qui hodie lege tum diuina tum humana prohibentur, nullus est qui pro licito & legitimo non fuerit usurpatus.

Καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει) Videtur aliquid γυναικοκρατίας in illo Phæacum statu admixtum fuisse, ut ex his uerbis constare potest.

Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη	*Sic loquuta, abijt cæsia Minerua*
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· λίπε δὲ Σχερίην ἐρατεινήν·	*Pontū per indomitū: deseruit.v. Scheriam amabilem:*
Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυάγυιαν Ἀθήνην,	*Venit autem ad Marathona, & latiuias Athenas.*
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς	*Ingressa est Erechthei benè munitam domū, sed Vlysses*
Ἀλκινόου πρὸς δώματ' ἴε κλυτά. πολλὰ δέ οἱ κῆρ	*Alcinoi ad domum ibat inclytam: plurima uerò illi cor*
Ὥρμαιν' ἱσταμένῳ, πρὶν χάλκεον οὐδὸν ἱκέσθαι.	*Cogitabat stanti, prius quā ad areū pauimentū uenisset.*
Ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης	*Instar enim solis splendor erat aut lunæ*
Δῶμα καθ' ὑψερεφὲς μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο.	*Domum per excelsam magnanimi Alcinoi.*
ἐληλέδατ' Χάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι ἐρηρέδατ' ἔνθα καὶ ἔνθα,	*Aerei etenim muri firmati sunt hinc atq; hinc.*
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ· περὶ δὲ θριγκὸς κυάνοιο.	*In intimū recessum à limine. pinnaculum.a.ex cyano.*
Χρύσειαι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔεργον.	*Aurea uerò fores firmam domum intus claudebant,*
Ἀργύρεοι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλκέῳ ἕστασαν οὐδῷ,	*Argentei autem postes in æreo stabant limine.*
Ἀργύρεον δ' ἐφ' ὑπερθύριον, χρυσέη δὲ κορώνη.	*Argenteum uerò superius limen, aurea item cornix,*
Χρύσειοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν,	*Aurei autem utrinq; & argentei canes erant,*
Οὓς Ἥφαιστος ἔτευξεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,	*Quos Vulcanus fecerat peritis præcordijs,*
Δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,	*Domum ut custodirent magnanimi Alcinoi,*
Ἀθανάτους ὄντας καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.	*Immortales existentes & senio nō obnoxios dies omnes.*
Ἐν δὲ θρόνοι περὶ τοῖχον ἐρηρέδατ' ἔνθα καὶ ἔνθα,	*Intus solia circa murum firmata erant hinc atq; hinc.*
Ἐς μυχὸν ἐξ οὐδοῖο διαμπερές· ἔνθ' ἐνὶ πέπλοι	*Ad infimum recessum à limine undiq; ibi pepli*

Tenues

Tenues bene neti reconditi erant opera mulierum.
Hic autem Phaacum primates sedebant,
Bibentes & edentes: anuum enim habebant:
Aurei uerò iuuenes fabrefactas ad aras
Stabant, ardentes faces manibus gestantes,
Illucentes nocte per domum conuiuantibus.
Quinquaginta autem ei ancilla per domum fœmina.
Alia quidē molūt sub mola pomacei coloris frumentū,
Alia telas texunt & pensum uersant
Sedentes, qualiter folia excelsa populi,
Staminatis è uestibus distillat humidum oleum.
Quantum Phaaces supra omnes periti sunt homines
In celeri naue, per pontū nauigando: tantùm mulieres
In tela operanda, suprà modum enim illis dedit Pallas
Operaq; scire perpulchra & ingenium bonum.
Extra uerò aulam ingens hortus propè ianuas
Quatuor iugerum, circa.a. septū deductū est utrinq;:
Ibi uerò arbores procera crescebant florentes,
Pirus & malus punica & alij mali pulchrū fructū pro-
Ficusq; dulces & olea uirescentes. (ducentes
Ex ijs fructus nunquam perit neq; deficit
Hyeme neq; æstate toto anno durans, sed sanè semper
Zephyrus spirās, hac crescere facit, aliaq; maturescere.
Piros post pirum, senescit pomum post pomum,
Porrò post uuam uua, ficus autem post ficum.
Ibi autem ei fructuosa uinea radicatur:
Huius alterum quidem apricum lato in loco
Arescit sole, alias sanè uindemiant,
Alias autem calcant, longè autem una matura sunt
Florem emitsentes, nonnulla.v. aliquādo maturescūt.
Ibi exculti horti ad extremam seriem
Omnis generis producuntur toto anno florentes.
Duo aūt fontes aderant, alter quidē per hortū omnem
Dispergitur, alter.a. ex altera parte sub aula limē uadit
Ad domum excelsam unde aquantur ciues.
Talia certè in Alcinoi domo deorū erāt splēdida dona.
Ibi stans admirabatur patiens diuus Vlysses.
Caterùm postquam omnia suo admirabatur animo,
Celeriter super limen ingressus est domum intrà.
Inuenit autem Phaacum duces atq; consiliarios
Libantes poculis speculatori Mercurio,
Cui ultimò libabant, quandò cogitabant de lecto.
Caterùm ipse iuit per domum patiens diuus Vlysses,
Multam caliginem habens, quā ei circumfudit Pallas,
Vt peruenit ad Areten & Alcinoum regem.
Areta autem circumiecit genua manus Vlysses.
Et tum certè rursus ab ipso decidit diuinus aer:
Hi uerò taciti facti per domum ut uirum conspexerūt,
Admirabantur.a. uidentes, ipse.a. supplicauit Vlysses.
Arete filia Rhexenoris diuini, (sus,
Ad tuū maritū, & ad tua genua peruenio plurima pas
Et ad hosce conuiuas, quibusq; dij feliciter dent
Viuere, & liberis committant singula
Bona domi, honoremq; quemcunq; populus concesserit.
Caterùm mihi deductionē parate ad patriā perueniendi
Ocyus, quoniam diu ab amicis ærumnas patior. (di

Λεπτοὶ † εὔνητοι βεβλήατο, ἔργα γυναικῶν. γρ. ἐΰννητοι
Ἔνθα δὲ Φαιήκων ἡγήτορες ἑδριόωντο,
Πίνοντες καὶ ἔδοντες· ἐπηετανὸν γὰρ ἔχεσκον.
Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.
Πεντήκοντα † δέ οἱ δμωαὶ κατὰ δῶμα γυναῖκες· γρ. δ' ἐνὶ δώμ.
Αἱ μὲν ἀλετρεύουσι μύλης ἔπι μήλοπα καρπὸν,
Αἱ δ' ἱστοὺς ὑφόωσι καὶ ἠλάκατα στρωφῶσιν
Ἥμεναι, οἷά τε φύλλα μακεδνῆς αἰγείροιο·
Καιροσέων δ' ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον·
Τόσσον Φαίηκες περὶ πάντων ἴδριες ἀνδρῶν
Νῆα θοὴν ἐνὶ πόντῳ ἐλαυνέμεν, ὡς δὲ γυναῖκες
Ἱστὸν τεχνῆσαι· πέρι γάρ σφισι δῶκεν Ἀθήνη
Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς.
Ἔκτοσθεν δ' αὐλῆς μέγας ὄρχατος ἄγχι θυράων
Τετράγυος· περὶ δ' ἕρκος ἐλήλαται ἀμφοτέρωθεν.
Ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι·
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται, οὐδ' † ἐπιλείπει γρ. ἀπολείπει
Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.
Ἔνθα δέ οἱ πολύκαρπος ἀλωὴ ἐρρίζωται.
Τῆς ἕτερον μὲν θειλόπεδον λευρῷ ἐνὶ χώρῳ
Τέρσεται ἠελίῳ, ἑτέρας δ' ἄρα τε τρυγόωσιν,
Ἄλλας δὲ τραπέουσι· πάροιθε δέ τ' ὄμφακές εἰσιν,
Ἄνθος ἀφιεῖσαι, ἕτεραι δ' ὑποπερκάζουσι.
Ἔνθα δὲ κοσμηταὶ πρασιαὶ παρὰ νείατον ὄρχον
Παντοῖαι πεφύασιν, ἐπηετανὸν γανόωσαι·
Ἐν δὲ δύω κρῆναι, ἡ μέν τ' ἀνὰ κῆπον ἅπαντα
Σκίδναται, ἡ δ' ἑτέρωθεν ὑπ' αὐλῆς οὐδὸν ἵησι
Πρὸς δόμον ὑψηλὸν, ὅθεν † ὑδρεύοντο πολῖται. γρ. ὑδρεύοντο
Τοῖ' ἄρ' ἐν Ἀλκινόοιο θεῶν ἔσαν ἀγλαὰ δῶρα,
Ἔνθα στὰς θηεῖτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ,
Καρπαλίμως ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσετο δώματος εἴσω.
Εὗρε δὲ Φαιήκων ἡγήτορας ἠδὲ μέδοντας
Σπένδοντας δεπάεσσιν ἐϋσκόπῳ Ἀργειφόντῃ,
Ὧ πυμάτῳ σπένδεσκον ὅτε μνησαίατο κοίτου.
Αὐτὰρ ὁ βῆ διὰ δῶμα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Πολλὴν ἠέρ' ἔχων ἥν οἱ περίχευεν Ἀθήνη,
Ὄφρ' ἵκετ' Ἀρήτην τε καὶ Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' Ἀρήτης βάλε γούνασι χεῖρας Ὀδυσσεύς·
Καὶ τότε δή ῥ' αὐτοῖο πάλιν χύτο θέσφατος ἀήρ.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο δόμον κατὰ φῶτα ἰδόντες·
Θαύμαζον δ' ὁρόωντες· ὁ δ' ἐλλιτάνευεν Ὀδυσσεὺς,
Ἀρήτη θύγατερ Ῥηξήνορος ἀντιθέοιο,
Σόν τε πόσιν σά τε γούναθ' ἱκάνω, πολλὰ μογήσας,
Τούσδε τε δαιτυμόνας· τοῖσιν θεοὶ ὄλβια δοῖεν
Ζωέμεναι, καὶ παισὶν † ἐπιτρέψειεν ἕκαστος γρ. ἐπιτρέψειαν ἕκαστοι
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι, γέρας θ' ὅ, τι δῆμος ἔδωκεν·
Αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν ὀτρύνετε πατρίδ' ἱκέσθαι
Θᾶσσον· ἐπεὶ δὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχω.

COMMENTARIVS.

χάλκεοι μὲν γὰρ) Cùm Phæacum populus luxibus mirificè abundasse memoretur, illi proculdubio non solùm in comessationibus aut in reliquo uiuendi genere eluxerunt, sed etiam in ædificiorum elegantia. Eam porrò apud Alcinoum maiorem extitisse, quàm

apud cæteros tunc,mihi non sit dubium,quòd illis omnibus etiam potentior & magnificentior fuerit pro dignitate regia,uidelicet qua illos antecelluit.Itaque in describenda eius regia tantus est hoc loco Homerus,quam talem nobis proponit, ut sine dubiò non minori nobis admirationi,quàm ipsi Vlyssi esse debeat.Constat enim ex metallis preciosissimis auro,argento & ære,deinde etiam ex gemma uel lapide non contemnendo(qui lapis lasuli à quibusdam existimatur:ancipiter autem de eo non pronuncio,quin hic quoque hærere uiros doctos obseruaui.Vide nostrum Lexicon Homericum in uoce κυανός) nimirum cyano. Habes ergo æreos muros utrinque,minas murorum uerò,uel suggrundia ex cyano. Habes aureas fores,argenteos postes, argenteum utrumq; limen, uidelicet superius & interius,aureum ostij annulum(uide κορώνη in Lexico)aureos canes,opus Vulcani memorabile,& cætera quæ tute lector,poteris in contextu obseruare.

χρύσειοι)Rectè monuit Giphanius hunc locum à Lucretio lib. 2.expressum his uersibus:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes, *Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.*
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris, *Nec domus argento fulget,auroq; renidet,&c.*

Hunc autem postremum uersum puto etiam ex præcedentibus adumbratum. Totum autem locum à Lambino nullo pacto obseruatum,cùm alioqui scriptor esset diligens,miratus sum.

οἷά τε φύλλα)Quò referatur hec comparatio,an ad ancillas,an ad telas,dubium est.Nos ueterum opiniones referemus,& eam indicabimus,quæ nobis uerior uidebitur. Sic ergo Eustathius ex Didymo,nimirum uetere Scholiaste:Folijs populi, inquit, ancillas comparat,quòd expeditè & continuè operarentur.hoc est,διὰ τὸ εὐκίνητον καὶ συνεχὲς τῆς αὐτῶν ἐργασίας. Nam facilè commouetur populi folia propter proceritatem arboris.est enim αἴγειρος μακεδνή (ut ipse Poeta loquitur) Alij uerò construentes hoc pacto, ἥμεναι οἷα φύλλα αἰγείρου:scribūt eas theatricè,quasi in ordinem heliotropij uel solisequij considerent. Obscurum autem hunc sermonē esse,dicit Eustathius,quod cùm sciamus folia solisequij aliquatenus affecta esse ad orientem solem & occidentem:tamen hoc populo attribuere durum sit.Videntur tamen populi folia ad illa solisequij similitudinem quandam habere, ut docet quispiam ita scribens:φύλλα,inquit,ἤτοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν δμωίδων,ἢ διὰ τὸ εὐκίνητον τῶν χειρῶν ἐν τῇ στρέφειν τὴν κρόκην,ὡς καὶ τὰ φύλλα ἀντιστρεφόμενα ἀλλήλοις καὶ κινεῖται: id est,folia,uel propter multitudinem ancillarum,uel propter manuum mobilitatem in subtegmine uertendo,ut etiam folia inuicem conuertuntur,& facilè mouentur.Sunt tamen quidam,qui dictum putent,ἥμεναι οἷα φύλλα αἰγείρου pro, καθάπερ πεπύκνωται τὸ δένδρον φύλλοις,ut folijs arbor illa condensata uel referta est.Priorem sententiam ego impræsentiarum reliquis antepono.

καιρουσσέων δ' ὀθονέων)Cur dictum sit hoc loco ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον,uarie antiqui opinati sunt. Vel quòd uestes illæ quæ texebantur,adeò densæ erant,ut oleum illas penetrare non posset:Vel quòd exterius sic splenderent, ut uleum esse uiderentur: aut quòd ita lautæ essent,molles & delicatæ,ut uideretur ex eis oleum effluere. Optime omnium Eustathius his uerbis: ὅπερ δὲ καὶ ἄλλως εἴληπται τοιαῦται λέγονται αἱ ὀθόναι, ὡς ὥσπερ ἔλαιον αὐτῶν ἀπολείβεσθαι διὰ τὸ ἁπαλὸν χρῶμα τῶν νημάτων καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν ὑφασμάτων.

μέγας ὄρχατος)Non sunt minores lautitiæ ac deliciæ in hoc Alcinoi hortu, quàm in ædium elegantiæ fuit, adeò ut etiam Alcinoi horti prouerbialiter usurpentur,quod pometum Tertullianus appellauit libro de Pallio.Rectè, nam hic hortus arboribus fructiferis tantùm est consitus.Hic pyrus,hic malus punica,hic ficus,hic oleæ,hic uites:&,quod mirandū est,nullis anni temporibus hortus ille fructibus omnium generum destituitur:quia,ut colligo,uniuscuiusq; arboris duo fuerunt genera, ut una quiescente, altera ferret fructus:& hoc est quod dicitur,ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει,σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ,&c.Idem est in uitibus miraculum: nam cùm unius uuæ calcantur,altera nouas profert,sequentium uindemiarum spem ostentans.

καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι)Iam annotatū est à Giphanio, docere Plutarchum Symp.5. quæst. 8. cur μηλέαι ἀγλαόκαρποι ab Homero appellentur;nimirum ex arboris huius cum reliquis comparatione,quòd perquàm pusilla atq; aspectu abiecta,fructum tamen pariat pulchrum & grandem:atque illa Tryphonis medici sententia.Alios tamen quidam dicit,Poetam cùm pulchrum undique in unum collegisset,huic fructuum ἀκροδρύων uni maius inesse animaduertisse. Contactu enim uiolæ assimilari,ut non inquinet,sed fragrantia impleat attingentem:deinde gustu esse suauem,olfactuque & aspectu iucundissimam.Ideoque cùm omnes sensus deliniat,iure eum celebrari.Hæc ille.

Συκέαι τε γλυκεραὶ)Ficus dulces appellat non ratione ipsius arboris,sed fructus.Nam illa arbor cùm summæ sit acritudinis,tamen fructum profert dulcissimum.Cuius rei causam senex ille apud eundem Plutarchum Symp.5.q.9.reddit huiusmodi:Quicquid dulcedinis arbori inerat,in succum exprimitur:itaque quod superest, immodicè amarum euadit.Nam ut iecur unum in locum, omni reiecto felle,ipsum fit dulcissimum:sic(è contrà uidelicet)ficus,quæ in fructum suum quicquid est pinguedinis & maturi succi,absumit:ipsa expers dulcedinis,remanet.Siquidem lignum eius non prorsus uili succo orbum esse,inde colligi potest,quòd aiunt rutam,quæ sub ficu crescit,aut propè nascitur,suauiorem esse,liquorisque mollioris:quòd dulcedinis à ficu usuram aliquam accipiat:qua sapor ille immodicè grauis & odiosus extinguitur:nisi sanè contrà retrahens alimentum ficus,quicquid est acredinis(in ea ruta propè se consita)elicit.Hæc ille. Oleas autem uirescentes appellat,quia per totum annum uirorem illum retineant.neque Autumni,qui φυλλοχόος dicitur,iniuriæ sint obnoxiæ:quod eis propter suam pinguedinem peculiare est:ut lauro & palmæ propter caliditatem:myrto & hederæ propter humiditatem,uel madorem. Vide eundem Plutar.Sympos.lib. 8.cap. ultimo.

ἐϋσκόπῳ Ἀργειφόντῃ)Athenæus lib.1. docet,hunc fuisse antiquorū morem,ut à cœnis discedentes Mercurio libarent:non autem,ut posteà,Ioui adulto.Mercurium enim somno præesse arbitrabantur.Qua de re nos aliàs scripsisse opinor,nimirum suprà lib.1. Vide Pollucem lib.8.cap.16.

βάλε γούνασι χεῖρας)Hic est modus supplicum iam anteà sæpius obseruatus,non solùm erga uiros, sed etiam erga fœminas, ut hic erga Areten fecisse Vlyssem uidemus.Præter autem hanc genuum apprehensionem erant etiam alij supplicantium ritus,ut uidelicet mentum & dextram eius cui se insinuarent,contingerent: διὰ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ πρακτικόν, ut aiunt Scholiastæ. Genibus aduolui autem supplices,docet etiam Plut.in Quæst.centur.Rom.

Ἀρήτη)Minerua antea iubebat Vlyssem primò ad Aretē accedere,& illi se supplicē exhibere:nūc uerò Vlysses nō solū Aretes,sed etiam Alcinoi, atque adeò reliquorum conuiuarum opem & subsidium implorat. Dicendum est Vlyssem personarum circumstantiam obseruasse.Nam,cùm omnes simul conuenissent,non uidebatur consentaneum, ut cæteris innominatis ad solam Aretem sese conuerteret: quin etiam uidetur decorum usurpasse, cum prius Alcinoi mentionem facit, ut hoc etiam pacto ipsum maritum sibi deuinciret.

καὶ παισὶν)Omnibus hoc est à natura insitum,ut bona sua in liberos transferant. Quod Iureconsultus his uerbis expressit in l.nam etsi.ff.de inofficioso testamento:Nam etsi,inquit,parentibus non debeatur filiorum hæreditas, propter uotum parentum & naturalem erga filios charitatem: tamen ordine mortalitatis & naturæ conuerso parentibus nō minus quàm liberis piè relinqui debet. Ideò Vlysses precatur,ut hoc his conuiuis accidat,quod naturale in hominibus intelligit,ut liberis suis bona sua relinquant.Siquidem non mediocris est felicitatis,si in tuo sanguine opes tuas remansuras præuides: hoc est,in sobole tua, nec in alienas manus deriuari. Ideò etiam commune est & satis usitatum, ut quilibet suscipiendæ prolis studio teneatur, ut cum maiore gaudio bona sua possideat,quæ suis,non autem extraneis se transmissurum intelligit.

γέρας)Hic duo obseruari iubeo. Primùm hæreditarios non minus honores fuisse,quàm ipsas opes,alioqui frustrà hoc exoptaret Vlysses,quod ad hæredes non transire intelligeret.Deinde,hos honores à populo in parentes conferri,ut Democraticum etiam statum in hac Phæacum Republica agnoscamus.Sed quærat aliquis:Si honores à populo conferebantur, cur dicis esse illos hæreditarios?Respondeo,eos in parentes primùm collatos,deinde illo hæreditatis iure ad liberos transmitti consueuisse. Sed illi parentes, inquies,nónne eosdem à parentibus suis eodem iure acceperunt?Respondeo,me eos imaginari,qui primùm illis à populo sint donati. Liberum tamen est tu lectori iudicium.

αὐτὰρ ἐμοὶ πομπὴν) Concisa hæc petitio non parum, ut uerisimile est, conuiuas illos obstupefecit. Videtur enim narrandā fuisse primùm ab Vlysse conditionem suam & causam, cur hoc ab illis postularet.Siquidem ita breui & arcta oratione deduci se in patriā postulare,hoc uidetur potius risu dignum,quàm ut exoretur. Sed prudens Vlysses angustias animi sui commodè expressit hac sua breuitate,quæ ijs qui doloribus aut calamitatibus conflictātur,ualde est peculiaris.Deinde ueritus est ne longa deblateratione aliqui ob noui hominis & incogniti aduētum perterrefactis aures obtunderet, & morosus nimiùm esset. Satis ergo fuit se pro egeno & peregrino homine exhibere,cætera interrogatus commodiore loco & tempore referet.

Ὣς εἰπὼν,κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσι *Sic fatus,resedit ad focum in cineribus*

Iuxta

Iuxta ignem, illi certè omnes facti taciti sunt silentio,
Serò tandem interfatus est senex heros Echeneus,
Qui certè Phaeacum uirorum maximus natu erat,
Et eloquentia uincebat priscaq́; & plurima doctus.
Qui inter eos benè sapiens côcionatus est et interfatus,
Alcinoë, non sanè tibi hoc honestum, neq; conuenit
Hospitem quidem humi sedere ad focum in pulueribus.
Isti uerò tuum iussum expectantes detinentur.
Sed agedum hospitê in sede argenteis clauis distincta
Colloca erectum, tu autem praeconibus impera
Vinum infundere, ut & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices uenerandos comitatur,
Coenã uerò hospiti proma det ex rebus quae sunt intus.
Porrò postquã hoc audiuit sacrum robur Alcinoi,
Manu prehensum Vlyssem prudentem uarium consilio
Leuauit à foco, & in sedem locauit splendidam,
Filio exsuscitato uirili Laodamante,
Qui ei proximus sedebat, maximè uerò ipsum amabat,
Aquam aût ancilla gutturnio superinfudit ferens
Pulchro, aureo, super argenteum lebetem
Ad lauandũ, iuxta autem politam extendit mensam,
Panem uerò ueneranda proma apposuit ferens,
Fercula multa inferens, gratificans de praesentibus reb.
Caeterum ipse bibebat & comedebat prudês diuus Vlys-
Et tum praeconem alloquutus est Alcinoi, (ses,
Pontonoe craterem miscens uinum distribue
Omnibus per domum, ut & Ioui fulminatori
Libemus, qui supplices honoratos benignè prosequitur.
Sic ait, Pontonous autem dulce uinum miscebat,
Distribuit autem omnibus propinans poculis.
Caeterũ postq̃ libarũt biberuntq́; quantũ cupiebat ani-
His uerò Alcinous côcionatus est & interfatus, (mus.
Audite Phaeacum duces atq; consiliarij,
Vt dicam quae me animus in praecordijs iubet.
Nunc autem epulati dormiatis ad domum profecti.
Manè autem senibus pluribus aduocatis
Hospitem in aedibus hospitio excipiemus, atq; dijs
Faciemus sacra iusta, deinde etiam de reditu
Cogitabimus, ut hic hospes absq; labore & tristitia
Deductione sub nostra suã in patriam terrã deueniat
Gaudens, actutum, etiam si ualdè procul sit.
Neq; quicquam interea mali & damni patietur,
Antequã ipse suã terram conscendat, hinc & deinceps
Patiatur quaecunq; ei fatum Parcaeq́; graues,
Iam nato nerunt filo, quando ipsum peperit mater.
Quòd si quis immortalium utiq; de coelo uenerit
Aliud quippiam hoc deinceps dij meditantur.
Semper enim etiam antea dij apparent manifesti
Nobis, quando facimus inclytas Hecatombas:
Conuiuanturq́; apud nos sedentes, ubi & nos:
Si autem aliquis & solus iens occurrerit uiator.
Nullo modo occultant, quoniam ipsos propè sumus,
Quemadmodũ Cyclopesq́; & agrestes gêtes Gigantũ.
Hunc. a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë: aliud quid tibi curae sit mentibus. nô enim ego
Immortalibus similis sum, qui coelum latum habitant,
Neq; corpore. neq; indole, sed mortalibus hominibus,
Quos uos scitis maximè deuehentes aerumnam

Πὰρ πυρί. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,
Ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
Καὶ μύθοισι κέκαστο, παλαιά τε πολλά τε εἰδώς·
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἀλκίνο', οὐ μέν τοι τόδε κάλλιον, οὐδὲ ἔοικε.
Ξεῖνον μὲν χαμαὶ ἧσθαι ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κονίῃσιν,
Οἵδε δὲ σὸν μῦθον ποτιδέγμενοι ἰσχανόωνται.
Ἀλλ' ἄγε δὴ ξεῖνον μὲν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Εἷσον ἀναστήσας· σὺ δὲ κηρύκεσσι κέλευσον
Οἶνον ἐπικρῆσαι, ἵνα καὶ Διῒ τερπικεραύνῳ
Σπείσομεν, ὅσθ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Δόρπον δὲ ξείνῳ ταμίη δότω ἔνδον ἐόντων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τόγ' ἄκουσ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Χειρὸς ἑλὼν Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην,
Ὦρσεν ἀπ' ἐσχαρόφιν, καὶ ἐπὶ θρόνου εἷσε φαεινοῦ,
Υἱὸν ἀναστήσας ἀγαπήνορα Λαοδάμαντα,
Ὅς οἱ πλησίον ἷζε, μάλιστα δέ μιν φιλέεσκε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Αὐτὰρ ὁ πῖνε καὶ ἦσθε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κερασσάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ἵνα καὶ Διῒ τερπικεραύνῳ
Σπείσομεν, ὅσθ' ἱκέτῃσιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς φάτο. Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενος δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Νῦν μὲν * δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες· γρ. δαισάμενοι
Ἠῶθεν δὲ γέροντας ἐπὶ πλέονας καλέσαντες,
Ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις ξεινίσσομεν, ἠδὲ θεοῖσι
Ῥέξομεν ἱερὰ καλά· ἔπειτα δὲ καὶ περὶ πομπῆς
Μνησόμεθ', ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἄνευθε πόνου καὶ ἀνίης
Πομπῇ ὑφ' ἡμετέρῃ ἣν πατρίδα γαῖαν ἵκηται
Χαίρων, καρπαλίμως, εἰ καὶ μάλα τηλόθεν ἐστί.
Μηδέ τι μεσσηγύς γε κακὸν καὶ πῆμα πάθῃσι
Πρίν γε τὸν ἧς γαίης ἐπιβήμεναι. ἔνθα δ' ἔπειτα
Πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα † Κατακλῶθές τε βαρεῖαι γρ. κατακλῶθες βαρεῖαι
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.
Εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ εἰλήλουθεν,
Ἄλλό τι δὴ τόδ' ἔπειτα θεοὶ περιμηχανόωνται.
Αἰεὶ γὰρ τὸ πάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς
Ἡμῖν, εὖθ' ἔρδωμεν ἀγακλειτὰς ἑκατόμβας·
Δαίνυνταί τε παρ' ἄμμι καθήμενοι ἔνθα περ ἡμεῖς.
Εἰ δ' ἄρα τις καὶ μοῦνος ἰὼν ξύμβληται ὁδίτης,
Οὔτι κατακρύπτουσιν· ἐπεί σφισιν ἐγγύθεν εἰμέν,
Ὥσπερ Κύκλωπές τε καὶ ἄγρια φῦλα Γιγάντων.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἀλκίνο', ἄλλό τι τοι μελέτω φρεσίν. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ἀθανάτοισιν ἔοικα τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἀλλὰ θνητοῖσι βροτοῖσιν,
Οὕς τινας ὑμεῖς ἴστε μάλιστ' ὀχέοντας ὀϊζὺν

Ἀνθρώ-

Ἀνθρώπων, τοῖσίν κεν ἐν ἄλγεσιν ἰσωσαίμην·
Καὶ δ' ἔτι κεν καὶ πλείον' ἐγὼ κακὰ μυθησαίμην,
Ὅσσα γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.
Ἀλλ' ἐμὲ μὲν δορπῆσαι ἐάσατε κηδόμενόν περ.
Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα,
Ὡς καὶ ἐγὼ πένθος μὲν ἔχω φρεσίν, ἡ δὲ μάλ' αἰεὶ
Ἐσθέμεναι κέλεται καὶ πινέμεν, ἐκ δέ με πάντων
Ληθάνει ὅσσ' ἔπαθον, καὶ ἐνιπλησθῆναι ἀνώγει.
Ὑμεῖς δ' ὀτρύνεσθε ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι,
Ὥς κέ με τὸν δύστηνον ἐμῆς ἐπιβήσετε πάτρης,
Καίπερ πολλὰ παθόντα. ἰδόντα με καὶ λίποι αἰὼν
Κτῆσιν ἐμήν, δμῶάς τε, καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.

Hominum, quibus in doloribus æqualis sum.
Et adhuc etiam plura ego mala dicerem,
Quæ certè omnia deorum uoluntate passus sum.
Sed me quidem cœnare finite dolentem quamuis,
Non enim odioso uentre peius aliud
Est, qui iubet sui recordari necessitate:
Et ualdè afflictũ aliquẽ, & in mentib. dolorẽ habentẽ.
Sic & ego luctũ quidẽ habeo mentib. hic.a.ualdè sem-
Comedere iubet, & bibere, & me omnium (per
Obliuisci facit, quæcunq; passus sum, & repleri iubet.
Vos autem festinate simul atq; aurora apparuerit,
Vt me infelicem meam imponatis in patriam, (uita
Quãuis multa passum, ubi semel uidero, etiã relinquat
Nẽpè possessionẽ meã famulosq; & altã magnã domũ.
Sic dixit, hi autem omnes laudabãt & hortabãtur
Deducere hospitem, quoniam decenter dixit.

COMMENTARIVS.

ἧστ' ἐπ' ἐσχάρῃ) Notandus est, præter cæteros quos anteà enumerauimus, hic supplicum ritus apud ueteres, in lare sedendi: quod factum est quasi ad Deos penates confugerent, uel quòd ibi tuti essent propter Vestæ reuerentiam (quæ ignis est etiam allegoricè) quæ cùm prima domos extruendi rationem inuenisse dicatur, domorum etiam seruatrix est habita, & domos incolentium. Itaque non malè securitatem in lare quærebant supplices, non secus atque ij qui ad aram cõfugiunt. Sed & ἑστίαν pro ara legisse memini apud Xenophontem lib. 2. ἑλλην. Hinc est ἱκέτιν τῆς ἑστίας, supplicem Vestæ, apud Plutarchum in lib. de Virtutib. mulierum legimus, ut quidem Rhodiginus Lect. antiq. lib. 15. cap. 18. explicat. Siquidem, inquit, tangitur ibi supplicationum ritus, quem in Oeconomicis non prætermisit Aristoteles. Primùm, inquit, inter uirum & uxorem statuendæ leges, ut cesset iniuria: sic enim nec ipse iniusti quippiam patietur. Id namque communis inducit lex, sicuti à Pythagoricis sancitur, ὥσπερ ἱκέτιν καὶ ἀφ' ἑστίας ἠγμένην: id est, uelut supplicem, & à Vesta, hoc est lare, ductam arbitrari uxorem, ut nullatenus inferatur iniuria. Apollonius Argon. 1.

τὼ δ' ἄνεῳ, καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντε ἵζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.

Vbi interpretes dicunt, Lege sancitum fuisse ut supplices apud larem sederent. Ego uerò, pace Rhodigini dixerim, hic castigandi uidentur illi interpretes. δίκην enim pro lege accipiunt, cùm hoc loco apud Apollonium pro ritu usurpetur, ut & apud Homerũ anteà lib. 4. ἥ τ' ἐστὶ δίκη θείων βασιλήων. id est, quæ consuetudo est Regum. Sed è diuerticulo in uiam. Hic mos in laribus considendi non solùm illis ueteribus communis fuit, sed etiam in posterioribus sæculis, ut à Themistocle & Coriolano, quæ duo exempla nobis nunc succurrunt. De Themistocle sic in eius uita scribit Plutarchus. Cùm Athenienses & Lacedæmonij eum persequerentur, coniecit se in asperam & arctam spem, & ad regem Molossorum Admetũ recurrit. Hic tùm nescio quid ab Atheniensibus postulauisset, ignominiosè à Themistocle, qui tunc in ciuitate florebat, eiectus perpetuo eum habuit odio: ac præ se tulit, si in ipsum incidisset, pœnas se ab eo petiturum. At illa in fuga formidans magis Themistocles domesticum & recens odium, quàm ueterem iram & regiam, huic se permisit iuic, ac supplex Admetum adijt nouo & inusitato more. Nam filium eius puerum admodum tenens, abiecit se ad focum eius. Hunc maximum & prope solum, qui non reijciatur, Molossi modum ducunt supplicãdi, &c. Vbi notandũ est, quod Plutarchus dicit, inusitatum fuisse illum supplicandi morem: quod de Atheniensibus intelligi debet, aut etiam reliquis Græcis. De Coriolano idem Plutarchus in eius uita scribit, eum ad Tullium Volscorum regem odio Romanorum confugisse, & eius domum ingressum repentè ad focum nullo sentiente penetrasse, ibique tacitum, nihilque agentem capite obuoluto sedisse. Mirur aũt quid Interpretem hoc loco uellit et Rhodiginus. nam Græca κατὰ πόδας sequutus est. Sed ex iam memoratis exemplis, uidetur hic ritus à supplicibus erga eos tantùm obseruatus, qui sibi infensi essent. Id doceo. Primùm, Vlysses non quidem specialiter Phæacũ crudelitatem erat demeritus: sed cùm homines illi per se duri & inhospitales admodum essent, oportuit eum sibi hac ratione prouidere, ne eorum sæuitiam experiretur. Audiuimus enim quid anteà Minerua de illis dixerit, οὐ γὰρ ξείνους οἵδε μάλ' ἀνθρώπους ἀνέχονται, &c. Ideo ὑπερηνορέοντες & ὑπερφίαλοι appellantur. Iam uerò Themistocles Admetum inimicum habebat: Coriolanus uerò itidem suũ Tullium (quem Attium Tullium Dionysius Halicarnasseus & Liuius uocant) Sic enim Plutarchus: Hũc sibi, inquit, præ cæteris Romanis tertius erat Coriolanus, esse infensum. Quia enim ex concertatione, ut iuuenum fortium gloriæ & æmulationes ferunt, crebrò inter dimicationes minis, prouocationibus, iactationibusque certauerant inter se priuatim, publicè adiunxerant inimicitiam.

ὃς δὴ Φαιήκων) Nulla est gens tam barbara & ab humanitate aliena, in qua unum aut alterum non offendas, qui cæteros mansuetudine ac clementia antecellat. Quod hoc exemplo Echenei docetur, qui in medio inhospitalis & feræ gentis, ut iam dictum est: tamen officium istud quod peregrinis debetur, intellexit. Hic Echeneus autem nobis describitur senex: in qua ætate cum plurium rerum scientia insit, ideo uocat illum παλαιά τε καὶ πολλὰ εἰδώς, ueterum rerum, itemque plurimarum peritũ: unde solet prudentia cõparari. Quia uerò in persuadendo plurimum ualet eloquentia, hic autem Alcinoo hospitalitas illi erat persuadenda: idcirco hanc quoq; facultatem illi tribuit Poeta. His rebus insignis Echeneus orationem suam aggreditur breuem quidem illam, sed neruosam & efficacem, qualisque uirum eius ætatis maximè deceat. non enim est in uerborum profluuio ac copia uis eloquentiæ collocata, sed in sententiarum pondere. Et licet concisa sit hæc Echenei oratio, momentum tamẽ in uerbis non mediocre conspicitur. Primũ docet, indecorum esse & contra honestatis leges, ut hospes sit pro derelicto habeatur. Quod à sene & prudente uiro dictum nõ parum authoritatis habuit: tum monet, non solùm ut ad mensam cum reliquis per præcones accedere iubeatur: sed etiam Ioui libari xenio, qui hospites comitari credebatur, unde maior esset eorum reuerẽtia. Quo solo dicto mouit proculdubio Alcinoi animum, quòd piè se facturum intelligeret, si isti Echeneo morigerum se præberet.

καὶ ἐπὶ θρόνου) Pater & frater Plutarchi apud eundem Sympos. lib. 1. quæst. 2. disputant, an oporteat conuiuatorem conuiuis suis locum pro dignitate singulorum locum assignare: an uerò concedendum sit illis, ut promiscuè eum occupent, quem ipsi uoluerint. At Plutarchus inter eos iudex constitutus, id à conuiuatore præstari uult. Esse enim ue personarum, sic etiam locorum distinctiones & certi gradus, qui non sunt contemnendi: idque maximè ex Poetæ nostri authoritate confirmat, apud quem sedes primus honoris gradus censetur, ut cum Sarpedon dicit ad Glaucum,

Γλαῦκε τί ἢ δὴ νῶϊ τετιμήμεσθα μάλιστα Ἕδρῃ τε κρέασίν τε, ἰδὲ πλείοις δεπάεσσιν:

ubi primò sedis honorem posuit. Tum addit, Ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν Ἀλκίνουν, ὅτι τὸν ξένον ἱδρύει παρ' αὐτόν, υἱὸν ἀναστήσας, &c. τὸ γὰρ ὡς τιμῷ φιλομειδέα χώραν καθιδρῦσαι τὸν ἱκέτην, ἐπιδέξιον ἡμερότητος καὶ φιλανθρωπίας. id est: Laudamus etiam Alcinoum, quòd iuxta se hospitem locauit filio excitato, &c. Quippe quòd in chari sedem collarit hospitem supplicem, id admodum est ciuiliter & comiter factum. Quin & hæc sedium discrimina inter ipsos Deos seruata fuisse docet. Nam Neptunus quantumuis ad concionem adfuisset nouissimus, medio tamen assedit loco, quòd is ad eum pertineret. Minerua præterea Ioui proximum locum obtinet: quod obiter docuit Homerus Iliad. ω. cùm dicit de Thetide, ἡ δ' ἄγχι παρ' Διὶ πατρὶ καθέζετο, εἶξε δ' Ἀθήνη. Assediq; Ioui patri cedente Minerua, &c.

Σπείσαντες) Vide alteram ante præcedentem annotationem, unde hic uersus cum præcedenti hemystichio repetitus est.

νῦν μὲν δαισάμενοι) Cùm aliàs mos uerimus hoc ad conuiuas pertinere, ut illi primi & per se de discessu sermonẽ inchoent, quòd indecorum uideatur, ut conuiuator eos abire iubeat, quasi eorum societatis longioris eum tædeat: nunc tamen Alcinous contrarium facit. Suos enim conuiuas, uiros alioqui grauissimos & summæ in populo dignitatis, iubet domum proficisci. Sed distinguẽ-

ducis

dum arbitror. Illud enim de hospitibus dictum solommodò arbitror, quibus maior est exhibenda beneuolentia, quàm ijs quibuscum semper uersatis. Proinde non decet hos recens aduenientes antea dimittere, quam hoc ipsimet uelint: admuicem uerò oportet nouos istos hospites cauere, ne excipientibus se, morosi ac importuni diuturniore mora sese exhibeant, & quò plus beneficijs honestatur, eo remissiore & modestiore animo se erga illos gerere. Eorum ergo est propriè de discessu à conuiuio prius cogitare, quàm eum à quo excipiuntur. Hic uerò duo sunt, quæ Alcinoum excusant, primùm familiaritas & cõtinua cum reliquis uiuendi consuetudo, qua iuris aliquid potentiori uidetur quodammodo acquisi: deinde ipsa dignitas, qua cæteros antecellens tantum etiam authoritatis in ipsos sibi potuit arrogare.

[illegible]) Confidenter hoc ab Alcinoo dictum est, quia intelligebat nauium Phæacensium celeritate id facilè posse perfici: de quibus anteà Minerua dixit, τῶν νέες ὠκεῖαι ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα. Horum naues ueloces ueluti penna uel cogitatio.

εἰ δέ τις ἀθάνατος) Hoc ad laudem Vlyssi conciliandam pertinet, ut qui talis sit Alcinoo uisus, qui diuinam speciem referret. Miratur tamen insolentiam temporis, quod tunc non solerent Dijs ipsis Phæacensibus apparere, cum alioqui Dijs sint charissimi. Nam tunc tantùm solitos sese ipsis exhiberi dicit uel cum sacrificarent, uel cum eorum quispiam solus peregrinatur. De primo, scimus existimasse ueteres suis Hecatombis solitos Deos interesse. Hoc tamen iure proprio sibi uendicans Phæaces, qui ἀγχίθεοι idcirco sese appellant. De secundo, paulò ante exemplum uidimus in Minerua, quæ Vlyssi sub ementita Neenidis specie apparuit.

ὥσπερ Κύκλωπες) Hoc uirulenter ab Alcinoo dictum est, propter ueteratum odium Phæacum aduersus Cyclopas, à quibus coacti sunt sedes mutare, ut antea lib. ς. uidimus. Ait ergo, Phæacas adeò esse Deo uicinos, ut Cyclopes & feræ gentes Gigantibus. Quæ comparatio fit ex contrarijs, ut eodem libro docuit Eustathius, sed tamen quadantenus similibus secundum habitum qualitatis: ut si quis dicat, adeò esse mel dulce, atque absinthium amarum: uel, ut hoc loco idem Eustathius tradit, si quis ita loquatur, Adeò esse Platonis uirtuti proximum Socratem, ut Anytus & Melitus inuicem secundum improbitatem: sic etiam Phæaces secundum iustitiam adeo uicinos, ut Cyclopes Gigantibus secundum iniustitiam. Porrò de Gigantibus notæ sunt Poetarũ narrationes, qui de cœlo ausi sunt uelle Iouem detrudere, & eius solium occupare. Qua nulla potest impietas maior excogitari, ut non sine causa cum illis conferantur Cyclopes, quos etiam ἀθέμιστας exleges infra lib. 10 Vlysses appellabit, inter quos Polyphemus ille arrogantia & impietate insignis fuit.

Ἀλκίνοε) Cum audiret Vlysses se pro Deo ab Alcinoo existimari, non passus est hoc illius animo diutius inhærere, se hominem esse docens: quod candoris est maximi in Heroë, qui diuinos honores repudiarit, quos ipsi iam in diem crastinum Phæaces decernebat. Docuit uir prudentissimus, oportere nos semper conditionis nostræ meminisse, ut altius non extollamur, quam huius mortalitatis fragilitas postulat. Ille proinde eos damnaturus est, qui sortis suæ obliti, passi sunt Deorum nomina sibi imponi, & honores diuinos fieri. Hoc iudicium subibit Alexander Magnus, qui non solùm Hephæstionem suum pro Deo coli iussit, sed hanc ipsam glutiã ipsemet affectauit. Eodem Vlysse iudice damnabitur nefarius ille & uix nominãdus Caligula, qui, (ut scribit Tranquillus) admonitus & Principũ & Regum se excessisse fastigiũ, diuinã ex eo maiestatẽ asserere sibi cœpit: datoq; negotio ut simulacra Numinum religione & arte præclara (inter quæ Olympici Iouis) apportarentur egregia, quibus capite dempto suum imponeretur, partẽ palatij ad forum usque promouit, atque æde Castoris & Pollucis in uestibulum transfigurata, consistens sæpe inter fratres Deos medium se adorandum adeuntibus exhibebat: & quidam eum Latialem Iouem consalutauerunt, &c. De Flauio Domitiano idem memoriæ proditur, qui se Deum appellare iussit. At quantò prudentius & modestiùs Vlysses noster, qui se intra mortalitatis cancellos cohibuit.

οὐ γάρ τι στυγερῇ) Ventrem non habere aures, dixit quispiam. Quicquid enim agas, ei famelico semper satisfaciendum est, urgetq; subinde natura hoc à te, quasi tributum quodammodo exigens, in ipsa etiam media paupertate: & licet te cibis aut potu carere dixeris, ille tamen non exaudiet, importunique ac molesti lictoris instar nunquam cessabit, donec debitum ipsi alimentum exolueris: adeò est sui conseruatrix & studiosa Natura. Et hoc est quod Vlysses hoc loco dicit, famem suam prætexens, idque non falsò, sed uerè post tam longam inediam, quam passus est in naufragio, ne antequàm cibis se saturasset, in longiores narrationes de suo statu aliorum precibus diuertere cogeretur: uel ut se etiam hoc argumento hominem esse probaret. Similia porrò de uentre extabunt apud Euripidem in Bellerophonte:

—εἰ γὰρ Ὀρφέα λαβὼν	*Quamuis enim ipsum Orpheum assumerem*
ἅπαντά τε αὐτῶν ἐνταφῆ ... μέλος	*Et uniuersum Musarum melos ex nouem sonis constitutus*
οὐκ ἂν πίθοιμι γαστέρ' ἀλλὰ δεῖ βίου. id est:	*Et non persuaderem tamen uentri: sed opus est et uictu.*

Idem est in Monostichis, λιμῷ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος: Fami ulla uerba contradicere haud potes. Sed de fame aliàs etiam apud hunc Poetam uidebimus, nimirum Odyss. μ. & ρ.

κτῆσιν ἐμήν) Sua bona commemorat, eaque aliquantulùm epithetis extollit, cùm uidelicet uocat ὑψερεφὲς μέγα δῶμα, ut non etiam pro homine nihili à Phæacensibus existimaretur.

Sed postq̃ libaueruntq́, biberuntq́, quantũ uoluit ani-	Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Hi quidẽ dormituri iuerunt domũ unusquisq;. (mus,	Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Sed in domo relictus est diuus Vlysses,	Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Apud.a.ipsum Areteq́, et Alcinous diuina specie pradi-	Πὰρ δέ οἱ Ἀρήτη τε καὶ Ἀλκίνοος θεοειδὴς
Sederũt, famula aũt auferebant uasa conuiuij. (tus	Ἥσθην· ἀμφίπολοι δ' ἀπεκόσμεον ἔντεα δαιτός.
His autem Arete albis ulnis incœpit uerba.	Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἤρχετο μύθων,
Agnouit enim pallium & tunicam, uestimenta uidẽs	Ἔγνω γὰρ φᾶρός τε χιτῶνά τε, εἵματ' ἰδοῦσα
Pulchra, quæ ipsa fecerat cum ancillis mulieribus.	Καλά, τά ῥ' αὐτὴ τεῦξε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί·
Et ipsum alloquens uerba pennata dixit,	Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Hospes, hoc quidem te primùm interrogabo ipsa.	Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
Quis? unde es uirorũ? quis tibi hæc uestimenta de-	Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; τίς τοι τάδε εἵματ' ἔδωκεν;
An non dicis in mare errans huc uenisse? (dit?	Οὐ δὴ φῂς ἐπὶ πόντον ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκέσθαι;
Hanc.a.respondens alloquutus est prudens Vlysses,	Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Difficile regina perpetuò sermone commemorare	Ἀργαλέον βασίλεια διηνεκέως ἀγορεῦσαι
Dolores, quoniam mihi multos dederunt dij cœlestes.	Κήδε', ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες·
Hoc autem tibi dicam quod me interrogas et inquiris:	Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Ogygia quædam insula longè in mari iacet,	Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἁλὶ κεῖται,
Vbi Atlantis filia dolosa Calypso	Ἔνθα μὲν Ἄτλαντος θυγάτηρ δολόεσσα Καλυψὼ
Habitat pulchricoma grauis dea, neq; aliquis cum ipsa	Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεός· οὐδέ τις αὐτῇ
Versatur, neq; deorum, neq; mortalium hominum.	Μίσγεται οὔτε θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων·
Sed me infelicem, domesticum duxit fortuna	Ἀλλ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἐφέστιον ἤγαγε δαίμων
Solum, quoniam mihi nauem uelocẽ candenti fulmine	Οἶον, ἐπεί μοι νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Iupiter iaculatus discidit medio in nigro mari.	Ζεὺς * ἔλσας ἐκέασσε μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

* κέλσας

Ἔνθ'

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἀπέφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι·
Αὐτὰρ ἐγὼ τρόπιν ἀγκὰς ἑλὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Νῆσον ἐς Ὠγυγίην πέλασαν θεοί, ἔνθα Καλυψὼ
Ναίει ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεός. ἥ με λαβοῦσα
Ἐνδυκέως ἐφίλει τε καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήρων ἤματα πάντα·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
γρ. αἰὼ Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένον ἔμπεδον, εἵματα δ' † αἰεὶ
Δάκρυσι δεύεσκον, τά μοι ἄμβροτα δῶκε Καλυψώ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
γρ. δή μ' ἐκέ- Καὶ τότε * δή με κέλευσεν ἐποτρύνουσα νέεσθαι,
λευσεν Ζηνὸς ὑπ' ἀγγελίης, ἢ καὶ νόος ἐτράπετ' αὐτῆς·
Πέμπε δ' ἐπὶ σχεδίης πολυδέσμου· πολλὰ δ' ἔδωκε,
Σῖτον καὶ μέθυ ἡδύ· καὶ ἄμβροτα εἵματα ἕσσεν·
Οὖρον δὲ προέηκεν ἀπήμονά τε λιαρόν τε.
Ἑπτὰ καὶ δέκα μὲν πλέον ἤματα ποντοπορεύων,
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιόεντα
Γαίης ὑμετέρης· γήθησε δέ μοι φίλον ἦτορ
Δυσμόρῳ. ἦ γὰρ ἔμελλον ἔτι ξυνέσεσθαι ὀϊζυῖ
Πολλῇ, τήν μοι ἐπῶρσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ὅς μοι ἐφορμήσας ἀνέμους, κατέδησε κελεύθους,
Ὤρινεν δὲ θάλασσαν ἀθέσφατον· οὐδέ τι κῦμα
Εἴα ἐπὶ σχεδίης ἁδινὰ στενάχοντα φέρεσθαι.
Τὴν μὲν ἔπειτα θύελλα διεσκέδασ', αὐτὰρ ἔγωγε
Νηχόμενος τόδε λαῖτμα διέτμαγον, ὄφρα με γαίῃ
Ὑμετέρῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ.
Ἔνθα κέ μ' ἐκβαίνοντα βιήσατο κῦμ' ἐπὶ χέρσου,
Πέτρῃς πρὸς μεγάλῃσι βαλὸν καὶ ἀτερπέϊ χώρῳ.
Ἀλλ' ἀναχασσάμενος νῆχον πάλιν, ἕως ἐπῆλθον
Ἐς ποταμόν, τῇ δή μοι ἐείσατο χῶρος ἄριστος,
Λεῖος πετράων, καὶ ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο.
Ἐκ δ' ἔπεσον θυμηγερέων· ἐπὶ δ' ἀμβροσίη νὺξ
Ἤλυθ'· ἐγὼ δ' ἀπάνευθε Διιπετέος ποταμοῖο
Ἐκβὰς ἐν θάμνοισι κατέδραθον· ἀμφὶ δὲ φύλλα
Ἠφυσάμην· ὕπνον δὲ θεὸς κατ' ἀπείρονα χεῦεν.
Ἔνθα μὲν ἐν φύλλοισι φίλον τετιημένος ἦτορ,
Εὗδον παννύχιος καὶ ἐπ' ἠῶ καὶ μέσον ἦμαρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καί με γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἀμφιπόλους δ' ἐπὶ θινὶ τεῆς ἐνόησα θυγατρὸς
Παιζούσας, ἐν δ' αὐτὴ ἔην εἰκυῖα θεῇσιν·
Τὴν ἱκέτευσ'· ἡ δ' οὔτι νοήματος ἤμβροτεν ἐσθλοῦ,
Ὡς οὐκ ἂν ἔλποιο νεώτερον ἀντιάσαντα
Ἐρξέμεν. αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν.
Ἥ μοι σῖτον ἔδωκεν ἅλις ἠδ' αἴθοπα οἶνον,
Καὶ λοῦσ' ἐν ποταμῷ, καί μοι τάδε εἵματ' ἔδωκεν.
Ταῦτά τοι ἀχνύμενός περ ἀληθείην κατέλεξα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν τοῦτό γ' ἐναίσιμον οὐκ ἐνόησε
Παῖς ἐμή, οὕνεκά σ' οὔτι μετ' ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἦγεν ἐς ἡμέτερον, σὺ δ' ἄρα πρώτην ἱκέτευσας.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ἥρως, μή μοι τοὔνεκ' ἀμύμονα νείκεε κούρην.
γρ. ἐκέλευσε σὺν Ἡ μὲν γάρ μ' * ἐκέλευε σὺν ἀμφιπόλοισιν ἕπεσθαι·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον, δείσας, αἰσχυνόμενός τε,
γρ. ἐπισκύ- Μήπως καὶ σοὶ θυμὸς † ἐπισκύσσαιτο ἰδόντι.
ζοιτο Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,

Vbi alij quidem omnes periêre boni socij.
At ego uel carinã ulnis capiẽs nauis utrinq; remũ agita(ta
Nouem diebus ferebar: decima.n. me nocte nigra
Insulam Ogygiam appulerunt dij, ubi Calypso
Habitat pulchricoma grauis dea, quæ me suscipiens
Accurate excepit, & alebat & dicebat
Facturã immortalem & senio nesciũ diebus omnibus.
Sed meum nunquam animum in pectoribus persuasit,
Illic qdem 7. annos pmãsi firmiter, uestimẽta.n. semper
Lacrymis madefaciebã q̃ mihi immor. dedit Calypso.
Sed quando iam octauus reuolutus annus uenit,
Et tunc iam me iussit concitans redire
Iouis ex iussu, siue etiam animus mutatus ipsius est,
Misit me in rate consutili, multa autem dedit,
Panem & suaue uinum, & diuinas uestes induit.
Ventum autem immisit innocuum suauemq;.
Septẽdecim quidẽ nauigabã dies per mare iter faciens,
Decimaoctaua uerò apparuerunt montes umbrosi
Terra uestra, lætatum uerò mihi charum cor (uis
Infelici, certè.n. futurũ erat adhuc ut uersarer cũ ærũ-
Multis, quas mihi immisit Neptunus terra quassator,
Qui mihi excitatis uentis impediuit iter.
Cõmouit uerò mare immensum, neq; ullo pacto fluctus
Sinebat in rate uehementer ingemiscente consistere.
Hanc quidem deinde procellam dispersit, cæterùm ego
Natans has undas transnaui, donec me terra
Vestra adegit ferens uentusq; & aqua.
Ibi me egredientem oppressit fluctus ad terram,
Petras ad magnas iaciens, & in amænum locum.
Sed regressus natani rursus donec ueni
Ad fluuium, qui mihi uisus est locus opportunissimus,
Liber à petris, & defensio erat à uento.
Excidi autem animum colligens, diuina uerò nox
Aduenit, ego autem seorsim ab Ioue cadente fluuio
Egressus in arbustis dormiui: circumquaq; autem folia
Congessi, somnum autem deus immensum infudit.
Hic quidem in folijs dilecto afflictus corde,
Dormiui tota nocte usq; ad auroram, & meridiem,
Inclinabatq; sol & me dulcis somnus dereliquit.
Ancillâs uerò in littus tuæ agnoui filiæ
Ludentes, inter eas autem ipsa erat similis dijs,
Eã supplicaui: illa.v. mentiq̃ ab indole aberrauit bona
Vt non sperare posses iuniorem obuiantem
Facturam, semper enim iuniores desipiunt.
Quæ mihi cibum dedit affatim & splendidum uinũ.
Et lauit in flumine, & mihi has uestes dedit.
Hæc tibi, tametsi afflictus, uerè enarraui.
Huic rursus Alcinous respondit dixitq;:
Hospes, certè quidem hoc decenter non considerauit
Filia mea, quòd te neutiquam cum ancillis fæminis
Duxit in nostram domum, tu uerò primùm supplicastĩ.
Hunc excipiens alloquutus est uersutus Vlysses,
Heros ne mihi ideò innocuam reprehendes puellam.
Hæc quidem me iussit cum ancillis subsequi.
Sed ego nolui timens ueritusq;,
Ne fortassis tibi animus commoueretur uidenti.
Suspiciosi sumus supra terram genus hominum.
Huic rursus Alcinous respondit dixitq;.

Hospes

Hospes, non mihi huiusmodi in pracordijs charum cor	Ξεῖν', οὔ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι φίλον κῆρ,	
Temerè irasci solet. potiora autem honesta omnia.	Μαψιδίως κεχολῶσθαι· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.	
Vtinam Iupiter pater & Minerua & Apollo,	Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,	
Talis ut mirum, qualis es, eaq; qua ego sentiens	Τοῖος ἐὼν οἷός ἐσσι, τά τε φρονέων ἅ τ' ἐγώ περ,	
Vt filiam meam habere uelis, & meus gener uocari	Παῖδά τ' ἐμὴν ἐχέμεν, καὶ ἐμὸς γαμβρὸς καλέεσθαι,	
Hic manens, domum autem ego & bona darem,	Αὖθι μένων· οἶκον † δέ κ' ἐγὼ καὶ κτήματα δοίην,	γρ. δέ τ' ἐγὼ
Si modò uolens maneas: inuitũ enim te nullus cõtinebit	Αἴκ' ἐθέλων γε μένοις· ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει	
Phaacum, neq; sic gratum Ioui patri esset.	Φαιήκων· μὴ τοῦτο φίλον Διῒ πατρὶ γένοιτο.	
Reductionẽ. v. in hoc ego perficiam, ut benè intelligas,	Πομπὴν δ' ἐς τόδ' ἐγὼ τεκμαίρομαι (ὄφρ' εὖ εἰδῇς)	
Cras, in id temporis autem tu quidem domitus somno	Αὔριον ἐς· τῆμος δὲ σὺ μὲν δεδμημένος ὕπνῳ	
Dormias, illi captabunt tranquillitatem, ut peruenias	Λέξεαι· οἱ δ' ἐλόωσι γαλήνην, ὄφρ' ἂν ἵκηαι	
In patriã tuã & domũ, & si fortè aliquid gratum est:	Πατρίδα σὴν καὶ δῶμα, καὶ εἴπου τι φίλον ἐστίν·	
Et si ualdè multò longius est Eubæa:	Εἴπερ καὶ μάλα πολλὸν ἑκαστέρω ἔστ' Εὐβοίης.	
Eam enim longißimè aiunt abesse, qui eam uiderant:	Τὴν γὰρ τηλοτάτω φάσ' ἔμμεναι οἵ μιν ἴδοντο	
Ex populo nostro, quando flauum Rhadamanthum	Λαῶν ἡμετέρων, ὅτε τε ξανθὸν Ῥαδάμανθυν	
Duxerunt, ut uiderunt Tityum terræ filium:	Ἦγον ἐποψόμενον Τιτυὸν γαιήιον υἱόν·	
Atq; illi quidẽ hinc uenerũt & absq; labore trãsnarũt	Καὶ μὲν οἱ ἔνθ' ἦλθον, καὶ ἄτερ καμάτοιο τέλεσσαν	
Die illo eodem, & adduxerunt domum retrò.	Ἤματι τῷ αὐτῷ, καὶ † ἀπήγαγον οἴκαδ' ὀπίσσω.	γρ. ἀπλεύσαν
Cognosces etiam ipse in mente quàm optimè	Εἰδήσεις δὲ καὶ αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶν ὅσσον ἄρισται	
Naues meas & iuuenes, in percutiendo mari remis.	Νῆες ἐμαὶ καὶ κοῦροι † ἀναρρίπτειν ἅλα πηδῷ.	γρ. ἀναρρίπτέειν
Sic ait: gauisus est autem multiscius diuus Vlysses.	Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.	
Supplicans uerò dixit uerbum orationemq; habuit,	Εὐξάμενος δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,	
Iupiter pater utinã quacunq; dixit, perficiat omnia	Ζεῦ πάτερ, αἴθ' ὅσα εἶπε τελευτήσειεν ἅπαντα	
Alcinous, huius quidem per almam terram	Ἀλκίνοος· τοῦ † μέν κεν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν	γρ. μὲν οὐ.
Immortalis gloria esset, ego autẽ ad patriam uenirem.	Ἄσβεστον κλέος εἴη, ἐγὼ δέ κε πατρίδ' ἱκοίμην.	
Sic illi quidem huiusmodi inuicem colloquebantur,	Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.	
Iusserat autem Arete albis lacertis ancillis	Κέκλετο δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἀμφιπόλοισιν	
Ponere sub porticu cubilia & stragula plurima	Δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ	
Purpurea ut inijcerent, insternerent desuper tapetas,	Πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας,	
Chlænasq; imponere uillosas ad desuper induendum.	Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὔλας, καθύπερθεν ἕσασθαι.	
Illa uerò ibant ex ædibus facem in manibus gestantes.	Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι·	
Caterùm postq̃ strauerunt pulchrũ lectulum acceleran	Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,	
Excitarunt Vlyssem astantes uerbis, (tes.	* Ὤτρυνον Ὀδυσῆα παριστάμεναι ἐπέεσσιν,	γρ. ὤτρυναν
Surge dormiture hospes, paratus est tibi lectus.	Ὄρσο κέων ὦ ξεῖνε, πεποίηται δέ τοι εὐνή·	
Sic dicebant, huic uerò gratum uisum est dormire.	Ὣς φάν· τῷ δ' ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.	
Sic ille quidem illinc profundè dormiuit diuus Vlysses,	Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθεῦδε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς	
Perforata in specula sub porticu sonante.	Τρητοῖς ἐν λεχέεσσιν, ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ.	
Alcinous uerò dormiebat in recessu domus excelsa.	Ἀλκίνοος δ' ἄρα λέκτο μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο·	
Iuxta uerò mulier regina lectũ apparauit & stratum.	Πὰρ δὲ γυνὴ δέσποινα λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.	

COMMENTARIVS.

ξεῖνε) Hic etiam seruatur illa consuetudo, ut anteà diximus, quòd post cœnam demum hospites de sua conditione interrogarentur. Quatuor autem ab Vlysse exquirit Arete. primùm, quis sit? deinde, unde gentium ueniat? Tertiò, unde illa uestimenta acceperit? Quartò, an in mari errando hoc tandem appulerit? Primo capiti non satisfacit Vlysses, secundo & quarto continuè respõdebit, prout anteà uidimus à Poeta expositum: itaque his non erit nunc nobis diutius immorandum, quia nostra illustratione non indigent. Tertio autem capiti respondet circa finem suæ orationis.

ὡς οὐκ ἂν ἔλπαιο) Commendat Nausicaam Vlysses, quòd illa præter illius ætatis mores, cum qua rarum habet sapientia commercium, ipsi opitulata sit, & omnia humanitatis officia, quæ tunc licuit, exhibuerit, à qua his uestibus, de quibus Arete interrogebat, donatus est.

αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι) Hoc potest referri illud Simonidis,

Θνητῶν δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης,	*Quando homo amabilem iuuentutis florem obtinet,*
Κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.	*Leui præditus animo multa cogitat irrita.*

Hoc tamen postremum hemystichium non hoc pertinet, Ἥβη καὶ νεότης ἐπικουφίζει νόον ἀνδρός: Pubertas & adolescentia alleuat mentem uiri. Theognis.

ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἔθελον) Atqui constat, hoc ipsum noluisse Nausicaam, quod sibi Vlysses tribuit. Sanè mẽdacio isto uidetur Alcinoi beneuolentiam conciliare sibi Vlyssem uoluisse, quia gratum ei futurum existimet, si is intelligat hac ratione se eius reuerentia motum, ne à Nausicaa duceretur, ut sinistram de se suspicionem apud patrem concitiaret. Et ita dextrè tum sibi tum ipsi Nausicaæ consuluit. Sibi, quòd probitatis & integritatis suæ opinionem Alcinoi animo inseuit, cum docet se non solũ à malo, sed à mali quoque suspicione abstinuisse: Nausicaæ, quod cùm iam à patre inofficiositatis (ut ita loquar) erga hospitem accusaretur, hoc respõso eam apud patrem illa colpa liberauit. Sic uir prudens certo loco & tempore mendacijs officiosissimis uti nouit.

ἄμεινον δ' αἴσιμα) Ego hunc locum sic interpretor, quasi dicat Alcinous: Etiam si Vlyssem Nausicaa in hospitium deduxisset, non id se ægrè laturũ fuisse. non enim se tam leui de causa solere irasci, quasi minimè suspiciosus sit, ut Vlysses uerebatur: sed tamen malle se rẽ ita euenisse ut euẽnit, quia sub specie honestatis & decori ita se Vlysses gessisset. nam se rebus omnibus honestatem anteponere.

αἲ γὰρ Ζεῦ) Mirum est, Vlyssem sic æquè Nausicaæ & Alcinoo placuisse, ut illa eum sibi maritum, hic uerò generum exoptet.

εἴπερ καὶ μάλα) Cùm uelit Alcinous nauium Phæacensium celeritatem probare, adducit illius exemplum: Nam cũ Phæaces, inquit, Rhadamanthum in Eubœam ad Tityum uidendum deducerent, illuc peruenerunt, & rursus unâ eademque integra die in Phæaciam reuersi sunt. Quod omnino incredibile est, siue Phæacũ insula Epiro opposita est, ut uulgò tradũt: siue in loco remoto, ut ui-

detur Homerus intellexisse. Sed si naues istę pennas, id est auium uolatus, uel mentis cogitationem uelocitate æquent (ut antea dixi) non est quod extra fidem hoc esse censeamus. Et licuit denique Poetæ dicere, quod nobis non lubeat pro re omnium certissima credere. Didymus ait in hoc loco uideri Phæacas prope Fortunatas insulas collocatos.

ὑπ᾽ αἰθούσῃ) Annotauimus iam antea lib. 4. peregrinis hospitibus solitos sterni lectos sub porticu extra domum, relictis domino ædium penetralibus. Nota autem etiam hoc loco ancillarum ministerium, & paulò pòst ipsius Aretes erga Alcinoum, cui ipsa λέχος πόρσυνε καὶ εὐνήν.

Finis libri Septimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ
Θ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ
Ὀδυσσείας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ γίνεται τῶν Φαιάκων περὶ τοῦ ξένου, καὶ ναῦς καθέλκεται αὐτῷ ἐκ πομπῆς τοῦ Ὀδυσσέως· καὶ ἑστιῶνται παρὰ τῷ Ἀλκινόῳ τῶν Φαιάκων οἱ ἄριστοι· καὶ μετὰ ταῦτα δίσκῳ ἀγωνίζονται Φαίακες καὶ Ὀδυσσεύς, καὶ ὁ Δημόδοκος ᾄδει, πρῶτα μὲν τὰ περὶ τὴν μοιχείαν Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης, ἔπειτα δὲ τὰ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δουρείου ἵππου· καὶ τοῦ Ὀδυσσέως κλαίοντος, ὁ Ἀλκίνοος πυνθάνεται διὰ τί κλαίει, καὶ τίς καὶ πόθεν εἴη.

ARGVMENTVM
OCTAVI LIBRI
Odyssea.

CONCIO fit Phæacum de hospite, & nauis deducitur ad reductionem Vlyssis, & conuiuio suscipiuntur ab Alcinoo Phæacum optimates. Et post hæc disco certant Phæaces & Vlysses. Et Demodocus canit, primùm quidem ea quæ acciderunt circa adulterium Martis & Veneris. Deinde ea quæ circa introductionem lignei equi, & Vlysse flente interrogatur quis & unde sit.

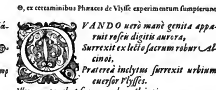
Ἄλλη.

Θῆτα δ᾽ ἀέθλοις Φαίηκες Ὀδυσσῆος πείρηθεν.

Aliud.

Θ, ex certaminibus Phæaces de Vlysse experimentum sumpserunt.

ΗΜΟΣ δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ὤρνυτ᾽ ἄρ᾽ ἐξ εὐνῆς ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο.
Ἂν δ᾽ ἄρα διογενὴς ὦρτο πτολίπορθος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσιν δ᾽ ἡγεμόνευ᾽ ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Φαιήκων ἀγορήνδ᾽, ἥ σφιν παρὰ νηυσὶ τέτυκτο.
Ἐλθόντες δὲ καθῖζον ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοισι
Πλησίον· ἡ δ᾽ ἀνὰ ἄστυ μετῴχετο Παλλὰς Ἀθήνη,
Εἰδομένη κήρυκι δαΐφρονος Ἀλκινόοιο,
Νόστον Ὀδυσσῆϊ μεγαλήτορι μητιόωσα.
Καί ῥα ἑκάστῳ φωτὶ παρισταμένη φάτο μῦθον,
Δεῦτ᾽ ἄγε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Εἰς ἀγορὴν ἰέναι, ὄφρα ξείνοιο † πύθησθε,
γρ. πύθηαθε Ὃς νέον Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἵκετο δῶμα,
Πόντον ἐπιπλαγχθείς, δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος.
Ὣς εἰποῦσ᾽, ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.
Καρπαλίμως δ᾽ ἔμπλειντο βροτῶν ἀγοραί τε καὶ ἕδραι
γρ. δ᾽ ἄρα θηήσαντο. Ἀγρομένων, πολλοὶ * γὰρ ἐθηήσαντο ἰδόντες
Υἱὸν Λαέρταο δαΐφρονα, τῷ δ᾽ ἄρ᾽ Ἀθήνη
Θεσπεσίην κατέχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις·
Καί μιν μακρότερον καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι,
Ὥς κεν Φαιήκεσσι φίλος πάντεσσι γένοιτο,
Δεινός τ᾽ αἰδοῖός τε, καὶ ἐκτελέσειεν ἀέθλους
Πολλούς, οὓς Φαίηκες ἐπειρήσαντ᾽ Ὀδυσῆος.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἤγερθεν ὁμηγερέες τ᾽ ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ᾽ Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπε,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὄφρ᾽ εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει,
Ξεῖνος ὅδ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅστις ἀλώμενος ἵκετ᾽ ἐμὸν δῶ,
Ἠὲ πρὸς Ἠοίων ἢ Ἑσπερίων ἀνθρώπων·
Πομπὴν δ᾽ ὀτρύνει, καὶ λίσσεται ἔμπεδον εἶναι.
Ἡμεῖς δ᾽ ὡς τοπάρος περ ἐποτρυνώμεθα πομπήν.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος ὅτις κ᾽ ἐμὰ δώμαθ᾽ ἵκηται,
Ἐνθάδ᾽ ὀδυρόμενος δηρὸν μένει εἵνεκα πομπῆς.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν
Πρωτόπλοον· κούρω δὲ δύω καὶ πεντήκοντα



QVANDO uerò manè genita apparuit rosea digitis aurora,
Surrexit ex lecto sacrum robur Alcinoi,
Præterea inclytus surrexit urbium euersor Vlysses.
Illis uerò præibat sacrum robur Alcinoi
Phæacũ ad concionẽ, quæ ipsis apud nauẽ constituta erat.
Venientes uerò considebant in politis lapidibus
Propè, ipsa uerò per urbem transibat Pallas Minerua,
Assimulata præconi prudentis Alcinoi,
Reditum Vlyssi magnanimo meditans,
Et sanè unicuiq; uiro assistens dixit uerbum,
En agè Phæacum principes atq; consiliarij
Ad concionem ite ut hospitem audiatis,
Qui recens Alcinoi prudentis uenit ad domum.
Ponto pererrato, corpore immortalibus similis.
Sic loquuta incitauit robur, & animũ singulorum.
Mox uerò implebantur hominibus forumq; & sedilia
Congregatis, multi enim admirabantur conspicati,
Filium Laertæ prudentem, huic certè Minerua
Diuinam superinfudit gratiam capitiq; & humeris,
Et ipsum longiorem & crassiorem reddidit aspectu,
Vt sanè Phæacibus omnibus gratus fieret,
Grauisq; & ueneirabilis, & ut perficeret certamina
Multa, quibus Phæaces periculum facerent ac Vlysses.
Cæterùm postquam conuenerant congregatiq; erant,
His Alcinous concionatus est & interloquutus:
Audite Phæacum duces atq; principes,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Hospes ille haud scio quisnã errando uenit meã domũ,
Siue ab Eois siue Hesperijs hominibus,
Deductionem flagitat, & precatur ratum esse.
Nos uerò ut antea quidem maturemus deductionem,
Neq; n. quisquam alius quicunq; meã domũ peruenerit
Hic lugens diu manet propter deductionem,
Sed age nauem nigram deducamus in mare diuinum
Recentem: iuuenes autem duo & quinquaginta

Eli-

Eligantur è populo quicunque sunt omnium optimi.
Ligatis bene omnes ad transtra remis
Exite, caeterùm continuò festinent apparare conuiuium
Ad nostrā domū profecti, ego.n.ritè omnibus praebebo.
Iuuenibus uerò haec praecipio, caeterùm illi alij
Sceptrigeri reges ad meam domum pulchram
Veniatis, ut hospitem in regia amplectamur.
Neque quisquam recuset, aduocate.n.diuinum cātorem
Demodocū, huic quidē deus excellenter dedit cātilenā
Ad oblectandū, quocūque animus ipsum impulerit canere.
Sic certè loquutus praeibat, illi simul sequebātur
Sceptrigeri, praeco uerò cucurrit ad diuinum cātorem:
Iuuenes uerò electi duo & quinquaginta
Ibant ut praecepit ad littus maris indomiti.
Porrò postquam ad nauem uenerunt atque mare,
Nauē quidem ipsi nigram in maris profundum deduxerunt,
Malumque imposuerunt, & uela naue nigra:
Aptarunt autem remos per uincula cortaria,
Omnia ut decebat, uela autem alba extenderunt.
Altè.n.in humidū hanc protraxerunt, caeterùm postea
Festinabant ire Alcinoi prudētis in magnam domum.
Implebantur autem porticusque & septa & domus uiris
Congregatis, multi autem erant iuuenes atque senes.
Illis uerò Alcinous duodecim oues mactauit,
Octo autem albis dentibus sues, duos flexipedes boues.
Hos excoriabant, apparabantque conuiuium iucundum.
Praeco autem propè uenit ducens amabilem cantorem,
Quē supra modū Musa dilexit, dedit.n. bonūque malūque,
Oculis quidē priuauit, dedit autē dulcem cantilenam,
Huic sanè praeco apposuit sedē argēteis clauis distinctā,
In medio conuiuātium ad columnam longam nitens.
Ad paxillum autem suspēdit citharam sonoram,
Ipsius supra caput, & mōstrat quo pacto manib. prēderet
Praeco, iuxta.n. apponebat canistrū pulchramque mēsam.
Iuxta.n. poculū uini, ut biberet quoties animus iuberet.
Illi uerò ad edulia parata apposita manus mittebant.
Caeterùm postquā potus & cibi cupiditatem expulerūt,
Musa certè cantorē excitauit ut caneret gloriā uirorū
Cantilena, cuius tunc gloria ad caelū latū peruenerat,
Contentionem Vlyssis & Pelidae Achillis,
Vt quondam contenderūt deorum in conuiuio celebri
Vehemētibus uerbis: rex autem uirorum Agamemnon
Gaudebat animo, cùm optimates Graecorū cōtenderēt.
Sic enim illi uaticinans praedixerat augur Apollo,
In Pythia diuina quando ingressus est lapideum limen
Oraculū petiturus, tūc uersabatur aerūnarū principiū
Troianisque & Graecis, Iouis magni per uoluntatem.
Ista sanè cantor cantabat inclytus. caeterùm Vlysses
Purpuream ingenti ueste accepta manibus fortibus.
Et in caput traxit, obtexit autem pulchram faciem,
Reuerebatur.n. Phaeacas sub supercilijs lacrymas stillās.
Sed quando desinebat canens diuinus cantor,
Lacrymas abstergendo, à capite tunicam demebat,
Et poculum rotundum accipiens libabat dijs.
Caeterùm quādo rursus inciperet & cōcitarēt ut canerent
Phaeacū optimates (quoniā oblectabantur uerbis)
Rursus Vlysses capite obuoluto lugebat.
Tum alios quidem omnes latebat lacrymas stillans,

Κρινάσθων κατὰ δῆμον ὅσοι πάρος εἰσὶν ἄριστοι.
Δησάμενοι δ' εὖ πάντες ἐπὶ κληῖσιν ἐρετμὰ
Ἔκβητ'. αὐτὰρ ἔπειτα θοὴν ἀλεγύνετε δαῖτα,
Ἡμέτερόνδ' ἐλθόντες· ἐγὼ δ' εὖ πᾶσι παρέξω,
Κούροισι μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι· αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες ἐμὰ πρὸς δώματα καλὰ
Ἔρχεσθ', ὄφρα ξεῖνον ἐνὶ μεγάροις φιλέωμεν.
Μηδέ τις ἀρνείσθω. καλέσασθε δὲ θεῖον ἀοιδὸν
Δημόδοκον· τῷ γάρ ῥα θεὸς πέρι δῶκεν * ἀοιδὴν
Τέρπειν, ὅππῃ θυμὸς ἐποτρύνῃσιν ἀείδειν. γρ. ἀοιδὴν,
Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο. τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο
Σκηπτοῦχοι· κῆρυξ δὲ μετῴχετο θεῖον ἀοιδόν.
Κούρω δὲ κρινθέντε δύω καὶ πεντήκοντα
Βήτην ὡς ἐκέλευσ' ἐπὶ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἁλὸς βένθοσδε ἔρυσσαν,
Ἐν δ' ἱστόν τ' ἐτίθεντο καὶ ἱστία νηὶ μελαίνῃ.
Ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ τροποῖς ἐν δερματίνοισι
Πάντα κατὰ μοῖραν, ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν·
Ὕψι δ' ἐν νοτίῳ τήν γ' ὥρμισαν. αὐτὰρ ἔπειτα
Βάν ῥ' ἴμεν Ἀλκινόοιο δαΐφρονος ἐς μέγα δῶμα.
Πλῆντο δ' ἄρ' αἴθουσαί τε καὶ ἕρκεα καὶ δόμοι ἀνδρῶν
Ἀγρομένων, πολλοὶ δ' ἄρ' ἔσαν νέοι ἠδὲ παλαιοί.
Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ' ἱέρευσεν,
Ὀκτὼ δ' ἀργιόδοντας ὕας, δύο δ' εἰλίποδας βοῦς·
Τοὺς δέρον ἀμφί θ' ἕπον, τετύκοντό τε δαῖτ' ἐρατεινήν.
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
Τὸν πέρι Μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν.
Τῷ δ' ἄρα Ποντόνοος θῆκε θρόνον ἀργυρόηλον
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Κὰδ δ' ἐκ πασσαλόφιν κρέμασεν φόρμιγγα λίγειαν
Αὐτοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ ἐπέφραδε χερσὶν ἑλέσθαι
Κῆρυξ· πὰρ δ' ἐτίθει κάνεον καλήν τε τράπεζαν,
Πὰρ δὲ δέπας οἴνοιο, πιεῖν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα † ἀνδρῶν, γρ. ... οἴμης
Οἴμης τῆς τότ' ἄρα κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἵκανε·
Νεῖκος Ὀδυσσῆος καὶ Πηλεΐδεω Ἀχιλῆος,
Ὥς ποτε δηρίσαντο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλείῃ
Ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν. ἄναξ δ' ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Χαῖρε νόῳ, ὅτ' ἄριστοι Ἀχαιῶν δηριόωντο.
Ὣς γάρ οἱ χρείων μυθήσατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθ' ὑπέρβη λάινον οὐδὸν
Χρησόμενος· τότε γάρ ῥα κυλίνδετο πήματος ἀρχὴ
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς.
Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσι,
Κὰκ κεφαλῆς εἴρυσσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρόσωπα.
Αἴδετο γὰρ Φαίηκας, ὑπ' ὀφρύσι δάκρυα λείβων.
Ἤ τοι ὅτε λήξειεν ἀείδων θεῖος ἀοιδός,
Δάκρυ' ὀμορξάμενος, κεφαλῆς ἄπο φᾶρος ἕλεσκε,
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον ἑλὼν, σπείσασκε θεοῖσιν·
Αὐτὰρ ὅτ' ἂψ ἄρχοιτο, καὶ ὀτρύνειαν ἀείδειν
Φαιήκων οἱ ἄριστοι (ἐπεὶ τέρποντ' ἐπέεσσιν)
† Ἂψ Ὀδυσεὺς κατὰ κρᾶτα καλυψάμενος γοάασκεν. γρ. ἂψ δ' Ὀδ.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα * λείβων, γρ. εἴβων,

Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἐπεφράσατ' ἠδ' ἐνόησεν,
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ· βαρὺ δὲ στενάχοντος ἄκουσεν·
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἤδη μὲν δαιτὸς κεκορήμεθα θυμὸν ἐΐσης,
γρ. [illegible] Φόρμιγγός θ', ἣ δαιτὶ συνήορός * ἐστι θαλείῃ·
Νῦν δ' ἐξέλθωμεν, καὶ ἀέθλων πειρηθῶμεν
Πάντων, ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν,
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ' ἄλλων
Πύξ τε, παλαισμοσύνῃ τε, καὶ ἅλμασιν, ἠδὲ πόδεσσιν.

Alcinous uerò solus ipsum cognouit atq; animaduertit,
Sedens prope ipsum, grauiter.a. suspirantem audiuit.
Continuò.a. Phæacibus studiosis remorum loquebatur,
Audite Phæacum principes atq; consiliarij,
Iam quidem conuiuio expleuimus animum æquali,
Citharaq; quæ conuiuio congruens est lauto.
Nunc autem exeamus, & certamina experiamur
Omnia, ut hic hospes narret suis amicis
Patriam reuersus quantum superemus alios,
Pugnisq; luctaq;, & saltu atq; cursu.

COMMENTARIVS.

[illegible]) An hic locus omnibus Phæacum cōcionibus destinatus esset, an uerò huic tantùm peculiari de causa, quòd de re nauali erat suscipiendum consilium, dubitari potest. Sed uidetur tamen ibidem semper conuocari eas solitas: quod ex hoc conijcio. Nam non est moris in Republica bene instituta, ut tam sacra loca subinde & ad nouas occasiones mutentur: deinde ipsa loci descriptio id probat. nam dicit, Phæacas in politis lapidibus consedisse, qui nimirum in eum essent usum iam à longo tempore. Videtur autem locus ille in aprico fuisse.

εἰδομένη κήρυκι) Quod Minerua præconi assimilatur, nouum non est. nam idem fecit in Iliade, quod Eustathius allegoricè uult intelligi, uel pro fama, quæ ita de Vlysse in populo percrebuerit: uel pro naturali singulorum prudentia, qua intelligentes hospitem qui non esset nihili ad eorum patriam appulisse, huc que rarum apud illos esset, eius uidendi gratia conuenerunt. Referam ipsa uerba Græca: [illegible]. Sed ego istas hariolationes demiror. Res enim simpliciter est intelligenda, ut à Poeta proponitur, quod ad allegorias illas pertinet.

[illegible]) Quanquam Vlysses concioni interfuerit, tamen quippiam ad populum loquutum: sed Alcinous totum negotium, & ipsius Vlyssis petitionem exponet. Sed uel hoc ita à Minerua proponebatur, ut illi eius audiendi desiderio permoti promptius & alacrius accederēt: uel quod ab Alcinoo dicetur pro eodem est existimandum, ac si Vlysses ipse uerba pro se fecisset: quia animum eius populo patefecit, aliud autem non fuerat ille præstiturus.

* θεσπεσίην. Hoc idem factum est anteà lib. 6. Sed hîc præstantior est finis propositus, quòd qui ab uniuerso populo conspici debebat, admirationem sui ut concitaret, oportuit his elegantijs corporis insigniri, ut tum δεινὸς tum αἰδοῖος Phæacibus uideretur. Grauis quidem & formidabilis, ut si qui in populo adeò feri reperirentur, qui eum aliqua afficere iniuria conarentur, tanti uiri præsentiam reformidarent: augustus autem & uenerabilis, ut omnium animus in se conuerteret, faciliusque petitionis suæ finē ab illis impetraret. Quæ duo ubi uirum comitantur, omnibus numeris absolutus, quod hæc mortalia pertinet, dici potest.

[illegible]) Hæc uerba Socrates apud Platonem in Theæteto de Parmenide usurpauit, aduersus quem, præ cæteris qui uniuersum unum quoddam stabile affirmant, uereri se disputare. [illegible], inquit, [illegible]. Eustathius autem in hunc locum sic ait, [illegible].

κέκλυτε Φαιήκων) Exponit Alcinous conuocatæ concionis causam, reliquosque hortatur ad præstandam illi operam, quò in patriam suam deducatur. Itaque eum in finem iubet recentem nauem in mare deduci, eamque nautis ac remigibus instrui. tum uerò parari conuiuium, quò alios omnes inuitat, ut nouum hospitem amplectantur, eòdemq; aduocari Demodocum.

[illegible]) Eustathius noster sic scribit in hunc locum: [illegible]. Quibus uerbis dicit, Homerum solitum in duas partes mundum partiri, in Orientem & Occidentem, ut ex hoc loco & ex alijs constat. Sed ego hoc non ausim affirmare, cùm sciam eum quatuor uentos nosse, quos à quatuor mundi partibus flare intellexit. Testis ipsa siderum obseruatio in nauigando, ut lib. 5. uidimus, & in Iliade in [illegible]. Nam Meridionalia & Septentrionalia sidera ibi appellantur, nimirum in Meridie Pleiadas & Orionem, in Septentrione uerò Vrsas.

ἡμεῖς δ' ὡς τὸ πάρος περ) Ex his uerbis colligo, non omnino inhospitales fuisse Phæacas, ut qui pro more habuerint, hoc idem officium alijs multis exhibere, quod nunc in Vlyssem conferre cogitant.

πρωτόπλοον) Huiusmodi nauem instrui iubet ad maiorem, ut opinor, securitatem. Nam quæ iam sæpius aquam & fluctus expertæ sunt, facilius tempestate discerpuntur.

ὣς ἄρα φωνήσας) Obseruari diligenter hunc concionis modum suadeo, qui à reliquis omnibus diuersus est, quos apud Homerum legimus. ubi uel Rege ipso aliquid statuente aut deliberante oportet procerum uirorum acherorum consensum adhiberi, immò etiam ipsius populi, ut in Græcorum statu uidimus, cùm eos Agamemnon conuocat. Hic uerò ubi perorauit Alcinous, nullum apparet sententiæ aliorum Regum (sic enim eos appellat Poeta) uestigium. An ergo Phæacensis status dicetur Aristocraticus, non potiùs tyrannicus, ubi solius Alcinoi omnium maximi & potentissimi uox in concionib. exaudietur? Ego quid decernā, non uideo: nisi intelligamus, consilium Alcinoi ita reliquis placuisse, ut silentio illud comprobarint. Vulgatum est enim, Silentes uideri consentire, aut saltem non contradicere. Et hucquidem ut constet, Aristocratia quam in hoc populo Plutarchus imaginatur, à quo si unquam dissentire fas sit, ego hoc argumento ab eo discrepem. Nec obstaret Regum appellatio, cùm non sit necessariò supremæ illius dignitatis, quam nos hodie intelligimus: nam in una & sola orbe quis credat plures Reges esse dominatus? Itaq; potest dici eo nomine designari proceres, & à Rege supremo secundus. Atqui sceptrigeros appellat! Ecquid uerò? Alcinoum eo non donauit epithero, ergo neque talis existimandus est? Intelligam igitur illud potuisse esse procerum illorum insigne, ut à reliqua plebe distinguerentur.

ἀγαθόν τε κακόν τε) Bonum quod à Musa accepit Demodocus, est ars Musicæ egregia. [illegible], ut anteà dixit Alcinous. Malum autem est cæcitas. Vnde non defuerunt, qui hoc loco Poetam de se ipso loqui suspicarentur, ut monet Didymus, & utriusque comparationem Eustathius persequitur. Quin & ipse Giphanius: Videndum, inquit, an non se ipse describat Poeta nomine Demodoci. Sed hoc mihi tolerandum non uidetur. Nam de Homeri cæcitate, aut saltem de illius tempore ambigi, docemus in nostris Prolegomenis in Iliadem: ubi uide quid nos etiam de hoc loco annotemus.

μοῦσ' ἄρ' ἀοιδόν) Noluit Poeta suum Vlyssem incognitum à Phæacensibus discedere, ideoque appositè excogitauit, ut hic Demodocus, quasi Musa impellente, aliquid caneret, quod ad Vlyssem pertineret: qui posteà ex suis lacrymis, audita sui memoria, proderetur non quidem manifestè hoc loco, sed libro sequenti, eadem occasione. Impulsum autem Demodocum à Musa dicit, non quòd illi tantùm hoc commune sit cum cæteris cantoribus, quos afflari suo Numine credidit uetustas: sed specialiter ob hunc casum. Nam eum in Vlyssis mentionem tam commodè incidisse non uult esse fortuitum, ut uulgus tamen existimaret, & uideri potest ipsius Demodoci respectu, qui nullo consilio præcedente id aggressus est, sed à Dei nutu pendere: quod non est leuiter obseruandum.

νεῖκος Ὀδυσσῆος) Didymus refert, & post eum Eustathius, roganti Agamemnoni de fine belli Troiani, respondisse Apollinis Delphici oraculum, tunc dirutam iri Troiam, cum Græcorum optimi inter se altercarentur. Quod tandem Achilli & Vlyssi contigit, qui inter cœnandum quærentes quo pacto Troiam capi oporteret, inter se de eo dissenserunt. Nam Achilles robore, Vlysses prudentia & dolo id faciendum iudicabat. Hac audita contentione Agamemnon dicitur gauisus, quia belli exitum instare animaduerteret, prout ab Apolline prædictum intellexerat. Huius loci meminit Athenæus his uerbis: [illegible], Eustathius autem ea sic legit: [illegible]

bam-

βασιλεῦσι χαίρει νῦν, ἐπεὶ ὀφείλομεν αἱ φιλοτιμίας, ζητοῦντος ἢ λόγῳ ἢ μάχῃ περιεῖναι δεῖ τι ἴδιον.

δάκρυα λεῖβων) Aliàs in Iliade Poetam nostrum defendimus aduersus Socratē, qui uiro forti lacrymas indignas in Republica sua prununciauit. Agnouit autē sanè Vlysses hoc indecorum esse, ideò faciem tunica tegit, ne à Phæacensibus obseruetur: Alcinoi tamē aciem non effugit.

φόρμιγγα) De Musicæ in conuiuijs ueterum usu diximus tum in Iliade, tum anteà Odys.lib. 1. Illud autem, κεκορήμεθα, propriè de uoluptuarijs Phæacibus dictum esse notat Eustathius, cùm alioqui rarum sit apud Poetam conuiuium usq; ad satietatem. De ijsdē etiam anteà dixit, αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε.

πύξ τε) Hic quidem quatuor tantùm certamina enumerat, sed paulò pòst quintum etiam adhibuit. Sunt enim quinque, nimirum, pugna, lucta, saltus, cursus, & discus: in quibus omnibus qui excelleret, πένταθλος appellabatur, qualis est Philonus ille apud Simonidem in Anthologia. Liuius uocat quinquertionem. Obseruandum est autem qualia fuerint illa, nimirum uirtutis exercitamenta corporeæ neque solùm ad euitandam simpliciter ignauiam, sed etiam ad corroboranda omnia corporis membra. Itaque illa adeò nobilia existimata fuerunt, ut seueri alioqui Iureconsulti in comprimenda hominum auaritia, in his certaminibus tantùm permiserint ludere in pecunia. Paulus ff. de aleæ lus. & alear. Senatusconsultum, inquit, uetuit in pecunia ludere, præterquam si quis certet hasta uel pilo iaciendo, uel currendo, saliendo, luctando uel pugnando, quod uirtutis causa fiat. Hæc porrò quinque certamina hoc uersu Iambico posteà comprehensa sunt, ἅλμα, δρόμος, δίσκος, μέγα, κοντὸς ἢ πάλη, ut refert Eustathius: sed uitiosa est, ni fallor, scriptura. Sic ergo lego, ἅλμα, δρόμος, δίσκος, ἀκοντισμός, πάλη. Illud enim κοντὸς nihil est. Vel alio modo Heroico carmine,

ἅλμα ποδῶν, δίσκου τε βολὴ, καὶ ἄκοντος ἐρωὴ, Καὶ δρόμος ἠδὲ πάλη, μία δ' ἐπλετο πᾶσι τελευτή.

Sic certè loquutus praibat, illi uerò unà sequebātur.
E palo autem suspendit citharam stridulam,
Demodocum uerò prehendit manu, & eduxit adibus
Praco, praibat uerò ei eandem uiam quam & alij
Phaacū optimates, certamina cū admiratione uisuri.
Iuerūt.a. ad forum, simulq́, sequebatur ingens turba:
Infiniti surrexerunt autem iuuenes multiq́, & fortes,
Surrexit quidem Acroneus & Ocyalus & Elatreus.
Nauteusq́, Prymneusq́, & Anchialus, & Eretmeus,
Ponteusq́, Proreusq́, Thoon, Anabesineusq́,
Amphialusq́, filius Poliny Tectonide.
Surrexit etiam Euryalus homicida similis Marti,
Naubolidesq́, qui optimus erat specieq́, corporeq́,
Omnium Phaacum post inculpatum Laodamantem.
Surrexerunt tres fily inculpati Alcinoi,
Laodamasq́, & Halius & diuinus Clytoneus,
Hi certè primùm periculum fecerunt pedibus.
Illis à carceribus extensus erat cursus, hi simul omnes
Celeriter uolitabant puluerem excitantes in campo.
Horū currēdo longè optimus erat Clytone° inculpatus,
Quantum in nouali terminus solet esse mularum,
Tantū pracurrens ad populū uenit, alij.v. relinquebā
Aly uerò molestè luctā periculum fecerunt. (tur:
In hac rursus Euryalus uincit omnes optimates,
Saltu uerò Amphialus omnium optimus erat.
Disco autem omnium fortißimus erat Elatreus.
Pugna rursus Laodamas eximius filius Alcinoi.
Caterùm postq̄ omnes oblectarūt animū certaminibus
His certè Laodamas interloquutus filius Alcinoi,
Agite amici, hunc hospitem rogemus si quod certamē
Et scit & didicit, indole sanè non ignauus est,
Vel fæmoribus uel cruribus & utraq; manu desuper,
Ceruiceq́, firma ingens robur, neq; ullo modo iuuētute
Eget, sed malis debilitatus est arumnis.
Non enim ego existimo peius aliud mari
Ad hominē debilitandum, etiam si ualdè fortis sit.
Hunc rursus Euryalus nuncius excipiens dixitq́,
Laodama sanè hunc sermonem decenter dixisti.
Tu ipse nunc prouoca uadens & conueni sermone.
Caterùm postquā hoc audiuit eximius filius Alcinoi,
Stetit in medium profectus & Vlyssem alloquutus est,
Hunc age & tu hospes pater, periculum fac certaminū,
Si aliquod fortaßis didicisti, cōuenit.n.te scire certami
Neq; enim maior gloria hominis quo adfuerit, (na.
Quàm cùm pedibus strenuus est & manibus suis.

Ὣς ἄρα φωνήσας ἡγήσατο τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο·
Κὰδ δ' ἐκ πασσαλόφιν κρέμασε φόρμιγγα λίγειαν·
Δημοδόκου δ' ἕλε χεῖρα, καὶ ἔξαγεν ἐκ μεγάροιο
Κῆρυξ· ἦρχε δὲ τῷ αὐτὴν ὁδὸν ἥνπερ οἱ ἄλλοι
Φαιήκων οἱ ἄριστοι, ἀέθλια † θαυμανέοντες. γρ. θαῦμα τι ὄντες
Βὰν δ' ἴμεν εἰς ἀγορήν, ἅμα δ' ἕσπετο πουλὺς ὅμιλος,
Μυρίοι· ἂν δ' ἵσταντο νέοι πολλοί τε καὶ ἐσθλοί.
Ὦρτο μὲν Ἀκρόνεώς τε, καὶ Ὠκύαλος, καὶ Ἐλατρεὺς,
Ναυτεύς τε, Πρυμνεύς τε, καὶ Ἀγχίαλος, καὶ Ἐρετμεὺς,
Ποντεύς τε, Πρωρεύς τε, Θόων, Ἀναβησίνεώς τε,
Ἀμφίαλός θ' υἱὸς Πολυνήου Τεκτονίδαο·
Ἂν δὲ καὶ Εὐρύαλος βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηϊ,
Ναυβολίδης θ' ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Πάντων Φαιήκων μετ' ἀμύμονα Λαοδάμαντα· γρ. ἀμύμονος
Ἂν δ' ἔσταν τρεῖς παῖδες † ἀμύμονες Ἀλκινόοιο,
Λαοδάμας θ', Ἅλιός τε, καὶ ἀντίθεος Κλυτόνηος·
Οἳ δή τοι πρῶτον μὲν ἐπειρήσαντο πόδεσσιν·
Τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος, οἱ δ' ἅμα πάντες
Καρπαλίμως ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.
Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων·
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιϊν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο.
Οἳ δὲ παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς πειρήσαντο,
Τῇ δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπεκαίνυτο πάντας ἀρίστους·
Ἅλματι δ' Ἀμφίαλος πάντων προφερέστερος ἦεν·
Δίσκῳ δ' αὖ πάντων προφερέστατος ἦεν Ἐλατρεὺς,
Πὺξ δ' αὖ Λαοδάμας, ἀγαθὸς πάϊς Ἀλκινόοιο.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντες ἐτέρφθησαν φρέν' ἀέθλοις,
Τοῖς ἄρα Λαοδάμας μετέφη πάϊς Ἀλκινόοιο,
Δεῦτε φίλοι, τὸν ξεῖνον ἐρώμεθα εἴ τιν' ἄεθλον
Οἶδέ τε καὶ δεδάηκε· φυήν γε μὲν οὐ κακός ἐστι,
Μηρούς τε κνήμας τε, καὶ ἄμφω χεῖρας ὕπερθεν,
Αὐχένα τε στιβαρὸν, μέγα τε σθένος· οὐδέ τι ἥβης
Δεύεται, ἀλλὰ κακοῖσι συνέρρηκται πολέεσσιν.
Οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἄνδρά γε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Λαοδάμα, μάλα τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Αὐτὸς νῦν προκάλεσσαι ἰὼν, καὶ πέφραδε μῦθον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσ' ἀγαθὸς πάϊς Ἀλκινόοιο,
Στῆρ' ἐς μέσσον ἰὼν, καὶ Ὀδυσσῆα προσέειπεν,
Δεῦρ' ἄγε καὶ σὺ ξεῖνε πάτερ πείρησαι ἀέθλων,
Εἴ τινά που δεδάηκας· ἔοικε δέ σ' ἴδμεν ἀέθλους.
Οὐ μὲν γὰρ μεῖζον κλέος ἀνέρος ὄφρα κεν ᾖσιν,
Ἢ ὅ τι ποσσίν τε ῥέξῃ καὶ χερσὶν ἑῇσιν.

Ἀλλ' ἄγε πείρησαι, σκέδασον δ' ἀπὸ κήδεα θυμοῦ.
Σοὶ δ' ὁδὸς οὐκ ἔτι δηρὸν ἀπέσσεται, ἀλλά τοι ἤδη
Νηῦς τε κατείρυσται, καὶ ἐπαρτέες εἰσὶν ἑταῖροι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Λαοδάμα, τί με ταῦτα κελεύετε κερτομέοντες;
Κήδεά μοι καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶν ἤπερ ἄεθλοι,
Ὃς πρὶν μὲν μάλα πολλ' ἔπαθον, καὶ πολλ' ἐμόγησα·
Νῦν δὲ μεθ' ὑμετέρῃ ἀγορῇ νόστοιο χατίζων
Ἧμαι, λισσόμενος βασιλῆά τε πάντα τε δῆμον.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο, νείκεσέ τ' ἄντην.
Οὐ γάρ σ' οὐδὲ ξεῖνε δαήμονι φωτὶ ἐίσκω
Ἄθλων, οἷά τε πολλὰ μετ' ἀνθρώποισι πέλονται·
γρ. ἀλλά τῳ ὅς θ' ἅμα | † Ἀλλὰ τῷ ὅς θ' ἅμα νηῒ πολυκληῗδι θαμίζων,
γρ. ἐπίσκοπος | Ἀρχὸς ναυτάων, οἵ τε πρηκτῆρες ἔασιν,
Φόρτου τε μνήμων, καὶ * ἐπίσκοπος ἦσιν ὁδαίων,
Κερδέων θ' ἁρπαλέων. οὐδ' ἀθλητῆρι ἔοικας.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ξεῖν', οὐ καλὸν ἔειπες· ἀτασθάλῳ ἀνδρὶ ἔοικας.
γρ. θεοὶ χαρ. διδοῦσιν | Οὕτως οὐ πάντεσσι † θεὸς χαρίεντα δίδωσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν, ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν·
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.
Ἄλλος δ' αὖ εἶδος μὲν ἀλίγκιος ἀθανάτοισιν·
γρ. ἀμφιπεριστρέφεται | Ἀλλ' οὔ οἱ χάρις † ἀμφιπεριστέφεται ἐπέεσσιν.
Ὣς καὶ σοὶ εἶδος μὲν ἀριπρεπὲς, οὐδέ κεν ἄλλως
Οὐδὲ θεὸς τεύξειε· νόον δ' ἀποφώλιός ἐσσι.
Ὤρινάς μοι θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν,
Εἰπὼν οὐ κατὰ κόσμον· ἐγὼ δ' οὐ νῆϊς ἀέθλων,
Ὡς σύ γε μυθεῖαι, ἀλλ' ἐν πρώτοισιν ὀΐω
Ἔμμεναι, ὄφρ' ἥβῃ τε πεποίθεα χερσί τ' ἐμῇσι.
Νῦν δ' ἔχομαι κακότητι καὶ ἄλγεσι· πολλὰ γὰρ ἔτλην,
Ἀνδρῶν τε πολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
Ἀλλὰ καὶ ὧς, κακὰ πολλὰ παθὼν, πειρήσομ' ἀέθλων.
Θυμοδακὴς γὰρ μῦθος· ἐπώτρυνας δέ με εἰπών.
Ἦ ῥα, καὶ αὐτῷ φάρει ἀναΐξας λάβε δίσκον
Μείζονα καὶ πάχετον, στιβαρώτερον οὐκ ὀλίγον περ
Ἢ οἵῳ Φαίηκες ἐδίσκεον ἀλλήλοισι.
Τόν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός·
Βόμβησεν δὲ λίθος· κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες,
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς. ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων,
Ῥίμφα θέων ἀπὸ χειρός. ἔθηκε δὲ τέρματ' Ἀθήνη
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Καί κ' ἀλαός τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα
Ἀμφαφόων· ἐπεὶ οὔτι μεμιγμένον ἐστὶν ὁμίλῳ,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτον. σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον·
Οὔτις Φαιήκων τόνγ' ἵξεται, οὐδ' ὑπερήσει.
Ὣς φάτο. γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Χαίρων οὕνεχ' ἑταῖρον ἐνηέα λεῦσσ' ἐν ἀγῶνι.
Καὶ τότε κουφότερον μετεφώνεε Φαιήκεσσι,
γρ. ἵκεσθε | Τοῦτον νῦν † ἀφίκεσθε νέοι· τάχα δ' ὕστερον ἄλλον
Ἥσειν ἢ τοσσοῦτον ὀΐομαι, ἢ ἔτι μᾶσσον.
Τῶν δ' ἄλλων ὅτινα κραδίη θυμός τε κελεύει,
Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω· ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην.
Ἢ πὺξ, ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσίν, οὔτι μεγαίρω

Sed age tenta, pelle autem mœstitiam ab animo.
Tibi uerò profectio non diutius aberit, sed tibi iam
Et nauis deducta est, & præparati sunt socij.
Hunc excipiens alloquutus est prudens Vlysses,
Laodama, quid me ista iubetis illudentes?
Dolores mihi etiã magis in præcordijs quã certamina,
Qui antea ualdè multa passus sum, & multa pertule-
Nunc uerò in uestro consessu reditu indigens (rim:
Sedeo, precans regemq; omnemq; populum.
Hunc rursus Euryalus respõdit, obiurgauitq; palàm.
Minimè te hospes gnaro uiro assimulo
Certaminum, qualia multa inter homines sunt:
Sed huic, qui simul naui transtrata frequentans
Princeps est nautarum, qui negotiatores sunt,
Vecturæq; memor & speculator est uiaticorum,
Lucriq; rapacis, non athletæ similis.
Hunc toruè intuitus alloquutus est prudens Vlysses.
Hospes, non honestè dixisti: proteruo uiro similis es.
Ex æquo non omnibus dij munera dederunt
Viris, neq; indolem, neq; prudentiam, neq; eloquẽtiam.
Alius quidem forma inferior est uir.
Verùm deus formam uerbis ornat, alij uerò in ipsum
Oblectati aspiciunt, his uerò securè loquitur
Modestia dulci, eminet autem congregatis:
Incedentem autem per urbem ueluti deum suspiciunt.
Alius autem rursus forma quidem similis dijs.
Sed non ei gratia data est sermonibus.
Sic & tibi species quidem decora, neq; aliter
Neq; deus fingeret, mente quidem imperitus es.
Lacessisti mihi animum in præcordijs charis,
Loquutus nõ ut decet, ego uerò nõ ignarus certaminũ,
Vt tu loqueris: uerùm inter primores puto
Esse, donec iuuenta fretus eram & manibus meis:
Nũc .a. occupor ærũnis & doloribus: multa enim passus
Virorumq; bella sæuosq; fluctus penetrans. (sum
Sed etiam sic ualdè multa passus experiar certamina:
Mordax est enim sermo tuus, irritasti .a. me sic locutus.
Dixit sanè & cũ ipsa ueste impetũ faciẽs prendit la-
Maiorem & crassiorẽ, firmioremq; paululum (pidem
Quàm quali Phæaces ludere solebant inuicem,
Hunc circumrotatum misit ualida à manu.
Insonuit autem lapis, procubuêre autem ad terram
Phæaces longis remis utentes nauigandi periti uiri
Lapidis ab impetu hic subteruolauit signa omnium
Leuiter currens à manu: fixit uerò signum Pallas
Viro corpore assimilata, uerbumq; dixit & locuta est.
Etiam cæcus tibi hospes posset discernere signum
Palpitãdo, quãdoquidẽ neutiq; mixtũ est multitudini:
Sed longè primum: tu autem confidentiq; certamine.
Nullus Phæacum ad hoc perueniet neq; transmittet.
Sic ait: gauisus autem est prudens diuus Vlysses
Gaudẽs eò quod socium benignũ uidisset in certamine
Et tum lenius Phæacas alloquutus est.
Hunc nũc assequimini iuuenes, breui denuò alium
Me missurum esse talem puto, aut adhuc longiorem
Ex alijs quemcunq; cor animusq; inuitat.
Huc agè periculũ faciat, quoniam me irritastis ualdè
Aut cestu, aut lucta, aut etiam cursu, nulli inuideo
Omnium

Omnium Phæacum præter ipsum Laodamantem,
Hospes enim mihi ille est, quis cum amico pugnaret?
Insipiens ille & nullius precij est uir,
Quicunq; cũ hospite contentionẽ obtulerit certaminũ
Populo in alienigeno, suipsius omnia perturbat.
Aliorum utiq; nullum reijcio neq; despicio,
Sed uolo scire & periculum facere palàm,
In omnib. n. nõ ignauus sum inter hoĩes quotquot certa-
Benè.n. arcũ noui benè politũ tractare: (mina sunt,
Primus uirum contingerem sagittans in turba
Virorum hostilium, etiam si ualdè multi socij
Iuxtà astant, & arcum tendant in uirum.
Solus autem me Philoctetes uincebat arcu
Populo in Troianorum, quoties sagittabamus Græci.
Aliorum me puto longè eximium esse,
Quales nunc mortales sunt in terra pane uescentes.
Cum uiris autem priscis contendere haud uolo,
Neq; cum Hercule, neq; cum Euryto Oechaliensi,
Qui etiam cum dijs contendebant de arte sagittandi,
Iamq; etiã statim mortuus est ingẽs Eurytus, neq; ad se
Peruenit in adib. iratus enim Apollo (nectutem
Occidit, eo quòd ipsum ꝓuocauerat ad certamẽ arcuũ.
Hasta.n. iaculor quantũ nullus alius quisquã sagitta:
Solis timeo pedibus ne aliquis me superet
Phæacum, nimiùm enim malè domitus sum
Fluctibus in multis, quoniã minimè uectura ad nauẽ
Erat sufficiens, ideoq; mihi chara genua soluta sunt.

Πάντων Φαιήκων, πλήν γ' αὐτοῦ Λαοδάμαντος.
Ξεῖνος γάρ μοι ὅδ' ἐστί. τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο;
Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνὴρ
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων
Δήμῳ ἐν ἀλλοδαπῷ· ἕο τ' αὐτοῦ πάντα κολούει.
Τῶν δ' ἄλλων οὔπερ τιν' ἀναίνομαι, οὐδ' ἀθερίζω,
Ἀλλ' ἐθέλω ἴδμεν καὶ πειρηθήμεναι ἄντην.
Πάντα γὰρ οὐ κακός εἰμι μετ' ἀνδράσιν ὅσσοι ἄεθλοι.
Εὖ μὲν τόξον οἶδα ἐΰξοον ἀμφαφάασθαι·
Πρῶτός κ' ἄνδρα βάλοιμι ὀϊστεύσας ἐν ὁμίλῳ
Ἀνδρῶν δυσμενέων, εἰ καὶ μάλα πολλοὶ ἑταῖροι
Ἄγχι παρασταῖεν, καὶ τοξαζοίατο φωτῶν.
Οἶος δή με Φιλοκτήτης ἀπεκαίνυτο τόξῳ
Δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅτε τοξαζοίμεθ' Ἀχαιοί·
Τῶν δ' ἄλλων ἐμέ φημι πολὺ προφερέστερον εἶναι
Ὅσσοι νῦν βροτοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ, οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ,
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἐρίζεσκον περὶ τόξων.
Τῷ ῥα καὶ αἶψ' ἔθανεν μέγας Εὔρυτος, οὐδ' ἐπὶ γῆρας
Ἵκετ' ἐπὶ μεγάροισι. χολωσάμενος γὰρ Ἀπόλλων
Ἔκτανεν, οὕνεκά μιν προκαλίζετο τοξάζεσθαι.
Δουρὶ δ' ἀκοντίζω ὅσον οὐκ ἄλλος τις ὀϊστῷ.
Οἴοισιν δείδοικα ποσὶν μήπώς με παρέλθῃ
Φαιήκων. λίην γὰρ ἀεικελίως ἐδαμάσθην
Κύμασιν ἐν πολλοῖς, ἐπεὶ οὐ κομιδὴ κατὰ νῆα
Ἦεν ἐπηετανός· τῷ μοι φίλα γυῖα λέλυνται.

COMMENTARIVS.

ὦρτο μὲν Ἀκρόνεως) Cùm Phæacenses non solùm maritimi fuerint, sed etiam rei nauticæ studiosissimi, nomina etiam uidentur nautica usurpasse, ut hic uidere est paucis exceptis, & sanè duobus tantùm, Alcinoi uidelicet & Laodamantis.

οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι) Cur mare homines debilitet, conquirebam: sed constare mihi non potest causa, nisi eadẽ sit quæ nauseandi, quã odoratui & timori assignat Plutarchus, ex quibus fit uentris inanitio non sine uirium imminutione. Sed an hoc etiam labori tribuendum sit in dirigenda subinde secundum uentorũ spirationes naui? quod fieri non potest sine grauissimis animi angustijs: hinc paulatim ipsum robur absumitur.

δεῦρ' ἄγε) Quod Laodamas Vlyssem ad certamina prouocat, non est malo illius animo malæque menti tribuendum, quasi cum hospite sit congressurus (quod tamen Vlysses ipse effugiet: Laodamantem enim eò quòd eum hospitem haberet, ad eadem certamina non prouocat) sed generaliter hoc ei proponit honoris gratia, ut hac etiam delectatione, si uelit perfruatur, cuius gratia illa fuerant instituta.

ἢ ποσὶν) Duobus uerbis omnia illa quinque certamina complexus est: nam illa aut pedibus aut manibus peraguntur. Pedibus, nimirum cursus & saltus: manibus, discus, pugna & lucta.

Λαοδάμα) Quasi dicat: Vósne sic nihili meum infortunium & calamitatem facere, ut ad hæc oblectamenta prouocetis, quibus ego gaudere non possum, cùm tot angar doloribus, quibus nullum est cum lætitia & recreatione animi commercium? Ego uerò id uobis concedere non possum, ut qui etiam non huius gratia apud uos diuerterim, sed ut deductionem in meam patriã à uobis impetrem. quasi dicat, Hoc uos oporteret potius exequi, quod tam suppliciter à uobis postulaui, quàm mihi reditum longius distrahere, ut uelle uidemini, cùm me ad hæc certamina prouocatis.

οὐ γὰρ σ' οὐδὲ ξεῖνε) Dicebat anteà Laodamas, iudicare se Vlyssem ex robusto corporis habitu egregium athletam: nunc autem Euryalus ipsi modestè recusanti in arenam descendere, proteruè insultat, negatque se eum talem existimare, qualem athletam esse oporteat: sed eum nautæ negotiatori lucrique studioso similem esse pronunciat, neque tamen uulgari aut contemptibili cuipiam. nam aliòqui frustra illi tantam maiestatem Minerua infudisset, nisi aliquid præter uulgus magis ab ipso etiam Euryalo censeretur, sed nautarum principi.

ξεῖν' οὐ καλὸν ἔειπες) Generosi est hominis, lacessitum iniuria non remollescere: sed leonis instar, cuius uulnerati furor magis ac magis incenditur, fortiter iniuriam facienti sese opponere, ubi potissimùm de honore & existimatione tua agetur (sciat autem lector, me humano more loqui) quod hoc loco Vlysses facit. Grauiter enim & acerbè Euryalum increpat, quòd in se adeò petulanter insurrexisset, nec uerbis quidem contumeliosis abstinet, cùm eum ἀτάσθαλον appellat, & νόον ἀποφώλιον.

οὕτως οὐ πάντεσσι) Eò tendit Vlysses, ut doceat uerum esse illud quod dicitur, Non omnibus omnia dona largiri Deum, quòd in ipso Euryalo id obseruatum manifestè uideat, qui forma quidem eleganti sit præditus, tamen prudẽtia destituatur, ut stulta eius & temeraria oratio paulò antè docuit. Cum autem de illa donorum diuersa distributione loquatur, rem tamen præsenti subiecto accommodat, solumque de forma & prudenti oratione dicit. Alius, inquit, deformis quidem est, sed illa deformitas uerborum elegãtia à Deo compensatur (hoc tamen, ut & cætera, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ accipiendum erit: nam cõtrarium aliòqui esset in Thersite illo, de quo in Iliade) alij utrumque possident, cũ summa admiratione: alij cùm formosi sint, orationis tamen gratia & reuerentia omnino destituuntur: & in horum numero Euryalum istum reponit.

ἀλλ' ἐν πρώτοισι) Cùm laus suipsius per se & simpliciter odiosa sit, est tamen ubi illa non solùm honesta, sed etiam admodum necessaria sit: nimirum ubi ab alijs uel calumnia premeris, uel etiam contemneris, & tuas uirtutes non, ut decet, ab alijs æstimari uides, ut docet Plutarchus in libello, Quomodo quis se citra inuidiam laudet. Hoc Vlysses prudenter nunc facit, qui cùm pro homine nihili ab Euryalo se haberi animaduerteret, non potuit sese non laudare ut certaminum istorum peritissimum. Quod tamen copiosiùs faciet paulò pòst, ubi ea enumerat, in quibus excellat, εὖ μὲν τόξον οἶδα, &c.

ὄφρ' αὐτή) Aequi paulò antè Laodamas de Vlysse dicebat, οὐδέ τι ἥβης δεύεται, neq; ullo modo iuuentute indiget. Sed illud ad uiuidi adhuc & uegeti corporis speciem referebatur, hic uerò Vlysses de ætate sua intelligit.

ἦ ῥα καὶ αὐτῷ) Nihil erat uerbis tumidis & uanis gloriari, si re ipsa laudum suarum ueritatem & soliditatem non comprobaret. Itaque ut robur suum ostentaret, discum arripit: neque eum quidem uulgarem aut qualem Phæaces projicerent, sed longè maiorem & crassiorem reliquis omnibus. Vbi περιπολλὸν μεγαλέστερον fingit Poeta ex lapidis uiolento impetu aut sonitu, quis ex casu resi-

 luit,

init, Phæacas perterrefactos concidisse: hoc autem postremum minus mirum, quòd eum reliquorum signa & iactuum metae transiisse narrat. Et ita oportuit fieri, ut intelligeret Euryalus, quantum Heroa contempsisset.

γήθησεν) Ego non intelligo Vlyssem cognouisse hanc fuisse Mineruam, ideoque gauisum, non minus atque anteà cùm Minerua sub specie Neenidis Alcinoi ædes illi ostenderet. sed lætatum Vlyssem, quòd in medio illius populi is reperiretur, qui ei faueret. Quanquam alioqui Mineruæ uocem satis agnoscat, ut alias ex Sophoclis Aiace lorario docuimus.

δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω) Hoc primi conatus successu feliciore elatus Vlysses, audacter ad reliqua etiam certamina prouocat, nimirum ad pugnam, luctam, cursum, & saltum (nam hæc duo sub uocabulo ποσὶ intellexit) mirum est tamen, quòd certamen etiam pedum addiderit, cùm intrà id se recusare testetur, ueritus ne ab aliquo Phæacum uinceretur, utpote fluctibus nimiùm domitus, cū lassitudine nimirum, & imbecillitate pedum. Sic enim ait, οἴοισιν δ' ἀδείδια ποσὶ μή τίς με παρέλθῃ φαιήκων. λίην γὰρ ἀεικελίως ἐδαμάσθην κύμασιν ἐν πολλοῖς. Hic ergo forsan præcipitanter nimium loquutum esse dicendum est, ibi κατὰ δ' ἄντιρρυς φθονέεις.

ξεῖνος γάρ μοι ὅδ' ἐστί) Vnicum Laodamantem ab illa prouocatione excipit hac de causa, quòd eum hospitem habeat, nec sapientis esse putet cum suo hospite congredi. Quod à nobis examinandum est. Primùm quæro cur non etiam fratres Laodamantis excipiat, immò cur non ipsum Alcinoum, qui eius hospes erat potissimus, paterque Laodamantis, proinde maiori reuerentia ipsum debebat prosequi? Respondeo, uideri reliquos fratres sub unius Laodamantis persona comprehendi: quia cùm communem habeant causam hospitij, communi etiam iure fruantur, & eandem reuerentiam participent. Quod ad Alcinoum attinet, idè potest dici: Pater enim & filius in multis casibus pro eadem persona censentur: deinde non oportuit eum exprimi, qui se certaminibus illis non immisceret. Sed cur Laodamantem nominauit? Duabus de causis. Primùm, quòd reliquos fratres ætate antecederet: deinde, quòd inter certantes esset præstantissimus, ut qui pugna uicisset: quod certamen ego reliquis nobilius fuisse existimo: itaque eum iure pluris fecit, quàm cæteros duos, Halium nempe & Clytoneum: quorum hic cursu illum uicit, quod maioris est agilitatis quàm roboris. Scio quidem Aristotelem in celeritate etiam robur collocare, sed robur luctæ aut pugnæ longè excellit robur uelocitatis.

εὖ μὲν τόξον) De his Vlyssis laudibus diximus anteà ad illa uerba, ἀλλ' ἐν ἀγῶσιν ἀνδρῶν. Hic autem ea præcipuè enumerat, in quibus Phæaces non erant exercitati, ut ijs longè præstantior censeatur, qui non solùm eorū certamina calleat, sed alia etiam insuper, quorum ipsi rudes sint: quod maiorem admirationem ipsius Vlyssis concitat, cum pudore & ignominia proterui illius Euryali, qui ausus sit, ut eorum omnium rudem & ignarum, eum appellare. Quæ sunt ergo illa quorum ipsi Phæaces rudes sunt, Vlysses uerò peritissimus? Ars sagittandi, qua se uno Philoctete inferiorem apud Troianos existimatum docet, quo mortuo nulli hominum qui uiuunt, se postponit. Cæterùm ueteribus illis, ut Herculi & Euryto, in ea non se comparat, ut dicemus. Item ars hastam iaculandi, in qua item non uulgari modo pollet, sed penè incredibili: quia tantùm ille in hasta projcienda potest, quantum quiuis alius in sagitta emittenda. Hinc uides quàm omnibus numeris absolutum uirum nobis Poeta proponit: hoc est, non solùm animi, sed etiam corporis eximijs & non uulgaribus uirtutibus perornatum: ut, si uerum Dei cultum excipias, nihil sit quod in eo desideres.

ἀνδράσι δὲ προτέροισιν) Modeste hæc quoque, ut omnia, Vlysses noster. Præscribit enim iactantiæ suæ modum & terminum, ne quis existimet eum tam immodicè se laudare, ut neminem secum conferendum iudicet. Nam alios quoque in ea arte se præstãtiores fatetur, huius seculi Philoctetem: præcedentium uerò, Herculem & Eurytum. Nolle autem se dicit cum his duobus se conferre, quòd hoc pacto uideretur forsan Dijs ipsis se parem existimare, ad eorum exemplum maximè Euryti, cuius exitum appositè commemorat, ut intelligat mortalitas præscriptos sibi esse gloriæ fines, quacunque in re excellant: quos si transilianr, non solùm impiè facturi sunt, sed etiam Deorū uindictam in se experientur. Quod Vlysses diligentissimè cauet. Tantùm enim abest ut se Dijs ipsis æquiparet, ut se etiam quibusdam mortalibus inferiorem candidè fateatur.

ἐρίζεσκον) Antea lib. 5. aliquot exempla uidimus mulierum, quæ cùm se Deabus formæ gratia uel compararent uel anteferrent, acerbum uitæ exitum sortitæ sunt: nunc de hominibus uidendum est, qui ob artis alicuius peritiam elati, ausi sunt se Dijs comparare. Exemplum ergo habemus in hoc Euryto Oechaliæ rege, qui ob prouocatum Apollinem ad sagittandi certamen ab eo est interfectus, nimirum morte præmatura perijt, quod significat ab Apolline interfici: ut etiam uidetur ipse Vlysses uoluisse cum dicit, τῷ ῥα καὶ αἶψ' ἔθανεν μέγας Εὔρυτος, οὐδ' ἐπὶ γῆρας ἵκετ' ἐνὶ μεγάροισιν. Alij tamen hunc Eurytum alio modo perijsse uolunt: aiunt enim eum ab Hercule interemptum ob recusatum sibi Iolem, cuius ille pater erat. Sed Homerus nobis diuersum tradit. Huic porrò exemplo aliud refertur simile de Marsya,

Quem Tritoniaca Latous arundine uictum Affecit pœna, &c.

ut est apud Ouidium 6 Metamorphos. Extat etiam quod de Salmoneo Elidis rege narrat eleganter Virgil. 6. Aeneid. Is enim se Ioui ipsi æquiparabat, eiusque fulmina imitabatur: tandem uero Iouis fulmine ad inferos est detrusus. Ex huiusmodi exemplis quantum documenti liceat colligere, lector iudicet, & quàm non sine etiam pietatis fructu ueterum illorum monumenta manibus nostris teri possint. quod sæpius iam inculcaui.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ·
Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπε,
Ξεῖν', ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα μεθ' ἡμῖν ταῦτ' ἀγορεύεις,
Ἀλλ' ἐθέλεις ἀρετὴν σὴν φαινέμεν ἥ τοι ὀπηδεῖ,
Χωόμενος ὅτι σ' οὗτος ἀνὴρ ἐν ἀγῶνι παραστὰς
Νείκεσεν, ὡς ἂν σὴν ἀρετὴν βροτὸς οὔτις ὄνοιτο,
Ὅς τις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν·
Ἀλλ' ἄγε, νῦν ἐμέθεν ξυνίει ἔπος, ὄφρα καὶ ἄλλῳ
Εἴπῃς ἡρώων, ὅτε κεν σοῖς ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ παρὰ σῇ τ' ἀλόχῳ καὶ σοῖσι τέκεσσιν,
Ἡμετέρης ἀρετῆς μεμνημένος, οἷα καὶ ἡμῖν
Ζεὺς ἐπὶ ἔργα τίθησι διαμπερὲς ἐξέτι πατρῶν.
Οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες, οὐδὲ παλαισταί,
Ἀλλὰ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν, καὶ νηυσὶν ἄριστοι.
Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐναί.
Ἀλλ' ἄγε Φαιήκων βητάρμονες ὅσσοι ἄριστοι,
Παίσατε ὥς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν,
Οἴκαδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ' ἄλλων
Ναυτιλίῃ καὶ ποσσὶ καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ.
Δημοδόκῳ δέ τις αἶψα κιὼν φόρμιγγα λίγειαν
Οἰσέτω, ἥ που κεῖται ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν.
Ὣς ἔφατ' Ἀλκίνοος θεοείκελος. ὦρτο δὲ κῆρυξ,

Sic ait, illi uerò omnes quieti fuerunt silentio,
Alcinous autē ipsum solus respondens alloquutus est,
Hospes quandoquidē non ingrata inter nos hac cōcionaris,
Sed uis uirtutē tuā ostendere qua te sequitur
Iratus, quòd te ille uir in certamine astans
Obiurgauit, cū tuā uirtutē mortalis nullus uituperet,
Quicunq; scit suo iudicio commoda dicere.
Sed agè nunc meū intellige sermonem, ut etiam alij
Dicas heroum, quando tuis in ædibus
Epulaberis apud tuam uxorem & tuos liberos,
Nostræ uirtutis memor, qualia etiam nobis
Iupiter opera imposuerit perpetuò iam inde à maiorib.
Non. n. pugiles sumus inculpati neq; luctatores.
Sed pedib. celeriter possum' currere, & nauib. optimi sumus.
Semper. n. nobis cōuiuiumq; gratum, citharaq; choriq;
Vestesq; mutatoria, lauacraq; calida, & cubilia.
Sed age Phæacum saltatores quotquot optimi,
Ludite, ut ille hospes dicere queat suis amicis
Domum reuersus quantum superemus alios
Arte nauigandi, & pedibus, & saltatione, & cantu.
Demodoco. n. aliquis statim profectus citharā sonoram
Afferat, quæ alicubi iacet in nostris ædibus.
Sic ait, Alcinous speciosus: surrexit autem præco,

Latu-

Laturus citharam sinuem domo ex regis.
Sortè electi.a. præsides ludorum nouē oēs surrexerunt
Publici,qui in certamine administrabant singula
Planum faciebant choru̅,pulchrè latu̅ fecerūt ludum.
Præco autem propè aduenit ferens citharam sonoram
Demodocus,ille.a.deinde ibat in mediū: circū a.iuue-
lam pubescentes stabant docti saltatione. (nes
Quatiebant.a. diuinum chorum pedib. cæterū Vlysses
Micationes admirabatur pedum,obstupescebat.a. ani-
Cæterùm ipse citharœdus cœpit pulchrè canere (mo.
De Martis amore,pulchreq́; coronata Veneris,
Vt primùm commixti fuerint in Vulcani domo
Clàm:plurima aūt dedit, lectum deturpauit & cubile
Vulcani regis:statim autem illi nuncius uenit
Sol,qui ipsos cognouit commixtos amore.
Vulcanus autem ubi acerbum sermonem audiuit,
Festinabat ire ad officinā,mala animo insundē cogitās,
Imposuit incudi repositorio magnā incudē,cudit.a.uin
Infrāgibilia,insolubilia ut firmiter illic manerēt (cula
Cæterùm postquā struxit dolum iratus Marti,
Festinabat ire in thalamum,ubi chara cubilia stabāt,
Circumfudit lecti e fulcru uincula circulo undiq́;.
Diligenter autem supernè è trabe effusa erant,
Perinde atq; tela aranea subtilis,q̄ nemo uidere queat
Neq; ex dijs beatis:sic enim dolosam fecerat.
Cæterùm postquam omnem dolum circa lectulū fecit,
Simulabat se iturū in Lemnū pulchrè fabricatū oppi-
Quod illi terrarū multò charissimū est omniū. (dū,
Neq; cacā speculationē tenuit aurato frano utēs Mars.
Vt uidit Vulcanū inclytum arte seorsum euntem,
Festinabat ire ad domum inclyti Vulcani.
Cupidus amoris pulchrè coronatæ Veneris.
Illa uerò tam recens à patre prapotente Ioue
Veniens desedit,ille uerò intra domum erat,
Illiusq́; manū inseruit,uerbumq́; dixit atq; cōpellauit,
Age chara ad lectulum diuertamus dormituri,
Non enim amplius Vulcanus domi est,sed alicubi
Proficiscitur in Lemnum ad Sintias barbaros.
Sic ait,huic gratum uidebatur dormitare.
Illic in lectulū ut conscenderunt,dormierūt,uincula.a.
Fabrefacta circumfundebantur prudentis Vulcani.
Neq; ullo pacto mouere mēbra poterant neq; assurgere.
Et tum certè agnouerunt non amplius effugia patere.
E propinquo autem uenit inclytus Vulcanus,
Retrò reuersus antequam ad Lemni terram uenisset,
Sol enim illi custodiam habuit,dixitq́; orationem,
Festinabat ire ad domum charo afflictus pectore.
Stabat.a.in uestibulo.ira autem ipsum uehemēs cœpit,
Horrendùm autē clamauit, audireq́; fecit omnes deos:
Iupiter pater,atq; dij beati alij semper uiuentes,
Venite ut opera ridicula & non tolerabilia uideatis,
Vt me claudus qui sim Iouis filia Venus
Semper dehonestat,amat.a perniciosum Martem,
Eò quòd ille quidem pulcher & sanus pedibus,sed ego
Imbellis factus,cæterùm neutiquā mihi causa alia est,
Quàm parentes duo,qui non genuisse debebant.
Sed uidete ut illi dormiunt in amore,
Vno conscensò lecto,ego autem aspiciens tristor.

Οἴσων φόρμιγγα † λιγυρὴν δόμων ἐκ βασιλῆος. γρ. γλαφυρὴν
Αἰσυμνῆται δὲ κριτοὶ ἐννέα πάντες ἀνέσταν
Δήμιοι,οἳ κατ᾽ ἀγῶνας ἐῢ πρήσσεσκον ἕκαστα·
Λείηναν δὲ χορὸν,καλὸν δ᾽ εὔρυναν ἀγῶνα.
Κῆρυξ δ᾽ ἐγγύθεν ἦλθε φέρων φόρμιγγα λίγειαν
Δημοδόκῳ·ὁ δ᾽ ἔπειτα κί᾽ ἐς μέσον.ἀμφὶ δὲ κοῦροι
Πρωθῆβαι ἵσταντο,δαήμονες ὀρχηθμοῖο·
Πέπληγον δὲ χορὸν θεῖον ποσίν.αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν,θαύμαζε δὲ θυμῷ.
Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν
Ἀμφ᾽ Ἄρεος φιλότητος ἐϋστεφάνου τ᾽ Ἀφροδίτης,
Ὡς τὰ πρῶτα μίγησαν ἐν Ἡφαίστοιο δόμοισι
Λάθρη·πολλὰ δ᾽ ἔδωκε,λέχος δ᾽ ᾔσχυνε καὶ εὐνὴν
Ἡφαίστοιο ἄνακτος·ἄφαρ δέ οἱ ἄγγελος ἦλθεν
Ἥλιος,ὅ σφ᾽ ἐνόησε μιγαζομένους φιλότητι.
Ἥφαιστος δ᾽ ὡς οὖν θυμαλγέα μῦθον ἄκουσε,
Βῆ ῥ᾽ ἴμεν ἐς χαλκεῶνα,κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων·
Ἐν δ᾽ ἔθετ᾽ ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα,κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀῤῥήκτους,ἀλύτους,ὄφρ᾽ ἔμπεδον αὖθι μένοιεν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ᾽ ἴμεν ἐς θάλαμον ὅθι οἱ φίλα δέμνι᾽ ἔκειτο·
Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντη·
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο
Ἠΰτ᾽ ἀράχνια λεπτὰ,τά κ᾽ οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων·πέρι γὰρ δολόεντα τέτυκτο.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα δόλον περὶ δέμνια χεῦεν,
Εἴσατ᾽ ἴμεν ἐς Λῆμνον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἥ οἱ γαιάων πολὺ φιλτάτη ἐστὶν ἁπασέων.
Οὐδ᾽ ἀλαοσκοπιὴν εἶχε χρυσήνιος Ἄρης,
Ὡς ἴδεν Ἥφαιστον κλυτοτέχνην νόσφι κιόντα·
Βῆ δ᾽ † ἴμεναι πρὸς δῶμα περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο, γρ. ἰέναι
Ἰχανόων φιλότητος ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἡ δὲ νέον παρὰ πατρὸς ἐρισθενέος Κρονίωνος
Ἐρχομένη κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζεθ᾽·ὁ δ᾽ εἴσω δώματος ᾔει,
Ἔν τ᾽ ἄρα οἱ φῦ χειρὶ,ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽,ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε,
Δεῦρο φίλη,λέκτρονδε τραπείομεν εὐνηθέντε.
Οὐ γὰρ ἔθ᾽ Ἥφαιστος μεταδήμιος,ἀλλά που ἤδη
Οἴχεται ἐς Λῆμνον μετὰ Σίντιας ἀγριοφώνους.
Ὣς φάτο.τῇ δ᾽ ἀσπαστὸν ἐείσατο κοιμηθῆναι.
Τὼ δ᾽ ἐς δέμνια βάντε κατέδραθον·ἀμφὶ δὲ δεσμοὶ
Τεχνήεντες ἔχυντο πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων ἦν,οὐδ᾽ ἀναεῖραι·
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὅτ᾽ οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλονται.
Ἀγχίμολον δέ σφ᾽ ἦλθε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Αὖτις ὑποστρέψας πρὶν Λήμνου γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἠέλιος γάρ οἱ σκοπιὴν ἔχεν,εἶπέ τε μῦθον.
Βῆ δ᾽ ἴμεναι πρὸς δῶμα,φίλον τετιημένος ἦτορ·
Ἔστη δ᾽ ἐν προθύροισι·χόλος δέ μιν ἄγριος ᾕρει,
Σμερδαλέον δ᾽ ἐβόησε,γέγωνέ τε πᾶσι θεοῖσι,
Ζεῦ πάτερ,ἠδ᾽ ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Δεῦθ᾽ ἵνα ἔργα γελαστὰ καὶ οὐκ ἐπιεικτὰ ἴδησθε.
Ὡς ἐμὲ χωλὸν ἐόντα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
Αἰὲν ἀτιμάζει,φιλέει δ᾽ ἀΐδηλον Ἄρηα·
Οὕνεχ᾽ ὁ μὲν,καλός τε καὶ ἀρτίπος,αὐτὰρ ἔγωγε
Ἠπεδανὸς γενόμην.ἀτὰρ οὔτι μοι αἴτιος ἄλλος,
Ἀλλὰ τοκῆε δύω·τὼ μὴ γείνασθαι ὄφελλον.
Ἀλλ᾽ ὄψεσθ᾽ ἵνα τώ γε καθεύδετον ἐν φιλότητι,
Εἰς ἐμὰ δέμνια βάντες·ἐγὼ δ᾽ ὁρόων ἀκάχημαι·

Οὐ

Οὐ μὲν σφέας ἔτ' ἔολπα μίνυνθά γε κειέμεν οὕτω,
Καὶ μάλα περ φιλέοντε. τάχ' οὐκ ἐθελήσετον ἄμφω
Εὕδειν· ἀλλά σφωε δόλος καὶ δεσμὸς ἐρύξει,
Εἰσόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδώσει ἔεδνα
Ὅσσα οἱ ἐγγυάλιξα κυνώπιδος εἵνεκα κούρης.
Οὕνεκά οἱ καλὴ θυγάτηρ, ἀτὰρ οὐκ ἐχέθυμος.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀγέροντο θεοὶ ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.
Ἦλθε Ποσειδάων γαιήοχος, ἦλθ' ἐριούνης
Ἑρμείας, ἦλθεν δὲ ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Θηλύτεραι δὲ θεαὶ μένον αἰδοῖ οἴκοι ἑκάστη.
Ἔσταν δ' ἐν προθύροισι θεοὶ δωτῆρες ἐάων·
Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσι,
Τέχνας εἰσορόωσι πολύφρονος Ἡφαίστοιο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν·
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐών, τέχνῃσι· τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἑρμείαν δὲ προσέειπεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Ἑρμεία Διὸς υἱὲ, διάκτορε, δῶτορ ἐάων,
γρ. δεσμοῖσ' ἐθέλοις — Ἦ ῥά κεν ἐν * δεσμοῖσι θέλοις κρατεροῖσι πιεσθεὶς
Εὕδειν ἐν λέκτροισι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα διάκτορος Ἀργειφόντης,
Αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον.
Δεσμοὶ μὲν τρὶς τόσσοι ἀπείρονες ἀμφὶς ἔχοιεν,
Ὑμεῖς δ' εἰσορόῳτε θεοί, πᾶσαί τε θέαιναι,
Αὐτὰρ ἐγὼν εὕδοιμι παρὰ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ὣς ἔφατ'. ἐν δὲ γέλως ὦρτ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Οὐδὲ Ποσειδάωνα γέλως ἔχε, λίσσετο δ' αἰεὶ
Ἥφαιστον κλυτοεργὸν ὅπως λύσειεν Ἄρηα·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Λῦσον· ἐγὼ δέ τοι αὐτὸν ὑπίσχομαι (ὡς σὺ κελεύεις)
Τίσειν αἴσιμα πάντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Μή με Ποσείδαον γαιήοχε ταῦτα κέλευε·
Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.
Πῶς ἂν ἐγώ σε δέοιμι μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Εἴ κεν Ἄρης οἴχοιτο χρέος καὶ δεσμὸν ἀλύξας;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Ἥφαιστ', εἴπερ γάρ κεν Ἄρης χρεῖος ὑπαλύξας
Οἴχηται φεύγων, αὐτός τοι ἐγὼ τάδε τίσω.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι.
γρ. δεσμῶν — Ὣς εἰπὼν, * δεσμὸν ἀνίει μένος Ἡφαίστοιο.
Τὼ δ' ἐπεὶ ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦ περ ἐόντος,
Αὐτίκ' ἀναΐξαντε, ὁ μὲν Θρῄκηνδε βεβήκει,
Ἡ δ' ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ἐς Πάφον ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυήεις·
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας·
Ἀμφὶ δὲ εἵματα ἕσσαν ἐπήρατα, θαῦμα ἰδέσθαι.

Nō quidē illas ampl. us spero paululum latere uelle sic.
Quantũuis multùm se amant, non statim uolēt simul
Dormire, sed ipsos dolus & uinculum detinebit,
Donec mihi omnem pater retribuat dotem,
Quantam illi prabui impudentem ob puellam,
Quòd illi pulchra filia, caterùm neutiquam pudica.
Sic ait, ipsi congregati sunt dij aream in domum,
Venit Neptunus terra quassator, uenit & ualde utilis
Mercurius, uenit autem rex iaculator Apollo.
Fæmina autem dea manebant pudore domi singula,
Stabant autem in uestibulo dij datores bonorum.
Immensus autem risus excitatus est dijs beatis,
Artes inspicientibus prudentis Vulcani.
Tum uerò quispiā dicebat uidens in proximum alium,
Nō rectè succedūt mala opa, assequitur tardus celerē.
Vt nunc Vulcanus cùm sit tardus cepit Martem,
Qui est uelocissimus deorum, qui Olympum tenent,
Claudus inquā technis: propter quòd & pœnam auget.
Sic illi quidem talia inuicem dicebant.
Mercuriū autem alloquutus est rex Iouis filius Apollo.
Mercuri Iouis fili internuncie, dator bonorum,
Nunc certè in uinculis uelles fortibus compressus
Domire in lectulo, iuxta auream Venerem?
Huic respondit continuò internuncius Mercurius,
Vtinam hoc fieret ò rex iaculator Apollo.
Vincula quidē ter tantùm infinita circumfusa essent,
Vos autem uideritis dij omnesq; dee,
Nihilominus uellem dormire apud auream Venerem.
Sic ait, risus excitatus est ab immortalibus dijs,
Neq; Neptunū risus tenebat, precabatur autem semper
Vulcanum inclytum artificem ut solueret Martem.
Et ipsum alloquutus uerba alata dicebat,
Solue, ego autem idipsum promitto (ut tu iubes)
Soluturum esse decentia omnia inter immortales deos.
Hūc rursus allocutus est inclytus artifex Vulcanus,
Ne me Neptune terra quassator hac iubeas:
Misera pro miseris etiam sponsiones ad spondendum,
Quo pacto ego te uincire possū inter immortales deos,
Siquidem Mars abierit debito & uinculis euitatis?
Hūc rursus allocutus est Neptunus terra quassator,
Vulcane etiam si Mars debitum renuens
Abierit fugiens, ipse tibi ego hac persoluam.
Huic respondet continuò inclytus Vulcanus,
Non erit neq; decet, tuam orationem abnuere.
Sic locutus, uincula soluit robur Vulcani.
Illi postquam è uinculis soluti sunt fortibus existētibus
Statim impetu facto, ille quidem in Thraciā descēdit.
Illa uerò ad Cyprum peruenit ridens Venus
In Paphum, ubi illi lucus thure odorata Arabico.
Hîc autem ipsam Gratia lauarunt, & unxerunt oleo
Immortali, ut deos decet immortales.
Vestes autem induebāt desiderabiles, uisu suspiciēdas:

COMMENTARIVS.

ξεῖν' ἐπεὶ οὐκ ἀχάριστα) Excandescentem Vlyssem Alcinous placidè compescit, lubenterq; fatetur se eum Phæacensibus longè anteponere, quòd ea certamina quorum ille se peritum pronunciabat, attigerit, modestè & candide uirtuti illius cedendo: contra eorum prauam consuetudinem, qui ne potentioribus quidem succumbunt iactantiâ uel audacia, hoc in uirtutis ratione collocantes, cùm longè laudabilius sit Alcinoi exemplum imitari. Cæterùm cùm intelligeret minus impræsentiarum Vlyssem ualere pedibus, in eo certandi genere Phæacas præstare asserit, nihil, uidelicet, ueritus eius inuidiam aut æmulationem præter sufficientem in eum finem pedum facultate: addit etiam nauigationem & cantum, quæ omnia Vlyssi iocunda esse intelligebat. Nauigationem quidē, propter reditum, quem illius beneficio erat consequuturus: cantum, propter oblectationem quæ ex eo percipitur.

nich

αἰεὶ δ' ἡμῖν) Hic describitur luxuriosa Phæacum uita, ut qui uitam potissimùm in conuiuijs, musica, choris, uarijs uestibus, lauacris, & cubilibus transigant, quibus omnes ferè amœnitates comprehenduntur: quæ cùm per se honestæ sint, tamen per abusum uitiosæ fiunt. Abusus est autem in continuo & immodico usu. Et hoc in rebus quas ἀδιάφορα indifferentes appellant, maximè obtinet. Tales ergo sunt Phæaces, unde luxuriosi homines & uoluptarij prouerbialiter ita possint appellari. Sane Flaccus Phæacem pro bene curata cute homine uidetur usurpasse Epist. lib. 1. Epist. 15. ubi etiam suum uiuēdi genus huic, de quo nunc scribimus, quodam modo comparat, his uerbis:

Rure meo possum quiduis perferre, patiq;,
Ad mare cum ueni, generosum & lene requiro:
Quod curas abigat: quod cum spe diuite manet
In uenas animumq; meum: quod uerba ministret:
Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros,
Vtra magis pisces, & echinos æquora celent,
Pinguis ut inde domum possim, Phæaxq; reuerti,

Scribere te nobis, tibi nos ac credere par est. Vbi miror quid Iacobo Cruquio, cuius ego eruditionē summi facio, in mētem uenerit ut Phægax scribi posse existimaret, tanquam à φέγγω, id est nitidus splendidusq; quasi codices illi tres Bland. qui Phægax habuerunt, nō potuerint esse corrupti. aut etiam potuerit ab illo, g, litera superflua tolli, ut alia addi, etiam cum immutatione diphthongi in simplicem uocalem. Sed hoc ἐν παρέργῳ. Non est autē silentio nobis prætereundum, quod Athenæus lib. 1. monet, Eratosthenem hos uersus sic legisse:

οὐ γὰρ ἐγώ γέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
ἢ ὅτ' εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ, κακότητος ἀπούσης.
δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ. id est:
Non enim equidem quicquam existimo iucundius esse
Quàm cum lætitia quidem obtinet, imprudentia absente,
Conuiuæ autem per ædes audiunt cantorem.

illud κακότητος ἀπούσης interpretans per ἀφροσύνης, id est imprudentiæ. Sed uerba Athenæi uideamus. κακότητος ἀπούσης φάσκων, inquit, τῆς ἀφροσύνης. ἀδύνατον γὰρ μὴ φρονίμους εἶναι Φαίακας, οἳ μάλα φίλοι εἰσὶ θεοῖσιν, ὥς ὁ Ναυσικάα φησί. id est: Fieri enim non potest ut Phæaces non sint prudentes, qui maxime Deo chari sunt, ut ait Nausicrates. Nouus Interpres, uir doctissimus, Dalechampius inter ἀφροσύνης & ἀδύνατον, in sua uersione interposuit, haud rectè, quòd esset Græcè, ὅ ἐστιν. Sed illud mihi præter Athenæi mentem esse uidetur, qui potius illis uerbis, ἀδύνατον γὰρ, &c. Eratosthenis sententiam confirmat. Res à lectore erudito expendatur. Dalechampius enim uult, quasi illud nimirum ab Eratosthene superfluè esset additū, alioqui non cohærent sequentia. Sed nos in nostro Athenæo, cuius editionem molimur, hoc etiam docebimus.

κίθαρίς τε χοροί τε) Saltationem Musicæ ueteres adiungebant. Vnde apud Platonem in Theage, Musica dicitur, qua canentes regimus in choris, ἢ τῶν ᾀδόντων ἐπιστάμεθα ἐν τοῖς χοροῖς ἄρχειν. Illud, ἐν τοῖς χοροῖς, ad hunc locum pertinet. Et apud eundem 7. de Legibus duo genera saltationum, πυῤῥίχην & ἐμμέλειαν Musicæ coniungit.

μαρμαρυγάς) Non oportuit stupidum, aut si mauis, grauem saltationis illum modum fuisse, sed hilarē & iucundum cum pedum & totius corporis decenti alacritate, qualem etiam festiuæ cantilenæ, ut quæ à Demodoco canitur, postulant. Veteres autē illas saltationes tum Italica cum Gallica æmulari uidentur, quod illas μαρμαρυγάς attinet. cum innumeris enim pedum lasciuijs & blanditijs frequentibus illæ peraguntur. De tota autem concinnitate certi quippiam dicere nun possumus, quia non satis nobis de illa antiqua constat.

ἀμφ' Ἄρεος φιλότητος) In hac cantilena Demodocus describit adulterium illud satis decantatum Martis & Veneris. Ad quam audiendam accingi nos oportet obturatis quodammodo auribus: quia Dijs indigna commemorat, ut quæ nec admittenda Socrates ipse suadeat 3. de Rep. Leuiter ergo & quàm uelociter poterimus hos scopulos & Sirenas præternauigabimus. Huc autem aduocanda sunt illa Clementis Alexandrini uerba in Orat. ad Gentes, prout illa Gentianus Heruetus transtulit: nam Græcum exemplar ad manum non fuit. Deorum, inquit, nuptiæ, & liberorum procreationes, & puerperia, & adulteria quæ canuntur, & cōuiuia quæ à Comicis recitantur, & risus qui in potu inducuntur, incitant me ut uociferer, etsi uelim tacere. O' impietatem, scenam cœlum fecistis, & Deus uobis factus est actus, & quod sanctum est Dæmoniorum personis in Comœdia ludificati estis, uerum Dei cultū ac religionem, dæmonum superstitione, libidinosè & obscœnè inquinantes. αὐτὰρ ὁ φορμίζων (qui uersus est huius loci cum sequentibus, quos integros non adducemus, qui leguntur in nostro textu) ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν. Cane nobis, ô Homere, pulchram aliquam cantilenam, ἀμφ' Ἄρεος, &c. Desine canticum, ô Homere, non est pulchrum, docet adulterium. Nos autem ne aures quidem stupris ac fornicationibus inquinare uolumus. Sumus enim nos, sumus, qui Dei imaginem circumferimus, &c. Porrò Ouidius 2. de Arte amandi integram fabulam descripsit: qui locus integer huc est describendus, ille est pag. 287. Iuuat etiam cum bona lectoris uenia fabulam eandem referre, prout in suas Mythologias Natalis transtulit ex Eustathio hoc loco & Aristophanis Scholiaste. Eam memorat quoq; Lucianus, & ex eo Cœlius Rhodiginus lib. 16. Lect. ant. cap. 13. Fuit quandoq; Alectryon iuuenis, hoc est Gallus nomine. Hic Marti usque adeò familiaris est factus, ut cum eo subinde comessaretur, foretq; amorum illius cōscius. Sicubi ergo ad Venerem iret Mars, aderat comes Alectryon. Quia uerò suspectum præcipue habebat solem, ne rem conspicatus Vulcano renunciaret, pro foribus excubare adolescentem iubebat, significaturum ubi comparuisset Sol. Fortè ita euenit, ut consopitus excubias proderet adolescens, fieretq; speculatio cæca, ac superueniente clàm Sole, Mars Venusq; complexi deprehenderentur, in utramque (quod dicitur) aurem Alectryonis fiducia decubantes. Factus uerò certior Vulcanus, catenis prætenuibus utrumque mox illaqueat obretitq;, quas ad eum usum diu erat antea commolitus. Sed emissus deniq; è uinculis eiusmodi Mars, in Alectryonem prorsus fit commotior, nec priùs ira deferbuit, quàm in eius nominis auem deformarit malefidum custodem: atq; ita ut crista uideretur celsus, sicuti cùm hominem ageret, galeam gestarat. Verùm ex antiqui admissi memoria, ut se Deo expurgent, illatiq; damni formula satisfaciant, hasce aues perpetuò morem seruare, diu antè ut prærināt, ubi mox orituri solem sentiūt, ne lux obrepat incautis.

ἐϋστεφάνου) Sic appellatur Venus, quòd ei dicatæ sint coronæ ob nuptias, ut est apud Agathiam:

τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ Παλλάδι τὴν πλοκαμῖδα, Ἀρτέμιδι ζώνην εὗρεν κάθηκε.

κόπτε δὲ δεσμοὺς) Hæc etiā uincula inter præstantissima Vulcani artificia, de quibus in Iliade uidimus, connumeranda sunt, in quibus non soliditatem, non firmitatem indissolubilem, sed inuisibilem tenuitatem admiror, quæ ipsorum etiam Deorum oculos effugiat. Illa mihi rem quanquam omninò diuersam in memoriam reuocarunt, nimirum diabolicam illam uinculorum inuentionem, qua coniuges uinciri & impediri solent, ne finem sui coniugij assequantur: cuius exemplū memoratur ab Herod. lib. 2. de Amasi Ægypti rege & à Paulo Aemylio in uita Clotarij secundi de Theodorico rege. Quod ligare ligulam uulgus Francorum appellat. Vide Bodinum, quem honoris causa nomino, Magorum Dæmonem, lib. 2. cap. 1. Sed, ut dixi, res est diuersa. Vinculorum tamen nominis similitudo fecit, ut illud per transennam adderem. Sed ut ad Vulcani uincula redeamus, Suidas ex ijs refert adagium Ἡφαίστειος δεσμός, Vulcanium uinculum: quod in eos dicitur, qui adamantinis & inextricabilibus nodis colligantur.

ὄψεσθ' ὅππως) Sceleratus ille & abominandus lasciuiarum artifex Ouidius loco iam laudato hoc exemplo uetat, ne riuales riualibus insidias ponant, quia furta illa dexexisse noceat, nimirum quòd re detecta amantes eò arctius se mutuò diligant,

Crescit amor prensis: ubi par fortuna duorum est,
In causam damni perstat uterq; sui.

Et paulò post uituperat Vulcanum, quòd ignotum illud adulterium patefecerit cum maiore damno, quod inde sequutum est.

Hoc tibi profectu, Vulcane: quod ante tegebant,
Liberius faciunt, & pudor omnis abest.
Sæpe tamen, demens, stultè fecisse fateris,
Teq; ferunt ira pœnituisse tua.

ἀλλὰ τοκῆε δύω) Causam deformitatis suæ Vulcanus in parētes suos transfert, nimirum in Iouem & Iunonem, à quibus ortos est: non autem ex sola Iunone sine maris auxilio, ut quidam falsò tradiderunt. quasi dicat: Scio quidem me à Venere uxore mea contemni, quòd longe sim forma & corporis habitu ipso Marte inferior, quem illa idcirco uehementiùs diligit: sed id me malè haber, cùm id meo uitio non accidat, sed potiùs ipsorū qui me genuerunt, proinde mihi dedecori esse non possunt, nec ea quispiam in me uituperet. Est autem hoc etiam uulgò receptum, ut uitia corporis quæ à genitoribus promanant, nemo culpet: sed ea tantùm, quæ nostra incuria aut negligentia accidunt. Hic autem Vulcani sermo uirus aliquod in ipsos parentes uidetur continere, quanquā ne ipsi quidem parentes iurè ob liberorum suorum deformitatem culpari aut uituperari possunt.

ἔεδνα ἐγγυάλιξα) Antiquitùs mos fuit dotari uxores à marito, ut in Iliade uidimus, quæ ἕδνα appellabantur: hoc est, pendi solere dotem à marito non ipsi quidem uxori, sed uxoris parentibus: itaque hoc loco dotem, quam pro Venere Vulcanus pēdidit, ab ipso parente Veneris reposcit. Vnde dici potest uenales fuisse quodammodo uxores, & quod coniugium est, emptionē & uenditionem extitisse. Quod item postea inoaluit, sed diuersa ratione. Nam parentes filias suas dotant, dos autem illa marito traditur, qua etiam aliquatenus emi maritus dici potest. Germani hodierno die in eadem re illud uendendi uocabulū usurpant propriè, dicta de causa, ni fal-

ni fallor non tamen ubi seriò loquuntur, sed per iocum. Apud hos tamen fuit olim usitatum ut uiri uxoribus dotes darēt, qua non exhibita nihil consociatum aut fœderatum sponsalia haberent. Idem etiam fuit olim apud Cantabros. Vide Alexand. Genial. dierum libro quarto, capite octauo.

ἦλθε ποσειδάων) Hos tres Deos Neptunum, Mercurium & Apollinem exprimit, quia isti in hoc actu loquentes apparebunt. cæteri autem per se erunt κωφὰ πρόσωπα. Eius enim nomen non dicet, cui uerba illa tribuit, οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα, &c.

θηλυτέραι) Rectè uerecundiam Deabus reliquis attribuit, ut quæ ad hoc dedecus inspiciendum non exierint. Quo exemplo procul dubiò mortales fœminas monitas esse cupit, ut idem factum æmulentur. Voluit enim natura propter illius sexus imbecillitatem eas uiris esse uerecundiores: & tales etiā ab illa informari solent, nisi si quæ monstra in eam uasto uniuerso pullulant. Iam uerò quā odiosum sit hoc factum & turpe, quod ne ab ipsis quidem fœminis honestè oculis cōspici possit, quilibet indicare facillimè potest.

ἄσβεστος) Quàm sit indignus Dijs effusus hic risus & immoderatus, satis docuimus alias ex Socratis sententia. Attigit etiam Clemēs Alexandrinus in loco, quem ex eo non ita pridem laudauimus. Cæterùm hoc loco lubet cum bona Giphanij uenia μνημονικὸν illius ἁμάρτημα obseruare, qui dicit apud Plat. 3. de Rep. post hunc uersum legi, ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα. Oblitus est enim illum legi ex primo Iliadis ad finem libri. Nam alioqui huic loco nullo modo conueniret. Id amicè illi dictum uolo, ut eum ad talionem in his meis lucubrationibus examinandis prouocem.

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα) Quàm nullo modo uitiorum fautor sit Homerus, hic locus satis docet, ubi sub persona cuiusdam Dei sententiam suam de hoc adulterio exponit. Vnde colligimus uelle eum homines ad probitatem & uitæ innocentiam exhortari, docens nihil posse tam occultè ab illis geri facinorosum aut turpe, quod tandem in apricum ætas non proferat, ut est apud Flaccum. Et hoc est quod dicit, malè facta successu felici carere. Non sinit enim Deus scelera impunita, sed ea tandem aliquando ulciscitur: proinde non est quod quantumuis homines lateas, tamen Deum te latere speres, ut est à Pindaro eleganter dictum —— εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει. —— credas hoc posse effici Inter uidentes omnia ut lateas Deos? inquit Seneca. Sed & illa Deus statim cum adiuncta ultione prodit & detegit, ut hoc loco Vulcanus Martis & Veneris adulterium. Atque utinam hoc intelligerent, quibus tota uoluptas in scelerato uitæ genere collocata est: dubium non est quin ab instituto facillimè desistant, si quidem eos non solùm Dei reuerentia, sed supplicij etiam timor commouere potest.

κιχάνει) Sensus est: Male facienti cuipiam nihil prodest uelocitas, qua non potest effugere quin tandem, iustā Dei uindictā, in potestatem tardi hominis incidat. Id generaliter dictum, specialiter paulo pòst huic negotio accommodatur. Nam licet Mars celeritate reliquos Deos antecellat, & omnium tardissimus sit claudus ille Vulcanus, tamen hic illum iniuriam sibi facientem assequutus est: non quòd pedum uiribus id præstiterit, sed dolo. Itaque prouerbij uicem obtinent illa, κιχάνει βραδὺς ὠκύν, uelocem tardus assequitur non quidem uelocitate, sed astutia. Sic leporem à boue capi uulgus nostratium dictitat eodem plane sensu. Sic aquilam à testudine quoque capi dicebat olim Menedemus (ut est apud Diogenem Laertium in eius uita) πρός τινα πολυτελῶς ζῶντα. Hæc sunt autem illius uerba:

Ἥλωσαν ἄρα καὶ αὐτὸς ἀδύναμον ταχύς Καὶ αἰετὸς χελώνης αὐτὸς βραχεῖ χρόνῳ.

id est Deprehensus olim est ab impotenti celer, Et tarda cepit testudo regem alitum. Vbi in primo uersu non dubito quin hunc locum Homericum intellexerit, cum eius studiosus potissimum extitisse perhibeatur, ut est apud eundem Diogenem. Sed ut ad rem, idem potest etiam dici de Torpedine, quæ alios pisces astu torpidiores factos, licet sint uelocissimi, depascitur: idem de Raia (addo ex Arist. 9. de Hist. asellos, psittas, & squatinas) & pastinaca, quæ uelocissimos pisces, atque adeò ipsum mugilem astu capiunt. Vide Erasmum Adag. Chil. 1. cent. 7. prou. 67. Quod Mars, inquit Natalis lib. 2. Mytholog. cap. 7. omnium Deorum fortissimus & uelocissimus arte Vulcani fuerit retibus implicitus, & debilis & claudicantis & tardi Dei: quid aliud significat, quàm sceleratos homines nullis uirib. nullo pedū celeritate fretos posse Dei uindicis omniū flagitiorū irā deuitare? quod etiā innuit Theognis his uersibus:

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων | Vel celerem tardus comprendit, Cyrne, secutus
Κύρνε, σὺν εὐθείῃ θεῶν δίκῃ ἀθανάτων: | Iniustum cursu, huic numina cuncta fauent.

τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει) Sensus est: Mars quidem simpliciter pœnam & castigationem meretur, quòd in adulterio deprehensus sit: sed circumstantiæ facti pœnam grauiorem adhuc constituunt, quòd uidelicet is Deorum uelocissimus à tardissimo sit comprehensus in flagranti crimine. Quæ fuerit autem illa pœna, non exprimitur. Sunt autem diuersæ illæ apud diuersas gentes, ut eas enumerat Alexand. Gen. dier. lib. 4. cap. 1. Videtur tamen impunitum remansisse istud adulterium Martis: nam hic in Thraciam, Venus ad Cyprum facto impetu statim se contulerunt. Porrò apud Athenæum lib. 12. ut iam obseruauit Giphanius, hic uersus sic legitur:

χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ ζωάγρι' ὀφέλλει.

αἲ γὰρ τοῦτο γένοιτο) Intemperantem nobis describit Mercurium, qui cùm uideat hos adulteros ita ignominiosè Deorum oculis expositos: tamen Veneris forma captus non recuset hoc dedecus subire, modò illa, ut modò Mars, potitus esset. Quam uocem ut Deo indignam esse concedamus, tamen affectus impudentium & effrænis libidinis hominum illā rectissimè exprimuntur. Sunt enim, si Dijs placet, sunt eiusmodi ingenia, quæ nullis aliorum pœnis à sceleribus coerceri possunt: &, quia de hac loquimur, qui lasciuiæ & uoluptatis Venereæ execrandos impetus cohibere nequeant, & eò cæcitatis ac dementiæ delabuntur, ut quoduis tormenti genus ipsumque adeò suspendium post stupratam uirginem aut mulierem, cuius amore incenduntur, sibi exoptare minimè uereantur, adeò pudorem cum castitate omnem abiecerunt. Non absimili modo atque non ita pridem nobilis quidam Gallus, non melior fortè ipso Iuliano, qui altera die qua Comitis stabul. (ut uocant) dignitate honestaretur, in perpetuum animæ suæ exitium cum Diabolo lubentissimè conuenturum impiè dictitabat. Is nuper in bello interijt, alterumque forsan uotum tantùm consequutus est.

ὡς σὺ κελεύεις) Vulcanus petebat dotem, quam pro Venere penderat, à Ioue sibi restitui, an nunc Neptunus eadem ipsi obtulit? Res est dubia, & à nobis examinanda. Videtur sanè hic aliud, præter illa ἔεδνα, intelligendum, nimirum in pœnam commissi adulterij, quam esset Mars iure persoluturus. Expressè hoc docetur in sequētibus, quia hoc a Marte se petere dicit Vulcanus, & ipse Neptunus pro Marte se fideiussorem exhibet: & non pro Ioue, à quo dotem Vulcanus repetebat. dicit enim, εἰσόκε μοι μάλα πάντα πατὴρ ἀποδώσιν ἔεδνα. Veneris autem pater erat ipse Iupiter, ut docebimus in Lexico in uoce, ἀφροδίτη, uel κυθηρείη. Videtur ergo fuisse illa pœna pecuniaria pro corporali: enim non uidebatur fideiussurus fuisse Neptunus: deinde notandum est, debitam illā fuisse ei cui iniuria inferretur, ut hic Vulcano, cuius uxorem Venerem Mars stuprauerat.

δειλαί τοι δειλῶν) Huius uersus uarij eliciuntur sensus, prout illi à Didymo & Eustathio referuntur. Velut dicas, Sponsiones quæ pro malo homine & nequam fiunt, malæ item sunt existimandæ, ut non sit opus pro Marte pernicioso & nequissimo Neptunum fideiubere. Volunt enim hic δειλῶν poni pro φαύλων. Vel, δειλαί εἰσι ἐγγύαι, id est, infelices sunt & damnosæ sponsiones, καὶ δειλῶν ἀνδρῶν τὸ ἐγγυᾶσθαι, & infelicis est hominis spōdere & fideiubere pro alijs. Quasi illud generaliter sit dictum omnibus iuxta illam Delphicam inscriptionem, ἐγγύα πάρα δ' ἄτη: Spoonde, præstò est noxa. Quod quidem Eustathius ἀπανθρώπινον esse dicit, si neque ipse pater pro filijs, aut cognati pro cognatis, aut amici pro amicis fideiubeant. Itaque illud generaliter à Vulcano dictum non uult. Alij ergo dicunt, [illegible] Miserorum & simplicium hominum, simplices debere esse sponsiones: hoc est, non debere esse nimium potentes ipsos sponsores, ut à creditoribus qui sunt simpliciores illis conueniri possint, tāquam pares. Ideo subijcit Vulcanus paulò pòst, dicens Neptuno, πῶς ἂν ἐγώ σε δέοιμι, &c. quasi dicat, Ego cùm sim te longè inferior, & tu tamen pro Marte fideiubeas, quomodo, si præcipuus ille debitor effugerit: quomodo, inquam, ego te potentiorem me conueniam? Itaque mihi non est tutum sub tua fideiussione Martem dimittere, satius est ut illu mihi antè satisfaciat, quàm è potestate mea liberetur: tamen preces & authoritas Neptuni aliud à Vulcano impetrarunt. Alij dicūt, [illegible] id est, Fideiussiones quæ miseris & imbecillibus fiunt, miseræ sunt, & nullarum uirium, cùm illi non possint præ imbecillitate sua iniurias sibi factas persequi ac ulcisci.

οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε) Quasi dicat: Scio quidem rem ita se non habituram, ut tu dicis: tamen cùm me non deceat tibi seniori contradicere, iussis tuis parebo, & Martem uinculis istis liberabo. Quod autem id eo pacto euenturum dubitet, fecit sua imbecillitas, qua nunquam possit fortissimos illos Deos ad debitum persoluendum cogere.

Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσ. | *Hæc certè cantor cantabat inclytus, cæterùm Vlysses Oble-*

Oblectabatur mente sua audiens, atq; etiam alij
Phaaces longorum remorum nauibus inclyti uiri.
Alcinous autem Halium & Laodamantem iussit
Solos tripudiare, quoniam ipsis nemo contendebat.
Hi igitur postquā pilam pulchrā in manib. acceperunt
Purpuream, quam ipsis Polybus fecerat prudens,
Hanc alter iaciebat ad nebulas umbrosas
Flexus retrò, alter autem à terra in altum eleuatus
Facilè accipiebat anteq; pedes ad pauimentum ueniret.
At postquam pila in rectum periculum fecerunt,
Saltauerunt postea in terra alma
Frequenter alternantes, iuuenes aūt applaudebāt alij,
Stantes in certamine: multus autē strepitus ortus est,
Iam tunc Alcinoum alloquutus est strenuus Vlysses,
Alcinoe rex, omnium clarissime populorum,
Certè pollicitus es tripudiatores esse optimos, (tem.
Profectò manifestè factū est, stupor me habet inspicien-
Sic dixit, lætata autem est sacra uis Alcinoi,
Statim Phaacenses amantes remos alloquutus est:
Audite Phaacensium ductores ac principes,
Hospes mihi ualdè uidetur prudens esse.
Sed agite, ei demus hospitale munus ut decet.
Duodecim enim in populo praclari reges
Principes imperant, tertiusdecimus autem ego ipse.
Ex his ei uestem singuli benè lotam & tunicam,
Et auri talentum ferte preciosi.
Statim autē omnia portemus congregati, ut in manib.
Hospes tenens ad cœnam ueniat latus in animo.
Euryalus autem seipsum concilies uerbis,
Et dono, quoniam nequaquam ut decuit loquutus est.
Sic dixit: omnes autem laudauerunt, & iusserunt,
Dona autem ut ferret, præmiserunt præconem singuli.
Huic.a.rursus Euryalus respondit, loquutusq; est,
Alcinoë rex omnium clarissime populorum,
Tibi equidem hunc hospitem conciliabo sicut tu iubes,
Dabo ei hunc ensem totum æreum, cui est manubrium
Argenteum, uagina autem nuper secti eboris
Circumuoluta est, multò autem eo dignus erit.
Sic dicens, in manib. ponit ensem argent. clauorum,
Et ipsum alloquens uerba pennata dixit,
Gaude pater ô hospes, uerbum si aliquod dictum est
Graue, statim illud ferant rapientes turbines.
Tibi autem dij uxorem uidere, & in patriam redire
Dent, quando diu ab amicis incommoda pateris.
Huic aūt respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Et tu amice ualdè gaude, dij autem tibi felicia dent,
Neq; amplius tibi ensis desiderium in futurum fiat
Huius, quem iam mihi dedisti concilians uerbis.
Dixit, & circa humeros posuit ensem argent. clauo-
Occidit aūt sol, & huic inclyta dona adfuerunt. (rum.
Et hac in domum Alcinoi tulerunt præcones illustres.
Suscepta autem filij eximij Alcinoi,
Matrem iuxta uenerandā posuerūt perpulchra dona.
Quibus autem imperabat sacra uis Alcinoi,
Venientes uerò sederunt in altis solijs.
Tunc Areten alloquuta est uis Alcinoi,
Agè mulier fer arcam pulchram, quæ optima:
Impone autem uestem bene lotam & tunicam.

Τέρπετ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀκούων, ἠδὲ καὶ ἄλλοι
Φαίηκες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες.
Ἀλκίνοος δ' Ἅλιον καὶ Λαοδάμαντα κέλευσε
Μουνὰξ ὀρχήσασθαι, ἐπεί σφισιν οὔτις ἔριζεν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σφαῖραν καλὴν μετὰ χερσὶν ἕλοντο
Πορφυρέην, τήν σφιν Πόλυβος ποίησε δαΐφρων,
Τὴν ἕτερος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα,
Ἰδνωθεὶς ὀπίσω· ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀερθεὶς,
Ῥηϊδίως μεθέλεσκε, πάρος ποσὶν οὖδας ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ † σφαίρῃ ἀνιθὺν πειρήσαντο, χ. σφαῖραν ἀνιθὺν
Ὠρχείσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ταρφέ' ἀμειβομένω· κοῦροι δ' ἐπελήκεον ἄλλοι
Ἑσταότες κατ' ἀγῶνα· πολὺς δ' ὑπὸ * κόμπος ὀρώρει. χ. δοῦπος
Δὴ τότ' ἄρ' Ἀλκίνοον προσεφώνεε δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ἠμὲν ἀπείλησας βητάρμονας εἶναι ἀρίστους,
Ἠδ' ἄρ' ἑτοῖμα τέτυκτο· σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα.
Ὣς φάτο, γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο·
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ὁ ξεῖνος μάλα μοι δοκέει πεπνυμένος εἶναι·
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν ξεινήϊον ὡς ἐπιεικές.
Δώδεκα γὰρ κατὰ δῆμον ἀριπρεπέες βασιλῆες
Ἀρχοὶ κραίνουσι, τρεισκαιδέκατος δ' ἐγὼ αὐτός·
Τῶν οἱ ἕκαστος φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Καὶ χρυσοῖο τάλαντον ἐνείκατε τιμήεντος·
Αἶψα δὲ πάντα φέρωμεν ἀολλέες, ὄφρ' ἐνὶ χερσὶ
Ξεῖνος ἔχων, ἐπὶ δόρπον ἴῃ χαίρων ἐνὶ θυμῷ.
Εὐρύαλος δὲ ἓ αὐτὸν ἀρεσάσθω ἐπέεσσι
Καὶ δώρῳ, ἐπεὶ οὔτι ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον·
Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι προΐεσαν κήρυκα ἕκαστος.
Τὸν δ' αὖτ' Εὐρύαλος ἀπαμείβετο φώνησέν τε,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Τοιγὰρ ἐγὼ τὸν ξεῖνον ἀρέσσομαι ὡς σὺ κελεύεις,
Δώσω οἱ τόδ' ἄορ παγχάλκεον, ᾧ ἔπι κώπη
Ἀργυρέη, κολεὸν δὲ νεοπρίστου ἐλέφαντος
Ἀμφιδεδίνηται· πολέος δέ οἱ ἄξιον ἔσται.
Ὣς εἰπὼν, ἐν χερσὶ τίθει ξίφος ἀργυρόηλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι·
Σοὶ δὲ θεοὶ ἄλοχόν τ' ἰδέειν καὶ πατρίδ' ἱκέσθαι
Δοῖεν· ἐπειδὴ δηθὰ φίλων ἄπο πήματα πάσχεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Καὶ σὺ φίλος μάλα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν·
Μηδέ τί τοι ξίφεός γε ποθὴ μετόπισθε γένοιτο
Τούτου ὃ δή μοι δῶκας ἀρεσάμενος ἐπέεσσιν·
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισι θέτο ξίφος ἀργυρόηλον.
Δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τῷ κλυτὰ δῶρα παρῆσαν.
Καὶ τά γ' ἐς Ἀλκινόοιο φέρον κήρυκες ἀγαυοί·
Δεξάμενοι δ' ἄρα παῖδες ἀμύμονος Ἀλκινόοιο
Μητρὶ παρ' αἰδοίῃ ἔθεσαν περικαλλέα δῶρα.
Τοῖσιν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο·
Ἐλθόντες δὲ κάθιζον ἐν ὑψηλοῖσι θρόνοισι.
Δὴ ῥα τότ' Ἀρήτην προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Δεῦρο γύναι, φέρε χηλὸν ἀριπρεπέ' ἥτις ἀρίστη·
Ἐν δ' αὐτῇ θὲς φᾶρος ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα·

Ἀμφὶ δέ οἱ πυρὶ χαλκὸν ἰήνατε, θέρμετε δ' ὕδωρ,
Ὄφρα λοεσσάμενός τε, ἰδών τ' εὖ κείμενα πάντα
Δῶρα, τά οἱ Φαίηκες ἀμύμονες ἐνθάδ' ἔνεικαν,
Δαιτί τε τέρπηται, καὶ ἀοιδῆς ὕμνον ἀκούων·
Καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλεισον ἐμὸν περικαλλὲς ὀπάσσω,
Χρύσεον, ὄφρ' ἐμέθεν μεμνημένος ἤματα πάντα
Σπένδῃ ἐν μεγάρῳ Διί τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν.
Ὣς ἔφαθ'. Ἀρήτη δὲ μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν ὅττι τάχιστα.
γρ. ἵστασαν Αἱ δὲ λοετροχόον τρίποδ' † ἔστασαν ἐν πυρὶ κηλέῳ·
Ἐν δ' ἄρ' ὕδωρ ἔχεαν, ὑπὸ δὲ ξύλα δαῖον ἑλοῦσαι.
Γάστρην μὲν τρίποδος πῦρ ἄμφεπε, θέρμετο δ' ὕδωρ.
Τόφρα δ' ἄρ' Ἀρήτη ξείνῳ περικαλλέα χηλὸν
Ἐξέφερεν θαλάμοιο, τίθει δ' ἐνὶ κάλλιμα δῶρα,
Ἐσθῆτα, χρυσόν τε, τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν·
Ἐν δ' αὐτῇ φᾶρος θῆκεν, καλόν τε χιτῶνα,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αὐτὸς νῦν ἴδε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλον,
Μή τίς τοι καθ' ὁδὸν δηλήσεται, ὁππότ' ἂν αὖτε
Εὕδῃσθα γλυκὺν ὕπνον ἰὼν ἐν νηὶ μελαίνῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε πολύτλας δῖος Ὀδυσσ.
Αὐτίκ' ἐπήρτυε πῶμα, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη.
Αὐτόδιον δ' ἄρα μιν ταμίη λούσασθαι ἄνωγεν
Ἐς ῥ' ἀσάμινθον βάνθ', ὁ δ' ἄρ' ἀσπασίως ἴδε θυμῷ
Θερμὰ λοέτρ', ἐπεὶ οὔτι κομιζόμενός γ' ἐθάμιζεν
Ἐπεὶ δὴ λίπε δῶμα Καλυψοῦς ἠϋκόμοιο·
Τόφρα δέ οἱ κομιδή γε θεῷ ὣς ἔμπεδος ἦεν.
Τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ μιν χλαῖναν καλὴν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βὰς ἄνδρας μετ' οἰνοποτῆρας
Ἤϊε. Ναυσικάα δὲ θεῶν ἄπο κάλλος ἔχουσα
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο·
Θαύμαζεν δ' Ὀδυσῆα ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶσα,
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε ξεῖν', ἵνα καί ποτ' ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ
γρ. μνήσῃ * Μνήσῃ ἐμεῖ', ὅτι μοι πρώτῃ ζωάγρι' ὀφέλλεις.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
γρ. θυγάτηρ Ναυσικάα † θύγατερ μεγαλήτορος Ἀλκινόοιο,
Οὕτω νῦν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι, καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.
Τῷ κέν τοι καὶ κεῖθι θεῷ ὣς εὐχετοῴμην
Αἰεὶ ἤματα πάντα, σὺ γάρ μ' ἐβιώσαο κούρη.

Circa ignem.a.lebetẽ calefacite,calefacite.a.aquam,
Vt lotus uidensq́ bene posita omnia
Dona,quæ ei Phaaces eximij huc tulerunt.
Et conuiuio oblectetur,& cantilena laudem audiens.
Atq; ei ego hoc poculum meum pulchrum præbebo
Aureum,ut mei memor diebus omnibus
Libet domi suæ,Iouiq́ alijsq́ dijs.
Sic ait, Arete autem ancillis loquuta est,
Vt circa ignẽ locent lebetẽ magnum quàm celerrimè.
Hæ.a.lauacralem lebetem locarunt ad ignẽ ardentem:
Aquã.v.infuderũt,subt⁹.a. ardere faciebãt accipiẽtes:
Aluũ qdẽ tripodis ignis circũdedit,calefiebat.a. aqua.
Intereà uerò Arete hospiti pulchram cistam
Extulit è thalamo,imposuit uerò pulchra dona,
Vestem,aurumq́,quæ ei Phæaces dederant.
Ipsa uerò indusium posuit,pulchramq́ tunicam,
Et ipsum alloquuta uerba uolatilia dixit,
Ipse tunc uide de operculo,statim.v.uinculũ circũliga
Ne quis tibi in itinere damnum afferat,cùm fortè
Dormieris dulcem somnum profectus in naue nigra.
Ceterùm postquã hoc audiuit prudens diuus Vlysses,
Statim aptauit operculum.celeriter.a. uinculũ ligauit
Varium,quod olim docuit ingenio ueneranda Circe.
E uestigio autem ipsum ancilla lauari iussit,
In lauacrũ ubi cõscẽdisset, ille uerò libẽter uidit animo
Calida lauacra,quoniã neutiq̃ curatusq́ frequentaret,
Ex quo reliquit domum Calypsus pulchricoma.
Interea ei cura tanquam deo perpetua erat.
Hunc postquam ancillæ lauarunt & unxerunt oleo,
Circa ipsum chlænam pulchram iecerunt atq; tunicã,
Ex labro egressus uiros ad uini potatores
Ibat. Nausicaa autem à dijs pulchritudinem habent,
Stetit iuxta postes tecti pulchrè fabricati.
Admirata autem est Vlyssem oculis aspiciens,
Et ipsum alloquuta uerba alata dicebat,
Salue hospes ut etiam olim cùm eris in patria terra,
Memor mei quòd mihi uita cõseruata mercedẽ debes.
Hanc mutuis dictis alloquutus est uersutus Vlysses,
Nausicaa filia magnanimi Alcinoi,
Sic nunc Iupiter faciat ualdè sonans maritus Iunonis,
Domum uenire & reditus diem uidere.
Certè tibi etiam illic uelut deo uota faciam
Semper diebus omnibus:tu enim me seruasti puella.

COMMENTARIVS.

μουνὰξ ὀρχήσασθαι) Intelligo absoluta illa Demodoci cantilena,ad quam alij mixtim Phæacenses saltabãt, iussisse Alcinoum, ut hĩ duo Halius & Laodamas per se soli & sine cantu saltarent. Illi tamen præmittunt pilæ ludum, quem cœlestem appellat Pollux lib. 9. ut iam obseruauit Giphanius. Hunc ludum autem aliquod saltationis genus fuisse dicit Eustathius.

ἤ μεν ἀπείλησας) Hoc solùm laude dignum in Phæacensium certaminibus obseruauit. nam in cæteris præstantiorem se illis existimabat. Ea autem solemus extollere, quæ à nobis minus præstari possunt. Minus autem saltationis peritus fuisse Vlysses uidetur, aut saltem propter nauigationis laborem ad eam minus in præsentia aptus, ut ipsemet anteà dicebat. Vel hanc postremam partem tantùm admiratus est, quòd soleant in omnibus fere rebus nouissimæ magis afficere spectantes. Non decuit autem eum aliqua parte non laudatis Phæacibus discedere, ut ipsis tantum gratularetur, ac testaretur non omnino iniucundam sibi fuisse hanc certaminum exhibitionem. Quo etiam percepto gauisuri essent ipsi Phæaces, ut qui non frustrà in oblectando hospite operam collocassent. Itaque statim subiungit, ὣς φάτο. Γήθησεν δ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο, nimirum quod aliquod ab hospite intelligeret approbatum. Perijsse enim beneficia putamus, nisi illa ei cui fiunt, placere cognoscamus, alioqui non leuis lætitia in beneficium redundare solet.

δῶρον ξεινήιον) Iam aliquoties obseruauimus hunc ueterum morem, dari solita munera hospitalia, quæ Xenia appellantur, peregrinis ab ipsis hospitibus excipientibus: nunc dicam uarij fuisse illa generis. nam aliquando pocula aurea uel argẽtea, aliquando currus & equi, aliquando baltheus, aliquando ensis, aliquando uestes donabãtur: hic uestes, auri talenta, & ensem accipit à Phæacibus Vlysses. Reperio tamen alibi solita donari edulia, idq; apud Apuleiũ Asini aurei lib. 2. cuius hæc sunt uerba: Cõmodùm, inquit, meridies accesserat, & mittit mihi Byrrhena xeniola, porcum optimum & quinque gallinulas, & uini cadum in ætate pretiosi, &c. Vbi Philippus Beroaldus doctissimus eius authoris illustrator, Morem, inquit, signat priscorum, qui hospitibus munera esculenta missitabant, quæ Xenia, id est, hospitalia appellauerunt. Nam, ut author est Vitruuius in sexto, cùm fuerint Græci delicatiores & a fortuna opulentiores, hospitibus aduenientibus instruebant cubicula & triclinia, & cum penu cellas, primoque die ad cœnam inuitabant: postero mittebant pullos, oua, olera, poma, reliquasq; res agrestes, quæ xenia ab hospitibus appellabantur,

χαῖρε

χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε) In reconciliatione amicorum id æquum est obseruari, ut qui primus facta iniuria amicitiam labefactauit, eam quoque primus resarciat. Quod hic Euryalus ingenuè facit. Agnouerat enim ex præcedentibus, temerè se & incõsultè tam proteruè & petulanter hospiti, cuius uirtutes perspectas non habebat, insultasse. Atqui dixeris, hoc ipso iustiùs poterat ignotum uirum lacessere: grauius enim futurum, si notum contempsisset. Immò, inquam, eò minus debuit illi esse iniuriosus, quòd eum nondũ nosset. Modestiæ enim est, de eo quem nondum reipsa noris, bene sentire: quem autem fortem noris, ignauum appellare & contumeliæ & calumniæ non tolerandæ. Hanc ergo partem τοῦ καθήκοντος optimè seruat Euryalus, ingenueq; fatetur, se quicquid graue aut molestum in Vlyssem pronunciauit, pro irrito haberi uelle, testem [illegible] humani & mansueti erga illum animi preciosum ensem illi obtulit, tum omnia fausta imprecatur.

μηδέ τι τοῦ ξίφεος) Quasi dicat: Vtinam te Deus sic felicitet & fortunet, ut nunquam huius ensis, quo me donas, penuria labores. Solent enim miseri homines, qui dum prosperiorem uitam uiuerent, sua in alijs locupletandis profuderunt: tum demùm, cum angustia rei familiaris opprimuntur, ea sibi exoptare, quæ aliàs liberaliter & magnificè in munera (de his tãtùm loquor, quia ad rem præsentem attinent) consumpserunt.

μητρὸς πὰρ αἰδοίῃ) Cur hæc prope Areten collocentur, ratio uideri potest, quòd non solùm ab illa iussu Alcinoi quædam alia superadijcienda illis erant, sed etiam cista includenda, quod ipsa in sequentibus exequitur.

καί οἱ ἐγὼ τόδ' ἄλεισον) Vt Alcinous cæteros Reges dignitate antecellebas, sic etiam muneris hospitalis præstantia illis est superior. Illi enim uestes & talenta auri, hic poculum ad libationes, qui finis muneri etiam maiorem conciliat præstantiam. Neque tamen uestes prætermisit: nam paulò post Arete, ἐν χηλῷ φᾶρος θῆκεν καλόν τε χιτῶνα. Idem conuiuia exhibuit, certamina, & hospitium: unde facilè iudicari potest, quàm ille meliùs de Vlysse sit meritus.

ὅν ποτέ μιν δέσμον δάε) Obseruandus est hic mos antiquorum cistas uinculis muniendi, quod posteà clauibus fieri solitum est ex Laconum inuentione, ut tradunt. Hoc autem Vlysis uinculum uulgarium securitatem excessit. ideò dicitur illud à Circe accepisse. Vnde monet hoc loco Eustathius, posse prouerbialiter usurpari, Ὀδυσσέως δεσμόν, Vlysis uinculum. de rebus diligenter & tutò obseratis, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς σφραγιζομένων. Et hoc in sua Adagia retulit Adrianus Iunius.

θεῷ ὡς) Nescio an à multis animaduersum sit, animaduerti tamen maximè iubeo, quàm longè ab Epicureorum sentẽtia dissideat Homerus noster, statuentium Deum in cœlis ociosum, uitaque tranquilla perfruentem. Quod à sanis Philosophis satis superque confutatum est, & hoc ipsum Poeta noster proculdubiò præstiturus foret, si resumpta uita pristina hæc monstra horrenda conspiceret. Id ergo nos ex ipsius uerbis, quandoquidem uiuæ illius uoce destituimur, præstemus. Vlyssem curis & sollicitudinibus uarijs animo agitatum, cui comparat? Deo nimirum, cuius naturæ omnino repugnat, desidiosum esse. Ille agit perpetuò, feriaturq; nunquam more istorum bipedum porcorum, quibus summa felicitas in uoluptate & inertia posita est. Ille curas subinde uarias, immò infinitas cogitatione uersat, quibus generis humani conseruationi diligenter prospicit. Quid uerò, dicat aliquis, forsan ex eodem porcorum grege, Tu nobis uersatilem quendam & mobilem Deum fingis, cui nulla quies, nulla statio, nullus laborandi finis. Demus, ab illo mundum hunc regi: at si talis est, qualem nos uultis, nónne iam inde ab æterno omnia habet præsentia, quæ ille disposuit & ordinauit? ecquid opus est eum ita subinde curis torqueri? Respondeo, nos nullum alium Deum imaginari, quàm qui ab æterno & ante sæcula extitit. Iam cùm unus & idem sit, mutari nullo modo potest: quod proculdubio accideret, si curæ in illo quiescerent. Nam si qui ab initio eos habuit, nunc uerò non habeat: iam Deus non est, ut qui mutationi sit obnoxius. Quod enim in illo semel fuit, semper est & erit: alioqui non æterna essent omnia in Deo, neque ipse Deus esset æternus. Rectè igitur Homerus qui eum in perpetua cura & sollicitudine constituit. Quod tamen non est intelligendum ut eum adeò torqueri aut cruciari oporteat, sed non possumus alio modo diuina mysteria quàm humanis uocabulis exprimere adeò infans est, de Deo mortalitas.

ζωάγρι' ὀφέλλεις) Beneficiorum commemoratio, inquiunt, eorundem est exprobratio. Existimo tamen hic non exprobrandi gratia beneficium suum Nausicaam Vlysi commemorare, sed ut se Vlysi hoc nomine commendaret, perpetuamque sui memoriam apud eum impetraret. Ita enim à natura sumus informati, ut beneficia nostra collata perire aut obliuione obrui nolimus, nihilque ferè grauiore aut iniquiore animo ferimus, quam ἀχαριστίαν, quæ in eorum sepulta memoria ostenditur. Deinde nescio quo modo bene in Vlyssem erat affecta Nausicaa, ut quem sibi pro marito exoptarit.

θεῷ ὡς) An impiè hoc ab Vlysse dictum sit, quispiam fortasse quærat? Ego uerò respondebo Vlyssem comparatiuè tantùm loqui, non essentialiter: hoc est, ut Nausicaam uerè & reipsa Deam sit existimaturus, sed quemadmodum Deo uitam nostrã primùm acceptam referimus, & ideò ipsi gratias agere solemus: sic se etiam ipsi Nausicaæ, ut alteri cuidam Deo, perpetuas habiturum gratias, ut à qua sit seruatus, & quasi noua uita donatus. Mortis enim liberari periculo, est quasi alteram uitam accipere: à quo autem id factum sit nihil aliud dicas, quam te illi teipsum acceptum referre: quanquam hoc est instrumẽtis dare, quod Deo authori competit. Proinde nos cùm ita loquimur, altius est animus attollendus, & Deo omnia tribuenda, cum secundarum etiam tamen caussarum aliqua reuerentia.

Dixit, & in thronũ sedit ad Alcinoum regem.
Hi uerò iam partes diuidebant, miscebantq; uinum.
Præco uerò propè uenit ducens amabilem cantorem
Demodocum populo uenerandum, collocauit. a. ipsum
In medio conuiuantiũ, ad columnã longã firmando eũ.
Iam tum præconem alloquutus est uersutus Vlysses,
A tergo proscindens, multum enim supererat
Albidentis suis, multa autem erat circum pinguedo,
Præco, accipe hanc præbe carnem ut comedat
Demodoco, & ipsum complectar tametsi tristis.
Omnibus enim hominibus terrestribus musici
Honore digni sunt, & reuerentia, eo quòd ipsos
Cantum musa docuit, amat autem genus cantorum.
Sic ait, præco autem ferens in manibus posuit
Heroi Demodoco, ille suscepit, gaudebat. a. animo,
Illi uerò ad fercula apparata pposita manus extẽderũt.
Cæterùm postquam potu & cibo saturati sunt,
Iam tum Demodocum alloquutus est uersutus Vlysses,
Demodoce, longè te supra mortales laudo omnes,
Siue te Musa docuerit Iouis filia, siue Apollo.
Valdè enim ornatè ut est Græcorum fatum canis,
Quãta fecerint passiq; sunt, et quãta laborarũt Græci:
Tanquã alicubi siue tu ipse pꝛsens aut ab alio audieris.

Ἦ ῥα, καὶ ἐς θρόνον ἷζε παρ' Ἀλκίνοον βασιλῆα.
Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τε οἶνον·
Κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν, ἄγων ἐρίηρον ἀοιδὸν
Δημόδοκον, λαοῖσι τετιμένον· εἷσε δ' ἄρ' αὐτὸν
Μέσσῳ δαιτυμόνων, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας.
Δὴ τότε κήρυκα προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Νώτου ἀποπροταμών· ἐπὶ δὲ πλεῖον ἐλέλειπτο
Ἀργιόδοντος ὑός, θαλερὴ δ' ἦν ἀμφὶς ἀλοιφή·
Κῆρυξ, τῆ δὴ τοῦτο πόρε κρέας, ὄφρα φάγῃσι,
Δημοδόκῳ, καί μιν προσπτύξομαι ἀχνύμενός περ.
Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισιν ἐπιχθονίοισιν ἀοιδοὶ
Τιμῆς ἔμμοροί εἰσι καὶ αἰδοῦς, οὕνεκ' ἄρα σφέας
Οἴμας μοῦσ' ἐδίδαξε, φίλησε δὲ φῦλον ἀοιδῶν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· κῆρυξ δὲ φέρων ἐν χερσὶν ἔθηκεν
Ἥρωϊ Δημοδόκῳ· ὁ δ' ἐδέξατο, χαῖρε δὲ θυμῷ.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Δημόδοκον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δημόδοκ', ἔξοχα δή σε βροτῶν αἰνίζομ' ἁπάντων.
Ἤ σέ γε Μοῦσ' ἐδίδαξε Διὸς παῖς, ἢ σέ γ' Ἀπόλλων.
Λίην γὰρ κατὰ κόσμον Ἀχαιῶν οἶτον ἀείδεις,
Ὅσσ' ἔρξαν τ' ἔπαθόν τε, καὶ ὅσσ' ἐμόγησαν Ἀχαιοί·
Ὥς τέ που ἢ * αὐτὸς παρεών, ἢ ἄλλου ἀκούσας. γρ. αὐτὸς παρεών

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετάβηθι, καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον,
Δουρατέου, τὸν Ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν Ἀθήνῃ,
Ὅν ποτ' ἐς ἀκρόπολιν δόλον ἤγαγε δῖος Ὀδυσσεύς,
χ. οἵ Ἀνδρῶν ἐμπλήσας † οἳ Ἴλιον ἐξαλάπαξαν.
Αἴκεν δή μοι ταῦτα κατὰ μοῖραν καταλέξῃς,
Αὐτίκ' ἐγὼ πᾶσιν μυθήσομαι ἀνθρώποισιν,
Ὡς ἄρα τοι πρόφρων θεὸς ὤπασε θέσπιν ἀοιδήν.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' ὁρμηθεὶς θεοῦ ἤρχετο, φαῖνε δ' ἀοιδὴν,
Ἔνθεν ἑλὼν, ὡς οἱ μὲν ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν
Βάντες ἀπέπλειον, πῦρ ἐν κλισίῃσι βαλόντες
Ἀργεῖοι· τοὶ δ' ἤδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα
Εἵατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ·
Αὐτοὶ γάρ μιν Τρῶες ἐς ἀκρόπολιν ἐρύσαντο.
Ὣς ὁ μὲν εἱστήκει· τοὶ δ' ἄκριτα πόλλ' ἀγόρευον
Ἥμενοι ἀμφ' αὐτόν· τρίχα δέ σφισιν ἥνδανε βουλὴ,
Ἠὲ διατμῆξαι κοῖλον δόρυ νηλέϊ χαλκῷ,
χ. ἐπ' ἄκρης Ἢ κατὰ πετράων βαλέειν ἐρύσαντας † ἐπ' ἄκρας,
Ἢ ἐάαν μέγ' ἄγαλμα θεῶν θελκτήριον εἶναι,
Τῇ περ δὴ καὶ ἔπειτα τελευτήσεσθαι ἔμελλεν.
Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες.
Ἤειδεν δ' ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν
Ἱππόθεν ἐκχύμενοι, κοῖλον λόχον ἐκπρολιπόντες.
Ἄλλον δ' ἄλλῃ ἄειδε πόλιν κεραϊζέμεν αἰπήν·
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα προτὶ δώματα Δηϊφόβοιο
Βήμεναι ἠΰτ' Ἄρηα, σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ.
Κεῖθι δὴ αἰνότατον πόλεμον φάτο τολμήσαντα,
Νικῆσαι καὶ ἔπειτα διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Τήκετο· δάκρυ δ' ἔδευεν ὑπὸ βλεφάροισι παρειάς.
Ὡς δὲ γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν ἀμφιπεσοῦσα,
χ. ἀστυ- Ὅς τε ἑῆς * πρόσθεν πόλιος λαῶν τε πέσῃσιν,
ευθι Ἄστεϊ καὶ τεκέεσσιν ἀμύνων νηλεὲς ἦμαρ·
Ἡ μὲν τὸν θνήσκοντα καὶ ἀσπαίροντ' ἐσιδοῦσα,
Ἀμφ' αὐτῷ χυμένη λίγα κωκύει· οἱ δέ τ' ὄπισθεν
Κόπτοντες δούρεσσι μετάφρενον ἠδὲ καὶ ὤμους,
Εἴρερον εἰσανάγουσι πόνον τ' ἐχέμεν καὶ ὀϊζύν.
Τῆς δ' ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.
Ὣς Ὀδυσεὺς ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβεν.
Ἔνθ' ἄλλους μὲν πάντας ἐλάνθανε δάκρυα λείβων,
Ἀλκίνοος δέ μιν οἶος ἐπεφράσατ' ἠδ' ἐνόησεν,
Ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ, βαρὺ δὲ στενάχοντος ἄκουσεν·
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Δημόδοκος δ' ἤδη σχεθέτω φόρμιγγα λίγειαν·
Οὐ γάρ πως πάντεσσι χαριζόμενος τάδ' ἀείδει.
χ. θεῖος Ἐξ οὗ δορπέομέν τε καὶ ὤρορε * δῖος ἀοιδὸς,
Ἐκ τοῦδ' οὔπω παύσατ' ὀϊζυροῖο γόοιο
Ὁ ξεῖνος· μάλα πού μιν ἄχος φρένας ἀμφιβέβηκεν.
Ἀλλ' ἄγ', ὁ μὲν σχεθέτω, ἵν' ὁμῶς τερπώμεθα πάντες,
Ξεινοδόκοι καὶ ξεῖνος· ἐπεὶ πολὺ κάλλιον οὕτω.
Εἵνεκα γὰρ ξείνοιο τάδ' αἰδοίοιο τέτυκται,
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά οἱ δίδομεν φιλέοντες.
Ἀντὶ κασιγνήτου ξεῖνός θ' ἱκέτης τε τέτυκται
Ἀνέρι, ὅστ' ὀλίγον περ ἐπιψαύῃ πραπίδεσσι.
Τῷ νῦν μηδὲ σὺ κεῦθε νοήμασι κερδαλέοισιν,
Ὅ, τι κέ σ' εἴρωμαι· φάσθαι δέ σε κάλλιόν ἐστιν.

Sed certè perge & equi apparatum canta
Lignei, quem Epeus fecit auxilio Palladis,
Quem quondam in arcem dolum duxit diuus Vlysses,
Viris ubi impleuisses, qui Ilium euerterunt.
Siquidem mihi hæc eleganter enarraueris,
Tum ego omnibus pronunciabo hominibus,
Vt certè tibi benignus deus præbuit diuinā cantilenā.
Sic ait, ille concitatus à deo cœpit, apparabat cātilenā
Inde exorsus, quo pacto illi quidē benè tabulatis nauib.
Conscensis enauigarunt igne in tentoria iniecto:
Græci alij uerò iam inclytum apud Vlyssem
Sedebant in Troianorum foro absconsi equo.
Ipsi enim eum Troiani in arcem protraxerunt.
Vt ille quidē in arce cōstitit, illi iudicia multa pferebāt
Sedentes circa ipsum: trifariam.a. ipsis placuit cōsiliū,
Aut perscindere cauum lignum sæuo ferro,
Aut de rupe deijcere protractum in summitatem,
Aut sinere ingēs simulacrū deorū placamentum esse.
Qua utiq; sententia etiam postea ut fieret futurū erat.
Fatale enim erat perire, postquam urbs intra se recepit
Ligneū, ingentem equū, ubi sedebant omnes optimates
Græcorum, Troianis cædem & mortem afferentes.
Cecinit etiam ut urbem depopulati sunt filij Græcorū
Ex equo effusi, cauis insidijs relictis:
Aliū.a. alibi cecinit urbem depopulatum esse excelsam.
Cæterùm Vlyssem ad domum Deiphobi
Conscendisse, tanquam Martem, cum eximio Menelao.
Illic iam grauissimum bellum dicebat ausum fuisse.
Vicisse etiam continuò per magnanimam Palladem.
Hæc certè cantor cecinit eximius, cæterùm Vlysses
Tabescebat, lacrymis irrigabat sub palpebris genas,
Vt fœmina flet dilectum uirum circumuoluta,
Qui suam ante urbem populumq; ceciderit
Vrbi & liberis uindicans sæuum fatum.
Sine illū morientem & adhuc palpitantem conspicata,
Super illum fusa querendum ululat, illi uerò retrò
Cedentes, hastis tergum atq; etiam humeros
Seruitutem inducunt, laboremq; & calamitatem,
Huius miserabilissimo labore tabescunt genæ.
Sic Vlysses miserabiles sub palpebris lacrymas stillabat.
Tunc alios quidē omnes latuit lacrymas fundens.
Alcinous autē ipsum solus considerauit atq; cognouit,
Sedens prope ipsum, uehemēter.a. ingemiscentē audit.
Statim autem Phæacibus nauigandi peritis dicebat,
Audite Phæacum principes atq; consiliarij,
Demodocus iam cohibeat citharam sonoram,
Non enim fortassis omnibus gratificans hæc cantat:
Ex quo cœnauimusq; & cœpit diuinus cantor,
Ex hoc nunquam cessauit ab ærumnoso luctu
Hic hospes, ualdè fortassis ipsum dolor mēte circūdedit.
Sed agè ille quidem cesset ut simul oblectemur omnes
Hospitio suscipiētes hospesq;, quoniā multò honestius est.
Nam ob hospitem hæc ueneranda parata sunt.
Celebritas & amica dona, quæ illi dedimus amantes,
Pro fratre & hospes & supplex est factus
Viro qui etiam paululùm attingit mente,
Ideoq; nunc ne tu cela ingenio uafro,
Quodcunq; interrogauero, dicere autem te honestū est.

Dic

Dic nomine quo te illic uocabant materq́, paterq́,
Alijq́, qui in urbe tua et qui circum nos habitabant uicini:
Non enim quisquã omninò absq́, nomine est hominũ,
Neq́, ignauus, neq́, eximius, postquã primum natus sit.
Sed omnib. imponuntur simulatq́, genuerint parẽtes.
Dic etiam mihi terramq́, tuam populumq́, urbemq́,
Vt se illuc mittant obseruantes mentibus naues.
Non enim Phæacibus gubernatores sunt,
Neq́, ullo pacto gubernacula sunt quæ aliæ naues habẽt,
Sed ipsæ sciunt propositum & mentem uirorum,
Et omnium sciunt urbes & pingues agros
Hominum: & undas celerrimè maris trauant,
Caligine & nebulis obtecta, neq́, unquam ipsis
Neq́, aliqua parte offendere accidit timore uel perire:
Sed hoc sic quondam patrem ego dicentem audiui,
Nausithoum, qui dicebat Neptunum succensere
Nobis, quòd ductores illæsi sumus omnium.
Dicebat aliquãdo Phæacum uirorũ benè cõpactã nauẽ
Ex deductione redeuntem in obscuro ponto
Periturũ esse, ingẽtẽ. a. nobis montẽ urbi circũtecturũ.
Sic dicebat senex, ea uerò deus uel perficere potest,
Vel imperfecta esse poterũt, ut illi placidũ est in animo.
Sed age mihi dic hoc & uerè enarra,
Vbinã aberraueris, & ad quámnã perueneris regionem
Hominum, ad ipsosq́, urbesq́, bene habitatas,
Siue quot molestiq́, & agrestes, neq́, iusti,
Quiq́, hospitales, & quibus mens est deo placens:
Dic quidnam fleueris & duxeris intra animum,
Argiuorum Græcorum atq́, Ilij fatum audiens.
Hoc. n. dij quidẽ fecerunt, destinarunt autem excidium
Hominibus omnibus ut sit & posteris cantilena.
An aliquis tibi cognatus perijt ante Ilium,
Qui eximius erat gener aut socer, qui potissimùm
Curæ sint post sanguinem & genus nostrum,
An aliquis fortasse socius uir grata sciens
Eximius, quoniam non sanè fratre inferior
Est, qui cum sit socius, prudentia scierit.

Εἴπ᾽ ὄνομ᾽ ὅ, τι σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε,
Ἄλλοι θ᾽ οἳ κατὰ ἄστυ καὶ οἳ περιναιετάουσι.
Οὐ μὲν γάρ τις πάμπαν ἀνώνυμός ἐστ᾽ ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸς, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸς, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται·
Ἀλλ᾽ ἐπὶ πᾶσι τίθενται, ἐπεί κε τέκωσι, τοκῆες.
Εἰπὲ δέ μοι γαῖάν τε τεὴν δῆμόν τε πόλιν τε·
Ὄφρα σε τῇ πέμπωσι τιτυσκόμεναι φρεσὶ νῆες.
Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι κυβερνητῆρες ἔασιν,
Οὐδέ τι πηδάλι᾽ ἐστὶ, τάτ᾽ ἄλλαι νῆες ἔχουσιν·
Ἀλλ᾽ αὐταὶ ἴσασι νοήματα καὶ φρένας ἀνδρῶν.
Καὶ πάντων ἴσασι πόλιας καὶ πίονας ἀγροὺς
Ἀνθρώπων· καὶ λαῖτμα τάχισθ᾽ ἁλὸς ἐκπερόωσι,
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμέναι. οὐδέ ποτέ σφιν
Οὔτε τι πημανθῆναι ἔπι δέος, οὔτ᾽ ἀπολέσθαι.
Ἀλλὰ τόδ᾽ ὥς ποτε πατρὸς ἐγὼ εἰπόντος ἄκουσα
Ναυσιθόου, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων᾽ ἀγάσασθαι
Ἡμῖν, οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονές εἰμεν ἁπάντων·
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν εὐεργέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέι πόντῳ
Ῥαισέμεναι, μέγα δ᾽ ἡμῖν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψειν.
Ὣς ἀγόρευ᾽ ὁ γέρων. τὰ δέ κεν θεὸς ἢ τελέσειεν,
Ἤ κ᾽ ἀτέλεστ᾽ εἴη, ὥς οἱ φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι τόδε εἰπὲ, καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ὅππῃ ἀπεπλάγχθης τε, καὶ ἅς τινας ἵκεο χώρας
Ἀνθρώπων· αὐτούς τε, πόλεις τ᾽ εὖ ναιεταώσας.
Ἠμὲν ὅσοι χαλεποί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
Οἵ τε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.
Εἰπὲ δ᾽ ὅ, τι κλαίεις καὶ ὀδύρεαι ἔνδοθι θυμῷ
Ἀργείων Δαναῶν ἠδ᾽ Ἰλίου οἶτον ἀκούων.
Τὸν δὲ θεοὶ μὲν τεῦξαν, ἐπεκλώσαντο δ᾽ ὄλεθρον
† Ἀνθρώποις, ἵνα ᾖσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή. γρ. ἀνθρώποις ἅπασιν, ἵν᾽ ᾖσι. ἀοιδὴ
Ἦ τίς τοι καὶ πηὸς * ἀπώλετο Ἴλιόθι πρὸ γρ. ἀπέφθιτο
Ἐσθλὸς ἐὼν, γαμβρὸς ἢ πενθερὸς, οἵ τε μάλιστα
Κήδιστοι τελέθουσι μεθ᾽ αἷμά τε καὶ γένος † αὐτῶν. γρ. ἀνδρῶν
* Ἦ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς γρ. ἤ τις πο κή τι
Ἐσθλός. ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνεται, ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

COMMENTARIVS.

πᾶσι γὰρ ἀνθρώποισι) De Musica aliàs dictum est, & olim dicetur in Athenæo.

λίην γὰρ κατὰ κόσμον) Verisimile est Demodocum multa quæ ad Troianum bellum pertinebant cecinisse, cùm ipsius Vlysis & Achillis contentionem exponeret, alioqui frustra eum adeò laudaret Vlysses eo nomine, quòd labores Græcorum uerè & decenter cecinerit. Sed in illis commemorandis noluit Poeta immorari euitandæ prolixitatis gratiâ, ut quod iam in Iliade præstiterit: hic ergo illius παρεκβολὰς tantùm refert, ut quod sequitur de equo Durio. De illo autem nos supra lib. 4. satis diximus. Postulauit autem Vlysses à Demodoco, ut illum caneret: quia ibi laudes suas contineri intelligebat, cum ipse dolum illum excogitarit. Deinde hic est Poetæ modus, ut Vlyssem suum Phæacibus etiam patefaceat, antequam ab illis in patriam discedat. Facit ergo ut audita illa cantilena, in lacrymas Vlysses eruperit: quo niso occasionem silentium cantori imponendi, & Vlyssem ipsum quisnam sit, interrogandi Alcinous arripiet, tum ille sequenti libro rem totam copiosissimè illi exponet cum longa peregrinationis & laborum suorum narratione.

ἢ διατμῆξαι) Aeneas apud Virgilium quadruplex consilium fuisse dicit his uerbis:

Pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruæ,
Et molem mirantur equi: primusq; Thymœtes
Duci intra muros hortatur, & arce locari:
Siue dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant.
At Capys, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaum insidias suspectaq; dona
Præcipitare iubent, subiectisue urere flammis:
Aut terebrare cauas uteri & tentare latebras.
Scinditur incertum studia in contraria uulgus.

αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι) Nihil potest hominum prudentia aut rectum consilium, ubi Deus aliud fieri statuit.

αὐτὰρ ὀδυσσεὺς) Cæterorũ Græcorum facta non commemorat, unius autem Vlysis meminit, quòd ita uidelicet à Musa impelleretur, ut etiam antea cum eius contentionem cum Achille caneret.

ὡς δὲ γυνὴ) Hæc comparatio ad significandum Vlysis luctum tantùm assumpta est, & tota uis est in illis uerbis, τῆς δ᾽ ἐλεεινοτάτῳ ἄχεϊ φθινύθουσι παρειαί.

οἶος ἐπεφράσατο) Sic anteà etiam solos lugentem Vlyssem obseruabat Alcinous, unde colligere est, remotos ab alijs eos fuisse, aut eminentiore loco, aut quod propter uicinitatem (ad latus enim Alcinoi consedisse Vlyssem puto) id facilius fuerit Alcinoo uidere.

Δημόδοκος δ᾽ ἤδη) Cùm ad exhilarandum hospitem celebraret hoc conuiuium Alcinous, uideret autem è contrario ad Musici cantilenas eum tristari, iubet Demodocum quiescere, ut uideatur de industria & sponte hoc pati, ac ex luctu & dolore hospitis uoluptatem capere.

ἀντὶ κασιγνήτου) Quasi dicat: Oportet nos hospitis rationem habere non mediocrem, non quòd simpliciter hospes sit, sed quia sub hac hospitis appellatione latet maius amicitiæ uinculum, quàm prima fronte existimari posset. Ego enim in fratris loco eum de-

putari ab omni cordato uiro arbitror, qui se ei hospitem & supplicem fecerit.

ἐν γὰρ φρένας) Mira est hoc loco τερατολογία, qua mentem & intellectum suis nauibus rex Phæacensis tribuit, quæ nauigantium institutum & omnium urbes & agros cognoscant. Quod ego attonitus audio, sed aut falsa est Alcinoi iactantia, aut res quæ illis sæculis non absurda censeretur, siquidem ipsas quercus audire finxerint, & ferè res omnes brutas animauerint. Sic nauis Argo malum loquacem ex Dodonæa quercu habuisse dicitur. Quod tamen dicit Phæacensibus nauibus nullos esse gubernatores, nulla gubernacula: uidetur contrarium esse illis quæ antea dicta sunt, ubi iuuenes duo & quinquaginta eliguntur ad nauem, quam in Vlyssis discessum instrui iubebat Alcinous. Iidem eam malo, uelis & remis instruunt. Proinde uidetur hic Alcinous mendacij & uanitatis crimine obligari, dum sua peregrino homini nimium iactitat.

εἰπὲ δ' ὅ ττι κλαίεις) Qui interrogant apud Homerum, solent aceruum quæstionũ cumulare, ut copiosius sit interrogato respondendi argumentum. Id facit etiam hoc loco Alcinous. Tria enim potissimùm quærit ab Vlysse, ubi gentium errauerit: deinde quales ad populos peruenerit, tertiò cur ad cantilenas Demodoci lacrymatus sit.

Finis libri octaui.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ι. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας


ΡΧΗ τῶν Ὀδυσσέως διηγημάτων, ἐν οἷς φησὶ πεπολεμηκέναι τοῖς Κίκοσι, καὶ αὖθις τοῖς Λωτοφάγοις προσενεχθῆναι, καὶ αὖθις τῷ Κύκλωπι Πολυφήμῳ περιτυχεῖν· καὶ τοῦτον φαγόντα ἓξ ἤδη ἑταίρους αὐτοῦ ἐκτυφλῶσαι.

Ἄλλη.

Ἰῶτα, Λωτοφάγοι Κίκονες σὺν Κύκλωπι ἰδού.

ARGVMENTVM NONI LIBRI *Odyssea.*

PRINCIPIVM Vlyssis enarrationum, in quo inquit se bellasse, cum Ciconibus, & ad Lotophagos appulisse, & ad Cyclopem Polyphemũ peruenisse, & tunc postquam comederit sex iam socios, excæcasse.

Aliud.

I, cum Lotophagis, & in Ciconibus Cyclops est.

ΤΟΝ δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ἤτοι μὲν τόδε καλὸν, ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ' οἷος ὅδ' ἐστὶ, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν.
Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
Ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν *ἔχῃ κατὰ δῆμον ἅπαντα, κ. ἔχει
Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' †ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ, κ. ἀκουάζονται
Ἥμενοι ἑξείης· παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
Σίτου καὶ κρειῶν· μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσιν.
Τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.
Σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπετράπετο στονόεντα
Εἴρεσθ', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.
Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω;
Κήδε' ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ οὐρανίωνες.
Νῦν δ' ὄνομα πρῶτον μυθήσομαι, ὄφρα καὶ ὑμεῖς
Εἴδετ'· ἐγὼ δ' ἂν ἔπειτα φυγὼν ὕπο νηλεὲς ἦμαρ,
Ὑμῖν ξεῖνος ἔω, καὶ ἀπόπροθι δώματα ναίων.
Εἴμ' Ὀδυσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν
Ἀνθρώποισι μέλω, καί μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει.
Ναιετάω δ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ' ὄρος αὐτῇ
Νήριτον, εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές· ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλαὶ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσι,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε, καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
Πρὸς ζόφον (αἱ δέ τ' ἄνευθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε)
Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔτι ἔγωγε
Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.
Ἦ μέν μ' αὐτόθ' ἔρυκε Καλυψὼ δῖα θεάων
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι.
Ὣς δ' αὔτως Κίρκη κατερήτυεν ἐν μεγάροισιν
Αἰαίη, δολόεσσα, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον.

HVNC excipiens alloquutus est uersutus Vlysses,
Alcinoë imperator omniũ illustrissime populorum,
Atqui hoc honestum est audire cantorem
Talem, qualis ille est dijs assimilis uoce.
Non enim ego quippiã puto tandẽ magis gratũ esse,
Quã quoties lætitia quidẽ detinet populũ uniuersum:
Conuiuantes autem per domum audiunt cantorem
Sedentes ordine, iuxtà autem impleantur mensæ
Pane & carnibus: uinũ autem ex cratere hauriens
Pincerna adferat & infundat poculis:
Hoc quidem mihi pulcherrimum in mẽte uidetur esse.
Tibi uerò meos dolores animus instat lacrymosos
Dicere, ut iam magis lugens ingemiscam.
Quid primũ, quid deinde, quid ultimũ narrabo?
Dolores quãdoquidẽ mihi plures dederũt dij cœlestes.
Nunc uerò nomen primùm dicam, ut & uos
Sciatis: ego autem, postquam effugi sæuum fatum
Vobis hospes sim etiam longè domum habitans.
Sum Vlysses Laertiades, qui omnibus dolis
Hominibus curæ sum, & mea gloria cœlum attigit:
Habito.a. Ithacam clarissimam, in ipsa.a. mons est
Neritus multis arborib. clarus: circum autẽ insulæ
Plures inhabitantur ualdè propè inuicem
Dulichiũq́, Sameq́, & nemorosa Zacynthus:
Ipsa.a. terra cõtinenti finitima supeminẽs in mari iacet
Ad septentr. (illa uerò seorsum ad auroram solemq́)
Aspera, sed bona iuuenum altrix. non quicquam ego
Eius terra possum dulcius aliud uidere.
Certè quidem me hinc detenuit Calypso diua dearum
In specubus cauis cupida maritum esse:
Consimiliter Circe detinuit domi sua
Aeæa dolosa, cupiens maritum esse:
Sed meũ nunquã animũ intra precordia persuaserunt

Vt

Vt nihil dulcius sua patria, neq; parentibus
Est, etiamsi & quis longè diuitem domum
Terra in aliena habitet seorsum à parentibus.
Age uerò tibi & reditum meum lacrymosum dicam,
Quem mihi Iupiter immisit à Troia profecto
Ab Ilio me ferens uentus Ciconibus appulit
Ad Ismarũ. ibi ego urbẽ depopulatus, occidi & ipsos.
Ex urbe autem uxores & bonis multis acceptis
Ea diuisimus, ut nõ aliqs mihi priuatus abiret sua par
Tum uerò quidem ego celeri pede fugere nos (te.
Iussi: hi uerò plurimùm stulti non parebant.
Hic multũ quidẽ uini bibitũ est, multas autem oues
Mactabant ad littus, & flexipedes nigros boues.
Interea uerò digressi Cicones Ciconib. acclamabãt,
Qui ipsis uicini erant simul plures & meliores,
Continentem habitantes: docti quidem ab equis
Hominibus pugnare, & cum opus esset peditem esse.
Venerunt continuò quot folia & flores sunt uere,
Matutini: tunc sanè malum Iouis fatum affuit
Nobis infelicibus, ut dolores multos pateremur.
Sistentes gradum pugnabant pugna ad naues ueloces:
Feriebant autem inuicem æreis hastis.
Quamdiu quidẽ mane erat & augebatur sacra dies,
Tam diu inuicem sustinebamus plures licet essent:
Quando uerò sol ibat ad uesperam,
Et tum iam Cicones inualuerunt domando Græcos.
Sex autem à singulis nauibus benè ocreati socij
Perierunt: alij effugerunt mortemq; fatumq;.
Illinc uerò ulterius nauigauimus tristes corde
Læti ex morte euitata charis amissis socijs. (ta,
Neq; certè mihi ulterius naues ꝓcedebãt utrinq; agita
Priusquã horũ miserorũ sociorũ ter unũquemq; uocas
Qui perierunt in campo à Ciconibus trucidati. (sem
Nauibus .a immisit uentũ Boream nubicogus Iupiter
Cum procella ingenti, nubibus uerò cooperuit
Terram simul & pontum, ruit uerò è cælo nox.
Hæ quidem deinde ferebantur obliqua, at uela ipsis
In tres quatuorq; partes discidit uis uenti.
Et hæc quidẽ ad naues recondimus timẽtes interitum:
Ipsas uerò magno impetu subducimus ad cõtinentem.
Hic duas noctes & duos dies continenter semper
Iacebamus, simulq; labore et dolorib. animũ macerãtes.
Sed quãdo iam tertiã diẽ pulchricoma perfecit aurora
Malis erectis, uelisq; albis explicatis
Sedimus, illas uentusq; gubernatoresq; dirigebant.
Et illæsus peruenissem in patriam terram,
Sed me unda fortassis æstusq; circũflectentem Maleam
Et Boreas abiecit, auocauit autem Cytheris
Hinc nouem diebus ferebar aduersis uentis
Pontũ per piscosum: cæterùm decima die conscendimus
Terram Lothophagorum, qui floridum cibum edunt.
Hîc littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim .a. prandium ceperunt celeres apud naues socij.
Porrò postquam cibum gustauimus & potum,
Certè tum ego socios præmittebam, ut eundo audirent,
(Viris duob. selectis, quibus tertiũ præconẽ simul ad-
Quinam uiri essent in terra cibũ sumentes. (iunxi)
Hi statim digressi uenerunt ad uiros Lotophagos.

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίνεται, εἴπερ καί τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον
Γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκήων.
Εἰ δ᾽ ἄγε τοι καὶ νόστον ἐμὸν πολυκηδέ᾽ ἐνίσπω,
Ὅν μοι Ζεὺς ἐφέηκεν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντι.
Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν,
Ἰσμάρῳ. ἔνθα δ᾽ ἐγὼν πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ᾽ αὐτούς.
Ἐκ πόλιος δ᾽ ἀλόχους καὶ κτήματα πολλὰ λαβόντες
Δασσάμεθ᾽, ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἔνθ᾽ ἤτοι μὲν ἐγὼ διερῷ ποδὶ φευγέμεν ἡμέας
Ἠνώγεα, τοὶ δὲ μέγα νήπιοι οὐκ ἐπίθοντο.
Ἔνθα δὲ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο, πολλὰ δὲ μῆλα
Ἔσφαζον παρὰ θῖνα, καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Τόφρα δ᾽ ἄρ᾽ οἰχόμενοι Κίκονες Κικόνεσσι † γεγώνευν, γρ. γεγώνευον
Οἵ * σφισι γείτονες ἦσαν ἅμα πλέονες καὶ ἀρείους, γρ. σφιν
Ἤπειρον ναίοντες, ἐπιστάμενοι μὲν ἀφ᾽ ἵππων
Ἀνδράσι μάρνασθαι, καὶ ὅθι χρὴ πεζὸν ἐόντα.
Ἦλθον ἔπειθ᾽ ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται * ὥρῃ, γρ. ἦρος
Ἠέριοι. τότε δή ῥα κακὴ Διὸς αἶσα παρέστη
Ἡμῖν αἰνομόροισιν, ἵν᾽ ἄλγεα πολλὰ πάθωμεν.
Στησάμενοι δ᾽ ἐμάχοντο μάχην παρὰ νηυσὶ θοῇσι·
Βάλλον δ᾽ ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν, καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα δ᾽ ἀλεξόμενοι μένομεν πλέονάς περ ἐόντας·
Ἦμος δ᾽ ἠέλιος μετενίσσετο βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δὴ Κίκονες κλῖναν δαμάσαντες Ἀχαιούς.
Ἓξ δ᾽ ἀφ᾽ ἑκάστης νηὸς ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Ὤλονθ᾽· οἱ δ᾽ ἄλλοι φύγομεν θάνατόν τε μόρον τε.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Οὐδ᾽ ἄρα μοι προτέρω νῆες κίον ἀμφιέλισσαι,
Πρίν τινα τῶν δειλῶν ἑτάρων τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι,
Οἳ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὕπο δηϊωθέντες.
Νηυσὶ δ᾽ ἐπῶρσ᾽ ἄνεμον Βορέην νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ᾽ οὐρανόθεν νύξ.
Αἱ μὲν ἔπειτ᾽ ἐφέροντ᾽ ἐπικάρσιαι, ἱστία δέ σφιν
Τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διέσχισεν ἲς ἀνέμοιο.
Καὶ τὰ μὲν ἐς νῆας κάτθεμεν δείσαντες ὄλεθρον,
Αὐτὰς δ᾽ ἐσσυμένως προερύσσαμεν ἤπειρόνδε.
Ἔνθα δύω νύκτας δύο τ᾽ ἤματα † συνεχὲς αἰεὶ γρ. συνεχὲς
Κείμεθ᾽, ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ᾽ ἠώς,
Ἱστοὺς στησάμενοι ἀνά θ᾽ ἱστία λεύκ᾽ ἐρύσαντες
Ἥμεθα, τὰς δ᾽ ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ᾽ ἴθυνον.
Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων.
Ἔνθεν δ᾽ ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισι
Πόντον ἐπ᾽ ἰχθυόεντ᾽· αὐτὰρ δεκάτῃ ἐπέβημεν
Γαίης Λωτοφάγων, οἵ τ᾽ ἄνθινον εἶδαρ ἔδουσιν.
Ἔνθα δ᾽ ἐπ᾽ ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσσάμεθ᾽ ὕδωρ,
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τ᾽ ἐπασσάμεθ᾽ ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ᾽ ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας,
(Ἄνδρε δύω κρίνας, τρίτατον κήρυχ᾽ ἅμ᾽ ὀπάσσας)
Οἵ τινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες.
Οἱ δ᾽ αἶψ᾽ οἰχόμενοι μίχθεν ἀνδράσι Λωτοφάγοισιν.

Οὐδ' ἄρα Λωτοφάγοι μήδονθ' ἑτάροισιν ὄλεθρον
Ἡμετέροις, ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι·
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι.
Τοὺς μὲν ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἄγον κλαίοντας ἀνάγκῃ,
Νηυσὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇσιν ὑπὸ ζυγὰ δῆσα ἐρύσας.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Σπερχομένους νηῶν ἐπιβαινέμεν ὠκειάων,
Μή πώς τις λωτοῖο φαγὼν, νόστοιο λάθηται.

Neq; sanè Lotophagi parabant socys mali quippiam
Nostris, sed ipsis prabuerunt lotum gustare.
Horũ quicunq; loti comedisset dulcißimum fructum,
Non iam renunciare rursum noluit, neq; redire:
Sed illic uolebat cum uiris Lotophagis
Lotum edendo manere, redituq; obliuisci.
Hos quidem ego ad naues ducens flentes necessitate,
Nauibus in cauis sub transtra ligaui attractos.
Ceterùm alios iussi iucundos socios
Festinantes naues conscendere celeres.
Ne fortaßis quis lotũ comedens reditus obliuisceretur.

COMMENTARIVS.

ἢ τοι μὲν τόδε καλὸν) Superiore libro circa finem Demodoco silentium imponebat Alcinous, quòd illius cantilenæ lacrymas Vlyssi exprimerent: nunc uerò Vlysses modestè respondet, non debere Alcinoum tanta oblectatione conuiuium suum priuare, cùm honestum sit, maximè ἀκουέμεν ἀοιδῆς, &c. Quod cùm per se tale sit, tamen ad hunc cantorem maxime pertinere, qui uocis præstantia Dijs ipsis sit conferendus. Par erat autem sic pro cantore isto loqui Vlyssem, ut quem ipsemet ad illa tacenda, ubi quæ ipse lacrymatus est impulisset. Et hoc ipsi ab Alcinoo poterat obijci.

οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημι) Hi tres primi uersus ex præcedenti libro repetiti sunt, ubi ab Alcinoo proferuntur: quatuor autem sequẽtes hîc ab Vlysse sunt additi, in quibus uoluptariam istam uitam mirificè commendat, cæterisque rebus omnibus anteponit, quasi tota felicitas humana in epularum istarum fruitione constituta sit. An autem hoc temerè ab Homero existimetur, quæsitum & disputatum iam olim est. Apud Athenæum lib. 12. Dipnosoph. uituperia & encomia uoluptatis in utramque partem agitantur. In alterius partis fine hæc leguntur: ὁ δὲ παρὰ τῷ Ὁμήρῳ Ὀδυσσεὺς ἡγεμὼν δοκεῖ γεγονέναι τῷ Ἐπικούρῳ τῆς πολυθρυλήτου ἡδονῆς, ὅπου φησίν, οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι, &c. Ὃν δὲ Μεγακλείδης φησὶ τὸν Ὀδυσσέα μεθαρμοζόμενον τοὺς καιροὺς ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν ὁμόφρονα τοῖς Φαίαξιν εἶναι, τὸ ἁβροδίαιτον τὸ αὐτῶν ἀποδέξασθαι πυθόμενον τοῦ Ἀλκινόου. Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε χοροί τε Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. Μόνως γὰρ οὕτως ᾤετο, ὧν ἤλπιζε μὴ διαμαρτήσεσθαι. τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ παραινῶν Ἀμφιλόχῳ τῷ παιδί, ὦ τέκνον ποντίου θηρὸς πετραίου χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαισι πολίεσσιν ὁμίλει. τῷ παρεόντι δ' ἐπαινήσαις ἑκὼν, ἄλλοτ' ἀλλοῖα φρόνει. Ὁμοίως φησὶ καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἰφιγενείᾳ, Νόει πρὸς ἀνδρὶ σῶμα πουλύπους ὅπως Πέτρᾳ τραπέσθαι γνησίου φρονήματος. Καὶ ὁ Θέογνις Πουλύποδος νόον (apud Athenæum malè legitur πουλύπου ὀργὴν) ἴσχε πολυπλόκου. τινὲς δέ φασι τοῦτο τὸ ἦθος τῆς γνώμης τὸν Ὅμηρον προκρίνοντα τοῦ σώφρονος βίου, πολλάκις τὰ τοιαῦτα λέγειν, Οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο Χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη Νέκταρ ἐῳνοχόει, τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι Δειδέχατ' ἀλλήλους. Καὶ ὁ Μενέλαος δὲ παρ' αὐτῷ φησὶ, ——οὐδέ κεν ἡμέας Ἄλλο διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε. καὶ ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ. Διόπερ καὶ Ὀδυσσεὺς τέλος φησὶ χαριέστερον τοῦ βίου παρὰ τοῦ Ἀλκινόου εἶναι. id est: Vlysses apud Homerum uidetur author fuisse Epicuro uulgatissimæ illius uoluptatis, qui dicit, *Non enim ego quippiam existimo*, &c. Megaclides autem Vlyssem scitum tempori inseruire, ut uideretur ijsdem esse moribus, ac Phæacas luxuriosam illorum uitam amplecti, cùm anteà ex ipso Alcinoo hæc audiuisset:

Semper nobis conuiuium familiare est, & cithara & chori
Vestesq; alterna, & lauacra calida & cubilia.

Sic solùm existimauit ea quæ sperabat se consecuturum. Talis est & qui Amphilocho puero suadet: O' fili, marinæ feræ saxatilis (sic autem appellatur Polypus, quòd se petris agglutinare soleat) cuti mentem accommudans, in omnibus ciuitatibus uersare. In præsentia laudans lubenter, aliàs alio modo senti. Pariter dicit Sophocles in Iphigenia:

Viru referto Polyps corpus, qui ubi
Saxo adhæret, sit similis, sententia
Ex propria.

(Sic eos uersus Natalis est interpretatus, alioqui Græca uerba uidẽtur corrupta, ut etiã olim Gesnerus suspicabatur) & Theognis:

Polypodis mentem obtine multiplicis. Sunt autem qui dicant huius sententiæ Homerum extitisse, sobriæ & frugali uitæ uoluptuariam anteponentem. Dicit enim, Dij autem apud Iouem sedentes concilium habebant

Aureo in pauimento, inter eos autem ueneranda Hebe
Nectar infundebat, illi autem aureis poculis
Excipiebant se inuicem. Et apud eundem Menelaus dicit,
——Nihil nos
Aliud diuidit amantesq; & læti uiuentes. Et:
Sedemus epulantes carnibus multis & uino dulci.

Ideò Vlysses luxum & libidinem scopum uitæ apud Alcinoũ constituit. Hæc ille. Quem locum ante me Giphanius quidem digito ostenderat: sed quod dicit Platonem contendere, hanc uitam luxuriosam Homero probatam fuisse, tolerandum non uidetur. Nam non existimo hoc Platoni in mẽtem uenisse. Id solùm extat apud eundem, quod Socrates 3. de Repub. de hoc loco dicit, nimirum non esse idoneum exemplum temperantiæ, quæ hîc ab Vlysse, quanquam heroë sapientissimo, dicuntur. Immò frugalitas conuiuiorum Homericorum apud eundem, eodemque libro commendatur. Neq; omnia quæ à personis Homericis proferuntur, ideò ab ipso Homero proferri existimanda sunt, ut aliàs satis ex ipso Athenæo docuimus. Vtut sit, nos illud lasciuum & intemperans uiuendi genus ipsis Phæacensibus aut Siculis relinquamus, & in hoc Poeta hoc semper teneamos, uitia esse à uirtutibus distinguenda, ut spretis illis has unice amplectamur.

σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα) Hoc loco incipit Poeta Vlyssem nobis iam indeà Troia proficiscentem exhibere, quod cùm naturali methodo primum esse debuisset: tamen posterius est pro rationibus, quas primo libro adduximus. Ait ergo Vlysses, paratum se esse Alcinoi precibus obsecundare, ut suarum peregrinationum historiam à capite arcessat. Quod etiam exequitur copiosè in sequentibus. Id autem ipsius Vlyssis personæ tribuit, quia plus est fidei consecutura tota narratio, ut quam ipsemet, de quo illa commemorantur, persequatur. Magis enim credi solet cuipiam de se dicẽti, hoc est de suis rebus & negotijs, modò ueri & sinceri historici officio defungatur, quam alteri, cui minus solent aliena esse explorata.

νῦν δ' ὄνομα πρῶτον) Rectè ordinem interrogationũ Alcinoi in respondendo obseruat. Hoc enim fuit primùm, quod Alcinous ab Vlysse quærierat, εἴπ' ὄνομ' ὅ,τι σε κεῖθι κάλεον μήτηρ τε πατήρ τε, &c. Et hoc priùs intelligi ab auditoribus oportebat, quã reliqua de se dicere Vlysses aggrederetur. Ergo nomen suum effatur, uirtutesque suas paucis perstringit, ut apud ignotos homines optimã opinionem sui concitaret, cùm alioqui nullus eum posset prædicare, eorum qui adessent. Quod se ipsum laudandi genus antea est ab eodem usurpatum, & à nobis ibidem comprobatum. Deinde habitationis suæ locum significat, eiusque situm exponit: & cùm ob asperitatem regionis contemnat, à præstantia uirorum qui illic habitant, commendat. Denique studium suum erga patriam multis persequitur, docetque se illius gratia Dearum etiam matrimonium repudiasse. Qua de re à nobis satis dictum est supra lib. 1. Exinde huius loci illustrationem studiosus lector fœnerabitur.

πρὸς ζόφον) Per ζόφον, inquit Strab. lib. 1. tenebras intelligit: per πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε, totum meridionale latus. Quas binas partes, in quas distribuatur mundus, solet appellare Homerus. De quibus uide copiosius infrà lib. 10.

ὡς οὐδὲν γλύκιον) Diximus quidem, ut paulò antè monebamus, de hoc studio in patriam sup. lib. 1. nunc tamen, spicilegij uice, aliorum dicta hîc de eadem re conferemus. Euripides apud Stobæum ser. 39. πολλῷ γὰρ χρυσοῦ καὶ πλούτου κρείσσων πατρὶς

σώφροσι ναίειν, τὸ δὲ σύντροφον ἁδὺ θνατοῖς ἐν βίῳ χρῆν. id est: *Multo enim auro & opibus melior patria*
Prudentis ad inhabitandum. quod enim natura cognatum est & familiare nescio quam sui dulcedinem Mortalibus in uita præstat.

Quàm sit etiam uiro bono chara patria, docet suo exemplo Theognis, cuius uerba hîc referemus:

ἦλθον μὲν γὰρ ἔγωγε καὶ εἰς Σικελήν ποτε γαῖαν,
ἦλθον δ' Εὐβοίης ἀμπελόεν πεδίον,
Σπάρτην τ' Εὐρώτα δονακοτρόφου ἀγλαὸν ἄστυ,
καί μ' ἐφίλευν προφρόνως πάντες ἐπερχόμενον.
ἀλλ' οὔτις μοι τέρψις ἐπὶ φρένας ἦλθεν ἐκείνων.
οὕτως οὐδὲν ἄρ' ἦν φίλτερον ἄλλο πάτρης. id est

Profectus ego sum & in Siciliam terram,
Veni etiam ad Euboicæ uinifertum solum.

Et Spartam Eurota calamis abundantis splendidam urbem,
Et me exceperunt benignè omnes uenientem.
Sed nulla mihi delectatio in mentem uenit ex illis,
Adeò nihil mihi erat suauius aliud patria.

Quæ uerè de seipso dicere Vlysses potuit, dixit tamen æquipollentia, non secus atque noster Ouidius, qui idem argumentum tractauit. 1. de Ponto. 4. ubi se, cùm esset in exilio, patriæ reuisendæ studio teneri dicit, a nostri Vlyssis exemplo sumens exordium:

Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patrijs posse uidere focis.
Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cùm bene sint clausa cauea Pandione nata,
Nititur in syluas quæq; redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Posset huc referri libellus ille Luciani, qui inscribitur πατρίδος ἐγκώμιον: sed ne nos omnia compilasse uideamur, poterit lector ex eo petere, si quidem eum huius argumenti illustratio delectabit.

Ἰλιόθεν με φέρων) Hanc Vlysseorum laborum narrationem compendiosè ex Homero persequitur Hyginus fab. 125. & 126. Quid autem causæ Vlyssi inerit huius oppidi Ismari in Ciconũ regione expugnandi, quærat aliquis. Sed ea uidetur esse (inquit Eustathius) quòd Troianis auxilium tulissent, ut uidimus in Bœotia.

ὥς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος) Moris enim fuit apud ueteres, ut prædam milites intercesa diuiderent æqualiter etiam cum ducibus, unde Achilles in Iliade Agamemnoni exprobrat, quòd cum pauca alijs daret, multa sibijpsi retineret.

ὅσα φύλλα) Cùm tanta fuerit hostium multitudo, minus est Vlyssi inderorum ab illis uinci, quanquam neque illis hoc ita facilè fuit paruam manum Vlysseam profligare. Nam ferè integrum diem illa hostibus fortiter aduersata est.

ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο) Lætatur Vlysses non ob amissos socios, sed quòd ipse cum ijs qui ex clade illa supererant, salui & incolumes hostium manus effugissent. Nullus enim tam ex aliorum pernicie tristari, quàm ex suis commodis gaudere solet.

τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι) Hic est obseruandus mos antiquus, quem annotat Didymus, & post eum Eustathius. Solebant enim in peregrinis regionibus, cùm socios morte amitterent, ij qui uiui restabant, defunctos ter uocare, tum uerò posteà discedere: quæ ueluti ψυχαγωγία quædam erat, quòd ij qui uocarent, eos in patriam deducere arbitrarentur. Quam ritũ attigit Pindarus Pyth. od. 4. Stroph. 7. in Epodo. ubi Pelias Iasonem monet, posse eum terrestrium iram auertere: quia malè habet, quòd anima Phrixi, qui in Colchica terra perierat, nondum erat in patriam reuocata: proinde suadet illi, ut eò proficisceretur in hunc finem. uerba Pindari sunt hæc:

—δύνασαι δ' ἀφελεῖν
μᾶνιν χθονίων
κέλεται γὰρ ἑὰν
ψυχὰν κομίξαι Φρίξος, ἐλ-
θόντας πρὸς Αἰήτα θαλάμους, &c. id est:

—Potes autem auferre
Iram terrestrium (deorum sup.)
Iubet enim suam
Animam referre Phrixus pro-
fectum ad Aeeta thalamos.

ubi Interpres, ἔθος ἦν ἐπὶ τῶν τελευτησάντων ἐν ἀλλοδαπῇ, εἰ καὶ μὴ τὰ σώματα ἐν τῇ αὐτῇ, τὰς γοῦν ψυχὰς διά τινων μυστηρίων ἀνακαλεῖσθαι, καὶ ὥσπερ συμπλεούσας εἰς τὴν πατρίδα διακομίζειν. id est Moris erat apud ueteres, siquis apud exteros uita defunctus esset, ut si corpora non superessent, animæ tamen quibusdam in patriam cæremonijs reuocarentur, easque ceu unà nauigantes ad patrios penates reducere consuetudo tenebat, ut uertit in suis Scholijs Io. Lonicerus. Hoc ipsum ab Atheniensibus obseruatũ refert Eustathius, cùm aliquando ijs qui in mari perijssent, cenotaphium erigerent. Eundem morem uidetur intellexisse Virgilius 1. Aeneid. ubi Aeneas & illius socij,

Postquam epulæ exempta fames, mensæq; remotæ
Amissos longo socios sermone requirunt.
Spemq; metumq; inter dubij, seu uiuere credant,
Siue extrema pati, nec iam exaudire uocatos.

Quo loco Sebast. Corradus & Adrianus Turnebus idem annotant. Et hoc factum refert Eustathius ad consecrandam mortuorum memoriam, ne uiderentur eorum obliuisci: sed &, ut siquis adhuc uiueret, & hostibus esset permixtus, ibi non relinquerentur, sed uocati ad socios sese referrent. Et hæc sunt Homerica. Sed idem ex Arriano similem ferè Bithynorum morem recitat. Illi enim, cum funeralia celebrant, solent nominatim eorum animas, qui extra fines patriæ decesserunt, ter uocare, & petere, ut uelint epularum fieri participes.

ἐννῆμαρ φερόμην) Hic locus ab Eratosthene olim est exagitatus, quòd cùm sint Lotophagi extra columnas Herculis, Maleæ autem ab illis spacio uiginti duorum millium ac quingentorum stadiorum interuallo distent: oportuerit Vlyssem quotidia bis mille ac quingenta stadia nauigasse, si demus eum intra nouem dies, ut uult Homerus, eò peruenisse. Quod tamen fieri non potest, præsertim cum aduersis uentis fuerit agitatus, qui nauigationem remorantur. Idque exemplo docet. Nam quis, inquit, unquam perhibuit è Lycia aut Rhodo aliquem biduo Alexandriam nauigio esse prouectum, quod non ultra quatuor mille stadiorum est interuallum? Vide Strab. lib. 1. & 3. Geograph.

τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας) Duobus illis socijs tertium addit comitem præconem, ad maiorem uidelicet securitatem. Iure enim est gentium & iam inde ab omni uetustate obseruatum, præcones ut inuiolabiles essent, ac nulli iniuriæ ipsorum etiam hostiũ obnoxij. Existimabantur enim diuino genere prognati, nimirum a Ceryce Mercurij filio & Pandrosi Cecropis filiæ. Vide Rhodig. Lect. antiq. lib. 21. cap. 16.

ὄλεθρον) Intelligit Lotophagos amicè hos Vlyssis legatos excepisse, non hostiliter, ut fecerant paulò antè Cicones. Tamen satis nocumenti sibi inferri existimauit Vlysses, cùm Lotophagorum cibo à reditu in patriam prohiberetur. Fuit autem cibus ille, lotus: quam alij arborem, alij herbam faciunt. Nos omnia copiosè in Lexico Homerico, fauente Deo, uidebimus.

οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι) Hanc miraculosam & stupendam loti facultatem nescio an fabulosam censere debeamus, nisi intelligamus, huius fructus dulcedine & sapore præstantissimo sic capi homines solitos, ut præ illo cætera omnia, atque adeò propriã patriam, quæ alioqui unicuique est charissima, nihili faciant. Notandum est autem, uel hunc fructum ab Vlysse non degustatum: uel si degustatus sit, non perinde ut reliquos patriæ desiderium amisisse. Vel, ut ait Eustathius, cùm degustare uellet, tamen metu sequẽtis obliuionis non degustauit. uel non concupiuit degustare, & utcunq; tẽperantiæ effectus fuit non leuiter obseruandus. Hinc aũt natum est prouerbium, Lotum gustauit. de ijs qui diutiùs in peregrinis regionibus hærerẽt, ueluti obliti reditus. Neq; inconcinnè dixeris, inquit Erasmus, in eos qui simulatq; uoluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non possunt.

Hi uerò statim ingreßi & per transtra sederunt:
Ordine uerò sedentes canum mare quatiebant remis.
Illinc autem ulterius nauigauimus tristes corde.
Cyclopum autem ad terram superborum ex legum
Venimus, qui sanè dijs freti immortalibus,
Neq; plantant manibus plantam, neq; arant:
Sed hæc inseminata & inarata omnia proueniunt,
Triticum & ordeum, atq; uites, quæ quidem ferunt
Vinum, ex magnis uuis, & ipsis Iouis imber incremẽtũ
Illis uerò neq; cõciones cõsiliaria sunt neq; iura, (dat:
Sed ipsi celsorum montium inhabitant cacumina,
In speluncis cauis, ius autem dat unusquisq;
Liberis atq; uxoribus: neq; se inuicem curant.
Insula deinde breuis è portu obtenditur

Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον·
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν, ἀκαχήμενοι ἦτορ·
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν,
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν·
Ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες·
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι. θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων· οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσι.
Νῆσος ἔπειτα λάχεια παρὲκ λιμένος τετάνυσται

Γαίης

γαίης Κυκλώπων, οὔτε σχεδὸν, οὔτ' ἀποτηλοῦ,
Ὑλήεσσ'· ἐν δ' αἶγες ἀπειρέσιαι γεγάασιν
Ἄγριαι. οὐ μὲν γὰρ πάτος ἀνθρώπων ἀπερύκει·
Οὐδέ μιν εἰσοιχνεῦσι κυνηγέται, οἵτε καθ' ὕλην
Ἄλγεα πάσχουσιν, κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες.
Οὔτ' ἄρα ποίμνῃσιν καταΐσχεται, οὔτ' ἀρότοισιν,
Ἀλλ' ἥγ' ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος ἤματα πάντα,
Ἀνδρῶν χηρεύει, βόσκει δέ τε μηκάδας αἶγας,
Οὐ γὰρ Κυκλώπεσσι νέες πάρα μιλτοπάρῃοι,
Οὐδ' ἄνδρες νηῶν ἔνι τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
Νῆας ἐϋσσέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,
Ἄστε' ἐπ' ἀνθρώπων ἱκνεύμεναι· οἷά τε πολλὰ
Ἄνδρες ἐπ' ἀλλήλους νηυσὶν περόωσι θάλασσαν,
Οἵ κέ σφιν καὶ νῆσον ἐϋκτιμένην ἐκάμοντο.
Οὐ μὲν γάρ τι κακή γε, φέροι δέ κεν ὥρια πάντα.
Ἐν μὲν γὰρ λειμῶνες ἁλὸς πολιοῖο παρ' ὄχθας
γρ. οὐ Ὑδρηλοί, μαλακοί. μάλα* κ' ἄφθιτοι ἄμπελοι εἶεν.
γρ. πίχα κεν Ἐν δ' ἄροσις λείη·* μάλα κεν βαθὺ λήιον * αἰεὶ
γρ. ἀεὶ Εἰς ὥρας ἀμῷεν· ἐπεὶ μάλα πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
Οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
Ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον, εἰσόκε ναυτέων
Θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
Κρήνη ὑπὸ σπείους· περὶ δ' αἴγειροι πεφύασιν.
Ἔνθα κατεπλέομεν, καί τις θεὸς ἡγεμόνευε
Νύκτα δι' ὀρφναίην· οὐδὲ προὐφαίνετ' ἰδέσθαι·
Ἀὴρ γὰρ περὶ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν, οὐδὲ σελήνη
γρ. δὴ Οὐρανόθεν προὔφαινε· κατείχετο * γὰρ νεφέεσσιν.
Ἔνθ' οὔτις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Οὔτ' οὖν κύματα μακρὰ κυλινδόμενα προτὶ χέρσον
Εἰσίδομεν, πρὶν νῆας ἐϋσσέλμους ἐπικέλσαι.
Κελσάσῃσι δὲ νηυσὶ, καθείλομεν ἱστία πάντα·
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆσον θαυμάζοντες ἐδινεόμεσθα κατ' αὐτήν.
Ὦρσαν δὲ Νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Αἶγας ὀρεσκῴους, ἵνα δειπνήσειαν ἑταῖροι.
Αὐτίκα καμπύλα τόξα καὶ αἰγανέας δολιχαύλους
Εἱλόμεθ' ἐκ νηῶν· διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες
Βάλλομεν. αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.
Νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα, ἐς δὲ ἑκάστην
Ἐννέα λάγχανον αἶγες· ἐμοὶ δὲ δέκ' ἔξελον οἴῳ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Οὐ γάρ πω νηῶν ἐξέφθιτο οἶνος ἐρυθρός,
Ἀλλ' ἐνέην· πολλὸν γὰρ ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἕκαστοι
Ἠφύσαμεν Κικόνων ἱερὸν πτολίεθρον ἑλόντες.
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντων,
Καπνόν τ', αὐτῶν τε φθογγὴν οἰῶν τε καὶ αἰγῶν.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ πᾶσιν ἔειπον,
γρ. μίμνετέ μοι Ἄλλοι μὲν νῦν † μίμνετ' ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν
Ἐλθὼν, τῶνδ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινές εἰσιν,

Terra Cyclopum, non propè, neq. remota,
Syluosa: in ea uerò capræ infinitæ nascuntur
Syluestres, neq. enim frequentatio hominum prohibet:
Neq. ipsam inuestigant uenatores, qui per syluam
Dolores patiuntur, iuga montium lustrantes.
Neq. certè gregibus depascitur neq. aratur,
Sed ipsa inseminata & inarata diebus omnibus,
Viris caret, pascit uerò balantes capras.
Non enim Cyclopibus naues adsunt pictæ,
Neq. utris insunt nautum fabri, qui perficerent
Naues transtratas, quæ perficerent singula,
Ad urbes hominum euntes ueluti crebrò
Viri ad se inuicem mare transmittunt nauibus,
Quippe ipsis & insulam benè habitatam colerent.
Neq. omnino maligna, ferret uerò tempestiua omnia.
Insunt enim prata maris cani ad littus
Irrigua, mollia: inprimis enim perennes uites essent.
In ea quidē facilis profundus segetum campus esset,
Suo tēpore meterent: quādo qdē ualdè pingue solū est.
In ea portus opportunus, ut non opus funibus sit,
Neq. anchoras eycere, neq. rudentes alligare,
Sed qui appulersnt manere aliquādiu, donec nautarū
Animus uoluerit & aspirarent uenti.
Cæterum ad initium portus fluit limpida aqua,
Fons sub specu, circum autem alni nascuntur:
Huc appulimus, atq. aliquis deus dux uia fuit
Noctem per obscuram, non enim antea licebat uidere.
Caligo enim circa naues densa erat, neq. luna
E cælo lucebat: obscurata uerò erat nubibus.
Hic nullus insulam uidit oculis:
Neq. sanè fluctus immensos prouolutos ad littus
Vidim⁹, antequā naues bene tabulatas applicassem⁹:
Appulsis autem nauibus collegimus uela omnia,
Ipsi etiam egressi in littus maris.
Tū uerò dormientes expectauimus aurorā diuinam.
Quando a. manè genita apparuit roseis digitis aurora
Insulam admirantes, ambulauimus per eam.
Excitarunt autem Nymphæ filiæ Iouis ægida habētis
Capras montanas, ut prandium sumerent socij.
Continuò incuruos arcus, & hastas longo ferro
Cepimus ex nauibus: in tres autem partes instructi
Iaculabamur, statim. a. dedit deus decentē uenationē.
Naues. a. me sequebantur duodecim, in unaquaq. autē
Nouem sortitus sum capras, mihi decem elegerūt soli.
Sic tum tota die ad solem occidentem
Sedebamus, comedentes carnes multas, & uinū dulce.
Non enim nauium absumptū erat uinum rubrum,
Sed suppetebat. multum enim in amphoris singuli
Hausimus Ciconum sacrum oppidum depopulati.
Cyclopū aūt ad terram prospicimus qui propè erant,
Fumumq. ipsorūq. murmur ouiumq. & caprarum.
Quando autem sol occidit, & serum aduenit,
Tum dormiuimus in littore maris.
Quādo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum ego concione habita ad omnes loquutus sum,
Alij quidem nunc manete mihi dilecti socij:
Cæterùm ego cum naui mea & cum socijs meis
Transmittens, hos uerò homines explorabo quinā sint,
An

An illi contumeliosi & agrestes, neq; iusti,
Aut hospitales & ipsis mens est pia.
Sic fatus ad nauem conscendi, iussi uerò socios
Ipsosq; conscendere & oram soluere.
Illi continuò conscenderunt, & per transtra sederunt,
Ordine autem sedentes, canū mare uerberabāt remis.
Sed cùm iam in locum peruenimus propinquum,
Hic in extrema parte speluncam uidimus prope mare
Excelsam, lauris densam: hic autem multa
Pecora oues q; & capræ quiescebant, iuxta autem aula
Excelsa ædificata erat excisis lapidibus,
Longisq; pinis & quercubus alticomis.
Hic uir habitabat ingens, qui certè pecora
Solus pascebat longè, neq; cum alijs
Versabatur, sed seorsum existens infanda sciebat.
Etenim monstrum erat horrendum, neq; similis
Homini frumentum edenti, sed cacumini syluoso
Excelsorū montium, quando apparebat solùm ab alijs.
Tum alios iussi dilectos socios
Illic apud nauem q; manere, & nauem custodire.
Porrò ego eligens sociorum duodecim optimos
Ibam, cæterùm caprinum utrem habebam nigri uini
Suauis, quod mihi dedit Maron Euanthei filius,
Sacerdos Apollinis, qui Ismarum inhabitat,
Quòd ipsum cum liberis defendimus atq; uxore
Reuerentia moti, habitabat autem in luco arborifero
Phœbi Apollinis, ille mihi dederat pulchra dona.
Auri quidem mihi dedit elaborati septem talenta,
Dedit .a. mihi craterem totū argenteum, cæterū postea
*Vinum in amphoris duodecim omnibus hausti*s
Suaue, incorruptibile, diuinū potū, neq; quisquā illud
Nouerat famulorum neq; ancillarum in domo,
Sed ipse uxorq; chara promaq; una sola.
Hoc quoties biberent dulce uinum rubrum
Vno poculo impleto, aqua uiginti mensuras
Immiscuit. dulcis autem odor ab cratere spirabat
Diuinus, tum non tibi abstinere gratum fuisset.
Huius ferebam impleto utre magno, uiatica autem
In pera: statim .a. mihi excitabatur animus generosus,
Virum adire ingenti praditum fortitudine
Agrestem, neq; iura benè doctum, neq; leges.
Celeriter autem antrum uenimus, neq; ipsum intus
Inuenimus, sed pascebat pascua per pinguia pecora.
Venientes autem in antrum admiramur singula.
Vasa quidem caseis onerabantur, repleta erant stabula
Agnorum atq; hædorum, separata uerò singula
Inclusa erant, separatim quidē agni seorsum iuniores,
Separatim recentes nata. nutabant sero uasa omnia,
Mulctraliaq; scaphaq; accommodata quibus mulgebat.
Tum me primùm socij precabantur uerbis,
Vt sumptis caseis abiremus rursus, cæterùm deinde
Celeriter ad nauem celerem hædosq; & agnos
A stabulis eripientes nauigare salsam aquam.
Sed ego non parui (certè multò satius fuisset)
Donec ipsum uiderem, & mihi hospitalia daret.
Neq; sanè futurus erat socijs uisus amabilis.
Tum autem ignem accendentes mansimus, ac & ipsi
Caseos sumētes comedim⁹, expectauimusq; ipsum intus

Ἤ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι·
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.
Ὣς εἰπὼν, ἀνὰ νηὸς ἔβην· ἐκέλευσα δ' ἑταίρους,
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν χῶρον ἀφικόμεθ' ἐγγὺς * ἐόντα, γρ. κιόντες
Ἔνθα δ' ἐπ' ἐσχατιῇ σπέος εἴδομεν ἄγχι θαλάσσης,
Ὑψηλὸν, δάφνῃσι κατηρεφές· ἔνθα δὲ πολλὰ
Μῆλ' ὄϊές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον· περὶ δ' αὐλὴ
Ὑψηλὴ δέδμητο κατωρυχέεσσι λίθοισι,
Μακρῇσίν τε πίτυσσιν, ἰδὲ δρυσὶν ὑψικόμοισιν.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε πελώριος, ὅς ῥά τε μῆλα
Οἶος ποιμαίνεσκεν ἀπόπροθεν· οὐδὲ μετ' ἄλλους
Πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐὼν ἀθεμίστια ᾔδη.
Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον· οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.
Δὴ τότε τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ παρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κρίνας ἑτάρων δυοκαίδεκ' ἀρίστους
Βῆν. ἀτὰρ αἴγεον ἀσκὸν ἔχον μέλανος οἴνοιο
Ἡδέος, ὅν μοι ἔδωκε Μάρων Εὐάνθεος υἱὸς
Ἱρεὺς Ἀπόλλωνος, ὃς Ἴσμαρον ἀμφιβεβήκει.
Οὕνεκα μιν σὺν * παισὶ περισχόμεθ' ἠδὲ γυναικὶ γρ. παιδὶ
Ἁζόμενοι· ᾤκει γὰρ ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι
Φοίβου Ἀπόλλωνος. ὁ δέ μοι πόρεν ἀγλαὰ δῶρα·
Χρυσοῦ μέν μοι δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα·
Δῶκε δέ μοι κρητῆρα πανάργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι δυώδεκα πᾶσιν ἀφύσσας,
Ἡδὺν ἀκηράσιον, θεῖον ποτόν· οὐδέ τις αὐτὸν
Ἠείδει δμώων οὐδ' ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ,
Ἀλλ' αὐτὸς τ', ἄλοχός τε φίλη, ταμίη τε μί' οἴη.
Τὸν δ' ὅτε πίνοιεν μελιηδέα οἶνον ἐρυθρὸν,
Ἓν δέπας ἐμπλήσας, ὕδατος ἀνὰ εἴκοσι μέτρα
Χεῦ'· ὀδμὴ δ' ἡδεῖα ἀπὸ κρητῆρος ὀδώδει,
Θεσπεσίη· τότ' ἂν οὔτοι ἀποσχέσθαι φίλον ἦεν.
Τοῦ φέρον ἐμπλήσας ἀσκὸν μέγαν, ἐν δὲ καὶ ᾖα
Κωρύκῳ· αὐτίκα γάρ μοι ὀΐσατο θυμὸς ἀγήνωρ
Ἄνδρ' ἐπελεύσεσθαι μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκὴν,
Ἄγριον, οὔτε δίκας εὖ εἰδότα οὔτε θέμιστας.
Καρπαλίμως δ' εἰς ἄντρον ἀφικόμεθ', οὐδέ μιν ἔνδον
Εὕρομεν, ἀλλ' ἐνόμευε νομὸν κάτα πίονα μῆλα.
Ἐλθόντες δ' εἰς ἄντρον ἐθηεύμεσθα ἕκαστα·
Ταρσοὶ μὲν τυρῶν βρῖθον, στείνοντο δὲ σηκοὶ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, διακεκριμέναι δὲ ἕκασται
Ἔρχατο, χωρὶς μὲν πρόγονοι, χωρὶς δὲ μέτασσαι,
Χωρὶς δ' αὖθ' ἕρσαι· ναῖον δ' ὀρῷ ἄγγεα πάντα,
Γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα, τοῖς ἐνάμελγεν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν πρώτισθ' ἕταροι λίσσοντ' ἐπέεσσι
Τυρῶν * αἰνυμένους ἰέναι πάλιν· αὐτὰρ ἔπειτα γρ. ἀχθομένους
Καρπαλίμως ἐπὶ νῆα θοὴν ἐρίφους τε καὶ ἄρνας
Σηκῶν ἐξελάσαντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην (ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν)
Ὄφρ' αὐτόν τε ἴδοιμι, καὶ εἴ μοι ξείνια δοίη.
Οὐδ' ἄρ' ἔμελλ' ἑτάροισι φανεὶς ἐρατεινὸς ἔσεσθαι.
Ἔνθα δὲ πῦρ κήαντες † ἐθύσαμεν, ἠδὲ καὶ αὐτοὶ γρ. ἐμείναμεν
Τυρῶν αἰνύμενοι φάγομεν· μένομέν τέ μιν ἔνδον,

Ἥμενοι

Ἥμενοι εἷος ἐπῆλθε νέμων. φέρε δ' ὄβριμον ἄχθος
Ὕλης ἀζαλέης, ἵνα οἱ ποτιδόρπιον εἴη.
Ἔκτοσθεν δ' ἄντροιο βαλὼν ὀρυμαγδὸν ἔθηκεν.
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ' ἐς μυχὸν ἄντρου.
Αὐτὰρ ὅγ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα
Πάντα μάλ' ὅσσ' ἤμελγε· τὰ δ' ἄρσενα λεῖπε θύρηφι,
Ἀρνειούς τε τράγους τε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ὄβριμον· οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἄμαξαι
Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν·
Τόσσην ἠλίβατον πέτρην ἐπέθηκε θύρῃσιν.
Ἑζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτίκα δ' ἥμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος,
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισιν ἀμησάμενος κατέθηκεν·
Ἥμισυ δ' αὖτ' ἔστησεν ἐν ἄγγεσιν, ὄφρα οἱ εἴη
Πίνειν αἰνυμένῳ, καί οἱ ποτιδόρπιον εἴη.

Sedentes, donec uenit pascens, ferebat autem ingens pondus
Ligni aridi, ut illi ad cœnam esset.
Extra autem antrum deijciens strepitum fecit.
Nos autem perterriti diruimus in recessus antri.
Cæterum ille in latam speluncam egit pinguia pecora,
Omnia quæ sanè mulgebat, mares uerò reliquit foris,
Arietesq́, hircosq́, altam extra aulam.
Cæterùm deinde admouit repagulum ingens altè leuãs
Graue, non illud duo & uiginti currus
Fortes quaternis rotis à solo dimouere potuissent.
Tantam excelsam petram admouit ianuæ.
Sedens autem mulsit oues & balantes capras,
Omnia ut decebat, & fœtum submisit singulis.
Statim autem dimidium coagulans albi lactis
Textilibus in calathis constructum reposuit,
Dimidium autẽ rursus constituit in uasibus, ut ei esset
Potum comedenti, & ei ad cœnam sufficeret.

COMMENTARIVS.

ἀθεμίστων) Quòd exleges Cyclopas appellat, id in sequentibus exponit, cùm dicit: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες, &c. In illa enim gente leges non regnabant, quod illius barbariem & feritatem satis coarguit. Vnde enim ius exulat, ibidem habitare non potest æqui & boni scientia, quâ genus humanum fouetur & conseruatur. Illud enim est uinculum societatis, quo suum cuique tribuitur, nemo læditur, honestè denique uiuitur: ubi scelera puniuntur, benefacta uerò & uirtutes præmium habẽt sibi propositum, quæ duo Rerumpublicarum columina dici possunt. Sine iure autem & legibus constare nequeunt. Porrò cum homo animal sit politicum & sociale, qui hanc societatem refugiunt, inter bruta connumerari debet: quanquam etiam ἄλογα quædam illa inclarescãt. Hoc enim pacto iure, quod ciuilis societatis est ordinario, ut est apud Arist. 1. Polit. destituuntur. Quemadmodum aũt, ut ait idem, perfectione suscepta optimum cunctorum animalium est homo: ita si alienus fiat à lege & à iudicijs, pessimũ est omnium animalium. Sæuissima est enim iniustitia, tenens arma. Homo autem arma tenet per innatam prudentiam atque uirtutem, quibus plurimum ualet in contrarium uti. Hæc ille, quæ in Cyclopas accommodari possunt. Verum enimuerò, licet communia aut publica iura non habuerint, tamen priuato & domestico usi sunt, quam δυναστείαν appellari Plat. 3. de Legib. dicit, ubi ex hoc loco idem docet. Disputatio ibi instituitur de primorum hominum ciuilis administrationis forma. Ea fuisse dicitur regia, quæ in œconomia à patre & matre primùm repræsentata fit. Hoc à Poeta hoc loco indicari dicit his uerbis, δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν, δυναστείαν καλεῖν, ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί. λέγει δ' αὐτὴν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν, εἰπών· τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραί, &c. id est. Videntur mihi omnes eam quæ hodie πολιτεία uocatur (id est urbium administratio) δυναστείαν (id est potestatem dominatumque) uocasse, quæ etiamnum uarijs in locis & apud Græcos & apud Barbaros uiget. Ait autem Homerus in Cyclopum domicilijs illam inualuisse, dicens: τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραί, &c. & paulò post, (de Homero loquens) καὶ λαβώμεθά γε αὐτὸν μάρτυρα ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονταί ποτε. Μῶν οὖν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην μίαν ποιήσουσι πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. id est: Eum ergo accipiamus, qui indicet, huiusmodi olim Rerumpub. formas extitisse. Nónne igitur primordium hoc fuerit dominationis & imperij ciuilis? quum hominum fiunt conuentus in easdẽ sedes eandemq; familiam confluentium, qui quidem propter illas publicas uastitates dispersi & egestate compulsi cogantur cœtus instituere, in quibus is qui ætate antecellit, naturali quodam iure imperandi authoritatem potestatemque sibi uendicat: quæ nimirum ex patre & matre manauerit, quos illi parentes suos secuti, tanquam aues, unum gregem efficiant: ac proinde matris imperio obedientes, Regio dominatu omnium imperiorum æquissimo iustissimoque ad prisca illa tempora regantur. Hæc ille, Ioanne Serrano uiro doctissimo interprete: sed παραφραστικώτερον, ut solet. Ex quibus liquet, Cyclopas hac principe & primaria πολιτείας specie usos, nimirum in tam crassa illius seculi ruditate. Oeconomica autem illa dominatio duplex est hoc loco: Coniugalis & Paterna. Coniugalis, mariti in uxores: Paterna, parentum in liberos. Aristoteles autem 1. Polit. tertiam addit Dominitam, hoc est dominorum in seruos. Sed huius non meminit Poeta. ait enim tantùm, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος παίδων ἠδ' ἀλόχων: Ius autem dat unusquisque Liberis atque uxoribus. Quod antea Plato dixit, illam primam δυναστείαν in multis tum Græcorum tum Barbarorum urbibus esse: id confirmat etiam Aristoteles 10. Ethic. Nicomach. ubi cùm leges necessarias esse præmiserit, subijcit, ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος, ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου. id est: In pluribus autem ciuitatibus illa sunt neglecta, & unusquisque uiuit ut uult, Cyclopum ritu, de liberis & uxore fas nefasque statuens. Hæc ille. Hinc adagium refert Erasmus, κυκλώπειος βίος, Cyclopica uita: pro uita uehementer effera ac barbara, quæ neque legibus neque disciplina ciuili constet, neque religione Deorum gubernetur. Sed Adrianus Iunius aliter est interpretatus, ut paulò pòst referemus.

ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα) Fertilitas Cyclopicæ regionis inducitur, quæ sponte uictum incolis suis exhibeat. Itaque eam neque arari neque seri oportebat, unde Cyclopes inertem & ociosam uitam degebant, quia laboribus nullis exercerentur. Id autem hyperbolicè scriptum nemo negauerit. Sed licuit Vlyssi ea fingere quæ non erant, ut suam peregrinationem, in qua tam miranda uidisset, & alijs locis insueta, magis ac magis commendaret. Repetendum est autem hoc loco cum Strabone, quod anteà ex Platone 3. de Legib. adducebamus: sed ulterius hic, quàm ibi, pergendum est. Conijcit Plato (inquit Strab. lib. 13. Geograph.) post diluuia tres uitæ degendæ formas extitisse. Primam in summis montium, simplicem & agrestem, metuentibus aquas hominibus etiamnum campos tegentes. Alteram ad radices montium, paulatim recepto animo, cùm campi etiam resiccari cœpissent. Tertiam in planis (quartã & quintam Strabo addit, immò etiam plures.) Est etiam in his discrimen rusticorum, semirusticorum, ciuilium. Hæc Plato discrimina ait ab Homero notari: atque eum pro exemplo primæ formæ posuisse Cyclopum uitam, qui fructus spõte natos carperent, inq; summis montibus ac speluncis habitarent. Secundæ in Dardano Iliad. υ. Tertiæ sub Ilo, qui campos occupauit, Iliad. λ. Hæc ex Strabone. Iam ad fertilitatem Cyclopici soli reuertamur. Huic Albanorũ regionem comparat idem Strabo lib. 11. Ea enim omnis generis fructum, etiam mitissimum proferebat, omnes plantas, adeoque semper quoque uireotes: cùm tamen ne exiguus quidem cultus adhiberetur. Hinc prouerbialiter dicitur, Κυκλώπειος βίος, Cyclopica uita: pro, beata & nullius rei indiga, ut ex Eustathio in Dionysium, Philostrato Iconum 2. Strab. lib. 11. & Dione Chrysostomo in orat. secunda, de fortuna docet aduersus Erasmum Adrianus Iunius Adag. centur. 3. prou. 48. nõ quòd eo modo nõ etiã usurpari posset, ut uoluit Erasmus: sed quòd talis usus apud authores nõ reperiatur. Quòd autem Poeta dicit, Cyclopas Dijs immortalibus fretos agriculturæ non incumbere: id piè dictum est, cum terræ bona Deo accepta referuntur. Nam neque in ipsis cœlis, ex quorum benignitate uidetur terræ fertilitas pendere: non, inquam, in ipsis cœlis consistit Poeta, sed ulterius & altius ad primam causam penetrat, ut semper suis hominibus pietatẽ omni occasione instillaret. Sed contrà apud Euripidem Polyphemus arroganter & impiè hoc sibi tribuit, quasi ipse ad hanc feracitatem solum cogat, his uerbis: ἡ γῆ δ' ἀνάγκῃ, κἂν θέλῃ κἂν μὴ θέλῃ, τίκτουσα ποίαν, τἀμὰ πιαίνει βοτά, &c. Sed ibidem plura & grauiora.

νῆσος) Hanc uicinam Cyclopibus insulam commendat etiam à fertilitate, quæ tunc tamen deserta fuit, & à nullis habitata, quòd Cyclopes eò permeare nõ possent nauium penuria. In ea capreas fuisse multas præstruit, ut uenienti Vlyssi paulò pòst uenandi esset

set

i t occatio, & sibi in longiorem pro nauigatione uictum prospiciendi. Cæterùm apeam ad cultum & fementem in ea terram dicit, si modo hominum industria eò accederet: unde forsan colligi posit, neque omnino incultam fuisse ipsam Cyclopicam regionam: sed ita censeri, quòd minus in ea colenda opera impenderetur, quàm in reliquis, ut de Albana dicit Strabo; alioqui non uideo cur etiam talis hæc insula non censeretur.

καί τις θεὸς ἡγεμόνευε) Cum sine propria industria aut consilio eò appulisset, non potuit hunc felicem nauigationis successum alteri quàm ipsi Deo acceptum referre, non minùs uerè quàm piè. Quod si nobis diuinare liceat, hunc Deum Mineruam extitisse conijcie mus, quæ sola ferè semper Vlyssi opitulatur: ipse tamen quod certè exploratum non habebat, ambiguè etiam pronunciauit. Eadem porrò pietas Vlyssis infrà adhuc apparebit, cùm felicem quoque suam uenationem caprearum tribuit Deo absolutè. αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.

τοὺς ἐρετμούς) Ex hoc loco & alijs innumeris colligere licet, remigium munus fuisse liberum, non seruile ut nostris sæculis, ubi cum magna crudelitate exercetur. Hic autem ipsi Vlyssis socij illo defunguntur.

ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε) Prius locum describit, deinde incolam. Locus autem est antrum tale, quod ingentem Polyphemum capere posset: quanquam uidentur hic distingui duo loca, unus spelunca, in qua pecora degunt: alter aula, Polyphemi domicilium. Et sanè res ita se habent, nihilominus uterque excelsus dicitur, quia etiam uterque ipsi Polyphemo patere debebat: ille cùm greges suos inuiseret, hic cum se a pascendi labore reciperet. Incola autem qui secundo loco describitur, triplicem θεωρίαν habet: primùm corporis uastitatem, deinde officium, tertiò mores. Vastitas illius tanta fuit, ut nulli rei meliùs quàm monti excelso potuerit comparare: ita hyperbolicè rem meliùs ob oculos exhibens. Quod ad officium attinet, notandum est quàm sit honesta res pastoralis, utpote quam superbus ille, fastumque humanum longè exuperans Cyclops, non sit aspernatus: quod erat procul dubio facturus, si eam maiestate sua indignam existimasset. Nescio quò sæcula nostra deuenerint. Honestissimum enim illud uiuendi genus cum alio commutarunt, ex quo tot flagitia inter mortales exorta sunt sub societatis & communionis specie, quæ ad uitia inducenda latua solum fuit commodissima, ut optimè dixit Natalis Mythol. lib. 9. cap. 8. Quod autem rei pecuariæ studium honestissimum sit, docent satis ueterum exempla (ut Sacræ paginæ heroas illustrissimos impræsentiarum non commemoremus) ut meminit Varro de Re rust. lib. 2. cap. 1. in altera parte capitis, ubi de rei pastoricię dignitate disputatur. De antiquis, ait, illustrissimus quisque pastor erat, ut ostendit Græca & Latina lingua, & ueteres Poetæ: qui alios uocant πολύαρνας, alios πολυμήλους, alios πολυβούτας, qui ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt, ut Argis Atreus, quam sibi Thyestē subduxisse queritur: ut in Colchide Aeeta, ad cuius arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ: ut in Libya ad Hesperidas, unde aurea mala, id est secundum antiquam consuetudinem, capras & oues, quas Hercules ex Africa in Græciam exportauit. Ea enim sua uoce Græci appellarunt μῆλα. Et paulò pòst: Romanorum uerò, inquit, populum à pastoribus esse ortum quis non dicit? quis Faustulum nescit pastorem fuisse nutricium, qui Romulum & Remum educauit? non ipsos quoque fuisse pastores obtinebit, quod palilibus potissimùm condidére urbem? &c. Fuisse porrò antiquam quoque rem pastoritiam, idem author eodem loco docet, ubi de eius origine dicit. Tres enim gradus humanæ uitæ constituit. Primum naturalem, cùm uiuerent homines ex ijs quæ inuiolata ultrò ferret terra. Ex hac uita in secundam descendisse, pastoritiam, è feris atque agrestibus, ut ex arboribus ac uirgultis decerpendo glandem, arbutum, mora pomaque colligerent ad usum: sic ex animalibus, cùm propter eandem utilitatem, quę possent, syluestria deprehenderent, ac concluderent & mansuescerent. Tertio denique gradu à uita pastorali ad agriculturam descenderunt. Hæc ille. Homerus tamen primam & secundam uiuendi formam Cyclopibus istis attribuit. Vide quæ antea ex Strabone post Platonem hac de re obseruauimus. Hoc ergo nobis de re pastoritia in præsentia notandum est, deque illius dignitate, quam Satrapæ nostri, quid Satrapæ? imò fera omnes turpiter respuunt: unde ad infimæ classis homines tantùm pertinere existimatur. Sed qui se illa spoliant, amabilem simul simplicitatis & candoris ornatum exuunt. Neque est quod hic crudelis & efferus Polyphemus obstet: nam illius exēplo tantùm utor personæ respectu, simpliciter, non morum: quæ tertia est personæ Polyphemi θεωρία, de qua commodiùs & copiosiùs paulò infrà.

δυώδεκα) Fortè secundum numerum onium. Dixit enim anteà Vlysses, νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα. De hoc autem uino Maroneo in Lexico dicetur: Vide interea Plinium lib. 14. cap. 4.

αὐτίκα γὰρ) Hæc uerba postatioris sunt mentis, nam anteà nondum norat hominis mores: ideò cùm hanc terram exploratum iret, dicebat,

——τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι οἵ τινές εἰσιν
ἤ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι· ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.

Quin etiam sequentia ducebunt, Vlyssem potiùs à Polyphemo hospitalitatem expectasse: nam noluit discedere, suadentibus ita socijs, antequam eum salutasset, & aliquo munere tanquam ab hospite donaretur.

ταρσοὶ μὲν τυρῶν) Attendendus est ædium arrogantis illius hominis ornatus, nimirum abiectus & qui homili cuiusdam nostri temporis pastoris casa dignus potiùs, à nobis sæculo tumidiore natis, quam præpotentis & fastuosi Cyclopumque principis, addam & Neptuni filij aula existimetur.

ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων) Agni ex ouibus, hœdi ex capris. Quæ duo animalium genera sub pastore Polyphemo tantùm memorantur: paulo antè, in antro. ἔνθα δὲ πολλὰ μῆλ' ὄιές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον. Et uerisimile est, illorum curam cæteris omnibus honestiorem existimatam. Cæterum de ouibus constat eas primùm in rem pastoriciam assumptas, & propter utilitatem & propter placiditatem. maximè enim hæ natura quietæ & aptissimæ ad uitam hominum. Ad cibum enim lacte & caseum adhibitum, ad corpus uestitum & pelles attulerunt, ut est apud Varr. 2. de Re rust. 1. cap.

ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην) Ita solent plerunque prudentes homines suæ ipsius ad rerum actus adhibendæ dexteritatis obliuisci, ut non solùm ipsi satis prouidi per se non sint: sed ne bene monentibus quidem auscultent, licet eos audiant. Secus fecerat Vlysses in Ciconum regione, ubi fuga periculum ingruentium hostium anteuertere reliquis suadebat. Sed ut tunc illi cæteri, ut ita subitò discederent, non persuasit: ita nec ei nunc socij persuadent, cùm tamen, ut ipsemet fatetur, salutare esset illorum consilium. Id tamen demum postea intellexit cum suorum iactura: quanquam si exitum Polyphemi respicias, nihil est quòd de mora sua Vlysses conqueratur, nisi quòd ex suorum excidio plus damni, quam ex illius ultione emolumenti se accepisse intelligat.

ἠδὲ καὶ αὐτὸν ἴδοιμι) Existimauit proculdubio Vlysses, se in humanæ & beneuolæ gentis manus incidisse, cùm absente domino, à quo hospitij beneficium expectabat, iam ipse potestatem in rem familiarem sibi usurparit: quod boni consultum iri ab ipso hospite, ubi redijsset, sperabat.

Cæterùm postquā festinauit expeditis illis suis operibus	Αὐτὰρ ἐπειδὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Et tùm ignem accendit & aspexit, interrogauit nos,	Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ εἴσιδεν, εἴρετο δ' ἡμέας,
O hospites, quinā estis? unde nauigatis humidū mare?	Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Num ad negotiationem, aut temerè erratis?	Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Perinde atq; piratæ supra mare qui errant	Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται
Animas periculo obycientes, malū alienigenis ferētes.	Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες;
Sic ait, nobis autem statim exanimatū est charum cor	Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Timentibus sonitumq; grauem ipsumq; monstrum.	Δεισάντων φθόγγον τε βαρύν, αὐτόν τε πέλωρον·
Verū etiā sic ipsum uerbis excipiens alloquutus sum,	Ἀλλὰ καὶ ὥς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον.
Nos quidem à Troia aberrantes Græci,	Ἡμεῖς τοι Τροίηθεν ἀποπλαγχθέντες Ἀχαιοὶ
Diuersis uentis super ingentes fluctus maris,	Παντοίοις ἀνέμοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Domum petentes, alia uia, alijs itineribus	Οἴκαδε ἱέμενοι, ἄλλην ὁδὸν, ἄλλα κέλευθα
Venimus, sic fortasse Iupiter uoluit moliri:	Ἤλθομεν· οὕτω που Ζεὺς ἤθελε μητίσασθαι. κ. μητίσασθαι

ll Λαοὶ

Λαοὶ δ᾽ Ἀτρείδεω Ἀγαμέμνονος εὐχόμεθ᾽ εἶναι,
Τοῦ δὴ νῦν γε μέγιστον ὑπουράνιον κλέος ἐστί·
Τόσσην γὰρ διέπερσε πόλιν, καὶ ἀπώλεσε λαοὺς
Πολλούς. ἡμεῖς δ᾽ αὖτε κιχανόμενοι τὰ σὰ γοῦνα
Ἱκόμεθ᾽, εἴ τι πόροις ξεινήιον, ἠὲ καὶ ἄλλως
γ. ἦτε Δοίης δωτίνην, † ἥ τε ξείνων θέμις ἐστίν.
Ἀλλ᾽ αἰδεῖο φέριστε θεούς· ἱκέται δέ τοι εἰμέν.
Ζεὺς δ᾽ ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
Ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ᾽ αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ᾽ αὐτὶς ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ,
Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν᾽, ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
γ. δειδίμεν Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ * δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
Οὐδ᾽ ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην,
Οὔτε σεῦ, οὔθ᾽ ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύει.
Ἀλλά μοι εἴφ᾽ ὅπη ἔσχες ἰὼν εὐεργέα νῆα;
Ἤ που ἐπ᾽ ἐσχατιῆς, ἢ καὶ σχεδὸν ὄφρα δαείω.
Ὣς φάτο πειράζων. ἐμὲ δ᾽ οὐ λάθεν εἰδότα πολλά,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην δολίοις ἐπέεσσι,
Νέα μέν μοι κατέαξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πρὸς πέτρῃσι βαλὼν ὑμῆς ἐπὶ πείρασι γαίης,
Ἄκρῃ προσπελάσας· ἄνεμος δ᾽ ἐκ πόντου ἔνεικεν.
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν τοῖσδε ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ᾽ οὐδὲν ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ.
Ἀλλ᾽ ὅγ᾽ ἀναΐξας ἑτάροις ἐπὶ χεῖρας ἴαλλε·
Σὺν δὲ δύω μάρψας, ὥστε σκύλακας ποτὶ γαίῃ
Κόπτ᾽· ἐκ δ᾽ ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τοὺς δὲ διαμελεϊστὶ ταμὼν ὡπλίσσατο δόρπον.
Ἤσθιε δ᾽ ὥστε λέων ὀρεσίτροφος, οὐδ᾽ ἀπέλειπεν
Ἔγκατά τε σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα.
Ἡμεῖς δὲ κλαίοντες ἀνεσχέθομεν Διῒ χεῖρας,
Σχέτλια ἔργ᾽ ὁρόωντες· ἀμηχανίη δ᾽ ἔχε θυμόν.
γ. ἐπλήσατο Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλην † ἐμπλήσατο νηδὺν,
Ἀνδρόμεα κρέ᾽ ἔδων, καὶ ἐπ᾽ ἄκρητον γάλα πίνων,
Κεῖτ᾽ ἔντοσθ᾽ ἄντροιο, τανυσσάμενος διὰ μήλων·
Τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατὰ μεγαλήτορα θυμὸν,
Ἆσσον ἰὼν, ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Οὐτάμεναι πρὸς στῆθος, ὅθι φρένες ἧπαρ ἔχουσιν.
Χείρ᾽ ἐπιμασσάμενος· ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν.
Αὐτοῦ γάρ κε καὶ ἄμμες ἀπωλόμεθ᾽ αἰπὺν ὄλεθρον·
Οὐ γάρ κεν δυνάμεσθα θυράων ὑψηλάων
Χερσὶν ἀπώσασθαι λίθον ὄβριμον ὃν προσέθηκεν.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε, καὶ ἤμελγε κλυτὰ μῆλα
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ᾽ ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
γ. δόρπον Σὺν δ᾽ ὅγε δ᾽ αὖτε δύω μάρψας ὡπλίσσατο † δεῖπνον,
Δειπνήσας δ᾽ ἄντρου ἐξήλασε πίονα μῆλα,
Ῥηϊδίως ἀφελὼν θυρεὸν μέγαν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἂψ ἐπέθηχ᾽ ὡς εἴ τε φαρέτρῃ πῶμ᾽ ἐπιθείη.
Πολλῇ δὲ ῥοίζῳ πρὸς ὄρος τρέπε πίονα μῆλα
Κύκλωψ. αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην κακὰ βυσσοδομεύων,
Εἴ πως τισαίμην, δοίη δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Κύκλωπος γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ σηκῷ,
Χλωρὸν, ἐλαΐνεον, τὸ μὲν ἔκταμεν ὄφρα φοροίη

Milites autem Atridæ Agamemnonis gloriamur esse,
Cuius certè nunc maxima ad cælum gloria est.
Tantam enim euertit urbem, & perdidit populos
Multos, nos autem rursus procumbentes ad tua genua
Supplicamus, si quod præbeas hospitale, siue etiã aliter
Donum dares, quale hospitibus dare fas est.
Sed uerere, optime, deos, supplices enim tibi sumus.
Iupiter autem ultor est supplicumq́; hospitumq́;
Hospitalis, qui hospitibus simul uerecũdis opitulatur.
Sic loquutus ille v. mihi rursus respõdit sæuo animo,
Stultus es ô hospes, quòd longè aduenisti,
Qui me deos iubes siue timere, atq; obseruare.
Non enim Cyclopes Iouem à capra nutritum curant,
Neq; deos beatos, quoniam multò præstantiores sumus.
Neq; ego Iouis inimicitias euitans parcam,
Neq; tibi, neq; socijs, si me animus iubeat,
Sed mihi dic ubi habes huc profectus benefactã nauẽ?
An alicubi in extremis locis, aut propè, ut sciam.
Sic ait tentans, me aũt non latuit scientẽ plurima,
Sed ipsum uicissim alloquutus sum dolosis uerbis,
Nauem quidem fregit Neptunus terræ quassator,
Ad scopulos coniectam uestræ ad fines terræ,
Ventus autem ex ponto intulit.
Cæterùm ego cum hisce effugi arduam perniciem.
Sic loquutus sum, ille aũt nihil respõdit sæuo animo:
Sed ipse irruens socijs manus intulit,
Duos aũt corripiens, quemadmodũ catulos, ad terram
Illisit, cerebrum. a. humi effluebat, irrigabat. a. terram:
Hos autem membratim resecans apparabat cænam,
Deuorabat. a. quẽadmodũ leo montanus, neq; reliquit
Intestinaq́; carnesq́; & ossa medullis plena.
Nos autem flentes sustulimus Ioui manus,
Miserã rem uidentes, desperatio aũt inuasit animum,
Cæterũ postquã Cyclops magnũ impleuerat uentrẽ,
Humanas carnes comedens, & ad hæc merũ lac bibẽs,
Iacuit intra antrum extensus inter pecora.
Hunc quidem ego uolui magnanimo animo,
Propius accedens gladium acutũ stringens ab fæmore,
Vulnerare ad pectus, ubi præcordia hepar circumdãt,
Manus admouẽs, aliud autem consiliũ me impediuit.
Illic enim etiam nos perijssemus sæua morte.
Non enim poteramus ab ianua excelsa
Manibus mouere saxum grauem quem admouit.
Itaq; tũ ingemiscentes expectauimus auroram diuinã.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tunc ignem accendit, & mulsit inclyta pecora
Omnia ut decuit, & suum fœtum submisit singulis.
Porrò postquam festinauit perficiens sua opera,
Simul ille rursus duob. correptis apparauit ientaculũ.
Vt ientauit autem ex antro egit pinguia pecora,
Leuiter dimouens obicem ingentem, cæterùm postea
Rursus admouit, ueluti si pharetræ operculũ opponeret.
Plurimo autem sibilo ad montem egit pinguia pecora
Cyclops, sed ego relinquebar mala profundè cogitans,
Si quo pacto ulciscerer, daret autem uotum Pallas.
Illud aũt mihi in animo optimũ apparebat consilium.
Cyclopis enim iacebat ingens claua ad stabulum,
Viridis oleagina, hanc quidem inciderat ut ferret

Aresa-

Arefactã, hanc quidẽ nos assimilabamus inspicientes,
Quantus est malus nauis uiginti remis agitata nigra
Oneraria latæ, quæ penetrat ingentes fluctus:
Tanta erat longitudo, tanta spissitudo aspectu,
Ab hac quantum ulna est ego abscidi astans,
Et apposui socijs, polire autem iussi.
Hi uerò planum leuigarunt, ego autem acui astans
Sũmitatẽ, statim. a. apprehẽdens prensi in igne ardẽte,
Et hanc quidem benè deposui abscondens sub stercore,
Quod per speluncam fusum erat multum densè abũdè.
Cæterùm alios sorte sortiri iussi
Quinam auderet mecum uectem sublatum
Interere in oculũ, quando illũ dulcis somnus occuparet.
Illi sortiti sunt, quos utiq; uoluissem ipse capere
Quatuor, cæterùm ego quintus, cum his electus sum.
Vespertinus autem rediyt uillosa pecora pascens.
Continuò uerò in latam speluncam egit pinguia pecora
Oĩa diligẽter, neq; ullũ reliquit profundã extra caulã
Aut dedita opera, siue etiam deus sic iussit.
Porrò deinde admonuit repagulũ ingẽs altè subleuans,
Sedens autem mulsit oues & balantes capras,
Omnia ut decebat, & fœtus submisit singulis.

Αὐανθέν· τὸ μὲν ἄμμες ἐΐσκομεν εἰσορόωντες,
Ὅσσον θ' ἱστὸν νηὸς ἐεικοσόροιο μελαίνης,
Φορτίδος εὐρείης, ἥτ' ἐκπεράᾳ μέγα λαῖτμα·
Τόσσον ἔην μῆκος, τόσσον πάχος εἰσοράασθαι·
Τοῦ μὲν ὅσον τ' ὄργυιαν ἐγὼν ἀπέκοψα παραστὰς,
Καὶ παρέθηκ' ἑτάροισιν, ἀποξῦναι δ' ἐκέλευσα.
Οἱ δ' ὁμαλὸν ποίησαν. ἐγὼ δ' ἐθόωσα παραστὰς
Ἄκρον, ἄφαρ δ' ἤ λαβὼν ἐπυράκτεον ἐν πυρὶ κηλέῳ·
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκα καταχρύψας ὑπὸ κόπρῳ,
Ἥ ῥα κατὰ σπείους κέχυτο μεγάλ' ἤλιθα πολλή.
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρῳ πεπαλάχθαι ἄνωγον,
Ὅστις τολμήσειεν ἐμοὶ σὺν μοχλὸν ἀείρας,
Τρῖψαι * ἐν ὀφθαλμῷ ὅτε τὸν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι. γρ. ἐνὶ
Οἱ δ' ἔλαχον τοὺς ἄν κε καὶ ἤθελον αὐτὸς ἑλέσθαι
Τέσσαρες, αὐτὰρ ἐγὼ πέμπτος μετὰ τοῖσιν * ἐλέγμην. γρ. ἐλέχθην
Ἑσπέριος δ' ἦλθεν καλλίτριχα μῆλα νομεύων·
Αὐτίκα δ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα
Πάντα μάλ' οὐδέ τι λεῖπε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς,
Ἤ τι ὀϊσάμενος, ἢ καὶ θεὸς ὣς ἐκέλευσεν.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ἑζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.

COMMENTARIVS.

ὦ ξεῖνοι) Hi uersus etiam anteà Nestori tribuuntur, nimirum lib. 3. Apud Eurip. sic rogat hos hospites Polyphemus,

—— πόθεν ἐπλεύσατ' ὦ ξένοι; ποδαποί, τίς ὑμᾶς ἐξεπαίδευσε πόλις;
Οδυσ. Ἰθακήσιοι μὲν τὸ γένος. Ἰλίου δ' ἄπο πέρσαντες ἄστυ, πνεύμασι θαλασσίοις
σὴν γαῖαν ἐξωσθέντες ἥκομεν Κύκλωψ.

Quæ ex Homero sunt adumbrata. Videnda est integra illa Tragœdia, & cum hoc loco à studiosis conferenda.

φθόγγον τε βαρύν) Duo timeor: sonitum uocis, & uastitatem Cyclopis. De uoce paulò pòst dicetur, σμερδαλέον δὲ μέγ' ᾤμωξε, περὶ δ' ἴαχε πέτρη. Apud Virgilium 3. Aeneid. *Clamorem immensum tollit, quo pontus & omnes*
Intremuere undæ, penitusq; exterrita tellus *Italiæ, curuisq; immugijt Aetna cauernis.*

Sed utrobique ingentior uox fuisse præsumitur: ibi enim gemitus est, hic cæterorum Cyclopum conuocatio: quod utrumque cum maiore contentione fieri oportuit, quàm in familiari sermone, qualis est hic ad hospites: tamen etiam ualdè fuit formidabilis & horrenda. De uastitate anteà diximus. Apud Virgil. ibidem, —— *ipse arduus, altaq; pulsat*
Sidera (dij talem terris auertite pestem) *Nec uisu facilis, nec dictu affabilis ulli.*

ἡμεῖς τοι Τροίηθεν) Cùm tria quæsierit Polyphemus ab hospitibus. Primùm, Quinam ipsi essent: deinde, unde huc nauigarent: tertiò, quis esset illorum nauigationis finis & institutum: illi respondet Vlysses, sed non seruato ordine interrogationum. Secundæ primo, primæ uerò secundo, tertiæ tertio loco satisfacit. Ait ergo Vlysses, Nos quidem à Troia proficiscebamur in patriam contendentes, sed nos uentis abrepti Iouis consilio à recta uia, quæ nos eò deducebat, aberrauimos, huc tandem appellentes. Et hæc est secunda interrogatio. Sumus autem, inquit, Agamemnonis milites celeberrimi illius ducis, sub quo Troia est excisa, totumq; Phrygiorum imperium dirutum & euersum. Hæc autem est prima interrogatio. Cui generaliter satisfecit, nomine suo tamen non expresso, quod paulò pòst ficte Cyclopi indicabit. Tertiò significat se in hanc oram diuertisse ut supplices & hospites Polyphemi fierent: à quo ut eo nomine exciperentur, putabat se suæ calamitatis & errorum commemoratione satis persuasisse. ualidiore tamen adhuc utitur argomento, cùm ad Deorum reuerentiam Cyclopem hortatur, & specialiter ipsius Iouis Xenij, qui Deus est hospitum, & supplicum tutelaris & defensor: hoc est, qui illatas hospitibus & supplicibus iniurias uindicat & ulciscitur. Qua de causa monitũ uult Cyclopem, ut iram Deorum reformidans à lædendis hospitibus sibi temperet, potiusque ad eos omni humanitatis genere prosequendos incitetur.

πολλὴν γὰρ διέπερσε) Aliud tradi ab Aegyptijs, aliàs ex Dione Chrysostomo docuimus.

νήπιός εἰς ὦ ξεῖν') Postremis Vlyssis uerbis respondet impiè Polyphemus, stulteq; loquutum Vlyssem dicit, qui se ad Deorum reuerentiam exhortatus sit. Cyclopas enim neque Iouem neque alios Deos curare, quibus ipsi nimirum longè sint præstãtiores: proinde Iouis metu ab ipso Vlysse cæterisque socijs deuorandis non abstenturum, si hoc ita sibi uideatur, id est, si eum eius rei libido incesserit. Notandum est autem, malè Polyphemum cæteris quoque Cyclopibus impietatem tribuere. Nam eorum oratio in sequentibus aliud uidetur docere, cum exoculatum Polyphemum his uerbis solantur: νοῦσον γ' οὔπως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id est Nulloniodo licet Iouis plagam effugere. Itaque de se ipsò tantum apud Euripidem Cyclops ille loquitur,

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε· *Iouis ego fulmen non horresco, hospes,*
οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός, &c. id est: *Neq; noui Iouem esse me præstantiorem Deum*

οὐδ' ἂν ἐγὼ Διός) Idem apud Euripidem,

—— τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ *—— Mea anima ego*
Οὐ παύσομαι δρῶν εὖ, κατέδομαι τέ σε. *Non cessabo benefacere, te ipsum etiam comedens:*
ξένια δὲ λήψῃ τοιάδ' (ὡς ἄμεμπτος ὦ) *Hospitalia autem accipies talia (ut reprehendi non possim)*
Πῦρ καὶ πατρῷον τόνδε λέβητ', ὅς σε ζέσας *Ignem, & paternum hunc lebetem qui feruens*
σὴν σάρκα δυσφόρητον ἀμφέξει καλῶς. id est: *Tuas carnes graues continebit egregiè.*

ὣς φάτο πειράζων) Intelligo hoc quæsisse Polyphemum, ut si forsan Vlysses respondisset, nauem suam in littore exstare, eam ipse continuò disrupisset. At Vlysses prudentissimus astutiam hominis est sagaciter subodoratus, & opportunè confingit mendacium, sibi nauem non esse, quòd illa tempestate confracta & à uentis altò abrepta sit, cum iam littora tetigisset.

σὺν δὲ δύω μάρψας) Hoc factum eleganter refert Achæmenides apud Virgil. lib. 3. *Vidi egomet, duo de numero cum corpora nostro*
Prensa manu magna, medio resupinus in antro, *Limina undi atro quum membra fluentia tabo*
Frangeret ad saxum, saniesq; aspersa natarent *Manderet, & tepidi tremerent sub dentibus artus.*

Vlysses apud Euripidem rem ita narrat,

ὡς δ' ἦν ἑτοῖμα πάντα τῷ θεοστυγεῖ *Vt autem erant parata omnia illi Dijs inuiso*
ᾍδου μαγείρῳ, φῶτε συμμάρψας δύο *Plutonis coquo, uiros corripiens duos*
ἔσφαζ' ἑταίρων τῶν ἐμῶν ῥυθμῷ τινι *Iugulauit è meis socijs concinnitate quadam*

τὸν μὲν, λέβητος ἐς κύτος χαλκήλατον,	*Alterum quidem, lebetis in sinum æreum*
τὸν δ' αὖ, τένοντος ἁρπάσας ἄκρου ποδὸς,	*Alterum verò per tendonem arripiens summi pedis*
παίων πρὸς ὀξὺν γνάθμον πετραίου λίθου	*Feriens ad acutum segmentum petrosi lapidis*
ἐγκέφαλον ἐξέῤῥανε, καὶ καθαρπάσας	*Cerebrum effudit, & discerpens*
λαβρῷ μαχαίρᾳ σάρκας ἐξώπτα πυρί.	*Auido gladio carnes assauit igne*
τὰ δ' ἐς λέβητ' ἐφῆκεν ἕψεσθαι μέλη.	*At alterò in lebetem immisit ut elixarentur membra.*

Cùm autem sex socios sibi à Cyclope deuoratos memoret Vlysses, mirum duos tantùm ab Euripide & Virgilio scribi. Duos priores in cœna habuit uespertina, alios duos altera die mane: alios rursum duos, in eiusdem diei cœna, ut paulò pòst dicitur.

ἐρητέ με θυμὸς ἔρυκεν) Hic Vlysses docet, prudentis esse interdum primos furoris impetus compescere, ubi illi si suum finem sortiantur, plus damni quàm commodi parere possunt. Sine dubio enim generosus iste heros, cum hæc à Cyclope crudeliter perpetrata uideret, non potuit non commoueri ad sociorum iacturam ferro stricto uindicandam: sed ubi rationem in cõsilium adhibuit, iudicauit aliò pacto & tutiore ultionem illam exequendam esse. Viribus enim tanto monstro resisti non potuit, ergo dolis (quorum mirus est Vlysses noster artifex) res potius fuit tentanda, quàm ui aperta.

ὀχῆας) Memoria repetendum est, quod anteà de hoc obice & eius magnitudine dictum est, οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἄμαξαι, Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν.

ἥδε δέ μοι) Hoc est illud consilium, quod post primum potius & securius illi uisum est, nimirum oculum Cyclopi eruendi. Támne leuiter, inquies, sex sociorum excidium ulciscitur? Immò, inquam, ut anteà lib. 1. disputauimus, maius est damnum Cyclopi cæcitas, quàm si uita illi fuisset adempta. Illo siquidem pacto acerba illi uita est reddita, lucis aspectu priuata, ita ut innumeras mortes in una uita patiatur. Sanè hanc consilij Vlyssei causam esse ausim contendere, licet ab ipso Poeta non exprimatur. Absente ergo Cyclope instruit Vlysses telum illud (sic enim appellauit Achæmenides) quo oculus ille unicus effodiatur. Quia autem in omnia multitudine minus concinnè & ordinatè geritur quoduis negotium, quàm à paucioribus: ideò Vlysses quatuor tantùm è socijs suis eligi sorte sibi iubet, qui illi in hoc facinore egregio præstò sint. Ita duo uitiosa extrema uitat, nimirum ne solus sit: quia unus uir, nullus uir, ut est in parœmia: deinde ne nimiæ multitudinis impedimentum accederet, quæ maximè in hoc negotio fuit periculosa. Et ad hoc postremum refertur, quod Achæmenides dicit apud Virgil.

——nos magna precati Numina, sortitiq; uices, unà undiq; circum Fundimur.——

Illud enim sortiti uices, ad hanc sociorum electionem uidetur pertinere.

	Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,	*Cæterùm postquã festinauit perfectis suis operibus,*
	Σὺν δ' ὅγε δ' αὖτε δύω μάρψας ὡπλίσσατο δόρπον·	*Simul ille rursus duobus correptis apparauit cœnam:*
	Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων ἄγχι παραστάς,	*Et tum ego Cyclopem alloquebar propè astans.*
	Κισσύβιον μετὰ χερσὶν ἔχων μέλανος οἴνοιο,	*Poculum in manibus tenens nigri uini,*
	Κύκλωψ τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα·	*Cyclops accipe, bibe uinũ, postquã comedisti humanas car*
	Ὄφρ' εἰδῇς οἷόν τι ποτὸν τόδε νηῦς ἐκεκεύθει	*Vt scias qualẽ utiq; potũ nauis occultauerat (nes*
	Ἡμετέρη· σοὶ δ' αὖ λοιβὴν φέρον, εἴ μ' ἐλεήσας	*Nostra, tibi. a. rursus libamen ferã ut mei misertus*
	Οἴκαδε πέμψειας. σὺ δὲ μαίνεαι οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς.	*Domum mittas: tu aũt furis non amplius tolerabiliter*
χ. αὖτε	Σχέτλιε, πῶς * κέν τίς σε καὶ ὕστερον ἄλλος ἵκοιτο	*Infelix, quomodo qsquã ad te in posterũ alius accedat*
	Ἀνθρώπων πολέων, ἐπεὶ οὐ κατὰ μοῖραν ἔρεξας.	*Ex hominibus plurimis, quoniam non ex officio egestĩ.*
	Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔδεκτο καὶ ἔπιεν· ἥσατο δ' αἰνῶς	*Sic dixi: ille accepit & bibit gauisus uehementer.*
	Ἡδὺ ποτὸν πίνων· καί μ' ᾔτεε δεύτερον αὖτις,	*Dulcem potum bibens, & me rogauit secundò rursus,*
	Δός μοι ἔτι πρόφρων, καί μοι τεὸν οὔνομα εἰπὲ	*Da mihi adhuc benignus & mihi tuum nomen dic*
	Αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον, ᾧ κε σὺ χαίρῃς.	*Statim nũc, ut tibi dem hospitale munus quo tu gau-*
	Καὶ γὰρ Κυκλώπεσσι φέρει ζείδωρος ἄρουρα	*Etenim Cyclopibus fert alma terra (deas.*
	Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει·	*Vinum generosum & illis Iouis imber auget:*
	Ἀλλὰ τόδ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρός ἐστιν ἀποῤῥώξ.	*Verùm hoc ambrosiæ & nectaris est latex.*
	Ὣς ἔφατ'· αὐτάρ οἱ αὖτις ἐγὼ πόρον αἴθοπα οἶνον·	*Sic ait, cæterùm ei rursus ego dedi ardens uinum.*
	Τρὶς μὲν ἔδωκα φέρων, τρὶς δ' ἔκπιεν ἀφραδίῃσιν.	*Ter quidem præbui, ter autem ebibit insipientia.*
	Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωπα περὶ φρένας ἤλυθεν οἶνος,	*Cæterũ postq; Cyclopẽ circa mentẽ occupauit uinum,*
	Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσι προσηύδων μειλιχίοισι,	*Tum certè ipsum uerbis alloquebar blandis,*
	Κύκλωψ, εἰρωτᾷς μ' ὄνομα κλυτὸν, αὐτὰρ ἐγώ τοι	*Cyclops, interrogas me nomẽ inclytũ, cæterùm ego tibĩ*
	Ἐξερέω· σὺ δέ μοι δὸς ξείνιον, ὥσπερ ὑπέστης·	*Dicam, tu. a. mihi da hospitale munus ut policitus es,*
	Οὖτις ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστί· Οὖτιν δέ με κικλήσκουσι	*Vtis mihi nomen est, Vtim autem me uocant*
	Μήτηρ ἠδὲ πατὴρ, ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.	*Mater atq; pater atq; omnes alij socij.*
	Ὣς ἐφάμην, ὁ δέ μ' αὐτὶς ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ,	*Sic dicebam, ille aũt me rursus excepit sæuo animo,*
	Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι,	*Vtim ego extremum edam post suos socios,*
	Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δέ τοι ξεινήϊον ἔσται.	*Alios quidem prius, hoc tibi hospitale munus erit.*
	Ἦ, καὶ ἀνακλινθεὶς πέσεν ὕπτιος· αὐτὰρ ἔπειτα	*Dixit, & recũbens cecidit supinus, cæterùm deinde*
	Κεῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα, κὰδ δέ μιν ὕπνος	*Iacebat inflexus crassam ceruicem, & illum somnus*
	Ἥρει πανδαμάτωρ, φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος,	*Cepit omnia domans, ẽ gutture ruebat uinum,*
	Ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι, ὁ δ' ἐρεύγετο οἰνοβαρείων.	*Frustaq; humanæ carnis. hic. a. eructabat uino grauat⁹*
	Καὶ τότ' ἐγὼ τὸν μοχλὸν ὑπὸ σποδοῦ ἤλασα πολλῆς,	*Et tum ego uectem sub cinere demisi multo,*
	Εἷος θερμαίνοιτο· ἔπεσσι δὲ πάντας ἑταίρους	*Vt calefieret, uerbisq; omnes socios*
	Θάρσυνον, μή τίς μοι ὑποδείσας ἀναδύη.	*Confirmaui, ne aliquis mihi subueritus resugeret.*
	Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς ἐλάϊνος ἐν πυρὶ μέλλεν	*Sed cùm mox uectis oleagnius in igne erat*
	Ἅψεσθαι, χλωρός περ ἐὼν, διεφαίνετο δ' αἰνῶς,	*Arsurus uiridis existens, candebat uehementer.*
	Καὶ τότ' ἐγὼν ἆσσον φέρον ἐκ πυρὸς, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι	*Et tum ego propius attuli ex igne, circum autem socij*
	Ἵσταντ'· αὐτὰρ θάρσος ἐνέπνευσεν μέγα δαίμων.	*Stabant, cæterùm animũ inspirauit ingentem dæmon.*

Hi

Hi qdē uecte apprehēso oleagino acuto in summitate,	Οἱ μὲν μοχλὸν ἑλόντες ἐλάϊνον ὀξὺν ἐπ' ἄκρῳ	
Oculo infixerunt, ego autem infernè innixus	Ὀφθαλμῷ ἐνέρεισαν· ἐγὼ δ' ἐφύπερθεν ἀερθεὶς	
Versabam, ueluti quis terebrat lignum uir nauale	* Δίνεον. ὡς δ' ὅτε τις τρυπῷ δόρυ νήϊον ἀνὴρ	χ. δίνεον, ὡς ὅτε
Terebro, illi uerò infrà torquent loro	Τρυπάνῳ, οἱ δέ τ' ἔνερθεν ὑποσσείουσιν ἱμάντι	
Attingentes utrinq;, illud circũuoluitur assiduè semp.	Ἁψάμενοι ἑκάτερθε, τὸ δὲ τρέχει ἐμμενὲς αἰεί·	
Sic eius in oculo ignitum uectem capientes	Ὣς τοῦ ἐν ὀφθαλμῷ πυριήκεα μοχλὸν ἑλόντες	
Versabamus, hunc. a. sanguis circumfluebat calefactũ.	Δινέομεν, τὸν δ' αἷμα περίῤῥεε θερμὸν ἐόντα.	
Oẽs. a. ei palpebras circũ & supercilia cremauit uapor	Πάντα δέ οἱ βλέφαρ' ἀμφὶ καὶ ὀφρύας εὗσεν ἀϋτμὴ,	
Pupilla ardenti, stridebant. a. ei radices,	Γλήνης καιομένης· σφαραγεῦντο δέ οἱ πυρὶ ῥίζαι.	
Veluti cùm uir faber securim magnam aut asciam	Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκεὺς πέλεκυν μέγαν ἠὲ σκέπαρνον	
In aqua frigida mergit ualdè stridentem,	Εἰν ὕδατι ψυχρῷ † βάπτει μεγάλα ἰάχοντα,	χ. βάπτη
Corroborans, hoc enim ferri utiq; robur est.	Φαρμάσσων (τὸ γὰρ αὖτε σιδήρου γε κράτος ἐστὶν)	
Sic huius stridebat oculus oleaginum circa uectem.	Ὣς τοῦ σίζ' ὀφθαλμὸς ἐλαϊνέῳ περὶ μοχλῷ.	
Horrendè autem eiulauit, insonuit autem petra.	Σμερδαλέον δὲ μέγ' ᾤμωξε· περὶ δ' ἴαχε πέτρη.	
Nos. a. perterriti dissipati fugimus: caterum ille uectē	Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ'. αὐτὰρ ὁ μοχλὸν	
Exemit oculo aspersum sanguine multo.	Ἐξέρυσ' ὀφθαλμοῖο πεφυρμένον αἵματι πολλῷ·	
Illum quidem deinde abiecit à se manibus anxius.	Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔῤῥιψεν ἀπὸ ἕο χερσὶν ἀλύων.	
Caterùm ipse Cyclopas altè uocauit, illi circa ipsum	Αὐτὰρ ὁ Κύκλωπας μεγάλ' ἤπυεν, οἵ ῥά μιν ἀμφὶς	
Habitabant in speluncis per promontoria uentosa.	Ὤικεον ἐν σπήεσσι δι' ἄκριας ἠνεμοέσσας.	
Illi autem uocem audientes accurrebãt alicunde alius,	Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος·	
Stãtes. a. interrogabãt circa speluncã quidnã ipsum af-	Ἱστάμενοι δ' εἴροντο περὶ σπέος ὅ, τι ἑ κήδοι,	
Cur tantũ Polypheme lasus sic clamasti? (fligeret,	Τίπτε τόσον Πολύφημ' ἀρημένος ὧδ' ἐβόησας	
Noctem per diuinam & insomnes nos fecisti?	Νύκτα δι' ἀμβροσίην, καὶ ἀΰπνους ἄμμε τίθησθα;	
Num quis à te oues mortalium inuito abegit?	Ἦ μή τις σεῦ μῆλα βροτῶν ἀέκοντος ἐλαύνει;	
An'ne aliquis teipsum occiderit dolo au ui?	Ἦ μή τις σ' αὐτὸν κτείνῃ δόλῳ ἠὲ βίηφι;	
Hos rursus ex antro alloquutus est fortis Polyphemus,	Τοὺς δ' αὖτ' ἐξ ἄντρου προσέφη κρατερὸς Πολύφημος,	
Amici, Vtis me interfecit dolo neq; uiribus.	Ὦ φίλοι, οὔ τίς με κτείνει δόλῳ, οὐδὲ βίηφι.	
Illi uerò respondentes, uerba uolatilia dixerunt,	Οἱ δ' ἀπαμειβόμενοι ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον,	
Quod si certè iam quis tibi uim infert cùm solus sit,	Εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται οἶον ἐόντα,	
Nullo modo licet Iouis magni effugere plagam.	Νοῦσόν γ' οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι·	
Sed tu supplica patri Neptuno regi.	Ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἄνακτι.	

COMMENTARIVS.

ἄγχι παραστάς) Vlysses apud Eurypidem conqueritur, quòd in his crudelibus epulis Polyphemo astiterit quasi famulus.

ἐγὼ δ' ὁ τλήμων δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμῶν χέων	ἐχριμπτόμην Κύκλωπι, κἀδιηκόνουν. id est:
Ego uerò miser lacrymas ab oculis profundens	*Accedebam ad Cyclopem, & ei inseruiebam.*

De socijs autem eos in recessus antri sese abdidisse,

ἄλλοι δ' ὅπως ὄρνιθες ἐν μυχοῖς πέτρας	πτήξαντες εἶχον, αἷμα δ' οὐκ ἐνῆν χροΐ. id est:
Alij autem, ut aues in latibulis antri	*Perterriti habitabant, sanguis autem non inerat cuti.*

Vbi notanda est Vlyssis nostri constantia, non minima in rebus mortalibus uirtus.

πίε οἶνον) Apud eundem Euripidem sic dicit:

—— ὦ παῖ ποντίου θεοῦ Κύκλωψ	—— *O fili marini Dei Cyclops,*
σκέψαι τόδ' οἷον Ἑλλὰς ἀμπέλων ἄπο	*Indica hoc qualem Græcia ex uitibus*
θεῖον κομίζει πῶμα, Διονύσου γάνος. id est:	*Diuinum fert potum, Dionysij oblectamentum.*

σὺ δὲ μαίνεαι) Non se adeò ex præcedenti casu consternatum Vlysses præbet, aut perterrefactum ob ipsius Cyclopis crudelitatem, ut libere tamen cum eo non loquatur, cum asperitate uerborum, quæ inuictum illius animum satis significat.

ϗ μ' ἔτι) Illectus huius Maronei uini dulcedine, petit ex eodem alium haustum ab Vlysse: cui, ne ingratus uideatur, hospitale munus illi pollicetur: quale autem illud sit, postea uidebimus. Laudat autem illud uinũ, & non solũm Cyclopicis anteponit, quãquam præstantissimis: sed etiam cum Ambrosia & Nectare comparat. Vbi uidentur Ambrosia & Nectar pro uno eodemque sumi, cùm tamen manifestè alias distinguantur. Vide nostrum Lexicon.

τρὶς δ' ἔκπιεν) Apud Euripidem numerus ternarius præfixè non ponitur, sed simpliciter Vlysses dicit, se subinde Cyclopi ex eo uino propinasse: —— ἐγὼ δ' ἐπ' ἔγχεον ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ, σπλάγχν' ἐθέρμαινον ποτῷ. quod paulò post apud eundem Poetam melius exprimitur, cum Cyclopi Vlysses & Silenus adsunt, ut ei pocula subministrent, quod toties ab eis repetitum est, donec turbata ob ebrietatem mente dixerit Polyphemus:

ἰοὺ ἰού, ὡς ἐξένευσα μόγις, ἄκρατος ἡ χάρις.	τῇ γῇ φέρεσθαι, τοῦ Διός τε τὸν θρόνον
ὁ δ' οὐρανός μοι συμμεμιγμένος δοκεῖ	λεύσσω, τὸ πᾶν τε δαιμόνων ἁγνὸν σέβας.

Sed Poeta noster hoc numero contentus est, ut nimirum inde uis immensa illius uini appareat, utpote quod in tam parua quantitate potuerit monstrum illud Cyclopicum euertere.

εἰρωτᾷς μ' ὄνομα) Sic apud Euripidem Κυ. σὺ δ', ὦ ξέν', ἀντὶ τοὔνομ', ὅ, τι σε χρὴ καλεῖν. Ὀδυ. Οὖτιν. χάριν δὲ τίνα λαβών σ' ἐπαινέσω; Κυ. πάντων σ' ἑταίρων ὕστερον θοινάσομαι. Ὀδυ. Καλόν γε τὸ γέρας τῷ ξένῳ δίδως Κύκλωψ. id est: Tu uerò, hospes, dic nomen, quo te dicet appellare. Vly. Vtin. Quo autem beneficio accepto te laudabo? Cyc. Omnium te sociorum postremum comedam. Vly. Egregium sane munus hospiti dederis, Cyclops. Qua de re in sequenti annotatione.

Οὖτιν ἐγὼ πύματον) Animaduertenda est Cyclopis istius feritas, qui magno beneficio deputari uult ab Vlysse, quod ei tãdiu mortem proroget. Vnde factum est, ut Κύκλωπος δῶρον, Cyclopis munus, pro inutili munere prouerbialiter usurpetur. Lucianus in νεκρικοῖς· ἥκιστά με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεά, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγώ σε κατέδομαι. id est: Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, uidelicet quòd ita pollicetur, Ego Vtim postremum deuorabo. Verba sunt Micylli cerdonis: qui cùm esset questus quòd non statim cum alijs in cymbam Charontis reciperetur, atque hoc ipsum Clotho Parca beneficij uice imputaret, quòd interim tantillum moræ lucrifaceret ne descenderet ad inferos, in hunc modum respondit. Et rectè dixit Erasmus, ad hũc locum Homeri Lucianum respexisse. Vide eundem Erasmum Adag. Chil. 1. Cent. 4. prou. 5.

ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς) Hîc consilium anteà susceptum de excæcando Cyclope exitum sortitur: adeò scelera non relinquit inul-

ta Deus. Hunc autem locum Euripides expressit, ubi Vlysses de hac re sic deliberat,

ὅταν δ᾽ ὕπνῳ πέσῃ Βακχίου νικώμενος,	Cùm autem dormiet uino uictus,
ἀγρίας ἐλαίας ἔστιν ἐν δόμοισί τις,	Stipes oleæ existit in adibus quidam,
ὃν φασγάνῳ τῷδ᾽ ἐξαποξύνας ἄκρον,	Quem ense isto exacuens in summa parte
ἐς πῦρ ὑφήσω· κᾆθ᾽ ὅταν κεκαυμένον	Igni imponam, postea cùm incensum
ἴδω νιν, ἄρας θερμὸν ἐς μέσην βαλῶ	Videro illum, tollens callidum, in medium iaciens
Κύκλωπος ὄψιν, ὄμματ᾽ ἐκτήξω πυρί.	Cyclopis oculum, uidendi facultatem illi tabefaciam.
ναυπηγίαν δ᾽ ὡς εἴ τις ἁρμόζων ἀνὴρ	Nauium structuram autem ut siquis adornat
διπλοῖν χαλινοῖν τρύπανον κωπηλατεῖ,	Duabus habenis, terebrum uersat:
οὕτω κυκλώσω δαλὸν ἐν φαεσφόρῳ	Sic includam torrem in lucente
Κύκλωπος ὄψει, καὶ συναυανῶ κόρας. id est:	Cyclopis uisu, & arefaciam simul pupillas.

Vbi miror pluraliter ὄμματα, & κόρας de Cyclope unoculo dici. Quanquam ὄμματα, uidendi facultatem transtuli. Illud idem Achæmenides apud Virgil. sic narrat: — nec talia passus Vlysses,

Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.	Numina sortitiq; uices, unà undiq; circum
Nam simul expletus dapibus, uinoq; sepultus	Fundimur, & telo lumen terebramus acuto
Ceruicem inflexam posuit: iacuitq; per antrum	Ingens, quod torua solum sub fronte latebat
Immensum, saniem eructans ac frusta cruento	Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis instar.
Per somnum commista mero: nos magna precati	Et tandem læti sociorum ulciscimur umbras.

ἦ μὴ ὄν τίς σευ) Cyclops ille sic uulneratus clamore suo reliquos Cyclopas excitauit, hi coocurrunt, quæruntque clamoris causam: sed ambiguo uocabulo, quod ad fictum Vlyssis nomen accederet. quod inscie eos quidem illi facturos, sed ita res fortè tulit, ut hic insuper dolor Polyphemo accederet, cùm respondet è illum de illius nomine, qui uulnus hoc ei inflixerat, cæteri nõ intelligerent, sed ambiguè quoque dictum illius interpretarentur. Quærunt enim his uerbis Cyclopes, ἦ μή τις· id est, nunquid aliquis. Illud autem μήτις, cum οὔτις idem esse uidetur: ideò cùm casum suum exponeret, diceretq;, οὔτις με κτείνει, cæteri idem eum dicere arbitrati sunt, οὐδείς, uel οὔδεις, quibus æquipollet οὔτις, id est nullus. Iliad. ι. οὐ τις χεῖρας ἐποίσει. id est οὔτις. Itaque opportunè afflictum hominem insuper eluserunt, quanquam ignorantes. referuntque si à nullo lædatur, cum solus existat, aliquod ei aduersi tamen à Ioue acciderit, patienter illud ei esse ferendum. Vbi apparet, quod antea diximus, non perinde impios esse reliquos Cyclopas, ut uolebat Polyphemus. Porrò hoc Polyphemi & reliquorum Cyclopum colloquium eleganter expressit Euripides, quod referre non erit omnino inutile:

χο. τί χρῆμ᾽ ἀυτεῖς, ὦ Κύκλωψ; Κυ. ἀπωλόμην.	Κύ. Οὖτίς με τυφλοῖ βλέφαρον. χο. οὐκ ἄρ᾽ εἶ τυφλός.
χο. αἰσχρός γε φαίνῃ. Κυ. κἀπὶ τοῖσδέ γ᾽ ἄθλιος.	Κύ. ὡς δὴ σύ. χο. καὶ πῶς σ᾽ οὔτις ἂν θείη τυφλόν;
χο. μεθυσθεὶς κατέπεσες ἐς μέσους τοὺς ἄνθρακας.	Κύ. σκώπτεις. ὁ δ᾽ Οὖτις, ποῦ ᾽στιν; χορ. οὐδαμοῦ Κύκλωψ.
Κύ. Οὖτίς μ᾽ ἀπώλεσεν. χορ. οὐκ ἄρ᾽ οὐδείς σ᾽ ἠδίκει.	Κύ. ὁ ξένος, ἵν᾽ ὀρθῶς ἐκμάθῃς, μ᾽ ἀπώλεσεν, &c.

Ibi cum οὔτις diceret Polyphemus, quod nomen sibi Vlysses imposuerat, Chorus Satyrorum pro οὔτις interpretabatur.

Ὣς ἄρ᾽ ἔφαν ἀπιόντες. ἐμὸν δ᾽ ἐγέλασσε φίλον κῆρ	*Sic dixerunt abeuntes, meũ autem risit charũ cor,*
Ὡς ὄνομ᾽ ἐξαπάτησεν ἐμὸν καὶ μῆτις ἀμύμων.	*Quod nomẽ decepisset meum & inculpatum consiliũ.*
Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι,	*Cyclops autem ingemiscensq; & dolens doloribus*
Χερσὶ ψηλαφόων, ἀπὸ μὲν λίθον εἷλε θυράων.	*Manibus palpitans, lapidem quidem amouit à ianua.*
Αὐτὸς δ᾽ εἰνὶ θύρῃσι καθέζετο χεῖρε πετάσσας,	*Ipse autem intra ianuam sedebat manus extendens*
Εἴ τινά που μετ᾽ ὄεσσι λάβοι στείχοντα θύραζε.	*Si aliquem fortassis inter oues caperet exeuntẽ foras.*
Οὕτω γάρ πού μ᾽ ἤλπετ᾽ ἐνὶ φρεσὶ νήπιον εἶναι.	*Sic enim me putabat in mente stultum esse.*
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ὄχ᾽ ἄριστα γένοιτο,	*Cæterùm ego deliberabam quid factu optimum esset,*
Εἴ τιν᾽ ἑταίροισι θανάτου λύσιν ἠδ᾽ ἐμοὶ αὐτῷ	*Si quam socys mortis solutionem, atq; mihi ipsi*
Εὑροίμην. πάντας δὲ δόλους καὶ μῆτιν ὕφαινον,	*Inuenirem, omnes enim dolos & consilium texui.*
Ὥστε περὶ ψυχῆς. μέγα γὰρ κακὸν ἐγγύθεν ἦεν.	*Videlicet ob uitam, ingens enim malum præsens erat.*
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.	*Illud aũt mihi in animo optimum apparebat consiliũ.*
Ἄρσενες ὄϊες ἦσαν ἐϋτρεφέες δασύμαλλοι	*Mares oues erant benè nutriti lanosi,*
Καλοί τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχοντες·	*Pulchriq; magniq; uiolaceam lanam habentes.*
Τοὺς ἀκέων συνέεργον ἐϋστρεφέεσσι λύγοισι,	*Hos tacitè colligaui bene tortis funibus,*
Τῇς ἔπι Κύκλωψ εὗδε πέλωρ, ἀθεμίστια εἰδώς.	*In quibus Cyclops dormiebat monstrum impia doctus,*
Σύντρεις αἰνύμενος· ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἄνδρα φέρεσκεν,	*Tribus unà constructis, qui in medio, uirum ferebat,*
Τὼ δ᾽ ἑτέρω ἑκάτερθεν ἴτην σώοντες ἑταίρους.	*Duo autem alij utrinq; ibant seruantes socios.*
Τρεῖς δὲ ἕκαστον φῶτ᾽ ὄϊες φέρον· αὐτὰρ ἔγωγε	*Tres autem singulos uiros oues ferebant, cæterùm ego*
(Ἀρνειὸς γὰρ ἔην μήλων ὄχ᾽ ἄριστος ἁπάντων·)	*(Aries enim erat pecudum longè optimus omnium)*
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβών, λασίην ὑπὸ γαστέρ᾽ ἐλυσθεὶς	*Huius tergum arripiẽs uillosum sub uentrem delapsus*
Κείμην. αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο	*Pendebam: cæterùm manibus lana preciosissima*
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.	*Firmiter implicitus tenebam audaci animo.*
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.	*Sic tũ qdẽ ingemiscẽtes expectauimus aurorã diuinã.*
Ἦμος δ᾽ ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,	*Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,*
Καὶ τότ᾽ ἔπειτα νομόνδ᾽ ἐξέσσυτο ἄρσενα μῆλα.	*Et tum continuò ad pascua exegit mascula pecora.*
Θήλειαι δ᾽ ἐμέμηκον ἀνήμελκτοι περὶ σηκούς.	*Fœminæ uerò balabant immulctæ per stabula,*
Οὔθατα γὰρ σφαραγεῦντο· ἄναξ δ᾽ ὀδύνῃσι κακῇσι	*Vbera enim grauabantur, custos uerò doloribus multis*
Τειρόμενος, πάντων ὀΐων ἐπεμαίετο νῶτα	*Afflictus, omnium ouium nota palpitabat terga*
Ὀρθῶν ἑσταότων. τὸ δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν	*Rectè stantium: illud autem stultus non animaduertit*
Ὥς οἱ ὑπ᾽ εἰροπόκων ὀΐων στέρνοισι δέδεντο.	*Vt illi uellera tonsa ouium pectoribus ligati essent.*
Ὕστατος ἀρνειὸς μήλων ἔστειχε θύραζε,	*Vltimus aries pecorum exibat foras*
Λάχμῳ στεινόμενος, καὶ ἐμοὶ πυκινὰ φρονέοντι·	*Densitate pilorum grauatus, & me uaria cogitante.*
Τὸν δ᾽ ἐπιμασσάμενος προσέφη κρατερὸς Πολύφημ.	*Hunc palpitans alloquutus est fortis Polyphemus,*

Igna-

Ignaue aries quid mihi per speluncam exis ouium
Vltimus? neutiquam antea relictus ibas ab ouibus,
Sed multò primus pascebaris teneros flores herbæ
Magnificè incedēs primus ad flucta fluuiorū perueniēs.
Primus. a. ad caulam desiderabas redire
Vespertinus, nunc rursus ultimus, num tu domini
Oculum desideras? quem uir malus eruit
Cum molestis socijs, postquam domuisset mentem uino
Vtis, quem nondum existimo elapsum esse mortem.
Vtinam idem sentires uocalisq; fieres
Dicere, ubínam ille meum robur effugit.
Profectò et cerebrum per speluncam huc & illuc
Verberato flueret ad solum, meumq; cor
Quiesceres è malis, q̄ mihi nihili precij uir intulit Vtis.
Sic loquutus arietem ab se demisit forás.
Venientes. a. paululum à speluncaq; & aula,
Primus ab ariete soluebar, solui autem socios.
Celeriter autem pecora rectipeda pinguia pinguedine
Multa ferientes pepulimus, donec ad nauem
Peruenimus, desiderati charis socijs uisi sumus,
Qui effugimus mortē: alijs uerò ingemiscebant flentes,
Sed ego non sinebā, superciljs autem innuebā singulis
Lugere, sed iussi celeriter uillosa pecora,
Multa in nauem recipientes renauigare salsam aquā.
Illi statim conscenderunt & per transtra sederunt,
Ordine. a. sedentes canum mare uerberabant remis.
Sed quādo tantū aberāt quātū utiq; audire potest cla-
Et tunc ego Cyclopē alloquebar conuicijs: (mitās,
Cyclops, non debebas imbellis uiri socios
Mandere in spelunca caua fortis ui.
Et sanè te debebant inuadere mala facta,
Infelix quoniam hospites non uerebaris tua in domo
Absumere, ideoq; se Iupiter ultus est & alij dij.
Sic dicebā, ille. a. continuò irascebatur ex corde magis
Misit autem abrumpens uerticem montis magni.
Deiecit autem ante nauem nigram proram habensē,
Paululū. a. abfuit gubernaculū extremum nancisci.
Inundauit autem mare adueniente à petra.
Hanc statim ad littus refluus ferebat fluctus
Inūdatio ex maris, appropinquauit ut littus attigeret.
Caterùm ego manibus apprehendens ingentem cōtum
Detrusi ab littore, socijs autem excitans imperaui
Inijcere remos, ut malum fugeremus
Capite annuens: hi autem incumbentes remigabant.
Sed quando certè bis tantum mare fulcātes abiuimus,
Certè sum Cyclopem alloquebar, circùm autem socij
Blandis uerbis prohibebant hinc atq; illinc,
Infelix, cur uis irritare agrestem uirum?
Qui etiam nunc in pontum iacto telo deduxit nauem
Rursus ad continensē, & certè existimabamus illic peri
Si uerò resonantē te aut loquentem audierit, (turos.
Collidere poterit nostra capita, & nauália ligna,
Saxo aperto iaciens, tantum enim iaculatur.
Sic dicebā, sed nō psuaserūt meū generosum animū,
Sed ipsum rursus alloquutus sum elato animo,
Cyclops, si quis te inter mortales homines
Oculi interrogauerit indecentem cacitatem
Dic Vlyssem urbium euersorem euulsisse

Κριὲ πέπον, τί μοι ὧδε διὰ σπέος ἔσσυο μήλων
Ὕστατος; οὔτι πάρος γε λελειμμένος ἔρχεαι οἰῶν,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος νέμεαι τέρεν' ἄνθεα ποίης,
Μακρὰ βιβάς· πρῶτος δὲ ῥοὰς ποταμῶν ἀφικάνεις.
Πρῶτος δὲ σταθμόνδε λιλαίεαι ἀπονέεσθαι.
Ἑσπέριος· νῦν αὖτε πανύστατος. ἦ σύ γ' ἄνακτος
Ὀφθαλμὸν ποθέεις, τὸν ἀνὴρ κακὸς ἐξαλάωσε,
Σὺν λυγροῖς ἑτάροισι δαμασσάμενος φρένας οἴνῳ,
Οὖτις, ὃν οὔπω φημὶ πεφυγμένον εἶναι ὄλεθρον,
Εἰ δὴ ὁμοφρονέοις, ποτιφωνήεις τε γένοιο
Εἰπεῖν ὅππῃ κεῖνος ἐμὸν μένος ἠλασκάζει·
Τῷ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ
Θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδεϊ, κὰδ δέ κ' ἐμὸν κῆρ
Λωφήσειε κακῶν, τά μοι οὐτιδανὸς πόρεν Οὖτις.
Ὣς εἰπὼν, τὸν κριὸν ἀπὸ ἕο πέμπε θύραζε.
Ἐλθόντες δ' ἠβαιὸν ἀπὸ σπείους τε καὶ αὐλῆς,
Πρῶτος ὑπ' ἀρνειοῦ λυόμην, ὑπέλυσα δ' ἑταίρους.
Καρπαλίμως δὲ τὰ μῆλα ταναύποδα, πίονα δημῷ
Πολλὰ περιτροπέοντες ἐλαύνομεν, ὄφρ' ἐπὶ νῆα
Ἱκόμεθ'· ἀσπάσιοι δὲ φίλοις ἑτάροισι φάνημεν,
Οἳ φύγομεν θάνατον, τοὺς δὲ στενάχοντο γοῶντες.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἴων, ἀνὰ δ' ὀφρύσι νεῦον ἑκάστῳ
Κλαίειν· ἀλλ' ἐκέλευσα θοῶς καλλίτριχα μῆλα
Πόλλ' ἐν νηῒ βαλόντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων κερτομίοισι,
Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἀνάλκιδος ἀνδρὸς ἑταίρους
Ἔδμεναι ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι·
Καὶ λίην σέ γ' ἔμελλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα,
Σχέτλι', ἐπεὶ ξείνους οὐχ ἅζεο σῷ ἐνὶ οἴκῳ
Ἐσθέμεναι· τῷ σε Ζεὺς τίσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δ' ἔπειτα χολώσατο κηρόθι μᾶλλον.
Ἧκε δ' ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο.
Κὰδ δ' ἔβαλε προπάροιθε νεὸς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης.
Τὴν δ' αἶψ' ἤπειρόνδε παλιρρόθιον φέρε κῦμα
Πλημμυρὶς ἐκ πόντοιο, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ χείρεσσι λαβὼν περιμήκεα κοντὸν
Ὦσα παρὲξ, ἑτάροισι δ' ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπης, ἵν' ὑπ' ἐκ κακότητα φύγοιμεν,
Κρατὶ κατανεύων. οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα,
Ὃς καὶ νῦν πόντονδε βαλὼν βέλος, ἤγαγε νῆα
Αὖτις ἐς ἤπειρον, καὶ δὴ φάμεν αὐτόθ' ὀλέσθαι.
Εἰ δὲ φθεγξαμένου τευ ἢ αὐδήσαντος ἄκουσε,
Σύν κεν ἄραξ' ἡμέων κεφαλὰς καὶ νήϊα δοῦρα,
Μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών· τόσσον γὰρ ἵησιν.
Ὣς φάσαν. ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμὸν,
Ἀλλά μιν ἄψορρον προσέφην κεκοτηότι θυμῷ,
Κύκλωψ, αἴ κέν τίς σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀεικελίην ἀλαωτὺν,
Φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,

Υἱὸν Λαέρτου, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει.
Ἔσκέ τις ἐνθάδε μάντις ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Τήλεμος Εὐρυμίδης, ὃς μαντοσύνῃ ἐκέκαστο,
Καὶ μαντευόμενος κατεγήρα Κυκλώπεσσιν·
Ὅς μοι ἔφη τάδε πάντα τελευτήσεσθαι ὀπίσσω,
Χειρῶν ἐξ Ὀδυσῆος ἁμαρτήσεσθαι ὀπωπῆς.
Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν·
γρ. ἄκικυς Νῦν δέ μ', ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ * ἄκικυς,
γρ. ἀλάωσας ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο Ὀφθαλμοῦ * ἀλάωσεν, ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω,
Πομπήν τ' ὀτρύνω δόμεναι κλυτὸν Ἐννοσίγαιον.
Τοῦ γὰρ ἐγὼ παῖς εἰμί, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεται εἶναι·
Αὐτὸς δ' αἴκ' ἐθέλησιν ἰήσεται, οὐδέ τις ἄλλος
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς τε καὶ αἰῶνός σε δυναίμην
Εὖνιν ποιήσας πέμψαι δόμον Ἄϊδος εἴσω.
Ὡς οὐκ ὀφθαλμόν γ' ἰήσεται οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ὣς ἐφάμην, ὁ δ' ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι
Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Κλῦθι Ποσείδαον γαιήοχε κυανοχαῖτα.
Εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶναι,
Δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἱκέσθαι
Υἱὸν Λαέρτου, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὕροι δ' ἐν πήματα οἴκῳ.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε Κυανοχαίτης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἐξαῦτις πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας,
Ἧκ' ἐπιδινήσας· ἐπέρεισε δὲ ἶν' ἀπέλεθρον.
Κὰδ δ' ἔβαλεν μετόπισθε νεὸς κυανοπρώροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι·
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης,
Τὴν δὲ πρόσω φέρε κῦμα, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφικόμεθ' ἔνθά περ ἄλλαι
Νῆες ἐΰσσελμοι μένον ἀθρόαι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵατ' ὀδυρόμενοι, ἡμέας ποτιδέγμενοι αἰεί,
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισι,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Μῆλα δὲ Κύκλωπος γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἀρνειὸν δ' ἐμοὶ οἴῳ ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Μήλων δαιομένων δόσαν ἔξοχα. τὸν δ' ἐπὶ θινὶ
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδῃ ὃς πᾶσιν ἀνάσσει,
Ῥέξας, μηρί' ἔκηον. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο ἱρῶν,
γρ. ὅγε Ἀλλ' * ἄρα μερμήριζεν ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι
Νῆες ἐΰσσελμοι καὶ ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Καὶ τότ' ἐκοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισιν ἐποτρύνων ἐκέλευσα
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.

Filium Laërti in Ithaca domum habentem.
Sic dicebam, ille mihi eiulans respondebat sermone,
Papè, quàm scilicet mihi prisca uaticinia accidunt.
Erat quidam hic uates uir bonus magnusq́,
Telemus Eurymides qui uaticinijs superabat:
Et uaticinans consenuit inter Cyclopas,
Qui mihi dicebat hæc omnia perfectum iri in posterũ,
Manibus ex Vlyssis priuatum iri uisu.
Sed semp quẽdã uirũ ingentẽ & pulchrũ existimabã
Huc uenturum esse magna præditum uirtute.
Nunc autem me paruus & nihili & imbellis,
Oculo priuauit postquam domuit me uino.
Sed age huc ueni, Vlysses, ut tibi hospitalia præbeam,
Deductionemq́ solicitem dare inclytum Neptunum.
Huius ego filius sum, pater autem meus gloriatur esse,
Ipse.n. siquidẽ uoluerit sanabit, neq; quisquam alius,
Neq; deorum immortalium, uel mortalium hominũ.
Sic ait, porrò ego ipsum excipiens alloquebar,
Vtinam uerò anima & uita te potuissem
Spoliatum mittere intra Plutonis domum.
Haud sanè oculum utiq; sanabis neq; Neptunus.
Sic dicebam, ille continuò Neptuno regi
Supplicabat, manus extendens in cœlum stelliferum,
Audi Neptune terram continens nigra cæsarie,
Si utiq; tuus sum, pater autem meus gloriaris esse,
Da ut non Vlysses urbium euersor in patriam ueniat,
Filius Laërtis in Ithaca domum habens.
At si illi fatale est amicosq́ uidere & peruenire
Domũ ad bene ædificatam, & suam in patriam terrã,
Serò malè ueniat, postquam perdiderit omnes socios
Naue in aliena, inueniat autem detrimentum domi.
Sic ait precans, hunc autem audiuit Neptunus.
Cæterùm ille rursus multò maiore lapide sublato,
Misit circumrotatum, intendit autem magnam uim.
Deiecit autem post nauem nigro rostro:
Paululũ defuit.n. ut gubernaculũ summũ attingeret,
Exundauit autem mare proruente a saxo. *(adire*
Hanc.n. ulterius ferebat fluctus, appropinquat v. terrã
Sed quando certè ad insulam peruenimus, ubi aliæ
Naues benè tabulatæ stabant densæ, in ipsis autem socij
Sedebant lugentes, nos expectantes semper:
Nauẽ quidẽ illuc ubi uenissemus subduxim⁹ in arenas,
Ipsi autem exiuimus ad littus maris.
Pecora autem Cyclopis caua ex naui deducta
Diuisimus, ut nullus mihi priuatus abiret sua portiõe.
Arietem autem mihi soli fortes socij
Diuisis ouibus dederunt præ alijs, eum enim in littore
Ioui atras nubes cogenti Saturnio, qui omnib. imperat,
Sacrificio facto fœmora incẽdi: ille.v. nõ curabat sacra.
Sed certè deliberabat quo pacto perderentur omnes
Naues benè tabulata, & mihi dilecti socij.
Sic nunc quidem tota die donec sol occidit
Sedebamus, epulantes carnes immensas & dulce uinũ:
Quando autem sol occidit, & tenebræ superuenerunt,
Et tum dormiuimus in littore maris.
Quãdo.n. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Tum ego socios illos excitans imperaui,
Et ipsos conscendere & rudentes soluere.

Illi

Illi uerò statim ingredi, & per transtra sedere.	Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῗσι καθῖζον.
Ordine aũt sedentes canum mare uerberabant remis.	Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Hinc uerò ulterius nauigauimus tristati corde	Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Læti ex morte euitata pòst quã charos amisimus socios.	Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.

COMMENTARIVS.

ἄρνειος οἶς) Hic duo uidentur in obseruationem cadere. primùm generaliter studium, quod ad suæ & sociorum uitæ conseruationem Vlysses adhibet: deinde specialiter, quod socijs & sibi, præstat. Alio enim modo sibi, alio socijs prouidet. Hos sub ouibus recondit, se uerò sub ariete qui totius gregis erat præstantissimus, adeò ut maiorem sui quàm sociorum curam habuerit: ita quilibet sibi potius quàm alijs consulit, ut si cui duarum arcium detur optio, is sibi munitiorem eliget. Tamen hoc quoque non est prætermittendum, quòd cum solus posset Vlysses effugere socijs relictis: tamen æquum non existimauit id a se fieri, quod apertè apud Euripidem testatur his uerbis: —ἐγὼ γὰρ ἄνδρας ἀπολιπὼν φίλους

τοὺς ἔνδον ὄντας, ὁ μόνος σωθήσομαι·
Καί τοι φύγοιμ' ἄν, κἀκβέβηκ' ἄντρου μυχῶν·

ἀλλ' οὐ δίκαιον, ἀπολιπόντ' ἐμοὺς φίλους
ξὺν οἷσπερ ἦλθον δεῦρο, σωθῆναι μόνον.

κριὲ πέπον) Tactu hunc postremum exeuntem è grege suo Polyphemus cùm obseruaret, idque præter morem & consuetudinem præcedentium temporum, quibus solebat gregem antecedere siue exeundo in pascua, siue in stabula redeundo: miratus hanc nouitatem eum alloquitur, quasi nimirum intellectu præditum (quem animalibus ueteres tribuisse aliàs in Iliade copiosè enucleauimus) causamque huius tardiorauiæ rogat. Suspicatur ergo, quia uocem ab eo non poterat extorquere (ideò ut uocalis esset, paulò pòst exoptat) affici eum dolore, quod pastorem suum & dominum excæcatum uideret: tum exponit ei, à quo id effectũ sit, excidiumque illi minitatur, si ab ariete posset indicari. Hac de re sic ille apud Tullium 5. Tuscul. Itaque augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt Poetæ, nunquam inducunt deplorantem cæcitatem suam: at uerò Polyphemum Homerus, cùm immanem ferumque finxisset, cum ariete etiam colloquentem facit, eiusque laudare fortunas: quòd qua uellet ingredi posset, & quæ uellet attingere. Rectè hic quidem. nihilo enim erat ipse Cyclops, quàm aries ille prudentior, &c. Vbi ego lubenter contenderim, esse hic Ciceronis lapsum, quia talia non dicuntur à Polyphemo arieti, ut licet ex ipso textu Homeri colligere. Cæterùm apud Euripidem Polyphemus chorum Silenorum interrogat, ubinam ille Vlis sit, à quibus etiam indicatur: sed ubi longius iam ab illo recessisset.

Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες) Prudenter Vlysses tum demum Cyclopem alloquitur, cùm aliquo iam interuallo distaret: periculum enim erat, ne si propior illi fuisset, illæsus non discederet, cùm uix quidem adeò remotus cauere sibi ab illo potuerit, ut paulò pòst refertur. Exprobrat autem illi Vlysses, quòd crudelitas quam in socios suos exercuit, meritam pœnam à Deo reliquisque Dijs consequuta sit: non tam ob præsens istud factũ, sed etiam ob præcedentem inhumanitatem, qua iam à longo tempore in hospites suos utebatur. Vnde colligitur ueritas illius sententiæ Theognidis,

οὐδείς πω ξεῖνον, ὦ ἄνθρωπ', ἐξαπατήσας
οὐδ' ἱκέτην θνητῶν ἀθανάτους ἔλαθεν. id est:

Hospites decipiens peregrinos, siue rogantum
Supplicum uocem, nemo Deos latuit. ut uertit Natalis.

ἀλλ' ὅ γε πάθη) Sic elatus secunda fortuna animus submitti rationi uix potest. Periculum enim præcedens prudentiorem Vlyssem efficere debuerat, ne Cyclopem ita uerbis asperis amplius prouocaret: quod etiã socij monebant. Sed Vlysses non paruit, adeò etiam aliquid generositatis in uerbis aduersus hostem contumeliosis inesse existimatur: ideò toties in Iliade uidimus solitos uictores de uictis arroganter gloriari cum eorum contemptu & sui iactantia. Itaque Vlysses dicit, ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν. Exponit autem Cyclopi uerum suum nomen, duabus de causis. primùm, ut hoc pacto se plenius ulcisceretur, quòd ipsi hosti maior erat futurus dolor, si eum cognusceret, à quo hoc damnum sibi erat illatum. Moris est enim, ut accepta iniuria mansuescamus eò citius, cùm nobis author illius est ignotus. Vide Arist. 2. Rhet. ad Theod. cap. 3. de Mansuetudine, ubi hunc ipsum locum adducit. Altera causa est, ut hanc quoq; gloriam sibi in ignota regione compararet. Adderem tertiam, si ex consilio ipsius Vlyssis proficisceretur. Addam tamen, quia ex Poetæ instituto: ut nimirum intelligeret Polyphemus ueritatem illius uaticinij, de quo mox dicemus.

ὢ πόποι ἦ μάλα δή) Sic apud Euripidem, cùm Vlysses suum uerum nomen exposuisset, illicò exclamat;

αἰαῖ, παλαιὸς χρησμὸς ἐκτελεῖται
τυφλὴν γὰρ ὄψιν ἐκ σέθεν σχήσειν μ' ἔφη
Τροίας ἀφορμηθέντος. id est:

Vah uetustus oraculum perfectum est.
Cæcum enim uisum ex te habiturum me dixit
Troia profecto.

Apud Homerum autem describitur ipsius uaticinij author. Apud Ouid. 13. Metam. idem uaticinium sic refert:

Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit, lumenq; quod unum

Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses.
Risit, &, ô Vatum stolidissime falleris (inquit)
Altera iam rapuit. sup. Galatea quam amabat Polyphemus.

ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα) Hoc semper decepit Polyphemum, quòd hanc sibi cæcitatem à forti quodam uiro accidere existimabat. Eum itaque ingentem etiam corpore imaginabatur, quasi fieri non posset ut ille tantus ab alio quàm ab eo qui aut eo esset ingentior, aut saltem par uastitate, opprimi posset. Itaque hoc eum maxime angit, quòd à nullius precij uiro hoc ipsi inflictum sit. Talem autem dicit Vlyssem propter illius corporis sui respectu gracilitatem, ac proculdubio cæcitatem illam æquiore erat animo toleraturus, si à uiro quodam ingẽtis magnitudinis hoc ipsi fuisset illatũ: nunc uerò quòd dolo tam miserè sit uictus, hoc eu pessimè habet.

ἀλλ' ἄγε δεῦρ' Ὀδυσεῦ) Dolosè sine omni dubio Vlyssem ad se pellicit, ut propiorem meliùs & commodiùs ulciscatur. Sed nouit Vlysses huiusmodi escas non attingere, ut qui intelligat tam manifesto hosti temerè non esse confidendum.

αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς) Qui superiora nostra legerit de Vlyssis uindicta per simplicem cæcitatem, & hæc attenderit, habet quod nobis opponat: quia ibi dicebamus grauiorem esse hanc ultionem, quàm si penitus neci Cyclopem tradidisset: nunc uerò Vlysses optat, ut eum etiam interficere potuisset. Respondeo, hæc ab Vlysse dici quasi animum Polyphemi inde magis exulceraret: nam ij nobis grauiores fiunt inimici, quos intelligimus de eripienda nobis uita cogitasse: cuius desiderio & amore cum omnes teneantur, sic etiam mortẽ exhorrescunt. Nam cur non potuerit Polyphemũ Vlysses interficere? Sanè perinde id facilè fuisse existimo, atq; oculum effodere. Porrò ad exacerbandũ magis hostẽ hæc uidetur pronũciasse. Quod si quis hęc minus probauerit, meliora, si placet, afferat.

κλῦθι Ποσείδαον) Hinc uidetur colligi, mutatum ex nouo casu ad pietatem Polyphemum, cùm Deum ultorem aduocat: quem non in mari, cum tamen maris Deus Neptunus credatur, & proinde ibi quærendus uideretur, sed in cœlo quærit. nam εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα: quasi solus ille cœli rector uerus sit Neptunus existimandus, ut solus rerum omnium & conditor & moderator. Hoc porrò à lectoribus attentè considerari iubeo. Petit autem à Neptuno alterum ex his duobus, uel ut pereat in mari, antequam in patriam perueniat: uel si fatis impeditur, ne id faciat, ut saltem multis laboribus & erroribus agitetur cum suorũ omnium tum sociorum tum nautium iactura. Et hanc partem uoti concessisse Polyphemo Neptunum intelligendum est, cum simpliciter posteà dicitur eum exaudisse. Apud Euripidem illud etiam in oraculo & uaticinio illo de se contineri dicit Polyphemus:

—ἀλλ' εἴ οἵ τις ... ἄψιμος ἀφίξεσθαι αὐτὸν ... Πολὺν θαλάσσῃ χρόνον ἐναιωρούμενον.

ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο) Notandum est, Vlyssem hæc postea ex ipso exitu agnouisse. cùm autem propriè Neptunus omnia hæc illi damna inflixerit, ut ipse etiam Iupiter suprà lib. 1. dicebat: tamẽ hoc altiùs Vlysses repetit, nimirum ab Ioue, ὃς πάντα ἐφορᾷ, quod etiam aliàs præstitit, ubi nos quoque nonnihil diximus.

Finis libri noni.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Κ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

ΑΠΕΡΙ τὸν Αἴολον ἀπαγγέλλει τὸν τῶν ἀνέμων φύλακα, ὡς δώσει Ὀδυσσεῖ οὔριον Ζέφυρον, τοὺς ἄλλους ἀνέμους ἐγκατείρξας ἐν ἀσκῷ· ὃν οἱ ἑταῖροι λύσαντες κοιμωμένου Ὀδυσσέως, ἅτε ἐν αὐτῷ χρυσὸν εἶναι νομίζοντες, ὑποστρέφουσι πρὸς Αἴολον. ἀποπεμπόμενος δὲ ὑπὸ Αἰόλου ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐκεῖθεν ἀποπλέων, εἰς Λαιστρυγόνας ἀφικνεῖται· παρ᾽ οἷς ἕνδεκα τῶν νεῶν ἀπολέσας, μιᾷ εἰς Αἰαίαν τὴν νῆσον παραγίνεται. καὶ σὺν Εὐρυλόχῳ τοὺς ἡμίσεις τῶν ἑταίρων κλήρῳ λαχόντας ἐκπέμπει, πευσομένους τίνες οἱ κατοικοῦντες. μεταμορφωθέντων δὲ ἐκείνων εἰς σύας ὑπὸ τῆς Κίρκης, πλὴν Εὐρυλόχου, αὐτὸς ἐπὶ ζήτησιν ἐλθὼν, λαβὼν παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ φάρμακον τὸ μῶλυ, οὐδὲν βλάπτεται. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑταίρων τὴν ἀρχαίαν φύσιν λαβόντων, ἐνιαυτὸν παραμείνας παρὰ τῇ Κίρκῃ, εἰς ᾅδου κατέρχεται.

Ἄλλη.

Κάππα δ᾽ ἔχ᾽ Αἰόλου, Λαιστρυγόνων, καὶ Κίρκης ἔργα.

ΑΙΟΛΙΗΝ δ᾽ ἐς νῆσον ἀφικόμεθ᾽· ἔνθα δ᾽ ἔναιεν
Αἴολος Ἱπποτάδης, φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ. πᾶσαν δέ τέ μιν πέρι τεῖχος
Χάλκεον, ἄῤῥηκτον· λισσὴ δ᾽ ἀναδέδρομε πέτρη.
Τοῦ καὶ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροις γεγάασιν·
Ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ᾽ υἱέες ἡβώοντες.
Ἔνθ᾽ ὅγε θυγατέρας πόρεν υἱάσιν εἶναι ἀκοίτας.
Οἱ δ᾽ αἰεὶ παρὰ πατρὶ φίλῳ καὶ μητέρι κεδνῇ
Δαίνυνται· παρὰ δέ σφιν ὀνείατα μυρία κεῖται.
Κνισῆεν δέ τε δῶμα περιστεναχίζεται αὐλῇ
Ἤματα, νύκτας δ᾽ αὖτε παρ᾽ αἰδοίοις ἀλόχοισιν
γρ. τρητοῖσι λεχέεσσι. Εὕδουσ᾽ ἔν τε τάπησι καὶ ἐν † τρητοῖς λεχέεσσι·
Καὶ μὲν τῶν ἱκόμεσθα πόλιν καὶ δώματα καλά.
Μῆνα δὲ πάντα φίλει με, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα,
Ἴλιον, Ἀργείων τε νέας, καὶ νόστον Ἀχαιῶν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ καὶ ἐγὼν ὁδὸν ᾔτεον, ἠδ᾽ ἐκέλευον
Πεμπέμεν, οὐδέ τι κεῖνος ἀνήνατο, τεῦχε δὲ πομπήν.
Δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο·
Ἔνθα δὲ βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα.
Κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων,
Ἠμὲν παυέμεναι, ἠδ᾽ ὀρνύμεν ὅν κ᾽ ἐθέλησι.
Νηὶ δ᾽ ἐνὶ γλαφυρῇ κατέδει μέρμιθι φαεινῇ
Ἀργυρέῃ, ἵνα μή τι παραπνεύσῃ ὀλίγον περ.
γρ. προέηκεν Αὐτὰρ ἐμοὶ πνοιὴν Ζεφύρου * προέηκεν ἀῆναι,
Ὄφρα φέροι νῆάς τε καὶ αὐτούς. οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔμελλεν
Ἐκτελέειν· αὐτῶν γὰρ ἀπωλόμεθ᾽ ἀφραδίῃσιν.
Ἐννῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Τῇ δεκάτῃ δ᾽ ἤδη ἀνεφαίνετο πατρὶς ἄρουρα·
Καὶ δὴ πυρπολέοντας ἐλεύσσομεν ἐγγὺς ἐόντας.
γρ. ὑπήλυθε Ἔνθ᾽ ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος † ἐπήλυθε κεκμηῶτα.
Αἰεὶ γὰρ πόδα νηὸς ἐνώμων, οὐδέ τῳ ἄλλῳ
Δῶχ᾽ ἑτάρων, ἵνα θᾶσσον ἱκοίμεθα πατρίδα γαῖαν.
Οἱ δ᾽ ἕταροι ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Καί μ᾽ ἔφασαν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον οἴκαδ᾽ ἄγεσθαι,
Δῶρα παρ᾽ Αἰόλου μεγαλήτορος Ἱπποτάδαο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὢ πόποι, ὡς ὅδε πᾶσι φίλος καὶ τίμιός ἐστιν.

ARGVMENTVM DECIMI LIBRI *Odysseæ.*

Aquæ apud Aeolum acciderant narrat, uentorum *scilicet* custodem, ut dederit Vlyssi secundum uentum Zephyrum, alijs uentis inclusis in utre: quem socij ubi soluissent dormiente Vlysse, uidelicet in ipso aurum esse rati, redeunt ad Aeolum. Non autem recipiēte Aeolo Vlyssem, illinc nauigans, ad Læstrygonas peruenit, apud quos undecim nauibus amissis in insulam Aeæam proficiscitur. Et cum Eurylocho dimidium sociorum sorte electum emisit, interrogaturos quinam essent incolæ. Transformatis autem illis in sues a Circe præter Eurylochum, ipse ad inquisitionem egressus, accepto à Mercurio *uenarum* pharmaco moly non læsus est. Sed & iam socij pristinam formam cùm recepissent, & annum desedisset apud Circen, ad inferos descendit.

Aliud.

K. habet Aeoli, Læstrygonum, & Circes gesta.



IN Aeoliam insulam peruenimus, ubi habitabat
Aeolus Hippotades charus immortalibus dijs,
Natanti in insula: totam uerò ipsam circumdat murus
Ferreus, infragilis, læuis uerò circum currit petra.
Huius duodecim liberi in regia nati sunt:
Sex quidem filiæ, sex quidem filij pubescentes
Tum ille filias coniunxit filijs, ut essent uxores.
Hi semper iuxta patrē charū & matrem uenerandam
Conuiuantur: iuxta eas aūt cibaria uaria apponūtur:
Nidorosa autem domus circum personat in aula
Die, nocte uerò rursus apud pudicas uxores
Dormiunt, intraq; tapetas & in tessellatis lectis.
Equidē ad horū peruenimus urbē & domos eximias,
Mēsem. v. in totū amicè excipiebat me, et interrogabat
Iliū Argiuorūq; naues, & reditū Græcorū. (singula,
Cæterùm ego huic omnia ut decebat enarraui.
Sed quando certè ego iter postulabam atq; admonebā
Dimittere, nihil qcq̄ ille abnuit, parauit.a. deductionē:
Dedit autem mihi excoriatum utrem bouis nouennis,
In quo procellosorum uentorum ligauit flatus.
Illum enim promum uentorum fecit Saturnius,
Aut quidem mulcere aut tollere quemcunq; uelit.
Naue in caua alligaui funiculo splendido,
Argenteo, ut nō quicq̄ præterflaret ne paululū quidem,
Cæterùm mihi flatum Zephyri immisit ut flaret,
Vt ferret nauesq; & nos, non autem iam erat
Perfecturus, ipsorum enim perijmus insipientia.
Per nouem dies continuò nauigamus noctesq; & dies,
Decima uerò iam apparebat patria tellus.
Et iam qui faces præferrent uidimus propè existentes.
Ibi me dulcis somnus occupauit defessum,
Semper.n. pedem nauis mouebam, neq; cuiquam alij
Dedi sociorū, ut celeriter perueniremus in patriā terrā.
Socij autem uerbis ad se inuicem loquebantur,
Et me suspicati sunt aurumq; & argentum reducere
Dona ab Aeolo magnanimo Hippotada:
Sic aliquis dicebat conspicatus in proximum alium,
O dij, quàm hic omnibus gratus est & magni precij

Homi-

Hominibus, ad quorŭcunq; urbem & terram ueniat.
Multa quidem ex Troia ducit preciosa pulchra
Ex præda, nos rursus eadem profectione confecta,
In patriam redimus uacuas manus habentes.
Et nunc ipse hæc præbuit rẽ gratã faciens ob amicitiam
Aeolus, sed agè celeriter uideamus quæ nam illa sint,
Quantum auriq; & argenti utri insit.
Sic dicebant, consilium autem malũ uicit sociorum.
Utrem quidem soluerunt, uenti aũt omnes eruperunt.
Hos statim furens ferebat in pontum procella,
Flentes terra à patria: cæterum ego
Experrectus, in animo eximia deliberabam,
Siue lapsus ex naui perirem in ponto,
An tacitus sustinerem & adhuc uiuis interessem:
Sed sustinui & mansi: absconditus autem in naui
Iacebam, illi uerò ferebantur malo uenti turbine
Rursus ad Aeoliam insulam, lugebant autem socij.
Ibi in littus conscendimus, & hausimus aquam.
Statim prandium ceperunt celeres apud naues socij.
Cæterùm postquam cibumq; gustauimus atq; potum,
Tum uerò ego præconem comitem eligens & socium,
Iui ad Aeoli inclytas ædes: hunc uerò inueni
Conuiuantem iuxta suam uxorem & suos liberos.
Ut uenimus autem in domum ad fores in limine
Sedebamus, illi.v. in aĩo obstupescebãt interrogabantq;
Quomodo uenisti Ulysses? qs tibi malus ingruit dæmõ?
An quidem te accuratè dimisimus, ut peruenires
In patriam terram & ædes, & sicubi gratum esset.
Sic dicebãt, cæterùm ego alloquebar tristatus corde,
Læserunt me socij mali, ad illosq; somnus
Infelix, sed medemini amici: potestas enim penes uos.
Sic loquutus sum blandis demulcens uerbis.
Illi uerò muti facti sunt, pater. a. excipiebat sermone,
Valeas ocyus ex insula, pessime uiuentium,
Neq; enim mihi fas est excipere neq; dimittere
Virum illum qui dijs inuisus est beatis.
Abeas, quoniam certè dijs inuisus huc uenisti.

Α'νθρώπους ὁπόσων τε πόλιν καὶ γαῖαν ἵκηται.
Πολλὰ μὲν ἐκ Τροίης ἄγεται κειμήλια καλὰ
Ληΐδος· ἡμεῖς δ' αὖτε ὁμὴν ὁδὸν ἐκτελέσαντες,
Οἴκαδε νισόμεθα κενεὰς σὺν χεῖρας ἔχοντες.
Καὶ νῦν οἱ τάγ' ἔδωκε χαριζόμενος φιλότητι
Αἴολος. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον ἰδώμεθα ὅ, τι τάδ' ἐστὶν,
Ὅσσος τις χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἀσκῷ ἔνεστι.
Ὣς ἔφασαν· βουλὴ δὲ κακὴ νίκησεν ἑταίρων.
Α'σκὸν μὲν λῦσαν, ἄνεμοι δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν.
Τοὺς δ' αἶψ' ἁρπάξασα φέρεν πόντονδε θύελλα
Κλαίοντας, γαίης ἄπο πατρίδος. αὐτὰρ ἔγωγε
Ε'γρόμενος, κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμήριξα
Η'ὲ πεσὼν ἐκ νηὸς ἀποφθίμην ἐνὶ πόντῳ,
Η' ἀκέων τλαίην, καὶ ἔτι ζωοῖσι μετείην.
Α'λλ' ἔτλην καὶ ἔμεινα καλυψάμενος δ' ἐνὶ νηῒ
Κείμην· αἱ δ' ἐφέροντο κακῇ ἀνέμοιο θυέλλῃ
Αὖτις ἐπ' Αἰολίην νῆσον· στενάχοντο δ' ἑταῖροι.
Ε'νθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν, καὶ ἀφυσσάμεθ' ὕδωρ.
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τε πασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼ κήρυκά τ' ὀπασσάμενος καὶ ἑταῖρον,
Βῆν εἰς Αἰόλου κλυτὰ δώματα· τὸν δ' ἐκίχανον
Δαινύμενον παρὰ ᾗ τ' ἀλόχῳ καὶ οἷσι τέκεσσιν.
Ε'λθόντες δ' ἐς δῶμα, παρὰ σταθμοῖσιν ἐπ' οὐδοῦ
Ε'ζόμεθ'· οἱ δ' ἀνὰ θυμὸν ἐθάμβεον, ἔκ τ' ἐρέοντο.
Πῶς ἦλθες Ο'δυσεῦ; τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων;
Η' μέν σ' ἐνδυκέως ἀπεπέμπομεν, ὄφρ' ἀφίκοιο
Πατρίδα σὴν, καὶ δῶμα, καὶ εἴπου τοι φίλον ἐστίν.
Ὣς φάσαν. αὐτὰρ ἐγὼ μετεφώνεον ἀχνύμενος κῆρ,
Α'ασάν μ' ἕταροί τε κακοὶ, πρὸς τοῖσί τε ὕπνος
Σχέτλιος. ἀλλ' ἀκέσασθε φίλοι· δύναμις γὰρ ἐν ὑμῖν.
Ὣς ἐφάμην, μαλακοῖσι καθαπτόμενος ἐπέεσσιν.
Οἱ δ' ἄνεῳ ἐγένοντο. πατὴρ δ' ἠμείβετο μύθῳ,
Ε'ρρ' ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζωόντων·
Οὐ γάρ μοι θέμις ἐστὶ κομιζέμεν οὐδ' ἀποπέμπειν
Α'νδρα τὸν ὅς κε θεοῖσιν ἀπέχθηται μακάρεσσιν.
Ε'ρρε, ἐπεὶ ἄρα θεοῖσιν ἀπεχθόμενος τόδ' ἱκάνεις.

COMMENTARIVS.

Αἰολίην δ' ἐς νῆσον) Hæc insula Aeolia dicitur ab illius rege Aeolo, quæ solùm ab Homero memoratur, cùm tamen constet septem esse insulas, quæ Aeoliæ appellantur: uel etiam nouem, ut quidam uoluerunt. Non desunt tamen, ut refert Didymus, qui aliã quandam remotam insulam hîc ab Homero intelligi arbitrentur. Alij uerò contrà, qui contendunt Ulyssem circa Siciliam & Italiam nauigasse. Itaque Lotophagos uolunt eos esse, qui Acragantini appellantur, uel qui Camarinæi. Per Cyclopas uerò Leontinos intelligunt. Aeoli uerò insulas septem, Strongylem, Didymem, Hieram, Hicesiam, Liparam, Erycodem, & Phœnicodem. Alij uerò has insulas in Tyrrhenico mari sitas esse dicunt. Præstat tamen id nos intelligere, quod magis patet. Constat enim, has insulas esse in mari Siculo, ut testatur Diodorus & ipse Siculus lib. 5. ubi etiam, cum de Aeolo scribit, refert ad hunc fabulas tradere Ulyssem errantem diuertisse. cùm tamen unius solum meminerit Poeta. Si liceat nobis diuinare, Strongylem intelligemus, quæ Aeoli domus appellatur tum à Strabone tum à Solino. Strab. lib. 6. ἡ δὲ Στρογγύλη καλεῖται μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ διάπυρος, βίᾳ μὲν φλογὸς λειπομένη, τῷ δὲ φέγγει πλεονεκτοῦσα, ἐνταῦθα δὲ τὸν Αἴολον οἰκῆσαί φασιν. id est: Strongyle à rotunditate figuræ sic dicta, ignita ipsa quoque uiolentia flammarum minor, fulgore excellens. Hîc habitasse Aeolum aiunt. Solinus cap. 11. uersus finem: Strongyle tertia, Aeoli domus uergit ad solis exortum minimè angulosa, quæ flammis liquidioribus differt à cæteris.

πλωτῇ ἐνὶ νήσῳ) Dionysius in sua περιηγήσει septem illas insulas communi nomine πλωτὰς appellari dicit, quasi circum undique nauigabiles, ἑπτὰ δέ οἱ ταύτης νῆσοι ἐπώνυμοι ἀνδράσι πλωταί, οὕνεκα μέσσον ἔχουσι περίπλοον ἀμφιέλικτον.
Et paulò antè uocauit eas eodem sensu περιδρόμους τὴν δὲ μετ', Αἰολίαι περίδρομοι εἰν ἁλὶ νῆσοι. quod enarrans ibidem Eustathius, ἐπώνυμοι, φησὶν, ἀνδράσι πλωταὶ, τουτέστι φερωνύμως καλούμεναι πλωταί. οὐχ' ὅτι μετακινοῦνται, ὡς ἡ Δῆλος ποτὲ μυθεύεται, ἀλλ' ὅτι ὡς περίδρομοι, μέσον, φησὶν, ἔχουσι περίπλοον ἀμφιέλικτον, τουτέστι περιπλέονται, καὶ εἰσὶ γνώριμοι, καὶ οὐκ ἀνώνυμοι. οὐδὲ ἄπλοοι, διὰ μοχθηρίαν τινά. τοῦτο δὲ ἀρετὴ νήσων. Eò redit eius interpretatio, πλωτὰς dici non quòd moueantur & fluctuent, ut de insula Delo fabulantur: sed quòd circumnauigantur, & sunt notæ, neq; innominatæ, neque innauigabiles, quòd aliquid incommodi in illis existat (διὰ μοχθηρίαν τινά, puta propter scopulos aut freta periculosa, ut Scylla & Charybdis fuisse memorantur.) Et hæc, inquit, est uirtus insularum: hoc est, hoc nomine maximè commendari possunt. Hic autem πλωτὴν νῆσον appellari uolunt quidam, quasi πλεομένην eodem sensu: οἷον τὴν ἐν πλεομένῳ τόπῳ κειμένην, quæ in nauigabili loco sita fuerit. Sed Aristarchus, Didymo referente, πλωτὴν φερομένην interpretabatur, quasi περιφερομένην, id est mobilem & inconstantem, ut quæ nunc ad dextras nunc ad sinistras partes uideatur. Quod refutat Didymus, defendit Eustathius. Vide in Lexico Homerico.

φίλος ἀθανάτοισι) Cur amicus Dijs Aeolus diceretur, explicat Diodorus Siculus lib. 5. nimirum διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐσεβείας, ob eximiam illius pietatem, qua puta cæteros antecellebat.

τοῦ καὶ δώδεκα) Diodorus Siculus eodem libro sex quidẽ Aeoli filios recenset, Astyochũ (uel Astychũ) Xuthũ, Androclẽ, Pheræmona (uel Pheramona) Iocastũ & Agathyrnũ (Latina uersio habet Agathyrsum) qui oẽs ob gloriã ac uirtutes paternas magno in honore

nore sunt habiti, adeò ut Siculi & Sicani (quorum illi orientem, hi occasum spectant) cùm inuicem dissiderent, tamen his sponte pa ruerint: intelligit autem Pheræmona & Androcleum, ut ex filo narrationis sequitur. At noster Vlysses eiusdem quoque Aeoli sex filias agnoscit, quæ fratribus ipsis à patre sint desponsatæ, nobili exemplo incestuosi matrimonij, quod illis seculis uidetur fuisse licitum, ut anteà in alijs personis monebamus lib. 6. in Alcinoi coniugio. Vnde ergo cepit Ouidius argumentum illius epistolæ Canacæ filiæ Aeoli ad Macareum fratrem? Credo damnasse & puniuisse factum filiæ patrem, quòd extra cõiugium illud perpetrasset.

[illegible]) Fuit enim hospitalitatis laude clarissimus Aeolus. de quo sic idem Diodorus: ὁ δ' Αἰολ[illegible] [illegible] Ὀδυσσέα [illegible] φιλόξενος. id est: Aeolus uerò is est, ad quem Vlyssem errantem uenisse fabulantur. Fuisse autem illum dicunt pium & iustum, insuper etiam erga hospites humanum. Et Dionysius eum φιλόξενον donat epitheto Αἰόλου [illegible] φιλοξείνου βασιλῆος. Hanc humanitatem nunc se expertum Vlysses refert.

[illegible]) Aeolus uentorum custos à ueteribus est creditus, proinde in illius esse potestate tempestates uel excitare uel pacare, uentos nimirum laxando uel coercendo. Iuno itaque Virgiliana sic eum affatur:

Aeole (namque tibi Diuûm pater atque hominum Rex *Et mulcere dedit fluctus & tollere uentos, &c.*

& paulò antè dixerat Poeta *—— hic uasto rex Aeolus antro*

Luctantes uentos, tempestatesque sonoras *Imperio premit, & uinclis ac carcere frænat.*

Apollonius, [illegible] Aeolum qui uentis æthere natis imperat. Dionys. in [illegible] iam à nobis laudata, [illegible] [illegible]:

Aeoli qui miranda inter homines sortitus est dona, Imperium uentorum, siue turbantium siue quiescentium. Nam, ut ait Natalis Mythol. 8. cap. 10. antequàm uentis Aeolus imperaret, dicta sunt multa accidisse uentorum certamina, quæ urbes frequentissimas ac regiones deuastarint: qualia fuerunt illa, quæ tantoperè mare infestarunt, ut Siciliam ab Italia seiunxerint: & cùm prius nullum esset mare mediterraneum, uis tempestatis in Oceano orta per quoddam spatium terram discidit, unde aqua per Calpen ingressa, mare quod est intra terram fecit, ob depressam regionem, Africamque ab Europa determinauit. ut in his ait Valerius Flac. 1. Argon.

Hic nimbi uentique domos & naufraga seruat
Tempestas, hinc in terras, latumque profundum
Est iter, hinc olim soliti miscere polumque
Infelixque fretum (neque enim tunc Aeolus illis
Rector erat) Libya cum rumperet aduena Calpen
Oceanus, cum flens Siculos Oenotria fines
Perderet, & mediis intrarent montibus undæ, &c.

Quod negari propter antiquitatem non posse ait Natalis: illud scilicet quod de irruptione Oceani dicitur. Ergo Aeolus uentis est præfectus, qui arbitrio suo illos regeret ac moderaretur. Id multi interpretati sunt allegoricè, inter quos est Polybius apud Strab. lib. 1. Is cùm errores Vlyssis apud Homerum explicaret, dicebat Aeolum, qui prædiceret quomodo per fretum nauigari posset, cùm ijs locis ob affluxum & refluxum maris cursus difficulter teneri, iterumque superari queat, uentorum promũ dictum fuisse ac regem: quemadmodum Danaus quod Argis ὑδρεῖα (id est aquatica instrumenta, ut uertit Xylander) demonstrasset: & Atreus, quod solis cursum cœli conuersioni renitentis, docuisset, uatesque & sacrorum inspectores Reges sunt creati, & olim sacerdotibus Aegyptiorum, Chaldæis, Magisque sapientia alios superantibus honores & imperia sunt delata. atque ita etiam unusquisque Deorum honorem reperit, eo quòd aliquid utile excogitasset. Hæc ille. Tzetzes scribit, Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam præcipuè exercuisse, quæ pertinet ad naturam uentorum, ut prodesset nauigantibus, &c. Vide Natalem ibidem. Diodorus lib. 5. iam anteà citato de Aeolo sic scribit: [illegible] id est: Præterea uelorũ usum nautas docuisse dicitur, repetendo τὸ φαινόμενον [illegible] & ignis obseruatione, qui uẽti in regione futuri essent, certa coniectura prædixisse. Vnde promum eum esse uentorum fabula indicauit. Hic ergo cùm talis esset, dicitur Vlyssi uentos utre inclusos omnes tradidisse præter Zephyrum, qui solus nauigationem illius fortunaret. Id quomodo sit intelligẽdum, quidam penitius secreta naturæ intuentibus docere uoluerunt. Aiunt enim, si quis utrem è pelle Delphino detracta fecerit, illamque penes se habeat, posse eum per quasdam cæremonias obtinere, ut spiret quicunque uentus ille uoluerit, atque solus ille spirabit: unde hæc finxisse Homerum de uentis ab Aeolo datis Vlyssi. Hoc referunt Natalis & Rhodiginus ex Tzetzis Scholijs in Lycophronem: quod inter [illegible] numeratur. Sed ego has allegorias, ut iam sæpe monui, tutò admitti non posse arbitror. Non quòd fructus aliquis ex fabulis excerpi non possit: sed quia eas quò uolueris detorquere, non liceat.

[illegible]) Huius funiculi splendor & precium socios ad utrem reserandum uidetur illexisse, sub spe thesauri in eo reconditi, ut posteà dicitur.

[illegible]) Mirum est quòd Vlyssi tam uicino iam suæ patriæ somnus obrepserit, ubi eum uigilantiorem esse oportebat. Sed uerisimile est eum iam nimium de securitate sibi spopondisse: & cùm huc usque tutò processisset, in tam exiguo interuallo itineris, quod sibi conficiendum restabat, fieri non posse ut aliquid impedimenti illi incideret. Exitus tamen docuit, quàm imprudenter hoc fecerit. Ita solent oculatissimi interdum cæcutire, & res, quæ maiorem uigilantiam postulant, somniculosiùs gerere. Proinde egregium hoc loco prudentiæ ex illius imprudentia præceptum colligi potest, nimirum in negotij alicuius confectione, ubi maximam illius partem exegeris diligenter & prouidentissimè, cauendum esse ne in ipsa catastrophe, quod dicitur, negligentia aut incuria pecces: Res est enim satis uulgata, ut qui sæpe iam se in portu nauigare arbitrantur, in ipso eodẽ portu impingãt. Ideò elegãter Nilus ille, [illegible], inquit, [illegible]: id est, Ne efferaris animo, ne forte naufragiũ tibi fiat in portu. Hoc Vlysses noster nunc expertus est non quòd reuera naufragium fecerit sed quòd, cùm iam ad portum accederet, ignauia sua eum penitus non attigit. Hoc enim ipsi magis est uertendum uitio, quàm ipsis socijs, quòd aliorum moderatoris negligentia ansam peccandi subditis exhibeat. Socij tamen culpa non carent, quin temeritatis & perfidiæ damnandi sunt, ut de curiositate, siquidem ita licet [illegible] interpretari, taceam. Denique finis docet, ex utraque parte turpiter peccatũ. Quid enim profuit Vlyssi per nouem dies & noctes integras sedulum in moderando nauis cursu extitisse, si tandem, ubi res ad salutis uadum accedebat, ab eo propria desidia repellitur? Scilicet nõ intellexit, [illegible]: ut est apud Lycophronẽ.

[illegible]) Hoc solùm illis restabat. nam alio modo præsenti tempestati succurri non poterat, ideò ad miserorum solatium confugiunt, quòd in lacrymis est positum. Vt enim in bello, sic neque in mari bis peccare licet.

[illegible]) Verisimile est, actam nauim rursus ad Aeoliam insulam impellentibus ita uentis, qui notas sedes & assueta domicilia repetebant: qua occasione arrepta Vlysses Aeolo fit rursus supplex: sed frustra, ut uidebimus.

ἐπ' οὐδῷ) Eustathius, quid hoc sit, docet his uerbis: [illegible] id est: Ad fores in limine sedere pauperum erat, & eorum quos se tales uideri pudebat: quod etiam nunc in Aeoli ædibus Vlysses facit, illuc rursus errore actus: quod item facit, cùm in Ithacam peruenit, sic Penelope in limine thalami sedit, cum insidias filio suo strui cognouit. Hoc ergo notandum est, & imminuta Vlyssis fortuna, ut qui tam humanũ hospitem liberè iam non accedat, quod eum facti sui pudeat, qui tam ignauiter beneficium Aeoli conseruarit, sibique de potestate excidere passus sit: qua re non leuiter offensum iri Aeolum intelligebat.

[illegible]) Duo sunt quæ hic obseruare licet. Primùm breuem orationem, quæ calamitosos & afflictos grauiter homines maximè decet. Deinde formam orationis, cuius duæ sunt partes: prima casum illius exponit, secunda auxilium nouum implorat. In exponendo aũt casu longiùs non immoratur, tum quòd eum singillatim recensere sine grauissimo animi dolore non potuerit, tum quod Aeolum & reliquos rem facilè intellecturos crediderit. Auxilium item paucis petit, quia lubenter beneficium conferenti longa non est opus oratione, qua ad humanitatem, ad quam ipse satis sponte propensus est, incitetur: est enim uti solemus erga eos, qui duriore sunt animo & minus faciles, & à quibus non rogari, sed extorqueri beneficium oportet. Deinde quem antea perhumanum Aeolum erat expertus, talem se nunc quoque experturum sperabat.

[illegible]) Diximus anteà, Aeolum clementiæ & hospitalitatis nomine plurimi apud antiquos æstimatum: nunc uerò dicas penè eum humanitatem omnem exuisse, adeò a nupero illo Aeolo mutatus est hic Aeolus, qui tam contumeliosè & proteruè Vlyssem excipiat. Sed uir prudens intelligit, ex illius casu, cum Dijs esse inuisum, & hanc calamitatem aliqua ex parte promeruisse, itaque nihil eorum uoluntati contrarium faciendum sibi esse statuit: quod accidisset, si rursus ei uentos utre inclusos tradidisset. Maluit

ergo

ergo mortali, quàm Numinibus displicere. Sed cur tam acerbè in eum inuehitur? Aegrè tulit nimirum, beneficium suum tam miserè ex Vlyssis ignauia perijsse, quod paulò antè monebamus.

Sic loquutus: dimisit ex ædibus grauiter suspirantē.
Hinc uerò ulterius nauigamus afflicti corde,
Fatigabatur.n. uirorū animus à molesta remigatione
Nostra stoliditate, quoniā nō amplius apparuit redit°.
Sex dierū quidē cōtinuò nauigauimus noctesq́; & dies
Septima uerò uenimus Lami ad excelsam urbem
Longè distātes portas habentes Lastryg. ubi pastorē pa-
Euocat impellens, alter uerò exiens audit. (stor
Ibi uerò insomnis uir pastor duplicem capit mercedē:
Vnū pascēdis bobus, alterū pascendis albis pecoribus.
Propè enim noctisq́; & diei sunt uia.
Ibi postq̄ ad portū inclytū uenimus, quē circū petra
Excelsa erat, contiguè utrinq́;
Littora prominentia contraria sibi inuicem
In ostia procurrunt, angustus autem introitus est.
Ibi illi intus omnes tenebant naues æquales,
Ipsa quidem intra portum concauum ligabantur
Propinquæ, nunquam enim attollitur fluctus in ipso,
Neq; magnus neq; paruus: cādida erat circū trāqllitas.
Cæterùm ego solus tenui extra nauem nigram,
Illic in extrema parte petra funes alligabam.
Stabam uerò specula excelsa conscensa.
Ibi.q. neq; boum neq; uirorum apparebant opera.
Fumum aut. m solum uidebamus à terra erumpētem.
Cæterùm tunc ego socios præmisi sciscitatum profectos,
Quinam uiri essent supra terram panem uescentes,
Viris duob. electis, tertiū præconē unà comitē tradens.
Illi iuerunt egressi in planam uiam qua currus utiq;
Ad urbem ab excelsis montibus deducunt syluam:
Puellæ uerò obuij facti sunt ante urbem aquam petēti
Filiæ forti Lastrygonis Antiphatæ.
Hæc quidem ad fontem descenderat limpidum
Artaciam, hinc enim aquam ad urbem ferebant.
Illi uerò astantes alloquebantur interrogabantq́;,
Quisnam eorum esset rex & quibus imperares.
Illa ualde statim patris ostendit excelsam domum.
Illi postquā ingressi inclytam domū, ipsam.v. mulierē
Inuenerunt, uelut montis uerticē, illā.n. perhorruerūt.
Illa uerò continuò è foro euocabat inclytum Antiphatē
Suū maritū, qui certè illis intendebat sæuā mortem,
Statim uno correpto sociorum, apparauit cœnam,
Duo uerò ruentes fuga ad naues peruenerunt.
Cæterū ille clamorē excitauit per urbē, illi audiētes
Ibant fortes Lastrygones aliunde alius,
Innumeri non hominibus similes, sed Gigantibus,
Illi à petris grauibus lapidibus
Iaciebāt: statim.n. malus strepitus p naues excitatus est
Virorum pereuntium nauiumq́; fractarum.
Tanquam pisces.v. transfigētes tristes epulas ferebāt.
Dum illi hos perdebant profundum portum intra.
Interea ego gladium acutum extraxi à fœmore,
Eo funes abscidi nauis nigræ proræ.
Statim autem meos socios excitatos iussi
Incumbere remis, ut calamitatem subterfugeremus.
Illi simul omnes incumbunt timentes mortem.

Ὣς εἰπὼν, ἀπέπεμπε δόμων βαρέα στενάχοντα.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ.
Τείρετο δ' ἀνδρῶν θυμὸς ὑπ' εἰρεσίης ἀλεγεινῆς
Ἡμετέρῃ ματίῃ· ἐπεὶ οὐκέτι φαίνετο πομπή.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ.
Ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον,
Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν
Ἠπύει εἰσελάων, ὁ δέ τ' ἐξελάων ὑπακούει.
Ἔνθα κ' ἄυπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθούς,
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων.
Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν, ὃν πέρι πέτρη
Ἠλίβατος τετύχηκε διαμπερὲς ἀμφοτέρωθεν·
Ἀκταὶ δὲ προβλῆτες ἐναντίαι ἀλλήλῃσιν
Ἐν στόματι * προὔχουσιν. ἀραιὴ δ' εἴσοδός ἐστιν, γρ. προὔχουσαι
Ἔνθ' οἵγ' εἴσω πάντες ἔχον νέας ἀμφιελίσσας.
Αἱ μὲν ἄρ' ἔντοσθεν λιμένος κοίλοιο δέδεντο
Πλησίαι. οὐ μὲν γάρ ποτ' ἀέξετο κῦμά γ' ἐν αὐτῷ,
Οὔτε μέγ', οὔτ' ὀλίγον· λευκὴ δ' ἦν ἀμφὶ γαλήνη,
Αὐτὰρ ἐγὼν οἶος σχέθον ἔξω νῆα μέλαιναν,
Αὐτοῦ ἐπ' ἐσχατιῇ, πέτρης ἐκ πείσματα δήσας.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών·
Ἔνθα μὲν οὔτε βοῶν οὔτ' ἀνδρῶν φαίνετο ἔργα,
Καπνὸν δ' οἶον ὁρῶμεν ἀπὸ χθονὸς ἀΐσσοντα.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες·
Ἄνδρε δύω κρίνας, τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας·
Οἱ δ' ἴσαν ἐκβάντες λείην ὁδὸν, ᾗπερ ἅμαξαι
Ἄστυ δ' ἀφ' ὑψηλῶν ὀρέων καταγίνεον ὕλην.
Κούρῃ δὲ ξύμβληντο πρὸ ἄστεος ὑδρευούσῃ,
Θυγατρὶ ἰφθίμῃ Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο.
Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην † κατεβήσετο καλλιρέεθρον γρ. καταβέσαιτο
Ἀρτακίην· ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προτὶ ἄστυ φέρεσκον.
Οἱ δὲ παριστάμενοι προσεφώνεον, ἔκ τ' ἐρέοντο
Ὅστις τῶν εἴη βασιλεὺς, καὶ οἷσιν ἀνάσσοι.
Ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Οἱ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον κλυτὰ δώματα, τὴν δὲ γυναῖκα
Εὗρον ὅσην τ' ὄρεος κορυφὴν, κατὰ δ' ἔστυγον αὐτήν.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξ ἀγορῆς ἐκάλει κλυτὸν Ἀντιφατῆα,
Ὃν πόσιν, ὃς δὴ τοῖσιν ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον·
Αὐτίχ' ἕνα μάρψας ἑτάρων, ὡπλίσσατο † δόρπον. γρ. δεῖπνον
Τὼ δὲ δύ' ἀΐξαντε φυγῇ ἐπὶ νῆας ἱκέσθην.
Αὐτὰρ ὁ τεῦχε βοὴν διὰ ἄστεος. οἱ δ' ἀΐοντες
Φοίτων ἴφθιμοι Λαιστρυγόνες ἄλλοθεν ἄλλος,
Μυρίοι, οὐκ ἄνδρεσσιν ἐοικότες, ἀλλὰ Γίγασιν·
Οἵ ῥ' ἀπὸ πετράων ἀνδραχθέσι χερμαδίοισι
Βάλλον. ἄφαρ δὲ κακὸς κόναβος κατὰ νῆας ὀρώρει
Ἀνδρῶν ὀλλυμένων, νηῶν θ' ἅμα ἀγνυμενάων.
Ἰχθῦς δ' ὣς * πείροντες, ἀτερπέα δαῖτα φέροντο. γρ. σπαίροντας
Ὄφρ' οἱ τοὺς ὄλεκον λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς,
Τόφρα δ' ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τῷ ἀπὸ πείσματ' ἔκοψα νεὸς κυανοπρῴροιο.
Αἶψα δ' ἐμοῖς ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπῃσ', ἵν' ὑπ' ἐκ κακότητα φύγοιμεν.
Οἱ δ' ἅμα πάντες ἀνέρριψαν, δείσαντες ὄλεθρον.

Ἀσπασίως δ' ἐς πόντον ἐπηρεφέας φύγε πέτρας
Νηῦς ἐμή· αὐτὰρ αἱ ἄλλαι ἀολλέες αὐτόθ' ὄλοντο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιε
γ. ἰδήεσσα Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς, † αὐδήεσσα,
Αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο.
Ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο,
Μητρός τ' ἐκ Πέρσης, τὴν Ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἀκτῆς νηὶ κατηγαγόμεσθα σιωπῇ
Ναύλοχον ἐς λιμένα· καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν.
Ἔνθα τότ' ἐκβάντες, δύο τ' ἤματα καὶ δύο νύκτας
Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἐμὸν ἔγχος ἑλὼν καὶ φάσγανον ὀξὺ,
Καρπαλίμως παρὰ νηὸς ἀνήιον ἐς περιωπὴν,
Εἴπως ἔργα ἴδοιμι βροτῶν, ἐνοπήν τε πυθοίμην.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθὼν,
Καί μοι ἐείσατο καπνὸς ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Κίρκης ἐν μεγάροισι, διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Μερμήριξα δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ἐλθεῖν ἠδὲ πυθέσθαι, ἐπεὶ ἴδον αἴθοπα καπνόν.
Ὧδε δέ μοι φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτ' ἐλθόντ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης,
Δεῖπνον ἑταίροισι δόμεναι, προέμεν τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε τίς με θεῶν ὀλοφύρατο μοῦνον ἐόντα,
Ὅς ῥά μοι ὑψίκερων ἔλαφον μέγαν εἰς ὁδὸν αὐτὴν
Ἧκεν. ὁ μὲν ποταμόνδε κατήιεν ἐκ νομοῦ ὕλης,
Πιόμενος (δὴ γάρ μιν ἔχεν μένος ἠελίοιο)
Τὸν δ' ἐγὼ ἐκβαίνοντα κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα
Πλῆξα· τὸ δ' ἀντικρὺ δόρυ χάλκεον ἐξεπέρησε·
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακὼν, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός·
Τῷ δ' ἐγὼ ἐμβαίνων, δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἰρυσάμην· τὸ μὲν αὖθι κατακλίνας ἐπὶ γαίῃ
Εἴασ'. αὐτὰρ ἐγὼ σπασάμην ῥῶπάς τε λύγους τε·
Πεῖσμα δ' ὅσον τ' ὄργυιαν ἐϋστρεφὲς ἀμφοτέρωθεν
Πλεξάμενος, συνέδησα πόδας δεινοῖο πελώρου.
γ. καταλοφάδεια Βῆν δὲ * καταλοφάδεια φέρων ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
γ. ὤμου Ἔγχει ἐρειδόμενος, ἐπεὶ οὔπως * ἦεν ἐπ' ὤμου
Χειρὶ φέρειν ἑτέρῃ· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν·
Κὰδ δ' ἔβαλον προπάροιθε νεώς· ἀνέγειρα δ' ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
γ. νυ Ὦ φίλοι, οὐ γάρ † πως καταδυσόμεθ', ἀχνύμενοί περ,
γ. ἐπέλθοι Εἰς Ἀΐδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ * ἐπέλθῃ·
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἐν νηὶ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε,
Μνησόμεθα βρώμης, μηδὲ τρυχώμεθα λιμῷ.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο·
Ἐκ δὲ καλυψάμενοι παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Θηήσαντ' ἔλαφον· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
Χεῖρας νιψάμενοι τεύχοντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότ' ἐκοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Libenter autem in pontum altas effugit petras
Nauis mea, caterùm reliquæ densa illic perierunt.
Hinc autem ulterius nauigamus tristes corde,
Læti ex morte euitata postq; dilectos amisimus socios.
Aeaam aût ad insulâ peruenimus, ibi.a.habitabat
Circe pulchricoma ueneranda dea eloquens,
Germana soror prudentis Aeetæ:
Ambo enim nata sunt ex illustrante homines sole
Matre ex Perse, quam Oceanus genuit filiam.
Hic uerò in littore naue deuenimus clàm
Nautum capacem in portũ, & Deus aliquis dux erat.
Ibi tum exeuntes, duos dies & duas noctes
Iacebamus pariter & labore & dolore aîm macerãtes.
Sed quãdo certè tertiã diẽ pulchricoma pfecit aurora,
Et cum ego meã hastam capiens & gladium acutũ,
Celeriter ab naue ascendi in speculam,
Sicubi opera uiderem mortalium uocemq; audirem.
Stabam.a.speculam in præruptam ubi conscendissem,
Et mihi apparebat fumus à terra lata
Circes in ædibus per arbores densas & syluam.
Deliberabam autem deinde in mente & in animo
Proficisci, atq; audire postquã uidi splendidum fumũ.
Sic autem mihi reputanti uisum est satius esse,
Primùm proficisci ad nauem celerem & littus maris
Prandium socijs dare præmittereq; ad audiendum.
Sed quãdo iã prope erã ualdè ad nauẽ utrinq; agitatã
Certè tum aliquis me deorũ misertus est solũ existentẽ.
Qui mihi excelsis cornibus ceruũ magnũ in uiã ipsam
Misit, qui ad flumen descendebat ad pascua sylua
Potaturus, certè enim ipsum ceperat uis solis.
Hunc ego ingredientem per spinam medio tergo
Percussi, ipsum autem penitus hastile ferreũ transijt.
Decidit.a. in pulueres longũ uociferãs, et euolauit ani-
In hunc ego irruẽs hastã ferream ex uulnere (mus.
Extraxi: illam quidẽ illic reclinans in terra
Reliqui, caterùm ego auulsi uirgultaq; uiminaq;
Fune ad ulna longitudinem benè torto undiq;
Complicato colligaui pedes ingentis monstri.
Descendi autem in ceruice gerens ad nauem nigram,
Hasta innixus, quontã nullo pacto poterã in humero
Manu ferre altera, ualdè enim magnum animal erat,
Deieci autem ante nauem, excitaui autem socios
Blandis uerbis astando uiros singulos,
O amici, nondum enim descendimus, tametsi tristes
In Plutonis ædes, antequam fatalis dies adueniret.
Sed agite quamdiu est in naui celeri cibusq; potusq;,
Memores simus esca neq; nexemur fame.
Sic dicebam, hi celeriter meis uerbis parebant.
Egressi autem ad littus maris irrequieti
Admirabantur ceruũ, ualdè enim magna bestia erat.
Caterùm postquam oblectati sunt uidentes oculis,
Manibus lotis apparabant eximium conuiuium.
Sic tum quidem totum diem ad solis occasum
Sedebamus, comedentes carnes multas & uinũ dulce.
Quando autem sol descendit, & tenebra aduenerunt,
Certè tum dormiuimus in littore maris.

COMMENTARIVS.

ἐπὰ ὄπεν) Id est, quòd iam amplius non erat nobis aliunde expectandum auxilium, cum iam iratos & ipsos Deos & ipsos homines haberemus.

Ἀλλ-

ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα) Vide ut miseriæ Vlysis continuentur, ut nihil dicere de illo posis, quàm quod Aeolus, eum esse nimirum θεοῖς ἀπεχθόμενος. Incidit enim in Lestrygonum solum, quæ gens fuit à Cyclopum natura non aliena, & si unitatem oculi demas, nihil dissimilis. Nam inhospitalis etiam fuit, & ἀνθρωποφάγοι, ut socius Vlysis paulò post sentiet. Commendârut tamen illorum hominum abundantes & copiosæ pasturæ, & ipsius urbis Lami magnitudo, si quidem τηλέπυλον intelligas, quod dissitas inter se haberet portas, quod magnitudinem urbis sonuit. Vide Lexicon nostrum Homericum.

ὅθι ποιμένα ποιμὴν) Id est, ut inquit Didymus, [illegible]. Quòd uicina sint inter se pascua, uel potiùs quòd interualli ex aduerso portarum mensura distet, ut ita uox ingredientis & exeuntis posit exaudiri. Sed mihi prior sensus arridet.

ἐγγὺς γὰρ νυκτός) Ex Didymo repetit Eustathius, quæ in hunc locum scribit. Nos ex utroque. Duplex est ergo secundum illos huius loci sensus, aut potiùs duobus modis diuersis à quibusdam exponitur. Alij enim dicunt, κέλευθοι νυκτός τε καὶ ἤματος, intelligi pascua, quæ ipsi urbi sint uicina. Lestrygonas autem regionem illam Siciliæ, quæ postea fuit Leontinorū, incoluisse: ibi asilos uel tabanos, & œstros, uel si mauis Græca, μύωπας τε καὶ οἴστρους, nasci, quæ insecta animalibus minus uillosis nocere nemo nescit. Itaque apud eos die uillosa pecora pasci, noctu uerò glabra, hoc est minus pilis obtecta: quales sunt boues, equi, &c. Itaque duplicem mercedem consequi eum qui noctu etiam uigilare poterit, ut pascendis armentis sit intentus. Alij ex Cratetis authoritate dicunt Læstrygonas sub capite draconis esse sitos: de quo capite dixit Aratus, sub eo ortus & occasus Solis confundi.

κείνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται, ἧχί περ ἄκραι — *Hoc caput hic paulum sese subitoq; recondit*
μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν. id est, ut uertit Toll. — *Ortus ubi atq; obitus partem admiscentur in unam.*

Itaque hic intelligi longos esse dies, breuissimas uerò noctes, proinde qui uigilare illas potest, duplici mercede affici, nimirū diurna & nocturna. Sic quod Aratus dixit, μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαί: Homerus dicit, ἐγγὺς νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι. At uir eruditissimus Iosephus Scaliger in suis comm. in Manil lib. 3. docet, aliud sentire Aratum ab Homero. Arateum enim illud, inquit, ad eleuationem tantum 59. 30'. contingit: Homericum autem ad eleuationem 66.30. nimirum de iis qui sub polis Ecliptica habitant. Quanquam & Aratum decipi, qui Eudoxum hac in re sequutus est, satis ibidem docet. Porrò hoc sensu à Læstrigonibus diuersi erunt Cimmerij, quibus longissimæ noctes, & minima diei portio. Addam de Læstrygonibus, quod scribit Thucydides lib. 6. παλαίτατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας (σικελικῆς) Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι, ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν ἐσῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν, ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται, καὶ ὡς ἕκαστός πῃ γιγνώσκει περὶ αὐτῶν id est Antiquissimi quidem feruntur partem quandam regionis (Siciliæ) Cyclopes atque Læstrygones, quorum ego neque genus, neque unde uenerint, neque quò abierint, dicere habeo: sufficiat quod à Poetis memoratum est, & apud se quisque de illis sentit. Hæc ille. Eos Formias Campaniæ urbem habitasse, scribunt Plinius & Solinus. Vnde Cic. 2. ad Attic. Si uerò in hanc τηλέπυλον ueneris Λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi?

... κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας) Nihil profuit præco apud gentem barbaram, & humanis legibus non utentem. Nam statim ut hos Vlysis legatos animaduertit, statim unum ex illis corripuit, interiectumque sibi in epulas parauit: cæteri uero fuga salutem sibi quæsiuerunt: tandem cum eos Læstrygones prosequerentur, perierunt omnes Vlysis socij & naues, præter eos quos in unica sua naui habebat. Et hæc est prima ingens iactura, quam in toto nauigationis cursu fecit. Sex enim socios tantum apud Cyclopem amiserat, hic penè omni comitatu destituitur: tandem effugit periculum mortis unica naui, qua ad Aeæam insulam saluus & incolumis peruenit: ibi alia rursus pernicies illi infligetur in sociorum persona, ut uidebimus in sequentibus.

ἄμφω δ' ἐκγεγάτην) Exponit genus huius Circes, quam antea ab adiunctis formæ, grauitatis & affabilitatis (sic enim αὐδήεσσαν interpretari uidetur Didymus) Nunc eam Solis & Perses Oceani filiæ filiam esse dicit, sororemque Aeetæ. Hesiodus uerò in Theogonia Perseidem appellat, quam Homerus Persen: cætera inter se similes. Sic ergo ille:

Ἠελίῳ δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ Ὠκεανίνη — *Soli uerò indefesso peperit inclyta Oceani filia*
Πέρσηις, Κίρκην τε καὶ Αἰήτην βασιλῆα. id est: — *Perseis Circenq; & Aeetem regem.*

Orpheus uerò in Argonauticis Solis & Asteropes esse filiam scribit. Alij aliter, de quibus consule Natalem Mythol. lib. 6. cap. 6. Eius originem Diod. Siculus lib. 5. sic enarrat: Solem ferunt duos procreasse pueros, Aeetam & Persen. Aeetas in Colcho regnauit, in Taurica Perses: crudeles ambo, efferique. Ex Perse Hecate orta est, superans audacia immanitateque patrem, ut quæ cruciatu hominum læta eos pro feris appetere sagittis consueuit. Sed ad uenena mortifera conficienda summum studium operamque impendens, prima aconitum inuenit, uim naturamque cuiusque ueneni in cibis, quos aduenis dabat, experta. His rebus admodū edocta, primum ueneno patrem sustulit: deinde regno assumpto, templum statuit Dianæ, cui præternauigantes hospites sacrificabat, existimans ea crudelitate suum nomen clarius futurum. Post hæc nupsit Aeetæ, genuitque liberos tres, Circen, Medeam & Aegialeum. Circe ad omnis generis uenenorum curam uersa, multarum herbarum radicumque uarias uires mirabilesque reperit. Et quamuis à matre Hecate in plurimis instructa esset, tamen multis à se de nouo inuentis, omnibus in ea re præstitit. Hæc Sarmatarum regi, quos quidam Scythas dicunt, cum nupsisset, primùm ueneno uirum abstulit: deinde regno capto, multa ui crudelitateque subditos uexauit. Quibus rebus regno expulsam, quidam scriptores ad Oceani quandam desertam insulam cum mulieribus, quæ eam secutæ erant, confugisse: quidam ad Italiam uenisse tradunt, inque eo promontorio, quod nunc quoque ab ea Circæū uocatur, resedisse. Hæc ille. Eam autem Homerus in Aeæa insula habitare dicit, quæ proculdubio etiam in mari Siculo fuisse existimanda est cognominis illi, quæ est fluuio Phasidi in Colchica regione uicina. Quam etiam Apollonios Rhodius Argon. 4. in Italia apud Tyrrhenorum agrum esse dicit. Videndus est idem lib. 3. Strab. lib. 5. Circæum montem dicit stadijs CCXC. (hic numerus tamen uariat in Græcis. Vide Xylandri annot. in lib. eundem Strab. num. 18.) distantem, quem mare & paludes insulam faciunt (uersio Latina hic erat uitiosa in Xylandro) Is radicibus dicitur abundare, fortasis (inquit Strabo) ut fabulæ de Circe accommodent. Est ibi Circes oppidum, & sacra Mineruæ ara, aiuntque ibi pateram quandam Vlysis monstrari.

αἰπὺν ἐς περιωπήν) Videtur ex hoc loco & alijs constare, in portubus fuisse excelsas quasdam speculas, ex quibus præternauigantes possent terram habitatam cernere. Sic anteà in Læstrygonum portu speculam dicitur Vlysses ascendisse. στῆν δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών. Stabam uerò specula ardua conscensa.

Κίρκης) Tunc quidem nesciebat illas esse Circes ædes, sed postea resciuit: ideò hæc sunt posterioris mentis.

καὶ τότε τίς με θεῶν) Nō dicit fortunā, temerè aut casu hoc accidisse: quia, ut aliàs diximus, nihil agnoscit Homerus, quod sine Deorum uoluntate ac permissu eueniat. Et hoc est diligenter obseruandum, quia alioqui uulgus etiam similia contingentia casui solet tribuere: malè, ut hic tacitè docet Vlysses.

ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω) Quasi dicat: Nihil est, ô socij, quòd diutius tristemur ob aliorum iacturam, quam anteà fecimus. illis enim præstituta iam ista moriendi hora à fato, cui quis repugnauerit? Imò habemus quod lætemur, siquidem adhuc superamus, & nondum, quia fatalis dies nondum aduenit, occubuimus. itaque quandiu licet per nostras facultates, agite genio indulgeamus. Quàm sit importunus uenter in medijs etiam calamitatibus, dixit idem antea in primo Alcinoi conuiuio.

Quādo.a.manè genita apparuit roseis digitis aurora,	Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,	
Et tum ego concione coacta sermone alloquutus sum:	Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος μετὰ † πᾶσιν ἔειπον,	χ. μῦθον
Audite meos sermones mala etsi patientes socij,	Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,	
O amici, non enim scimus ubi tenebra, neq; ubi aurora,	Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπῃ ζόφος, οὐδ' ὅπῃ ἠώς,	
Neq; ubi sol hominib. lucē præstans uadit sub terram,	Οὐδ' ὅπῃ ἠέλιος φαεσίμβροτος * εἶσ' ὑπὸ γαῖαν,	χ. ὑπὸ γαῖαν
Neq; ubi resurgit: sed consilium ineamus celeriter,	Οὐδ' ὅπῃ ἀννεῖται· ἀλλὰ φραζώμεθα θᾶσσον	
Num quid adhuc sit consilij, ego uerò non existimo esse.	Εἴ τις ἔτ' ἔσται μῆτις. ἐγὼ δ' οὐκ οἴομαι εἶναι.	
Vidi enim speculam ubi ad excelsam ascendi,	Εἶδον γάρ, σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών,	

Νῆσον, τὴν πέρι πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται·
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ κεῖται. καπνὸν δ' ἐνὶ μέσσῃ
Ἔδρακον ὀφθαλμοῖσι διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Ὣς ἐφάμην, τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Μνησαμένοις ἔργων Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο,
χ. ἀνδροφάγοιο Κύκλωπός τε βίης μεγαλήτορος † ἀνδροφάγοιο.
χ. καταδακρυχέοντες Κλαῖον δὲ λιγέως, θαλερὸν * κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ δίχα πάντας ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Ἠρίθμεον, ἀρχὸν δὲ μετ' ἀμφοτέροισιν ὄπασσα.
Τῶν μὲν ἐγὼν ἦρχον, τῶν δ' Εὐρύλοχος θεοειδής.
Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλομεν ὦκα,
Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος μεγαλήτορος Εὐρυλόχοιο,
Βῆ δ' ἰέναι, ἅμα τῷ γε δύω καὶ εἴκοσ' ἑταῖροι
Κλαίοντες· κὰδ δ' ἄμμε λίπον γοόωντας ὄπισθεν.
Εὗρον δ' ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα Κίρκης
Ξεστοῖσι λάεσσι, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἀμφὶ δέ μιν λύκοι ἦσαν ὀρέστεροι, ἠδὲ λέοντες,
Τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν, ἐπεὶ κακὰ φάρμακ' ἔδωκεν.
Οὐδ' οἵγ' ὡρμήθησαν ἐπ' ἀνδράσιν, ἀλλ' ἄρα τοίγε
Οὐρῇσι μακρῇσι περισσαίνοντες ἀνέσταν.
Ὡς δ' ὅταν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες δαιτηθεν ἰόντα
Σαίνωσ' (αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ)
Ὣς τοὺς ἀμφὶ λύκοι κρατερώνυχες ἠδὲ λέοντες
Σαῖνον. τοὶ δ' ἔδδεισαν, ἐπεὶ ἴδον αἰνὰ πέλωρα.
Ἔσταν δ' ἐνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Κίρκης δ' ἔνδον ἄκουον ἀειδούσης ὀπὶ καλῇ,
Ἱστὸν ἐποιχομένης μέγαν, ἄμβροτον, οἷα θεάων
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα καὶ ἀγλαὰ ἔργα πέλονται.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Πολίτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ὅς μοι κήδιστος ἑτάρων ἦν, κεδνότατός τε,
Ὦ φίλοι, ἔνδον γάρ τις ἐποιχομένη μέγαν ἱστὸν,
Καλὸν ἀοιδιάει (δάπεδον δ' ἅπαν ἀμφιμέμυκεν)
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· ἀλλὰ φθεγγώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο.
Εὐρύλοχος δ' ὑπέμεινεν, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Εἷσεν δ' εἰσαγαγοῦσα κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Ἐν δέ σφιν τυρόν τε καὶ ἄλφιτα καὶ μέλι χλωρὸν
Οἴνῳ πραμνείῳ ἐκύκα· ἀνέμισγε δὲ σίτῳ
Φάρμακα λυγρ', ἵνα πάγχυ λαθοίατο πατρίδος αἴης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, αὐτίκ' ἔπειτα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος, ὡς τὸ πάρος περ.
Ὣς οἱ μὲν κλαίοντες ἐέρχατο· τοῖσι δὲ Κίρκη
Πάρ ῥ' ἄκυλον βάλανόν τ' ἔβαλε, καρπόν τε κρανείης,
Ἔδμεναι, οἷα σύες χαμαιευνάδες αἰὲν ἔδουσιν.
Εὐρύλοχος δ' αἶψ' ἦλθε θοὴν ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
Ἀγγελίην ἑτάρων ἐρέων καὶ ἀδευκέα πότμον·
Οὐδέ τι ἐκφάσθαι δύνατο ἔπος, ἱέμενός περ,
Κῆρ ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος· ἐν δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός.
Ἀλλ' ὅτε δή μιν πάντες ἀγασσάμεθ' ἐξερέοντες,
Καὶ τότε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατέλεξεν ὄλεθρον,
Ἤομεν ὡς ἐκέλευες, ἀνὰ δρυμὰ, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Εὕρομεν ἐν βήσσῃσι τετυγμένα δώματα καλὰ

Insulam quam pontus infinitus circumdat.
Ipsa uerò humilis iacet, fumum autem in medio
Vidi oculis per arbores densas & syluam.
Sic dicebam, his uerò perculsum est amicum cor,
Recordatis facinorum Lestrygonis Antiphata
Cyclopisq; uiolentia magnanimi uiros deuorantis.
Flebant autem ualdè uberes lacrymas profundentes,
Sed nulla res succurrebat lugentibus.
Cæterùm ego bifariam omnes fortes socios
Numerabam. principem autem utrisq; prabui.
Alterorū ego dux erā, alterorū Eurylochus deo similis.
Sortes autem in galea ferrea concussimus celeriter:
Cecidit autem sors magnanimi Eurylochi.
Festinabat. a. ire, unà cum eo duo & uiginti socij
Flentes, nos. a. reliquerunt lugentes post eos.
Inueniebant. a. in conualle ædificatas ædes Circes
Politis lapidibus conspicuo in loco.
Circa ipsam a. lupi erant montani atq; leones,
Quos illa demētarat, postq̄ mala pharmaca dedisset.
Neq; illi irruerunt in uiros, sed certè ipsi
Caudis longis adblandientes assurgebant:
Quēadmodū quoties dominū canes è cōuiuio pficiscētē
Circūblandiuntur (semp n. adfert lenimenta animi)
Sic circa hos lupi fortibus unguibus atq; leones
Assultabāt: hi uero timuerūt postq̄ uiderūt grauia mō-(stra.
Stabant a in ianuis dea pulchricoma.
Circen a. intus audiebant cantillantem uoce pulchra,
Telam percurrentem ingentem diuinā, qualia dearū
Subtilia & gratiosa & splendida opera sunt.
His uerò sermonibus cœpit Polites princeps uirorum,
Qui mihi charisś sociorū erat, maximeq; uenerationi,
O socij intus sanè aliqua percurrens ingentē telam
Pulchrè canit (pauimentum a totum resonat)
Aut dea aut fœmina. quare pulsemus ocyus.
Sic sanè fuasit, illi uerò pulsarunt uocantes.
Illa continuò egressa ianuas aperuit pulchras,
Et inuitabat, illam unà oēs imprudenter sequebātur:
Eurylochus autem remansit suspicatus fraudem esse.
Sedere fecit introductos per sedilia, thronosq;,
Ipsis a. caseumq; & farinam & mel dulce,
Vino pramnio immiscuit, commiscuit autem pani
Venena nocētia, ut prorsus obliuiscerētur patria terra.
Cæterū postquā porrexit, & ebiberunt, statim deinde
Virgula percutiens intra haras conclusit.
Illi suum habebant capita uocesq; corporaq;,
Et setas: cæterùm mens erat firma ut antea.
Sic hi quidem flentes conclusi sunt, his. a. Circes
Apposuit glandē ilicis quercusq; fructūq; corni arboris,
Edere, perinde sues humi cubantes semper edunt.
Eurylochus. a. continuò uenit celerē ad nauem nigram
Nuncium de socijs relaturus, & amarum fatum.
Sed neq; proloqui quibat uerbum, cupidus licet,
Cor dolore ingenti perculsus: in ipso autem oculi
Lacrymis implebantur, luctum uerò arguebat animus.
Sed cùm tandem omnes instamus interrogantes,
Tum aliorum sociorum commemorauit exitium.
Iuimus ut iusseras per syluas inclyte Vlysses,
Inuenimus in uallibus fabricatas ædes pulchras,

Politis

Politis lapidibus conspicuo in loco.
Illic quidē magnā telam percurrens stridulè canebat,
Seu dea seu mulier, hi uerò loquebantur uocantes.
Illa continuò egressa ianuam aperuit pulchram,
Et uocabat: simul omnes illā imperitia sequebantur.
Cæterùm ego substiti existimans dolum esse.
Illi simul euanuerūt cōfertim, neq; quisquam eorum
Apparuit, diu autem desidens animaduertebam.
Sic ait, cæterùm ego quidē gladiū argēt. clauis confixū
Humeris apposui ingentem ferreum, circum. a. arcum:
Illum continuò iussi eandem uiam monstrare.
Cæterùm ille utraq; prehensis precabatur genibus,
Et me lugens uerbis alatis alloquebatur:
Ne me duc illuc inuitum ô generose, sed desere hic.
Noui.n. quod neq; ipse redibis, neq; quenquā aliorum
Abduces tuorum sociorum, sed cum illis ocyus
Fugiamus: adhuc sanè effugere poterimus malū fatū.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiens alloquebar,
Euryloche, certè quidem tu mane illic, hoc in loco
Edens & bibens cauam apud nauem nigram:
Cæterū ego uadam, ingēs autem mihi adest necessitas.

Ξεστοῖσιν λάεσσι, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἔνθα δέ τις μέγαν ἱστὸν ἐποιχομένη λιγ' ἄειδεν,
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο·
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑπέμεινα, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες, οὐδέ τις αὐτῶν
Ἐξεφάνη· δηρὸν δὲ καθήμενος ἐσκοπίαζον.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγὼ περὶ μὲν ξίφος ἀργυρόηλον
Ὤμοιιν βαλόμην, μέγα, χάλκεον· ἀμφὶ δὲ τόξα.
Τὸν δ' αἶψ' ἤνωγα αὐτὴν ὁδὸν ἡγήσασθαι.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀμφοτέρῃσι λαβὼν ἐλλίσσετο γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μή μ' ἄγε κεῖσ' ἀέκοντα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ.
Οἶδα γὰρ ὡς οὔτ' αὐτὸς ἐλεύσεαι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἄξεις σῶν ἑτάρων. ἀλλὰ ξὺν τοίσδεσι θᾶσσον
Φεύγωμεν· ἔτι γάρ κεν ἀλύξαιμεν κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εὐρύλοχ', ἤτοι μὲν σὺ μέν' αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ χώρῳ
Ἔσθων καὶ πίνων κοίλῃ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Αὐτὰρ ἐγὼν εἶμι, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

COMMENTARIVS.

οὐ γάρ τ' ἴδμεν) In huius loci illustrationem aduocandus est clarissimus author Strab. lib. 1. ubi cùm hos uersus adduxisset, subijcit hæc, interprete Xylandro: Licet sanè, inquit, accipere quatuor mundi plagas, si per auroram intelligatur meridionalis: idque habet quandam speciem (nam illud in præcedentibus docuerat) sed præstat intelligi eam plagam, quā Sol transit, oppositam Septentrionali. Vult enim hac oratione magnam cœlestium mutationem significare, non nudam plagarum occultationem. Oportet quippe quouis continuo tempore, siue noctu, siue interdiu, id consequi: cœlestia autem magis mutantur, pro eo atque ad meridiem magis minusue accedimus: eoque non ortus & occasus Solis comprehenduntur (cum fiat etiam sudo cœlo) sed meridiei & septentrionis mutationes. Nam polus Septētrioni est proximus: qui polus cum moueatur, & aliquando supra uerticem nostrum fit, aliquando infra terram, mutantur simul etiam arctici circuli, & nonnunquā deficiunt in huiusmodi migrationibus, ut ubi sit plaga septentrionalis, nescias, aut eorum initium unde etiam oppositam plagam ignorari necesse est. Hæc ille. Nos etiam anteà de eadē re quædam annotauimus. Hic autē locus si expendatur, apparebit quatuor mundi partes ab Homero cognosci. Per ζόφον Septentrionem, per ἠῶ meridiem: per illa, ὅπῃ ἠέλιος, &c. occasum, per ὅπῃ ἀννεῖται, Ortum intelligendo. Alioqui si duas tantùm indicaret, ut quosdam falsò uoluisse existimo, frustra rem eandem bis repeteret. Sed cum Vlysses astronomiæ ignarus non fuerit, ut anteà lib. 5. uidimus, mirum est quòd nunc hæc pronunciet. Scio quid Strabo dicat, sed addam quod à ueteribus in hunc locum dici refert Eustathius, οὐκ ἀπογνῶντα ὀλοφυρόμενον δὲ τὸν Ὀδυσσέα ταῦτα λέγειν: hæc ab Vlysse non quasi dubitaret, sed præ animi angore dici.

μνησαμένοις ἔργων) Fœliciter sapit, qui alieno periculo sapit, inquit ille apud Plautum. Hoc Vlyssis socij in præsentia faciunt. Verentur enim nouam hanc terram ingredi, ne in barbaræ gentis manus inciderent, perinde ac superioribus diebus cæteri tum apud Cyclopas tū apud Læstrygonas: quod geminatum periculum eos cautiores efficiebat. nam ob periculum tantùm non sunt deterriti ab inspicienda Læstrygonia. Itaque nunc & rerum recordatione & præsentis metu confugiunt ad lacrymas, quibus forsan ad sui commiserationem Vlyssem permouerent. Sed ille dicit eas nihil eis profuisse: hoc est, immotum se ad illas in suo instituto permansisse. Ratum siquidem iam apud illum fuerit, insulam à se obseruatam inuisere. Itaque Eurylochus cum parte sociorum forte electus ad eam explorandam pergit.

κλήρους δ' ἐν κυνέῃ) Hunc morem monendi sortes in galea, uideor mihi aliàs in Iliade attigisse.

δύω καὶ εἴκοσι) Macareus apud Ouidium 14. Metam. uiginti duos socios etiam numerat. *Sorte sumus lecti: sors me, fidumq; Polyten*
Eurylochumq; simul, nimijq; Elpenora uini,
Bisq; nouem socios Circæa ad mœnia misit.

Addam & sequentia, quia hunc locum Homericum exprimunt:

Quæ simul attigimus, stetimusq; in limine tecti
Mille lupi, mixtiq; lupis ursiq; leæq;
Occursu fecere metum: sed nulla timenda
Nullaq; erat nostro factura in corpore uulnus,
Quin etiam blandas mouere per aera caudas
Nostraq; adulantes comitant uestigia, donec
Excipiunt famulæ, perq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt: pulchro sedet illa recessu
Sublimi solio, pallamq; induta nitentem
Insuper aurato circum uelatur amictu.

Audiendus etiam Virgilius de eadem re similia scribens 7. Aeneid.

Proxima Circææ raduntur littora terræ,
Diues inaccessos ubi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu: tectisq; superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus, iræq; leonum
Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum:
Setigeriq; sues, atq; in præsepibus ursi
Sæuire, ac formæ magnorum ululare luporum,
Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe in uultus ac terga ferarum.

Quibus omnibus primus Poeta noster ista scribendi ansam præbuit. Neque dubito quin ea fabulosa existimentur, & indigna fide quod à multis clamitari audio. Non possunt enim persuaderi, hominum corpora in bruta transmutari posse: sed quicquid de eiusmodi rebus circumfertur, portentosa mendacia esse hominum, uel potius ipsius Diaboli commenta, qui generi humano oculos sic præstringat, ut aliam atque aliam formam se uidere existiment. Nos, si placet, cum bona uulgi, cui etiam doctissimos plerosque homines annumero, uenia rem istam discutiamus. In primis hoc statuo, Circem magam fuisse præstantissimam, cui omnia uenena fuerint notissima, insuper etiam radicum herbarumq; uires perspectissimæ: adderem etiam fuisse illam Diabolo magistro & præceptore usam, si qua eius rei uestigia in ueterum de ea scriptis apparerent: sed addam, quia aliò modo fieri non potuit, ut ubi Deus Opt. Max. non esset notus, ibi esset incognitus leo ille rugiens, qui semper mortalium animis insidiatus est ab ipsa mundi origine, neque potest illius uafrities & exitiosa ad homines perdendos industria sopita & desidiosa tunc temporis latuisse. Iam uerò quæritur, utrum homines in bestiam, hoc est illius corpus in huius corpus transmutari possit? Respondeo, siue ipsius naturæ immēsam potestatem (per naturam autem res creatas intelligo, ut arbores, plantas, herbas, &c.) siue Satanæ in mundum imperium cōsideres, hoc inter ἀδύνατα non esse connumerandum. Etenim constanter credo, in hoc uasto mundi ambitu extare res innumeras mirandæ facultatis, adeò ut ne quidem ista quæ ad transformanda corpora pertinet, iure è mundo eximi possit. Scio multos, si hæc legerint, exclamaturos, & me aut leuem aut impium pronunciaturos. Enimuerò si hoc Deus homines celauit, non erunt? Sed uideant

illi ne Deo maiorem faciant iniuriam, quem credant breui & angusta manu operibus suis mundum repleuisse, hacque parte tam admiranda & stupenda terrarum orbem carere existiment. At, inquient, hoc est diuinare, & de re incerta pronunciare? Sed hócne est incertum, quod ego grauissimorum authorum & ueterum testimonijs confirmo? Putas hoc temerè de Circe scriptum sine ulla ratione? Scio Poetis familiare esse fabulosa scribere, hoc autem fabulosum dici posse ego constanter pernego, ut neque illa de Cyclopibus aut Lestrygonibus, cùm similia etiã ab historicis prodãtur. Scimus Arimaspos & Anthropophagos in Scythia Europea. Similia etiam huic facto Circæ paulo post intelligemus. Redeamus ad herbas: quarum si mirãdas uirtutes recensuero, nõ dubito quin hoc quoque ipsum de quo contendimus, persuasero. Primùm quæro, quid magis esse putas animam lædi tantum, aut corpus? Dices animam? ergo non est quod de corpore ambigas. Dices corpus? Atqui animam quis nescit ob simplicitatem suam, imò ob diuinitatem minus esse mutationi obnoxiam quam corpus, quod ex crassis & terrestribus frustis compactum est? Animam autem herbis lædi quis ignorat? Qui insani redduntur & dementes, qua parte læduntur nisi anima? Si anima non læduntur, quã igitur parte? Sed læduntur profectò anima. Itaque qui gustata herba Cohobba, quæ nascitur in Hispaniola insula occidentalis Indiæ, fanatici redduntur: illa etiam parte uulnus accipiunt. Qui Dæmoniaci dicuntur, nõ secro an non ipsorum animo plaga est inflicta? At, dices, hoc fit Diabolica ui. Quid tum? inquam, si hæc quoque nostra metamorphosis eodem modo accidat? suis autem instrumentis utatur Diabolus: ut cum latere paulò post dicemus: uix est enim ut aliquid immediatè perficiat. Notus fuit nõ soli mihi, sed multis amicis meis & toti ciuitati Basiliẽsi (in qua ego hæc scribo) uir quidã nobilis: qui cũ olim fortissimus heros & prudẽtissimus fuerit, nũc demẽte plane deciderit, & puero infans uideretur. Iã, rogo, quid in eo læsum est, annón anima? Atqui, dices, remanet illi forma hominis. At tu, inquã, formã hominis, speciem corporis uisibilem appellas, cùm sit læsa tantùm uera forma illa hominem constituens, nempe anima. Atqui, inquies, non est sublata, immò, inquam, tantillum animam lædi, hoc ipsum magis est quàm massam corporis totam alia forma indui. Et quod hoc magis stupendum uideatur, facit raritas, cùm illud satis frequenter uideatur. Id tamen homines non cogitare, me maiorem in admirationem pertrahit. Nequis autem putet me malè de ui ac essentia animæ sentire, ut qui eam immortalem orthodoxè sentiens nunc lædi posse ac corrumpi dicam, quæ duo planè sunt repugnantia. Admitto enim, si uis, illæsam remanere ipsam animæ essentiam, illius autem organa solùm lædi ac uitiari in illis affectibus, quos anteà memorauimus, & si quid acutius Peripatetici philosophi in medium afferunt. Sed mihi sane functiones animæ posse impediri ac perturbari, res non adeò exigua & nihili uidetur: quin maiorem longè censeo nuda illa corporum metamorphosi, de qua sermo noster est institutus. Dices Poeticè loquutum esse Poetam, sed ita tamen loquitur Ouidius 15. Metamorp.

Quodq; magis mirum est, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam ualeant mutare liquores.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis unda?
Æthiopesq; lacus? quos siquis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.

Ego tamen illam mutationem nullo essentialem intelligi, sed accidentalem tantùm, quæ possit mentem aliquantulum de statu suo mouere, ut sui compos non sit: quod tamen multum est posse fieri. Sed age, si tibi leue hoc argumentum uidebitur, sequentia forsan grauiora iudicabis: quanquam apud me illud satis habeat momenti, urgeoq; illud maximè uolo, quòd multiplices sunt naturæ uires, quas ignorantia nostra non imminuit. In herbis autem, gemmis, & eiusmodi quantum sit potestatis, sciunt qui illas studiosè perscrutantur: & cùm iustum uolumen requirant, ad ea perquirenda lectorem remittam, ne nimia in os præstantia illi uidere uidear. At Diaboli potestatem uideamus, & an hoc ipse præstare possit, quod uulgus pernegat. Mihi sanè dubium non fit, Spiritum illum qui iam ab initio scientissimus creatus est, cui naturæ arcana patentissima sunt, hoc etiã ignorare. Sed utut id faciat, sine naturæ auxilio nòn facit, utitur enim & herbis & unguentis in eum finem, ut satis constat ex eorum relatione, qui hanc mutationem in se ipsis experti sunt, ut semper idem sit hoc posterius cum priore, quod de amplissima naturæ facultate dicebamus: nisi quòd illa Diabolo tantùm plenè perspecta sit, hominibus uerò minimè, nisi quantum illam Diabolus patefacit. quod tamen fieri ab ipso nõ existimo: quia facta unguenta tantùm illis distribuit, modum uerò illa componendi non memini me legisse ab eo declarari. Sed quia res est eiusmodi, quæ non opinione simplici, sed exemplis nitatur, audiamus ea quæ nouissimis istis temporibus pro compertis & indubitatissimis habentur. Quæstio ergo est, an homines in bestiam corpore possint transformari? Possunt, inquam, & eius rei exempla attende, quæ à Ioanne Bodino, uiro eruditissimo & diligentissimo scriptore nostri sæculi afferuntur Mag. Dæmon. lib. 2. cap. 6. ubi specialiter hoc argumentum disputat, ad cuius ego partes libenter transi. Aegidius Garnerius Lychanis [illegible] ad Serranam syluam in uineis Chastenoyanis (quæ à Dolenti oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat manibus, quæ luporum pedibus consimiles uidebantur, dentibusque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad uxorem detulerat: quod item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occideratque uoraturus, nisi tres homines (ut ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quod etiam post dies quindecim puerum decennem in Gredisanorum uineis strangulauerat, carnemque crurum, tibiarum, & uentris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in uici Perusani saltu occiderat comedendi animo (ut ipse sponte ac non coactus agebat) nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem uiuus est damnatus, effectaq; sententia in Pariamento Dolensi die XVIII Ianuarij CIↃ IↃ LXXIII. Alia est causa Vesontione cognita à Ioãne Bodino Inquisitore anno CIↃ IↃ XXI. Decembri mẽse. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus se Deo renunciasse, fidemq; dedisse Diabolo confessi sunt. Burgotum igitur Michael duxit in uicũ castelli Carlonij, ubi candelam urentis ceræ obscura flamma & coloris Veneti habebant singuli, ita saltabant & sacrificabant Diabolo. Postea se onguento oblitos fassi sunt lupos fuisse factos, celeritate summa excurrentes: tum uersos in homines, ac subinde in lupos, eaq; specie lupas iniuisse eadem uoluptate, qua cum mulieribus rem habere sunt soliti. Præterea confessi sunt, Burgotus quidem se puero septenni lupinis pedibus dentibusq; mortem attulisse, uoraturum nisi rustici abegissent: Verdunus uerò se puellam in horto quandam pisa carpentẽ occidisse, & à domino Curtæ depulsum esse, &c. Vide similia apud Iobum Fincelium in libris Mirabilium, & alios sortilegiorum scriptores: ut Malleum Malef. Petrum Mamorium, Henricum Colomẽsem, Vlrichum Molitorem, &c. Gaspar Peucerus inquit noster Bodinus, homo doctus, gener Philippi Melanchthonis, scribit has sibi semper uisas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere, ex quo illud sibi mercatores plurimi fide digni negotiantes in Liuonia confirmarunt: multos etiam fuisse accusatos, conuictos, & à confessione adiudicatos morti: itaque describit modum, qui in Liuonia obseruatur: nempe quotannis sub finem Decembris nebulonem esse, qui Magos omnes citat, ut in certo loco indicto compareant. si defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ uirgæ cogi, adeo ut uibices extent: præeunte ducem, myriadas sequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: post dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formam recipere. Herodotus lib. 4. Neurios scribit uideri esse incantatores, quod dicerentur à Scythis & ab ijs Græcis qui Scythiam incolebant, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in habitum pristinum redire quod tamen dicentes, inquit Herodotus, mihi non persuadent nihilominus tamen illi aiont ita esse, ac deierant. At Bodinus refert, habere se Germani cuiusdam literas, qui sæpè [illegible] fuit Henrici II. Gall. Regis, scriptas ad Galliæ Conestabilem, quibus certiorem eum facit de Liuonia à Moschouitis capta: deinde subijcit, In illis locis Herodotus Neuros collocare uidetur. apud quos dicit homines cõuerti in lupos. quod est adhuc uitatissimum in Liuonia. Pomponius Mela lib. 2. Neuris, inquit, statum singulis tempus est, quo, si uelint, in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutentur. Solinus cap. 25. Verùm Neuri, inquit (ut accepimus) æstatis quidam statis, fortè melius, ut constat ex Mela & Herodoto, temporibus in lupos transfigurãtur. Alphesibœus apud Virg. in Pharmac. *Has herbas atq; hæc Ponto mihi lecta uenena Ipse dedit Mœris, nascuntur plurima Ponto: His ego sæpe lupum fieri & se condere syluis Mœrim.* sæp uidi, &c. Notum est quod de Lycaone proditur non solùm ab Ouidio 2. Metam. sed etiam à Pausania in Arcadicis, qui est liber octauus, quod à ratione non abhorrere idem affirmat, quòd illud diuina ira illi contigerit, pro infantis ad Iouis Lycæi aram mactati libato sanguine: qua in re dissentiunt Ouidius & Pausanias. Vide Scholiastem Lycophronis. Id tamen à multis etiam ueteribus creditum non fuit. Nam & Plinius (quem alioqui uulgus mendacem appellare solet) lib. 8. Nat. hist. cap. 22. negat posse homines in lupos cõuerti. Eius integrum locum afferam, quia similem etiam mutationem de Arcadibus complectitur. Sic ergo ille: Homines in lupos uerti, rursumque restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa tot sæculis comperimus. Vnde tamen ista uulgo infixa sit fama in tantum, ut in maledictis uersipelles habeat, indicabitur. Euanthes inter authores Græciæ non spretus, tradit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte electum ad stagnum quoddam regionis eius duci, uestituque in quercu suspẽso tranare, atq; abire in deserta, transfigurariq; in lupũ, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore si homine se abstinuerit, reuerti ad idem stagnum: & cum tranauerit, effigiem recipere ad pristinum habitum, addito nouem annorum senio. Id quoq; Fabius, eandem recipere uestem. Mirum est, quò procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens ment–

s

mendacium est, ut teste careat. Itaque Copas Agriopas, qui Olympionicas scripsit, narrat Demænetum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam tum hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se conuertisse: eundem decimo anno restitutum athleticæ, certasse in pugilatu, uictoremque uictoria Olympia reuersum. Hucusque Plinius. Quem autem ille Demænetum appellat, Pausanias Demarchum Dinyttæ filium appellauit, ut hoc loco etiam obseruauit Hermolaus Barbarus. Sed & Plato 8. de Repub. hoc ut fabulosum attingit, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia referebatur, quod quisquis humana uiscera fortè gustarit, lupus fieri cogitur. Quid nos ad hæc? Sinamus Apuleium respondere ei qui quæsierit, Minus hercle calles prauissimis opinionibus ea putari mendacia, quæ uel auditu noua, uel uisu rudia, uel certè supra captum cogitationis ardua uidentur: quæ si paulò accuratiùs exploraris, non modò comperta euidentia, uerum etiam factu facilia sentias, &c. Neque nos uirorum illorum authoritatem rationi, quæ in experientia uires ingentes accepit, anteferimus. Sed uis augustiora testimonia? Audi quid dicat sacra pagina de Nabuchodonosore, qui mutatus in bouem per septennium fœnum & gramen duntaxat comedit. At, inquies, hoc est peculiariter Dei uoluntate factum. Sed heus tu, an nos aliquid, nedum hoc ipsum contra aut præter illius permissum fieri contendimus? Minimè gentium. Imò constanter assero, hoc ipsum uelle Deum ad castigandam hominum impietatem, qua ab eo in Satanæ cultum miserè deflectunt. Hoc ita nobis est necessariò pronunciandum, si constat hoc admitti, mutari corpora. At quis neget contra superiora exempla & alia quæ mox recensebimus? Dices, has esse fascinationes Diabolicas, quibus res aliæ quàm sint à nobis perspiciuntur. Vide quæso quid dicas, quantumque potestatis Spiritui illi maligno tribuas in te ipsum. Quam ego quidem non nego, quia fieri scio, & plus satis experientia tritum est. Sed cogita qualis sit illa fascinatio, & quàm diuturna. Vix enim est ut nō præsente Mago oculi tibi præstringantur, aut si in eius initio non interfuisti, nihil tale sentias ac cæteri qui interfuerint, & fallacias Magi aut Sagæ deteges. Hic uerò per longos annos durat illa transfiguratio, & talis apparet omnibus. Sic Lucianus, sic Apuleius, qui eam experti sunt, asini semper uidebantur, donec accepto remedio pristinam formam receperunt. Sic etiam in Liuoniæ illi permanent ad certum tempus, & tales ab omnibus iudicantur. Audi quid Sprengerus Inquisitor narret. Iuuenis Anglus miles in Cypro fuit à saga transformatus in asinum: qui cùm in nauem ad socios uolens remeare, fustibus abactus esset, ad Magam rediit. Itaque illa eo usa est, donec asinus in Ecclesia uisus est, in genua procidere, eaque facere quæ ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Maga quæ agebat ipsum, ex suspicione ad Iudices rapta, eum triennio elapso restituit, & morte affecta est. Idem de Ammonio philosopho legimus asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Vis exemplum grauissimum? Vincentius in Speculo libro tertio capite 109. & Fulg. libro octauo, capite undecimo scribunt, duas in Germania hospitas fuisse Sagas, quæ hospites solebant in bestias interdum uertere: cùm itaque histrionicum adolescentem in asinum conuertissent, qui (ut erat rationis compos) uoluptates mille uiatoribus exhibebat, hunc magno fuisse à uicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumen accederet, amissum iri: asinum itaque die quodam elapsum in lacum proximum abiisse, & simul ac fuisset immersus, formam recepisse. Id Petrus Damianus, cùm rem sciscitatus esset diligentissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex iis qui asinum elapsum ac restitutum uiderant, Leoni 7. Papæ narrauit: & postquam diu in utramque partem coram Papa fuit disputatum, hoc tandem posse fieri constitutum fuit. Iam uerò si pertinaciores ad tot exempla simus, nescio quid credi debeat. Quòd autem uulgò dicitur non esse has uires à Deo Satanæ attributas, rectè mihi uidetur diluisse Bodinus, cùm ait, hoc speciem non habere ueritatis: etenim neque Dei consilium ab hominibus comprehendi, neque potestas Diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur non esse potestatem ullam in terra, quæ possit ei obsistere. Audio tamen Theologos quosdam huic transfigurationi refragari, & inter eos Nicolaum Lyrensem in Commentariis Exodi, ubi quærit, An uirtute Dæmonum, qua incantatores utuntur, & magi, potuerit fieri, ut uirgæ in dracones uerterentur? Duoque ab eo statuit, unum quòd reuerà uirgæ non fuerint in dracones conuersæ: alterum, quòd id factum fuerit quadam apparentia & uera sensuum illusione: Sed ab eo nostram disputationem expressiùs in capit. quarto Danielis, ubi est Nabuchodonosoris mutatio, exagitari. Sed mihi illius scripta uidere non licuit. Neque eum putu ualidioribus niti argumentis quàm cæteri, cui inter Doctores plurimùm fieri quàm Thomas, qui etiam Magistri cognomen promeruit. Is, referente Bodino, in secundum librum Sententiarum distinct. 7. artic. 5. pronunciat, Omnes Angelos bonos & malos ex uirtute naturali habere potestatem transmutandi corpora nostra. Sed obstat omnium Doctorum Antesignanus ille D. Augustinus, cuius libri si mihi ad manum essent, ex 18. lib. de Ciuit. Dei, capit. 18. & 79. Quæstion. eius libri qui 83. Quæstionum inscribitur, possem hunc campum feraciorem reddere. Tamen audio eum non ita obnixè in his refutandis hærere, nisi quòd hæc à Diabolo præstari non possint, si Deus, penes quem est incomprehensa formarum potestas, formam nouam indiderit. Verba illius sunt in dicto loco de Ciuitate Dei: Nos, inquit, cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi stabularias mulieres imbutas his malis artibus in caseo dare solere dicebant, quibus uellent seu possent uiatoribus, unde in iumenta illicò uerterentur, & necessaria quæque portarent: postque perfunctam operam iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut accepto ueneno, humano animo permanente asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsa sunt, uel tam inusitata, ut meritò non credantur. Hæc ille. Postrema autem illius uerba diligenter sunt obseruanda. Prudenter enim fecit uir sanctissimus, qui rem tam inusitatam & sibi incognitam temerè noluit credere. quanquam subiicit hoc uerè ita contingere, non fateri: sed ni phantasticum hominis, quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cùm corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea possit perduci. Sed si nostra exempla intelligeret, proculdubio aliter erat ea de re pronunciaturus, & illud potiùs quod eodem capite dicit fieri hoc permissu Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Sic ille eadem ignorantia Antipodas esse pernegauit. Minus ergo moror rationes, quas è Philosophis depromunt quidam. Specierum enim differentia, ut ait Aristoteles, a forma rerum ultima suum esse sumit. Non posset ergo homo lupus fieri, nisi anima ipsa hominis, in lupi animam uerteretur omnino. Id autem fieri natura non patitur. Forma enim perfectissima non nisi subiectum perficit sibi simile. Et hoc adducitur a Ioan. Camerte apud Solinum. Sed notandum est, nos non intelligere formam hominis in hac transfiguratione perire: quia remanet eadem ratio, quæ est uera forma, ex qua suum esse homo accipit. Et hoc ipsum Homerus probat, qui sic scribit de sociis Vlyssis in Sues conuersis: οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε δέμας τε καὶ τρίχας, αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ. Vnde fortassè uideatur lapsus Horatius in Epod. cum mentem restitutam illis dicit. uerba illius sunt:

Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei
Volente Circe membra:
Tunc mens & sonus
Relatus atque notus in uultus honor.

Imò aliud est quod in nostro Poeta obseruemus, lupos istos qui uenientibus Vlyssis sociis occurrebant, feritate destitui, nam illis potius adblandiebantur. contrà ii, de quibus suprà loquebamur, rabiē feræ illius cum specie penitus induunt, eandemque crudelitatem in humana uiscera exercent, quibus etiam horrendè uescuntur non minus ac Læstrygones aut Cyclopes Homerici. Quod dictum uolo, ut intelligamus minus stupēda Circen præstitisse, quam hac tempestate Diabolum, & iam olim si ueterum dicta non repudiamus. Quia autem Homerus primo loco luporum formæ, & nos etiam de ea primùm egimus: nō est silentio prætermittendum, quod uulgus Medicorū existimat, Lycanthropiam esse genus morbi, quo affecti noctu discurrunt, & circa sepulchra commorantur, de quo Aëtius 6.11. qui hoc eos mense Februario corripi dicit: uidendus etiam Paulus Aegineta. Sed eos uellicat Bodinus, quòd ridiculè sit res naturales æquari iis quæ naturā superāt, & actiōes animantiū actionib. Spirituū dæmonūque cōparari. Absurdius uerò esse, inquit, hic causari morbū. malū enim Lycāthropo noceret soli, nō eos afficeret qui hominē in bestiā uerti, deinde restitui uidēt. (ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀμφὶ ἄνακτα) Lupos istos & leones sociis Vlyssis adblandientes canibus comparat, qui domino è conuiuio proficiscenti eandis etiam assentari solent, quod σαίνειν propriè dicitur: αἰκάλλειν etiam & ὑποσαίνειν pro eodem reperio. Eius rei causam explicat, αἰεὶ γάρ τε φέρει μειλίγματα θυμοῦ. Quid per illa animi lenimenta intelligat, uidendum est. Sciendum igitur, quod Pollux 6.14. scribit, plerosque ex ueteribus ad manuum ablutionem apomagdalia usos esse: id uerbum significat molle & medullam panis: quod quia mox obiicerent canibus, Lacedæmonii cynada appellabant: uel si mauis Græca, οἱ δὲ παλαιοί, ταῖς [illegible] ἀπομαγδαλίαις [illegible] κυνάς [illegible] ἀπομαγδαλίαν [illegible]. In quibus uertendis Erasmum errasse docuit iam olim Gesnerus de quadrup. in cap. de Cane. apud quem uide plura de his apomagdaliis, quæ caniceæ appellantur à Sex. Pompeio & Nonio. Hoc ergo est quod Homerus per μειλίγματα θυμοῦ intelligit, ut etiam monuit Eustathius. Pollucis etiam locum indicauerat ante nos Giphanius. De Apomagdaliis autem dicemus quoque olim in

nostro Athenæo lib. 4. quarum usum ibi apud Areades fuisse docet: quem locum tamen deprauauerat Erasmus, ut ibi uidebimus Deo bene fauente, cuius auxilium in nostris laboribus semper obnixè imploramus.

ἐῢ φιλέω χ𝈪 δ' ὑποδέχομαι) Vt nimia feritas odiosa est, sic nimis facilis humanitas & beneuolentia suspecta uiris prudentibus esse solet, ubi maximè de uitæ periculo agitur. Res meliùs ex hoc loco Homerico apparebit. Eurylochus igitur cùm aliàs regionum illarum inhospitalitatem & crudelitatem obseruasset, non censuit ullo modo nunc Circæ fidendum esse. Quanquam enim illa perhumaniter (ut uidebatur) eum cum reliquis socijs exciperet: tamen persuaderi sibi nõ potuit aliquid doli sub hac tanta facilitate non latêre, quasi eâ ipsi ad exitium astutè allicerentur diuerso crudelitatis modo à præcedentibus. Itaque prudenter dicitur huic Circæ sese temerè non credidisse, exitusque eum plane non fefellit: qui forsan non fuit talis, qualem ille præsagiebat, sed neque longè minor. Cur autem illi hæc procliuitas, Circæ suspecta fuerit, hæc uidetur esse causa: quòd nullo modo eos percunctaretur quinam essent, unde profecti huc aduenirent, aut quē in finē, quod ab ijs fieri alioqui solitū est, qui extraneos & peregrinos hospites excipiebãt.

οἱ δ' ἅμ' ἀιστώθησαν) Verisimile est, Eurylochum ita credidisse, quia nondum sciret hoc à Circe præstari, ut homines in bruta conuerteret. Cùm ergo diutiùs præ foribus socios expectasset, qui Circeo erant temerè intrò sequuti, donec redirent, eosque non apparere uidit: tum demum in suspicione sua confirmatus est, sublatosque eos de medio existimauit. Itaque nunc dicit eos disparuisse, dicturus proculdubio eos in sues transfiguratos, si id exploratum habuisset.

Ὣς εἰπὼν παρὰ νηὸς ἀνήιον ἠδὲ θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλον ἰὼν ἱερὰς ἀνὰ βήσσας
Κίρκης ἵξεσθαι πολυφαρμάκου ἐς μέγα δῶμα,
Ἔνθα μοι Ἑρμείας χρυσόρραπις ἀντεβόλησεν
Ἐρχομένῳ πρὸς δῶμα, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρῶτον ὑπηνήτῃ, τοῦπερ χαριεστάτη ἥβη·
Ἔν τ' ἄρα μοι φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
γρ. αὖτ' ὦ Πῆ δ' * αὖτως δύστηνε δι' ἄκριας ἔρχεαι οἶος,
Χώρου ἄιδρις ἐών; ἕταροι δέ τοι οἵδ' ἐνὶ Κίρκης
Ἔρχαται, ὥστε σύες πυκινοὺς κευθμῶνας ἔχοντες.
Ἦ τοὺς λυσόμενος δεῦρ' ἔρχεαι; οὐδέ σε φημὶ
Αὐτὸν νοστήσειν, μενέεις δὲ σὺ ἔνθα περ ἄλλοι.
Ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν ἐκλύσομαι ἠδὲ σαώσω·
γρ. ἐν δόμοισι Τῆ τόδε φάρμακον ἐσθλὸν, ἔχων † ὃ ἐς δώματα Κίρκης
Ἔρχευ, ὅ κέν τοι κρατὸς † ἀλαλκήσῃ κακὸν ἦμαρ.
γρ. ἀλάλκησι ἢ ἀπαλαλ... Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώια δήνεα Κίρκης·
Τεύξει τοι κυκεῶ, βαλέει δ' ἐνὶ φάρμακα σίτῳ.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς θέλξαι σε δυνήσεται· οὐ γὰρ ἐάσει
Φάρμακον ἐσθλὸν ὅ τοι δώσω· ἐρέω δὲ ἕκαστα·
Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ,
Δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπαΐξαι, ὥστε κτάμεναι μενεαίνων.
Ἡ δέ σ' ὑποδδείσασα κελήσεται εὐνηθῆναι·
Ἔνθα σὺ μηκέτ' ἔπειτ' ἀπανήνασθαι θεοῦ εὐνὴν,
Ὄφρα κέ τοι λύσῃ θ' ἑτάρους, αὐτόν τε κομίσσῃ·
Ἀλλὰ κέλεσθαί μιν μακάρων μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τι τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο,
Μή σ' ἀπογυμνωθέντα κακὸν καὶ ἀνήνορα θείῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν.
Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος·
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί. χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Νῆσον ἀν' ὑλήεσσαν· ἐγὼ δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἤια. πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Ἔστην δ' εἰνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Ἔνθα στὰς ἐβόησα, θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤιξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
γρ. δέπαϊ Τεῦξε δέ μοι κυκεῶ χρυσέῳ * δέπαϊ ὄφρα πίοιμι·
Ἐν δέ τε φάρμακον ἧκε, κακὰ φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε, καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε,
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἔρχεο νῦν συφεόνδε, μετ' ἄλλων λέξο ἑταίρων.

Sic fatus, ab naue ego discedebam, atq; mari.
Sed cum iam iam pergens sacras per ualles
Circes accedebam uenefice ad magnam domum,
Ibi mihi Mercurius aurea uirgula obuiam uenit
Incedenti ad domum, adolescenti uiro similis
Primùm pubescenti, cuius gratiosissima est pubertas.
Manui mihi inhæsit, uerbũq; dixit & proloquutus est,
Quorsum ò felix per tesqua incedis solus
Locorũ ignarus nimirũ? socij.n. tibi illi Circes ædibus
Claudũtur, q ut sues benè munita latibula inhabitãtes
An hos liberaturus huc uenis? neq; te puto
Ipsum rediturum esse: manebis.n. tu ubi utiq; alij.
Sed agè certè te ex malis soluam atq; seruabo,
Accipe hoc remediũ bonum, quod habẽs ad ades Circes
Vade, quod sanè à capite auertet malum diem:
Omnia n. tibi dicam perniciosa consilia Circes.
Apparabit tibi potionẽ, mittet uerò uenena in panẽ.
Sed neq; sic incantare poterit, non enim permittit
Remedium eximiũ quod tibi dabo, dicã uerò singula.
Quando Circes te percutiet prælonga uirga.
Tum sanè tu gladio acuto extracto à fœmore,
In Circen irrue, perinde atq; interficere cupiens.
Illa te subtimescens inuitabit ad concubitum,
Ibi tu neutiquam deinde abnega deæ cubile,
Vt tibi soluatq; socios ipsum teq; benignè excipiat:
Sed iube ipsam beatorũ magnum iuramentũ iurare,
Ne ullum tibiipsi detrimentum malum paret aliud,
Ne te nudatum imbellem inuirilem faciat.
Sic certè loquutus præbuit remedium Mercurius
Ex terra euulsum, & mihi naturã eius cõmonstrauit.
Radix quidem nigra erat, lacti quidem similis flore,
Moly autem ipsum uocant dij: difficile autem effossu
Viris utiq; mortalibus, dij autem omnia possunt.
Mercurius quidem discessit ad magnum Olympum,
Insulam in syluosam, ego autem ad domum Circes
Ibam: multa autem mihi cor cogitabat eunti.
Constiti autem in iannis deæ pulchricomæ,
Ibi stans uocaui, dea autem meam exaudiuit uocem.
Illa statim egressa ianuas aperuit splendidas,
Et inuitabat: cæterũ ego sequutus sum tristatus corde:
Collocauit.n. me introductũ in throno arg. claue muni
Pulchro, fabrefacto, scabellũ uerò sub pedib. erat. (to
Adornauit.n. mihi potionem aureo poculo ut biberem.
Intus pharmacum misit mala meditans in animo.
Cæterùm postquam dedit & ebibi, neq; sic me demulsit
Virgula feriens uerbumq; dixit & proloquuta est,
Abi nunc in haram, cum alijs cuba socijs.

Sic

Sic ait, ego a. gladium acutum stricto à fœmore
In Circen irrui tanquam occidere moliens:
Illa uerò magnũ exclamãs subtercurrit & prendit ge-
Et mihi plorabunda uerba uolatilia dixit. (nua,
Quis? cuias es hominum? ubi tibi urbs atq; parentes?
Stupor me tenet q nõ bibens hæc uenena mutatus es.
Minimè enim quisq; alius uir hæc uenena sustinuit,
Quicunq; hauserit, & primum trãsmisit septũ dentiũ.
Tibi uerò aliqua in pectoribus immutabilis mens est,
Nimirum tu Vlysses es uersutus, quem mihi semper
Prædixit uenturum aurea uirga utens Mercurius,
Ex Troia reuersum celeri cum naue nigra.
Sed agè certè in uaginã gladiũ pone, nos uerò deinde
Lectulum meum conscendamus, ut commixti
In lecto & amicitia confidamus inuicem.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens alloquebar,
O Circè quo pacto me iubes tibi mansuetum esse,
Quæ mihi sues quidem fecisti in domibus socios,
Ipsum autem hic detinens dolos agitans iubes
Ad thalamum ire, & tuum conscendere cubile,
Vt me nudatum imbellem & inuirilem facias:
Non sanè ego uolo tuum conscendere lectum,
Nisi mihi sustineas dea magnum iuramentum iurare,
Ne ullum mihi detrimentũ malum machineris aliud.
Sic dicebam, illa continuò iurauit ut iussi.
Cæterùm postquam iurauit & perfecit iusiurandum,
Tum ego Circes conscendi pulchrum lectum:
Ancillæ aũt interea quidem intra domum satagebãt
Quatuor, quæ ei domi administræ erant.
Natæ autem hæ erant ex fontibus & à syluis,
Et ex sacris fluminibus, quæ ad mare profluunt:
Harum una quidem iniecit thronis stragula pulcra
Purpurea supernè, infernè lintea tenuia subiecit.
Altera uerò ante toros extendit mensas
Argenteas, his autem apposuit aureas lances.
Tertia uerò in cratere mellifluum uinum miscebat
Dulce in argenteo, distribuit autem aurata pocula.
Quarta uerò aquam ferebat, & succendit ignem
Magnum sub tripode magno, calefiebat autem aqua.
Cæterùm postquam efferbuit aqua in splendido aheno,
In labrum me collocatum lauit ex tripode magno
Suauiter fusa aqua per caputq; & humeros,
Vt mihi laborem animum rodẽtem demeret membris.
Porrò postea lauit & unxit pingui oleo,
Chlænam mihi pulchram circum induit atq; tunicam.
Collocauit aũt me introductum ad thronum argenteũ
Pulchrum fabrefactum, scabellum. a. sub pedibus erat.
Aquam autem ancilla lotionem perfundebat ferens
Pulchro aurato super argenteo lebete
Ad lauandum, iuxta aũt politam extendit mensam:
Panem autem ueneranda proma apposuit ferens,
Edulijs multis appositis gratificata præsentibus.
Edere autem iussit, meo autem non placuit animo,
Sed sedebã alia cogitans, mala a. prouidebat animus:
Circe autem ut agnouit me sedentem, neq; ad cibum
Manũ extendentẽ, grauem aũt me dolorem habentem,
Propè astans uerba uolatilia dixit,
Quid sic Vlysses sedes similis muto

Ὣς φάτ'· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπήϊξα, ὥς τε κτάμεναι μενεαίνων.
Ἡ δὲ μέγα ἰάχουσα ὑπέδραμε, καὶ λάβε γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Θαῦμά μ' ἔχει ὡς οὔτι πιὼν τάδε φάρμακ' ἐθέλχθης.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος ἀνὴρ τάδε φάρμακ' ἀνέτλη
Ὅς κε πίῃ, καὶ πρῶτον ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστίν.
Ἦ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι πολύτροπος, ὅν τέ μοι αἰεὶ
Φάσκεν ἐλεύσεσθαι χρυσόρραπις Ἀργειφόντης,
Ἐκ Τροίης ἀνιόντα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ.
Ἀλλ' ἄγε δὴ κολεῷ μὲν ἄορ θέο, νῶϊ δ' ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
Ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον.
Ὦ Κίρκη, πῶς γάρ με κέλῃ σοὶ ἤπιον εἶναι;
Ἥ μοι σῦς μὲν ἔθηκας ἐνὶ μεγάροισιν ἑταίρους.
Αὐτὸν δ' ἐνθάδ' ἔχουσα, δολοφρονέουσα κελεύεις
Ἐς θάλαμόν τ' ἰέναι, καὶ σῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Ὄφρα με γυμνωθέντα, κακὸν καὶ ἀνήνορα θείῃς;
Οὐδ' ἂν ἔγωγ' ἐθέλοιμι τεῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τι μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυεν ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κίρκης ἐπέβην περικαλλέος εὐνῆς.
Ἀμφίπολοι δ' ἄρα † κεδναὶ ἐνὶ μεγάροισι πένοντο   γρ. τέως μὲν
Τέσσαρες, αἵ οἱ δῶμα κατὰ δρήστειραι ἔασι.
Γίνονται δ' ἄρα ταί γ' ἔκ τε κρηνέων, ἀπό τ' ἀλσέων,
Ἔκ θ' ἱερῶν ποταμῶν, οἵ τ' εἰς ἅλαδε προρέουσι.
Τάων ἡ μὲν ἔβαλλε θρόνοις ἐνὶ ῥήγεα καλὰ
Πορφύρεα καθύπερθ', ὑπένερθε δὲ λῖθ' ὑπέβαλλεν.
Ἡ δ' ἑτέρη προπάροιθε θρόνων ἐτίταινε τραπέζας
Ἀργυρέας, ἐπὶ δέ σφι τίθει χρύσεια κάνεια·
Ἡ δὲ τρίτη κρητῆρι μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα
Ἡδὺν ἐν ἀργυρέῳ, νέμε δὲ χρύσεια κύπελλα·
Ἡ δὲ τετάρτη ὕδωρ ἐφόρει, καὶ πῦρ ἀνέκαιε
Πολλὸν ὑπὸ τρίποδι μεγάλῳ· ἰαίνετο δ' ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
Ἔς ῥ' ἀσάμινθον ἕσασα, λό' ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
Θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων,
Ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων,
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ με χλαῖναν καλὴν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Ἐσθέμεναι δ' ἐκέλευεν· ἐμῷ δ' οὐχ ἥνδανε θυμῷ·
Ἀλλ' ἥμην * ἀλλοφρονέων, κακὰ δ' ὄσσετο θυμός.   γρ. ἄλλα φρονέων
Κίρκη δ' ὡς ἐνόησεν ἐμ' ἥμενον, οὐδ' ἐπὶ σίτῳ
Χεῖρας ἰάλλοντα, στυγερὸν δέ με πένθος ἔχοντα,
Ἄγχι παρισταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίφθ' οὕτως Ὀδυσεῦ κατ' ἄρ' ἕζεαι ἶσος ἀναύδῳ,
Θυμὸν

Θυμὸν ἔδων, βρώμης δ᾽ οὐχ ἅπτεαι οὐδὲ ποτῆτος;
Ἦ τινά που δόλον ἄλλον ὀΐεαι, οὐδέ τί σε χρὴ
Δειδίμεν· ἤδη γάρ τοι ἀπώμοσα καρτερὸν ὅρκον.
Ὣς ἔφατ᾽. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γάρ κεν ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,
Πρὶν τλαίη πάσσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Πρὶν λύσασθ᾽ ἑτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;
Ἀλλ᾽ εἰ δὴ πρόφρασσα πιεῖν φαγέμεν τε κελεύεις,
Λῦσον, ἵν᾽ ὀφθαλμοῖσιν ἴδω ἐρίηρας ἑταίρους.
Ὣς ἐφάμην. Κίρκη δὲ δι᾽ ἐκ μεγάροιο βεβήκει
Ῥάβδον ἔχουσ᾽ ἐν χειρί, θύρας δ᾽ ἀνέῳγε συφειοῦ·
Ἐκ δ᾽ ἔλασεν σιάλοισιν ἐοικότας ἐννεώροισιν.
Οἱ μὲν ἔπειτ᾽ ἔστησαν ἐναντίοι· ἡ δὲ δι᾽ αὐτῶν
Ἐρχομένη προσάλειφεν ἑκάστῳ φάρμακον ἄλλο·
Τῶν δ᾽ ἐκ μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε
Φάρμακον οὐλόμενον, τό σφιν πόρε πότνια Κίρκη·
Ἄνδρες δ᾽ αἶψ᾽ ἐγένοντο νεώτεροι ἢ πάρος ἦσαν,
Καὶ πολὺ καλλίονες καὶ μείζονες εἰσοράασθαι.
γρ. μ᾽ ἐκεῖ-νοι Ἔγνωσαν δέ * με κεῖνοι, ἔφυν τ᾽ ἐν χερσὶν ἕκαστος·
Πᾶσιν δ᾽ ἱμερόεις ὑπέδυ γόος, ἀμφὶ δὲ δῶμα
γρ. καναχίζε Σμερδαλέον † κονάβιζε. θεὰ δ᾽ ἐλέαιρε καὶ αὐτή·
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν᾽ Ὀδυσσεῦ,
Ἔρχεο νῦν ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσατε ἤπειρόνδε,
Κτήματα δ᾽ ἐν σπήεσσι πελάσσατε, ὅπλα τε πάντα·
Αὐτὸς δ᾽ αἶψ᾽ ἰέναι, καὶ ἄγειν ἐρίηρας ἑταίρους.

Animũ maceraus? cibum aũt nõ attendis neq; potum
An aliquem certè dolum aliũ times: neq; n. te oportet
Timere, iam enim iuraui forte iuramentum.
Sic ait, caeterùm ego ipsam excipiens dixi,
O Circe quis sanè uir, qui aequus & iustus sit,
Prius audeat gustare cibum atq; potum,
Antequam redimantur socij & in oculis uideantur:
Sed si sanè benigna bibere edereq; iubes,
Solue & palàm uideam dilectos socios.
Sic dicebam, Circe autem ex aedibus transibat
Virgam tenens in manu, ianuas autem aperuit harae:
Exegit porcis similes nouennibus.
Illi quidẽ continuò stabant contrarij, illa aũt per eos
Incedens adunxit unicuiq; pharmacum aliud.
Horũ qdẽ è mẽbris pili defluebãt, quos antè pduxerat
Pharmacum perniciosum, quod ipsis dederat Circe.
Viri. n. cõtinuò reddebãtur iuniores q̃ antea fuerunt
Et multò pulchrioresq; & maiores aspectu.
Agnouerũt. n. me illi, inq; haeserunt in manibus singuli.
Omnibus. n. iucundus subortus est luctus, per domũ aũt
Horrendum resonabat, dea uero miserta est & ipsa.
Illa autem prope me stans loquuta est diua dearum,
Generose Laertiade multiscie Vlysses,
Vade nunc ad nauem celerem & ad littus maris,
Nauẽ quidẽ omniũ primùm subducite ad continentẽ:
Facultates uerò in speluncis abscondite armaq; omnia.
Ipse autem statim reuertere, & adduc dilectos socios.

COMMENTARIVS.

ἀλλ᾽ ἄγε δή σε κακῶν) Quanquam Vlysses in toto nauigationis cursu Deos habuerit infensissimos, hic tamen Mercurij beneuolentiam experitur, à quo antidotum aduersus Circae ueneficia accepit. Mercurium autem Magiae peritissimum fuisse nõ dubito, quem etiam multi praestigiorum inuentorem asserant, ideo potuit etiam alexipharmaca aduersus incantationes callere. An autem eiusmodi auxilia extare possint, quibus tutus sis a fascinationibus Diabolicis, quispiam quaeret. Sanè, ut dicam primum quod sentio, neq; hac in parte naturae uires angustiores esse puto, ut non tam propellere quàm inferre damnũ possit. Vix est enim res ulla exitialis, cui aliqua salutaris non sit è regione opposita. Cùm ergo herbis, unguentis, aut pulueribus fascinationes induci possint, aut incantationes fieri non dubito quin similibus etiam modis non solùm prohiberi, sed etiam anteuerti possint. Quanquam non suadeo ijs tantam facultatem tribui, ut Deo sua dematur gloria, quin sine huius auxilio implorata illa aut infirma esse statuo: aut si iuuent, ut solet efficaciam erroris Deus etiam Satanae operibus, tribuere, nos summa superstitione & impietate obligari, si illis utamur, necesse est. Sic Angelus hepate piscis & suffimẽtis utitur ad malignum spiritum depellendum, qui septem illius puellae uiros, quam Thobias duxit, occiderat: sed tamen etiam preces adhibet, ut est Tobiae 5. Quam historiam scio inter ἀπόκρυφα numerari, sed neque tamen fabula esse existimanda est. Itaque nimia non dè illi pronunciare mihi uidentur, qui dicunt huiusmodi fascina ieiunijs & precibus esse amolienda: quod deberi quidem fieri non nego, imò maximè suadeo: sed neque legitima etiam remedia, quae inter res creatas existunt, securè contemni arbitror. (Attende me dixisse, legitima, & quid eo uocabulo latissimo complectar, expende.) imò ex mirandis eorum effectis summam in Deum laudem ex piorum ore redundare, certò mihi persuadeo. Haec per transennam dicta sunto.

ὡς τοι σὺ ξεῖνος) Aduersus Sagarum incantationes nihil est tutius, animi confidentia & audacia. Quòd si Christianè uis audire, Fidem in Deum intellige, quae sola homines huiusmodi periculis eripit. si uerò Ethnicè, habemus hic exemplum in Vlysse, quem Mercurius fortem & magnanimum esse iubet aduersus Circae incantamenta. Hoc enim est, quòd monet eum ut intrepidè in eam inuolet, quo pacto sit illi terrorem incussurus. Sanè nostris temporibus hoc etiam teneri solet, Sagis & Magis nefandis hac ratione resisti posse, si ui aduersum eos utaris: adeò ipse etiam Diabolus aliquatenus hominibus hac in parte quoque est subiectus. Referam eius rei exemplum, quòd à nostro Bodino Daemonom. lib. 3. cap. 5. memoratur. Carolus Martinus, praefectus Laodunẽsis, factus certior mulierem pauperem in ualle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga uicina fascinatam, misertusque illius, necem interminatus est Sagae, nisi morbum uicinae adimeret. Metuens illa promisit se curaturam: itaque ad pedes cubilis uenit, uultum in terram demittit, manus iungit, Diabolum maximum magna uoce appellat, subinde preces renouat uoces incognitas aliquot repetẽs, & frustum panis aegrotae tradit, quae eodem momento coepit reualescere. Hoc facto Praefectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quàmprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tẽpore non fuit conspecta. In hoc facto impiè quidem factum est, quòd ad Sagae auxilium deuentum sit: constat inde tamen, cogi posse etiam minis & uiolentia detestanda illa Leuiathani instrumenta. Quod nunc in Circe Vlysses experitur.

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε) Hunc locum sic exprimit Ouid. 14. Metam.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album.
Moly uocant superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisq; simul caelestibus intrat
Ille domum Cyrces, & ad insidiosa uocatus
Pocula, conantem uirga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextraq; data, thalamoq; receptus
Coniugij dotem sociorum corpora poscit.

Quae etiam ad sequentia pertinent. Lector singula suis locis accõmodabit. Est ergo Moly inter antidota ueneficiorum, sed hoc hodie non dignosci plerique existimant: non desunt tamen, inquit Amatus Lusitanus, aliqui herbarum inuestigatores, qui eam in agro Neapolitano nasci contendant. Audio Melchiorem Guillandinum, medicum Patauinum, uirum doctissimum, & praecipuè stirpium historiae scientia hoc saeculo clarissimum, quam uarijs peregrinationibus per Europam, & Mediterranei maris ad Africam tractu sibi comparauit (ut est in Bibliotheca Gesneri de eo pronunciatum) audio, inquam, eum penes se Moly illud Homericum habere, quod in Aegypto nascitur, ab hominum nullo extrahi, sed à cane ad illud alligato, quia extrahentibus lethiferum esse (Homerus tamen tradit, esse tantum difficile eam extrahere, nescio an periculum mortis intellexerit) & reuera canis qui illud eradicauerit, ex eo interit. Hoc mihi Frãciscus Stuuardus, Comes à Bothuuel, & Scotiae Admirallus, in tam iuuenili aetate moribus & ingeni

genio senex, generositate non uulgari, multisque præterea tum corporis tum animi dotibus insignis, dum unà Basileæ uiueremus simulque cum suo consanguineo, & moderatore, planè candido, bene morato, & præstantissimo uiro D. Hebburno, anno CIↃ IↃ LXXVI. narrauit, ut cui idem Guillandinus radicem illam ostendisset, quam ille inter sua charissima κειμήλια reconditam accuratissimè, ut par est, seruaret. Neque mihi fit dubium, Homerum qui ex Aegyptijs obseruationibus factus est doctior, dum in ea regione uersaretur, de hoc Moly Aegyptio intellexisse. Id unum ambigo, an eadem uirtute polleat, quam ei Homerus tribuit aduersus incantamenta. Quod si uerum sit, non erit solum Moly huius facultatis, nam parem dicuntur habere, etiam alia, ut stella marina (apud Bodinum Dæmon. lib. 3. cap. 5 malè dicitur de squilla, nescio an ipsius authoris, Gallicum enim exemplar nō habui, an Interpretis Latini erratum sit) da qua Plinius scribit in hunc modum: Mala medicamenta inferri negant posse, aut certe nocere, stella marina uulpino sanguine illita & affixa limini superiori, aut clauo æreo ianuæ. Isacius Tzetzes, ἀντιπαθῶν, inquit, [illegible] Ibi uidas laurum etiam inter illa antidota recenseri. De Iaspide idem scribit Dionysius Afer,

Φύει δ᾽ (ἡ θάλασσα scil. Κασπία) κρύσταλλον, ἠδ᾽ ἴασπιν ἀμαυρόν · Fert autem (mare Caspium) crystallum, & umbrosam iaspida
Ἐχθρὴν ἀντιπάλοισιν ἀεὶ φάσμασιν, id est: Inimicam Empusis, (de quo spectro uide Eras. Chil. 2. cent. 2. pro. 74. & hic Eustathium) & alijs laruis.

In eodem albo recensentur, rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera, ut obseruat Natalis Mythol. lib. 6. cap. 6. Hunc autem locum Homericum de Moly expressit Lycophrō, cuius uersus idem Natalis ibidem refert & uertit. Nos de hac herba plura alias, atque etiam ex Goropii Hermath. lib. 9.

μή σ᾽ ἀπογυμνωθέντα) Optimè Vlysses sibi cauet, cùm temerè in manus & potestatem Circes non se dedit ex præcepto [illegible]: quo prohibemur amicitiæ fuco, aut speciei simpliciter fidere, ubi tibi potissimùm cum perfidis est negotium, quorum improbitatem aut in te aut in alijs expertam tenes. Non ergo statim delicijs & blanditijs Circes delinitur, ut se exarmatum illi tradat, ueritus ne aliquid doli ipsi illa sub hoc beniuolentiæ prætextu machinetur. Itaque prius sanctissimo iuramento ab ipsa caueri uult. Qua ratione sibi etiam apud Calypso lib. 5. suprà prouidebat.

ἐγὼ Κίρκης) Hac in parte Vlysses uituperandus est, qui se his uoluptatum illecebris capi patitur contra leges temperantiæ, qua bellum huiusmodi cupedijs indicimus, & eas forciter profligamus, si quidem τὸ λογικὸν τῷ θυμικῷ non subijcimus. At dices, hoc eum maioris boni spe fecisse, nimirum ut sibi consuleret, & ut socios pristinæ formæ restitui à Circe impetraret. Respondeo, Vlyssem sibi iam satis manis & gladio prospexisse, ne quid tale ab ea pateretur: deinde antidoto illo aduersus eiusmodi incantamenta securus erat, ut anteà uidimus. Sic malum unum effugiens, in grauius proculdubiò incidit. Neque enim transfiguratio illa quicquam habebat uitij (uitium autem intelligo id, quod uirtuti contrarium est) cuius gratia culpandus uideretur: hoc uerò adulterio nescio an in rebus humanis maior sit, & perniciosius crimen existimandum. Et hæc uidetur Satanæ fuisse calliditas, ut cùm leuiori ratione nocere huic heroi potuerit corpus illius transformando, animum illi, quod longe est grauius, hac labe inquinauerit: ut, quia illud non potuit, hunc perderet. Fecit autem ut socios liberaret. Nihil refert, præstabat enim alios corpore, quàm te, Vlysses, animo deformari. Sed respondendum est alia quoque ratione. Quæritur, an maioris boni spe liceat malè quippiam perpetrare? Sacra pagina quidem hoc expresse soluit, negatque faciendum. Philosophi uero distinguunt. Aristoteles Ethic. Nicom. lib. 3. ob res turpes honesti gratia aut maiorum malorum metu susceptas homines aliquando laudari, aliquando ueniam mereri, aliquando etiam uituperari scribit. Laudantur nonnunquam, inquit, cùm pro magnis & honestis rebus aliquid turpe ferunt, aut molestum: si uerò contrà faciunt, uituperantur. Est enim improbi pro nulla re honesta, uel mediocri res turpissimas ferre. In quibusdam autem laus non fit, sed uenia locum habet, cùm ea, quæ non agere oportet, quispiam egerit ob huiuscemodi res, quæ naturā humanam superant, nemoque perferret. Sunt autem quædam, ad quæ fortasse non licet quenquam esse cōpulsum, sed potius oportet summa perpessum tormenta mortem obire. Ridicula namq; uidentur ea, quæ ad necem matris Alcmæonem Euripidis compulerunt. Hæc ille. Iam si tu ger, ad quodnam horum trium factum istud Vlyssis referam? Respondebo, ad postremum, nisi forsan illa sæcula hoc pro graui dēlicto existimarint, ut quod etiam Dijs illorum esset familiare.

λοῦσέ τ᾽ ἐκ τρίποδος) De lauacris & eorum usu diximus alias ex Athenæo lib. 1. ut etiam de unctione post balneum.

ἐγχρίμψασα προσηύδα,) Hunc locum eleganter expressit Macareus apud Ouid. 14. Met. ubi hoc idem factum refert.

Spargimur ignotæ succo melioribus herba
Percutimurq; caput conuersæ uerbere uirgæ,
Verbaq; dicuntur dictis contraria uerbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur, setæq; cadunt, bifidosq; relinquit

Rima pedes, redeunt humeri, & subiecta lacertis
Brachia sunt, flentem flentes amplectimur illum.
Hæremusq; ducis collo, nec uerba locuti
Vlla priora sumus quàm nos testantia gratos.

Sic ait, cæterùm mihi persuasus est animus generosus.
Festinabam ire ad nauem celerem & littus maris.
Inueni deinde iuxta nauem celerem dilectos socios,
Miserabiliter lugentes, uberes lacrymas profundentes.
Vt cū in agro degētes buculæ circa uaccas armētarias
Venientes ad mandram, postquam herba saturæ sunt,
Omnes simul ludunt opposita, neq; ipsa stabula
Detinent, sed indesinenter mugientes circùm currunt
Matres: sic me illi postquam uiderunt oculis,
Lacrymātes circūdabāt: uidebatur a. ipsorū animus
Sic esse uelut in patriam uenissent & urbem suam
Asperæ Ithacæ, ubi nutriti sunt atq; nati.
Et me lugentes uerbis uolatilibus alloquebantur,
Tibi quidem redeunti, generose sic gratulamur,
Perinde atq; si in Ithacam uenissemus patriam terrā,
Sed agè aliorum sociorum narra interitum.
Sic dicebant, cæterùm ego alloquebar blandis uerbis,
Nauē quidē omnium primùm subducamus in littus,
Bonaq; in speluncis recondamus armamentaq; omnia:
Vos autem accelerate me unà uniuersi sequi,
Vt uideatis socios sacris in ædibus Circes,
Bibentes & comedentes, copiosum uictum habentes.
Sic dicebam, illi celeriter meis uerbis obediebant.
Eurylochus autem solus mihi detinebat omnes socios,
Et ipsos alloquutus uerba celeriter proloquutus est,

Ὣς ἔφατ᾽. αὐτὰρ ἐμοί γ᾽ ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Βῆν δ᾽ ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Εὗρον ἔπειτ᾽ ἐπὶ νηὶ θοῇ ἐρίηρας ἑταίρους
Οἴκτρ᾽ ὀλοφυρομένους, θαλερὸν † κατὰ δάκρυ χέοντες. κ. κατὰ δάκρυ χέοντας
Ὡς δ᾽ ὅταν ἄγραυλοι πόριες περὶ βοῦς ἀγελαίας
Ἐλθούσας ἐς κόπρον, ἐπὴν βοτάνης κορέσωνται,
Πᾶσαι ἅμα * σκαίρουσιν ἐναντίαι· οὐδ᾽ ἔτι σηκοὶ γρ. σκαίρουσιν
Ἴσχουσ᾽, ἀλλ᾽ ἁδινὸν μυκώμεναι ἀμφιθέουσι
Μητέρας· ὣς ἐμὲ κεῖνοι ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Δακρυόεντες ἔχυντο. δόκησε δ᾽ ἄρα σφίσι θυμὸς
Ὣς ἔμεν ὡς εἰ πατρίδ᾽ ἱκοίατο καὶ πόλιν αὐτῶν
Τρηχείης Ἰθάκης, ἵνα τ᾽ ἔτραφεν ἠδ᾽ ἐγένοντο·
Καί μ᾽ ὀλοφυρόμενοι ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Σοὶ μὲν νοστήσαντι διοτρεφὲς ὣς ἐχάρημεν
Ὡς εἴτ᾽ εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν·
Ἀλλ᾽ ἄγε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατάλεξον ὄλεθρον.
Ὣς ἔφαν. αὐτὰρ ἐγὼ προσέφην μαλακοῖς ἐπέεσσιν,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσομεν ἤπειρόνδε,
Κτήματά τ᾽ ἐν σπήεσσι πελάσσομεν, ὅπλά τε πάντα,
Αὐτοὶ δ᾽ ὀτρύνεσθε ἐμοὶ ἅμα πάντες ἕπεσθαι,
Ὄφρα ἴδηθ᾽ ἑτάρους ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Πίνοντας καὶ ἔδοντας. ἐπηετανὸν γὰρ ἔχουσιν.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ᾽ ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Εὐρύλοχος δέ μοι οἶος ἐρύκακε πάντας ἑταίρους,
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ἆ δει-

Α᾽ δειλοὶ πόσ᾽ ἴμεν; τί κακῶν ἱμείρετε τούτων,
Κίρκης ἐς μέγαρον καταβήμεναι; ἥ κεν ἅπαντας
γρ. ἐλάφους Ἠ᾽ σῦς * ἠὲ λύκους ποιήσεται, ἠὲ λέοντας,
Οἵ κέν οἱ μέγα δῶμα φυλάσσοιμεν καὶ ἀνάγκῃ,
Ὥσπερ Κύκλωψ ἔρξ᾽, ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο
Ἡ᾽μέτεροι ἕταροι, σὺν δ᾽ ὁ θρασὺς εἵπετ᾽ Ὀδυσσεύς.
Τούτου γὰρ καὶ κεῖνοι ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.
Ὣς ἔφατ᾽· αὐτὰρ ἐγώγε μετὰ φρεσὶ μερμήριξα,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
γρ. ἀποπλήξας Τῷ οἱ † ἀποτμήξας κεφαλὴν οὖδάσδε πελάσσαι,
Καὶ πηῷ περ ἐόντι μάλα σχεδόν. ἀλλά μ᾽ ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Διογενὲς τοῦτον μὲν ἐάσομεν, εἰ σὺ κελεύεις,
Αὐτοῦ πὰρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Ἡμῖν δ᾽ ἡγεμόνευ᾽ ἱερὰ πρὸς δώματα Κίρκης.
Ὣς φάμενοι, παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἠδὲ θαλάσσης.
Οὐδὲ μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ παρὰ νηῒ λέλειπτο,
Α᾽λλ᾽ ἕπετ᾽· ἔδδεισεν γὰρ ἐμὴν ἔκπαγλον ἐνιπήν.
Τόφρα δὲ τοὺς ἄλλους ἑτάρους ἐν δώμασι Κίρκη
Ἐ᾽νδυκέως λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ᾽ ἐλαίῳ.
γρ. καλὰς Α᾽μφὶ δ᾽ ἄρα χλαίνας * οὔλας βάλεν, ἠδὲ χιτῶνας.
γρ. δ᾽ εὖ ναίοντας ἐφ. Δαινυμένους * δ᾽ ἄρα πάντας ἐφεύρομεν ἐν μεγάροισιν.
Οἱ δ᾽ ἐπεὶ ἀλλήλους εἶδον, φράσσαντό τε πάντα,
Κλαῖον ὀδυρόμενοι, περὶ δὲ στεναχίζετο δῶμα.
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν᾽ Ὀδυσσεῦ,
Μηκέτι νῦν θαλερὸν γόον ὄρνυτε· οἶδα καὶ αὐτὴ
Ἠ᾽μὲν ὅσ᾽ ἐν πόντῳ πάθετ᾽ ἄλγεα ἰχθυόεντι,
Ἠ᾽δ᾽ ὅσ᾽ ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ᾽ ἐπὶ χέρσου.
γρ. πίνετε Α᾽λλ᾽ ἄγετ᾽ ἐσθίετε βρώμην, καὶ * πίνετε οἶνον,
Εἰσόκεν αὖτις θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι λάβητε
Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐλείπετε πατρίδα γαῖαν
Τρηχείης Ἰθάκης· νῦν δ᾽ ἀσκελέες καὶ ἄθυμοι
Αἰὲν ἄλης χαλεπῆς μεμνημένοι· οὐδέ ποθ᾽ ὑμῖν
γρ. πέπασθε Θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ, ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ * πέποσθε.
Ὣς ἔφαθ᾽· ἡμῖν δ᾽ αὖτ᾽ ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
γρ. ἦ Ἔ᾽νθα † μὲν ἤματα πάντα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Ἥ᾽μεθα δαινύμενοι κρέα τ᾽ ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
γρ. ὧραι, Καὶ τότε Α᾽λλ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἐνιαυτὸς ἔην, περὶ δ᾽ ἔτραπον * ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ᾽ ἤματα μακρὰ τελέσθη,
Καὶ τότε μ᾽ ἐκκαλέσαντες ἔφαν ἐρίηρες ἑταῖροι,
Δαιμόνι᾽, ἤδη νῦν μιμνήσκεο πατρίδος αἴης,
Εἴ τοι θέσφατόν ἐστι σαωθῆναι, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐμοίγ᾽ ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ,
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥ᾽μεθα δαινύμενοι κρέα τ᾽ ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
Ἦμος δ᾽ ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα·
Αὐτὰρ ἐγὼ Κίρκης ἐπιβὰς περικαλλέος εὐνῆς,
Γούνων ἐλλιτάνευσα· θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ὦ Κίρκη, τέλεσόν μοι ὑπόσχεσιν ἥνπερ ὑπέστης,
Οἴκαδε πεμψέμεναι· θυμὸς δέ μοι ἔσσυται ἤδη,
Ἠ᾽δ᾽ ἄλλων ἑτάρων, οἵ μευ φθινύθουσι φίλον κῆρ,
Α᾽μφ᾽ ἔμ᾽ ὀδυρόμενοι, ὅτε που σύ γε νόσφι γένηαι.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ᾽ αὐτίκ᾽ ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν᾽ Ὀδυσσεῦ,

Ah miseri quò ibimus? quid mala desideratis ista,
Circes ad ædes descendere? quæ omnes
Aut sues aut lupos reddet, aut leones,
Qui ei magnā domum custodiamus etiam necessitate.
Sic sanè Cyclops fecit, quādo eius ad stabulū venerunt
Nostri socij, cum his audax sequutus est Vlysses.
Huius enim etiam illi insipientia perierunt.
Sic ait, cæterùm ego in mente deliberabam
Extracto gladio oblongo à fæmore,
Quo ei abscisso capite, ad solum deijcere,
Etiāsi valdè cōsanguinitate me attingeret, sed me socij
Mollibus verbis continuerunt aliunde alius.
O generose hunc quidem linquamus, siquidē tu iubes,
Hic iuxta nauem manere & nauem custodire,
Nobis autem dux esto sacram ad domum Circes.
Sic loquuti, ab naue discedebant atq; mari,
Neq; quidē Eurylochus cauā apud nauē relinquebatur.
Sed sequebatur, timuit enim meas asperas minas.
Interea verò alios socios in ædibus Circe
Studiosè lauitq; & unxit pingui oleo,
Circùm autem pulchras chlænas induit atq; tunicas:
Epulātes autem pulchrè omnes inuenimus intra ædes.
Hi.v. postquā inuicē conspexerūt reputabantq; omnia.
Flebant lugentes, undiquaq; autem resonabat domus.
Illa verò prope me stans alloquebatur diua dearum,
Generose Laertiade versute Vlysses,
Ne amplius nunc uberē luctū excitetis: scio etiam ipsa
Vos quos in ponto passi estis dolores piscoso,
Atq; quæcunq; iniusti viri nocuerunt in terra.
Sed agite comedite cibum & bibite vinum,
Donec denuò animum intra præcordia receperitis,
Qualem quādo primùm relinquebatis patriā terram
Asperæ Ithacæ, nunc verò exules & tristes
Semper erroris duri memores neq; unquam vobis (stis.
Animus est in lætitia, quādoquidē valdè multa passi e-
Sic ait, nobis.a. continuò paruit animus generosus.
Hîc quidem diebus omnibus plenum in annum
Sedebamus conuiuātes, carnes immēsas, et suaue vinū.
Sed quando certè annus erat, & circūuertebātur horæ
Mensibus exactis ex ordine, dies longi perfecti sunt.
Et tum me euocatum alloquuti sunt dilecti socij,
Infelix iam nunc memor es patriæ terræ,
Si tibi ex fato est seruari atq; peruenire
Domum ad excelsam, & tuam in patriam terram.
Sic dicebāt. cæterū mihi persuasus est animus gene-
Sic tum quidem tota die ad solis occasum (rosus.
Sedebamus cōuiuantes carnes immēsas et suaue vinū.
Quando verò sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt per ædes obscuras.
Cæterùm ego Circæ conscenso splendido lecto
Ad genua supplex rogaui, dea verò meā audiuit vocē.
Et ipsam compellando verba volatilia dixi,
O Circe, perfice mihi promissionem quam promisisti,
Domū fore ut mitteres, at animus mihi impellitur iā,
Atq; aliorū sociorum, qui mihi affligunt charum cor
Circa me lugentes, quando tu seorsum abes.
Sic dicebam, illa continuò excipiens diua dearum,
O generose Laertiade, versute Vlysses,

No

Ne amplius nunc inuiti mea manete in domo:
Sed aliam oportet primùm uiã perficere & peruenire
Ad Plutonis domum, & splendida Proserpina,
Animam consulturos Thebani Tiresia
Vatis caci, cuius mentes firma sunt.
Huic etiam mortuo mentem tribuit Proserpina,
Soli audire, ad te uerò umbra circùm uolitabunt.
Sic ait. caterùm mihi persuasum est amicum cor,
Flebam aũt in lectulo desidens, neq; ullo pacto animus
Voluit amplius uiuere, & uidere lumen solis.
Caterùm postquam fleuiq; prouolutusq; satur eram,
Et tum iam ipsam uerbis excipiens alloquebar,
O Circe quisnam hanc uiam demonstrabit?
Ad Plutonem uerò nemo unquã peruenit naue nigra.
Sic dixi, illa continuò respondit diua dearum,
Generose Laertiade, prudens Vlysses,
Minimè tibi ducis desiderium pro naue cura sit.
Malum uerò erigens, ab ea uerò uelis albis extensis
Sede, illam uerò tibi flatus Borea ferat.
Sed cum iam naue per Oceanum transmiseris,
Hic littus breue & nemora Proserpina,
Longaq; alni, & salices frugiperda:
Nauẽ quidẽ illic siste in Oceanũ profundis uorticib.
Ipse autem in Plutonis eas domum obscuram,
Hic quidem in Acherontẽ Pyriphlegethõq; confluũt,
Cocytusq;, qui certè Stygis aqua est fluxus,
Petraq; & cõcursus duorũ fluuiorum ualdè sonantiũ.
Hic deinde heros accedens, propè ut te iubeo
Fossam fode cubitalem quoquo uersum.
Super illam libamen funde omnibus mortuis.
Primùm mulso, deinde autem suaui uino.
Tertiũ rursus aqua, insuper aũt farinã albam misce.
Multa uerò precare mortuorum imbecilla capita
Vbi ueneris in Ithacã sterilem, uaccam qua optima sit,
Sacrificaturũ domi tua, pyrãq; erecturũ ex rebus opt.
Tiresia uerò separatim arietem sacrificaturum soli,
Prorsus nigrum, qui inter oues excellit uestras.
Caterũ postq̃ precib oraueris inclyta exanima mortuo-
Hic ouem marẽ sacrifica fœmellamq; nigram, (rũ
Ad Erebum uersus, ipse autem seorsum auersus sit,
Iens ad fluuij fluenta. ibi uerò multa
Anima accedent mortuorum defunctorum.
Tum continuò socijs impera & iube
Oues, qua quidem iacent mactata sauo ferro,
Excoriatas comburere, uota uerò facere dijs,
Generoso Plutoni, & inclyta Proserpina.
Ipse autem gladio acuto exerto à fœmore
Sedeas, neq; permitte mortuorum imbecilles umbras
Ad sanguinẽ propè accedere, antequã Tiresiã audieris,
Hic tibi statim uates adueniat dux populorum,
Qui sanè tibi diceret uiam & modum uia,
Reditumq;, ut per pontum proficiscaris piscosum.
Sic dixit, continuò autẽ aurea sede aduenit aurora,
Me uerò chlenamq; tunicamq; uestes induit.
Ipsa autem candidam togam ingentẽ induit Nympha
Tenuem & gratiosam, zona autem cinxit lumbos
Pulchra, aurea, capiti uerò imposuit flammeolum.
Caterùm ego per domum uadens excitaui socios,

Μηκέτι νῦν ἀέκοντες ἐμῷ ἐνὶ μίμνετε οἴκῳ·
Ἀλλ' ἄλλην χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελέσαι, καὶ ἱκέσθαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο,
Μάντιος ἀλαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι.
Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια
Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐμοί γε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ·
Κλαῖον δ' ἐν λεχέεσσι καθήμενος, οὐδέ τι θυμὸς
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ * κλαίων τε κυλινδόμενός τε κορέσθην, γρ. κλαῖον ἦ
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γὰρ ταύτην ὁδὸν ἡγεμονεύσει;
Εἰς Ἄϊδος δ' οὔπω τις ἀφίκετο νηῒ μελαίνῃ.
Ὣς ἐφάμην. ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μή τι τοι ἡγεμόνος γε ποθὴ παρὰ νηῒ μελέσθω·
Ἱστὸν δὲ στήσας, ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πετάσσας,
Ἧσθαι· τὴν δέ κέ τοι πνοιὴ Βορέαο φέρῃσιν.
Ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηῒ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς,
Ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης,
Μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι,
Νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνῃ,
Αὐτὸς δ' εἰς Ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα.
Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ,
Πέτρη τε, ξύνεσίς τε δύω ποταμῶν ἐριδούπων.
Ἔνθα δ' ἔπειθ' ἥρως χριμφθεὶς πέλας, ὥς σε κελεύω,
Βόθρον * ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα, γρ. ὄρυξ' ὅσσον
Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεῖσθαι πᾶσι νεκύεσσι,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν.
Πολλὰ δὲ γουνοῦσθαι νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ,
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν,
Ἔνθ' ὄϊν ἀρνειὸν ῥέζειν θῆλύν τε μέλαιναν,
Εἰς Ἔρεβος * στρέψας, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι, γρ. τρέψας
Ἱέμενος ποταμοῖο ῥοάων. ἔνθα δὲ πολλαὶ
Ψυχαὶ ἐλεύσονται νεκύων κατατεθνειώτων.
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύναι καὶ ἀνῶξαι
Μῆλα τὰ δὴ κατάκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὸς δὲ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἧσθαι, μηδὲ ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἄσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἔνθα τοι αὐτίκα μάντις ἐλεύσεται ὄρχαμε λαῶν,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἔφατ'. αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Αὐτὴ δ' ἀργύφεον φᾶρος μέγα ἕννυτο Νύμφη
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ,
Καλὴν, χρυσείην· κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ δώματ' ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους,

nore sunt habiti, adeò ut Siculi & Sicani (quorum illi orientem, hi occasum spectant) cùm inuicem dissiderent, tamen his sponte pareruatint: intelligit autem Pheræmona & Androcleum, ut ex filo narrationis sequitur. At noster Vlysses eiusdem quoque Aeoli sex filias agnoscit, quæ fratribus ipsis à patre sint desponsatæ, nobili exemplo incestuosi matrimonij, quod illis seculis uidetur fuisse licitum, ut antea in alijs personis monebamus lib. 6. in Alcinoi coniugio. Vnde ergo cepit Ouidius argumentum illius epistolæ Canaces filiæ Aeoli ad Macareum fratrem? Credo damnasse & puniuisse factum filiæ patrem, quòd extra cõiugium illud perpetrasset.

φίλος ἀθανάτοισι) Fuit enim hospitalitatis laude clarissimus Aeolus. de quo sic idem Diodorus: [illegible] id est: Aeolus uerò is est, ad quem Vlyssem errantem uenisse fabulantur. Fuisse autem illum dicunt pium & iustum, insuper etiam erga hospites humanum. Et Dionysius eum φιλοξενίᾳ donat epitheto Αἰόλου ἱπποτάδαο φιλοξείνου βασιλῆος. Hanc humanitatem nunc se expertum Vlysses refert.

κεῖνον γὰρ ταμίην) Aeolus uentorum custos à ueteribus est creditus, proinde in illius esse potestate tempestates uel excitare uel pacare, uentos nimirum laxando uel coercendo. Iuno itaque Virgiliana sic eum affatur:

Aeole (namq; tibi Diuûm pater atq; hominum Rex — *Et mulcere dedit fluctus & tollere uentos, &c.*

& paulò antè dixerat Poeta — *hic uasto rex Aeolus antro*

Luctantes uentos, tempestatesq; sonoras — *Imperio premit, & uinclis ac carcere frænat.*

Apollonius, [illegible]: Aeolum qui uentis æthere natis imperat. Dionys. in περιηγήσει iam à nobis laudata, [illegible] — [illegible]

Aeoli qui miranda inter homines sortitus est dona, Imperium uentorum, siue turbantium siue quiescentium. Nam, ut ait Natalis Mythol. 8. cap. 11. antequàm uentis Aeolus imperaret, dicta sunt multa accidisse uentorum certamina, quæ urbes frequentissimas ac regiones deuastarunt: qualia fuerunt illa, quæ tantoperè mare infestarunt, ut Siciliam ab Italia seiunxerint: & cùm prius nullum esset mare mediterraneum, uis tempestatis in Oceano orta per quoddam spatium terram discidit, unde aqua per calpen ingressa, mare quod est intra terram fecit, ob depressam regionem, Africamque ab Europa determinauit. ut in his ait Valerius Flac. 1. Argon.

Has nimbi uentiq; domos & naufraga seruat — *Rector erat) Libya cum rumperet aduena calpen*
Tempestas, hinc in terras, latumq; profundum — *Oceanus, cum flens Siculos Oenotria fines*
Est iter, hinc olim soliti miscere polumq; — *Perderet, & mediis intrarent montibus undæ, &c.*
Infelixq; fretum (neq; enim tunc Aeolus illis

Quod negari propter antiquitatem non posse ait Natalis: illud scilicet quod de irruptione Oceani dicitur. Ergo Aeolus uentis est præfectus, qui arbitrio suo illos regeret ac moderaretur. Id multi interpretati sunt allegoricè, inter quos est Polybius apud Strab. lib. 1. Is cùm errores Vlyssis apud Homerum explicaret, dicebat Aeolum, qui prædiceret quomodo per fretum nauigari posset, cùm ijs locis ob affluxum & refluxum maris cursus difficulter teneri, fretumque superari queat, uentorum promũ dictum fuisse ac regem: quemadmodum Danaus quod Argis ὑδρεῖα (id est aquatica instrumenta, ut uertit Xylander) demonstrasset: & Atreus, quòd solis cursum cœli conuersioni renitentis, docuisset, uatesque & sacrorum inspectores Reges sunt creati, & olim sacerdotibus Aegyptiorum, Chaldæis, Magisque sapientia alios superantibus honores & imperia sunt delata. atque ita etiam unusquisq; Deorum honores reperit, eo quòd aliquid utile excogitasset. Hæc ille. Tzetzes scribit, Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam præcipuè exercuisse, quæ pertinet ad naturam uentorum, ut prodesset nauigantibus, &c. Vide Natalem ibidem. Diodorus lib. 5. iam antea citato de Aeolo sic scribit: [illegible] id est: Præterea uelorũ usum nautas docuisse dicitur, repetendo [illegible] & ignis obseruatione, qui uenti in regione futuri essent, certa coniectura prædixisse. Vnde primum eum esse uentorum fabula indicauit. Hic ergo cùm talis esset, dicitur Vlyssi uentos utre inclusos omnes tradidisse præter Zephyrum, qui solus nauigationem illius fortunaret. Id quomodo sit intelligẽdum, quidam penitius secreta naturæ intuentibus docere uoluerunt. Aiunt enim, si quis utrem è pelle Delphino detracta fecerit, illamque penes se habeat, posse eum per quasdam ceremonias obtinere, ut spiret quicunque uentus ille uoluerit, atque solus ille spirabit: unde hæc finxisse Homerum de uentis ab Aeolo datis Vlyssi. Hoc referunt Natalis & Rhodiginus ex Tzetzis Scholijs in Lycophronem: quod inter [illegible] numeratur. Sed ego has allegorias, ut iam sæpe monui, tutò admitti non posse arbitror. Non quòd fructus aliquis ex fabulis excerpi non possit, sed quia eas quò uoluerit detorquere, non liceat.

μαρμαρέῃ σειρῇ) Huius funiculi splendor & precium socios ad utrem reserandum uidetur illexisse, sub spe thesauri in eo reconditi, ut posteà dicitur.

ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος) Mirum est quòd Vlyssi tam uicino iam suæ patriæ somnus obrepserit, ubi eum uigilantiorem esse oportebat. Sed uerisimile est eum iam nimium de securitate sibi spopondisse: & cùm huc usque tutò processisset, in tam exiguo interuallo itineris, quod sibi conficiendum restabat, fieri non posse ut aliquid impedimenti illi incideret. Exitus tamen docuit, quam imprudenter hoc fecerit. Ita solent oculatissimi interdum cæcutire, & res, quæ maiorem uigilantiam postulant, somniculosius gerere. Proinde egregium hoc loco prudentiæ ex illius imprudentia præceptum colligi potest, nimirum in negotij alicuius confectione, ubi maximam illius partem egeris diligenter & prouidentissimè, cauendum esse ne in ipsa catastrophe, quod dicitur, negligentia aut incuria pecces. Res est enim satis uulgata, ut qui sæpe iam se in portu nauigare arbitrantur, in ipso eodẽ portu impingant. Ideò elegãter Nilus ille, [illegible], inquit, [illegible] id est, Ne efferaris animo, ne fortè naufragiũ tibi fiat in portu. Hoc Vlysses noster nunc expertus est non quòd reuera naufragium fecerit sed quòd, cum iam ad portum accederet, ignauia sua eum penitus non attigit. Hoc enim ipsi magis est uertendum uitio, quàm ipsis socijs, quòd aliorum moderatoris negligentia ansam peccandi subditis exhibeat. Socij tamen culpa non carent, quin temeritatis & perfidiæ damnandi sunt, ut de curiositate, siquidem ita liceat [illegible] interpretari, taceam. Denique finis docet, ex utraq; parte turpiter peccatũ. Quid enim profuit Vlyssi per nouem dies & noctes integras sedulum in moderandu nauis cursu extitisse, si tandem, ubi res ad salutis uadum accedebat, ab eo propria desidia repellitur? Scilicet nõ intellexit, [illegible]: ut est apud Lycophronẽ.

κλαίοντες) Hoc solùm illis restabat. nam alio modo præsenti tempestati succurri non poterat, ideò ad miserorum solatium confugiunt, quòd in lacrymis est positum. Vt enim in bello, sic neq; in mari bis peccare licet.

αὖτις ἐπ' Αἰολίην) Verisimile est, actam nauim rursus ad Aeoliam insulam impellentibus ita uentis, qui notas sedes & assueta domicilia repetebant: qua occasione arrepta Vlysses Aeolo fit rursus supplex: sed frustra, ut uidebimus.

ἐπ' οὐδῷ) Eustathius, quid hoc sit, docet his uerbis: [illegible] id est: Ad fores in limine sedere pauperum erat, & eorum quos se tales uideri pudebat: quod etiam nunc in Aeoli ædibus Vlysses facit, illuc rursus errore actus: quod item facit, cùm in Ithacam peruenit, sic Penelope in limine thalami sedit, cum insidias filio suo strui cognouit. Hoc ergo notandum est, & inmotata Vlyssis fortuna, ut qui tam humanũ hospitem liberè iam non accedat, quod eum facti sui pudeat, qui tam ignauiter beneficium Aeoli conseruarit, sibique de potestate excidere passus sit: qua re non leuiter offensum iri Aeolum intelligebat.

ἄασάν μ' ἕταροι) Duo sunt quæ hic obseruare licet. Primùm breuem orationem, quæ calamitosos & afflictos grauiter homines maximè decet. Deinde formam orationis, cuius duæ sunt partes: prima casum illius exponit, secunda auxilium nouum implorat. In exponendo aũt casu longiùs non immoratur, tum quòd eum singillatim recensere sine grauissimo animi dolore non potuerit, tum quod Aeolum & reliquos rem facilè intellecturos crediderit. Auxilium item paucis petit, quia lubenter beneficium conferenti longa non est opus oratione, qua ad humanitatem, ad quam ipse satis sponte propensus est, incitetur: eã enim uti solemus erga eos, qui duriore sunt animo & minus facili, & à quibus non rogari, sed extorqueri beneficium oportet. Deinde quem antea perhumanum Aeolum erat expertus, talem se nunc quoque experturum sperabat.

ἔρρ' ἐκ νήσου) Diximus antea, Aeolum clementiæ & hospitalitatis nomine plurimi apud antiquos æstimatum: nunc uerò dicas penè eum humanitatem omnem exuisse, adeò à nupero illo Aeolo mutatus est hic Aeolus, qui tam contumeliosè & proteruè Vlyssem excipiat. Sed uir prudens intelligit, ex illius casu, eum Dijs esse inuisum, & hanc calamitatem aliqua ex parte promeruisse, itaque nihil eorum uoluntati contrarium faciendum sibi esse statuit: quod accidisset, si rursus ei uentos utre inclusos tradidisset. Maluit

ergo

ergo mortali, quàm Numinibus displicere. Sed cur tam acerbè in eum inuehitur? Aegrè tulit nimirum, beneficium suum tam miserè ex Vlyssis ignauia perijsse, quod paulò antè monebamus.

Sic loquutus: dimisit ex ædibus grauiter suspirantē.
Hinc uerò ulterius nauigamus afflicti corde,
Fatigabatur.n. uirorū animus à molesta remigatione
Nostra stoliditate, quoniā nō amplius apparuit redit°.
Sex dierū quidē cōtinuò nauigauimus noctesq́; & dies
Septima uerò uenimus Lami ad excelsam urbem
Longè distātes portas habentes Lastryg. ubi pastorē pa-
Euocat impellens, alter uerò extens audit. (stor
Ibi uerò insomnis uir pastor duplicem capit mercedē:
Vnū pascēdis bobus, alterū pascendis albis pecoribus.
Propè enim noctisq́; & diei sunt uia.
Ibi postq̄ ad portū inclytū uenimus, quē circū petra
Excelsa erat, contiguè utrinq;
Littora prominentia contraria sibi inuicem
In ostia procurrunt, augustus autem introitus est.
Ibi illi intus omnes tenebant naues æquales,
Ipsa quidem intra portum concauum ligabantur
Propinqua, nunquam enim attollitur fluctus in ipso,
Neq; magnus neq; paruus: cādida erat circū trāqllitas.
Cæterùm ego solus tenui extra nauem nigram,
Illic in extrema parte petra funes alligabam.
Stabam uerò specula excelsa conscensa.
Ibi.q. neq; boum neq; uirorum apparebant opera.
Fumum autem solum uidebamus à terra erumpētem.
Cæterùm tunc ego socios præmisi sciscitatum profectos,
Quinam uiri essent supra terram panem uescentes,
Viris duob. electis, tertiū præconē unà comitē tradens.
Illi iuerunt egressi in planam uiam qua currus utiq;
Ad urbem ab excelsis montibus deducunt syluam:
Puella uerò obuij facti sunt ante urbem aquam petēti
Filia forti Lastrygonis Antiphatæ.
Hæc quidem ad fontem descenderat limpidum
Artaciam, hinc enim aquam ad urbem ferebant.
Illi uerò astantes alloquebantur interrogabantq́;,
Quisnam eorum esset rex & quibus imperaret.
Illa ualde statim patris ostendit excelsam domum.
Illi postquā ingressi inclytam domū, ipsam.v. mulierē
Inuenerunt, uelut montis uerticē, illā.n. perhorruerūt.
Illa uerò continuò è foro euocabat inclytum Antiphatē
Suū maritū, qui certè illis intendebat sæuā mortem,
Statim uno correpto sociorum, apparauit cœnam,
Duo uerò ruentes fuga ad naues peruenerunt.
Cæterū ille clamorē excitauit per urbē, illi audiētes
Ibant fortes Lastrygones aliunde alius,
Innumeri non hominibus similes, sed Gigantibus,
Illi à petris grauibus lapidibus
Iaciebāt: statim.n. malus strepitus p naues excitatus est
Virorum pereuntium nauiumq́; fractarum.
Tanquam pisces.v. transfigētes tristes epulas ferebāt.
Dum illi hos perdebant profundum portum intra.
Interea ego gladium acutum extraxi à fœmore,
Eo funes abscidi nauis nigræ proræ.
Statim autem meos socios excitatos iussi
Incumbere remis, ut calamitatem subterfugeremus.
Illi simul omnes incumbunt timentes mortem.

Ὣς εἰπὼν, ἀπέπεμπε δόμων βαρέα στενάχοντα.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ.
Τείρετο δ᾽ ἀνδρῶν θυμὸς ὑπ᾽ εἰρεσίης ἀλεγεινῆς
Ἡμετέρῃ ματίῃ, ἐπεὶ οὐκέτι φαίνετο πομπή.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ.
Ἑβδομάτῃ δ᾽ ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον,
Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν
Ἠπύει εἰσελάων, ὁ δέ τ᾽ ἐξελάων ὑπακούει.
Ἔνθα κ᾽ ἄϋπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθοὺς,
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ᾽ ἄργυφα μῆλα νομεύων.
Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι.
Ἔνθ᾽ ἐπεὶ ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν, ὃν πέρι πέτρη
Ἠλίβατος τετύχηκε διαμπερὲς ἀμφοτέρωθεν·
Ἀκταὶ δὲ προβλῆτες ἐναντίαι ἀλλήλῃσιν
Ἐν στόματι * προὔχουσιν, ἀραιὴ δ᾽ εἴσοδός ἐστιν, χ. προὔχου-σιν
Ἔνθ᾽ οἵγ᾽ εἴσω πάντες ἔχον νέας ἀμφιελίσσας.
Αἱ μὲν ἄρ᾽ ἔντοσθεν λιμένος κοίλοιο δέδεντο
Πλησίαι, οὐ μὲν γάρ ποτ᾽ ἀέξετο κῦμά γ᾽ ἐν αὐτῷ,
Οὔτε μέγ᾽, οὔτ᾽ ὀλίγον· λευκὴ δ᾽ ἦν ἀμφὶ γαλήνη.
Αὐτὰρ ἐγὼν οἶος σχέθον ἔξω νῆα μέλαιναν,
Αὐτοῦ ἐπ᾽ ἐσχατιῇ, πέτρης ἐκ πείσματα δήσας.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών·
Ἔνθα μὲν οὔτε βοῶν οὔτ᾽ ἀνδρῶν φαίνετο ἔργα,
Καπνὸν δ᾽ οἶον ὁρῶμεν ἀπὸ χθονὸς ἀΐσσοντα.
Δὴ τότ᾽ ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες·
Ἄνδρε δύω κρίνας, τρίτατον κήρυχ᾽ ἅμ᾽ ὀπάσσας·
Οἱ δ᾽ ἴσαν ἐκβάντες λείην ὁδὸν, ᾗπερ ἅμαξαι
Ἄστυ δ᾽ ἀφ᾽ ὑψηλῶν ὀρέων καταγίνεον ὕλην.
Κούρῃ δὲ ξύμβληντο πρὸ ἄστεος ὑδρευούσῃ,
Θυγατέρ᾽ ἰφθίμῃ Λαιστρυγόνος Ἀντιφάταο.
Ἡ μὲν ἄρ᾽ ἐς κρήνην † καταβήσετο καλλιρέεθρον χ. κατεβή-σατο
Ἀρτακίην· ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προτὶ ἄστυ φέρεσκον.
Οἱ δὲ παριστάμενοι προσεφώνεον, ἔκ τ᾽ ἐρέοντο
Ὅστις τῶνδ᾽ εἴη βασιλεὺς, καὶ οἷσιν ἀνάσσοι.
Ἡ δὲ μάλ᾽ αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Οἱ δ᾽ ἐπεὶ εἰσῆλθον κλυτὰ δώματα, τὴν δὲ γυναῖκα
Εὗρον ὅσην τ᾽ ὄρεος κορυφὴν, κατὰ δ᾽ ἔστυγον αὐτήν.
Ἡ δ᾽ αἶψ᾽ ἐξ ἀγορῆς ἐκάλει κλυτὸν Ἀντιφατῆα,
Ὃν πόσιν, ὃς δὴ τοῖσιν ἐμήσατο λυγρὸν ὄλεθρον·
Αὐτίχ᾽ ἕνα μάρψας ἑτάρων, ὡπλίσσατο † δόρπον. χ. δεῖπνον
Τὼ δὲ δύ᾽ ἀΐξαντε φυγῇ ἐπὶ νῆας ἱκέσθην.
Αὐτὰρ ὁ τεῦχε βοὴν διὰ ἄστεος· οἱ δ᾽ ἀΐοντες
Φοίτων ἴφθιμοι Λαιστρυγόνες ἄλλοθεν ἄλλος,
Μυρίοι, οὐκ ἄνδρεσσιν ἐοικότες, ἀλλὰ Γίγασιν·
Οἵ ῥ᾽ ἀπὸ πετράων ἀνδραχθέσι χερμαδίοισι
Βάλλον. ἄφαρ δὲ κακὸς κόναβος κατὰ νῆας ὀρώρει
Ἀνδρῶν ὀλλυμένων, νηῶν θ᾽ ἅμα ἀγνυμενάων.
Ἰχθῦς δ᾽ ὡς * πείροντες, ἀτερπέα δαῖτα φέροντο. χ. παίρον-τες
Ὄφρ᾽ οἳ τοὺς ὄλεκον λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς,
Τόφρα δ᾽ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τῷ ἀπὸ πείσματ᾽ ἔκοψα νεὸς κυανοπρώροιο.
Αἶψα δ᾽ ἐμοῖς ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπῃς, ἵν᾽ ὑπ᾽ ἐκ κακότητα φύγοιμεν.
Οἱ δ᾽ ἄμα πάντες ἀνέρριψαν, δείσαντες ὄλεθρον.

Ἀσπασίως δ' ἐς πόντον ἐπηρεφέας φύγε πέτρας
Νηῦς ἐμή· αὐτὰρ αἱ ἄλλαι ἀολλέες αὐτόθ' ὄλοντο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιε
γ. ἀδήεσσα Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς, † αὐδήεσσα,
Αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο.
Ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο,
Μητρός τ' ἐκ Πέρσης, τὴν Ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἀκτῆς νηῒ κατηγαγόμεσθα σιωπῇ
Ναύλοχον ἐς λιμένα· καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν.
Ἔνθα τότ' ἐκβάντες, δύο τ' ἤματα καὶ δύο νύκτας
Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ' ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἐμὸν ἔγχος ἑλὼν καὶ φάσγανον ὀξὺ,
Καρπαλίμως παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἐς περιωπὴν,
Εἴπως ἔργα ἴδοιμι βροτῶν, ἐνοπήν τε πυθοίμην.
Ἔστην δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθὼν,
Καί μοι ἐείσατο καπνὸς ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Κίρκης ἐν μεγάροισι, διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην.
Μερμήριξα δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν
Ἐλθεῖν ἠδὲ πυθέσθαι, ἐπεὶ ἴδον αἴθοπα καπνόν.
Ὧδε δέ μοι φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτ' ἐλθόντ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης,
Δεῖπνον ἑταίροισι δόμεναι, προέμεν τε πυθέσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε τίς με θεῶν ὀλοφύρατο μοῦνον ἐόντα,
Ὅς ῥά μοι ὑψίκερων ἔλαφον μέγαν εἰς ὁδὸν αὐτὴν
Ἧκεν. ὁ μὲν ποταμόνδε κατήϊεν ἐκ νομοῦ ὕλης,
Πιόμενος (δὴ γάρ μιν ἔχεν μένος ἠελίοιο)
Τὸν δ' ἐγὼ ἐκβαίνοντα κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα
Πλῆξα· τὸ δ' ἀντικρὺ δόρυ χάλκεον ἐξεπέρησε·
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακὼν, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός·
Τῷ δ' ἐγὼ ἐμβαίνων, δόρυ χάλκεον ἐξ ὠτειλῆς
Εἰρυσάμην· τὸ μὲν αὖθι κατακλίνας ἐπὶ γαίῃ
Εἴασ'. αὐτὰρ ἐγὼ σπασάμην ῥῶπάς τε λύγους τε·
Πεῖσμα δ' ὅσον τ' ὄργυιαν ἐϋστρεφὲς ἀμφοτέρωθεν
Πλεξάμενος, συνέδησα πόδας δεινοῖο πελώρου.
γ. καταλοφάδια Βῆν δὲ * καταλοφάδεια φέρων ἐπὶ νῆα μέλαιναν,
γ. ὤμῳ ἐπὶ Ἔγχει ἐρειδόμενος, ἐπεὶ οὔπως * ἦεν ἐπ' ὤμου
Χειρὶ φέρειν ἑτέρῃ· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν·
Κὰδ δ' ἔβαλον προπάροιθε νεώς· ἀνέγειρα δ' ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
γ. πω κε Ὦ φίλοι, οὐ γάρ † πως καταδυσόμεθ', ἀχνύμενοί περ,
γ. ἐπέλθῃ Εἰς ἀΐδαο δόμους, πρὶν μόρσιμον ἦμαρ * ἐπέλθῃ·
Ἀλλ' ἄγετ', ὄφρ' ἐν νηῒ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε,
Μνησόμεθα βρώμης, μηδὲ τρυχώμεθα λιμῷ.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο·
Ἐκ δὲ καλυψάμενοι παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Θηήσαντ' ἔλαφον· μάλα γὰρ μέγα θηρίον ἦεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν,
Χεῖρας νιψάμενοι τεύχοντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.

Libenter autem in pontum altas effugit petras
Nauis mea, cæterùm reliquæ densæ illic perierunt.
Hinc autem ulterius nauigamus tristes corde,
Læti ex morte euitata postq̃ dilectos amisimus socios.
Aeæam aũt ad insulã peruenimus, ibi.a. habitabat
Circe pulchricoma ueneranda dea eloquens,
Germana soror prudentis Aeetæ:
Ambo enim natæ sunt ex illustrante homines sole
Matre ex Perse, quam Oceanus genuit filiam.
Hic uerò in littore naue deuenimus clàm
Nauium capacem in portũ, & Deus aliquis dux erat.
Ibi tum exeuntes, duos dies & duas noctes
Iacebamus pariter & labore & dolore aĩm macerãtes.
Sed quãdo certè tertiã diẽ pulchricoma pfecit aurora,
Et cùm ego meã hastam capiens & gladium acutũ,
Celeriter ab naue ascendi in speculam,
Sicubi opera uiderem mortalium uocemq́; audirem.
Stabam.a. speculam in præruptam ubi conscendissem,
Et mihi apparebat fumus à terra læta
Circes in ædibus per arbores densas & syluam.
Deliberabam autem deinde in mente & in animo
Proficisci, atq; audire postquã uidi splendidum fumũ.
Sic autem mihi reputanti uisum est satius esse,
Primùm proficisci ad nauem celerem & littus maris
Prandium socijs dare præmittereq́; ad audiendum.
Sed quãdo iã prope erã ualdè ad nauẽ utrinq; agitatã
Certè tum aliquis me deorũ misertus est solũ existentẽ,
Qui mihi excelsis cornibus ceruũ magnũ in uiã ipsam
Misit, qui ad flumen descendebat ad pascua syluæ
Potaturus, certè enim ipsum ceperat uis solis.
Hunc ego ingredientem per spinam medio tergo
Percußi, ipsum autem penitus hastile ferreũ transijt.
Decidit.a. in pulueres longũ uociferãs, et euolauit animus.
In hunc ego irruẽs hastã ferream ex uulnere
Extraxi: illam quidẽ illic reclinans in terra
Reliqui, cæterùm ego auulsi uirgultaq́; uiminaq́;.
Fune ad ulnæ longitudinem benè torto undiq;
Complicato colligaui pedes ingentis monstri.
Descendi autem in ceruice gerens ad nauem nigram,
Hasta innixus, quoniã nullo pacto poterã in humero
Manu ferre altera, ualdè enim magnum animal erat.
Deieci autem ante nauem, excitaui autem socios
Blandis uerbis astando uiros singulos,
O amici, nondum enim descendimus, tametsi tristes
In Plutonis ædes, antequam fatalis dies adueniret.
Sed agitè quamdiu eſt in naui celeri cibusq́; potusq́;,
Memores simus escæ neq; uexemur fame.
Sic dicebam, hi celeriter meis uerbis parebant.
Egreßi autem ad littus maris irrequieti
Admirabantur ceruũ, ualdè enim magna bestia erat.
Cæterùm postquam oblectati sunt uidentes oculis,
Manibus lotis apparabant eximium conuiuium.
Sic tum quidem totum diem ad solis occasum
Sedebamus, comedentes carnes multas & uinũ dulce.
Quando autem sol descendit, & tenebræ aduenerunt,
Certè tum dormiuimus in littore maris.

COMMENTARIVS.

[illegible]) Id est, quòd iam amplius non erat nobis aliunde expectandum auxilium, cum iam iratos & ipsos Deos & ipsos homines haberemus.

ὀδυρόμενοι δ' ἱκόμεσθα) Vide ut miseriæ Vlyssis continuentur, ut nihil dicere de illo possis, quàm quod Aeolus, eum esse nimirum θεοῖσιν ἀπεχθόμενον. Incidit enim in Læstrygonum solum, quæ gens fuit à Cyclopum natura non aliena, & si unitatem oculi demas, nihil dissimilis. Nam inhospitalis etiam fuit, & ἀνθρωποφάγος, ut socius Vlyssis paulò post sentiet. Commendatur tamen illorum hominum abundantes & copiosæ pecuniæ, & ipsius urbis Lami magnitudo, si quidem τηλέπυλον intelligas, quod dissitas inter se haberet portas, quod magnitudinem urbis innuit. Vide Lexicon nostrum Homericum.

ὅθι ποιμένα ποιμήν) Id est, ut inquit Didymus, διὰ τὸ συνεχεῖς εἶναι τὰς νομὰς. ἢ μᾶλλον τὸ διάστημα τὸ ἀντικρὺ τῶν πυλῶν μέτρον ἀπέχειν, καὶ ἐν τῷ τῆς φωνῆς ἐξακούεσθαι τινι εἰσελαύνοντος καὶ τοῦ ἐξελαύνοντος. Quòd uicina sint inter se pascua, uel potius quòd interualli ex aduerso portarum mensura distet, ut ita uox ingredientis & exeuntis possit exaudiri. Sed mihi prior sensus arridet.

ἐγγὺς γὰρ νυκτός) Ex Didymo repetit Eustathius, quæ in hunc locum scribit. Nos ex utroque. Duplex est ergo secundum illos huius loci sensus, aut potiùs duobus modis diuersis à quibusdam exponitur. Alij enim dicunt, κελεύθους νυκτός τε καὶ ἤματος, intelligi pascua, quæ ipsi urbi sint uicina. Læstrygonas autem regionem illam Siciliæ, quæ postea fuit Leontinorū, incoluisse: ibi asilos uel tabanos, & œstros, uel si mauis Græca, μυίας τε καὶ οἴστρους, nasci, quæ insecta animalibus minus uillosis nocere nemo nescit. Itaque apud eos die uillosa pecora pasci, noctu uerò glabra, hoc est minus pilis obtecta: quales sunt boues, equi, &c. Itaque duplicem mercedem consequi eum qui noctu etiam uigilare poterit, ut pascendis armentis sit intentus. Alij ex Cratetis authoritate dicunt Læstrygonas sub capite draconis esse sitos: de quo capite dixit Aratus, sub eo ortus & occasus Solis confundi.

κείνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται, ἧχί περ ἄκραι
μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλῃσιν. id est, ut uertit Tull.

Hoc caput hic paullum sese subitoq; recondit
Ortus ubi atq; obitus partem admiscentur in unam.

Itaque hic intelligi longos esse dies, breuissimas uerò noctes, proinde qui uigilare illas potest, duplici mercede affici, nimirū diurna & nocturna. Sic quod Aratus dixit, μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαί: Homerus dicit, ἐγγὺς νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι. At uir eruditissimus Iosephus Scaliger in suis comm. in Manil. lib. 3. docet, aliud sentire Aratum an Homero. Arateum enim illud, inquit, ad eleuationem tantum 59. 30′. conuenit: Homericum autem ad eleuationem 66. 30. nimirum de ijs qui sub polis Eclipticæ habitant. Quanquam & Aratum decipi, qui Eudoxum hac in re sequutus est, satis ibidem docet. Porrò hoc sensu à Læstrigonibus diuersi erunt Cimmerij, quibus longissimæ noctes, & minima diei portio. Addam de Læstrygonibus, quod scribit Thucydides lib. 6. παλαίτατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας (Σικελίας) Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι, ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔτε ὁπόθεν ἐσῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν, ἀρκείτω δὲ ὡς ποιηταῖς τε εἴρηται, καὶ ὡς ἕκαστός πη γιγνώσκει περὶ αὐτῶν. id est Antiquissimi quidem feruntur partem quandam regionis (Siciliæ) Cyclopes atque Læstrygones, quorum ego neque genus, neque unde uenerint, neque quò abierint, dicere habeo: sufficiat quod à Poetis memoratum est, & apud se quisque de illis sentit. Hæc ille. Eos Formias Campaniæ urbem habitasse, scribunt Plinius & Solinus. Vnde Cic. 2. ad Attic. Si uerò in hanc τηλέπυλον ueneris Λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quam irati animi?

τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας) Nihil profuit præco apud gentem barbarem, & humanis legibus non utentem. Nam statim ut hos Vlyssis legatos animaduertit, statim unum ex illis corripuit, interfectumque sibi in epulas parauit: cæteri uerò fuga salutem sibi quæsiuerunt: tandem cum eos Læstrygones prosequerentur, perierunt omnes Vlyssis socij & naues, præter eos quos in unica sua naui habebat. Et hæc est prima ingens iactura, quam in toto nauigationis cursu fecit. Sex enim socios tantùm apud Cyclopem amiserat, hic penè omni comitatu destituitur: tandem effugit periculum mortis unica naui, qua ad Aeæam insulam salua & incolumis peruenit: ibi alia rursus pernicies illi infligetur in sociorum persona, ut uidebimus in sequentibus.

ἄμφω δ' ἐκγεγάτην) Exponit genus huius Circes, quam anteà ab adiunctis formæ, grauitatis & affabilitatis (sic enim αὐδήεσσαν interpretari uidetur Didymus) Nunc eam Solis & Perses Oceani filiæ filiam esse dicit, sororemque Aeëtæ. Hesiodus uerò in Theogonia Perseidem appellat, quam Homerus Persen: cætera inter se similes. Sic ergo ille:

Ἠελίῳ δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ Ὠκεανίνη
Περσηΐς, Κίρκην τε καὶ Αἰήτην βασιλῆα. id est:

Soli uerò indefesso peperit inclyta Oceani filia
Persea Circenq; & Aeetem regem.

Orpheus uerò in Argonauticis Solis & Asteropes esse filiam scribit. Alij aliter, de quibus consule Natalem Mythol. lib. 6. cap. 6. Eius originem Diod. Siculus lib. 5. sic enarrat: Solem ferunt duos procreasse pueros, Aeetam & Persen. Aeetas in Colcho regnauit, in Taurica Perses: crudeles ambo, efferique. Ex Perse Hecate orta est, superans audacia immanitateque patrem, ut quæ cruciatu hominum læta eos pro feris appetere sagittis consueuerit. Sed ad uenena mortifera conficienda summum studium operamque impendens, prima aconitum inuenit, uim naturamque cuiusque ueneni in cibis, quos aduenis dabat, experta. His rebus admodū edocta, primum ueneno patrem sustulit: deinde regno assumpto, templum statuit Dianæ, cui præternauigantes hospites sacrificabat, existimans ea crudelitate suum nomen clarius fututum. Post hæc nupsit Aeëtæ, genuitque liberos tres: Circen, Medeam & Aegialeum. Circe ad omnis generis uenenorum curam uersa, multarum herbarum radicumque uarias uires mirabilesque reperit. Et quamuis à matre Hecate in plurimis instructa esset, tamen multis à se de nouo inuentis, omnibus in ea re præstitit. Hæc Sarmatarum regi, quos quidam Scythas dicunt, cum nupsisset, primùm ueneno uirum abstulit: deinde regno capto, multa ui crudelitateque subditos uexauit. Quibus rebus regno expulsam, quidam scriptores ad Oceani quandam desertam insulam cum mulieribus, quæ eam secutæ erant, confugisse: quidam ad Italiam uenisse tradunt, inque eo promontorio, quod nunc quoque ab ea Circæū uocatur, resedisse. Hæc ille. Eam autem Homerus in Aeëa insula habitare dicit, quæ proculdubio etiam in mari Siculo fuisse existimanda est cognominis illi, quæ est fluuio Phasidi in Colchica regione uicina. Quam etiam Apollonius Rhodius Argon. 4. in Italia apud Tyrrhenorum agrum esse dicit. Videndus est idem lib. 3. Strab. lib. 5. Circæum montem dicit stadijs CCXC. (hic numerus tamen uariat in Græcis. Vide Xylandri annot. in lib. eundem Strab. num. 18.) distantem, quem mare & paludes insulam faciunt (uersio Latina hic erat uitiosa in Xylandro) Is radicibus dicitur abundare, fortassis (inquit Strabo) ut fabulæ de Circe accommodent. Est ibi Circes oppidum, & sacra Mineruæ ara, aiuntque ibi pateram quandam Vlyssis monstrari.

ἀνήϊον ἐς περιωπήν) Videtur ex hoc loco & alijs constare, in portubus fuisse excelsas quasdam speculas, ex quibus præternauigantes possent terram habitatam cernere. Sic anteà in Læstrygonum portu speculam dicitur Vlysses ascendisse. στῆν δὲ σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθών. Stabam uerò specula ardua conscensa.

Κίρκης) Tunc quidem nesciebat illas esse Circes ædes, sed posteà resciuit: ideò hæc sunt posterioris mentis.

καί ποτέ τις με θεῶν) Nō dicit fortuitò, temerè aut casu hoc accidisse: quia, ut aliàs diximus, nihil agnoscit Homerus, quod sine Deorum uoluntate ac permissu eueniat. Et hoc est diligenter obseruandum, quia alioqui uulgus etiam similia contingentia casui solet tribuere: malè, ut hic tacitè docet Vlysses.

ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω) Quasi dicat: Nihil est, ô socij, quòd diutius tristemur ob aliorum iacturam, quam anteà fecimus. illis enim præstituta iam ista moriendi hora à fato, cui quis repugnauerit? Imo habemus quod lætemur, siquidem adhuc superamus, & nondum, quia fatalis dies nondum aduenit, occubuimus. itaque quandiu licet per nostras facultates, agite genio indulgeamus. Quàm sit importunus uenter in medijs etiam calamitatibus, dixit idem antea in primo Alcinoi conuiuio.

Quādo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Et tum ego concione coacta sermone alloquutus sum:
Audite meos sermones mala etsi patientes socij,
O amici, non enim scimus ubi tenebra, neq; ubi aurora,
Neq; ubi sol hominib. lucē præstans uadit sub terram,
Neq; ubi resurgit: sed consilium ineamus celeriter,
Num quid adhuc sit consilij, ego uerò non existimo esse.
Vidi enim, speculam ubi ad excelsam ascendi,

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος μετὰ πᾶσιν ἔειπον, χ. μῦθον
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,
Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπη ζόφος, οὐδ' ὅπη ἠώς,
Οὐδ' ὅπη ἠέλιος φαεσίμβροτος εἶσ' ὑπὸ γαῖαν, χ. ὑπὸ γαῖαν
Οὐδ' ὅπη ἀννεῖται· ἀλλὰ φραζώμεθα θᾶσσον
Εἴ τις ἔτ' ἔσται μῆτις. ἐγὼ δ' οὐκ οἴομαι εἶναι.
Εἶδον γὰρ, σκοπιὴν ἐς παιπαλόεσσαν ἀνελθὼν,

Politis lapidibus conspicuo in loco.
Illic quidē magnā telam percurrens stridule canebat,
Seu dea seu mulier, hi uerò loquebantur uocantes.
Illa continuò egressa ianuam aperuit pulchram,
Et uocabat: simul omnes illā imperitia sequebantur.
Cæterùm ego substiti existimans dolum esse,
Illi simul euanuerūt cōfertim, neq; quisquam eorum
Apparuit, diu autem desidens animaduertebam.
Sic ait, cæterùm ego quidē gladiū argēt. clauis confixū
Humeris apposui ingentem ferreum, circum.a. arcum:
Illum continuò iussi eandem uiam monstrare.
Cæterùm ille utraq; prehensis precabatur genibus,
Et me lugens uerbis alatis alloquebatur:
Ne me duc illuc inuitum ô generose, sed desere hic.
Noui.n. quod neq; ipse redibis, neq; quenquā aliorum
Abduces tuorum sociorum, sed cum illis ocyus
Fugiamus: adhuc sanè effugere poterimus malū fatū.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiens alloquebar,
Euryloche, certè quidem tu mane illic, hoc in loco
Edens & bibens cauam apud nauem nigram:
Cæterū ego uadam, ingēs autem mihi adest necessitas.

Ξεστοῖσι λάεσσι, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ.
Ἔνθα δέ τις μέγαν ἱστὸν ἐποιχομένη λίγ' ἄειδεν,
Ἢ θεὸς, ἠὲ γυνή· τοὶ δ' ἐφθέγγοντο καλεῦντες.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινὰς,
Καὶ κάλει. οἱ δ' ἅμα πάντες ἀϊδρείῃσιν ἕποντο·
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑπέμεινα, ὀϊσάμενος δόλον εἶναι.
Οἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες, οὐδέ τις αὐτῶν
Ἐξεφάνη· δηρὸν δ' ἥμενος ἐσκοπίαζον.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγὼ περὶ μὲν ξίφος ἀργυρόηλον
Ὤμοιϊν βαλόμην, μέγα, χάλκεον· ἀμφὶ δὲ τόξα.
Τὸν δ' αἶψ' ἠνώγεα αὐτὴν ὁδὸν ἡγήσασθαι.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀμφοτέρῃσι λαβὼν ἐλίσσετο γούνων,
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Μή μ' ἄγε κεῖσ' ἀέκοντα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ.
Οἶδα γὰρ ὡς οὔτ' αὐτὸς ἐλεύσεαι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἄξεις σῶν ἑτάρων. ἀλλὰ ξὺν τοίσδεσι θᾶσσον
Φεύγωμεν· ἔτι γάρ κεν ἀλύξαιμεν κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εὐρύλοχ', ἤτοι μὲν σὺ μέν' αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ χώρῳ
Ἔσθων καὶ πίνων κοίλῃ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Αὐτὰρ ἐγὼν εἶμι, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

COMMENTARIVS.

οὐ γάρ τ' ἴδμεν) In huius loci illustrationem aduocandus est clarissimus author Strab. lib. 1. ubi cùm hos uersus adduxisset, subijcit hæc, interprete Xylandro: Licet sanè, inquit, accipere quatuor mundi plagas, si per auroram intelligatur meridionalis: idque habet quandam speciem (nam illud in præcedentibus docuerat) sed præstat intelligi eam plagam, quà Sol transit, oppositam Septentrionali. Vult enim hac oratione magnam cœlestium mutationem significare, non nudam plagarum occultationem. Oportet quippe quouis continuo tempore, siue noctu, siue interdiu, id consequi: cœlestia autem magis mutantur, pro eo atque ad meridiem magis minusue accedimus: eoque non ortus & occasus Solis comprehenduntur (cum fiat etiam sudo cœlo) sed meridiei & septentrionis mutationes. Nam polus Septētrioni est proximus: qui polus cum moueatur, & aliquando supra uerticem nostrum fit, aliquando infra terram, mutantur simul etiam arctici circuli, & nonnunquā deficiunt in huiusmodi migrationibus, ut ubi sit plaga septentrionalis, nescias, aut eorum initium. unde etiam oppositam plagam ignorari necesse est. Hæc ille. Nos etiam anteà de eadē re quædam annotauimus. Hic autē locus si expendatur, apparebit quatuor mundi partes ab Homero constitui. Per ζόφον Septentrionem, per ἠῶ meridiem: per illa, ὑπὸ γαῖαν ἠέλιος, &c. occasum, per οὐδ' ὅπῃ ἀννεῖται, Ortum intelligendo. Alioqui si duas tantùm indicaret, ut quosdam falsò uoluisse existimo, frustra rem eandem bis repeteret. Sed cum Vlysses astronomiæ ignarus non fuerit, ut anteà lib. 5. uidimus, mirum est quòd nunc hæc pronunciet. Scio quid Strabo dicat, sed addam quod à ueteribus in hunc locum dici refert Eustathius, οὐκ ἀπειρηκότα διακειμένου φησὶ τὸν Ὀδυσσέα ταῦτα λέγειν: hæc ab Vlysse non quasi dubitaret, sed præ animi angore dici.

μυρομένοισι ἑτάροις) Fœliciter sapit, qui alieno periculo sapit, inquit ille apud Plautum. Hoc Vlyssis socij in præsentia faciunt. Verentur enim nouam hanc terram ingredi, ne in barbaræ gentis manus inciderent, perinde ac superioribus diebus cæteri tum apud Cyclopas tū apud Læstrygonas: quod geminatum periculum eos cautiores efficiebat. nam ob prius tantùm non sunt deterriti ab inspicienda Læstrygonia. Itaque nunc & eorum recordatione & præsentis metu confugiunt ad lacrymas, quibus forsan ad sui commiserationem Vlyssem permouerent. Sed ille dicit eas nihil eis profuisse: hoc est, immotum se ad illas in suo instituto permansisse. Ratum siquidem iam apud illum fuerit, insulam à se obseruatam inuisere. Itaque Eurylochos cum parte sociorum sorte electus ad eam explorandam pergit.

κλήρους δ' ἐν κυνέῃ) Hunc morem mouendi sortes in galea, uideor mihi aliàs in Iliade attigisse.

εἴκοσι καὶ ἑτάροι) Macareus apud Ouidium 14. Metam. uiginti duos socios etiam numerat. *Sorte sumus lecti: sors me, fidumq; Polyten*
Eurylochumq; simul, nimiūq; Elpenora uini, — *Bisq; nouem socios Circæa ad mœnia misit.*

Addam & sequentia, quia hunc locum Homericum exprimunt:

Quæ simul attigimus, stetimusq; in limine tecti — *Nostraq; adulantes comitant uestigia, donec*
Mille lupi, mixtiq; lupis ursiq; leæq; — *Excipiunt famulæ, perq; atria marmore tecta*
Occursu fecere metum: sed nulla timenda — *Ad dominam ducunt: pulchro sedet illa recessu*
Nullaq; erat nostro factura in corpore uulnus, — *Sublimi solio, pallamq; induta nitentem*
Quin etiam blandas mouere per aera caudas — *Insuper aurato circum uelatur amictu.*

Audiendus etiam Virgilius de eadem re similia scribens 7. Aeneid.

Proxima Circææ raduntur littora terræ, — *Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum:*
Diues inaccessos ubi Solis filia lucos — *Setigeriq; sues, atq; in præsepibus ursi*
Assiduo resonat cantu, tectisq; superbis — *Sæuire, ac formæ magnorum ululare luporum,*
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum — *Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis*
Arguto tenues percurrens pectine telas. — *Induerat Circe in uultus ac terga ferarum.*
Hinc exaudiri gemitus, iræq; leonum

Quibus omnibus primus Poeta noster ista scribendi ansam præbuit. Neque dubito quin ea fabulosa existimentur, & indigna fide, quod à multis clamitari audio. Non possunt enim persuaderi, hominum corpora in bruta transmutari posse: sed quicquid de eiusmodi rebus circumfertur, portentosa mendacia esse hominum, uel potius ipsius Diaboli commenta, qui generi humano oculos sic præstringat, ut aliam atque aliam formam se uidere existiment. Nos, si placet, cum bona uulgi, cui etiam doctissimos plerosque homines annumero, uenia rem istam discutiamus. In primis hoc statuo, Circem magam fuisse præstantissimam, cui omnia uenena fuerint notissima, insuper etiam radicum herbarumq; uires perspectissimæ: adderem etiam fuisse illam Diabolo magistro & præceptore usam, si qua eius rei uestigia in ueterum de ea scriptis apparerent: sed addam, quia alio modo fieri non potuit, ut ubi Deus Opt. Max. non esset notus, ibi esset incognitus leo ille rugiens, qui semper mortalium animis insidiatus est ab ipsa mundi origine, neque potest illius uafricies & exitiosa ad homines perdendos industria sopita & desidiosa tunc temporis latuisse. Iam uerò quæritur, utrum homines in bestiam, hoc est illius corpus in huius corpus transmutari possit? Respondeo, siue ipsius naturæ immēsam potestatem (per naturam autem res creatas intelligo, ut arbores, plantas, herbas, &c.) siue Satanæ in mundum imperium cōsideres, hoc inter ἀδύνατα non esse connumerandum. Etenim constanter credo, in hoc uasto mundi ambitu extare res innumeras mirandæ facultatis, adeò ut ne quidem ista quæ ad transformanda corpora pertinet, iure è mundo eximi possit. Scio multos, si hæc legerint, exclamaturos, & me aut leuem aut impium pronunciaturos. Enimuerò si hæc Deus homines celauit, non erunt? Sed uideant

illi ne Deo maiorem faciant iniuriam, quem credant breui & angusta manu operibus suis mundum repleuisse, hacque parte tam admiranda & stupenda terrarum orbem carere existiment. At, inquiens, hoc est diuinare, & de re incerta pronunciare? Sed hocne est incertum, quod ego grauissimorum authorum & ueterum testimonijs confirmo? Putas hoc temerè de Circe scripsisse sine ulla ratione? Scio Poetis familiare esse fabulosa scribere, hoc autem fabulosum dici posse ego cunctanter pernego, ut neque illa de Cyclopibus aut Lestrygonibus, cũ similia etiã ab historicis prodãtur. Scimus Arimaspos & Anthropophagos in Scythia Europęa. Similia etiam huic factu Circæ paulo pòst intelligemus. Redeamus ad herbas: quarum si mirãdas uirtutes recensuero, nõ dubito quin hoc quoque ipsum de quo contendimus, persuasero. Primùm quæro, quid maius esse putas animam lædi tantum, aut corpus? Dices animam? ergo non est quod de corpore ambigas. Dices corpus? Atqui animam quis nescit ob simplicitatem suam, imò ob diuinitatem minus esse mutationi obnoxiam quam corpus, quod ex crassis & terrestribus frustis compactum est? Animam autem herbis lædi quis ignorat? Qui insani redduntur & dementes, qua parte læduntur nisi anima? Si anima non læduntur, quã igitur parte? Sed læduntur profectò anima. Itaque qui gustata herba Cohobba, quæ nascitur in Hispaniola insula occidentalis Indiæ, fanatici redduntur: illa etiam parte uulnus accipiunt. Qui Dæmoniaci dicuntur, obsecro an non ipsorum animo plaga est inflicta? At, dices, hoc fit Diabolo tantùm. Quid tum? inquam, si hæc quoque nostra metamorphosis eodem modo accidat? suis autem instrumentis utatur Diabolus? ut eum facere paulò pòst dicemus: uix est enim ut aliquid immediate perficiat. Notus fuit nõ solù mihi, sed multis amicis meis & toti ciuitati Basiliẽsi (in qua ego hæc scribo) uir quidã nobilis: qui cũ olim fortissimus heros & prudẽtissimus fuerit, nũc demẽtia plane deciderit, & pro uiro infans uideretur. Is, rogo, quid in eo læsum est, annòn anima? Atqui, dices, remanet illi forma hominis. At tu, inquã, formã hominis, speciem corporis uisibilem appellas, cum sit læsa tantùm uera forma, illa hominem constituens, nempe anima. Atqui, inquies, non est sublata, immò, inquam, tantillum animam lædi, hoc ipsum magis est quàm massam corporis totam alia forma indui. Et quod hoc magis stupendum uideatur, facit raritas, cùm illud satis frequenter uideatur. Id tamen homines non cogitare, me maiorem in admirationem pertrahit. Nequis autem putet me malè περὶ τῆς ψυχῆς (?) animæ sentire, ut quẽ eam immortalem orthodoxè sentiens nunc lædi posse ac corrumpi dicam, quæ duo plane sunt repugnantia. Admitto enim, si uis, illæsam remanere ipsam animæ essentiam, illius autem organa solùm lædi ac uitiari in illis affectibus, quos anteà memorauimus, & si quid acutius Peripatetici philosophi in medium afferunt. Sed mihi sane functiones animæ posse impediri ac perturbari, res non adeò exigua & nihili uidetur: quin maiorem longè censeo nuda illa corporum metamorphosi, de qua sermo noster est institutus. Dices Poetice loquutum esse Poetam, sed ita tamen loquitur Ouidius 15. Metamorp.

Quodq; magis mirum est, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam ualeant mutare liquores.
Cui non audita est obscenæ Salmacis unda?
Æthiopesq; lacus? quos siquis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.

Ego tamen illam mutationem nolo essentialem intelligi, sed accidentalem tantùm, quæ possit mentem aliquantulum de statu suo mouere, ut sui compos non sit: quod tamen multum est posse fieri. Sed age, si tibi leue hoc argumentum uidebitur, sequentia forsan grauiora iudicabis: quanquam apud me illud satis habeat momenti, urgeoq; illud maxime uolo, quòd multiplices sunt naturæ uires, quas ignorantia nostra non imminuit. In herbis autem, gemmis, & eiusmodi quantum sit potestatis, sciunt qui illas studiosè perscrutantur: & cùm iustum uolumen requirant, ad ea perquirenda lectorem remittam, ne omnia in os præmansa illi indere uidear. At Diaboli potestatem uideamus, & an hoc ipse præstare possit, quod uulgus pernegat. Mihi sanè dubium non sit, Spiritum illum qui iam ab initio scientissimus creatus est, cui naturæ arcana patentissima sunt, hoc etiã ignorare. Sed utut id faciat, sine naturæ auxilio nõn facit, utitur enim & herbis & unguentis in eum finem, ut satis constat ex eorum relatione, qui hanc mutationem in se ipsis experti sunt, ut semper idem sit hoc posterius cum priore, quod de amplissima naturæ facultate dicebamus: nisi quòd illa Diabolo tantùm plenè perspecta sit, hominibus uerò minimè, nisi quantum illam Diabolus patefacit: quod tamen fieri ab ipso nõ existimo: quia facta unguenta tantum illis distribuit, modum uerò illa componendi non memini me legisse ab eo declarari. Sed quia res est eiusmodi, quæ non opinione simplici, sed exemplis nitatur, audi ante ea quæ nouissimis istis temporibus pro compertis & indubitatissimis habentur. Quæstio ergo est, an homines in bestiam corpore possint transformari? Possunt, inquam, & eius rei exempla attende, quæ a Ioanne Bodino, uiro eruditissimo & diligentissimo scriptore nostri sæculi afferuntur Mag. Dæmon. lib. 2. cap. 6. ubi specialiter hoc argumentum disputat, ad cuius ego partes libenter transeo. Aegidius Garnerius Michaelis festo ad Serranam syluam in uineis Chastrenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris abstant) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat manibus, quæ luporum pedibus consimiles uidebantur, dentibusque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad uxorem detulerat: quod item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occideratque uoraturus, nisi tres homines (ut ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quod etiam post dies quindecim puerum decennem in Credisanorum uineis strangulauerat, carnemque crurum, tibiarum, & uentris comederat: quod denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in uici Perusani saltu occiderat comedendi animo (ut ipse sponte ac non coactus aiebat) nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem uiuus est damnatus, effectaq; sententia in Parlamento Dolensi die XV. II Ianuarij CIↃ IↃ LXXIII. Alia est causa Vesontione cognita à Ioãne Bodino Inquisitore anno CIↃ IↃ XXI. Decembri mẽse. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus se Deo renunciasse, fidemq; dedisse Diabolo confessi sunt. Burgotum igitur Michael duxit in uicũ castelli Carlonij, ubi tandem lam urentis ceræ obscura flamma & coloris Veneti habebant singuli, ita saltabant & sacrificabant Diabolo. Postea se unguento oblitos fassi sunt lupos fuisse factos, celeritate summa excurrentes: tum uersos in homines, ac subinde in lupos, eaq; specie lupas iniuisse eadem uoluptate, qua cum mulieribus rem habere sunt soliti. Præterea confessi sunt, Burgotus quidem se puero septenni lupinis pedibus dentibusq; mortem attulisse, uoraturum nisi rustici abegissent: Verdunus uerò se puellam in horto quodam pisa carpentem occidisse, & à domino Cuneæ depulsum esse, &c. Vide similia apud Iobum Fincelium in libris Mirabilium, & alios sortilegiorum scriptores: ut Malleum Malef. Petrum Mamorium, Henricum Colmiẽsem, Vlrichum Molitorem, &c. Gaspar Peucerus inquit noster Bodinus, homo doctus, gener Philippi Melanchthonis, scribit has sibi semper uisas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere, ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiantes in Liuonia confirmarunt: multos etiam fuisse accusatos, conuictos, & à confessione adiudicatos morti: itaque describit modum, qui in Liuonia obseruatur: nempe quotannis sub finem Decembris nebulonem esse, qui Magos omnes citat, ut loco indicto compareant. si defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ uirgæ cogi, adeo ut uibices existent: præire ducem, myriadas sequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: post dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formam recipere. Herodotus lib. 4. Neurios scribit uideri esse incantatores, quod dicerentur à Scythis & ab ijs Græcis qui Scythiam incolebant, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in habitum pristinum redire quod tamen dicentes, inquit Herodotus, mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. At Bodinus refert, habere se Germani cuiusdam literas, qui sæpè ... fuit Henrici II. Gall. Regis, scriptas ad Galliæ Conestabilem, quibus certiorem eum facit de Liuonia à Moschis capta: deinde subijcit, In illis locis Herodotus Neurios collocare uidetur, apud quos dicit homines cõuerti in lupos. quod est adhuc usitatissimum in Liuonia. Pomponius Mela lib. 2. Neuris, inquit, statum singulis tempus est, quo, si uelint, in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutantur. Solinus cap. 25. Verùm Neuri, inquit, ut accepimus, æstatis (quidam statis, fortè melius, ut constat ex Mela & Herodoto) temporibus in lupos transfigurãtur. Alphesibœus apud Virg. in Pharmac. *Has herbas atq; hæc Ponto mihi lecta uenena Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto: His ego sæpe lupum fieri & se condere syluis Mœrim*, sæpe uidi, &c. Notum est quod de Lycaone proditur non solùm ab Ouidio 2. Metam. sed etiam à Pausania in Arcadicis, qui est liber octauus, quod à ratione non abhorrere idem affirmat, quòd illud diuina ira illi contigerit, pro infantis ad Iouis Lycæi aram mactati libato sanguine: qua in re dissentiunt Ouidius & Pausanias. Vide Scholiastem Lycophronis. Id tamen à multis etiam ueteribus creditum non fuit. Nam & Plinius (quem alioqui uulgus mendacem appellare solet) lib. 8. Nat. hist. cap. 22. negat posse homines in lupos cõuerti. Eius integrum locum afferam, quia similem etiam mutationem de Arcadibus complectitur. Sic ergò ille: Homines in lupos uerti, rursumque restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa tot sæculis comperimus. Vnde tamen ista uulgo infixa sit fama in tantum, ut in maledictis uersipelles habeat, indicabitur. Euanthes inter authores Græciæ non spretus, tradit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte electum ad stagnum quoddam regionis eius duci, uestituque in quercu suspẽso tranare, atq; abire in deserta, transfigurariq; in lupũ, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore si homine se abstinuerit, reuerti ad idem stagnum: & cum tranauerit, effigiem recipere ad pristinum habitum, addito nouem annorum senio. Id quoq; Fabius, eandem recipere uestem. Mirum est, quò procedat Græca crudelitas. Nullum tam impudens

ment-

mendacium est, ut certe pareat. Itaque Copas Agriopas, qui Olympionicas scripsit, narrat Demænetum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam tum hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se conuertisse: eundem decimo anno restitutum athleticæ, certasse in pugilatu, uictoremque uictoria Olympia reuersum. Hucusque Plinius. Quem autem ille Demænetum appellat, Pausanias Demarchum Dinytæ filium auocatũ, ut hoc loco etiam obseruauit Hermolaus Barbarus. Sed & Plato 8. de Repub. hoc ut fabulosum attingit, quod circa templum Lycæi Iouis in Arcadia referebatur, quod quisquis humana uiscera fortè gustarit, lupus fieri cogitur. Quid nos ad hæc? Sinamus Apuleium respondere ei qui quæsierit, Minus hercle calles prauissimis opinionibus ea putari mendacia, quæ uel auditu noua, uel uisu rudia, uel certè supra captum cogitationis ardua uidentur: quæ si paulò accuratiùs exploraris, non modò compertu euidentia, uerum etiam factu facilia senties, &c. Neque nos aliorum illorum authoritatem cacioni, quæ in experientia uires ingentes accipit, anteferimus. Sed uis augustiora testimonia? Audi quid dicat sacra pagina de Nabuchodonozore, qui mutatus in bouem per septennium fœnum & gramen duntaxat comêdit. At, inquies, hoc est peculiariter Dei uoluntate factum. Sed heus tu, an nos aliquid, nedum hoc ipsum contra aut præter illius permissum fieri contendimus? Minimè gentium. Imò constanter assero, hoc ipsum uelle Deum ad castigandam hominum impietatem, qua ab eo in Satanæ cultum miserè deflectunt. Hoc ita nobis est necessariò pronunciandum, si constat hoc admitti, mutari corpora. At quis neget contra superiora exempla & alia quæ mox recensebimus? Dices, has esse fascinationes Diabolicas, quibus res aliæ quàm sint à nobis perspiciuntur. Vide quæso quid dicas, quantumque potestatis Spiritui illi maligno tribuas in te ipsum. Quam ego quidem non nego, quia fieri scio, & plus satis experientia tritum est. Sed cogita qualis sit illa fascinatio, & quàm diuturna. Vix enim est ut nô præsente Mago oculi tibi præstringantur, aut si in eius initio non interfuisti, nihil tale senties ac cæteri qui ibi fuerant, & fallacias Magi aut Sagæ deteges. Hic uerò per longos annos durat illa transfiguratio, & talis apparet omnibus. Sic Lucianus, sic Apuleius, qui eam experti sunt, asini semper uidebantur, donec accepto remedio pristinam formam receperunt. Sic etiam in Liuonia illi permanent ad certum tempus, & tales ab omnibus iudicantur. Audi quid Sprangerus Inquisitor narret. Iuuenis Anglus miles in Cypro fuit à Saga transformatus in asinum: qui cùm in nauem ad socios uolens remeare, fustibus abactus esset, ad Magam rediit. Itaque illa eo usa est, donec asinus in Ecclesia uisus est, in genua procidere, eaque facere quæ ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Maga quæ agebat ipsum, ex suspicione ad Iudices rapta, eum triennio elapso restituit, & morte affecta est. Idem de Ammonio philosopho legimus asinum ordinarie lectioni eius interfuisse. Vis exemplum grauissimum? Vincentius in Speculo libro tertio capite 109. & Fulg. libro octauo, capite undecimo scribunt, duas in Germania hospitas fuisse Sagas, quæ hospites solebant in bestias interdum uertere: cùm itaque histrionicum adolescentem in asinum conuertissent, qui (ut erat rationis compos) uoluptates mille uiatoribus exhibebat, hunc magno fuisse à uicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumen accederet, amissum iri: asinum itaque die quadam elapsum in lacum proximum abiisse, & simul ac fuisset immersus, formam recepisse. Id Petrus Damianus, cùm rem sciscitatus esset diligentissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex iis qui asinum elapsum ac restitutum uiderant, Leoni 7. Papæ narrauit: & postquam diu in utramque partem coram Papa fuit disputatum, hoc tandem posse fieri constitutum fuit. Iam uerò si pertinaciores ad haec exempla simus, nescio quid credi debeat. Quòd autem uulgò dicitur non esse has uires à Deo Satanæ attributas, rectè mihi uidetur diluisse Bodinus, cùm ait, hoc speciem non habere ueritatis: etenim neque Dei consilium ab hominibus comprehendi, neque potestas Diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur non esse potestatem ullam in terra, quæ possit ei obsistere. Audio tamen Theologos quosdam huic transfigurationi refragari, & inter eos Nicolaum Lyreosem in Commentariis Exodi, ubi quærit, An uirtute Dæmonum, qua incantatores utuntur, & magi, potuerit fieri, ut uirgæ in dracones uerterentur? Duoque ab eo statuit, unum quòd reuerâ uirgæ non fuerint in dracones conuersæ: alterum, quòd id factum fuerit quadam apparentia & uera sensuum illusione: Sed ab eo nostram disputationem expressius in capit. quarto Danielis, ubi est Nabuchodonozoris mutatio, exagitari. Sed mihi illius scripta uidere non licuit. Neque eum pueri ualidioribus niti argumentis quàm cæteri, aut inter Doctores pluris fieri quàm Thomas, qui etiam Magistri cognomen promeruit. Is, referente Bodino, in secundum librum Sententiarum distinct. 7. artic. 5. pronunciat, Omnes Angelos bonos & malos ex uirtute naturali habere potestatem transmutandi corpora nostra. Sed ubi stat omnium Doctorum Antesignanus ille D. Augustinus, cuius libri si nobis ad manum essent, ex 18. lib. de Ciuit. Dei, capit. 18. & 19. Quæstion. eius libri qui 83. Quæstionum inscribitur, possem hunc campum feraciorem reddere. Tamen audio eum non ita obnixè in his refutandis hærere, nisi quòd hæc à Diabolo præstari non possint, si Deus, penes quem est incomprehensa formarum potestas, formam nouam indiderit. Verba illius sunt in dicto loco de Ciuitate Dei: Nos, inquit, cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi stabularias mulieres imbutas his malis artibus in caseo dare solere dicebant, quibus uellent seu possent uiatoribus, unde in iumenta illicò uerterentur, & necessaria quæque portarent: postque perfunctam operam iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut accepto ueneno, humano animo permanente asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsa sunt, uel tam inusitata, ut meritò non credantur. Hæc ille. Postrema autem illius uerba diligenter sunt obseruanda. Prudenter enim fecit uir sanctissimus, qui rem tam inusitatam & sibi incognitam temerè noluit credi, quanquam subiicit hoc uere ita contingere, non fateri: sed ut phantasticum hominis, quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus, ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea possit perduci. Sed si nostra exempla intelligeret, procul dubio aliter erat ea de re pronunciaturus, & illud potius quod eodem capite dicit fieri hoc permissu Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Sic ille eadem ignorantia Antipodas esse pernegauit. Minus ergo moror rationes, quas è Philosophis depromunt quidam. Specierum enim differentia, ut ait Aristoteles, à forma rerum ultima suum esse sumit. Non posset ergo homo lupus fieri, nisi anima ipsa hominis, in lupi animam uerteretur omnino. Id autem fieri natura non patitur. Forma enim perfectissima non nisi subiectum perficit sibi simile. Et hoc adducit tua Ioan. Camerte apud Solinum. Sed notandum est, nos non intelligere formam hominis in hac transfiguratione perire: quia remanet eadem ratio, quæ est uera forma, ex qua suum esse homo accipit. Et hoc ipsum Homerus probat, qui sic scribit de sociis Vlyssis in Sues conuersis: [illegible] Vnde forcasse uideatur lapsus Horatius in Epod. cum mentem restitutam illis dicit. uerba illius sunt:

Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei
Volente Circe membra:
Tunc mens & sonus
Relatus atque notus in uultus honor.

Imò aliud est quod in nostro Poeta obseruemus, lupos istos qui uenientibus Vlyssis sociis occurrebant, feritate destitui, nam illi potius adblandiebantur. contrà ii de quibus supra loquebamur, rabie feræ illius cum specie penitus induunt, eandemque crudelitatem in humana uiscera exercent, quibus etiam horrendè uescuntur non minus ac Læstrygones aut Cyclopes Homerici. Quod dictum uolo, ut intelligamus minus stupenda Circen præstitisse, quam hac tempestate Diabolum, & iam olim si ueterum dicta non respondiamus. Quia autem Homerus primo loco luporum formæ, & nos etiam de ea primùm egimus: nô est silentio prætermittendum, quod uulgus Medicorũ existimat, Lycanthropiam esse genus morbi, quo affecti noctu discurrunt, & circa sepulchra commorantur, de quo Aëtius 6.11. qui hoc eos mense Februario corripi dicit: uidendus etiam Paulus Aegineta. Sed eos uellicat Bodinus, quòd dicunt ui sui res naturales æquari iis quæ naturã superãt, & actiões animantiũ actionib. Spirituũ dæmoniũque cõparari. Absurdius uerò illud, inquit, hic causari morbũ: malũ enim Lycanthropo inesset soli, nõ eos afficere, qui hominẽ in bestiã uerti, deinde restitui uidẽt. [illegible]) Lupos istus & leones sociis Vlyssis adblandientes canibus comparat, qui domino è conuiuio proficiscenti caudis etiam assentari solent, quod [illegible] propriè dicitur: [illegible] etiam & [illegible] pro eodem reperio. Eius rei causam explicat, [illegible]. Quid per illa animi lenimenta intelligat, uidendum est. Sciendum igitur, quod Pollux 6.14. scribit, plerosque ex ueteribus ad manuum ablutionem apomagdalia usos esse: id uerò significat molle & medullam panis: quod quia mox obiicerent canibus, Lacedæmonii cynada appellabant: uel si mauis Græca, [illegible]. In quibus uertendis Erasmum errasse docuit iam olim Gesnerus de quadrup. in cap. de Cane. apud quem uide plura de his apomagdaliis, quæ caninæ appellantur à Sex. Pompeio & Nonio. Hoc ergo est quod Homerus per [illegible] intelligit, ut etiam monuit Eustathius. Pollucis etiam locum indicauerat ante nos Giphanius. De Apomagdaliis autem dicemus quoque olim in

nostro Athenæo lib. 4. quarum usum ibi apud Arcades fuisse docet: quem locum tamen deprauauerat Erasmus, ut ibi uidebimus Deo bene fauente, cuius auxilium in nostris laboribus semper obnixè imploramus.

εὐρύλοχος δ' ὑπέμεινε) Ut nimia feritas odiosa est, sic nimis facilis humanitas & beneuolentia suspecta uiris prudentibus esse solet, ubi maximè de uitæ periculo agitur. Res meliùs ex hoc loco Homerico apparebit. Eurylochus igitur cùm aliàs regionum illarum inhospitalitatem & crudelitatem obseruasset, non censuit ullo modo nunc Circæ fidendum esse. Quanquam enim illa perhumaniter (ut uidebatur) eum cum reliquis socijs exciperet: tamen persuaderi sibi nõ potuit aliquid doli sub hac tanta facilitate non latere, quasi eâ ipsi ad exitium astutè allicerentur diuerso crudelitatis modo à præcedentibus. Itaque prudenter dicitur huic Circæ sese temerè non credidisse, exitusque eum planè non fefellit: qui forsan non fuit talis, qualem ille præsagiebat, sed neque longè minor. Cur autem illi hæc procliuitas, Circæ suspecta fuerit, hæc uidetur esse causa: quòd nullo modo eos percontaretur quinam essent, unde profecti huc aduenirent, aut quẽ in finẽ, quod ab ijs fieri alioqui solitũ est, qui extraneos & peregrinos hospites excipiebãt.

οἱ δ' ἅμ' ἀιστώθησαν) Verisimile est, Eurylochum ita credidisse, quia nondum sciret hoc à Circe præstari, ut homines in bruta conuerteret. Cùm ergo diutiùs præ foribus socios expectasset, qui Circen erant temerè introrsùm sequuti, donec redirent, eosque non apparere uidit: tum demum in suspicione sua confirmatus est, sublatosque eos de medio existimauit. Itaque nunc dicit eos disparuisse, dicturus proculdubio eos in sues transfiguratos, si id exploratum habuisset.

Ὣς εἰπὼν παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἠδὲ θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλον ἰὼν ἱερὰς ἀνὰ βήσσας
Κίρκης ἵξεσθαι πολυφαρμάκου ἐς μέγα δῶμα,
Ἔνθα μοι Ἑρμείας χρυσόρραπις ἀντεβόλησεν
Ἐρχομένῳ πρὸς δῶμα, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρῶτον ὑπηνήτῃ, τοῦ περ χαριεστάτη ἥβη·
Ἔν τ' ἄρα μοι φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
γρ. αὖτ' ὦ Πῇ δ' * αὔτως δύστηνε δι' ἄκριας ἔρχεαι οἶος,
Χώρου ἄϊδρις ἐών; ἕταροι δέ τοι οἵδ' ἐνὶ Κίρκης
Ἔρχαται, ὥστε σύες πυκινοὺς κευθμῶνας ἔχοντες.
Ἦ τοὺς λυσόμενος δεῦρ' ἔρχεαι; οὐδέ σέ φημι
Αὐτὸν νοστήσειν, μενέεις δὲ σύ γ' ἔνθα περ ἄλλοι.
Ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν ἐκλύσομαι ἠδὲ σαώσω·
γρ. ἐς δώμα Τῆ τόδε φάρμακον ἐσθλὸν ἔχων † ὅ ἐς δώματα Κίρκης
Ἔρχευ, ὅ κέν τοι κρατὸς † ἀλαλκῇσι κακὸν ἦμαρ.
γρ. ἀλάλκησι, ἀπαλαλ. Πάντα δέ τοι ἐρέω ὀλοφώϊα δήνεα Κίρκης·
Τεύξει τοι κυκεῶ, βαλέει δ' ἐν φάρμακα σίτῳ.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς θέλξαι σε δυνήσεται· οὐ γὰρ ἐάσει
Φάρμακον ἐσθλὸν ὅ τοι δώσω· ἐρέω δὲ ἕκαστα·
Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ,
Δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπαΐξαι, ὥστε κτάμεναι μενεαίνων.
Ἡ δέ σ' ὑποδδείσασα κελήσεται εὐνηθῆναι·
Ἔνθα σὺ μηκέτ' ἔπειτ' ἀπανήνασθαι θεοῦ εὐνήν,
Ὄφρα κέ τοι λύσῃ θ' ἑτάρους, αὐτόν τε κομίσσῃ·
Ἀλλὰ κέλεσθαί μιν μακάρων μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τι τοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο,
Μή σ' ἀπογυμνωθέντα κακὸν καὶ ἀνήνορα θείῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον Ἀργειφόντης,
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξε.
Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος·
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.
Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Νῆσον ἀν' ὑλήεσσαν· ἐγὼ δ' ἐς δώματα Κίρκης
Ἤϊα· πολλὰ δέ μοι κραδίη πόρφυρε κιόντι.
Ἔστην δ' εἰνὶ θύρῃσι θεᾶς καλλιπλοκάμοιο·
Ἔνθα στὰς ἐβόησα, θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς.
Ἡ δ' αἶψ' ἐξελθοῦσα θύρας ὤϊξε φαεινάς,
Καὶ κάλει· αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ·
Εἷσε δέ μ' εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
γρ. δέπαι Τεῦξε δέ μοι κυκεῶ χρυσέῳ * δέπαϊ ὄφρα πίοιμι·
Ἐν δέ τε φάρμακον ἧκε, κακὰ φρονέουσ' ἐνὶ θυμῷ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε, καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε,
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἔρχεο νῦν συφεόνδε, μετ' ἄλλων λέξο ἑταίρων.

Sic fatus, ab naue ego discedebam, atq; mari.
Sed cum iam iam pergens sacras per ualles
Circes accedebam ueneficæ ad magnam domum,
Ibi mihi Mercurius aurea uirgula obuiam uenit
Incedenti ad domum, adolescenti uiro similis
Primùm pubescenti, cuius gratiosissima est pubertas.
Manui mihi inhæsit, uerbumq; dixit & proloquutus est,
Quorsum ô felix per tesqua incedis solus
Locorũ ignarus nimirũ? socij.a. tibi illi Circes ædibus
Clauduntur, q ut sues benè munita stabula inhabitãtes
An hos liberaturus huc uenis? neq; te puto
Ipsum rediturum esse: manebis.a. tu ubi utiq; alij.
Sed agè certè te ex malis soluam atq; seruabo,
Accipe hoc remediũ bonum, quod habẽs ad ædes Circes
Vade, quod sanè à capite auertet malum diem:
Omnia a. tibi dicam perniciosa consilia Circes.
Apparabit tibi potionẽ, mittet uerò uenena in panẽ.
Sed neq; sic incantare poterit, non enim permittet
Remedium eximiũ quod tibi dabo, dicã uerò singula.
Quando Circes te percutiet prælonga uirga.
Tum sanè tu gladio acuto extracto à fœmore,
In Circen irrue. perinde atq; interficere cupiens.
Illa te subtimescens inuitabit ad concubitum,
Ibi tu nequaquam deinde abnega deæ cubile,
Ut tibi soluatq; socios ipsum teq; benignè excipiat:
Sed iube ipsam beatorũ magnum iuramentũ iurare,
Ne ullum tibi ipsi detrimentum malum paret aliud,
Ne te nudatum imbellem inuirilem faciat.
Sic certè loquutus præbuit remedium Mercurius
Ex terra euulsum, & mihi naturã eius cõmonstrauit.
Radix quidem nigra erat, lacti quidem similis flore.
Moly autem ipsum uocant dij: difficile autem effossu
Viris utiq; mortalibus, dij autem omnia possunt.
Mercurius quidem discessit ad magnum Olympum,
Insulam in syluosam, ego autem ad domum Circes
Ibam: multa autem mihi cor cogitabat eunti.
Constiti autem in ianuis deæ pulchricomæ,
Ibi stans uocaui, dea autem meam exaudiuit uocem.
Illa statim egressa ianuas aperuit splendidas,
Et inuitabat: cæterũ ego sequutus sum tristatus corde:
Collocauit.a. me introductũ in throno arg. claue muni
Pulchro, fabrefacto, scabellũ uerò sub pedib. erat.
Adornauit.a. mihi potionem aureo poculo ut biberem.
Intus pharmacum misit mala meditans in animo.
Cæterùm postquam dedit & ebibi, neq; sic me demulsit
Virgula feriens uerbumq; dixit & proloquuta est,
Abi nunc in haram, cum alijs cuba socijs.

Sic

Sic ait, ego a. gladium acutum stricto à fœmore
In Circen irrui tanquam occidere moliens:
Illa uerò magnū exclamās subtercurrit & prendit ge-
Et mihi plorabunda uerba uolatilia dixit. (nua,
Quis? cuias es hominum? ubi tibi urbs atq; parentes?
Stupor me tenet q̄ nō bibens hæc uenena mutatus es.
Minimè enim quisq; alius uir hæc uenena sustinuit,
Quicūq; hauserit, & primùm trāsmisit septū dentiū.
Tibi uerò aliqua in pectoribus immutabilis mens est,
Nimirum tu Vlysses et uersutus, quem mihi semper
Prædixit uenturum aurea uirga utens Mercurius,
Ex Troia reuersum celeri cum naue nigra.
Sed agè certè in uaginā gladiū pone, nos uerò deinde
Lectulum meum conscendamus, ut commixti
In lecto & amicitia confidamus inuicem.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens alloquebar,
O Circè quo pacto me iubes tibi mansuetum esse,
Quæ mihi sues quidem fecisti in domibus socios,
Ipsum autem hic detinens dolos agitans iubes
Ad thalamum ire, & tuum conscendere cubile,
Vt me nudatum imbellem & inuirilem facias:
Non sanè ego uolo tuum conscendere lectum,
Nisi mihi sustineas dea magnum iuramentum iurare,
Ne ullum mihi detrimentū malum machineris aliud.
Sic dicebam, illa continuò iurauit ut iussi.
Cæterùm postquam iurauit & perfecit iusiurandum,
Tum ego Circes conscendi pulchrum lectum:
Ancillæ aūt interea quidem intra domum satagebāt
Quatuor, quæ ei domi administræ erant.
Natæ autem hæ erant ex fontibus & à syluis,
Et ex sacris fluminibus, quæ ad mare profluunt:
Harum una quidem iniecit thronis stragula pulcra
Purpurea supernè, infernè lintea tenuia subiecit.
Altera uerò ante toros extendit mensas
Argenteas, his autem apposuit aureas lances.
Tertia uerò in cratere mellifluum uinum miscebat
Dulce in argenteo, distribuit autem aurata pocula.
Quarta uerò aquam ferebat, & succendit ignem
Magnum sub tripode magno, calefiebat autem aqua.
Cæterùm postquam efferbuit aqua in splendido aheno,
In labrum me collocatum lauit ex tripode magno
Suauiter fusa aqua per caputq; & humeros,
Vt mihi laborem animum rodētem demeret membris.
Porrò postea lauit & unxit pingui oleo,
Chlænam mihi pulchram circum induit atq; tunicam.
Collocauit aūt me introductum ad thronum argenteū
Pulchrum fabrefactum, scabellum .a. sub pedibus erat.
Aquam autem ancilla lotionem perfundebat ferens
Pulchro aurato super argenteo lebete
Ad lauandum, iuxta aūt politam extendit mensam:
Panem autem ueneranda proma apposuit ferens,
Eduliis multis appositis gratificata præsentibus.
Edere autem iussit, meo autem non placuit animo,
Sed sedebā alia cogitans, mala a. prouidebat animus:
Circe autem ut agnouit me sedentem, neq; ad cibum
Manū extendentē, grauem aūt me dolorem habentem,
Propè astans uerba uolatilia dixit.
Quid sic Vlysses sedes similis muto

Ὣς φάτ᾽· ἐγὼ δ᾽ ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Κίρκῃ ἐπήϊξα, ὥστε κτάμεναι μενεαίνων.
Ἡ δὲ μέγα ἰάχουσα ὑπέδραμε, καὶ λάβε γούνων,
Καί μ᾽ ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Θαῦμά μ᾽ ἔχει ὡς οὔτι πιὼν τάδε φάρμακ᾽ ἐθέλχθης.
Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τις ἄλλος ἀνὴρ τάδε φάρμακ᾽ ἀνέτλη
Ὅς κε πίῃ, καὶ πρῶτον ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστίν.
Ἦ σύ γ᾽ Ὀδυσσεύς ἐσσι πολύτροπος, ὅν τέ μοι αἰεὶ
Φάσκεν ἐλεύσεσθαι χρυσόρραπις Ἀργειφόντης,
Ἐκ Τροίης ἀνιόντα θοῇ σὺν νηῒ μελαίνῃ.
Ἀλλ᾽ ἄγε δὴ κολεῷ μὲν ἄορ θέο, νῶϊ δ᾽ ἔπειτα
Εὐνῆς ἡμετέρης ἐπιβήσομεν, ὄφρα μιγέντε
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, πεποίθομεν ἀλλήλοισιν.
Ὣς ἔφατ᾽, αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον.
Ὦ Κίρκη, πῶς γάρ με κέλῃ σοὶ ἤπιον εἶναι;
Ἥ μοι σῦς μὲν ἔθηκας ἐνὶ μεγάροισιν ἑταίρους.
Αὐτὸν δ᾽ ἐνθάδ᾽ ἔχουσα, δολοφρονέουσα κελεύεις
Ἐς θάλαμόν τ᾽ ἰέναι, καὶ σῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Ὄφρα με γυμνωθέντα, κακὸν καὶ ἀνήνορα θείης;
Οὐδ᾽ ἂν ἔγωγ᾽ ἐθέλοιμι τεῆς ἐπιβήμεναι εὐνῆς,
Εἰ μή μοι τλαίης γε θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ᾽ αὐτίκ᾽ ἀπώμνυεν ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Καὶ τότ᾽ ἐγὼ Κίρκης ἐπέβην περικαλλέος εὐνῆς.
Ἀμφίπολοι δ᾽ ἄρα † κεδναὶ ἐνὶ μεγάροισι πένοντο — γρ. τέως μὲν
Τέσσαρες, αἵ οἱ δῶμα κάτα δρήστειραι ἔασι.
Γίνονται δ᾽ ἄρα ταί γ᾽ ἔκ τε κρηνέων, ἔκ τ᾽ ἀλσέων,
Ἔκ θ᾽ ἱερῶν ποταμῶν, οἵ τ᾽ εἰς ἅλαδε προρέουσι.
Τάων ἡ μὲν ἔβαλλε θρόνοις ἔνι ῥήγεα καλὰ
Πορφύρεα καθύπερθ᾽, ὑπένερθε δὲ λῖθ᾽ ὑπέβαλλεν.
Ἡ δ᾽ ἑτέρη προπάροιθε θρόνων ἐτίταινε τραπέζας
Ἀργυρέας, ἐπὶ δέ σφι τίθει χρύσεια κάνεια.
Ἡ δὲ τρίτη κρητῆρι μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα
Ἡδὺν ἐν ἀργυρέῳ, νέμε δὲ χρύσεια κύπελλα·
Ἡ δὲ τετάρτη ὕδωρ ἐφόρει, καὶ πῦρ ἀνέκαιε
Πολλὸν ὑπὸ τρίποδι μεγάλῳ· ἰαίνετο δ᾽ ὕδωρ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ἤνοπι χαλκῷ,
Ἔς ῥ᾽ ἀσάμινθον ἕσασα, λό᾽ ἐκ τρίποδος μεγάλοιο,
Θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων,
Ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων,
Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ᾽ ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δέ με χλαῖναν καλὴν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα·
Εἷσε δέ μ᾽ εἰσαγαγοῦσα ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου,
Καλοῦ, δαιδαλέου· ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἦεν.
Χέρνιβα δ᾽ ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ᾽ αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ᾽ ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Ἐσθέμεναι δ᾽ ἐκέλευεν· ἐμῷ δ᾽ οὐχ ἥνδανε θυμῷ·
Ἀλλ᾽ ἥμην * ἀλλοφρονέων, κακὰ δ᾽ ὄσσετο θυμός. — γρ. ἄλλα φρονέων
Κίρκη δ᾽ ὡς ἐνόησεν ἔμ᾽ ἥμενον, οὐδ᾽ ἐπὶ σίτῳ
Χεῖρας ἰάλλοντα, στυγερὸν δέ με πένθος ἔχοντα,
Ἄγχι παρισταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τίφθ᾽ οὕτως Ὀδυσεῦ κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζεαι ἶσος ἀναύδῳ,
Θυμὸν

Θυμὸν ἔδων, βρώμης δ' οὐχ ἅπτεαι οὐδὲ ποτῆτος;	*Animũ macerans? cibum aũt nõ attendis neq; potum*
Ἤ τινά που δόλον ἄλλον ὀίεαι, οὐδέ τί σε χρὴ	*An aliquem certè dolum aliũ times: neq; n. te oportet*
Δειδίμεν· ἤδη γάρ τοι ἀπώμοσα καρτερὸν ὅρκον.	*Timere, iam enim iuraui forte iuramentum.*
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,	*Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens dixi,*
Ὦ Κίρκη, τίς γάρ κεν ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,	*O Circe quis sanè uir, qui equus & iustus sit,*
Πρὶν τλαίη πάσσασθαι ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,	*Prius audeat gustare cibum atq; potum,*
Πρὶν λύσασθ' ἑτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;	*Antequam redimantur socij & in oculis uideantur:*
Ἀλλ' εἰ δὴ πρόφρασσα πιεῖν φαγέμεν τε κελεύεις,	*Sed si sanè benigna bibere edereq; iubes,*
Λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω ἐρίηρας ἑταίρους.	*Solue & palàm uideam dilectos socios.*
Ὣς ἐφάμην. Κίρκη δὲ ἐκ μεγάροιο βεβήκει	*Sic dicebam, Circe autem ex ædibus transibat*
Ῥάβδον ἔχουσ' ἐν χειρὶ, θύρας δ' ἀνέῳξε συφειοῦ·	*Virgam tenens in manu, ianuas autem aperuit haræ:*
Ἐκ δ' ἔλασεν σιάλοισιν ἐοικότας ἐννεώροισιν.	*Exegit porcis similes nouennibus.*
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐναντίοι· ἡ δὲ δι' αὐτῶν	*Illi quidẽ continuò stabant contrarij, illa aũt per eos*
Ἐρχομένη προσάλειφεν ἑκάστῳ φάρμακον ἄλλο·	*Incedens adunxit unicuiq; pharmacum aliud.*
Τῶν δ' μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε	*Horũ qdẽ è mẽbris pili defluebãt, quos antè pduxerat*
Φάρμακον οὐλόμενον, τό σφιν πόρε πότνια Κίρκη·	*Pharmacum perniciosum, quod ipsis dederat Circe.*
Ἄνδρες δ' ἂψ ἐγένοντο νεώτεροι ἢ πάρος ἦσαν,	*Viri a. cõtinuò reddebãtur iuniores q̃ antea fuerunt*
Καὶ πολὺ καλλίονες καὶ μείζονες εἰσοράασθαι.	*Et multò pulchrioresq; & maiores aspectu.*
κ. μ' ἐκεῖ-νοι Ἔγνωσαν δέ * με κεῖνοι, ἔφυν τ' ἐν χερσὶν ἕκαστος·	*Agnouerũt a. me illi, inq; hæserunt in manibus singuli.*
Πᾶσιν δ' ἱμερόεις ὑπέδυ γόος, ἀμφὶ δὲ δῶμα	*Omnibus. a. iucundus subortus est luctus, per domũ aũt*
κ. κανάχιζε Σμερδαλέον † κονάβιζε. θεὰ δ' ἐλέαιρε καὶ αὐτή·	*Horrendum resonabat, dea uero miserta est & ipsa.*
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,	*Illa autem prope me stans loquuta est diua dearum,*
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,	*Generose Laertiade multiscie Vlysses,*
Ἔρχεο νῦν ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·	*Vade nunc ad nauem celerem & ad littus maris,*
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσατε ἤπειρόνδε,	*Nauẽ quidẽ omniũ primùm subducite ad continentẽ:*
Κτήματα δ' ἐν σπήεσσι πελάσσατε, ὅπλα τε πάντα·	*Facultates uerò in speluncis abscondite armaq; omnia.*
Αὐτὸς δ' ἂψ ἰέναι, καὶ ἄγειν ἐρίηρας ἑταίρους.	*Ipse autem statim reuertere, & adduc dilectos socios·*

COMMENTARIVS.

ἀλλ' ἄγε δή σε κακῶν) Quanquam Vlysses in toto nauigationis cursu Deos habuerit infensissimos, hic tamen Mercurij beneuolentiam experitur, à quo antidotum aduersus Circæ ueneficia accepit. Mercurium autem Magiæ peritissimum fuisse nõ dubito, quem etiam multi præstigiorum inuentorem afferant, ideo potuit etiam alexipharmaca aduersus incantationes callere. An autem eiusmodi auxilia extare possint, quibus tutus sis a fascinationibus Diabolicis, quispiam quæret. Sanè, ut dicam primum quod sentio, neq; hac in parte naturę uires angustiores esse puto, ut non tam propellere quàm inferre damnũ possit. Vix est enim res ulla exitialis, cui aliqua salutaris non sit è regione opposita. Cùm ergo herbis, unguentis, aut pulueribus fascinationes induci possint, aut incantationes fieri non dubito quin similibus etiam modis non solùm prohiberi, sed etiam anteuerti possint. Quanquam non suadeo ijs tantam facultatem tribui, ut Deo sua dematur gloria, quin sine huius auxilio implorata illa aut infirma esse statuo: aut si iuuent, ut solet efficaciam erroris Deus etiam Satanæ operibus, tribuere, nos summa superstitione & impietate obligari, si illis utamur, necesse est. Sic Angelus hepate piscis & suffimẽtis utitur ad malignum spiritum depellendum, qui septem illius puellæ uiros, quam Thobias duxit, occiderat: sed tamen etiam preces adhibet, ut est Tobiæ 5. Quam historiam scio inter ἀπόκρυφα numerari, sed neque tamen fabula esse existimanda est. Itaque nimis nudè illi pronunciare mihi uidentur, qui dicunt huiusmodi fascina ieiunijs & precibus esse amolienda: quod deberi quidem fieri non nego, imò maximè suadeo: sed neque legitima etiam remedia, quæ inter res creatas existunt, securè contemni arbitror. (Attende me dixisse, legitima, & quid an uocabulo latissimo complectar, expende.) imò ex mirandis earum effectis summam in Deum laudem ex piorum ore redundare, certò mihi persuadeo. Hæc per transennam dicta sunto.

δὴ τότε σὺ ξίφος) Aduersus Sagarum incantationes nihil est tutius, animi confidentia & audacia. Quòd si Christianè uis audire, Fidem in Deum intellige, quæ sola homines huiusmodi periculis eripit. si uerò Ethnicè, habemus hic exemplum in Vlysse, quem Mercurius fortem & magnanimum esse iubet aduersus Circæ incantamenta. Hoc enim est, quòd monet eum ut intrepidè in eam inuolet, quo pacto sit illi terrorem incussurus. Sanè nostris temporibus hoc etiam teneri solet, Sagis, & Magis nefandis hac ratione resisti posse, si ui aduersum eos utaris: adeò ipse etiam Diabolus aliquatenus hominibus hac in parte quoque est subiectus. Referam eius rei exemplum, quòd à nostro Bodino Dæmonom. lib. 3. cap. 5. memoratur. Carolus Martinus, præfectus Laodunẽsis, factus certior mulierem pauperem in ualle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga uicina fascinatam, misertusque illius, necem interminatus est Sagæ, nisi morbum uicinæ adimeret. Metuens illa promisit se curaturam. itaque ad pedes cubilis uenit, uultum in terram demittit, manus iungit, Diabolum maximum magna uoca appellat, subinde preces renouat uoces incognitas aliquot repetẽs, & frustum panis ægrotæ tradit, quæ eodem momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tẽpore non fuit conspecta. In hoc facto impiè quidem factum est, quòd ad Sagæ auxilium deuentum sit: constat inde tamen, cogi posse etiam minis & uiolentia detestanda illa Leuiathani instrumenta. Quod nunc in Circe Vlysses experitur.

τρίχες μὲν μελέων) Hunc locum sic exprimit Ouid. 14. Metam.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album.
Moly uocant superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisq; simul cœlestibus intrat
Ille domum Circes, & ad insidiosa uocatus
Pocula, conantem uirga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextraq; data, thalamoq; receptus
Coniugij dotem sociorum corpora poscit.

Quæ etiam ad sequentia pertinent. Lector singula suis locis accõmodabit. Est ergo Moly inter antidota ueneficiorum, sed hoc hodie non dignosci plerique existimant: non desunt tamen, inquit Amatus Lusitanus, aliqui herbarum inuestigatores, qui eam in agro Neapolitano nasci contendant. Audio Melchiorem Guillandinum, medicum Patauinum, uirum doctissimum, & præcipuè stirpium historiæ secretis hoc sæculo clarissimum, quam uarijs peregrinationibus per Europam, & Mediterranei maris ad Africam traiectu sibi comparauit (ut est in Bibliotheca Gesneri de eo pronunciatum) audio, inquam, eum penes se Moly istud Homericum habere, quod in Aegypto nascitur, ab hominum nullo extrahi, sed à cane ad illud alligato, quia extrahentibus lethiferum est (Homerus tamen tradit, esse tantum difficile eam extrahere, nescio an periculum mortis intellexerit) & reuera canis qui illud eradicauerit, ex eo interit. Hoc mihi Fräciscus Stuuardus, Comes à Bothuuel, & Scotię Admirallus, in tam iuuenili ætate moribus & in-

genio

genio senex, generositate non uulgari, multisque præterea tum corporis tum animi dotibus insignis, dum una Basileæ uiueremus simulque cum suo consanguineo, & moderatore, planè candido, bene morato, & præstantissimo uiro D. Hebburino, anno CIↃ IↃ LXXXI. narrauit, ut cui idem Guillandinus radicem illam ostendisset, quam ille inter sua charissima κειμήλια reconditam accuratissimè, ut par est, seruaret. Neque mihi sit dubium, Homerum qui ex Aegyptijs obseruationibus factus est doctior, dum in ea regione uersaretur, de hoc Moly Aegyptio intellexisse. Id unum ambigo, an eadem uirtute polleat, quam ei Homerus tribuit aduersus incantamenta. Quod si uerum sit, non erit solum Moly huius facultatis, nam parem dicuntur habere, etiam alia, ut stella marina (apud Bodinum Dæmon lib. 3. cap. 5 malè dicitur de squilla, nescio an ipsius authoris, Gallicum enim exemplar nō habui, an Interpretis Latini erratum sit) de qua Plinius scribit in hunc modum: Mala medicamenta inferri negant posse, aut certe nocere, stella marina uulpino sanguine illita & affixa limini superiori, aut clauo æreo ianuæ. Isacius Tzetzes, ἀντιπαθὴν, inquit, μαγγανείαις πᾶσι ... μῶλυ, ... Ibi uides laurum etiam inter illa antidota recenseri. De laspide idem scribit Dionysius Afer,

Φέρει δ᾽ (τὸ Κάσπιον) κρύσταλλον ... ... id est: *Fert autem (mare Caspium) crystallum, & ambrosam iaspida Immitem Empusis,* (de quo specto uide Erat. Chil. 2. cent. 2. pro. 74. & hic Eustathium) *& aliis laruis.* In eodem albo recensentur, rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera, ut obseruat Natalis Mythol. lib. 6. cap. 6. Hunc autem locum Homericum de Moly expressit Lycophrō, cuius uersus idem Natalis ibidem refert & uertit. Nos de hac herba plura alias, atque etiam ex Goropio Hermath. lib. 9.

οὐδ᾽ ἂν ἐγώ γ᾽ ἐθέλοιμι) Optimè Vlysses sibi cauet, cùm temerè in manus & potestatem Circes non se dedit ex præcepto ἀντιπάθ : quā prohibemur amicitiæ fuco, aut speciei simpliciter fidere, ubi tibi potissimùm cum perfidis est negotium, quorum improbitatem aut in te aut in alijs expertam tenes. Non ergo statim delicijs & blanditijs Circes delinitus, ut se exarmatum illi tradat, ueritus ne aliquid doli ipsi illa sub hoc beneuolentiæ prætextu machinetur. Itaque prius sanctissimo iuramento ab ipsa cauere studet. Qua ratione sibi etiam apud Calypso lib. 5. suprà prouidebat.

κ. τότ᾽ ἐγὼ Κίρκης) Hac in parte Vlysses uituperandus est, qui se his uoluptatum illecebris capi patitur contra leges temperantiæ, quā bellum huiusmodi cupedijs indicimus, & eas fortiter profligamus, si quidem τὰ λογικὰ τοῖς ἐπιθυμητικοῖς non subijcimus. At dices, hoc eum maioris boni spe fecisse, nimirum ut sibi consuleret, & ut socios pristinæ formæ restitui à Circe impetraret. Respondeo, Vlyssem sibi tam satis minis & gladio prospexisse, ne quid tale ab ea pateretur. deinde antidoto illo aduersus eiusmodi incantamenta securus erat, ut anteà uidimus. Sic malum unum effugiens, in grauius proculdubiò incidit. Neque enim transfiguratio illa quicquam habebat uitij (uitium autem intelligo id, quod uirtuti contrarium est) cuius gratia culpandus uideretur: hoc uerò adulterio nescio an in rebus humanis maius sit, & perniciosius crimen existimandum. Et hæc uidetur Satanæ fuisse calliditas, ut cùm leuiori ratione nocere huic heroi potuerit corpus illius transformando. animum illi, quod longe est grauius, hac labe inquinauerit ut, quia illud non potuit, hunc perderet. Fecit autem ut socios liberaret. Nihil refert, præstabat enim alios corpore, quàm te, Vlysses, animo deformari. Sed respondendum est alia quoque ratione. Quæritur, an maioris boni spe liceat malè quippiam perpetrare? Sacra pagina quidem hoc expressè soluit, negatque faciendum. Philosophia uero distinguit. Aristoteles Ethic. Nicom. lib. 3. ob res turpes honesti gratia aut maiorum malorum metu susceptas homines aliquando laudari, aliquando ueniam mereri, aliquando etiam uituperari scribit. Laudantur nonnunquam, inquit, cùm pro magnis & honestis rebus aliquid turpe ferunt, aut molestum: si uerò contrà faciunt, uituperantur. Est enim improbi pro nulla re honesta, uel mediocri res turpissimas ferre. In quibusdam autem laus non fit, sed uenia locum habet, cùm ea, quæ non agere oportet, quispiam egerit ob huiuscemodi res, quæ naturā humanam superant, nemoque perferret. Sunt autem quædam, ad quæ fortitan non licet quenquam esse cōpulsum, sed potius oportet summa perpessum tormenta mortem obire. Ridicula namque uidentur ea, quæ ad necem matris Alcmæonem Euripidis compulerunt. Hæc ille. Iam si roges, ad quodnam horum trium factum istud Vlyssis referam? Respondebo, ad postremum, nisi forsan illa sæcula hoc pro gratuito existimarint, ut quod etiam Dijs illorum esset familiare.

ἀσάμινθον ἐς βίβασε) De lauacris & eorum usu diximus alias ex Athenæo lib. 1. ut etiam de unctione post balneum.

ἐχρησάμην προσηύδων, Hunc locum eleganter expressit Macareus apud Ouid. 14. Met. ubi hoc idem factum refert.

Spargit ut ignotæ succo melioribus herbæ
Percutitque caput conuersæ uerbere uirgæ,
Verbaque dicuntur dictis contraria uerbis,
Quo magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur, setæque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes, redeunt humeri, & subiecta lacertis
Brachia sunt, flentem flentes amplectimur illum,
Hæremusque ducis collo, nec uerba locuti
Vlla priora sumus quam nos testantia gratos.

Sic ait, cæterùm mihi persuasus est animus generosus.
Festinabam ire ad nauem celerem & littus maris.
Inueni deinde iuxta nauem celerem dilectos socios,
Miserabiliter lugentes, uberes lacrymas profundentes.
Vt cū in agro degētes buculæ circa uaccas armētarias
Venientes ad mandram, postquam herba saturæ sunt,
Omnes simul ludunt opposita, neque ipsa stabula
Detinent, sed indesinenter mugientes circùm currunt
Matres: sic me illi postquam uiderunt oculis,
Lacrymātes circūdabāt: uidebatur autē ipsorū animus
Sic esse ueluti in patriam uenissent & urbem suam
Asperæ Ithacæ, ubi nutriti sunt atque nati.
Et me lugentes uerbis uolatilibus alloquebantur,
Tibi quidem redeunti, generose sic gratulamur,
Perinde atque si in Ithacam uenissemus patriam terrā,
Sed age aliorum sociorum narra interitum.
Sic dicebant, cæterùm ego alloquebar blandis uerbis,
Nauē quidē omnium primùm subducamus in littus,
Bonaque in speluncis recondamus armamentaque omnia:
Vos autem accelerate me unà uniuersi sequi,
Vt uideatis socios sacris in ædibus Circes,
Bibentes & comedentes, copiosum uictum habentes.
Sic dicebam, illi celeriter meis uerbis obediebant.
Eurylochus autem solus mihi detinebat omnes socios,
Et ipsos alloquutus uerba celeriter proloquutus est,

Ὣς ἔφατ᾽· αὐτὰρ ἐμοίγ᾽ ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Βῆν δ᾽ ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Εὗρον ἔπειτ᾽ ἐπὶ νηῒ θοῇ ἐρίηρας ἑταίρους
Οἴκτρ᾽ ὀλοφυρομένους, θαλερὸν † κατὰ δάκρυ χέοντας. κ. κατὰ δακρυχέοντας
Ὡς δ᾽ ὅταν ἄγραυλοι πόριες περὶ βοῦς ἀγελαίας
Ἐλθούσας ἐς κόπρον, ἐπὴν βοτάνης κορέσωνται,
Πᾶσαι ἅμα * σκαίρουσιν ἐναντίαι· οὐδ᾽ ἔτι σηκοὶ γρ. σκαίρουσιν
Ἴσχουσ᾽, ἀλλ᾽ ἀδινὸν μυκώμεναι ἀμφιθέουσι
Μητέρας· ὣς ἐμὲ κεῖνοι ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσι,
Δακρυόεντες ἔχυντο· δόκησε δ᾽ ἄρα σφίσι θυμὸς
Ὣς ἔμεν ὡς εἰ πατρίδ᾽ ἱκοίατο καὶ πόλιν αὐτῶν
Τρηχείης Ἰθάκης, ἵνα τ᾽ ἔτραφεν ἠδ᾽ ἐγένοντο·
Καί μ᾽ ὀλοφυρόμενοι ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Σοὶ μὲν νοστήσαντι διοτρεφὲς ὡς ἐχάρημεν
Ὡς εἴ τ᾽ εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν·
Ἀλλ᾽ ἄγε τῶν ἄλλων ἑτάρων κατάλεξον ὄλεθρον.
Ὣς ἔφαν. αὐτὰρ ἐγὼ προσέφην μαλακοῖς ἐπέεσσι,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσομεν ἤπειρόνδε,
Κτήματά τ᾽ ἐν σπήεσσι πελάσσομεν, ὅπλά τε πάντα·
Αὐτοὶ δ᾽ ὀτρύνεσθε ἐμοὶ ἅμα πάντες ἕπεσθαι,
Ὄφρα ἴδηθ᾽ ἑτάρους ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Πίνοντας καὶ ἔδοντας· ἐπηετανὸν γὰρ ἔχουσιν.
Ὣς ἐφάμην, οἱ δ᾽ ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Εὐρύλοχος δέ μοι οἶος ἐρύκακε πάντας ἑταίρους,
Καί σφεας φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,

Ἆ δειλοί

Ἆ δειλοὶ πόσ' ἴμεν; τί κακῶν ἱμείρετε τούτων,
Κίρκης ἐς μέγαρον καταβήμεναι; ἥ κεν ἅπαντας
γρ. ἢ ἐλάφους Ἢ σῦς * ἠὲ λύκους ποιήσεται, ἠὲ λέοντας,
Οἵ κέν οἱ μέγα δῶμα φυλάσσοιμεν καὶ ἀνάγκῃ,
Ὥσπερ Κύκλωψ ἔρξ', ὅτε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο
Ἡμέτεροι ἕταροι, σὺν δ' ὁ θρασὺς εἵπετ' Ὀδυσσεύς.
Τούτου γὰρ καὶ κεῖνοι ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔγωγε μετὰ φρεσὶ μερμήριξα,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
γρ. ἀποπλήξας Τῷ οἱ † ἀποτμήξας κεφαλὴν οὖδάσδε πελάσσαι,
Καὶ πηῷ περ ἐόντι μάλα σχεδόν. ἀλλά μ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος,
Διογενὲς τοῦτον μὲν ἐάσομεν, εἰ σὺ κελεύεις,
Αὐτοῦ πὰρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Ἡμῖν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὰ πρὸς δώματα Κίρκης.
Ὣς φάμενοι, παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἠδὲ θαλάσσης.
Οὐδὲ μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ παρὰ νηῒ λέλειπτο,
Ἀλλ' ἕπετ'· ἔδδεισεν γὰρ ἐμὴν ἔκπαγλον ἐνιπήν.
Τόφρα δὲ τοὺς ἄλλους ἑτάρους ἐν δώμασι Κίρκη
Ἐνδυκέως λοῦσέν τε, καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ.
γρ. καλὰς Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας * οὔλας βάλεν, ἠδὲ χιτῶνας.
γρ. δ' εὖ πάντας ἐφ. Δαινυμένους * δ' ἄρα πάντας ἐφεύρομεν ἐν μεγάροισιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ ἀλλήλους εἶδον, φράσσαντό τε πάντα,
Κλαῖον ὀδυρόμενοι, περὶ δὲ στεναχίζετο δῶμα.
Ἡ δέ μευ ἄγχι στᾶσα προσηύδα δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μηκέτι νῦν θαλερὸν γόον ὄρνυτε· οἶδα καὶ αὐτὴ
Ἠμὲν ὅσ' ἐν πόντῳ πάθετ' ἄλγεα ἰχθυόεντι,
Ἠδ' ὅσ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου.
γρ. πίνετε Ἀλλ' ἄγετ' ἐσθίετε βρώμην, καὶ * πίνετε οἶνον,
Εἰσόκεν αὖτις θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι λάβητε
Οἷον ὅτε πρώτιστον ἐλείπετε πατρίδα γαῖαν
Τρηχείης Ἰθάκης· νῦν δ' ἀσκελέες καὶ ἄθυμοι
Αἰὲν ἄλης χαλεπῆς μεμνημένοι· οὐδέ ποθ' ὑμῖν
γρ. πέπασθε Θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ, ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ * πέποσθε.
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
γρ. ἦ Ἔνθα † μὲν ἤματα πάντα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
γρ. ὧραι, Καὶ τότε Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐνιαυτὸς ἔην, περὶ δ' ἔτραπον * ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα μακρὰ τελέσθη,
Καὶ τότε μ' ἐκκαλέσαντες ἔφαν ἐρίηρες ἑταῖροι,
Δαιμόνι', ἤδη νῦν μιμνήσκεο πατρίδος αἴης,
Εἴ τοι θέσφατόν ἐστι σαωθῆναι, καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐς ὑψόροφον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς ἔφαν· αὐτὰρ ἐμοί γ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα·
Αὐτὰρ ἐγὼ Κίρκης ἐπιβὰς περικαλλέος εὐνῆς,
Γούνων ἐλλιτάνευσα· θεὰ δέ μευ ἔκλυεν αὐδῆς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ὦ Κίρκη, τέλεσόν μοι ὑπόσχεσιν ἥνπερ ὑπέστης,
Οἴκαδε πεμψέμεναι· θυμὸς δέ μοι ἔσσυται ἤδη,
Ἠδ' ἄλλων ἑτάρων, οἵ μευ φθινύθουσι φίλον κῆρ,
Ἀμφ' ἔμ' ὀδυρόμενοι, ὅτε που σύ γε νόσφι γένηαι.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,

Ah miseri quò ibimus? quid mala desideratis ista,
Circes ad ædes descendere? quæ omnes
Aut sues aut lupos reddet, aut leones,
Qui ei magnã domum custodiamus etiam necessitate.
Sic sanè Cyclops fecit, quãdo eius ad stabulũ uenerunt
Nostri socij, cum his audax sequutus est Vlysses.
Huius enim etiam illi insipientia perierunt.
Sic ait, cæterùm ego in mente deliberabam
Extracto gladio oblongo à fœmore,
Quo et abscisso capite, ad solum deijcere,
Etiãsi ualdè cõsanguinitate me attingeret, sed me socij
Mollibus uerbis continuerunt aliunde alius.
O generose hunc quidem linquamus, siquidẽ tu iubes,
Hic iuxta nauem manere & nauem custodire,
Nobis autem dux esto sacram ad domum Circes.
Sic loquuti, ab naue discedebant atq; mari,
Neq; qdẽ Eurylochus cauã apud nauẽ relinquebatur.
Sed sequebatur, timuit enim meas asperas minas.
Interea uerò alios socios in ædibus Circe
Studiosè lauitq; & unxit pingui oleo,
Circùm autem pulchras chlænas induit atq; tunicas:
Epulãtes autem pulchrè omnes inuenimus intra ædes.
Hi.v. postquã inuicẽ conspexerũt reputabantq; omnia,
Flebant lugentes, undiquaq; autem resonabat domus.
Illa uerò prope me stans alloquebatur diua dearum,
Generose Laertiade uersute Vlysses,
Ne amplius nunc uberẽ luctũ excitetis: scio etiam ipsa
Vos quos in ponto passi estis dolores piscoso,
Atq; quæcunq; iniusti uiri nocuerunt in terra.
Sed agite comedite cibum & bibite uinum,
Donec denuò animum intra præcordia receperitis,
Qualem quãdo primùm relinquebatis patriã terram
Asperæ Ithacæ, nunc uerò exules & tristes
Semper erroris duri memores neq; unquam uobis (stis.
Animus est in lætitia, quãdoquidẽ ualdè multa passi e-
Sic ait, nobis.a. continuò paruit animus generosus.
Hic quidem diebus omnibus plenum in annum
Sedebamus conuiuãtes, carnes immẽsas, et suaue uinũ.
Sed quando certè annus erat, & circũuertebãtur horæ
Mensibus exactis ex ordine, dies longi perfecti sunt.
Et tum me euocatum alloquuti sunt dilecti socij,
Infelix iam nunc memor es patriæ terræ,
Si tibi ex fato est seruari atq; peruenire
Domum ad excelsam, & tuam in patriam terram.
Sic dicebãt. cæterũ mihi persuasus est animus gene-
Sic tum quidem tota die ad solis occasum (rosus.
Sedebamus cõuiuantes carnes immẽsas et suaue uinũ.
Quando uerò sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt per ædes obscuras.
Cæterùm ego Circæ conscenso splendido lecto
Ad genua supplex rogaui, dea uerò meã audiuit uocẽ,
Et ipsam compellando uerba uolatilia dixi,
O Circe, perfice mihi promissionem quam promisisti,
Domũ fore ut mitteres, at animus mihi impellitur iã,
Atq; aliorũ sociorum, qui mihi affligunt charum cor
Circa me lugentes, quando tu seorsum abes.
Sic dicebam, illa continuò excipiens diua dearum,
O generose Laertiade, uersute Vlysses,

Ne amplim nunc inuiti mea manete in domo:
Sed aliam oportet primùm uiã perficere & peruenire
Ad Plutonis domum, & splendida Proserpina,
Animam consulturos Thebani Tiresia
Vatis caci, cuius mentes firma sunt.
Huic etiam mortuo mentem tribuit Proserpina,
Soli audire, ad te uerò umbra circùm uolitabunt.
Sic ait. caterùm mihi persuasum est amicum cor,
Flebam autẽ in lectulo desidens, neq; ullo pacto animus
Voluit amplius uiuere, & uidere lumen solis.
Caterùm postquam fleuiq; prouolutusq; satur eram,
Et tum iam ipsam uerbis excipiens alloquebar,
O Circe quisnam hanc uiam demonstrabit?
Ad Plut. vem uerò nemo unquã peruenit naue nigra.
Sic dixi, illa continuò respondit diua dearum,
Generose Laertiade, prudens Vlysses,
Minimè tibi ducis desiderium pro naue cura sit.
Malum uerò erigens, ab ea uerò uela albis extensis
Sede, illam uerò tibi flatus Borea ferat.
Sed cum iam naue per Oceanum transmiseris,
Hic littus breue & nemora Proserpina,
Longaq; alni, & salicei frugiperda:
Nauẽ quidẽ illic siste in Oceanũ profundis uorticib.
Ipse autem in Plutonis eas domum obscuram,
Hîc quidem in Acherontẽ Pyriphlegethõq; confluũt,
Cocytusq;, qui certè Stygis aqua est fluxus,
Petraq; & cõcursus duorũ fluuiorum ualdè sonantiũ.
Hic deinde heros accedens, propè ut te iubeo
Fossam fode cubitalem quoquo uersum.
Super illam libamen funde omnibus mortuis.
Primùm mulso, deinde autem suaui uino.
Tertiũ rursus aqua, insuper aũt farinã albam misce.
Multa uerò precare mortuorum imbecilla capita
Vbi ueneris in Ithacã sterilem, uaccam qua optima sit,
Sacrificaturũ domi tua, pyrãq; erecturũ ex rebus opt.
Tiresia uerò separatim arietem sacrificaturum soli,
Prorsus nigrum, qui inter oues excellit uestras.
Caterũ postq̃ precib oraueris inclyta exanima mortuo-
Hic ouem marẽ sacrifica fœmellamq; nigram, (rũ
Ad Erebum uersus, ipse autem seorsum auersus sit,
Iens ad fluuÿ fluenta. ibi uerò multa
Anima accedent mortuorum defunctorum.
Tum continuò socÿs impera & iube
Oues, qua quidem iacent mactata sano ferro,
Excoriatas comburere, uota uerò facere dÿs,
Generoso Plutoni, & inclyta Proserpina.
Ipse autem gladio acuto exerto à fœmore
Sedeas, neq; permitte mortuorum imbecilles umbras
Ad sanguinẽ propè accedere, antequã Tiresiã audieris,
Hic tibi statim uates adueniat dux populorum,
Qui sanè tibi diceret uiam & modum uia,
Reditumq;, ut per pontum proficiscaris piscosum.
Sic dixit, continuò autẽ aurea sede adueniit aurora,
Me uerò chlenamq; tunicamq; uestes induit.
Ipsa autem candidam togam ingentẽ induit Nympha
Tenuem & gratiosam, zona autem cinxit lumbos
Pulchra, aurea, capiti uerò imposuit flammeolum.
Caterùm ego per domum uadens excitaui socios,

Μηκέτι νῦν ἀέκοντες ἐμῷ ἐνὶ μίμνετε οἴκῳ·
Ἀλλ' ἄλλην χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελέσαι, καὶ ἱκέσθαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο.
Μάντιος ἀλαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι.
Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια
Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐμοίγε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ·
Κλαῖον δ' ἐν λεχέεσσι καθήμενος, οὐδέ τι θυμὸς
Ἤθελ' ἔτι ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ * κλαίων τε κυλινδόμενός τε κορέσθην, γρ. κλαῖόν τε
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Κίρκη, τίς γὰρ ταύτην ὁδὸν ἡγεμονεύσει;
Εἰς Ἄϊδος δ' οὔπω τις ἀφίκετο νηῒ μελαίνῃ.
Ὣς ἐφάμην. ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Μή τι τοι ἡγεμόνος γε ποθὴ παρὰ νηῒ μελέσθω·
Ἱστὸν δὲ στήσας, ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πετάσσας,
Ἧσθαι· τὴν δέ κέ τοι πνοιὴ Βορέαο φέρῃσιν.
Ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηῒ δι' Ὠκεανοῖο περήσῃς,
Ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα Περσεφονείης,
Μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι,
Νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνῃ,
Αὐτὸς δ' εἰς Ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα.
Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι
Κωκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ,
Πέτρη τε, ξύνεσίς τε δύω ποταμῶν ἐριδούπων.
Ἔνθα δ' ἔπειθ' ἥρως χριμφθεὶς πέλας, ὥς σε κελεύω,
Βόθρον * ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα, γρ. ὀρύξ' ὅσον
Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεῖσθαι πᾶσι νεκύεσσι,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ παλύνειν.
Πολλὰ δὲ γουνοῦσθαι νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ,
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν εὐχῇσι λίσῃ κλυτὰ ἔθνεα νεκρῶν,
Ἔνθ' ὄϊν ἀρνειὸν ῥέζειν θῆλύν τε μέλαιναν,
Εἰς Ἔρεβος * στρέψας, αὐτὸς δ' ἀπονόσφι τραπέσθαι, γρ. τρέψαι
Ἱέμενος ποταμοῖο ῥοάων. ἔνθα δὲ πολλαὶ
Ψυχαὶ ἐλεύσονται νεκύων κατατεθνειώτων.
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρῦναι καὶ ἀνῶξαι
Μῆλα τὰ δὴ κατάκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὸς δὲ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἧσθαι, μηδὲ ἐᾶν νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Ἔνθά τοι αὐτίκα μάντις ἐλεύσεται ὄρχαμε λαῶν,
Ὅς κέν τοι εἴπῃσιν ὁδὸν καὶ μέτρα κελεύθου,
Νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσεαι ἰχθυόεντα.
Ὣς ἔφατ'. αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Αὐτὴ δ' ἀργύφεον φᾶρος μέγα ἕννυτο Νύμφη
Λεπτὸν καὶ χαρίεν, περὶ δὲ ζώνην βάλετ' ἰξυῖ,
Καλὴν, χρυσείην· κεφαλῇ δ' ἐπέθηκε καλύπτρην.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ δώματ' ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους,

Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηκέτι νῦν εὕδοντες ἀωτεῖτε γλυκὺν ὕπνον·
Ἀλλ' ἴομεν· δὴ γάρ μοι ἐπέφραδε πότνια Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Οὐδὲ μὲν οὐδ' ἔνθενπερ ἀπήμονας ἦγον ἑταίρους·
Ἐλπήνωρ δέ τις ἔσκε νεώτατος, οὐδέ τι λίην
Ἄλκιμος ἐν πολέμῳ, οὔτε φρεσὶν ᾗσιν ἀρηρώς,
Ὅς μοι ἄνευθ' ἑτάρων ἱεροῖς ἐν δώμασι Κίρκης
Ψύχεος ἱμείρων κατελέξατο οἰνοβαρείων·
Κινυμένων δ' ἑτάρων ὅμαδον καὶ δοῦπον ἀκούσας,
Ἐξαπίνης ἀνόρουσε, καὶ ἐκλάθετο φρεσὶν ᾗσιν
Ἄψορρον καταβῆναι ἰὼν ἐς κλίμακα μακρήν·
Ἀλλὰ κ[illegible]αντικρὺ τέγεος πέσεν, ἐκ δέ οἱ αὐχὴν
Ἀστρ[illegible]ων ἐάγη, ψυχὴ δ' ἄϊδόσδε κατῆλθε.
Ἐρχομένοισι δὲ τοῖσιν ἐγὼ μετὰ μῦθον ἔειπον,
Φάσθε νύ που οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Ἔρχεσθ'· ἄλλην δ' ἧμιν ὁδὸν τεκμήρατο Κίρκη
Εἰς Ἀΐδαο δόμους καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης,
Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Ἑζόμενοι δὲ κατ' αὖθι γόων, τίλλοντό τε χαίτας.
Ἀλλ' οὐ γάρ τις πρῆξις ἐγίνετο μυρομένοισιν.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης
Ἤομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες,
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχομένη Κίρκη παρὰ νηῒ μελαίνῃ
Ἀρνειὸν κατέδησεν, ὄϊν θῆλύν τε μέλαιναν,
Ῥεῖα παρεξελθοῦσα. τίς ἂν θεὸν οὐκ ἐθέλοντα
Ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτ', ἢ ἔνθ' ἢ ἔνθα κιόντα;

Mollibus uerbis astando uiro unicuiq;:
Ne amplius nunc dormientes indulgete dulci somno:
At eamus, iam enim mihi indicauit ueneranda Circe.
Sic dicebã, illis uerò persuasus est animus generosus.
Neq; sanè illinc illæsos abduxi socios.
Elpenor uerò quispiam erat iunior natu, neq; ualdè
Fortis in bello, neq; mente sua aptus,
Qui separatim à socijs sacris in ædibus Circes
Refrigerium cupiens dormiuit benè potus,
Sese mouentib. a. socijs strepitũ & tumultũ cũ audiuisset,
Repentè surrexit, & oblitus est mente sua
Retrogradè descendere profectus in scalam longam.
Sed è regione tecti decidit, eius autem ceruix
Ex iuncturis fracta est, anima uerò ad inferos descẽdit.
Venientes autem hos ego sermone alloquutus sum,
Existimatis fortassis domũq; charã ad patriam terram
Venturos, aliam uerò nobis uiam prædixit Circe
Ad Plutonis domum, & insignis Proserpinæ,
Animam consulturos Thebani Tiresiæ.
Sic loquutus illis confractum est charum cor.
Desidentes autem illic flebant euellebantq; pilos:
Sed neq; sic ullum remedium succurrit lugentibus.
Sed quando certè ad nauem celerem & littus maris
Iuimus tristes, calidas lacrymas profundentes:
Interea certè adueniens Circe ad nauem nigram
Masculam alligauit ouem, fœmellamq; nigram
Faciliter ex oculis ubi euanuisset: quisnã deum nolentẽ
Oculis uideret, aut huc aut illuc euntem?

COMMENTARIVS.

δακρυόεντας ἔχοντο) Anteà quidem lacrymatos Vlysis socios ob illius absentiam uerisimile est, uel potius quòd eum periturum non secus atque cæteros arbitrarentur; nunc uerò lachrymantur, quòd eum saluum & incolumem redeuntem uideant, siquidem & lacrymæ ex gaudio proueniunt, ut satis alibi copiosè docuimus.

ἐν τ' ἐτράφη) Hæc est uera patriæ definitio, in qua uidelicet quispiam & natus est & educatus. Alio porrò sensu dicuntur illa, πᾶσα γῆ, πατρίς: Quæuis terra patria. nam hoc, ut exponit Erasmus, admonet uirum sapientem ac bonum, ubicunq; gentium uixerit, felicem esse. Sic etiam illud Mercurij apud Aristoph. in Pluto, πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ: Omnis locus est patria, ubi rem feliciter geras. Sic quoque illud Teucri: Patria est, ubicunque est bene, ut est apud M. Tullium.

ἢ οὔτις λόγος) Dicebamus anteà, fieri mihi uerisimile Eurylochum ignorasse socios suos in sues transfiguratos fuisse à Circe: cùm enim eorum casum Vlysi memorabat, eos simpliciter dicebat perijsse, aut euanuisse.

αἱ δ' ἅμ' ἀϊστώθησαν ἀολλέες. οὐδέ τις αὐτῶν Ἐξεφάνη——

Nunc uerò id quasi exploratum iam inde habuerit, refert. Credo ergo hoc eum posteà suspicatum, aut sanè iam tum etiam cùm effugisset, sed non ausum referre quasi rem incredibilem: nunc uerò hoc dicere ad deterrendus socios, ne ad Circem proficiscerentur, huius transfigurationis metu. uel hic sint nostræ δεύτεραι φροντίδες, si ita lectori placuerit.

ὥσπερ Κύκλωψ) Malè Eurylochus factum Cyclopis cum facto Circes comparat. Neq; enim ille socios Vlysis ad suarum ædium custodiam seruauit, ut Circe: sed eos deuorauit. Rectè tamen Eustathius hic ait, mentem hominis perturbatam exprimi.

σὺν δ' Ὀδυσσεὺς) Acerbè est hoc dictum ab Eurylocho. quasi dicat, Socij illi quos Vlysses secum adduxerat ad Cyclopem, perierunt: sic nunc idem etiam uobis dux est ad exitium. acerbius illud, quia magis expressè pronunciatur, quod subijcit, Vlysis temeritate & stultitia eos perijsse: quasi nunc idem euenturum sit, & stultus sit Vlysses iudicandus, qui nunc istos in tam manifestam perniciem ducat. Itaque sequitur ipsius Vlysis ea de re indignatio, adeò ut uix ab Eurylocho interficiẽdo abstinuerit, nisi cæteres reliquorum obstitissent. Vbi duo sunt notanda, Vlysis ὀξυχολία, & repentinus iræ impetus, neque tamen sine ratione: deinde eiusdem mansuetudo, & clementiæ facilitas. Tamen hoc perfecit, ut eius reuerentia Eurylochus itineri se quoque commiserit.

οἶδα καὶ αὐτὴ) Quomodo hoc sciuerit, dubitari potest. An hoc etiam à Mercurio audiuit, cùm ei ille aduentum Vlysis prædiceret? An uerò etiam ut Dea erat & Saga præstantissima, hoc quoque non potuit ignorare? Illud quidem prius uidetur uerisimile, quia ne ipsum quidem Vlyssem alioqui uenturum sciebat: immò ne quidem cùm tam illi uicinus esset, adeò etiam nec cùm eum uideret. Quanquam Sagis & Magis hoc soleat esse notum: nam quem nunquam uiderint, etiam à dissita regione uenientem protinus agnoscunt, immò exploratas habent eius cogitationes: easque illi, non sine miraculo, antequam uerbum ipsemet hiscat, exponunt. Res planè stupenda, si hostis ille æternus generis humani tantum in nos iuris habeat, ut in secretiora mentis adyta penetret, nihilq; ei illi in animorum latebris obscurum sit. Exempla id docent satis frequentia, è quibus unum afferam luculentissimum ex nostri Bodini Dæmonom. lib. 3. cap. 5. quod ille à Præside Vitriaci Franci, honorato uiro accepisse dicit. Is ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno CIↃ IↃ LXXVII. Cùm indigeremus, inquit Bodinus, opera illius, ut alij alios in communi onere iuuaremus, institi acerrimè ne antè loco excederet quàm ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quendam, qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi, & hæredem institutum esse. Hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse, & membris fractum: ideoque parentem admonitum, in Flandria esse hominem, à quo filius curari possit, eò statim abijsse. Magum parenti morbum filij, quem nunquam uiderat, explicasse, & in Lusitaniam usque ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio uersantem ablegasse. Hoc ferentem æquo animo patrem, in Lusitaniam abijsse, ubi Magus parenti, antequàm solùm hisceret, Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum uersus ad uigesimum milliare à domo tua quendam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est. Mirarum itaque parentem peregrinationem tantam susceptam esse, ut peruestigaret procul quòd propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum abijsse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens, ut restitueretur filius tuus: ebi. iubs ipsum uenire ad me, ego is sum qui curabo eum, &c. Quæ ideò adduxi, ut docerem perspectum esse maligno illi Spiritui quid homines animo uersent, quod ille postea suis ministris execrandis patefacit. Alia quoque possem adducere, sed breuitati studeo. & si credendum est, u- micum

nicum sufficiet: sin uerò, illud ipsum unicum superfluum erit. Itaque forsan etiam hac ratione Circe hos Vlysis errores exploratos habuit, ut quos à nullo ex Vlysis socijs accepisset.

εἰς ἐνιαυτὸν) Macareus apud Ouidium, *Annua nos illic tenuit mora.*

δαιμόνι' ἤδη) Hic quoque Vlysses culpandus est, quòd ita Circes uoluptatibus caperetur, ut iam reditus in patriam oblitus esset, & eum illi à socijs refricari oportuerit.

ἥν περ ὑπέστης) Intelligendum est περὶ τὸ συμπέμψειν, pluries anteà Circen hoc Vlysi pollicitam.

μάντηος ἀλαοῦ) Huius cæcitatis Tiresiæ causam diuersam obseruo. Quidam dicunt (ut Didymus & Hyginus) eum in monte Cyllenio (Cythæroue Didymus) cùm Dracones uenerātes (id est coeuntes) uidisset, percussisse baculo, uel calcasse, ob id in mulieris formam esse conuersum: postea monitum à sortibus, in eodem loco Dracones cum calcasset, redijsse in pristinam speciem. Didymus ait eum primum dracænam sustulisse, & ita mutatum in fœminam: & rursus Draconem, & ita in uirum redijsse. Eodem tempore, inquit Hyginus, inter Iouem & Iunonem fuit iocosa altercatio, quis magis de re uenerea uoluptatem caperet, masculus an fœmina: de qua re Tiresiam iudicem sumpserunt, qui utrumque erat expertus. Is cùm secundum Iouem iudicasset, Iuno irata, manu aduersa eum excæcauit. at Iupiter ob id fecit, ut septem ætates uiueret, uatesq; præter cæteros mortales esset. Fulgentius Mythol. lib. 2. refert, Tiresiam in has coniugum altercatione ait pronunciasse, tres uncias habere uirum amoris, & nouem fœminam. Didymus eius sententiam his uerbis refert:

οἴην μὲν μοῖραν δέκα μοιρῶν τέρπεται ἀνήρ, — *Vnam quidem partem decem partium uoluptatis percipit uir,*
τὰς δέκα δ' ἐμπίμπλησι γυνὴ τέρπουσα νόημα. id est: — *Decem autem illas implet mulier delectata animo.*

Hinc excæcatum, ut diximus à Iunone Tiresiam, à Ioue uerò uaticinij donatum præstantia. Vide Ouid. lib. 3. Metam. Alij dicunt Mineruam, quæ uirginitatis maximè studiosa fuit, cùm fortè se lauaret in fonte Heliconidis, Hippocrenes conspectā fuisse à Tiresia, quæ ex eo indignata illum cæcum fecit, quòd iniquum iudicaret ut mortalis quispiam posset gloriari se nudam Mineruam lauantemque uidisse. Verùm Chariclo Tiresiæ matrem ab eadem postmodùm impetrasse, ut pro lumine corporis mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Mineruа Tiresias obtineret, ut est in hymno Callimachi in lauacra Palladis.

Περσεφόνεια) Quod hic Homerus Tiresiæ à Proserpina datum esse ait, ut solus post mortem saperet, id ei Minerua apud Callimachum hymno iam laudato. Sic illa:

Καὶ μόνος, εὖτε θάνῃ, πεπνυμένος ἐν νεκύεσσι — *Et solus, cùm morietur, sapiens inter mortuos*
φοιτασεῖ, μεγάλῳ τίμιος Ἀγεσίλᾳ. id est: — *Incedet magno uenerabilis Plutoni.*

Cic. de Diuin. lib. 1. De Tiresia etiam, inquit, apud inferos Homerus ait, solum sapere, cæteros umbrarum uagari modo. Plutarchus in præceptis Politicis refert, Catonem de Cornelio Scipione, quem pop. Romanus ædilitium candidatum repentè cōtra leges Consulem creauit: qui adolescens in Hispania ex prouocatione dimicans uictoriam obtinuerat, ac breui pòst apud Carthaginem Tribunus militum præclarè se gesserat: de eo, inquam, Catonem Maiorem exclamasse, οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν: Solus sapit hic homo, reliqui uerò umbræ mouentur: hoc est, nihil sunt nisi umbra, quæ nihil habēt solidi. Aelianus de Animal. lib. 1. postquam narrauit, hirundines uisum recipere: τί οὖν, inquit, τὸν Τειρεσίαν θαυμάζομεν εἰ μὴ ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἅιδου σοφὸν τὴν ψυχὴν, ὡς Ὅμηρος λέγει. id est: Quid igitur Tiresiam amplius admiramur, tametsi non hic, sed apud inferos, Homeri testimonio inter manes sapientissimū? Hoc etiam de Tiresia repetit Socrates apud Platonem in Menone.

ἀλλ' ὁπότ') Vlyssem Circe instruit quomodo se in hac inferorum exploratione gerere debeat, locumque ei describit, eiusque adiuncta: nimirum nemora Proserpinæ infrugiferis & sterilibus arboribus consita, alnis & salicibus, quæ loco mortis maximè conueniunt. Deinde fluuios eiusdem loci quatuor: Acheron, Pyriphlegeton, Cocytus, & Styx: Pyriphlegetontem autem & Cocytum in Acherontem fluere dicit, Cocytum uerò è Styge.

πέτρη) Hæc petra illa est, in qua Phlegeton & Cocytus confluunt in Acherontem. quam eleganter Virg. 6. Aeneid. describit,

Respicit Aeneas subitò, & sub rupe sinistra — *Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis,*
Mœnia lata uidet, triplici circundata muro: — *Tartareus Phlegeton torquetq; sonantia saxa, &c.*

βόθρον) Nunc docet Vlysi modum, quo animam Tiresiæ ex inferis sit euocaturus, de quo in sequenti libro dicetur.

Ἐλπήνωρ) Huius Elpenoris casus infelicissimus monet, quàm sit non solùm odiosa, sed etiam periculosa & damnosa ebrietas. de qua rectè illud Alexis:

ἆρ' οὐχὶ πάντων ἐστὶ τὸ μεθύειν κακῶν — *Temulentia ergo non'ne maximum est omnium*
μέγιστον ἀνθρώποισι, καὶ βλαβερώτατον: — *Malorum hominibus pariter & teter maxime?*

τίς ἂν θεὸν οὐκ ἐθέλοντα) Ergo quod Poeta noster Dijs humana affingit corpora, id pro captu mortalium facit, ut ea ratione crassi & rudes homines cogerentur credere esse Deos, quòd uiderentur: alioqui Homerus nō existimauit aliud de diuina essentia, quàm eam per se oculis hominum non subijci, sed esse inuisibilem. quod hoc loco manifestè docet, quem ab ijs diligenter attendi uolo: qui cùm alicubi malè loquentem de Dijs Homerum audiūt, cæteris illius locis, in quibus se bene de ijs sentire demonstrat, non animaduersis, temerè eum accusant, & imprudenter explodunt. In hunc locum dixisset Lucretius,

Tenuis enim natura Deûm, longeq; remota — *Sensibus à nostris, animi uix mente uidetur.*

Finis libri decimi.

ARGVMENTVM VNDECIMI LIBRI *Odyssea.*

NARRAT quomodo de Circes mandato ad inferos descenderit, & quo pacto audierit Tiresiam uatem, & de sua & aliorum salute. Et ut Heroas & Heroidas uiderit apud inferos & matrem, & eorum qui ad Ilium militarunt nonnullos qui secum apud inferos plectuntur.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Λ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

ΑΠΑΓΓΕΛΛΕΙ πῶς κατὰ τὰς Κίρκης ἐντολὰς εἰς ᾅδου κατῆλθε, καὶ ὡς ἤκουσε Τειρεσίου τοῦ μάντεως περὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ ὡς τὰς Ἥρωας καὶ τὰς Ἡρωΐδας εἶδεν ἐν ᾅδῃ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τῶν ἐς Ἴλιον συστρατευσαμένων τινάς, καὶ τῶν ἐν ᾅδῃ κολαζομένων τινάς.

Aliud.

Λ, uerò apud inferos ad animas peruenit Vlysses.

Ἄλλη.

Λάμβδα δ' ἐν ᾅδου ψυχαῖς ἐντυγχάνει Ὀδυσσεύς.



AETERVM postquam ad naues uenimusq; & mare,
Nauem quidē omnium primùm deduximus in mare diuinum:
Malum autem posuimus & uela naui nigra,
Intra autem pecora accepta induximus, intrò & ipsi

ΑΥΤΑΡ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλθομεν ἠδὲ θάλασσαν,
Νῆα μὲν ἂρ πάμπρωτον ἐρύσσαμεν εἰς ἅλα δῖαν·
Ἐν δ' ἱστὸν τιθέμεσθα καὶ ἱστία νηῒ μελαίνῃ.
Ἐν δὲ τὰ μῆλα λαβόντες ἐβήσαμεν, ἂν δὲ καὶ αὐτοὶ

Βαίνομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
γρ. μετόπισθε. Ἡμῖν δ' αὖ † κατόπισθε νεὸς κυανοπρώροιο
Ἴκμενον οὖρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
γρ. ἰοπλόκαμος Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς * αὐδήεσσα.
Ἡμεῖς δ' ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα,
Ἥμεθα· τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν.
Τῆς δὲ πανημερίης τέταθ' ἱστία ποντοπορούσης,
γρ. δύσετο † Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο·
Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
γρ. καταδέρκεται Ἠέλιος φαέθων † ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὐδ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὐδ' ὅταν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται·
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν, ἐκ δὲ τὰ μῆλα
Εἱλόμεθ'. αὐτοὶ δ' αὖτε παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο
Ἤομεν, ὄφρ' ἐς χῶρον ἀφικόμεθ' ὃν φράσε Κίρκη.
Ἔνθ' ἱερήϊα μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
γρ. ἔσχον † Εἶχον· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Βόθρον ὄρυξ' ὅσσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.
γρ. χολὰς Ἀμφ' αὐτῷ δὲ † χοὰς χεόμην πᾶσι νεκύεσσι,
Πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
Τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνον.
Πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη
Ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν·
Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ
Παμμέλαν', ὃς μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισι.
Τοὺς δ' ἐπεὶ εὐχωλῇσι λιτῇσί τε ἔθνεα νεκρῶν
Ἐλλισάμην, τὰ δὲ μῆλα λαβὼν ἀπεδειροτόμησα
Ἐς βόθρον. ῥέε δ' αἷμα κελαινεφές· αἱ δ' ἀγέροντο
γρ. Ἐρέβευς Ψυχαὶ ὑπὲξ * Ἐρέβευς νεκύων κατατεθνειώτων,
Νύμφαι τ', ἠΐθεοί τε, πολύτλητοί τε γέροντες,
Παρθενικαί τ' ἀταλαὶ νεοπενθέα θυμὸν ἔχουσαι·
Πολλοὶ δ' οὐτάμενοι χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν
Ἄνδρες ἀρηΐφατοι, βεβροτωμένα τεύχε' ἔχοντες,
Οἳ πολλοὶ περὶ βόθρον ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Θεσπεσίῃ ἰαχῇ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει·
Δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα,
Μῆλα τὰ δὴ κατέκειτ' ἐσφαγμένα νηλέϊ χαλκῷ,
Δείραντας κατακῆαι, ἐπεύξασθαι δὲ θεοῖσιν,
Ἰφθίμῳ τ' Ἀΐδῃ καὶ ἐπαινῇ Περσεφονείῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Ἥμην, οὐδ' εἴων νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι.
Πρώτη δὲ ψυχὴ Ἐλπήνορος ἦλθεν ἑταίρου.
Οὐ γάρ πω ἐτέθαπτο ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.
Σῶμα γὰρ ἐν μεγάρῳ Κίρκης κατελείπομεν ἡμεῖς
γρ. ἄκλαυτον † Ἄκλαυστον καὶ ἄθαπτον, ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἔπειγε.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδών, ἐλέησά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
γρ. ἠλύθες * Ἐλπῆνορ, πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα;
Ἔφθης πεζὸς ἐὼν ἢ ἐγὼ σὺν νηῒ μελαίνῃ;
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακή, καὶ ἀθέσφατος οἶνος.
Κίρκης δ' ἐν μεγάρῳ καταλέγμενος οὐκ ἐνόησα

Conscendimus tristes, uberes lacrymas profundentes:
Nobis aũt rursus à posteriori parte nauis nigre prora
Secundũ uentum immittit implentẽ uelũ bonũ socium
Circe pulchricoma horrenda dea altiloqua.
Nos autem armis singulis ordinatis per nauem
Sedimus, hanc uentusq; gubernatorq; dirigebat.
Huius.a.tota die extẽdebãtur uela p põtũ iter faciẽtis:
Occidit autem sol, obscurabantur autem omnes uici.
Illa ad fines peruenit profundi Oceani
Hic uerò Cimmeriorũ erat uirorũ populusq; ciuitasq;
Qui caligine & nubibus tecti sunt, neq; unquam eos
Sol lucidus aspicit radijs,
Neq; cum conuertitur ad cœlum stelliferum,
Neq; cùm in terra de cœlo defertur.
Sed nox perniciosa superuolat miseris mortalibus,
Nauem quidem illuc profecti subduximus, pecora aũt
Extraximus, ipsi autem rursus ad fluxum Oceani
Ibamus, donec in regionẽ puenimus quã demonstrauit
Hic sacra quidẽ Perimedes Eurylochusq; (Circe.
Gestabant, ego autem gladio acuto extracto à fœmore
Scrobem fodi cubitalem quoquo uersus,
Circa eam aũt libamina fundebamus omnib manib.
Primùm mulso, postea uerò dulci uino,
Tertiùm uerò aqua, insuper farinam albam cõmiscui.
Multùm aũt precatus sum mortuorũ infirma capita,
Vbi uenerim ad Ithacã sterilem, bouẽ qua optima esset
Sacrificaturum in adibus, pyramq; impleturum bonis:
Tiresia uerò seorsum ouem sacrificaturum soli
Totam nigram, qua inter pecora excellat nostra.
Hos postquam uotis precibusq; gentes mortuorum
Precatus sum, ea uerò pecora ubi cepissem, iugulaui
Super fossa: fluebat.u.sanguis niger, ipsa.a.cõgregabã-
Anima ex Erebo manium defunctorum, (tur
Sponsaq; iuuenesq;, & multa passi senes,
Virgũculaq; tenella nouo luctu affectũ animũ habẽtes:
Plures autem uulnerati hastis ferreis,
Viri bellicosi cruenta arma habentes,
Qui plures circa fossam obambulabant aliunde alius
Immenso clamore, me uerò pallidus timor cepit.
Certè tum deinde socios adhortatus iussi,
Pecora qua utiq; iacebant mactata sæuo ferro
Excoriata & adolere, uota facere autem dijs,
Fortiq; Plutoni, & graui Proserpina.
Caterùm ego gladio acuto stricto à fœmore
Ibam, neq; sinebam mortuorum inania capita
Ad sanguinẽ propè accedere anteq; Tiresiã audiuissem.
Prima autem anima Elpenoris uenit socij,
Nondum sepultus erat sub terra latas uias habente.
Cadauer enim in adibus Circes reliqueramus nobis
Indefletum & indefossum, quõniã labor alius urgebat.
Illum ego defleui ut uidi & misertus sum animo,
Et ipsum alloquutus uerba alata dixi,
Elpenor, quo pacto uenisti sub tenebras obscuras?
Præuenisti pedes cum sis, quàm ego cum naui nigra?
Sic dixi, ille me plorans excepit sermone,
Inclyte Laërtiade artifex Vlysses,
Læsit me dæmonis fatum malum. & copiosum uinum.
Circes in domo cubans non attendi,

Retro

Retro me descendere, iens ad scalam longam,
Sed è regione tecti decidi, ceruix autem mihi
Ex uertebris fracta est, anima uerò ad inferos descēdit:
Nunc te per eos qui post te sunt oro non præsentes,
Per uxorēq; & patrē qui enutriuit paruulus cùm esses
Telemachumq;, quem unicum in ædibus reliquisti.
Scio enim quòd hinc profectus ex domo Plutonis
Insulam in Aeæam sistes fabrefactam nauem,
Ibi te continuò domine, iubeo recordari mei,
Ne me indefletum insepultum discedēs pòst relinquas,
Seiunctus, ne qua tibi deorum indignatio fiam:
Sed me combure cum armis quæcunq; mihi restant,
Sepulchrumq; mihi erige spumosi in littore maris
Viri infelicis, etiam posteris audiendum.
Hæc mihi perfice, figeq; super sepulchrum remum,
Quo etiam uiuus remigabā, cùm essem cū meis socijs.
Sic ait, cæterùm ego ipsum excipiēs alloquutus sum,
Hæc tibi ô miser perficiam & explebo.
Nos quidem sic uerbis excipientes tristibus
Sedebamus: ego quidem super sanguine gladiū tenebā.

Ἄψορρον καταβῆναι, ἰὼν ἐς κλίμακα μακρὴν,
Ἀλλὰ καταντικρὺ τέγεος πέσον, ἐκ δέ μοι αὐχὴν
Ἀστραγάλων ἐάγη, ψυχὴ δ' ἀϊδόσδε κατῆλθε.
Νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι οὐ παρεόντων,
Πρός τ' ἀλόχου καὶ πατρὸς, ὅς ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα,
Τηλεμάχου θ' ὃν μοῦνον ἐνὶ μεγάροισιν ἔλειπες·
Οἶδα γὰρ ὡς ἐνθένδε κιὼν δόμου ἐξ Ἀΐδαο,
Νῆσον ἐς Αἰαίην σχήσεις εὐεργέα νῆα
Ἔνθα σ' ἔπειτα ἄναξ κέλομαι μνήσασθαι ἐμεῖο,
Μή μ' † ἄκλαυστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν. γρ. ἄκλαυτον
Νοσφισθεὶς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι·
Ἀλλά με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν ἅσσά μοι ἐστὶν,
Σῆμά τέ μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης,
Ἀνδρὸς δυστήνοιο, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ταῦτά τέ μοι τελέσαι, πῆξαί τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμὸν,
Τῷ καὶ ζωὸς ἔρεσσον, ἐὼν μετ' ἐμοῖς ἑτάροισιν.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ταῦτά τοι ὦ δύστηνε τελευτήσω τε καὶ ἔρξω.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω στυγεροῖσιν
Ἥμεθ' ἐγὼ μὲν ἄνευθεν ἐφ' αἵματι φάσγανον ἴσχων.

COMMENTARIVS.

βαίνομεν ἀχνύμενοι) Non quod simpliciter discedant ex hac insula, sed propter iter ad inferos susceptum ex Circes uaticinio, ut præcedenti libro uidimus.

ἐσθλὸν ἑταῖρον) Eleganter secundum & ferentem (ut uocat Virgilius) uentum bonum socium appellat, quòd sine eo infeliciter cedat nauigatio: & uidetur esse quædam allusio ad cæteros socios Vlyssis. Notandum est autem, hunc uētum dici à Circe immissum, ut anteà etiam Calypso fecisse uidimus: siue quòd eam simpliciter ut Deam consideret, siue quòd etiam Sagæ in uentos, fulgura & tempestates aliquid iuris habere credantur.

βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο) An Vlysses usque ad Oceanum peruenerit, & in eo nauigarit, quæri potest. Strabo in ea est sententia, ut ex multis illius locis primi libri constat. Sed & libro tertio refert, Vlysseam urbem in Hispania monstrari supra Abderam, & in ea fanum Mineruæ, in quo etiam monimenta errorum Vlyssis affixa uideantur, clypeos & summa nauium rostra: ut Asclepiades Myrleanus tradidit, qui in Turditania Grammaticam docuerat, & descriptionem gentium in his regionibus habitātium ediderat. Est autem & Turditania regio Hispaniæ Bœticæ, quæ nūc Granata dicitur. Hunc tamen errorem in Oceanum fabulosum appellat Corn. Tacitus in lib. de Morib. Germ. Ceterùm, inquit, & Vlyxem quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hūc Oceanū delatum, adisse Germaniæ terras, Asciburgiumq;, quod in ripa Rheni situm, hodieque incolitur, ab illo constitutum nominatumque. Sed & nostro tempore Ioannes Brodæus, uir doctissimus, Miscel. lib. 3. cap. 4. negat Vlyssem in Oceano nauigasse. Cùm Homericorum nauigiorum, inquit, quæ aperta & aphracta erant, forisque carentia, formam considero, ea longè infirmiora ac depressiora reperio, quàm ut Oceani æstum perferre quirent: quem tribus anni mensibus uix triremes egregiè factæ, optima materia atque opportunè cæsa ædificatæ, sustinere ualent. Ἀσκιπύργιον uerò ab eo conditum existimare, ut opinari quosdam ait Cornelius Tacitus, summæ est amentiæ: nam per Hispanicum, Gallicum, Britannicum Oceanum peruagari, & in Germanicum demum penetrare, aras (si Dijs placet) illic consecrare, bene instructæ classis opus est, non lembi à paucis remigibus agitati. Sed extant Vlysippo (*nocatur etiam Vlysbona, uel Vlyssipona hodie Lisbona, regum Portugaliæ regia*) ac alia in Lusitania eius præclara monumenta: an Vlyssis omnino extent, dubito: Homerici, infitior. Nec tamen extra fidem est, ut multos Hercules fuisse tenemus, ita non unum Vlyssem putare: quod etiam mihi uidetur. Tantùm autem abest ut uerear, nequis mihi Virgilianum testimonium objiciat, triremibus Aeneam in Italiam transmisisse, ut in hoc ipso Poeta stomacho meo non satisfaciat. Aliquot enim post excidium Troianū sæcula, constructas Corinthi primùm triremes, docet magnus in primis author Thucydides. Si quis uerò mihi aduersetur, atque etiam [illegible] homines ut credat, per me non stabit. Hæc Brodæus, quæ in lectorum gratiam huc describi placuit. Ego uerò de re litigiosa nil ausim statuere: hoc unum moneo, non esse temerè ab antiquissimi Poetæ & ipsius Strabonis authoritate discedendum.

ἔνθα δὲ Κιμμερίων) Duo sunt hic nobis consideranda: primùm inferorum situs, deinde ipsorum Cimmeriorum. Inferos ergo Homerus ultra Oceanum constituit. Sic enim libro præcedenti Circe: ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νηῒ δι' ὠκεανοῖο περήσῃς,
ἔνθ' ἀκτή τε λάχεια καὶ ἄλσεα περσεφονείης
μακραί τ' αἴγειροι, καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι
νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' ὠκεανῷ βαθυδίνῃ,
αὐτὸς δ' εἰς ἀΐδαο ἰέναι δόμον εὐρώεντα, &c.

Sciendum autem Herculem primum in Occidentem usque nauigando peruenisse, certoque loco sui monimentum reliquisse duas columnas: quarum altera Alybe, altera Abena dicta est: quibus indicauit huc usque nauigari mare posse, neque ulterius esse progrediendum, quoniam post illum terminum à se præfixum nullum inueniri præterea littus. Itaque credula antiquitas finxit, æquum esse ut ultra illas inferi constituerentur, ubi Sol diu non lucet, sed fulguris in modum præterlabitur, quemadmodum Isacius scripsit. Claudianus huic rei assentitur, cum dicit,

Est locus, extremum pandit quà Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, quà fertur Vlysses
Sanguine libato populum mouisse silentum.
Illic umbrarum tenui stridore uolantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctasq; uident migrare figuras.

Quod autem ad Cimmerios attinet, Strabo scribit lib. 1. & 3. Geograph. Homerum cùm nosset Cimmerios uersus Septentrionem habitare, ad Bosphorum Cimmerium loco caliginoso, transtulisse eos in tenebricosum locum, opportunè inferos ad hoc commētum in Vlyssea peregrinatione. Quod autem eos nouerit, ex eo liquere: quia uel eius ætate uel paulò ante ipsum natum Cimmeriorū excursionē annaliū scriptores retulerint, de qua uide Herodotū lib. 1. De Cimmerijs plura aliàs ex nostri Goropij monumētis.

ἠέρι καὶ νεφέλῃ) Hunc locum uidetur imitatus Ouid. 11. Metam. ubi Somni ædes prope Cimmerios describit.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu
Mons cauus, ignaui domus & penetralia somni:
Quò nunquam radijs Oriens, medìusue, cadensue
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis, &c.

βόθρον ὄρυξα) Superiori libro Vlyssem ritus istius ψυχαγωγίας docebat Circe, eos nunc Vlysses perficit. Describitur aūt hic species illa Magię detestabilis, quā Necromantiā uel Necyomantiā appellāt, cuius beneficio animę defunctorū ex inferis euocabātur, & de futuris consulebantur. Talis est facta apud Silium à Scipione, apud Statium à Tiresia, apud Flaccum ab Aesone, apud Horatiū à Canidia fortasse, apud Lucanum ab Erichthone. Hanc porrò Magiæ speciem reliquarum omnium antiquissimam esse puto: sunt enim multæ aliæ (quia non una ratione humano generi illusit ueterator ille Satanas) ut Axinomantia, Dactyliomantia, Hydromantia, Pagomantia, Aeromantia, Alphitomantia, & si quæ sunt præterea huiusmodi monstra, de quibus uide Bodinum Dæmon. lib. 2.

cap.1. Cæterùm dubium non est apud solidæ religionis studiosos cultores uiros, quin ea omnia abhorrere debeamus: sed in his nul lum esse uidetur genus horribilius & tetrius quàm hæc, de qua dicimus, Necyomantia. Cuius quidam duas faciunt species. Vnam, Necyomantiam propriè dictam, qua cadauer ipsum erigitur, quæ non fit absque sanguine: alteram, Sciomantiam, in qua sola suffi cit umbræ euocatio. Ego uerò hoc recentiorum esse commentum arbitror, quia apud ueteres sola umbra euocatur, & tamen san guine illa euocatio perficitur. Intelligat autem Lector me de Ethnicis loqui. nam scio etiam euocatum Samuelis cadauer, de quo tamen adhuc dubitatur, ut mox dicemus. Quòd si placet illam distinctionem admitti, mea nil refert, & hæc à me ignorari summæ scientiæ deputo. Quia tamen oportet etiam impiorum & fanaticorum putidos errores cognosci, ut à peritis medicis econitorum uires & uenenorum omnium facultates: uidendum est, sed paucis, quid sibi isti Necromãtici uelint. Est ergo attendendum quis ita eorum finis, quis locus, & quis modus huic fini consequendo accommodatus sit. Finem hunc habent, ut manes & mortuorum um bras, subterraneosque dæmonas per Stygia quædam carmina & infernales inuocationes perque feralia sacrificia & immolationes detestandas euocent ab inferis. Hoc an præstari possit disquiramus. De prophanis Ethnicis, si illis fidem adhibeamus, id satis exem plis constabit ex authoribus, quos antea laudauimus, & Homero nostro. Sed nos temerè illis non credimus, itaque à Sacris paginis authoritas eius rei petenda est, quia nostra maximi interest hoc scire his temporibus, ubi Diabolus non cessat, immò ut uidetur for tioribus machinis nos oppugnare. Adducitur ergo locus apud Samuelem lib.1. cap.28. ubi scriptum est Saulem exitum postremi contra Philistæos prælij cognoscere cupientem, Magam Endore consuluisse, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem so la uidit, eum Saule nullo modo uidente. Itaque Samuel eum rogauit, cur interturbaret quietem suam, cùm à Deo relictus, & Deus ipsi inimicus esset: adiecit, eum Dauidi regnum tradidisse, quòd uerbo eius Saul obsequutus non esset, ipsumque & liberos fore se cum die postero. Quo exẽplo uidetur maximè niti hæc Necyomãtia, primùm quòd à Spiritu sancto referatur, qui à mendacio om ni abhorreat: deinde quòd tam expressis uerbis enuncietur factum. nam & Samuelem apparuisse dicit, & exitum Sauli præsignifi casse. Accedit quòd Ecclesiast. cap.46. dicitur, ubi inter Samuelis laudes hæc quoque memoratur, quòd post mortem propheraue rit prænunciata morte Regis & Philistæorum uictoria. Itaque Bodinus Dæmon. lib.2. cap.3. refert, in eadem sententia esse Iustinum Martyrem, Rabbi Sædiam, Haiam & Hebræorum plerosque, quibus ait suffragari, quòd responsio per Samuelis imaginem (quem Diabolum putant fuisse quidam, ut R. Dauidis Kimhi, Tertullianus libro de Anima, & Augustinus) Sauli facta magnũ Iehouæ no men habet quinquies repetitum, quod etiam audire Dæmones perhorrescunt. Sed de his non est temerè pronunciandum, ne uidea mur Satanæ in animas tantum imperium tribuere, aut ipsis etiam Magis & Sagis, qui eas uerbis suis & imprecationibus alijsque ritibus possint allicere ad se ut uoluerint. Vnde uel cum Augustino & alijs Orthodoxis doctoribus sentiendum, hanc fuisse Diabo li illusionem: uel sanè, si ipsius narrationis uerbis anxie uelimus adhærere (quanquam non rarò figuratè loquatur Spiritus sanctus) id peculiari quadam Dei uoluntate accidisse existimandum est. Alioqui enim certum est, animas illas quæ à Necromanticis indigi tantur, aut sacrificijs euocari putant, esse diabolos Bodinus addit, cuius rationem ego non uideo, immò neque addendum esse cen seo, ne uideamur hac particula restrictiua nefandæ huic arti locum dare. Hactenus de ipso fine, de loco nunc est uidendum. Locus ergo omnis non fuit huic abominandæ euocationi aptus, sed is tantum, ubi animæ maximè uersari crederentur: itaque non sine causa Necromantici illi quos Poetæ superius laudati commemorant, ad inferos iuisse dicuntur, qui locus animabus scateret. Po steà uerò ubi cœpit ignorari locus proprius inferorum, alij sunt excogitati qui ad tartaream naturam maximè accederent, qualia sunt cœmeteria, & ubi fit criminalis iudicij executio, uel loci in quibus recenter strages publicæ contigerunt, aut in quibus cadaue ra iacent nondum ritè expiata, aut etiam quæ insepulta iacent. Ibi enim creduntur animæ magis uagari, quia supradictis mortis ge neribus, creduntur illæ corporum suorum desiderio teneri, & ea diligere, unde ea etiam indesinenter oberrent. Hinc consurgit gra uior disputatio de loco animarum, in quem se recipiant, ubi à corpore suo excedunt. Qua de re licet scripserint etiam quidam Do ctores, tamen nihil nisi probabiliter dicũt, nobisq́; proinde cum Augustino statuendum est, Melius esse dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Porrò quòd animas defunctorum in eiusmodi locis quærunt Necromantici, id absurdum & impium pronun ciamus: quia proculdubio quicquid eis apparet, totum est ex Diabolo. Veteres etiam illi non carent errore, qui inferorum loca a dierunt, quos Deus nobis occultauit. Iam ad modum accedamus, quo Necromantici ad hanc putidam animarum euocationem u tuntur. Homerus, qui primus reliquos Poetas hoc uidetur docuisse, quatuor memorat locum, libationem, preces cum uoto, & sa crificium. Locus, est fossa, quam gladio fodit Vlysses in cubiti altitudinem: quo pacto indicabatur, animabus inferorum hæc fieri, quod etiam in sacrificijs Deorum eiusdem loci fiebat. Libatio Vlyssis fit ex mulso, ex uino, ex aqua & farina simul commixtis, tri bus diuersis uicibus: alij etiam addiderunt oua, lac, & oleum & alia infinita, ut spumam canum, lyncis uiscere, oculos draconum & alia quæ Erichtho Lucani in suis sacris adhibet. Ex horum suffitu corporibus facilè iungi animas credunt, quasi medio ad id a ptissimo. Preces autem sunt expressæ animarum euocationes, indigitamentis quibusdam factæ cum uoto primum generaliter om nibus animabus concepto pendendarum certarum uictimarum, præcipuæ autem illi animæ, quam euocabant specialiter, ut hoc lo co Tiresiæ. Tandem fiebat sacrificium nigrarum pecudum, ex quarum sanguine fossa aspergebatur, ut uoluit Lucianus: uel potiùs replebatur, hoc est totus sanguis in foueam infundebatur. Vnde colligimus, capita pecudum illarum ad terram deprimi, cùm in cœ lestium sacrificijs contra cœlum uersus conuerterentur. Et ita hunc ritum prodidit Myrtilus in secundo rerum Lesbicarum refe rente Natali Mythol lib.1. cap.15. his uerbis: [illegible] id est Cõsueuerũt sacerdotes uictimis, quæ mactan tur inferis, humi capita incidere: sic enim subterraneis sacrificant. At cœlestibus immolantes colla sursum cõuertentes iugulãt. Deni de color pecudum est notandus, qui Dijs inferis tribuitur, nimirum niger. Quæ omnia sic præstat Medea Ouidiana 7. Metam.

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultrosq́; in guttura uelleris atri
Conijcit, & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super inuergens tepidi carchesia lactis
Alteraq́; inuergens liquidi carchesia mellis
Verba simul fundit, terrenaq́; numina poscit.

Sic etiam Autonoe Siliana lib.13. Scipionem.

Inducit iuuenem ferroq́; cauare refossam,
Ocyus urget humum. & paulò post:
Fundunt mella super, Bacchiq́; & lactis honorem.

Sic Manto Papiniana lib.4.

Principio largos nouies tellure cauata
Inclinat Bacchi latices, & munera uerni
Lactis, & Actæos imbres, sudumq́; cruorem
Manibus aggeritur, quantum bibit arida tellus, &c.

Sed de his fortasse nimis multa. Intereà tamen Lectores ut hæc omnia piè abominentur, studiosiss. & amantissimè hortamur, ne spre ta pietate his infandis pedicis execrandus ille tenebrarum Imperator intricet ad corporis & animæ nostræ æternam perniciem, ad cuius recordationem nos oportet contremiscere.

[illegible]) Hæc est ratio, cur prior hæc Elpenoris umbra accesserit. credebant enim olim corporũ insepultorum animas oberrare, & a quiete arceri, ideò promptiores erant illæ ad exaudiendas Necromanticorum incantationes, quia uiciniores essent terræ, ab ipsoque inferorum aditu prohiberentur: ut docent Palinurus Virgilianus & Appius Silianus. Ille enim ab Aenea, hic à Sci pione sepulturam postulant, ut exinde undas Acherontis tranare possint. Eas enim prætervehi non licebat insepultis & non expia tis cadaueribus: quod Sibylla Aeneæ apud inferos demonstrabat.

Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataq́; turba est:
Portitor ille, Charon: hi, quos uehit unda, sepulti.
Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta
Transportare prius, quàm sedibus ossa quierunt.
Centum errant annos uolitantq́; hæc littora circum:
Tum demum admissi stagna exoptata reuisunt.

Itaque, ut aliàs quoque nos obseruasse memini, summo studio & cura ueteres cadauera sepeliebant, inhumataque illa relinqui re ligiosissimum habebatur. Vnde superstitiosa etiam nostra sæcula expiationes cadauerum seruant, ut quod ualde immundum est, as pergatur aqua, quam benedictam uocant, incensoque thure sufficetur, sacris orationibus exorcizetur, illustretur luminibus, quousq; quasuper terram fuerit, demũ sacro in loco inhumetur. Sed purioris religionis cultores nuda & simplici sepultura utuntur, cære monijs illis sanctissimè abrogatis. Varios autem ritus circa cadauera percurrit Silius Italicus lib.13.

[illegible]) Exponit Elpenor Vlyssi mortis suæ genus, quam malo dæmonis fato, & ebrietati suæ tribuit. Quid autem per illud malum Dæmonis fatum intelligat, forsan aliquis percunctabitur: nimirum causam superiorem, principem & remotam, qua hoc sibi contigerat: proxima enim fuit ebrietas. Malum autem appellat sui respectu tantùm.

[illegible]) Hinc & ex multis alijs locis constat, credidisse Homerum animæ immortalitatem, contra quàm Epicurei sense rint, ut alibi docuimus.

τῶν

νῶϊν ὄπισθε.) Credo per hos non præsentes intelligi socios Vlyssis. Hic autem orandi modus notandus est satis ueteribus illis usitatus, cùm aliquid sibi ab alio suorum respectu habito fieri postulabant. Sic apud Virgilium Palinurus,

Per genitorem oro, per spem surgentis Iuli.

θεῶν μήνιμα.) Huic animæ Elpenoris diuinandi quoque & futura prædicendi facultatem tribuit: unde colligere est, quid ipsi ueteres de animæ dignitate senserint. Nam quandiu huius corporis uinculis astringitur uarijs occupata negotijs, minus illam potest exerere: ubi uerò libera est & soluta, tum perfectissimè officio suo fungitur, adeò ut etiam futura intelligat, quod mihi quidem certè non constat, ita solùm ueteres sensisse pronuncio. Quod enim nos Deus celat, id impium est perscrutari.

θεῶν μήνιμα) Fortassis intelligit se Vlyssi semper hostiliter infesturum, si honore mortis, id est, sepulchro ab eo non afficiatur. Nam ueteres ita crediderunt, animas mortuorum interdum uiuis adesse uel ut bene consulant, uel ut eos hostiliter exagitēt. De quo posteriore loquitur Dido Virgiliana, cùm ad Aeneam sic dicit:

Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas. Quod Platonici diuina Nemesi & Dæmone præuidēte ac permittente accidere existimabant. Et hanc ultionem, hoc θεῶν μήνιμα uidetur innuere Elpenor Homericus. Quod autem instare ita uiuis, à quibus damno aliquo aut iniuria sint affectæ, mortuorum animas olim sit creditum, docet quod à Plutarcho de Pausania Lacedæmoniorum rege memoratur. Is cùm esset Constantinopoli, generosam adolescentulam munere accepit: ut autem puellam uirginem ad ipsum pudebat accedere, nisi digressis omnibus, sola cubiculum ingrediens noctu lucernam abiecit, cuius casu Pausanias repētè excitatus, & tanquam si uita ipsius in tenebris peteretur, attonitus arripuit pugionem, & incognitam adolescentulam occidit: ex eo tempore sine intermissione Pausanias à spiritu uexatus dicitur ad mortem usque, quem spiritum adolescentulæ similem esse narrabat. Bodinus uerò Dæmonom. lib. 2. cap. 3. hominem se in uinculis uidisse tradit anno CIↃ IↃ LXIX. quòd ira percitus uxorem occidisset, qui data sibi & confirmata uenia maleficij conquerebatur sibi nullam quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Nos autem huius rei periculosam fidem esse arbitramur. Sufficit si intelligamus id à ueteribus sic existimatum, & nunc Elpenorem nostrum hoc indicare uoluisse.

πῆξαί τ' ἐπὶ τύμβῳ ἐρετμόν.) Hic mos antiquissimus est, ut in sepulchris defunctorum uitæ genus insigniatur, quale illi olim exercerint: ut militum, arma puta hasta, clypeus, ensis: tubicinum, tubæ, nauearum remi. Quod hodierno etiam die usurpatur, sicut uidere licet in huius inclytæ urbis Basiliensis cœmeterijs. Hinc Archimedes sphæram & cylindrum tumulo suo insculpi uolebat, quorum inuentionem sibi uendicabat. Et nunc Elpenor olim in uiuis remex remum quoque sepulchro suo apponi ab Vlysse petit. Miseno etiam Aeneas apud Virgilium

——ingenti mole sepulchrum
Imponit, suaq; arma uiro, remumq; tubamq;.

φάσγανον ἴσχων.) Gladium tenet præ manibus Vlysses, ut reliquas animas à sanguine arceat, cuius bibendi desiderio omnes maximè teneri credebantur. Timeri autem ab ipsis gladios & enses hinc constat, quòd etiam paulò pòst Tiresias ueniens gladium ut Vlysses remoueat petit, ne scilicet ab ebibendo sanguine prohibeatur.

Idolum uerò ex altera socij parte multa loquebatur,	Εἴδωλον δ' ἑτέρωθεν ἑταίρου πόλλ' † ἀγόρευεν. χ. ἀγορεύων
Aduenit posthac anima matris demortuæ,	Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνειυίης,
Autolici filia magnanimi Anticlei,	Αὐτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀντίκλεια,
Hanc uiuam reliqui profectus ad Ilium sacrum:	Τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἱρήν.
Hanc quidē ego defleui conspicatus, miseratus animo.	Τὴν μὲν ἐγὼ δάκρυσα ἰδών, ἐλέησά τε θυμῷ·
Sed neq; sic permittebā priorē, tametsi ualdè tristatus,	Ἀλλ' οὐδ' ὧς εἴων προτέρην, πυκινόν περ ἀχεύων,
Ad sanguinē propè accedere, antequā Tiresiā audirē.	Αἵματος ἆσσον ἴμεν, πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι·
Superuenit tandem anima Thebani Tiresiæ,	Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσίαο,
Aureū sceptrū tenens, me aūt agnouit & alloquuta est,	Χρύσεον σκῆπτρον ἔχων, ἐμὲ δ' ἔγνω καὶ προσέειπε,
Quid huc ô infelix relicto lumine solis	Τίπτ' αὖτ' ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
Venisti ut uideas manes & tristem regionem?	Ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;
Sed retrocede à fossa: remoue autem gladium acutum,	Ἀλλ' ἀποχάζεο βόθρου, ἄπισχε δὲ φάσγανον ὀξύ,
Sanguinem ut bibam, & tibi uerè dicam.	Αἵματος ὄφρα πίω, καί τοι νημερτέα εἴπω.
Sic ait, ego a. retrocedēs, gladiū arg. clauis distinctū	Ὣς φάτ', ἐγὼ δ' ἀναχασσάμενος, ξίφος ἀργυρόηλον
Vagina recondi, ille deinde bibit sanguinem nigrum,	Κουλεῷ ἐγκατέπηξ'. ὁ δ' ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν,
Et tū certè me uerbis alloquebatur uates inculpabilis,	Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα μάντις ἀμύμων,
Reditum quæris gratissimum eximie Vlysses,	Νόστον δίζηαι μελιηδέα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Quem tibi difficilem faciet deus. non enim puto	Τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει θεός· οὐ γὰρ ὀΐω
Desiturum Neptunum qui iram reposuit animo,	Λήσειν Ἐννοσίγαιον, ὅ τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
Iratus, quòd ei filium charum excæcasti.	Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Sed adhuc quidē sic mala quantūuis passi peruenietis,	Ἀλλ' ἔτι μέν γε καὶ ὧς κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε,
Modo uelis tuum animum arcere & sociorum.	Αἴκ' ἐθέλῃς σὸν θυμὸν ἐρυκακέειν καὶ ἑταίρων,
Eo tempore quando primùm appuleris firmam nauem	Ὁππότε * δὴ πρῶτον πελάσῃς εὐεργέα νῆα χ. αν
Thrinaciæ insulæ, ubi effugeris obscurum pontum:	Θρινακίῃ νήσῳ, προφυγὼν ἰοειδέα πόντον·
Pascentes autem inuenietis boues & pinguia pecora	Βοσκομένας δ' εὕρητε βόας καὶ ἴφια μῆλα
Solis, qui omnia uidet & omnia audit:	Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει·
Hos quod si illæsas permiseris reditusq; memor sis,	Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάᾳς, νόστου τε μέδηαι,
Sanè adhuc in Ithacam mala licet passi peruenietis.	Καί κεν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·
Quòd si læseris, tum tibi prædico mortem,	Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον
Nauiq; & sodalibus, ipse etiamsi effugies,	Νηΐ τε καὶ ἑτάροις. αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,
Serò calamitosè redibis, ut perdidisti omnes socios	Ὀψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,
Naue in aliena: inuenies autem clades domi,	Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης· δήεις δ' ἐν πήματα οἴκῳ,
Viros superbos, qui tibi substantiam consumunt	Ἄνδρας ὑπερφιάλους, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν,
Petentes diuinam uxorem & munera dantes.	Μνώμενοι ἀντιθέην ἄλοχον καὶ ἕδνα διδόντες.
Sed certè illorum iniuriam ulcisceris adueniens.	Ἀλλ' ἦτοι κείνων γε βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Cæterùm postquam procos domi tua	Αὐτὰρ ἐπεὶ μνηστῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι

Κτείνης ἠὲ δόλῳ, ἢ ἀμφαδὸν ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἔρχεσθαι δὴ ἔπειτα λαβὼν εὐῆρες ἐρετμόν,
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκηαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρες, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσι,
Οὐδ' ἄρα τοίγ' ἴσασι νέας φοινικοπαρῄους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμά, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδές, οὐδέ σε λήσει·
Ὁππότε κεν δή τοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ.
Καὶ τότε δὴ γαίῃ πήξας εὐῆρες ἐρετμὸν,
γ. ἱέξας * Ῥέξας ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
γ. ἰβλη Πᾶσι μάλ' ἑξείης. θάνατος δέ τοι * ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ σε πέφνῃ
γ. δ' ἱππεῖοι Γήρᾳ ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ † δὲ λαοὶ
Ὄλβιοι ἔσσονται. τάδε τοι νημερτέα εἴρω.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Τειρεσίη, τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Μητρὸς τήνδ' ὁρόω ψυχὴν κατατεθνηυίης·
γ. ἀκέων Ἡ δ' † ἀκέουσ' ἧσται σχεδὸν αἵματος, οὐδ' ὃν υἱὸν
Ἔτλη ἐσάντα ἰδεῖν, οὐδὲ προτιμυθήσασθαι.
Εἰπὲ ἄναξ πῶς κέν με ἀναγνοίη τὸν ἐόντα.
γ. αὐτις Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' * αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ῥηΐδιόν τοι ἔπος ἐρέω, καὶ ἐπὶ φρεσὶ θήσω·
Ὅν τινα μέν κεν ἐᾷς νεκύων κατατεθνηώτων
Αἵματος ἆσσον ἴμεν, ὁ δέ τοι νημερτὲς ἐνίψει·
Ὧ δέ κ' ἐπιφθονέοις, ὁ δέ τοι πάλιν εἶσιν ὀπίσσω.

Interfeceris siue dolo siue palàm acuto ferro,
Proficiscere deinde accepta fabrefacta naue,
Donec ad illos perueneris qui non sciunt mare
Viri, neq; sale conditum cibum comedunt.
Neq; sanè hi sciunt naues proras rubricatas habentes:
Neq; fabrefactos remos, quiq; alæ nauium sunt.
Signũ uerò tibi dico ualdè manifestum neq; te latebit,
Quando certè tibi obuiam factus alius uiator
Dixerit te uentilabrũ habere super splendido humero.
Tum certè terra infiges fabrefactum remum,
Faciens ritè litatus sacris Neptuno regi,
Arietem taurumq; suumq; maritum uerrem,
Domum reuertere, faciasq; sacras hecatombas
Immortalibus dijs, qui cælum latum inhabitant.
Omnibus sanè ordine, mors uerò tibi ex mari ipsi
Debilis sanè talis adueniet, quæ te occidet
Senectute sub molli confectum, circùm autem populi
Felices erunt, hæc sanè tibi uera dico.
Sic dixit, cæterùm ego ipsum excipiens allocutus sum,
Tiresia, hæc fortassis decreuerunt dij ipsi.
Sed agè mihi hoc dic & uerè enarra,
Matris hanc uideo animam demortuæ,
Illa tacita sedet prope sanguinem, neq; suum filium
Dignatur palàm aspicere, neq; alloqui.
Dic rex, quo pacto me agnoscat talem esse.
Sic dicebam, ille me rursus excipiens alloquutus est,
Facilè tibi uerbum hoc explicabo & in mente ponam.
Quemcunq; quidem sines mortuorum defunctorum
Sanguinem prope accedere, ille tibi uerum dicet:
Cui uerò inuides, ille tibi abibit retrò.

COMMENTARIVS.

νόστον δίζηαι) Hioc constat qoanta sit huius Tiresiæ facultas diuioatrix, ut qui, etiam Vlysse de sui aduentus causa non interrogato, exploratum habear cur aduenerit, nimirum ut sciat qualem reditum in patriam sit habiturus, hoc est quid sibi in eo adhuc subeundum esset: quod Tiresias exponit partim certò, partim dubitanter. Certò, cùm testatur illi dicit multa pericula ob excæcatum Polyphemum: dubitanter, ubi sub conditione eum saluum & integris rebus suis in patriam peruenturum dicit, si uidelicet socij a bobus Solis abstineant. Illud item certò, quod eum procos ulturum affirmat: dubitanter autem, cum modum ultionis ambiguè pronunciat, uel dolum, uel uim apertam. nisi utrumque simul intelligi uelit. Illa obscurè, quòd neque locum quò Vlysses post interfectos procos ad Neptuni sacrificiom peruenturus sit nomine proprio designet, sed solis personarum circumstantijs & signo hominis uentilabrũ humero gestantis, qui Vlyssi obuiã futurus est indicet: itẽ quòd mortis eiusdem herois genos dilucidè nõ exprimit.

οὐδέ θ' ἅλεσσι) Pausanias in Atticis hoc de Epirotis intelligit, quorum maxima pars illis temporibus neque mare nouerit, aut salsis escis uesceretur. cuius hæc sunt uerba: Φρονοῦντας δὲ ἐφ' αὑτοῖς Καρχηδονίους θάλασσαν τῶν τότε βαρβάρων μάλιστα ἔχειν ἐμπειρίαν, πρὸς Φοίνικας τὸ ἀρχαῖον ὄντας, τούτοις ἐναντία ἐπεξῆλθεν ἀναγκάσας τοῖς Ἠπειρώταις χρώμενος. οἱ μηδὲ ἁλώσεως Ἰλίου θάλασσαν οἱ πολλοὶ, μηδὲ ἁλσὶν ἠπίσταντο χρῆσθαι. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείᾳ

——οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν Ἀνέρες οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν. id est:

Deinde quamuis Carthaginenses nouali disciplina, quippe qui essent è Tyro Phœnices oriundi, Barbaris planè cæteris præstare intelligeret: cum illis tamen, solis Epirotarum copijs fretus confligere non dubitauit, Epiri certè ne post captum quidem Ilium maxima pars aut mare nouerat, aut salsis escis uescebatur: cuius mihi rei Homerus in Odyssea testis est,

——*Nec norunt cærula ponti* *Nec dapibus uesci non salis admiscere saporem.*

Sic Amasæus uertit. Eustathius tamen dicit, usum salis à quibusdam scribi, fuisse apud Epirotas nimirum fossilis, uel quòd salsæ ibi aquæ è puteis efferuescerent, quod etiam in Orientis aliqua regione fit: uel etiam ex radicum quarundam quodammodo salsarum adustione. Itaque eos hoc interpretati, τὸ ἅλεσσι, pro τοῖς ἐκ θαλάττης βρώμασι, id est, cibis marinis. Hoc tamen Eustathio non probatur quia ἅλς non dicitur in plurali pro maria. Itaque mauult intelligi τοὺς κοινῶς λεγομένους ἅλας, qui communiter appellantur sales: ut summam feritatem, id est ἀγροικίαν & rusticitatem illorum hominum significet, qui ipsos sales nesciant, siue marinos, siue fossiles siue alios quosuis.

τά τε πτερὰ) Qui de prima nauis inuentione loquuntur, dicunt exemplum illius fabricandæ ueteres à piscibus duxisse: nam ab illorum dorso carinam, ut est apud Gyrald. de Nauig. cap. 3. à capite proram, à cauda temonem, à branchijs remos formauerũt. Quidam uerò nõ à piscibus, sed potiùs ab auibus id factum arbitrati sunt, unde & Poeta uelorum alas uocat. id quod & Hesiodus νηὸς πτερά, ubi & Proclus id ab auibus desumptum ait. Temonem quidem in naui ab auium cauda formatum plerique credidère: sed & auibus nunc quoque seruant rostra uocabulum. Hæc Gyraldus. Quod forsan ex hoc loco Homerico confirmari potest, qui remos eleganter nauis alas appellat, facta egregiè ad aues similitudine. Vnde etiam puto à Virgilio Remigium alarum appellari eadem ratione, ut quod Homerus in remigio alas, id è contrà in alijs remigium Virgilius uocet.

Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν) Hic locus miserè fuit olim uersus, nos restituimus: neque dubito quin hoc ipsum F. Portus emendarit in sua recenti uersione, sed ea mihi ad manum non fuit. Sensus autem huius loci est: Tiresias cùm locum illum non designet proprio nomine, ideoque dubium esse potuisset Vlyssi, quónam se conferre debuisset, aut quàm longam peregrinationem conficere: munit eum hoc indicio, quo apparẽte locum illum sit obseruaturus. Signum autem est huiusmodi, Vlysses per regionem illam incedet, remum humeris gestans: occurret ei aliquis eius loci incola, qui (uel iocosè uel ignoranter) remom illum uẽtilabro assimilabit. Ibi ab Vlysse Neptunus est placandus, & Dijs cæteris litandum pro saluo fortasse reditu.

θάνατος δέ τοι ἐξ ἁλὸς) Duplex est lectio: ἔξαλος, & ἐξ ἁλὸς. Si prius leges, intelligendum est prædici Vlyssi mortem extra mare, & in continenti: qua ratione æquiore animo est labores suos sequentes toleraturus, cùm se in mari non esse moriturum intelligat. Si uero,

τὸ ἐξ ἁλός. alius est sensus: innuitur enim, ex mari aduenturam Vlyssi mortem. Aiunt enim, ut post Didymum refert Eustathius, Telegonum Vlyssis & Circes filium hastam a Vulcano fabricatam habuisse, cuius adamantina esset ἡ ἐπιδορατίς, id est spiculum: cuspis uerò (ἡ αἰχμὴ) aculeus pastinacæ marinæ: & hastila (ὁ στύραξ) aureum. Quo instructus Tyrrhenia relicta ad patris inquisitionem profectus, & ignorantia possessiones quasdam Vlyssis in continenti populatus: ubi aduersum sibi patrem ostendit, inscius interfecit. Hoc etiam scribit Oppianus, cuius locum sic cõuertit Gesnerus: Circe uenefica filio suo Telegono huius piscis (pastinacæ marinæ) radium hastili præfigendum dedit, ut eo in hostes uteretur. Is uerò cum ad insulam quandam appulisset, & greges deprædaretur, inscius patrem suum Vlyssem, quem quærebat: & ad quem greges illi pertinabant, defendendi causa accurrentem uno ictu occidit. Lycophron etiam in Alexandra: κτενεῖ δὲ τύψας πλευρὰ λοίγιος στόνυξ κέντρῳ δυσαλθὴς ἔλλοπος Σαρδωνικῆς. Occidet autem (Vlyssem) hastile perniciosum, aculeo præpilatum ægrè curabilis piscis uenenati, uulnere costis impacto. Dictys Cretensis lib. 6. dicit hunc Telegonum hastile habuisse, cui summitas marinæ cuiusdam turturis osse armabatur: insigne scilicet insulæ eius, in qua ipse genitus erat. Itaque rectè dixit Tiresias, Vlyssem ἐξ ἁλὸς moriturum, nimirum ex aculeo pastinacæ marinæ. Sic olim Titu prædicebatur, moriturum enim sicut Vlysses ἐκ τῆς θαλάσσης. Periit enim pestiferam marini leporis, ut est apud Philostratum lib. 6. & Tzetzen in Varijs 6. 43. Quàm sit autem uenenosus hic pastinacæ marinæ aculeus, testantur Plinius, Aelianus (apud quem nos etiam quædam de eo annotauimus) & alij: Malè tamen creditum est olim, aduersum illius ictum nulla esse remedia: cùm tamen extent, ut uidere est apud Rondeletium & Gesnerum post Dioscoridem, Aeginetam, Aetium, Plinium, Hieroclem & alios.

ἀλλ' ἄγε μοι τόδε) Miratur Vlysses, quòd cùm ipse matris suæ umbram agnoscat, tamen ab illa is minimè agnoscatur. Se autem ab ea non agnosci inde colligit, quod ea a se recedat: quod facturam eam non est uerisimile, si sa agnosceret: cui respondet Tiresias, id eò accidere, quòd nondum sanguinem sacrificij degustarit, à quo non solum eam, sed etiam reliquos omnes umbras præter Tiresiæ antea ex præcepto Circes stricto gladio prohibebat. Itaque Vlysses eam paulò pòst ad hunc potum admittit, quo ebibito à matre agnitum Vlyssem expressis uerbis dicitur,

καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές, αὐτίκα δ' ἔγνω.

Sic loquuta, anima quidē abijt in domū Plutonis intus
Tiresiæ regis, postquam oracula explanauit.
Cæterùm ego illic manebam firmiter, donec mater
Aduenit, & bibit sanguinē nigrū: statim autem agnouit,
Et mihi lugens uerba alata dixit,
Fili mi quo pacto uenisti sub caliginem obscuram
Viuus cùm sis? difficile uerò hæc uiuentibus uisu,
Intersunt ingentes fluuij & grauia fluenta.
Oceanus quidem primùm quem non licet transmittere
Peditem, nisi quis habuerit benè compactam nauem.
Nunc iam à Troia errans huc uenisti
Nauiq; & socijs longo tempore, nondum accessisti
Ad Ithacam? neq; uidisti domi uxorem?
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiens allocutus sum,
Mater mea, necessitas adegit me ad Plutonis ædes,
Ab anima oraculum suscepturus Thebani Tiresiæ.
Non enim dum propè ueni Achaiam, neq; nostram
Terram ascendere, sed semper habens erro ærumnam,
Ex quo primùm sequebar Agamemnonem diuinum
Ad Iliū eximios equos nutriēs, ut cū Troianis bellarē.
Sed agè mihi hoc dic & uerè narra,
Quod te fatum edomuit sauæ mortis?
An diuturnus morbus aut Diana sagittis gaudens
Suis lenibus iaculis superueniens occidit?
Dic autem mihi & de patre & filio quem reliqui,
An adhuc in illorū manib. mea bona, an quisquā iam
Virorū alius habet, me. autem non amplius putat rediturū.
Dic autem mihi desponsatæ uxoris consiliumq; mentemq;
An manet cum puero, & salua omnia custodiat,
An iam duxit Græcorum eum qui sit optimus?
Sic dicebā, ipsa statim respondit ueneranda mater,
Et sanè illa quidem manet afflicto animo
Suis in ædibus: ærumnæ autem illi semper
Absumuntur noctesq; diesq; lacrymanti:
Tuū. v. nondū quisquā possidet pulchrū pmiū, sed quietus
Telemachus possessionib. utitur & conuiuia æqualia
Apparat, quæ decet principem uirum curare.
Omnes enim uocant, pater autem tuus illic manet
In agro, neq; in urbem concedit, neq; illi lectuli
Strata & chlana, & stragula admiranda.
Sed ille hyeme quidem dormit, ubi mancipia in domo
In pulucrib. prope focū, laceras. v. corpori uestes induit.
Cæterùm postquā uenit æstasq; uirescensq; autumnus,

Ὣς φαμένη, ψυχὴ μὲν ἔβη δόμον ἄϊδος εἴσω
Τειρεσίαο ἄνακτος, ἐπεὶ κατὰ θέσφατ' ἔλεξεν·
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον, ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
Ἤλυθε, καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές. αὐτίκα δ' ἔγνω,
Καί μ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τέκνον ἐμὸν πῶς ἦλθες ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα
Ζωὸς ἐών; χαλεπὸν δὲ τάδε ζωοῖσιν ὁρᾶσθαι.
Μέσσῳ γὰρ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ δεινὰ ῥέεθρα·
Ὠκεανὸς μὲν πρῶτα, τὸν οὔπως ἔστι περῆσαι
Πεζὸν ἐόντ', ἢν μή τις ἔχῃ εὐεργέα νῆα.
Ἦ νῦν δὴ Τροίηθεν ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις
Νηΐ τε καὶ ἑτάροισι πολὺν χρόνον; οὐδέ πω ἦλθες
Εἰς Ἰθάκην; οὐδ' εἶδες ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκα;
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Μῆτερ ἐμή, χρειώ με κατήγαγεν εἰς Ἀΐδαο,
Ψυχῇ χρησόμενον Θηβαίου Τειρεσίαο.
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαιΐδος, οὐδέ πω ἀμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰὲν ἔχων ἀλάλημαι ὀϊζύν,
Ἐξ οὗ τὰ πρώτισθ' ἑπόμην Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μαχοίμην.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;
Ἦ δολιχὴ νοῦσος, ἢ Ἄρτεμις ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν;
Εἰπὲ δέ μοι πατρός τε καὶ υἱέος ὃν κατέλειπον,
Ἢ ἔτι πὰρ κείνοισιν ἐμὸν γέρας, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔχει, ἐμὲ δ' οὐκ ἔτι φασὶ νέεσθαι.
Εἰπὲ δέ μοι μνηστῆς ἀλόχου βουλήν τε νόον τε,
Ἠὲ μένει παρὰ παιδί, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσει·
Ἦ ἤδη μιν ἔγημεν Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Σὸν δ' οὔπω τις ἔχει καλὸν γέρας, ἀλλὰ ἕκηλος
Τηλέμαχος τεμένη νέμεται, καὶ δαῖτας ἐΐσας
Δαίνυται, ἃς ἐπέοικε δικασπόλον ἄνδρ' ἀλεγύνειν·
Πάντες γὰρ καλέουσι. πατὴρ δὲ σὸς αὐτόθι μίμνει
Ἀγρῷ, οὐδὲ πόλινδε κατέρχεται· οὐδέ οἱ εὐναὶ
Δέμνια καὶ χλαῖναι, καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα·
Ἀλλ' ὅγε χεῖμα μὲν εὕδει ὅθι δμῶες ἐνὶ οἴκῳ,
Ἐν κόνι ἄγχι πυρός, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷται·
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσι θέρος τεθαλυῖά τ' ὀπώρη,

Πάντῃ

Πάντῃ οἱ κατὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο
Φύλλων κεκλιμένων χθαμαλαὶ βεβλήαται εὐναί·
Ἔνθ' ὅ γε κεῖτ' ἀχέων, μέγα δὲ φρεσὶ πένθος ἀέξει,
(γρ. νόστον ποθέων) Σὸν † πότμον γοόων· χαλεπὸν δ' ἐπὶ γῆρας ἱκάνει.
Οὕτω γὰρ καὶ ἐγὼν ὀλόμην, καὶ πότμον ἐπέσπον.
Οὔτ' ἐμ' ἐνὶ μεγάροισιν ἐΰσκοπος ἰοχέαιρα
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν,
Οὔτε τις οὖν μοι νοῦσος ἐπήλυθεν, ἥ τε μάλιστα
Τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν·
Ἀλλά με σός τε πόθος, σά τε μήδεα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
Σή τ' ἀγανοφροσύνη μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἔγωγ' ἔθελον φρεσὶ μερμηρίξας
Μητρὸς ἐμῆς ψυχὴν ἑλέειν κατατεθνηυίης.
Τρὶς μὲν ἐφωρμήθην, ἑλέειν τέ με θυμὸς ἀνώγει,
Τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν σκιῇ εἴκελον ἢ καὶ ὀνείρῳ
Ἔπτατ'· ἐμοὶ δ' ἄχος ὀξὺ γενέσκετο κηρόθι μᾶλλον·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Μῆτερ ἐμή, τί νύ μ' οὐ μίμνεις ἑλέειν μεμαῶτα,
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο φίλας περὶ χεῖρε βαλόντε
Ἀμφοτέρω κρυεροῖο τεταρπώμεσθα γόοιο;
Ἦ τί μοι εἴδωλον τόδ' ἀγαυὴ Περσεφόνεια
Ὤτρυν', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω;
Ὣς ἐφάμην, ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο πότνια μήτηρ,
Ὤ μοι τέκνον ἐμόν, περὶ πάντων κάμμορε φωτῶν,
Οὔ τί σε Περσεφόνεια Διὸς θυγάτηρ ἀπαφίσκει,
Ἀλλ' αὕτη δίκη ἐστὶ βροτῶν, ὅτε κέν τε θάνωσιν.
Οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν,
Ἀλλὰ τὰ μέν τε πυρὸς κρατερὸν μένος αἰθομένοιο
Δαμνᾷ, ἐπεί κε πρῶτα λίπῃ λεύκ' ὀστέα θυμός,
Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.
Ἀλλὰ φόωσδε τάχιστα λιλαίεο· ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσθ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἴπῃσθα γυναικί.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβόμεθ', αἱ δὲ γυναῖκες
Ἤλυθον (ὤτρυνεν γὰρ ἀγαυὴ Περσεφόνεια)
Ὅσσαι ἀριστήων ἄλοχοι ἔσαν ἠδὲ θύγατρες.
Αἱ δ' ἀμφ' αἷμα κελαινὸν ἀολλέες ἠγερέθοντο.
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ἐρέοιμι ἑκάστην·
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παχέος παρὰ μηροῦ,
Οὐκ εἴων πίνειν ἅμα πάσας αἷμα κελαινόν.
Αἱ δὲ προμνηστῖναι ἐπήϊσαν,* ἡ δὲ ἑκάστη
Ὃν γόνον ἐξαγόρευεν· ἐγὼ δ' ἐρέεινον ἁπάσας.

Indiq; illi per fertilem partem uinea uitifera
Et folijs delapsis humi sternitur lectulus.
Hic ille iacet tristis, ingentem. a. in mente dolorē auget
Tuum fatum deflens, molesta autem senectus uenit.
Sic enim etiam ego perij, & fatum contraxi.
Neq; me domi sagittandi perita iaculatrix
Suis mitibus telis subteruenien s interemit,
Neq; aliquis me morbus inuasit, qui maximè
Tabe horrenda ex membris tollet animum.
Sed me tuiq; desiderium, tuaq; cura inclyte Vlysses,
Tuaq; benignitas dulci animo priuarunt.
Sic ait, caeterùm ego uolui mente deliberans
Matris meæ animam prehendere defunctæ:
Ter quidem irrui, amplectiq; me animus inuitabat:
Ter. a. mihi ex manib. instar umbræ, similis etiā somnio
Auolabat: mihi uerò dolor acutus exoriebatur ex animo magis,
Et ipsam alloquutus uerba uelocia dixi,
Mater mea cur me non expectas amplecti cupidum,
Vt etiā apud inferos charis circa manib. amplectentes
Vterq; sæuo saturemur luctu?
Nunquid mihi idolum hoc illustris Proserpina
Incitat, ut adhuc magis lugens ingemiscam?
Sic dicebam, ipsa rursus respondit uenerāda mater,
Eheu fili mi super omnes infelix uiros.
Minimè Proserpina Iouis filia eludit,
Sed ipsa lex est mortalium, cum mortui fuerint,
Nō enim amplius carnesq; & ossa nerui sustentāt,
Sed ea quidem ignis forte robur ardentis
Absumit statim, ut primū reliquit alba ossa animus.
Anima uerò tanquam somniū auolitans euolitat.
Sed in lucē uiuentium celerrimè cōtende, hæc. a. omnia
Scias, ut etiam in posterum tuæ dicas uxori.
Nos quidem sic uerbis respondeamus, ipsæ fæminæ
Accesserunt (egit enim inclyta Persephone)
Quotquot optimatum uxores erant atq; filiæ.
Illæ. a. circa sanguinē nigrū frequētes congregabantur.
Caeterū ego consultabā quo pacto interrogarē singulas:
Illud aūt mihi in animo optimū uidebatur consilium,
Stricto acuto gladio crasso à fæmore,
Non sinebam bibere, simul omnes sanguinem nigrum.
Illæ uerò deinceps accedebant, unaquaq; autem
Suū genus narrabat, ego autem interrogabā singulas.

COMMENTARIVS.

τέκνον ἐμόν) Ex hac Anticleæ interrogatione constat, non esse donatam omnibus umbris diuinandi facultatem, ideoque solum Tiresiam iussus est Vlysses consulere. Illa enim causam aduentus filij, & cætera percunctatur, quod à Tiresia non fuit præstitum. Quærit ergo Anticlea, qui fieri potuerit, ut Vlysses adhuc uiuus, in has tenebras peruenerit? Nam obstare uidebatur illud ipsum quòd uiueret (uersus enim tres qui sequuntur, μέσσῳ γὰρ, &c. ὁρᾶσθαι Didymus monet) Viuere autem illud appellabant, cùm anima adhuc iuncta est corpori: nam alioqui anima etiam à corpore separata uiuit. Sed enim uulgare non fuit, ut uiui homines mortuorum loca adirent: id tamen Deorum beneficio quibusdam dicitur fuisse concessum, ut huic nostro Vlyssi, & anteà ipsi Cereri, filiam suam Proserpinam quærenti: Baccho, ad Semelem matrem suam Cadmi filiam descendenti: Herculi, ad canem Cerberum educendum: Aesculapio, Castori & Polluci morte alterna, Protesilao Iphicli filio, Alcestidi Pelei filiæ, Theseo, Orpheo, Aeneæ, de quibus Hyginus fab. 251.

μῆτερ ἐμή) Respondet matri Vlysses primùm, cur ad inferos uenerit: quod tamē Anticlea non quærebat, sed qua ratione solùm eò usque peruenisset. quanquam & huic ipsi ui detur satisfacere, cùm dicit, χρειώ με κατήγαγεν: quasi dicat, Scio quidem esse uiuis hominibus difficile in hæc loca peruenire, id tamen ego feci necessitate me eò adigente & impellente, quæ res difficillimas solet peruincere. Deinde id etiam mater rogauerat, an nunc primùm ex Troia proficisceretur, & an nondum ad Ithacam accessisset: cui etiam Vlysses respondet, se nondum eò peruenisse, ex quo cum Agamemnone Troiam profectus esset. Tum ab ipsa matre duo ipse quærit. Primùm, quo pacto illa mortua sit, & quo genere mortis, an morbo, an à Diana interfecta, hoc est repentinè & subitò: deinde, statum patris, filij & uxoris suæ sciscitatur.

ἀγανοῖς) De hoc genere mortis aliàs dictum est, & in Odyss. & in Iliade.

καὶ λίην κείνη) Attendenda est series responsionum Anticleæ. Quod enim postremo loco ab Vlysse quærebatur, id Anticlea primò soluit: quod ille primo, hæc postremo. De uxore filij sui ergo primùm respondet, docetque eam indefinenter lacrymis & ærumnis confici, nimirum ob coniugis sui absentiam diuturnam. Filium uerò Telemachum possessiones paternas adhuc retinere, & honorificè dignitati suæ coniuuijs & alio honesto uiuendi genere uelificari. Patrem denique Laërtem in agrum secessisse, ubi inferri-

mam

mam uitam agit, doloribus perpetuis sese macerans ob ipsius Vlyssis fatum: quam ob causam etiam se mortuam Anticlea testatur. Hæc illa. De procis autem ne γρῦ quidem. quia quadriennio post illius mortem aduenerint, ut refert Didymus.

χαλεπὸν δ' ἐπὶ γῆρας) Quasi dicat: Duo sunt quæ Laërtem tam miseram uitam & calamitosam uiuere cogant. primùm, fatum tuum, Vlysses: nam illi persuasum est, te iam è uiuis excessisse: secundò, ipsa senectus, quæ per se satis molesta & grauis esse consueuit, ut ærumnis etiam externis faciliùs conficiatur: quod in Telemacho non accidit, qui iuuentutis suæ robore huiusmodi calamitatibus meliùs resistit: ideò eum conuiuijs oblectari dicit, quanquam sine dubio patris sui casum ægre ferret.

ἀλλά με σός τε πόθος) Apud recentiores traditur, Anticleam mortem laqueo sibi consciuisse præ dolore, cùm intellexisset Vlyssem à Nauplio sublatum fuisse. Hic autem Nauplius multos è Græcorum numero dolosè interfecit propter ereptum sibi filium Palamedem, quem etiam Vlysses astu damnari ad mortem fecit, ut de eo memoratur. Sed Poeta noster Anticleam hoc genere mortis extinctam non agnoscit, sed solo dolore. Qui uerò eam suspendio uitam finijsse afferunt, inquit Eustathius, dicunt Poetam illud reticuisse, ὡς τι μιαρὸν τῷ τοιούτῳ θανάτῳ. quod hoc genus mortis scelestum & impium habebatur, & infames erant qui eo interibant. Tamen Poeta simi lem mortem Epicastæ paulò post refert.

τρὶς μὲν ἐφωρμήθην) Sic Aeneas apud Virg. 6. Aeneid. cum Anchisæ patris umbram apprehendere uellet:

——da iungere dextram
Da genitor, teq; amplexu ne subtrahe nostro.
Sic memorans, largo fletu simul ora rigabat,
Ter conatus ibi collo dare brachia circùm,
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par leuibus uentis, uolucriq; simillima somno.

ἀλλ' αὐτὴ δίκη ἐστὶ βροτῶν) Existimabat Vlysses hoc sibi doloris à Proserpina immitti, ut cùm matrem amplecti cuperet in beneuolentiæ significationem, tamen non posset, quia illa semper sibi è manibus effugeret. sed Anticlea docet hanc esse animarũ naturam, ut ubi semel e corporibus excesserint, tangi non possint, quod alioqui proprium est corporum. Mirum tamen est quòd eas oculis subijci arbitrati sint, & formam corporis retinere. Qua de re in Iliade dictum est: quin & eas uulnera timere crediderunt, ut hic iam sæpius uidimus.

ὅσσαι ἀρίστων) Varietate narrationis Lectores uidetur uelle delectare Homerus, & suos Phæacenses auditores Vlysses. interserit enim aliarum quarundam animarum descriptionem, quæ ipsi apud inferos apparuerunt.

Hîc uidelicet primam Tyro uidi bono patre natam,
Quæ dicebat Salmonei inculpati filiam esse.
Dicebat autem Crethei se uxorem esse Aeoliadi,
Quæ fluuium amauit Enipeum diuinum,
Qui multo pulcherrimus fluuiorũ per terram labitur,
Et iuxta Enepei uersabatur pulchra fluenta.
Huic certè assimilatus Neptunus terram continens
In ostijs fluuij accubuit uorticosi
Cæruleum quidē circa fluctũ circũstitit monti æqualē
Curuatum, abscondit.q. deum mortalēq; fœminam.
Soluit aũt uirginalem zonam somnũq; superinfudit.
Cæterùm postquam perfecit deus amatoria opera,
Inhæsit sanè manui uerbũq; dixit & proloquutus est,
Gaude mulier in amicitia, circumuoluto autem anno
Paries pulchros liberos, quoniam non inanes cõcubitus
Immortalium. tu uerò hos nutri & educa:
Nũc.q. feras ad domũ & tibi caue. ne. v. nominaueris,
Cæterùm ego tibi sum Neptunus terræ quassator.
Sic loquutus, pontum subijt fluctuantem.
Illa autem impragnata Peliam & Neleum
Qui inclyti ministri Iouis magni erant
Vterq; Pelias quidem in spaciosa Iaolco
Habitabat pecorosus, hic uerò in Pylo arenosa.
Alios uerò socios marito peperit regina fœminarum,
Aesonēq; atq; Pheretē, Amithaonaq; gaudentem equis.
Post hanc Antiopem uidi Asopi filiam,
Quæ certè & Iouis gloriabatur in ulnis dormijsse,
Et habuit duos filios Amphionemq; Zethumq;,
Qui primi Thebarũ fundamēta locarũt septē portarũ,
Turribusq; circũdederũt postq̃ nõ ipsam absq; turrib. po(terant
Habitare latas Thebas quãuis fortes essent.
Postquam autem Alcmenã uidi Amphitryonis uxorē,
Quæ Herculem audacem animum leonis habentem
Peperit in complexu Iouis magnanimi congressa:
Et Megaram Creontis superbi filiam,
Hãc habuit Amphitryonis filius robore semp indomit⁹.
Matremq; Oedipodis uidi pulchram Epicastem,
Quæ ingens facinus commisit insipientia mentis
Nupta suo filio: ille suum patrem interficiens
Vxorem duxit statim.q. uulgata dij fecerunt hominib.
Sed ille quidem in Thebe amabilis dolores patiens,

Ἔνθ' ἤτοι † πρώτην Τυρὼ ἴδον εὐπατέρειαν, γρ. πρῶτον
Ἣ φάτο Σαλμωνῆος ἀμύμονος ἔκγονος εἶναι,
Φῆ δὲ Κρηθῆος γυνὴ ἔμμεναι Αἰολίδαο,
Ἣ ποταμοῦ ἠράσσατ' Ἐνιπῆος θείοιο,
Ὃς πολὺ κάλλιστος ποταμῶν ἐπὶ γαῖαν ἵησι·
Καί ῥ' ἐπ' Ἐνιπῆος πωλέσκετο καλὰ ῥέεθρα.
Τῷ δ' ἄρα εἰσάμενος Γαιήοχος ἐννοσίγαιος,
Ἐν προχοῇς ποταμοῦ παρελέξατο δινήεντος.
Πορφύρεον δ' ἄρα κῦμα περιστάθη οὔρεϊ ἶσον
Κυρτωθέν, κρύψεν τε θεὸν θνητήν τε γυναῖκα.
Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐτέλεσσε θεὸς φιλοτήσια ἔργα,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. σὺ δὲ τοὺς κομέειν, ἀτιταλλέμεναί τε.
Νῦν δ' ἔρχευ πρὸς δῶμα, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀνομήνῃς·
Αὐτὰρ ἐγώ τοι εἰμὶ Ποσειδάων ἐνοσίχθων.
Ὣς εἰπὼν, ὑπὸ πόντον ἐδύσατο κυμαίνοντα.
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη, Πελίην τέκε καὶ Νηλῆα,
Τὼ κρατερὼ θεράποντε Διὸς μεγάλοιο γενέσθην
Ἀμφοτέρω· Πελίης μὲν ἐν εὐρυχόρῳ Ἰαολκῷ
Ναῖε πολύρρηνος, ὁ δ' ἄρ' ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι.
Τοὺς δ' ἑτέρους Κρηθῆϊ τέκε βασίλεια γυναικῶν,
Αἴσονά τ', ἠδὲ Φέρητ', Ἀμυθάονά θ' ἱππιοχάρμην.
Τὴν δὲ μέτ', Ἀντιόπην ἴδον Ἀσωποῖο θύγατρα,
Ἣ δὴ καὶ Διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι,
Καί ῥ' * ἔτεκεν δύο παῖδ' Ἀμφίονά τε Ζῆθόν τε, γρ. ἴσχεν
Οἳ πρῶτοι Θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
Πύργωσάν τ', ἐπεὶ † οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο γρ. οὐ μὴν
Ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερώ περ ἐόντε.
Τὴν δὲ μέτ', Ἀλκμήνην ἴδον Ἀμφιτρύωνος ἄκοιτιν,
Ἥ ῥ' Ἡρακλῆα θρασυμέμνονα θυμολέοντα
Γείνατ', ἐν ἀγκοίνῃσι Διὸς μεγάλοιο μιγεῖσα.
Καὶ Μεγάρην, Κρείοντος ὑπερθύμοιο θύγατρα,
Τὴν ἔχεν Ἀμφιτρύωνος υἱὸς μένος αἰὲν ἀτειρής.
Μητέρα τ' Οἰδιπόδαο ἴδον καλὴν Ἐπικάστην,
Ἣ μέγα ἔργον ἔρεξεν ἀϊδρείῃσι νόοιο,
Γημαμένη ᾧ υἱεῖ· ὁ δ' ὃν πατέρ' ἐξεναρίξας
Γῆμεν· ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισιν.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Θήβῃ πολυηράτῳ ἄλγεα πάσχων,

Καδ-

Καδμείων ἤνασσε, θεῶν ὀλοὰς διὰ βουλάς·
Ἡ δ' ἔβη εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο κρατεροῖο,
Ἀψαμένη βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο μελάθρου,
Ὧι ἄχεϊ σχομένη. τῷ δ' ἄλγεα κάλλιπ' ὀπίσσω
Πολλὰ μάλ', ὅσσα τε μητρὸς Ἐριννύες ἐκτελέουσι.
Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τήν ποτε Νηλεὺς
Γῆμεν ἑὸν μετὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα,
Ὁπλοτάτην κούρην Ἀμφίονος Ἰασίδαο,
Ὅς ποτ' ἐν Ὀρχομενῷ Μινυηΐῳ ἶφι ἄνασσεν·
Ἡ δὲ Πύλου βασίλευε, τέκεν δέ οἱ ἀγλαὰ τέκνα,
Νέστορά τε, Χρόμιόν τε, Περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἰφθίμην Πηρὼ τέκε, θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν πάντες μνώοντο περικτίται· οὐδέ τι Νηλεὺς
Τῷ ἐδίδου ὃς μὴ ἕλικας βόας εὐρυμετώπους
Ἐκ Φυλάκης ἐλάσειε βίης Ἰφικληείης
Ἀργαλέας. τὰς δ' οἶος ὑπέσχετο μάντις ἀμύμων
Ἐξελάαν· χαλεπὴ δὲ θεοῦ κατὰ μοῖρα πέδησε,
Δεσμοί τ' ἀργαλέοι, καὶ βουκόλοι ἀγροιῶται.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Καὶ τότε δή μιν ἔλυσε βίη Ἰφικληείη,
Θέσφατα πάντ' εἰπόντα· Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.
Καὶ Λήδην εἶδον τὴν Τυνδαρέου παράκοιτιν,
Ἥ ῥ' ὑπὸ Τυνδάρεῳ κρατερόφρονε γείνατο παῖδε,
Κάστορά θ' ἱππόδαμον καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα·
Τοὺς ἄμφω ζωοὺς κατέχει φυσίζοος αἶα·
Οἳ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Ζηνὸς ἔχοντες,
Ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
Τεθνᾶσιν, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσι.
Τὴν δὲ μετ', Ἰφιμέδειαν Ἀλωῆος παράκοιτιν
Εἴσιδον, ἣ δὴ φάσκε Ποσειδάωνι μιγῆναι.
Καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδε (μινυνθαδίω δὲ γενέσθην)
Ὦτόν τ' ἀντίθεον, τηλεκλειτόν τ' Ἐφιάλτην,
Οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος Ἄρουρα.
γρ. μετ' ἀγακλυτὸν ὠρίωνα Καὶ πολὺ καλλίστους, † μετά γε κλυτὸν Ὠρίωνα.
Ἐννέωροι γὰρ τοί γε καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
Εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.
Οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν Ὀλύμπῳ
Φυλόπιδα στήσειν πολυάϊκος πολέμοιο. (ση
Ὄσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' Ὄσ-
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.
Καί νύ κεν ἐξετέλεσσαν εἰ ἥβης μέτρον ἵκοντο·
Ἀλλ' ὄλεσεν Διὸς υἱὸς ὃν ἠΰκομος τέκε Λητώ,
Ἀμφοτέρω, πρίν σφωϊν ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλους
γρ. ἥβης Ἀνθῆσαι, πυκάσαι τε † γένυς εὐανθέϊ λάχνῃ.
Φαίδρην τε Πρόκριν τε ἴδον, καλήν τ' Ἀριάδνην,
Κούρην Μίνωος ὀλοόφρονος, ἥν ποτε Θησεὺς
Ἐκ Κρήτης ἐς γουνὸν Ἀθηνάων ἱεράων
Ἦγε μὲν οὐδ' ἀπόνητο. πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔκτα
Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ Διονύσου μαρτυρίῃσι.
Μαῖράν τε Κλυμένην τε ἴδον, στυγερήν τ' Ἐριφύλην,
Ἣ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα.
Πάσας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω
Ὅσσας Ἡρώων ἀλόχους ἴδον ἠδὲ θύγατρας.
γρ. φθῖτ' Πρὶν γάρ κεν καὶ νὺξ * φθῖτ' ἄμβροτος. ἀλλὰ καὶ ὥρη
Εὕδειν, ἢ ἐπὶ νῆα θοὴν ἐλθόντ' ἐς ἑταίρους,
Ἢ αὐτοῦ. πομπὴ δὲ θεοῖς ὑμῖν τε μελήσει.

Thebanis imperabat deorum dira per fata.
Illa abijt in Plutonis domum ualidas portas habentē,
Alligato fune summo ab alta trabe,
Suo dolore correpta, huic dolores reliquit post se
Valdè multos, quotquot matris Furiæ efficiunt.
Et Chlorin uidi perpulchram, hanc olim Neleus
Vxorē duxit suā propter pulchritudinē, postq̄ præbuit
Minimā natu puellā Amphionis Iasida, (sponsalia,
Qui quōdā in Orchomeno Minyeo fortiter imperauit,
Atq; in Pylo regnauit peperit.a. illi pulchros liberos
Nestoremq; Chromiumq; Periclymenum superbum.
Post hos eximiā Pero peperit miraculum hominibus.
Quam omnes precabantur accolæ, neq; Neleus
Huic dabat qui non boues latis frontibus
Ex Phylace abegerit uis Iphiclea
Indomitas, has solus promisit uates inculpatus
Abacturum, sæuum autem dei fatum impediuit
Vinculaq; sæua & pastores agrestes.
Sed quando certè mensesq; & dies perficiebantur,
Rursus circumuoluti anni & aduenerunt horæ,
Tum certè ipsum soluit uis Iphiclea,
Vaticinia omnia loquutū, Iouis.a. perficiebatur cōsiliū.
Et Ledam uidi Tyndari uxorem,
Quæ ex Tyndaro sapientes peperit filios:
Castoreq; equorū domitorē & pugnis ualentē Pollucē.
Hos ambos uiuentes detinet fertilis terra.
Qui etiam infra terram honorem ab Ioue habentes,
Interdū quidē uiuunt alternis diebus, interdū rursus
Moriuntur, honorem autem sortiti æqualem dijs.
Post hanc Iphimediam Aloëi uxorem
Aspexi, quæ sanè dicebat Neptuno cōmixtam fuisse,
Et peperit duos filios, breuis autem uita fuerunt,
Otumq; uirilem, inclytumq; Ephialtem.
Quos certè longissimos enutriuit alma Terra,
Et longè pulcherrimos post inclytum Oriona.
Nouennes enim cùm essent, nouem cubitorum erant
Latitudine, cæterùm longitudo erat nouem ulnarum.
Qui sanè immortalibus minabantur in Olympo,
Moturos certamen tumultuosi belli,
Ossā super Olympū conati sunt imponere: cæterùm Ossæ
Pelenm frondosum ut cælum peruium esset.
Et fortassis pfecissēt si ad pubertatis mensurā uenissēt,
Sed pdidit Iouis filius, quē pulchricoma peperit Latona,
Ambos, antequam ipsis sub temporibus lanugo
Floreret, ornarenturq; genæ florenti barba.
Phædramq; Procremq; uidi pulchramq; Ariadnam
Filiam Minois prudentis, quam olim Theseus
Ex Creta in solum Athenarum sacrarum
Duxit qdē, sed nō potitus est, antea.a. ipsum Diana de-
Dia in circumflua, Bacchi testimonio. (tinuit
Maramq; Clymenemq; uidi odiosamq; Eriphylem,
Quæ aurum dilecti uiri accepit preciosum.
Omnes uerò non ego eloqui possum neq; nominare,
Quotquot Heroum uxores uidi & filias,
Antea enim etiā nox periret immortalis, sed etiā hora
Dormiendi, siue ad nauem celerem digressū ad socios,
Siue hic, reductio autem dijs nobisq; cura erit.

COMMENTARIVS.

εὐπατέρειαν) Quamuis reliqui omnes Poetæ Salmoneum pro impio homine agnoscant, quòd fulminantem Iouem imitaretur, unde etiam ab eo fulmine percussus sit, ut est apud Virg. 6. Aeneid. tamen Homerus illud non uidetur intellexisse, cùm filiam eius Tyro εὐπατέρειαν appellat. Et hoc rectè monet Eustathius: quin & ipse Homerus ipsum Salmoneum ἀμύμονα appellat. Imò licet fulmina Iouis expresserit, non ideò impius esset existimandus. nam non esset ἠλίθιος, siquidem Iupiter pro aere accipiatur: sed potiùs peritus artifex & μηχανικός, qua ratione & alij similia præstiterunt. Est enim βροντεῖον apud ueteres uas (malè ergo in Lexicis uulgaribus exponitur, locus in scena. Eustathius enim ait ἀγγεῖον, Interp. Arist. ἀμφορεύς, Pollux ἀσκός) quòd iniectis in eũ lapillis tonitruum sonitum exprimebat, ἀποτελεστικὸν μιμήματος βροντῆς διὰ ψηφίδων ἐνιεμένων. Nota etiam sunt ex historijs Archimedis urentia fulgura ex speculis eiaculata. Memoratur etiam quidam, qui inimicum ulturus domum illius ita concussit, ut planè terræ motum æmularetur, adiunctis etiam radijs quibusdam fulgurantibus: unde ab hoste etiam ἐννοσίγαιος ut Neptunus, & τερπικέραυνος ut Iupiter appellatus sit. Et ita quidem Eustathius, sed tamen Didymus illud εὐπατέρειαν ironicè dictum accipit expressis uerbis. iudicet lector.

ἢ ποταμοῦ ἠράσσατο) Mirum hoc est, quòd antiqui fluuios non solùm animatus, sed etiam mortali corpore finxerunt. nam & Deos illos censeri anteà monuimus. Itaque uarij amores eorum scribuntur, inter quos est hic Enipei Peloponnesi fluuij, ut est apud Strabonem. eum enim amasse dicitur hæc Tyro, neque dubito quin eius reciprocam mentem experta sit: tamen non ex eo, sed ex Neptuno Enipeum illum simulante duos liberos suscepit.

λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην) Quid sit zonam soluere, aliàs, ni fallor, diximus. Referam tamen quod apud Natalem Mythol. lib. 3. cap. 18. obseruaui, zonam soluere dici, quod grauidam fieri. Fuisse enim moris, ut cùm ita uterus excreuisset grauidis puellis, ut sueta zona amplius uti non possent, ea zona in templo Dianæ λυσιζώνου, zonam soluentis: unde est in Epigrammate, Ἀρτέμιδι ζώνην ἀνέθηκε κυησαμένη: Dianæ zonam dicauit Callirhoe, supple grauida facta.

θεράποντε Διὸς) Ideò Peliam & Neleum ministros Iouis appellat, qoòd reges fuerint, quemadmodum etiam milites θεράποντες Ἄρηος uocantur. Hinc patet quid Reges de sua dignitate superbire, quam non à se, sed à Deo administrandam tenent, quod ab Ethnicis ipsis fuisse cognitum, à nostris uerò Regibus negligi, summi est pudoris, & maximè à recta ratione alienum, qua sola dictante hoc ipsum ueteres perceperunt: nos uerò etiam à sanctissimo Dei ore olim illud audiuimus. Fuit autem Pelias rex Thessaliæ, cuius exitum describit Ouidius 7. Metam. Neleus uerò à fratre Pelia pulsus in Laconiam uenit, ubi condidit Pylum, & ex uxore Chloride duo decim liberos suscepit, quos omnes præter unicum Nestorem Hercules interemit. Vide eundem Ouid. 12. Metam. de ipsa Chloride etiam posteà.

πολύρρηνος) Quod ex rei pecuariæ abundantia ipsi Reges olim laudati sint, docuimus anteà ex Varrone.

ἐν ἀγκοίνῃσιν) Ex hoc concubitu Iouis, Antiopem Asopi (alij Nyctei) filiam dicit Homerus duos filios suscepisse, Amphionem & Zethum: quod etiam Agis apud Pausan. in Corinthiacis, qui liber est secundus, his uersibus exprimit:

Ἀντιόπη δ' ἔτεκε Ζῆθον, κ' Ἀμφίονα δῖον	*Antiope peperit Zethum atq; Amphiona diuum*
Ἀσωποῦ κούρη ποταμοῦ βαθυδινήεντος,	*Asopo celeri currentis uertice nata*
Ζηνί τε κυσαμένη κ' Ἐπωπέϊ ποιμένι λαῶν id est:	*Iuppiter hos, genuitq; simul regnator Epopeus.*

Fuit enim ab Epopeo rapta Antiope, qui fuit rex Sicyoniorum. Tum subiungit ipse Pausanias: Ὅμηρος δὲ σφᾶς ἀνῆγαγεν ἐπὶ τὸ σεμνότερον τοῦ γένους, κ' φησὶν οἰκίσαι πρώτους, ὑπάρχειν τῆς κάτω πόλιν ἐμοὶ δοκεῖν ἀπὸ τῆς Καδμείας. id est, ut uertit Amasæus: Sed hos ad augustiores, multò natales retulit Homerus, cùm Thebas ab illis primùm conditas dixerit, quippe qui, ut mihi uidetur, inferiorem urbem à Cadmea distinguat.

ἢ τ' Ἡρακλῆα) Quomodo Herculem Ioui peperit, satis notum est uel ex Plauti comœdia, Amphitryone: Hercules tamẽ Amphitryonis filius paulo pòst à Poeta uocatur, & à reliquis Amphitryoniades: quia uidelicet is pater præsumitur, quem nuptiæ demonstrant. Sic paulò antè Agis Amphionem & Zethum, Epopei etiam filios appellat. Sic Castor & Pollux Tyndaridæ uocantur, quanquam à Ioue geniti.

μητέρα Ἐπικάστην) Hæc ab alijs Iocasta appellatur, ut iam annotauit Giphanius. Notum est quod de Oedipode memoratur, eum matrem interempto patre in uxorem duxisse. Siquidẽ Laius ex Apollinis oraculo intellexerat occisum se à filio suo iri, itaque hunc Oedipodem ex Epicaste susceptum exposuit in Sicyone: eum pastores miserati aluerunt. Is ubi adoleuisset, Thebas profectus ad parentum perquisitionem, patrem ibi inscienter interfecit: tum Iocastam matrem (uel Epicastem) duxit: ex qua multi dicunt eum liberos suscepisse, id tamen Homerus ignorauit, ut probat ex hoc loco Pausanias lib. 9.

Καδμείων ἤνασσε) Si post detectum hoc turpe & incestuosum Oedipi cum matre coniugium, Thebis tamen posteà imperasse eum Homerus dicit: non uidetur ergo exilium illius agnoscere, ut Tragici, in Colonum. Vide Sophoclis Coloneum Oedipodẽ. Nam illud non erat prætermissurus Homerus, ut ait Eustathius, sicut neque Epicastæ suspendium.

μητρὸς Ἐρινύες) Duæ possunt in hunc locum moueri quæstiones. Primam ego moueo, alteram Eustathius. Quæro igitur quid sint hic matris Oedipodis Furiæ, quæ ita eum cruciant, & sexcentis torqueunt doloribus? Equidem scio generaliter Furias, uel Erinnyes, uel Eumenides appellari, quæ sceleratorum hominum pectora in ipsa uita discruciant: quas, *facta uirum mulctantes uindice pœna*, appellat Catullus in Argon. de quibus etiam Orpheus in hymno illarum, κλῦτε θεαὶ πότνιαι, ἐρίβρομοι, εὐάστειραι, &c. Hic autem animam demortuæ Epicastæ puto intelligi. Vidimus autem paulo ante, creditum fuisse ab antiquis mortuorum animas uiuis instare, eosque torquere, à quibus aliquid damni acceperint. Verisimile est autem, Oedipodem agnito suo scelere uarijs modis Iocastam matrem & coniugem suam torsisse, ut ait Eustathius: nam hæc est eius quæstionis solutio, qua quærit, cur matris Furiæ, non item patris dicantur Oedipum cruciare.

Νέστορα) Nestor in Iliade duodecim liberos Nelei commemorat, nunc autem Vlysses tres tantùm recenset ex Chloride, Nestorem, Chromium & Periclymenum. Id fieri Didymus uult κατ' ἐξοχήν: Chromiumq; ut natu maximum, Periclymenum ut fortissimum, Nestorem ut sapientissimum nominari.

ἀλλά τε Νηλεύς) Hæc ab Vlysse obscurè præ festinatione ad reliqua dicuntur, nos ex Eustathio locum illustrabimus: Primùm repetendum est, quòd anteà uidimus, Tyro filiam esse Salmonei, cuius frater fuit Cretheus: huic autem desponsata est illa (pro more ueterum coniugiorum, ut aliàs docuimus) Iam uerò ex Cretheo & Tyrone natus est Neleus: qui ex Chloride uxore, inter alios liberos, Peronem etiam filiam habuit forma præstantissimam. Mortuo itaque Salmoneo patre Tyrò ex Phylace, (quod est oppidum Phthioticæ regionis Thessaliæ) ad Deioneum patris fratrem: uel ut alij dicunt, ex Iolco (quod est oppidum Magnesiæ regiunculæ Thessaliæ, ab Ortu annexæ) Phylacam ad auunculum uenit. Mortuo autem Deioneo, Iphiclus eius nepos (fuit enim Deioneo filius nomine Phylacus Iphicli pater) qui etiam Iphicles appellatur. Hic bona quædam ipsius Tyrus occupauit, inter quæ erant etiam boues quædam præstantissimæ, quas diligenter asseruari curabat. Eas cùm repeteret Neleus, negauit Iphiclus se redditurum. Itaque Neleus filiam suam Pero ei pollicitus est, qui boues illas Iphiclo abstulisset. Hoc omnes facere recusabant, quia fieri non posse uidebatur, propter accuratam earum custodiam. Vnus Bias Melampodem fratrem suum rogauit, ut hoc sui causa tentaret. Ille uerò, licet ex diuinandi scientia, qua maxime pollebat, intelligeret se captum iri, si hoc aggrederetur: tamen fratris gratià ausus est aggredi. Ad boues ergo capiendas cùm accessisset, captus est, traditusque Iphiclo, & carcere inclusus custodiebatur. Dati sunt ei autem custodes duo, qui ei ministrarent, uir & mulier: & uir quidem humaniter eum tractabat, mulier uerò contra. Procedente tempore, audijt uermium strepitum & stridorem quendam in superiore parte cœnaculi: ille uerò, ut talium uocum erat intelligentissimus, cognouit eos dicere se trabem integram iam consumpsisse & corrodisse. (Fuit autem Melampus ita diuinandi peritissimus, ut animalia ratione carentia intelligeret: repurgatas enim illi aures à draconibus crediderunt. Hoc igitur ille cum percepisset, dicitur morbum simulasse, & quasi ex imbecillitate concidens aduocat suos ministros, petitque ut foras educatur: sic arrepto cubili à parte pedum mulier, à parte capitis uir eum extrahunt. Interea cùm uir iam esset extra fores, restaret autem mulier intus, trabes illa fracta mulieri in caput concidit, & eam interficit. Vir qui superfuerat factum Phylaco, Phylacus Iphiclo exponunt. Hic uerò à Melampode quærit quisnam esset, & cur huc aduenisset: ille uatem se dicere, & boum Iphicli causa uenisse. Ei igitur boues illas Iphiclus pollicetur, si rationem ei indicet, qua prolem suscipere ex uxore possit. Melampus immolato boue, partes auibus distribuit. Eò cùm omnes præter uulturem accessissent, rogat an possit fieri, ut Iphiclus liberos suscipiat: illæ cùm hoc exponere non possent, post eas aduenit uultur, & causas Iphicli ἀπαιδίας docet: quæ erant huiusmodi, quòd Phylacus aliquando Iphiclum præ ira persequens strẽcto gladio, cumque non ualens assequi, gladium ἀχέρδῳ (quod spinæ genus est) uel, ut alij uolunt, syluestri pyro affixisset, ita gladio

circumnatum esse corticem, & in hoc tum occultari: hincque præ timore Iphiclum imposterum gignendo aptum nõ extitisse. Arborem illam autem indicauit uultur, & ubi gladius latêret reconditus, cuius demi corticem iussit, eiusque rubiginem in decem dies Iphiclo propinari. Quo facto Iphiclus prolem suscepit, Melampoque boues Tiriũs restituit: quibus acceptis, Melampus Pylum reuersus eas Neleo in dotem Biantis fratris pro eius filia Pero tradidit: quã Neleus cùm recusaret, pugna tamen uictus eam dare coactus est. Vnde Melampus effugisse Nelei auunculi sui & Regis iram dicitur. Iam uerò his intellectis facilis erit Lectori locus hic Homericus. Porrò hoc idem factum Melampodis attinget Poeta infrà lib. 15.

ἥ ῥ' ὑπὸ Τυνδαρέῳ) Ex fabula intelligimus, Castorem & Pollucem à Leda ex Ioue conceptos fuisse: tamen à Poetis semper Tyndaridæ appellantur, ut aliàs monuimus. utrumque complexus est Homerus in hymnis, cum dicit:

Κάστορα καὶ Πολυδεύκε' ἀείδεο Μοῦσα λίγεια	*Castorem & Pollucem cane Musa arguta*
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς ὀλυμπίου ἐξεγένοντο.	*Tyndaridas, qui ex Ioue Olympio geniti sunt.*
τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇς τέκε πότνια λήδη,	*Quos sub Taygeti uertice peperit ueneranda Leda*
λάθρῃ ὑποδμηθεῖσα κελαινεφέι κρονίωνι, id est:	*Occultè subacta à Ioue nigras nubes faciente.*

Theocritus eos Iouis filios, non autem Tyndaridas appellat,

ὑμνέομεν λήδας τε καὶ αἰγιόχου Διὸς υἱὼ	*Canimus Ledæ & Aegiochi Iouis filios*
Κάστορα καὶ φοβερὸν πολυδεύκεα πὺξ ἐρεθίζειν,	*Castorem & formidabilem Pollucem in pugnorum certamine.*

Hic autem Homerus eos Tyndari filios appellat, & Apollonius 1. Argon. eos peperisse Ledam ait in ædibus Tyndari.

——τοὺς δ' ὄγε δώμασιν ἐν τυνδαρέοιο Τηλυγέτους ὠδῖνι μιῇ τέκεν, Pater enim præsumitur, quem nuptiæ demonstrant, ut non ita pridem dicebamus.

τοὺς ἄμφω ζωοὺς) Præcedenti annotatione diximus, Tyndaridas istos Iouis filios appellari: sunt tamen qui distinguunt. Nam Pollucem & Helenam ex Ioue, Castorem autem & Clytæmnestram ex Tyndaro esse dicunt: unde interfectum quidem Castorem, Pollucem uerò minimè. Quòd autem eos uiuentes alternis uicibus Poeta dicit, ita est intelligendum: Castorem dicitur Lynceus (alij dicunt Idam, alij Meleagrum, alij Polynicem) interfecisse: quod cum uideret Pollux, petijt à patre Ioue, ut is suam immortalitatẽ fratri communicare posset: quod ei Iupiter concessit, unde alternatim in cœlis & in inferis uterque uersari olim est existimatus. Vide Hyginum fab. 67. & 80. Apollodorum de Orig. Deor. lib. 3. Virg. lib. 6.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,	*Itq; reditq; uiam toties.*

ὦτόν τ' ἀντίθεον) De Gigantum origine non conuenit Homero cum reliquis Scriptoribus. Nam Hesiodus eos ex Terra & Cœli sanguine natos esse ait in Theog. & Orpheus lib. 8. sacri sermonis. Vide Natalem Mythol. lib. 6. cap. 21. ubi rem autem accuratiùs examino, Aloidas à Gigantibus distingui uideo, ut falsus sit Natalis, qui hunc locum de Gigantibus intellexerit. Distingui autem constat ex Apollod. de Orig. Deorum lib. 1. ubi diuersis locis de utrisque scribit. Gigantes enim Opis & Cœli filios, Aloidas Iphimediæ & Neptuni esse ait. Quia autẽ locus ille Aloidarum huc maximè facit, non grauabor eum integrum describere. Sed Aloeus, inquit Aegio interprete, Iphimediam Triopis filiam, quæ Neptunum exarsit, uxorem habuit: ea continenter ad mare se conferens, & haustos manibus fluctus intra sinum ferebat: quæque à Neptuno compressa geminos peperit, Otum & Ephialtem, quos Aloidas appellarunt. Hi quotquot annis latitudine cubitum, longitudine uerò ulnam increscebant: qui ubi nonum expleuêre annum, latitudinem cubitum nouem, & ulnarum totidem magnitudinem adepti, Ioui bellum inferre non erubuerunt. Proinde Olympo Ossam imposuerunt, Pelioque super Ossam imposito, eum in modum cœlum conscensum ire minitari. Ingestis adhæc montibus de mari continentem, deque terra rursus maria se reddituros dictitabãt. Quinetiam Ephialtes Iunonẽ, Otus autem Dianam sibi coniugem deposcebant. Martem insuper in uincula cõiecêre, quem demum Mercurius furto eripuit. Diana interim Aloidas per dolum de curru peremit: nam in ceruam mutata per eorum medium exiluit. Tum hi uelut in feram collimaturi, alter alterum telis coniectis occiderunt. Hæc ille. Homerus autem eos à Ioue interemptos esse dicit, nimirum fulmine, ut etiam Virg. 1. Georg. intellexit:

Et coniuratos cœlum rescindere fratres,	*Scilicet atq; Ossæ frondosum imponere Olympum*
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,	*Ter pater extructos disiecit fulmine montes.*

Eosdem intelligit 6. Aeneid.

Hic & Aloidas geminos, immania uidi	*Aggressi, superisq; Iouem detrudere regnis.*
Corpora, qui manibus magnum rescindere cœlum	

Φαίδρην) De Phædra Thesei uxore uide Ouid. 15. Metam. De Procride eundem 7. Metam. & Hyginũ fab. 189. de Ariadna Plutarch. in Theseo. De qua cùm latiùs quàm de reliquis duabus agat, nos ea adferemus, quæ huic loco magis congruere uidentur. Athenienses cùm Androgeum filium Minois & Pasiphaes palæstritam præstantissimum dolosè interemissent, indignatus Minos dicitur eis acerrimum bellum intulisse, uictosque eos coegisse (alij dicunt eos ita ab oraculo admonitos) ad pendendum sibi quotannis per integrum nouennium septem adolescentum & totidem uirginum tributum, quod à Minotauro deuorari credebatur. Accidit autem ut Theseus sponte aliquando cum illis profectus sit: quò ubi peruenisset, res ita tulit, ut Ariadne Minois filia illius amore inflammaretur: eius proinde miserta rationem ei præscripsit, qua se Dædaleo labyrintho (in quo erat inclusus Minotaurus) posset expedire. Quod cùm successisset, Theseus Ariadnem adolescentesque & puellas Atheniensium secũ abduxit: ubi autem ad insulam Diam (quæ Naxus etiam appellatur) Baccho sacram peruenisset, eamq; stuprasset, à Minerua est admonitus, ut illinc relicta Ariadne excederet: quod ipse postera die fecit. Bacchus uerò testatus Dianæ Ariadnem in eius fano cum Theseo coiuisse, fecit ut ab ea interficeretur. Quod Eustathius de repentina illius morte interpretatur. Et hæc sunt μαρτυρίῃσι Διονύσου apud Homerum. Illud obstat, quòd ea non potitum Theseum dicat: quod tamen intelligi potest de diuturniore coniugio. Quod si nudè & simpliciter accipi uelis, calumnias Bacchi in Ariadnem apud Dianam intelligemus. Recentiores tamen dicunt, eam à Libero fuisse deuirginatam, & à Diana ob uiolatam pudicitiam sagitta percussam.

Μαῖράν) De Mæra uide Ouid. 7. Metam. & de Clymene 1. & 2. De Eriphyle antè, quia etiam hic circumstantia quædam designatur, de ea aliquid plus quàm de reliquis agendum est. Itaque Eriphyle Talai filia fratris Adrasti fuit, quam Amphiaraus Oiclei in uxorem duxit. Accidit autem ut Adrastus & Amphiaraus aliquando inter se dissiderent, postmodùm uerò composito negocio, conuenit inter eos, ut in posterum si quid controuersiæ incideret, de ea Eriphyle (quam ideò prudentem esse oportuit) iudicaret, ipsi in eius sententia acquiescerent. Cùm ergo Adrastus expeditionem ad Thebas pro Polynice instrui uellet, Amphiaraus autem repugnaret: res iudicio Eriphyles stetit, quæ aureo monili ab Adrasto fratre accepto, pro eo aduersus maritum pronunciauit. Cum amplius effugiendi locus Amphiarao non daretur, comitem se etiam huic bello addidit, increpata priùs uxore: nam se illic moriturũ intelligebat ex arte sua uaticinandi. Insuper uerò filio suo Alcmæoni, quem Alcmanem uocat Pindarus, in mandatis dedit, ut statim ac se periisse audiret, matrem interficeret. Id demum ab Alcmæone factum est, ideoq; à Furijs cruciatus: tandẽ uerò liberatus, quòd patris proditionem uindicasset. Hæc ita commemorat Eustathius post Didymum, diuersè ab alijs & ab ipso Hygino fab. 73. ubi dicit, Amphiaraum se abscondisse, ne ad bellum ire cogeretur, coeruptamque monili aureo ab Adrasto Eriphylem eum indicasse. Quod sequutus est, ni fallor, Statius in Thebaide.

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.	*Sic ait, hi certè omnes quieti facti sunt silentio,*
Κηληθμῷ δ' ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.	*Voluptate autem tenebantur per domum obscuram.*
Τοῖσιν δ' Ἀρήτη λευκώλενος ἤρχετο μύθων,	*His uerò Arete albis lacertis cœpit sermonibus,*
Φαίηκες, πῶς ὔμμιν ἀνὴρ ὅδε φαίνεται εἶναι	*Phæaces, quo pacto nobis uir ille apparet esse,*
Εἶδός τε μέγεθός τε, ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας;	*Formaq; magnitudineq;, atq; mente intus æquabili?*
Ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.	*Hospes sanè meus est, unusquisq; autem particeps est honorũ.*
Τῶ μὴ ἐπειγόμενοι ἀποπέμπετε, μηδὲ τὰ δῶρα	*Ideo non festinantes dimittite, neq; dona*
Οὕτω χρηΐζοντι κολούετε, πολλὰ γὰρ ὔμμιν	*Sic egenti decidite: multa enim nobis*

Bona

Bona in ædibus deorum benignitate iacent.
Inter illos autem interfatus senex heros Echeneus,
Qui certè Phæacum uirorum maximus natu erat,
O amici, nō scilicet nobis præter opinionē & à scopo
Loquitur regina prudens, sed obedite,
Alcinoo autem ex ipso sequetur opusq; dictumq;.
Hunc autem rursus Alcinous excepit dixitq;,
Hoc quidem sic erit uerbum, si modò ego
Viuus Phæacibus nauigandi peritis imperabo.
Hospes autem sustineat, tametsi reditus indigus est:
Permaneat igitur expectare in crastinum, donec totū
Munus perficiam, deductio autem uiris curæ erit
Omnibus, potiss.a mihi, huius.n. imperiū est in populo.
Huic respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë rex omnium gloriosissime populorum,
Si me etiam in annum iusseritis hic manere,
Deductionēq; apparaueritis, et splēdida dona dederitis.
Profectò illud mallem, & sanè utilius esset
Pleniori cum manu charam ad patriam peruenire,
Et magis honorandus & charior uiris essem
Omnibus, quotquot me in Ithacam uiderint reuersum.
Hunc rursus Alcinous alloquutus est dixitq;,
O Vlysses ideo neutiquam te comparamus aspicientes,
Impostoremq; esse & furem, perinde ut multos
Pascit terra nigra errones homines
Mendacia cōcinnantes, unde qs rē nō intelligere potest.
Tibi inest forma uerborum mentesq; bonæ,
Historiam uerò ut musicus ex ordine recensuisti,
Omnium Græcorum tuiq; ipsius dolores tristes.
Sed agè mihi hoc dic & uerè enarra,
Si quosdam eximiorum sociorum uidisti, qui teipsum
Ad Iliū simul cōsequuti sunt, & illic fatū nacti sunt.
Nox hæc ualdè longa, immensa, neq; tempus est
Dormire in ædibus, tu autem mihi dic mira opera.
Sed ad auroram diuinam sustinerem, quādo mihi tu
Velles domi tua tuos dolores dicere.
Hunc aūt excipiens alloquutus est prudens Vlysses,
Alcinoë rex omnium gloriosissime populorum,
Tempus quidē multa loquendi, tempus & dormiendi:
Si adhuc audire utiq; cupis, non sanè ego
Hæc tibi abnegare, & miserabiliora alia dicere
Dolores meorum sociorum, qui iam postea perierunt,
Qui Troianorum quidē effugerunt luctuosum bellū,
In reditu perierunt consilio malæ fœminæ.
Cæterū postquā animas quidem dispersit huc atq; illuc
Casta Proserpina mulierum fœminarum,
Superuenit anima Agamemnonis Atridæ,
Tristis circùm alia congregabantur quæcunq; cum eo
Domo in Ægisthi perierunt & fatum contraxerunt.
Agnouit statim me ille postquā bibit sanguinē nigrū,
Fleuit.a.ille uehemēter floridas lacrymas distillans,
Extendens ad me manus porrigere cupidus:
Sed non amplius ei aderat uis firma, neq; illa potentia,
Qualis utiq; antea erat in mobilibus membris.
Illū quidem ego fleui ut uidi, misertusq; sum in animo
Et ipsum compellans uerba alata dixi,
Atride rex uirorum Agamemnon,
Quódnam te fatum domuit aspera mortis?

Κτήματ' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν ἰότητι κέονται.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἐχένηος,
Ὃς δὴ Φαιήκων ἀνδρῶν προγενέστερος ἦεν,
Ὦ φίλοι, οὐ μὰν ὔμμιν ἀπὸ σκοποῦ οὐδ' ἀπὸ δόξης
Μυθεῖται βασίλεια περίφρων. ἀλλὰ πίθεσθε·
* Ἀλκινόου δ' ἐκ τοῦδ' ἔχεται ἔργον τε ἔπος τε. γρ. ἄλλου
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Τοῦτο μὲν οὕτω δὴ ἔσται ἔπος, αἴκεν ἔγωγε
Ζωὸς Φαιήκεσσι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.
Ξεῖνος δὲ τλήτω, μάλα περ νόστοιο χατίζων,
Ἔμπης οὖν ἐπιμεῖναι * ἐς αὔριον, εἰσόκε πᾶσαν γρ. ἰσαύριον
Δωτίνην τελέσω. πομπὴ δ' ἄνδρεσσι μελήσει
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί. τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ δήμῳ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ἀλκίνοε, κρεῖον πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Εἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἀνώγοιτ' αὐτόθι μίμνειν,
Πομπὴν τ' ὀτρύνοιτε, καὶ ἀγλαὰ δῶρα διδοῖτε,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Πλειοτέρῃ σὺν χειρὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Καί κ' αἰδοιέστερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην
Πᾶσιν ὅσοι μ' Ἰθάκην δὲ ἰδοίατο νοστήσαντα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Ὦ Ὀδυσεῦ, τὸ μὲν οὔτι σ' ἐίσκομεν εἰσορόωντες
Ἠπεροπῆά τ' ἔμεν καὶ ἐπίκλοπον, οἷά τε πολλοὺς
Βόσκει γαῖα μέλαινα πολυσπερέας ἀνθρώπους,
Ψεύδεά τ' ἀρτύνοντας ὅθεν κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο.
Σοὶ δ' * ἔνι μὲν μορφὴ ἐπέων, ἔνι δὲ φρένες ἐσθλαί· γρ. ἔπι
Μῦθον δ' ὡς ὅ, τ' ἀοιδὸς ἐπισταμένως κατέλεξας,
Πάντων τ' Ἀργείων σέο τ' αὐτοῦ κήδεα λυγρά.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴ τινας ἀντιθέων ἑτάρων ἴδες, οἵ τοι ἅμ' αὐτῷ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕποντο, καὶ αὐτοῦ πότμον ἐπέσπον.
Νὺξ δ' ἥδε μάλα μακρή, ἀθέσφατος· οὐδέ πω ὥρη
Εὕδειν ἐν μεγάρῳ· σὺ δέ μοι λέγε θέσκελα ἔργα,
Καί κεν ἐς ἠῶ δῖαν ἀνασχοίμην, ὅτε μοι σὺ
Τλαίης ἐν μεγάρῳ τὰ σὰ κήδεα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ὥρη μὲν πολέων μύθων, ὥρη δὲ καὶ ὕπνου.
Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Τούτων σοι φθονέοιμι καὶ οἰκτρότερ' ἄλλ' ἀγορεῦσαι
Κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οἳ δὴ μετόπισθεν ὄλοντο.
Οἳ Τρώων μὲν ὑπεξέφυγον στονόεσσαν ἀϋτήν,
Ἐν νόστῳ δ' ἀπόλοντο κακῆς ἰότητι γυναικός.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψυχὰς μὲν ἀπεσκέδασ' ἄλλυδις ἄλλῃ
Ἁγνὴ Περσεφόνεια γυναικῶν θηλυτεράων,
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
Ἀχνυμένη· περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσσαι ἅμ' αὐτῷ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον.
Ἔγνω δ' αἶψ' ἐμὲ κεῖνος ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν.
Κλαῖε δ' ὅγε λιγέως, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἴβων,
Πιτνὰς εἰς ἐμὲ χεῖρας, ὀρέξασθαι μενεαίνων.
Ἀλλ' οὐ γάρ οἱ ἔτ' ἦν ἲς ἔμπεδος, οὐδέ τι κῖκυς
Οἵη περ πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.
Τὸν μὲν ἐγὼ δάκρυσά τ' ἰδὼν, ἐλέησά τε θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Ἀτρεΐδη κύδιστε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο;

Ἦ σέ γ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν;
Ἦ σ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου,
Βοῦς περιταμνόμενον, ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ἠὲ περὶ πτόλιος μαχεούμενον, ἠὲ γυναικῶν;
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπε,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέων ἀνέμων ἀμέγαρτον ἀϋτμήν,
Οὔτε μ' ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου·
Ἀλλά μοι Αἴγισθος τεύξας θάνατόν τε μόρον τε,
Ἔκτα σὺν οὐλομένῃ ἀλόχῳ, οἶκόνδε καλέσσας,
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
Ὣς θάνον οἰκτίστῳ θανάτῳ· περὶ δ' ἄλλοι ἑταῖροι
Νωλεμέως κτείνοντο, σύες ὣς ἀργιόδοντες,
Οἵ ῥά τ' ἐν ἀφνειοῦ ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο
Ἢ γάμῳ, ἢ ἐράνῳ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ.
Ἤδη μὲν πολέων ἀνδρῶν φόνῳ ἀντεβόλησας
Μουνὰξ κτεινομένων καὶ ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν ὀλοφύραο θυμῷ,
Ὡς ἀμφὶ κρητῆρα τραπέζας τε πληθούσας
Κείμεθ' ἐνὶ μεγάρῳ· δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Οἰκτροτάτην δ' ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρὸς
Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
Ἀμφ' ἐμοί· αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ γαίῃ χεῖρας ἀείρων,
Βάλλον ἀποθνήσκων περὶ φασγάνῳ· ἡ δὲ κυνῶπις
Νοσφίσατ', οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Ἀΐδαο
Χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν, σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι.
Ὣς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικὸς
Ἥ τις δὴ τοιαῦτα μετὰ φρεσὶν ἔργα βάληται,
Οἷον δὴ καὶ κείνη ἐμήσατο ἔργον ἀεικές,
Κουριδίῳ τεύξασα πόσει φόνον· ἦτοι ἔφην γε
Ἀσπάσιος παίδεσσιν ἰδὲ δμώεσσιν ἐμοῖσιν
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι· ἡ δ' ἔξοχα λύγρ' εἰδυῖα,
Οἷ τε κατ' αἶσχος ἔχευε καὶ ἐσσομένῃσιν ὀπίσσω
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ γόνον Ἀτρέος εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐκπάγλως ἤχθηρε γυναικείας διὰ βουλάς
Ἐξ ἀρχῆς, Ἑλένης μὲν ἀπωλόμεθ' εἵνεκα πολλοί·
Σοὶ δὲ Κλυταιμνήστρη δόλον ἤρτυε τηλόθ' ἐόντι.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γυναικί περ ἤπιος εἶναι,
Μηδ' οἱ μῦθον ἅπαντα πιφαυσκέμεν ὅν κ' εὖ εἰδῇς,
γρ. εἶ του Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ * δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι.
Ἀλλ' οὐ σοί γ' Ὀδυσεῦ φόνος ἔσσεται ἔκ γε γυναικός.
Λίην γὰρ πινυτή τε καὶ εὖ φρεσὶ μήδεα οἶδε
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Ἦ μέν μιν νύμφην γε νέην κατελείπομεν ἡμεῖς,
Ἐρχόμενοι πόλεμόνδε· πάϊς δέ οἱ ἦν ἐπὶ μαζῷ
Νήπιος, ὅς που νῦν γε μετ' ἀνδρῶν ἵζει ἀριθμῷ,
Ὄλβιος· ἦ γὰρ τόν γε πατὴρ φίλος ὄψεται ἐλθών,
γρ. Κἀκεῖνος * Καὶ κεῖνος πατέρα προσπτύξεται ἣ θέμις ἐστίν·
Ἡ δ' ἐμὴ οὐδέ περ υἷος ἐνιπλησθῆναι ἀκοίτης
Ὀφθαλμοῖσιν ἔασε· πάρος δέ με πέφνε καὶ αὐτόν.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Κρύβδην μηδ' ἀναφανδὰ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν
Νῆα κατισχέμεναι· ἐπεὶ οὐκ ἔτι πιστὰ γυναιξίν.

An te in nauibus Neptunus domuit,
Ciens sæuorum uentorum immensos flatus?
An te iniqui uiri læserunt in terra
Boues occidentem atq; ouium pulchros greges?
An pro urbe pugnautem atq; fœminis?
Sic loquutus, ille a me statim excipiēs alloquutus est,
Inclyte Laërtiade, multiscie Vlysses,
Neq; me intra naues Neptunus edomuit
Excitato infestorum uentorum magno flatu,
Neq; me hostiles uiri læserunt in continente:
Sed mihi Aegisthus structa morteq; fatoq;
Occidit cum perniciosa uxore, domum uocatum,
Conuiuio exceptū: quēadmodū qs occidit bouē ad pſepe.
Sic perij miserabilissima morte, circùm alij socij
Sanè cruciabantur quemadmodū sues albis dentibus,
Qui quidem in locupletis uiri multùm potentis,
Aut nuptijs aut collatitio conuiuio aut dapibus festis.
Sanè quidem multorum uirorum cadibus interfuisti,
Separatim interfectorum, & in forti pugna:
Sed profectò illa potiss. cōspicatus ingemuisses animo:
Vt circa crateres mensasq; plenas
Iacebamus in adibus: pauimētū.a.totū sanguine maduit
Mæstissimam audiui uocem Priami filiæ
Cassandræ, quam occidit Clytæmnestra dolosa
Prope me: cæterùm ego à terra manus sublatas
Iactabā moribundus in gladiū, illa.a. impudentissima
Secessit, neq; mihi noluit eunti ad Plutonis
Manibus oculos concludere, atq; os componere.
Vt non grauius & improbius aliud muliere,
Quæcunq; quidē huiusmodi mente facinora induxerit.
Quale certè & illa patrauit facinus indignissimum,
Primario structa marito cade utiq; putabam
Gratum liberis atq; mancipijs atq; ancillis meis
Domum uenturum, illa u. res perniciosissimas edocta,
Que q; turpitudine aspersit etiam uēturis in posterum
Mollibus fœminis, etiam illi qua benefica erit.
Sic dixit, cæterū ego ipsum excipiens allocutus sum,
Eheu quàm sanè genus Atrei altitonans Iupiter
Vehementer odit fœminea propter consilia.
Ab initio Helenæ quidem gratia perieruut plures,
Tibi uerò Clytæmnestra dolum struxit procul absenti.
Sic dicebā, ille autē me protinus excipiēs alloquutus,
Ideoq; nunc nunquam etiam tu uxori benignior sis,
Neq; illi sermones omnes reuela quos benè noueris:
Sed alia quidem dic, partim celatum sit.
Sed non tibi Vlysses exitium erit ex uxore.
Valdè enim prudens & benè in mente consilia scit
Filia Icarij prudens Penelope.
Profectò ipsam nuptam nouam reliquimus nos,
Abeuntes in bellum: filius autem illi erat ad māmillam
Infans, qui alicubi nunc in uirorum sedet numero
Beatus, certè enim eū pater charus uiderit ubi uenerit,
Et ille patrem alloquetur, ita ut fas est.
Illa autem mea haud filio me saturari uxor
Oculis permisit: prius eum me occidit & ipsum.
Aliud autem tibi dicam, tu autem in mente recondē
Clàm, non autem palam charam in patriam terram
Nauem dirige, quoniā nondum fidendum est fœminis.

Sed

Sed agè mihi dic, & uerè narra,
An fortaßis adhuc uiuentem audiuiſtis filium meũ,
Siue in Orchomeno aut in Pylo arenoſa.
An alicubi apud Menelaum in Sparta lata?
Nondum enim mortuus eſt in terra diuus Oreſtes.
Sic ait, cæterùm ego ipſum excipiẽs alloquutus ſum,
Atride, quid me hæc interrogas? neq; enim ſcio
Viuátne ille an mortuus ſit. malũ aũt incerta loqui.
Nos quidem ſic uerbis alternantes triſtibus
Stabamus triſtati tenellas lacrymas profundentes.
Superuenit autem anima Pelidis Achillis,
Et Patrocli, & eximij Antilochi,
Aiacisq́; qui optimus erat formaq́; corporeq́;
Aliorum Græcorum poſt irreprehenſibilem Achillẽ.

Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἴπου ἔτι ζώοντος ἀκούετε παιδὸς ἐμοῖο,
Ἤ που ἐν Ὀρχομενῷ, ἢ ἐν Πύλῳ ἠμαθόεντι,
Ἤ που πὰρ Μενελάῳ ἐνὶ Σπάρτῃ εὐρείῃ.
Οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ δῖος Ὀρέστης.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἀτρείδη, τί με ταῦτα διείρεαι; οὐδέ τι οἶδα
Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε. κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν.
Νῶϊ μὲν ὣς ἐπέεσσιν ἀμειβομένω στυγεροῖσιν
Ἕσταμεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.

COMMENTARIVS.

Φαίηκες πῶς ὔμμιν) Non ſine cauſa Diogenes olim adoleſcentem loqui iubebat, ut eum uideret: quaſi ex ſermonibus homines iudicentur, quales ſint intimis animorum penetralibus, in quibus latet tota hominis conſtitutio. Hinc eſt quòd poſt longam præcedentem Vlyſsis orationem, demum Arete eum admiratur primùm quidem ab adiunctis corporis forma & proceritate: deinde uerò ab adiunctis ipſius animi, quæ ex ipſo ſermone innotueſcunt. Ait ergo eum mente æquabili præditum: quaſi dicat, modeſta & prudente, in qua nihil redundet, nihil deſideretur. Poteſt etiam ea latius ad laborum tolerantiam pertinere, in qua mens etiam æquabilis deſideratur: hoc eſt, ſui ſimilis, quæ in periculis minimè deprimitur, ſed uno eodemque tenore in illis ſubeundis perſeueranter ſibi conſtat. Et hoc eſt quòd hominem τετράγωνον appellat Ariſtoteles. Didymus autem ἴσας interpretatur, τὰς ἀναλογούσας τῷ σώματι καὶ ὀρθὰς καὶ δικαίας. Hæc ergo prima eſt pars orationis Aretæ, qua hoſpitem ſuum admiratur & commendat. Altera eſt, qua eum reliquis proceribus commendat, eos ad beneficentiam erga tantum hoſpitem exhibendam incitans, tum quòd talia hoſpiti præſtari deceat (ξεῖνος δ' αὖτ' ἐμός ἐστιν) tum quòd ſingulis ſatis bonorum ſufficiat (ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς) quæ liberalitatis ſeges eſt aptiſsima. Virtus enim illa in pauperes non cadit.

θεῶν ἰότητι) Videor mihi hoc ipſum aliàs obſeruaſſe, agnoſcere Homerum diuitias hominibus non aliunde quàm à Numine proficiſci: quod hoc loco Arete manifeſtè docet. Vnde θεοὶ δωτῆρες ἐάων, largitores munerum apud eundem hunc Poetam appellantur. Et huc pertinet quod ſuprà lib. 6. uidimus,

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id eſt:

Ipſemet Iupiter largitur diuitias hominibus
Tum bonis tum malis, quibuſcunq; uoluerit.

Item Theognis: Καὶ γὰρ Ζεὺς πλοῦτον μὲν ἔχειν ἀγαθοῖσι δίδωσιν. *Nam Iupiter diuitias poſsidendas bonis dedit.*

ὦ φίλοι) Hæc oratiuncula duo egregia continet, primùm Aretes ſententiæ approbationem, ubi docet hic Echeneus, ne uiris quidem grauiſsimis aſpernandam eſſe mulierum opinionem, quæ alioqui in rebus magis ſerijs ferè contemni ſolent: idemque eſſe de illis iudicium, ac illud quod de iuuenibus feciſſe Menandrum, ni fallor, aliàs monebamus, ut uidelicet non tam perſona quàm perſonæ uerba inſpiciantur. Deinde Echeneus reuerentiam ſuam erga Regem indicat, cùm, licet Aretes cõſilio acquieſcat: tamen omnia ad arbitrium ipſius Alcinoi Phæacum regis referat. Videtur tamen prima illa pars orationis conſilij ſpeciem ipſi Alcinoo propoſiti in hoc negotio habere, quod à ſeniore dictum aliquid authoritatis apud eum obtineret: nihilominus modeſtè factum eſt, ubi res tota Alcinoi poteſtati ſubijcitur.

τοῦτο μὲν οὕτω) In ipſo limine authoritatem & momentum non leue ſuæ orationi Alcinous adhibet. quaſi dicat: Quia ergo mihi hæc Regia dignitas in Phæacas conceſſa eſt, quandiu illa penes me erit, non committam ut mea iuſſa ſint irrita: proinde quod ego nunc apud me decreui ſuper hoc hoſpite, firmum & ſtabile eſſe uolo. Quin & uoce quadam imperatoria iubet hoſpitem in craſtinum uſque diem remanere, ut conſilio prudentiſsimo Aretes obſequatur: hoc eſt, maiora hoſpiti ſuo munera accumulet, addita interea deductionis ſpe, quæ Vlyſſem foueat in hac mora, quam fortè ei ſubmoleſtam fore ſuſpicatur. Tum in ipſo fine adhuc Regiæ ſuæ poteſtatis meminit, ut magis ac magis Vlyſſem confirmet, qui intelligat hæc ab eo ſibi promitti, qui facilè illa præſtare poſsit.

αἴ με καὶ εἰς ἐνιαυτὸν) Hoc reſponſum Vlyſsis aut fictum eſt, aut feſtiuum. Fictum eſſe putauit Euſtathius, cùm eum πανούργως καὶ κερδαλέως callidè & aſtutè loqui dicit: feſtiuum uerò Didymus, cùm ait, χαριέντως, uenuſtè, urbanè & ſalſe hæc dici. Voluit ſanè Vlyſſes Alcinoo aſſentari, & hac ſua facilitate gratiam apud eum demereri. quaſi dicat: Ecquid ego tam humano hoſpiti recuſem? Quin ne unicum quidem diem, ut tu poſtulas Alcinoe, apud te hic remanſero, ſed etiam integrum annum. Tanti enim mea negotia nõ facio, ut ea, aliquid gratum tibi faciendi cauſa, lubenter non deſeram, immò quod mihi longè omnium eſt chariſsimum. Et hoc quidem uafrè, ut deductionem faciliùs hoc ſui animi teſtimonio à Phæacibus impetraret: nam ſi refractariè & moroſè nimium in hoc eis concedendo ſe geſsiſſet, animos eorum à ſe potius alienaſſet. Quod autem ſe munerum hoſpitalium gratia remanſurum dicit, id uidetur χαριέντως: niſi etiam hanc φιλοχρηματίαν Vlyſsi reuerà tribuamus, qua ipſe ad maiorem ſui opinionem concitandam delectetur. Notum eſt enim illud Heſiodi, πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ. Quo uitio laborant uulgò homines, ut ei quam maximè deferant, qui diuitijs affluat eiusque amicitiam captẽt. Quæ duo notat Vlyſſes, cùm dicit, καί κ' αἰδοιότερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην. Cum quo conſentiunt illa Sophoclis in Aleadis, ut eſt apud Stobæum:

τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὑρίσκει φίλους,
αὖθις δὲ τιμάς, εἶτα τῆς ὑπερτάτης
τυραννίδος θακοῦσιν ἀγχίστην ἕδραν, &c. id eſt:

Pecunia (diuitiæ) hominibus comparant amicos,
Deinde honores, tandem uerò ſupremæ
Tyrannidis ad ſedem proximè perueniunt.

Ideò mauult Vlyſſes in aliquod tempus reditum ſuum differre, modò in hac mora compendium ſuum faciat, unde & honorem & amicos apud ſuos Ithacenſes ſibi poſsit comparare. Sed fortaſſe neque erit abſurdum, ſi hæc iocoſe ab Vlyſſe dicta iudicemus, ne hoſpitum munificentiam aſpernari uideretur: cùm alioqui reuerà omnia eſſet reditui ſuo poſtpoſiturus, qui & ipſam immortalitatem ob patriam repudiauit.

ὦ Ὀδυσεῦ) Præmittit Alcinous Vlyſsis laudem & quodam εὐφημισμόν, eumque à ueritate narrationis commendat, bene de eo nimirum ominatus, duabus de cauſis. Primùm, quòd concinna & eleganti utatur oratione, uel potius quòd ea ita ſit compoſita & conſtructa, qualis à mendaci homine non poſsit proficiſci, qui in mendacijs ſuis commemorandis temerè huc illuc diuagari ſolet, ut facilè dignoſcas eum à ueritate aberrare: deinde, quòd eximium animi candorem in eo animaduertat, à quo non poſsint niſi uera profluere. Quod ſe ita credere teſtatum protinus facit Alcinous, cùm Vlyſſem ad alia quædam commemoranda hortatur & incitat. Vix eſt enim, ut de quorum fide dubites, patienter ab illis narrari quippiam tibi feras.

μῦθον δ' ὡς ὅτ' ἀοιδὸς) Nota, Muſicis dicendi ſcientiam hic ab Alcinoo tribui, ut etiã admonet Euſtathius. Solebant enim in pulſanda lyra aut cithara geſta Deorum & heroum recenſere, itaq; uocem inſtrumentis maritabant, ut aliàs uidimus.

ὥρη μὲν πολέων) Noluerat Vlyſſes ulterius in ſua narratione pergere, idq; modeſtè, ueritus ne Phæaces audiendo defatigarentur, ut ſolet non ita rarò loquacitas & uerboſitas hominum moleſtiam & tædium parere. Cùm tamen uideat hoc ab Alcinoo expeti, ut alia etiam referat, quæ de ſocijs ſuis in illa ψυχομαντείᾳ perceperit, ne hoc quidem recuſaturũ ſe dicit. Quod eò lubẽtiùs facit, quòd anteà teſtatus ſit Alcinous, ſe noctem etiam inſomnem Vlyſſem audiendo tranſacturum. Hæc autem ὥρη μὲν πολέων, &c. Euſtathius duobus modis interpretatur: uel ut dicat Vlyſſes, ἡ παροῦσα νὺξ ἱκανή, καὶ εἰς τὰ πολλὰ εἰπεῖν, καὶ εἰς τὸ ὑπνῶσαι: id eſt, Hæc nox tum

multis dicendis sufficit, tum competenti somno, satis est ad utramque temporis. uel ut fit etiam γυμνικῶς, esse tempus loquendi, uidelicet interdiu, & tempus dormiendi, nimirum noctu. Quasi suadeat quidem nox ista somnũ, se tamen Alcinoo obtemperaturũ.

κακῆς ἰότητι γυναικός) Hoc tribus modis potest intelligi authore Didymo. Vel cum per mulierem Helenam intelligit, quam ἀρχέκακον appellant Poetæ, ut cuius gratia Troianam expeditionem suscipientes Græci tot mala perpessi sint: ita solent uulgò omnia ad primam & remotam causam referri. Vel Clytæmnestram, ut hoc solùm de Agamemnone interpretemur, cui, ut postea sequitur, illa insidias cum Aegistho perfidè struait, tandemq́; neci dedit. Vel Cassandram, quæ ab Aiace Locru uiolata est in Mineruę templo, unde Dea illa Græcis infensa facta est, & infinita illis pericula in reditu concitauit. Quod postremum Eustathio minimè probatur: quia, inquit, nihil mali attulit Græcis ex consilio, Cassandra, sed eius sola causa censendus est Locrus: nisi κακῆς ἰότητι γυναικὸς intelligatur, ut ueteres uoluerunt, pro τῆς κασάνδρας κακοπαθείας. Nam pessima aduersus illam uoluntas & malum consilium Locri multos Græcos in reditu perdidit. Ideò illo animosiùs κακὴ appellabitur, διὰ τὸ ... κακὸν ... Forsan etiam κακὴ ab Vlysse dicitur, propter eius in illam odium, quòd ita de Troia & equo Durio esset uaticinata.

ἀχνυμένη) Quemadmodum formam & imaginem corpoream animabus defunctorum, sic etiam eosdem affectus tribuũt, ut hîc animæ Agamemnonis tristitiam: quasi in ea remaneat dolor ob indignam & miseram mortem, qua perfidè mulctatus est, cùm in uiuis esset Agamemnon. Quin etiam illa hunc dolorem lacrymis paulò post testatur. Quod ego ubi attentiùs considero, uidentur mihi illi ueteres hominum affectus in anima collocasse, ut cùm dolemus, doleant animæ: cùm lętamur, lætentur animæ. Quia uerò animas immortales crediderunt (de sanioribus loquor, ut de Homero) oportuit etiam eadem πάθη post illarum à corporibus dissolutionem in illis expressa adhuc retineri, ne eas ἀναισθήτους penitus homines imaginarentur, unde patebat aditus ad earum essentiam immortalem pernegandam: adeò crassè crassis hominibus res fuerunt proponendæ, quod etiam in ipsis Dijs præstiterunt: quos ut esse uulgo persuaderent, tales eos commenti sunt, qui sensibus humanis subijcerentur.

ἀλλ' οὐ γάρ οἱ ἔτ' ἦν) Hoc est quod aliàs dicebamus, retinere creditas animas defunctorum corpoream quidem formam: sed actiones omnes corporum illis denegari, & præcipuè eam quæ in tactu uersatur tam actiuo quàm passiuo. De actiuo hîc habemus exemplum: de passiuo uidimus anteà in Vlyssis matre.

τίς νύ σε κὴρ ἐδάμασσε) Quærit Vlysses ab Agamemnone, quónam mortis genere perierit: cuius tria illi proponit, qualia ille ex proprijs forsan periculis, ut diuinat Eustathius, coniectabat: naufragium, irruptionem hostium in media saeuitia, & urbis expugnationem: quæ omnia Vlysses in suis peregrinationibus est expertus: hoc est, per illa mortis periculum subijt.

οὔτ' ἐμέ γ' ἐν νήεσσι) Respondet Vlyssi Agamemnon, negans se ullo mortis genere ex ijs quæ Vlysses proponebat, interijsse: ea tamen quæ nos tria esse dicebamus, nunc ille ad duo reuocat. Ait enim se neque naufragio perijsse, neque ab hostibus in continente interemptum: id quidem ille concisius, ita nouit etiam Homerus dispersa & laxa diuisionis membra colligere & coarctare. Tum reuerà explicat quod genus mortis subierit, de quo etiam Proteus supra lib. 4. & Nestor lib. 3. Hic autem Agamemnõ omnia ἀκριβέστερον exponit. Vbi decorum bene obseruauit Poeta. Sua enim melius omnes commemorare possunt, & ob oculos casus proprios ponere, quàm alienos. Primùm ergo illud commiserationem mouet, quòd hac cæde nihil crudelius uideri potuisse ab ipso Vlysse, aut uisum unquam esse, licet plurimis cædibus & stragibus olim interfuerit. Nam in ipsis epulis perfidè interfici, & ipsos mortuos circum mensas & pocula extentos iacere, madente sanguine ipsu pauimento, hoc demum est maximoperè miserandum, & longè tristiùs, quàm in media exercitus acie, ubi locus internecioni propriè designatus est: in conuiuijs uerò, ubi lætitiæ & genio indulgendum est, fugato omni mœrore, præcipuè in medio eorum quos tibi amicissimos existimaueris, ut ipsi Agamemnoni existimate contigit, tam luctuosa & deploranda uideri, id commiseratione ingenti quoque dignum est. Hoc ergo generaliter primùm de se & socijs referens, mox ubi fatum etiam ipsius Cassandræ recensuit, redit ad propriæ necis narrationem, in qua crudelitatem Clytæmnestræ exaggerat, cum illius grauissimo uituperio.

ὡς ὅτε σύες) Hanc eandem comparationem usurpauerat anteà lib. 4. Proteus, & de ea nos ibi satis: nunc id monendum est, non uideri eam ad ludibrium aut iocosè ab Agamemnone accipi, quod tamẽ ibi in oratione ipsius Protei fieri arbitrabamur: neque impedit, ut una eademq́; uerba diuersimodè à multis accipiantur. Vult ergo Agamemnon sic rem meliùs Vlyssi ob oculos ponere: solent enim huiusmodi similitudinibus res non leuiter illustrari, & magis ad uiuum exprimi. Sic etiam mortes sociorum suibus mactatis paulò post comparat: ex huiusmodi enim rebus, quæ uulgò notæ sunt, ea quæ nobis ignota aut non uisa sunt, melius longè intelliguntur. Itaque non immeritò comparationes docendo aptissimæ existimantur.

χερσὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἑλέειν) Miratus sum, quod Gyraldus in libro qui est de Vario sepeliendi ritu, hanc claudendi os & oculos morientis consuetudinem Romanis tribuat, neque aliùs illius originem inuestigarit. At hinc constat eam esse uetustissimam, ut cuius etiam Homerus meminerit. Eius autem ritus rationem hanc esse puto, quòd cadaueris decora forma captaretur: ne, ut satis per se horrendum est, oculi aperti & os non sigillatum (ut loquitur Varro) maiorem in eo horrorem efficerent. Fuit autem hoc in felicitatis etiam censu positum, cùm hæc morientibus acciderent, ut ex Plutarcho notat idem Gyraldus, & contrà. Id uerò munus propriè ad affines, parentes & propinquos pertinuit. Notat autem Plinius Natur. hist. lib. 11. cap. 37. Morientibus quidem oculos operire, rursusq́; in rogo patefacere, Quiritiũ magno ritu sacrũ fuisse: ita more cõdito, ut neq; ab homine supremũ eos spectari fas sit, & cœlo nõ ostendi nefas. Hæc ille. Est porrò hoc morientib. peculiare, ut oculis apertis & ore patulo moriantur, tũ quòd in illa palpitationis postremæ cõtentione distringãtur & obrigescãt nerui, qui ad compressionẽ utriusq; laxiores & molliores esse debent: ideò exhalantibus iam animam constringuntur & cõprimuntur tum oculi tum os, ne rigore semel cõtracto turpiter hiantia relinquãtur.

ὡς οὐκ αἰνότερον) Hâc uxoris Clytæmnestræ immanitatem extollit, cum qua nihil reperit quod possit comparari. Quid enim hoc facinore grauius aut tetrius esse potest, quo uxor proprium maritum, quem rebus omnibus charìorem ipsi esse decuerat, interficit, ea potissimum ratione, qua se amicè exceptum Agamemnon arbitrabatur?

ἥ τε κατ' αἶσχος) Quod à mulieribus perniciosè geritur, id longè grauius censetur, quàm si ab ipsis uiris esset gestum: quia tam fragilem & imbecillem sexum sic res arduas perpetrare propter denegatam illis naturalem ut plurimùm audaciam, minus est usitatum. Deinde ita est illis à natura comparatum, ut dedecoris maculas facilius imbibant, ut si quæ sint adulteræ, ex tam turpi facto plus criminis & uituperij patiuntur, quàm uiri, sicutũ in latrocinijs tum in parricidijs, immò & illud dedecus magis ad totũ genus muliebre pertinet, quod in uirili non ita solet usurpari. Vnde hîc de Clytæmnestra dicit Agamemnon, eam suo nefando scelere effecisse, ut non solùm ipsa, sed etiam reliquæ mulieres, adeoq; illæ, quæ re ipsa probæ & integri animi fuerint, ignominia afficiantur.

ὢ πόποι ἦ μάλα δή) Ex aliquot specialium factorum collectione surgit aliquando quædam generalitas, quæ in rebus humanis aliquid habet necessitatis (alioqui ex particularibus generalia non concludi, uulgatum est ex præceptis Logicis) hoc est, probabilem quandam ueritatẽ, ut si ex altero aut tertio facto aliquid laxius statuas: sicut hoc loco Vlysses, qui cùm duo illa infortunia Pelopidarũ familiæ per fœminas inuecta fuisse intelligat, olim quidẽ per Helenã, nũc uerò per Clytæmnestram, quæ ex Tyndaridarũ genere fuerunt, non dubitat concludere, genus Atrei per muliebria consilia Dijs esse inuisum. Vbi notandũ est, Helenam perpetuò à Poeta culpari ob spontaneã cum Paride fugam ex Lacedæmone, ut aliàs dictum est, alioqui non opus erat cõsilium illud appellare: nam in ijs quæ coactus quispiam perpetrat, consilium eius ut causa negotij non expenditur. Nos autem olim uulgarem fabulam de Helenæ raptu intelligentes, eam à calumnijs uindicare conabamur, quibus ob factum illud damnatur: cuius tamen rea non esset, si eis adulteri non intercessisset. Illud hoc Epigrammate lusimus Helenæ ipsius prosopopœiã:

Inuitam patrijs me perfidus hospes ab oris	*Id doleo: & quod me magis hîc doloribus angit,*
Abripit, infandi præmia tristia tori.	*Incumbunt raptæ crimina belli Helenæ.*
Hinc geminæ surgunt acies, piloq; minantur	*O cæcas mentes, si causa fœmina pugnæ*
Pila, & purpureo sanguine rorat humus.	*Rapta, uiro: præter, quæ, si, quis ista facit?*

Sed hoc non est ex Poetæ nostri sententia, qui solam facti pœnitentiam ei tribuit. Vtrumque ergo factum Helenæ & Clytæmnestræ sororum memorabile est, quo tanta mala Atrei soboli incubuêre: Menelao quidem in tam diuturno bello, Agamemnoni uerò in propria morte, quam perfidia uxoris illi miserè creauit. Tamen Vlysses mala quæ ex Helena contigerunt, non ad solum Menelaum restringit, sed ad plures alios, in quorum numero ipsemet erat, extendit: unde forsan grauius sit hoc Helenæ factum existimandum. Sed & his adnumeranda uidetur Aerope ipsa uxor Atrei, quæ ex concubitu Thyestæ fratris Atrei tot tragœdias excitauit. Didymus autem dicit, eam in illis uerbis, γυναικείας διὰ βουλὰς indicari.

τῷ νῦν μή ποτε) Hæc quidem præcepta ego pro salutaribus agnosco: sed quomodo ex superioribus dependant, non facilè uideo, quod ex eorum repetitione clarius elucescet. Ibi ergo agitur de sola Clytęmnestræ perfidia & eius immanitate, nihil de ipsius Aga-

memnonis

gamemnonis mariti peccato in nimia facilitate aduersus uxorem, quæ hic tamen ab eo nunc Vlyssi prohibetur: nihil quod Agamemnon temerè quippiam arcanum Clytæmnestræ commiserit, cuius gratia hanc mortem subierit: cùm hic tamen suadeat Vlyssi, ut sibi a committendis uxori arcanis, immò cæteris rebus omnibus caueat. Vnde uidetur innuere, ex duobus illis præceptis non obseruatis hoc sibi damnum ab uxore inflictum esse: quod tamen non præmisit. Quomodo ergo hæc cum præcedentibus cohæreant, planè non intelligo, nisi generaliter *ἀπιστίαν* erga fœminas uiris esse necessariam uelit, nimirum ex facti illius consequentia, ut discat Vlysses ex hoc Agamemnonis exemplo mulieribus diffidere, neque tam cæco amore illarum teneri, ut nimia procliuitate in earum potestatem deueniant: ea, ut genus muliebre, mobile & infidum est, causam sibi nocendi illis præbeat. quod uidetur fecisse Agamemnon, qui se temerè ipsi Clytæmnestræ credidit, planè persuasus nihil sibi ab ea iniuriæ timendum, sed potius omnia beneuolentiæ signa & testimonia expectanda, ut uidelicet ab amante coniuge. Illud tamen diffidentiæ præceptum non directè ita exponit, sed obliquè id uidetur significare, cum has quasi species aut saltem membra illius nominat. Quod si Lectori non placuerit, aduocandus erit Delius natator, quem ad Heraclitum *τὸ σκοτεινὸν* intelligendum arcessebat olim Socrates.

ἀλλ' οὐ σοί γ' ὀδυσσεῦ) Si Vlyssi ab uxore periculum fuisset ut Agamemnoni, sicut ex præcedentibus poterat colligi, futurũ erat ut Vlyssem Phæaces remorarentur, ne idem periculum subiret: uidetur de industria Vlysses hoc subijcere, ut ex interpretatione Eustathij colligo, ut securos eos huius timoris faceret. Vel forsan hæc ita narrãtur, quasi ab Agamemnone reuerà dicta sint, & ea uoluerit Vlysses referre, ut suæ etiam uxoris laudes hospites isti intelligerent.

ἡ δ' ἐμὴ οὐδέ περ) Confert suum infortunium cum ipsa felicitate, qua fruetur Vlysses, cùm filius eum pacificè & amanter alloquetur: quod ipsi non contigerit, qui Orestis sui conspectu expleri non potuerit, præciso illi uitæ longioris cursu à Clytæmnestra. Subijcit postea consilium Vlyssi, quo pacto in patriam appellere debeat, occultè nimirum, non autem manifestè & promulgato suo passim aduentu, repetens illam *ἀπιστίαν*, quæ aduersus fœminas tutum est præsidium. Factus est uidelicet ex proprio damno sapientior Agamemnon, qui ideò perijsse se credit, quòd reditum suum ita patefecerit, unde amico suo Vlyssi eadem cautione bene optat esse consultum. Videtur tamen hæc diffidẽtia, quam nũc Vlyssi ob uxorem proponit, superioribus repugnare, quibus eum securum ab ea esse iubebat, ut à qua ipsi periculum non impenderet. Sed Poeta, ni fallor, eleganter exprimit affectum hominis aliqua ratione læsi, qui ab eo à quo iniuriam acceperit, neque sibi neque suis ne in loco quidem tuto, & ubi res in uado esse uideantur, satis diligenter unquam prouideri posse arbitratur. Postremò quærit Agamemnon ab Vlysse, an quippiam de Oreste suo acceperit? Quod Vlysses negat, ueracem hominem imitatus, qui ne quidem cum possit, aliquid à ueritate alienum confingat: unde uidetur reliquis suis narrationibus maiorem fidem conciliare, cùm ea quæ ignoret, recuset commemorare: unde uerisimile fit, ut quæ narrat, optimè explorata habeat, aliàs ea minime recensurus.

Agnouit autem me anima uelocis Aeacidæ,
Et lugens uerba alata dixit,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Infelix, quid adhuc maius in mente cogitasti facinus?
Quo pacto audes ad inferos uenire, ubi mortui
Temerarij habitant hominum simulachra mortuorũ?
Sic ait, cæterum ego ipsum excipiẽs alloquutus sum,
O Achilles Pelei fili, excellentissime Græcorum,
Veni Tiresiæ propter usum, si quod consilium
Diceret quo pacto Ithacam ad asperam peruenero,
Necdũ propè ueni in Achaiam, necdum nostram
Terrã cõscendi, sed semper malum habeo: te u. Achilles
Nullus uir antea beatior, neq; posthuc futurus est.
Antea enim te uiuum honorabamus æqualem dijs
Græci, nunc rursus latè imperas mortuis:
Hic cùm sis, ideo neutiquam mortuus tristeris Achilles.
Sic dicebã: ille aũt me protinus excipiens alloq. est,
Ne sanè mihi mortem commemores inclyte Vlysses,
Vellem sanè rusticus esse, & mercede seruire alij
Viro inopi, cui nec uictus sufficiens esset,
Quàm omnibus mortuis uita defunctis imperare.
Sed age mihi de filio (meo) generoso rem enarra,
An pergit ad bellum propugnator esse, an non.
Dic etiam mihi de Peleo eximio, si quid audieris
An adhuc teneat honorem multos apud Myrmidonas,
An ipsum despiciunt per Thessaliam Phthiamq;?
Eo quòd ipsum senium occupat manibusq; pedibusq;.
Non enim ego ultor sub splendore solis
Talis qualis olim, in Troia lata
Trucidabam exercitum optimũ pugnans pro Græcis.
Si talis uenirem uel paululum in patris domum,
Sanè alicubi ostenderem robur & manus inaccessas,
Qui illum iniuria afficiunt detruduntq; ab honore.
Sic ait. cæterũ ego ipsum excipiens alloquutus sum,
Profectò quidem de Peleo inculpato nihil audiui,
Sed tibi de filio utiq; Neoptolemo charo,
Omnem ueritatem dicam perinde ut iubes:
Ipse enim illum ego caua in naui æquali,
Duxi ex (insula) Scyro ad armatos Græcos.

Ἔγνω δὲ ψυχή με ποδώκεος Αἰακίδαο,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Σχέτλιε, τίπτ' ἔτι μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μήσεαι ἔργον;
Πῶς ἔτλης ἄϊδόσδε κατελθέμεν, ἔνθά τε νεκροὶ
Ἀφραδέες ναίουσι, βροτῶν εἴδωλα καμόντων;
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱὲ, μέγα φέρτατ' Ἀχαιῶν,
Ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος, εἴ τινα βουλὴν
Εἴποι ὅπως Ἰθάκην ἐς παιπαλόεσσαν ἱκοίμην,
Οὐ γάρ πω σχεδὸν ἦλθον Ἀχαιΐδος, οὐδέ πω ἁμῆς
Γῆς ἐπέβην, ἀλλ' αἰὲν ἔχω κακά· σεῖο δ' Ἀχιλλεῦ
Οὔτις ἀνὴρ προπάροιθε μακάρτατος, οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω.
Πρὶν μὲν γάρ σε ζωὸν ἐτίομεν ἶσα θεοῖσιν
Ἀργεῖοι, νῦν αὖτε μέγα κρατέεις νεκύεσσιν,
Ἐνθάδ' ἐών· τῷ μή τι θανὼν ἀκαχίζευ Ἀχιλλεῦ.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπε,
Μὴ δή μοι θάνατόν γε παραύδα φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ·
Βουλοίμην † κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ — κ. ν. ὑπάρουρος
Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη,
Ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
Ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς ἀγαυοῦ μῦθον ἐνίσπε,
Ἢ ἕπετ' ἐς πόλεμον πρόμος ἔμμεναι, ἦε καὶ οὐκί.
Εἰπὲ δέ μοι Πηλῆος ἀμύμονος εἴ τι πέπυσσαι,
Ἢ ἔτ' ἔχει τιμὴν πολέσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν,
Ἦ μιν ἀτιμάζουσιν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
Οὕνεκά μιν κατὰ γῆρας ἔχει χεῖράς τε πόδας τε.
Οὐ γὰρ ἐγὼν ἐπαρωγὸς ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Πέφνον λαὸν ἄριστον, ἀμύνων Ἀργείοισιν.
Εἰ τοῖος δ' ἔλθοιμι μίνυνθά περ ἐς πατέρος δῶ,
Τῷ κε τέῳ στύξαιμι μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους,
Οἳ κεῖνον βιόωνται, ἐέργουσίν τ' ἀπὸ τιμῆς.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Ἤτοι μὲν Πηλῆος ἀμύμονος οὐκ ἐπέπυσμαι·
Αὐτάρ τοι παιδός γε Νεοπτολέμοιο φίλοιο
Πᾶσαν ἀληθείην μυθήσομαι, ὥς με κελεύεις.
Αὐτὸς γάρ μιν ἐγὼ κοίλης ἐπὶ νηὸς ἐΐσης
Ἤγαγον ἐκ Σκύρου μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.

Ἤτοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίην φραζοίμεθα βουλάς,
Αἰεὶ πρῶτος ἔβαζε, καὶ οὐχ ἡμάρτανε μύθων·
χ. νέστωρ αὐτ. † Νέστωρ τ' ἀντίθεος καὶ ἐγὼ * νικάσκομεν οἴω.
Αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν Τροίην μαρνοίμεθ' Ἀχαιοί,
χ. νικάσκομεν * Οὔποτε ἐς πληθυῖ μένεν ἀνδρῶν, οὐδ' ἐν ὁμίλῳ,
χ. οὔτι ποτ' ἐς Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων·
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνεν ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Πάντας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,
Ὅσσον λαὸν ἔπεφνεν ἀμύνων Ἀργείοισιν.
Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ
Ἥρω' Εὐρύπυλον, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Κήτειοι κτείνοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.
Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν ὃν κάμ' Ἐπειός,
Ἀργείων οἱ ἄριστοι, ἐμοὶ δ' ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο,
Ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον, ἠδ' ἐπιθεῖναι·
Ἔνθ' ἄλλοι Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες
Δάκρυά τ' ὠμόργνυντο, τρέμεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστου.
Κεῖνον δ' οὔποτε πάμπαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Οὔτ' ὠχρήσαντα χρόα κάλλιμον, οὔτε παρειῶν
Δάκρυ' ὀμορξάμενον. ὁ δέ με μάλα πόλλ' ἱκέτευεν
χ. ἐξέμεναι Ἱππόθεν † ἐξίμεναι· ξίφεος δ' ἐπεμαίετο κώπην,
Καὶ δόρυ χαλκοβαρές· κακὰ δὲ Τρώεσσι μενοίνα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
Μοῖραν καὶ γέρας ἐσθλὸν ἔχων ἐπὶ νηὸς ἔβαινεν
Ἀσκηθής, οὔτ' ἂρ βεβλημένος ὀξέϊ χαλκῷ,
Οὔτ' αὐτοσχεδίην οὐτασμένος· οἷά τε πολλὰ
Γίνεται ἐν πολέμῳ, ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης.
Ὣς ἐφάμην. ψυχὴ δὲ ποδώκεος Αἰακίδαο
χ. κατ' ἀσφοδελὸν Φοίτα μακρὰ βιβῶσα † κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
χ. γηθοσύνη † Γηθοσύνη ὅ οἱ υἱὸν ἔφην ἀριδείκετον εἶναι.
Αἱ δ' ἄλλαι ψυχαὶ νεκύων κατατεθνειώτων
Ἕστασαν ἀχνύμεναι, εἴροντο δὲ κήδε' ἑκάστη.
Οἴη δ' Αἴαντος ψυχὴ Τελαμωνιάδαο
Νόσφιν ἀφεστήκει, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης,
Τήν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμενος παρὰ νηυσὶ
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆος. ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ·
Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
Ὡς δὴ μὴ ὄφελον νικᾶν τοιῷδ' ἐπ' ἀέθλῳ·
Τοίην γὰρ κεφαλὴν ἕνεκ' αὐτῶν γαῖα κατέσχεν,
Αἴανθ', ὃς περὶ μὲν εἶδος, περὶ δ' ἔργα τέτυκτο
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα·
Τὸν μὲν ἐγὼν ἐπέεσσι προσηύδων μειλιχίοισιν,
Αἶαν παῖ Τελαμῶνος ἀμύμονος, οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδὲ θανὼν λήσεσθαι ἐμοὶ χόλου εἵνεκα τευχέων
Οὐλομένων· τὰ δὲ πῆμα θεοὶ θέσαν Ἀργείοισιν.
Τοῖος γάρ σφιν πύργος ἀπώλεο· σεῖο δ' Ἀχαιοὶ
Ἶσον Ἀχιλλῆος κεφαλῇ Πηληϊάδαο
χ. φθινόμενοι Ἀχνύμεθα † φθιμένοιο διαμπερές. οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος, ἀλλὰ Ζεὺς Δαναῶν στρατὸν αἰχμητάων
Ἐκπάγλως ἤχθηρε, τεῒν δ' ἐπὶ μοῖραν ἔθηκεν.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο ἄναξ, ἵν' ἔπος καὶ μῦθον ἀκούσῃς
Ἡμέτερον· δάμασον δὲ μένος καὶ ἀγήνορα θυμόν.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο, βῆ δὲ μετ' ἄλλας
Ψυχὰς εἰς Ἔρεβος νεκύων κατατεθνειώτων.
χ. ὅμως Ἔνθα χ' * ὁμῶς προσέφη κεχολωμένος, ἤ κεν ἐγὼ τόν,
Ἀλλά μοι ἤθελε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Τῶν ἄλλων ψυχὰς ἰδέειν κατατεθνειώτων.

Profectò, quando circa urbē Troiam iniremus consilia,
Semper primus dicebat, & non aberrabat oratione,
Nestorq́; eximius & ego contendebamus soli. (ci,
Caeterū quoties circa urbē Troianorū decernerem' Grae-
Nūquā in multitudine manebat uirorū neq; in turba,
Sed longè procurrebat suo robore nulli cedens.
Multos autem uiros trucidauit in graui pugna:
Omnes uerò non ego eloqui possem, neq; nominare,
Quantum exercitum occidit defendens Graecos.
Sed ut Telephidem interfecit ferro,
Heroa Eurypylum, multi autem circa eum sodales
Cetei trucidabantur mulierum propter dona.
Illum sanè pulcherrimum uidi post Memnona diuinū.
Caeterū cùm in equū cōscēdimus quē fabricauit Epeus,
Graecorum optimates, commissa mihi erant omnia,
Siue aperire densas insidias, siue concludere.
Hic alij Graecorum duces atq; consiliarij,
Lacrymas abstergebāt, subtremebāt mēbra uniuscuius-
Illum aūt nunquam prorsus ego uidi oculis (que.
Neq; pallescentem corpore pulchro, neq; à maxillis
Lacrymā abstergentem, ille mihi multum supplicabat
Ab equo exire, gladij autem quatiebat capulum,
Et hastā grauatā aere, mala aūt Troianis cogitabat.
Sed quando certè Priami urbē depopulauimus celsam,
Portionē & munus eximiū habens nauem conscendit
Incolumis, neq; lęsus acuto iaculo,
Neq; cominus uulneratus, uti sępius
Fit in bello, permixtim namq; saeuit Mars.
Sic dicebam, anima autem pedibus celeris Aeacidae
Abibat magnificè incedens per herbosum pratum
Laetitia, quòd eius dixissem filium inclytum esse.
Aliae uerò animae mortuorum defunctorum
Stabant tristes, narrabant autem pœnas unaquaq;.
Sola autem Aiacis anima Telamonidae,
Longè absistebat irata propter uictoriam
Qua ipsum ego uici iudicio experiens apud naues
Pro armis Achillis, proposuit autem ueneranda mater.
Filij aūt Troianorū iudicarunt, & Pallas Minerua.
Vtinā sanè nō debuissē uincere huiusmodi in certami-
Tale enim caput ob ista terra occupauit (ne.
Aiacē, qui eximius quidem forma etiā reb. gestis fuit
Aliorum Graecorum post irreprehensibilem Achillem.
Illum quidem ego uerbis alloquebar mollibus,
Aiax fili Telamonis irreprehensibilis nōnne debuisti,
Vel mortuus remittere iram ob arma
Perniciosa? quae perniciem dij fecerunt Graecis.
Talis enim ipsis turris perijsti, propter te autem Graeci
Non minus Achillis capite Pelidae,
Tristamur defecti penitus, neq; quispiam alius
In culpa est: sed Iupiter Graecorum exercitum fortium,
Horrendum odit, tibi autem fatum imposuit.
Sed agè, huc ueni, rex, ut uerbū & orationem audias
Nostram: doma autem robur & generosum animum.
Sic dixi. ille .a. mihi nihil respondit, ibat aūt ad alias
Animas ad Erebum mortuorum defunctorum.
Tū nihilominus allocutus essem iratus certè ego ipsum,
Sed mihi maluit animus in praecordijs charis
Aliorum animas uidere defunctorum.

COM.

COMMENTARIVS.

ἔγνω δέ ψυχή) An nouit Vlyssem Achillis umbra non potata sanguine? Nequaquam. licet hoc expressè non dixerit, relinquitur tamen ex superioribus intelligendum.

βροτῶν εἴδωλα) Ita appellat animas defunctorum, in quibus restabat uisibilis corporum forma tantum, ipsa substantia alioqui caducis non obnoxia, ut antea monuimus.

νῦν δ' αὖ κάρτα) Achillem suum Homerus ne mortuum quidem deserit, eiusque laudi & gloriæ omnibus modis uelificari nititur. Itaque Vlyssem inducit de eo dicentem, eum non solùm inter uiuos principem omnium extitisse: sed eadem authoritate inter mortuos frui, quibus imperare eum dicit. Quasi nihil sit, aut sanè parum, tantum heroa apud uiuos hac eminentia excelluisse, si eadem illi apud mortuos non propagaretur. Vnde eum Vlysses consolari uoluit, ne iniquo animo priuatum se uita ferret. Ex quibus colligo, Poetam pluris longè uitam fecisse quam mortem, licet in ea felicitatis cuiusdam commodum esse censuerit. Quod manifestius ex ipsius Achillis responso constat, qui pauperem & egenam seruilemque uitam huic imperio animarum anteponat. Non ergo uidetur agnoscere Homerus uulgaria illa mortis lenimenta ex humanarum calamitatū liberatione, aut ex felicitatis, quæ post mortem possit contingere, respectu: adeò placuit illi huius lucis usura, cui nihil apud inferos tam beatum aut regium & magnificum illud sit, comparari queat. Nimirum nostra de æterna animarum beatitudine, cui omnes mortalium deliciæ & blandimenta infimè subsident, non intellexit.

ἀλλ' ἄγε μοι τοῦ παιδὸς) Supinè hic uulgata uersio intelligit, Achillem de filio Vlyssis interrogare, cùm de suo reuerà quærat. Id probari multis non opus est, res ipsa & orationis series docet, atque adeò ipsius Vlyssis subsequens responsum.

ἤ μιν ἀτιμάζουσιν) Videtur innuere Poeta, hæc ita Peleo post mortem Achillis contigisse, ideò paulò post expressè aduersum eos qui eum iniuria afficiunt, Achilles indignatur. Et sanè uerum est, eum ab Acasto regno expulsum, cuius iniuriam posteà Pyrrhus nepos ultus est, ut narrat Dictys lib. 6. Retinentur autem imperia & dominationes non tantùm prudentia, qualis in Peleo iam sene esse potuerit: sed etiam robore & uiribus, quibus aliorum iniuriæ & petulantiæ obsisti potest, audaciaque eorum reprimi & contundi: quæ cum senili ætati sint denegatæ, ideò illa etiam his magis est obnoxia quàm iuuenilis, quæ integro & robusto est corpore. Ideò non immeritò subueretur Achilles, ne Peleus ob imbecille & inualidum illius senium à subditis opprimatur, quòd sciant eum sese uiribus ab eorum uiolentia tueri & protegere non posse, quod Achille uiuente tamen non essent præstituri.

ἤτοι μὲν Πηλῆος) Eadem integritate respondet Vlysses, quà antea Agamemnoni de Oreste suo interroganti, siquidem οὐδέ τί οἶδα ζώει ὅ γ' ἢ τέθνηκε: ideò de Peleo nihil commemorat, sed de Neoptolemo ea tantùm, quæ sibi sunt explorata, quò satis tamen ad parentem illius exhilarandum, ut ex ipso gestu Achillis posteà intelligetur. Primùm memorat, quomodo post Achillis parentis mortem Troiam uenerit. Eum enim Vlysses ex Scyro (siue insula, ut multi, & inter eos Sophocles, uolunt: uel quadam urbe Dolopum sic appellata, ut non paucos sentire refert Eustathius) adduxit eò, ex reliquorum Græcorum consilio delegatus, quanquam hoc ab ipso Menelao præstitum innuat Dares Phrygius. Nam Dictys Cretensis Neoptolemum sponte, nec accersitum uenientem facit. At Poeta noster hoc Vlyssi tribuit, neque immeritò, ut qui etiam ipsum parentem antea ex Scyro adduxisset. Deinde Vlysses Neoptolemū istum mirificè laudat, primū à faciliter & propto in negotijs suscipiēdo cōsilio: deinde à fortitudine & alacritate summa in obeūdis prælijs.

ἤτοι ὅτ' ἀμφὶ πόλιν) Hæc est prima laus, quam Neoptolemo Vlysses tribuit, quòd in capiendo consilio fuerit uelocissimus. Nam quamuis eum tantùm primum loqui solitum dicat, tamen ego hoc nudè & simpliciter de oratione non intelligendum censeo: sed de illius etiam ad statuendum prœlium aptitudine. Illud autem in eo maximum ἀγχινοίας signum, quòd in hac consilium suum proponendi facilitate promptissima, tamen οὐχ ἡμάρτανε μύθων: quod alioqui plerisque solet contingere, quibus tam celeriter uerba non possint suppetere ad sui animi sensa explicanda, ideò illis ad illa ruminanda aliquo temporis interuallo opus est. At noster Neoptolemus utrumque, id est & sanum consilium & uerborum copiam affatim & ubertim non præmeditatè ac insubidè depromit. Hac tamen in parte illum & Nestori & sibi Vlysses postponit, de Nestore quidem uerè & candidè: de seipso uerè quidem, sed φιλοδοξότερον, & non laudabili, ni fallor, propriæ laudis cupidine.

αὐτὰρ ὅτ' ἀμφὶ πόλιν) Nunc uenit ad secundam laudem Pyrrhi, quæ in prælijs fortiter obeundis uersatur. Id primùm generaliter & indefinitè proponit, cùm eum in pugna longè reliquos antecedere dicit, numerumque eorum quos ipse interfecerit, esse innumerum. Tum specialiter in duobus factis: primùm quidem in interficiendo Eurypylo & multis ex illius præterea exercitu. deinde uerò in ipso Troiano equo, ubi suæ magnanimitatis luculēta ediderit testimonia. Eurypylum ergo Telephi filium Neoptolemus interfecit, ut testatur etiam Dictys lib. 4. Pyrrhus copias aduersus Troianos instruxit, in cum prodijt eum reliquis Troianis Aeneas. Vbi signum bellandi datum est, inquit Cretensis, manus conserunt, magnaque ui utrinque decertant, cadūntque plurimi. Interim Eurypylus obuium fortè nactus Peneleum, proturbat hasta, atque interficit. Inde multò sæuior cæteros aggressus mox obtruncat. Iamque obturbatis qui in acie steterant, medios aggrediebatur. Cùm Neoptolemus re cognita, comminus aduolat, deiectumque curru hostem, & ipse desiliens, gladio impigre interficit. Tum ablatum properè cadauer, atque ad naues iussu eius perlatum. Quod ubi animaduertēre Barbari, quibus spes omnis in Eurypylo fuerat, sine certo ordine atque rectore fuga prælium deserunt, atque ad muros confugiunt. Tum plurimi eorum in fuga interfecti. Postquam uerò hostibus fusis ad naues reuertēre Græci, ex cunctorum sententia Eurypyli cremata ossa, atque urna condita patri remittunt, scilicet memores beneficiorum atque amicitiæ, &c. Hæc Dictys de huius Eurypyli morte, quam Vlysses nunc intelligit.

κήτειοι) Strabo lib. 13. huius loci meminit, ænigmaque potiùs ab Homero, quàm aliquid perspicuum proponi. [illegible], inquit, τοὺς Κητείους [illegible] id est: Nam neque cōstat quos Ceteios intelligere debeamus, neque quid sibi uelint mulierum illa dona. Grammatici etiam, dum fabellas adducunt, non tam soluunt quæstiones, quàm rationes comminiscendo indulgent. Hæc ille. Vnde forsan uideatur superfluum, post tam emunctæ naris hominem nos aliquid in huius loci illustrationem conferre. Quia tamen interdum sunt etiam audiendi mali Poetæ, ut dicitur: sic quoque Grammaticorum opiniones etiam in hoc loco possunt animaduerti. Primùm quod ad uerbi κήτειοι lectionem, multi dissentiunt (nam quidam κήδειοι, alij χήτειοι legebant) per κηδείους intelligunt consanguineos, uel congeneres, uel familiares, qui etiam appellantur κηδεσταί: per χητείους autem priuatos, hoc est, [illegible] & ita construūt, χήτειοι γυναικῶν, id est mulieribus priuati, [illegible] nempe mercedis gratia: quandoquidem, ut alias uidimus, populum Troianū Hector erogandis bonis quæ copijs auxiliaribus exhiberet, absumebat. Alij, ut Aristarchus, [illegible] intelligit magnos, [illegible] quia cete ingentes sunt in mari pisces. Sanè Lacedæmonem ipsam à magnitudine κητώεσσαν Grammatici uolunt appellari. Quidam κητείους interpretantur eos, qui mercede conducti sunt, [illegible] ex ipsius ceti metaphora. Alij populum Mysiæ, alij Pergamenos intelligūt. Quod autem ad illud γυναίων εἵνεκα δώρων attinet, quidam γυναίων δώρων possessiuè explicant, id est [illegible] per quæ uel Hermionæ nuptias, quas Menelaus apud Troiam Neoptolemo pollicitus est: uel auream illam uitem, quam pro rapto Ganymede Iupiter olim Troi donauerat, eam successionis iure Priamus possidens, Astyochæ sorori suæ matrique Eurypyli promisit sub ea conditione, ut filium ad suppetias sibi ferendas dimitteret: qui ea de re interpellatus matris uoluntatem causabatur, à qua expeditionem istam pendēre dicebat: ut sensus sit, Eurypylum propter matris [illegible] ad bellum accessisse. Quidam uerò rectiùs dici existimāt, si intelligamus Priamum ipsi Eurypylo filiam suam pollicitum, si ad auxilium Troianorum uenisset, & hæc esse illa γυναικῶν δῶρα. Hæc quidem Eustathius post ueterem Scholiastem Didymum. Sanè Dictys Cretensis lib. 4. illius uitis aureæ meminit his uerbis: Inter quæ tam læta (nimirum post mortem Achillis, quæ mirificè Troiam lætati sunt) nuncius Priamo superuenit, Eurypylum Telephi F. ex Mysia aduentare, quem rex multis antea illectum præmijs, ad postremum oblatione Cassandræ confirmauerat. Sed inter cætera quæ ei pulcherrima miserat, addiderat etiam uitem quandam auro effectam, & ob id per populos memorabilem.

αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον) Hic est secundus ille locus, in quo se fortissimum omnium Græcorum Neptolemus præbuit, nimirum in equo Durio, in quo selecti proceres Græci inclusi latitabant ad dolosè inuadendam urbem, ut aliàs dictum est. Cæteri ergo metu perculsos fuisse dicit Vlysses, præter unum Neoptolemum, qui contra totus gestiebat ex equo erumpere, ut Troianos profligaret. Dicam autem obiter, quod annotat Eustath. de numero heroum, qui in hoc equo includebantur. Alij enim dicunt fuisse centum, in quibus est Stesichorus: alij solùm duodecim, Menelaum, Diomedem, Philoctetem, Merionem, Neoptolemum, Eurypylum, Eurydamātem, Phidippum, Leontem, Megetem, Vlyssem, & Eumelum. Vbi tamen prætermissus est Anticlus ille, de quo anteà Poeta meminit. Credo igitur incertum esse quot fuerint.

ὁ δέ με μάλα) Vlyssem rogabat Neptolemus, ut se exire pateretur ex equo: quia, ut paulo antè uidimus, Vlyssi ἐπὶ πάντ' ἐτέταλτο, ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν λόχον ἠδ' ἐπιθεῖναι.

μέγα

μοῖραν καὶ γέρας) Capta & expugnata Troiâ præda omnis, prout ius belli eo ferebat tempore, in medium collata est, eaque ducibus pro singulorum meritis distributa. Itaque Neoptolemo Polyxena obtigit, quam, suadēte Vlysse, Achilli inferias misit: deinde etiam Andromache adiunctis etiam eius filijs, ut refert Dictys lib. 5. quam aliquandiu uxoris loco habuit: posteà uerò Hermionem Menelai filiam, sibi iam apud Troiam à patre promissam ducens, Andromachen Heleno Priami filio dedit, ut ipsamet apud Virgilium 3. Aeneidos recenset.

οὔτ' ἄρ βεβλημένος) Tacitè uidetur eum Aiaci fortissimo illi heroi Neoptolemum comparare, inquit Eustathius: quia sicut Aiax in toto bello Troiano uulneratus non est, sic neque Neoptolemus. De Aiace tamen non consentit Dictys, qui eum læsum in latere ab Alexandro memorat. Vtut sit, notandum est rarissimum exemplum in Neoptolemo, cùm alioqui uulgare sit, ut qui prælijs immiscentur, illæsi aliqua parte non recedant. Nam ut ipse Vlysses dicit, *ἐπιμὶξ δέ τε μαίνεται Ἄρης*. Hæc sunt quæ de Neoptolemo Vlysses parenti eius Achilli recenset, unde ingentem Achilles lætitiam concepisse mox subijcitur, cùm audiat tot uirtutibus ornatum filium sibi adhuc inter uiuos superesse.

εἴρετο δὲ κῆδε' ἑκάστη) Satis fuit Vlyssi hoc strictim attingere, diutius in ijs omnibus recensendis non immorato, eaque proponenti quæ illustriora sunt, & maiore digna commendatione & attentione. Itaque cùm anteà diceret, Achillis, Patrocli, Antilochi & Aiacis animas prodijsse, Achillis tantum colloquium enarrat, hoc est utriusque mutuam confabulationem: hic uerò suam orationē, qua Aiacem interpellauit. Insignis enim est eorum conspectus, qui inter uiuos ita se mutuis odijs exagitarunt, unde etiam ipse sibi mortem Aiax consciuerat. Oportuit itaque hæc attentiùs exponi, quia tam memorabile factum silētio obrui Homerus noluit. At ergo Aiacis animam longè à se constitisse, quia nimirum hostem suum accedere dignata non fuerit. Monuimus enim anteà, creditum à ueteribus, remanere in mortuorum animabus eosdem affectus, quos in uita senserunt. Cùm ergò iratus Vlyssi fuerit Aiax, dum adhuc inter uiuos degeret, quòd ab eo in armis Achillis consequendis Græcorum sententia superatus fuisset: eadem ira in eius anima apud inferos nunc uersante expressa remanet. Græcorum sententia dixi, cùm tamen Vlysses dixerat, *παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν*. Sed utrunque rectè dicetur, si sanè facti illius historiam intelligamus. Sciendum est igitur Didymum referre, cùm Agamemnon in hac armorum adiudicatione suspicionem ueritus, ne alteutri heroi fauere censeretur, eum captiuos Troianos adducentem rogasse, uter illorum plura illis damna inflixisset: cumque illi se plura ab Vlysse passos respondissent, Græci iudicarunt arma illo Vlyssem esse promeritum. Monet tamen Eustathius, hoc simpliciter à quibusdam intelligi, ut Troiani & Minerua illa Vlyssi addixerint. Mineruam quis eius controuersiæ iudicem fuisse dicat nescio: de Troianis cōstat ex Q. Calabro lib. 5. apud quem Nestor suadet ut ad eos negotium delegaretur, ut qui sine inuidia aut gratia essent iudicaturi, quòd æquali odio omnes Græcos prosequerentur: sed Troianos eos intelligit, qui captiui in Græcorum erant potestate. Verba Nestoris sunt hæc:

——δεχθήσονται γὰρ ἐν ἡμῖν
πολλοὶ Τρῶες ἐόντες ὑπὸ μητὴν ὑπ' ἀνάγκη
οἵ ῥα δίκην ἰθεῖαν ἐπὶ σφίσι ποιήσονται
ὅττι οὐ χάριν φέροντες, ἐπεὶ μάλα πάντας Ἀχαιοὺς
ἶσον ἀπεχθαίρουσι κακῆς μεμνημένοι ἄτης.

Sic ille ex Homeri sententia, nisi quòd hic *παλλὰς Ἀθήνη* Mineruam addidit, ut iuditij æquitatem ex Deæ prudentissimæ præsentia doceat. Dictys Cretensis autem lib. 5. dicit, post distributam reliquam Troiæ prædam, Aiacem cum Diomede & Vlysse pro Palladio contendisse, expostulante illo, id in munus sibi dari pro his quæ in singulos uniuersosque uirtute atque industria sua contulerat. Vnde coacti penè omnes ne læderetur animus tanti uiri, concedunt Aiaci: initio quidem Diomedes etiam ei resistebat, sed tandem et cessit. Vlysses ergo solus acriter cum Aiace contendit, astipulantibus ei Agamemnone & Menelao, effecitque ut tandem sibi Palladium adiudicaretur. Hoc Aiax ægrè ferens ulturum se ferro hanc iniuriam minatus est, unde Vlysses, Agamemnon & Menelaus custodiam sui accuratam egerunt. Postera die Aiax mortuus repertus est, ferro quidem eum interemptum constabat: & suspicio fuit, ne ab ijs ducibus cædes illa esset perpetrata, immò toti exercitui planè persuasum. Ex quibus constat, quid Dictys tum de ista contentione tum de Aiacis morte scripserit, cùm alij propria manu sibi eum mortem consciuisse testentur: quanquam hoc disertè hîc Vlysses nō exponat. Sophocles tamē Homeri sectator id omnino sic intellexit. Ouidius 13. Metam. uulgarem hac de re narrationem sequutus est, & controuersiam ab omnibus Græcis proceribus diremptam esse scribit,

Ast Tantalides onus inuidiæq; remouit
Argolicosq; duces medijs considere castris
Iussit, & arbitrium litis traiecit in omnes.

Et in capite sequentis libri:

Consedêre duces & uulgi stante corona, &c.

Et ipse Vlysses suam orationem sic orditur:

Si mea cum uestris ualuissent uota Pelasgi, &c.

θῆκε δὲ πότνια μήτηρ) Mortuo Achille dicitur Thetis Græcos ad celebranda certamina sepulchralia in honorem sui filij incitasse: tandem uerò arma ipsa in medium proposuit, ut ei ex proceribus Græcis, qui mortuum Achillem seruasset, hoc est illius cadauer, & qui Græcorum esset præstantissimus. De ipsis certaminibus scripsit Calaber lib. 4. de armis uerò sic idem lib. 5.

ἀλλ' ὅτε δὴ πολλοὶ μὲν ἐπαυσάμενοι ἄεθλοι
δὴ τότ' Ἀχιλλῆος μεγαλήτορος ἄμβροτα τεύχη
θῆκεν ἐνὶ μέσσοισι θεὰ ...

& paulò pôst ipsa Thetis Græcos sic alloquitur:

νῦν μὲν δὴ καὶ ἀγῶνος ἄεθλια πάντα τελέσθη
ὅσσ' ἐπὶ παιδὶ θανόντι μέγ' ἀχνυμένη κατέθηκα·
ἀλλ' ἴτω ὅς τ' ἐσάωσε νέκυν, καὶ ἄριστος Ἀχαιῶν,
καὶ τότε οἱ θητὰ καὶ ἄμβροτα τεύχε' ἕσασθαι
δώσω, ἃ καὶ μακάρεσσι μετ' ἀθανάτοισιν ἄδησεν·

Sic intelligitur quod dicit Vlysses, arma illa Achillis à matre, id est Thetide esse proposita.

ὡς δὴ μὴ ὄφελον) Mansuetudo Vlyssis hîc apparet, ut qui nō solùm casum inimici sui quoad arma Achillis, misereatur: sed etiā nolit se uictorem extitisse, quòd ex eo facto furiosus Aiax sibi ipsi manus intulerit, & sic tam forti Heroe Græcorum exercitus caruerit non sine summo suo detrimento. Ex qua clementia Vlysses maiorem sibi longè laudem, quam Aiax ex perpetua ira conciliat, quia hoc uitij, illud summæ uirtutis loco deputatur. Sic etiam Sophocles Vlyssem aduersus Aiacem humaniorem facit, ut cuius sepulturam ipso Agamemnone repugnante procurauerit, quòd herois uirtute magis quàm odio, quo eum in Achilleis armis prosequutus erat, sese uinci pateretur. Quin etiam tum eum furentem uideret, dicit Sophocles Vlyssem ipsius esse misertum. At durus & ferox Aiax ne inter umbras quidem remollescere aut mansuescere potest. Apud Q. Calabrum lib. 5. eleganter Aiacis mortem luget, & ibi Homerici Vlyssis apparent uestigia. Huc integram orationem transcriberem, nisi post Homerum, illius etiam Calabri *παραλειπόμενα* me editurum sperarem, sine quibus integram Iliadem non habemus. Illa autem cum nostris commentarijs & uersionu exhibebo, Deo Opt. Max. benè annuente.

μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα) Sic inter uiuos oportuit regnare Achillem, ut nulli esset posterior: quod diligenter canet Poeta, qui etiam Aiacem illi postponit, quanquam Aiax cæteros omnes Græcos alioqui tum forma tum fortitudine antecelleret. Addit formæ commendationem, quasi illa ne fortissimis quidem uiris sit indigna, ideò eam etiam suo Achilli tribuit: contrà ignauis & imbellibus uiris illa si adsit, opprobrium illis est, unde formam etiam Paridi olim Hector exprobrabat, & suo Nireo 2. Iliad. Homerus. De fortitudine, ea etiam inferiorem simia Homerica Sophocles pronunciat, apud quem Vlysses sic loquitur:

ἀλλ' αὐτὸν ἔμπης ὄντ' ἐγὼ τοιόνδ' ἐμοὶ
οὔ τἂν ἀτιμάσαιμ' ἄν, ὥστε μὴ λέγειν
ἕν' ἄνδρ' ἰδεῖν ἄριστον Ἀργείων ὅσοι
Τροίαν ἀφικόμεσθα, πλὴν Ἀχιλλέως. id est:

Sed ipsum tamen qui sit talis mihi (sup. inimicus)
Nequaquam honore spoliauerim, quin dicam
Vnum uirum uidisse fortissimum Argiuorum, quotquot
Troiam uenimus, præter Achillem.

οὐδέ τις ἄλλος αἴτιος) Poterat uideri Vlysses in causa esse, quòd Aiax sibi manus intulisset propter utriusque contētionem: ideò hoc à se nunc ille amolitur, idque Aiaci persuasum esse uult, id nullius causa ipsi accidisse, sed solius Iouis uolūtate. Sic idē Vlysses apud Calabrum lib. 5.

——χόλος δέ τε οὔτι ἔγωγε
αἴτιος, ἀλλά τις αἶσα πολύστονος, ἥ μιν ἐδάμνα.
εἰ γάρ μοι κατὰ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἰάλλη
κεῖνος ἀλαστήσειν κῆρ' ἔνδον, οὔτ' ἂν ἔγωγε
ἦλθον ἐς ἀμφὶ νίκης ἔριν, οὔτε τιν' ἄλλον
ἐν Δαναοῖσιν ἔασα μεμαότα δηριάασθαι. id est:

——Ira uerò ipsi (Aiaci) nequaquam ego
Causa, sed quædam sors luctuosissima, quæ eum domuit.
Etenim si mihi cor intus in pectoribus sperasset,
Ipsum id ægrè laturum esse sua mente: non equidem
Venissem concertaturus de uictoria, nec quenquam alium
Inter Danaos siuissem, quamuis cupientem contendere.

Ibi

Ibi tum Minoa uidi Iouis splendidum filium,
Aureum sceptrum gestantem, leges ferentem mortuis,
Sedentem: alij uerò circa ipsum causas dicebant regē,
Sedentes statuti per latam Plutonis domum.
Post hunc autem Orionem ingentem animaduerti
Feras simul uenantem per floridum pratum,
Quas ipse occiderat in desertis montibus,
Manib. habens clauā totā ferream semper infractam.
Et Tityum uidi terra gloriosæ filium
Prostratum in pauimento, hic.a. nouē iacebat iugera.
Vultures aūt ipsum utrinq; assistentes iecur fodiebant,
Rostrum intromittentes, ille.a non abigebat manibus.
Latonā enim traxit per uim Iouis gloriosam amicam
Ad Pytho euntem per pulchrichorum Panopeum.
Et ipsum Tantalum uidi graues dolores patientem,
Stantem in lacu, hic alluebat ad mentum.
Cupiebat autem sitiens, potum aūt nō poterat capere.
Quoties enim inclinabat se. senex bibere cupiens,
Toties aqua peribat absorpta, circa autem pedes
Terra nigra apparebat, arescere autem faciebat numē.
Arbores proceræ à capite fundebant fructum
Pyri, mali punicæ, & alij mali splēdidū ferētes fructū,
Ficusq; dulces & oleæ uirescentes.
Quoties rectà pergeret senex manibus decerpere,
Has uentus propellebat in nubes obscuras.
Et ipsum Sisyphum aspexi immensos dolores patientē,
Lapidem gestantem ingentem utraq; manu.
Profectò ille innixus manibusq; pedibusq;
Lapidē sursum pellebat ad cacumē. sed quādo ppè erat
Summitatem superaturus, tunc deficiebat fortis uis.
Rursus deinde ad solum uoluebatur lapis immanis,
Cæterùm ille rursus pellebat intensus: sudor autem
Demanabat ex mēbris puluis aūt ex capite oriebatur.
Post hunc uidi uim Herculanam
Idolum, ipse uerò apud immortales deos
Oblectatur in cōuiuijs, & habet pulchris talis Hebem,
Filiam Iouis magnanimi, & Iunonis aureis sandalijs.
Circa ipsam clamor mortuorum erat instar alitum,
Vndiq; fugientium: ille uerò obscuræ nocti similis,
Nudum arcum habens, & ad neruum sagittam
Graue circumspiciens semper iaculanti similis.
Horrendus autem illi circum pectora baltheus,
Aureū erat lorū, in quo miranda opera elaborata erāt,
Vrsiq; agrestesq; apri timendiq; leones
Præliaq; pugnaq; cædesq; homicidiaq;
Ne qui fecit, ne aliud quippiam faciat
Qui illud lorum sua apposuerit arte.
Agnouit autem statim ille postquam uidit oculis,
Et me lugens uerbis alatis alloquebatur,
Generose Laërtiade multiscie Vlysses,
Heu miser certè aliquod & tu malum fatum agis,
Qualeunq; ego habui sub radijs solis.
Iouis quidem filius eram Saturnij, cæterùm ærumnam
Habui infinitam, ualdè enim deteriori uiro
Oppressus. qui mihi graues imperabat dolores,
Et olim me huc misit ut canē ducerē, non enim aliud
Existimabat hoc mihi grauius esse certamen.
Hunc quidem ego subduxi & traxi ex inferis

Ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱόν,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν,
Ἥμενον· οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα,
Ἥμενοι ἑσταότες τε κατ' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
Τὸν δὲ μετ', Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα
Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι,
Χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον, αἰὲν ἀαγές.
Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες. ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος.
Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα,
Ἑστεῶτ' ἐν λίμνῃ, ἡ δὲ προσέπλαζε γενείῳ.
Στεῦτο δὲ διψάων, πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι.
Ὁσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
Τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχέν· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
Γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
Δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατακρῆθεν χέε καρπόν,
Ὄγχναι, καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
Τῶν ὁπότ' ἰθύσει' ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι,
Τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.
Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον, κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
Ἤτοι ὁ μὲν, σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε * κραταιΐς
Αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής·
Αὐτὰρ ὅγ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος. κατὰ δ' ἱδρὼς
Ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.
Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην,
Εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην,
Παῖδα Διὸς μεγάλοιο καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου.
Ἀμφὶ δέ μιν κλαγγὴ νεκύων ἦν, οἰωνῶν ὥς,
Πάντοσ' ἀτυζομένων· ὁ δ', ἐρεμνῇ νυκτὶ ἐοικώς,
Γυμνὸν τόξον ἔχων καὶ ἐπὶ νευρῆφιν ὀϊστόν,
Δεινὸν παπταίνων, αἰεὶ βαλέοντι ἐοικώς.
Σμερδαλέος δέ οἱ ἀμφὶ περὶ στήθεσσιν ἀορτὴρ
Χρύσεος ἦν τελαμών· ἵνα θέσκελα ἔργα τέτυκτο,
Ἄρκτοι τ', ἀγρότεροί τε σύες, χαροποί τε λέοντες,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, φόνοι τ', ἀνδροκτασίαι τε.
Μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλό τι τεχνήσαιτο,
Ὃς κεῖνον τελαμῶνα ἑῇ ἐγκάτθετο τέχνῃ.
Ἔγνω δ' αὐτίκα κεῖνος, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι·
Καί μ' ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἆ δειλὲ, τινὰ καὶ σὺ κακὸν μόρον ἡγηλάζεις,
Ὅν περ ἐγὼν ὀχέεσκον ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο.
Ζηνὸς μὲν παῖς ἦα Κρονίονος, αὐτὰρ ὀϊζὺν
Εἶχον ἀπειρεσίην. μάλα γὰρ πολὺ χείρονι φωτὶ
Δεδμήμην, ὁ δέ μοι χαλεποὺς ἐπετέλλετ' ἀέθλους.
Καί ποτέ μ' ἐνθάδ' ἔπεμψε κύν' ἄξοντ'· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Φράζετο τοῦδέ τι μοι χαλεπώτερον εἶναι ἄεθλον.
Τὸν μὲν ἐγὼν ἀνένεικα καὶ ἤγαγον ἐξ Ἀΐδαο.

* ἔπεμψ' αὖ	Ἑρμείας δέ μ' * ἔπεμψεν ἰδὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη.	*Mercurius autem me deducebat, atq; casia Minerua.*
	Ὣς εἰπὼν, ὁ μὲν αὖτις ἔβη δόμον Ἄϊδος εἴσω.	*Sic fatus, ipse quidē rursus descēdit infra Plut. domum.*
	Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον, εἴ τις ἔτ' ἔλθοι	*Cæterùm ego illic mansi firmiter si quis ueniret*
	Ἀνδρῶν ἡρώων, οἳ δὴ τὸ πρόσθεν ὄλοντο.	*Virorum heroū, qui certè prioribus seculis perierunt,*
	Καί νύ κ' ἔτι προτέρους ἴδον ἀνέρας, οὓς ἔθελόν περ,	*Et fortaßis adhuc priscos uidissem uiros quos uolui,*
	Θησέα, Πειρίθοόν τε, θεῶν ἐρικυδέα τέκνα·	*Theseum, Pirithoumq; deorum gloriosos filios.*
	Ἀλλὰ πρὶν ἐπὶ ἔθνε' ἀγείρετο μυρία νεκρῶν	*Sed antea multitudo cōgregabatur infinita mortuorū*
	Ἠχῇ θεσπεσίῃ· ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει	*Sonitu immenso, me autem pallidus timor inuasit,*
	Μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου	*Ne mihi Gorgonium caput horrendi monstri*
	Ἐξ Ἄϊδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια.	*Ab inferis mitteret inclyta Persephonea.*
	Αὐτίκ' ἔπειτ' ἐπὶ νῆα κιὼν, ἐκέλευον ἑταίρους	*Statim deinde ad nauem profectus iußi socios,*
	Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.	*Et ipsos ascendere oramq; soluere.*
	Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον.	*Illi uerò statim ingreßi, & per transtra sederunt.*
	Τὴν δὲ κατ' Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο,	*Illam uerò per Oceanum flumen ferebat fluctus fluēti:*
* ἐρεσίη	Πρῶτα μὲν * εἰρεσίη, μετέπειτα δὲ κάλλιμος οὖρος.	*Primùm quidē remigatio, postea .a. optimus uentus.*

COMMENTARIVS.

ἔνθ' ἦ τοι Μίνωα) Nunc aliquot insignes animas percurrit, in quibus primus est Minoa: hunc Iouis filium appellat, & iura mortuis date dicit. Est autem ille ex Ioue & Europa, siue illa Phœnicis siue Agenoris sit filia, natus: quem tamen Homerus infrà lib.19. Διὸς ὀαριστὴν tantùm uocat. Quidam ob illius uirtutes, creditum esse Iouis filium uoluerunt. Ephorus Minoem scribit Rhadamanthi cuiusdam antiquissimi, & propter iustitiam ac æquitatem celeberrimi uiri imitatorem fuisse, qui postea propter iustitiam Iouis filius fuerit existimatus. Cùm autem, ut aliàs monuimus, eadem officia mortuis tribuerent ueteres, quę ipsi uiui exercuissent, factum est, ut Minos iuris & æqui amantissimus pro Iudice apud inferos existimaretur. Fuerunt etiā alij, uidelicet Rhadamanthus & Aeacus, sed distincta habuerunt illi tres sua officia, Asiaticos enim Rhadamanthus, Europæos Aeacus iudicabant: Minos uerò, siquid ambiguum erat, discutiebat. Vide Platonem in Gorgia. Cur autem hoc ita ueteres illi finxerint, exponit Natalis Mythol. lib.3. cap. 7. his uerbis: sed quoniam uulgus imperitorum non facilè intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnesque cogitationes Deo esse conspicuas, quare uel præmia uel supplicia singulis pro meritis tribuerentur, idcirco necesse fuit, crassa quadam & populari ratione hominibus id fieri, aliquo pacto persuadere: quare Iudices & tortores animarum post mortem apud inferos constituti sunt, qui singulos confiteri sua scelera cogerent, ut singulis deinde uel præmia uel supplicia pro seuerorum iudicum sententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos, &c.

θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα) Hic duo sunt obseruanda. primùm quidem aliquoties iam repertum, & nouissimè præcedenti annotatione, mortuis eadem tribui, quæ ipsi dum uiuerent, exercebant. Sic Orion, qui uenator fuit eximius, dum inter uiuos degeret, eadem uenatione apud inferos delectatur. Secundò notandum est, uideri Homerum innuere, brutorum etiam animas ad inferos migrare rum eadem corporis imagine, non secus atque hominum etiam animas. Expressè enim dicit, Orionem feras eas persequi, quas ipse occiderat, nimirum olim in terra. Adeò siquidem animæ immortalitatem certam & ratam habuit, ut ne quidem ipsis brutis eam potuerit denegare. Nos tamen ab hoc errore nobis caueamus, quia ut Sacra pagina disertè pronunciat,

Bruta animamq; nemunt corpusq; sepulchro.

καὶ Τιτυὸν εἶδον) Memorabile erat etiam hoc de Tityo, primùm quo ad illius uastitatem, deinde quo ad pœnam & cruciatum, quem apud inferos patitur. Quod autem eum Terræ filium appellat, id quidam sic intelligunt: ut Pherecydes, Iouem Elaram Orchomeni filiam compressisse, eumque Iunonis zelotypiæ metu, illam Elaram in terra occultasse, unde natus Tityus dictus sit Terræ filius. Quod autem Iouis & Elaræ sit uerè filius, testatur præter Apollodorum lib.1. Apollonius etiam lib.1.

ἐν καὶ Ἀπόλλων Φοῖβος ὀϊστεύων ἐτέτυκτο	*Hic inerat Phœbus puer, ac petit ille sagittis*
βούπαις, οὔπω πολλὸς ἐών, ἐρύοντα καλύπτρης	*Ingentem Tityum matri uim ferre parantem:*
μητέρα θαρσαλέως Τιτυὸν μέγαν, ὅν ῥ' ἔτικτεν γε	*Hic Phœbi fecerat eam iam ceperat, illum*
δῖ' Ἐλάρη, θρέψεν δὲ καὶ ἂψ ἐλοχεύσατο γαῖα. id est:	*Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.*

Sic etiam Virgilius eum terræ alumnum appellat, ut mox dicemus. Illius uastitas porrò tanta fuit, ut nouem terræ iugera iacens occuparet: quod alij ex Homero scribunt. Pœna autem eius in inferis est, ut duo uultures, secundum Homerum, eius iecur perpetuò depascantur. Virgilius tamen unicum uulturem id efficere dicit, quasi nimirum nihil referret de pluralitate, modò de cruciatu constaret. Vtrumque igitur uastitatem & pœnam sic eleganter ille exposuit 6. Aeneid.

Necnon & Tityum terræ omniparentis alumnum	*Immortale iecur tondens, fœcundaq; pœnis*
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus	*Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto*
Porrigitur, rostroq; immanis uultur adunco	*Pectore, nec fibris requies datur ulla renatis.*

Tibullus uidetur Homerum sequutus in numero uulturum: quanquam ille non duas speciatim nominat, sed utut sit, saltem plures, cum dicit, *Porrectusq; nouem Tityus per iugera terræ Assiduas atro uiscere pascit aues.*

Huius autem cruciatus causam dicit Homerus, quòd Latonam uitiare uoluerit. Et hunc sequutus est superiori loco Apollonius. Euphorion tamen existimauit eum uim Dianæ inferre uoluisse, unde forsan ab ea idcirco est sagittis confossus: ideoque Callimachus Dianam τιτυοκτόνον appellat. Quidam eum ab Apolline interemptum uolunt, inter quos fuit Ephorus, qui scripsit eum terras obeuntem ut hominum mores componeret, ad Panopæos uenisse, ubi Tityum eius loci dominum iniuriosum & proteruum hominem interfecit. Sed illud ut fabulosum refellit Strabo lib.9. Vnde miror Natalem Myth. 6. cap.19. illud Straboni tribuere parum fideliter, ut ex eius lectione constare potest. Verba tamen afferam leuandi laboris aliorum gratia. τί δ' ἂν εἴη μυθωδέστερον, ἢ Ἀπόλλων τοξεύων, καὶ κολάζων Τιτυοὺς, καὶ Πύθωνας, καὶ ἰὼν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δελφοὺς, καὶ γῆν πᾶσαν ἐπιών; id est: At enim quid fabulosius dici potest, quàm Apollo arcu feriens, Tityosque & Pythones supplicijs afficiens, proficiscensque Athenis Delphos, & totam obambulans terram? Illa enim omnia, ut historica narrabat Ephorus. Tityum porrò eo modo interfectum non uidetur Homerus agnoscere, id forsan non prætermissurus, unde arbitratur Eustathius, innuere Homerum hunc Tityum a Minoe iudicatum esse. ὁ δὲ, inquit, ποιητὴς ὁμηρικὸς τιμωρεῖ Τιτυὸν, διὰ τὸ κολασθῆναι φαίνεται αὐτὸς τοῦ Μίνωος. Quod autem ad illius uastitatem attinet, consulendus est Pausan. lib.10. Is refert sacello ruidam apud Panopenses torrentem esse, ad cuius alueum est Tityi sepulchrum, aggeris ambitum nihilo minorem esse unius stadij triente: unde quidam ista nouem iugera, quæ Tityus Homericus occupat, non de illius magnitudine: sed de illo loco, in quo ille sepultus iacet, intelligunt, qui quidem locus nouem est iugerum. At Cleon Magnes (inquit) eos maximè homines rerum miraculis fidem habere non consuesse dicebat, quibus in tota uita non contigisset quicquam intueri, quod esset communi hominum opinione maius: se certè adduci posse, ut crederet, & Tityum & alios ea magnitudine quam fama prodidit, fuisse. Venisse enim se fortè ad Gades, & ab ea insula cum tota sui comitatus turba, quòd id Hercules imperasset: mox iterum Gades reuersum, marinum hominem in littus ejectum inuenisse, nihilo breuiorem iugerum quinque spatio, quem fulmine ictus conflagrarat. Hæc ille.

καλλιχόρου) Didymus & Eustathius hallucinati sunt in hoc uocabulo, quia καλλιχόρου legunt, contra legem tamen carminis: nos, *pulchris locorum*, transtulimus, sequuti Pausaniam libram memorato. Vide Lexicon nostrum Homericum, in uoce καλλίχορος.

ἑσταότ' ἐν λίμνῃ) Hunc Tantali cruciatum diuersè ab alijs quibusdam Homerus describit. Ait enim eum in medijs aquis sedentem, illas tamen potare non posse, cùm ad eas labra admouet: sic etiam pendentes uarios fructus supra suum capitis uerticem, cùm captare nititur, eos in altum effugere. Illi causam facit Numen, quòd arescere aquas faciat: huic uentos, qui fructus illos sursum propellant. Alij autem dicunt, ut Euripides in Oreste, saxum illi perpetuò imminere. Virgil. lib.6. epulis paratis non posse frui alios dicit,

sit, quod à Furijs prohibeantur, nimirum Lapithas, Ixionem & Pirithoum. quanquam Natalis Myth. lib. 6. cap. 18. illud de Tantalo dici ab eodem existimet. Mihi tamen uidetur series orationis postulare, ut de illis intelligatur. Locum integrum afferam:

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq;?
Quos super atra silex iam iam lapsura cadentiq;
Imminet assimilis. lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris epulaq; ante ora parata
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxtà
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas:
Exurgitq; facem attollens, atq; intonat ore.

Quod si illud de Tantalo esset intelligendum, non dubito quin eum etiam fuisset Virgilius nominaturus. Homerum sequitur Tibullus: sed in eius siti perpetua tantùm. Sic enim dicit:

Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem *Iam iam poturo deserit unda sitim.*

Famem etiam adiunxit Ouidius: *Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat* *Tantalus.——*

Sitim solam Horatius: *Tantalus à labris sitiens fugientia captat* *Flumina.——*

Cornelius Gallus etiam sitim tantùm commemorat, ut ex illius uersibus, quos infrà annotabimus, constabit. Hæc ergo de Tantali cruciatu, de cuius causa tamen nihil scribit Homerus, ut fecit anteà de Tityo. Nos hoc intactū non arbitramur esse relinquendum. Varia ergo ea de re est sententia. Quidam dicunt eum aliquando Deos hospitio excepisse, Pelopemq; filium, uel quòd Deorū prouidentiam experiri uellet, ut dicitur de Lycaone: uel quòd inde epulas lautiores arbitraretur, cùm filium sibi omnium rerum charissimum Dijs epulandum traderet, in conuiuio exhibuisse. Quod Dij cùm intellexissent (una excepta Cerere, quæ ob raptam filiam mœstitiâ penè dementata humerū Pelopis deuorauit: sed Dij Pelopem uitæ restituerunt, & humerum illi eburneū supposuerunt. uide Pindarum 1. Olymp.) Tantalum ad inferos detruserunt, & propter tam cruentum & inhumanum conuiuium, ibi eum perpetuo famis & sitis tormento addixerunt. Sunt quidam qui ob loquacitatem hoc ei contigisse dicunt, ut Euripides in Oreste (quanquam hic, ut anteà diximus, lapidem illius uertici impendere, qui ei bibere uolenti, & labra ad aquas admouēti, caput feriat) quod uidelicet in Deorum conuiuio aliquid nimis petulanter effudisset. Locum illius adducam ad Lectorem subleuandum:

ὁ γὰρ μακάριος, κ' οὐκ ὀνειδίζω τύχας
Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι Τάνταλος
κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρα ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην
ὡς μὲν λέγουσιν ὅτι θεοῖς ἄνθρωπος ὢν
κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον
ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον. id est:

Nam beatus ille, nec exprobro fortunam
Ioue natus, ut dicunt, Tantalus
Caput supereminentem timens lapidem
Aere uolitat, & luit hanc pœnam
Vt quidem dicunt, quòd cum Dijs homo cum esset
Communis mensæ honorem habens æqualem,
Incontinentem habuit linguam, turpissimum morbum.

Eam opinionem sequitur Ouidius, cum dicit: *Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat* *Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.*

Gallus etiam (nescio unde eum Corn. Gallum appellet Natalis) eandem sequitur sententiam, cuius Epigramma in Tantalum extat Anthol. lib. 4. cap. 7.

οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν
πολλάκις ἐμπλήσας νεκταρέου πόματος,
νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ
κρᾶσις ἀεὶ χείλευς ἐστὶ ματαιοτέρη.
πῖνε, λέγει τὸ τόρευμα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς·
οἱ γλώσσῃ προπετεῖς ταῦτα κολαζόμεθα. Quod ego sic de plano uerto:

Hic olim superûm fuerat conuiua, repleuit
Qui dulci uentrem nectare sæpe suum.
Mortales latices nunc optat, at inuida semper
Vnda labris eius subsidet inferior.
Illa, bibe, inclamat, tum sacra silentia disce:
Supplicia hæc, quibus est lingua proterua, manent.

Didymus noster & Tzetzes existimant Tantalum, qui in Deorum conuiuia admittebatur, aliquando Nectar & Ambrosiam ijs surripuisse, eamque coætaneis suis impertiuisse. quod attingit Pindarus Olymp. od. 1. his uerbis:

ἔχει δ' ἀπάλαμον βίον
τοῦτον, ἐμπεδόμοχθον
μετὰ τριῶν τέταρτον
πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψας
ἁλίκεσσι συμπόταις
νέκταρ ἀμβροσίαν τε
δῶκεν.

Didymus tamen dicit, ideò impositum illi esse montem Sipylum. Quidam dicunt hoc idcirco factum, quia cùm aliquando Pandareus Milesius canem aureum ἔμψυχον è Creta surripuisset, quem Iupiter custodem templi constituerat, eumq; apud Tantalum occultasset: misit Iupiter Mercurium, ut eum qui canem susceperat, tentaret & experiretur. Is uerò cum iuramento eum apud se esse negauit, & idcirco montem Sipylum illi imposuisse, qui esset lapis. Hoc refert Pindari Interpres, ubi loci huius Homerici quoque meminit: tamē dicit eum spurium & adulterinum esse iudicatum ab Aristarcho. Addit Pindarus, eodem loco capiti Tantali lapidem esse superimpositum, quòd ingentem suam felicitatem concoquere non potuerit: quanquam idem esse illud existimauerim, ac si dixisset Tantalum abusum esse sua prosperitate, qua inter Deos fruebatur, cum ambrosiam & nectar illis surripuit, ut illa cum sequentibus connectantur, in quibus causam illius supplicij commemorat.

λᾶαν βαστάζοντα) De Sisyphi supplicio omnes, quos memini legisse, cōsentiunt: de illius autem causa Homerus nihil: sed hoc etiam prætermittendum nobis non est. Pausanias igitur lib. 2. hanc affert, quod cùm Iupiter Asopi filiam rapuisset, idque Sisyphus (qui astutiæ nomine nulli mortalium fuit comparandus) sciret, indicasset Asopo sub spe fontis illius qui erat in Acrocorintho: ideoque pœnas, si satis credi potest, inquit ille, apud inferos dare. Alij dicunt eum Deorum à secretis fuisse, arcanaque illorum diuulgasse: alij, eum solitum uarijs tormentis hospites suos cruciare. Alij dicunt, eum ob deceptos dæmonas ita plecti. Sic autem decepit. Cùm moreretur iussit uxori suæ, ut cadauer suum inhumatum projiceret: itaque ille apud inferos Plutonem rogauit, ut sibi liceret exire ad uxorem suam castigandam (hoc est nimirum quod alias diximus, creditas animas defunctorum eos urgere, à quibus aliqua essent affecti iniuria) quod ab ea sepultus non esset. Id cùm impetrasset, egressus noluit ad inferos redire, donec (inquit Eustathius) senectute prouectissimus grauaretur. Reuersus itaque, uel (ut alij uolunt) à Mercurio ui detractus à uiuis, hoc illi supplicium impositum fuit.

εἴδωλον) Hoc addit, ne existimaretur ipsum Herculem reuerà uidisse, quod poterat intelligi ex præcedentibus, cùm se uidisse βίην Ἡρακληείην diceret. Vidit ergo tantùm illius idolum ac imaginem. Agnoscit enim eius ἀποθέωσιν, quia in numerum Deorum post mortem dicitur relatus. Tria autem sunt in homine, ut uidetur hic locus innuere: corpus, anima, & imago. Corpus terræ mandatur: animam uerò aliquando cum imagine coniungunt, & utramque in inferis collocant, ut de præcedentibus heroibus & matronis intelligendum est: aliquando distinguūt, & tunc animam in cœlis habitare, imaginem apud inferos remanere existimauerunt, scilicet crassiorem partem hominis post corpus, quæ etiam ipsius corporis effigiem retineat, cum alioqui anima separata ab illa imagine non subijciatur sensibus humanis. Quasi ergo dicat nunc Homerus, corpus quidem Herculis combustum in terra remansisse, animam ad superos euolasse, imaginem illius in inferis degere. Hæc ego forsan rudiusculè propono, sed sciat lector, me nunc in Philosophorum scholis non uersari, qui hominis partes accuratiùs distinguunt. Platonici dicunt tria esse in homine: supremum, infimum, & medium. Supremum, appellant mentem: infimum, sensitiuam animam, & idolum: medium, rationalem spiritum, qui animam animalem, uel illud idolum cum mente coniungit. Quod si etiam admiteamus, intelligemus Herculis rationalē animam (ut uocatur à Plotino Ennead. 5. lib. 2. orat. 1.) menti coniunctam in superos admissam: animam autem animalem uel idolum in inferis extitisse. Illa duo autem cōiungo, quia in hominibus uirtutis studiosis nunquam separantur, qualis fuit Hercules. Accidit autem in deprauatis hominibus, ut anima rationalis interdum sensitiuæ adhærescat, & ita in inferis cum hac remanet, ut ijdem Platonici uoluerunt. Quanquam Homerus hoc uoluisse non uidetur. nam fortissimis & prudentissimis etiam heroibus illa duo tribuit: illud ergo peculiare illis statuit, quos Dij cœlo dignarentur & suo consortio, ut hunc Herculem. Quidam duo tantùm in homine statuunt, Corpus, & animam: illud in terram reuerti, hanc in cœlos, unde descendit, remeare & hoc Lucretius ait his uerbis:

Cedit item retrò, de terra quod fuit ante,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli fulgentia templa receptant.

Sed hoc tamen diligenter apud eundem Poetam studioso lectori expendendum est, quia animam mortalem alioqui existimauit: sed id forsan de anima animali uel sensitiua intellexit, nunc uerò de mente diuina loquitur. Alij quatuor agnoscūt in homine, quæ ita complectitur Ouidius:

Bis duo sunt hominis, manes, caro, spiritus, umbra. *Quatuor ista loci bis duo suscipiunt.*

Terra tegit carnem, tumulum circumuolat umbra: *Orcus habet manes, spiritus astra petit.*

Sed hæc ferè eandem expositionem accipiunt atque superiora tria Platonicorum, qui carnem, uel corpus reliquerunt: quia ibi hominem tantùm intrinsecum intelligunt. Vtut sit, uidetur mihi hoc loco Homerus ita sentire, ut initio proposui. Lector tamen, si placet, attendat Didymus tamen hos uersus dicit se ἀθετεῖν, nimirum εἴδωλον, & sequens τὸ ὑπέρ: sed & tertius erat, igitur delendus qui ex secundo dependet. Eustathius testatur Homeromastigas totum hunc locũ uellicasse. Non concoquebát enim, quomodo imago Herculis posset esse in inferis, ipse autem in superis: sed nos id posse fieri, satis docuimus ex ueterum opinione: quinimò uidetur mihi Homerus intellexisse supera illa Numina spiritus fuisse, eum Herculeum spiritum ab illis in suum numerum assumptum intelligat, relicta crassiori eius parte, quæ non uidebatur posse cum æterna illa mente degere, adeò pura omnia apud illam esse uoluit. Hoc etiam reprehendebát, quòd Vlyssem ab Herculis idolo agnitum dicat Poeta, antequàm è sanguine sacrificij biberit: quod tamen potest κατὰ τὸ παραλειπόμενον intelligi. Illud item quòd Hebem coniugem Herculis esse dicat, quam tamen alij pro uirgine agnoscant. Sed id mihi futile uidetur, quia illius uetustissimi Poetæ scripta debebant esse pro lege & norma ueritatis.

μὴ τεχνησάμενος.) Hic locus uarias recepit interpretationes, quas ego nunc ex Eustathio commemorabo. Vel, Qui illum baltheum fecit (hoc enim periphrasticè significat illud, ὃ ἐγκατέθετο τέχνῃ, illum solum fecit, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλον, hoc est nullũ unquam alium faciens quàm unicum illum. Vel οὐδὲν ἕτερον τοιοῦτον ἔργον τεχνησάμενος, qui nullum aliud simile opus fecerit, ut si quis dicat Phidiam, qui Iouem sculpsit, alium similem nunquam sculpsisse. Quidam uerò hoc quasi execratiuè dictum accipiunt, ut sit hic sensus: Ne hoc contingat, ut qui illum baltheum fecit, alium ullum faciat, adeò in illo priore tot horrenda conspiciebantur. Vel, Ne qui illum fecit, aliud opus faciat, ut qui totum suum artificium in illum expenderit, neque multum ei ocij ad alia facienda superfuerit. Habet autem hic uersus, μὴ τεχνησάμενος μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, superfluam alteram negationem. satis enim erat dicere, μὴ τεχνησάμενος ἄλλον. Vel ad fortiorem negationem, τὸ μὴ ingeminauit. Quidam uerò hunc uersum commate duplici partiũtur, & defectiuum esse dicunt primum, secundum uerò integrum, ut sit μὴ τεχνησάμενος ἦν, μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο. Sic ergo esset distinguendus μὴ τεχνησάμενος· μηδ' ἄλλο τι τεχνήσαιτο, &c. Hæc omnia debemus Eustathio: mihi hoc uidetur probari, ut sit sensus: Hic baltheus eiusmodi est, tamque admirandus, ut qui illum fecerit, quamuis peritissimus artifex: tamen neque antea ullum talem fecerit, aut posthac facere posit, adeò omnes sui artificij elegantias in illud contulit. Probo etiam ut per execrationem dicatur, quod ego in uersione secutus geminata quoque negatione. ut in Græco: quanquam, ut uerum fatear, Delius quidam natatur hic requiratur.

ἆ δείλ' ἦ τινα καὶ σὺ) Artificiosè Vlysses Herculem istum introduxit, ut penè incredibilem descensum suum ad inferos illius exemplo probabiliorem faceret. Quod autem in hunc solùm finem eius mentionem faciat, ex eo constat: quòd cum pleraque de seipso Hercules prædicare posset, in quibus etiam sibi similem Vlyssem faceret, hoc unicum tantum ex suis gestis meminit, se olim nimirum ad inferos quoque descendisse. Id autem fecit ex iussu Eurysthei, quem se deteriorem nunc appellat, & tamen ei obtemperare Iupiter ipse, atque adeò fata uoluerunt. Itaque ex eius imperio duodecim memorabilia certamina perfecit, quanquam nonnulli, ut Q. Smyrnæus decimumtertium addant. Voluit ergo Vlysses Phæacensibus persuadere, quibus fortasse hoc inauditum erat, longo ante se tempore idem ab Hercule præstitum, ut faciliùs etiam hoc ipsum de eo certissimè crederent. Deinde captat etiam maiorem inde gloriam, quòd sua facta Herculeis penè adæquentur. Atque hic desinit hæc longa Vlyssis narratio de inferorum animabus, in qua tamen non omnia complexus est, quæ forsan ipse uidit: sed his cancellis sese concludit, ne longiùs euagetur, tandemque se ad Circen recipit. Nos eòdem etiam cum illo reuertamur.

Finis libri undecimi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Μ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

Διηγεῖται τὴν ἐξ ᾅδου γενομένην αὐτῷ ἐπάνοδον πρὸς Κίρκην, καὶ ὡς τὰς Σειρῆνας παρέπλευσε, καὶ τὰς πλαγκτὰς πέτρας Σκύλλαν τε καὶ Χάρυβδιν, καὶ τὴν τῆς αὐτοῦ νεὼς καὶ τῶν ἑταίρων ἀπώλειαν, ἀνελόντων τινὰς τῶν Ἡλίου βοῶν, καὶ ὡς μόνος ἐπὶ ξύλου πρὸς Καλυψὼ διεσώθη.

Ἄλλη.

Μῦ Σειρῆνας ἔχει, πλαγκτάς τ', ἰδὲ βοῦς Ἀελίου.



Αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο
†Νῆσον ἐς Αἰαίην, ὅθι τ' ἠοῦς ἠριγενείης (γρ. νῆσον τ' Αἰαίην)
Οἰκία καὶ χοροί εἰσι, καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο.
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν ἐς δώματα Κίρκης
Οἰσέμεναι νεκρὸν Ἐλπήνορα τεθνειῶτα.
Φιτροὺς δ' αἶψα ταμόντες, ὅθ' ἀκροτάτη πρόεχ' ἀκτή,
Θάπτομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρός τ' ἐκάη καὶ τεύχεα νεκροῦ,
Τύμβον χεύαντες, καὶ ἐπὶ στήλην ἐρύσαντες,
Πήξαμεν ἀκροτάτῳ τύμβῳ εὐῆρες ἐρετμόν.
Ἡμεῖς μὲν τὰ ἕκαστα διείπομεν. οὐδ' ἄρα Κίρκην

ARGVMENTVM DVODECIMI LIBRI *Odysseæ.*

Narrat ab inferis factum sibi reditum ad Circen, & quomodo Sirenas prænauigauit, & errantes petras Scyllamq; & Charybdim, & suæ nauis & sociorum exitium qui occiderant quosdam Solis boues, & ut solus in ligno ad Calypso seruatus fuerat.

Aliud.

M. Sirenes complectitur petras atque boues.

Caeterum postquam fluuij reliquit fluentum Oceani
Nauis, abijt ad fluctus maris latissimi,
Insulam ad Aeaeam ubi aurora manè genita
Domicilium & chori sunt, & Solis ortus.
Nauem quidem huc digressi subduximus in arenam,
Nosipsi autem egressi sumus ad littus maris,
Hic dormientes expectauimus auroram diuinam.
Quãdo. a. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Certè ego socios præmisi ad domum Circes,
Efferre mortuum Elpenorem defunctum.
Arboribus uerò statim incisis summũ pminebat littus,
Sepeliuimus tristes copiosas lacrymas fundentes.
Caterùm postquã cadauer cõbustũ est, & arma mortui
Busto aggesto & desuper cippo erecto,
Fiximus in summo sepulchro fabrefactum remum.
Nos quidem singula administrauimus: at non Circen

Ab

Ab inferis regressi latuimus, sed ualdè celeriter
Venit instructa: simul autē ancillæ ferebant cum ipsa
Panem & carnes multas, & nigrum uinum.
Hæc in medio stans alloquebatur diua dearum:
Miseri qui uiuentes subijstis domum Plutonis,
Bis mortui, cū alij semel dūtaxat moriantur homines.
Sed agite edite cibum, & bibite uinum
Hîc tota die, simul autem aurora illucescente
Nauigabitis, cæterùm ego monstrabo uiam atq; singula
Significabo, ne quo pacto uestris malis consilijs acerbis,
Aut in mare, aut in terra doleatis cladem passi.
Sic ait, nobis.a. statim psuadebatur anim⁹ generosus.
Sic enim quidem tota die ad solem occidentem
Sedebamus epulantes carnes immensas & dulce uinū.
Quando autem sol occidit, & crepusculum aduenit,
Illi quidem dormierunt apud rudentes nauis.
Illa aūt me manu prehendens amicis seorsim à socijs,
Locauitq; & accubuit, & interrogauit singula.
Cæterùm ego illi omnia ordine recensui,
Tum certè me uerbis alloquebatur ueneranda Circe,
Hæc quidem sic omnia sunt tentata, tu autem audi
Vt tibi ego dicā, in memoriā reducet tibi etiā deus ipse.
Ad Sirenas quidē primùm peruenies, quæ sanè omnes
Homines demulcent, quicunq; apud eas peruenerint:
Quicunq; imprudētia appulerit, & sonitum audierit
Sirenum, huic neutiquam uxor & infantes liberi
Domum reuersi astant neq; lætantur.
Sed Sirenes stridula demulcent cantilena,
Desidentes in prato, ingens circùm ex ossibus aceruus
Virorum putrefactorum undiq; cutes putrescunt.
Sed præternauigato, insuper aures obtura sociorum
Ceram lixans suauem, ne quisquam audiat
Aliorum: cæterùm ipse audi quidem, si quidem uoles,
Ligent te in naui ueloci manusq; pedesq;
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligentur,
Vt magna uoluptate uocem audias Sirenum.
Quòd si rogaueris socios, soluereq; iusseris,
Illi te pluribus uinculis alligent.
Cæterùm postquam has præternauigauerint socij,
Tum tibi haud ego deinceps fusiùs commemorabo,
Vtra tibi uia erit, sed tu ipse
Animo considera dicam autem tibi utrinq;:
Ibi quidem petræ excelsæ, ad eas autem
Fluctus ingens resonat cærulei maris.
Vagas profectò eas dij beati uocant.
Hac neq; uolucres prætervolant, neq; columbæ
Timidæ, quæ ambrosiam Ioui patri ferunt:
Verùm aliquam earum semper adimit leuis petra,
Sed aliā summittit pater, ut in numerū sufficiatur.
Hac nōdū ulla nauis effugit uirorū, quæcūq; accesserit,
Sed pariter tabulas nauium, & corpora uirorum
Fluctus maris aufert ignisq; perniciosi procella.
Sola ipsa utiq; præternauigauit mare sulcans nauis
Argo omnibus curæ ab Aeeta nauigans.
Et fortasse hāc hinc celeriter iecisset magnas ad petras,
Sed Iuno præterire fecit, quoniam charus erat Iason.
Hi uerò duo scopuli, hic quidem altum cælum attingit
Acuto uertice, nubes autem ipsum circumdat

Ἐξ ἀίδεω ἐλθόντες ἐλήθομεν, ἀλλὰ μάλ' ὦκα
Ἦλθ' ἐντυναμένη· ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σῖτον καὶ κρέα πολλά, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.
Ἡ δ' ἐν μέσσῳ στᾶσα μετηύδα δῖα θεάων,
Σχέτλιοι, οἳ ζώοντες ὑπήλθετε δῶμ' Ἀΐδαο,
† Διςθανέες, ὅτε τ' ἄλλοι ἅπαξ θνήσκουσ' ἄνθρωποι. γρ. δισθανέες
Ἀλλ' ἄγετ', ἐσθίετε βρώμην καὶ πίνετε οἶνον
Αὖθι πανημέριοι· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι
Πλεύσεσθ'· αὐτὰρ ἐγὼ δείξω ὁδόν, ἠδὲ ἕκαστα
Σημανέω, ἵνα μή τι κακορραφίῃ ἀλεγεινῇ
Ἢ ἁλός, ἢ ἐπὶ γῆς ἀλγήσετε πῆμα παθόντες,
Ὣς ἔφαθ'· ἡμῖν δ' αὖτ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Οἱ μὲν κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός·
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα φίλων ἀπονόσφιν ἑταίρων,
Εἷσέ τε, καὶ προσέλεκτο, καὶ ἐξερέεινεν ἕκαστα.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῇ πάντα κατὰ μοῖραν κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσι προσηύδα πότνια Κίρκη.
Ταῦτα μὲν οὕτω πάντα πεπείρανται· σὺ δ' ἄκουσον
Ὥς τοι ἐγὼν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός.
Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν, † ὅ, τις σφέας εἰσαφίκηται. γρ. ὅτε
Ὅστις ἀϊδρείῃ * πλάσῃ ἐν φθόγγον ἀκούσῃ γρ. πελάσσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
Οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται·
Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ,
Ἥμεναι ἐν λειμῶνι, πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
Ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσιν.
Ἀλλὰ † παρεξελάαν ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων, γρ. παρεξελάαν
Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μήτις ἀκούσῃ
Τῶν ἄλλων· ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴκ' ἐθέλῃσθα,
Δησάντων σ' ἐν νηῒ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ· ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω·
Ὄφρα κε τερπόμενος ὄπ' * ἀκούῃς Σειρήνοιϊν. γρ. ἀκούσῃς
Αἰ δέ κε λίσσηαι ἑτάρους, λῦσαί τε κελεύῃς,
Οἱ δέ σ' ἐνὶ πλεόνεσσι τότ' ἐν δεσμοῖσι διδέντων.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τάς γε * παρὲξ ἐλάσωσιν ἑταῖροι, γρ. παρεξελάσωσιν
Ἔνθά τοι οὐκ ἔτ' ἔπειτα διηνεκέως ἀγορεύσω
Ὁπποτέρη δή τοι ὁδὸς ἔσσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Θυμῷ βουλεύειν· ἐρέω δέ τοι ἀμφοτέρωθεν.
Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφέες, προτὶ δ' αὐτὰς
Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης·
Πλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
Τῇ μέν τ' οὐδὲ ποτητὰ παρέρχεται, οὐδὲ πέλειαι
Τρήρωνες, ταί τ' ἀμβροσίην Διῒ πατρὶ φέρουσιν,
Ἀλλά τε καὶ τῶν αἰὲν ἀφαιρεῖται λὶς πέτρη,
Ἀλλ' ἄλλην ἐνίησι πατὴρ ἐναρίθμιον εἶναι.
Τῇ δ' οὔπω τις νηῦς φύγεν ἀνδρῶν ἥτις ἵκηται,
Ἀλλά θ' ὁμοῦ πίνακάς τε νεῶν καὶ σώματα φωτῶν
Κύμαθ' ἁλὸς φορέουσι πυρός τ' ὀλοοῖο θύελλαι.
Οἴη δὴ κείνη γε παρέπλω ποντοπόρος νηῦς
Ἀργὼ * πασιμέλουσα παρ' Αἰήταο πλέουσα· γρ. πᾶσι μέλουσα
Καί νύ κε τὴν ἔνθ' ὦκα βάλεν μεγάλας ποτὶ πέτρας,
Ἀλλ' Ἥρη παρέπεμψεν, ἐπεὶ φίλος ἦεν Ἰήσων.
Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ, νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε

Κυανέη, τὸ μὲν οὔποτ' ἐρωεῖ, οὐδέποτ' αἴθρη
Κείνου ἔχει κορυφὴν, οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν ὀπώρῃ.
Οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,
Οὐδ' εἴ οἱ χεῖρές γε ἐείκοσι καὶ πόδες ἦσιν.
Πέτρη γὰρ λίς ἐστι περιξεστῇ εἰκυῖα.
Μέσσῳ δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστὶ σπέος ἠεροειδὲς
Πρὸς ζόφον εἰς Ἔρεβος τετραμμένον, ᾗπερ ἂν ὑμεῖς
Νῆα παρὰ γλαφυρὴν ἰθύνετε φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ.
Οὐδέ κεν ἐν νηὸς γλαφυρῆς αἰζήιος ἀνὴρ
γ. εἰσαφίκηται Τόξῳ ὀϊστεύσας κοῖλον σπέος * εἰσαφίκοιτο.
Ἔνθα δ' ἐνὶ Σκύλλη ναίει δεινὸν λελακυῖα·
Τῆς ἤτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλῆς
Γίνεται, αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακόν· οὐδέ κέ τίς μιν
Γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
Τῆς ἤτοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι·
Ἓξ δέ τέ οἱ δειραὶ περιμήκεες, ἐν δὲ ἑκάστῃ
Σμερδαλέη κεφαλὴ, ἐν δὲ τρίστοιχοι ὀδόντες
Πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.
Μέσση μέν τε κατὰ σπείους κοίλοιο δέδυκεν·
γ. ἐξίσχει Ἔξω δ' † ἐξίσχει κεφαλὰς δεινοῖο βερέθρου.
γ. περιμαιμώωσα Αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ σκόπελον * περιμαιμώωσα
Δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴποθι μεῖζον ἕλῃσι
Κῆτος, ἃ μυρία βόσκει ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη.
γ. οὔ πω Τῇ δ' * οὔπω ποτὲ ναῦται ἀκήριοι εὐχετόωνται
Παρφυγέειν σὺν νηΐ. φέρει δέ τε κρατὶ ἑκάστῳ
Φῶτ' ἐξαρπάξασα νεὼς κυανοπρῴροιο.
Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει Ὀδυσσεῦ.
Πλησίον ἀλλήλων καί κεν διοϊστεύσειας.
Τῷ δ' ἐν ἐρινεός ἐστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
Τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
γ. τύχῃς Δεινόν. μὴ σύ γε κεῖθι † τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος, ὦκα
γ. παρεξελάαν Νῆα * παρὲξ ἐλάαν, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηῒ ποθήμεναι ἢ ἅμα πάντας.
Ὣς ἔφατ'. αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι τοῦτο θεὰ νημερτὲς ἔνισπε,
Εἴ πως τὴν ὀλοὴν μὲν ὑπεκπροφύγοιμι Χάρυβδιν,
Τὴν δέ κ' ἀμυναίμην ὅτε μοι σίνοιτό γ' ἑταίρους.
Ὣς ἐφάμην· ἡ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων,
Σχέτλιε, καὶ δ' αὖ τοι πολεμήϊα ἔργα μέμηλε
Καὶ πόνος· οὐδὲ θεοῖσιν ὑπείξεαι ἀθανάτοισιν;
Ἡ δέ τοι οὐ θνητὴ, ἀλλ' ἀθάνατον κακόν ἐστι,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε καὶ ἄγριον, οὐδὲ μαχητόν.
Οὐδέ τις ἔστ' ἀλκή· φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς.
Ἢν γὰρ δηθύνῃσθα, κορυσσόμενος παρὰ πέτρῃ,
γ. αὖτις Δείδω μή σ' ἐξαῦτις ἐφορμηθεῖσα † κίχῃσι
Τόσσῃσιν κεφαλῇσι, τόσους δ' ἐκ φῶτας ἕληται.
Ἀλλὰ μάλα σφοδρῶς ἐλάαν, βωστρεῖν δὲ Κράταιϊν
Μητέρα τῆς Σκύλλης, ἥ μιν τέκε πῆμα βροτοῖσιν·
γ. ἐς ὕστερον Ἥ μιν ἔπειτ' ἀποπαύσει * ἐς ὕστερον ὁρμηθῆναι.
Θρινακίην δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι, ἔνθα δὲ πολλαὶ
Βόσκοντ' Ἠελίοιο βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλὰ,
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα· γόνος δ' οὐ γίνεται αὐτῶν,
Οὐδέ ποτε φθινύθουσι· θεαὶ δ' ἐπιποιμένες εἰσὶν,
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, Φαέθουσά τε Λαμπετίη τε,

Obscura: illud quidē nunquam recedit, neque unquam serenitas
Illius occupat uerticem, neque in æstate neque autumno.
Neque ascendere poterit mortalis uir, neque descendere,
Neque si illi manus utique uiginti & pedes essent.
Petra enim leuis est, circumpolitæ assimilis.
Medio autem in scopulo est spelunca obscura,
Versus occasum ad Erebum conuersa, qua uos quidem
Nauem cauam dirigite eximie Vlysses,
Neque ex naui caua iuuenis uir
Arcu iaculatus, ad cauam speluncam perueniat.
Hic autem Scylla inhabitat grauiter uociferans,
Huius profectò uox quidem quanta catuli leonis
Fit: ipsa autem monstrum ingens, neque quisquam ipsam
Lætabitur conspicatus, neque si deus obuiam ueniret.
Huius utique pedes sunt duodecim omnes fœdi,
Sex autem illi colla prælonga, in singulis autem
Horrendum caput, intus aūt triplici ordine dentes
Densi & frequentes pleni nigra mortis.
Media quidem per speluncam cauam immergitur,
Foras autem porrigit capita ex horrendo barathro:
Illic autem piscatur scopulum circumlustrans
Delphinasque, canesque, & sicubi maius capere posset
Cetum, quæ infinita alit gemebunda Amphitrite.
Hac nondum unquam nautæ illæsi gloriari possint
Præterfugisse cum naue, aufert enim capite singulo
Virum abripiens ex naue rubricata.
Alterum uerò scopulum humiliorem uidebis Vlysses
Propè ad inuicem, & sanè iaculo attingeres.
In hoc caprificus est ingens, folijs florens,
Sub hoc diua Charybdis absorbet nigram aquam.
Ter enim eructat quotidie, ter uerò absorbet
Horrendè, ne tu utique illuc uenias, quando absorbet.
Non enim te liberarit ex illo malo neque Neptunus.
Sed ualdè Scyllæ scopulo adnauigans celeriter
Nauem præteradige, quoniam longè satius est
Sex socios in naui desiderare, quàm simul omnes.
Sic ait, cæterùm ego ipsam excipiēs alloquutus sum,
Age uerò mihi dic dea & uerè enarra,
Si quo pacto perniciosam quidē effugerē Charybdim,
Illam uerò ulciscar cùm mihi læserit socios.
Sic dicebam, illa statim respondit diua dearum,
Infelix, adhuc tibi bellica opera curæ sunt
Et labor, nec dum dijs cedere uis immortalibus?
Illa sanè non mortalis, sed immortale malum est,
Graueque difficileque & immane, neque expugnabile.
Neque ulla est uirtus effugere quæ possit ab illa.
Si enim properaueris, armis instructus ad petram
Vereor ne te denuò impetu facto consequatur
Tot capitibus, tot uerò uiros abripiat.
Sed ualdè celeriter præteraurigа, uoca autē Cratæin
Matrē ipsius Scyllæ, quæ ipsam peperit cladē hominib.
Quæ ipsam deinde compescet deinceps ne irruat.
Thrinacriā aūt ad insulam peruenies: hic aūt multæ
Pascuntur Solis boues, & pinguia pecora,
Septem boum armenta, tot ouium pulchri greges,
Quinquaginta uerò singula. propagatio nō est ipsarū,
Neque unquam moriuntur, deæ uerò pastores sunt
Nymphæ pulchricomæ, Phaethusaque, Lampetieque,

Quas

Quas peperit Soli supra eunti diua Neæra.
Has quidē ut educauitq́; peperitq́; ueneranda mater,
Thrinaciā ad insulam relegauit ut procul habitarēt
Ad oues custodiendas paternas, & incuruas boues.
Eas siquidem illæsas permittas, redituq́; curam geras,
Sanè adhuc in Ithacam, mala licet passi uenietis.
Sin autem læseris, tum tibi prædico mortem
Nauiq́; & socijs: ipse uerò si effugies,
Serò uix redibis, amißis omnibus socijs.

Ἅς τίκεν Ἠελίῳ ὑπερίονι δῖα Νέαιρα.
Τὰς μὲν ἄρα θρέψασα τεκοῦσά τε πότνια μήτηρ,
Θρινακίην ἐς νῆσον ἀπῴκισε τηλόθι ναίειν,
Μῆλα φυλασσέμεναι πατρώϊα καὶ ἕλικας βοῦς.
Τὰς εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάας, νόστου τε μέδηαι,
Ἦ τ' ἂν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε·
Εἰ δέ κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον
Νηΐ τε καὶ ἑτάροις. αὐτὸς δ' εἴπερ κεν ἀλύξῃς,
Ὀψὲ κακῶς νεῖαι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους.

COMMENTARIVS.

ἠοῦς ἠριγενείης καὶ ἀντολαὶ ἠελίοιο)Mirum est quòd Aeam insulam aororæ domicilium appellet, & in ea Solis ortum collocet, cùm tamen illa uersus Hesperiam sita sit. Quidam hoc ita à Poeta dictum uolunt simpliciter, quia redeunti Vlyssi ex inferis ad ea loca ubi Sol luceret, ideò Aeam sub ipso Solis ortu constituat. Vel Cimmeriorum respectu & comparatione, aut etiam ipsorum inferorum, qui erant ἀνηλιωτοι, quibus collata Circes insula domicilium est aororæ. Præterea, aiunt, hanc insulam quasi primam quæ lucem præbuisset, ortum Solis appellauit: nam & cùm mons Circæus altissimus esset, delubrum Circes noctu etiam Sol illustrabat. Quidam uerò ita loquutum Vlyssem uolunt, quòd nauem suam ad eas insulæ partes appulisset. Alij autem non de insula, sed de Oceano simpliciter hoc intellexerunt. nam Sol ex inferis partibus emergens, si non inde, tamen ex Oceano, diem facit: ut sit sensus, Vlyssem nūc ex Oceano remeare, ubi fingitur, immò credebatur Sol occidere, ad eas partes ubi exoritur: ut quemadmodum totum Oceanum pro occasu, sic partes extra Oceanum pro toto Oriente agnoscat. χορὸς ἠοῦς autem, quasi χῶρος, id est τόπος, uolunt intelligi: eodem, ni fallor, errore ac superiore libro χορὸν ἀγείρει, pro χῶρον ἀγείρει. Vide Lexicon Homericum.

ἀπὸ τὴν ἀγαθοῦ πῆι)Libro præcedenti uidimus Elpenorem primùm apud inferos Vlyssi apparuisse, petijsseque ab eo ut quā primùm Circes domum rediret, funus & sepulturam suam procuraret: id ei quoque Vlysses est pollicitus: proinde nihil habuit nunc antiquius, quàm ut promissa sua exequeretur, & hoc socio demortuo officium præstaret. Dicebamus enim inhumatorum animas creditas in inferis à quiete arceri. Ritus autem sepulturæ aliàs quoque uidimus.

δισθανέες)Redeuntem ab inferis Vlyssem & eius socios urbanè bis mortuos appellat, quia loca mortuorum accessissent, unde tamen retulissent pedem: eòdem redituri, cùm morientur. Meliori tamen iure Sisyphus, de quo libro præcedenti, δισθανὴς appellaretur, ut qui bis mortuus inferos subierit. Quod autem de Vlysse dicit, id alijs etiam accommodari potest, qui ex inferis uiui reuersi sunt, ut Hercules, Theseus & alij: de quibus anteà.

σημανέω)Circe quidem optimis consilijs Vlyssem & eius socios instruet, quæ si sequerentur, tuti in patriam redirent: sed illi non omnia diligenter seruabunt, ideò etiam penitus peribunt, uno Vlysse excepto.

ἀτὰρ ἐμὲ σφῶν νόσφιν ἑταίρων)Sequentia Vlyssi seorsim Circe commemorat, quæ tamen oportebat etiam cæteris socijs indicari, quia ad omnium salutem pertinerent. Sed illa Vlysses, cùm nauem conscenderint, paulò pòst breuiter significabit. Hic autem præcedit ipsius Vlyssis narratio, qua Circæ suam nauigationem ad inferos recenset, qualem nimirum anteà uidimus: nam in ea repetenda superfluum fuisset nunc apud Phæacas occupari. Tum sequitur ipsius Circes consilium, idque quadruplex, primùm circa Sirenas, quorum cantus amœnitatem suadet ut effugiat: deinde circa Cyanea saxa: tertiò circa Scyllam & Charybdim, in quibus tutò præternauigandis summam cautionem adhibendam esse docet propter usitatum in illis partibus naufragium: quartò circa Solis armenta, à quorum esu monet ut ipse & socij abstineant. Quæ omnia graphicè depinguntur & quasi ob oculos ponuntur.

Σειρῆνας μὲν πρῶτον)Primùm docet Sirenum effecta, deinde locum in quo illæ habitant: tertiò suggerit modum, quo illas præternauigare securè possit. Sirenum effecta igitur talia proponit Circe, quòd homines illac nauigantes cantus sui dulcedine ita demulceāt, ut illic, spretis uxore & liberis, quæ alioqui homines pro charissimis habent, remanere cogantur: quod addit, ut Vlyssem eò magis ad eas euitandas incitet, cùm tanto patriæ & domus desiderio teneretur, ut cogitaret, si se ipsis audientem præbuerit, quanto beneficio priuaretur, nimirum patriam suam non uidendi. Quæ aliunde nobis sunt illustranda. Sirenas ergo dicunt cantus suauitate peregrinos delinire solitas, addendum etiam diuersitate: suos enim cantus nauigantium ingenijs accommodabant, putà ambitiosis & gloriæ laudisque cupidis, eorum gesta recinebant, libidinosis res amatorias, & sic de cæteris, idque cum tanta uoluptate, ut uel iniquos homines ad se pellicerent: pellectos autem in mare deijciebant & necabant, ut mox dicemus. Sunt qui dicant Sirenas tres fuisse, de quarum nominibus ambigitur. alij enim Aglaopen, Pisinoë, Thelxiepiam: alij Thelxiopem, Molpen, & Aglaophonon: alij Leucosiam, Ligeam, Parthenopen appellari uolunt. Illarum una uoce canebat, altera tibijs, tertia cithara uel lyra, ut hac uarietate uaria etiam ingenia ublectarent: cùm omnes diuersis modis ad Musicam affecti sint, ut alij hoc, alij illo genere delectentur. Homerus tamen duas Sirenas tantùm uidetur agnoscere, quia eas in numero duali appellat infrà, σφῶϊν ἀοιδῇ Σειρήνοιιν. quarum nomina dicit Eustathius esse Aglaophonon & Thelxiepiam. Hæ Musas aliquando in certamen cantus prouocarūt, sed uictis alas Musæ, quas prius habebant, euulserunt. Fuerunt enim inferiori parte uolucres, superiori facie uirginea, ideò eas monstra appellat Ouidius lib. 3. de Art. am.

Monstra maris Sirenes erant, quæ uoce canora — *Quamlibet admissas detinuere rates.*

Sed anteà uirgines erant toto corpore humano, ut tradit idem Ouid. Metam. lib. 5. ubi quærit cur monstroso illo sint habitu, & causam fabulosè exponit his uerbis:

——Vobis Acheloides unde
Pluma pedesq́; auium, cùm uirginis ora geratis?
An quia cum legeret flores Proserpina uernos,
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis?
Quam postquàm toto frustrà quæsistis in orbe,
Protinus ut uestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, faciles q́; Deos habuistis, & artus
Vidistis uestros subitis flauescere pennis:
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaq́; dos oris linguæ deperderet usum,
Virgineos uultus & uox humana remansit.

Vnde uidetur constare, Ouidium non agnoscere quod antea tradidimus, auulsas illis esse alas à Musis: id tamen scriptum fuisse à Crobylo lib. 1. Natalis Mythol. lib. 7. cap. 13. meminit. Vide Aelianum hist. anim. lib. 17. cap. 22. & 23. Idem porrò cantus illarum periculum subijsse etiam dicuntur Argonautæ, sed illæ ab Orpheo impeditæ sunt, qui citharam pulsans, fecit ut illarum modolamina non audirentur. ut de se Orpheus & Apollonius de eo lib. 4. Argon. scribunt. Quid autem per hanc fabulam intelligendum sit, docet Plutar. Sympos. lib. 9. cap. 14. Vide etiam Natalem loco iam citato. Nunc uideamus locum, in quo Sirenes habitant. Homerus dicit esse pratum, in quo dictæ Sirenes sedent, & quod ingenti ossium aceruo circumdatur: sunt autem indicia hominum mortuorum, quos illæ suis cantibus demulcebant, & qui eò pertracti cogebantur mori, & inhumati iacere, unde lapsu temporis ossa carne denudata restabant: quod etiam Lesches in parua Iliade sic testatur:

Σειρήνων μετέπειτα ἀφίξεαι ἁλμυρὸν ὕδωρ
Σειρήνων γλυκερῆς φωνῆς ἀοιδαῖς θελγόμενοι
τῶν πολλοὺς ναύτας, ὧν πεύθεται ὀστέα λευκά. id est, ut uertit Natalis:

Sirenum post aduenies ad salsa profunda.
Sirenum dulcis cantus quarum extitit illis
Dira lues nautis, quorum terra ossibus albet.

Sic Virg. 5. *Iamq́; adeò scopulos Sirenum aduecta subibat* / *Difficiles quondam, multorumq́; ossibus albos.*

Et hæc de loco. de quo tamen plura potes uidere apud Strab. lib. 1. Superest ut uideamus consilium, quod Circe ad hoc periculum uitandum Vlyssi suggerit. Id est autem duplex. Primum in ipsius Vlyssis, deinde in ipsius sociorum persona. Vlyssem ergo uult alligari ad malum nauis arctissimè, sociorum autem aures cera obturari. Vlyssi autem apertas aures relinquit, ut experiatur quanta sit Sirenum cantus suauitas: uinctum autem eum esse uult, ne illa delinitus sponte ad eas possit accedere. Socij uerò audiendi facultate priuantur, tum ne illos cantus, tum ne ipsum quidem Vlyssem, si uinculis illis solui sese à socijs peteret, audiant. Et hoc ita ge-

 stum

stum est, ut in sequentibus uidebitur: ubi hoc postremum melius examinabimus. Non potuit ergo tutius aut utilius ullum consilium suggeri: sic enim & Vlysses dulcedinem illam auribus bausit, & tamen captus non est socijs obstantibus.

ἑτέρη μὲν γὰρ πέτρη) Hoc est secundum periculum, quod Vlysi in hac nauigatione erat effugiendum: quod quam graue sit, ut Vlysses intelligat, accuratè locum describit Circe. Ait ergo, nauigandum esse Vlysi per saxa excelsa, inter quæ mare mirum in modum æstuaret: eaque πλαγκτὰς appellari à Dijs, hoc est à ueteribus dicit, traducto nomine à Symplegadibus in faucibus Byzātijs, quæ ibi asperam nauigationem exhibent, ut scribit Strab. lib. 1. Eustathius tria loca hîc proponi ait, Planctas, Scyllam & Charybdim. Quod ita est intelligendum: ab una parte esse Planctas, ab altera opposita duos illos ingentes scopulos inter se proximos a latere.

οὐδὲ πέλειαι) Eustathius his uerbis impudentiam Planctarum uult notari, ut quæ ne ipsis quidem columbis ambrosiam Ioui ferentibus parcant. Ego sanè uereor, ne in hoc quoque loco Oautragiū facere cogar: est enim ferè innabilis. Quæritur enim quæ sint illæ πέλειαι, quæ Ioui ambrosiam ferre finguntur. Eustathius refert, Alexandrum Paphium tradere, Homerū Aegyptijs parentibus Dmasagora patre, & Aethra matre natum, nutricem habuisse Prophetin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, unde is noctu uoces nouem diuersas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ, & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium, Δμασαγόρα πολύνικε, in quo Dmasagoram etiam μεγακλέα & στεφανίτην appellarit, & templum nouem Pegridatum, hoc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaque Poetam in honorem auium, quibuscum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehentes. Hæc ille, quæ Gesnerus in historiam de Auibus cap. de Liuia Columba in litera F. retulit in eum modum uersa. Ex quibus constat, Poetam hoc loco aues columbas intelligere. Athenæus tamen lib. 11. multis probat, hic Pleiadas stellas intelligi, idque authoritate Mœrûs (uel Myrûs) Byzantiæ in Poemate, quod inscribebatur Mnemosyne, quæ prima hunc locum ita sit interpretata, quam inuentionem Crates Criticus sibi arrogauerit. Sed nos plura de his in Lexico in uoce πέλεια.

ἀλλά τε καὶ τῶν) Hic locus ab interpretibus Latinis fuit corruptus, nos integritati restituimus. Sensus est duplex pro ratione duplicis significationis uocis πέλεια, de qua præcedenti annotatione. si columbas intelligas, dicendum est eas supra has Planctas impunè non uolare, quin semper aliquam ex illis deperire: Iouem tamen alteram in deperditæ locum restituere, ut idem numerus semper constet. Si uerò Pleiadas stellas, id erit dicendum, quod Alexandro Macedonum regi Chiron Amphipolites fertur respondisse, sciscitanti huius loci mentem: cùm septem sint stellæ Pleiades, unam ex illis quæ præter proprium uitium, quod sit ἀμαυρὸς & adeo exilis, ut uix appareat, ab ipsis scopulis obscuretur. Quod autem subijcit aliam à Ioue substitui, id Athenæus interpretatur de perpetuo illarum stellarum septenario numero: hoc est, quamuis sex tantùm perspicuè uideantur, septimam tamen semper in illis esse.

τῇ δ᾽ οὔ πώ ποτε νηῦς) Sic esse periculosas illas Planctas, ut Circe dicit, experientiā comprobat: nulla enim est nauis, quæ illas incolumis euitarit, una excepta Argo, cui id Iunonis opera & auxilio contigit. Sic mortalia diuinis cedunt, & longe sunt inferiora. Videnda sunt Argonautica Apollonij, & Valerij: illa Græcè, hæc Latinè.

πυρός τ᾽ ὀλοοῖο) In illis Planctis non solum æstus undarum, sed etiam ignis procellas Homerus collocat, non secus atque in illis Symplegadibus Byzantijs, ex quibus suas Planctas confinxit: ut antea ex Strabone docuimus. Ideò columba immissa, locum experiendum esse Iasoni uaticinata est Medea. Videtur ergo hoc geminatum periculum monuisse Vlyssem, sibi illac nō esse nauigādum, sed ad Scyllam & Charybdim esse deflectendum. ubi etiam erit alterutrius electio.

οἱ δὲ δύω σκόπελοι) Hoc est tertium periculum in hac nauigatione Vlysi subeundum. Attendendum tamen est, illius duas esse partes: quarum altera est in Scylla, altera in Charybdi: sed primam illam adibit Vlysses, quod ea minus damni minaretur, quam altera. Vtramque igitur describit, ut melius de periculi magnitudine Vlysses iudicare possit, & una cuitata alteram amplecti. Primùm depingit scopulum, in quo habitabat Scylla, eiusque altitudinem inaccessibilem, ac adiuncta perpetuæ nubis, quæ serenitatem ab eo omnino prohibet. Vt autem altitudinem exprimat, utitur uulgari & usitata Poetis hyperbole, cùm dicit scopulum cœlos attingere, ut eleganter Virgilius sidera undis uerberari dicit. Est autem aptissima παραμυθία ad sequentium fidem, cùm dicit eam perpetua nube tegi: si enim alioqui cœlos attingit, facile etiam nubibus potest obrui, quarum regio cœlis longè est inferior. Habet ille insuper adiunctum læuorem, per quem non licet homini illum conscendere: quia non sit habiturus, ubi manibus aduncis sursum corpus librare possit. Deinde Poeta describit locum in illo scopulo, ubi Scylla habitat. Ait ergo, in medio scopulo esse spelūcam, in qua Scylla habitat, cuius situs est uersus occasum: ubi, quia inferos antiqui collocant, addit, εἰς ἔρεβος ad maiorem ἐνάργειαν, cùm alioqui alterum esset sufficturum: hac suadet dirigendam esse Vlysi nauim, ut infra repetemus. Illius item speluncæ altitudinem immensam proponit, ut quam iaculo quispiam eiubrato non possit assequi. Tertiò Scyllam ipsam depingit primùm ab horrenda illius uoce, deinde ab ipsius corporis deformitate. Vocem catuli leonis rugitui comparat, qui uehementissimus. Nam Aristotan Physiogn. tradit, animalia fortissima magna quoque esse uoce prædita, ut leonem & taurum. Deformitatem corporis ita describit (præmittit autem illius exaggerationem, ut quam ne ab ipsis quidem dijs lubenter & læte conspici posse dicat: contra autem, ut Calypsûs insulæ amœnitatē indicaret, ita superos delectari, dicebat) deformitatem, inquam, hic describit: primum pedes illi ait esse duodecim, eosque fœdissimos, item sex colla longissima (quibus nimirum uel remotissimas naues ad se pertrahebat, unde Apoll. lib. 4.

μήπως ἐπιφραδέως ἁρπάξασα ἰάψῃ — *Ne horrendo incitata & uruens genus*
λεκτοὺς ἡρώων δηλήσεται. id est: — *Selectos ex heroibus damno afficiat.*

Singulis collis singula capita superimponit: in singulorum capitum ore dentes triplici ordine densos, quibus damnū infligit. nam hoc significat illud, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο. Didymus autem dicit, quosdam existimasse, hæc capita esse canina: probabilius tamen esse ut draconis intelligantur, qui dentes habet τριστοίχους. Isacius uerò sex illa capita diuersa esse dicit: aliud bruti, aliud canis, aliud leonis, aliud Gorgonis, aliud balænæ, aliud fœminæ. Tum illorum capitum officia memorat. Illis enim extra barathrum porrectis ingentes maris pisces uenatur (de hac autem uenatione infrà dicemus ex Strabone) & hoc quidem, quamdiu uacuum est nauigantibus illud fretum. cùm enim illi adsunt, cum singulis capitibus unum ex nautis abripit. Et hæc Homerus, cui hac in parte non omnes assentiuntur. Quidam enim dicunt, Scyllam oculorum tenus pulcherrimam fuisse mulierem, at sex habuisse canum capita (uide præcedentia) reliquam corporis partem fuisse serpentum. Virgilius etiam aliter Aene. 3. describit his uerbis:

At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris — *Pube tenus, postrema immani corpore pistrix,*
Ora exertantem, & naues in saxa trahentem. — *Delphinum caudas utero commissa luporum.*
Prima hominis facies, & pulchro pectore uirgo

Alij cùm eam pube tenus uirginem agnoscant, tamen inferiora canibus referta esse dicūt, ut Ouidius Metam. 14. ubi à Circe sic mutatam esse dicit in odium Glauci, qui se spreta illam deperibat. Et idem uidetur ipse Virg. in Sileno Ecloga agnoscere, cum dicit:

Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est — *Dulichias uexasse rates, & gurgite in alto*
Candida succinctam latrantibus inguina monstris — *Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?*

Illam porrò tandem in saxum mutatam esse, scribit Ouidius libro iam citato: sed postquam socios Vlysis abripuisset, quod illa in odium Circes fecerit. Isacius scribit Scyllam esse promontorium iuxta Rhegium Siciliæ, in mare prominens, in quo sunt saxa multa & ingentia, quæ loca habent interius caua & speluncas, in quibus habitant monstra marina: ubi nauigia fuerint ab aqua Charybdis illisa & euersa, tunc homines ab illis monstris deuorari. Idem extat apud Apollonij Rhodij interpretem, qui est in hūc locum consulendus. Et hæc de prima parte tertij periculi. Altera pars est Charybdis, longè illâ horrentior & magis formidanda. In qua describenda tamen est breuior. Est ergo, inquit, scopulus Scyllæo uicinus illo minor, ut quem iaculo possit quispiam assequi: in eo est caprificus, sub quo habitat Charybdis, cuius hi sunt effectus, ut undas absorbeat & resorbeat ter in die, ut uult Homerus: quod Virgilius eleganter expressit Aeneid. 3.

Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis — *Sorbet in abruptum fluctus, rursusq; sub auras*
Obsidet: atque imo barathri ter gurgite uastos — *Erigit alternos, & sidera uerberat undâ.*

At Strabo ex Polybio illud τρίς, pro δίς errore uel scribæ uel historiæ positum, docet lib. 1. alioqui hæc quæ de Charybdi Poeta fingit, conuenire cum ijs quæ in Siculo freto accidunt, quod bis quotidie fluctus mutat, sicut Oceanus quauis die ac nocte bis exundat, atque in se refluit: hoc est, δὶς πλημμυρεῖ, δὶς δὲ ἀμπωτίζει. Hanc ergo Charybdin monet Circe declinandam, quia si in eam se contecerit, nulla sit ei salutis spes animo concipienda: quod ut magis confirmet, addit ne quidem Neptuno ipsi maris Deo potentissimo concessum esse, ut hoc eum periculo liberare posset: quod si Deo ipsi denegatum est, quid est Vlysi mortali uiro expectandum? Suadet ergo, ut hac relicta ad Scyllam se conferat, in qua minus damni patietur, nimirum sex sociorum iacturam: quam satius est subire, quam

re, quàm omnium interitum, quem illi Charybdis importaret. Quod autem è duobus malis minus eligere sit sapientis & cordati uiri, credo nos alijs pluribus docuisse.

αὐτὰρ δ' ἰχθυάᾳ) Cùm Polybius omnes narrationes Homericas pro fabulis cēseri nollet, eas aliquid uerisimilitudinis habere contendebat, ut est author Strabo Geogr. 1. Itaque cùm hæc de Scylla examinaret, ubi Homerus eam uenari ceta marina dicit: illa congruenter docuit cum uenatione galeotarum apud Scyllæum, quæ est huiusmodi, Xylandro interprete. In lembis, qui duobus remis agitantur, complures bini feruntur propter nauium stationem: alter eorum lembum agit, alter hasta armatus in prora stat. Ijs omnibus communis in specula est explorator, qui aduentum galeotæ indicet: tertia sui parte galeota supra mare solet eminere: quem cum lembus attigit, comminus ille hastam eius corpori impingit, euellitque, relicta in corpore eius cuspide, quæ hamata est, & de industria opera leuiter hastili præfigitur: ab ea dependet longus funiculus, quod laxant bellua uulnerata, donec palpitando ac subterfugiendo delatigetur: tum ad terram educunt, aut in lembum imponunt, nisi omnino uasto sit corpore. Hastile etiam si in mare excidat, non perit. Est enim compactum ex quercu & abiete, ut cum pondere pars quernea mergitur, reliquum in sublimi extet, ac recipi facile posit. Nonnunquam etiam remex per ipsum lembum uulneratur ob magnitudinem gladij galeotæ, & uim belluæ, cuius & impetus & uenatio aprorum similis est. Ex his, inquit Polybius, coniicere aliquis posit de Homeri sententia, Vlyssem ad Siciliam euagatum fuisse, cùm is Scyllæ hanc uenationem asscribat, quæ maximè familiaris est apud Scyllæum.

ἀλλὰ μάλα σχεδόν) Vulgata est parœmia, Charybdi euitata in Scyllam incidit, cuius usum copiosè docet Erasmus Adag. Chil. 1. Centur. 5. Prou. 4.

ἀνασχέσθαι ἐκέλευ) Generositatem Vlyssis sui Poeta hoc loco optimè exprimit, ut qui uirtute sua omni generi periculorum, quantumuis illa grauissima sint, sese opponere non reformidet. Petit ergo a Circe, annon hac accepta sociorum iactura eam ulcisci possit aduersus Charybdin? Sed Circe respondet hoc sola patientia esse euincendum incommodum, quòd a Dijs infligatur, quibus resistere mortali non est datum. Vbi uidetur dupliciter de Dijs intelligere, uidelicet de Ioue ipso, cuius uoluntate hæc accidant: deinde etiam de Charybdi, uel Scylla, quas pro Deabus agnoscit. Solum ergo illi præsidium in inuocanda Cratæi Scyllæ matre relinquit, ne si uires suas illi opponat, illa damnum ipsi ingeminet.

θρινακίην δ' ἐς νῆσον) Iam accedit ad quartum & postremum periculum, non quidem necessariò Vlyssi subeundum: sed quòd, si is aut eius socij id fecerint, quod nunc Circe uetat, certa sit illis pernicies præstituta. Quod autem id necessariò Vlyssi subeundum non esse dicat, non est quòd ullus mihi uitio uertat: siquidē necessitati illam non ex fato cōsidero, sed ex ipsius Vlyssis arbitrio, quod liberum hac in parte fuit, ut etiam reliquorum sociorum, qui poterāt & ab esu boum Solis abstinere, & contrà illis uesci, proinde sub conditione hoc periculum illis proponitur. Qui loquendi modus ne quidem summo nostro Deo est inusitatus. Sed ad Homerum, uel potius Circen H[illegible]m. Illa narrat post renauigatum Scyllæum fretum, peruenturum Vlyssem ad insulam Thrinaciam, in qua boum arm[illegible] ouium greges (utrumque Soli dicatum) pascuntur. Eorum numerum primò describit, secundò qualitatem, tertiò pastores eorum. Numerus est huiusmodi. Boum septem armenta sunt, & totidem greges ouium: singula autem armenta & singuli greges quinquaginta capitibus constant: capita appello & boues & oues per se in unitate. Quem numerum si exigas, is erit trecentum quinquaginta boum & totidem ouium: hæc addita, septingenta efficient. Qualitas eorum est, quòd sint immortales, proinde non egeant sui generis propagatione. Vbi uide, quò deducta sit hominum impietas, uel potiùs sanè stupiditas (uereor enim eos impios appellare, quibus Deus pietatis lucem non ostendit) ut brutis etiam animantibus immortalitatē tribuere sint ausi. Quòd autem Solis esse dicat, id adeò non miror. Fuit enim apud antiquos obseruatum, ut ei animalia quædam dicarentur: præcipuè uerò boues, qui crederentur ipsum Solem operantem in terræ fœcunditate elicienda arando iuuare. Didymus & Eustathius referunt ex Aristotele (sed locus in illius operibus non extat) per boues anni dies notari, qui in anno ad numerum armentorum reseruentur, si menses anni lunares computentur: qui numerum tercentum & quinquaginta constituunt. Magis arridet illud præcedens: nam & boues aratores sacri sunt existimati, ut quos immolare nefas haberetur: quod etiam Solonis lege est interdictum. Illud animal ad Solem referri ex Aegyptiorum cultu, docet Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 21. Oues porrò Soli etiam nunc tribuit, rationem non calleo, perinde atque boum: nisi quòd etiam stercorandis agris (unde Solis etiam labor adiuuatur) aptissimæ sint. Herodotus etiam in Calliope meminit ouium, quæ in Apollonia, sinus Ionici, Soli etiam sacræ sunt. Sed ut redeamus ad propositum; uides hic armentis istis & gregibus immortalitatem tribui, quæ etiam Troi & ipsius Achillis equis in Iliade concedebatur. Iam uerò eorum pastores dicuntur esse Nymphæ Phaetusa, & Lampetie, ipsius Solis ex Neæra filiæ. ubi notandum est officium illud pascendi fœminis etiam usitatum, alioqui id Nymphis non erat tributurus.

Sic ait, statim autem aurea sella aduenit aurora,
Illa quidem continuò per insulam digressa diua dearū.
Cæterum ego ad nauem digressus excitabam socios,
Et ipsi ut ascenderent, atq; oram soluerent.
Illi statim ingressi sunt, & per transtra sederunt.
Ordine uerò sedentes canum mare uerberabant remis.
Nobis autem pone nauem nigra prora
Secundū uentū immisit implentem uela fidū comitē,
Circe pulchricoma grauis dea ueneranda.
Continuò omnib. armis diligenter expeditis per nauē
Consedimus, hanc uentusq; gubernatorq; dirigebat.
Tum ego socios alloquebar mæsto corde,
O amici, nō enim oportet unū scire, neq; duos solos
Vaticinia, quæ mihi Circe prædixit diua dearum:
Sed dicam ego, ut sciamus, siue moriamur,
Siue euitato periculo mortem & fatum effugerimus.
Sirenum quidem primum iubet diuinarum
Vocem euitare & pratum floridum.
Solum me iubet audire, sed me uinculo
Ligate in molesto, ut firmiter illic maneam
Rectā in malo, ex ipso funes alligentur.
Quòd si orem uos, soluereq; iubeo,
Vos autem plurimum tum in uinculis constringite.
Equidem hæc singula dicens, socijs declarabam.
Interea autem celeriter uenit nauis fabrefacta

Ὣς ἔφατ᾽. αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς.
Ἡ μὲν ἔπειτ᾽ ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχε δῖα θεάων·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν, ὤτρυνον ἑταίρους
Αὐτούς τ᾽ ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ᾽ αἶψ᾽ εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῗσι κάθιζον.
Ἑξῆς δ᾽ ἑζόμενοι, πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς·
Ἡμῖν δ᾽ αὖ κατόπισθε νεὸς κυανοπρώροιο
Ἴκμενον οὖρον ἵει πλησίστιον, ἐσθλὸν ἑταῖρον,
Κίρκη ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς † αὐδήεσσα. *κ. αὐδήεσσα*
Αὐτίκα δ᾽ ὅπλα ἕκαστα πονησάμενοι κατὰ νῆα
Ἥμεθα, τὴν δ᾽ ἄνεμός τε κυβερνήτης τ᾽ ἴθυνεν.
Δὴ τότ᾽ ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ.
Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ χρὴ ἕνα ἴδμεναι, οὐδὲ δύ᾽ οἴους
Θέσφαθ᾽ ἅ μοι Κίρκη μυθήσατο δῖα θεάων·
Ἀλλ᾽ ἐρέω μὲν ἐγὼν, ἵνα εἰδότες ἤ κε θάνωμεν,
Ἤ κεν ἀλευάμενοι θάνατον καὶ κῆρα φύγοιμεν.
Σειρήνων μὲν πρῶτον ἀνώγει θεσπεσιάων
Φθόγγον ἀλεύασθαι, καὶ λειμῶν᾽ ἀνθεμόεντα.
Οἶον ἔμ᾽ ἠνώγει ὄπ᾽ ἀκουέμεν. ἀλλά με δεσμῷ
Δήσατ᾽ ἐν ἀργαλέῳ (ὄφρ᾽ ἔμπεδον αὐτόθι μίμνω)
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ᾽ αὐτοῦ πείρατ᾽ ἀνήφθω.
Αἱ δέ κε λίσσωμαι ὑμέας, λῦσαί τε κελεύω,
Ὑμεῖς δὲ πλεόνεσσι τότ᾽ ἐν δεσμοῖσι πιέζειν.
Ἤτοι ἐγὼ τὰ ἕκαστα λέγων ἑτάροισι πίφαυσκον.
Τόφρα δὲ καρπαλίμως ἐξίκετο νηῦς εὐεργὴς

Νῆσον Σειρήνοιιν. ἔπειγε γὰρ οὖρος ἀπήμων.
Αὐτίκ᾽ ἔπειτ᾽ ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἠδὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη, κοίμησε δὲ κύματα δαίμων.
Ἀνστάντες δ᾽ ἕταροι νεὸς ἱστία μηρύσαντο,
γρ. θέσαν Καὶ τὰ μὲν ἐν νηῒ γλαφυρῇ † βάλον· οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ἐρετμὰ
Ἑζόμενοι, λεύκαινον ὕδωρ ξεστῇς ἐλάτῃσιν.
Αὐτὰρ ἐγὼ κηροῖο μέγαν τροχὸν ὀξέϊ χαλκῷ
γρ. πιέζον Τυτθὰ διατμήξας, χερσὶ στιβαρῇσι † πίεζον·
Αἶψα δ᾽ ἰαίνετο κηρός, ἐπεὶ κέλετο μεγάλη ἲς,
Ἠελίου τ᾽ αὐγὴ ὑπεριονίδαο ἄνακτος.
Ἑξείης δ᾽ ἑτάροισιν ἐπ᾽ οὔατα πᾶσιν ἄλειψα.
Οἱ δ᾽ ἐν νηΐ μ᾽ ἔδησαν ὁμοῦ χεῖράς τε πόδας τε,
γρ. ἀνῆπτον Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ᾽ αὐτοῦ πείρατ᾽ † ἀνῆψαν·
Αὐτοὶ δ᾽ ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ᾽ ὅτε τόσσον ἀπῆμεν ὅσον τε γέγωνε βοήσας,
Ῥίμφα διώκοντες, τὰς δ᾽ οὐ λάθεν ὠκύαλος νηῦς
Ἐγγύθεν ὀρνυμένη· λιγυρὴν δ᾽ ἔντυνον ἀοιδήν.
Δεῦρ᾽ ἄγ᾽ ἰὼν πολύαιν᾽ Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.
Νῆα κατάστησον, ἵνα νωϊτέρην ὄπ᾽ ἀκούσῃς.
Οὐ γάρ πω τις τῇδε παρήλασε νηῒ μελαίνῃ,
Πρίν γ᾽ ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ᾽ ἀκοῦσαι·
Ἀλλ᾽ ὅγε τερψάμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς.
Ἴδμεν γάρ τοι πάνθ᾽ ὅσ᾽ ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν,
Ἴδμεν δ᾽ ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
Ὣς φάσαν, ἱεῖσαι ὄπα κάλλιμον. αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Ἤθελ᾽ ἀκουέμεναι, λῦσαί τ᾽ ἐκέλευον ἑταίρους,
Ὀφρύσι νευστάζων· οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
γρ. Αὐτίκ᾽ ἀνστάντες † Αὐτίκα δ᾽ ἀνστάντες Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
γρ. πίεζον Πλείοσί μ᾽ ἐν δεσμοῖσι δέον, μᾶλλόν τε * πίεζον.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τάς γε παρήλασαν, οὐδ᾽ ἔτ᾽ ἔπειτα
γρ. φθογγῆν * φθογγῆς Σειρήνων ἠκούομεν οὐδέ τ᾽ † ἀοιδῆς,
γρ. ἀοιδήν Αἶψ᾽ ἀπὸ κηρὸν ἕλοντο ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι,
γρ. ἔλυσαν Ὅν σφιν ἐπ᾽ ὠσὶν ἄλειψ᾽, ἐμέ τ᾽ ἐκ δεσμῶν * ἀνέλυσαν
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, αὐτίκ᾽ ἔπειτα
Καπνὸν καὶ μέγα κῦμα ἴδον, καὶ δοῦπον ἄκουσα.
Τῶν δ᾽ ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατ᾽ ἐρετμά.
γρ. ἴσχετο Βόμβησαν δ᾽ ἄρα πάντα κατὰ ῥόον· * ἔσχετο δ᾽ αὐτοῦ
Νηῦς, ἐπεὶ οὐκ ἔτ᾽ ἐρετμὰ προήκεα χερσὶν ἔπειγον.
Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον,
Ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν·
γρ. ἔπι Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον † ἔπι κακὸν, ἢ ὅτε Κύκλωψ
Εἶλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι,
Ἀλλὰ καὶ ἔνθεν ἐμῇ ἀρετῇ βουλῇ τε νόῳ τε
Ἐκφύγομεν· καί που τῶνδε μνήσεσθαι οἴω.
Νῦν δ᾽ ἄγεθ᾽, ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες·
Ὑμεῖς μὲν κώπῃσιν ἁλὸς ῥηγμῖνα βαθεῖαν
Τύπτετε, κληΐδεσσιν ἐφήμενοι, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ τόνδε γ᾽ ὄλεθρον ὑπεκφυγέειν καὶ ἀλύξαι.
Σοὶ δὲ κυβερνῆθ᾽ ὧδ᾽ ἐπιτέλλομαι (ἀλλ᾽ ἐνὶ θυμῷ
Βάλλευ, ἐπεὶ νηὸς γλαφυρῆς οἰήϊα νωμᾷς)
Τούτου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα, σὺ δὲ σκοπέλου ἐπιμαίεο, μή σε λάθῃσι
Κεῖσ᾽ ἐξορμήσασα, καὶ ἐς κακὸν ἄμμε βάλῃσθα.
Ὣς ἐφάμην, οἱ δ᾽ ὦκα ἐμοῖς ἐπέεσσι πίθοντο.
Σκύλλην δ᾽ οὐκέτ᾽ ἐμυθεόμην, ἄπρηκτον ἀνίην,
Μήπως μοι δείσαντες ἀπολλήξειαν ἑταῖροι

Ad insulā Sirenum. urgebat enim uentus innoxius.
Statim deinceps uentus quieuit, atq; tranquillitas
Erat cum uenti silentio, sopiuit autem fluctus dæmon.
Assurgentes autem socij nauis uela complicarunt,
Et ea quidem in naui caua collocarunt: illi, a. ad remos
Sedentes dealbabant aquam politis remis.
Cæterùm ego cera ingentē massam rotūdā acuto ferro
Frustum abscissum manibus ualidis premebam.
Statim uerò liquefiebat cera, nam urgebat magna uis
Solisq; splendor super meantis regis.
Ordine autem socijs ad aures omnibus inunxi.
Illi aūt in naui me ligarunt, pariter manusq; pedesq;
Erectum ad malum, ex eo autem funes alligarunt:
Ipsi aūt sedentes spumosum mare uerberabant remis.
Sed cū tantùm aberamus, quantū audiatur clamans,
Celeriter penetrantes illas non latuit uelox nauis
Propè impulsa, canoram modulabantur cantilenam.
Huc agè pfectus gloriose Vlysses ingēs gloria Græcorū
Nauem siste, ut nostram uocem audias.
Nō enim unquā aliqs hūc præternauigauit naue nigra
Priusquam nostram suauem ab ore uocem audiret.
Sed hic delectatus abijt, & plura doctus.
Scimus enim tibi omnia quæcunque in Troia lata
Græci Troianiq; deorum uoluntate passi.
Scimus etiam quæcunq; fiunt in terra multipascua.
Sic dicebant edentes uocē dulcem: cæterùm meū cor
Voluit audire soluere iussi socios
Cilijs innuens, illi autem annitentes remigabant:
Statim surgentes Perimedes Eurylochusq;
Pluribus me uinculis ligarunt, magisq; premebar.
Cæterū postq̄ illas præternauigauimus, neq; amplius deîn
Sonitum Sirenū audiebamus, neq; cantilenā: (de
Continuò ceram dempserunt mei dilecti socij,
Quā illis aurib. illeueram, meq; ex uinculis soluerunt.
Sed quando iam insulam reliquimus, statim deinde
Fumum & ingentē fluctū uidi, & sonitum audiui.
His sanè perculsis, ex manibus exciderunt remi:
Insonuerunt autem omnia per fluctū, sistebat aūt illic
Nauis, quoniā nō amplius remos acuminatos manib. ur
Cæterū ego per nauē proficiscens excitabā socios (gebāt.
Blandis uerbis propè astando uiros singulos:
O amici, non enim ullo pacto malorū ignari sumus.
Non equidē hoc maius diceret malū, quàm cū Cyclops
Claudebat in spelunca caua forti ui.
Sed & hinc mea uirtute consilioq; prudentiaq;
Effugimus, & uimirum & horum meminisse puto.
Nunc agite quemadmodū ego dixero, obediamus oēs.
Vos quidem remis maris fluctus profundos
Verberate transtra insidentes, siquidem Iupiter
Det & hanc mortem effugere & euitare.
Tibi uerò gubernator hoc præcipio, sed in animo
Reconde, quoniam nauis caua gubernacula tenes:
Hunc quidem fumum & fluctum extra dirige
Nauem, tu autem scopulum considera, ne te lateat
Hinc impetu dilapsa, & ex periculo nos deducas.
Sic dicebam, illi celeriter meis uerbis parebant.
Scyllam aūt non dicebam immedicabilem tristitiam,
Ne quo pacto timentes cessarent remis socij

Are-

Aremigando, intra autem communirent seipsos.
Et tum sanè Circes quidem tristium mandatorum
Oblitus, quoniam neutiquam me iussit armari.
Caterùm ego indutus splēdida arma, & duabus hastis
Lōgis ad manus acceptis, ad superiora nauis cōscēdebā
Prora. inde enim ipsam putabam primum apparere
Scyllam petrosam, qua mihi ferebat damnum socijs.
Nusquam uidere potui, laborabant autem mihi oculi
Vndiq; circumspicienti ad obscuram petram.
Nos quidem angustum locum transibamus lugentes,
Ab altera parte Scylla, ex altera diua Charybdis
Horrendum absorbuit maris salsam aquam.
Sed quando euomeret sicut lebes in igne multo,
Tota immurmurabat conturbata, in altum. a. aspergo
Summis scopulis utrinq; ruebat.
Sed quando eiectabat maris salsam aquam,
Tota intus apparebat percita: circum autem petram
Horrendum intonabat, infra autem terra apparebat
Arena cerulea, hos autem pallidus timor inuasit.
Nos qdē ad hanc oculos intēdebamus timētes interitū.
Interea autem mihi Scylla caua ex naui socios
Sex abstulit, qui manibusq; uirtuteq; optimi erant,
Conspicatus in nauem uelocem: simulq; ad socios,
Iam horum cognoui pedes & manus supernè
In altum leuatorū, me autem compellabant uocantes
Nominatim, tunc postremò afflicti corde:
Quemadmodū quotiès in scopulo piscator longa uirga
Piscibus ipsis minutis dolum per escam immittens
In pontum dimittit bouis cornu agrestis,
Palpitantem autem deinde correptum foras proijcit:
Sic illi palpitantes tollebantur ad petras.
Illic autem pro foribus depascebat uociferantes,
Manus mihi porrigentes in graui calamitate.
Miserrimum autem illud meis uidi oculis,
Omnium quacunq; passus sum uada maris perlustrās.

Εἰρεσίης, ἐντὸς δὲ πυκάζοιεν σφέας αὐτούς.
Καὶ τότε δὴ Κίρκης μὲν ἐφημοσύνης ἀλεγεινῆς
Λανθανόμην, ἐπεὶ οὔ τί μ᾽ ἀνώγει θωρήσσεσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ καταδὺς κλυτὰ τεύχεα, καὶ δύο δοῦρε
Μάκρ᾽ ἐν χερσὶν ἑλὼν, εἰς ἴκρια νηὸς ἔβαινον
Πρώρης. ἔνθεν γάρ μιν ἐδέγμην πρῶτα φανεῖσθαι
Σκύλλην πετραίην, ἥ μοι φέρε πῆμ᾽ ἑτάροισιν.
Οὐδέ πη ἀθρῆσαι δυνάμην, ἔκαμον δέ μοι ὄσσε
Πάντη παπταίνοντι πρὸς ἠεροειδέα πέτρην.
Ἡμεῖς * δὲ στεινωπὸν ἀνεπλέομεν γοόωντες· — γ. μὲν
Ἔνθεν μὲν γὰρ Σκύλλ᾽, ἑτέρωθι δὲ δῖα Χάρυβδις
Δεινὸν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἤτοι ὅτ᾽ ἐξεμέσειε, λέβης ὣς ἐν πυρὶ πολλῷ,
Πᾶσ᾽ † ἀναμορμύρεσκε κυκωμένη, ὑψόσε δ᾽ ἄχνη — γ. ἀναμορμύρεσκε
Ἄκροισι σκοπέλοισιν ἐπ᾽ ἀμφοτέροισιν ἔπιπτεν.
Ἀλλ᾽ ὅτ᾽ ἀναβρόξειε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ,
Πᾶσ᾽ ἔντοσθε φάνεσκε κυκωμένη, ἀμφὶ δὲ πέτρη
Δεινὸν ἐβεβρύχει, ὑπένερθε δὲ γαῖα φάνεσκε
Ψάμμῳ κυανέῃ. τοὺς δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Ἡμεῖς μὲν πρὸς τὴν δὲ ἴδομεν, δείσαντες ὄλεθρον.
Τόφρα δέ μοι Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑταίρους
Ἓξ ἕλεθ᾽ οἳ χερσίν τε βίηφί τε * φέρτεροι ἦσαν. — γ. φέρτατοι
Σκεψάμενος δ᾽ ἐς νῆα θοὴν ἅμα καὶ μεθ᾽ ἑταίρους,
Ἤδη τῶν ἐνόησα πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν
Ὑψόσ᾽ ἀειρομένων· ἐμὲ δὲ φθέγγοντο καλεῦντες
Ἐξονομακλήδην, τότε γ᾽ ὕστατον, ἀχνύμενοι κῆρ.
Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἐπὶ προβόλῳ ἁλιεὺς περιμήκεϊ ῥάβδῳ
Ἰχθῦσι τοῖς ὀλίγοισι δόλον κατὰ εἴδατα βάλλων,
Ἐς πόντον προΐησι βοὸς κέρας ἀγραύλοιο,
Ἀσπαίροντα δ᾽ ἔπειτα λαβὼν ἔρριψε θύραζε·
Ὣς οἵγ᾽ ἀσπαίροντες ἀείροντο προτὶ πέτρας·
Αὐτοῦ δ᾽ εἰνὶ θύρῃσι κατήσθιε κεκλήγοντας,
Χεῖρας ἐμοὶ ὀρέγοντας ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.
Οἴκτιστον δὴ κεῖνο ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσιν
Πάντων ὅσσ᾽ ἐμόγησα, πόρους ἁλὸς ἐξερεείνων.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐγὼν ἐπὶ νῆα) Obseruandus est hic modus discedendi Vlysis a Circe sine ullo apparatu aut alijs delicijs, quas alioqui ab his amantibus usurpari conueniebat. Videtur tamen Homerus in his commemorandis tempori & ocio pepercisse, ad magis seria nimirum properans.

ὦ φίλοι, οὐ γὰρ χρὴ) In hac Vlysis oratione duo sunt attendenda: primùm Circes consiliorum communicatio, deinde spontanea uinculorum susceptio. Quod ad primum attinet, prudenter Vlysses, quæ sibi soli à Circe dicta fuerant, ea nunc socijs patefacit, ad quorum communem salutem ea facere intelligebat: sed trunca & dissimulata. Trunca dico, quia non præsentiarum solarum Sirenū meminit, ne uidelicet aliorum commemoratione socios perterrefaceret: dissimulata, quia, ut paulò post uidebimus, periculum Planctarum, Charybdis & Scyllæ leuiter attinget, eo tecto & dissimulato. Quod secundum spectat, notandum est, ut se sponte uinculis constringi à socijs patiatur, ne Sirenum cantibus illectus eas accederet: nam ei soli, ut uidimus, data est illas audiendi libertas, ut nimirum in seipso experiretur, quanta esset earum suauitas, ut qui ipsum etiam ad se pellicere possent.

οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ἐρετμὰ) Hoc nobis nō est leuiter prætereundum: nam hic obseruo ueterum nautum usum, ut quæ uentis tantùm aliquando, remis etiam tantùm aliquando impellerentur. Quod nescio an multi notauerint, mihi sanè non constat. Vides autem Vlysis socios nunc cessante uento uela complicare, remisque agitandis manus admouere.

δεῦρ᾽ ἄγ᾽ ἰών) Hos uersus sic transtulit Cicero:

O decus Argolicum, quin puppim flectis Vlysses,
Auribus ut nostros possis agnoscere cantus.
Nam nemo hac unquam est transuectus cærula cursu,
Quin prius astiterit uocum dulcedine captus.
Post uarijs auido satiatus pectore Musis,
Doctior ad patrias lapsus peruenerit oras.
Nos graue certamen belli clademq; tenemus,
Græcia quam Troiæ diuino numine uexit,
Omniaq; elatis rerum uestigia terris.

Quibus uerbis conatæ sunt Sirenes ad se Vlyssem pellicere: id autem quàm artificiose, uidendum est. Primùm aliorum exemplo, qui illac prætervecti sunt anteà soliti se accedere, cum illarum cantuum dulcedine caperentur. Deinde à fine & utilitate, quam inde ceperint: quod tamen prætexunt, cùm reuerà eos ita allectos trucidarent: sed illæ ueritatem sus deque habent, dummodò scopum suum assequantur. Tertiò à sua canendi peritia, quæ tum Vlysi ipsi accommodari nunc possit in recensendis Troianis cladibus, quas lubenter audire Vlyssem intelligebant, non secus atque ipsius nomen callent: licet eum nunquam antea uidissent, pro natura Dearum uidelicet, quibus nihil est ignotum. Lubenter autem illa erat Vlysses auditurus, quia in ijs maximam suæ laudis segetem contineri nouerat. Et huc reuocari oportet, quæ antea diximus, solitas Sirenas suos cantus ingenijs prætarnauigantium aptare, ut ea modularentur, quibus eos maximè delectari scirent. Tum uerò, ne hac tantum parte sese commendarent, addunt in fine se omnia ea scire, quæ in terra latissime patent: quod uerisimiliora facit præcedentia, siquidem specialia generalibus continentur. Et hoc quidem sic illæ protulerunt, ut animum Vlysis ad se conuerterint, atque adeò ipse uinculis exolui petierit, ut eas accederet, sed monitorum non obliti socij eò arctiùs ipsum & fortiùs astrinxerunt: qua in re fidelitatis suæ non uulgaria documenta exhibuerunt, cùm scilicet duci suo inobedientes cum illius emolumento, quàm audientes cum eius dispendio esse maluerint. Et ita res processit,

ut il-

ut illud indignè ferentes, Sirenas dixerint in mare se coniecisse: quod alij de Orpheo dicunt, quem memorant cantu suo citharæ illarum modulamina reruditse, ut est apud Orph. Argon. his uerbis:

ἄχθεα δ' αἰνστοναχοῦσαι ἐπεὶ πότμον εἰς λυχος
μοιρίδιον θανάτοιο, σφᾶς δ' ἀπὸ ῥωγάδος ἄκρης
ἐς βένθος δίνησαν ἁλιρροθέοιο θαλάσσης,
πέτρας δ' ἠλλάξαντο δέμας μορφήν θ' ὑπέροπλον. i. ut uertit Natalis:

Sunt grauiter questa, ut senserunt fata Deorum
Adnuisse sibi, summaq; trepidine saxi
Præcipites saluere maris spumantis in undas.
Protinus in duras uertuntur corpora cautes.

Id propter Vlyssem non irretitum accidisse testantur illa carmine, quod Virgilij opusculis inseritur.

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses,
Hac tutos soia præstitit arte suos.
Illeuit cera sociorum callidus aures:
Atq; suas uinclis præbuit ipse manus.
Transiliunt scopulos, & inhospita littora classis,
Illæ præcipites desiluere freto.

Sed huius rei Homerus non meminit.

πλαγκταί) Nunc Planctas illae accedunt flammis & undis æstuātes cum horrendo strepitu, ut anteà Circe præmonuerat: quæ omnia tanta sunt, ut socij Vlysis perterriti a remigio cessauerint, eum laborem non repetituri, nisi Vlysie cohortatione fuissent excitati, unde illi animis resumptis hoc periculum præterlabuntur.

ὦ φίλοι) Præsentis periculi metu fractos sociorum animos unius commemoratione reficit, nimirum quod apud Cyclopem subierunt, cui istud minimè posit comparari, quod tamen consilio & prudentia Vlysis effugerint: proinde nun esse in hoc longè minore desperandum, cuius euitandi gratia suggerit, quid sit tum ipsis remigibus tum ipsi gubernatori faciendum. Vbi uidetur mihi Vlysses hanc laudem sibi tribuere, cùm tamen ita esset anteà à Circe instructus, quod non dixit.

σκύλλην δ' οὐκέτ' ἐμυθεόμην) Si in communicando Circes consilio, quod ad Sirenas attinebat, Vlysses prudens fuit: hic in celando uel dissimulando præsenti periculo longè prudentior apparet. Futurum enim erat, ut si illius magnitudinem reliqui intellexissent, animis omnino conciderent, ut qui iam satis uarijs calamitatibus anteà essent conflictati, proinde hanc nouam subire uererentur. Et hoc est egregium in huiusmodi rebus consilium, ut ducibus belli, qui non semper expeditionum suarum grauitatem & periculum militibus suis indicant: solent siquidem homines ea minus reformidare, quæ improuisa & ignota sunt, quam quæ longe antè damnosa aut periculosa iudicantur. quanquam interdum id ipsum quod sis acturus ignorare, plus detrimenti afferat: quia ubi in rem ipsam deuenitur, animorum & corporum uires debilitantur ab ipsius periculi magnitudine derepentè profligatæ, ubi si te ipsum præmonueris, fortiùs omnia incommoda patiaris, quæ tibi iam esse obeunda apud te constituisti. Proinde prudentia quoq; in hoc ipso est adhibenda, qua etiam uidetur uti hoc loco Vlysses. nam licet expressè Scyllam non significet, docet tamen satis, ingens ipsis periculum esse subeundum, siquidem eos ad fortitudinem exhortatur: deinde ex suo etiam statu, ubi sese armis instruxit, id adhuc meliùs testatum fecit. Quòd si illius iacturæ, quam se ibi passurum esse nouerat ex Circes præmonitione meminisset, eos proculdubiò planè deterruisset. Et hoc est cautißime obseruandum, ne qui similia experiuntur, in suā & suorū perniciē impingāt.

λανθανόμην) Dubium esse posit, an reuera mandatorum Circes oblitus esset Vlysses? Mihi quidem id uerisimile non fit: sed innuit, se ita hoc negotium tractasse, ac si eum Circe nūquam de eo monuisset, quod obliuioni cuidam poterat tribui: uel reuera eam præterit, ne uideatur impiè egisse, quòd se armis aduersus Deam instruxerit, quod Circe eū facere prohibuerat. Et sic Vlyssem suum Homerus in tota peregrinatione fortem & magnanimum nobis proponit.

ὡς δ' ὅτ' ἐπὶ προβόλῳ) Hac cōparatione duo facit Vlysses. primùm docet, quàm facili negocio hos socios Scylla abripuerit: deinde etiā uidetur asperitatem narrationis hac festiuitate emollijsse. De bouis cornu autem, quod in piscādo adhibebatur, arbitror nos anteà in Iliade dixisse, & iterum in Lexico dicemus.

Αὐτὰρ ἐπεὶ, πέτρας φύγομεν, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην τ', αὐτίκ' ἔπειτα θεοῦ ἐς ἀμύμονα νῆσον
Ἱκόμεθ'. ἔνθα δ' ἔσαν καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι,
Πολλὰ δ' ἴφια μῆλ' Ὑπερίονος ἠελίοιο.
Δὴ τότ' ἐγὼν ἔτι πόντῳ ἐὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Μυκηθμοῦ τ' ἤκουσα βοῶν αὐλιζομενάων,
Οἰῶν τε βληχήν· καί μοι ἔπος ἔμπεσε θυμῷ
Μάντιος ἀλαοῦ Θηβαίου Τειρεσίαο,
γρ. οἵ μοι μ. πολλ' ἐπετέλλον — Κίρκης τ' Αἰαίης, † ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν
Νῆσον ἀλεύασθαι † τερψιμβρότου ἠελίοιο.
γρ. φαισιμβρότου — Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισι μετηύδων ἀχνύμενος κῆρ,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι,
Ὄφρ' ὑμῖν εἴπω μαντήϊα Τειρεσίαο,
Κίρκης τ' Αἰαίης, ἥ μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν,
γρ. φαισιμβρότου — Νῆσον ἀλεύασθαι * τερψιμβρότου Ἠελίοιο.
Ἔνθα γὰρ αἰνότατον κακὸν ἔμμεναι ἄμμιν ἔφασκεν·
Ἀλλὰ παρὲξ τὴν νῆσον ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δὲ κατεκλάσθη φίλον ἦτορ.
Αὐτίκα δ' Εὐρύλοχος στυγερῷ μ' ἠμείβετο μύθῳ,
Σχέτλιος εἰς Ὀδυσεῦ· περί τοι μένος, οὐδέ τι γυῖα
Κάμνεις· ἦ ῥά νυ σοί γε σιδήρεα πάντα τέτυκται,
Ὅς ῥ' ἑτάρους καμάτῳ ἀδηκότας ἠδὲ καὶ ὕπνῳ
Οὐκ ἐάας γαίης ἐπιβήμεναι, ἔνθα κεν αὖτε
Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον·
Ἀλλ' αὔτως διὰ νύκτα θοὴν ἀλάλησθαι ἄνωγας,
Νήσου ἀποπλαγχθέντας ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ.
Ἐκ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποὶ, δηλήματα νηῶν
γρ. ὑπεκφύγῃ — Γίνονται· πῇ κέν τις † ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον,
Ἤν πως ἐξαπίνης ἔλθῃ ἀνέμοιο θύελλα;
Ἢ Νότου, ἢ Ζεφύροιο δυσαέος, οἵ τε μάλιστα
Νῆα διαρραίουσι θεῶν ἀέκητι ἀνάκτων.

Cæterū postq̄ petras effugimus, horrendā Charybdim
Scyllamq;, statim deinde dei ad eximiam insulam
Peruenimus, ibi aūt erant pulchræ boues latis frontib.
Multa autem pinguia pecora super meantis solis.
Certè cum ego adhuc in mare essem in naui nigra,
Mugitum audiui boum stabulantium,
Ouiumq; balatum, & mihi sermo incidit animo
Vatis cæci Thebani Tiresiæ,
Circesq; Aeææ, quæ mihi ualdè sæpè præcepit,
Insulam euitare homines oblectantis Solis.
Certè tum ego socios alloquebar mæsto corde,
Audite meos sermones mala quantumuis paßi socij,
Vt uobis dicam uaticinia Tiresiæ,
Circesq; Aeææ, quæ mihi ualdè diligenter præcepit,
Insulam effugere delectationem hominibus dātis Solis.
Hinc enim præsentißimum malum fore nobis dicebat.
Sed præter insulam pellite nauem nigram.
Sic dicebā, illis autem confractum est amicū pectus.
Statim.a. Eurylochus molesto mihi respondit sermone,
Infelix es ô Vlysses, abūdat tibi robur, neq; unq̄ mēbra
Infatigaris: planè omnia tibi ferrea sunt,
Qui socios defatigatos atq; etiam somno
Non permittis terram conscendere, ubi rursus
Insula in circumflua lautam paremus cœnam,
Sed temerè per noctem celerem errare iubes
Ab insula errabundos in obscuro ponto.
Ex noctibus autem uenti difficiles, pernicies nauium
Nascuntur: quis uerò effugeret sæuam mortem,
Si fortaßis repentè ueniret uenti procella,
Aut Noti aut Zephyri uehemēter spirātis, & q potiß.
Nauem diripiant, uel dijs regibus inuitis?

Verùm

Verùm sanè nunc quidem pareamus nocti nigræ,
Cœnamq́; apparemus celerem apud nauem manentes,
Manè autem conscensa naue, intremus latum pontũ.
Sic ait Eurylochus, comprobarunt autem alij socij.
Et tũ certè agnoscebã, q̃ certè mala machinaretur dæ-
Et ipsum alloquutus, uerba uolatilia dixi, (mon.
Euryloche profectò iam me cogitis solus cùm sim.
Sed agè nunc mihi oẽs iurate sanctũ iuramentum:
Siquidẽ aliqd siue boũ armẽtũ, aut magnũ gregẽ ouiũ
Inueniamus, ne fortaßis imperitia mala
Aut bouem aut etiam pecudem occidat, sed quieti
Comedite cibum quem immortalis præbuit Circe.
Sic dicebam, illi autem protinus iurarunt ut iußi.
Porrò postquã iurarunt perfeceruntq́; iusiurandum,
Appulimus in portu cauo benefactam nauem,
Prope aquam dulcem, & exiuerunt socij
E naui, deinceps autem cœnam scitè appararunt.
Cæterùm postquã potus & cibi cupiditatẽ ademerunt,
Recordati uerò deinde charos fleuerunt socios,
Quos deuorauerat Scylla caua ex naui arreptos.
Flentibus autem ijs aduenit dulcis somnus.
Quãdo .n. tertia pars noctis erat, & astra inclinarũt,
Immisit uehemẽter fortẽ uentũ nubiũ cõgregator Iupi-
Turbine ingenti, nubibus autẽ cooperuit (ter
Terram simul & pontum: ingruit autem de cœlo nox.
Quando .n. manè genita apparuit roseis digitis aurora,
Nauẽ quidẽ subduximus in cauã speluncã intrò tractã.
Hic autem erant Nympharũ pulchri loci atq́; sedilia,
Et tum ego concione coacta sermonem dixi,
O amici, in naui quidem celeri cibusq́; potusq́;
Est: à bubus autem his abstineamus, ne quid patiamur,
Grauis enim Dei hæ boues & eximia pecora
Solis, qui omnia inspicit, & omnia audit.
Sic dicebã, illis .n. persuadebatur animus generosus,
Mẽsem .n. integrũ perpetuus flabat Notus, neq́; q̃s alius
Spirabat deinde uentorum, nisi Eurusq́; Notusq́;.
Illi quamdiu quidẽ panẽ habebant, & uinum nigrum,
Tamdiu à bobus abstinebant, studiosi uitæ,
Sed cùm iamè naui perierunt uiatica omnia,
Certè prædam sequebantur palantes necessitate
Pisces auesq́; charas quodcunq́; in manus uenisset,
Curuis hamis, affligebat uerò uentrem fames.
Certè tum ego per insulam seceßi, ut dijs
Supplicarem, si quis mihi uiam monstraret ad reditũ.
Sed cùm iam per insulam iens declinaueram à socijs,
Manibus lotis, ubi defensaculum erat à uento,
Supplicabam omnibus dijs, qui cœlum inhabitant.
Hi sanè mihi dulcem somnum cilijs infuderunt.
Eurylochus autem socijs mali dux erat consilij.
Audite meos sermones mala quamuis paßi socij,
Omnes quidem inuisæ mortes miseris mortalibus.
Fame autem miserrimum mori, & fatum assequi.
Sed agitè Solis ex bobus abreptis optimis,
Sacra faciemus immortalib. q̃ cœlũ latum inhabitant.
Quòd si in Ithacam peruenerimus in patriam terram,
Statim Soli supra gradienti diues templum (sa.
Faciemus, illic sanè ponemus ornamẽta multa et precio
Qui si irat' aliquo pacto ob boues erecta cornua habẽtes

Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπον θ' ὁπλισόμεσθα θοῇ παρὰ νηῒ μένοντες·
Ἠῶθεν δ' ἀναβάντες ἐνήσομεν εὐρέϊ πόντῳ.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος, ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι ἑταῖροι,
Καὶ τότε δὴ γίνωσκον ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδων,
Εὐρύλοχ', ἦ μάλα δή με βιάζετε μοῦνον ἐόντα.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Εἴ κέ τιν' ἠὲ βοῶν ἀγέλην, ἢ πῶϋ μέγ' οἰῶν
Εὕρωμεν, μήπως τις ἀτασθαλίῃσι κακῇσι
Ἢ βοῦν ἠέ τι μῆλον ἀποκτάνῃ· ἀλλὰ ἕκηλοι
Ἐσθίετε βρώμην τὴν ἀθανάτη πόρε Κίρκη.
Ὣς ἐφάμην. οἱ δ' αὐτίκ' ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Στήσαμεν ἐν λιμένι γλαφυρῷ εὐεργέα νῆα
Ἄγχ' ὕδατος γλυκεροῖο· καὶ ἐξαπέβησαν ἑταῖροι
Νηός, ἔπειτα δὲ δόρπον ἐπισταμένως τετύκοντο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Μνησάμενοι δὴ ἔπειτα φίλους ἔκλαιον ἑταίρους,
Οὓς ἔφαγε Σκύλλη γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλοῦσα.
Κλαιόντεσσι δὲ τοῖσιν ἐπήλυθε νήδυμος ὕπνος.
Ἦμος δὲ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Ὦρσεν ἔπι ζαῆν ἄνεμον νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς.
Νῆα μὲν ὡρμίσαμεν, κοῖλον σπέος εἰσερύσαντες·
Ἔνθα δ' ἔσαν Νυμφέων καλοὶ χοροὶ ἠδὲ θόωκοι.
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ μῦθον ἔειπον,
Ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηῒ θοῇ βρῶσίς τε πόσις τε
Ἔστιν, † τῶνδε βοῶν ἀπεχώμεθα, μή τι πάθωμεν. γρ. τῶν δ'
Δεινοῦ γὰρ θεοῦ αἵδε βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει.
Ὣς ἐφάμην. τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Μῆνα δὲ πάντ' ἄλληκτος ἄη Νότος, οὐδέ τις ἄλλος
Γίνετ' ἔπειτ' ἀνέμων, εἰ μὴ Εὖρός τε Νότος τε.
Οἱ δὲ, ἕως μὲν σῖτον ἔχον καὶ οἶνον ἐρυθρὸν,
Τόφρα βοῶν ἀπέχοντο, λιλαιόμενοι βιότοιο·
Ἀλλ' ὅτε δὴ νηὸς ἐξέφθιτο ἤϊα πάντα,
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ,
Ἰχθῦς ὀρνιθάς τε φίλας, ὅ, τι χεῖρας ἵκοιτο,
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἀνὰ νῆσον ἀπέστιχον, ὄφρα θεοῖσιν
Εὐξαίμην, εἴ τίς μοι ὁδὸν φήνειε νέεσθαι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ διὰ νήσου ἰὼν ἤλυξα ἑταίρους,
Χεῖρας νιψάμενος, ὅθ' ἐπὶ σκέπας ἦν ἀνέμοιο,
Ἠρώμην πάντεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
Οἱ δ' ἄρα μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν.
Εὐρύλοχος δ' ἑτάροισι κακῆς ἐξήρχετο βουλῆς,
Κέκλυτέ μευ μύθων κακά περ πάσχοντες ἑταῖροι.
Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Ἀλλ' ἄγετ', Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας,
Ῥέξομεν ἀθανάτοισι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Εἰ δέ κεν εἰς Ἰθάκην ἀφικοίμεθα πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κεν Ἠελίῳ Ὑπερίονι πίονα νηὸν
Τεύξομεν, ἔνθα κε θεῖμεν ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰ δὲ χολωσάμενός τι * βοῶν ὀρθοκραιράων, γρ. βοῶν [illegible] ὀρθ.

Νῆ

Νῆ' ἐθέλῃ ὀλέσαι, ἐπὶ δ' ἕσπωνται θεοὶ ἄλλοι,
Βούλομ' ἅπαξ πρὸς κῦμα χανὼν ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι,
Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ.
Ὣς ἔφατ' Εὐρύλοχος· ἐπὶ δ' ᾔνεον ἄλλοι ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ' Ἠελίοιο βοῶν ἐλάσαντες ἀρίστας
Ἐγγύθεν (οὐ γὰρ τῆλε νεὸς κυανοπρῴροιο
Βοσκέσκονθ' ἕλικες καλαὶ βόες εὐρυμέτωποι)
Τὰς δὲ περίστησάν τε, καὶ εὐχετόωντο θεοῖσι,
γρ. φύλλα δ' ὀρεψάμενοι † Φύλλα δὲ δρεψάμενοι τέρενα δρυὸς ὑψικόμοιο·
Οὐ γὰρ ἔχον κρῖ λευκὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν·
Οὐδ' εἶχον μέθυ λεῖψαι ἐπ' αἰθομένοις ἱεροῖσιν,
Ἀλλ' ὕδατι σπένδοντες ἐπώπτων ἔγκατα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τ' ἄλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν.
Καὶ τότε μοι βλεφάρων ἐξέσσυτο νήδυμος ὕπνος.
Βῆν δ' ἰέναι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κιὼν νεὸς ἀμφιελίσσης,
Καὶ τότε με κνίσης ἀμφήλυθεν ἡδὺς ἀϋτμή.
Οἰμώξας δὲ θεοῖσι μετ' ἀθανάτοισι γεγώνευν,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
γρ. ἦ μάλα μ' εἰς ἄτην κοιμήσατε * Ἦ με μάλ' εἰς ἄτην κοιμήσατε νηλέϊ ὕπνῳ·
Οἱ δ' ἕταροι μέγα ἔργον ἐμητίσαντο μένοντες.
Ὠκέα δ' Ἠελίῳ ὑπερίονι ἄγγελος ἦλθε
Λαμπετίη τανύπεπλος, ὅ οἱ βόας ἔκταν' ἑταῖροι.
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μετηύδα χωόμενος κῆρ,
Ζεῦ πάτερ, ἠδ' ἄλλοι μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τίσαι δὴ ἑτάρους Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Οἵ μευ βοῦς ἔκτειναν ὑπέρβιον, ᾗσιν ἔγωγε
Χαίρεσκον μὲν ἰὼν εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Ἠδ' ὁπότ' ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτραποίμην.
Εἰ δέ μοι οὐ τίσουσι βοῶν ἐπιεικέ' ἀμοιβήν,
Δύσομαι εἰς Ἀΐδαο, καὶ ἐν νεκύεσσι φαείνω.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἠέλι', ἤτοι μὲν σὺ μετ' ἀθανάτοισι φάεινε
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·
Τῶν δέ κ' ἐγὼ τάχα νῆα θοὴν ἀργῆτι κεραυνῷ
Τυτθὰ βαλὼν κεάσαιμι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.
Ταῦτα δ' ἐγὼν ἤκουσα Καλυψοῦς ἠϋκόμοιο·
Ἡ δ' ἔφη Ἑρμείαο διακτόρου αὐτὴ ἀκοῦσαι.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Νείκεον ἄλλοθεν ἄλλον ἐπισταδόν, οὐδέ τι μῆχος
Εὑρέμεναι δυνάμεσθα· βόες δ' ἀποτέθνασαν ἤδη.
Τοῖσιν δ' αὐτίκ' ἔπειτα θεοὶ τέραα προὔφαινον.
γρ. ἐμέμυκον Εἷρπον μὲν ῥινοί, κρέα δ' ἀμφ' ὀβελοῖς † ἐμεμύκει,
Ὀπταλέα τε καὶ ὠμά· βοῶν δ' ὣς γίνετο φωνή.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι
γρ. ἐλόωντες Δαίνυντ' Ἠελίοιο βοῶν * ἐλάσαντες ἀρίστας.
Ἀλλ' ὅτ' ἂρ ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων,
Ἡμεῖς δ' αἶψ' ἀναβάντες ἐνήκαμεν εὐρέϊ πόντῳ,
Ἱστὸν στησάμενοι, ἀνά θ' ἱστία λεύκ' ἐρύσαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Δὴ τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὑπὲρ γλαφυρῆς, ἤχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.

Nauem volet perdere, suffragabuntur alij dij.
Malo semel ad fluctus hians uitam perdere,
Quàm diutius tabescere uersans in insula deserta.
Sic ait Eurylochus, collaudabant autem alij socij,
Statim autem Solis ex bobus abegerunt optimas
Cominus (non enim longè à naue nigro rostro
Pascebantur nigra pulchra boues latis frontibus)
Eas verò circumstabant, & uota fecerunt dijs.
Folia autem decerpserũt tenerrima quercus alticomæ.
Nõ enim habebãt hordeũ albũ in benè tabulata naui.
Caterũ postq̃ precati sunt, mactarunt & excoriarũt,
Femoraq; conciderunt, atq; adipe cooperuerunt
Duplicantes, desuper autem cruda posuerunt,
Neq; habebant uinum ad libandũ super incensa sacra,
Sed aqua libantes assabant intestina omnia.
Caterũ postq̃ femora incẽsa sunt, et uiscera comederũt,
In minuta frusta secuerũt, & alia uerubus trãsfixerũt:
Et tunc mihi palpebrũ excidit suauis somnus.
Festinabam ire ad nauem uelocem & littus maris.
Sed quando certè propè eram profectus,
Et tum mihi nidoris ebuenit dulcis flatus.
Lugens autem deos ad immortales clamaui,
Iupiter pater, atq; aly beati dij immortales,
Profectò me magnũ in detrimẽtũ sopiuistis sæuo somno.
Ipsi.v. socij magnũ facinus perpetrarunt manentes.
Statim autem Soli supra meanti nuncius ueuit
Lampetia lato peplo, quòd et boues interfecerunt socij.
Statim autem deos alloquutus est iratus corde,
Iupiter pater, atq; alij beati dij immortales,
Vlciscamini iam socios Laërtiadæ Vlyssis,
Qui meas boues occiderunt superbè, quibus ego
Gaudebam quidem cùm ibam in cœlum stelliferum,
Atq; quando retrò ad terram è cœlo diuertebam.
Quod si mihi non luent boum condignam talionem,
Descendã ad Plutonis domũ, & inter mortuos lucebo.
Hunc excipiens alloquutus est nubicogus Iupiter,
Sol, certè quidẽ tu inter immortales lucebis,
Et mortales homines ad fertilem terram.
Horum autem citò nauem celerem candenti fulmine
Paululũm perculsam incidero medio in nigro ponto.
Hæc ego audiui à Calypso pulchricoma,
Qua autem dicebat à Mercurio internũcio audiuisse.
Caterùm postquam ad nauem perueni atq; mare,
Obiurgabam aliunde alium ordine, neq; remedium
Inuenire potuimus, boues enim occisi erant iam.
His continuò deinde dij prodigia ostendebant.
Serpebãt qdẽ pelles, carnes. a. ab uerubus immugiebãt
Assataq; & cruda, boum qualis fiebat uox.
Sex diebus quidem deinde mihi chari socij
Conuiuabantur, Solis bouis mactantes optimos.
Sed quando certè septimum diem Iupiter induxit,
Tum uerò uentus quidem cessauit turbine sæuiens.
Nos autẽ statim conscendentes ferebamur in lato mari
Malo erecto, atq; ad malum albu uelis collocatis.
Sed quãdo certè insulã deseruimus, neq; usquam aliqua
Apparebat terrarũ, sed cœlum atq; mare,
Tum uerò nigram nebulam statuit Saturnius
Nauim supra cauam, obscuratus pontus est sub ipsa,

Qua

Qua currebat haud sanè multū p tēp⁹. statim.n.irruit	Ἡ δ' ἔθει οὐ μάλα πολλὸν ἐπὶ χρόνον· αἶψα γὰρ ἦλθε
Stridens Zephyrus ingenti cum turbine sæuiens.	Κεκληγὼς Ζέφυρος μεγάλῃ σὺν λαίλαπι θύων.
Mali autem rudentes rupit uenti procella	Ἱστοῦ δὲ προτόνους ἔρρηξ' ἀνέμοιο θύελλα
Vtrosq; malus.a.retrò cecidit, armamentaq; omnia	Ἀμφοτέρους· ἱστὸς δ' ὀπίσω πέσεν, ὅπλα τε πάντα
In sentinam deciderunt, ipse aūt extima in naue	Εἰς ἄντλον κατέχυνθ'. ὁ δ' ἄρα πρύμνῃ ἐνὶ νηῒ
Percussit gubernatoris caput, ossaq; confregit	Πλῆξε κυβερνήτεω κεφαλήν, σὺν δ' ὀστέ' ἄραξε
Omnia uno impetu: ipse autem urinatori similis	Πάντ' ἄμυδις κεφαλῆς, ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς
Decidit à tabulatis, deseruit. a. ossa animus generosus.	Κάππεσ' ἀπ' ἰκριόφιν, λίπε δ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνωρ.
Iupiter autem simul intonuit, & iniecit fulmen naui.	Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν·
Ipsa autem cōtorquebatur tota Iouis percussa fulmine,	Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Sulphure aūt implebatur, ceciderunt. a. ex naui socij.	Ἐν δὲ θεείου πλῆτο. πέσον δ' ἐκ νηὸς ἑταῖροι.
Illi autem cornicibus similes circa nauem nigram	Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι περὶ νῆα μέλαιναν
In fluctibus ferebantur, Deus autem abstulit reditum.	Κύμασιν ἐμφορέοντο· θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
Cæterùm ego per nauim incedebam, donec latera	Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἐφοίτων, ὄφρ' ἀπὸ τοίχους
Soluebat uis tēpestatis carina, q̄ inermē ferebat fluctus	Λῦσε κλύδων τρόπιος· τὴν δὲ ψιλὴν φέρε κῦμα·
Euulsum. a. malū fregit usq; ad fundū, cæterū super ipso	Ἐκ δέ οἱ ἱστὸν ἄραξε ποτὶ τρόπιν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
Lorum reuinctum erat bouis corio factum,	Ἐπίτονος βέβλητο βοὸς ῥινοῖο τετευχώς.
Hoc utrūq; colligauit pariter carinā atq; etiam malū.	Τῷ ῥ' ἄμφω συνέεργον ὁμοῦ τρόπιν ἠδὲ καὶ ἱστόν.
Sedens autem super hæc ferebar perniciosis uentis.	Ἑζόμενος δ' ἐπὶ τοῖς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν.
Tum certè Zephyrus quidem cessauit turbine sæuiens.	Ἔνθ' ἤτοι Ζέφυρος μὲν ἐπαύσατο λαίλαπι θύων.
Superuenit aūt Notus celeriter ferens dolores animo,	Ἦλθε δ' ἐπὶ Νότος ὦκα, φέρων ἐμῷ ἄλγεα θυμῷ,
Donec rursus ad perniciosam diuerterer Charybdim.	Ὄφρ' ἔτι τὴν ὀλοὴν ἀναμετρήσαιμι Χάρυβδιν.
Tota nocte ferebar, simul autem sole oriente	Παννύχιος φερόμην· ἅμα δ' ἠελίῳ ἀνιόντι
Veni ad Scyllæ scopulum, horrendamq; Charybdim:	Ἦλθον ἐπὶ Σκύλλης σκόπελον, δεινήν τε Χάρυβδιν.
Hæc quidem absorpsit maris salsam aquam.	Ἡ μὲν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Cæterùm ego ad altam caprificum altè leuatus	Αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ μακρὸν ἐρινεὸν ὑψόσ' ἀερθείς,
Huic implicitus tenebar, ueluti uespertilio, neq; usp̄iā po(tui)	Τῷ προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερίς, οὐδέ πῃ εἶχον
Vel stabilire pedem firmiter, neq; ascendere.	Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι.
Radices enim longè erant, distantes aūt erant rami,	Ῥίζαι γὰρ ἑκὰς * ἦσαν, ἀπῄωροι δ' ἔσαν ὄζοι, γ. ἄγχου
Longinqui ingentesq;, obumbrabant aūt Charybdim,	Μακροί τε μεγάλοι τε, κατεσκίαον δὲ Χάρυβδιν.
Indesinenter autem tenebā, donec emoueret retrorsum	Νωλεμέως δ' ἐχόμην, ὄφρ' ἐξεμέσειεν ὀπίσσω
Malum, & carinam denuò: cupienti. a. mihi aduenit	Ἱστὸν καὶ τρόπιν αὖτις· ἐελδομένῳ δέ μοι ἦλθεν
Tandem. quando aūt ad prandiū iudex è foro surgit	Ὄψ'· ἦμος δ' ἐπὶ δόρπον ἀνὴρ ἀγορῆθεν ἀνέστη,
Iudicans lites multas litigantium uirorum,	Κρίνων νείκεα πολλὰ δικαζομένων αἰζηῶν,
Tùm tandem hæc ligna ex Charybdi apparebant.	Τῆμος δὴ τάγε δοῦρα Χαρύβδιος ἐξεφαάνθη.
Sensim ego desuper pedes & manus demittebar.	Ἧκα δ' ἐγὼ καθύπερθε πόδας καὶ χεῖρε φέρεσθαι,
Medio autem cum sonitu cecidi extra oblonga ligna,	Μέσσῳ δ' ἐνδούπησα παρὲξ περιμήκεα δοῦρα,
Sedens autem super hæc remigaui manibus meis.	Ἑζόμενος δ' ἐπὶ τοῖσι διήρεσα χερσὶν ἐμῇσι.
Scyllā.a.non amplius, permisit pater hominūq; deorūq;	Σκύλλην δ' οὐκ ἔτ' ἔασε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Aspicere, non enim effugere potuissem sæuam mortē.	Εἰσιδέειν· οὐ γάρ κεν ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Hinc autem nouem diebus ferebar, decima.a.me nocte	Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην· δεκάτῃ δέ με νυκτὶ
Insulam in Ogygiam appulerunt dij, ubi Calypso	Νῆσον ἐς Ὠγυγίην * πέλασαν θεοί, ἔνθα Καλυψὼ γ. ἤκαον
Habitabat pulchricoma ueneranda dea celebris,	Ναίει ἐϋπλόκαμος, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα,
Quæ me amauitq;, fouitq;, quid tibi hæc dicam?	Ἥ μ' ἐφίλει τ' ἐκόμει τε. τί τοι τάδε μυθολογεύω;
Iam enim ex parte enarraui in domo	Ἤδη γάρ τοι χθιζὸς ἐμυθεόμην ἐνὶ οἴκῳ
Tibiq; & castæ uxori: molestum autem mihi est	Σοί τε καὶ ἰφθίμῃ ἀλόχῳ· ἐχθρὸν δέ μοί ἐστιν,
Rursus planè enarrata recensere.	Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

COMMENTARIVS.

μαντήια τειρεσίαο) Cùm ad eum locum peruenissent, ubi quartum periculum erat illis subeundum, prout anteà in Circes uerbis exposuimus: non existimauit sibi esse dissimulandum, quod à uate Tiresia in inferis, & posteà ab ipsa Circe sibi prædictum fuerat, quia scilicet de omnium salute conseruanda agebatur, proinde necesse erat id reliquis omnibus patefieri. quod facit, sed breuiter & concisè in ipso initio: immò omnino obscurè, quia illud præsentissimum periculum non explicat, de eo generaliter tantùm loquutus. contrà uerò in Planctis, Scylla & Charybde fecit: cuius rei causam nos ibi uidimus.

αὐτίκα δ' εὐρύλοχος) Suadebat Vlysses ulterius esse relicta Thrinacria transeundum, at Eurylochus reliquorum nomine ei refragatur, iniquumque illum esse dicit, qui ex suo robore & summa laborum tolerantia alios metiatur, qui tum laboribus tum uigilijs, id est ἀυπνίᾳ (pro quo Poeta dixit ὕπνος, ut in Lexico uidebimus) defatigati longiorem nauigationem perferre non possint: proinde quiete indigeant, cuius captandæ & reficiendarum uirium gratia in insulam illis necessariò descendendum sit. Aliud addit argumentum, quod fortius uidetur: quia noctes intempestæ esse solent, & proinde nauigando minus accommodatæ. Hoc habent autem peculiare noctes credo propter solis absentiam, cuius ea est facultas, ut tempestates discutiat: noctu autem nihil est quod illis obstet, addam etiam, id ferè in cæteris rebus omnibus ualere, putà in morbis, qui solent grauiores esse noctu quàm interdiu: sed id ἐν παρέργῳ. Sanè de tempestatibus id certissimum est.

θεῶν ἄτερ) Iam sæpius uidimus hanc locutionem Poetæ nostro usitatam, ut cum rem impossibilem significat, eam ipsis etiam Dijs negatam esse dicat.

πειθώμεσθα νυκτί) Vidimus aliàs in Iliade hanc eandem phrasin. Nox enim quietem indicere uidetur, quod imperium esse Homerus imaginatur, ideò parendum ei esse dicit.

κακὰ μήδετο δαίμων) Vbi consilio hominum & prudentia periculum euitari non potest, tunc Poeta uim aliquam superiorem in rerum regimine fingit, nimirum fatum (quod δαίμονα appellat) cui resisti ulla prudentia humana non potest. Ideò nunc Vlysses agnouisse se dicit, cùm hortatu suo ad hanc insulam prætercundam socios suos induci non posse animaduerteret, præfinitum sibi aliquod malum, quod effugere non posset, id nunc dæmonem machinari: quo loquendi genere utitur, non quòd iam primum illud sibi strui cogitet, sed quòd ita uideatur fieri eius respectu, quò propiùs res ipsa imminet.

ἦ μάλα δή με βιάζετε) Vtile est sæpenumerò ingenti comitatu cingi, uarijsque de causis, sed idem interdũ ualde perniciosum: quia solus multorum petulantiam aut libidinem commodè compescere non potest, unde fit ut deinde cum illis in exitium ruat, quia inuitus, si quæ sunt deterrima eorum consilia, ijs adhærescere cogitur: ubi si solus fueris, liberum tibi est hoc uel illud amplecti. Illud nunc cum suo dispendio Vlysses expertus est, sociorum suorum refractario animo uictus coactusque de sua sententia decedere, quam salutarem omnibus futuram pro explorato habebat. quasi dicat. Quandoquidem uos mihi non creditis utilia uobis consulenti: licet per me hic consistamus: quanquam testatum uobis cupio id me inuito fieri, cogit me siquidem uestrûm numerus, cui solus obstare non possum, uobis assentiri, ne si quod inde damnum uobis infligitur, eius culpam omnem in meum caput cudatis, sed uobis ipsi uestræque temeritati imputetis. Nihilominus tamen adstringit eos iuramento, se greges ac armenta Solis non depredaturos: unde docet hoc esse illud periculum, quod Tiresias & Circe ei prędixerãt. At socij iurant, mox futuri periurij, ut uidebimus.

μνησάμενοι) Notandus est hic antiquus mos post epulas lugendi mortuos, quasi significatum inde sit principem curam uiuorum esse habendam, maioremque quàm mortuorum.

ὦ φίλοι, ἐν γὰρ νηΐ) Ingeminat exhortationem suam, qua rogat iterum socios, ne illa armenta aut greges attingant: rationem addés, quòd ad grauem & terribilem Deum pertineant, nimirum Solem, cui nihil rerum humanarum latêre potest. Quibus uoluit metum illis incutere, ut si sui mandati reuerentia non caperentur, at Deum illum saltem reformident, qui hanc iniuriam sibi illatam inultam non sit relicturus. Hanc autem prohibitionem repetiuit, quia in re periculosa non potest satis diligens adhiberi cautio.

ὃς πάντ' ἐφορᾷ) Iosephus in Apionem docet, quædam esse in Homero repugnantia, quasi uidelicet uestigia confusionis illius poëmatum antequam in hunc ordinem à Pisistrato uel à Solone uel ab Hipparcho redigerentur. Scaliger nostro tempore hîc tale quippiam esse dixit. Nam cùm Solem Poeta dicat omnia audire & uidere, tamen postea dicitur eo inscio hanc deprædationem armentorum à socijs Vlyssis factam, adeò ut etiam ei referendum à Lampetia fuerit.

χεῖρας νιψάμενος) Aliàs hunc ritum lauandi manus, antequàm Deo preces funderent, ueteribus usurpatum explicuimus.

οἱ δ' ἄρα μοι γλυκὺν) Quasi dicat: Ego à Dijs cœlestibus rationem discedendi ex hac insula petebam, at illi somnum mihi immiserunt, nimirum inexorato, ut hæc mea desidia sociorum delicto locum faceret. Et huc dicit, ut causam sui detrimenti ad Deus referat: male id quidem, si eos idcirco culpare uoluerit: sed rectè, si nihil accidere sine eorum prouidentia intelligat, quod Homerum agnoscere alibi quoque docuimus.

κέκλυτέ μευ μύθων) Artificiosa ualde est hæc Eurylochi oratio, qua ad armenta Solis deprædanda excitat. Primùm enim præsentem necessitatem eis ob oculos ponit, eos nimirum fame ita opprimi, ut nihil aliud quàm mortem sperare possint. Cùm autem omnia mortis genera acerba sint, nullum tamen hoc acerbius. Itaque cum omnibus hoc à natura sit insitum, ut uitæ suæ conseruandæ & sustentandæ gratia quiduis experiantur, facilè eos hoc argumento ad hoc facinus perpetrandum pellexit. Quia tamen in tanta multitudine aliquis adeò pius existere poterat, qui hoc scelus aggredi exhorresceret, motus Numinis reuerentia: ideo huic rei speciosum finem prætexit, nimirum ad sacrificia Dijs immortalibus facienda: sic impietati pietatis colorem inducit, ut ista tegeretur. At illud obstabat, quòd Sol hac iniuria offenderetur: cui ille sic occurrit, uota esse ipsi concipienda in huius iacturæ compensationem, uidelicet templum, quod illi in patria erecturi sint. Et quoniam, qui semel pietatis limites transilierit, grauiter impietatem amplecti solet: eò deuenit, ut etiam si nullo pacto Solis ira placari possit, id nihili esse faciendum suadeat, nimirum sub aliorum Deorum auxilij expectatione, quos nimirum his sacrificijs sese promeriturum sperabat. Quod quidem altera ex parte pietatem redolere uidetur: sed cùm diuisa pietas in impietatem deflectat, hic quoque Eurylochus, qui uni Deo displicere maluit, licet erga reliquos officio pij hominis defungeretur: trunca & mutilata pietate utitur, quæ æqualiter uniuerso Deorum cœtui, secundum ueterum mentem, fuit exhibenda. Tandem urgente alimentorum penuria uictus testatur, se etiam si ob hoc facinus ei mors sit oppetenda, in ipso littore paratum esse id pati potiùs quàm fame conflictatum interire. Quæ omnia speciosè quidem dicta sunt, sed penitus impiè, ut ipse exitus docebit. Licet enim uulgatum, Necessitatem aut penuriam legibus esse expeditam, quia illa uel sanctissimè uetita tentare impellit, & uiolenter cogit: tamen quiduis potiùs patienter & æquo animo ferendũ est, quàm ut tibi egenti subuenias & opituleris, sacrosanctum Numen tantillum offendas: quod proculdubio hæc narratio submonet.

λιμῷ δ' οἴκτιστον) Cur hæc mors sit omnium miserrima, causam reddit Eustathius huiusmodi, [illegible]: propter tabem nimirum, quæ famelicum occupat. Id sanè naturæ ualde est inimicum, ubi alimentis deficientibus ipsa quoque deficere cogitur, quæ sui conseruandi studiosissima est. Vnde non sine causa fames grauissimum Dei flagrum existimatur, & Poeta noster Gallicus, quem κατ' ἐξοχὴν appello, tria fulminis spicula cum ingeniosè dicat, famem illis connumerat. Itaque cum illa urget, nihil intentatum relinquunt homines, ut uictum sibi suggerant: nihil, inquam, intentatum, quantumuis illud flagitiosum alioqui censeatur. Ideò rectè illa Oppianus 3. ἁλ.

ὡς οὐδὲν λιμοῖο κακώτερον, οὐδὲ βαρεῖα — *Quàm nihil est fame peius, neq. molesto*
γαστὴρ, ἣ κρατέουσα ἐν ἀνθρώποισιν ἀπηνής id est: — *Ventre, qui dominatur inter homines immitis & impacatus,*

ut nimirum illa Charybdis Virgiliana. Sed de fame nos etiam alibi diximus.

φύλλα δρεψάμενοι) Quanquam rebus necessarijs ad sacrificia ritè facienda destituerentur, tamen alienas aduocant, quæ earum uicem suppleant, ut pro salsa mola folia quercus, pro uino aquam ad libationem: cætera fiunt ex ritu, de quo satis dictum est Iliad. 1. unde hic etiam carmina quædam repetita sunt.

κοιμήσατε νηλέϊ ὕπνῳ) Sic etiam anteà dicebat, οἱ δ' ἄρα (sup. θεοί) μοι γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευαν. Quod enim somno occupatus est, id Deorum uoluntate factum agnoscit. Tu uide quæ nos ibi annotauimus. Iam uerò ex hoc loco nobis hoc notandum est, ex incuria aut inuigilantia ducis multa mala promanare (quod & ipse idem Vlysses anteà erat expertus, cùm sopitus somno in naui occasionem socijs præbuit utres Aeolios reserandi: unde ille à patriæ finibus, quibus iam appropinquabat, repulsus est) nam licentiores facti subditi ea plerunque tentant, quæ in propriam & ducis ipsius perniciem redundant. Proinde ij, quibus rerum administratio demandata est, maximè cauere debent, ne in hoc uitium temerè impingant, quod præcipuè uix reparari potest, ut alias diximus.

Ζεῦ πάτερ) Mirum uideri posit, cur per se Sol hanc iniuriam sibi factam non ulciscatur, sed reliquos Deos imploret. Sed siue regium statum Deorum agnoscamus, siue Democraticum, ita oportuit fieri. Agnoscit autẽ eum pro Democratico Homerus & Regio simul, cum Iouem & reliquos Deos aduocantem Solem facit: ita mixtus erit ex utroq;, ut etiam apud Phæacas.

χαίρεσκον μὲν ἰών) Id est, & oriens & occidens armentis meis oblectabar. Quod utrumque ex communi opinione exponit: quòd ita sensibus nostris uideatur orientem Solem ad cœlum uenire, quoniam tunc oculis nostris cernitur in ipso cœlo: occidentem uerò credas uelut è cœlis in terram labi, quia alterum hemisphærium nobis occultatur: sed reuerà sub terram Sol conditur, in cœlis semper remanens.

δύσομαι εἰς Ἀΐδαο) Minis etiam ad ulciscendam hanc iniuriam Deos adigit: minatur enim se lucem suam illis erepturum, quam ipsis inferis tenebricosis sit communicaturus. Nam & ipsis Dijs lucem ferre Sol dicitur sæpius apud Homerum, quod nos alibi explicuimus. Horreri tamen lucem à Plutone in inferis, satis testantur Poetæ: unde illæ querelæ apud Statium, cùm Amphiaraus ad inferos disrupta tellure descendit. Sed Sol non curat quid gratum Plutoni futurum sit, modò hoc ipsum cœlestibus Dijs ingratum sit & iniucundum.

Ἠέλι', ἤτοι μὲν σύ) Quamuis cæteros etiam Deos Sol implorasset, tamen solus nunc Iupiter ei respondet, ut à cuius uidelicet nutu res tota penderet, in quo regius Deorum status apparet. Ait ergo, se hoc facinus breui uindicaturum mota tempestate & fulmine in nauem Vlyssæam immisso. Vbi uidemus Iouis imperium etiam in ipsum esse mare, licet alias hoc eum eo diuisum habere dicatur Neptunus, quem pro Deo maris colebat antiquitas. Ita quibusdam locis ueram de Deo sententiam Poeta nõ dissimulat, cùm eum uniuersi orbis late Regem agnoscit. Quia autem hæc commemorando Vlysses uidebatur fidem sibi non conciliare, quia mortali uiro Deo-

ro Deorum consilia aut confabulationes non pateant: ideò addit se hæc à Calypso postmodum accepisse, cui anteà Mercurius indicauerat, uidelicet, ni fallor, cum Vlysis gratia ad eam à Ioue esset demandatus.

θεοὶ τέρατα) Solet Deus ingentem aliquam calamitatem præcedentibus prodigijs non rarò significare, ut hoc loco socijs Vlysis contigit. Quod egregiè in Cæsaris morte euenisse describit Virgilius. Credo etiam nos hac de re alias apud hunc Poetam dixisse.

ζεὺς θῆκε) Videtur de industria Ioui diei reductionem tribuere, quasi indignatus Sol id sponte non fecerit: uel Iouem etiam nunc eum intelligit, quem antea dicebamus, nimirum totius mundi moderatorem & rectorem.

ὁ δὲ τὸν ἴκμεν' ἄνεμον) Hæc fuit fallax malicia, quæ ad se mari committendum Vlyssem & socios pellexit, quam tam ingens tempestas erat consecutura. Sic nouit Deus sceleratos fallere, & certo tempore meritis afficere supplicijs. Sequitur ergo tempestas, qua socij Vlysis perierunt: & modus quo Vlysses Charybdin, ad quam repulsus in procellæ fuerat, euitarit: tum eius aduentus ad Calypso. Vbi tota hæc Vlyssea narratio terminatur. nam quomodo a Calypsone ad Phæacas peruenerit, apud quos nunc uersatur, superfluum erat renarrare, cum anteà initio ὑστερον πρότερον exposita sint.

λίπεν δ' ὀστέα) Quomodo animus dicatur ossa relinquere in morientibus, anteà satis exposuimus.

Finis libri Duodecimi.

ARGVMENTVM DECIMITERTII LIBRI *Odyssea.*

DORMIENTEM Vlyssem cum donis exposuerunt Phæaces in terram Ithacensium. Et nauem quidem ipsorum redeuntem lapidem fecit Neptunus, Minerua autem in littore Vlysi consultat de procorū cæde, & res in quadam spelunca occultat, & in senem transformat Vlyssem.

Aliud.

N, Ithacam ingressus est Phæacum ductu Vlysses.

SIC dixit, hi autem igitur omnes taciti facti sunt silentio,
Oblectatione autem tenebantur per domos umbrosas.
Huic autem uicissim Alcinous respondit dixitq́,
O Vlysses quoniam uenisti meam ad æratam domum
Altam, ideò te non rursus, uagatum puto
Rursus rediturum, & si ualdè multa tulisti.
Vestrûm autem uiro unicuiq; iubens hæc dico,
Quicunq; in atrijs honorarium ardens uinum
Semper bibitis, auditis autem cantorem:
Vestes quidem hospiti pulchra in arca
Iacent, & aurum multiuarium, aliaq́; omnia
Dona, quæcunq; Phæacum senatores huc attulerunt.
Sed agè ei demus tripodem magnum, & lebetem
Virítim, nos autem rursus congregati in populo
Remunerabimur, difficile .n. unū largitionē præbere.
Sic dixit Alcinous, his autem placuit sermo,
Illi quidē dormiturientes iuerunt domū unusquisq;.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Ad nauem properabant, ferebātq́; uiros honestās æs.
Et hæc quidem benè deposuit sacra uis Alcinoi,
Ipse iens per nauem sub transtris, ne aliquem sociorum
Læderet impellentium quando incumberent remis.
Hi aūt ad Alcinoū iuerunt & conuiuiū curauerunt.
His autem bouem mactauit sacra potestas Alcinoi
Ioui nimboso Saturnio, qui omnibus imperat.
Crura aūt assantes, epulabantur gloriosum conuiuiū
Oblectantes sese, inter ipsos .a. canebat diuinus cantor
Demodecus populus honoratus: at Vlysses
Multùm ad Solem caput uertebat omnia illustrantem
Ire properans. iam enim cupiebat reuerti.
Sicut autem cùm uir cœnam concupiscit, cui perdiu

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ν. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΝ Ὀδυσσέα μετὰ τῶν δώρων ἐκτίθενται οἱ Φαίακες εἰς τὴν γῆν τῶν Ἰθακησίων, καὶ τὴν μὲν ναῦν αὐτῶν ὑποστρέφουσαν, λίθον ποιεῖ Ποσειδῶν. Ἀθηνᾶ δὲ ἐπὶ τῷ αἰγιαλῷ Ὀδυσσεῖ συμβουλεύει περὶ τῆς μνηστηροφονίας· καὶ τὰ χρήματα ἔν τινι σπηλαίῳ ἀποκρύπτει, καὶ εἰς γέροντα μεταμορφοῖ τὸν Ὀδυσσέα.

Ἄλλη.

Νῦ, Ἰθάκης ἐπέβη Φαιήκων πομπῇ Ὀδυσσεύς.

ΩΣ ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Κηληθμῷ δ' ἔσχοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀλκίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Ὦ Ὀδυσσεῦ, ἐπεὶ ἵκευ ἐμὸν ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ
Ὑψερεφές, τῷ σ' οὔτι παλιμπλαγχθέντα γ' ὀίω
Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἰ καὶ μάλα πολλὰ πέπονθας.
Ὑμέων δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ ἐφιέμενος τάδε εἴρω,
Ὅσσοι ἐνὶ μεγάροισι γερούσιον αἴθοπα οἶνον
Αἰεὶ πίνετ' ἐμοῖσιν, ἀκουάζεσθε δ' ἀοιδοῦ·
Εἵματα μὲν δὴ ξείνῳ ἐυξέστῃ ἐνὶ χηλῷ
Κεῖται, καὶ χρυσὸς πολυδαίδαλος, ἄλλά τε πάντα
Δῶρ' ὅσα Φαιήκων βουληφόροι ἐνθάδ' ἔνεικαν.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν τρίποδα μέγαν † ἠδὲ λέβητα — χ. ἠδ
* Ἀνδρακάς. ἡμεῖς δ' αὖτε ἀγειρόμενοι κατὰ δῆμον — χ. αὐτῷ καὶ
Τισόμεθ'. ἀργαλέον γὰρ ἕνα προικὸς χαρίσασθαι.
Ὣς ἔφατ' Ἀλκίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Νῆα δ' ἐπεσσεύοντο, φέρον δ' εὐήνορα χαλκόν.
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέθηχ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο,
Αὐτὸς ἰὼν διὰ νηὸς ὑπὸ ζυγά, μή τιν' ἑταίρων
Βλάπτοι ἐλαυνόντων, ὁπότε σπερχοίατ' ἐρετμοῖς.
Οἱ δ' εἰς Ἀλκινόοιο κίον, καὶ δαῖτ' ἀλέγυνον.
Τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσ' ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο
Ζηνὶ κελαινεφεῖ Κρονίδῃ, ὃς πᾶσιν ἀνάσσει.
Μηρὰ δὲ κήαντες δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα
Τερπόμενοι. μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς
Δημόδοκος, λαοῖσι τετιμένος. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Πολλὰ πρὸς ἠέλιον κεφαλὴν τρέπε παμφανόωντα,
Δῦναι ἐπειγόμενος· δὴ γὰρ μενέαινε νέεσθαι.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ δόρποιο λιλαίεται, ᾧ τε πανῆμαρ

γρ. ἀν' ὦλκα Νειὸν † ἀνέλκητον βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον,
Ἀσπασίως δ' ἄρα τῷ κατέδυ φάος ἠελίοιο,
Δόρπον ἐποίχεσθαι, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ὣς Ὀδυσῆ' ἀσπαστὸν ἔδυ φάος ἠελίοιο.
Αἶψα δὲ Φαιήκεσσι φιληρέτμοισι μετηύδα,
Ἀλκινόῳ δὲ μάλιστα πιφαυσκόμενος φάτο μῦθον,

Nouale uerti erunt boues nigri fixum aratrum,
Expectatò autem huic occidit lumen solis.
Cœnam ut ineat, affliguntur autem genua eunti:
Sic Vlyßi amicum occidit lumen solis.
Statim. a. Phæacibus studiosis remorum loquutus est,
Alcinoo. a. maximè, illum compellans dixit sermonem.

COMMENTARIVS.

κηληθμῷ δ' ἔσχοντο) Phæaces dicuntur silentio facto & attentè Vlysis narrationem audiſſe, idque cum oblectatione, quæ tamen non eſt ſimpliciter de ipſius narationis argumento intelligenda: quod peſſe triſte eſt ac luctuoſum, unde potiùs eius reſpectu oportuerat eos in lacrymas erumpere, uel ſaltem in infelicis Vlyſsis commiſeratione. Eos igitur ipſius Vlyſsis ſuaui facundia delinitos fuiſſe intelligendum eſt, in quo laus Vlyſsis non mediocris uerſatur, qui peregrinationes ſuas tam calamitoſas & miſerandas cum tanto lepore & cupedijs orationis expoſuerit, ut tantum abſit eum auditoribus ſuis luctum peperiſſe, ut potiùs eos ſumma affecerit delectatione, Sirenum in modum eos cantibus ſuis deliniens: id enim eſt proprie, iuxta Didymum, κηληθμὸς, nimicum ἡ δι' ᾠδῆς τέρψις καὶ ἡδονὴ delectatio & uoluptas, quæ ex cantu percipitur.

ἐμὸν ἱκευ) Sumpto argumento ex Vlyſsis erroribus eum Alcinous alloquitur, iubetque post tot perpeſſas calamitates bono eſſe imposterum animo, quòd ad ſuas ædes ſe receperit in quibus ea ſit reperturus, quæ illum amplius uagari non ſinant. Intelligit autem Alcinous de ſuo inſtituto, quo eum naui instructa tutò domũ ſit per nautas ſuos reducturus. Quod autem id ſe tutò facturũ pollicetur (hoc enim innuit illa, τῷ σ' οὔ τι παλιμπλαγχθέντα γ' ὀΐω ἂψ ἀπονέεσθαι) ex eo pendet, quod anteà dicebat, idem naues Phæacum non ſolum uelociſsimas, ſed etiam anima quadam præditas dicebat: qua intelligerent, & quid periculi uitandum, & ad quas oras ſibi eſſet appellendum.

ὑμέων δ' ἀνδρὶ ἑκάστῳ) Nunc ad ipſos Phæacum proceres Alcinous conuertitur, quos ad liberalitatem & munificentiam erga hoſpitem exercendam hortatur, præter illam ſuperiorem qua uſi ſunt in ueſtium largitione. Petit ergo ut uiritim ab æis tripes & lebes conſecantur: quod ſi factum eſt (factum eſſe autem indicant illa ſequentia, ——φέρον δ' εὐήνορα χαλκὸν) tredecim fuerunt donati Vlyſsi tripodes, lebeteſque totidem.

ἦμος δ' ἠριγένεια) Hodiernus dies in duplici negocio tranſigitur. Primùm iuxta heſternum Alcinoi mandatum ab eo & reliquis Phæacum Regibus ænei tripodes & lebetes in naui, in qua Vliſſes erat in patriam remeaturus, collocantur: ſecundò conuiuium apud Alcinoum denuò celebratur. Vidimus enim libro præcedente, rogatum fuiſſe heſterna die Vlyſſem, ut ſequentem lucem apud Phæacas remaneret: quod ipſe conceſsit, & nunc exequitur. Omnia tamen breuiter à Poeta explicantur, quòd ad alia magis neceſſaria commemoranda properaret.

ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ) Animum Vlyſsis rectè exprimit, atque adeò eorum omnium qui inſtituto ſuo finem aliquem præſtitutũ eſſe ſciunt, eumque auide expectare ſolent, nulla alia penè cogitatione diſtricti ac occupati: ut hic Vlyſſes, qui die elapſo intelligebat ſibi paratum eſſe reditum, nihil aliud animo uerſare dicitur, quàm Solis occaſum, quem illi ſtatim etiam Poeta concedit: quod uidetur eſſe obſeruandum. Nam ſi alia interſeruiſſet prolixiora, uotum Vlyſsis uidebatur fuiſſe remoraturus, ideoque non longiùs euagatus eius illum derepente compotem facit. Quod quàm optatũ illi fuerit, aptiſsima comparatione docet aratoris, qui labore diurno confectatus cœnæ ad reficiendas uires cupidus, tandem Sole occidente mirificè lætatur, quòd metam ſuis ſudoribus figat. Vbi res eadem eſt uoti reſpectu, quod eſt de Solis occaſu: perſona tantùm altera, & finis cuius gratia (ut uocãt Logici) diuerſus. Perſonæ ſunt duæ: Vlyſſes, & arator. finis, cuius gratia, duplex: Vlyſsi quidem reditus, aratori uerò cœna.

Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Πέμπετέ με σπείσαντες ἀπήμονα, χαίρετε δ' αὐτοί.
Ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἤθελε θυμός,
Πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά μοι θεοὶ οὐρανίωνες
Ὄλβια ποιήσειαν· ἀμύμονα δ' οἴκοι ἄκοιτιν
Νοστήσας εὕροιμι σὺν ἀρτεμέεσσι φίλοισιν.
Ὑμεῖς δ' αὖθι μένοντες εὐφραίνοιτε γυναῖκας
Κουριδίας καὶ τέκνα· θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν
Παντοίην, καὶ μή τι κακὸν μεταδήμιον εἴη.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον, ἠδ' ἐκέλευον
Πεμπέμεναι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπεν.
Καὶ τότε κήρυκα προσέφη μένος Ἀλκινόοιο,
Ποντόνοε, κρητῆρα κερασσάμενος μέθυ νεῖμον
Πᾶσιν ἀνὰ μέγαρον, ὄφρ' εὐξάμενοι Διὶ πατρὶ,
Τὸν ξεῖνον πέμπωμεν ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς φάτο, Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα·
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν· οἱ δὲ θεοῖσιν
Ἔσπεισαν μακάρεσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
χ. ἰδίων Αὐτόθεν ἐξ † ἑδρέων. ἀνὰ δ' ἵστατο δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἀρήτῃ δ' ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἀμφικύπελλον,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια διαμπερὲς, εἰσόκε γῆρας
Ἔλθῃ καὶ θάνατος, τά τ' ἐπ' ἀνθρώποισι πέλονται.
Αὐτὰρ ἐγὼ νέομαι, σὺ δὲ τέρπεο τῷδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Παισί τε καὶ λαοῖσι καὶ Ἀλκινόῳ βασιλῆϊ.

Alcinoë rex omnium clariſsime populorum,
Mittite me, ubi libaueritis illæſum, gaudete. a. ipſi.
Iam. n. perfecta ſunt, quæ mihi charus uolebat animus,
Comitatus & chara dona, quæ mihi dei cœleſtes
Fortunata faciant, integram autem domi uxorem
Redux inueniam cum incolumibus amicis.
Vos autem hic manentes oblectetis uxores,
Puellas & filios, dei autem uirtutem dent
Omnem, & ne quid malum publicum ſit.
Sic dixit, illi aũt omnes collaudabant, & iubebant
Mitti hoſpitem, quòd ritè & ut par erat locutus eſſet,
Et tunc præconem alloquuta eſt uirtus Alcinoi:
Pontonoe cratere impleto merum diſtribue
Omnibus in domo, ut apprecati Iouem patrem
Hunc hoſpitem mittamus ſuam in patriam terram.
Sic dixit, Pontonous aũt mellitũ uinum miſcuit,
Diſtribuit autem omnibus ſcienter, hi autem Deis
Libarunt beatis, qui cœlum latum inhabitant.
Illinc ex ſedibus. ſurrexit autem diuinus Vlyſſes.
Aretæ autem in manibus poſuit poculum rotundum,
Et ipſam compellando uerba uelocia dicebat,
Gaude mihi ô regina ſemper, donec ſenectus
Veniat & mors quæ hominibus accidunt.
At ego proficiſcor, tu autem delectare hac in domo,
Filijsq; & populis, & Alcinoo rege.

COMMENTARIVS.

ἀλκίνοε κρεῖον) Non diutiùs post Solis occaſum moratus (ut illud præcedens αἶψα docuit) Alcinoum Vlyſſes alloquitur, petitque ſe remitti tutò & ſecurè, nimirum prout ille anteà erat pollicitus: tum gratias agit pro conceſsis ſibi ijs quæ maximè exoptauerat, uidelicet reductionem (ſic enim πομπὴν appellat Tullius) & dona. Quia autem bonorum affluentia nihil prodeſt, niſi ea Deus feliciter

citet: ideò piè à Dijs cœlestibus petit, ut quicquid sibi à Phæacensibus donatum est(preciosissima autem multa ipsi donata esse docent præcedentia)fortunent, tum ut uxorem domi inculpatam, amicosque superstites offendat. Vbi notandum est, in suam utilitatem precatum esse Deos antè, quàm pro Phæacibus: quod postmodùm facit, quibus duo optat. primùm felicitatem domesticam, quam in oblectatione uxorum & liberorum collocat: deinde publicam prosperitatem, quam ex uirtute cõstituit, ut mox dicemus.

θεοὶ δ' ἀρετὴν) Eustathius post Didymum per ἀρετὴν παντοίην, intelligit felicitatem, id est εὐδαιμονίαν: tum addit, ἐντεῦθεν δὲ λαβόντες οἱ μεθ' Ὅμηρον, συγκεκροτῆσθαι τὴν εὐδαιμονίαν φασὶν ἐξ ἁπάσης ἀρετῆς. id est: Hinc sumentes alij post Homerum, dicunt felicitatem ex omni uirtute constari & constitui. Quod quidem obseruandum est: sed illud præcipuè, quod Homerus à Dijs uirtutem manare dicit. Et utruoque Aristoteles Eth. 1. cap. 9. eleganter docet. Ibi disputat, quomodo felicitas comparari possit. Si igitur, inquit, & aliquid aliud Deorum est munus hominibus: consentaneum est rationi, & felicitatem ab ipsis Dijs dari. & eò magis, quo cæteris humanis bonis est præstabilius. Videtur tamen, etsi non à Dijs immortalibus mittitur, sed uirtute disciplinâue quadam, uel exercitatione comparatur, diuinissimum esse. Præmium enim finisque uirtutis optimum, & diuinum quoddam atque beatum esse cõstat. Hæc ille. Felicitas, inquit idem 7. Polit. 9. cap. necesse est per uirtutem fiat. Idem Magnorum Moralium lib. 1. cap. 4. sic de felicitate ex uirtutibus constata statuit: Ceterùm, inquit, bene uiuere, & bene agere, nihil aliud dicimus, quàm felicem esse: ergo & feliciter agere, & felicitas in uiuẽdo est. Verùm bene uiuere, est in uiuendo ex uirtutibus: hoc igitur est finis & felicitas & optimum. In usu itaque sit necesse est, & actione felicitas. Nam quorum habitus usus que est, usus & actio, finis. Atqui animæ uirtus est habitus, & actio & usus ipsius, eorum quę sub electionem cadunt: ergo finis, ipsius actio, usus que fuerit: felicitas igitur in uiuendo ex uirtutibus sit necesse est. Et paulò pòst: Perfectæ, inquit, uirtutis actio felicitas est. Quæ omnia primus Homerus ostet docuit. Volt porrò Eustatiue, ut ἀρετὴ (sicut iam diximus) εὐδαιμονίαν significet, cuius interpretatio fit in uerbis sequentibus, μηδέ τι κακὸν μεταδήμιον εἴη: ut quod paulò pòst dicitur ἀρτεμέεσσι, explicatur statim per illa, [illegible].

χαῖρέ μοι ὦ βασίλεια) Obseruandum est quòd Vlysses soli Aretæ uxori Alcinoi ualedicit, poculumque hauriendum exhibet: quod cæteris ne ipsi quidem Alcinoo facit, tamen potiùs faciendum uidebatur. Sed satis præstitisse fortasse existimandus est paulò antè, cùm Alcinoum alloqueretur deinde eam postremam salutauit, quod ad eam primam accesisset sup. lib. 7. ex Mineruæ consilio.

[illegible]) Hæc explicant illud ἀρτεμέεσσι, ut antea ex Eustathio docuimus. Precatur autem paucis Aretæ Vlysses omnia felicia, primùm perpetuam lætitiam, quæ felicitatem soler consequi. gaudemus enim ex ea, ut contrà ex infortunijs tristamur: tum posteà ἐπιγνῶναι: gaudium illud, quod ipse intelligat, exponit, nimirum ex Alcinoo, liberis, & regno: quæ omnia interitui obnoxia Vlysses intelligebat. Alcinous enim & liberi mortales: regnum uerò instabile, quia uarijs modis possidenti excidere plerumque contingat. Gaudium ex Alcinoo capietur Aretæ tanquam ex marito, quem illa amare præsupponitur: quòd probæ sit mulieris officium, illa autem talis extitisse censenda sit. Quos autem amamus, eos nobiscum esse gaudemus: tristamurque, cùm nobis aliqua ratione eripiuntur: quod potissimùm in coniugibus graue est, quorum amor, si quidem uetus sit, omnes omnium amores longè superat. Gaudium item ex liberis non leue est, quia insitum est à natura, ut prolem nostram arctissimè diligamus, quæ pars est quædam nostri: adeò ut qui liberos amet, se ipsum amare dici possit. Denique gaudium ex regno summum est, quia ex ui ambitionis multis innatæ cæteris antecellere exoptamus: excellunt autem maximè, quibus in reliquos datum est imperium: ex quo qui decidit, miserrimus etiam censetur.

Sic dicens per uiam iuit diuinus Vlysses,
Huic autem simul præconem præmisit uirtus Alcinoi
Præcedere ad nauem uelocem, & littus maris.
Arete autem illi famulas simul misit mulieres.
Hanc quidẽ chlamydẽ habentem purã & tunicam,
Alteram autem arcam pictam simul dedit portare.
Altera autem panemq́ ferebat & uinum rubrum.
At postquam ad nauem peruenerunt & mare,
Statim hæc in naui concaua comites læti
Accepta deposuerunt potum & cibum omnem.
Sed Vlyssi constrauerunt culcitramq́ linteumq́
Nauis in subsellijs concauæ (ut molliter cubaret)
In puppim autem ingressus & ipse est, & recubuit
Silentio: illi autem sederunt in transtris singuli
Ordine, funem autem soluerunt à pertuso lapide,
Vnaq́ hi incumbentes iactabant mare remo:
Et huic suauis somnus in palpebris incidit
Inexcitabilis, iucundissimus, morti proximè similis.
Illa autem sicut in campo quadrijuges masculi equi,
Omnes simul incitati à uerberibus scuticæ
Altè eleuati celeriter emetiuntur uiam:
Sic quidem huius puppis tollebatur, unda autem ponè
Nigra magna ruebat personantis maris.
Et ualdè tutè currebat firmiter, neq́ accipiter
Circus secutus fuisset citissimus uolucrum.
Sic illa celeriter currens maris undas incidebat
Virum ferens dijs æquas curas habentem.
Qui antea quidẽ multos passus est dolores suo in animo,
Virorumq́ bella, molestasq́ undas penetrans:
Iam tũc securè dormiebat oblitus eorũ quæ passus fuerat.
Quando stella extulit lucidissima, quæ maximè
Venit nuncians lumen auroræ manè genitæ.
Tũ iam insulæ appropinquabat mare permeans nauis.
Phorcynis autem quidam est portus marini senis

Ὣς εἰπὼν ὑπὲρ οὐδὸν ἐβήσετο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τῷ δ' ἅμα κήρυκα προΐει μένος Ἀλκινόοιο,
Ἡγεῖσθαι ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης.
Ἀρήτη δ' ἄρα οἱ δμῳὰς ἅμ' ἔπεμπε γυναῖκας,
Τὴν μὲν φᾶρος ἔχουσαν ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα,
Τὴν δ' ἑτέρην, χηλὸν πυκινὴν ἅμ' * ἔπεμπε κομίζειν· γρ. ὄπασσε
Ἡ δ' ἄλλη σῖτόν τ' ἔφερε καὶ οἶνον ἐρυθρόν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν,
Αἶψα τά γ' ἐν νηῒ γλαφυρῇ πομπῆες ἀγαυοὶ
Δεξάμενοι κατέθεντο, πόσιν καὶ βρῶσιν ἅπασαν,
Κὰδ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ στόρεσαν ῥῆγός τε λίνον τε
Νηὸς ἐπ' ἰκριόφιν γλαφυρῆς (ἵνα νήγρετον † εὕδοι) γρ. εὕδῃ
Πρύμνης· ἂν δὲ καὶ αὐτὸς * ἐβήσετο, καὶ κατέλεκτο γρ. ἐβήσατο
Σιγῇ. τοὶ δὲ καθῖζον ἐπὶ κληῖσιν † ἕκαστος γρ. ἕκαστοι
Κόσμῳ. πεῖσμα δ' ἔλυσαν ἀπὸ τρητοῖο λίθοιο.
Ἔνθ' οἱ ἀνακλινθέντες ἀνερρίπτουν ἅλα πηδῷ·
Καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Νήγρετος, ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς.
Ἡ δ' ὥς τ' ἐν πεδίῳ * τετράοροι ἄρσενες ἵπποι, γρ. τετράορες
Πάντες ἅμ' ὁρμηθέντες ὑπὸ πληγῇσιν ἱμάσθλης,
Ὑψόσ' ἀειρόμενοι, ῥίμφα πρήσσουσι κέλευθον·
Ὣς ἄρα τῆς πρύμνη μὲν ἀείρετο, κῦμα δ' ὄπισθε
Πορφύρεον μέγα θῦε πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Ἡ δὲ μάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον. οὐδέ κεν ἴρηξ
Κίρκος ὁμαρτήσειεν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν.
Ὣς ἡ ῥίμφα θέουσα θαλάσσης κύματ' ἔταμνεν,
Ἄνδρα φέρουσα θεοῖς ἐναλίγκια μήδε' ἔχοντα·
Ὃς πρὶν μὲν μάλα πολλὰ πάθ' ἄλγεα ὃν κατὰ θυμὸν,
Ἀνδρῶν τε πολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Δὴ τότε γ' ἀτρέμας εὗδε, λελασμένος ὅσσ' ἐπεπόνθει.
Εὖτ' ἀστὴρ ὑπερέσχε φαάντατος, ὅς τε μάλιστα
Ἔρχεται ἀγγέλλων φάος ἠοῦς ἠριγενείης·
Τῆμος δὴ νήσῳ προσεπίλνατο ποντοπόρος νηῦς.
Φόρκυνος δέ τίς ἐστι λιμὴν ἁλίοιο γέροντος

Ἐν δήμῳ Ἰθάκης· δύο δὲ προβλῆτες ἐν αὐτῷ
Ἀκταὶ ἀπορρῶγες, λιμένος ποτιπεπτηυῖαι,
Αἵτ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα
Ἔκτοθεν· ἔντοσθεν δέ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι
Νῆες ἐΰσσελμοι, ὅταν ὅρμου μέτρον ἵκωνται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ' αὐτῆς, ἄντρον ἐπήρατον, ἠεροειδὲς,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται.
Ἐν δὲ κρητῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασιν
Λάϊνοι· ἔνθα δ' ἔπειτα τιθαιβώσσουσι μέλισσαι.
Ἐν δ' ἱστοὶ λίθεοι περιμήκεες, ἔνθα τε Νύμφαι
Φάρε' ὑφαίνουσιν ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι.
γρ. αἰενάοντα Ἐν δ' ὕδατ' * ἀενάοντα. δύω δέ τε οἱ θύραι εἰσίν·
Αἱ μὲν πρὸς Βορέαο καταιβαταὶ ἀνθρώποισιν,
Αἱ δ' αὖ πρὸς Νότου εἰσὶ θεώτεραι, οὐδέ τι κείνῃ
Ἄνδρες ἐσέρχονται, ἀλλ' ἀθανάτων ὁδός ἐστιν.
Ἔνθ' οἵγ' εἰσέλασαν πρὶν εἰδότες. ἡ μὲν ἔπειτα
Ἠπείρῳ ἐπέκελσεν ὅσον τ' ἐπὶ ἥμισυ πάσης,
γρ. τοίων Σπερχομένη. * τοίων γὰρ ἐπείγετο χέρσ' ἐρετάων.
Οἱ δ' ἐκ νηὸς βάντες ἐϋζύγου ἤπειρόνδε,
Πρῶτον Ὀδυσσῆα γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἄειραν
Αὐτῷ σύν τε λίνῳ καὶ ῥήγεϊ σιγαλόεντι,
Κὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ ψαμάθῳ ἔθεσαν δεδμημένον ὕπνῳ.
Ἐκ δὲ κτήματ' ἄειραν ἅ οἱ Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι, διὰ μεγάθυμον Ἀθήνην.
Καὶ τὰ μὲν οὖν παρὰ πυθμέν' ἐλαίης ἀθρόα θῆκαν
Ἐκτὸς ὁδοῦ, μή πώς τις ὁδιτάων ἀνθρώπων,
Πρίν γ' Ὀδυσῆ' ἔγρεσθαι, ἐπελθὼν δηλήσαιτο.

In agro Ithacæ, duo autem proiecta in ipso
Latera abrupta in portum uergentia.
Hæc a uentorũ defendunt stridentium magnũ fluctũ
Extrà, intus autem sine uinculo manent
Naues benè tabulatæ, cũ portus spatium intrauerint.
At in uertice portus passis ramis oliua.
Prope autem ipsam antrum amœnum obscurum
Sacrarum Nympharum, quæ Naiades uocantur.
Intus autem crateresq́ & amphoræ erant
Lapideæ, ibi uerò præterea susurrant apes.
Intus liciatoria lapidea prælonga, illicq́ Nymphæ
Lintea texunt cærulea, mirabile uisu.
Intus autẽ aqua perpetua, duæ autem ei ianuæ sunt,
Hæ quidem ad Boream permeabiles hominibus.
Illæ autem rursus ad Notum sunt sacriores, neq; illac
Viri intrant, sed immortalium uia est.
Hûc illi cõtendebant cũ primi uiderunt, hæc qdẽ postea
In terram eiecta quantum est medium totius,
Concitata, talium enim impellebatur manib. remigũ.
Hi autem ex naui egressi commodis transtris in terrã,
Primùm Vlyssem concaua ex naue sustulerunt
Ipso cumq; lino, & culcitra splendida,
Atq; in arena deposuerunt captum somno.
Res autem extulerunt quas Phæaces illustres
Dederant domũ eunti propter magnanimã Mineruã:
Et has quidẽ igitur apud radicẽ oliuæ cumulata posue-
Extra uiã, ne aliquis uiatorum hominum, (runt
Antequam Vlysses expergisceretur, offendens uiolaret.

COMMENTARIVS.

τῷ δ' ἅμα κήρυκα) Discedenti Vlyssi postrema hæc officia Alcinoos & Arete persoluunt. ille enim Præconem, ad securitatem, ni fallor, uel potiùs, quia regium erat sic hospitem dimitti, ipsi præmittit, hoc est ductorem ei ad naues illum concessit: neque enim longè eum antecessisse imaginor. Arete uerò fœmina, fœmineum etiam illi comitatum dedit: hoc est, tres famulas, quarum singulæ partem donorum, quæ Vlysses à Phæacensibus acceperat, ad nauem deferunt, cui impositus paulò pòst Vlysses mox Ithacam illam optatissimam appellet.

καὶ τῷ νήδυμος ὕπνος) Cum Homerus Vlyssem somno iam sopiat, mirum cuipiam uideri potest, demirandique has causas habere. Primùm quòd se in peregrinorum manibus uersari intelligeret, à quibus nihil tuti sibi poterat polliceri, tum sui ipsius, tum etiam donorum gratia, quæ secum ex Phæacia asportabat, quibus auari nautæ (quale solet esse illud genus hominum, ut ex ijs constat, qui Amphionem diuitijs suis spoliarunt, ne infinita alia exempla recenseam) insidias struere ac insiliare poterant, dormientis etiam Vlyssis occasione. Deinde si ex proprijs malis prudentiores fieri solemus, ut solemus, expertus iam erat Vlysses, quid sibi somnus nocuisset à socijs, ut antea lib. 10. uidimus: proinde eum uigilantiorem iam esse oportebat, ne simile incurreret periculum. Hoc ergo statuo, uoluisse Poetam defesso longis laboribus Vlyssi quietem præsentem concedere, in illa præcipuè naui, quæ sensus capax iam ab Alcinoo sup. lib. 8. erat descripta: in eum uerò potissimum finem, ut melius sequentia astrueret, cùm Vlyssem finger expergefactum conturbari, & cætera quæ illic copiosè uidebimus. Placuit insuper Homero impostetum uacuum timore periculorũ esse Vlyssem, cùm ei iam istam errorum metam præfigat. Habuit ergo rationem instituti sui, diutiusque laboribus agitari Heroem illum noluit: sed iam secura sibi omnia polliceri, cùm uidelicet Phæacum beneuolentiam & studium esset expertus: quibus cùm aliam sibi nocendi occasionem datam intelligeret, quam tamen illi non arripuissent, Tragicum ullum tantæ hospitalitatis exitum subuereri non est ausus, quasi non in peregrinas, sed penè domesticas manus, aut domesticis sanè non inferiores incidisset. Itaque somno sopitur, quem Poeta nòn solùm νήδυμον, νήγρετον, ἥδιστον, quæ omnia & profundi & placidi somni sunt epitheta: sed etiam θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικὼς, morti simillimum appellat, ut magis altum illum soporem exprimeret, qualem oportuit esse hominis diutissimè defatigati soporem. Hoc est enim quod morti nunc somnum comparat, qui alioqui etiam κασίγνητος θανάτοιο à Poeta ipso uocatur, ut uidimus Iliad. 14. Nulli enim melius conferri potest homo grauatus somno, quàm mortuo propter sopitos sensus & intermissas uigilantiæ actiones: nisi quòd is qui dormit, animam intus habet perpetuo motu agitatam, quæ suo nihilominus munere fungitur, licet organis suis corporeis non utatur. Est enim somnus in ea parte hominis, quam Aristoteles αἰσθητήριον, ni fallor uocat, id est in primario illo sensorio, quo omnia sentiuntur, quod consopitum adimit facultatem ullo sensu sentiendi at nihilominus anima uiget & mouetur, separatimque à corpore agitatur, quasi pro socio excubias agens perpetuas, prout pars est immortalis, & proinde somni etiam omnis expers. Morti ergo comparatur somnus, quatenus alteram partem hominis, id est corpus quasi uita & motu priuat. Cuius rei causas expende diligentiùs apud Aristot. lib. de Somno & uigilia.

ἡ δ' ὥς τ' ἐν πεδίῳ) Duas comparationes assumit ad istius nauis, in qua Vlysses uehitur, progressum significandum: sed etiam in duplicem finem, ut notat Eustathios. altera enim ab equis quadrijugis sumpta est πρὸς τὸ πάνυ στερεόν, id est, ut significetur quàm firmiter & solidè nauis illa cursum sequeretur: quod in ijs fieri solet, quæ cum impetu & uiolentia quadam feruntur. Altera uerò ab accipitre, πρὸς τὸ τῆς ταχυτῆτος ἐμφατικόν, ad celeritatem exprimendam, quæ tanta fuit, ut nauis potiùs uolare quàm currere uideretur. Denique ut Poetæ uerba ipsa usurpemus, altera comparatio περὶ τὸ μάλ' ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον: altera uerò πρὸς τὸ ἐμφατικόν usurpata est. Notabis porrò, quàm diuersè utramque Poeta extulerit. Primam enim uulgato modo, quo comparationes indicari solent, concinnauit: secunda uerò, inquit Eustathius, κοινότερον σχηματισθῆναι ἀναλυτικῶς, ἡ χέρσῳ [illegible] παραβολὴν, ἀλλὰ μᾶλλον [illegible] δι' ὑπερβολῆς ἀποφαντικῶς. Ex hac autem nauis illius uelocitate uerisimile facit, quod subijciet unius diei spacio Ithacam ex Phæacia peruenisse, ne quis τὸ ἀδύνατον ex utriusque loci interuallo obijciat.

Φόρκυνος δέ τίς ἐστι λιμὴν) Tandem Ithacã appellit Vlyssea nauis: ubi duo sunt nobis obseruanda. primùm portus ipse, deinde modus, quo Vlysses à Phæacensibus naui extractus, & in terra depositus est. Quod ad portum ergo attinet, omnia in eo ficta esse annotabant ueteres, ut refert Eustathius. Vnde illa allegoricè interpretandi occasionem arripuit Porphyrius peculiari tractatu περὶ τοῦ ἐν Ὀδυσσείᾳ τῶν νυμφῶν ἄντρου. Qui curiosior fuerit, potest illum consulere. Ego enim tanti illud non facio, ut ad Homerum aliquid conducere

ducere arbitrer. Rem itaque simpliciter & nudè interpretari malo, ut hunc portum ita finxerit Poeta, non alio innuendi gratia, neque ὥς τι ἀλληγορῶν: sed ad exercendam libertatem illam Poeticam in rebus inauditis comminiscendis ac fingendis, atque iis interdum (qualis hæc esse potest) quæ in natura nusquam subsistunt. Sic ergo informatus dicetur à Poeta hic portus, ut forsan etiam ex illius elegantia asperam & horridulam illam Ithacam magis ac magis commendaret. Nos illam descriptionem saltuatim, si lubet, delibemus. Ait ergo, hunc portum esse Phorcynis marini senis, quod Didymus ita interpretatur: ut intelligas, templum Dei illius super illo portu fuisse, ἐφ' ᾧ λιμένι Φόρκυνος ἦν ἱερὸν τοῦ θαλασσίου δαίμονος (quod tamen Homerus reticet) Subijcit autem historiam de eodem, idque, ut ait ex Herodoto, nos illam commodiore loco repetemus, ibidemque errorem Natalis de Comitibus detegemus, qui non plura de illo Deo ferè reperiri dixit Mythol. lib. 8. cap. 7. quàm quæ illa ex Hesiodo annotauit. Munit præterea illum portum Homerus uno utrinque latere in pontum extenso, quod fuit ad uim uentorum à nauibus, quæ illic quiescerent arcendam: unde tanta fuit illic securitas, ut etiam non alligatæ naues illic stare tutò possent, quod Poeta subijcit, ——ἔντοσθεν δέ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι Νῆες ἐΰσσελμοι, ὅτ' ἂν ὅρμου μέτρον ἵκωνται. Sic antea lib. 9. in Cyclopum insula portum eiusmodi descripsit:

ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον εἰσόκε ναυτέων
θυμὸς ἐποτρύνῃ, καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται.

Et hæc quidem quod ad ipsum portum attinet. In ipsius autem uertice oliuam stare dicit quod ingeniosè est confictum, quia cùm oliua Mineruæ sit sacra, Minerua autem Vlyssi maximè faueat, ad illius arboris radices bona Vlyssis tutò potuerint à Phæacensibus postmodùm deponi, quasi in ipsius Mineruæ tutela. Pergamus. Prope ipsam (oliuam) Poeta antrum Nympharum Naiadum collocat. Rectè. Sunt enim Nymphæ, ut credidit illa antiquitas, Deæ aquaticæ: quàm benè id autem crediderit, potes ex illa annotatione nostra ad decimumoctauum librum Iliad. circa initium ad illa uerba, αἱ δέ οἱ ἀμφαγέροντο, repetere. Cùm autem Nympharum uaria sint genera, hic Naiades, quæ etiam Naides uocantur, prope mare statuit, cùm tamen propriè fontium nymphæ, ut uult Gyraldus: uel fluuiorum, ut uult Natalis, appellentur: nisi intelligas, in hoc antro fontem extitisse, quod paulò pòst indicat, cùm ait, ἐν δ' ὕδατ' ἀενάοντα. Quid insuper? Intus erant, inquit, cratheres & amphoræ lapideæ. Quorsum uerò ista? Respondet Eustathius, esse [illegible] νυμφῶν χερνιπτικά. Subijcit uerò, quod lubentiùs arripiam, ὑδρίας δὲ τὰς Ναϊάδας τὰ τοιαῦτα δέχεσθαι τὸ ὕδωρ: quasi intelligas ea esse uasa propria fluuiatilibus aut fontanis Nymphis, quibus ad exhauriendam & cõtinendam aquam uti possint. Addit Homerus, in eodem antro apes mellificare. cuius rei causam diuinare satis non possum. An quòd Deabus mella, ut cibum uidelicet præstantissimum & diuinum, cibo quoque esse uoluit? Quanta sit autem mellis dignitas, docet noster Allegoriarum interpres Porphyrius: cum ait, purgandi & conseruandi facultate esse præditum, siquidem uetusta ulcera melle repurgantur, & eius beneficio multa à corruptione & putredine sese uindicant. Ad illam uulnerum, seu mauis ulcerum repurgationem mella albicantia laudat Aristot. de Hist. anim. lib. 9. cap. 40. Quòd si reliquas apum non satis laudatas, insignesque admodum ex omni animalium genere præstantias expendere accuratè uolueris, indignum illud animal Nympharum Homericarum societate non iudicabis. Et illæ quidem ut tibi meliùs innotescant, euoluendi tibi erunt Medicorum thesauri: sed eorum præcipuè, qui nobilissimam illam Iatrochemiam exercent, quod etiam in Iliade alicubi nos attigisse memini. Ecquid, quæso, liquori illi cœlesti in uniuersa natura comparari potest? utinamque esset purus, inquit Plinius lib. 11. cap. 12. ac liquidus, & suæ naturæ, qualis defluit primò. nunc uerò è tanta cadens altitudine, multumque dum uenit sordescens, & obuio terræ halitu infectus, præterea ex fronde ac pabulis potus, & in utriculos congestus apum (ore enim uomunt) adhæc succo florum corruptus, & alueis maceratus, totiesque mutatus, magnam tamen cœlestis naturæ uoluptatem affert. Hæc ille. At Chymici nostri eum ita igne decoquunt ac despumant, ut à natiua illa sua præstantia longè discedere non uideatur, quod ex Isaaci Hollandi scriptis quidam nuper prodidit, tractatu peculiari de Quinta essentia mellis. Sed nos ex hoc campo Nympharum antro denuò succedamus, si rarùm hoc priùs addiderimus, solitum esse Nymphis mel offerri, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur. Quod ducat Virgil. cùm eas flores legentes inducit ——*tibi lilia plenis*

Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais
Pallentes uiolas & summa papauera carpens.

Alij id factum uolunt, quod illæ Aristæum quem putantur educasse, mellis conficiendi uiam docuerint, ut notat Natalis Mythol. lib. 5. cap. 12. Hinc porrò meliùs constabit, quàm appositè in earum antro iam apes istæ Homericæ mellificent. Subijcit deinde Poeta descriptionem breuem loci illius, in quo Nymphæ texendi officio defunguntur. Ecquid, ergo Homere, non satis est homines huiusmodi opificijs occupari, nisi Deabus quoque idem tribueris? Docet sanè Poeta, quod alias monuimus, ocium præcipuè sexui fœmineo non esse consentaneum, cùm non solùm Regum & Principum uxoribus, ut de Hecuba, de Helena, de Arete, & alijs denique uidimus: sed etiam Deabus ipsis muliebria illa nendi & texendi opera assignet. Nota porrò colorem telarum cæruleum, maris etiam & aquarum colori maximè conuenientem. Restat postremum (nam illud de aquis suprà attigimus) in hoc antro esse geminam portam, quarum altera ad Boream, altera ad Notum est sita: & illa quidem humano generi patens, hæc uerò tantùm Numinibus, Hoc ego inexplicatum relinquo, quia mihi nihil reconditi habere uidetur. Simpliciter enim uult Poeta hoc antrum & hominibus & Dijs priuatim inseruire: priuatim inquam, quia hominibus ad diuinam portam interdictus est aditus. Et hæc quidem omnia, quod ad portum hunc Homericum attinet. Quem Virgilius adumbrauit elegantissimè lib. 1. Aeneid.

Est in secessu longo locus, insula portum
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.
Hinc atque hinc uastæ rupes, geminique minantur
In cœlum scopuli: quorum sub uertice late
Aequora tuta silent. tum syluis scena coruscis
Desuper horrentique atrum nemus imminet umbra.
Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum:
Intus aquæ dulces, uiuoque sedilia saxo:
Nympharum domus. hic fessas non uincula naues
Vlla tenent, unco non alligat anchora morsu.

Restat secundum, quod in hac narratione esse obseruandum initiò monebamus: nimirum cur Vlyssem dormientem Homerus à Phæacensibus nautis extra mare ad portum ipsum Phorcynis depositum fingat. Eustathius noster hoc fusè diluit, quòd nimirum uideatur puduisse Phæacas Vlyssem excitare, ne uiderentur mercedem nauigationis ab eo exigere: uel forsan quòd timuerint, ne si prehenderentur, Phæaciam, quæ tunc occulta fuisse uidebatur, detegere ac indicare cogerentur, & ita facilè insidijs aliorum possent inuadi, uiri nempe uoluptarij, & bellis minimè gentium apti, ut aliàs in hoc Poeta uidimus. Hinc noctu etiam proficiscentes & soluentes à portu Phæaciæ eos induxit, ne Vlysses opportunitatem loci obseruare posset. At illæ quidem solutiones satis aridæ mihi uidentur, hæc uerò paulò angustior, cùm dicit, siquidem Vlyssem excitassent Phæaces, fieri non potuisse pro decoro & officij ratione, quin eum domum essent sponte comitati: atque Vlyssem, si illud recusasset, potuisse uideri ingratum & inhospitalem: sin uerò eorum comitatu stipatus domum peruenisset, futurum fuisse ut dignosceretur, & ratio qua procos occidi oportebat, non obscuraretur, id est, ἵν' ἐγένετο ἀνέκπυστον τὸ τῆς μνηστηροκτονίας ἐνθύμημα. Atque hæc quidem Eustathius. Sed nescio an summo illi Peripatetico Aristoteli ita satisfaciet, qui lib. de arte Poetica, hoc figmentum Homericum insulsum & absurdum esse docet, & minimè tolerandum, nisi boni Poetæ authoritatem præ se ferret: quæ facit ut ea etiam pro bonis habeantur, quæ per se talia censeri non possunt. Non satisfacturum Eustathium dixi, quia Guthelmus Canterus, Homerum defensurus, alia ratione id præstitit, quasi neglectis illius argumentis. Eam lubet hoc loco, id est suo loco afferre. Ergo Canterus Nou. lect. lib. 5. cap. 14. ita pro Homero aduersus Aristotelem agit, Homerum hac parte reliquis Poetis factum excellentiorem, quod μυθοποιίαν suam non temerè, nec confusè, sed accuratè & prudenter, tantoque cum ordine persecutus est, ut eius singulæ partes aptissimè inter se cohæreant, ac sub dulcissimo fabularum inuolucro perpetuam quandam à principio ad finem usque allegoriam contineant. Id autem in Odyssea, inquit, uel maximè apparet: de qua quia nunc agitur, eius allegoriam paucis, præsertim quod ad Aristotelis quæstionem attinet, percurremus. Vlysses igitur, ne longum faciam, proponitur ab Homero uir non tam sapiens aut felix, nisi quantum humanæ res ferunt, quam ueræ sapientiæ ac felicitatis (hæc enim Penelope est, hæc Ithaca) studiosus: ad quam consequendam multos labores ac errores in mari, mundo uidelicet, subit. Comites habet in hoc studio nonnullos, sed qui in itinere ferè omnes deficiant, partim gula, partim libidine, partim alia qualibet clade intercepti. Ipse postremò solus, absorpta naue, ad Calypsonem enatat: & inde Phæacum ministerio morte obita beatam felicitatem consequitur. Hoc igitur cùm haberet sibi Homerus propositum, cùm alia ad eam rem pertinentia aptissimè confinxit omnia, quæ nimis esset longum demonstrare: tum, quam homines obeunt necessariò, mortem per somnum felicissimè expressit. Ac primùm dormiens introducitur Vlysses extremo quinto Odysseæ, cùm in Phæaciam nudus enatasset, & à Minerua cõsopitus esset. Iterum autem dormit, dum à Phæacibus in patriam per mare deducitur: sic enim requirebat allegoriæ series. Nam quæ interijciuntur inter utrumque somnum, ad sepulchrum & funus pertinent, ita ut continuum intelligamus reuerà somnum fuisse. Phæaces enim intelliguntur οἱ φαιοί, siue pullati, qui post funebrem cœnam & epitaphium sermonem quatuor libris habitum, fu-

nus deducunt. Quin & nauis, quoniam pro sepulchro fuit, in saxum denique mutatur. Nam, ut & hoc obiter adijciamus, inter Corcyram & Ithacam iacet Samos, quæ est σῆμα seu tumulus. Sequitur Asteris insula, quam Stellatam licet dicere, per quam ad Ithacam est iter: quæ, uti diximus, felicitas est & beata uita. Veruntamen hac potiri commodè non potest Vlysses, antequam procos arcu uincat, & simul cum ancillis de medio tollat. Qui etenim perturbationibus animi & cupiditatibus frustra felicitatem ambientibus, imperare non potest, is nequit beatitudinis particeps fieri. Quibus ita declaratis, nemini posthac mirum uideri debet, cur Vlyssem Homerus, cœlestis patriæ iam iam compotem futurum, dormire seu mori faciat. Hæc, è cuius ingenio prodierint, siquis requirat, I. Auratum, maximum sanè uirum, unicum & optimum Homeri interpretem, auctorem laudabo. Et hæc quidem alle pro Homero nostro, quo nomine multùm ei sanè debemus. Sed illa sententia Aristarchi ualde mihi placet, qua allegorias à tota Poesi Homerica explodebat. Siquis tamen præsenti delectetur, potest, quantam per me licet, uti: aut, si placet, operam quoque suam ad illustrationem Homerici istius figmenti conferat. Notanda est præterea hæc Phæacum erga Vlyssem ingenua fidelitas, qua eum nō solùm sartum tectum in terram deponunt, & ita quidem ut ab iniuria uiatorum tutus esse posset: sed etiam ei omnes diuitias, quas dono ab Alcinoo & reliquis acceperat, sine ullo dolo restituunt ex illo etiam edicto, Nautæ, caupones, stabularij commissa ut restituant: quod nostri Iureconsulti posteà etiam proposuerunt. Sed Homerus id esse præstandū hoc exēplo longo augustissimo demōstrauit.

Διὰ μεγάθυμον ἀθήνην) Hic est repetenda præcedens narratio, qua aduentus Vlyssis ad Phæaciam à Poeta memoratur. Vbi nihil tale uidetur obseruari, ut his donis propter Mineruā Vlyssem cohonestarint. Sed ipsa Minerua paulò pòst hoc explicabit, quòd nimirum Vlyssem Phæacibus gratum & iucundum effecerit: sic enim illa Vlyssem alloquitur, *καί σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα.*

Αὐτοὶ δ᾽ αὖτ᾽ οἶκόνδε πάλιν κίον· οὐδ᾽ Ἐνοσίχθων
Λήθετ᾽ ἀπειλάων τὰς ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ
Πρῶτον ἐπηπείλησε. Διὸς δ᾽ ἐξείρετο βουλήν,
Ζεῦ πάτερ, οὐκέτ᾽ ἔγωγε μετ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσι
Τιμήεις ἔσομαι, ὅτε με βροτοὶ οὔτι τίουσι
Φαίηκες, τοί περ τοι ἐμῆς ἔξεισι γενέθλης.
Καὶ γὰρ νῦν Ὀδυσῆα φάμην κακὰ πολλὰ παθόντα
γρ. ἀπηύρων Οἴκαδ᾽ ἐλεύσεσθαι· νόστον δέ οἱ οὔποτ᾽ * ἀπηύρων
Πάγχυ, ἐπεὶ σὺ πρῶτον ὑπέσχεο καὶ κατένευσας.
Οἱ δ᾽ εὕδοντ᾽ ἐν νηῒ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰν Ἰθάκῃ, ἔδοσαν δέ οἱ ἄσπετα δῶρα,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ᾽ ὑφαντήν,
Πόλλ᾽, ὅσ᾽ ἂν οὐδέποτε Τροίης ἐξήρατ᾽ Ὀδυσσεύς,
Εἴπερ ἀπήμων ἦλθε λαχὼν ἀπὸ ληΐδος αἶσαν.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πόποι Ἐννοσίγαι᾽ εὐρυσθενὲς οἷον ἔειπες;
Οὔτι σ᾽ ἀτιμάζουσι θεοί. χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Πρεσβύτατον καὶ ἄριστον ἀτιμίῃσιν ἰάλλειν.
Ἀνδρῶν δ᾽ εἴπερ τίς σε βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων
Οὔτι τίει, σοὶ δ᾽ ἔστι καὶ ἐξοπίσω τίσις αἰεί.
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Αἶψά κ᾽ ἐγὼν ἔρξαιμι κελαινεφές, ὡς ἀγορεύεις.
Ἀλλὰ σὸν αἰεὶ θυμὸν ὀπίζομαι ἠδ᾽ ἀλεείνω.
Νῦν αὖ Φαιήκων ἐθέλω περικαλλέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαῖσαι, ἵν᾽ ἤδη σχῶνται, ἀπολλήξωσι δὲ πομπῆς
Ἀνθρώπων· μέγα δέ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ὢ πέπον, ὡς μὲν ἐμῷ θυμῷ δοκεῖ εἶναι ἄριστα,
Ὁππότε κεν δὴ πάντες ἐλαυνομένην προΐδωνται
Λαοὶ ἀπὸ πτόλιος, θεῖναι λίθον ἐγγύθι γαίης
Νηῒ θοῇ ἴκελον (ἵνα θαυμάζωσιν ἅπαντες
Ἄνθρωποι) μέγα δέ σφιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ᾽ ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Βῆ ῥ᾽ ἴμεν ἐς Σχερίην ὅθι Φαίηκες γεγάασιν,
Ἔνθ᾽ ἔμεν. ἡ δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθε ποντοπόρος νηῦς
Ῥίμφα διωκομένη· τῆς δὲ σχεδὸν ἦλθ᾽ Ἐνοσίχθων,
Ὅς μιν λᾶαν ἔθηκε, καὶ ἐρρίζωσεν ἔνερθε,
Χειρὶ καταπρηνεῖ ἐλάσας. ὁ δὲ νόσφι βεβήκει.
Οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ᾽ ἀγόρευον
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσικλυτοὶ ἄνδρες·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ὤ μοι, τίς δὴ νῆα θοὴν ἐπέδησ᾽ ἐνὶ πόντῳ
Οἴκαδ᾽ ἐλαυνομένην; καὶ δὴ προὐφαίνετο πᾶσα.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ᾽ οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.

Ipsi autem rursus domum retrò ierūt, neq. Neptunus
Oblitus est minarum, quas diuino Vlyssi
Prius promiserat, Iouis autem rogauit sententiam,
Iupiter pater, non amplius in immortalibus Deis
Honoratus ero, cum me homines non honorant
Phaaces, qui tamen meo orti sunt genere.
Etenim nunc Vlyssem dicebam mala multa passum
Domum iturum, reditum autem illi nunquā eripui
Omnino, quoniam tu primùm promisisti, & annuisti.
Hi aūt dormientē in naui ueloci in pontum ducentes
Deposuerunt in Ithaca, dederunt aūt ei ingentia dona
Aesq. aurumq. multum, uestemq. textam,
Multa, quot nunquam Troia extulisset Vlysses,
Si incolumis uenisset nactus de præda portionem.
Huic autem respondens affatus est imbrifer Iupiter,
O Dij, Neptune late potens quale dixisti?
Non te despiciunt Dij, difficile autem esset
Antiquissimum & fortissimum ignominijs prosequi.
Virorum autem si quis te ui & robore cedens
Non colit, tibi autem est, & posthac ultio semper.
Fac ut uis, & tibi iucundum est animo.
Huic aūt respōdit postea Neptunus quassatorq. terra,
Statim & ego faciam ater nubibus, sicut dicis.
Sed tuum semper animum obseruo & uereor.
Nunc autem Phaacum ualde perpulchram nauem
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perdere, ut iam abstineant desistantq. à comitatu
Hominum, magnum aūt ipsis montem urbi imponere.
Huic autem respondens affatus est imbrifer Iupiter,
O amice, sic quidem meo animo uidetur esse optimè,
Cùm iam omnis incitatam intuetur
Multitudo ab urbe, facere lapidem propè terram
Naui ueloci similem, ut admirentur omnes
Homines, magnum autem ipsis montē urbi imponere.
At postquam hoc audiuit Neptunus quassator terra,
Ingressus est iter in Scheriam, ubi Phaaces orti sunt,
Illic ut esset, & ualdè propè uenit nauigatrix nauis
Celeriter impulsa, hanc autem prope uenit Neptunus,
Qui ipsam lapidem fecit, & radicauit infernè,
Manu prona impulsam: hic autem recessit.
Hi autem inter se uerba ueloci loquebantur,
Phaaces longorum remorum nauibus inclyti uiri.
Sic autem quis dixit intuens in propinquum alium,
Heu quisnam nauem uelocem ligauit in ponto
Domum incitatam? & iam extabat tota. (sunt.
Sic igitur qs dixit, hæc. a. nō intelligebant quō facta

His

His Alcinous concionatus est, & affatus,
O amici, certè ualdè me antiqua uaticinia assequũtur
Patris mei, qui dixit Neptunum iratum fore
Nobis, quoniam comites innocui sumus omnium.
Dixit aliquando Phaeacum uirorum perpulchrã nauẽ
Ex comitatu redeuntem in nigro ponto
Perditurum, magnum a. nobis mõtem urbi imponere.
Sic dixit senex, hæc autem iam nũc omnia finiũtur.
Sed agè sicut ego dicam, parete omnes.
Comitatũ quidẽ relinquite hominũ, cũ aliquis ueniat
Nostram ad ciuitatem: Neptuno autem tauros
Duodecim electos sacrificemus, si misereatur,
Neq; nobis ingentem montem urbi imposuerit.
Sic dixit, hi autẽ metuerunt, parauerunt. a. tauros.
Sic hi quidem supplicabant Neptuno regi
Populi Phaeacum duces & curatores
Stantes circum altare. Excitatus est. a. diuinus Vlysses,
Recubans in terra patria, neq; ipsam cognouit
Iam diu remotus, circùm enim Dea nubem fudit
Pallas Minerua filia Iouis, ut illum ipsum
Ignotum faceret, singulaq; profaretur.
Vt non ipsum antè uxor cognosceret, ciuesq;, amiciq;,
Quàm omnem procis intemperiem rependeret.
Propterea uariata uidebantur omnia regi,
Viæq; perpetuæ, portusq; contecti,
Petræq; altæ, & arbores uirescentes.
Stetit aũt igitur surgens, & inspexit patriam terram,
Fleuitq; postea, & sua percussit femora,
Manibus deiectis: lugens autem locutus est,
O ego quorum rursus hominum in terram uenio?
Nunquid iniuriosiq; & crudeles, neq; iusti?
An hospitales, & ipsis mens est sancta?
Quò iam res multas porto has. quò autem & ipse
Erro? utinam mansissent apud Phaeaces
Illic, ego autem ad alium magnanimorum regum
Peruenissẽ, q me dilexisset, et comites dedisset ad reuertendũ.
Nunc aũt nusquã ponere scio, neq; idem illic
Relinquam, ne quando mihi præda alijs fiat.
O Dij, non enim omnia intelligentes, neq; iusti
Erant Phaeacum duces & curatores,
Qui me in aliã terrã abduxerunt, nãq; me dicebant
Ductum ire in Ithacam conspicuam neq; perfecerunt.
Iupiter ipsos ulciscatur deprecabilis, qui & alios
Homines inspicit, & plectit quicunq; peccant.
Sed agè iam res numerem, & uideam
[illegible] mihi surreptũ discesserint cõcaua in naui ferẽtes.
[illegible]c dicens tripodas perpulchros & lebetes
Numerabat, & aurum, textasq; uestes pulchras:
Horũ qdẽ nihil desiderabat, hic. a. lugebat patriã terrã
Perreptans ad littus personantis maris,
Multùm deplorando propè autem eum uenit Minerua
Viro corpore similis iuueni pastori ouium
Permolli, qualesq; regum filij sunt,
Duplicem circa humerum habens pulchram uestem:
Pedibus. a. sub teneris calceos habebat, manu. a. iaculũ.
Hanc. a. Vlysses lætatus est conspicatus, & obuius uenit
Et ipsam compellans uerba ueloc ia locutus est,
O amice, postquam te primùm inuenio hoc in loco,

Τοῖσιν δ᾽ Ἀλκίνοος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν.
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ᾽ ἱκάνει
Πατρὸς ἐμοῦ, ὃς ἔφασκε Ποσειδάων᾽ ἀγάσασθαι
Ἡμῖν οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονές εἰμεν ἁπάντων.
Φῆ ποτε Φαιήκων ἀνδρῶν περικαλλέα νῆα
Ἐκ πομπῆς ἀνιοῦσαν ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Ῥαισέμεναι, μέγα δ᾽ ἧμιν ὄρος πόλει ἀμφικαλύψαι.
Ὣς ἀγόρευ᾽ ὁ γέρων· τάδε δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽, ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πειθώμεθα πάντες.
Πομπῆς μὲν παύσασθε βροτῶν, ὅτε κέν τις ἵκηται
Ἡμέτερον προτὶ ἄστυ· Ποσειδάωνι δὲ ταύρους
Δώδεκα κεκριμένους ἱερεύσομεν, αἴκ᾽ ἐλεήσῃ,
Μηδ᾽ ἡμῖν περιμήκες ὄρος πόλει ἀμφικαλύψῃ.
Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἔδδεισαν, ἑτοιμάσσαντο δὲ ταύρους.
Ὣς οἱ μέν ῥ᾽ εὔχοντο Ποσειδάωνι ἄνακτι
Δήμου Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἑστεῶτες περὶ βωμόν. Ὁ δ᾽ ἔγρετο δῖος Ὀδυσσεὺς
Εὕδων ἐν γαίῃ πατρωΐῃ· οὐδέ μιν ἔγνω
Ἤδη δὴν ἀπεών. περὶ γὰρ θεὸς ἠέρα χεῦεν
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διός, ὄφρα μιν αὐτὸν
Ἄγνωστον τεύξειεν, ἕκαστά τε μυθήσαιτο.
Μή μιν πρὶν ἄλοχος γνοίη, ἀστοί τε φίλοι τε,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρσιν ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Τοὔνεκ᾽ ἄρ᾽ ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι,
Ἀτραπιτοί τε διηνεκέες, λιμένες τε πάνορμοι,
Πέτραι τ᾽ ἠλίβατοι, καὶ δένδρεα τηλεθάοντα.
Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ἀναΐξας, καί ῥ᾽ εἴσιδε πατρίδα γαῖαν·
Ὤμωξέν τ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ
Χερσὶ καταπρηνέσσ᾽ ὀλοφυρόμενος δ᾽ ἔπος ηὔδα.
Ὤ μοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω;
Ἦ ῥ᾽ οἵγ᾽ ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι;
Ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής;
Πῆ δὴ χρήματα πολλὰ φέρω τάδε; πῆ δὲ καὶ αὐτὸς
Πλάζομαι; αἴθ᾽ ὄφελον μεῖναι παρὰ Φαιήκεσσιν
Αὐτοῦ· ἐγὼ δέ κεν ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην, ὅς † κέν μ᾽ ἐφίλει καὶ ἔπεμπε νέεσθαι. γρ. αἰνῶς μοι φίλοι ἦσαν
Νῦν δ᾽ οὔτ᾽ ἄρ πῃ θέσθαι ἐπίσταμαι, οὐδὲ μὲν αὐτοῦ
Καλλείψω, μήπως μοι ἕλωρ ἄλλοισι γένηται.
Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα πάντα νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι
Ἦσαν Φαιήκων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Οἵ μ᾽ εἰς ἄλλην γαῖαν ἀπήγαγον. ἦ τέ μ᾽ ἔφαντο
Ἄξειν εἰς Ἰθάκην εὐδείελον· οὐδ᾽ ἐτέλεσσαν.
Ζεύς σφέας τείσαιτο ἱκετήσιος, ὅς τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους ἐφορᾷ, καὶ τίνυται ὅστις ἁμάρτῃ.
Ἀλλ᾽ ἄγε δὴ τὰ χρήματ᾽ ἀριθμήσω καὶ ἴδωμαι,
Μή τί μοι οἴχωνται κοίλης ἐπὶ νηὸς ἄγοντες.
Ὣς εἰπὼν, τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Ἠρίθμει, καὶ χρυσὸν, ὑφαντά τε εἵματα καλά.
Τῶν μὲν ἄρ᾽ οὔτι πόθει· ὁ δ᾽ ὀδύρετο πατρίδα γαῖαν,
Ἑρπύζων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Πόλλ᾽ ὀλοφυρόμενος. σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Ἀνδρὶ δέμας εἰκυῖα νέῳ ἐπιβώτορι μήλων,
Παναπάλῳ, οἷοί τε ἀνάκτων παῖδες ἔασιν·
Δίπτυχον ἀμφ᾽ ὤμοισιν ἔχουσ᾽ εὐεργέα λώπην,
Ποσσὶ δ᾽ ὑπὸ λιπαροῖσι πέδιλ᾽ ἔχε, * χερσὶ δ᾽ ἄκοντα. γρ. χερσὶ
Τὴν δ᾽ Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδὼν, καὶ * ἐναντίος ἦλθε, γρ. ἀντίον
Καί μιν φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ᾽, ἐπεί σε πρῶτα κιχάνω τῷδ᾽ ἐνὶ χώρῳ,

Χαῖρε

Χαῖρέ τε, καὶ μή μοί τι κακῷ νόῳ ἀντιβολήσαις·
Ἀλλὰ σάω μὲν ταῦτα, σάω δ' ἐμέ. σοὶ γὰρ ἔγωγε
Εὔχομαι ὥστε θεῷ, καί σου φίλα γούναθ' ἱκάνω.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ·
γρ. ἐγγεγάασι Τίς γῆ, τίς δῆμος, τίνες ἀνέρες † ἐγγεγάασιν·
Ἦ πού τις νήσων εὐδείελος, ἦέ τις ἀκτὴ
Κεῖθ' ἁλὶ κεκλιμένη ἐριβώλακος ἠπείροιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Νήπιος εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Εἰ δὴ τήνδε τε γαῖαν ἀνείρεαι. οὐδέ τι λίην
Οὕτω νώνυμός ἐστιν· ἴσασι δέ μιν μάλα πολλοί,
Ἠμὲν ὅσοι ναίουσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Ἠδ' ὅσοι μετόπισθε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.
Ἤτοι μὲν τρηχεῖα καὶ οὐχ ἱππήλατός ἐστιν,
Οὐδὲ λίην λυπρή, ἀτὰρ οὐδ' εὐρεῖα τέτυκται.
χ. Εὔμη χ.ιῦδ † Ἐν μὲν γάρ οἱ σῖτος ἀθέσφατος,* ἐν δέ τε οἶνος
Γίγνεται· αἰεὶ δ' ὄμβρος ἔχει, τεθαλυῖά τ' ἐέρση.
Αἰγίβοτος δ' ἀγαθὴ καὶ βούβοτος· ἔστι μὲν ὕλη
Παντοίη, ἐν δ' ἀρδμοὶ ἐπηετανοὶ παρέασιν.
Τῷ τοι ξεῖν' Ἰθάκης γε καὶ ἐς Τροίην ὄνομ' ἵκει,
Τήν περ τηλοῦ φασὶν Ἀχαιΐδος ἔμμεναι αἴης.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων ᾗ γαίῃ πατρωΐῃ, ὥς οἱ ἔειπε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οὐδ' ὅγ' ἀληθέα εἶπε, πάλιν δ' ὅγε λάζετο μῦθον,
Αἰὲν ἐνὶ στήθεσσι νόον πολυκερδέα νωμῶν·
Πυνθανόμην Ἰθάκης γε καὶ ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Τηλοῦ ὑπὲρ πόντου· νῦν δ' εἰλήλουθα καὶ αὐτὸς
Χρήμασι σὺν τοῖσδεσσι. λιπὼν δ' ἔτι παισὶ τοσαῦτα
Φεύγω, ἐπεὶ φίλον υἷα κατέκτανον Ἰδομενῆος,
Ὀρσίλοχον πόδας ὠκύν, ὃς ἐν Κρήτῃ εὐρείῃ
Ἀνέρας ἀλφηστὰς νίκα ταχέεσσι πόδεσσιν·
Οὕνεκά με στερέσαι τῆς ληΐδος ἤθελε πάσης
Τρωϊάδος, τῆς εἵνεκ' ἐγὼ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων·
Οὕνεκ' ἄρ' οὐχ ᾧ πατρὶ χαριζόμενος θεράπευον
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ἀλλ' ἄλλων ἦρχον ἑταίρων·
Τὸν μὲν ἐγὼ κατιόντα βάλον χαλκήρεϊ δουρὶ
Ἀγρόθεν, ἐγγὺς ὁδοῖο λοχησάμενος σὺν ἑταίρῳ.
Νὺξ δὲ μάλα δνοφερὴ κάτεχ' οὐρανόν, οὐδέ τις ἡμέας
Ἀνθρώπων ἐνόησε· λάθον δέ ἑ θυμὸν ἀπούρας.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόν γε κατέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Αὐτίκ' ἐγὼν ἐπὶ νῆα κιὼν Φοίνικας ἀγαυοὺς
Ἐλλισάμην, καί σφιν μενοεικέα ληΐδα δῶκα·
Τούς μ' ἐκέλευσα Πύλονδε καταστῆσαι καὶ ἐφέσσαι,
Ἢ εἰς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἀλλ' ἤτοι σφέας κεῖθεν ἀπώσατο ἲς ἀνέμοιο,
Πόλλ' ἀεκαζομένους· οὐδ' ἤθελον ἐξαπατῆσαι.
Κεῖθεν δὲ πλαγχθέντες ἱκάνομεν ἐνθάδε νυκτός·
Σπουδῇ δ' ἐς λιμένα προερέσσαμεν, οὐδέ τις ἡμῖν
Δόρπου μνῆστις ἔην, μάλα περ χατέουσιν ἑλέσθαι·
Ἀλλ' αὔτως ἀποβάντες ἐκείμεθα νηὸς ἅπαντες.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμηῶτα·
Οἱ δὲ χρήματ' ἐμὰ γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες,
Κάτθεσαν, ἔνθα περ αὐτὸς ἐπὶ ψαμάθοισιν ἐκείμην.
Οἱ δ' ἐς Σιδονίην εὖ ναιομένην ἀναβάντες
Ὤχοντ', αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.

Salue, & non mihi malo animo occurreris.
Sed serua tum hæc, serua etiam me: tibi enim ego
Supplico tanquam Deo, & ad tua chara genua accedo,
Et mihi hoc dic uerum ut certè sciam,
Quæ terra? quis populus? qui uiri sunt?
Num quæ insularum amœna? an aliquod littus
Iacet ad mare uergens fertilis terræ?
Hunc aũt e cõrã affata est dea cæsia oculis Minerua:
Stultus es ô hospes, an longè uenisti?
Quoniam hanc terram interrogas? neq; enim ualdè
Sic ignobilis est, norunt autem ualdè multi,
Et quidem quicunq; habitant ad auroram solemq;,
Et quicunq; pone ad noctem obscuram.
Certè quidem aspera, & non equitabilis est.
Neq; ualdè sterilis, at neq; lata est.
Benè quidẽ enim triticũ multũ, benè autemq; uinum
Adest, semper autẽ pluuia habet illam uirifcẽsq; ros:
Pascendis capris com moda & bubus: est quidem sylua
Omnigena, benè autem irrigationes perpetua adsunt,
Itaq; hospes Ithaca, & in Troiam nomen peruenerit,
Quàm longè dicunt Achaide esse à terra.
Sic dixit, lætatus est autem patiens diuinus Vlysses.
Gaudens sua terra patria, sicut ei dixit
Palas Minerua filia Iouis ægiochi.
Et ipsam appellans uelocia uerba dixit.
Neq; hic uera dixit, iterum autem cœpit sermonẽ,
Semper in præcordijs mentem per astutam mouens.
Audiebam de Ithaca & in Creta lata
Longè supra pontum, nunc autem ueni, & ipse
Rebus cum his, ubi uerò reliquis etiam filijs totidem,
Fugio, quoniam dilectum filium interfeci Idomenei,
Orsilochum pedibus uelocem, qui in Creta lata
Viros artifices uincebat uelocibus pedibus.
Quoniam me priuare præda uolebat omni
Troiana, cuius gratia ego passus sum dolores animo,
Virorumq; bella tristesq; undas penetrans,
Quoniam non suo patri gratificatus seruiebam
Agro in Troianorum, sed alijs imperabam socijs.
Hunc quidem ego discedentem percussi ærea lancea
Rure, propè uiam insidiatus cum socio.
Nox autem ualdè obscura occupauerat cœlũ, neq; aliquis nos
Hominũ animaduertit, fefelli autẽ illũ anima spoliabã
At postquam hunc interfeci acuto ære,
Statim ego in nauem iens Phœnicas illustres
Oraui, & ipsis quæ satis esset pradam dedi.
Hos me iussi Pylum deferre & collocare,
Vel in Elida diuinam, ubi dominantur Epei,
Sed certè ipsos illinc repulit uis uenti
Multum nolentes, neq; uolebant fallere.
Illinc autem errantes uenimus huc nocte,
Aegrè autem in portum appulimus, neq; aliqua nobis
Cœna mentio erat, ualdè licet indigentibus sumere,
Sed sic egressi iacebamus in naue omnes.
Hic me quidem dulcis somnus inuasit defessum.
Hi autem fortunas meas concaua ex naui sublatas
Deposuerunt, ubi ipse in arenis iacebam,
Hi autem in Sidoniam pulchram ora soluta
Iuerunt, at ego relictus sum tristis animo.

COM-

COMMENTARIVS.

[illegible])Exponet deinceps Homerus quid in Phæacum nautarum istorum reditu contigerit, nimirum nauem eorum in saxum à Neptuno uersam, obiectumque Phæaciæ montem, quod ipsis iam longè anteà erat prædictum, ut aliàs in hoc Opere uidimus, & mox etiam uidebimus. Ait ergo, Neptunum non esse oblitum eorum, quæ Vlyssi anteà erat comminatus propter filij sui Polyphemi erutum ab ipso oculum. Erat autem comminatus, se eum erroribus uarijs esse prohibiturum, ne patriam attingeret: qua spe cùm se iam frustratum uideat, non sine causa indignabundus apud Iouem de irrito suo instituto ac consilio conqueritur: & cùm id iam amplius prohiberi non possit, in Phæacas iram suam conuertit, quorum beneficio totum negotium erat confectum.

[illegible]) In hac oratione Neptunus Ioui exponit factum Phæacensium, quo Vlyssem in Ithacam deduxerunt, quod sibi ingratum & iniucundum esse docet: quia sic exitum suum sortitæ non sunt, quas Vlyssi olim fecerat, comminationes, ut anteà quoque exposuimus. Nudam autem querelam facti agitat, quasi inde facilè sit intellecturus Iupiter, quid petat sibi concedi, ut hanc iniuriam ulciscatur. Vbi præcipuè notandum est, quod sui ultionem anteà non aggreditur, quàm Iouem Deorum principem adierit: quasi ex eius nutu rerum omnium moderatio & administratio pendeat, nefasque sit, quod Homerus noster credit, quippiam eo inconsulto reliquam Deorum turbã gerere. Id satis in Iliade passim obseruauimus, eòdemque hic locus manifestè pertinet. Vide autem quomodo se Ioui Neptunus in ipso limine insinuet, generali enunciato de honoris sui imminutione, quæ apud Deos futura est, cùm iam apud mortales contigerit. Quod argumentum est à maiori, ut notat etiam Eustathius, in huncque modum potest concipi: Si homines, apud quos magna debet esse Numinis reuerentia, Neptunum non honorant, Dij etiam reliqui eum minimè honorabunt. At homines, nempe Phæaces, id faciunt. Ergo iam inter Deos pro nihilo censebitur. Et hoc ualidum maximè fuit ad commouendum Iouis animum, quasi hoc ægrè laturus sit Iupiter, si non solùm Deo, sed etiam fratri suo, ut uidimus in Iliade, hoc accideret. Illud autem Phæacum crimen grauius adhuc facit generis eorum quod ab ipso ducebant commemoratione, quasi non solùm homines Deum, sed etiam nepotes generis sui authorem uereri debuissent. Siquis tamẽ causam huius accusationis inspiciat, non dubito quin pro Phæacibus sit pronunciaturus. Cùm enim in omnibus factis animus facientis obseruari soleat, qui debuit ad id ipsum collimare quod perpetrauit, alioqui quod inscio illi contigit, in crimen deputari non solet. Cùm, inquam, animus inspiciatur, nihilque tale Phæaces cogitarint, ut inuito Neptuno hoc beneficium in Vlyssem conferrẽt: iniustè uidetur eos accusare Neptunus, qui neque directè neque obliquè iniuriosi ipsi esse uoluerunt. Sed hoc habet ira peculiare, ut innocentes nocentum loco plectat, qua labe iam noster Neptunus afficitur.

[illegible])Non dolet Neptunus simpliciter, quòd Vlysses in patriam redierit, siquidem absolutè eam repetendi facultatem ei se nunquam adimere uoluisse testatur: quia Iouis uoluntati, qua secus futurum intelligebat, aduersari noluerit (quæ adhuc captandæ Iouis beneuolentiæ dexteritas in Neptuno est obseruanda) non, inquam, illud dolet, sed quod tam citò redierit, cùm eum longioribus & grauioribus erroribus distineri & agitari uoluisset.

[illegible])In hac parte uidetur Neptunus [illegible]. Nam, ut libro primo uidimus, priùs Neptunus Vlyssem à patria arcebat, quàm reditum ei Iupiter concederet, quod ipsius oratio ad Mineruam perdocet. Itaque ut sibi Poeta quoque constet, à quo hæc sub alienis personis scribuntur: dicendum est, intelligere Neptunum primam illam Iouis uoluntatem, id est ea ipsa priorem, quæ in illa oratione primi libri indicatur Mineruæ: cuius etiam per transennam facere mentionem uidetur Iupiter, cum ibidem dicit, [illegible]: primam, inquam, Ioui uoluntatem, quæ aliquando (ut hoc loco necesse est ad sensum nostrum stabiliendum) cum fato coniungitur, immò interdum illo superior & potentior esse dicitur.

[illegible]) Illud argumentum Neptuni diluit Iupiter, uidelicet consequentiam: quam negat, quòd nimirum Neptunus à Dijs non despiciatur: cuius causam subijcit, quia antiquissimum & fortissimum Deorum ignominia afficere non sit facile. Fortissimum autem interpretor [illegible], non optimum, ut uulgo, Didymum sequutus, qui [illegible] est interpretatus. Sed cur, quæso, Neptunum Deorum fortissimum appellat? an ille Marte belli deo fortior? Videtur sanè non ita respectu aliorum Deorum dici, nam eo sensu neque ipse Iupiter Neptuno robore cederet, qui omnium potentissimus satis in Iliade sparsim est pronunciatus: sed simpliciter ad exprimendum eius robur, quod sane neque est contemnendum, ut docuit auxilium ab illo Græcis aduersus Troianos in pugna illa quæ ad naues est agitata, præstitum. Eadem ratione appellauit eum antiquissimum, sed illud [illegible] de ætate intelligas: quanquam Didymus, [illegible] interpretetur, quod aliàs ipse Neptunus Iouem seniorem pronunciet, ut uidimus Iliad. 15. Et hæc quod ad consequentiam propositionis argumenti Neptuni, quod anteà concinnabamus. Restabat assumptio, qua se inhonoratum à Phæacibus conquerebatur: cui ex eius sententia respondet Iupiter, licere ei de quolibet mortalium, à quo sit iniuria affectus, uindictam sumere. Non quòd illud expressè postularit Neptunus, ut suo loco monebamus: sed facillimum fuit Ioui mentem animumque illius ex ea querela, quam mouebat, conijcere.

[illegible]) Antequam Neptunus ultionem illam quam de Phæacibus sumere cogitat, aggrediatur, consilium suum Ioui exponit, nequid etiam illo inconsulto facere uideatur. quamuis enim id eius arbitrio commisisset Iupiter, tamen cùm testetur se Iouem semper esse ueritum, cùm dixit anteà, [illegible] uoluit id ipsum hoc exemplo patefacere, ne in ipsa uindicta Ioui rem ingratam faceret. Rem tamen adhuc nudè proponit, & cùm simpliciter de perdenda Phæacum naue consultaret: hoc tutius concedit ei Iupiter, ut uidelicet nauem in saxum converteret, mõtemque urbi obijceret. Quod plus habet authoritatis, à Ioue, quàm à Neptuno profectum.

[illegible])Hic est effectus superioris consilij Neptuni, quo nauis ista Phæacum in saxum uertitur, ut naues Aeneæ olim in nymphas: sed longè diuersa ratione, ut est apud Virgilium & Ouidium. Est autem sine dubio hoc figmentum Homericum, cuius causam tribuit Eustathius saxo cuidam, ante urbem figuram nauis referenti. [illegible], inquit, [illegible]. Subijcit etiam aliam mysticam interpretationẽ, [illegible]. Porrò metamorphosin alteram huic similem subijcit idem Eustathius, quæ ex Aeliano de Animalib. lib. 15. cap. 23. & Athenæo lib. 7. desumi potest, uterque autem ex Apollonio Rhodio siue Naucratite refert: qui scripsit, Pompilum fuisse portitorem, accidisseque aliquando ut Apollo uirginem quandam formosam adamaret: illam uerò Apollinis complexum fugientem, Miletum ad festum quoddam Dianæ uenisse: ubi cum eam rapturus esset Apollo, rogauit hunc Pompilum ut se traijceret, qui ei paruit: at Apollo derepentè apparens uirginem quidem rapuit, nauem autem in lapidem, Pompilum in piscem eius nominis conuertit. Dixi autem hoc esse figmentum Homericum, quamuis sciam rem esse satis facilem naturæ, ligna in saxa indurare: quæ transmutatio ualde est mirabilis, & tamen uerissima. Testatur Ouid. 15. Metamorph.

Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.

Cui similis est fluuius etiam nostro tempore in Aruernia. Qua de re uide Io. Kentmanum Dresdensem in nomenclaturis rerum fossilium, & Gesnerum de figuris lapidum cap. 8. & 9. ne res alioqui tam aperta ab ullo in dubium reuocari possis. Quis iam speciem in speciem mutari posse negauerit? Annon uel hoc solo exemplo (ut de experientia conticescam, qua pertinaces, maleuoli & scioli quidam homines planè sunt indigni) constat nobilissima illa & nunquam satis laudata Chemia, quæ auri & argenti confectionem splendidè pollicetur, & magnificè præstat? Annón res eiusdem generis ijsdem constantes principijs permutabuntur, si diuersæ & nihil commune inter se habentes idem patiuntur? Sed de his alij, & nos fortasse aliàs. Hoc tantùm addam, mirari me quid præstantissimo illi uiro Thomæ Erasto, qui meo tempore adhuc est Basileæ, in mentem uenerit artem illam transmutatoriam tam anxiè oppugnare (expugnare sanè nunquam poterit) cùm tamen de re sibi tantùm, nõ etiam alijs non comperta sermonem fecerit. [illegible], neque nos interea minus illius [illegible]. Hæc nobis inuitis, lector, & aliud quodammodo agentibus, immò [illegible] exciderunt.

[illegible])Expauefactis & mirantibus reliquis Phæacensibus subitam illam nauis metamorphosin, illiusq; causam ignorantibus, exponit illam Alcinous. Causam autem intelligo duplicem, efficientem nempe & materialem. Efficiens causa, est Neptunus: materialis, quòd Phæaces ex omnibus nautis nullum damnum patiãtur. Ergo ait Alcinous iam se uaticiniorum recordari, quæ à parente olim audierat, Neptunum aliquando nauem reducem in mari perditurum, quod illi [illegible]. Huc reuocanda est illa nautum Phæacensium descriptio facta antea lib. 8 circa finem, unde intelligemus, quomodo incolumes semper potuerint hactenus nauigare. ubi etiam hoc ipsum Nausithoi, qui pater fuit Alcinoi, uaticinium ab ipso Alcinou Vlyssi ijsdem uerbis

memo-

memoratur. Iam uerò tùm hoc à Neptuno accidisse intelligat, iubet illum sacrificijs placari, quod umbram pietatis præ se tulit.

μὴ δ' ἡμῖν ἀμφικαλύψαι) Reperiendum est superius Neptuni consilium, in quo duo fuerunt quæ Phæacensibus minitabatur: primùm, nauis in saxum mutationem: deinde, montem se urbi circundaturum, ὄρος πόλει ἀμφικαλύψειν. Illud iam consummatum est: alterũ uerò incertum relinquit Poeta, quod ex his Alcinoi uerbis constat, quibus adhuc se irã Neptuni hac in parte deprecari uelle ostendit, unde sequitur nondum illud factum fuisse a Neptuno: quod autem an fecerit, non narrat Poeta, dubium etiam relinquitur, an omnino acciderit. Hoc porrò pluribus explanat Eustathius. Poeta, inquit, præcedentes minas (de monte uidelicet urbi circumdando) fingit, ne quæramus ubinam sit illa remota Phæacia, quam ipse quasi prodigiosè fingit ac ementitur: ut necessarium sit ex ijs quæ est comminatus, oculis hominum eam esse ademptam suspicari. Non audet autem asserere minas illas finem suum esse sortitas, subueritus historiæ ueritatem: siquidem Phæaciam esse manifestò constat (uocatur autem Corcyra, hodie uerò *Corfu*, & est in ditione Venetorum) Alia etiam de causa finem huius comminationis inexplicatum relinquit, ut reprehendi ulla ratione non possit. Siquis enim confictam illam Phæaciam quærit apud Homerum cognoscere, is affirmare potest se ignorare, siue iuxta illam comminationem illa absurpta est & funditùs perijt, siue etiã res imperfecta mansit. Ideò post illam ἀπειλὴν Poeta Phæacas inducit orantes, ne mons etiam ille à Neptuno urbi circumdetur, quasi hoc etiam contingens sit: de rebus enim contingentibus concipiuntur preces. Quòd si Phæacia illa reperiatur, ut sane reperitur, argumentum erit, exoratos fuisse Phæacas à Neptuno: sin uerò, contrà, itaque neque inuestiganda erit, quasi iam penitus deleta. Vnde probabile erit, nullum postea eo comitatus & hospitalitatis honore à Phæacensibus fuisse affectum. atque id quidem, si iam amplius non extet. Sin uerò extet, id etiam est pronunciandum: quia cùm semel eam ob causam iram Neptuni declinauerint, noluerint amplius eum exacerbare, cùm intelligant id ab ipso ægrè & iniquo animo ferri. Atque hæc quidem Eustathius. Ego uerò, si roger quid sentiam: respondebo, existimare me Phæacas à Neptuno fuisse exoratos, cùm ea insula, ut diximus, adhuc extet, ut ex omnibus penè Geographis constat, unde mihi uanus uidetur fuisse labor Eustathij in hac ἀμφικαλύψει enarranda: nec minus deceptus Didymus, qui ad illa uerba, ὡς οἱ μὲν ῥ' εὔχοντο, hæc annotat, ὅτι τὸ σωφρονισθῆναι ἐθελήσαντας τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ θεῶν ἐξ ἀνάγκης ἀπειλεῖται. Minatur enim plerumque excidium Deus, quod tamen non accidit: ut docet sacra pagina de Niniua. Quod ad nauem in saxum conuersam attinet, id uidetur confirmari ex eo saxo quod in mari circa illam insulam, quæ Corcyra dicitur, conspici tradunt nauis similitudinem referens, ut idem quoq; tradit Eustathius.

Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Χειρί τέ μιν κατέρεξε· δέμας δ' ἤϊκτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυίῃ·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Κερδαλέος κ' εἴη καὶ ἐπίκλοπος, ὅς σε παρέλθοι
Ἐν πάντεσσι δόλοισι, καὶ εἰ θεὸς ἀντιάσειε.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα, δόλων ἆτ', οὐκ ἄρ' ἔμελλες
Οὐδ' ἐν σῇ περ ἐὼν γαίῃ λήξειν ἀπατάων,
γρ. κλοπίμων, ἢ παντοίων — Μύθων τε † κλοπίων, οἵ τοι πεδόθεν φίλοι εἰσίν.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα, εἰδότες ἄμφω
Κέρδε'· ἐπεὶ σὺ μέν ἐσσι βροτῶν ὄχ' ἄριστος ἁπάντων
Βουλῇ καὶ μύθοισιν· ἐγὼ δ' ἐν πᾶσι θεοῖσι
Μήτι τε κλέομαι καὶ κέρδεσιν· οὐδὲ σύ γ' ἔγνως
Παλλάδ' Ἀθηναίην, κούρην Διὸς, ἥτε τοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίσταμαι ἠδὲ φυλάσσω·
Καὶ δέ σε Φαιήκεσσι φίλον πάντεσσιν ἔθηκα·
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἱκόμην, ἵνα τοι σὺν μῆτιν ὑφήνω,
Χρήματά τε κρύψω ὅσα τοι Φαίηκες ἀγαυοὶ
Ὤπασαν οἴκαδ' ἰόντι ἐμῇ βουλῇ τε νόῳ τε·
Εἴπω θ' ὅσσα τοι αἶσα δόμοις ἔνι ποιητοῖσι
Κήδε' ἀνασχέσθαι· σὺ δὲ τετλάμεναι καὶ ἀνάγκῃ
Μηδέ τῳ ἐκφάσθαι μήτ' ἀνδρῶν μήτε γυναικῶν
Πάντων οὕνεκ' ἄρ' ἦλθες ἀλώμενος· ἀλλὰ σιωπῇ
Πάσχειν ἄλγεα πολλὰ, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἀργαλέον σε θεὰ γνῶναι βροτῷ ἀντιάσαντι,
Καὶ μάλ' ἐπισταμένῳ· σὲ γὰρ αὐτὴν παντὶ ἐΐσκεις.
Τοῦτο δ' ἐγὼ εὖ οἶδ', ὅτι μοι πάρος ἠπίη ἦσθα
Εἵως ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπὴν,
Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιοὺς,
Οὔ σέ γ' ἔπειτα ἴδον κούρη Διὸς, οὐδ' ἐνόησα
Νηὸς ἐμῆς ἐπιβᾶσαν, ὅπως τί μοι ἄλγος ἀλάλκοις·
Ἀλλ' αἰεὶ φρεσὶν ᾗσιν ἔχων δεδαϊγμένον ἦτορ
Ἠλώμην, εἵως με θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.
Πρίν γ' ὅτε Φαιήκων ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Θάρσυνάς τ' ἐπέεσσι, καὶ ἐς πόλιν ἤγαγες αὐτή.
Νῦν δέ σε πρὸς πατρὸς γουνάζομαι (οὐ γὰρ ὀΐω
Ἥκειν εἰς Ἰθάκην εὐδείελον, ἀλλά τιν' ἄλλην
Γαῖαν ἀναστρέφομαι· σὲ δὲ κερτομέουσαν ὀΐω
Ταῦτ' ἀγορευέμεναι, ἵν' ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσῃς)

Sic dixit, risit autem dea glaucis oculis Minerua,
Manuq; ipsũ demulsit, corpus a. assimilata est mulierĩ
Pulchræq; magnæ, & illustria opera scienti.
Et ipsum appellans uerba uelocia alloquuta est.
Dolosus esset, & fallax, qui te superaret
In omnibus dolis, & si Deus opponeret
Malè uersute, dolis insatiabilis non uoluisti,
Neq; in tua cùm sis terra, desistere à fallacijs
Verbaq; fallacia, quæ tibi ab ortu amica sunt.
Sed age ne hos dicamus cùm sciamus ambo
Dolos, quoniã tu quidẽ es hominũ longè optimus omnium
Consilio & uerbis, ego autem in omnibus Dijs,
Consilioq; glorior & dolis, neq; tu cognoscebas
Pallada Mineruam filiam Iouis, quæ tibi semper
In omnibus laboribus asto, & seruo,
Atq; te Phæacibus gratum omnibus reddidi.
Nunc rursus huc ueni, ut tibi consilium contexam,
Fortunasq; abscondam quascunq; tibi Phæaces illustres
Dederunt domum eunti meo consilioq;, menteq;.
Dicamq; quos tibi fatale est ædibus in fabrefactis
Dolores tolerare, tu autem tolera, & necessitate.
Neq; alicui eloquere neq; uirorum, neq; mulierum
Omnium, cur ueneris errans, sed tacendo
Patere dolores multos iniurias sustinens uirorum.
Huic autem respondens, locutus est prudens Vlysses,
Difficile te Dea cognoscere homini occurrenti,
Et ualdè scienti, te enim ipsam unicuiq; assimilas.
Hoc autẽ ego certò scio quòd mihi antea benigna eras,
Quamdiu in Troia pugnabamus filij Achiuorum.
At postquam Priami ciuitatem diripuimus altam,
Conscẽdimus uerò naues, Deus autẽ dissipauit Achiuos,
Non te postea uidi filia Iouis, neq; animaduerti
Nauem meam ascendentem, ut mihi dolorẽ amoueres.
Sed semper mentibus proprijs habens confectum cor
Erraui quousq; me dei malo soluerunt,
Prius quàm cùm Phæacum uirorum in ubere populo
Confirmasti uerbis, & in ciuitatem duxisti ipsa.
Nunc autem te per patrem quæso (non enim puto
Venisse in Ithacam conspicuam, sed aliquam aliam
Terram obuersor, te autem illudentem puto
Hæc dicere, ut meas mentes deciperes)

Dic

Dic mihi utrum uerè dilectam in patriam uenerim.
Huic respondit postea dea cæsia oculis Minerua,
Semper tibi talis in præcordijs cogitatio.
Propterea & te non possum permittere infelicem esse,
Quoniam facundus es,& ingeniosus & prudens,
Cupidè enim alius uir uagatus si rediisset,
Cuperet in ædibus uidere filiosq; uxoremq;.
Tibi autem non gratum est scire neq; quærere,
Antequam tuæ uxoris periculum feceris,quæ tibi sic
Sedet in ædibus,luctuosa autem ei semper
Pereunt noctes & dies lacrymanti.
At ego hoc quidẽ nunquã non credidi, sed in animo
Sciebam,quòd redibis perditis omnibus socijs.
Sed non uolui Neptuno obsistere
Patruo,qui iram induxit in animum
Iratus,quòd ei filium dilectum excæcasti.
Sed agè tibi ostendam Ithacæ pauimentum ut credas.
Phorcynis quidem hic est portus marini senis,
Hæc autem in uertice portus patula oliua.
Prope autem ipsam antrum altum obscurum
Sacrarum Nympharum,quæ Naiades uocantur:
Hæc autem spelunca lata contecta,ubi tu multas
Sacrificabas Nymphis perfectas hecatombas:
Hic autem magnus est mons indutus sylua.

Εἰπέ μοι εἰ ἐτεόν γε φίλην ἐς πατρίδ᾽ ἱκάνω.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Αἰεί τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα·
Τῷ σε καὶ οὐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἐόντα,
Οὕνεκ᾽ ἐπητής τ᾽ ἐσσὶ καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων.
Ἀσπασίως γάρ κ᾽ ἄλλος ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ἵετ᾽ ἐνὶ μεγάροις ἰδέειν παῖδάς τ᾽ ἄλοχόν τε·
Σοὶ δ᾽ οὔπω φίλον ἐστὶ δαήμεναι οὐδὲ πυθέσθαι,
Πρίν γέ τι σῆς ἀλόχου πειρήσεαι, ἥ τέ τοι αὔτως
Ἧσται ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼ τὸ μὲν οὔποτ᾽ ἀπίστεον, ἀλλ᾽ ἐνὶ θυμῷ
Ἤδε᾽ ὃ νοστήσεις ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους.
Ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι
Πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι * χόλον ἔνθετο θυμῷ, ἐγκότον
Χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.
Ἀλλ᾽ ἄγε τοι δείξω Ἰθάκης ἕδος, ὄφρα πεπίθῃς.
Φόρκυνος μὲν ὅδ᾽ ἐστὶ λιμὴν ἁλίοιο γέροντος,
Ἥδε δ᾽ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
Ἀγχόθι δ᾽ αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠεροειδές,
Ἱρὸν Νυμφάων αἳ Νηϊάδες καλέονται·
Τοῦτο δέ τοι σπέος εὐρὺ κατηρεφές, ἔνθα σὺ πολλὰς
Ἔρδεσκες Νύμφῃσι τεληέσσας ἑκατόμβας.
Τοῦτο δὲ Νήριτόν ἐστιν ὄρος καταειμένον ὕλῃ.

COMMENTARIVS.

ὁ δ᾽ ἔγρετο) Absoluto illo exitu Phæacensis nauigationis redit ad præcipuum institutum de Vlysse. Is anteà,ut uidimus, à Phæacibus dormiens fuit in terram expositus: nunc autem excitatus proculdubio attonitus fuit, quòd ignoràrit,ubi terrarum esset,siquidem patrium solum non agnouit, idque propter diuturnam ab illo absentiam. Quam autem commotus animo fuerit, restabitur sequens illius oratio.

περὶ γὰρ θεὸς) Illud γὰρ cum sit αἰτιολογικὸν,hoc tamen loco non uidetur esse eiusdem officij: neque enim hęc quę subijcit cum præcedentibus,quasi redditio sit causæ,cohærent. Nam nubes illa quam Vlyssi circumfudit Minerua, non facit ut ignota sit ei sua patria: sed ut ipse alijs sit ignotus. ait enim, ὄφρα μιν αὐτὸν ἄγνωστον τεύξειεν. Et tamen paulò pòst infert, τοὔνεκ᾽ ἄρ᾽ ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι. Ait τοὔνεκα,nempe propter illam ipsam eandem nubem. Ergo dicendum uidetur, duos fuisse eius nubis effectus. unum quidem, ut Vlysses ab alijs non agnosceretur: alterum, ut ipse patriam suam non agnosceret. Itaque posteà cum agnoscet, dicetur illi remota fuisse à Minerua nubes, ὡς εἰποῦσα θεὰ σκέδασ᾽ ἠέρα, εἴσατο δὲ χθών.

πατρίδα γαῖαν) Vidit quidem Vlysses patriam, sed eam se uidere ignorauit,ut in superiore annotatione uidimus: hoc ergo quod nunc dicitur, ex persona Poetæ loquentis est accipiendum.

ὤ μοι ἐγὼ) Mœstus & attonitus Vlysses, quòd in ignoto solo consideret, in suæ calamitatis deplorationem erumpit: & cùm alias immanitatem multorum,ad quos peregrinando diuertebat,sit expertus, dubitat an idem quoque nunc sibi contingat, an contrà iura hospitalitatis sancta apud huius soli incolas & inuiolata sint. Quid faciat uir iamdiu uarijs grauissimisque agitatus erroribus,qui Ciconum,qui Læstrygonum,qui Polyphemi,qui Scyllæ,qui Solis,qui Neptuni crudelitatem senserat? ubi se tutum credet? aut quod sibi tandem asylum paratum speret,in cuius perniciem cœlum,terra,mare denique ipsum cõspirasse uidebantur! Ecce recenter Phæacum (ut ipse quidem putat) inhumanitatem experitur, à quibus sub spe reductionis in patriam sibi tam magnificè hesterna die facta in locum ignotũ fraudulenter expositor, ibi desertus iacet: ibi iam nouum hoc infortuniũ solus deplorat, solasq; auras,rupes,aquas & homum planctibus luctibusq; uerberat. Quid faciat ergo? In hospites illos Phæacas asperè inuehitur,eosque summæ inhospitalitatis crudelitatisque insimulat: tandem Iouem aduersus eorum perfidiam implorat,ab eoque facti istius ultionem petit. En in quas cogitationes miseri hominis animus delabatur, en qui grauissimè in uiros innocentes inuehatur. Quam id sine causa Vlysses fecerit, docebunt sequentia.

ὅστε καὶ ἄλλους) Vide quid de Deo Homerus noster sentiat, eum nimirum non ociosum, aut mortalia minimè curantem: sed summo cum studio (illud ἐπὶ enim in ἐπίφορος hanc uim habet, ut alias docebimus) actiones hominum inspicientem & obseruantem: neque id solùm,sed etiam malefacta punientem inducit. Et hoc ipsum est, quod alibi dicit, ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα. Egregia sanè uox, & quæ animis hominum insculpta esse debeat,ut sciant esse in cœlis scelerum ultorem Deum, qui impunita illa minimè relinquit.

τῶν μέν ἄρ᾽ οὔτι πόθει) Duo erant de quibus superiore oratione Vlysses conquerebatur. primùm, quòd in patriam non esset reductus: deinde, quòd fortasse à Phæacensibus nonnihil ex illis donis erat surreptum. Hoc postremum exploraturus ea explicuit, inspectisque omnibus iam fidem Phæacensium hac in parte obseruauit & expertus est, nihil enim desiderauit. Illud autem primùm postea uerum etiam experietur, itaque intelliget falsò se de Phæacibus esse conquestum.

ἦλθεν Ἀθήνη) In hac peregrinationum catastrophe suum Vlyssem Minerua non deserit, quæ in reliquis actibus semper ei affuisset. Desolato ergo illi & his angustijs conflictato sese offert, assumpto tamen adulterino corpore: sed tamen loco præsenti conueniente & accommodato. Siquidem cum locus esset pascuis refertus, pastoris etiam persona uidetur potius iusse assumenda: ut nõ θεὸς, sed αἰ θρωπος, ἀνὴ μηχανής existimaretur. Non autem uulgari & plebeio cuidam pastori se assimilat, sed regis filio. Antiquitùs enim Regium etiam genus hoc munere pascendi defungebatur, quia res quoque pecuaria habebatur pro nobilissima, & eorum dignitate minimè indigna. Quantum quæso sequentia secula ab illa simplicitate defecerunt. Quantum distat ab illa ueterum Regum laudatissima ingenuitate nostrorum fastus & superbia! Sed nos scriptis nostris inuidiam ne concitemus.

τὸν δ᾽ ὁ δυσεὺς) Ita loquitur Poeta ex seipso: nam Vlysses Mineruam esse ignorauit, ut ex sequenti eius alloquio constat, ubi masculino genere Mineruam compellat, donec eam uere agnouerit.

ὦ φίλ᾽ ἐπεί σε πρῶτα) Cùm iuuenem illum uidisset Vlysses, proculdubio ad eius conspectũ paululùm est perturbatus: ideò in ipso initio animum eius blandè demulcet primùm honesta salutatione: deinde illius crudelitatem deprecatur, si forsan ea mente sibi obuiam factus fuerit. Posteà de hoc solo in quo iam est, eum interrogat. Huic parti respondet mox Minerua.

νήπιός εἰς) Hæc est Mineruæ responsio, qua Vlyssis petitioni de hac regione satisfacit, satis asperis tamẽ uerbis, cùm eum stultum appellat, quasi regio tam celebris ei etiam ignota esse non debeat. Quia autem similis dubitatio in eos, qui ex remotis terris adueniunt, cadit, petit ab Vlysse Minerua, an illi ita accidat. Quod aũt ne ea quidem ratione id ipsum ignorare possit, docet quia tũ ad ortum tum ad occasum usque eius fama peruenerit. Vnde uidetur Vlyssis animum hac patriæ laude titillare: tum subijcit Ithaci so

li naturam, postremò quasi illius celebritatem repetens, eam etiam Troiæ auditam asserit, quamuis à Græcia longè distet: ubi terram istam nomine proprio designat, ut suspensum Vlyssem amplius non detineat. Sic uno anfractu orationis eum gaudio & mœstitia rapit: gaudio quidem, indicatione patriæ: mœstitia, recordatione Troiæ, à qua rediens Vlysses tot erroribus agitatus tot calamitates pertulerit. Ita certè personæ herois orationem Minerua accommodat.

ἤτοι μὲν τρηχεῖα) Hæc est descriptio celeberrimæ illius insulæ Ithacæ, primùm ab eius asperitate, quia nimirū saxosa esset, ac proinde equis minimè apta. Vnde Telemachus supra lib. 4. tres equos cū curru, quos ei dono hospitali offerebat Menelaus, recusauit eo ipso prætextu, quòd *ἐν Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμών*. Quæ qualitas ex omnium insularum qualitate pendet, ut ibidem subijcit, *οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων, αἵ θ' ἁλὶ κεκλίαται· Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων*. Vnde Aeneas 3. Aeneid. Effugisse se scrupulos Ithacæ memorat, per contemptum uidelicet, quos tamen Vlysses & Telemachus plurimi æstimarunt. Quanquam neque omnino fuerūt aspernandi, cum asperitatem illam fertilitas terræ, & pascua pinguia compensauerint, à quibus statim eam describit Minerua.

οὐδ' ὅγ' ἀληθέα) Qui duplicem Vlyssem appellauit (appellauit autem Horatius) ex hoc loco ansam potissimùm cepisse uidetur, siquidem cùm alia aliud in pectore conclusum haberet, aliud tamen in ore promptum habuit. Nam se primùm Vlyssem esse dissimulauit, deinde integram etiam narrationem aduentus sui, ac eius causam planè alienam à ueritate exposuit. Atque hoc est duplicem esse, & ut ait Poeta, *ἐν στήθεσσι νόον πολυκερδέα νωμᾶν*, quod illi tamē familiare fuisse docet illa uox *αἰέν*. Et id summæ prudentię tributū est, quam in rebus humanis necessariam esse, unus hic heros testatur amplissimè.

ἐπεὶ φίλον υἷα) Si uerum est, ut uult Poeta, interfectum fuisse ab Vlysse Orsilochū Idomenei filium, mirum est quòd tam humaniter exceptus hospitio ab Idomeneo dicatur in historia Dictys Cretensis. Talis enim eius reditus ab eo describitur, quem iuuat hoc loco referre, idque semel, ne sæpius nobis imposterum sit commemorandus. Sic ergo ille, Per idem tempus, inquit, Vlysses Cretam appulsus est, duabus Phœnicum nauibus mercedis pacto acceptis. Namque suos cum socijs atque omnibus quæ ex Troia habuerat, per uim Telamonis amiserat, scilicet infesti ob illatam per eum filio necem, uix ipse liberatus industria sua: percunctantique Idomeneo, quibus ex causis in tantas miserias deuenisset, erroris initium narrare occipit. Quo pacto appulsus Zmarum multa inde per bellum quæsita præda nauigauerit: appulsusque ad Lotophagos, atque aduersa usus fortuna, deuenerit in Siciliam: ubi per Cyclopem atque Læstrygonam fratres, multa indignè expertus, ad postremum ab eorum filijs Antiphate & Polyphemo plurimos sociorum amiserit. Dein per misericordiam Polyphemi in amicitiam receptus, filiam regis Arenen, postquam Elpenoris socij eius amore peribat, rapere conatus. Vbi res cognita est, interuentu parentis puella ablata per uim, exactus per Aeolos insulas deuenit ad Circen, atque inde ad Calypso, utranque reginam insularum: in queis morabantur, & quibusdam illecebris animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus peruenerit ad eum locum, in quo exhibitis quibusdam sacris futura defunctorum animis dignoscerentur. Post quæ appulsus Sirenarum scopulis, ubi per industriam liberatus sit. Ad postremum inter Scyllam & Charybdin mare sæuissimum, & illata sorbere solitum, plurimas nauium cum socijs amiserit. Ita se cum residuis in manus Phœnicum per maria prædantium incurrisse, atque ab his per misericordiam reseruatum. Igitur uti uoluerat, acceptis à Rege nostro duabus nauibus, donatusque multa præda ad Alcinoum regem Phæacum remittitur. Ibi ob celebritatem nominis per multos dies benignè acceptus, cognoscit Penelopen à triginta illustribus uiris diuersis ex locis in matrimonium postulari. Hique erant à Zacyntho, Echinadibus, Leucadia, Ithaca. Ob quæ multis precibus persuadet Regi uti secum ad uindicandam matrimonij iniuriam nauigaret. Sed postquàm deuenēre ad eum locum paulisper occultato Vlysse, ubi Telemachum rem quæ parabatur, edocuēre, domum ad Vlyssem clam ueniunt: ibique uino multo atque epulis iam repletos procos, ingressi interficiunt, &c. Ex quibus omnibus illud est quod huic loco obstat, quia si filium Idomenei interfecit Vlysses, quomodo postmodùm tam humaniter ab illo est exceptus? Dicendum itaque est, hac in parte dissentire Historicum à Poeta, cuius sententia hoc loco eò redit, Orsilochum ab Vlysse interfectum, quòd ille hunc præda Troiana quæ ei obtigerat, priuare uellet. Vnde odium inter eos antea aliqua de causa conflatum fuisse necesse est, quam etiam Poeta explicat, nimirum quòd Vlysses imperio Idomenei apud Troiam non se subijceret, sed seorsim suas copias moderaretur. Vbi duo placet obseruare, primùm ambitionem Idomenei, qui tantum heroem sibi subditū esse uoluit: deinde filij Orsilochi charum erga patrem animum, qui pro illo inimicitiam cum Vlysse contraxerit. Vterque tamen, id est pater & filius damnandus: ille propter ambitionem, hic propter leuitatem, & hoc pacto iustior erit causa Vlyssi interficiendi Orsilochi: cui accedit, quòd uim illi afferre Orsilochus uoluisset in raptu prædæ, ut scribit Poeta. Attendenda est tamen ratio, qua eum Vlysses interfecit, nimirum ex insidijs, idque noctu. Sed cur nō ui aperta, & in media luce id præstitit? Huc illud Aeneæ apud Virgilium 2. Aeneid. adueco,

——dolus an uirtus, quis in hoste requirat?

Enimuerò cum eo animo hostem tuum sis aggressurus, ut eum è uiuis tollas, quid refert quo pacto id facias? Atque ita quidem factum suum excusaret Vlysses. Sed hæc tamen ultionis uia minus est generosa & candida, neque laudem ullam promeretur: quia potiùs ignaui & timidi hominis esse uideatur, quàm illa quæ apertè peragitur. In bellis autem magis laudari solet, quam in priuatis dissidijs, quale fuit hoc Orsilochi & Vlyssis. Sed quid agimus? aut quò nos sensus abripit? Totus hic locus sanè alio modo est intelligendus, nam non hæc ab Vlysse ita narrātur, ut se Vlyssem prodat, sed proculdubio Cretensem quendam. Quia autem procos Penelopæ intelligebat, scire amicum esse Vlyssem Idomeneo, hanc causam sui in illum, aut potiùs illius in se odij apud hunc iuuenem Ithacum prætexit, ut eò faciliùs ab ijs eriperetur. Et ista rectè monuit Eustathius, nos in superioribus ueritatem rei examinabamus: hæc autem meliùs sunt huius loci sententiæ accommodata. Ergo Cretensis hic Vlysses mendacium pro uera narratione obtrudens causam illi uulgato prouerbio dedisse uidetur, quod est apud Callimachum in hymno in Iouem, *κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται*.

δέμας δ' ἤϊκτο γυναικί) De hac ratione, qua Deos suos fingit Homerus corpus assumere, aliàs nonnulla diximus ex Plutarcho: docuimusque id de industria à Poeta inductum, ut meliùs eorum *ἐνάργειαν* omnibus persuaderet. Quod omnino à sacrosanctis paginis non abhorret, ubi sæpissimè *θεοφάνειαι* hominum oculis sese obijciunt, non quòd humanis corporibus prædita sit diuinitas (excepta secunda illa persona Trinitatis generis humani redemptrice) sed quia alio modo percipi non potest, ac primis illis & rudibus adhuc temporibus Numinis aut Angelorum uisibili præsentia hominum animos confirmari oportebat. Vide quæ iam à nobis super hac re annotata sunt Iliad. lib. 17. pag. 242. & 243. Aliud est tamen hic obseruandum, in alia nimirum atq; alia subinde corpora solitos hos Deos Homericos sese commutare: sic Proteus suprà lib. 4. uarias formas accipiebat, & hoc loco Minerua derepentè ex uirili in muliebrem speciem sese transformat, quæ sanè Deæ fuit conuenientior. Assumit autem corpus suæ maiestati consentaneum, ut faciliùs Vlyssi persuaderet se esse eam, quæ non ficta præsentia ipsi adesset. Vbi uidetur notandum, non solùm corporis elegantiam (quam *ὥραν* uocant Græci, uel, si mauis, *κάλλος*) à sapientia non abhorrere: sed etiam omnium maximè illi esse accommodatam, nequis illa duo separet, quanquam necessarium non sit ut coniungantur. Sed quemadmodum in Regijs ædificijs non solùm internæ, sed etiam externæ partes ab elegantia commendari uolunt: sic uirtutis aut sapientiæ domiciliū eodem elegātiæ splendore fulgere debet, unde miram utriusq; harmoniā natura cōcinnat, cui in rebus humanis nulla uidetur esse comparanda. Et nescio quo pacto uenustas illa corporea animi uenustatem effingere amat, externusq; ille ornatus internum ferè arguit, adeò ut alterutrum ab alterutro separatum minoris fieri soleat. Vnde rectè illud Theognidis,

παύροις ἀνθρώποις ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,	*Rarò homines uirtus & præstans forma sequuntur:*
ὄλβιος, ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. i. ut ego uerto:	*Felix ornari quisquis utroq; potest.*

Et apud Menandrum,

ὅταν φύσει τὸ κάλλος ἐπικοσμῇ τρόπος	*Si natura decus exornent mores,*
χρηστὸς, διπλῶς ὁ προσιὼν ἁλίσκεται:	*Bonis dupliciter accedens capitur:*

hoc est, duplicem habet causam illius amandi, in quo utrumque inest. Ergo dicamus cum Monostichis,

ὡς ἡδὺ κάλλος, ὅταν ἔχῃ νοῦν σώφρονα:	*Quàm grata forma est, cui comes modesta mens.*

Virgil. lib. 5. *Gratior est pulchro ueniens in corpore uirtus.*

Iam si utrumque Natura seiunxerit, internos ornatus externis anteponemus, & cum Euripide in Chrysippo dicemus,

δύσμορφος εἴην μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός:	*Deformis sim potiùs quàm pulcer & malus.*

Denique de homine non ex ipsa pulchritudine, sed ex eius moribus iudicium est ferendum iuxta illud in Monostichis,

μὴ κρῖν' ὁρῶν τὸ κάλλος, ἀλλὰ τὸν τρόπον.

Quò refert illud Euripidis in Oedipo,

νοῦν χρὴ θεᾶσθαι, νοῦν· τί τῆς εὐμορφίας	*Animus spectandus est, nihil pulchritudo*
ὄφελος, ὅταν τις μὴ φρένας ἐσθλὰς ἔχῃ.	*Iuuat, cum quis mentem non bonam habet.*

quidem rectè utrumque conueniat, sub exemplo Mineruæ uidetur Poeta docuisse.

κερδαλέος κ' εἴη) Hac oratione Minerua tria præstat. primùm Vlyssis dissimulationē deregit: deinde sese ipsi patefacit: tertiò pollicetur se illi ea explicaturam, quæ illi imposterum sunt agenda. In prima ergo parte ingenium Vlyssis uafrum & uersutum describit, quod ut antea dicebamus, summæ prudentiæ illius attribui solet: ea enim est ratio securè uiuendi, uarijs esse moribus, & ad negotia, prout illa etiam uaria sese offerunt, accommodatis. Et hoc est Polypo similem fieri, quod monet uulgatissimum illud distichon Theognidis à Plutarcho in lib. περὶ πολυφιλίας memoratum:

πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ, τῇ προσομιλήσῃ, τοίη ἰδεῖν ἐφάνη. — *Mentem habeas uafri Polypi, qui protinus illa, Se quibus admôrit, saxa colore refert.*

Vbi se latissimus disputandi campus aperit, utrum id laudi an uitio sit tribuendum. Sed cùm iam illud argumentum attigerit Erasmus in Adagijs Cent. 1. Chiliad. 1. prouer. 93. & si à nobis repetendum sit, tam breuibus forsitan spacijs tota oratio concludi non possit, pluribus non agemus. Id solum pronuncio, moderatè esse ea de re statuendum, & his nostris præcipuè temporibus. Quod ergo salua pietate & probitate fieri potest, id ego licere cuiuis existimo. Quorsum enim illi caperata fronte Catones, qui ubique gentium rigidè mores suos seruant? Constantiæ nimirum colorem actionibus suis prætexunt, quasi illi reliquis normam præscribant, cæterùm reliquorum legibus sese solutos arbitrentur. Sed hæc fortasse instituto nostro minimè inseruiunt: aliud enim est, quod Vlysses in hac parte dissimular, cautè uidelicet ac prudenter de uita sua sollicitus, quam toties in periculū uarij casus uocauerant. Et hoc nullus est, credo, qui prudentiæ maximæ non assignet, non minus ac factum illud Dauidis in sacra pagina, quo insaniam simulauit: aut illud etiam nostri ipsius Vlyssis, quod alij commemorant, cùm salem in agro sereret. Ergo quod hic Minerua Vlyssi quasi exprobrat uafritiem, non est in sinistram partem accipiendum, ut illam damnare uideatur: nam & ipsa paulò pòst laudem ex eadem re captat, cùm se talem inter Deos esse testatur, qualis est inter homines Vlysses, nimirum dolis & consilio præditus: unde etiam proculdubio Vlyssem commendari uoluit. Et hæc quod ad primam huius orationis partem. In secunda uerò Minerua Vlyssi se uerè patefacit, idque cum præcedentium beneficiorum commemoratione, maximè uerò recentis illius quo apud Phæacas fuit acceptissimus. Sic Vlyssem præsentia sua confirmauit, ac docuit eum quā difficile sit Deo imponere. In tertia autem parte spondet Minerua se Vlyssi expositurum, quin am adhuc illi restent dolores in ipsa etiam patria sustinendi. Vnde Vlyssem minimè est consolata, neque eum à præcedentibus laboribus refocillauit, cùm alios illi etiamnum superesse commemoret: quin potiùs in desperationem conijcit, ut qui nullam sibi calamitatum metam positam esse uideat, atque adeò in ipso portu, imò etiam extra portum naufragium faciat, aut saltem naufragij subire periculum.

ἀργαλέον σε θεά) Excusat se Vlysses, quòd Mineruam uerè non agnouerit: idque duabus de causis. primùm, quòd illa se in uarias formas subinde commutat, unde nihil certi de ea possit statuere, etiamsi oculis suis subijciatur: deinde propter desuetudinem, si quidem iam inde à decem annis, id est à profectione ex Troia eam non uiderit.

θεὸς) Quis iste Deus? annón summus ille Deorum? Sanè hic illud est refricandum, quod sæpè monuimus, Homerum uera falsis miscuisse, maximè uerò in argumento de Deo: quem interdum ita designat, ut eum Christianè loqui putes, quod hoc loco uidera est, ubi Deo unico Achiuorum dissipationem tribuit. Vide quæ ea de re aliàs annotauimus, præcipuè lib. 1. Iliad. pag. 10.

ἠμὲν ὁπως τ' ἰσχεν) Vnde nouit hoc Vlysses? Nam ibi Mineruam sanè non putabat se uidisse, id est supra lib. 7. Itaque hoc ex ipsius Mineruæ uerbis in præcedenti oratione collegisse potuit, alioqui enim id anteà non resciuit saltē, quantū est a Poeta obseruatū, nisi hoc κατὰ τὸ σιωπώμενον sit intelligendū, ut ille pro sua sagacitate rē, ut erat, sit subodoratus. Sed prior sententia mihi magis probatur.

νῦν δέ σε πρὸς πατρὸς) Hæc Vlyssis ἀπιστία notanda est, qui Mineruæ credere noluerit, de patria sua affirmanti. Quod ijs maximè solet accidere, qui rem summoperè exoptant: desiderium enim illā potiorē facit, ut præsentem etiam uix se possidere credant. Ideò Vlysses accuratiùs Mineruam percunctatur, an reuera hæc sit Ithaca sua patria. Cui posteà Minerua satisfacit, amorem suum erga illum testata, & rationem cur eum toe periculis non eripuerit: ac ue meliùs ei persuadeat hanc esse Ithacam, subijcit breuem loci in quo erat, descriptionem, quæ Vlyssi sui memoriam posset refricare, ut etiam accidit.

Pallas Minerua filia Iouis ægiochi,
Hi autem sedentes sacra apud radicem oliuæ,
Deliberabant procis insolentibus mortem.
Tum autem uerba incœpit cæsia oculis Minerua,
Generose Laërtiade prudens Vlysses,
Cōsidera quomodo procis impudētibus manus inferas,
Qui iam tibi triennium domum regunt,
Ambientes diuinam uxorem & dona dantes.
Illa autem tuum semper reditum lugens in animo,
Omnibus quidem spem dat, & pollicetur uerò unicuiq;
Nuncijs præmissis, mens autem ei alia uersat.
Huic autem respondens, locutus est prudens Vlysses,
O Dij, iam uerò Agamemnonis Atridæ
Perire mala morte in ædibus debui,
Nisi mihi tu quoq; Dea in tempore dixisses.
Sed agè consilium texe, quomodo puniemus ipsos.
Apud me aūt ipsa asta animū peraudacem immittēs,
Qualem quando Troiæ soluimus magna mœnia,
Si mihi sic animosa stabis Minerua,
Et cum trecentis ego uiris pugnarem
Tecū, uenerabilis dea, quando me prompta adiuuares.
Huic autem respondit postea Dea, cæsia Minerua.
Et ualdè tibi ego adero, neq; me falles.
Cùm hæc iam struxerimus, & alicuius spero
Sanguineq; cerebroq; perfundere magnū pauimentum
Virorum procorum, qui tibi fortunas edunt.
Sed agè te incognitum faciam omnibus hominibus.
Arefaciam quidē cutem pulchrā in flexibilib. mēbris.

Παλλὰς Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο.
Τὼ δὲ καθεζομένω ἱερῆς παρὰ πυθμέν' ἐλαίης,
Φραζέσθην μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὄλεθρον.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Φράζευ ὅπως μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσεις,
Οἳ δή τοι τρίετες μέγαρον κατακοιρανέουσι,
Μνώμενοι ἀντιθέην ἄλοχον, καὶ ἕδνα διδόντες.
Ἡ δὲ σὸν αἰεὶ νόστον ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν,
Πάντας μέν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ,
Ἀγγελίας προϊεῖσα· νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
Φθίσεσθαι κακὸν οἶτον ἐνὶ μεγάροισιν ἔμελλον,
Εἰ μή μοι σὺ ἕκαστα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε μῆτιν ὕφηνον ὅπως ἀποτίσομαι αὐτούς.
Πὰρ δέ μοι αὐτὴ στῆθι, μένος πολυθαρσὲς ἐνεῖσα,
Οἷον ὅτε Τροίης λύομεν λιπαρὰ κρήδεμνα.
Αἴκε μοι ὣς μεμαυῖα παρασταίης Γλαυκῶπι,
Καί κε τριηκοσίοισιν ἐγὼν ἄνδρεσσι μαχοίμην
Σὺν σοὶ, πότνα θεὰ, ὅτε μοι πρόφρασσ' ἐπαρήγοις.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Καὶ λίην τοι ἔγωγε παρέσσομαι, οὐδέ με λήσεις
Ὁππότε κεν δὴ ταῦτα πενώμεθα· καί τιν' ὀΐω
Αἵματί τ' ἐγκεφάλῳ τε παλαξέμεν ἄσπετον οὖδας
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
Ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον τεύξω πάντεσσι βροτοῖσι.
Κάρψω μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,

Vers. istius adsign. stell. præponuntur prox. pagin. 195. praeced.

Ὣς εἰποῦσα θεὰ σκέδας' ἠέρα. εἴσατο δὲ χθών.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Χαίρων ᾗ γαίῃ κύσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν.
Αὐτίκα δὲ Νύμφῃς ἠρήσατο χεῖρας ἀνασχών,
Νύμφαι Νηϊάδες κοῦραι Διός, οὔποτ' ἔγωγε
Ὄψεσθ' ὔμμ' ἐφάμην· νῦν δ' εὐχωλῇς ἀγανῇσι
Χαίρετ'. ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν ὡς τὸ πάρος περ,
Αἴκεν ἐᾷ πρόφρων με Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη
Αὐτόν τε ζώειν, καί μοι φίλον υἱὸν ἀέξῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Ἀλλ' ἄγε, χρήματα μὲν μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Θείομεν αὐτίκα νῦν, ἵνα περ τάδε τοι σόα μίμνῃ·
Αὐτοὶ δὲ φραζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται.
Ὣς εἰποῦσα θεὰ δῦνε σπέος ἠεροειδές,
Μαιομένη κευθμῶνας ἀνὰ σπέος, αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆσσον πάντ' ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἀτειρέα χαλκὸν,
Εἵματά τ' εὐποίητα τά οἱ Φαίηκες ἔδωκαν.
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέθηκε· λίθον δ' ἐπέθηκε θύρῃσι
* * * Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὀλέσω τρίχας, ἀμφὶ δὲ λαῖφος
Ἕσσω ὅ κε στυγέῃσιν ἰδὼν ἄνθρωπος ἔχοντα.
Κνυζώσω δέ τοι ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε,
Ὡς ἂν ἀεικέλιος πᾶσι μνηστῆρσι φανήῃς,
Σῇ τ' ἀλόχῳ, καὶ παιδὶ τὸν ἐν μεγάροισιν ἔλειπες.
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος· ὁμῶς δέ τοι ἤπια οἶδε,
Παῖδά τε σὸν φιλέει καὶ ἐχέφρονα Πηνελόπειαν.
Δήεις τόν γε σύεσσι παρήμενον· αἱ δὲ νέμονται
Πὰρ Κόρακος πέτρῃ, ἐπί τε κρήνῃ Ἀρεθούσῃ,
Ἔσθουσαι βάλανον μενοεικέα, καὶ μέλαν ὕδωρ
Πίνουσαι, τά θ' ὕεσσι τρέφει τεθαλυῖαν ἀλοιφήν.
Ἔνθα μένειν, καὶ πάντα παρήμενος ἐξερέεσθαι,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼν ἔλθω Σπάρτην ἐς καλλιγύναικα,
Τηλέμαχον καλέουσα τεὸν φίλον υἱόν, Ὀδυσσεῦ·
Ὅς τοι ἐς εὐρύχορον Λακεδαίμονα πὰρ Μενέλαον
Ὤχετο, πευσόμενος μετὰ σὸν κλέος, εἴ που ἔτ' εἴης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Τίπτε τ' ἄρ' οὔ οἱ ἔειπες, ἐνὶ φρεσὶ πάντ' εἰδυῖα;
Ἦ ἵνα που καὶ κεῖνος ἀλώμενος ἄλγεα πάσχῃ
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον· βίοτον δέ οἱ ἄλλοι ἔδουσι;
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Μὴ δή τοι κεῖνός γε λίην ἐνθύμιος ἔστω.
Αὐτή μιν πόμπευον, ἵνα κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο,
Κεῖσ' ἐλθών· ἀτὰρ οὔ τιν' ἔχει πόνον. ἀλλὰ ἕκηλος
Ἧσται ἐν Ἀτρεΐδαο δόμοις, παρὰ δ' ἄσπετα κεῖται.
Ἦ μέν μιν λοχόωσι νέοι σὺν νηῒ μελαίνῃ,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τά γ' οὐκ ὀΐω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων οἵ τοι βίοτον κατέδουσιν.
Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη·
Κάρψε μέν οἱ χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι,
Ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὄλεσε τρίχας, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Πάντεσσι μελέεσσι παλαιοῦ θῆκε γέροντος.
Κνύζωσεν δέ οἱ ὄσσε πάρος περικαλλέ' ἐόντε.
Ἀμφὶ δέ μιν ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλεν, ἠδὲ χιτῶνα,
γρ. ῥυπόεντα Ῥωγαλέα, * ῥυπόωντα, κακῷ † μεμορυγμένα καπνῷ,
γρ. μεμορυχμένα Ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα ταχείης ἕσσ' ἐλάφοιο
Ψιλόν· δῶκε δέ οἱ σκῆπτρον καὶ ἀεικέα πήρην,

Sic fata Dea dissipauit nebulã, apparuit aũt terra.
Lætatusq; est postea patiens diuinus Vlysses
Gaudens sua terra, osculatus est autẽ almam tellurem,
Statim autem Nymphis supplicauit manibus sublatis,
Nymphæ Naiades, filiæ Iouis, nunquam ego
Videre uos dicebam, nunc uotibus latis
Salutete: at & dona dabimus, sicuti anteà,
Si sinet prompta Iouis filia prædatrix
Ipsumq; uiuere, & mihi charum filium augebit.
Hunc autem rursus affata est casia oculis Minerua,
Confide, ne te hæc in præcordijs tuis solicitent.
Sed fortunas quidem in intimo antro diuino
Ponamus statim nunc, ubi hæc tibi salua maneant.
Ipsi autem consultemus ut quàm optimè fiant.
Sic loquuta dea intrauit speluncam obscuram
Quærens latibulum per speluncam: at Vlysses
Citò omnia portauit aurum & magnum æs,
Vestesq; fabrefactas quas ei Phæaces dederunt.
Et hæc quidẽ disposuit, lapidẽ autem imposuit foribus
Flauos.a.ex capite delebo crines, circum autem palliũ
Induam, quod auersetur conspicatus quilibet habentẽ,
Deformabo autem tibi oculos anteà perpulchros.
Sic turpis omnibus procis apparebis,
Tuæ uxori & filio quem in ædibus reliquisti.
Ipse autem primum subulcum pete,
Qui tibi suum custos, simul autem tibi benè uult,
Filiumq; tuum diligit, & prudentem Penelopem.
Inuenies hunc suibus assidentem, hæ autem pascunt
Apud Coracis petram ad fontem Arethusam,
Comedentes glandem gratam, & nigram aquam
Bibentes, quæ suibus nutriunt florentem pinguedinẽ.
Illic mane, & omnia assidens interroga,
Quousq; ego eam Spartam in ornatam mulieribus,
Telemachum uocatura tuum dilectum filium, Vlysses,
Qui in magnam Lacedæmonem ad Menelaum
Iuit percunctaturus tuam famam, sicubi adhuc esses.
Huic aũt respondens, loquutus est prudens Vlysses,
Cur non edixisti in præcordijs omnia sciens?
An ut ille errans dolores patiatur
Pontum in impacatum, fortunas autem ei edant?
Huic respõdit postea Dea glau. oculos habẽs Mineruæ
Non iam tibi ille ualdè curæ sit.
Ipsa ipsum misi, ut famam bonam adipiscatur
Illuc iens, at non habet aliquem dolorem, sed quietue
Sedet in Atridæ ædibus, multa autem adsunt.
Certè quidem illi insidiantur iuuenes cum naue nigra
Cupientes interficere, antequã in patriã terrã ueniat.
Sed hæc non puto, potiùs & aliquem terra premet
Virorum procorum, qui tibi fortunas deuorant.
Sic igitur ipsum alloquens uirga tetigit Minerua.
Siccauit quidẽ ei cutẽ pulchrã in flexibilib. membris,
Flauo autem ex capite deleuit crines, circum.a. pellem
Omnibus membris antiqui posuit senis.
Deformauit autem ei oculos antea perpulchros.
Circũ.a. ipsum uestem aliã malam iniecit & interulã
Fractam, sordidam, malo conspurcatam fumo.
Circum aũt ipsum magnam pellẽ uelocis induit cerui:
Nudam dedit autem ei uirgam, & deformẽ sacculũ,

Den-

Densè rimosum, inerat autem tortum lorum.	Πυκνὰ ῥωγαλέην, ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Hi sic consultantes diuisi sunt: hæc quidem postea	Τὼ γ' ὣς βουλεύσαντε διέτμαγεν· ἡ μὲν ἔπειτα
In Lacedæmonem diuinam iuit ad filium Vlyssis.	Εἰς Λακεδαίμονα δῖαν ἔβη μετὰ παῖδ' Ὀδυσῆος.

COMMENTARIVS.

σκέδασ' ἠέρα) Suprà dixerat Poeta Mineruam Vlyssi nebulam circumfudisse, ut ignotum illi solum, in quo recubabat, faceret. Vnde probabiliorem fecit suam narrationem de Vlysse, qui suam patriam non agnosceret. Itaque nunc inducit eandem Mineruam, quæ illam nebulam remoueat, & ita Vlysses pristinos fines suos recognoscit.

κύσσε δὲ ζείδωρον ἄρουραν) De hoc ritu deosculandi terram apud ueteres diximus suprà lib. 4.

νύμφαι νηϊάδες) Agnita patria sua Vlysses nihil antiquius habuit, quàm ut Numina hæc fluuialia salutaret: quod pristinæ illius & rudis religionis est documentum. Porrò ut non solùm gaudium suum ob illa reuisa, sed reuerentiam quoque, qua illa prosequitur, testetur, promittit illis dona, sed sub conditione; hoc est, si Minerua sibi filioque suo uitam concesserit. Quibus uerbis tacitè id ipsum à Minerua postulauit, neque id minus astutè quam reliqua omnia. Qui enim apud quendam de alio præsente loquitur, id quasi ipsi met dictum est existimandum. Atque in eam partem uidetur id ipsum accepisse Minerua, ut docebit sequens illius oratio.

φράζεο ὅπως μνηστῆρσιν) Multum tribuere uidetur Minerua Vlyssis prudentiæ, in qua positum esse putet potestatem deliberandi & inuestigandi rationem, qua procorum proteruiam uindicet. Id enim indicat, cùm eum iubet id ipsum per se præstare, nec potiùs ipsa suum illi suggerit consilium: quod tamen postea faciet ab Vlysse rogata, cum huic rei se imparem ipse fateretur. Quod autem ait de Penelope suprà lib. 1. satis enarrauimus. Hic tamen rursus attendi uolo longam illius fœminæ patientiam in expectando coniugis sui reditu. Quod luculentissimum est firmi & constantis amoris exemplum, cui nescio an simile unquam extiterit, aut in posterum euenturum sit.

ὢ πόποι ἦ μάλα δή) Tacitè fatetur Vlysses se imparem esse illi prouinciæ, quam sibi demandabat Minerua de ultione procorum cogitanda: itaque reiecturus illam in Mineruam, aliud factum ei commemorat, in quo propria prudentia ipsi non satisfecisset, nisi ipsa sibi consilium suppeditasset: proinde cùm hoc quoque arduum sit & periculis plenum, eadem se opera indigere subinnuens, immò deinde manifestè ipsius Mineruæ consilium exposcit. Quæri autem potest, quale sit illud periculum, quod se effugisse ope Mineruæ refert ex ædibus Agamemnonis. An cædi Agamemnonis interfuit? Id sanè à Menelao suprà lib. 4. non memorabatur, sed neque ipse Vlysses lib. 9. narrauit. Ipsi etiam Tragici, qui supersunt, & hoc argumentum tractarunt, Euripides & Aeschylus ea de re ne γρῦ quidem. Repetenti ergo mihi quod suprà lib. 3. à Nestore narrabatur, in illo Græcorum dissidio circa profectionem a Troia Vlyssem in partes Agamemnonis transijsse, & cum eo remansisse, discedente nihilominus Menelao & seipso: uidetur postea Vlysses consilio Mineruæ seorsim ab Agamemnone itineri se commisisse, alioqui non uideo quomodo hic locus possit intelligi.

οἷον ὅτε Τροίης) Quàm propensè Vlyssem apud Troiam amarit Minerua, testatus est antea Nestor lib. 3. his uerbis ad Telemachum:

εἰ γάρ σ' ὣς ἐθέλοι φιλέειν γλαυκῶπις Ἀθήνη,	οὐ γάρ πω ἴδον ὧδε θεοὺς ἀναφανδὰ φιλεῦντας,
ὡς τότ' Ὀδυσσῆος περικήδετο κυδαλίμοιο	ὡς κείνῳ ἀναφανδὰ παρίστατο Παλλὰς Ἀθήνη, &c.
δήμῳ ἐνὶ Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.	

καί κε τριηκοσίοισιν) Vide quantùm diuino auxilio tribuat: quod ueteres hyperbolicum non existimarunt, ut refert Eustathius: siquidem Iliadis undecimo idem Vlysses plus quàm trecentis militibus solus restitit. Sed tamen non petit hunc audacia Numinis ope fretæ sua gratia: nam neque etiam illud factum eodem auxilio caruisse existimandum est. Quanto iustius nos idem pronunciabimus, si Deum adiutorem habuerimus, imò quam longè maiora nobis pollicebimur? Vnde uox illa egregia Dauidis, modulante Buchanano,

Domino excubante, nec meum formidine	*Numerosa, nec si sæua feritas omnium*
Pectus mouebunt agmina	*Conuret in me gentium.*

Ne frustra ergo hæc exempla obscuræ & tenebricosæ illius pietatis inspiciamus. Nam quale est nostrum robur, qualis potentia, si diuino destituatur auxilio? Putris, & si quid est leuius puluere, quem procellæ uenti hoc inde iactitant. At contra, ut idem Paraphrastes in eodem Psalterio Psal. 125. cecinit:

Quicunque uerè spem locat in Deo,	*Si fractus illabatur orbis,*
Non hostis hunc uis, non quatiet dolus:	*Incolumis feriet ruinam.*

ἀλλ' ἄγε σ' ἄγνωστον) Hæc est ratio quam Vlyssi Minerua suppeditat, ut faciliùs procos possit intercipere & adoriri: primùm statum corporis illi commutat, deinde monet ut subulcum accedat, à quo possit omnia negotia domestica percunctari, ipsa uerò Spartam cogitat Telemachi reuocandi gratiâ. Quod ad primam partem attinet, formosum Vlyssem Minerua in deformem mutare se uelle dicit, ut suis nempe ignotus fieret. Facile enim erat ex antiqua specie illum cognoscere, at cum totum hoc negotium uindictæ procorum dolosè deberet confici, illius etiam confectorem ignotum esse decuit, ne fraus illa detegeretur. Mirum autem est, quòd formosum Vlyssem dicat: cui refragari uidetur Naso cùm dicit,

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses:	*Et tamen æquoreas torsit amore Deas.*

nisi formam Herois nihili fecerit comparatione facundiæ, qua potissimùm excellebat. At Poeta noster dotibus corporis destitutum esse noluit, qui tantis animi uirtutibus esset præditus. Porrò subulcum illum commendat Minerua ab animo illius sincero, quo in ipsum Vlyssem, eiusque filium & uxorem affectus est. In quo depictam uideo uetustissimi cuiusdam in familia serui imaginem, qui heri pristini amicitiam facilè non deponit: sed eius potiùs emolumentis studet ac uelificatur, nec longa etiam diuturnitate illam sinit ægrè intermori.

ἔσθουσαι βάλανον μενοεικέα καὶ μέλαν ὕδωρ πίνουσαι) Cùm uarius sit suum uictus, glandes ab Homero præcipuè hoc loco commendantur. Varietatem autē illam diligenter obseruatam uidebis à Gesnero de Quadrup. cap. de Sue, in litera C. Quod ad hunc locum attinet, glandes quoque ad idem laudat Aristoteles, easque suauiter à suibus comedi tradit: sed tamen carnem humidam facere, si solæ dentur: & si grauidæ illas copiosiùs ederint, abortum facere. Plinius ea in re distinctione usus est. Glans fagea, inquit, suem hilarem facit, carnem coctibilem ac leuem & utilem stomacho: iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam: querna diffusam & grauissimam, & ipsa glandium æquè dulcissima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia solidiorem carnem, sed duram: iligna tentari sues, nisi paulatim detur: hanc nouissimam cadere: fungosam carnem fieri esculo, robore, subere. Addit Homerus potum nigræ aquæ, id est turbidæ, qua etiam sues pinguescere scribit Aelianus. Habet enim illud animal hoc à natura, ut sordidas aquas potius amet, non secus ac cœnosis etiam locis uolutari. Hæc eius requies, inquit Varro, ut lauatio hominis: unde etiam illud pinguescere scripsit Aristoteles, à quo est mutuatus Aelianus. Est autem illud etiam siticulosum ualde animal, ideò præcipiebat Columella, ut in locis fluuialibus ac cœnosis pascatur æstiuo tempore, maximè circa ortum caniculæ. neque enim, ut eius uerbis utar, contentum est potione aquæ, nisi obesam illuuiem, atque distentam pabulis aluum demerserit ac refrigerarit: nec ulla re magis gaudet, quam riuis atque cœnoso lacu uolutari. Quod si, inquit, locorum situs repugnat, ne ita fieri possit, puteis extracta & longè canalibus immissa præbenda sunt pocula: quibus nisi affatim satientur, pulmonariæ fiunt. Ex quibus facilè intelliges, cur ex potu quoque pinguescere suce dixeris.

ῥάβδῳ) Annotauimus Iliadis lib. 13. pag. 241. de uirgulis diuinis, quæ apud Homerum semper aliquid magni præstant. Vide etiam Erasmum Chil. 1. Cent. 1. prouer. 97. Hic autem consilium suum superius Minerua ad effectum deducit, & talem Vlyssem constituit, qui dignosci amplius non possit. Vbi notandum est, ni fallor, artificium Poetæ: nam squallorem illum corporis, qui Vlyssi grauitate annorum accidit, diuinitùs illi contigisse fingit, ut rem eò augustiorem faciat, & ex omni parte Heroi suo decus etiam corporis non imminuat: nisi quantum huic dolo, quem meditatur ad iniuriam procorum uindicandam, inseruire potest. Vegetam enim & crudam illi senectam assignauit: quia tamen res uidebatur incredibilis, diuinam ea in re operam comminiscitur.

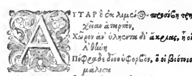
Finis libri decimitertij.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ξ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας


ΕΝΙΣΜΟΣ Ὀδυσσέως γὰρ ἐν τῷ ἀγρῷ παρ' Εὐμαίῳ, καὶ ποικίλη τις ὁμιλία. Ἄλλως. Ὀδυσσέως παρουσία πρὸς Εὔμαιον, καὶ λόγοι γίνονται ἀναπλάττοντος ἑαυτὸν, καὶ πράξεις τινὰς ἐκτιθεμένου.

Ἄλλη.

Ξῖ δ' Ὀδυσῆα ξένισσεν Εὔμαιος ἀγρῷ ὑφορβός.


ΤΤΑΡ ὁ ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπὸν,
Χῶρον ἀν' ὑλήεντα δι' ἄκριας, ᾗ οἱ Ἀθήνη
Πέφραδε δῖον ὑφορβὸν, ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα
Κήδετο οἰκήων οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προδόμῳ εὗρ' ἥμενον, ἔνθα οἱ αὐλὴ
γρ. κατωρυχέεσσι λίθοις Ὑψηλὴ δέδμητο † περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
σι Καλή τε μεγάλη τε, περίδρομος· ἥν ῥα συβώτης
Αὐτὸς δείμαθ' ὕεσσιν ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος,
Ῥυτοῖσι λάεσσι, καὶ ἐθρίγκωσεν ἀχέρδῳ·
Σταυροὺς δ' ἐκτὸς ἔλασσε διαμπερὲς ἔνθα καὶ ἔνθα
γρ. μεγάλους, Πυκνοὺς καὶ * θαμέας, τὸ μέλαν δρυὸς ἀμφικεάσσας.
τὸ Ἔντοσθεν δ' αὐλῆς συφεοὺς δυοκαίδεκα ποίει
Πλησίον ἀλλήλων, εὐνὰς συσίν· ἐν δὲ ἑκάστῳ
Πεντήκοντα σύες χαμαιευνάδες ἐρχατόωντο
Θήλειαι τοκάδες· τοὶ δ' ἄρσενες ἐκτὸς ἴαυον,
Πολλὸν παυρότεροι· τοὺς γὰρ μινύθεσκον ἔδοντες
Ἀντίθεοι μνηστῆρες, ἐπεὶ προΐαλλε συβώτης
Αἰεὶ ζατρεφέων σιάλων τὸν ἄριστον ἁπάντων,
Οἱ δὲ τριηκόσιοί τε καὶ ἑξήκοντα πέλοντο.
Πὰρ δὲ κύνες θήρεσσιν ἐοικότες αἰὲν ἴαυον
Τέσσαρες, οὓς ἔθρεψε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν.
Αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν ἑοῖς ἀράρισκε πέδιλα,
γρ. εὔχροον Τάμνων δέρμα βόειον † εὔχροές· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
Ὤχοντ' ἄλλυδις ἄλλος ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσιν,
Οἱ τρεῖς· τὸν δὲ τέταρτον ἀποπροέηκε πόλινδε,
Σῦν ἀγέμεν μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ἀνάγκῃ,
Ὄφρ' ἱερεύσαντες κρειῶν κορεσαίατο θυμόν.
Ἐξαπίνης δ' Ὀδυσῆα ἴδον κύνες ὑλακόμωροι·
Οἱ μὲν κεκλήγοντες ἐπέδραμον, αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἕζετο κερδοσύνῃ· σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Ἔνθα κεν ᾧ παρὰ σταθμῷ ἀεικέλιον πάθεν ἄλγος,
Ἀλλὰ συβώτης ὦκα ποσὶ κραιπνοῖσι μετασπὼν
Ἔσσυτ' ἀνὰ πρόθυρον· σκῦτος δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.
Τοὺς μὲν ὁμοκλήσας σεῦεν κύνας ἄλλυδις ἄλλη
Πυκνῇσι λιθάδεσσιν· ὁ δὲ προσέειπεν ἄνακτα,
Ὦ γέρον, ἦ ὀλίγου σε κύνες διεδηλήσαντο
Ἐξαπίνης· καί κέν μοι ἐλεγχείην κατέχευας.
Καὶ δέ μοι ἄλλα θεοὶ δόσαν ἄλγεά τε στοναχάς τε.
Ἀντιθέου γὰρ ἄνακτος ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων
Ἧμαι, ἄλλοισιν δὲ σύας σιάλους ἀτιτάλλω
Ἔδμεναι· αὐτὰρ κεῖνος ἐελδόμενός που ἐδωδῆς
Πλάζετ' ἐπ' ἀλλοθρόων ἀνδρῶν δῆμόν τε πόλιν τε,

ARGVMENTVM. DECIMIQVARTI LIBRI *Odyssee.*

HOSPITIVM Vlyssis fit in agro apud Eumæum, & uarius quidam congressus. Aliter. Vlyssis præsentia apud Eumæum, & sermones fiunt immutantis seipsum, & facta quædam exponentis.

Aliud.

Ξ ait, Vlyssem hospitatus est Eumæus in agro subulcus.

CAETERVM hic ex portu ingressus est asperam semitam,
Locum per syluosum, per iuga, ubi ei Minerua
Dixerat nobilẽ esse subulcũ, hic ei fortunas maximè
Curabat familiariũ, quos acquisierat diuinus Vlysses.
Hunc autem in uestibulo inuenit sedẽtẽ, ubi ei porticus
Alta ædificata erat circumspicuo in loco,
Pulchraq́, magnaq́, qua circũiri poterat, quã subulcus
Ipse ædificauerat suibus absente rege,
Sine domina, & Laërte sene,
Aduectis lapidibus, & cinxerat sepe spinosa.
Palos autem extrà adegit prorsus hinc & hinc
Densos & crebros nigro quercus scisso,
Intra autem aream suilia duodecim fecerat
Propè inter se, lectos suibus, in unoquoq́ autem
Quinquaginta sues iacentes continebantur
Fœmina fœta, mares autem foris dormiebant
Multò pauciores, hos enim minuebant comedentes
Diuini proci, quoniam mittebat subulcus
Semper saginatorum pinguium optimum omnium,
Hi autem trecentiq́ & sexaginta erant.
Apud autem canes feris similes semper dormiebant
Quatuor, quos nutriuerat subulcus princeps uirorum.
Ipse autem circa pedes suos aptabat calciamenta
Incidens pellem bouinam coloratam: alij autem
Iuerant aliò alius: cum stabulantibus suibus
Tres: quartum autem miserat ad urbem
Suem ducere procis superbis necessitate,
Vt mactantes carnibus saturarentur animo.
Repentè autem Vlyssem uiderunt canes latratores,
Qui quidem clamantes accurrerunt: at Vlysses
Sedit astutia, uirga autem ei excidit manu.
Tũc proprium apud stabulum indignum tulit dolorẽ,
Sed subulcus celeriter pedibus uelocibus subsequens,
Cucurrit ad uestibulũ, corium aũt ei excidit manibus.
Hos quidem acclamatos canes pepulit aliò alium
Crebris lapidationibus, hic autem affatus est dominũ,
O senex, certè prope te canes dissipassent
Repentè, & mihi crimen imposuisses.
Atq́, mihi alios Dei dederunt dolores gemitusq́.
Propter diuinum enim regem lugens & dolens
Iaceo, alijs autem sues pingues nutrio
Ad comedendum: at ille egens fortè cibi
Errat apud peregrinorũ uirorũ populũq́, ciuitatemq́,

Sicubi

Sicubi adhuc uiuit & uidet lumen Solis.
Sed sequere, ad stabulum eamus senex, ut & ipse
Cibo & uino saturatus ex animo,
Dicas unde sis, & quot dolores toleraueris.
Sic loquutus ad stabulũ præcessit diuinus subulcus.
Collocauit.a. illũ introductũ: uirgulta.a. substrauit dẽsa:
Strauit autem in pellem uillosæ syluestris capræ
Suũ stratũ magnũ & densum: gauisus est aũt Vlysses
Quòd ipsum sic susceperat, uerbũq; dixit & appellauit,
Iupiter tibi det hospes & immortales dei alij
Quodcunq; maximè uis, quia me benignus suscepisti.
Huic.a. respondens, loquutus est Eumæus subulcus:
Hospes non mihi fas est, neq; si peior te ueniat,
Hospitem contemnere, ab enim Ioue sunt omnes
Hospitesq; pauperesq;, munus.a. exiguumq; charumq;
Est nostrum, hic seruorum mos est
Semper timentium, cùm dominantur reges
Iuuenes, certè enim illius reditum impedierunt.
Qui me accuratè diligebat & possessionem præbuit,
Tanquamq; suo familiari rex benignus dedit,
Domumq; portionemq; optatissimamq; uxorem,
Qui sibi multa laborauerit, Deus.a. negociũ auxerit.
Sic & mihi hoc negocium augetur quo detineor.
Ideo me multum iuuisset rex si hîc senuisset.
Sed perijt: utinam debuisset Helenæ genus perijsse
Funditùs, quoniam multorum uirorũ genua labefecit.
Etenim ille iuit Agamemnonis gratia honoris
In Ilium equestre, ut Troianos oppugnaret.

Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Ἀλλ' ἕπεο, κλισίηνδ' ἴομεν γέρον, ὄφρα καὶ αὐτὸς
Σίτου καὶ οἴνοιο κορεσσάμενος κατὰ θυμὸν,
Εἴπῃς ὁππόθεν ἐσσὶ, καὶ ὁππόσα κήδε' ἀνέτλης.
Ὣς εἰπὼν κλισίηνδ' ἡγήσατο δῖος ὑφορβός.
Εἷσεν δ' εἰσαγαγὼν, ῥῶπας δ' ὑπέχευε δασείας.
Ἐστόρεσεν δ' ἐπὶ δέρμα ἰονθάδος ἀγρίου αἰγὸς,
Αὐτοῦ ἐνεύναιον, μέγα καὶ δασύ· χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς
Ὅττι μιν ὣς ὑπέδεκτο. ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
Ὅ, ττι μάλιστ' ἐθέλεις, ὅτι με πρόφρων ὑπέδεξο.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ξεῖν', οὔ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι. πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε. δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε
Γίγνεται ἡμετέρη. ἡ γὰρ δμώων δίκη ἐστὶν,
Αἰεὶ δειδιότων ὅτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες
Οἱ νέοι. ἦ γὰρ τοῦ γε θεοὶ κατὰ νόστον ἔδησαν
Ὅς κεν ἔμ' ἐνδυκέως ἐφίλει, καὶ κτῆσιν ὄπασσεν,
Οἷά τε ᾧ οἰκῆϊ ἄναξ εὔθυμος ἔδωκεν
Οἶκόν τε κλῆρόν τε, πολυμνήστην τε γυναῖκα,
Ὅς οἱ πολλὰ κάμῃσι, θεὸς δ' ἐπὶ ἔργον † ἀέξει. χ. ἀέξε.
Ὣς καὶ ἐμοὶ τόδε ἔργον ἀέξεται ᾧ * ἐπιμίμνω. χ. ἐπιμίμνε
Τῷ κέ με πόλλ' ὤνησεν ἄναξ εἰ αὐτόθ' ἐγήρα·
Ἀλλ' ὄλεθ'. ὡς ὤφελλ' Ἑλένης ἀπὸ φῦλον ὀλέσθαι
Πρόχνυ, ἐπεὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἀπὸ γούνατ' ἔλυσεν.
Καὶ γὰρ κεῖνος ἔβη Ἀγαμέμνονος εἵνεκα τιμῆς
Ἴλιον εἰς εὔπωλον, ἵνα Τρώεσσι μάχοιτο.

COMMENTARIVS.

ὅ οἱ βιότοιο μάλιστα) Hunc subulcum præter cæteros Vlyssis seruos laudat Poeta, & hoc loco eius summam diligentiam in procuranda re familiari domini commendat, qualem à reliquis non præstari dicit: ideò etiam ad fidelissimum seruum primùm accedere Heroem uoluit, ut eò tertiùs de suis negotijs, quippiam resciscerer, quod potuit ab illo quàm ab ullo reliquorum omnium, quorum erat suspecta fides, quòd in procorum partes magis inclinare uidebantur ob diuturnam domini absentiam tædio contracto, explorare. Et hoc quidem Poetæ artificium minime est contemnendum, neque illud etiam quod circa præcedentis libri finem monebamus, ueri & constantis serui imaginem in hoc subulco exprimi, ne quid ad perfectam œconomiam desit. Quod ita intelligo. Nam cùm ex marito & uxore, liberis, & seruis constetur tota familia uerum maritum & ueram uxorem in Vlysse & Penelope effingit, dum uterque coniugium alternum spernit, & utrumque uerum & amantem prolis parentem: quod testata est satis Penelope, cùm Telemachum in exteram regionem profectum luget sop. lib. Idem quoque Vlysses in præcedentis libri postrema sectione exploratum fecit, cùm ita de eo est sollicitus apud Mineruam. Filij etiam officium in Telemacho efformauit, dum procis resistit, & de patre percunctaturus profectiones illas suscipit, de quibus primis huius Operis libris dictum est. Restabat ut illi œconomicæ harmoniæ hic serui concentus accederet, qui tantus est, ut hanc partem absolutissimam reddat: cui si Eurycleam nutricem addideris, non uideo quid amplius desiderari possit.

ὑψηλὴ αὐλὴ) Nunc locum describit, in quo hic subulcus ab Vlysse repertus est: ubi etiam exẽplum subijcit studij illius, quo res domini amplificare conabatur. Ille enim porticum dicitur solus exædificasse: quam dicit circumspecto in loco fuisse, id est περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ. quæ lectio recepta est, cùm alias etiam legeretur (ut annotauimus in margine) περιγλυχέι ἐνὶ χώρῳ, sed minus rectè: ἴχνος γὰρ, inquit Eustathius, πάντῃ εἶναι περισκέπτον τὸν τῆς αὐλῆς τόπον, ἵνα περισκοπῶνται τὰ πέριξ. ὁποῖός τις καὶ ὁ τοῦ Τηλεμάχου θάλαμος ἦν. Ergo aream illam in excelso loco constituit, ac ex adiunctis elegantiæ & magnitudinis commendat: addit etiam rationẽ, qua eam circumuallauit, lapidibus nimirum, sepe spinosa, & palis. quasi triplex fuerit illud uallum suile, ut eò tutius gregem suum contineret, & illi difficilis esset exitus. Neque id satis: subijcit enim descriptionem hararum, in quibus certus suum numerus disponebatur. Duodecim ergo assignat suilia, & in singulis quinquaginta sues fœminas collocat: unde colligo numerum sexcẽtarum suum: quod etiam infrà attingemus in Vlyssis bonorum enumeratione, quam hic idem subulcus præstabit. Sues autem mares extra illa suilia iacere docet minore numero. Erant enim solùm trecenti & sexaginta, quia uidelicet à procis absumebantur. Vbi nota, non sine ratione mares sues a fœminis fœtis separari: quia cùm sus animal sit fœcundissimum, & ad concipiendum maximè procliue, arceri scrofam oportet a mare, ne postquam conceperit, fœtum suum alere desistat. Et hoc, ni fallor, à probato quodam authore obseruatum est, cuius nomen mihi excidit.

ὄρχαμος ἀνδρῶν) Hunc porculatorem (ut Columellæ uerbo utar) principem uirorum appellat (quem anteà magnifico δῖος epitheto, quod item de Vlysse domino subinde effert, insigniuit) quòd alijs etiam seruis imperaret, ut sequentibus apparet, ubi dicit,

οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ᾤχοντ' ἄλλυδις ἄλλος ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσιν οἱ τρεῖς. τὸν δὲ τέταρτον ἀποπροέηκε πόλινδε.

Ergo quatuor alios subulcos sibi habuit subditos, quos iam abfuisse dicit Poeta.

αὐτὸς δ' ἀμφὶ πόδεσσιν) Ergo non solùm subulci, sed etiam sutoris coriarij fungebatur officio hic noster Eumæus.

ἕζετο κερδοσύνῃ) Notauit quoque Giphanius hanc allatrantes canes abigendi rationem, si telo, quod quis gerit, abiecto, ipse humi procumbat. sic enim non mordebunt canes, (inquit) ea usus est hic Vlysses: Eumæus uerò communi, lapidibus eos absterrens, qua & Hercules apud Theocritum αἰγειν ἤλασεν utitur. Didymus ad hunc locum annotat φυσικόν φασι βοήθημα πρὸς ἀποτροπὴν κυνῶν τὸ καθεσθῆναι καὶ καταθέσθαι τὴν ῥάβδον ἵνα μὴ ἐπιβουλεύεσθαι ὑπονοῶσι: id est, ut uertit Gesnerus: Naturale præsidium est ad auertendos canes, sedere, & baculum demittere, ne possint insidias suspicari canes. Clementis, inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & excelsi simul ingenij significationem canes, statim ut se demisit is quem petunt, ardorem remittentes. Notum est illud Homeri Odyss. ξ. οἱ μὲν κεκλήγοντες, &c. Neque enim qui humi se deijcit, at speciem supplicis præfert, ampliùs inuadunt. Impetus canum, inquit Plinius, & sæuitia mitigatur ab homine considente humi. Ego tamen nescio an hoc satis tutò fieri possit: quod si fiat, forsan non semper.

σκῆπτρον δέ οἱ ἔκπεσε) Eadem ratione utitur pastor ille Augiæ apud Theocritum (nam malè illud ipsi Herculi tribuit Giphanius in loco anteà a nobis laudato) Verba elegantissimi illius Poetæ sunt Idyll. 25. Describemus autem locum integrum, quia laudem fidelitatis canum & eiusdem exemplum huic Homerico non omnino absimile continet. Accedunt ergo pastor Augiæ & Hercules

τὼς δὲ κύνες προσιόντε ἀπόπροθεν αἶψ' ἐνόησαν
ἀμφότερον, ὀδμῇ τε χροὸς, δούπῳ τε ποδοῖιν.
θεσπέσιον δ' ὑλάοντες ἐπέδραμον ἄλλοθεν ἄλλος
ἀμφιτρυωνιάδῃ Ἡρακλέϊ. τὸν δὲ γέροντα
ἀχρεῖον κλάζοντες, ἑτέρωθεν ἐσαίνοντο
τοὺς μὲν ὅγε λάεσσιν, ἀπὸ χθονὸς ὅσσον ἀείρων
φεύγειν ἂψ ὀπίσω δειδίσσετο. τρηχὺ δὲ φωνῇ
ἠπείλει μάλα πᾶσιν, ἐρητύεσκε δ' ὑλαγμοῦ
χαίρων ἐν φρεσὶν ᾗσιν, ὅθ' οἱ αὐλὴν ἐρύοντο
αὐτοῦ γ' οὐ παρεόντος. ἔπος δ' ὅγε τοῖον ἔειπεν·
ὢ πόποι, οἷον τοῦτο θεοὶ ποίησαν ἄνακτες
θηρίον ἀνθρώποισι μετέμμεναι, ὡς ἐπιμηθές.
εἴ οἱ καὶ φρένες ὧδε νοήμονες ἔνδοθεν ἦσαν,
ᾔδει δ' ᾧτινι χρὴ χαλεπαινέμεν, ᾧτινι καὶ μή,
οὐκ ἄν οἱ θηρῶν τις ἐδήρισεν περὶ τιμῆς. id est:

Hos accedentes procul canes statim senserunt
Utroq; naso & ab odore corporis, & strepitu pedum.
Valde autem latrantes incurrerunt aliunde alius
In Amphitryoniadem Herculem: sed circa senem
Frustra strepentes, adblandiebantur ab altera parte:
Hos ille lapidibus à terra tantum sublatis
Ut fugerent, retro perterrefaciebat: asperè uerò uoce
Minabatur omnibus, & cohibuit à latratu,
Animo suo gaudens, quòd stabulum custodirent,
Ipso absente. & sic dixit:
Papæ quale hoc fecerunt Dii reges
Animal, ut cùm hominibus sit quàm callidum.
Cui si & mens ita intelligens in pectore esset,
Ut intelligeret cui irasci deberet, & cui minus:
Tunc nullum animal hoc de honore certare posset.

Ex quibus constat, quanti sit faciendum in custodia hoc animal, ad quam potissimum etiam ab homine inter reliqua omnia suscipitur. quanquam de Mithridate Pontico referat Aelianus Histor. anim. lib. 7. cap. 46. eum, cùm somnum caperet, sui corporis custodiam non modò armis & satellitibus excubitoribus solitum committere: sed magis etiam tauro & equo & ceruo, quos mansuefactos habebat. Ij enim, inquit, ad custodiam eius dormientis aduigilantes, siquis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione, quam mox percipiebant: atque ille mugitu, alter hinnitu, alius sua propria uoce eum è somno excitabāt. Sed hoc ita rarum est, ut canum officio nihil adimat, præcipue uerò ad gregum aut armentorum custodiam. Tamen non ita omnibus est necessarium, sed potissimum pecori lanari. In quo genere, inquit Varro, sunt maximè oues, deinde capræ: has enim lupus captare solet, cui opponimus canes defensores. In suillo pecore tamen sunt, quæ se uindicent, sues, uerres, maiales, scrofæ: propè enim hæc apris, qui in syluis sæpe dentibus canes occiderunt. Quid dicam de pecore maiore? cùm sciam mulorum gregem cùm pasceretur, eoque uenisset lupus, ultrò mulos circumfluxisse, & ungulis cædendo eum occidisse? & tauros solere diuersos assistere clunibus continuatos, & cornibus facilè propulsare lupos? Hæc Varro. Vnde licet colligere, ad suum custodiam non ita requiri canes, quod neque etiam ualde est in usu apud porculatores. At uel tempora Homerica id frequentiùs tulerunt, uel ad maiorem securitatem ab Eumæo sunt adhibiti.

ὦ γέρον) Hæc humanitas Eumæi, quæ Vlyssem hospitiò statim excipit, docet qualia fuerint illa sæcula, quæ inter omnes uirtutes hospitalitatem maximè coluerunt. Oratio autem, qua eum affatur, ostendit quàm fuerit de eo sollicitus, cùm statim in eius mentionem erumpat, quasi eum indesinenter animo uersans.

ξεῖν' οὔ μοι θέμις) De hospitalitate diximus supra lib. 8. & 9. & aliàs in Iliade.

οἱ νέοι) Procos intelligit, de quorum asperitate & crudelitate conqueritur, non tam quòd Vlysis facultates diripiāt & consumāt, quàm quòd illius reditum impedierunt. Non est autem otiosum, quod eos iuuenes appellat. Rarò enim prudentiæ (quæ in rerum administratione uersatur) coniunctam iuuentutem animaduertas,

——αἰεὶ γάρ τε νεώτεροι ἀφραδέουσιν, inquit Homerus suprà lib. 7.
Θνητῶν, inquit Simonides, δ' ὄφρα τις ἄνθος ἔχῃ πολυήρατον ἥβης, Κοῦφον ἔχων θυμὸν πόλλ' ἀτέλεστα νοεῖ.
Ἥβη καὶ νεότης, inquit Theognis, ἐπικουφίζει νόον ἀνδρός.

θεός) Nota unitatem Numinis adhuc in hoc Poeta expressam, quod sæpius monuimus.

ὡς ὤφελλ' Ἑλένης) Iniustè in Helenam Eumæus inuehitur, si uulgatam eius raptus historiam, aut potiùs fabulam ex Homeri saltem sententia, consideres: quia potius Paris raptor uidebatur accusandus. Sed cùm illa sponte Paridem sequuta sit, ut ex Homero aliàs docuimus, eandem quoque culpam subit. Nos hac de re aliàs satis diximus, & nouissimè supra lib. undecimo.

Ὣς εἰπὼν, ζωστῆρι θοῶς συνέεργε χιτῶνα.
Βῆ δ' ἴμεν ἐς συφεοὺς, ὅθι ἔθνεα ἔρχατο χοίρων·
Ἔνθεν ἑλὼν δύ' ἔνεικε, καὶ ἀμφοτέρους ἱέρευσεν·
γρ. Εὗσεν, * Εὗσέ τε, μίστυλλέν τε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρεν.
Ὀπτήσας δ' ἄρα πάντα φέρων παρέθηκ' Ὀδυσῆϊ,
Θέρμ' αὐτοῖς ὀβελοῖσιν. ὁ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνεν·
γρ. κίρνα Ἐν δ' ἄρα κισσυβίῳ * κίρνη μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν, ἐποτρύνων δὲ προσηύδα,
Ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε, τά τε δμώεσσι πάρεστι
Χοίρε'· ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν,
Οὐκ ὄπιδα φρονέοντες ἐνὶ φρεσὶν οὐδ' ἐλεητύν.
Οὐ μὲν σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν,
Ἀλλὰ δίκην τίουσι καὶ αἴσιμα ἔργ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι, οἵτ' ἐπὶ γαίης
Ἀλλοτρίης βῶσιν, καί σφιν Ζεὺς ληΐδα δώῃ.
Πλησάμενοι δέ τε νῆας ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος.
Καὶ μὲν τοῖς ὄπιδος κρατερὸν δέος ἐν φρεσὶ πίπτει·
Οἵδε δέ τι ἴσασι. (θεοῦ δέ τιν' ἔκλυον αὐδὴν)
Κείνου λυγρὸν ὄλεθρον, ὅτ' οὐκ ἐθέλουσι δικαίως
Μνᾶσθαι, οὐδὲ νέεσθαι ἐπὶ σφέτερ'· ἀλλὰ ἕκηλοι
γρ. ἔπι Κτήματα δαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' * ἔπι φειδώ.
Ὅσσαι γὰρ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐκ Διός εἰσιν,
Οὔποθ' ἓν ἱερεύουσ' ἱερήϊον, οὐδὲ δύ' οἴω·
Οἶνον δὲ φθινύθουσιν ὑπέρβιον ἐξαφύοντες.
Ἦ γάρ οἱ ζωή γ' ἦν ἄσπετος· οὔτινι τόση
Ἀνδρῶν ἡρώων, οὔτ' ἠπείροιο μελαίνης,
Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης· οὔτε ξυνεείκοσι φωτῶν
Ἔστ' ἄφενος τοσοῦτον· ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω·

Sic loquutus cingulo celeriter coërcuit tunicam.
Perrexit autem ire ad suilia, ubi grex cōtinebatur porcorū.
Illinc capros duos attulit, & ambos mactauit,
Ignemq; accendit, concidítq;, & ueribus infixit.
Assans autem omnia ferens apposuit Vlyssi
Calida ipsis ueribus: hic aūt farinā albam perspersit,
In poculo autem miscebat dulce uinum.
Ipse aūt è regione sedit, cohortās autem alloquutus est,
Comede nunc ò hospes, quæ seruisq; adsunt
Porcina. at pingues porcos proci comedunt,
Non uerecundiā habētes in mentib. neq; misericordiā,
Non quidem impia opera Dei beati amant,
Sed ius colunt, & pia opera hominum.
Et quidem hostes, & iniqui, qui in terra
Aliena uescantur, & ipsis Iupiter prædam dederit.
Impletis uerò nauibus iuerunt domum quisq;.
Et quidem his cura potens timor in animos cadit.
Hi aūt sciunt (Dei autem aliquam audiuerunt uocē)
Illius perniciosam mortem, quia nolunt iustè
Ambire, neq; ire ad sua, sed silentio
Bona dilapidant immoderatè, neq; est parsimonia.
Quotquot enim noctesq; & dies abs Ioue oriuntur:
Nunquam unam sacrificant uictimā, neq; duas solas.
Vinum autem consumunt immoderatè exhaurientes:
Certè enim ei facultates erant magnæ, nulli tantæ
Virorum heroum, neq; continentis feracis,
Neq; ipsius Ithacæ, neque uiginti uirorum
Sunt diuitiæ tantæ, ego autem tibi connumerabo.

Duo-

Duodecim in continenti armenta, tot greges ouium,
Tot suum pascua, tot stabula lata caprarum,
Pascunt amici, & ipsius pastores uiri.
Illic autem stabula lata caprarum undecim omnia.
In extremitate agri pascũtur, insup uiri boni obseruãt,
Quorum semper ipsis unusquisq, in dic pecudem fert,
Saginatarum caprarum quæcunq, appareat optima.
At ego sues quas seruoq, tueorq,
Et ipsis suum optimum electum mitto.
Sic dixit, ille, a. attẽtè carnes comedebat, bibebatq, ui (num
Raptim dolens. mala autem procis serebat.
At postquam cœnauit & expleuit animum cibo,
Et ei impletum dedit poculum quo bibebat
Vino plenum, hic autem suscepit, gauisusq, est animo,
Et ipsum appellans uerba uelocia alloquutus est,
O amice quisnam te emit rebus suis,
Sic ualdè diues, & fortis sicut dicis?
Dicis aũt ipsum perijsse Agamemnonis gratia honoris.
Dic mihi si fortè cognosco talem esse,
Iupiter enim hoc scit, & immortales dei alij,
Si fortè ipsum nunciem uidisse, multum autẽ erraui.
Huic autẽ respõdit postea subulcus princeps uirorũ,
O senex, nullus illum uir peregrinus ueniens
Nuncians persuaserit uxoriq, & dilecto filio,
Sed temerè tractationis indigi uiri peregrini
Mentiuntur, neque uolunt uera loqui:
Quicunq, autem peregrinus Ithacæ in populum uenit,
Profectus ad dominam meam fallacia loquitur.
Hæc autẽ benignè exceptum diligit & singula inqrit,
Et ei lugenti palpebris lacrymæ decidunt.
Munus est mulieris, cùm maritus alibi perijt.
Statim & tu senex uerbum fabricã,
Si quis tibi penulam, tunicamq, uestimenta det.
Illius autem iam debent canes uelocesq, uultures
Cutem ab ossibus trahere, anima autem deseruit.
Vel illum in ponto comederunt pisces, ossa autem ipsius
Iacent in terra, arena mersa multa.
Sic ille quidem illic perijt, amicis autem dolores pòst
Omnib. mihi, a maximè facti sunt, nõ.n amplius aliũ
Humanum sic dominum inueniam, quocunq, ibo.
Neq, si ad patris & matris iterum irem
Domũ, ubi primùm ortus sum, & me educauerũt ipsi:
Neq, nunc his etiam tantum lugeo mœstus
Oculis ut uideam, existens in patria terra,
Sed me Vlyssis desiderium capit mortui.
Hunc quidem ego, ô hospes, & nõ præsentem nominãdo
Revereor, ualdè. n. me diligebat & curabat in animo.
Sed ipsum fratrem maiorem uoco, uel longè absentem.
Huic aũt rursus alloquutus est patiẽs diuinus Vlysses,
O amice postquam omnino negas, neq, dicis
Illum uẽturum esse, animus. a. tibi semper incredulus.
Sed ego non temerè loquar, sed cum iuramento,
Quod redit Vlysses, munus autem mihi sit
Statim postquam ille redux suas domos peruenerit,
Indue mihi penulam & tunicam uestimenta pulchra.
Antè autem uel ualdè indigens nihil acciperem.
Inimicus enim ille non minus Ditis ianuis
Est, qui egestate coactus fallacia loquitur.

Δώδεκ' ἐν ἠπείρῳ ἀγέλαι, τόσα πώεα οἰῶν,
Τόσσα συῶν συβόσια, τόσ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν
Βόσκουσι ξεῖνοί τε καὶ αὐτοῦ βώτορες ἄνδρες.
Ἔνθα δέ τ' αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν ἕνδεκα πάντα
Ἐσχατιῇ βόσκοντ'· ἐπὶ δ' ἀνέρες ἐσθλοὶ ὄρονται,
Τῶν αἰεί σφιν ἕκαστος ἐπ' ἤματι μῆλον ἀγινεῖ,
Ζατρεφέων αἰγῶν ὅστις φαίνηται ἄριστος.
Αὐτὰρ ἐγὼ σῦς τάσδε φυλάσσω τε ῥύομαί τε,
Καί σφι συῶν τὸν ἄριστον ἐῢ κρίνας ἀποπέμπω.
Ὣς φάθ'. ὁ δ' ἐνδυκέως κρέα τ' ἤσθιε, πῖνέ τε οἶνον
Ἁρπαλέως, ἀκέων· κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δείπνησε καὶ ἤραρε θυμὸν ἐδωδῇ,
Καί οἱ πλησάμενος δῶκε * σκύφος ᾧπερ ἔπινεν, γρ. σκύφον
Οἴνου ἐνίπλειον. ὁ δ' ἐδέξατο· χαῖρε δὲ θυμῷ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλε, τίς γάρ † σε πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν, γρ. σ' ἐπρίατο
Ὧδε μάλ' ἀφνειὸς καὶ καρτερὸς ὡς ἀγορεύεις;
Φῂς δ' αὐτὸν † φθίσθαι Ἀγαμέμνονος εἵνεκα τιμῆς. γρ. φθῖσθαι
Εἰπέ μοι αἴ κέ ποθι γνώω τοιοῦτον ἐόντα.
Ζεὺς γάρ που τόγε οἶδε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι,
Εἴ κέ μιν ἀγγείλαιμι ἰδών * ἐπὶ πολλὰ δ' ἀλήθην. γρ. ἐπιπολλὰ
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ὦ γέρον, οὔτις κεῖνον ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν
Ἀγγέλλων πείσειε γυναῖκά τε καὶ φίλον υἱόν.
Ἀλλ' ἄλλως κομιδῆς κεχρημένοι ἄνδρες ἀλῆται
Ψεύδοντ', οὐδ' ἐθέλουσιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Ὃς * δ' ἂν ἀλητεύων Ἰθάκης ἐς δῆμον ἵκηται, γρ. δεῦρ'
Ἐλθὼν ἐς δέσποιναν ἐμὴν, ἀπατήλια βάζει.
Ἡ δ' εὖ δεξαμένη, φιλέει καὶ ἕκαστα μεταλλᾷ,
Καί οἱ ὀδυρομένῃ βλεφάρων ἄπο δάκρυα πίπτει,
Ἣ θέμις ἐστὶ γυναικὸς, ἐπὴν πόσις ἄλλοθ' ὄληται.
Αἶψά κε καὶ σὺ γεραιὲ ἔπος παρατεκτήναιο,
Εἴ τίς τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δοίη.
Τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι κύνες ταχέες τ' οἰωνοὶ
Ῥινὸν ἀπ' ὀστεόφιν ἐρύσαι· ψυχὴ δὲ λέλοιπεν.
Ἢ τόν γ' ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ὀστέα δ' αὐτοῦ
Κεῖται ἐπ' ἠπείρου, ψαμάθῳ εἰλυμένα πολλῇ.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἀπόλωλε· φίλοισι δὲ κήδε' ὀπίσσω
Πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα, τετεύχαται. οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον
Ἤπιον ὧδε ἄνακτα κιχήσομαι ὁππόσ' ἐπέλθω,
Οὐδ' εἴ κεν πατρὸς καὶ μητρὸς αὖτις ἵκωμαι
Οἶκον, ὅθι πρῶτον γενόμην, καί μ' ἔτρεφον αὐτοί.
Οὐδέ † τι τῶν ἔτι τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ γρ. οὐ
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι, ἐὼν ἐν πατρίδι γαίῃ·
Ἀλλά μ' Ὀδυσσῆος πόθος αἴνυται οἰχομένοιο.
Τὸν μὲν ἐγὼν, ὦ ξεῖνε, καὶ οὐ παρεόντ' ὀνομάζειν
Αἰδέομαι· πέρι γάρ μ' ἐφίλει καὶ κήδετο θυμῷ.
Ἀλλά μιν ἠθεῖον καλέω καὶ νόσφιν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὦ φίλ', ἐπειδὴ πάμπαν ἀναίνεαι οὐδέ τι φῇσθα
Κεῖνον ἐλεύσεσθαι, θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ αὔτως μυθήσομαι, ἀλλὰ σὺν ὅρκῳ,
Ὡς νεῖται Ὀδυσσεύς. εὐαγγέλιον δέ μοι ἔστω,
Αὐτίκ' ἐπεί κεν κεῖνος ἰὼν τὰ ἃ δώμαθ' ἵκηται,
Ἕσσαι με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Πρὶν δέ κε, καὶ μάλα περ κεχρημένος, οὔτι δεχοίμην.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι
Γίνεται ὃς πενίῃ εἴκων ἀπατήλια βάζει.

Ἴστω

Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα, | *Sciat nunc Iupiter primùm deorum hospitalis mensa,*
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω, | *Focusq́; Vlyssis irreprehensi quem adibo,*
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω. | *Certè quidem hæc omnia perficientur sicut dico.*
Τοῦ δ' αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσεύς· | *Hoc autem ipso anno ueniet huc Vlysses.*
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο, | *Hoc quidem inclinato mense, illo autem instante*
γρ. νοστήσας. Οἴκαδε † νοστήσει, καὶ τίσεται ὅς κεν ἐκείνου | *Domum reuersus, & puniet quicunq; illius*
Ἐνθάδ' ἀτιμάζει ἄλοχον καὶ φαίδιμον υἱόν. | *Hic uituperat uxorem, & illustrem filium.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα, | *Hunc.a. respondens alloquutus es Eumae subulce,*
Ὦ γέρον, οὔτ' ἄρ' ἐγὼν εὐαγγέλιον τόδε τίσω, | *O senex, neq; profectò ego lætitiæ munus rependam,*
Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται· ἀλλὰ ἕκηλος | *Neq; Vlysses etiam domum ueniet: sed quietus*
γρ. [illegible] Πῖνε, † καὶ ἄλλα παρὲξ μεμνώμεθα, μηδέ με τούτων | *Bibe, & alia prætermittamus, neq; mihi hæc*
Μίμνησκ'· ἦ γὰρ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν | *Memora: certè enim animo in pectore meo*
Ἄχνυμαι ὁππότε τις μνήσῃ κεδνοῖο ἄνακτος. | *Tristor, quando aliquis meminit gloriosi regis.*
Ἀλλ' ἤτοι ὅρκον μὲν ἐάσομεν· αὐτὰρ Ὀδυσεὺς | *Sed certè iuramentum quidem sinamus: sed Vlysses*
Ἔλθοι ὅπως μιν ἔγωγ' ἐθέλω καὶ Πηνελόπεια, | *Veniat, ut ipsum ego uolo & Penelope,*
Λαέρτης θ' ὁ γέρων καὶ Τηλέμαχος θεοειδής. | *Laertes senex, & Telemachus diuinus.*
Νῦν αὖ παιδὸς ἄλαστον ὀδύρομαι ὃν τέκ' Ὀδυσεύς, | *Nunc rursus uati casum lugeo, quem genuit Vlysses,*
Τηλεμάχου· τὸν ἐπεὶ θρέψαν θεοὶ ἔρνεϊ ἶσον, | *Telemachi, quē postquā nutriuerūt dij plantæ æqualē,*
Καί μιν ἔφην ἔσσεσθαι ἐν ἀνδράσιν οὔτι χερείω | *Et ipsum dicebam fore in uiris non peiorem*
Πατρὸς ἑοῖο φίλοιο, φρένας καὶ εἶδος ἀγητόν, | *Patre suo charo consilijs & specie admirabili.*
Τοῦ δέ τις ἀθανάτων βλάψε φρένας ἔνδον ἐΐσας, | *Huius.a. aliquis immortaliū læsit mētē intus æquabilē,*
Ἠέ τις ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔβη μετὰ πατρὸς ἀκουὴν | *Vel aliquis hominū, hic aūt iuit ad patris auditionem*
Ἐς Πύλον ἠγαθέην· τὸν δὲ μνηστῆρες ἀγαυοὶ | *In Pylum diuinam: hunc autem proci superbi*
Οἴκαδ' ἰόντα λοχῶσιν, ὅπως ἀπὸ φῦλον ὄληται | *Domum uenientem obseruāt, ut à generatione pereat*
Νώνυμον ἐξ Ἰθάκης Ἀρκεισίου ἀντιθέοιο. | *Sine nomine ex Ithaca Arcisij diuini.*
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἁλώῃ, | *Sed agè illum quidem sinamus siue oppressus sit*
Ἤ κε φύγοι, καί κέν οἱ ὑπέρσχοι χεῖρα Κρονίων. | *Siue fugerit, & eum protegat manu Saturnius.*
Ἀλλ' ἄγε μοι σύ, γεραιέ, τὰ σαυτοῦ κήδε' ἔνισπε, | *Sed agè mihi tu senex tua ipsius incommoda prode,*
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ, | *Et mihi hoc dic uerum, ut benè intelligam.*
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες· | *Quis? unde es uirorum? ubi tibi ciuitas, & parentes?*
Ὁπποίης δ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται | *Qua autem in naue uenisti? quomodo te nautæ*
Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην, τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο. | *Duxerunt in Ithacam? qui esse profitebantur?*
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι. | *Non enim te peditem puto huc uenisse.*

COMMENTARIVS.

ὁ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνεν) Nempe κατὰ τὸ ὕστερον πρότερον, ut ait hoc loco Eustathius.

οὐ μὲν σχέτλια ἔργα) Hoc sententiosè dictum est ab Eumæo: abruptè tamen quodammodò enunciatum, & sine ulla ἀποδόσει aut illatione, quæ talis esse debuit: Cùm ergo ita se gerant proci, hoc est, immisericorditer & petulanter in dilapidandis Vlyssis bonis: sine dubio Dijs placere non possunt, qui solum iustis & pijs hominum actionibus delectentur, iniustas & impias summoperè oderint. Cùm illis non placeant, sperandum est illos etiam hæc facinora uindicaturos, & debita pœna affecturos. Hæc omnia ex illa sententia consequuntur, & Eumæus breuitate sua intelligenda relinquit. Nota autem, quales Deos effingat Homerus: qui si unitatem, quam alibi sæpissimè exprimit, hoc etiam loco obseruasset, istud γνωμάτευμα nobis magis commendaret.

καὶ μὲν δυσμενέες) Exaggerat factum procorum comparatione ad eos qui hostiliter aliena inuadunt, quibus eos adhuc deteriores longè esse docet: nam isti ubi terram quandam alienam depopulati sunt, prædam auferentes discedunt, & aliquo saltem timore eorum, quibus hanc iniuriam inferunt, percelluntur: at istis non sufficit bona miseri Vlyssis dilapidare & deprædari: sed, quod longè est grauius, diuturnam moram trahunt, nec ab eius possessionibus excedunt, quas indesinenter comminuunt & absumunt: neque quicquam reformidant, unde colligere est, eos certò mortem Vlyssis exploratam habere. Quasi dicat, siquidem Vlyssem adhuc in uiuis esse sibi persuaderent, citius esse in sua bona discessuros, illius nempe Herois metu. Vt autem rem magis augeat, addit bonorum Vlyssis enumerationem: quæ cùm magna sit, magnum etiam eorum esse facinus oportet, qui ea diripiunt: siquidem magis est immensas diuitias, quàm leues aut mediocres absumere, idque uiolenta ista ratione, qua proci utuntur.

δώδεκ' ἐν ἠπείρῳ) Enumerat Vlyssis bona, quæ omnia consistunt in armentis & gregibus: ut constet illud quod olim ex Varrone monuimus, præcipuum studium ueterum Heroum fuisse in re pecuaria, unde etiam epitheta πολυαρνῶν, πολυμήλων & alia sortiebantur. Duodecim ergo habuit armēta, nempe boū, ut explicat Eustathius. Poterit autem quispiam anxiè percontari, quantus ergo numerus boum ex illo armentorum numero consurgat. Respondeo, si quodlibet armentum ex tot capitibus constat, ac grex suum, ut manifestè testantur sequentia: & quilibet grex suum, ut anteà uidimus, ex mille ducentis constituitur, numerum boum colligo usque ad quatuordecim millia & quadringentos, & sic de ouibus & suibus: caprarum uerò (quia undecim tantùm illarum greges fuisse ait) tredecim millium & ducentarum. Cùm autem anteà diceret, neque uiginti uirorum tantas fuisse diuitias, singuli uiri potuerunt armentum uel gregem unum & centum uiginti capita boum, suum & ouium possidere, si ad præcedentem numerum exactè redigas: quia tamen ex Eumæi sententia detrahendū est, ne ad illum concurrat, id audientis hospitis iudicio uidetur reliquisse.

ζατρεφέων αἰγῶν) Hic notandum est, capras quoque olim in delicijs ciborum extitisse, quas tamen hodie abhorremus, quanquam teneriores hœdos etiam edimus, & pro delicato cibo mensis lautioribus suo tempore adhibemus. At hic αἶγας ζατρεφέας caprarij procis subministrāt nō ἰχθῦς, κτλ. γὰρ, ut est apud Athenæū lib. 9. τὸ τῆς αἰγὸς κρέας τρόφιμον τοῦτο ἐστι. Κλειτόμαχος γοῦν ὁ Καρχηδόνιος αὐτὸς ... ἀπὸ τῆς νέας ἡλικίας ... ἀθλητὴς ... τὰ καθ' ἑαυτὸν ... αἰγείοις χρώμενος. ... γὰρ καὶ γλίσχροι χυμοὶ (uidetur legendum ex Eustathio, αὐτοὶ γὰρ ἐντεῦθεν καὶ γλίσχροι χυμοὶ γίνονται) καὶ πολὺν χρόνον ὑπομένειν ἐν τοῖς σώμασι δυνάμενοι, &c.

τίς γάρ σε πρίατο) Illud πρίασθαι indicat, solitos emi olim seruos, ut posteà apud Romanos usitatum fuisse scimus. Vnde antiquitas eius rei notanda est, ne recentioribus temporibus tribuatur. Qua de re etiam alicubi diximus in Iliade, & posteà in narratione, quam Vlysses de suo aduentu Eumæo confinget, bis obseruari potest.

ὦ γέρον, οὔτε ἐκεῖνον) Quasi dicat, Tam sæpe uarij peregrini hàc transeuntes de Vlysse interrogati Penelopen & Telemachum fefellerunt, ut uix quispiam alius aliquid certi de illo persuadere eis possit. Et hoc uulgò solet accidere, ut qui de re aliqua falsò sit sæpemo-

pe monitus, tandem omnibus eam narrantibus omnino diffidat, immò eadem narratione aures sibi obtundi ægrè ferant. Hinc factum est, ut Amyclæi perierint. Nam, ut memorat Seruius in 10. Aeneidos, cùm apud illos subinde nunciaretur hostium aduentus, idque falsò & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur: lata lege cautum est, nequis unquam hostis nunciaret aduentum. Atqui pòst euenit, ut uerè iam aduenirent hostes. Quod cùm nemo nunciaret, propter legis interdictum ciuitas de improuiso capta est. Vnde colligere est, non semper esse tutum ita se gerere, ut quamuis sæpius falsa tibi nuncientur, tamen posteà ita statuas animo te eidem narrationi ampliùs fidem non habiturum: potest enim tandem accidere, ut pro falsis uera nuncientur. Id docet etiam apologus ille pastoris lupi aduentum socio nunciantis. Quod idem de Vlyssis aduentu dici posset.

αἶψά κε καὶ σὺ γεραιὲ) Hæc uerba Eumæi eò tendunt, ut hic illius hospes cùm peregrinus sit, &, ut ex habitu iudicat, satis egenus, aliquid de Vlysse comminiscatur, ut Penelopæ acceptus esse possit, & gratiam apud eam demereri: unde illa prout illi moris est, beneficium aliquid in ipsum sit collatura, puta uestimenta, quibus hic hospes magis indigere uidebatur. Vbi notanda est huius Eumæi beneuolentia in hunc hospitem, & cui hac etiam mentiendi conditione bene esse uelit. Mentiendi quidem, quantum ipse existimat: nam sibi persuadere non potest, Vlyssem alicubi terrarum uiuere, unde longa & grauis altercatio inter utrumque exoritur.

τοῦ δ' ἤδη μέλλουσι) Duas uias comminiscitur, quibus periisse Vlyssem autumat: aut in bello, aut in mari. In bello quidem, cùm eum dicit à canibus & uulturibus dilaniatum. Nam, ut uidimus sæpe in Iliade, ea erat sors morientium in prælijs, ut ab hostibus ignominiæ causa, honore sepulturæ non donarentur, sed feris & auibus expositi iacerent.

ἐμοὶ δὲ μάλιστα) Testatur pluribus dolorem, quem ex interitu Vlyssis concepit, idque propter eius humanitatem, quæ tanta fuit, ut eam parentæ & maternæ beneuolentiæ facilè anteponat. Cæterùm quanta ipsum etiam mortuū reuerentia prosequatur, docet.

οὐ παρεόντα) Hic est elegans & apta satis doctrina Eustathij. [illegible] (inquit) τὸ μὴ χρῆναι ἀπόντας τοὺς φίλους [illegible] βάλλον, μὴ καί τις τῷ τοιούτῳ [illegible] [illegible] καὶ [illegible] κολακικόν. Tamen si penitius rem inspicias, absentem Vlyssem Eumæus pro defuncto dixit, ut constat ex præcedenti eius oratione, atque adeò ex proximo uocabulo, ἠθεῖον non enim absentis, sed mortui uertendum est, secus atque in uulgaris.

ὦ φίλ' ἐπειδὴ) Cùm simplici affirmatione uideret persuaderi non posse Eumæum de suo reditu, id iuramento asserit, & pactum offert de uestimentis: quod tamen perfici non uult, donec ueritas nuncij ex eius aduentu comprobetur.

ἐχθρὸς γάρ μοι) Quod Achilles sententiosè præmuniebat Iliad. lib. 9. orationi suæ se à mendacio quàm maximè abhorrere, id hoc loco Vlysses facit, ut melius Eumæo hoc persuadeat. Nam cùm anteà diceret Eumæus, plerosq; hactenus peregrinos ob egestatem falsa multa de Vlyssis aduentu commentos esse, ut aliquid opis aut uiatici à Penelope & Telemacho impetrarent, unde etiam id ipsum hospiti suo, ut faceret, suadebat: id diluere in se uidetur iam uelle, ne se eius rei gratia confictutum quippiam existimet, sed uerè & sincerè loquuturum, tantumque abesse ut à paupertate coactus mentiri cogatur, ut eum qui id fecerit, odio summo prosequatur, nedum ipse idem præstiturus sit. Tum subijcit expressis uerbis iuramētum, quo ueritatem nuncij sui sanctissimè cōfirmat.

ὦ γέρον) Quàm difficile credant, qui semel decepti sunt, paulò antè dicebamus: id meliùs hoc loco uidetur in Eumæo, qui ne iuranti quidem Vlyssi primò credit. Nihilominus tamen benè est in hospitem affectus, siue propter generalem illorum temporum hospitalem beneuolentiam, quæ maxima iam in hoc Eumæo apparuit, siue quòd eum tacite huius nuncij gaudium pertentaret, licet uerbis aliud testari uideretur.

αὖτις ὀδύρομαι) Hæc uerba indicant, aliquantulum permotum esse tandem Vlyssis oratione Eumæum, cùm iam pertinaciter de eius morte non pronunciet, sed aduentum eius optare incipiat: quod facturus non esset, si exploratum illius interitum habuisset. Et tamen in eo ipso fluctuat, certique nihil sibi spondere audet: quod docet, cùm Telemachi casum rursus se lugere dicit. Denique hi omnes loci eleganter desiderantis affectus diffidentia permixtos exprimunt.

τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν) Hæc interrogationum coaceruatio Homero est familiarissima, ut sæpius monuimus, qua copiosior seges respondendi proponitur.

Huic autē respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Tibi enim ego hæc ualdè uerè dicam,
Si sit quidem nunc nobis in longum tempus & cibus,
Et uinum dulce tecta intra manentibus,
Epularią; quietè: alij autem ad opus adeant,
Facilè posteà, & in annum omnia,
Non percurrerem dicens meos dolores animi,
Quoscunq; iam omnes deorum uoluntate laboraui.
Ex Creta quidem genus prædico lata
Viri diuitis esse filius, multi autem & alij
Filij in ædibus & educati sunt, & orti sunt
Legitimi ex uxore: me autem empta peperit mater
Pellex, sed me pariter cum proprijs charum habebat
Castor Hylacides, huius ego genus prædico esse,
Qui quondā in Cretensibus ut Deus colebatur populo,
Fortunisq; diuitijsq; & filijs honestis.
Sed certè illum fata iuerunt mortis ferentia
Ad Ditis domos: facultates autem diuiserunt
Filij magnanimi, & sortes iecerunt.
At mihi ualdè pauca dederūt, & propria attribuerūt.
Duxi autem uxorem locupletissimorum hominum
Gratiā mea uirtutis, quoniam non obscurus eram
Neq; pugnæ desertor, nunc aūt iam omnia defecerunt.
Sed tamen ualdè quidem te arbitror intuentem
Cognoscere, certè enim me duritia tenet ualdè multa.
Certè enim audaciam Mars & dederunt & Minerua,
Et fortitudinem cùm eligerem ad insidias
Viros optimos, mala inimicis ferens:
Nunquā mihi mortē ante oculos posuit animus uirilis,
Sed multò primus adoriens lancea occidebam

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Εἴη μὲν νῦν νῶϊν ἐπὶ χρόνον ἠμὲν ἐδωδὴ,
Ἠδὲ μέθυ γλυκερὸν κλισίης ἔντοσθεν ἐοῦσι,
Δαίνυσθαί τ' ἀκέοντ', ἄλλοι δ' ἐπὶ † ἔργον ἕποιεν·
Ῥηϊδίως κεν ἔπειτα καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἅπαντα
Οὔτι διαπρήξαιμι λέγων ἐμὰ κήδεα θυμοῦ,
Ὅσσα γε δὴ ξύμπαντα θεῶν ἰότητι μόγησα.
Ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχομαι εὐρειάων,
Ἀνέρος ἀφνειοῖο πάϊς· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι
† Υἱέες ἐν μεγάροις ἠμὲν τράφεν ἠδ' ἐγένοντο,
Γνήσιοι ἐξ ἀλόχου, ἐμὲ δ' ὠνητὴ τέκε μήτηρ
Παλλακὶς, ἀλλά με ἶσον † ἰθαιγενέεσσιν ἐτίμα
Κάστωρ Ὑλακίδης, τοῦ ἐγὼ γένος εὔχομαι εἶναι·
Ὃς * πότ' ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς τίετο δήμῳ,
Ὄλβῳ τε πλούτῳ τε, καὶ υἱάσι κυδαλίμοισιν.
Ἀλλ' ἤτοι τὸν κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι
Εἰς Ἀΐδαο δόμους· τοὶ δὲ ζωὴν ἐδάσαντο
Παῖδες ὑπέρθυμοι, καὶ ἐπὶ κλήρους ἐβάλοντο·
Αὐτὰρ ἐμοὶ μάλα παῦρα δόσαν, καὶ οἰκί' ἔνειμαν.
Ἠγαγόμην δὲ γυναῖκα πολυκλήρων ἀνθρώπων,
Εἵνεκ' ἐμῆς ἀρετῆς· ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιος ἦα,
Οὐδὲ φυγοπτόλεμος, νῦν δ' ἤδη πάντα λέλοιπεν,
Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν· ἦ γάρ με δύη ἔχει ἤλιθα πολλή.
Ἦ μὲν δὴ θάρσος μοι Ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ Ἀθήνη,
Καὶ ῥηξηνορίην, ὁπότε κρίνοιμι λόχονδε
Ἄνδρας ἀριστῆας, κακὰ δυσμενέεσσι φυτεύων·
Οὔποτέ μοι θάνατον προτιόσσετο θυμὸς ἀγήνωρ,
Ἀλλὰ πολὺ πρώτιστος ἐπάλμενος ἔγχει, * ἕλεσκον
Ἀνδρῶν·

γρ. ἔργα ἰοῖεν, καὶ ἔργα πάντεσσιν.
γρ. υἷες ἐνὶ μεγάρῳ
γρ. ἰθαιγενέεσσιν
γρ. τότ'
γρ. ἑλέσκον

Ἀνδρῶν δυσμενέων ὅ,τι μοι εἴξειε πόδεσσι.
Τοῖος ἔα ἐν πολέμῳ· ἔργον δέ μοι οὐ φίλον ἔσκεν,
Οὐδ' οἰκωφελίη, ἥτε τρέφει ἀγλαὰ τέκνα·
Ἀλλά μοι αἰεὶ νῆες ἐπήρετμοι φίλαι ἦσαν,
Καὶ πόλεμοι, καὶ ἄκοντες ἐΰξεστοι, καὶ ὀϊστοί,
Λυγρὰ, τά τ' ἄλλοισίν γε καταριγηλὰ πέλονται.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τὰ φίλ' ἔσκε, τά που θεὸς ἐν φρεσὶ θῆκεν·
Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Πρὶν μὲν γὰρ Τροίης ἐπιβήμεναι υἷας Ἀχαιῶν,
Εἰνάκις ἀνδράσιν ἦρξα καὶ ὠκυπόροισι νέεσσιν
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαποὺς, καί μοι μάλα τύγχανε πάντα.
Τῶν ἐξαιρεύμην μενοεικέα, πολλὰ δ' ὀπίσσω
Λάγχανον· αἶψα δὲ οἶκος ὀφέλλετο, καί ῥα ἔπειτα
Δεινός τ' αἰδοῖός τε μετὰ Κρήτεσσι τετύγμην.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τήνδε γε στυγερὴν ὁδὸν εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐφράσαθ', ἣ πολλῶν ἀνδρῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσε,
Δὴ τότε μ' ἤνωγον καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα
Νήεσσ' ἡγήσασθαι ἐς Ἴλιον· οὐδέ τι μῆχος
Ἦεν ἀνήνασθαι, χαλεπὴ δ' ἔχε δήμου φῆμις.
Ἔνθα μὲν εἰνάετες πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν,
Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν Πριάμου πέρσαντες ἔβημεν
Οἴκαδε σὺν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς.
Αὐτὰρ ἐμοὶ δειλῷ κακὰ μήδετο μητίετα Ζεύς.
Μῆνα γὰρ οἶον ἔμεινα τεταρπόμενος τεκέεσσι
Κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ καὶ κτήμασιν· αὐτὰρ ἔπειτα
Αἴγυπτόνδε με θυμὸς ἀνώγει ναυτίλλεσθαι,
Νῆας ἐῢ στείλαντα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν.
Ἐννέα νῆας στεῖλα, θοῶς δ' ἐσαγείρετο λαός.
Ἑξῆμαρ μὲν ἔπειτα ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι
Δαίνυντ'· αὐτὰρ ἐγὼν ἱερήϊα πολλὰ παρεῖχον,
Θεοῖσίν τε ῥέζειν, αὐτοῖσί τε δαῖτα πένεσθαι.
Ἑβδομάτῃ δ' ἀναβάντες ἀπὸ Κρήτης εὐρείης,
Ἐπλέομεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραεῖ, καλῷ,
Ῥηϊδίως, ὡσεί τε κατὰ ῥόον· οὐδέ τις οὖν μοι
Νηῶν πημάνθη, ἀλλ' ἀσκηθέες καὶ ἄνουσοι
Ἥμεθα· τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ' ἴθυνον.
Πεμπταῖοι δ' Αἴγυπτον ἐϋρρείτην ἱκόμεσθα·
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας·
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἔρυσθαι.
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι.
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον· τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ἦλθον· πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς· ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν, οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐναντίβιον· περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωοὺς, σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
γρ. φρεσὶν ὧδε — Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἐνὶ * φρεσὶ τοῦτο νόημα
Ποίησ', ὡς ὄφελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν
Αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, ἔτι γάρ νύ με πῆμ' ὑπεδέκτο.
Αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κυνέην εὔτυκτον ἔθηκα,
Καὶ σάκος ὤμοιιν, δόρυ δ' ἔκβαλον ἔκτοθι χειρός·
Αὐτὰρ ἐγὼ βασιλῆος ἐναντίον ἤλυθον ἵππων,

Virorum inimicorum, cùm mihi concederet pedibus.
Talis eram in bello, opus autem mihi non gratum erat,
Neq; res familiaris, quæ nutrit claros filios.
Sed mihi semper naues remigabiles grata erant:
Et bella & tela leuia, & sagitta,
Tristia, quæque alijs horrenda sunt.
At mihi grata erant, quæ Deus in animo posuit.
Alius enim alijs uir delectatur operibus.
Antè n quã in Troia pedem ponerent filij Achiuorum,
Nouies uiris imperator fui, & uelocibus nauibus
Viros aduersus externos, & mihi ualdè aderãt omnia,
Quæ optabam idonea: multa autem pòst
Assequebar, statim aũt domus augebatur, & postea
Grauisq́ue, reuerendusq́ue inter Cretenses euasi.
Sed cùm iam odiosum iter magnus Iupiter
Decreuit, quod multorum uirorũ subtus genua soluit:
Tunc me iusserunt & inclytum Idomenea
Naues ducere in Ilium, neq; ulla ratio
Erat denegandi, malus autem habebat populi rumor.
Ibi quidem nouem annis belligeramus filij Achiuorum.
Decimo autem ciuitatem Priami populati, iuimus
Domum cum nauibus, Deus autem disiecit Achiuos.
At mihi misero mala statuit consiliarius Iupiter,
Mensem enim solum mansi delectatus filijs,
Iuuenculaq́ue coniuge, & bonis: at postea
In Aegyptum me animus impulit nauigare
Naues benè parantem cum diuinis socijs.
Nouem naues paraui, citò autem coacta sunt copia:
Sex diebus quidem postea mihi dilecti socij
Conuiuati sunt, at ego sacra multa prabui,
Dijsq́ue sacrificando ipsisq́ue epulas prabendo.
Septimo conscendentes à Creta lata,
Nauigauimus Borea uento temperato bono
Facilè, ueluti secundo flumine, neq; aliqua mihi
Nauium læsa est, sed sospites & incolumes
Sedebamus, has autem uentusq́ue, nautaq́ue gubernabãt.
Quinto die autem Aegyptũ pulchrè irrigatã iuimus,
Statui autem in Aegypti fluuio naues curuas.
Ibi quidem ego iussi charos socios,
Illic apud naues manere, & naues subducere.
Speculatores autem per speculas misi ut irent.
Hi aũt intemperantia cadentes obsequẽtes robori suo,
Statim ualdè Aegyptiorum uirorũ per pulchros agros
Populantur, mulieres.a. abducebãt & infantes natos,
Ipsosq́ue interficiebãt, statim autem in urbe iuit rumor.
Illi autem uocẽ audientes simul cum aurora apparẽte
Venerũt, impletus est.a. totus cãpus peditũ, & equitũ
Aerisq́ue fulgore: Iupiter autem fulminator
Fugam meus socijs malã ingessit, neq; aliquis sustinuit
Manere contrà, circum enim mala undiq; steterant.
Ibi nostrorum multos quidem interfecerunt acuto are.
Alios autem duxerunt uiuos sibi seruire necessitate.
At mihi Iupiter ipse in mente ita consilium
Fecit, utinam debuissem mori, & mortem assequi
Illic in Aegypto, adhuc enim me molestia excepit.
Statim autem de capite galeam fabrefactam deposui,
Et scutũ humeris, lanceam autem proieci ex manu.
At ego regem contra ueni equis.

Et

Et osculat⁹ sum genua cõplex⁹, hic.a.seruauit et mei mi
In currũ.a me locatũ duxit domũ lacrymãtẽ. (sert⁹ est.
Certè me ualdè multi adoriebantur fraxineis
Cupientes interficere (namq; irati erant ualdè.)
Sed ille eripuit, Iouis autem ueritus est iram
Hospitalis, qui maximè ægrè fert mala opera.
Ibi septem annos mansi ibidem, multas autem coëgi
Pecunias inter Aegyptios uiros, dederant enim omnes.
Sed cùm iam octauus mihi rediens annus uenit,
Iam tunc Phœnix uenit uir fallacia sciens
Veterator, qui iam multa mala hominibus fecerat,
Qui me persuasum proprijs cogitationibus, ut iremus
In Phœnicem, ubi huius domus, & bona erant.
Ibi apud ipsum mansi perfectum in annum.
Sed quando iam mensesq; & dies perfecti sunt,
Iterũ se circũuoluẽtes anni, & superuenerũt tẽpestates
In Libyam me in naui misit maritima
Fallacia excogitata, ut ei onus ducerem:
Illic aũt me ut uẽderet, & magnũ preciũ acciperet.
Hunc sequebar in naue suspicans quamuis necessitate.
Illa autem currebat Borea uento secundo bono
Per mediũ ad Cretã, Iupiter aũt eis deliberabat mortẽ.
Sed quãdo iã Cretã quidẽ liquimus, neq; aliqua alia
Apparebat terrarum, sed cælum & mare,
Iam tum atram nubem statuit Saturnius
Naue super cõuexa, obscuratus est aũt pontus sub ipsa:
Iupiter autem crebrò tonuit, & iniecit naui fulmen.
Hæc autem conuersa est tota Iouis percussa fulmine.
Vapore.a.impleta est, ceciderunt aũt ex naue omnes.
Hi autem cornicibus similes circum nauem nigram
Fluctibus inferebantur, Deus autem abstulit reditum.
At mihi Iupiter ipse habenti licet dolores animo
Malum longum nauis nigra prora
In manibus posuit, ut adhuc malum fugerem.
Hunc amplexus ferebar perniciosis uentis:
Nouem diebus ferebar, decima aũt me nocte nigra
Terra Thesprothorũ applicuit magna unda uersans,
Tunc me Thesprotorum rex accepit Phidon
Heros gratis. huius enim dilectus filius occurrens,
Frigore & labore afflictum duxit in domum,
Manu subleuatum quoad iret ad ædes patris.
Circũ aũt me penulam tunicamq; uelamina induit.
Ibi de Vlysse ego audiui: ille enim dixit
Hospitio suscepisse, & direxisse euntẽ in patriã terram,
Et mihi res ostendit quas coëgerat Vlysses,
Aesq; aurumq;, laboratissimumq; ferrum,
Et in decimam progeniem alterum amplius alat.
Tot ei in domibus thesauri iacebant regis.
Hunc in Dodonem dicebat ire, ut Dei
Ex quercu procera Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret Ithacæ in fertilem agrum
Iam diu absens, an manifestè, an occultè.
Iurauit autem coram me ipso libans in domo
Nauem deduxisse, & paratos esse socios,
Qui iam ipsum comitẽtur dilectam in patriam terrã.
Sed me prius misit, contigit enim ueniens nauis
Virorum Thesprotorum in Dulichium frumentariã.
Tunc hic me iussit mittere regi Acasto

Καὶ κύσα γοῦναθ' ἑλών. ὁ δ' ἐρύσατο, καί μ' ἐλέησεν·
Ἐς δίφρον δέ μ' ἕσας ἄγεν οἴκαδε δακρυχέοντα.
Ἦ μέν μοι μάλα πολλοὶ ἐπήϊσσον μελίῃσιν,
Ἱέμενοι κτεῖναι (δὴ γὰρ κεχολώατο λίην)
Ἀλλ' ἀπὸ κεῖνος ἔρυκε· Διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν
Ξενίου, ὅστε μάλιστα νεμεσσᾶται κακὰ ἔργα.
Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένον αὐτόθι, πολλὰ δ' ἄγειρα
Χρήματ' ἀν' Αἰγυπτίους ἄνδρας· δίδοσαν γὰρ ἅπαντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοόν μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
Δὴ τότε Φοῖνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδὼς,
Τρώκτης, ὃς δὴ πολλὰ κάκ' * ἀνθρώποισιν ἐώργει· γ. ἀνθρώποις ἐώργει
Ὅς μ' ἄγε παρπεπιθὼν ᾗσιν φρεσὶν, ὄφρ' ἱκόμεσθα
Φοινίκην, ὅθι τοῦγε δόμοι καὶ κτήματ' ἔκειτο.
Ἔνθα παρ' αὐτῷ μεῖνα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνές τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Ἐς Λιβύην μ' ἐπὶ νηὸς ἐέσσατο ποντοπόροιο,
Ψεύδεα βουλεύσας, ἵνα οἱ σὺν φόρτον ἄγοιμι,
Κεῖθι δέ μ' ὡς περάσειε, καὶ ἄσπετον ὦνον † ἕλοιτο. γ. ἄροιτο
Τῷ ἑπόμην ἐπὶ νηὸς, ὀϊόμενός περ, ἀνάγκῃ.
Ἡ δ' ἔθεεν Βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ καλῷ
Μέσσον ὑπὲρ Κρήτης. Ζεὺς † δέ σφιν μήδετ' ὄλεθρον. γ. γάρ σφιν
Ἀλλ' ὅτε δὴ Κρήτην μὲν ἐλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
Δὴ τότε, κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων
Νηὸς ὕπερ γλαφυρῆς· ἤχλυσε δὲ πόντος ὑπ' αὐτῆς.
Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε, καὶ ἔμβαλε νηῒ κεραυνόν.
Ἡ δ' ἐλελίχθη πᾶσα, Διὸς πληγεῖσα κεραυνῷ,
Ἐν δὲ θεείου πλῆτο, πέσον δ' ἐκ νηὸς ἅπαντες.
Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι, περὶ νῆα μέλαιναν
Κύμασιν ἐμφορέοντο. Θεὸς δ' ἀποαίνυτο νόστον.
Αὐτὰρ ἐμοὶ Ζεὺς αὐτὸς ἔχοντί περ ἄλγεα θυμῷ,
Ἱστὸν ἀμαιμάκετον νηὸς κυανοπρῴροιο
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ὅπως ἔτι πῆμα φύγοιμι.
Τῷ ῥα περιπλεχθεὶς, φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν·
Ἐννῆμαρ φερόμην, δεκάτῃ δέ με νυκτὶ μελαίνῃ
Γαίῃ Θεσπρωτῶν, πέλασεν μέγα κῦμα κυλίνδον.
Ἔνθα με Θεσπρωτῶν βασιλεὺς ἐκομίσατο Φείδων
Ἥρως ἀπριάτην· τοῦ γὰρ φίλος υἱὸς ἐπελθὼν
Αἴθρῳ καὶ καμάτῳ δεδμημένον ἦγεν ἐς οἶκον,
Χειρὸς ἀναστήσας ὄφρ' ἵκετο δώματα πατρός.
Ἀμφὶ δέ με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσεν.
Ἔνθ' Ὀδυσῆος ἐγὼ πυθόμην· κεῖνος γὰρ ἔφασκε
Ξεινίσαι ἠδὲ φιλῆσαι ἰόντ' ἐς πατρίδα γαῖαν.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεὺς,
Χαλκόν τε χρυσόν τε πολύκμητόν τε σίδηρον.
Καὶ νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι.
Τόσσά οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅπως νοστήσῃ Ἰθάκης ἐς πίονα δῆμον,
Ἤδη δὴν ἀπεὼν, ἢ ἀμφαδὸν, ἦε κρυφηδόν.
Ὤμοσε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτὸν, ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν' ἑταίρους,
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Ἔνθ' ὅγε μ' ἠνώγει πέμψαι βασιλῆϊ Ἀκάστῳ

Ἐνδυκέως. τοῖσιν δὲ κακὴ φρεσὶν εὔαδε βουλὴ	*Accuratè, his autem malū mentibus placuit consilium*
Ἀμφ' ἐμοί, ὄφρ' ἔτι πάγχυ δύης ἐπὶ πῆμα γενοίμην.	*De me, ut adhuc omnino casus calamitatem subirem.*
Ἀλλ' ὅτε γαίης πολλὸν ἀπέπλω ποντοπόρος νηῦς,	*Sed quādo profecta est à terra multū maritima nauis*
Αὐτίκα δούλιον ἦμαρ ἐμοὶ περιμηχανόωντο.	*Statim seruitutis diem mihi excogitabant:*
Ἐκ μέν με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἔδυσαν,	*Me quidem penula tunicaq; uelaminibus exuerunt,*
Ἀμφὶ δέ μοι ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλον, ἠδὲ χιτῶνα,	*Circū aūt me scrutū aliud malū eiecerunt, & tunicā*
Ῥωγαλέα, τὰ καὶ αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὅρηαι.	*Pertusam, quæ & ipse in oculis uideas.*
Ἑσπέριοι δ' Ἰθάκης εὐδειέλου ἔργ' ἀφίκοντο.	*Sub occasum aūt Ithaca amæna ad opera peruenerūt.*
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν κατέδησαν ἐϋσσέλμῳ ἐνὶ νηὶ.	*Ibi me quidem ligauerunt armata in naui,*
Ὅπλῳ ἐϋστρεφεῖ στερεῶς· αὐτοὶ δ' ἀποβάντες	*Fune bene torto arctè, ipsi autem egressi*
Ἐσσυμένως παρὰ θῖνα θαλάσσης δόρπον ἕλοντο.	*Certatim ad littus maris cœnam sumpsēre.*
Αὐτὰρ ἐμοὶ δεσμὸν μὲν ἀνέγναμψαν θεοὶ αὐτοὶ	*At mihi uinculum quidem dissoluerunt Dij ipsi*
Ῥηϊδίως· κεφαλῇ δὲ κατὰ ῥάκος ἀμφικαλύψας,	*Facilè, capiti autem scruto obuoluto*
Ξεστὸν ἐφόλκαιον καταβὰς ἐπέλασσα θαλάσσῃ	*Leui temone descendens applicui mari*
Στῆθος· ἔπειτα δὲ χερσὶ διήρεσα ἀμφοτέρῃσι	*Pectus: postea autem manibus nauigaui ambabus*
Νηχόμενος, μάλα δ' ὦκα θύρηφ' ἔα ἀμφὶς ἐκείνων.	*Natans, ualdè autem citò excessi longè ab illis.**
κ. δρυὸς Ἔνθ' ἀναβὰς ὅθι τε * δρίος ἦν πολυανθέος ὕλης,	*Tunc ascendens ubi quercetum erat latissimum syluæ,*
Κείμην πεπτηώς. οἱ δὲ μεγάλα στενάχοντες	*Iacebam stratus. illi autem ualdè suspirantes*
Φοίτων. ἀλλ' οὐ γάρ σφιν ἐφαίνετο κέρδιον εἶναι	*Ibant, sed non enim ipsis uisum est melius esse*
Μαίεσθαι προτέρω. τοὶ μὲν πάλιν αὖτις ἔβαινον	*Inquirere ulterius: hi quidem iterum redierunt*
Νηὸς ἔπι γλαφυρῆς· ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοὶ	*Naui in concaua, me autem absconderunt Dei ipsi*
Ῥηϊδίως, καί με σταθμῷ ἐπέλασσαν ἄγοντες	*Facilè, & me stabulo applicuerunt ducentes*
Ἀνδρὸς ἐπισταμένου. ἔτι γάρ νύ μοι αἶσα βιῶναι.	*Viri prudentis. adhuc enim mihi fatum uiuere.*

COMMENTARIVS.

ἐκ μὲν Κρητάων) Satisfacit Vlysses hospitis sui Eumæi petitioni, & singulis illius capitibus, sed paulò tamen laxius quàm illa per se ferunt, respondet. Atque ut rem attentius consideremus, in octo partes totam hanc orationem distribuo: hoc enim artificio memoriam maxime iuuari constat. In prima quatuor præstat. Primùm, ex qua sit oriundus ciuitate. Secundo, ex quibus parentibus. Tertiò, quam partem in bonis paternis habuerit. Quartò, quomodo uxorem duxerit, ubi αὐτολογικὴ commemoratio suæ uirtutis continetur. Atque hæc omnia quidem finguntur ab Vlysse, ita ut mendaces eorum mores, à quibus ortum se prædicat, referre uelle uideatur: quod anteà etiam in hoc libro monuimus. Ait ergo se Cretensem esse, quod etiam apud Minervam suprà mentiebatur: ubi nos causas huius mendacij nonnullos explicuimus. Porrò parentis sui & matris qualitates proponit. Parentem à diuitijs, à sobole, à dignitate denique commendat. A diuitijs, quas ut dona Dei solet admirari & suspicere Homerus, ut etiam reuerà ita sunt censendæ: proinde non indecorè diuitem parentem suum confingit, ut eò se magis quoque commendet: siquidem gloria parentum & splendor in liberos etiam deriuatur. Soboles etiam in laude est non exigua, ut quam etiam Deus Opt. Max. pijs uiris pollicèatur. Vnde diuinus ille Psaltes canit:

Quales nouellos ordine sates termites
Lætus colonus prospicit:
Talis uirentium caterua liberûm
Tuas coronabit dapes.
Namq; hæc parata sunt Dei timentibus,
Maioraq; istis præmia.

Vnde rectè illud Euripidis in Ione: —[illegible] τέκνων θρεπτῶν. Ergo pluralitas & honestas subolis in hoc Castore (ita enim patrem suum appellat hic hospes) laudetur: tum quia per se amabilis, tum quia etiam ex legitimo coniugio suscepta est. Neque tamen hunc hospitem reijciemus, quamuis nothus sit, ex empta uidelicet pellice ortus: nam & à patente in legitimi loco est adamatus: & licet culpa sit in parente, tamen ab illa liberi nothi sunt immunes: non quòd minoris fieri soleant quàm reliqui, adeò ut ignominiosus eorum ortus censeatur. Vnde Plutarchus eleganter & omnino rectè parentibus ista dicit in ipso initio libelli περὶ παίδων ἀγωγῆς: Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι πατράσιν ὑποθείμην ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν. λέγω δ' οἷον ἑταίραις ἢ παλλακαῖς. τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα τὸν βίον καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. καὶ σοφὸς ἦν ἄρα ὁ ποιητής (nimirum Euripides in Hercule Furente) ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους. Καλὸς ἂν παρρησίας θησαυρός, εὐγένεια, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις, &c. Quæ ut uera sint, tamen animaduertendum est diligenter, ne scelus scelere cumulemus: quod fieret, si nothos etiam liberos nihili esse faciendos censeremus. Amo enim illud Euripidis in Antigone,

ὄνομα γὰρ μόνον τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση. *Nothum genus nomen habet culpabile, natura uerò æqualis est.*

Deinde eos interdum præstantiores uideas legitimis, adeò ut neque in ipsis etiam aliquid frustra faciat Natura. Vnde rectè Peleus ad Menelaum apud Euripid. in Androm.

—πολλάκις δέ τοι
ξηρὰ βαθεῖαν γῆν ἐνίκησε σπορᾷ,
νόθοι τε πολλοὶ γνησίων ἀμείνονες: id est,

—Sæpenumerò certe
Exilis pinguem terram uicit satio
Et spurij multi legitimis meliores sunt.

Cuius rei exemplum in hoc Cretensi hospite obseruari potest. Atque hæc quidē de illius genere. Restat dignitas parentis inter Cretenses, quæ tanta fuit, ut à populo sicut Deus coleretur: quam loquendi formulam aliàs & in Iliade & in Odyssea exposuimus. Hactenus de secundo membro primæ partis. In tertio docet quomodo post mortem patris liberi eius bona inter se distribuerint. Vbi duo obseruo, primùm uideri mihi æqualem fuisse illam distributionem, hoc est omnes liberos æqualiter in partes hæreditatis uenisse. Illud enim uidetur innuere sortis usus (unde κληρονομία appellatur hæreditas ἀπὸ τοῦ κλήρου, id est sorte) qualis etiam in re simili nostro tempore esse plerunque solet pro consuetudine regionis. Mirum enim quàm hac in parte instituta gentium uarient. Secundò notandum est, in partem quoque hæreditatis uenire solitos nothos, sed minimam, unde à legitimis distinguebātur, cùm minus iuris in bona parentum haberent quàm legitimi. At in iure ciuili hodierno omnino ab hæreditate spurij arcentur, qui a in potestate parentum non sunt: qui tamen ex concubinis nascuntur, hoc habent iuris, ut ijs etiam certa pars bonorum legari aut fideicommitti possit. Sed hæc nobis diligentius examinare non licet, donec serio in Iurisconsultorū spacia, Deo uolente, redeamus. In quarto membro narrat cæteros uitæ suæ progressus: primùm quoad matrimonium, deinde quoad suam fortitudinem bellicam, qua ita inclaruerit, ut multa feliciter & strenue sæpissime gesserit. Sed si rem attendis, hæc facinora matrimonium præcesserunt: nam cum de illo esset loquutus, causam cur illud assequutus esset, suæ uirtutis subijcit. Siquidem nothus cùm esset & pauper, mirum uideri poterat, cur tam illustrem & locupletem uxorem duxisset. Itaque exemplum præbet, quanti plerunque fiat uirtus, ut quæ generis obscuritatem illustrare possit, & eam cæteris quoque amabilem reddere. cuius etiam beneficio & diuitias & honorē summamque authoritatem se consequutum esse inter Cretenses disertè hic hospes testatur. Hactenus de prima parte. In secunda uerò (quæ in illis uerbis, ἀλλ' ὅτε δὴ τήνδε στυγερὴν ὁδὸν, &c. incipit) paucis describit expeditionē, quam cū Idomeneo ad Troiam suscepit, illiusq; belli diuturnitatem nouem annorū: decimu uerò post urbem illam euersam reditū suum in patriam. Vbi uides quomodo

falſa

falsa ueris intertexuerint. In tertia parte (ad illa uerba, αὐτὰρ ἐμοὶ θυμὸς κραδίη μενδυ μενίοι ζώς) narrat quomodo Aegyptum sit profectus, quid ibi pertulerit. In quinta (ad illum uersum, δὴ τότε μοι Φοῖνιξ) ut à Phœnice in Phœniciam sit abductus. In sexta (ibi, ἀλλ' ὅτε δὴ μῆνες) quomodo ad terram Thesprotorum in nauigatione, quam illi fraudulenter Phœnix ille iniunxerat, peruenerit. In septima (ἔνθα με Θεσπρωτῶν) quàm humaniter à Rege Thesprotorum sit exceptus, apud quem multa se de Vlysse percepisse fingit, atq; hoc appositè eum reditum in patriam instruxisse. In octaua & postrema (ἔνθ' ἐμὲ μὲν κατέδησαν) docet, qua ratione ad has tandē oras appulerit. In quibus ingenium & industriam ψευδοπτωχικὴν magis admireris, quàm candorem ames: nisi res ipsa necessariò hæc mendacia confingi postularet, ut tutiùs totum negotium, quod moliebatur uir nudus & omni auxilio ac comitatu destitutus, conficere posset. Nihilominus tamen constabit illum γνωμολογῶν, quo se mendacem egenum odisse profitebatur (hoc enim obijci posse uideo) Nam aliud est dissimulare, hoc est seipsum nolle prodere: aliud malignè falsum pro uerò obtrudere, in ijs quæ tu incerta & incognita habueris, quod ad incommodum aliorum redundare posit. Illud enim nemini obesse potuit, hoc uerò contrà maximè, cùm alios inani expectatione lactas. Adde quod ibi iuramento nuncium suum sanciebat: quod si falsò fecisset, grauissimo sese crimine mēdacij obligasset, proinde meritò affirmare se odisse mendaciū, nimirū ea in parte aut simili, ubi seriò ueritas rei exquiritur.

ἐμὲ δ' αὐτόν) Attendendum est hoc genus seruitutis, quæ comparabatur per emptionem, qualis erit quoq; in sequentibus Phœnix ille in persona huius hospitis moliri fingetur. Quibus exemplis antiquitas eius rei comprobari potest, ut anteà monuimus.

Ἄρης τ' ἔδοσαν καὶ Ἀθήνη) Rectè Martem & Mineruam coniungit, ut doceat audaciam bellicam à prudentia non debere separari.

Αἴγυπτον ἐϋρρείτην Ita appellatur Aegyptus propter Nilum, à quo certis temporibus irrigatur, idque centum dierum spacio. Quod nos suprà lib. 4. attigimus. sed uide omnia diligētissimè enucleata, quæ ad hanc rē pertinent apud meū Gropiū in Niloscopio.

Διὸς δ' ὠπίζετο μῆνιν) De Iouis hospitalis reuerentia apud ueteres satis alibi dictum est.

τὸν δ' ἐς Δωδώνην) Veritatem sui nuncij hoc indicio uoluit adhuc hic hospes cōfirmare, quòd Vlysses ad Dodonam iuerit percunctaturus oraculum de ratione sui reditus in Ithacam: hoc est, an occultè an manifestè sibi esset redeundum. Illud autem oraculum Iouis fuisse dicitur, ac proinde cæteris omnibus censeri potuit præstantius, cùm illud potiùs consuluerit quàm Delphicum, aut aliud quod illis temporibus fuerit excepto Libyco: quod tamen quia esset remotius, adire non potuit Vlysses. Et quidem tale oportuit esse illud, quod Iupiter summus Deorum sibi uendicaret. Quod nos tamen cum reliquis omnibus pro mera impietate agnoscimus, quia in illis tenebris non luxit æterna Lux, quæ tamen etiam non absimili omnino ratione ueteres (sed solum tamen populum suum) illustrauit. Hoc tamen quicquid est, nobis est diligenter attendendum, ne rem tantopere decantatam, tam commodo loco, sicco pede transeamus, ubi præcipuè uariæ sunt scriptorum sententiæ. Strabo enim lib. 7. circa finem docet, dissentire quosdam in situ huius Dodonæ. Alij enim in Epiro, alij in Peloponneso apud Eleos, alij in Pelasgia, quæ est apud Scotusam Thessaliæ collocant. Ex quibus nescias quid certi possis colligere, cùm Dodonæum illud oraculum iam tempore Strabonis perijsset, ut ipse testatur. Ea tamen uulgatissima est opinio, sitam fuisse Dodonam in Epiro, & sub Thesprotorum ditione: itemq; montem seu Tomarum seu Tmarum, sub quo fanum iacebat: quin & Tragici, inquit Strabo & Pindarus Thesprotis Dodonam adiudicant: posteà temporis Molossorum cœpta est haberi. Vnde Melam & Solinum conciliabis: quorum ille in Epiro, hic apud Molossos Dodonæi Iouis templum collocat. Nos autem hæc ut spero, in lexico Homerico diligentiùs enucleabimus: neque enim magni impræsentia refert scire, ubi locorū hæ nugæ fuerint: rem siquidem tantùm attendimus. Eius porrò antiquitatem inspiciamus. Herodotus lib. 2. eam in Aegypto ex sacerdotibus Iouis Thebani (sunt enim Thebæ Aegyptiæ) & apud Dodonam ex eius antistibus talem est expiscatus. Ac Iouis quidem Thebani sacerdotes dicebant duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis a Phœnicibus fuisse abductas: & harum unam in Libia fuisse uenundatam, se audiuisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse, quæ primæ apud dictas gentes constituissent. Antistites Dodonæorum hæc dicebant, Geminas Thebis Aegyptijs columbas nigras aduolauisse utramque nigram: unam quidem in Libyam, alteram ad ipsos, quæ fago insidens humana uoce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi in fatis esse, & se interpretatos esse, quod ipsis enunciaretur id esse diuinitùs, & ob id se ita fecisse. Fani uerò quæ ad Libyas abijsset columbam, iussisse illis ut Ammonis oraculum conderent, quod & ipsum Iouis est. De quibus omnibus talem esse suam opinionem dicit Herodotus: si re uera nempe, Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia uendiderunt, uideri sibi ait hanc mulierem uenundatam apud Thesprotos in ea regione: quæ nunc est Hellas, quæ eadem priùs Pelasgia uocabatur: deinde ancillantem ibidem sub fago, quæ ibi nata esset, constituisse Ioui sacrum (*id est fagum: qua ibi erat, Ioui consecrasse*) sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obijsset, eo loco ad quem peruenerat, monimentum ipsius habere, atque hinc oraculum institutum. Et postquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, inquit, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus, ut ipsa fuisset uenundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, inquit, quia barbaræ essent, quòd uidelicet simile quiddam ipsis auibus sonare uiderentur. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce loquutam aiunt, postquàm quæ ipsi intelligere possent, mulier loquuta est: tamdiu uolucris modò sonare uisa, quandiu barbarè loquebatur. Nam columba quomodo uocem humanam sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam fœminam significant: suntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam, est diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita. Hæc Herodotus, partim Valla partim Stephano interpretibus, ex quibus antiquitas & origo huius Dodonæi oraculi colligitur, sed circumstantiæ tamen temporis non designantur, nisi quòd simpliciter uetustissimum esse possimus asserere, forsan ex quo uel Abrahamus in Aegyptum uenit, quem de religione cum eius regionis sacerdotibus contulisse scribit Iosephus lib. 1. Antiq. Iud. uel eius nepotes. Nam hæc oraculorū redditio, nihil est quam adulterina imitatio rationis illius, qua Deus Deorum Iehoua mortalibus etiam uoluntatem suam aperiebat, & interrogatus quoque respondebat, ut uarij sacræ paginæ loci satis indicant. Sed forsan etiam antiquius erit censendum, si Dodonam à Deucalione (quem Hyginus uocat Thessalum) conditam ex scriptoribus discimus (quanquam Plutarchus in Pyrrho Deucalionem & Pyrrham consuluisse oraculum Dodonæum refert, quod à nugis fabulosis ceterum pendet) quem Goropius lib. 5. Gallicorum eundem cum Noacho facit, sed plenius lib. 3. Eum authorem dicto lib. 5. iis perlegendum suadeo, qui abditissima quercus ex qua reddebantur Dodonæa oracula) mysteria intueri uolent. Sanè qui illa uiderit, facillimè iudicabit quàm nō sine causa ad eam rem superstitiosa illa secula quercum elegerint: cùm, ut dixi, Princeps ille tenebrarum diuina oracula hac ratione adumbrarit & obumbrare uoluerit. Neque ullus superiore loco Herodoti commoueator, ubi Interpretes *fagum* hanc arborem appellant, decepti uoce Herodoti φηγὸς. Rectè ibidem meus Goropius docet, φηγὸν Græcorum, & *fagum* Latinorum, eandem non esse arborem, licet nomen idem uideatur: sed Latinorum *fagum* esse Theophrasti oxyam, quam alij *Scissimam*, ut Gaza, alij *Fagosessimam*, ut Strabonis Interpres nominarunt, cùm simpliciter *fagum* interpretari debuissent. φηγὸν autem Græcorum esse genus illud quercus, quod glandem maximè edulem profert. qua de re uidendus idē copiosiùs in Vertumno, ubi has differentias ex professo persequitur, & euidentissimè probat. Ergo ex quercu reddebantur oracula Dodonæa. sed à quibus? Suidas dicit à mulieribus. Eius locus hic est: Δωδώνη (inquit) πόλις ἐν τῇ Θεσπρωτίδι Πελασγίᾳ, ἐν ᾗ ἵστατο δρῦς ἐν ᾗ μαντεῖον ἦν γυναικῶν προφήτιδων. καὶ εἰσιόντων τῶν μαντευομένων, ἐκινεῖτο ἡ δρῦς ἠχοῦσα. αἱ δὲ ἐφθέγγοντο ὅτι τάδε λέγει ὁ Ζεύς. καὶ ἀνδριὰς ἵστατο ἐν ὕψει ῥάβδον κατέχων. καὶ παρ' αὐτὸν λέβης ἵστατο. καὶ ἔτυπτεν ὁ ἀνδριὰς τὸν λέβητα. ἐξ οὗ ἦχος τις συμμελής (lego ἀσυμμελής) ἀπετελεῖτο. αἱ δὲ τῶν δαιμόνων φωναὶ ἀσύναρθροί εἰσι. Quem locum Hieronymus Vuolfius ita mutilè transtulit, ut institutum hominis in toto illo opere plerunque improbare audeam. Nos ergo integrè sic: Dodona Vrbs in Thesprotide Pelasgia, in qua stabat quercus, itemque oraculum fatidicarum mulierum. At ingredientibus ijs qui consulerent, mouebatur resonans illa quercus. illæ uerò pronunciabant. Hæc ait Iupiter. In cacumine stabat simulacrum uirgam continens, & iuxta illud lebes: ac simulachrum lebetem feriebat. Vnde sonus quidam inconcinnus reddebatur. Voces sedecim Dæmonum inarticulatæ sunt. Qui hæc cum Vuolfij uersione compararit, fidem, ni fallor, in homine desiderabit. Ibi ergo uides fatidicas illas mulieres oracula reddidisse: quod tamen de sola illorum relatione est intelligendum. nam reuerà quercus aut simulachrum & lebes simul illa reddebant, quæ tamen à solis illis antistitibus intelligi poterant. Fuerunt autem tres numero, ut ex Herodoto lib. 2. constat, itemque ex Ephoro apud Strabonem lib. 9. Vbi tamen uiri solis Bœotis oracula reddidisse scribit, cuius rei causam ex facti cuiusdam historia explicat. Alij tradunt columbas id præstitisse: ad eorum opinionem sequutus est Pausanias in Achaicis: In ea luce (inquit Romulo interprete) Dodonæ oraculum consulendum censuerunt: erat enim illis temporibus apud eius oræ incolas Aetolos, & eorum finitimos Acarnanas & Epirotas columbarum, quæ è quercu responsa dabant, eorum populorum fide sancita, ualde inclyta fama. Causam diuersæ hac in re sententiæ facilè intelliget lector, si originem huius superstitionis, qualis à nobis anteà est tradita, repetierit, ex sententia nimirum Antistitum Dodonæorum. Goropius lib. 5. Gallicorum hoc figmentum de columbis ita interpretatur. Appulit fortasse Nochus, inquit, in Epirum duabus nauibus, quas bono omine columbas potuit nominare, tum ob uolatus celeritatem, tùm quo memoriam refricaret eius quod in

ss 2 magna

magna illi naue acciderat in gemina columbæ emissione. Ex ueta enim historia inanes frequenter fabulæ apud Græcos natæ sunt de rebus uetustis non bene cognitis, uno quoque sibi somnia comminiscente. Sic Plutar. columbæ ex arca à Deucalione emissæ meminit, insigne testimonio suo suggerens argumentum, Deucalionem non alium quàm Nochum intelligi debere: sed in emissionis causa à uero aberrauit. Nec aliter hic accidisse reor, dum columbæ è Phœnicia dicuntur emissę, è quibus alij, quod uisum fuerit, sibi fingant: mihi certè naues lubet suspicari, idq; eò magis, quòd hæc auis Veneri dedicetur, ad quam terris omnibus inducendam Noebus potissimùm nauigabat. Et paulò pòst: Non fuit itaque falsum, columbas olim oracula reddidisse, si naues pro uectoribus capiatur, eò quòd ij qui cum Deucalione ex Phœnicū littore appulissent, primi sacrorū doctrinā in Epiro plantassent, & quorsum ea tenderet, nobili querceto sollertibus ingenijs intelligendum dedissent. Atq; hoc quidem primū Dodonæ fuisse uidetur institutum: à quo posteri immanibus spacijs digressi, uanissimum aperuerunt mercatum mendaciorum, quæ ceu uera uaticinia protrusa, ingentem quæstum fallacibus sacrificulis attulerunt: qui, ut perpetuus esset, omnem non ueritatem modò, sed ueritatis etiam memoriam frigidissimis & execrandis idolomaniæ portentis obruerunt. Hæc ille. quæ forsan omnibus non probabuntur: sed illi mihi fabulis potiùs quàm ueritatis inuestigatione delectari uidebuntur. Sed de his fortasse nimis plura. Interea Deo Opt. Max. gratias agamus, quòd his nugis orbem nostrum perpurgauit, tantamque errorum & impietatis caliginem ueritatis suæ fulgore discussit.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἆ δειλὲ ξείνων, ἦ μοι μάλα θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες, ἠδ' ὅσ' ἀλήθης.
Ἀλλὰ τάδ' οὐ κατὰ κόσμον ὀΐομαι, οὐδέ με πείσεις,
Εἰπὼν ἀμφ' Ὀδυσῆϊ. τί σε χρὴ τοῖον ἐόντα
Μαψιδίως ψεύδεσθαι; ἐγὼ δ' εὖ οἶδα καὶ αὐτὸς
Νόστον ἐμοῖο ἄνακτος, ὅτ' ἤχθετο πᾶσι θεοῖσι
Πάγχυ μάλ', ὅττι μιν οὔτι μετὰ Τρώεσσι δάμασσαν,
Ἠὲ φίλων ἐν χερσίν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσε.
Τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
Ἠδέ κε καὶ ᾧ παιδὶ μέγα κλέος ἤρατ' ὀπίσσω·
Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο.
Αὐτὰρ ἐγὼ παρ' ὕεσσιν ἀπότροπος· οὐδὲ πόλινδε
Ἔρχομαι, εἰ μή πού τι περίφρων Πηνελόπεια
Ἐλθέμεν ὀτρύνῃσιν, ὅτ' ἀγγελίη ποθὲν ἔλθῃ.
Ἀλλ' οἱ μὲν τὰ ἕκαστα παρήμενοι ἐξερέουσιν,
Ἠμὲν οἳ ἄχνυνται δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,
Ἠδ' οἳ χαίρουσι βίοτον νήποινον ἔδοντες.
Ἀλλ' ἐμοὶ οὐ φίλον ἐστὶ μεταλλῆσαι καὶ ἔρεσθαι
Ἐξ οὗ δή μ' Αἰτωλὸς ἀνὴρ ἐξήπαφε μύθῳ,
γρ. Ὅς ῥ' * Ὅς τ' ἄνδρα κτείνας, πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἀληθεὶς,
γρ. ἐμὰ πρὸς σταθμὰ Ἦλυθ' * ἐμὸν πρὸς σταθμόν· ἐγὼ δέ μιν ἀμφαγάπαζον.
Φῆ δέ μιν ἐν Κρήτεσσι παρ' Ἰδομενῆϊ ἰδέσθαι
Νῆας ἀκειόμενον τάς οἱ ξυνέαξαν ἄελλαι·
Καὶ φάτ' ἐλεύσεσθαι ἢ ἐς θέρος ἢ ἐς ὀπώρην,
Πολλὰ χρήματ' ἄγοντα, σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Καὶ σὺ γέρον πολυπενθὲς, ἐπεί σέ μοι ἤγαγε δαίμων,
Μήτε τί μοι ψεύδεσσι χαρίζεο, μήτε τι θέλγε.
Οὐ γὰρ τοὔνεκ' ἐγώ σ' αἰδέσσομαι, οὐδὲ φιλήσω,
γρ. τ' ἐλεαίρω Ἀλλὰ Δία ξένιον δείσας, αὐτόν † τ' ἐλεήσας.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ἦ μάλα τίς τοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἄπιστος,
Οἷόν σ' οὐδ' ὀμόσας περ ἐπήγαγον, οὐδέ σε πείθω.
γρ. ὄπισθεν Ἀλλ' ἄγε νῦν ῥήτρην ποιησόμεθ'· αὐτὰρ † ὕπερθε
Μάρτυροι ἀμφοτέροισι θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Εἰ μέν κεν νοστήσῃ ἄναξ τεὸς ἐς τόδε δῶμα,
Ἕσσας με χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα, πέμψαι
Δουλίχιον δ' ἰέναι, ὅθι μοι φίλον ἔπλετο θυμῷ·
Εἰ δέ κε μὴ ἔλθῃσιν ἄναξ τεὸς, ὡς ἀγορεύω,
Δμῶας ἐπισσεύσας, βαλέειν μεγάλης κατὰ πέτρης,
Ὄφρα καὶ ἄλλος πτωχὸς ἀλεύεται ἠπεροπεύειν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε δῖος ὑφορβός,
Ξεῖν' οὕτω γάρ κέν μοι ἐϋκλείη τ' ἀρετή τε
γρ. μετόπισθεν Εἴη ἐπ' ἀνθρώπους ἅμα τ' αὐτίκα καὶ * μετέπειτα,
Ὅς σ' ἐπεὶ ἐς κλισίην ἄγαγον καὶ ξείνια δῶκα,
Αὖθις δὲ κτείναιμι, φίλον δ' ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην,
γρ. καὶ δ' ἂν ἔπειτα Πρόφρων * δή κεν ἔπειτα Δία Κρονίωνα λιτοίμην.
Νῦν δ' ὥρη δόρποιο. τάχιστά μοι ἔνδον ἑταῖροι

Hunc.a respondens alloquutus es Eumae subulce,
O miser hospitum, certè ualde animum commonisti
Hac singula dicens, qua iam tulisti, & qua uagatus es.
Sed hac non aptè puto, neq; mihi persuadebis,
Dicens de Vlysse, quid te oportet cùm talis sit
Temerè mentiri: ego autem certè scio & ipse
Reditū mei domini quòd infestus est omnibus Deis
Omninò ualdè, quādo ipsum nō in Troianis domuerūt,
Vel amicorū in manibus, quoniā bellū benè tractauit.
Quare ei sepulchrum quidem fecissent omnes Achiui,
Ac etiam suo filio magna gloria creuisset in posterū:
Nunc autem ipsum sine gloria Harpyia delaniarunt.
At ego apud sues separatus, neq; ad ciuitatem
Eo, nisi prudens Penelope
Ire iubeat, quando nuncium aliunde ueniat.
Sed hi quidem singula assidentes interrogant.
Et alij tristantur diu absente rege,
Atque illi letantur uictum impunè edentes.
Sed mihi non gratum est inquirere & interrogare
Ex quo me Aetolus uir decepit uerbo:
Qui uiro interfecto, multas per regiones uagatus,
Venit meas ad ades: ego autem ipsum amicè habui,
Dixit autem inter Cretenses apud Idomeneum uidisse
Naues aptantem, quas ei fregerant procella:
Et dixit uenturum, uel in astatem, uel in autumnum,
Multas opes ducentem cum diuinis socijs.
Et tu senex multa passus postq̄ te ad me duxit fortuna,
Ne mihi mendacijs gratificare, neq; mulceas.
Non enim ob id ego te honorabo, neq; diligam,
Sed Iouem hospitalem ueritus, teq; ipsum miseratus.
Hunc.a.respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Certè ualdè aliquis tibi animus in pectorib. incredulus,
Qualem neq; iurans induxi, neq; tibi persuadeo.
Sed agè nunc pactum faciamus, & postea
Testes ambobus Dij, qui Olympum habitant.
Siquidem redibit rex tuus in hanc domum.
Indutum me chlanamq; tunicamq; uestes mitte
Ad Dulichium ire, quò mihi gratum est animo.
Si autem non uenerit rex tuus, ut dico,
Famulis iube deijcere magna de petra,
Vt & alius pauper caueat decipere.
Hunc a.respondens alloquutus est diuinus subulcus,
Hospes sic mihi bona fama uirtusq;
Sit inter homines. simul nunc & in futurum,
Qui te in stabulum duxi, & hospitalia munera dedi.
Rursus.a. interficiam, dilectumq; animum auferam.
Promptus autem postea Ioui Saturnio supplicabo.
Nunc autem hora cœna, ocyus mihi intus socij

Erunt,

Erunt, ut in tugurio dulcem praparemus cœnam.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
De propinquo autem sues'q; & uiri uenerunt subulci,
Has quidē igitur incluserunt de more ad dormiendū,
Clamor aūt multus ortus est suū in haram euntium,
At suis socijs iussit diuinus subulcus,
Ducite suum optimam, ut hospitis in gratiam mactem
Peregrini, unà & ipsi recreabimur, qui ærumnam
Diu habemus patiētes suū gratia habētiū dētes albos.
Alij autem nostrum laborem impunè edunt.
Sic loquutus scidit ligna acuto ferro.
Hi aūt suē abduxerunt ualdè pinguē quinquennem.
Hunc quidē postea posuerūt in craticula, neq; subulcus
Oblitus est immortaliū (mentibus.n. utebatur bonis.)
Sed hic incipiens capitis crines in ignem iecit
Albos habentis dentes suis, & precatus est omnes Deos,
Vt rediret Vlysses prudens suam domum.
Percussit .a in altū tollēs stipite querno quē liqt pfect⁹.
Hūc.a. reliqt anima, hi a. iugularūt & cōbusserunt.
Statim.a. ipsum diuiserunt, cruda aūt posuit subulcus
Vndiq; initio facto à membris in pinguem adipem:
Et partim qdē in ignē iecit, ubi cōmiscuisset farina flore
Minutatim.v. secuerunt alia, & circum uerua fixerūt
Assaueruntq; ritè, extraxeruntq; omnia.
Posuerant autem in discis simul omnia, subulcus uerò
Surrexit in quadrā diuidēs (ualdè.n. mētib. aqua scie-
Atq; qdē septifariā oīa partitus est diuidens, (bat)
Partē quidem unam Nymphis, & Mercurio Maiæ filio
Posuit apprecatus, alias distribuit singulis,
Dorsis autem Vlyssem integris honorauit
Albi dentis suis. illustrabat autem animum heri,
Et ipsum appellatum alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam sic Eumae dilectus Ioui patri sis
Sicut mihi, siquidem me talis cum sim, bonis honoras.
Hunc.a. respondens alloquutus es Eumae subulce,
Comede felix hospitum, & delectare his,
Qualia adsunt: Deus.a hoc quidē dabit, hoc autē sinet
Quodcunq; suo animo uult, potest enim omnia.
Dixit, & initiationes sacrificauit Deis sempiternis.
Libato autem nigro uino, Vlyssi urbium destructori
In manibus posuit, hic aūt sedebat suum iuxta latus:
Cibū autem ipsis distribuit Mesaulius, quem subulcus
Ipse possederat solus absente domino,
Seorsum à domina & Laërte sene.
Ipsum apud Taphios emerat suis facultatibus.
Hi.a in cibos paratos præiacientes manus extendebāt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Cibū quidem ab ipsis abstulit Mesaulius, hi.a. in cubile
Cibo & carnibus saturati iuerunt.
Nox autem uenit mala obscura, pluit autem Iupiter
Tota nocte, at spirabat Zephyrus magn⁹ semp aquosus.
Hos autem Vlysses alloquutus est subulcum tentans,
Si quò ab eo exutā ibi chlænā pberet, uel aliquē sociorū
Alium moneret. si quidem sui curam gerebat ualdè.
Audi nunc me Eumae, & alij omnes socij,
Gloriabundus aliquod uerbum dicam, uinum.n. iubet
Stultum, quod impellit sapientem etiā ualdè cantare,
Et leniter ridere, & saltare impellit,

Εἶεν, ἵν' ἐν κλισίῃ λαρὸν τετυκοίμεθα δόρπον.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἀγχίμολον δὲ σύες τε καὶ ἀνέρες ἦλθον ὑφορβοί,
Τὰς μὲν ἄρα ἔρξαν κατ' ἤθεα κοιμηθῆναι·
Κλαγγὴ δ' ἄσπετος ὦρτο συῶν αὐλιζομενάων,
Αὐτὰρ ὁ οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο δῖος ὑφορβός,
Ἄξεθ' ὑῶν τὸν ἄριστον, ἵνα ξείνῳ ἱερεύσω
Τηλεδαπῷ· πρὸς δ' αὐτοὶ ὀνησόμεθ', οἵπερ ὀϊζὺν
Δὴν ἔχομεν, πάσχοντες ὑῶν ἕνεκ' ἀργιοδόντων·
Ἄλλοι δ' ἡμέτερον κάματον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς ἄρα φωνήσας κέασε ξύλα νηλέϊ χαλκῷ·
Οἱ δ' ὗν † εἰσῆγον μάλα πίονα πενταέτηρον· γ. εἰσάγαγον
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔστησαν ἐπ' ἐσχάρῃ· οὐδὲ συβώτης
Λήθετ' ἄρ' ἀθανάτων (φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῇσιν)
Ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλλεν
Ἀργιόδοντος ὑός, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.
Κόψε δ' ἀνασχόμενος σχίζῃ δρυὸς ἣν λίπε κείων,
Τὸν δ' ἔλιπε ψυχή· τοὶ δ' ἔσφαξάν τε καὶ εὗσαν.
Αἶψα δέ μιν διέχευαν· ὁ δ' ὠμοθετεῖτο συβώτης,
Πάντοθεν ἀρχόμενος μελέων, ἐς πίονα δημόν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν πυρὶ βάλλε, παλύνας ἀλφίτου ἀκτῇ,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἆλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα·
Βάλλον δ' εἰν ἐλεοῖσιν ἀολλέα· ἂν δὲ συβώτης
Ἵστατο δαιτρεύσων (περὶ γὰρ φρεσὶν αἴσιμα ᾔδη)
Καὶ τὰ μὲν ἕπταχα πάντα διεμοιρᾶτο δαΐζων·
Τὴν μὲν ἴαν Νύμφῃσι καὶ Ἑρμῇ Μαιάδος † υἱ γ. υἱεῖ
Θῆκεν ἐπευξάμενος, τὰς δ' ἄλλας νεῖμεν * ἑκάστῳ· γ. ἑκάστοις
Νώτοισιν δ' Ὀδυσῆα διηνεκέεσσι γέραιρεν
Ἀργιόδοντος ὑός· κύδαινε δὲ θυμὸν ἄνακτος·
Καί μιν φωνήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Αἴθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διὶ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοί, ὅττι με τοῖον ἐόντ' ἀγαθοῖσι γεραίρεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων, καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστι· θεὸς δὲ * τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει, γ. τὸ μὲν δώσει, τὸ δ'
Ὅ, ττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλει· δύναται γὰρ ἅπαντα.
Ἦ ῥα, καὶ ἄργματα θῦσε θεοῖς αἰειγενέτῃσι.
Σπείσας δ' αἴθοπα οἶνον, Ὀδυσσῆϊ πτολιπόρθῳ
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ὁ δ' ἕζετο ᾗ παρὰ μοίρῃ.
Σῖτον δέ σφιν ἔνειμε Μεσαύλιος, ὅν ῥα συβώτης
Αὐτὸς κτήσατο οἶος ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Νόσφιν δεσποίνης καὶ Λαέρταο γέροντος.
Πὰρ δ' ἄρα μιν Ταφίων πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν·
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Σῖτον μέν σφιν ἀφεῖλε Μεσαύλιος· οἱ δ' ἐπὶ † κοῖτον γ. κοίτην
Σίτου καὶ κρειῶν κεκορημένοι ἐσσεύοντο.
Νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακὴ σκοτομήνιος, ὗε δ' ἄρα Ζεὺς
Πάννυχος· αὐτὰρ ἄη Ζέφυρος μέγας αἰὲν ἔφυδρος.
Τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέειπε, συβώτεω πειρητίζων,
Εἴπως οἱ ἐκδὺς χλαῖναν πόροι, ἤ τιν' ἑταίρων
Ἄλλον ἐποτρύνειεν, ἐπεί ἑο κήδετο λίην.
Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι,
Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω· οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλεός, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι·
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,

Καί τι ἔπος προέηκεν ὅπερ τ' ἄῤῥητον ἄμεινον.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τὸ πρῶτον ἀνέκραγον, οὐκ ἐπικεύσω.
Εἴθ' ὡς ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Ὡς ὅθ' ὑπὸ Τροίην λόχον ἤγομεν ἀρτύναντες.
Ἡγείσθην δ' Ὀδυσεύς τε καὶ Ἀτρείδης Μενέλαος,
Τοῖσι δ' ἅμα τρίτος ἦρχον ἐγώ· αὐτοὶ γὰρ ἄνωγον.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἱκόμεσθα ποτὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος,
Ἡμεῖς μὲν περὶ ἄστυ κατὰ ῥωπήϊα πυκνά,
Ἀν δόνακας καὶ ἕλος, ὑπὸ τεύχεσι πεπτηῶτες
Κείμεθα· νὺξ δ' ἄρ' ἐπῆλθε κακή, Βορέαο πεσόντος,
γρ. ἄνωθεν Πηγυλίς, αὐτὰρ † ὕπερθε χιὼν γένετ' ἠΰτε πάχνη
Ψυχρή, καὶ σακέεσσι περιτρέφετο κρύσταλλος.
Ἔνθ' ἄλλοι πάντες χλαίνας ἔχον ἠδὲ χιτῶνας,
Εὗδον δ' εὔκηλοι σάκεσιν εἰλυμένοι ὤμους·
Αὐτὰρ ἐγὼν χλαῖναν μὲν ἰὼν ἑτάροισιν ἔλειπον
γρ. Ἀφραδίῃσιν, † Ἀφραδίαις, ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ῥιγωσέμεν ἔμπης·
Ἀλλ' ἑπόμην σάκος οἶον ἔχων καὶ ζῶμα φαεινόν.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τρίχα νυκτὸς ἔην, μετὰ δ' ἄστρα βεβήκει,
Καὶ τότ' ἐγὼν Ὀδυσῆα προσηύδων ἐγγὺς ἐόντα,
Ἀγκῶνι νύξας· (ὁ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ὑπάκουσε)
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Οὔ τοι ἔτι ζωοῖσι μετέσσομαι, ἀλλά με χεῖμα
Δάμναται· οὐ γὰρ ἔχω χλαῖναν. παρά μ' ἤπαφε δαίμων,
γρ. ἔμμεναι Οἰοχίτων' † ἔμεναι· νῦν δ' οὐκ ἔτι φυκτὰ πέλονται.
Ὣς ἐφάμην. ὁ δ' ἔπειτα νόον σχέθε τόνδ' ἐνὶ θυμῷ,
Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι·
Φθεγξάμενος δ' ὀλίγῃ ὀπί με πρὸς μῦθον ἔειπε,
Σίγα νῦν, μή τίς σευ Ἀχαιῶν ἄλλος ἀκούσῃ,
Ἦ καὶ ἐπ' ἀγκῶνος κεφαλὴν σχέθεν, εἶπέ τε μῦθον,
Κλῦτε φίλοι, θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος.
Λίην γὰρ νηῶν ἑκὰς ἤλθομεν. ἀλλά τις εἴη
Εἰπεῖν Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
Εἰ πλέονας παρὰ ναῦφιν ἐποτρύνειε νέεσθαι.
Ὣς ἔφατ'. ὦρτο δ' ἔπειτα Θόας Ἀνδραίμονος υἱός
γρ. βάλε Καρπαλίμως, ἀπὸ δὲ χλαῖναν * θέτο φοινικόεσσαν,
γρ. δὲ ἰέναι Βῆ † δὲ θέειν ἐπὶ νῆας· ἐγὼ δ' ἐνὶ εἵματι κείνου
Κείμην ἀσπασίως, φάε δὲ χρυσόθρονος ἠώς.
Ὣς νῦν ἡβώοιμι, βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη,
Δοίη κέν τις χλαῖναν ἐνὶ σταθμοῖσι συφορβῶν,
Ἀμφότερον, φιλότητι καὶ αἰδοῖ φωτὸς ἑῆος.
Νῦν δέ μ' ἀτιμάζουσι κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ὦ γέρον, αἶνος μέν τοι ἀμύμων ὃν κατέλεξας,
γρ. ἔειπας Οὐδέ τί πω παρὰ μοῖραν ἔπος νηκερδὲς † ἔειπες.
Τῷ οὔτ' ἐσθῆτος δευήσεαι οὔτε τευ ἄλλου
Ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα
Νῦν· ἀτὰρ ἠῶθέν γε τὰ σὰ ῥάκεα δνοπαλίξεις.
Οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες
Ἐνθάδε ἕννυσθαι, μία δ' οἴη φωτὶ ἑκάστῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱός,
Αὐτός τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα δώσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
Ὣς εἰπὼν ἀνόρουσε· τίθει δ' ἄρα οἱ πυρὸς ἐγγὺς
Εὐνήν, ἐν δ' οἰῶν τε καὶ αἰγῶν δέρματ' ἔβαλλεν.
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς κατέλεκτ'· ἐπὶ δὲ χλαῖναν βάλεν αὐτῷ
γρ. μαλακήν. Πυκνὴν καὶ † μεγάλην, ἥ οἱ παρεχέσκετ' ἀμοιβάς,
Ἕννυσθαι ὅτε τις χειμὼν ἔκπαγλος ὄροιτο.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' Ὀδυσεὺς κοιμήσατο, τοὶ δὲ παρ' αὐτὸν

Et aliquod uerbum præfari quod non dictum melius,
Sed postq̃ primũ garrulus esse cœpi, non dissimulabo.
Vtinam sic pubescerem, uiq́; mihi firma esset,
Sicut quando sub Troia insidias duximus parantes.
Duces erant Vlysses & Atrides Menelaus,
Cum his unà tertius dux fui ego, ipsi enim iusserant:
Sed quando iuimus ad urbem, altumq́; murum,
Nos quidem circa urbem in uirgultis densis,
Inter calamos & paludem sub armis prostrati
Iacnimus, nox autem aduenit mala Borea incidente
Glaciali, at postea nix facta est ueluti pruina
Frigida, & scutis circumuertebatur crystallus.
Tunc alij omnes uestes habebant & tunicas,
Dormiebant autem quieti scutis cooperti humeros:
At ego uestem quidem discedens socijs reliqui
Stultè, quoniã non putabam tantum frigus futurum.
Sed sequebar scutum solum habens, & uestem nitidã.
Sed quãdo iã extrema pars noctis erat, trãs. a. astra ie-
Et tũc ego Vlyssẽ allocutus sum, qui propè erat (rant,
Cubito punctũ: hic autem promptè audiuit,
Nobilis Laërtiade prudens Vlysses,
Non adhuc cum uiuis ero, sed me hyems (na
Interficiet. nõ. n. habeo chlanã apud me, decepit fortu-
Vna cũ tunica cũ sim, nũc. a. nõ amplius remedia adsũt.
Sic dixi, hic aũt postea mentẽ tenuit hanc in animo,
Solus ille erat ad consultandum & pugnandum.
Loquens autem summissa uoce ad uerbum dixit,
Sile nunc ne quis Achiuorum alius audiat.
Dixit & in cubito caput tenuit, dixitq́; uerbum,
Audite amici, diuinũ mihi in somnis astitit insomniũ.
Nam à nauibus longè uenimus, sed aliquis eat
Nunciatum Atridæ Agamemnoni pastori populorũ,
At plures ad naues iubeat uenire.
Sic dixit, motus est. a. postea Thoas Andræmonis filius
Subitò, à se autem chlanam iecit purpuream.
Perrexit ire ad naues, ego autem in ueste illa
Iacui libenter, illuxit autem aureo throno aurora:
Vtinam nunc pubescerem, uisq́; mihi firma esset,
Daret aliquis chlenam in stabulis subulcorum
Aequè amicitia ac reuerentia uiri boni,
Nũc. a. me inhonorãt malas circa corpus uestes habẽtẽ.
Huic. a. respondens, alloquutus est Eumæus subulcus,
O senex, laus quidem tibi magna quam dixisti,
Neq; amplius citra decorum uerbum inutile dixisti.
Ideo neq; ueste indigebis, neq; alia re,
Quæ conueniat supplici misero obuiam uenienti
Nunc: at manè tuis te uestibus amicies:
Non enim multæ chlanæ mutatoriaq́; tunicæ
Hîc ad induendum, una autem sola uiro singulo.
At postquam uenerit Vlyssis dilectus filius,
Ipse tibi chlanamq́, tunicamq́; uestes dabit,
Mittet & quò te cor animusq́; iubet.
Sic loquutus surrexit, posuit autem ei ignem propè
Lectum, inq́; caprarum & ouium pelles iniecit,
Vbi Vlysses dormiebat: insuper chlanam iniecit ipsi
Densam & mollem, quæ ei erat mutatoria
Cũ se indueret, quãdo aliqua hyẽs terribilis orta esset.
Sic hic quidem tunc Vlysses dormiuit, at apud ipsum
Viri

Viri dormierunt iuuenes, neq; subulco	Ἄνδρες κοιμήσαντο νεηνίαι, οὐδὲ συβώτῃ
Placuit illic in lecto à suibus longè dormire.	Ἥνδανεν αὐτόθι κοῖτος, ὑῶν ἄπο κοιμηθῆναι·
Sed hic extrà iens armabatur, lætabatur autẽ Vlysses	Ἀλλ' ὅγ' ἄρ' ἔξω ἰὼν ὡπλίζετο (χαῖρε δ' Ὀδυσσεὺς
Quòd sua uita curam gereret, licet longè abesset.	Ὅττι ῥά οἱ βιότου περικήδετο νόσφιν ἐόντος)
Primũ quidẽ ensem acutũ circũ fortes posuit humeros,	Πρῶτον μὲν ξίφος ὀξὺ περὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις·
Circũ.a.chlenã induit expellentẽ uentũ ualdè densam,	Ἀμφὶ δὲ χλαῖναν ἑέσσατ' ἀλεξάνεμον μάλα πυκνήν,
Ac pellem accepit capræ benè nutritæ magnæ:	Ἂν δὲ νάκην ἕλετ' αἰγὸς ἐϋτρεφέος μεγάλοιο·
Accepit.a.acutã lanceã cõtra canes adiutricẽ & uiros,	Εἵλετο δ' ὀξὺν ἄκοντα, κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν.
Perrexit autem ire dormiturus, ubi sues	Βῆ δ' ἴμεναι κείων ὅθι περ σύες ἀργιόδοντες
Petra sub concaua dormiebant Boreæ subtegmine.	Πέτρῃ ὕπο γλαφυρῇ εὗδον Βορέω ὑπ' ἰωγῇ.

COMMENTARIVS.

ὢ δειλὲ ξείνων) Audita superiore hospitis sui narratione Eumæus, non potuit non commoueri, & eius commiseratione duci, qui tot calamitates hactenus esset perpessus. quarum commemorationem falsi non arguit, sed id solum quod de Vlysse interseruit, atque id totum confictum ab hospite existimat, cùm ipse persuasum habeat illum iam perijsse, eiusque rei causam probabilem assignat, ut eò difficiliùs à fide sua deturbetur, odium quo illũ Dij omnes sunt prosequuti propter gestum feliciter Troianũ bellum, quod illius opera totum est confectum. Eos enim Deos intelligit, qui partibus Troianorum fauebant, quosque tantam iniuriam in eorum excidio sibi illatam ultos iam esse credebat hic bonus porculator.

νῦν δή μιν ἀκλειῶς) Sine honore et gloria perijsse Vlyssem dicit, quòd eum credat sepultura destitutum: quæ quanti fuerit facta apud ueteres, aliàs plenè docuimus. Raptum autem ab Harpyis,

(*Tristius haud illis monstrum nec sæuior ulla*
Pestis, & ira Deum Stygijs sese extulit undis
Virginei uolucrum uultus, fœdissima uentris
Proluuies, uncæq; manus & pallida semper
Ora fame.)

raptum, inquam, ab Harpyis dicit, hoc nouum genus mortis commentus (cùm anteà à canibus & uulturibus, uel à piscibus discerptum suspicaretur) ut crudele, quo proinde uti potuerint aduersus eum infesti illi & indignabundi Dij, à quibus illatam ei mortem existimet. Porro hæc ipsa fermè uerba a Telemacho suprà lib. a. usurpabantur.

αὐτὰρ ἐγὼ) Hæc uidetur dicere Eumæus, ne ab hospite urgeretur de profectione ad Penelopen, ut ei hoc nuntium narraret. Duo ergo sunt quæ uidetur prætexere, ne id facere precibus illius cogatur. primùm quòd non soleat nisi accersitus à Penelope, eam adire: deinde, quòd cùm semel ab Aetolo peregrino de Vlysse falsa referente deceptus sit, prudenter iam ex proprio peccato factus, ea de re amplius non sic sollicitus, neque amplius de hero uiatores roget, aut eorum spontaneas narrationes minimè curet. Porrò roget hunc hospitem, ut talia commemorare imposterum desinat, cùm rem sibi gratam non faciat, nedum mercedem à se expectare ullam possit. Hunc enim finem ipsi propositum putat, cuius tamen gratia beneuolentiam suam ei non pollicetur, sed Iouis hospitalis reuerentia, & illius commiseratione.

ἦ μάλα τίς τοι) Cùm uideret Vlysses Eumæum nullo modo posse persuaderi, indignabundus quodammodo in eum insurgit, & ἀπιστίαν nimiam illi exprobrat, ut qui iuratis etiam fidem adhibere nolit: nihilominus quo magis fidem suis dictis recusat Eumæus, eò magis urget hic hospes eorum ueritatem, ne si sermonem hunc intermitteret, se se mendacij propria taciturnitate conuinceret. Amat enim ueritas nescio quomodo credi, & in dubium reuocari dolet: quod in ijs uideas, qui rem certam & exploratam commemorent. Vt enim ipsi pro comperta illam habent, talem etiam auditori innotescere ardentissimè cupiunt: & si morosum & difficilem illum nanciscantur, satis æquo animo illum non ferunt. At genus est quoddam hominum saxis ipsis durius ad persuadendum, quod etiam peruicaciam suam cuiuis audeat: quasi ad credendum cogi minimè possit, ubi præcipuè id narrari audiunt, quod ipsis insolens aut minus uulgatum uidebitur. Ego uerò, si perspecta sit narrantis persona, pro integra & uerace iniuriam illi fieri credo, cùm de illius narrationis ueritate ambigas: & hoc ipsum illi ijdem ἄπιστοι experiuntur, si quando suis quoque sermonibus fidam ac credulam audientiam fieri sentiunt. Proinde iniquum est alijs negare, quod tu ipse tibi concedi postules. In eo ergo peccauit Eumæus, quòd ita obstinatè iuranti etiam hospiti & tam sanctè narrationem suam toties confirmanti fidem denegaret. Veritate tamen nixus hospes in ea constanter pergit, & pactum illud quod anteà Eumæo obtulerat, sed altera parte grauius, ut si falsa dicere eandem conuinceretur, de petra pro mendacij supplicio deijceretur.

ἔνθ' ἂν ἐπ' ἀγαθὸν ἐπί κλείην) Locus hic meliùs intelligetur, si ex Eustathio didicerimus, hanc phrasin uulgariter ita enunciari, ἀντ' ἀγαθοῦ οὐ μηδὲ ἄλλο ἀντέλαμψε. Talis ergo erit sensus: Non consentiam in illud pactum (inquit Eumæus) quo tu a petra, hospes, uis deijci. nam si hoc facerem, magnum dedecus mihi inurerem, quasi tibi hoc malum sub hospitij prætextu astruxissem. Quibus indicat Eumæus, sibi nondum posse persuaderi Vlyssis aduentum, quem tam sanctè promittebat hic hospes: cum alteram tantùm partem illius conditionis, quam hospes proponebat, infirmarit, at se eam non amplecti ostenderit, priore intacta relicta, quasi indigne cui responderet: immò cùm certò sciret posteriorem solùm posse contingere, quasi hospitis misertus, cui sua causa tantum mali debebat conflari: longè à se illam remouet, ut qui malit rem falsam relinquere, quàm cum hospitis detrimento ac iactura illum mendacij conuincere. Vbi summa Eumæi in eũ beneuolentia facilè deprehenditur, qui sui hospitis saluti, quàm suæ censæ uerificari maluerit, etiam cum spe, quæ illi de Vlysse ipsi charissimo obijciebatur. Longiorem porrò his sermonibus causam præcidens, aliò sa conuertit, & hospitem suum ad cœnam inuitat, quam ipsemet paulò pòst, quàm magnificè potest, instruit: ubi notandi erunt ritus ueteres, quos nos alibi satis demonstrauimus, ut superuacaneum sit tam sæpe eosdem inculcare.

τὴν μὲν ἴαν νύμφῃσι) Attendenda est hæc carnium suillarum distributio in septem partes: quarum alteram Nymphis, alteram Mercurio, tertiam Vlyssi, quartam sibi, tres reliquas reliquis tribus subulcis donauit Eumæus. Sed cur Nymphis & Mercurio? Nymphis quidem, inquit Eustathius, ut alimenta animalibus ex terra suppeditent, quasi fontibus, nemoribus, & sacris fluuijs præsint: Mercurio uerò, quasi & ipsi pastori, & pecorum agenti curam. Quò pertinere dicit illa Simonidis, θύουσι νύμφαις καὶ μαιάδος τόκῳ. οὗτοι γὰρ ἀνδρῶν αἷμ' ἔχουσι ποιμνίων: id est, ὅτι φυλάττουσι τὸ ποιμνικὸν γένος, καὶ οἷον ζωοῦσιν αὐτόν. Quæ sequuntur apud Eustathium, non refero, quia mihi non probantur.

ἦ ῥα καὶ ἄργματα) Priores illi ritus facti sunt initio cœnæ, nunc alij fiunt ante pocula: quę distinctio apud Homerum semper est obseruanda, ut nos alibi docuimus: non ita tamen ut cum potus inciperent, ab esu abstinerent (nam hic etiam bibentibus Eumæo & Vlyssi ceterisque Mesaulius carnes subministrat) sed quia in primis poculis, quasi altera pars cœnæ inchoabatur, proinde nouis libationum ritibus indigebat.

πρίατο) Nota, quod suprà diximus, emi etiam solitos tunc temporis seruos.

κέκλυθι νῦν Εὔμαιε) Exploraturus Vlysses Eumæi beneuolentiam, postulat sibi chlænam dari, sed obliquè: ita tamen, ut directè sibi dictum Eumæus cogitare poterit: quamuis ipse hospes petitionem suã sub finem huius narrationis non expressisset, ut fecit. Primùm quasi ueniam petit, quòd à uino dicere gloriabundus cogitur, factum quoddã: unde colligi poterit, se olim longe melioris conditionis extitisse quàm nunc sit, ut qui Idomeneo & Vlyssi comes in expeditione quadam egregie apud Troiam fuerit, & ibi humanitatem Vlyssis ac beneuolentiam sit expertus. Quod ingeniosè confinxit. primùm, ut se quoque apud Eumæum commendaret pristini sui status recordatione: deinde, ut exemplo Vlyssis domini seruum Eumæum ad idem faciendum permoueret: quod etiam impetrauit.

οἶνος γὰρ ἀνώγει) Quid? tantúmne uirium huic uino, ut etiam à nolentibus quod uelit, ac minus consentaneum sit, extorqueat? Ita sanè res se habet, quæ in his regionibus tam frequens est, ut maiore probatione non indigeat. Ea tamen dicemus, quæ ad hunc locum pertinebunt. Duos ergo effectus Vlysses uino tribuit. alterum, quòd lætitiam inducat: alterum, quòd loqui etiam minus decora & conuenientia interdum cogat. Vterque à calida facultate uini permanare uidetur, qua excitantur & incalescunt spiritus illi læ-

tifici, & (ut ita loquar) sermocinantes spiritus. De lætitia primùm agemus. Διόνυσος (inquit Pindarus apud Plutarchum in Iside) πολυγαθὴς ἁγνὸν φέγγος ὀπώρας: *Bacchum multum lætificans hominibus lumen est purum Autumni.* At Tibullus 1.7.

Ille liquor docuit uoces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.

Hinc rectè Simonides apud Athenæum, οἶνον ἀμύντορα δυσφροσυνάων appellauit. Ouid. 1. de Arte:

Cura fugit multo, diluiturq́; mero
Tunc ueniunt risus, tunc pauper cornua sumit:
Tunc dolor, & curæ, rugaq́; frontis abit.

Aptiùs ad hunc locum Homericum de saltatione senum ille apud Athenæum lib. 10. (ubi multa dicuntur in hunc argumentum)

οἶνος ἀνώγει γέροντα, καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. — *Vina senem cogunt minimè saltare uolentem.*

Et Eriphus apud eundem:

λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων,
οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας.

Ratione uerbum non caret uetus, pater,
Quòd esse tanta uinum ait potentia,
Vt ad choreas uel senes ipsos trahat.

Alter effectus uini est, ut ea loqui ebrium cogat, quæ minus sint interdum conuenientia: quod cùm stultum sit, factum est ut uinum etiam ἠλεὸν uocauerit Vlysses. Adimit enim prudentiæ facultatem, & rationis uires consopit & penitus obruit, ut iam uinum liberè organis sermonis imperet, & ad ea effutienda, quæ sobrius uix auderes cogitare, pro libito abutatur. Rectè ergo Theognis:

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτι κεῖνος
τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς, οὐδὲ νόου.
μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα, τὰ νήφοσι γίνεται αἰσχρά.
αἰδεῖται δ' ἕρδων οὐδὲν, ὅταν μεθύῃ,
τὸ πρὶν ἐὼν σώφρων, τότε νήπιος.

Quisquis præterierit potus modum, non amplius ille
Suæ ipsius linguæ compos est, neq; mentis:
Loquitur autem infinita, quæ sobrijs uidentur turpia:
Veretur uerò faciens nihil, quando ebrius fuerit,
Qui prius fuerat sapiens, tunc stultus euadit.

Et ille apud Athenæum lib. 11. οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην περιβάλλει: *Insanire facit sanos quoq; copia uini.*

Et Menander: ὁ πολὺς ἄκρατος μικρ' ἀναγκάζει φρονεῖν. *Multum meracum pauca sapere nos facit.*

Et Hipponax, ὀλίγα φρονοῦσιν οἱ χάλιν πεπωκότες: *Parum sapiunt, qui uinum biberunt.*

Quis ergo, qui se ipsum amauerit, à nimia uini copia sibi non temperet? At dum homines nostri bibendo occupantur, hoc quoque, sed aure surda bibunt. Sed uæ isti temulentiæ & surditati, quibus sacrosanctum Dei templum toties turpissimè fœdatur. Verùm nos saturis illis Saturam non scribimus.

Finis libri decimiquarti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ο. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τηλέμαχον Ἀθηνᾶ ὄναρ ἐπιστᾶσα εἰς Ἰθάκην ἐπανελθεῖν προτρέπεται, ὃς δῶρα παρὰ Μενελάου λαβὼν πέμπεται, καὶ ἐμβαίνειν μέλλων εἰς τὴν ναῦν, Θεοκλύμενόν τινα Ἀργεῖον μάντιν ἀναλαμβάνει ἐπὶ φόνῳ φεύγοντα. καὶ Εὔμαιος Ὀδυσσεῖ διηγεῖται ὡς Φοίνικες αὐτὸν λῃσάμενοι ἐκ Συρίας νήσου, ἀπέδοντο Λαέρτῃ. καὶ ἡ Τελεμάχου ναῦς κατάγεται εἰς Ἰθάκην, καὶ ταύτην εἰς ἄστυ ἀποπέμψας, αὐτὸς πρὸς Εὔμαιον ἔρχεται.

Ἄλλη.

Ο. ἐπὶ δ' Ἰθάκης Ὀδυσσείδης ἐκ Λακεδαίμονος.

Ἡ Δ' ΕΙΣ εὐρύχορον Λακεδαίμονα Παλλὰς Ἀθήνη
Ὤχετ' Ὀδυσσῆος μεγαθύμου φαίδιμον υἱὸν
Νόστου ὑπομνήσουσα, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Εὗρε δὲ Τηλέμαχον, καὶ Νέστορος ἀγλαὸν υἱὸν,
Εὕδοντ' ἐν προδόμῳ Μενελάου κυδαλίμοιο.
Ἤτοι Νεστορίδην μαλακῷ δεδμημένον ὕπνῳ·
Τηλέμαχον δ' οὐχ ὕπνος ἔχε γλυκὺς, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ
Νύκτα δι' ἀμβροσίην μελεδήματα πατρὸς ἔγειρεν.
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
γρ. τῆλ' Τηλέμαχ', οὐκ ἔτι καλὰ δόμων ἄπο * θὴν ἀλάλησαι,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισιν
γρ. Οὕτως Οὕτω ὑπερφιάλους· μή τοι κατὰ πάντα φάγωσι
Κτήματα δασσάμενοι, σὺ δὲ τηϋσίην ὁδὸν ἔλθῃς.
Ἀλλ' ὄτρυνε τάχιστα βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον,
Πεμπέμεν, ὄφρ' ἔτι οἴκοι ἀμύμονα μητέρα τέτμῃς.
Ἤδη γάρ ῥα πατήρ τε κασίγνητοί τε κέλονται
Εὐρυμάχῳ γήμασθαι· ὁ γὰρ περιβάλλει ἅπαντας
Μνηστῆρας δώροισι, καὶ ἐξώφελλεν ἔεδνα.
Μή νύ τι σεῦ ἀέκητι δόμων ἐκ κτῆμα φέρηται.
Οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός·

ARGVMENTVM DECIMIQVINTI LIBRI *Odyssea.*

TELEMACHO Minerua astans in somnie, in Ithacam redire hortatur. hic donis à Menelao acceptis mittitur, & ingressurus in nauim Theoclymenon quēdam Argiuū uatem recipit propter cędem fugientē. Et Eumæus Vlyssi narrat uti Phœnices ipsum præda facta ex Syria insula uendiderunt Laerti. Et Telemachi nauis deducitur in Ithacā, & cùm hanc in ciuitatē remisisset, ipse ad Eumæū pergit.

Aliud.

O, appulit ad Ithacam Vlyssides ex Lacedæmone.

IN latam Lacedæmona Pallas Minerua
Accessit ad Vlyssis magnanimi illustrem filium,
De reditu admonitura, & suasura ut redeat.
Inuenit aūt Telemachum, & Nestoris inclytum filium
Dormientem in uestibulo domus Menelai illustris,
Nimirum Nestoridem molli domitum somno.
Telemachū. a. nō somnus tenebat dulcis, sed in animo
Noctem per solitariam curas de patre excitabat.
Propè autem stās alloquuta est glaucis oculis Minerua,
Telemache nō iam benè à tua domo diutius aberras,
Facultatibusq́; relictis, ijsq́; uiris in tuis domibus
Qui sic superbi sunt, ne omnia comedant,
Possessionibus diuisis: tu autem inanem uiam ueneris.
Sed impelle citissimè uoce bonum Menelaum
Ad te dimittēdū, ut adhuc domi bonā matrē inuenias.
Iam enim paterq́; fratresq́; iubent
Eurymacho nubere, hic enim superat omnes
Procos donis, & auget dotes.
Ne te inuito ex domibus res efferatur.
Scis enim qualis animus in pectoribus mulieris:

Illius

Illius uult domum augere, quicunq; duxerit,
Filiorum autem priorum, & mariti dilecti,
Non amplius recordatur mortui, neq; inquirit:
Sed tu ubi ueneris ipse committes singula
Ei famularum, quæ optima uidebitur esse,
Quousq; quidem ostendant Dei uenerabilem uxorem.
Aliud autem tibi uerbum dico, tu uero repone animo.
Procorum tibi diligenter præstantiores insidiantur
In freto, Ithacæq; Samiq; pulnerulentæ,
Cupientes occidere antè quàm in patriam uenias.
Sed hæc non puto, antè & aliquem terra detinebit
Virorum procorum qui uictum comedunt:
Sed longè ab insulis impelle benè fabricatam nauem,
Nocte.a.simul nauiga, mittet aũt tibi uentum à tergo
Immortalium quicunq; te custoditq; liberatq;.
At ut primum littus Ithacæ perueneris,
Nauem quidem in ciuitatem impelle, & omnes socios,
Ipse autem primum subulcum adi,
Qui quidẽ suũ custos est simul autem tibi mitia scuit.
Illic autem dormi, hunc autem mitte urbem intra
Renunciaturum castæ Penelopæ,
Quia ei saluus es, & ex Pylo uenisti.
Hæc quidem sic fata abiuit ad longum Olympum,
At hic Nestoridem ex dulci somno excitauit
Calce pede motum, & ei uerbum dixit,
Surge Nestoride Pisistrate unius ungulis equos
Iunge currui subigens, ut eamus uiam.
Hũc a. Nestorides Pisistratus contrà alloquutus est,
Telemache, nondum est festinantes uia
Noctẽ per tenebrosam impellere: citò.a.aderit aurora,
Sed manè quousq; dona ferens in currus ponat
Heros Atrides lanceis inclytus Menelaus,
Et uerbis mitibus alloquutus remittat.
Huius enim hosp s recordatur dies omnes
Viri hospitalis, qui amicitiam præbeat.
Sic fatus statim aureæ sedis uenit aurora,
Cominus autem ipsis uenit uoce bonus Menelaus
Surrectus è lecto Helenam apud pulchricomam.
Hunc postquam igitur cognouit Vlyssis dilectus filius,
Festinans, uestem circum corpus splendidam
Induit, & magnum pallium in fortes iecit humeros
Heros: iuit autem foras, astans autem alloquutus est
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini,
Atrida Menelaë, diuine princeps populorum,
Iam nunc me remitte dilectam in patriam terram,
Iam enim mihi animus cupit domum ire.
Huic autem respondit postea uoce bonus Menelaus,
Telemache, non te ego multum tempus hic detinebo
Cupientem reditus: irascor autem & alij
Viro hospitali qui eximiè quidem diligit,
Eximiè autem odit, meliora autem decentia omnia:
Aequale malum est, qui & nolentem redire
Hospitem impellit, & qui ruentem detinet.
Oportet hospitẽ præsentẽ diligere, uolentẽ a. dimittere.
Sed mane donec dona ferens in sedes ponam
Pulchras, tu a. oculis uidebis, dicam autem mulieribus
Cœnã in domib. ut parẽt sufficiẽter ex ijs q̃ intus sunt,
Vtrinq; gloriaq; & splendor & utilitas,

Κείνου βούλεται οἶκον ὀφέλλειν ὅς κεν ὀπυίοι,
Παίδων δὲ προτέρων καὶ κουριδίοιο φίλοιο
Οὐκέτι μέμνηται * τεθνηότος, οὐδὲ μεταλλᾷ. γρ. πεθνεῶτος
Ἀλλὰ σύγ' ἐλθὼν αὐτὸς ἐπιτρέψειας ἕκαστα
Δμωάων ἥτις τοι ἀρίστη φαίνεται εἶναι,
Εἰσόκε τοι φήνωσι θεοὶ κυδρὴν παράκοιτιν.
Ἄλλο δέ τοί γε ἔπος ἐρέω σὺ δὲ σύνθεο θυμῷ.
Μνηστήρων σ' ἐπιτηδὲς ἀριστῆες λοχόωσιν
Ἐν πορθμῷ Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης,
Ἱέμενοι κτεῖναι πρὶν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Ἀλλὰ τάγ' οὐκ ὀΐω, πρὶν καί τινα γαῖα καθέξει
Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσι.
Ἀλλὰ ἑκὰς νήσων ἀπέχειν εὐεργέα νῆα·
Νυκτὶ δ' ὁμῶς πλείειν· πέμψει δέ τοι οὖρον ὄπισθεν
Ἀθανάτων ὅς τίς σε φυλάσσει τε ῥύεταί τε.
Αὐτὰρ ἐπὴν πρώτην ἀκτὴν Ἰθάκης ἀφίκηαι,
Νῆα μὲν ἐς πόλιν ὀτρῦναι καὶ πάντας ἑταίρους·
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα συβώτην εἰσαφικέσθαι,
* Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς δέ τοι ἤπια οἶδε. γρ. Ὅς τοι ὑῶν ἐπίουρος, ὁμῶς
Ἔνθα δὲ νύκτ' ἀέσαι. τὸν δ' ὀτρῦναι πόλιν εἴσω
Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκά οἱ σῶς ἐσσὶ, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθας.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὄλυμπον,
Αὐτὰρ ὁ Νεστορίδην ἐξ ἡδέος ὕπνου ἔγειρε,
Λὰξ ποδὶ κινήσας· καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Νεστορίδη Πεισίστρατε, μώνυχας ἵππους
Ζεῦξον ὑφ' ἅρματ' ἄγων, ὄφρα πρήσσωμεν ὁδοῖο.
Τὸν δ' αὖ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', οὔπως ἔστιν, ἐπειγομένους περ ὁδοῖο,
Νύκτα διὰ δνοφερὴν ἐλάαν. τάχα δ' ἔσσεται ἠώς.
Ἀλλὰ μέν' εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιδίφρια θήῃ
Ἥρως Ἀτρείδης δουρικλειτὸς Μενέλαος,
Καὶ μύθοις ἀγανοῖσι παραυδήσας ἀποπέμψῃ.
Τοῦ γάρ τε ξεῖνος μιμνήσκεται ἤματα πάντα
Ἀνδρὸς ξεινοδόκου ὅς κεν φιλότητα παράσχῃ.
Ὣς ἔφατ'. αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν ἠώς·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ἀνστὰς ἐξ εὐνῆς Ἑλένης πάρα καλλικόμοιο.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς,
Σπερχόμενός ῥα χιτῶνα περὶ χροῒ σιγαλόεντα
Δῦνεν, καὶ μέγα φᾶρος ἐπὶ στιβαροῖς βάλετ' ὤμοις
Ἥρως. βῆ δὲ θύραζε, παριστάμενος δὲ † προσηύδα γρ. ποσσπύδα, Ἀτρείδη
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Ἤδη νῦν μ' ἀπόπεμπε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐέλδεται οἴκαδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Τηλέμαχ', οὔτι σ' ἔγωγε πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἐρύξω
Ἱέμενον νόστοιο. νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα.
Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ' ὅστ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκῃ.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.
Ἀλλὰ μέν' εἰσόκε δῶρα φέρων ἐπιδίφρια θείω
Καλὰ, σὺ δ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδῃς· εἴπω δὲ γυναιξὶν
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.
Ἀμφότερον, κῦδός τε καὶ ἀγλαΐη, καὶ ὄνειαρ,

Δει-

Δειπνήσαντες ἴμεν πολλὴν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
Εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος,
Ὄφρα τοι αὐτὸς ἕπωμαι, ὑποζεύξω δέ τοι ἵππους·
Ἄστεα δ' ἀνθρώπων ἡγήσομαι· οὐδέ τις ἡμέας
Αὔτως ἀπιπέμψει, δώσει δέ τι ἕν γε φέρεσθαι,
Ἠέ τινα τριπόδων εὐχάλκων, ἠὲ λεβήτων,
Ἠὲ δύ' ἡμιόνους, ἠὲ χρύσειον ἄλεισον.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἀτρείδη Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Βούλομαι ἤδη νεῖσθαι ἐφ' ἡμέτερ'· (οὐ γὰρ ὄπισθεν
Οὖρον ἰὼν κατέλειπον ἐπὶ κτεάτεσσιν ἐμοῖσι)
Μὴ πατέρ' ἀντίθεον διζήμενος αὐτὸς ὄλωμαι,
Ἤ τί μοι ἐκ μεγάρων κειμήλιον ἐσθλὸν ὄληται.

Cœnatos ire multam in infinitam terram,
Si autem uis diuertere in Græciam & mediũ Argos,
Vt ipse sequar, subiungam autem equos:
Ad urbes hominum ducam, neq; aliquis nos
Frustrà remittet, dabit autem aliquid unum ferri,
Vel aliquem tripodem benè æratum, uel lebetem,
Vel duos mulos, uel aureum poculum.
Hũc.a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà allocutus est,
Atride Menelaë diuine princeps populorum
Volo iam redire ad nostra. non enim à tergo
Custodem discedens reliqui in rebus meis,
Ne patrem diuinum quærens ipse peream,
Certè mihi ex domibus depositum bonum pereat.

COMMENTARIVS.

ἡ δ' ἐς εὐρύχορον) Commodè Homerus Vlysse & Eumæo reliquisque subulcis consopitis interserit narrationem aduentus Mineruæ in Lacedæmona, unde Telemachum erat in Ithacam reuocatura: quod se præstiturã anteà sub finem lib. 13. receperat. Iam ergo aduenit Lacedæmona, ubi Telemachum exceptum fuisse hospitio à Menelao suprà lib. 4. audiuimus, ac noctu cum Pisistrato Nestoris filio recubuisse. Vtrumque autem cubantem in lecto inuenisse Minerua dicitur: & alterum quidem nempe Pisistratum dormientem, Telemachum uerò peruigilem, utpote qui summis de patre curis agitatus somnos captare non posset. Cuius rei causam alicubi in Iliade attigimus. Atque hîc filij animum de patre anxiè sollicitum, adeò ut se ipsum negligat, propriamq́ue naturam defraudet præ sollicitudine, quæ illi quietem & animi & corporis ademit, filij, inquam, animum pium licet obseruare.

Τηλέμαχ' οὐκέτι καλὰ) Hæc est oratio Mineruæ, qua Telemachum ad reditum in patriam incitat, idq́ue ob causam quam affert, de nuptijs Penelopæ cum Eurymacho. Noluit enim illi aduentum patris significare, ut eò magis Vlysses occultaretur, & eius famam in cæteros populos non spargeret, donec absoluta esset in procos expeditio quam occultè moliebatur.

ἤδη γὰρ ῥα πατήρ) Hoc non est commentum Mineruæ, neque alienum ab ipsa ueritate, qualis saltem his de rebus memoratur. Affines enim & consanguinei omnes, atque adeò ipse parens Penelopæ, dolentes tãdiu uiduam illam esse, ualde urgebant de ineundo tandem matrimonio, quod & ipsa Vlyssi ignoto infrà lib. 19. commemorabit. Hoc quoque desumpsit Ouid. Epist. 1. quo loquentem ita Penelopen inducit:

Me pater Icarius uiduo discedere lecto *Cogit, & immensas increpat usque moras,*

Cuius tamen petitionibus noluisse se obtemperare, ibidem testatur his uerbis:

Increpet usq; licet: tua sum, tua dicar oportet *Penelope coniux semper Vlyssis ero.*

οἶσθα γὰρ οἷος) Argumento isto utitur, ut magis Telemachum ad reditum incitet, ut qui hanc recentem honorum suorum iacturam, quam sibi impendere à matre ad alias nuptias trãseunte intelligat, euitare sine errore uelle debeat. Describit autem ingenium mulierum, quæ cum secundo matrimonio alligantur, prioris penitus obliuiscantur, imò præsentem amorem recentemq́ue præterito & uteri anteponant, adeò ut in hac nouitate amabili non uereantur primi tori liberos proprijs facultatibus spoliare, ut sibi & nouo coniugi meliùs consulant. Quia ergo absentia Telemachi maiorem ansam eius bona diripiendi Penelopæ exhibere poterat, cùm eius præsentia iniuriam hanc à se propellere posset, iubet meritò Minerua eum quam citissimè in patriam se conferre.

ἄλλο δέ τοι τι ἔπος) Monet Telemachum Minerua de insidijs, quas ei proci reuersuro instruxerant: tum docet etiam rationem, qua illas declinare possit, atque adeò auxilium ei tacitè aduersus procos pollicetur.

Τηλέμαχ' οὔ πως ἔστι) Hoc consilium Pisistrati uidetur fuisse prudentius quàm illud Telemachi, quo se itineri noctu uolebat committere: quanquam illud ipsum anteà uidebatur Minerua suadere illis uerbis, νύκτα δ' ὁμῶς πλείειν. Sed illa potiùs mihi uidentur dici de continuanda nauigatione semel suscepta, de continuãda, inquam, etiam noctu, ut eò cõmodiùs insidias procorum declinaret.

τοῦ γάρ τε ξεῖνος) Existimauit Pisistratus uelle Telemachum insalutato Menelao raptim discedere. quod cùm indecens futurum esset, aliud monet Pisistratus, ut antequam se itineri committant, cum Menelao uerba faciant, à quo ueniã discedendi expectẽt. Quod esse faciendum docet ex generali hoc illo axiomate, monente laudatæ hoc esse cõsuetudinis, ut qui ab aliquo exceptus est hospitio, nunquam obliuiscatur. Quanto magis ergo in ipso profectionis ab eius ædibus consilio illius meminerit?

Τηλέμαχ' οὔ τί σ' ἐγὼ) Notandus est hic modus, quo in remittendo suo hospite utitur Menelaus: nã statim ei facultatem discedendi concedit, neque pluribus cum eo agit, ut eum diutius apud se remoretur. Quod quia sinistri aliquid de Menelao poterat ipsi Telemacho parere, quasi qui lubenter hominem à se dimittit, lætari ea discessu illius uideatur, rationem quodammodo subijcit uoluntatis suæ. Mediocritatem enim se in hospite exoptare dicit, id est qui nec impensius amet neque oderit suum hospitem: id est, eum quem hospitio suscipit. Odium illud intelligendum est, si hospes hospitem inuito animo excipiat, aut nulla cum ratione in suas ædes admittat. Quod per se ita damnandum fuit illis temporibus, ut pluribus id docere opus non sit. At impensus ille amor, quo hospes hospitem complectitur, uidetur quodammodo tolerandus, neque mereri ut eum Menelaus oderit, ac minimè iam amplectatur & usurpet erga Telemachum. Sed sine dubio in rebus quantumuis bonis excessus est improbãdus ac periculosus, qualis etiam in hoc casu esse potest. Dum enim amicum tuum diutiùs apud te detines, grauiora illi negotia aut magis serias occupationes forsitan remoraris: sic ista ratione plus illi interdum damni quàm commodi inferri solet, ut etiam illud sibi à Nestore timere Telemachum in sequentib. uidebimus. Quod animo reuoluisse uidetur Menelaus cùm illa diceret: ergo optimè subijcit oportere præsentem hospitem amicè complecti, uolentem autem discedere non remorari. Quæ uox priscorum sæculorum candori fuit accommodatissima, ubi nulla esset mutuæ beneuolentiæ inter hospites diffidentia: nostris uerò aliud fortasse est sentiendum, ubi hospes aut amicus qui apud te diuerterit, discessum fingit, ut animum tuum erga se exploret. Si ergo dimittis, iudicium de te feret eiusmodi, ut à te non lubenter se ædibus tuis exceptum fuisse suspicetur, ac malle eum te foris quam domi. Si detines, iam numerum amicorum subibis, & omnia de te candida sibi pollicebitur. Eius tamen sunt partes, ut nimium amico non sit onerosus, & diuturna morosus mora. Quò pertinet apologus ille Gallorum, quem pater filio in præceptis moriens dedisse fertur, ut tamdiu in ædibus amici non moraretur, donec panem commutatum uideret. Moris est enim ut lautitijs omnibus, quarum fundamentũ est in pane, cuius præcipua in uictu habetur ratio, recens uenientem amicum excipias. Iam ubi illæ cessant, & pro albo (qui solet esse præstantior) niger tibi panis obtruditur: iudicio est te fastidiũ tui amico tuo cõcitasse, utpote in quẽ primas illas epularũ delicias ampliùs non conferat.

ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα) His uerbis puto mediocritatem laudari, quæ omnia facit αἴσιμα, hoc κατ' αἶσαν, οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν, ut alibi loquitur Homerus.

εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι) Hoc auctario beneuolentiam suam erga Telemachum reddit (ut ita dicam) locupletiorem. Quod tamen modestè recusauit Telemachus, conseruationem bonorum suorum nouæ aliorum acquisitioni anteponens.

Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Αὐτίκ' ἄρ' ᾗ ἀλόχῳ ἠδὲ δμωῇσι κέλευσε
Δεῖπνον ἐνὶ μεγάροις τετυκεῖν ἅλις ἔνδον ἐόντων.

At postquam hoc audiuit uoce bonus Menelaus,
Statim suæ uxori & famulis iussit,
Cœnã in domib. pparare sufficienter intus existentiũ.

Propè

Prope autem ipsum uenit Boëthædes Eteoneus, (ipso:
Exurgẽs ex lecto, quoniã nõ multũ habitabat lõge ab
Hunc aũt ignẽ accendere iussit uoce bonus Menelaus,
Assareq; carnes, hic autem non neglexit ubi audiuit:
Ipse autem in thalamum descendit odoratum
Non solus, simul cũ ipso Helena ibat, & Megapenthes.
Sed quando iam peruenerunt ubi ei deposita iacebant,
Atrides quidẽ postea poculum accepit rotundum.
Filium autem craterem portare Megapenthem iussit
Argenteum: Helena autem astitit arcis,
Vbi erant uestes illæ uariegatæ, quas laborauerat ipsa.
Harũ unã sublatã Helena portabat diuina mulierum,
Quæ pulcherrima erat uersicolorib. texturis & maxĩa
Stella. a. tanquã resplendebat, iacebat. a ultima aliarũ.
Perrexerũt, a. ire ulterius p domũ quousq; peruenerũt
Ad Telemachũ, hunc. a. alloquutus est flauus Menela°,
Telemache certè reditũ ut mentibus tuis cogitas,
Sic tibi Iupiter pficiat ualdè consonãs maritus Iunonis·
Donorũ aũt quæcunq; in mea domo deposita iacent,
Dabo quod optimum & honoratissimum est.
Dabo tibi craterem fabricatum, argenteus autem
Est totus, auro autem labra immixta sunt.
Opus autem Vulcani: præbuit autem illustris heros
Sidoniorum rex, quando sua domus cooperuit
Illic me redeuntem, tibi autem uolo hoc præbere.
Sic locutus, in manibus posuit poculum rotundum
Heros Atrides, hic autem craterem lucidum
Posuit illic coràm portans fortis Megapenthes
Argenteum: Helena autem astitit pulchrigena
Vestẽ habẽs in manib, uerbũq; dixit, & illũ cõpellauit:
Donum tibi & ego fili dilecte hoc do, (pus
Monumẽtũ Helenæ poptabiliũ manuũ ad nuptiarũ tẽ-
Vt tuæ uxori portes, interim aũt dilectã apud matrem
Iaciat in domo, tu autem mihi gaudens abi
Domũ benè ædificatam, & tuam in patriam terram.
Sic loquuta in manib posuit, hic. a suscepit gaudẽs:
Et hæc quidem in tabulata posuit Pisistratus heros
Suscepta, & omnia suo admiratus est animo.
Hos autem duxit ad domum capite flauus Menelaus:
Sederunt autem postea in sedibusq; thronisq;.
Lauacra autem famula gutturnio infudit ferens
Pulchro aureo super argenteo lebete
Lauare, apud autem politam extendit mensam.
Panem autem honesta famula apposuit ferens,
Cibis multis impositis, gratificans è præsentibus.
Apud. a. Boethædes carnes incidebat, & distribuebat
Ministrabat aũt filius Menelai inclyti. (partes,
Hi aũt in cibos paratos præiacentes manus mittebant.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt:
Et tunc Telemachus & Nestoris illustris filius
Equos iũxerũt, supraq; currus uariegatos ascenderũt:
Extra. a impulerũt uestibulũ & porticũ ualdè sonãtẽ.
Cum his autem Atrides ibat flauus Menelaus,
Vinum habens in manu dulce dextra,
Aurea in patera, ut sacrificantes proficiscerentur.
Statuit aũt equos antè, circumspectus aũt locutus est,
Gaudete, ô iuuenes, & Nestori pastori populorum
Dicite: certè enim mihi pater tanquam mitis erat,

Ἀγχίμολον δέ οἱ ἦλθε Βοηθοΐδης Ἐτεωνεύς,
Ἀνστὰς ἐξ εὐνῆς, ἐπεὶ οὐ πολὺ ναῖεν ἀπ' αὐτοῦ.
Τὸν πῦρ κῆαι ἄνωγε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὀπτῆσαί τε κρεῶν. ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησεν ἀκούσας.
Αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα,
Οὐκ οἶος, ἅμα τῷγ' Ἑλένη κίε καὶ Μεγαπένθης.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἵκανον ὅθι οἱ κειμήλια κεῖτο,
Ἀτρείδης μὲν ἔπειτα δέπας λάβεν ἀμφικύπελλον,
Υἱὸν δὲ κρητῆρα φέρειν Μεγαπένθε' ἄνωγεν
Ἀργύρεον. Ἑλένη δὲ παρίστατο φωριαμοῖσιν,
Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, οὓς κάμεν αὐτή.
Τῶν ἕν' ἀειραμένη Ἑλένη φέρε δῖα γυναικῶν,
Ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν, ἠδὲ μέγιστος,
Ἀστὴρ δ' ὣς ἀπέλαμπεν, ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων,
Βὰν δ' ἰέναι προτέρω διὰ δώματος, * ἕως ἵκοντο χ. ἷκον
Τηλέμαχον. τὸν δὲ προσέφη ξανθὸς Μενέλαος,
Τηλέμαχ', ἤτοι νόστον ὅπως φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς,
Ὥς τοι Ζεὺς τελέσειεν ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης·
Δώρων δ' ὅσσ' ἐν ἐμῷ οἴκῳ κειμήλια κεῖται,
Δώσω ὃ κάλλιστον καὶ τιμηέστατόν ἐστι.
Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἐστὶν ἅπας, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται.
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ Φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεύς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσέ με νοστήσαντα. τεῒν δ' ἐθέλω τόδ' ὀπάσσαι.
Ὣς εἰπών, ἐν χερσὶ τίθει δέπας ἀμφικύπελλον
Ἥρως Ἀτρείδης. ὁ δ' ἄρα κρητῆρα φαεινὸν
Θῆκ' αὐτοῦ προπάροιθε φέρων κρατερὸς Μεγαπένθης
Ἀργύρεον. Ἑλένη δὲ παρίστατο καλλιπάρῃος,
Πέπλον ἔχουσ' ἐν χερσίν. ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Δῶρόν τοι καὶ ἐγώ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι,
Μνῆμ' Ἑλένης χειρῶν, πολυηράτου ἐς γάμου ὥρην
Σῇ ἀλόχῳ φορέειν· τείως δὲ φίλῃ παρὰ μητρὶ
Κείσθω ἐνὶ μεγάρῳ. σὺ δέ μοι χαίρων ἀφίκοιο
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ὣς εἰποῦσ' ἐν χερσὶ τίθει. ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.
Καὶ τὰ μὲν ἐς πείρινθα τίθει Πεισίστρατος ἥρως
Δεξάμενος, καὶ πάντα ἑῷ θηήσατο θυμῷ.
Τοὺς δ' ἦγε πρὸς δῶμα κάρη ξανθὸς Μενέλαος·
Ἑζέσθην δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Πὰρ δὲ Βοηθοΐδης κρέα δαίετο, καὶ νέμε μοίρας,
Ὠνοχόει δ' υἱὸς Μενελάου κυδαλίμοιο.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
† Καὶ τότε Τηλέμαχος καὶ Νέστορος ἀγλαὸς υἱὸς χ. Δὴ τότε
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον·
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριγδούπου.
Τοὺς δὲ μετ' Ἀτρείδης εἶκε ξανθὸς Μενέλαος,
Οἶνον ἔχων ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφι,
Χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην.
Στῆ δ' ἵππων προπάροιθε· δεδισκόμενος δὲ προσηύδα,
Χαίρετον ὦ κούρω, καὶ Νέστορι ποιμένι λαῶν
Εἰπεῖν· ἢ γὰρ ἔμοιγε πατὴρ ὣς ἤπιος ἦεν,

Εἵως

Εἵως ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Καὶ λίην κείνῳ γε διοτρεφὲς, ὡς ἀγορεύεις,
Πάντα τάδ' ἐλθόντες καταλέξομεν. αἲ γὰρ ἐγὼν ὡς
γρ. Νοστήσας Ἰθάκην δὲ τυχὼν ὀδυσῆ' ἐνὶ οἴκῳ. * Νοστήσας, Ἰθάκηνδε κιὼν, Ὀδυσῆ' ἐνὶ οἴκῳ
Εἴποιμ' ὡς παρὰ σεῖο τυχὼν φιλότητος ἁπάσης
Ἔρχομαι, αὐτὰρ ἄγω κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Αἰετὸς, ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον,
Ἥμερον ἐξ αὐλῆς· οἱ δ' ἰΰζοντες ἕποντο
Ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες. ὁ δέ σφιν ἐγγύθεν ἐλθὼν
Δεξιὸς ἤϊξε πρόσθ' ἵππων. οἱ δὲ ἰδόντες
Γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.
Τοῖσι δὲ Νεστορίδης Πεισίστρατος ἤρχετο μύθων,
Φράζεο δὴ Μενέλαε διοτρεφὲς, ὄρχαμε λαῶν,
Εἰ νῶϊν τόδ' ἔφηνε θεὸς τέρας, ἦε σοὶ αὐτῷ.
Ὣς φάτο. μερμήριξε δ' ἀρηΐφιλος Μενέλαος
Ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποκρίναιτο νοήσας·
γρ. τὸν γ' Τὸν δ' Ἑλένη τανύπεπλος ὑποφθαμένη φάτο μῦθον,
Κλῦτέ μευ, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι, καὶ ὡς τελέεσθαι ὀΐω.
Ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ
Ἐλθὼν ἐξ ὄρεος, ὅθι οἱ γενεή τε τόκος τε·
Ὣς Ὀδυσεὺς κακὰ πολλὰ παθὼν, καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς,
Οἴκαδε νοστήσει, καὶ τίσεται. ἠὲ καὶ ἤδη
Οἴκοι, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὰ πάντεσσι φυτεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὕτω νῦν Ζεὺς θείη ἐρίγδουπος πόσις Ἥρης,
Τῷ κέν τοι καὶ κεῖθι θεῷ ὡς εὐχετοῴμην.
Ἦ, καὶ ἐφ' ἵπποιιν μάστιν βάλεν· οἱ δὲ μάλ' ὦκα
Ἤϊξαν πεδίονδε διὰ πτόλιος μεμαῶτες.
Οἱ δὲ πανημέριοι σεῖον ζυγὸν ἀμφὶς ἔχοντες.
γρ. Δύσετο Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἐς Φηρὰς δ' ἵκοντο, Διοκλῆος ποτὶ δῶμα
Υἱέος Ὀρσιλόχοιο, τὸν Ἀλφειὸς τέκε παῖδα.
γρ. Ἔνθα δ' † Ἔνθαδε νύκτ' ἄεσαν· ὁ δὲ τοῖς πὰρ ξείνια θῆκεν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Ἵππους τε ζεύγνυντ', ἀνά θ' ἅρματα ποικίλ' ἔβαινον.
Ἐκ δ' ἔλασαν προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριγδούπου.
Μάστιξεν δ' ἐλάαν· τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
Αἶψα δ' ἔπειθ' ἵκοντο Πύλου αἰπὺ πτολίεθρον.
Καὶ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε Νέστορος υἱόν,
Νεστορίδη, πῶς κέν μοι ὑποσχόμενος τελέσειας
Μῦθον ἐμόν; ξεῖνοι δὲ διαμπερὲς εὐχόμεθ' εἶναι
γρ. ἄμμες Ἐκ πατέρων φιλότητος ἀτὰρ καὶ ὁμήλικες * ἐσμέν·
Ἥδε δ' ὁδὸς καὶ μᾶλλον ὁμοφροσύνῃσιν ἐνήσει.
Μή με παρὲξ ἄγε νῆα διοτρεφὲς, ἀλλὰ λίπ' αὐτοῦ,
Μή με γέρων ἀέκοντα κατέχῃ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ,
Ἱέμενος φιλέειν· ἐμὲ δὲ χρεὼ θᾶσσον ἱκέσθαι.
Ὣς φάτο· Νεστορίδης δ' ἄρ' ἑῷ συμφράσσατο θυμῷ
Ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποσχόμενος τελέσειεν.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι·
Στρέψ' ἵππους ἐπὶ νῆα θοὴν καὶ θῖνα θαλάσσης·
Νηῒ δ' ἐνὶ πρυμνῇ ἐξαίνυτο κάλλιμα δῶρα,
Ἐσθῆτα, χρυσόν τε, τά οἱ Μενέλαος ἔδωκε.
Καί μιν ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Σπουδῇ νῦν ἀνάβαινε, κέλευέ τε πάντας ἑταίρους,
Πρὶν ἐμὲ οἴκαδ' ἱκέσθαι, ἀπαγγεῖλαί τε γέροντι.

Quousq; in Troia pugnauimus filij Achiuorum.
Hunc aũt Telemachus prudens cõtrà allocutus est,
Et ualdè illi, generose, sicut dicis
Omnia hæc euntes narrabimus. utinam enim ego sic
Redux ad Ithacam Vlyssem in domo
Dicerem, ut ad te consequutus amicitiam omnem
Venio, at duco deposita multa & bona.
Sic ei loquuto aduolauit dextera auis,
Aquila, album anserem ferens unguibus magnum
Domesticũ è stabulo, hi autem clamantes sequebantur
Viri & mulieres: hac autem ipsos propè ueniens
Dextera irruit ante equos, hi autem conspicati
Gauisi sunt, & omnibus in mentib. animus lætatus est.
His autem Nestorides Pisistratus incæpit sermonem,
Considera iam Menelaë generose princeps populorũ,
Si nobis hoc ostendit Deus portentum, au tibi ipsi.
Sic dixit, cogitabat autem bellicosus Menelaus,
Quomodo ei ritè responderet meditatus.
Huic.a. Helena extensis uestibus præcepto uerbo dixit,
Audite me, at ego uaticinabor sicut in animo
Immortales iaciunt, sicut perfici puto.
Sicut hæc anserem rapuit nutritum in domo
Profecta ex monte, ubi ei generatioq; partusq;:
Sic Vlysses mala multa passus, & multa uagatus,
Domum redibit, & punict uel & iam
Domi, at procis mala omnibus serit.
Hanc.a. rursus Telemachus prudens contra dixit,
Sic nunc Iupiter faciat ualdè sonans maritus Iunonis,
Ideo tibi & illic Deo tanquam supplicarem.
Dixit, & in equis flagellũ iecit, hi aũt ualdè celeriter
Ruerunt in campum per urbem prompti.
Hi autem toto die festinabant iugũ utrinq; habentes.
Occidit autem sol, obscurataq; sunt omnes uia.
In Pheram autem peruenerunt Dioclei ad domum
Filij Orsilochi, quem Alpheus genuit filium:
Illic nocte dormierunt, hic autem his hospitalia posuit.
Quando autem matutina apparuit rosea aurora,
Equosq; iunxerunt, super currus uarios ascenderunt.
Extra.a. impulerunt uestibulũ & porticum resonantẽ:
Verberauit.a. ad impellẽdũ, hi aũt non inuiti uolabãt.
Statim autem postea uenerunt Pyli altam ciuitatem,
Et tunc Telemachus alloquutus est Nestoris filium,
Nestoride quomodo mihi pollicitus perficies
Verbum meum? hospites autem omninò dicimur esse
Ex patrum amicitia, at & æquales ætate sumus.
Hæc aũt uia & magis concordia nos unà compinget:
Ne me extra duc nauem generose, sed relinque illic,
Ne me senex inuitum detineat sua in domo,
Cupiens diligere, me autem opus est citò abire.
Sic dixit, Nestorides.a. suo consultauit animo,
Quomodo ei ut par est pollicitus perficeret,
Sic autem ei cogitanti uisum est melius esse.
Vertit equos in nauem uelocem, & littus maris:
Naui autem in puppi discooperuit pulcherrima dona,
Vestem, aurumq;, quæ ei Menelaus dedit,
Et ipsum hortans uerba uelocia alloquutus est,
Festinanter nunc ascende, iubeq; omnes socios
Antè quàm domum eam nunciemq; seni.

Benè

Benè enim ego hoc scio in mente & in animo,
Qualis illius animus immensus, neq; te dimittet.
Sed ipse uocans huc ueniet, neq; te dico
Retrò ire uacuum, ualdè enim irascetur utiq;.
Sic loquutus impulit pulchrorum crinium equos
Retrò Pylioru in ciuitate, uelociter. a. domos peruenit.
Telemachus autem socijs illos concitando iussit,
Parate arma socij naui nigra,
Ipsiq; ascendamus ut perficiamus iter. (obediuerunt,
Sic dixit. hi. a. igitur hūc ualdè quidē audiuerūt &
Statim autem ingressi sunt, & in sedibus sederunt.

Εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Οἷος ἐκείνου θυμὸς ὑπέρβιος, οὔ σε μεθήσει,
Ἀλλ' αὐτὸς καλέων δεῦρ' εἴσεται, οὐδέ ἕ φημι — χ. οὐδὲ
Ἂψ ἰέναι κενεόν· μάλα γὰρ κεχολώσεται ἔμπης.
Ὣς ἄρα φωνήσας ἔλασεν καλλίτριχας ἵππους
Ἂψ Πυλίων εἰς ἄστυ, θοῶς δ' ἄρα δώμαθ' ἵκανε.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνων ἐκέλευσεν,
Ἐγκοσμεῖτε τὰ τεύχε' ἑταῖροι νηῒ μελαίνῃ.
Αὐτοί τ' ἀμβαίνωμεν, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Αἶψα δ' ἄρ' * εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον. — * ἐμβαινον

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐγὼ τόγ' ἄκων) Cùm uideat Menelaus statuisse animo Telemachum in patriam redire, neque aliò uelle deflectere: dat operam ut eum honorificè dimittat, quò pertinet sequens cœnæ apparatus, & dona a Menelao & Helena illi oblata: quæ omnia expendenda lectori per se reliquimus, cùm nihil nostra illustratione, quod animaduertere possim, indigeant.

οἰνοχόει) Ex hoc loco docet Athenæus lib. 10. (ut est etiam à Giphanio notatum) olim etiam nobilissimos pueros, id est, τῶν εὐγενεστάτων παῖδας, pincernarum officio defunctos: quod idem etiam de Euripide commemorat: ex quo etiam Sappho Larichum fratrem suum laudabat, quòd Mitylenæis in Prytanæo uinum ministraret. Apud Romanos etiam, inquit, huiusmodi ministerio pueri nobilissimi funguntur in publicis populi sacrificijs.

αἲ γὰρ ἐγὼν ὣς) Vide quid optet Telemachus, unde colligi potest, quàm totas suas cogitationes in parentem defixerit, cuius mentionem inculcet, & eiusdem desiderium. Hoc autem uotum ita conceptum est, ut gratias etiam quas Menelao ob beneuolentiam hospitalem sibi collatam agit, tacitè complectatur.

δεξιὸς ὄρνις) De augurijs per aquilam indicatis quædam diximus Iliad. lib. 12. pag. 232. De partibus etiam sinistris aut dextris in huiusmodi diuinationibus alibi satis annotauimus.

κλῦτέ μευ) Notanda est ista Helenæ ὀξύτης & ἀγχίνοια: ut quæ citius marito hoc augurium explicuerit. An quòd augurìorum interpretandorum scientiam calleret? An quod facile illi fuit ex oblatus proximitate euentum coniectare? Forsan prior sententia erit amplectenda, si illa uerba consideremus, αὐτὰρ ἐγὼ μαντεύσομαι ὡς ἐνὶ θυμῷ ἀθάνατοι βάλλουσι.

θεῷ ὣς) Hinc colligi posse existimo, plerosque Deos à ueteribus confictos ob accepta ab illis beneficia: ecce enim Telemachus Helenæ, si uera uaticinari eam compererit, diuinos honores pollicetur, immò se eam pro Dea habiturum. Quod neque illis temporibus neque sequentibus nouum fuit, ut satis constat ex tot Deunculorum (ut ita loquar) δαιμονίων, qua ueterum monumenta plus satis sunt referta. Vide Syntagmata Deorum Gyraldi, & Mythologias Natalis à Comitibus.

νεμεσάω) Rediturus in patriam Telemachus id quàm celerrimè facere exoptat, omnesque sibi morarū ansas ipse præcidit & amputat, etiam cum ipsius decori siue εὐήθειας iactura in hoc loco: ubi ad Nestorem diuertere cauet, præuidens eum sibi moras nexurum. alioqui deproperanti, idque studio maioris beneuolentiæ erga se exercendæ, quam tamē ille grauioribus, id est domesticis negotijs postponit: de quorum iactura agi ex Minerua intellexerat, nisi reditum maturaret. Veretur ergo iam Telemachus impensam Nestoris amicitiam, quam in hospitibus antea damnabat Menelaos. Itaque mauult in illud εὐήθειας peccare, quam in suas facultates, ut diximus: ratus fortitā probaturum se facilè Nestori hanc suam festinationem, ut qui sua etiam commoda amaret, pro amicitia, qua parentem Vlyssem semper coluit, & in natum deriuasse, anteà satis testatus est. Quanquam ereptam sibi occasionem illi benefaciendi ægrè laturum Nestorem intelligebat, quod etiam de parente testatur Pisistratus: qui tamen Telemacho hac in parte potiùs fauit, amici nimirum utilitatem paterno desiderio anteponens.

Certè hic quidē hac moliebatur supplicabatq; Mineruæ
Nauem apud extimam: cominus autem ei uenit uir
Peregrinus fugiens ex Argo uiro interfecto
Vates, at genere Melampodis proles erat:
Qui antea quondam habitabat in Pylo genitrice ouiū,
Diues inter Pylios ualdè egregiè domos habitans.
Iam tunc alium populum peruenit patriam fugiens,
Neleumq; magnanimumq; clarissimū uiuentium,
Qui sibi opes multas perfectum in annum
Habuit ui: hic aūt interim quidē in domibus Phylaci
Vinculo in difficili ligatus est fortes dolores patiens,
Gratia Nelei filiæ nocumentiq; grauis,
Quod ei in mentibus posuit Dea grauis Erinnys.
Sed hic qdē effugit mortē, & abegit boues ualdè mugiē(tes
In Pylū ex Phylace, & persoluit opus indecorū,
Diuinum Neleum fratriq; uxorem
Duxit ad domos: hic autem alterum iuit populum
Ad Argos equorum altrix, ibi enim et fatum erat
Habitare multis imperantem Argiuis:
Ibi autem duxit uxorem, & altam posuit domum.
Genuit autem Antiphatē & Mantiū filios fortes.
Antiphates quidem genuit Oicleum magnanimum,
At Oicleus populo salutarem Amphiaraum,
Quem animo diligit Iupiterq; egiochus, & Apollo
Omni amicitia, neq; peruenit senectutis limen,

Ἤτοι ὁ μὲν τὰ πονεῖτο, καὶ εὔχετο, θῦε δ' Ἀθήνῃ
Νηῒ παρὰ πρυμνῇ· σχεδόθεν δέ οἱ ἤλυθεν ἀνὴρ
Τηλεδαπής, φεύγων ἐξ Ἄργεος, ἄνδρα κατακτάς,
Μάντις· ἀτὰρ γενεήν γε Μελάμποδος ἔκγονος ἦεν,
Ὃς πρὶν μέν ποτ' ἔναιε Πύλῳ ἔνι, μητέρι μήλων,
Ἀφνειὸς Πυλίοισι μέγ' ἔξοχα δώματα ναίων.
Δὴ τότε γ' ἄλλων δῆμον ἀφίκετο, πατρίδα φεύγων,
Νηλέα τε μεγάθυμον, ἀγαυότατον ζωόντων,
Ὅς οἱ χρήματα πολλὰ τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Εἶχε βίῃ· ὁ δὲ τεῖος μὲν ἐνὶ μεγάροις Φυλάκοιο
Δεσμῷ ἐν ἀργαλέῳ δέδετο, κρατέρ' ἄλγεα πάσχων,
Εἵνεκα Νηλῆος κούρης, ἄτης τε βαρείης,
Τήν οἱ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ δασπλῆτις Ἐριννύς.
Ἀλλ' ὁ μὲν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἤλασε βοῦς ἐριμύκους
Ἐς Πύλον ἐκ Φυλάκης, καὶ ἐτίσατο ἔργον ἀεικὲς
Ἀντίθεον Νηλῆα, κασιγνήτῳ τε γυναῖκα
Ἠγάγετο πρὸς δώμαθ'. ὁ δ' ἄλλων ἵκετο δῆμον,
Ἄργος ἐς ἱππόβοτον· τόθι γάρ νύ οἱ αἴσιμον ἦεν
Ναιέμεναι πολλοῖσιν ἀνάσσοντ' Ἀργείοισιν.
Ἔνθα δ' ἔγημε γυναῖκα, καὶ ὑψερεφὲς θέτο δῶμα.
Γείνατο δ' Ἀντιφάτην καὶ Μάντιον, υἷε κραταιώ.
Ἀντιφάτης μὲν ἔτικτεν Ὀϊκλῆα μεγάθυμον,
Αὐτὰρ Ὀϊκλείης λαοσσόον Ἀμφιάραον,
Ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
Παντοίην φιλότητ'· οὐδ' ἵκετο γήραος οὐδόν,

Ἀλλ' ὄλετ' ἐν Θήβῃσι, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Τοῦ δ' υἱεῖς ἐγένοντ' Ἀλκμάων Ἀμφίλοχός τε.
Μάντιος αὖ τίκετο Πολυφείδεά τε Κλεῖτόν τε.
Ἀλλ' ἤτοι Κλεῖτον χρυσόθρονος ἥρπασεν Ἠώς,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
Αὐτὰρ ὑπέρθυμον Πολυφείδεα μάντιν Ἀπόλλων
ἀμφιά- Θῆκε βροτῶν ὄχ' ἄριστον, ἐπεὶ θάνεν † Ἀμφιάρηος,
ραος, Ὅς ῥ' Ὑπερησίηνδ' ἀπενάσσατο πατρὶ χολωθείς·
Ἔνθ' ὅγε ναιετάων μαντεύετο πᾶσι βροτοῖσι.
Τοῦ μὲν ἄρ' υἱὸς ἐπῆλθε, Θεοκλύμενος δ' ὄνομ' ἦεν,
Ὃς τότε Τηλεμάχου πέλας ἵστατο· τὸν δ' ἐκίχανε
Σπένδοντ' εὐχόμενόν τε θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐπεί σε θύοντα κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ,
ἰδὲ τὸ καί Λίσσομ' ὑπὲρ θυέων καὶ δαίμονος,* αὐτὰρ ἔπειτα
ον, Σῆς τ' αὐτοῦ κεφαλῆς καὶ ἑταίρων οἵ τοι ἕπονται,
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ νημερτέα, μηδ' ἐπικεύσῃς.
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
Ἐξ Ἰθάκης γένος εἰμί, πατὴρ δέ μοι ἐστὶν Ὀδυσσεύς,
Εἴ ποτ' ἔην· νῦν δ' ἤδη ἀπέφθιτο λυγρῷ ὀλέθρῳ.
Τοὔνεκα νῦν ἑτάρους τε λαβὼν καὶ νῆα μέλαιναν,
Ἦλθον πευσόμενος πατρὸς δὴν οἰχομένοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Οὕτω τοι καὶ ἐγὼν ἐκ πατρίδος, ἄνδρα κατακτὰς
Ἔμφυλον· πολλοὶ δὲ κασίγνητοί τε ἔται τε
Ἄργος ἀν' ἱππόβοτον, μέγα δὲ κρατέουσιν Ἀχαιοί·
Τῶν ὑπαλευάμενος θάνατον καὶ κῆρα μέλαιναν
Φεύγω· ἐπεί νύ μοι αἶσα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι.
Ἀλλά με νηὸς ἔφεσσαι, ἐπεί σε φυγὼν ἱκέτευσα,
Μή με κατακτείνωσι· διωκέμεναι γὰρ ὀΐω.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὲν δή σ' ἐθέλοντά γ' ἀπώσω νηὸς ἐΐσης·
Ἀλλ' ἕπευ, αὐτὰρ κεῖθι φιλήσεαι οἷά κ' ἔχωμεν.
Ὣς ἄρα φωνήσας οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,
Καὶ τόδ' ἐπ' ἰκριόφιν τάνυσεν νεὸς ἀμφιελίσσης·
Ἂν δὲ καὶ αὐτὸς νηὸς ἐβήσετο ποντοπόροιο.
Ἐν πρύμνῃ δ' ἄρ' ἔπειτα καθέζετο, πὰρ δέ οἱ αὐτῷ
Εἷσε Θεοκλύμενον· τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν
Ὅπλων ἅπτεσθαι· τοὶ δ' ἐσσυμένως ἐπίθοντο.
Ἱστὸν δ' εἰλάτινον κοίλης ἔντοσθε μεσόδμης
Στῆσαν ἀείραντες, κατὰ δὲ προτόνοισιν ἔδησαν.
Ἕλκον δ' ἱστία λευκὰ ἐϋστρέπτοισι βοεῦσι.
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Λάβρον ἐπαιγίζοντα δι' αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς ἀνύσειε θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡ δὲ Φερὰς ἐπέβαλλεν, ἐπειγομένη Διὸς οὔρῳ·
Ἠδὲ παρ' Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί.
Ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θοῇσιν,
Ὁρμαίνων ἤ κεν θάνατον φύγοι, ἦ κεν ἁλοίη.

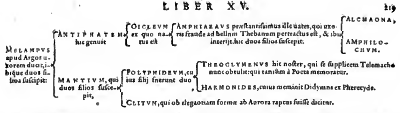
Sed periyt Thebis muliebrium gratia donorum.
Huius.a.filij generati sunt Alcmaon, Amphilochusq́.
Mantius iterum genuit Polyphideumq́, Clitumq́.
Sed certè Clitum aureæ sedis rapuit Aurora
Pulchritudinis gratia, ut immortalibus interesset.
At magnanimum Polyphideum uatem Apollo
Posuit hominũ ualdè optimũ, postq̃ mortuus est Amphi
Qui Hypersiam habitabat patri iratus. (araus,
Illic hic habitans uaticinabatur omnibus hominibus.
Huius quidẽ filius aduenit, Theoclymenus .a. nomẽ erat.
Qui prope Telemachum stetit, hunc autem inuenit
Sacrificantẽ, supplicantemq́, ueloce apud nauẽ nigrã,
Et ipsi appellato uerba uelocia dixit,
O amice, quoniã te sacrificantẽ inuenio hoc in loco,
Supplico per sacrificia, & numen & postea
Tuum ipsius caput, & per socios qui te sequuntur,
Dic mihi interroganti uera, neq; occultes.
Quis? unde es uirorum? ubi tibi ciuitas, & parentes?
Huic.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus est,
Tibi enim ego hospes ualdè uerè dicam.
Ex Ithaca genere sum, pater autem mihi est Vlysses,
Si quando erat, nunc autem iam interijt graui morte.
Propterea nunc socijsq́, acceptis & naue nigra,
Veni interrogaturus de patre diu absente.
Huic a.rursus alloquutus est Theoclymenus diuin9.
Sic tibi & ego ex patria uiro interfecto
Contribuli, multi autem fratresq́, socijq́, adsunt
In Argo equos pascenti, ualdè.a. dominantur Achiui:
Horum fugiens necem, & parcam nigram
Fugio, quoniã mihi fatum est inter homines errare.
Sed me naue insedere fac, postquã te fugiẽs supplicaui,
Ne me interficiant, persequi enim illos me puto.
Huic.a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquut9 est,
Non quidem iam uolentem expellam naui aquali:
Sed sequere, at illic amicè excipieris de ijs q̃ habemus.
Sic loquutus illius suscepit aream lanceam,
Et hanc in tabulatis extendit nauis utrinq; agitata,
At autem & ipse nauem ascendit per mare meantẽ:
In puppi autem postea sedit, apud autem seipsum
Sedere fecit Theoclymenum, hi autem oram soluerũt:
Telemachus autem socijs illos exhortando iussit
Arma capesserent, hi autem festimanter obediuerunt.
Malum aũt abiegnum concauum intra tabulatum
Statuerunt erectum, de autem funibus ligauerunt.
Traxerunt uela alba bene uersis loris.
His autem ferentem uentum misit casia Minerua
Vehementem tumultuantem per aërem, ut uelocissimè
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Occidit autem Sol, obscurataq́; sunt omnes uiæ.
Hac Pheras pertransijt festinans Iouis uento secundo,
Et apud Elidam diuinam, ubi dominantur Epei.
Hinc autem rursus insulis præmisit acutis,
Ruens si mortem fugiat, an caperetur.

COMMENTARIVS.

ὃς πρὶν μέν ποτ' ἔναιε) Hanc historiam Melampodis copiosè attigimus anteà lib. 11. ut hic repetere superuacaneum futurum sit: conferat tantùm utrumque locum diligens lector. hic enim ex illo non parum luminis mutuari potest.

ἐξ ἔθνος δ' ἐγένοντο) Cùm initiò dixerit, hunc Theoclymenum uatem à uate Melampode originem ducere: id repetita illa paulò altiùs iam docet, cuius typum nos exhibebimus, ut faciliùs à lectore percipiatur.

MELAM.


MELAMPVS apud Argos uxorem ducit, ibique duos filios suscipit:

ANTIPHATEM hic genuit — OICLEVM ex quo natus est — AMPHIARAVS præstantissimus ille uates, qui uxoris fraude ad bellum Thebanum pertractus est, & ibi interijt. hic duos filios suscepit: — ALCMAONA, AMPHILOCHVM.

MANTIVM, qui duos filios suscepit, — POLYPHIDEVM, cuius filij fuerunt duo — THEOCLYMENVS hic noster, qui se supplicem Telemacho nunc obtulit: qui tantùm à Poeta memoratur. — HARMONIDES, cuius meminit Didymus ex Pherecyde.

— CLITVM, qui ob elegantiam formæ ab Aurora raptus fuisse dicitur.

Itaque Theoclymenos abnepos est Malampodis, à quo etiam per successionem uaticinandi peritiam habuit. Aliàs enim notauimus, liberos paternis officijs olim solitos succedere, ut in praecedenti etiam Melampodis progenie obseruari potest, ut à qua eadem ars nunquam recesserit. Fuit autem tam egregius ea in parte Malampus, ut auium uoces intelligere crederetur. Quod, inquit Gyraldus hist. Poet. dial. 2. non Poetæ tantùm tradidêre, sed nec desiuêre Philosophi, qui multo id studio atque diligentia quonam id ratione fieri posset, perscrutati sint. Verùm & hoc ipsum alijs multis contigisse scriptores tradunt, ut Apollonio Tyaneo, Virgiliano Anio, & alijs. Suidas habet etiam Prouerbium de rebus obscuris aut dubijs, Melampoda opus.

γυναίου εἵνεκα δώρων) Eriphylem intelligit, quæ accepto monili aureo ab Adrasto maritum Amphiaraum ad bellum Thebanum proficisci coëgit, ubi etiam hiatu terræ est absorptus, ut nos fusiùs narrauimus anteà lib. 11. ex Didymo & Eustathio.

πατρὶ χολωθείς) Causam huius iræ subticuit Homerus, quia forsan nulla satis magna uidebatur, quæ filium aduersus patrem concitaret. At Eustathius, *τὸ δὲ πατρί*, inquit, *χολωθεὶς* [illegible]. Optio alterutrius lectori relinquetur.

ἄνδρα κατακτάς) Non dubitat Theoclymenus causam suæ fugæ ex patria etiam ignoto homini patefacere, ut eum magis ad sui misericordiam excitaret, quo grauius esse negotium intelligeret. Quod etiam a Telemacho impetrauit. Nimia enim est seueritatis, delinquentem à se repellere: quod forsan nonnulli iusti & æqui, ut dicunt, amatores & studiosi facere recusarent, ac enim qui se illorum fortelæ subiecerit, in hostium manus traderent. Sed illi ament quantumuis suum illud austerum [illegible], nos humana peccata humanitùs ferre nouimus, & cum illo sene Terētiano, humani à nobis nihil alienum arbitramur, ut qui ad eosdem lapides subinde possimus impingere.

γλαυκῶπις Ἀθήνη) Ergo etiam in uentos Mineruæ potestas est, nec iam peculiaris eorum Deus erit Aeolus, à quo reliqua Deorum turba ut amittantur, postulare debeat, quod Iunonem apud Virgilium facere audiuimus. At Mineruа Homerica longè est sorore & coniuge Iouis potentior: quasi doceat Poeta, prudentiæ (cuius Deam Mineruam agnouit antiquitas) in res quaslibet humanas esse imperium.

Hi.a.rursus in stabulo Vlysses & diuinus subulcus
Cœnabant, apud autem ipsos cœnabant uiri alij.
At postquam potus & cibi amorem amouerunt,
His Vlysses dixit subulcum tentans,
Si ipsum adhuc accuratè diligat, manereq́; iubeat
Illic in stabulo, an hortetur ad ciuitatem ire,
Audi nunc Eumae, & alij omnes socij,
Manè ad ciuitatem cupio ire
Mendicaturus, ut non te uexem & socios:
Sed me benè mone, & simul ductorē bonum prabe,
Qui me illuc ducat, per ciuitatē aūt ipse necessitate
Oberrabo, an quis poculum & panem porrigat,
Et profectus ad domos Vlyssis diuini
Nuncium dicam prudenti Penelopa,
Et procis superbis miscebor,
Si mihi cœnam dent ut qui cibos infinitos habeant.
Statim benè faciam inter ipsos quicquid uolent.
At enim tibi dico, tu autem compone, & me audi
Mercurij uoluntate internuncij, qui quidem omnium
Hominum operibus gratiam & gloriam prabet.
Strenuitate autem non mihi contenderet homo alius,
Ad igneḿq; benè cumulandū, adq́; ligna sicca pscindēda
Adq́; quadra ministrandū, & assandū, & uinū funden(dum,
Qualia bonis faciunt peiores.
Hunc.a.ualdè iratus allocutus est Eumaus subulcus,
Hei mihi hospes cur in mentibus hoc consilium
Fuit? certè omninò cupis illic perire,
Si iam procorum uis ingredi multitudinem,
Quorum iniuriaq́; uisq́; ad ferreum cœlum uadit.
Non tales sunt ministri illorum,
Sed iuuenes chlænas benè induti & uestes:
Semper autem formosi capite & pulchro uultu,
Qui ipsis administrant, benè polita autem mensa

Τὼ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃ Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Δορπείτην, παρὰ δέ σφιν ἐδόρπεον ἀνέρες ἄλλοι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς Ὀδυσεὺς μετέειπε, συβώτεω πειρητίζων,
Εἴ μιν ἔτ' ἐνδυκέως φιλέοι, μεῖναί τε κελεύοι
Αὐτοῦ ἐνὶ σταθμῷ, ἢ ὀτρύνειε πόλινδε·
Κέκλυθι νῦν Εὔμαιε, καὶ ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.
Ἠῶθεν προτὶ ἄστυ λιλαίομαι ἀπονέεσθαι
Πτωχεύσων, ἵνα μή σε κατατρύχω καὶ ἑταίρους.
Ἀλλά μοι εὖ θ' ὑπόθευ, καὶ ἅμ' ἡγεμόν' ἐσθλὸν ὄπασσον,
Ὅς κέ με κεῖσ' ἀγάγῃ· κατὰ δὲ πτόλιν αὐτὸς ἀνάγκῃ
Πλάγξομαι, αἴ κέν τις κοτύλην καὶ πύρνον ὀρέξῃ.
Καί κ' ἐλθὼν πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Ἀγγελίην εἴποιμι περίφρονι Πηνελοπείῃ·
Καί κεν μνηστήρεσσιν ὑπερφιάλοισι μιγείην,
Εἴ μοι δεῖπνον δοῖεν, ὀνείατα μυρί' ἔχοντες.
Αἶψά κεν εὖ δρώοιμι μετὰ σφίσιν ὅ,ττι θέλοιεν·
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον,
Ἑρμείαο ἕκητι διακτόρου, ὅς ῥά τε πάντων
Ἀνθρώπων ἔργοισι χάριν καὶ κῦδος ὀπάζει·
Δρηστοσύνῃ οὐκ ἄν μοι ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
† Πῦρ τ' εὖ νηῆσαι, διά τε ξύλα † δανὰ κεάσσαι, γρ. πῦρ τε νήσαι
Δαιτρεῦσαί τε καὶ ὀπτῆσαι καὶ οἰνοχοῆσαι· γρ. πολλὰ
Οἷά τε τοῖς ἀγαθοῖσι * παραδρώωσι χέρηες. γρ. παραδρώωσι
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ὤ μοι ξεῖνε, τίη τοι ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα
Ἔπλετο; ἦ σύ γε πάγχυ λιλαίεαι αὐτόθ' ὀλέσθαι,
Εἰ δὴ μνηστήρων ἐθέλεις καταδῦναι ὅμιλον,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν * ἵκει. γρ. ἵκει
Οὔ τοι τοιοίδ' εἰσὶν ὑποδρηστῆρες ἐκείνων,
Ἀλλὰ νέοι χλαίνας εὖ εἱμένοι ἠδὲ χιτῶνας,
Αἰεὶ δὲ λιπαροὶ κεφαλὰς καὶ καλὰ πρόσωπα,
Οἵ σφιν ὑποδρώωσιν· ἐΰξεστοι δὲ τράπεζαι

Σίτου καὶ κρειῶν ἠδ' οἴνου βεβρίθασιν.
Ἀλλὰ μέν'. οὐ γάρ τίς τοι ἀνιᾶται παρεόντι,
Οὔτ' ἐγὼ, οὔτέ τις ἄλλος ἑταίρων οἵ μοι ἔασιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθῃσιν Ὀδυσσῆος φίλος υἱὸς,
Κεῖνός σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα ἕσσει,
Πέμψει δ' ὅππῃ σε κραδίη θυμός τε κελεύει.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Αἴθ' οὕτως Εὔμαιε φίλος Διὶ πατρὶ γένοιο
Ὡς ἐμοὶ, ὅττι μ' ἔπαυσας ἄλης καὶ ὀϊζύος αἰνῆς.
Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν.
Ἀλλ' ἕνεκ' οὐλομένης γαστρὸς κακὰ κήδε' ἔχουσιν
Ἀνέρες, ὅν κεν ἵκηται ἄλη καὶ πῆμα καὶ ἄλγος.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἰσχανάας, μεῖναί τέ με κεῖνον ἄνωγας,
Εἴπ' ἄγε μοι περὶ μητρὸς Ὀδυσσῆος θείοιο,
Πατρός θ' ὃν κατέλειπεν ἰὼν ἐπὶ γήραος οὐδῷ,
Εἴπου ἔτι ζώουσιν ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο,
Ἦ ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν ἀΐδαο δόμοισι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω·
Λαέρτης μὲν ἔτι ζώει, Διὶ δ' εὔχεται αἰεὶ
γρ. φθίσθ. Θυμὸν ἀπὸ μελέων † φθίσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν,
Ἐκπάγλως γὰρ παιδὸς ὀδύρεται οἰχομένοιο,
Κουριδίης τ' ἀλόχοιο δαΐφρονος, ἥ ἑ μάλιστα
Ἤκαχ' ἀποφθιμένη, καί ἐν ὠμῷ γήραϊ θῆκεν.
Ἡ δ' ἄχεϊ οὗ παιδὸς ἀπέφθιτο κυδαλίμοιο,
γρ. ὥς μή. Λευγαλέῳ θανάτῳ † ὡς μὴ θάνοι ὅς τις ἔμοιγε
Ἐνθάδε ναιετάων φίλος εἴη καὶ φίλα ἔρδοι.
Ὄφρα μὲν οὖν δὴ κείνη ἔην, ἀχέουσά περ ἔμπης,
Τόφρα τί μοι φίλον ἔσκε μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Οὕνεκά μ' αὐτὴ θρέψεν ἅμα Κτιμένῃ τανυπέπλῳ
Θυγατέρ' ἰφθίμῃ, τὴν ὁπλοτάτην τέκε παίδων·
Τῇ ὁμοῦ ἐτρεφόμην, ὀλίγον δέ τί μ' ἧσσον ἐτίμα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἥβην πολυήρατον ἱκόμεθ' ἄμφω,
Τὴν μὲν ἔπειτα Σάμηνδ' ἔδοσαν, καὶ μυρί' ἕλοντο.
Αὐτὰρ ἐμὲ χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐκείνη
Καλὰ μάλ' ἀμφιέσασα, ποσὶν δ' ὑποδήματα δοῦσα,
Ἀγρὸν δὲ προΐαλλε· φίλει δέ με κηρόθι μᾶλλον.
Νῦν δ' ἤδη τούτων ἐπιδεύομαι. ἀλλά μοι αὐτῷ
Ἔργον ἀέξουσιν μάκαρες θεοὶ ᾧ ἐπιμίμνω.
γρ. τῶν δ' ἴφ. † Τῶν ἔφαγόν τ' ἔπιόν τε, καὶ αἰδοίοισιν ἔδωκα.
Ἐκ δ' ἄρα δεσποίνης οὐ μειλιχόν ἐστιν ἀκοῦσαι
Οὔτ' ἔπος, οὔτέ τι ἔργον. ἐπεὶ κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ,
Ἄνδρες ὑπερφίαλοι· μέγα δ' ἤ δμῶες χατέουσιν
Ἀντία δεσποίνης φάσθαι, καὶ ἕκαστα πυθέσθαι·
Καὶ φαγέμεν πιέμεν τε, ἔπειτα δὲ καί τι φέρεσθαι
Ἀγρόνδ', οἷά τε θυμὸν ἀεὶ δμώεσσιν ἰαίνει.

Pane & carnibus & uino onerata sunt.
Sed mane, non enim aliquis te dolet præsente,
Neq; ego, neq; aliquis alius sociorum qui mihi sunt:
At postquam uenerit Vlyßis dilectus filius,
Ille te chlænamq; uestemq; induet.
Mittet autem quò te cor animusq; iubet.
Huic.a.respondit postea laboriosus diuinus Vlysses,
Vtinam sic Eumae dilectus Ioui patri fieres
Sicut mihi. q me cessare fecisti ab errore et ærũna graui
Errore autem non est peius aliud hominibus.
Sed gratia perniciosi uentris mala consilia habent
Viri, quorũ aliquẽ inuenit error & nocumẽtũ et dolor:
Nunc aũt quoniã detines, meq; manere illum iubes,
Dic agè mihi de matre Vlyßis diuini,
Patreq; quem reliquit proficiscens in senectutis limine,
Sicubi adhuc uiuunt sub splendore Solis,
An iam mortui sunt, & in inferni domibus.
Hũc.a.rursus alloquutus est subulcus princeps uiror.
Tibi enim ego hospes ualdè uerè dicam.
Laertes quidem adhuc uiuit, Ioui.a.supplicat semper
Animum à membris perire suis in domibus.
Mirum in modum enim de filio dolet profectò.
Deq; uxore, quã qdẽ iuuenẽ duxerat, q ipsum maximè
Tristitia affecit demortua, et in cruda senectute posuit.
Quæ dolore sui filij mortua est gloriosi
Tristi morte, sic non moriatur quicunq;
Hic habitans, amicus sit & amica faciat.
Quamdiu quidem igitur illa erat dolens tamen,
Tamdiu aliquid mihi dilectũ scrutari & interrogare,
Quoniã me ipsa nutriuit: tũ Ctimene extensa ueste
Filia ualida, quam iuniorem peperit filiorum,
Hac simul nutritus sum, paulò.a me minus honorabat.
At postquã pubertatẽ multũ amatã uenimus ambo,
Hãc qdẽ postea in Samũ dederũt, & infinita acceperũt.
At me chlænamq; uestemq; illa
Pulchrã ualde circũinduitũ, pedib. a. calciamẽtis datis
Ad agrum præmisit, diligebat autem me corde magis.
Nunc autem iam horum indigeo, sed mihi ipsi
Opus augent beati Dij, cui immaneo.
Ex his autem comedi bibiq;, & uenerandis dedi:
Ex autem domina non dulce est audire,
Neq; uerbũ, neq; opus, quoniã malũ incidit domui
Viri superbi: ualdè autem famuli indigent
Palàm dominam alloqui & singula interrogare,
Et comedere bibereq;, postea autem & portare
Ad agrum qualia animũ semper famulis lætificãt.

COMMENTARIVS.

[illegible]) Redit Homerus ad suum Vlyssem, quem cum dormientem libro superiore hactenus reliquisset: nunc eum inducit cœnam denuò cum subulco capientem, præcedentia [illegible] intelligenda lectori relinquens.

[illegible]) Hoc est quod anteà dicebamus, solere plerosque fingere discessum ab hospite, ut eius animum probent. Si enim liberè se dimiserint, arguunt gaudere eum abire hospitem: sin uerò detineat, contrà. Quod ipsum anteà etiam in Nestore laudabamus. Sed delectum esse habendum personarum censeo. Eum enim quem tu alijs quoque negotijs distringi, & ad ea conficienda necessariò uocari sciueris, stultum est diutiùs apud te remorari, cùm illi nocumenti multum illa mora inferat. Quem uerò aut tuæ opis indigere, aut aliàs alioqui amicè te conuenisse noueris, illi beneuolum hospitem identidem pedicas quodammodo nectere oportet, ne citiùs à te abeat: & antequam tu omnem amicitiæ & beneuolentiæ Oceanum, ut ita loquar, in eum effuderis, ac ille potiùs beneficijs defatigetur accipiendis, quàm tu conferendis. Ergo exploraturus Eumæi in se beneuolentiam Vlysses, fingit parare se ab illo discessum: quem tamen ab illo non impetrabit: & ita lubenti animo ab hospite suo detineri se intelliget.

[illegible]) Exponit Vlysses quid crastina die sit facturus, nempe profecturus in urbem, ubi uictum mendicando sibi quæritet: idque se subleuandi Eumæi gratia facere testatur, ne uidelicet diuturna sua mora oneri ipsi esset, quasi malit pro egeno alibi se gerere, quàm tam benigni hospitis humanitate diutius abuti.

[illegible]) Dictum est, inquit Eustathius, [illegible]. At Didymus, [illegible], inquit, [illegible].

[illegible]

παραδρώωσι χέρηες) Eos χέρηας appellat, qui alijs inseruiunt, & contrà dominos ἀγαθοὺς planè eleganter. Deteriores enim sunt (deteriores autem dignitate & præstantia intelligimus) qui seruilibus defunguntur officijs, quàm qui imperandi authoritatem obtinent. Augustius longè est imperare quàm obedire, & utrunque tamen tum in generali tum in particulari rerum humanarum administratione necessarium: & ut Socraticè loquamur, ac Phœnicium quid usurpemus: auraum & argenteum est imperare, ferreum uerò & æneum obedire.

ἦ μοι ξεῖνε) Postremam partem uerborũ Vlysis arripit subulcus, ut eum meliùs ab illa discedendi uoluntate deterreret. Objicie autem illi periculum mortis, quod subibit, si se in manus procorum commiserit: quorum tanta sit proteruia & iniurias alijs inferendi consuetudo, ut eius fama etiam ad cœlum usque peruenerit. Ita enim puto me commodè posse interpretari carmen illud, τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει, uel καί: nisi etiam intelligas, eos etiam in cœlum ipsum, id est Deos cœlorum incolas iniuriosos esse. Scimus enim ab Homero, ubi sanctè de Numine loquitur (nam hoc semper animaduerti in hoc Poeta iubeo, ut rectum à prauo distinguatur) Deos: Iouem uerò præcipuè scelera hominum & ἀδικίας, qualis est hæc procorum, maximè odisse. Vtut sit, uoluit Poeta facinua & petulantiam horum hominum extollere, ut maiorem metum eos adeundi Vlysi incuteret. Addit aliud argumentum, quod cum Vlysses ipsis se ministraturum polliceretur, quacunque in re uellent, apud procus minorem gratiam esset habiturus propter incultas uestes, quales autum famuli non gerunt, à deo προφέροντα undique exactè seruant: item propter minus elegantem oris formam, cùm procorũ famuli speciosa forma sint præditi, unde facilè uetulũ istũ & rugosum senẽ minimè sint admissuri.

αἴθ' οὕτως Εὔμαιε) Gratiam relaturus Eumæo hospes pro tanta beneuolentia, optat (quod unum misero homini reliquum uidenr factum) ut tantoperè à Ioue diligatur, quantoperè à se diligitur: unde omnia erat ab illo fausta & felicia consequuturus, quandoquidem illi etiam Vlysses bene erat affectus pro tot beneficijs iam acceptis: quæ eò redeunt, quòd iam errores illius finem accipiant pro humanitate Eumæi, apud quem iam illi licet tutò quiescere, & à tot ærumnis quas anteà perpessus est, aliquantulum respirare. Data ergo sibi apud tam beneuolum hospitem remanendi potestate, incipit de suis parentibus illum percunctari: à pia nimirum quæstione exorsus, idque, ni fallor, quia iam statum Penelopæ & Telemachi tam ea Minerua, quàm ex ipso Eumæo intellexisset. Ideo cum hoc unum explorandum restaret, id solùm iam quærit. At superfluum uidetur quòd de matre etiam quærit, cùm illam iam mortuam sciret, ut uidimus in Necyomantia. Sed ne uideretur de uno magis quàm de altero parente sollicitus, piam & officiosam quæstionem nón distinuit.

πλαγκτοσύνης) Qui sua mala exponunt, ijs nulla grauiora autumant, immò cætera ludum præ istis babenda existimant. Sic Vlysses cum ille iam uarijs & grauissimis erroribus sit agitatus, nihil peius homini illis accidere posse pronũciat. Cuius rei causam nos ita exquirimus. Cùm enim patrio solo homini nihil debeat esse charius, qui illo priuari cogitur, sine dubio rem patitur miseram: qui uerò non solùm illo priuatur, sed insuper innumeris calamitatũ, dum hinc inde incertus peregrinatur & mendicat Vlysseo modo, fluctibus uritur, ille miserrimam demum uitam agit. Inde rectè Tyrtæus:

τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς	*Qui urbe sua pinguibusq; aruis relictis*
πτωχεύειν, πάντων ἔστ' ἀνιηρότατον.	*Mendicare cogitur, omnium est miserrimus.*

Chorus apud Euripidem in Medea:

——μόχθων	*——Laborum*
δ' οὐκ ἄλλος ὕπερθεν	*Non alius maior*
ἢ γᾶς πατρίας στέρεσθαι.	*Quàm terra patria priuari.*

Huc pertinet illud Iocastæ & Polynicis filij exulis dialogus apud eundem Euripidem in Phœnissis:

Ιο. τί, τὸ στέρεσθαι πατρίδος, ἦ κακὸν μέγα;	*Io. Quid? priuari patria non magnum malum?*
Πο. μέγιστον· ἔργῳ δ' ἐστὶ μεῖζον ἢ λόγῳ, &c.	*Pol. Maximum re uerò maius est, quàm sermone.*

Orestes etiam apud eundem Tragicum,

καὶ τίνες ἄλλαι στοναχαὶ μείζους	*Quinam alij gemitus grauiores,*
ἢ γῆς πατρῴας ὅρον ἐκλιπεῖν;	*Quam soli natalis fines relinquere?*

Immò, inquit Pindarus in Threnis,

οὐδ' ἀμενὸς δραπέτας οὐκ ἔστιν ὄλβιος:	*Diues exulans, non est felix.*

Quid ergo censeas de calamitoso peregrino? quid, inquam, de Vlysse Homerico censeas? quid pronunties? Illud ipsum Vlysseum, πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. Aliud porrò est statuendum de illa peregrinatione, quæ animi gratia ad inspitiendos exterarum gentium mores suscipitur, ut primo libro iam docuimus.

ἀλλ' ὅτε ἀλώμενος) Videtur excusare superioris instituti sui rationem, qua se in tantum uitæ periculum, ut docuit Eumæus, coniiciebat, quòd nimirum uiri egeni & miseri perniciosa sæpe ineant consilia, & nihil non tentare, ut sa tandem sua malis eripere possint: ut hoc loco se facturum fuisse, ex Eumæo didicit.

τοι γὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε) Respondet quæstioni Vlysis Eumæus, & eum de statu parentum certiorem facit. Initium autem sumit à præstãtiori, & quod melioris omnis esse uidebatur, nimirum à patre, quem ait adhuc in uiuis esse, sed multis doloribus confectum ob filij sui interitum. Quòd in uiuis esset, id recreare Vlyssem debuit: ideò boni esse ominis duxi, initium narrationis ab illo sumptum: quanquam in eo non Eumæi, sed ipsius Poetæ mentem spectamus. Quod eundem porrò dixit multis cruciari doloribus, id Vlysi iniucundum esse poterat, nisi speraret se breui eos illi præsentia sua extirpaturum, ut etiam accidit infrà lib. finali. Vt autem doceat, quàm miserè Laertes mœroribus angatur, ait eum mortem sibi semper optare. Vbi duo notabis (supinam enim negligẽtiam in hoc authore persunctoriè legendo tandem aliquando deponi uolo, & præter λέξιν, altiora etiam διανοίας penetralia inspici) Primum sequi Laertem miserorum ingenium, qui per mortem solam calamitatibus sa liberari uolunt, ut in qua sita sit malorum omnium requies. unde conuincitur falsa eorum sententia, qui mortem pro supplicio grauissimo adhibent, cùm illa potiùs malorum sit placidissimum solatium, ut satis docuimus libro primo. Coniuncta enim anima & corpore sentit homo & patitur mœrores & cruciatus: utroque uerò separato neque anima illis est obnoxia, neque corpori sensus ad illos percipiendos superest. In medijs ergo malis uiuere, longè est deterius quàm semel mori: & licet dolor etiam sit in morte, at tam momentaneus est, ut etiam præ illis tormentis, quæ uiui & plenè spirantes toleramus, nihil omnino acerbi habere uideatur. Et hoc est omnibus penè hominibus à natura insitum, ut malis conflictati eò semper confugiant tanquam ad portum, in quem ab his calamitatum fluctibus deduci debeant. Plerosque tamen licet id optent, tamen aliud sentire uideas, ubi ipsa moriendi hora instat. ut testatur ille Aesopicus apologus senis cuiusdam, qui aliquãdo in mõte incisis, ac in humerus eleuatis lignis: ubi lõgiùs esset cũ hoc onere progressus, ac defatigatus illud deposuisset, mortem aduocasse dicitur, id est optasse mori. Cùm autem aduocata mors derepente astitisset, & rogaret quid causæ ipsi esset, cur se uotaret? Vt, inquit hoc onus denuò humeris meis imponeres. Quæ fabula significat, homines utplurimum uitæ esse studiosos: ac quamuis sexcentis periculis obrutus mortem optare uideatur, si tamen eligendi illi potestas relinquatur, potius uitam quàm mortem electurum. Rectè. Cùm enim uita res sit præstantissima, & ea etiam qualitate nobis à Deo concessa: idem nobis studium illam conseruandi maximum indidit, ne pro libitu eam abijceremus ac faceremus nihili, quasi rem leuem & nullius omnino momenti. Hinc pendet etiam φιλαυτία, non uitiosa illa quidem, sed uera & sincera, quà quilibet sui est potiùs quàm aliorum studiosus: sui, inquam, tuendi & conseruandi. Sed Deus interdum, ut nimium etiam amorem nostri in hac parte superstitiosè non exerceamus, infortunijs & malis quibusdam nos ab huius uitæ studio ad studium mortis, quæ uia est ad meliorem uitam (quam etiam quasi per speculum antiquitas illa quodammodo agnouit) auocat. An autem pio homini mortem optare liceat, quispiam quæret? Respondeo, in his rebus non ita constare pietatem, nisi ubi tum uita, quam odit qui mortem optat, Numinis quoque curam abijcimus: hoc est, cum desperatione nos in mortem præcipites damus, & mori denique uolumus: quod summæ est insaniæ, ut docent etiam Iurisconsulti nostri, qui perire uolentem non audiunt, quasi nullus compos mentis mortem spontè adeat. Ergo modestè est hac de re pronunciandum: nam illos qui sine ratione & temerè mori cupiunt, ut est lymphaticorum quorundam hominum ingenium, nos pro sanis non habemus. Humanum tamen est nequa ita ad amussim pietatis examinandum, ab hac uita malorum plena uelle liberari. Quæ uoluntas in sanctos quosque uiros cadit, quos præcipuè sceleratorum mores & uitia minimè delectant, sed & qui ob mala propria anguntur. Et ut planè pium non sit, tamen hoc in nostro Laerte cur expendamus? cui sanè uita acerbissima fuit, & ipsa morte longè molestior, dum filio suo charissimo, in quo solet totus parentum animus placidè conquiescere, priuatus illam uiuere cogitur. Sanè mors ei longè futura erat suauior, utpote in qua ab huiusmodi mœroribus poterat liberari.

——τὸ γὰρ θανεῖν κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται, inquit Macaria apud Euripidem in Heraclidis. & Publius:

Bona mors est homini, uita quae extinguit mala. *Neque est melius*, inquit ille apud Plaut. in Rud. *mortem malis uel ad miseriis.* Atque hæc sunt quæ primùm in hoc loco obseruari uolo. Secundò notandum est, quamuis mortem optet Laertes, tamen se eam tantùm à Deo petere: quasi dicat Eumæus, nolle senem quippiam hac in parte quod nolit Iupiter, in cuius potestate cùm sit mors sita, ab eius nutu eam quoque pendere agnoscit. Omninò rectè. Cùm enim Deus nobis ipsi uitam concesserit, penes eius quoq; arbitrium positum esse uidetur, eam nobis adimere quasi rem sibi debitam: neque id satis, sed existimauit etiam Laertes, non licere mortalibus mortem obire nisi iubente & permittente Deo. Quò pertinet illud Tullij ex Platone, ni fallor, adumbratum. Nos in hac uita tanquam in statione collocatos, ex qua iniussu Imperatoris nobis non sit discedendum. Hactenus igitur Eumæus de Laertæ statu hospitem suum certiorem fecit. Deinde exponit matris eiusdem exitum, quam præ dolore mortui filij (ut ipsa rebatur) mortem obijsse dicit. Vnde licet colligere, quàm fuerit à parentibus suis adamatus & dilectus Vlysses, ut cuius gratia altera iam obierit, alter mille angatur doloribus. Sed de illius obitu uidimus anteà lib. 11. ubi ipsamet illum filio suo commemorat apud inferos.

ἀφ᾽ ἧς μὲν δὴ κείνη) Hæc omnia quæ sequuntur, ἐν παρέργῳ ab Eumæo dicta sunt. Neque enim hæc interrogauerat Vlysses, sed parentum tantùm statum, quem iam satis edoctus erat. Ergo, ut ait Eustathius, ὁμοῦ τε ἀλλὰ τὰ ... χρηστῶς. Hinc enim captat occasionem hospes ulterius huius Eumæi statum resciscendi. Sensus porrò huius loci est, dolere Eumæum ob mortuam Vlyssis matrem, tum quòd ea adhuc uiuente posset eius frui colloquio, tum pro acceptis uarijs ab illa beneficijs: cuius caput est, quòd ab ea sit in eius ædibus educatus, ac illi penè tam dilectus fuerit ac propria filia: deinde quòd se uestitu necessario donatum ad agrum emiserit, in eoq; statu collocarit, in quo adhuc est. Sed quid significant illa, μετελθεῖν καὶ ἐρέσθαι; Quod nimirū subinde illam posset liberè inuisere, & cum ea uarijs de rebus siue de priuatis negotijs uidelicet, siue de ipsius etiam Vlyssis putà obitu, colloqui. Cùm soleant autem eiusmodi confabulationes doloribus & molestijs solatium quoddam afferre, meritò facultatem illam sibi ademptam cum ea sermones serendi conqueritur. Quid uerò nónne idem illi cum Penelope licet? Minimè gentium, quia illa quodammodo à procis obsidetur, ut liberè non sit ad eam aditus, ut qui etiam domesticis sit denegatus. Ex ita tristiorem adhuc rerum faciem hospiti effingit, cùm in tam inclyta familia extranei uiri imperent: quod sine dubio & miserum fuit, & miserabile. Age igitur & hunc tibi Eumæum finge animi tristissimum, tum sui respectu, tum etiam Domini, cuius familiam ita miserè conturbatam & penè cadentem uideat: sui, inquam, respectu, quia pristinis heris, quibus primùm seruiuit, amissis, huic proteruæ & nefandæ procorum genti obsecundare cogitur, & ijs dilapidandas Vlyssis facultates porrigere. Quo tandem animo subulcum illum fuisse putas, illum nimirum ueteranum in familia? annon grauiter hæc omnia ferebat? Et enim magnus est dolor eorum, qui inuiti iniurias alienas patiuntur, neque illas ulcisci aliqua ratione possunt: is uerò demum maximus, cùm nullam sibi spem auxilij reliquam factam putant, ut huic nostro Eumæo contigit, qui & Vlyssis & Telemachi obitum sibi persuaserat.

μυρί᾽ ἄγοντες) Intelligenda sunt ἔδνα, ne quid hic uenditionis ad seruitutem imagineris.

ᾧ ἐπιτερπόμενοι) παιδευτικὸν ἐστιν, inquit Eustathius, ὡς ὁπόσοι μάλιστα τῶν ἔργων ἐπιτερπόμενοι εἰς ἐπιμέλειάν τε.

Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ὢ πόποι, ὡς ἄρα τυτθὸς ἐὼν Εὔμαιε συβῶτα,
Πολλὸν ἀπεπλάγχθης σῆς πατρίδος ἠδὲ τοκήων.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Ἠὲ διεπράθετο πτόλις ἀνδρῶν εὐρυάγυια,
Ἧ ἔνι ναιετάασκε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Ἦ σέ γε μουνωθέντα παρ᾽ οἴεσιν ἢ παρὰ βουσὶν
Ἄνδρες δυσμενέες νηυσὶν λάβον, ἠδ᾽ ἐπέρασσαν
Τοῦδ᾽ ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ᾽, ὁ δ᾽ ἄξιον ὦνον ἔδωκεν.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ξεῖν᾽ ἐπεὶ ἂρ δὴ ταῦτά μ᾽ ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς,
Σιγῇ νῦν ξυνίει καὶ τέρπεο, πῖνέ τε οἶνον
Ἥμενος. αἵδε δὲ νύκτες ἀθέσφατοι· ἔστι μὲν εὕδειν,
Ἔστι δὲ τερπομένοισιν ἀκουέμεν. οὐδέ τί σε χρὴ
Πρὶν ὥρη καταλέχθαι· ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.
Τῶν δ᾽ ἄλλων ὅντινα κραδίη καὶ θυμὸς ἀνώγει,
Εὑδέτω ἐξελθών· ἅμα δ᾽ ἠοῖ φαινομένηφι
Δειπνήσας, ἅμ᾽ ὕεσσιν ἀνακτορίῃσιν ἑπέσθω.
Νῶϊ δ᾽ ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι,
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ᾽ ἐπαληθῇ.
Τοῦτο δέ τοι ἐρέω ὅ μ᾽ ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Νῆσός τις Συρίη κικλήσκεται (εἴ που ἀκούεις)
Ὀρτυγίης καθύπερθεν, ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο.
Οὔτι περιπληθὴς λίην τόσον· ἀλλ᾽ ἀγαθὴ μὲν,
Εὔβοτος, εὔμηλος, οἰνοπληθὴς, πολύπυρος·
Πείνη δ᾽ οὔποτε δῆμον ἐσέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη
ἡ. ἐπιγρομένη Νοῦσος † ἐπὶ στυγερὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν·
Ἀλλ᾽ ὅτε γηράσκωσι πόλιν κατὰ φῦλ᾽ ἀνθρώπων,
Ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν,
Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατέπεφνεν.
Ἔνθα δύω πόλιες, δίχα δέ σφισι πάντα δέδασται.
Τῇσιν δ᾽ ἀμφοτέρῃσι πατὴρ ἐμὸς ἐμβασίλευε
Κτήσιος Ὀρμενίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτοισιν·
Ἔνθα δὲ Φοίνικες ναυσίκλυτοι ἤλυθον ἄνδρες
Τρῶκται, μυρί᾽ ἄγοντες ἀθύρματα νηῒ μελαίνῃ.

Hunc. à. respondēs, alloquutus est multū tolerās Vlysses.
Papè sic paruulus existens Eumae subulce
Multùm aberrasti tua patria & parentibus.
Sed agè mihi hoc dic, & uerè enarra,
An destructa est ciuitas uirorum lata uijs,
Qua inhabitat pater, & ueneranda mater.
An te solum positum apud oues, uel apud boues
Viri inimici nauibus acceperunt & transtulerunt
Huius uiri ad domos, hic autē dignum precium dedit.
Hūc. a. rursus alloquutus est subulcus princeps uiror.
Hospes, quoniam iam hac me interrogas & inquiris,
Silentio nunc audi, & delectare bibeq; uinum
Sedēs, hæ autem noctes magnæ, licet quidem dormire.
Est autem delectantibus audire, neq; te oportet
Ante horam dormire, dolor & multus somnus.
Horum autem aliorū quemcunq; cor & animus iubet
Dormiat egressus, simul autem Aurora apparente
Ientatus simul sues heriles sequatur.
Nos autem in stabulo bibentesq; comedentesq;
Doloribus ad inuicem delectemur tristibus
Recordantes: inter etenim dolores delectatur uir
Quicūq; iam ualdè multa passus est, & multa errauit.
Hoc autem tibi dico, quod me interrogas & inquiris.
Insula quædam Syria uocatur sicubi audis
Ortygia desuper, ubi mutationes Solis.
Non ita quidem adeò magna, sed bona quidem
Fertilis boū, fertilis ouiū, uini ferax & multi frumēti:
Fames aūt nunquam populū inuenit, neq; aliquis alius
Morbus odiosus est miseris hominibus.
Sed quando senescunt in ciuitate nationes hominum,
Veniens argentei arcus Apollo Diana cum
Suis illustribus sagittis aggrediens interficit.
Illic duæ ciuitates, diuisim aūt ipsis omnia diuisa sunt.
His autem ambabus pater meus imperauit
Ctesius Ormenides similis immortalibus.
Illuc autem Phœnices nauibus inclyti uenerunt uiri
Ingeniosi, infinitas ducentes res ludicras naue nigra.

Fuit

Fuit autem patris mei mulier Phœnissa in domo
Pulchraq́ magnaq́, & splendidorum operum docta.
Hanc autem Phœnices callidi deceperunt
Lauantē: quidam primùm mixtus est concaua in naui
Lecto & amicitia, quæ mentes decipiunt
Libidinosis mulieribus, & si benè operans sit.
Interrogabat autem postea, quæ esset & unde ueniret:
Hæc autem ualdè statim patris dixit altam domum,
Ex quidem Sidone multi æris glorior esse,
Filia autem sum Arybantis ego abundè diuitis.
Sed me rapuerunt Taphij latrones uiri
Ex agro uenientem, transtulerūt.a. me huc deductam:
Huius aūt uiri ad domos, hic.a. dignum preciū dedit.
Hūc.a. rursus alloquutus est uir, qui mixtus erat clā,
Certè uos iterum rursus simul nunc domum sequere,
Vt uideas patris & matris altam domum,
Ipsosq́, certè enim adhuc sunt, & diuites uocantur.
Hūc.a. rursus alloquuta est mulier, & respōdit uerbo,
Sit & hoc, si mihi uelitis nautæ
Iuramento fidem dare: innocuam me abducere.
Sic dixit, hi autem omnes iurarunt sicut iussit.
At postquam iurauerunt, perfeceruntq́ iuramētum,
His rursus quadam dixit mulier, & respondit uerbo,
Silentio nunc, ne quis me alloquatur uerbis
Vestrorum sociorum obuians uel in uia,
Vel in fonte, ne quis ad domum seni
Veniens dicat: hic autem intelligens liget
Vinculo in difficili, uobis autem consultauit mortem.
Sed habere in mente uerbū, festinate.a. emptionē uiati-
Sed quando iam nauis plena uictu fuerit, (corum.
Nuncius mihi postea uelociter ad domos ueniat,
Portabo enim & aurum quodcūq; sub manus uenerit.
Et aliud quidem onus ego uolens dabo.
Filium enim uiri sui in domibus nutrio
Astutum iam talem, simul currentem foràs:
Hunc ducam in naui, hic uobis infinitum precium
Inueniet, quocūq; trāsibitis ad diuersilingues homines.
Hæc quidem sic fata abiuit ad domos pulchras,
Hi autem per annum totum apud nos manentes
In naui concaua facultates multas lucrabantur.
Sed quando iam cōcaua nauis grauata erat, his redire
Et tunc nuncium miserunt qui nunciaret mulieri.
Venit autem uir multa sciens mei ad domos patris,
Aureū monile habens, post.a. electris impeditum erat:
Hunc quidem in domo famulæ & honesta mater
Manibus tractabant, & oculis uidebant
Precium pollicitæ, hic autem huic innuit tacitè.
Certè hic innuens concauam in nauem iuit,
Hæc autem in manu capiens domibus eduxit foràs.
Inuenit.a. in uestibulo partim pocula partim mensas,
Virorum conuiuarum, qui meum patrem gubernabāt.
Hi quidem in concionem processerunt populiq́ cætum.
Hæc autem statim tria pocula abscondens in sinu
Exportauit, at ego sequebar stultitijs.
Occidit autem sol, obscurataq́; sunt omnes uiæ.
Nos aūt in portum inclytum uenimus celeriter euntes,
Vbi Phœnicum erat uirorum uelox in mari nauis.
Hi quidē posteà ubi ascēdissēt, nauigabāt humidas uias

Ἔσκε δὲ πατρὸς ἐμοῖο γυνὴ Φοίνισσ' ἐνὶ οἴκῳ
Καλή τε μεγάλη τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυῖα.
Τὴν δ' ἄρα Φοίνικες πολυπαίπαλοι ἠπερόπευον·
Πλυνούσῃ τις πρῶτα μίγη κοίλῃ παρὰ νηὶ
Εὐνῇ καὶ φιλότητι, τά τε φρένας ἠπεροπεύει
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.
Εἰρώτα δ' ἤπειτα τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
Ἡ δὲ μάλ' αὐτίκα πατρὸς ἐπέφραδεν ὑψερεφὲς δῶ.
Ἐκ μὲν Σιδῶνος πολυχάλκου εὔχομαι εἶναι·
Κούρη δ' εἴμ' Ἀρύβαντος ἐγὼ ῥυδὸν ἀφνειοῖο·
Ἀλλά μ' ἀνήρπαξαν Τάφιοι ληΐστορες ἄνδρες
Ἀγρόθεν ἐρχομένην· πέρασαν δέ με δεῦρ' ἀγαγόντες
Τοῦδ' ἀνδρὸς πρὸς δώμαθ'· ὁ δ' ἄξιον ὦνον ἔδωκεν.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπεν ἀνὴρ ὃς ἐμίσγετο λάθρῃ,
Ἦ ῥά κε νῦν πάλιν αὖτις ἅμ' ἡμῖν οἴκαδ' ἕποιο,
Ὄφρα ἴδῃς πατρὸς καὶ μητέρος ὑψερεφὲς δῶ,
Αὐτούς τ'· ἦ γὰρ ἔτ' εἰσὶ, καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Τὸν δ' αὖτε * προσέειπε γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ, γρ. μετέειπε.
Εἴη κεν καὶ τοῦτ', εἴ μοι ἐθέλοιτέ γε ναῦται
Ὅρκῳ πιστωθῆναι, ἀπήμονά μ' οἴκαδ' ἀπάξειν.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευε·
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον,
Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε γυνὴ, καὶ ἀμείβετο μύθῳ,
* Σιγῇ νῦν μή τις με προσαυδάτω ἐπέεσσιν γρ. Σιγῆ
Ὑμετέρων ἑτάρων, συμβλήμενος ἢ ἐν ἀγυιῇ,
Ἤ που ἐπὶ κρήνῃ· μή τις ποτὶ δῶμα γέροντι
Ἐλθὼν ἐξείπῃ· ὁ δ' ὀϊσάμενος καταδήσῃ
Δεσμῷ ἐν ἀργαλέῳ, ὑμῖν δ' ἐπιφράσσετ' ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἔχετ' ἐν φρεσὶ μῦθον, ἐπείγετε δ' ὦνον ὁδαίων.
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ νηῦς πλείη βιότοιο γένηται,
Ἀγγελίη μοι ἔπειτα θοῶς ἐς δώμαθ' ἱκέσθω.
Οἴσω γὰρ καὶ χρυσὸν ὅτις χ' ὑποχείριος ἔλθῃ·
Καὶ δέ κεν ἄλλ' ἐπίβαθρον ἐγὼν ἐθέλουσά γε δοίην.
Παῖδα γὰρ ἀνδρὸς ἐῆος ἐνὶ μεγάροις ἀτιτάλλω,
Κερδαλέον δὴ τοῖον * ἀματροχόωντα θύραζε, γρ. ὁμοτροχόωντα
Τόν κεν ἄγοιμ' ἐπὶ νηός· ὁ δ' ὑμῖν μυρίον ὦνον
Ἄλφοι, ὅπῃ περάσητε πρὸς ἀλλοθρόους ἀνθρώπους.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη πρὸς δώματα καλά·
Οἱ δ' ἐνιαυτὸν ἅπαντα παρ' ἡμῖν αὖθι μένοντες
Ἐν νηὶ γλαφυρῇ βίοτον πολὺν ἐμπολόωντο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ κοίλη νηῦς ἤχθετο τοῖσι νέεσθαι,
Καὶ τότ' ἄρ' ἄγγελον ἧκαν, ὃς ἀγγείλειε γυναικί,
Ἤλυθ' ἀνὴρ πολυΐδρις ἐμοῦ πρὸς δώματα πατρὸς,
Χρύσεον ὅρμον ἔχων, μετὰ δ' ἠλέκτροισιν † ἔερτο· γρ. [illegible]
Τὸν μὲν ἄρ' ἐν μεγάρῳ δμωαὶ καὶ πότνια μήτηρ
Χερσὶν ἀμφαφόωντο, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντο·
Ὦνον † ὑπισχόμεναι· ὁ δὲ τῇ κατένευσε σιωπῇ. γρ. ὑποσχόμεναι·
Ἤτοι ὁ καννεύσας κοίλην ἐπὶ νῆα βεβήκει.
Ἡ δ' ἐμὲ χειρὸς ἑλοῦσα δόμων ἐξῆγε θύραζε.
Εὗρε δ' ἐνὶ προδόμῳ ἠμὲν δέπας ἠδὲ τραπέζας
Ἀνδρῶν δαιτυμόνων, οἵ μευ πατέρ' ἀμφεπένοντο.
Οἱ μὲν ἄρ' ἐς θῶκον πρόμολον, δήμοιό τε φῆμιν.
Ἡ δ' αἶψα τρί' ἄλεισα κατακρύψασ' ὑπὸ κόλπῳ
Ἔκφερεν. αὐτὰρ ἐγὼν ἑπόμην ἀεσιφροσύνῃσι.
Δύσετό τ' ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί.
Ἡμεῖς δ' ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν ὦκα κιόντες,
Ἔνθ' ἄρα Φοινίκων ἦν ἀνδρῶν ὠκύαλος νηῦς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα,

Νῶϊ ἀναβησάμενοι· ἐπὶ δὲ Ζεὺς οὖρον ἴαλλεν.
Ἑξῆμαρ μὲν ὁμῶς πλέομεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ ἕβδομον ἦμαρ ἐπὶ Ζεὺς θῆκε Κρονίων,
Τὴν μὲν ἔπειτα γυναῖκα βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα·
Ἄντλῳ δ' ἐνδούπησε πεσοῦσ' ὡς εἰναλίη κήξ·
Καὶ τὴν μὲν φώκῃσι καὶ ἰχθύσι κύρμα γενέσθαι
Ἔκβαλον· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην ἀκαχήμενος ἦτορ.
Τοὺς δ' Ἰθάκῃ ἐπέλασσε φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ·
Ἔνθα με Λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν.
Οὕτω τήνδε τε γαῖαν ἐγὼν ἴδον ὀφθαλμοῖσιν.

Nos naui imponentes, Iupiter autem uentum immisit.
Sex diebus quidē simul nauigauimus noctesq; & die.
Sed quando septimū diē Iupiter imposuit Saturnius,
Hāc qdē postea mulierē interfecit Diana sagittis gau-
In sentinā.a.insonuit cadēs,sicut marina fulica. (dēs.
Et hanc quidem phocis & piscibus escam fieri
Eiecerunt,at ego relictus sum dolens animo.
Hos autem Ithaca admouit portans uentusq; & aqua,
Vbi me Laërtes emit rebus suis,
Sic hanc terram ego uidi oculis.

COMMENTARIVS.

πολλὰ ἐπιπλαγχθείς) Vnde, quæso, hoc collegit Vlysses? Nam de suis erroribus nihil meminit Eumæus in oratione præcedenti. Verisimile est ergo, Vlyssem ita esse subodoratum, cùm eum à matre educatum intellexisset, quòd nimirum domesticus non esset, sed extraneus, atque adeò seruus. Peregrinum ergo eum fuisse oportuit, ac proinde longè remotum ab illa insula Ithaca. Videtur enim moris fuisse, ut quælibet gens exteris tantum pro seruis uteretur, proprijs regionis incolis parceret. Nam si domi haberet eos, cur foris quærerent? & aliunde sibi compararent & mercarentur. Hinc ergo arripit occasionem Vlysses ulterius de patria illius Eumæi sciscitandi, & ratione qua in Laertæ potestatem uenerit, cui longa narratione mox Eumæus satisfaciet.

ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος) Quæ mediocritas in rebus laudanda est, ea etiā in somno requiritur. Vitiosum enim est, quicquid per se bonū est, si modi fines excesserit. Quod ut in reliquis non ducamus, prolixitatis euitandæ causa, id in somno quo de nunc est quæstio, obseruare licet. Est enim somnus res homini admodum salutaris, unde illa in Monostichis, ὕπνος δ' ἐς πάντων ἐστὶν ὑγεία βίου. &, ὕπνος πέφυκε σώματι σωτηρία. Has enim somni & uigiliæ uicissitudines instituit animantibus necessarias natura, ut quæ sine utriusque usu subsistere nullo modo possint, ut alias ex Aristotele docuimus. Ergo campus se nobis aperit de commodis modici, & incommodis immodici somni, quem si placet leuiter percurramus, & summis, ut dicunt, uestigijs. Ergo modicum somnum eum intelligimus, qui naturæ sufficiat ad alimentorum concoctionem, cui plurimùm conducere à tota Medicorum turba scribitur: & præcipuè ab antesignano illo Hippocrate lib. 6. de Morb. pop. part. 4. & 5. & Galeno lib. 3. de Caus. sympt. & 2. de Musc. motu. Dormiente enim homine uentriculus calidior redditur, unde egregiam operam in cibis concoquendis nauat, animali uidelicet uirtute quiescente, naturali uerò uehementius operante. Plinius uidetur calorem illum qui internas petit in somno partes, pro animo accepisse. siquidem somnum definit animi in medium corpus quendam recessum. Itaque hoc est maximum emolumentum, quod homini somnus parit: aliud est, quod laborum sit perfugium, & animi requies. Quæ duo persequitur Fernelius de Morb. caus. lib. 1. cap. 17. his uerbis: Est autem somnus non solùm motus, uerum etiam sensus omnisque animalis functionis cessatio, in qua non modò ut in quiete nerui, musculi artusque, sed & cerebrum & sensus omnes consopiri solent: estque somnus omnium quasi perfugium laborum, requies animi, pars humanæ melior uitæ. Hic spiritus labore uigilijsque dissipatos restituit, alijs uidelicet ad functionum frequentationem suffectis. Membrorum sensuumque defatigationem tollit, naturales functiones, maximeque concoctionem & retentionem corroborat & auget. Tum siquidem natiuus calor minime dispersus sed circum uiscera intro se colligens, uegetiorque factus, in cibi crudorumque humorum concoctionem ualidius incumbit, &c. Ad secundum emolumentum pertinent illa somni Epitheta apud Homerum, λυσίπονος, λυσιπονον, λυσιμελῆ, λυσιμέριμνον, &c. Hinc Alexis cum βροτείων πόνων παυστῆρα appellauit: & alius nescio quis σώματος λιμένα. *Hinc domitorem malorum, requiemq; animi* Seneca. Hinc eius laudes apud Ouid. lib. 11. Metam.

Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui pectora duris
Fessa ministerijs mulces, reparasq; labori.

Atque hæc sunt moderati somni comoda. Ex immoderato contrà pernicies duplex nascitur: primùm corpori, deinde animo: quod item medici satis docent, & ex recentioribus idem Fernelius loco iam laudato. Cæterum, inquit, somnus immoderatior, spiritus offundit & obscurat, omnes sensuum mentisque uires torpore & ignauia debilitat, calorem obtundit, functionesque naturales infringit, crudos pituitososque humores & unius generis superuacanea exaggerat. Corpus itaque refrigerans & humectans ignauum atque iners magis quam quies efficit, destillationum, frigidorum diuturnorumque humorum euthor. Hinc est quod Plato lib. 2. de Legibus dicit, ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμὼν, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸν πρὸς ὑγίειαν αὐτῷ μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δ' οὐ πολὺς, καλῶς εἰς ἔθος ἰόν. id est, Serrano interprete: Somnus multus neque corporibus neque animis neque rebus gerendis ex natura aptus est: nemo profectò, dum dormit, ullius est pretij, nihilo magis quàm qui non uiuit. qui igitur uitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore uigilat: id tantùm prouidens atque obseruans, ut somni tantum capiat, quantum ad sanitatem potest pertinere: ad cuius quidem conseruationem non multo somno opus est, dummodo rectè constitutus sit somni capiendi modus. Ergo in somno capiendo etiam modus est adhibendus, qualem summi uiri etiam adhibuerunt: ut de Augusto refert Suetonius, eum non ultra septem horas dormire solitum, quo quidem spacio somnus ut plurimùm terminari solet. Ratio tamen ætatum est habenda. longiore enim somno iuniores quam senes indigent, ut item ij qui imbecilliore sunt corpore & repletiore uel crudiore stomacho, aut qui laboribus sunt defatigati. Itaque cautius somni finem concoctione absoluta terminandum censemus. Vtut sit, cùm excedit modum, uitiosus est habendus, & denique ut concludamus cū subulco, ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος.

μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι) Quænam est, quæso, ista delectatio in media dolorum aut laborum, quos olim perpessus fueris commemoratione? Ea scilicet, quòd te ijs ereptum, & in securitatem collocatum iam sentias. Hinc apud Tullium Euripides, iucundam dicitur præteritorum malorum securam recordationem πόνων. Et apud eundem uulgatum illud prouerbium, *Iucundi acti labores.* de quo Erasmus Adag. Chil. 2. cent. 3. prou. 41. Eustathius apud Macrobium lib. 7. cap. 2. in eorum numeratione, de quibus aliquis lubenter rogatur: Pericula quoque (inquit) præterita, uel ærumnas penitus absolutas qui euasit, ut referat gratissimè prouocatur. Nam qui adhuc in ipsis uel paululum detinetur, horret admonitionē, & formidat relatam. Id adeò Euripides expressit, ὡς ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. Adiecit enim, σωθέντα: ut ostenderet, post finem malorum gratiam relationis incipere. Et Poeta uester (*Virgilium intelligit*) adijciendo olim quid nisi post emensa infortunia futuro tempore iuuare dicit memoriam sedati laboris? *Forsan & hæc olim meminisse iuuabit, &c.* Et habet illa recordatio nescio quid facultatis præsentem securitatem condiendi, ut eleganter docuit Xenophon lib. 7. his uerbis: ἐκεῖνο δεῖ κατανοεῖν, ὅτι τοσούτῳ τὰ ἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἴῃ (οἱ γὰρ πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς) οὐδὲν δὲ, εἰ μὴ δεόμενός τις τυγχάνοι τινός, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθείη ἄν, ὥσθ' ἡδὺ εἶναι.

Quod fuit durum pati, *Meminisse dulce est,* inquit Seneca in Hercule Furente.

νῆσός τις Συρίη) Incipit Eumæus narrationem de se ipso, quam hospes exposcerat, ac ordine συμφυεῖ & naturali eam persequitur. Primùm ergo describit insulam, ex qua est oriundus, & à quibus parentibus genus ducat: deinde quomodo mater illius & ipsemet à Phœnicibus callidè sint abducti, tum ea mortua quo pacto ipse in Ithacam ab ijsdem abductus in Laertæ potestatem uenerit.

ἀλλ' ἀγαθὴ μέν) Patriæ suæ ornamenta describit Eumæus, quæ tanta sint, ut ad eius felicitatem ex rebus humanis nihil desiderare possis, siue ipsius soli ubertatem, siue incolarum statum, quo ad ipsas personas, spectes. Vbertatem soli tum in animalium tum in ciborum copia intelligi uolo: nam utraque ex illa pendet, siquidem animalia in terra pascuntur, & ex ipsius fructibus alimenta sumunt. Ergo εὔβοτος & εὔμηλος habet patriam Eumæus bobus & ouibus abundantem, quanquam per εὔμηλος omnia genera pecorum uellem intelligi: habet & οἰνοπληθὴς καὶ πολύπυρος uini frumentique feracem, quæ duo sola sunt uitæ culumina. quicquid enim præterea ad nutricationem nostram adijcimus, non tam est necessarium ut eo carere non possimus ad uitam sustentandam. Itaque multi est facienda illa regio, quæ incolis suis illa suppeditat, licet alijs ciborum delicijs quammaximè destituatur. Ecce ergo quibus & quantis bonis paruitas illius insulæ compensetur, & quàm egregio loco sit oriundus hic noster Eumæus. At si salubritatem

tem regionis illius confideres, amabis sanè & longè augustioribus laudibus illam ad cœlum usque efferes. Ea enim tanta est, ut nullo genere morborum illius incolæ conflictentur: sed ubi naturalem uitæ cursum peregerunt, placide moriuntur, & quasi dicas somnum petituros illos decumbere. illud est enim Apollinis & Dianæ sagittis confici. Ille porrò uiros, hæc fœminas interficiebat: quade re alias in Iliade diximus. Sed amabo te, Eumæe, ubi gentium est illa insula? Ὀρτυγίης καθύπερθεν, inquis. Scio ubi sit Ortygia in Cycladum numero, siue illam Delon, siue Cynthiam, siue Asteriam, siue Lagiam, siue Cerham, siue Mydiam, siue Cynerhum, siue denique Pyrpileo appellare uelis. Legi Geographiam aliquot authorum, sed nusquam Syriam tuam reperio. Strabo tamen lib. 10. dicit te Syrum, quæ est in Cycladibus, Syriæ nomine indicasse. Esto, at nullus tot illi bona attribuit, quot tu cōmemorasti. Quid rumì uos tibi antiquissimo credimus, & ne tantillum quidem fidem tuam eleuabimus. Sanè tuæ gentis uitam ἄνοσον & morborum immunem admiramur. Sed cui tandem rei tantæ felicitatis causam tribuemus? Duo mihi uidentur esse quæ illam párere possunt, uictus bonitas, & eius moderata ratio. An ergo utramque Syrijs illis assignabimus? Id sanè ratio postulat: nam alterum ab altero seiunctum nullius est ad sanitatem emolumenti: sed illa aut breuis est, aut si paulò longior, miserè tamen aliquando labefactatur, & summam iacturam corporibus affert, diemque mortis quodammodo anteuertit: quanquam qui moderatè uiuunt, nescio quo pacto etiam paucam uictus bonitatem reparant & resarciunt. Vtut sit, illa Syriorum ἀγήρως mira fuit, qualem Hesiodus ijs qui Saturni tempore uiuebant, tribuit, his uerbis:

> οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν,
> ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
> νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι δειλὸν
> γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
> τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων·
> θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.

Quàm longè sequentia sæcula & a Saturnijs & à Syrijs hominibus aberrarunt. Hæc ut lector attendat postulo, mireturque degenerem istam à maioribus progeniem, quæ suis uoluptatibus, luxorijs, & lasciuiente uictus libidine tam pacatam & tranquillam uitam æmulari non potest. O felicem illam Syriam, quæ tam felici cœlo usa est, ut suos incolas hac beatitudine donauerit. aut ò felices potiùs Syros illos incolas, qui tam moderatam & temperatam uitam uixerunt, ut cupiditatibus inseruientes suis, naturæ nullam intulerint iniuriam, sed eius cursum integrum sine ulla offensione placidè peregerunt. χεῖον Illic ego unicum illud defuisse existimo, quod sincera Numinis cognitione destituti, parum à belluis distarunt. Eorum casum ego sanè lugeo, doleoque ueram animi non perinde ac corporis honoremque felicitatem ipsis affuisse: itaque conditionem nostram longè illorum statui antepono: cui si ille etiam accesserit, aurea secula reditura breui sperauerim.

ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο) Intelligit sitam esse hanc Syriam ad partes occidentales Ortygiæ. Solis enim τροπὴ est occasus: & ita quidem Eustathius. At Didymus hic imaginatur fuisse speluncam Solis, ἔνθα φασίν, inquit, ἄντρον τὸ ἡλίου σπήλαιον, δι' οὗ σημειοῦνται τὰς τοῦ ἡλίου τροπάς.

πεῖνα δ' οὔποτε) τὸ κακόν, inquit Eustathius, συνεζευγμένον ἢ καὶ συνεζευγμένον τῇ νόσῳ, ἐπεὶ τῷ λιμῷ πολλάκις φθορὰ παρακολουθεῖ. ὡς Ἡσίοδος, λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί. Sed mihi aliud uidetur sentiendum, ut doceret Eumæus, quàm abundarent Syrij rebus ad uitam sustentandam necessarijs, dixisse eos nunquam fame premi.

ἔνθα δὲ Φοίνικες) Sequitur ratio, qua mater huius Eumæi & ipsemet Eumæus à Phœnicibus abducti sunt, ubi libidinem matris suæ Eumæus detegit, ueritatem narrationis suo ipsiusque pudori anteponens. Tamen modestè eam deceptam à Phœnicibus dicit, hoc est multis donis & delicijs, quinimò & pollicitationibus pellectam, ut eorum libidini obsecundaret. Enimuerò fragile & procliue ad peccandum est genus mulierum, ut Eumæus quidem diceret: ut alij uerò liberiùs, libidinosum & castitatis parum obseruās, si de eius uiolatione paulò acrius urgeatur. Quod ego generaliter enunciari nolim, quia in eo sexu etiam pleræque uirtutem & honestatem amant, ut nullis machinis expugnari earum pudicitia possit. At hæc Phœnissa ex earum numero non fuit, sed ijs potiùs adscribenda, quæ apud Euripidem in Ino sic exclamant:

> ὦ θνητὰ πράγματ', ὦ γυναικείας φρένες,
> ὅσον νόσημα τὴν Κύπριν κεκτήμεθα.
>
> *O res mortalium, ô muliebres animi,*
> *Quanta nos ægritudine Venus afficit.*

(Illa autem ægritudo libidinem significat) Aut de quibus Ouid. 3. de Arte:

> *Fœmina nec flammas, nec sæuos excutit arcus,*
> *Parcius hæc uideo tela nocere uiris.*

Denique ea fuit hæc Phœnissa, quæ suæ & uirorum libidini lubenter satisfaceret. In eius tamen facto duo concurrunt obseruanda. Primùm libido ipsa, & adulterium, quod omnino damnamus. Deinde reditus in Phœniciā, cuius causam si attentiùs inspiciamus, ferè omni culpa carebit: siquidem cùm illinc esset oriunda, & in huius Ctesij Ormenidæ potestatē seruitutis nomine uenisset, quæ conditio per se iam non est toleranda ei præcipuè, qui ingenuis sit ortus parentibus: dubium non est, quin patienter ei auscultarit, qui eam pristino statui restituere spondebat. Cùm uerò quilibet amans sit suæ libertatis, mirum non est, si eam quacunq; ratione capias, ut iniuria illi non fiat, cuius iugum excusseris. Et hac in parte grauitas facti huius Phœnissæ quodammodo eleuatur, labe tamen sua non caret, quia libidini coniuncta est. Cæteræ in hac narratione planè nihil difficultatis continent, eam tantùm diligenter legat, qui earum antiquitatum fuerit studiosus. Exemplum enim est & muliebris & uirilis perfidiæ. Virilis dico, quod ad Phœnices attinet, quorum uaria eiusmodi facinora commemorant historiæ. Videndus est Herodotus lib. 1. in ipso initio, ubi tradit ex Persarum historijs Phœnicas huiusmodi raptus mulierum primùm exercuisse, unde etiam bella postmodùm sunt exorta.

Huic autem rursus nobilis Vlysses respondit uerbo,
Eumae certè ualdè iam mihi in mētib. animū mouisti,
Hæc singula dicēs quoscunq; tā passus es dolores animo.
Sed certè tibi quidem apud & malum bonum posuit
Iupiter, quoniam uiri domos peruenisti multa passus
Humani, qui iam tibi præbet cibumq; potumq;
Decenter, degis autem bonam uitam, at ego
Multas hominum per ciuitates errans huc perueni.
Sic hi quidem talia inter se uicissim dicebant.
Dormierunt aūt non multū in tempus, sed paululum.
Statim enim aurora uenit pulchra sedis, hi. a. in terra
Telemachi socij soluebant uela, deposuerunt aūt malū.
Statim hanc in portum protraxerunt remis.
Extra aūt ancoras iecerunt, funes aūt ligauerunt.
Extrà autem & ipsi iuerunt in littore maris,
Cœnamq; parabant, miscebantq; feruidum uinum.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem Telemachus prudens infit sermonibus,
Vos quidē nūc ad ciuitatē impellite nauem nigrā,
At ego ad agrum ibo, & ad pastores.
Vespertinus autem conspicatus mea opera discedam.

Τὸν δ' αὖ διογενὴς Ὀδυσεὺς ἠμείβετο μύθῳ,
Εὔμαι', ἦ μάλα δή μοι ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ὄρινας,
Ταῦτα ἕκαστα λέγων ὅσα δὴ πάθες ἄλγεα θυμῷ.
Ἀλλ' ἤτοι σοὶ μὲν παρὰ καὶ κακῷ ἐσθλὸν ἔθηκε
Ζεύς, ἐπεὶ ἀνδρὸς δώματ' ἀφίκεο πολλὰ μογήσας
Ἠπίῳ, ὃς δή τοι παρέχει βρῶσίν τε πόσιν τε
Ἐνδυκέως· ζώεις δ' ἀγαθὸν βίον. αὐτὰρ ἔγωγε
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος ἐνθάδ' ἱκάνω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Κὰδ δὲ δραθέτην οὐ πολλὸν ἐπὶ χρόνον, ἀλλὰ μίνυνθα.
Αἶψα γὰρ Ἠὼς ἦλθεν ἐΰθρονος. οἱ δ' ἐπὶ χέρσου
Τηλεμάχου ἕταροι λύον ἱστία· κὰδ δ' ἕλον ἱστὸν
Καρπαλίμως, τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσσαν ἐρετμοῖς.
Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν.
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Δεῖπνόν τ' ἐντύνοντο, κερῶντό τε αἴθοπα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἤρχετο μύθων,
Ὑμεῖς μὲν νῦν ἄστυδ' ἐλαύνετε νῆα μέλαιναν·
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγρόνδ' ἐπελεύσομαι ἠδὲ βοτῆρας.
Ἑσπέριος δ' εἰς ἄστυ ἰδὼν ἐμὰ ἔργα κάτειμι.

Ἠῶθεν

Ἠῶθεν δέ κεν ὔμμιν ὁδοιπόριον παραθείμην,
Δαῖτ' ἀγαθὴν κρειῶν τε καὶ οἴνου ἡδυπότοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Πῆ γὰρ ἐγὼ φίλε τέκνον ἴω, τεῦ δώμαθ' ἵκωμαι
Ἀνδρῶν οἳ κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν;
Ἦ ἰθὺς σῆς μητρὸς ἴω καὶ σοῖο δόμοιο;
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄλλως μέν σ' ἂν ἔγωγε καὶ ἡμέτερόνδε κελοίμην
Ἔρχεσθ'. οὐ γάρ τι ξενίων ποθή· ἀλλά σοι αὐτῷ
Χεῖρον. ἐπεί τοι ἐγὼ μὲν ἀπέσσομαι, οὐδέ σε μήτηρ
Ὄψεται. οὐ μὲν γάρ τι θαμὰ μνηστῆρσ' ἐνὶ οἴκῳ
Φαίνεται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑπερωΐῳ ἱστὸν ὑφαίνει.
γρ. ἵκοιο Ἀλλά τοι ἄλλον φῶτα πιφαύσκομαι ὅν κεν † ἵκηαι,
Εὐρύμαχον, Πολύβοιο δαΐφρονος ἀγλαὸν υἱόν,
Τὸν νῦν ἶσα θεῷ Ἰθακήσιοι εἰσορόωσι.
Καὶ γὰρ πολλὸν ἄριστος ἀνὴρ, μέμονέν τε μάλιστα
Μητέρ' ἐμὴν γαμέειν, καὶ Ὀδυσσῆος γέρας ἕξειν.
Ἀλλὰ τά γε Ζεὺς οἶδεν Ὀλύμπιος αἰθέρι ναίων,
Εἰ καί σφιν πρὸ γάμοιο τελευτήσει κακὸν ἦμαρ.
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις,
Κίρκος, Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος· ἐν δὲ πόδεσσι
Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε
Μεσσηγὺς νηός τε καὶ αὐτοῦ Τηλεμάχοιο.
Τὸν δὲ Θεοκλύμενος ἑτάρων ἀπονόσφι καλέσας,
Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τηλέμαχ', οὔ τοι ἄνευ θεοῦ ἔπτατο δεξιὸς ὄρνις.
Ἔγνων γάρ μιν ἐσάντα ἰδὼν, οἰωνὸν ἐόντα.
Ὑμετέρου δ' οὐκ ἔστι γένεος βασιλεύτερον ἄλλο
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης, ἀλλ' ὑμεῖς καρτεροὶ αἰεί.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἦ, καὶ Πείραιον προσεφώνεε πιστὸν ἑταῖρον,
Πείραιε Κλυτίδη, σὺ δέ μοι τὰ περ ἄλλα μάλιστα
Πείθῃ ἐμῶν ἑτάρων οἵ μοι Πύλον εἰς ἅμ' ἕποντο·
Καὶ νῦν μοι τὸν ξεῖνον ἄγων ἐν δώμασι σοῖσιν,
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν, εἰσόκεν ἔλθω.
Τὸν δ' αὖ Πείραιος δουρικλυτὸς ἀντίον ηὔδα,
Τηλέμαχ', εἰ γάρ κεν σὺ πολὺν χρόνον ἐνθάδε μίμνοις·
Τόνδε δ' ἐγὼ κομιῶ, ξενίων δέ οἱ οὐ ποθὴ ἔσται.
Ὣς εἰπὼν, ἐπὶ νηὸς ἔβη, ἐκέλευσε δ' ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν, ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον, καὶ ἐπὶ κληῖσι κάθιζον.
Τηλέμαχος δ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ,
Νηὸς ἀπ' ἰκριόφιν. τοὶ δὲ πρυμνήσι' ἔλυσαν.
Οἱ μὲν ἀνώσαντες πλέον ἐς πόλιν, ὡς ἐκέλευσε
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τὸν δ' ὦκα προβιβῶντα πόδες φέρον, ὄφρ' ἵκετ' αὐλὴν
Ἔνθα οἱ ἦσαν ὕες μάλα μυρίαι, ᾗσι συβώτης
γρ. ἐνίαυον Ἐσθλὸς ἐὼν † ἐνίαυεν, ἀνάκτεσιν ἤπια εἰδώς.

Manè autem nobis uiaticum apponam,
Conuiuium bouum carniumq́, & uini dulcis potus.
Hũc a. rursus alloquutus est Theoclymenus diuinus,
Quò enim ego dilecte fili ibo? cuius domos perueniam
Virorum qui asperam Ithacam dominantur?
An rectà tuam matrem, & tuam domum?
Hunc. a. Telemachus prudens cōtrà alloquutus est,
Aliter quidem te ego, & nostram domum iubeo
Ire, non enim tibi hospitiorum penuria: sed tibi ipsi
Peius, quoniam tibi ego quidem abero, neq. te mater
Videbit, non quidem enim frequenter procis in domo
Apparet, sed ab his in cœnaculo telam texit.
Sed tibi alium uirum edico ad quem ibis,
Eurymachum Polybij prudentis inclytum filium,
Quem nunc aequaliter Deo Ithacenses inspiciunt.
Etenim multum optimus uir promptus est maximè
Matrem meã ducere uxorem, & Vlyssis honorẽ habere.
Sed hac Iupiter scit Olympius in athere habitans,
Si & ipsis ante nuptias perficiet malum diem.
Sic igitur ei loquuto uolauit dextra auis
Accipiter, Apollinis uelox nuncius: in autem pedibus
Vellebat columbã tenẽs, deorsum. a. pēnas fundebat ad
In medio nauisq́, & ipsius Telemachi. (terram
Hunc autem Theoclymenus socijs longè uocatũ,
In eius accepit manu, uerbũq́, dixit, ac denominauit,
Telemache non sine Deo uenit dexter auis.
Cognoui enim ipsum è regione conspicatus alitem.
Vestro autem non est genere regalius aliud
In populo Ithaca, sed nos potentes semper.
Hũc. a. statim Telemachus prudẽs cōtrà alloqũ est,
Vtinam enim hoc hospes uerbum perficiendum sit.
Ideò citò agnosces amicitiamq́, multaq́, dona
A me, adeò ut aliquis tibi obuius beatum dicet.
Dixit, & Peiraum alloquutus est fidum socium,
Peirae Clitide, tu autem mihi prater alia maximè
Pares meorum sociorum, qui me Pylum insecuti sunt,
Et nunc mihi hunc hospitem ducens tu domibus tuis
Solicitè complectere & honora, donec ueniam.
Hũc. a. rursus Peiraus lãcea inclyt. contrà alloquutus
Telemache, etiamsi tu multo tẽpore hic maneas, (est,
Huius tamẽ eqdẽ curã gerã, nec rerũ q́ hospitib. deben-
Sic loq. iu naue iuit, iussit. a. socios (tur, et penuria erit
Ipsos ascendere, atq. oram soluere.
Hi autem statim ascenderunt, & iu sedibus sedernut.
Telemachus. a. sub pedibus ligauit pulchra calciamẽta,
Accepit autem fortem lanceam claram acuto are
Nauis à tabulatis, hi autem oram soluerunt.
Hi quidem impulsa naue nauigabant in ciuitatẽ, sicut
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini. (iusserat
Hunc. a. celeriter praeuntem pedes ferebant, ut iret in
Vbi et erãt sues ualdè multa, quib subulcus (stabulum
Bou' nimirũ uir dormiebat, de dominis benignè sentiẽs.

COMMENTARIVS.

Εὔμαι' ἦ μάλα δή) Fictus hic hospes simulat se ob casus Eumæi dolere, eosque ita auget. (Mala enim quæ alios etiam, præter eum qui ea patitur, commiseratione mouent, pro grauissimis habentur, quales sunt huius subulci calamitates Vlyssis respectu) Postea uerò quodãmodo eum consolatur, cùm ait eum pro illa aduersa fortuna, cõsuẽ altera prospera usum, qui in tã humani domini potestatem peruenerit. Tandem suorum etiam errorum leuiter memoriam refricat: quasi dicat, Tu quidem Eumæe, post tot labores tandem placidè & secure conquiescis, nec tibi deterior est fortuna, quàm in patria esse posset, utpotè cui nihil ad uitam benè transigendam desit. Ego uerò qui multa quoque errando pertuli, licet huc uenerim: nondum tamen eiusdem quietis & fortunæ spem mihi paratam uideo. Hoc, ni fallor, subindicauit Vlysses leui illa suorum errorum commemoratione.

οἱ δ'

[illegible])Hic est aduentus Telemachi in Ithacam, ubi omnia sigillatim & exactè dascribit pro suo more Poeta. Ita porrò se gerit Talemachus, ut eum à Mineruæ monitum initio huius libri uidabamus. Socios enim cum naue ad ciuitatem mittit, ipsemet uerò ad agros se confert: quod ita ab illa Dea erat institutum, ut ea ratione commodè patrem filius agnosceret, ut in sequenti libro uidabimus: at Telemachus aliud cogitabat, nimirum de inuisendis suis bonis.

ἄλλως μέν σ' ἂν ἔγωγε)Missurus cum reliquis hunc nouum hospitem & supplitem Theoclymenum, dat operam ut se absente tutò & honorificè in Ithaca esse possit. Suadet ei ergo ut tantisper Eurymachū adeat, qui cęteris procis humanior arat, atque adeò Vlyssis honori quodammodo nelificabatur: proinde maluit ipsi soli curam huius hospitis demandari quàm reliquis, à quibus non nisi proteruè fuisset exceptus. Hunc porrò Eurymachum uidimus unteà lib.2.pag.7. ea Athanæo de nuptijs Penelopæ maiorem spē babuisse, quam cæteri omnea propter ictum sæpius caltulum. Hic autem Telemachus aliud uidatur innuera, eum nimirum propter probitatem suam à Penalopa facilius admitti, quem neque ipse Telemachus prō uitrico recusaturus sit; quod tamen se non ita optare docet, ut aduentum patris potiùs noller quin adhuc in dubio ponit, imò quasi iam spem quandam de illo concepit, fursan ob augurium illius aquilæ, quod Helena anteà interpretabatur.

οὐ γάρ τοι ξείνων)Hic quasi saquentem orationē præmunit, ne nidelicet ob paupertatē existimaretur proprijs ædibus ipsum Theoclymenum minimè excipere, cum ad alienas eum ire iuberet. Erat enim satis ampla multis hospitibus domus, ut hic solut facilè ea posset continerisſed duo erant quæ obstabant, quo minus ad eas liberè non admitteretur. primùm, quòd ipsemet futurus esset absens, quæ quidem absentia maiorem procacitati procorum & proteruiæ in hunc peregrinum fenestram aperiret. deinde, quòd ipsam Penelopen adire non posset, ad quam uia à procis præcludabatur. Quid ergo delectationis ac solatij in his madijs turbis capturus erat Theoclymenus?

μνηστήρων)Hoc Thalemachos ex Minerua initio huius libri intellexerat, his uerbis:

[illegible] μνηστῆρας ὑπερβάλλει καὶ ἐξώφελλεν ἔεδνα.
[illegible]

ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος)Hoc ab Aegyptijs babet Homerus, qui hanc auem sacram Apollini existimauit. Aalianus de Animal.lib.7.cap.9. οἱ τοῦ Ἀπόλλωνος (inquit) [illegible] id est Apollinis in Aegypto sacardotes hieraboscos quosdam uocati aiunt, qui accipitrū Dei nutricij sunt & curatores, &c. tum ibidem docet, quamuis omne auium genus ei Deo sacrum sit, tamen præcipuam curam accipitrum illis sacerdotibus incumbere. Idam Aelianus de Anim.lib.10.cap.14. Αἰγύπτιοι, inquit, [illegible] (ita enim leg.t Gillius pro uulgato [illegible], quod etiam sequutus est Gesnerus) [illegible] id est Accipitrem Apollini consecrant Aegyptij, & uenerantur, Oron sua lingua Deum hunc appellant Auem autem eiusmodi Thaostum nominant. Cum Apolline idcirco cōuenientiam habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos Solis radios intuentur, naque intentis oculis sursum uersus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. Contrà etiam quàm ceteræ aues supino interdum uolatu ferri accipitres quidam obseruatunt: quo quidem corporis gestu cœlum intuentur, ac rerum inspectorem omnium liberè intrepideque aspectant. Idē ipsi serpētibus & uenenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nulláue alia mala bestia latêre potest, &c. Ad finem eiusdem capitis, [illegible], inquit, καὶ Ὅμηρος [illegible] Vbi insignis est error Interpretis, cùm ita uertit: Homerus accipitrem Apollini & Latonæ gratum esse insinuare uidetur, ubi de Apolline canit, &c. Non enim boc ait Aelianus, sed gratum esse filio Iouis & Latonæ, τῷ Διὸς καὶ Λητοῦς, id est Apollini. Hinc constat, quanta sit Latinis interpratibus fides adhibenda, & quantum plerunque damni in re literaria afferat linguæ Græcæ inscitia. Ergo Aegyptij accipitrem Apollini sacram statuunt, adeò ut quisquis eam seu uolens seu noleos interfecerit, morte afficiatur, ut scribit Herod.lib.2. Accipitres, inquit Diodorus lib.2. ab Aegyptijs colnntur, qnòd prosint ad scorpionas, cerastasque, & parua animalia quæ morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri uolunt, quòd his utantur augures in futurorum prædictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt librum Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus Dijs, quiúe honor daberatur, Thebas ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum Sacrarum scriptores, & Punicaum filum gestāt, & accipitris alam in capite, &c. Mirum autem quò procedat temaritatis superstitio. Nam nō solum uiuam, sed etiam mortuā illam auem (ut & cætera animalia Feles, Ichnaumonat, Canes, Ibides, Lupos, Crocodilos, & alia plura) booore summo prosequuntur, ut ibidem testator Siculus. Credunt enim, ut scribit Aelianus, tunc etiam futura ostendare. Apollini etiam sacrum esse accipitram Interpres Aristophanis in Auibus docuit. Cùm enim dixisset Aristophanes,

—— [illegible] βασιλεύων [illegible] ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλεὺς ὤν.

Ἡ δ' αὖ [illegible] ὁ δ' Ἀπόλλων [illegible]: Interpres ad illa uerba, [illegible] ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ait, [illegible] Eustathius noster lib.1.Iliad.pag.editionis Basil.65.num.26. ἱέραξ, inquit, [illegible] (nota uocum allusionem, nam ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ dictū uolunt, unda sacer à Virgilio appellatur: quanquam aliam originationam amplectitur Eustathius) [illegible], &c. Idem etiam Varinus refert. Addit Gesnerus, sed ax Aeliani loco suparius à nobis laudato, uideri sacrum Soli accipitrem propter oculorum splendorem. In banc auam mutatum ferunt Apollinem, ab aodemque misericordia commoto Dædalionem in eandem conuersum, ut est apud Ouid.6.Metamor. quæ etiam confirmant, quanti eam Deus illa facere craderetur. Ea his ergo iam intelligimus, cur Apollinis nuncium accipitrem appellet: nempe propter auguria, quorum autbor propriè dicitur Apollo, quatenus uatibus præest, ut illius oracula satis monant, ual unum illud Delphicum tantoperè calebratum. Quod autem ad præsens augurium attinet, illud uates Theoclymenus nudè uidetur interpretarus. nam columba illa aduentum Vlyssis significabat: at Theoclymenus generaliua de Telemacbi generis splendore interpreratus est, nisi sub illa explicatione latêre aliud uoluerit: nempe, quamuis afflictæ iam essent & quodammodo profligatæ, tamen buc augurio portendi, instare quendam qui eas rursus erigeret, & in pristinam felicitatem restitueret. Vel illud etiam sanè uerè Theoclymenum latuit, nisi quòd aliquid beati augurarętur. & boc est quod ait Poeta, agnouisse illum οἰωνόν, καὶ [illegible]: quanquā ut priori sententiæ acquiescam, facit sequens Telemachi responsum. Id diligentiòs Lectores, si uelint, examinent. Quod autam paulò pòst hunc bospitem Piræo commendat; uidetur mutato superiora consilio de Eurymacho fecis. se, quòd tam faustum sibi augurium enarrasset.

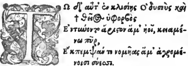
Finis libri decimiquinti.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Π. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας


ΛΘΟΝΤΟΣ εἰς τὸν ἀγρὸν Τηλεμάχου, πέμπεται Εὔμαιος εἰς τὴν πόλιν, ὀφείλων ἐπαγγεῖλαι τῷ δεσπότῃ τὴν παρουσίαν. γίνεται δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς Ὀδυσσέως πρὸς τὸν υἱὸν ἀναγνωρισμὸς κατὰ θέλησιν Ἀθηνᾶς, καὶ τῶν ἐπὶ τὴν ἐνέδραν Τηλεμάχου τεταγμένων ἐπὶ τὴν πόλιν ὑποστροφή,

Ἄλλη.

Πῖ δ᾽ ἄρα Τηλέμαχος ἀναγνωρίζει πατέρα ὅν.


γρ. αὖτ᾽ Ὦ δ᾽ αὖτ᾽ ἐν κλισίῃ Ὀδυσσεὺς καὶ † θεῖος ὑφορβὸς
Ἐντύνοντ᾽ ἄριστον ἅμ᾽ ἠοῖ, κειαμένω πῦρ,
Ἔκπεμψάν τε νομῆας ἅμ᾽ ἀγρομένοισι σύεσσι.
Τηλέμαχον δὲ περίσσαινον κύνες ὑλακόμωροι,
Οὐδ᾽ ὕλαον προσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Σαίνοντάς τε κύνας, περὶ τε κτύπος ἦλθε ποδοῖιν.
Αἶψα δ᾽ ἄρ᾽ Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εὔμαι᾽, ἦ μάλα τίς τοι ἐλεύσεται ἐνθάδ᾽ ἑταῖρος,
Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος. ἐπεὶ κύνες οὐχ ὑλάουσιν,
Ἀλλὰ περισσαίνουσι ποδῶν δ᾽ ὑπὸ δοῦπον ἀκούω.
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτε οἱ φίλος υἱὸς
Ἔστη ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ᾽ ἀνόρουσε συβώτης·
Ἐκ δ᾽ ἄρα οἱ χειρῶν πέσεν ἄγγεα, τοῖς ἐπονεῖτο
γρ. κιρνάς Κιρνὰς αἴθοπα οἶνον. ὁ δ᾽ * ἀντίος ἤλυθ᾽ ἄνακτος·
Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ,
Χεῖράς τ᾽ ἀμφοτέρας· θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.
Ὡς δὲ πατὴρ ὃν παῖδα φίλα φρονέων ἀγαπάζει
Ἐλθόντ᾽ ἐξ ἀπίης γαίης δεκάτῳ ἐνιαυτῷ,
γρ. μογήσει Μοῦνον τηλύγετον, τῷ ἔπ᾽ ἄλγεα πολλὰ † μογήσῃ·
Ὣς τότε Τηλέμαχον θεοειδέα δῖος ὑφορβὸς
Πάντα κύσεν περιφὺς, ὡς ἐκ θανάτοιο φυγόντα.
Καί ῥ᾽ ὀλοφυρόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦλθες Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος, οὔ σέ τ᾽ ἔγωγε
Ὄψεσθαι ἐφάμην, ἐπεὶ ᾤχεο νηῒ Πύλονδε·
Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν εἴσελθε φίλον τέκος, ὄφρά σε θυμῷ
Τέρψομαι εἰσορόων νέον ἄλλοθεν ἔνδον ἐόντα.
Οὐ μὲν γάρ τι θάμ᾽ ἀγρὸν ἐπέρχεαι οὐδὲ νομῆας,
Ἀλλ᾽ ἐπιδημεύεις· ὣς γάρ νύ τοι εὔαδε θυμῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορᾶν ἀΐδηλον ὅμιλον.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἔσσεται οὕτως ἄττα· σέθεν δ᾽ ἕνεκ᾽ ἐνθάδ᾽ ἱκάνω,
Ὄφρα σέ τ᾽ ὀφθαλμοῖσιν ἴδω, καὶ μῦθον ἀκούσω,
Εἴ μοι ἔτ᾽ ἐν μεγάροις μήτηρ μένει, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλος ἔγημεν· Ὀδυσσῆος δέ που εὐνὴ
Χήτει ἐνευναίων κάκ᾽ ἀράχνια κεῖται ἔχουσα.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Καὶ λίην κείνη γε μένει τετληότι θυμῷ
Σοῖσιν ἐνὶ μεγάροισιν· ὀϊζυραὶ δέ οἱ αἰεὶ
Φθίνουσι νύκτες τε καὶ ἤματα δακρυχεούσῃ.
Ὣς ἄρα φωνήσας, οἱ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος.
Αὐτὰρ ὅγ᾽ εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
Τῷ δ᾽ ἕδρης ἀνιόντι πατὴρ ὑπόειξεν Ὀδυσσεύς.
Τηλέμαχος δ᾽ ἑτέρωθεν ἐρήτυε, φώνησέν τε,

ARGVMENTVM DECIMISEXTI LIBRI Odyssea.

PROFECTO in agros Telemacho mittitur Eumæus in ciuitatem nunciaturus domini aduentum. Præterea Vlysses à filio agnoscitur de Mineruæ uoluntate: & qui in insidijs collocati erant *intercipiendo* Telemacho, in urbem reuertuntur.

Aliud.

Π, autem igitur Telemachus agnoscit patrem suum.

H I autem rursus in stabulis Vlysses & diuinus subulcus
Parabant ientaculum simul Aurora incendentes ignem,
Emiseruntq́; pastores cũ congregatis suibus:
Telemachũ.a.circumblandiebantur canes latrantes,
Neq; latrabant aduenientẽ intellexit.a. diuus Vlysses
Adulantes canes, & circùm sonus uenit pedum.
Statim aũt Eumæum uerba uelocia alloquutus est,
Eumae, certè aliquis ueniet huc socius,
Vel & cognitus alius, quoniam canes non latrant,
Sed circũ blandiuntur. pedum.a. strepitum subaudio.
Nõdũ omne dictũ erat uerbũ, quãdo eius dilectus filius
Stetit in uestibulis, stupefactus autem irruit subulcus.
Ex aũt eius manib. ceciderunt uasa, quibus laborabat
Miscens nigrum uinum: hic autem contra uenit regẽ,
Osculatus est.a ipsi caputq́; & ambo lumina pulchra
Manusq́; ambas, tenera autem ei excidit lacryma.
Sicut autem pater suum filium beneuolus amplectitur
Venientem ex longinqua terra decimo anno,
Solũ unicũ in senectute genitũ quo ĩ dolores multos pas
Sic tunc Telemachũ diuinũ diuus subulcus (sus est:
Totũ osculatus est circumplexus, ut i mortẽ effugisset,
Et lugens uerba uelocia alloquutus est:
Venisti Telemache dulce lumen, neq; te ego
Videre dicebam postquam iuisti naui ad Pylum.
Sed agè nunc ingredere dilecte fili, ut te animo
Delecter, inspiciens nuper aliunde intra uenientem.
Nõ quidẽ.n. frequenter in agrũ uenis, neq; ad pastores,
Sed in urbe manes. sic enim placuit animo
Virorũ procorũ prouidere perniciosam multitudinem.
Hũc.a rursus Telemachus prudens cõtrà alloquutus
Erit sic amice: tui enim causa huc ueni, (est,
Vt te uideam oculis, & uerbum audiam.
Si mihi adhuc in domib. mater manet, an aliquis iam
Virorũ alius duxit uxorem: Vlyssis certè quidẽ cubile
Penuria incubantium malis araneis iacet obsitum.
Hũc.a. rursus alloquutus est subulcus princeps uiro-
Et ualdè illa manet patienti animo (rum,
Tuis in domibus, ærumnosa autem eam semper
Corrumpunt noctesq́; & dies lacrymantem.
Sic utiq; loquutus eius suscepit æream lanceam:
At hic introiuit, & transiuit lapideum limen:
Huic autem sedis adeunti pater cessit locum Vlysses.
Telemachus aũt ex altera parte retinuit, clamauitq́;

Sede

Sede hospes, nos autem & alibi inueniemus sedem	Ἧσ' ὦ ξεῖν'· ἡμεῖς δὲ καὶ ἄλλοθι δήομεν ἕδρην
Stabulo in nostro, adest autem uir qui deponet.	Σταθμῷ ἐν ἡμετέρῳ· πάρα δ' ἀνὴρ ὃς καταθήσει.
Sic dixit, hic. a. rursus iens sedit: huic aũt subulcus	Ὣς φάθ'· ὁ δ' αὖθις ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τῷ δὲ συβώτης
Fudit sub uiridia uirgulta, & pellem desuper,	Χεῦεν ὕπο χλωρὰς ῥῶπας καὶ κῶας ὕπερθεν.
Illic sedit postea Vlyssis dilectus filius,	Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα Ὀδυσσῆος φίλος υἱός.
His autem rursus carnium lances apposuit subulcus	Τοῖσιν † δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκε συβώτης κ. δ' αὖ κρ.
Assatarum, quas priori die reliquerant comedentes:	Ὀπταλέων, ἅ ῥα τῇ προτέρῃ ὑπέλειπον ἔδοντες·
Panem autem festinanter cumulauit in canistris,	Σῖτον δ' ἐσσυμένως παρενήνεεν ἐν κανέοισιν,
In poculo autem miscebat dulce uinum.	Ἐν δ' ἄρα κισσυβίῳ κίρνη μελιηδέα οἶνον.
Ipse autem contra sedit Vlyssem diuinum.	Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο.
Hi. a. in cibos paratos praiacientes manus mittebant.	Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

COMMENTARIVS.

ἐντύνοντο ἄριστον) Poteramus hoc loco ueterum in cibis capiendis rationem exponere, ut intelligeremus quoties in die conuiuari solerent: sed ea palma iam nobis à doctissimo uiro Ioanne Stuckio Tigurino Antiquit. conuiual. lib. capite 7. 8. 9. & deinceps erepta est: ubi diligenter tractatum illum persequitur, ut sedulitatem, ingeniumque indefatigatum in eo opere mirari sæpissimè mihi contigerit: neque mirari solùm, sed etiam (dicam enim quod sentio) amare & osculari; atque utinam decem Stuckios (ut olim decem Nestoras ad Troiæ expugnationem optabat Agamemnon) haberet res hodierna nostra literaria, breui sanè profligatum iri ignorantiam sperauerim. Quanquam hic unus sufficere uidebitur, siquis acrius ingenium illius libris intenderit. Nos porrò ab ea disputatione ueterum conuiuiorum abstineamus. Id tantùm quod huius loci erit monebimus, idq; ex nostri Athnæi Epitomes lib. 1. τροφαῖς, inquit, ἐχρῶντο ἥρωες παρ' Ὁμήρῳ πρῶτον μὲν τῇ καλουμένῃ ἀκρατισμῷ, ὃ λέγει ἄριστον, οὗ ἅπαξ μέμνηται ἐν Ὀδυσσείᾳ —ἐντύνοντ' ἄριστον (uel θεῖος) ὑφορβὸς ἐντύνοντο ἄριστον ἅμ' ἠοῖ (hæc duo uocabula in Athenæo desunt) κηάμενοι πῦρ. καὶ ἅπαξ ἐν Ἰλιάδι, ἐστυμένοι τε πίνοντο καὶ ἐντύνοντο ἄριστον. λέγει δὲ τὸ πρωινὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προσφέρεσθαι ψωμούς. id est: Cibis utebantur Heroes apud Homerum, primùm quidem illo, quod uocatur ἀκρατισμός, (Latini appellant ientaculum) quod ille ἄριστον appellat, cuius semel meminit in Odyssea:

—Vlysses & diuus subulcus: Parabant ientaculum simul cum Aurora, incendentes ignem.

Intelligit autem matutinum epulum, quod nos ἀκρατισμὸν appellamus, quòd in uino meraco (id est ἀκράτῳ) buccellæ macerentur. Quod etiam meliùs in Lexico explicabitur. Videndus interea quoque Plutarchus primo Sympofiacorum, & laudatus utraque significatione anteà à nobis Stuckius.

περὶ ὑλάκτεον σαίνουσιν) Fidelitatem canum in custodia suprà lib. circa principium lib. 14. satis docuimus: allatrant enim accedentibus, sed iis tantùm, quos peregrinos & minimè notos odorantur. Quæ distinctio personarum in illo animali ualde est admirabilis, & tamen uerè est illa facultate præditũ, quod uulgaris experientia docet. Isti ergo Eumæi canes uenientem Telemachum sentiunt, & gesticulationibus restantur suum de illius aduentu gaudium: quale iis solet oboriri, cùm familiares & domesticos adesse uident. Hinc dicitur Vlysses coniecisse aliquem è familiaribus Eumæi adesse: nam alioqui non minus furorem canum, quàm ipsemet anteà fecerit, experiretur.

κύσσε δέ μιν κεφαλήν) Figura est, inquit Eustathius, Homero familiaris, & triplicem admittit constructionem. ἢ γὰρ, inquit, ἔκυσσεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ φάεα, ἢ ἔκυσσεν αὐτὸν κατὰ κεφαλὴν καὶ φάεα, ἢ ἔκυσσεν αὐτὸν κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ φάη. Sed hæc sunt λεπτολογίαι Grammaticorum, quæ discutiuntur, si attendas quod infrà dicitur, πάντα κύσσε περιφύς.

θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ) Lacrymas interdum à gaudio proficisci, annotauimus etiam in Iliade, eiusque rei causam exposuimus.

ὡς δὲ πατὴρ) Bene exprimit hac comparatione beneuolum Eumæi in Telemachum animum. Nescio enim an maius gaudium excogitari possit, quàm illud quo pater in reditu unici filij, qui diu absens fuerit, afficitur. Cùm ergo eodem modo iam sit affectus Eumæus, constat non minùs dilectum Eumæo Telemachum, quam filium illum parenti suo. Est enim magnus ille amor parẽtum in liberos, unde illud Euripid. in Alcmena: φρενὸς δὲ τέκνων φίλτρον ἔδωκε θεὸς ἀνθρώποις: & in Hercule Fur. πᾶν τὸ ἀνθρώπων γένος φιλότεκνον uocat. Sed maximus, cum in uno solo occupatur. Qui enim plures habent liberos, minus uidentur singulos diligere, cùm æqualiter in omnes amor illorum (ubi nihil aliud quàm naturæ affectum consideramus) effundatur: qui autem in unicum tantùm confertur, longè est uehementior. Ergo rectè illud expressit Poeta in comparatione, quasi moneat hunc quoque Eumæi in solo Telemacho amando occupari, proinde eum arctissimè diligere.

ὥς σε θανάτοιο φυγόντα) Sciebat Eumæus quas insidias redituro Telemacho proci iam instruxissent: quod etiam restatus est superiore libro, ubi eorum consilium hospiti suo exposuit. Ergo cum Telemachum uideat iam illud periculum effugisse, sine dubio maximoperè lætatus est: & eò magis, quo illius casum etiam ibidem grauius dolebat.

οὐ μὲν γάρ τι θαμὰ) Mirum quod hoc dicat Eumæus: constat enim, Telemachum sæpissimè agros suos inuisere solitum: idq; uel soli canes, ut notat etiam Eustathius, iam satis indicant, qui eũ agnoscunt, & ei quasi domestico & συνήθει adblandiuntur: deinde proci cùm Ithaca excederet, eum rus profectum solùm sunt suspicati, utpote qui huc facere identidem consueuisset. Quid ergo? Vehementiorem nimirum amorem suum in Telemachum ostendit, cuius perpetuo uidendi desiderio teneatur, & uel rantilla eius absentia sibi longissimi temporis esse uideatur. Arguit igitur illius diuturnam in urbe moram, ubi proteruam illam procorum turbam uidere cogitur. Illud est enim τὸ ἐπιδημεύειν, quod uulgaræ uersiones malè *peregrinari* sunt interpretatæ, cùm & Didymus & Eustathius, ἐν πόλει διατρίβειν explicent, opponantque τῷ ἀποδημεύειν uel ἀποδημεῖν, quod est *peregrinari*. Vbi uide quanta cum iactura ignoretur literæ Græcæ, quod sub finem præcedentis libri monebamos.

ἔσσεται οὕτως ἄττα) Hoc refertur ad illa Eumæi, quibus ingredi ædes Telemachum iubebat, cui his uerbis annuit Telemachus, statimque causam subiicit, quæ ex causa aduentus sui pendebat. Eam duplicem ait. primum, ut Eumæum uideret: alterum, ut statum matris ab eo resciseret. Oportebat autem, inquit Eustathius, sic Telemachum induci primum interrogantem, τί μοι φύσει, τί δὲ καὶ αὐτὸς οἰκουρημα Ὀδυσσῆος ἀνακλίνεται οὗ εὖνας ἔχοι ἄρκου μεμνημένος πόσις τοῦ οἴκου ὁ Ὀδυσσεύς.

κακὰ ἀράχνια) Hoc uidetur dictum prouerbialiter ad solitudinem designandam. nam hoc ut ita reuerà se habeat, bene constitutis ædibus minus conuenit, ubi omnia mundè, splendidè ornateque concinnari solent, nedum ergo Vlyssis lectus ab araneatum relis occupabitur. Ita iam scripseram (& ita sanctissimè ioro) cùm idem sentire Eustathium legi, ubi uidere licet, non esse absurdum ut duobus idem in mentem ueniat: quod Muretum aduersus Lambini criminationes in Epistolis quoque excipere memini. Solitus sum in his Commentariis scribendis (ut hoc per transennam moneam) prius apud me excogitare pro mea facultate, qua ratione textus Homericus illustrari possit: tum mea cum alienis confero, quod tamen adeo rarò feci, ut potui: neque hoc lectorem latebit, si diligentiùs animum aduerterit. Ergo Eustathius in hunc locum sic scribit: τὸ δὲ, ὀδυσσῆος εὐνὴ χήτει ἐνευναίων κακὰ ἔχει ἀράχνια, συμβολικῶς εἴρηται, ἀντὶ τοῦ σημεῖον τῶν ἐγκαταλελειμμένων, χῆμοι ἀράχνιον, ἤγουν ἠμέληται διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν Ὀδυσσέα. εἰώθασι γὰρ οἱ ἀράχναι ἐνεργεῖν ἐν τόποις ἀμελουμένοις. διὸ καὶ παρ' Ἡσιόδῳ τὸ, ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, ἀντὶ τοῦ ἐπιμελείᾳ χρήσει τῶν ἀγγείων, ὡς ἐπιλιπόντων τῶν ἀράχνια συνεχῶς ... ἐκ τοῦ ... ποιητὴς μεσοπολέμου ἐθέλων εἰρήνην εὔχεσθαι, ἀράχνας ἐπεύχεται ὑφαίνειν τοῖς ὅπλοις. ἐπειδὴ ἐν εἰρήνῃ κειμένων ἀμελουμένων τῶν ὅπλων ... οἱ ἀράχναι ὑφαίνοντες ἐν αὐτοῖς εἰσι. ... τὸ κακὰ ἀράχνια ἔχειν, ... ἐπὶ τῶν πάντῃ ἀμελουμένων σκευῶν ἀπὸ ὅπλων ... Gilbertus Cognatus eiũ Adag. cent. 4 prou. 349. statuit prouerbiũ, *Araneatum plenus*, uel *Araneus*: quo, inquit, locum inané notamus. nam araneis obsidentur & opplentur, quæ inania solaq; sunt: ut loculi iocosè dicuntur araneosi, & cubilia Homerus dixit uidua & deserta. Inde Afranius apud Festum, *Tamne arcula tua plena est araneatum?* & Catullus ad Fabullum: *—Nam tui Catulli Plenus sacculus est araneatum:* id est, crumena.

Plautus in Aulularia: *—an ne quis ædes auferat? Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus,*

Ita inaniis sunt oppleta atq; araneis. Eleganter igitur uiduus Vlysis lectus araneis refertus à Telemacho dicitur.

καὶ λίην) Respondet Telemacho Eumæus, sed paucis: tum quia res tam misera longiorem non uidebatur postulare narrationem, tum quia nihil erat noui, quod pluribus uerbis indigeret. Eundem enim statum Penelopæ esse docet, qualis ipso Telemacho Spartam profecto fuit.

τῷ δ' ἕδρης ὑπόειξε) Modestè fecit Vlysses, qui cùm se pro hospite & peregrino gereret, uenienti Telemacho ædium, in quibus erat, domino de sella cedit: sed humaniter quoque Telemachus, qui hospitem quietum esse iussit. Nam hoc ueteribus illis summæ fuit commendationi, ut hospites quàm maximè uenerarentur, nedum ut eos de sellis moueri paterentur: cum etiam illud primum fuerit officium, quod illis exhibebatur post salutationem & introductionem in ædes, ut mox in Eumæo uidebimus. Licet autē hunc hospitem Telemachus non exceperit, agnouit tamen exceptum esse ab Eumæo: unde maior est laus Telemachi, ut qui non suos, sed alienos etiam hospites beneuolentia prosequatur, quanquam hunc quodammodo pro suo agnoscere potuit.

χεῦεν ὕπο χλωρὰς) Vbi ingressi erant domum hospites, moris erat ut sedilia illis sternerentur, ad defatigationis itineris solatium. Sic supra lib. 1. Mineruam Telemachus ἐς θρόνον αὐτὸν ἄγων, ὑπὸ λῖτα πετάσσας, & Nestor Mineruam & Telemachum conuiuio superuenientes χερσίν τ' ἠσπάζοντο καὶ ἑδριάασθαι ἄνωγον. Sic Alcinous Vlyssem ἐπὶ θρόνου εἷσε φαεινοῦ. Quanto ergo potiùs hero suo Telemacho id Eumæum præstare debuit? Notanda est autem frugalitas illius porculatoris in ipso sedili, quod Telemacho strenit, quam frugalitatem neque etiam Telemachus est aspernatus: deinde etiam ipse modus. Humile enim fuit sedile, & uirgultis tantum impositra est pellis planè ἁπλῶς, ut diximus: sed & peculiari quadam ratione, cùm alias θρόνους sciamus in hoc Poeta fuisse usurpatos. Est autem θρόνος (ut alibi quoque dicemus) liberalis cathedra, inquit Eustathius suprà οδ. θ. cum ὑποπόδιῳ, uel scabello ac suppedaneo. Ac credo erectum sellæ genus fuisse quali etiam hodie utimur: hoc uerò cui nunc Telemachus insidet, abiectius θρόνῳ uidetur extitisse, quanquam nihil certi adhuc pronuncio. Id generaliter impræsentiarum obseruandum est, utut sit de forma & altitudine sellarum, illos antiquos homines primum sedere in conuiuijs solitos. Ea, inquam, ratio conuiuandi omnium est, quod sciam antiquissima, ut constat ex hoc Philonis loco, ubi de Iosepho fratres suos excipiente ita scribit: ἑξῆς δὲ ἀρσενικῶς κατὰ τὰς ἡλικίας καθίζεσθαι, μήπω τῶν ἀνθρώπων ἐν ταῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλίσει χρωμένων. ἐπιτηδεύουσιν οἱ Αἰγύπτιοι. Videndus etiam Athenæus, qui eandem antiquitatem pluries obseruat: eam nos sanè sæpius in Homero uidimus. Atque illa in Europæis populis durat, quanquam Romani diu discubuerint, ut etiam Græci. Tu hos omnes ritus tam ueteres quàm hodiernos apud omnes gentes diligenter obseruatos reperies apud Stuckium Antiq. conuiu. lib. 2. cap. 34.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεε δῖον ὑφορβόν,
Ἄττα, πόθεν τοι ξεῖνος ὅδ' ἵκετο; πῶς δέ ἑ ναῦται
γρ. εὐχετόωντο Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι † εὐχετόωντο;
Οὐ μὲν γάρ τί ἑ πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέα πάντ' ἀγορεύσω.
Ἐκ μὲν Κρητάων γένος εὔχεται εὐρειάων·
Φησὶ δὲ πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστεα δινηθῆναι
Πλαζόμενος· ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν τά γε δαίμων.
Νῦν δ' αὖ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐκ νηὸς ἀποδρὰς
Ἤλυθ' ἐμὸν πρὸς σταθμόν. ἐγὼ δέ σοι ἐγγυαλίξω·
γρ. ἐθέλεις Ἔρξον ὅπως † ἐθέλεις. ἱκέτης δέ τοι εὔχεται εἶναι.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Εὔμαι', ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες,
Πῶς γὰρ δὴ τὸν ξεῖνον ἐγὼν ὑποδέξομαι οἴκῳ;
Αὐτὸς μὲν νέος εἰμί, καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα
Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ·
Μητρὶ δ' ἐμῇ δίχα θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
Ἢ αὐτοῦ παρ' ἐμοί τε μένῃ, καὶ δῶμα κομίζῃ,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιος δήμοιό τε φῆμιν,
Ἢ ἤδη ἅμ' ἕπηται Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισιν ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πόρῃσιν.
Ἀλλ' ἤτοι τὸν ξεῖνον, ἐπεὶ τεὸν ἵκετο δῶμα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά·
Δώσω δὲ ξίφος ἄμφηκες καὶ ποσσὶ πέδιλα,
Πέμψω δ' ὅππῃ μιν κραδίη θυμός τε κελεύει.
Εἰ δ' ἐθέλεις σύ, κόμισσον ἐνὶ σταθμοῖσιν ἐρύξας·
Εἵματα δ' ἐνθάδ' ἐγὼ πέμψω καὶ σῖτον ἅπαντα,
Ἔδμεναι, ὡς ἂν μή σε κατατρύχῃ καὶ ἑταίρους.
Κεῖσε δ' ἂν οὔ μιν ἔγωγε μετὰ μνηστῆρας ἐῷμι
Ἔρχεσθαι· λίην γὰρ ἀτάσθαλον ὕβριν ἔχουσι,
Μή μιν κερτομέωσιν, ἐμοὶ δ' ἄχος ἔσσεται αἰνόν.
Πρῆξαι δ' ἀργαλέον τι μετὰ πλεόνεσσιν ἐόντα
Ἄνδρα καὶ ἴφθιμον· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ φίλ', ἐπεί θήν μοι καὶ ἀμείψασθαι θέμις ἐστίν,
Ἦ μάλα μευ καταδάπτετ' ἀκούοντος φίλον ἦτορ,
Οἷα φατὲ μνηστῆρας ἀτάσθαλα μηχανάασθαι

At postquā potus & cibi desiderium amouerunt:
Iam tunc Telemachus allocutus est diuinū subulcum,
Dic sodes, unde hospes hic uenit? quomodo. a. ipsū nautæ
Duxerūt in Ithacā? qui nā se esse gloriabantur? (ta
Non quidem enim ipsum pedestrem puto huc uenisse.
Hunc. a. respondens allocutus est Eumaus subulcus:
Certè ego tibi fili uera omnia dicam.
Ex Creta quidem genere gloriatur lata.
Dicit aūt multas in hominem ciuitates diuertisse
Errans: sic enim ei destinauit hac deus.
Nunc. a. rursus Thesprotorū uirorum ex naue elapsus
Venit meum ad stabulum, ego autem tibi prabebo.
Fac quomodo uis, supplex autem tibi dicit esse.
Hunc. a. rursus Telemachus prudens allocutus est,
Eumae certè hoc uerbum triste dixisti:
Quomodo. n. iam hunc aduenam ego suscipiam domi?
Ipse quidem iuuenis sum, & nondū manib. ausus sum
Virum expellere, quando prior sauit.
Matri. a. mea bifariam animus in mentibus cogitat.
An illic apud me maneat & domum curet,
Lectum uenerans mariti populiq; famam:
An iam simul sequatur Achiuorū quicunq; optimus
Spondet in domibus uir & plurima det:
Sed certè hunc hospitē, quoniam tuam uenit domum
Induā ipsum chlanamq; uestemq; indumenta pulchra.
Dabo. a. ensem utrinq; acutum, & pedib. calciamenta.
Mittam autem quò ipsum cor animusq; iubet.
Si autem uis tu, excipe in stabulis eum detinendo:
Vestes autem huc ego mittam, & panem omnem
Vt comedat, ne tibi sit tadio & socijs.
Illuc autem non ipsum ego ad procos sinam
Ire, ualde enim iniustam iniuriam habent,
Ne ipsum conuicientur, mihi autem dolor esset grauis:
Facere. a. difficile quid eum qui inter plures existat,
Etiāsi uir sit robustus, quoniā multò potentiores sunt.
Hunc. a. rursus alloq. est multū tolerans diuus Vlysses,
O amice, quoniam mihi & respondere fas est,
Certè ualde mei laceratum est audientis dilectum cor,
Qualia dicitis procos iniusta excogitasse

In domibus inuito te talis qui sis:
Dic mihi an uoluntarius consumeris, an te populi
Oderunt per populum sequentes Dei uocem?
An consanguineos accusas, quibus uir
Pugnantib. persuasit, & si magna cõtentio moueretur.
Vtinam .n. ego sic iuuenis essem hoc in animo,
Vel filius ex Vlysse strenuo, uel & ipse
Veniret errans (adhuc enim & spei fatum)
Protinus omninò meum caput incideret alienus uir,
Si non ego illis detrimentum omnibus essem
Profectus in domum Laertiada Vlyssis.
Si .a. rursus me multitudine superaret solũ existentẽ,
Vellem potiùs in meis interfectus domibus
Mori, quàm hæc semper indecentia opera uidere.
Hospites indignũ modũ tractãtes, famulasq; mulieres
Violantes fœdè in domibus pulchris,
Et uinum exhaustum, & cibum comedentes
Temerè ita indesinenter inutili in opere.
Hũc .a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquut⁹ est,
Tibi enim ego hospes ualdè uerè dicam,
Neq; mihi omnis populus iratus molestus est,
Neq; consanguineos accuso, quibus uir
Pugnantibus persuasit, & si magna lis moueatur.
Sic .n. nostrã progeniẽ solũ quasi singularẽ fecit Iupiter,
Solum Laërtem Arcisij filium genuit.
Solum autem rursus Vlyssem pater genuit: at Vlysses
Solum me domibus generaus liquit, neq; adiutus est,
His nunc inimici ualdè infiniti sunt in domo.
Quot enim in insulis dominantur optimi,
Dulichioq; Samoq;, & nemorosa Zacyntho,
Vel autem quicunq; asperam Ithacam dominantur,
Tot matrem meã petunt, consumũt autem domum.
Hæc autem neq; negat odiosas nuptias, neq; finem
Facere potest: hi autem corrumpunt comedentes
Domum meam, citò autem me destruent & ipsum.
Sed certè quidem hæc deorum in genibus iacent.
Amabò, tu autem uade citò, prudenti Penelopæ
Dic ei quòd saluus sum, & ex Pylo ueni.
At ego hic manebo, tu autem illuc redi
Soli nuncians, horum aũt aliorũ nullus Achiuorum
Audiat, multi enim mihi mala cogitant.
Huic .a. respondens alloquutus est, Eumæe subulce
Cognosco, sapio, hæc iam intelligenti iubes.
Sed agè mihi hoc dic & uerè enarra,
Si & Laërti ea ipsa uia nuncius ueniat
Infelici: qui quousq; quidem Vlyssem ualdè dolens
Operaq; spectabat cum famulis in domo,
Bibebat & comedebat, quãdo aius in pectorib. iubebat.
At nunc ex quo tu iuisti naui ad Pylum,
Nondum ipsum dicunt comedere & bibere sic,
Neq; in opera inspicere, sed suspirioq; luctuq;
Sedet lamentans, corrumpit autem circũ ossa corpus.
Hũc .a. rursus Telemach⁹ prudẽs cõtrà alloquutus est,
Mæstius & illud, sed tamẽ ipsum sinamus dolẽtes licet.
Si .n. utiq; suo arbitrio pcipi possent omnia ab hominib.
Prius patris caperemus reditus diem.
Sed tu nunciaturus retrò uade, neq; ad agros
Erra ad illum, at ad matrem dic,

Ἐν μεγάροις ἀέκητι σέθεν τοιοῦτου ἐόντος.
Εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν ὑποδάμνασαι, ἦ σέ γε λαοὶ
Ἐχθαίρουσ᾽ ἀνὰ δῆμον, ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ·
Ἤ τι κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι· οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρηται.
Αἰ γὰρ ἐγὼν οὕτω νέος εἴην τῷδ᾽ ἐνὶ θυμῷ,
Ἢ παῖς ἐξ Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἠὲ καὶ αὐτὸς
Ἔλθοι ἀλητεύων (ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα)
Αὐτίκ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπ᾽ ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
Εἰ μὴ ἐγὼ κείνοισι κακὸν πάντεσσι γενοίμην,
Ἐλθὼν ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Εἰ δ᾽ αὖ με πληθυῖ δαμασαίατο μοῦνον ἐόντα,
Βουλοίμην κ᾽ ἐν ἐμοῖσι κατακτάμενος μεγάροισι
Τεθνάμεν, ἢ τάδε γ᾽ αἰὲν ἀεικέα ἔργ᾽ ὁράασθαι,
Ξείνους τε στυφελιζομένους, δμῳάς τε γυναῖκας
Ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά·
Καὶ οἶνον διαφυσσόμενον, καὶ σῖτον ἔδοντας
Μὰψ αὔτως ἀτέλεστον, ἀνηνύστῳ ἐπὶ ἔργῳ.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι ξεῖνε μάλ᾽ ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Οὔτέ τι μοι πᾶς δῆμος ἀπεχθόμενος χαλεπαίνει,
Οὔτε κασιγνήτοις ἐπιμέμφομαι, οἷσί περ ἀνὴρ
Μαρναμένοισι πέποιθε, καὶ εἰ μέγα νεῖκος ὄρηται
Ὧδε γὰρ ἡμετέρην γενεὴν μούνωσε Κρονίων·
Μοῦνον Λαέρτην Ἀρκείσιος υἱὸν ἔτικτε,
Μοῦνον δ᾽ αὖ Ὀδυσῆα πατὴρ τέκεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Μοῦνον ἔμ᾽ ἐν μεγάροισι τεκὼν λίπεν, οὐδ᾽ ἀπόνητο.
Τῶν νῦν δυσμενέες μάλα μυρίοι εἴσ᾽ ἐνὶ οἴκῳ.
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Ἠδ᾽ ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσιν,
Τόσσοι μητέρ᾽ ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Ἡ δ᾽ οὔτ᾽ ἀρνεῖται στυγερὸν γάμον, οὔτε τελευτὴν
Ποιῆσαι δύναται. τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν.
Ἀλλ᾽ ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.
Ἄττα, σὺ δ᾽ ἔρχεο θᾶσσον, ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Εἴφ᾽ ὅτι οἱ σῶς εἰμι, καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθα.
Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μενέω· σὺ δὲ δεῦρο νέεσθαι,
Οἴῃ ἀπαγγείλας· τῶν δ᾽ ἄλλων μή τις Ἀχαιῶν
Πευθέσθω. πολλοὶ γὰρ ἐμοὶ κακὰ μηχανόωνται.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ᾽ ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Εἰ καὶ Λαέρτῃ αὐτὴν ὁδὸν ἄγγελος ἔλθω
Δυσμόρῳ· ὃς τείως μὲν Ὀδυσσῆος μέγ᾽ ἀχεύων,
Ἔργά τ᾽ ἐποπτεύεσκε, μετὰ δμώων δ᾽ ἐνὶ οἴκῳ
Πῖνε καὶ ἦσθ᾽ ὅτε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγοι·
Αὐτὰρ νῦν ἐξ οὗ σύ γε ᾤχεο νηῒ Πύλονδε,
Οὔπω μιν φασὶν φαγέμεν καὶ πιέμεν αὔτως,
Οὐδ᾽ ἐπὶ ἔργα ἰδεῖν, ἀλλὰ στοναχῇ τε γόῳ τε
Ἧσται ὀδυρόμενος, φθινύθει δ᾽ ἀμφ᾽ ὀστεόφιν χρώς.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἄλγιον, ἀλλ᾽ ἔμπης μιν ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
Εἰ γάρ πως εἴη αὐτάγρετα πάντα βροτοῖσι,
Πρῶτόν κεν τοῦ πατρὸς ἑλοίμεθα νόστιμον ἦμαρ.
Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἀγγείλας ὀπίσω κίε, μηδὲ κατ᾽ ἀγροὺς
Πλάζεσθαι μετ᾽ ἐκεῖνον, ἀτὰρ πρὸς μητέρα εἰπεῖν,

Ἀμφίπολον ταμίην ὀτρυνέμεν ὅττι τάχιστα	*Vt famula custos festinet quàm citissimè*
Κρύβδην· κείνη γάρ κεν ἀπαγγείλειε γέροντι.	*Clàm: illa enim nunciabit seni.*

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐπεὶ πίνοι) Annotabo iam semel, quod sæpissimè hactenus notandum occurrebat, summo silentio solitos antiquos conuiuari: ac absoluto demum conuiuio sermones exordiri saltem utplurimùm. Rarò enim inter cibos serunt, sed ubi cõuiuæ sunt illis satiati. Hinc toties illa, αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. Id certò statuere possumus, erga peregrinos hoc fuisse obseruatum, ut post cibum captum de suo statu interrogarentur, ut aliàs annotauimus. De silentio in conuiuijs uel usurpando uel fugiendo, uide Stuckij Antiq. conuiual. lib. 3. cap. 17.

τοι γὰρ ἐγὼ) Respondet Telemacho Eumæus, eumque certiorem facit de statu huius hospitis: id tamen paucis longa illa Vlyssis de seipso narratione coarctata. Explicat ergo locum, ex quo se oriundum hospes prædicabat: eius item errores, rationé, qua huc peruenerit: tandemque eum Telemacho commendat tanquam supplicem, ideoque ἀξιολογεῖ. Quæ omnia fusiùs ab Vlysse in præcedentibus audiuimus.

ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν) In tota Homerici Poesi id maximè soleo obseruare, itidemque à lectore obseruari peto, quod ad pietatẽ facit: qualis est hic locus, ubi manifestè Eumæus Homericos Epicureorum dogmati aduersatur, qui tradunt omnia fortuitò & temerè in rebus humanis contingere, cùm ille contrà dicat à Deo destinari. Nam hoc generaliùs debet intelligi, quàm de uno isto hospite: quamuis nunc de eo solo enuncietur, de quo id non erat dicturus, nisi de omnibus uerum esse intellexisset. Ex generali enim ueritate hæc specialis dependet. Est ergo, uel Homero authore, ne grauiora Spiritus sancti testimonia laudemus: est, inquam, Deus, isque solus qui unicuique sortem suam in hac uita subeundam destinauit: proinde quicquid nobis accidit, id ille longè antè præuidit. Caueamus tamen, ne eorum quæ nobis ob peccata nostra contingunt, causam in illum referamus: cùm potiùs ἀτασθαλίαι nostræ nobis sint tantùm accusandæ, ut suprà lib. primo docuimus.

ξεῖνον δ' ἢ μάλα τοῦτο) Videtur Telemachus & à paterna, & à propria hospitalitate planè desciuisse, qui eam huic Cretensi hospiti deneget: quam tamen suprà lib. 1. Mentæ (cuius speciem nimirum induerat Minerua) liberaliter exhibuerat. Quantum ergo ab illo iam mutatũ Telemachũ arbitreris, qui tristem illum sermonem Eumæi appellet, quo hunc hospitem ei esse dicebat. Sed idem animus adhuc hunc Telemachum sanè occupat, nec minùs iam in hospites suos benè affectus est, quàm anteà unquam fuerit: sed obstacula commemorat, quæ sibi obiecta uidet, quo minus liberè hunc hospitem proprijs ædibus excipiat, procorum uidelicet petulantiam, cui ob suam imbecillitatem resistere nequeat, denique quod sui ipsius suorumque bonorum liberam administrationem non habeat. Et hæc non solùm honesta, sed etiam uera fuit illius excusatio, qua onus illud hospitem domum deducendi amoliebatur: ne tamen beneuolentiam omnem hospitalem excusisse penitus uideatur, uestimenta quibus hospes indigebat, ei pollicetur, aut etiam facultatem remanendi apud Eumæum, addito nihilominus & collato illo uestium subsidio. Nam si eum in ædes suas deduxisset, uerebatur ne proci illi insultarent: quod sibi molestissimum erat futurum, & eò grauius, quo illam iniuriam propulsare solus non posset: quandoquidem ita sit comparatum, ut solus à pluribus facilè deuincatur. Itaque maioris mali deuitandi causa commodum illud hospiti denegat, quod potius fuit quàm si sub illius spe procorum ludibrio & proteruiæ exponeretur. Proinde satis se uel hac solum in parte illi beneuolum exhibet, qui eum ab illo periculo arcuerit. Non est enim minor laus in beneficijs conferendis, quàm non solùm in non conferendis, sed etiam in prohibendis iniurijs.

αὐτὸς μὲν νέος εἰμι) Duo erant quæ Telemachum deficiebant, perfecta & integra ætas: deinde uirtutis & roboris, cui experientia, quæ si adfuisset, poterat annorum defectum resarcire. Vtrumque tamen utilissimè coniungitur, & formidabilem reddit eum cui inest: alioqui contemptui esse solet, qui alterutro destituitur.

μητρὶ δ' ἐμῇ) Hæc uerba Telemachi aut obliuionem illius aut ἀπιστίαν indicant. Obliuionem quidem, quòd nõ recordetur eorum quæ à Minerua apud Menelaum audiuit, de rato iam consilio Penelope alicui ex procis nubendi: ἀπιστίαν uerò, quia id in dubium reuocat, neque de eius ueritate quippiam statuit. Ait enim, dubitare adhuc Penelopen, quid factura sit. Ego sanè, ut ingenuè dicam, hanc ἀσυμφωνίαν in hac parte excusare hactenus non potui.

ἢ αὐτοῦ παρ' ἐμοὶ) Hæc est διχόνοια Penelopæ, quam proponit Telemachus: an uidua maneat, an uerò matrimonium contrahat. Cùm autem in consilijs capiendis causæ & rationes subesse necessariò soleant (alioqui consilia non sunt appellanda, sed αὐτόματα quædam) quibus huc uel illuc impellimur, utrique parti dubitationis suam quoque causam subiungit. Cur ergo ambigit Penelope an uidua maneat, & quibus potissimum rationibus mouetur, ut hunc statum retineat? Quatuor exprimit Telemachus. Prima est, amor filij: secunda, domus administratio: tertia, reuerẽtia coniugalis prioris thori: quarta, fama populi. Nos singulas, si placet, examinemus. Prima ergo, est amor filij. Habuit nimirum Penelope suos affectus maternos, quibus charissimè unicum illum filium complexus est. Itaque potuit illius gratia ab alienis nuptijs sibi temperare, quia sic cogebatur illum deserere, immò quodammodo amorem illum suum cauere, ut in aliam prolem, quam ex secundo susciperet matrimonio, illum conferret: deniq; animum suum ab eo erat alienatura, quod ipsa ne faceret, si in ea uiduitatis cõditione remanere maluit. Est autem, ut ait apud Euripidem in Phœnissis chorus, φιλότεκνόν πως πᾶν γυναικεῖον γένος, immò propensiores patribus in prolem uidentur matres, arctioreque uinculo liberos complecti. Vt uerò de hac utriusque parentis collatione nunc taceamus, sanè quàm Telemachum amarit Penelope, ὀδυρμοὶ sui tam diuturni locupletissimo testimonio comprobauit. Secunda ratio est, domus cura & administratio. Quæ enim tamdiu eam gessisset, non potuit sine graui quoque dolore eam abijcere: tum quia simpliciter solet bona materfamiliâs ex ea laudem ac delectationem capere, tum quòd in consuetis rebus dulciùs sit quodammodo habitare, quàm in nouis & nondum usitatis: ubi præcipuè cõsuetas uerè amamus, nec perfunctoriè quasi nullius emolumenti aut momẽti tractamus. Tertia est reuerẽtia prioris cõiugalis thori. Quasi dicat, Penelopen memoriã Vlyssis, cui primũ iuncta est matrimonio, nõ abiecisse, sed adhuc altis animi penetralibus defixã insidere: restare, inquã, primi illius & uehemẽtis amoris, quo suũ maritũ cõplectebatur, uiuos adhuc ignes, qui tanta tẽporis diuturnitate nondũ essent extincti aut tantillũ cõsopiti. Ea de causa reuerẽtia illius thori nuptialis teneri, atq; alienũ abhorrere, donec huius imaginẽ animo obuersantẽ habeat. Quarta, est populi fama. Hic uerò attẽtos lectores esse iubeo. Quid enim famã illã uerebatur Penelope? An dedecus fuit secundo cõiugi nubere? Si fuit, cur illã ad secũdas nuptias & parens & affines oẽs stimulabãt? Sed alia fuit illorũ, alia populi futura erat cogitatio. Illi cõmodis Penelopæ studebãt, quod ei meliùs fore existimarẽt in cõiugio quàm in uiduitate, quæ per se non solùm odiosa est, sed maximis etiã incõmodis cõiuncta, ut ex cõiugij cõmodis, hoc est ex contrariorum collatione (opposita enim illa magis inclarescere uulgus literatorum satis clamitat) manifestè apparebit. Populus uerò aliter iudicaturus erat, & solius honoris rationem habiturus: quòd mulier quæ sæpius nubit, primos cõiuges sincerè dilexisse non existimatur, utpote cuius facilè obliuiscatur, & in alienos amores transeat, quod inconstantiæ & leuitatis est minimè laudandæ. Hinc illud Publij, *Habent locum maledicti crebræ nuptiæ*: & illud eiusdem, *Mulier quæ nubit multis, multis non placet.* quanquam hoc postremum aliam quoque recipiat interpretationem, quæ huic argumento non conuenit. Ad manum mihi non sunt Tertulliani libri, quibus secundas nuptias uarijs argumentis conuellit, & uxori suæ prohibet. Ex ijs tamen hunc locum illustrari posse existimauerim, & doceri non sine causa talem populi famam de ijs quoque concitari, ut iam priscis illis temporibus usurpatum fuisse uidemus. Scimus quoque plerisque in locis hodierno die non prohiberi quidem secundas nuptias, sed sæpissimè cum tanto applausu plebis non fieri ut primas. Aliud porrò est, quod ait Theognis:

ἥ τις ἀνὴρ γέρων γῆμε κόρην ἄλοχον ... δάμνει τῷ γ' ὑπ' ἀνάγκης ...

Et hæc quidem quod ad primam partem dubitationis Penelopæ. In secunda ambigit illa, an debeat ei quem optimum ex procis uiderit, & qui locupletiorẽ dotem offerat, nubere. Vbi duo spectauit, quibus ad secundas istas nuptias permoueri posset. Primùm præstantia mariti, deinde spe diuitiarum. Quæ duo uidentur in matrimonijs consectanda, & reuerà consectanda sunt, siquidem felicitatem præsentis uitæ amas. Ergo prudens est censenda Penelope Homerica, quę ad utrunque collimauerit. In hac tamen dubitatione hactenus prima pars præponderauit, cuius rationes etiam longè maioris sunt momenti, quàm in secunda. Itaque prudentior hoc nomine nobis est pronuncianda.

ἀργαλέον δ' ἀγαθόν) Prouerbiũ illud, quo ἄτ' αἶνος ἐν ... dicitur, tunc maximè conuenit, cùm ei aduersus plures de uirtute est contentio, de qua hæc γνώμη Telemachi enunciata est. Nos hac de re alicubi in Iliade diximus.

ὦ φίλ' ἐπεὶ) Videbatur decorum, ut hic hospes suo responso gratias ageret Telemacho pro oblatis sibi beneficijs & subsidio tum uictus,

u[illegible]ctus tum etiam uestium:sed quia id solùm acturus erat,ut filio Eumæoque innotesceret, illud de procorum petulantia pro orationis suæ argumento commodè arripit. Hoc ergo agit, primùm ut causam resciscat, cur ab istis iniurijs uindicandis Telemachus prohibeatur qua ratione etiã totum negotium melius explorat. Nam illam refellit, qua Telemachus ætatis & roboris defectum prætexebat in illis uerbis, [illegible]: quasi eum satis ualidum & potẽtem agnoscat ad hanc ultionem. Deinde factum ipsum exaggerat, neque tolerari posse docet, adeo ut etiam in hoc negotio mortis potius subeundum periculum dicat, quàm cum huius proteruiæ insolentis patientia uiuendum.

εἰπέ μοι ἠὲ ἑκὼν) Varias causas proponit, quibus impediri posse Telemachum ab ulciscendis procis arbitratur. Prima est, quòd forsan eos ipse lubenter patitur. quod ut crederet, uidetur in præcedentibus præmunijsse, cùm dixit admirabundus angi se summoperè, quòd intellexerit eum talia inuitum pati. cum tamen talis sit, hoc est qui ea sit uirtute & robore præditus, ut uix credibile sit inuito illi hæc inferri. Ergo uolens patitur. nam alioqui insolentiam procorum iam repressisset: quod si uolens, nihil habet quòd conqueratur. Volenti enim iniuriam non fieri pronunciatum est [illegible]. Persuadetur quodammodo ergo Vlysses, delectari Telemachum suorum bonorum dissipatione, ideò hoc ei obijcit, ea quoque ratione, ni fallor, filij animum exploraturus. Altera est, odium populi. In eiusmodi enim negotijs multum est situm in populi & subditorum beneuolentia. Poterant autem, ut suspicabatur Vlysses, animi Ithacensium ab eorum Principe & domino alienati esse, ut eorum auxilio destitutus Telemachus nulla procis ratione aduersari posset: quod uidebatur facturus, aut præstare posse, si populum suis negotijs fauentem habuisset. Sed quam causam alienationis animorum comminiscitur? Dei uocem, id est oraculum quoddam. Multùm enim oraculis gens illa tribuebat, & quicquid iuberent, ab eo ne latum quidem unguem, quantum fieri poterat, discedebant: nisi etiam θεοῦ ὀμφὴν pro fama accipias: quod ego hactenus, ut paulùm uiolentius, non sum amplexus. Si tamen acceperis, intelligetur de rumore mortui Vlyssis: quo audito, subditi hæredem illius Telemachum tanti non fecerint, ut ei auxiliarentur. Tertiam causam proponit, consanguineorum penuriam, uel negligentiam eorum ad suppetias consanguineo ferendas. Nam illud, ἢ τι κασιγνήτοις ἐπιμέμφεαι, duplicem illam recipit interpretationem, ut docet Eustachius: posteriorem tamen præstantiorem, & huic loco commodiorem esse monet. His ergo propositis, occasionem dedit Telemacho respondendi Vlysses: quomodo id autem præstiterit, mox uidebimus.

τεθνάμεν) Generosi est animi, pulcram potiùs mortem per uulnera petere, quam diutius grauiores iniurias cum honoris iactura perferre: tum quia saltem eam laudem promeruisti, te uitam honori & libertati postposuisse, tum quòd mors laborum & calamitatum omnium est terminus.

ἄλλος) Eustathius dicit hunc uersum spurium à ueteribus iudicatum. Sed præstat eius uerba audire: [illegible], inquit, [illegible] &c.

οὔτε τί μοι πᾶς δῆμος) Respondet Telemachus, & certiorem facit hospitem, quo pacto has iniurias à procis inuitus cogatur perpeti. Hoc enim concluditur, quòd ex tribus illis causis, quas anteà Vlysses proposuerat, ille duas tantùm posteriores sustulit, prima relicta: quam latiùs exponit, cùm docet quomodo ille solus tot procis resistere non possit. Porrò Eumæum in urbem mittit, reditum suum Penelopæ renunciaturum.

μοῦνον ἐμ' ἐν μεγάροισι) Ex hoc loco constat, Homerum unicum Vlyssis filium hunc Telemachum agnoscere: tum tamen Cyrenæus quidam, qui scripsit τηλεγόνειαν, duos ei ascribat ex Penelope susceptos, Telemachum & Arcesilaum. Nos Homero hac in parte potiùs assentiemur.

Certè et mouit subulcũ, hic accepit manib. calciamẽta
Ligatis.a. sub pedibus ad ciuitatẽ iuit, neq; Mineruam
Latuit à stabulo iens Eumæus subulcus:
Sed hæc propè uenit, corpore.a. assimulata est mulieri
Pulchræq; magnæq;, & splendida opera scienti.
Stetit aũt è regione ostij stabuli Vlyssi apparens,
Neq; Telemachus uidit obuius, neq; intellexit,
(Non enim omnibus Dei apparent manifesti.)
Sed Vlyssesq; canesq; uiderunt, & non latrarunt.
Blando gannitu.a. ex altera parte per stabulũ fugiebãt
Hæc.a. supercilijs annuit, intellexit .a. diuinus Vlysses:
Exiuit aũt domo extra magnum murum stabuli.
Stetit.a. ante ipsam, hunc aũt alloquuta est Minerua,
Generose Laertiade astute Vlysses,
Iam nunc tuo filio uerbum dic, neq; occulta,
Vt procis morte & nece composita
Eatis ad ciuitatem inclytam, neq; ego ipsa
Diu procul à uobis ero prompta pugnare.
Dixit, & aurea uirga impressit Minerua.
Vestem quidem ei prius bene lauatam & interulam
Posuit circum pectora, corpus.a. auxit & pubertatem.
Retrò autem nigro colore euasit, genæ aũt extensæ sunt.
Nigri autem facti sunt capilli circum barbam.
Hoc quidem sic facto, retrò iuit, at Vlysses
Iuit in stabulum, stupuit aũt ipsum dilectus filius.
Timens.a. ex altera parte iecit oculos ne Deus esset,
Et ipso compellato uerba uelocia allocutus est,
Alius mihi hospes apparebas nuper quàm coràm.
Alia.a. uestimenta habes, & corpore neq; item similis.
Certè aliquis deorum es, qui cœlum latum habitant.
Sed placatus sis, ut tibi grata demus sacra,

Ἦ ῥα, καὶ ὦρσε συφορβόν· ὁ δ' εἵλετο χερσὶ πέδιλα·
Δησάμενος δ' ὑπὸ ποσσὶ πόλιν δ' ἴεν. οὐδ' ἄρ' Ἀθήνην
Λῆθεν ἀπὸ σταθμοῖο κιὼν Εὔμαιος ὑφορβός·
Ἀλλ' ἥγε σχεδὸν ἦλθε, δέμας δ' ἤϊκτο γυναικὶ
Καλῇ τε μεγάλῃ τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' εἰδυίῃ.
Στῆ δὲ κατ' ἀντίθυρον κλισίης Ὀδυσῆϊ φανεῖσα.
Οὐδ' ἄρα Τηλέμαχος ἴδεν ἀντίον, οὐδ' ἐνόησεν
(Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς)
Ἀλλ' Ὀδυσεύς τε κύνες τε ἴδον· καί ῥ' οὐχ ὑλάοντο,
Κνυζηθμῷ δ' ἑτέρωσε διὰ σταθμοῖο φόβηθεν.
Ἡ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἐκ δ' ἦλθεν μεγάροιο παρὲκ μέγα * τειχίον αὐλῆς   * θριγκίον
Στῆ δὲ πάροιθ' αὐτῆς. τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἤδη νῦν σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπίκευθε,
Ὡς ἂν μνηστῆρσιν θάνατον καὶ κῆρ' ἀραρόντε
Ἔρχησθον προτὶ ἄστυ περικλυτόν. οὐδ' ἐγὼ αὐτὴ
Δηρὸν ἀπὸ σφῶϊν ἔσομαι μεμαυῖα μάχεσθαι.
Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Φᾶρος μέν οἱ πρῶτον ἐϋπλυνὲς ἠδὲ χιτῶνα
Θῆκ' ἀμφὶ στήθεσσι· δέμας δ' ὤφελλε καὶ ἥβην.
Ἂψ δὲ μελαγχροιὴς γένετο, γναθμοὶ δὲ τάνυσθεν·
Κυάνεαι δ' ἐγένοντο ἐθειράδες ἀμφὶ γένειον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὡς ἔρξασα, πάλιν κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν ἐς κλισίην. θάμβησε δέ μιν φίλος υἱός.
Ταρβήσας δ' ἑτέρωσε βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀλλοῖός μοι ξεῖνε φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν,
Ἄλλα δὲ εἵματ' ἔχεις, καί τοι χρὼς οὐκέθ' ὁμοῖος.
Ἦ μάλα τις θεός ἐσσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
Ἀλλ' ἵληθ', ἵνα τοι κεχαρισμένα δώομεν ἱερά,

Ἠδὲ χρύσεα δῶρα τετυγμένα. φείδεο δ' ἡμέων.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὔτις τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ πατὴρ τεός εἰμι, τοῦ εἵνεκα σὺ στεναχίζων
Πάσχεις ἄλγεα πολλὰ, βίας ὑποδέγμενος ἀνδρῶν.
Ὣς ἄρα φωνήσας υἱὸν κύσε, κὰδ δὲ παρειῶν
Δάκρυον ἧκε χαμᾶζε· πάρος δ' ἔχε νωλεμὲς αἰεί.
Τηλέμαχος δ' (οὐ γάρ πω ἐπείθετο ὃν πατέρ' εἶναι)
Ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Οὐ σύ γ' Ὀδυσσεύς ἐσσι πατὴρ ἐμός, ἀλλά με δαίμων
Θέλγει, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.
Οὐ γάρ πως ἂν θνητὸς ἀνὴρ τάδε μηχανόῳτο
Ὧι αὐτοῦ γε νόῳ, ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν,
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη νέον ἠδὲ γέροντα.
Ἦ γάρ τοι νέον ἦσθα γέρων καὶ ἀεικέα ἕσσο,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικας οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
Τηλέμαχ', οὔ σε ἔοικε φίλον πατέρ' ἔνδον ἐόντα
Οὔτι τι θαυμάζειν περιώσιον οὔτ' ἀγάασθαι.
χ.ϑ.π Οὐ μὲν † γάρ τοι ἔτ' ἄλλος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσ.
Ἀλλ' ὅδ' ἐγὼ τοιόσδε, παθὼν κακὰ, πολλὰ τ' ἀνατλὰς,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Αὐτάρ τοι τόδε ἔργον, Ἀθηναίης ἀγελείης,
Ἥ τέ με τοῖον ἔθηκεν ὅπως ἐθέλει (δύναται γάρ)
Ἄλλοτε μὲν πτωχῷ ἐναλίγκιον, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἀνδρὶ νέῳ καὶ καλὰ περὶ χροῒ εἵματ' ἔχοντι.
Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ κακῶσαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας, κατ' ἄρ' ἕζετο. Τηλέμαχος δὲ
Ἀμφιχυθεὶς πατέρ' ἐσθλὸν ὀδύρετο δάκρυα λείβων.
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ὑφ' ἵμερος ὦρτο γόοιο.
Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοὶ
Φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα
Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Et aurea dona facta, parce autem nobis.
Huic.a respondit postea pertolerans diuinus Vlysses,
Non aliquis Deus sum, cur me dijs assimilas?
Sed pater tuus sum, cuius gratia tu suspirans
Pateris dolores multos uiolentijs susceptis uirorum.
Sic loquutus, filium osculatus est, per autem genas
Lacrymabat in humū, antè.a.tenebat īdesinēter semp.
Telemachus.a. (nondū.n.psuasus fuerat suū patrē esse.)
Rursus ipsum uerbis respondens alloquutus est,
Non tu Vlysses es pater meus, sed me Deus
Decipit, ut item magis lugens suspirem.
Non enim aliquo modo mortalis uir hac excogitat
Suo ipsius animo, quando non Deus ipse aduenens
Facile uolens faciat iuuenem & senem.
Certè n. nuper eras senex, & indecenter indutus eras,
Nunc autem Dijs similis es, qui cœlum latum habitat.
Hunc.a.respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Telemache, nō te decet dilectum patrem intus cùm sit
Neq; demirari ualdè, neq; stupere.
Non quidem enim amplius alius ueniet huc Vlysses.
Sed hic ego talis passus mala, multis.a.toleratis malis
Veni uigesimo anno ad patriam terram.
At hoc opus Mineruæ prædatricis.
Quæ me talem posuit quomodocunq; uoluit (potest.n.)
Aliquando quidē pauperi similē, aliquando aūt rursus
Viro iuueni pulchras circū corpus uestes habenti.
Facilè autem Dijs, qui cœlum latum habitant,
Et gloria illustrare mortalē hominē & malo afficere.
Sic loquutus sedit, Telemachus autem
Circumfusus patrē bonum lugebat lacrymas fundens,
Ambobus autem his desiderium obortum est luctus.
Flebant autem stridulè abundantiùs quàm aues
Ossifraga aqla, uel uultures curua unguib. quib. pullos
Rustici excipiunt, antequam uolatiles sint.

COMMENTARIVS.

δέμας δ' ἤικτο γυναικί) Cùm se nesè Vlyssi uidendam exhibere nolebat Minerua, uidetur hanc speciem induisse, qualem etiam antea lib.13. sub finem induit, & ea ratione facile ab Vlysse dignoscebatur. Si aliam autem induisset, ab eo dignosci non poterat, ut eidem lib.13. uidimus. Apparet ergo ei Minerua, à quo solo uidetur, non à Telemacho: licet præsens esset, cuius rei causam addit Poeta, quòd non uideantur manifestè Dij ab omnibus: quasi dicat, uideri eos ab ijs tantùm, quibus ostentare ac prodere se uoluerint, & quibusdam licet præsentibus fieri *ἀφανεῖς*, quibus nimirum oculi adhuc humana caligine, quæ eorum facultatem in rebus humanis tantum exeri patitur, obscurantur. Vt uideant enim Numen, ab illis tenebris quodammodo repurgari oportet, alioqui nihilo cæcis sunt præstantiores in illo percipiendo. Quibus illa Orphei apud Clem. Strom. lib.5. conueniunt:

αὐτὸν δ' οὐχ ὁρόω, περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται. — *Illum non uideo (sup. Deum) circum enim nubes offusa est.*
πᾶσι γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν ὄσσοις — *Omnibus enim mortalibus mortales pupillæ sunt in oculis*
μικραί, ἐπεὶ σάρκες τε καὶ ὀστέα ἐμπεφύασι id est: — *Paruæ, cùm carnes & ossa eis insint.*

Et Lucretius lib.5. naturam Deorum non solùm non oculis, sed uix etiam animo percipi dicit.

Tenuis enim natura Deùm, longeq; remota — *Sensibus à nostris, animi uix mente uidetur.*

At Homerus noster uideri quidem Deos ab hominibus uult (uno excepto Ioue, cui corpus nusquam tribuit) sed ab ijs tantùm, quos ipsi uoluerint.

ἤδη νῦν σῷ παιδί) Non est ausus Vlysses filio se prodere, donec monitus sit à sua Minerua: quanquam dubitare possis, an hoc ille expectauerit. Nos autem in his figmentis, nudæ Poetæ artificio contenti sumus, nec ulterius ueritatem rei exquirimus. Ergo ita placuit Homero, ut eò magis doceat quàm prudenter omnia ab Vlysse in hoc negotio sint gesta, nempe diuino tantùm consilio.

χρυσείῃ ῥάβδῳ) Hanc uirgam lubenter Achillis hastæ comparauerim, quæ eadem & uulnus & medicinam faciebat: qualis etiam fuit summi illius Prophetæ Mosis uirga, qua clades Aegypto immittebat, eademque rursus illas remouebat: dubitoque an Homerus in ea regione à Sacerdotibus eam historiam perceperit, unde occasionem huius figmenti arripuerit, & ueritatem ad fabulas obliquè traduxerit. Itaque Minerua iam Vlyssem, quem antea sub finem lib.13. turpiter uirgæ suæ beneficio deformauerat, eadem ratione ei pristinum corporis uigorem, oris gratiam & uenustatem, uestiumque elegantiam statim miraculosè restituit. Qua tam repentina mutatione commotus Telemachus, eum iam pro Numine censuit, & uix tandem patrem suum esse persuasus est: uictus tamen patrijs asseuerationibus, eum denique agnouit: hinc illa patris & filij lacrymosa gaudia, deinde consilium de tollendis è medio procis.

θείη νέον ἠδὲ γέροντα) Monui iam sæpius, me hæc Homerica figmenta quasi uera non tueri, sed in ijs soleo eorum fundamenta sæpissimè obseruare. Ea enim laudabilia sunt, & minus reijcienda, quæ magis ad ueritatem & ad potentiam, ut ita loquar, accedunt: hoc est, quæ nihil absurditatis continent: & etiamsi non fuerint, tamen rerum natura quominus sint, non impedit. Sic sermonem equorum Achillis in Iliade tuebamur alijs exemplis, sic metamorphosim sociorum Vlyssis in hoc altero uolumine. Sic etiam nunc hanc *ἀλλοίωσιν* Vlyssis absurdam non esse probabimus. Res quidem rara, & quam Telemachus non sine Numine fieri posse credit: quasi dicat, ita esse illud insuetum, immò *ἀδύνατον* mortalibus, ut huic hospitem iam non mortalem, sed Deum quendam esse pronunciet. Vult, inquam, Telemachus, mutari sic statum hominis non posse, nequidem facilè (totam autem facultatem non tollit) ab

ipso

ipso Deo, nedum id iuris in se ipsum homo habeat. Rectè, quia tam subita & momentanea fuit ista ἀλλοίωσις, ut eam homini denegatam arbitretur. Admitto. Sed ut per occasionem hoc discuriamus, agè uideamus utrū hoc possit præstare homo, ut è sene iuuenis fiat. Notum est quod de Aesone memoratur ab Ouidio 7. Metam. eum uidelicet à Medea ex senectute iuuentuti restitutum his uerbis, post narratam succorum & herbarum in eum usum coctionem:

——stricto Medea recludit
Ense senis iugulum, ueteremq; exire cruorem
Passa replet succis: quos postquàm combibit Aeson,
Aut ore exceptos, aut uulnere: barba, comæq;
Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies, abeunt pallorq; situsq;,
Adiectoq; caua supplentur corpore rugæ,
Membraq; luxuriant. Aeson miratur, & olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos,
Dissimilemq; animum subiit ætate relicta.

Hoc ubi factum uidisset Bacchus, dicitur ibidem à Medea eandem medicinam pro nutricibus suis impetrasse. Eadem paolo pòst arietem in agnum ab eodem Poeta dicitur mutasse, qua fraude Peliam interfecit. Ea omnia fabulosa ab omnibus ferè pronunciantur. Solus, quod sciam, Palæphatus uetustissimus scriptor, ut qui Artaxerxis tempore uixisse à Suida prodatur, qui fabulis bellū indixit, & docere tamen conatus est ex aliqua ueritate, eas originem traxisse: monet quomodo hæc de Medea sint intelligenda in fragmentis, quæ hodie tantùm habemus, reliquias nempe quinque librorum ἀπίστων, quos conscripsisse ex eodem Suida, aliisq; præterea Grammaticis colligitur. Eum ergo hic audiri uolo, quia ueritati maximè consentanea, nisi me fallit animus, scribit: cuius uerba sunt hæc, ut ea transtulit Philippus Bonasius, quæ penuria Græci codicis referre tantùm cogor. Medea, inquit, ut dicitur, seniores homines coquens, iuuenes eos faciebat. Fuit uerò simile quid. Medea talis naturæ florem quendam prima inuenit, qui capillos albos nigrosúe faciendi potestatem habebat. Quibuscunque igitur hominibus, qui ex canicie exire delectarentur, nigros capillos apparere faciebat. Prima quoque hæc experimentum calidi lauacri cuiusdam uim medicam habentis, inuenit, quo uolentibus omnibus medebatur: atque hæc non in publico, sed clàm quidem agebat, nequis medicorum talia addisceret posset. Huic uerò compositioni qua utebatur, nomen erat πυριάτημα, hoc est decoctio. Quicunque igitur homines hac decoctione utebantur, agiliores prorsus magisque sani fiebant. Ex hoc Medeę præparationem hanc quicunque uidebant, lebetes scilicet, ligna, & ignem, quòd homines elixando coqueret, existimabant. Pelias uerò homo senex & imbecillus, hac decoctione cum usus fuisset, quòd eam sustinere præ senectutis debilitate non potuit, consumptus est. hæc ille. Quibus manifestè docet, non esse absurdam illam iuuentutis restitutionem: quasi nimirum hæc quoque facultas Naturæ non sit denegata, quo minus omnia ad eam necessaria suppeditet. Sanè qui intelligit (intelligunt autem omnes) afflictum & tabidum morbis corpus sanitati integræ posse restitui, id quoque non credere non potest senectutis imbecillitatem medicamine quodam adimi posse, ut grauis illa alioqui ætas florenti iuuentuti non cedat. Vulgatum est enim, sublatis causis, effecta tolli: qui ergo senectutis causas nouit, easque remedio quodam tollit: colligendum manifestè superest, profligatum eum quicquid est in illa ætate uitij. Quæ sanè intellecta, & penitùs à Physicorum Medicorumque turba inspecta rei ueritatem comprobabunt. Neq; tamen existimandum est, quod multos clamitare audio, nos Dei instituto & naturæ legibus aduersari. Eadem enim est in senectute tollenda, quæ in profligandis morbis ratio: quæ cùm prohibita non sit, neque impietatem arguat, cur de illa tam temerarium iudicium proferemus? Data est enim nobis hæc uita tanquam res preciosissima, cuius sedula cura nobis est agenda: fouenda illa, & quantum in nobis est ab omni malo tutanda & conseruanda, atque adeò si fieri potest, in longos annos proroganda. Quid enim refert, si crudam senectutem transigas? Atqui eos quibus sine ullo medicamine propria natura talem suggerit, non solum non alijs inferiores existimamus, sed etiam & amamus & admiramur. Cur ergo ea ratio prohibeatur, qua praua & uitiosa natura corrigitur, in melioremque & saniorem commutatur? Proinde hunc maximum & potissimum Medicorum scopum debere esse existimauerim, ut aliquid in arte sua excogitent, quod ad restaurationem iuuentutis in ipsa senectute conducat. Eam autem facultatem omnes decantato illi Philosophorum lapidi tribuunt: sed quia eius inuentio perdifficilis est, omnes etiam ferè ab eius inuestigatione deterrentur. At tamen alia quoque intereà reperiri possunt fortasse non minus ad eundem effectum utilia, quæ nobilissimus & clarissimus ille Philosophus Theophrastus Paracelsus in libro de Regeneratione & restauratione explicat. Sed ea est ni fallor, eorum qui Chymica tractant segnities, aut id reliquorum a Chymicis fastidium, ut ferè nulla spes supersit tā preciosam medicinā inueniendi. Vnus Paulus Trellius Paracelsicæ doctrinæ & praxeos peritissimus, mihiq; si quisquam alius, amicissimus, ut de eius probitate pietateque conticescam, nuperrimè ipse hoc onus, etiam sponsione inter nos facta, recepit: cui ego omnia in eum finem fausta comprecor. Intereà (ut eò unde egressa est, redeat nostra oratio) satis impræsentiarum ostendi (quanquam paucis, sed multis ea de re agere peculiaris est disputationis) non esse extra naturam positum, ut quis è sene iuuenis fiat, licet hoc ipsi Deo factu difficile existimet Telemachus, quod tamē ille de repentina ista mutatione intelligit: deinde difficultas illa, ut diximus, omnē ei facultatē in hoc negotio nō adimit. Addam insuper quod de aquilæ iuuētutis renouatione, cui similē sibi a Deo suppeditatā gloriari uidetur Psaltes cant. 103. qua de re D. Hieronymus: Aquilę, inquit, ubi cōsenuerit, grauātur pēnæ (& oculi) quærit illa fontē, erigitq; pēnas, calorē in se colligit, eo modo sanātur oculi, in fontē se ter mergit, atq; ad iuuentutē redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur ut aquilæ iuuētus tua. At D. Augustinus: Dicitur, inquit, aquila, dū senio grauatur, rostri immodicè crescētis unco non posse os aperire, nec cibum capere: unde languescēs naturæ ui collidit rostrū ad petrā, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibū redit, atq; ita reparatur, ut iuuenescat omnino. Rabi Sahadias, ut testatur R. Dauid, (in cōmentario in caput Esaiæ 40. ni fallor, inquit Gesnerus) ait, aquilam ante omnes aues esse maximi uolatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem: atque eius calore supra modum accensam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumasque ei nouas repullulare: at cum centesimo anno id facere tentet, destitui uiribus, ita ut è mari cùm se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atque ita emori. Obscurus quidam aliam renouationis aquilæ rationem explicat, eandem quoque Albertus, sed de herodio (sic autem appellat aquilam germanam, quomodo Aelianus Chrysaeton & stellarem) & quam tamen non affirmet, nihilque se habere quod ad hoc dicit, nisi mirabilia naturæ esse multa: quasi dicat, neque se hoc affirmare, neque etiam penitus negare uelle. Gesnerus hanc renouationem de mutatione pennarum tantùm in aquila intelligit. Videntur enim, inquit, aues quæ pennas mutarint, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, ut aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta: Caluitium tuum, inquit, sicut aquila, cap. 1. Sic & serpentes iuuenescere dicuntur quotannis, cùm leberidem, id est pellem ueterem exuerint. Hæc ille. Sed quia nuda ille sua opinione nititur, & iam authoritas sola scriptorum uidetur pōderanda: nos potiùs Hieronymo, Augustino, & alijs credemus, renouationem illam asserentibus. Quæ nos omnia adduximus, ut eò meliùs doceremus, extra naturæ latissimam ditionem huius renouationis facultatem non esse positam. At nos forte nimium euagamur: canamus receptui, & in fines nostros redeamus.

πάλαι γ' ἔοικας) Confirmat Telemachum Vlysses de sua præsentia, & ne eum diutiùs de hac tam subita sua mutatione suspensum remoretur, monet eum, hoc esse Mineruæ factum: atqui Dijs cœlestibus facilè esse hoc præstare, è quorum numero est etiā Mineruа. His ergo persuasus Telemachus patrem agnouit, & præ gaudio eius uidendi profusè lacrymatus est.

ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί) Abundantiam lacrymarum hac comparatione docet. Quemadmodum enim (inquit) ossifragæ aut ægypij (utrumque est genus aquilarum) cum pulli sibi adimuntur, ualde lugent: sic Vlysses & Telemachus miserè lacrymabantur, immò uehementius quàm ille. ita enim rem exaggerat Poeta. Notandum est autem, quod monet quoque Eustathius, hanc comparationem esse ex earum numero, quæ rei comparatæ sunt dissimiles quodammodo: φῆναι μὲν γὰρ καὶ αἰγυπιοί, ἐπὶ τέκνοις [illegible] ἀδινώτεροι δὴ τὸν παῖδα [illegible] χαίρων [illegible] τὸ ἱκανῶς τῆς βοῆς [illegible] τὸ ἔλεεινόν. Præterea indicauit Poeta amorem, quo hæ aues pullos suos prosequuntur. Quem locum imitatus est Oppianus lib. 1. de Piscat.

καί μιν τε φῆναι [illegible] ὄρθριον ἀμφὶ [illegible], &c.

Ibi tamen solius Ossifragæ meminit, quam etiam Aristoteles docet non solùm suos, sed etiam aquilæ pullos nutritare: cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos, ac educat. Solet enim aquila (nempe maximè, quæ pygargos appellatur, ni fallor) alterum pullum tædio nutriendi expellere. Quippe eo tempore, inquit Plinius, ipsis cibum negauit natura, prospiciens ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vultur etiam (sic enim αἰγυπιὸς uidetur uertendum, ut aliàs dicemus) ualde est φιλότεκνος, ut docet Orus in Hieroglyphicis. Misericordem, inquit, significantes Aegyptij, uulturem pingunt: quod quibusdam forsan uidebitur alienissimum, præsertim cùm hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atq; interimat. Sed ut hoc pictura uulturis innuerent, eo impulsi sunt, quod centum (& uiginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet (ἐπὶ πολὺ ὁ [illegible]) sed omnem curam ac sollicitudinem illis alendis adhibeat. Quòd si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore uulnerato surbendum eis

exhibet & impertitur sanguinem, ut ne cibi penuria atque inedia conficiantur. Hæc ille, quæ tamen hodie Pelicano, non uulturi tribuunt: id tamen apud nullum uetustissimum scriptorem reperias, ut etiam dicit Pierius lib. 18. Hierogl.

Ὣς ἄρα τοί γ' ἐλεεινὸν ὑπ' ὀφρύσι δάκρυον εἶβον.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,
Εἰ μὴ Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα.
Ποίῃ γὰρ νῦν δεῦρο πάτερ φίλε νηΐ σε ναῦται
γρ. εὐχετόωντο· Ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι * εὐχετόωνται;
Οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀΐομαι ἐνθάδ' ἱκέσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω,
Φαίηκές μ' ἄγαγον ναυσίκλυτοι, οἵ τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
Καί μ' εὕδοντ' ἐν νηῒ θοῇ ἐπὶ πόντον ἄγοντες
Κάτθεσαν εἰς Ἰθάκην. ἔπορον δέ μοι ἀγλαὰ δῶρα,
Χαλκόν τε, χρυσόν τε ἅλις, ἐσθῆτά θ' ὑφαντήν.
Καὶ τὰ μὲν ἐν σπήεσσι θεῶν ἰότητι κέονται·
Νῦν δ' αὖ δεῦρ' ἱκόμην ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης,
Ὄφρα κε δυσμενέεσσι φόνου πέρι βουλεύσωμεν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μνηστῆρας ἀριθμήσας κατάλεξον,
Ὄφρ' εἰδέω ὅσσοι τε καὶ οἵτινες ἀνέρες εἰσί.
Καί κεν ἐμὸν κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμηρίξας,
Φράσσομαι ἤ κεν νῶϊ δυνησόμεθ' ἀντιφέρεσθαι
Μούνω ἄνευθ' ἄλλων, ἦ καὶ διζησόμεθ' ἄλλους·
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ πάτερ, ἦτοι σεῖο μέγα κλέος αἰὲν ἄκουον,
Χεῖράς τ' αἰχμητὴν ἔμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
Ἀλλὰ λίην μέγα εἶπες· ἄγη μ' ἔχει· οὐδέ κεν εἴη
Ἄνδρε δύω πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισι μάχεσθαι.
Μνηστήρων δ' οὔτ' ἂρ δεκὰς ἀτρεκὲς, οὔτε δύ' οἶαι,
Ἀλλὰ πολὺ πλέονες· τάχα δ' εἴσεαι ἐνθάδ' ἀριθμόν.
Ἐκ μὲν Δουλιχίοιο δύω καὶ πεντήκοντα
Κοῦροι κεκριμένοι, ἓξ δὲ δρηστῆρες ἕπονται.
Ἐκ δὲ Σάμης πίσυρές τε καὶ εἴκοσι κοῦροι ἔασιν.
Ἐκ δὲ Ζακύνθου ἔασιν ἐείκοσι φῶτες Ἀχαιῶν.
Ἐκ δ' αὐτῆς Ἰθάκης, δυοκαίδεκα πάντες ἄριστοι·
Καί σφιν ἅμ' ἐστὶ Μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδὸς,
Καὶ δοιὼ θεράποντε δαήμονε δαιτροσυνάων.
Τῶν εἴ κεν πάντων ἀντήσομεν ἔνδον ἐόντων,
Μὴ πολύπικρα καὶ αἰνὰ βίας ἀποτίσεαι ἐλθών.
Ἀλλὰ σύ γ' εἰ δύνασαι τιν' ἀμύντορα μερμηρίξαι,
Φράζευ, ὅ κέν τις νῶϊν ἀμύνοι πρόφρονι θυμῷ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον,
Καὶ φράσαι εἴ κεν νῶϊν Ἀθήνη σὺν Διῒ πατρὶ
Ἀρκέσει, ἦέ τιν' ἄλλον ἀμύντορα μερμηρίξω.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἐσθλώ τοι τούτω γ' ἐπαμύντορε τοὺς ἀγορεύεις,
Ὕψι περ ἐν νεφέεσσι καθημένω, ὥτε καὶ ἄλλοις
Ἀνδράσι τε κρατέουσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οὐ μέν τοι κείνω γε πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἔσεσθον
Φυλόπιδος κρατερῆς, ὁπότε μνηστῆρσι καὶ ἡμῖν
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι μένος κρίνηται Ἄρηος.
γρ. μέν νυν Ἀλλὰ σὺ † μὲν νῦν ἔρχευ ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Οἴκαδε, καὶ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμίλει.
Αὐτὰρ ἐμὲ προτὶ ἄστυ συβώτης ὕστερον ἄξει,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι.
Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δόμον κάτα, σὸν δὲ φίλον κῆρ

Sic hi miserabiliter sub superciliis lacrymā fundebant:
Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Nisi Telemachus allocutus fuisset suum patrē statim.
Quali enim huc pater naui te nauta
Duxerunt in Ithacam? qui esse dicebant?
Non quidem enim te pedestrem puto huc uenisse.
Hunc.a.rursus allocutus est laboriosus diuinus Vlyss.
Nanque ego tibi fili ueritatem apertè dicam,
Phaaces me duxerunt nauibus inclyti, qui & alios
Homines mittunt quisquis ipsos adiuerit.
Et me dormientem naue ueloci in pontum ducentes
Deposuerūt in Ithacā, dederūt.a. mihi splendida dona
Aesque, aurumque, copiosè, uestemque, textam.
Et hæc quidem in speluncis Deorum consilio iacent.
Nunc aūt rursus huc ueni admonitionibus Minerua,
Vt inimicis de cæde consultemus.
Sed agè mihi procos numero recense,
Vt sciam quotque & qui uiri sint.
Et meo in animo strenuo agitato consilio
Considerabo, si nos poterimus aduersari
Soli sine aliis, an & quæremus alios.
Hunc.a.rursus Telemachus prudēs contrà allocutus (est,
O pater certè tuā magnā gloriam semper audiui,
Manibusque bellicosum esse, & prudentem consilio,
Sed ualde magnum dixisti: stupor me habet, neque esset
Viros duos multis & fortibus pugnare.
Procorum autem neque decas una, neque duæ solæ,
Sed multò plures: citò autem scies hic numerum,
Ex quidem Dulichio duo & quinquaginta
Iuuenes electi, sex autem famuli sequuntur.
Ex autem Samo quatuorque & uiginti iuuenes sunt.
Ex autem Zacyntho uiginti sunt uiri Achiuorum.
Ex autem ipsa Ithaca duodecim omnes optimi.
Et ipsis simul est Medon præco & diuinus cantor.
Et duo serui scientes epulas facere:
Hos si omnes aggrederemur qui intus sunt,
Vide ne multū amarè & grauiter petulātias illas ex- (penderis:
Sed tu si potes aliquē adiutorē excogitare,
Animaduerte qui nobis auxilietur prompto animo.
Hunc.a.rursus allocutus est laboriosus diuus Vlysses,
Tibi enim ego dico, tu autem considera & me audi,
Et cogita si & nobis Minerua cum Ioue patre
Sufficiat, an adhuc alium adiutorem cogitabo?
Hunc.a.rursus Telemach. prudēs cōtra allocutus est,
Boni hi adiutores quos dicis
Altè in nebulis sedentes, quique & aliis
Viris dominantur & immortalibus Diis.
Hunc.a.rursus allocutus est pertolerās diuus Vlysses,
Non quidem illi multo tempore separatim erunt
Pugna forti, quando procis & nobis
In domibus meis robur iudicabitur Martis.
Sed tu quidem nunc uade simul aurora apparente
Domum, & procis superbis loquere.
At me ad ciuitatem subulcus postea ducet,
Pauperi tristi similem & seni.
Si.a. me inhonorabūt in adib. tuus.a. dilectus animus

Toleret

Toleret in pectoribus malè patiente me:
Si & per domum pedibus trahent foras,
Vel telis percutient, tu autem inspiciens tolera.
Sed certè cessare iube insipientijs,
Suauibus uerbis compellans: hi autem tibi non
Parebunt, iam enim ipsis adest fatalis dies.
Aliud autem tibi dico, tu autem in mentibus pone tuis
Quando multi consilij in mentibus ponet Minerua.
Annuam quidē tibi ego capite, tu.a. postea intelliges.
Quæcunq; tibi in domibus Martia arma iacent
In secessum alti thalami depone eleuando
Omnia ualdè, at procos moll... us uerbis
Alloquere, quando te inquirent capientes,
Ex fumo deposui: quoniam non his similia sunt,
Qualia quondā ad Troiā proficiscens dereliquit Vlyss.
Sed deturpata sunt, quantum ignis iuit uapor.
Adhuc.a. mihi hoc maius in mētib. posuit Saturnius,
Ne quando uino domitī, concitata cōtentione inter uos,
Alios inuicem uulneretis, fœdetis autem conuiuium
Et sponsalia, ipsum enim trahit uirum ferrum.
Nobis autem solis duos enses, & duas lanceas
Relinque, & duo scuta manibus capere.
Sic impetu facto accipiemus, hos autem postea
Pallas Minerua decipiet & consiliarius Iupiter.
Aliud aūt tibi dico, tu autem in mentib. pone tuis,
Si uerè meus es, & sanguinis nostri.
Ne quis postea Vlyssem audiat intus esse:
Neq; igitur Laertes sciat hoc neq; subulcus,
Neq; aliquis domesticorum, neq; ipsa Penelope.
Sed soli tuq; egoq; mulierū cognoscamus rectitudinem,
Et tuos famulos uiros adhuc tentemus:
Et quidem ubi aliquis nos honorat, & timet animo,
Et qui non curat, te aūt inhonorat etiam qui talis sis.
Hunc aūt respondens allocutus est illustris filius,
O pater, certè meum animum & postea puto
Cognosces, non quidem enim socors mollicies tenet.
Sed non hoc lucrum ego fore puto
Nobis ambobus, te autem considerare iubeo.
Diu enim sic cognosces unumquemq; tentans
Opera incipiens: hi autem in domibus quieti
Res deuorant præter modum, neq; est parcitas.
Sed certè te mulieres ego discere iubeo,
Quæ te inhonorant, & quæ sanæ sunt.
Virorum autem nondum ego per ædes uellem
Nos tentare; sed postea hæc labora,
Si uerè adhuc scis Iouis portentum ægiochi.

Τετλάτω ἐν στήθεσσι, κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο,
Ἤν περ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε,
Ἢ βέλεσιν βάλλωσι· σὺ δ᾽ εἰσορόων ἀνέχεσθαι.
Ἀλλ᾽ ἤτοι παύεσθαι ἀνωγέμεν ἀφροσυνάων,
Μειλιχίοις ἐπέεσσι παραυδῶν· οἱ δέ τοι οὐχὶ
Πείσονται· δὴ γάρ σφι παρίσταται αἴσιμον ἦμαρ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ᾽ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
Ὁππότε * κεν πολύβουλος ἐνὶ φρεσὶ θήσει Ἀθήνη, γρ. ἄ.
Νεύσω μέν τοι ἐγὼ κεφαλῇ· σὺ δ᾽ ἔπειτα νοήσας
Ὅσσα τοι ἐν μεγάροισιν Ἀρήϊα τεύχεα κεῖται,
Ἐς μυχὸν ὑψηλοῦ θαλάμου καταθεῖναι ἀείρας
Πάντα μάλ᾽. αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες,
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατῄκισται ὅσσον πυρὸς ἵκετ᾽ ἀϋτμή.
Πρὸς † δ᾽ ἔτι μοι τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ θῆκε Κρονίων, γρ. δή τι ἐ δε
Μήπως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητέ τε δαῖτα
Καὶ μνηστύν· αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Νῶϊν δ᾽ οἴοισιν δύο φάσγανα καὶ δύο δοῦρε
Καλλιπέειν, καὶ δοιὰ βοάγρια χερσὶν ἑλέσθαι·
Ὡς ἂν ἐπιθύσαντες ἑλοίμεθα. τοὺς δέ κ᾽ ἔπειτα
Παλλὰς Ἀθηναίη θέλξει καὶ μητίετα Ζεύς.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ᾽ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Εἰ ἐτεόν γ᾽ ἐμός ἐσσι, καὶ αἵματος ἡμετέροιο,
Μήτις ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆος ἀκουσάτω ἔνδον ἐόντος,
Μήτ᾽ οὖν Λαέρτης ἴστω τόγε, μήτε συβώτης,
Μήτέ τις οἰκήων, μήτ᾽ αὐτὴ Πηνελόπεια·
Ἀλλ᾽ οἶοι σύ τ᾽ ἐγώ τε γυναικῶν γνῶμεν ἰθύν.
Καί κέ τεο δμώων ἀνδρῶν ἔτι πειρηθεῖμεν,
Ἠμὲν ὅπου τις νῶϊ τίει καὶ δείδιε θυμῷ,
Ἠδ᾽ ὅτις οὐκ ἀλέγει, σὲ δ᾽ ἀτιμᾷ τοῖον ἐόντα.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱὸς,
Ὦ πάτερ, ἤτοι ἐμὸν θυμὸν καὶ ἔπειτά γ᾽ ὀΐω
Γνώσεαι· οὐ μὲν γάρ τι χαλιφροσύναι γέ μ᾽ ἔχουσιν·
Ἀλλ᾽ οὔτοι τόδε κέρδος ἐγὼν ἔσσεσθαι ὀΐω
Ἡμῖν ἀμφοτέροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα.
Δηθὰ γὰρ αὔτως εἴσῃ ἑκάστου πειρητίζων,
Ἔργα μετερχόμενος· τοὶ δ᾽ ἐν μεγάροισιν ἕκηλοι
Χρήματα δαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ᾽ ἔπι φειδώ.
Ἀλλ᾽ ἤτοι σε γυναῖκας ἐγὼ δεδάασθαι ἄνωγα
Αἵ τέ σ᾽ ἀτιμάζουσι καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσιν·
Ἀνδρῶν δ᾽ οὐκ ἂν ἔγωγε κατὰ σταθμοὺς ἐθέλοιμι
Ἡμέας πειράζειν, ἀλλ᾽ ὕστερα ταῦτα πένεσθαι.
Εἰ ἐτεόν γέ τι οἶσθα Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

COMMENTARIVS.

τοι γὰρ ἐγώ τοι) Exponit paucis filio Vlysses rationē, qua Ithacam peruenit, tum Phæacēsium in se beneficia strictim commemorat. Deinde scopum sui aduentus αἰνιγματικῶς ei significat, qui est de ulciscendis procis, quorum numerum à Telemacho quærit: ut intelligat, an soli ipsi duo eos de medio possint tollere, an aliunde auxilium aduocare debeant, ut tutiùs hæc ultio peragatur.

θεῶν ἰότητι) Atqui antiùs tantùm Mineruæ consilio id factum esse, antea uidimus. Et tamen Vlysses pluralitatem Deorum hic adhibet. An quòd Minerua Dea illa prudentiæ nihil faciat, quod Ioui reliquæque Deorum turbæ non placeat? Sanè quicquid beneficij illa in Vlyssem contulit Dijs probantibus, uno excepto Neptuno, factum est, ut lib. 1. uidebamus.

ἀμύνης) Intellecto, inquiebat Vlysses, procorum numero, expendam apud me quid facto opus sit, an illi à nobis solis, an aduocato alieno auxilio expugnari debeant. Priori illius dilemmatis parti respondet Telemachus, docetq; tot procos duos solos futuros impares: id tamen modestè eloquitur, ne uideatur fortitudini paternæ aliquid detrahere, quam se ideò non imminuere docet, nisi quod rem factu difficilem, immò ἀδύνατον putat: siquidem ita est comparatum, ut plures à duobus uinci non possint. Est aūt procorum magnus numerus, ad centum & octo nimirum, quibus famulabātur octo serui: Præco unus, qui & idem Musicus. (ita enim coniungo illa μέδων κῆρυξ καὶ θεῖος ἀοιδός) Quis illi turbæ duos impares statim non pronunciet? Sanè res ita se habet, si homines per se consideres, at cum diuino auxilio nitantur contrà: quod eùm sibi polliceatur certò Vlysses, non dubitat factū specie tam ἀδύνατον aggredi, quod etiam feliciter & cum laude exequatur.

ἰδὲ ἀ τις τέτω) Mineruæ & Iouis opem sibi adesse dicebat Vlysses: quo audito acquieuit in eius consilio Telemachus, siquidem nihil non faustum sperat illis auxiliantibus, cùm eorum robur & potentia sit immensa, ut qui cæteris Dijs hominibusque imperent. Quid audio? Ea gloria aliàs Ioui soli tribuitur, nunc uerò Minerua in eius societatem uenit. Aut inconstans est Poeta, aut, quod sæpissimè obseruaui, quibusdam locis ueram de Numine sententiam suam exponit, & id hoc loco præstat. Non quæro tam preciosas gemmas in his stercoribus ueterum, ex purioribus Spiritus sancti fontibus haurire uolo: sed iuuat etiam intelligere, in tenebris etiam illis uerum Numen radiasse. Itaque ex ueterum opinione de Dijs hæc non dicit Homerus. nam illi aut Iouem solum aut plures Deos interdum huius uniuersi imperij honore afficiũt: quòd Iouem & Mineruam hominibus & Dijs imperare uidemus, aliud est & ex abdita Aegyptiorum Theologiæ petitum, in qua hoc fuisse comprehensum non dubito, tres esse personas in unica illa diuina essentia, quod uel ab Abrahamo (uide Iosephũ Antiquit. lib. 1.) uel à Iosepho Iacobi filio, uel posteà ex Iudaicis libris, quorum lectione priuari non potuerunt, quandiu Iudæi in Aegypto captiui fuerunt, didicerint. Quacunque id ratione intellexerint, mysterium hoc sanè Trinitatis ego eos ignorasse non existimo, & illud inde exhausit Homerus. Agè uerò id doceamus, Mineruam Iouis esse filiam idem Poeta infinitis locis scribit, Iouem autem patrem hominum & Deorum. Minerua est Dea sapientiæ, filia Iouis sine matre. Quid illud quæso aliud est, quàm Filius Deus genitus à Dèo patre, Sapientia, inquam, genita ab æterno, quę cum Patre idem habet in omnia imperium? Itaque Poeta fœminino etiam genere illam extulit, cùm Deam esse dicit, non Deum. Et ita quoque appellat Spiritus sanctus, cùm Sapientiæ titulo secundam illam Trinitatis personam insignit. Quid quæso clarius? Vbi uides quomodo ue. illa Dei cognitio hominum fabulosis integumentis ac inuolucris adulterata fuerit, sub quibus tamen uide ut lateat ueritas. Nam qui fabulas Poetarum præcipuè de Dijs pro meris nugis & cõmentis habent, parum mihi rectè sentire uidẽtur. Ducunt enim illæ à uero capite suam originem, quod uel ex loco Homerico ipsis etiam cæcis & obstinatissimis quibusuis constabit. Atqui, inquies, duas tantùm personas hactenus docet Homero intellectas: ubi est tertia? Respondeo, satis mihi esse hoc in præsentia docuisse, neque cogi me posse ut limites illos transeam. Dicam tamen, uideri mihi (nam hæc certò non pronuntio, quia etiamsi non credantur, multũ interesse ad cognitionem Dei non puto: aliud de enim, ut dixi, peti eam iubeo) pro tertia persona Mercurium à Poeta agnosci, quanquam Goropius meos Gallicorum lib. 4. pro secunda accipiat. Sed ex ueterum monumentis uarias opiniones colligi non est absurdum, cùm præcipue ita sit coniuncta illa Trinitas, ut uni personæ promiscuè & confusè alterius munia & officia tribuere potuerint. Atque adeò idem Goropius sub eiusdem libri finem, Mineruam, ut nos, interpretatur: quod audire lectori non erit graue. De Minerua, inquit, quia satis multa alibi à me dicta sunt, hoc unum hic reperem, Mineruæ nomen Gallorum fuisse (*à Cæsare autem 6. Comm. inter Deos Gallorum numeratur*) nec aliud eo significari, quàm hæreditarium ducendi ius, quod æterno suo filio æternus pater addixit. Quoniam ergo pater omnia sapientiæ suæ dedit ducenda ex intimis cerebri sui abyssis, atque ea totam rerum uniuersitatem ex ijs depromisit, & quotidie depromit: non malè Minerua sapientiæ, & omnibus recta uia & ratione faciendis, dicitur præesse. Mirifica arte & stupenda prorsus sapientia Sapientiæ nomenclatura constat. Vt enim hæreditarium omnium rerum ductum prosa designat: ita uersa ichnæarum uocum ritu docet, cui ducendarum rerum omnium gubernandarumque hæreditas à Deo data est, eius quoque partes esse ut pacem accipiat inter homines & Deum. Min. erf enim idẽ est quod ducẽdi hæreditas, Frenim idem quod pacis consociatio, &c. Plura de hoc uocabulo & eius mysterio leges apud eundem Goropium Hermatheræ lib. 6. & 7. sed in sexto potissimum, ex quo paucula excipiemus in gratiam eorum, quibus libri ad manum non erunt. Fit autem, inquit, Minerua ex Men, & erue, siue erf: ita ut Menerua, uti uetustiores Latini uocem scribere consueuerunt, dicatur, cui perpetuum ius est ducendi, ideò quòd Men idem sit quod duco: unde mensch qui se ducit, seu men-sich. Nec mirum, E in I mutari, cùm id fit in creberrimo usu. Hinc Latini ex Men fecere *Mino*, pro eo quod est pecus agere siue ducere. Cui uerò perpetuum est ius rerum omnium ducendarum? Ipsi nempe Veritati, & Verbo æterno, & eidem filio patris æterni, quem Deus constituit Ducem uniuersorum. *Ex te egredietur dux, qui reget Israel*, dixit ille: de hoc Duce intelligẽs, qui de semine Dauid humanã carnem erat assumpturus. Homerus Ageleam uocauit, quòd populi Dux esset, eamque facit primam Iouis filiam, *ἀτὰρ ἡ Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη*. Hæc est origo illa, ueritas ex solo Iouis cerebro genita ante omnia secula: hæc illa sapientia, quæ se dicit fabricæ mundanæ præfuisse: hæc non sapientia, sed sapientiæ potiùs Dea, & sapientiæ causa sempiterna. Arrigite aures Satyri, audite fabularum & Scripturæ sacræ consensum. Ite inepti ssimi cum uestro stupore ad uentrum scholas, quibus aures non sunt, & dicite profano ore, nõ esse sanctas fabularum origines. Corruptæ sunt, fateor, sed ab eisdem uentribus magistris, qui idolomaniam ad uentres suos alendos, & pecora efarciendos, è Sacris omnibus nominibus confinxerunt. Contra hos Christiani inuehuntur, non contra sanam & primam fabularum intelligentiam. Dea est Minerua, & uerissimè Deus ipse filius, qui se ueritatem, & sapientiã, & patris uirtutem sinit uocari. Huic Deus dedit ducendorum omnium mundanorum, & supermundanorum potestatem sempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu poterit à Cimbris Minerua nuncupari. Vel igitur illam ipsi filio adimite, uel mihi permittite, ut filium uernacula lingua Mineruam appellem, &c. Hæc uir ille omnium quos unquam legi & acutissimus, & (absit dicto inuidia) in suo genere doctissimus. Quam sententiam poterat hoc loco Homerico maximè probare, tamque perspicuam reddere, ut qui de hoc dubitet, nescio quid non in dubium reuocare possit. Diximus autem initiò hanc doctrinam de Trinitate hausisse Aegyptios à Iudæis: quanquam sciam hodiernos Iudæos, quorum aliquot etiam Rabinos ea de re sum sciscitatus, illam pernegare. Persuaderi enim non possunt, ut Pater antiquior non sit Filio, itaque unicam essentiam sine illa personarum distinctione admittunt. Sed eos ex proprijs eorum libris refutauit nostro tempore Petrus Galatinus Opere de Arcanis Catholicæ ueritatis lib. 1. Quanquam ut hoc etiam Aegyptij inde ab Adamo usque obtineant, absurdum esse non uideo. Vtut sit, uidetur mihi omnino Homerus aliquid *μυστηριῶδες* hoc in loco reconditum habere, cùm Iouem & Mineruã hominib. & Dijs imperare dicit. Quod antequã improbet lector, ab eo diligenter attẽdi uolo.

ἀλλὰ σὺ μὲν) Cùm hoc iam statutum sit apud Vlyssem & Telemachum ulciscendos esse procos, nunc Vlysses rationem docet, qua totum negotium peragi debeat: uis autem aperta & impetus multùm afferebat periculi propter multitudinem (ni fallor) procorum, quam Telemachus adduxerat. Quid uerò, inquies? An non etiam ea ratione Iouis & Mineruæ auxilio nixus felicem huius negotij exitum sperare poterat? Poterat, inquam, sed temeritas etiam uitium est, quæ propitium Numen habere non solet. Temerariorum autem erat hominum in tam manifestum ruere periculum. Itaque non satis est Deum negotij alicuius fautorem & adiutorem habere: sed uidendum est etiam ut prudenter te geras, alioqui clementia & ope diuina abuteris, quæ à prudentia separari non uult. Astutiam ergo meritò adhibet Vlysses ad tollendos procos, quæ amat prudentiæ esse comes, ubi uis nihil prodest: quam tamen ideò ab eadem prudentia non separamus, sed in illa nescio quomodo magis necessaria uidetur. Dion olim dicebat, fortitudine nos quum iuuenes sumus, uti: at quum senescere incipimus, prudentia ualere: sic in ui aperta dicerem magis fortitudinem, in calliditate prudentiam magis requiri.

αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται) Prouerbium est à Ioanne etiam Vlpio in adagiorum Epitome, & à nostro Giphanio hic obseruatum. In omnĩ re, inquit Vlpius, & ad omnem rem multùm ualent oculi. Sic uisa solùm fœmina ad amorem accendit: uisi inimici mouent dolorem: ferrum uisum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

——ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. Rectè. Hic est enim sensus huius loci. Cùm Vlysses Telemachum monuisset, ut arma sua reconderet, fierique id inscijs procis non posset: commentus etiam est quid esset illis rogantibus, eius rei causam, responsurus, duo nempe: primùm, ut loco nitidiore reponantur: deinde, ne illi cùm altercantur, eorum occasione prælium inter se sanguinolentum conserant. Solet enim quilibet in illo contentionum æstu facilè in gladios prorumpere, si in loco opportuno fuerint. Quod Vlysses dicit, ferrum attrahere uirum, nescio quid ἑλκυστικὸν illi tribuens planè eleganter, qualis uis est lapidi Herculeo in ferrum: quò nescio an fit à diuino Poeta allusum, sanè maximè inter se conuenire uidentur. Non enim magis lapis ille ferrum, quam ferrum (id est arma) uiros ira percitos attrahit. Et ita quoque hunc locum interpretatur Eustathius.

ἀλλ' οἷοι) Elegans est dictum illud Pittaci apud Laertium, ὁ μέλλεις πράττειν, μὴ προλέγε· ἀποτυχὼν γὰρ γελασθήσῃ. Vlysses uerò hoc suum consilium non ideò tantùm celari uult, quòd si peragi non possit, ridiculus sit futurus: sed propter periculum, quod illi imminebat, si pluribus diuulgaretur. Et hæc est summa prudentia, cum eiusmodi negotia, quæ tanti sunt momenti, silentio perficiuntur, idque quilibet experietur uerum ex contrario: hoc est, si quod aggreditur, patefecerit. ratum erit enim, ut re infecta desistere non cogatur. Quid uerò? inquies, etiam parentes & uxorem Vlyssis exemplo celare consilia tua uolueris? Neminem, inquam, excipio: imò illud Metelli quammaximè probo, & usurpandum ab ijs qui aliquid deliberent, censeo. Quid tandem est illud? Meminit Plutarchus in libro de Garrulitate, uirum illum aliqua in expeditione de consilio suo rogatũ dixisse. Si tunicam meam conscium scirem huius mei arcani, exuerem eam, & exurerem. Eadem prudentia rex Antigonus filio suo tempus, quo castra esset moturus, occultauit his additis: Quid tu, inquit, an times ne tubam solus non exaudias? Ergo, inquit Plutarchus, ne uocem quidem occultam ei credi-

credidit, cui regnum erat relicturus? Sanè quidem, ut docere eum uoluit, ut in eiusmodi negotijs temperanter & religiosè se gereret. Vnde constat laudabile esse hoc Vlyssis institutum, quod consilium suum ne parenti quidem aut uxori patefieri uoluit. Poterat enim accidere ut tum parens tum uxor alijs hoc ipsum insusurrarent, qui deinde alijs referrent, & ita detegeretur. Atqui, dices, potuit hoc deinde uterq; ægre ferre, quod nihil huius negotij resciuerint? Respondeo, præstare ut ijs inscijs tutò peractum sit, etiamsi id ægrè ferant (quanquam felix rei exitus eis potius lætitiam pariet) quàm conscijs illis & cum periculo. At quale erat futurum periculum? Illud ipsum, ut dixi, ne detegeretur: quod si accidisset, desperata erat & Vlyssis & totius familiæ salus. Et hoc prudentissimè obseruauit olim Eumenes: qui cùm illi allatum esset instare Craterum cum infesto exercitu, nulli id amicorum aperuit, sed Neoptolemum esse mentitus est. Hunc enim milites nihil faciebant, illius nomen suspiciebant, & uirtutem amplectebantur. Denique id nullus præterea resciuit, sed commissis signis uictores Craterum occiderunt nescij, ac cadauer cognouerunt. Ita moderatum est prælio silentium, tantumque aduersarium texit: ut amici eum, quod ipsos hac de re celasset, magis commendauerint quàm incusauerint. Et ut incuset quis, ait Plutarchus, incusari præstat conseruatum ex eo quod non crediderit rem, quàm perditum, eo quod crediderit, culpare. Quis autem ullum sibi locum reliquit eius, qui non reticuerit, increpandi. Si enim tectam rem oportuit, quam declarasti, improuide eam detexisti alteri. Quòd si effusum ex te secretum in alio recondis, ad alienam fidem, tua prodita, confugis. Qui si tui similis fuerit, iure periisti: sin melior seruaris inspetato, quod alium reperereris tibi te tua in re magis fidum. At est hic mihi amicus, huius alius quispiam, cui fidat & hic, ut huic ego: iam illi alius. Ita dum contexitur perpetua serie incontinentia, sermo fœtificat & multiplicatur, & c. plura enim ibidem ea de re Plutarchus eruditè, ut solet, disputat. Quantum autem afferat incommodi detectum consilium, docet exemplum quod idem memorat. Facta erat Romæ de tollendo Nerone coniuratio, quæ ne suum sortiretur exitum, unius hominis loquacitas obstitit, eiusque adeò qui eum erat trucidaturus. Is ergo pridie quàm tyrannus esset interficiendus, profectus ad theatrum, uidit quendam pro foribus ad bestias damnatum, qui erat ad Neronem deducendus: qui cùm suam sortem lamentaretur, ille propius accedēs in aurem hæc ei insusurrauit, Heus tu, inquit, fac uotum ut diem hodiernum prætereas: cras ages mihi gratias. Id obscurè iactum excipiens ille, reputansque stultum esse eum, qui repudiatis quæ parata sunt, sectatur imparata, salutem elegit pro iustiore certiorem. Indicauit enim Neroni uocem istius hominis. Qui statim fuit correptus & tormentis adhibitus, ea fateri coactus quæ citra necessitatem indicauerat. Aliud est ibidem exemplum festiuum quidem illud; sed quod tamen perinde doceat non esse eliminanda ea quæ taciturnitatem postulant, etiamsi à tuis urgearis. Senatus Romanus per multos dies remotis alijs de re quapiam secreta deliberabat. Quod cùm multos suspensos teneret cogitantes quid res ageretur: fœmina aliuqui modesta, fœmina tamen importunè uirū suū & magnoperè orabat, ut declararet sibi illud arcanū. Iam iuramenta & deuotiones taciturnam se offerebat, quiritabaturque cum lacrymis non haberi sibi fidem. Cuius ut Romanus hic detegeret stoliditatem, Expugnas me, inquit, mulier. Accipe rem atrocem & prodigiosam. Nunciatum nobis ab auguribus est, cassitam cum galea aurea & hasta uisam uolantem. Hoc portentum consideramus, faustum an infaustum sit, auguresque consulimus. Cæterùm tu tace. Sic fatus contulit se ad forum. Hæc ancillam, quæ prima ingrediebatur, appellans pectus suum tundebat, capillum uellebat, dicebatq;: Heu uirum meum & patriam: quid nobis fiet? olens & docens ancillam dicere, Quidnam rei est? Cui ut percunctatæ rem exposuit, clausulamque omnis garrulitatis communem adiecit: Caue hæc cuiquā dixeris, sed sile. uix ancilla ab ea est digressa, quin nactum ex alijs ancillis, cui maximè uidebat ocium esse, obijcit dictum illa amatori, qui eam adijt, enunciat. Ita cùm in forum fabula dimanasset, ut præcurrerit rumoris authorem: ex familiaribus quispiam factus ei obuiam: Modone, inquit, domo ad forum uenis? Modò admodum, infit ille. Ergo nihil audisti? Nunquid noui? Cassita uisa est uolans cum galea aurea & hasta. De hoc Senatum Consules habituri sunt. Tum ille arridens: Satis, inquit, strenuè mulier, nempe tibi quod dixi, pergentem ad forum me præuertit. Ac Consules quidem appellans discussit terrorem: cæterùm uxorem hoc modo ultus est. Vt domum est ingressus, Perdidisti, inquit, me mulier. Arcanum illud è domo mea compertum est elatum in uulgus fuisse. Quamobrem ex tuæ linguæ incontinentia eundum mihi est in exilium. Quæ cùm ad inficiandum se conuerteret, causareturque, Annon hoc tu cum trecentis audisti? Quibus, inquit, trecentis? te ut probarem, hanc finxi fabulam. Aliud exemplum subijcit idem author. Fuluius Cæsaris Augusti amicus, cum annis iam grauem deplorantem audisset orbitatem suam, & quòd duobus nepotibus amissis, Posthumio, qui unus reliquus erat, ex calumnia exule, uxoris filium adoptare Imperij successorem cogeretur: quamuis misericordiam capienti Posthumij deliberatum sibi esset eum ab exilio reuocare. Quæ Fuluius cùm accepisset, aperuit ea uxori suæ, illa Liuiæ. Liuia expostulauit cum Cæsare acriter, quòd qui iampridem id statuisset, non accerseret nepotem, sed offensionem & bellum cum successore imperij sibi concitaret. Fuluius cùm more suo eum accederet, diceretque, Salue Cæsar: Vale, inquit, Fului. Ille percipiens id quod erat, contulit extemplò se domum, accitaque uxore Resciuit, inquit, Cæsar me arcanum illud detexisse, ideò mortem mihi concilia bo. Meritò, inquit mulier: qui cùm tandiu matrimonium meum tenueris, non perspectam & suspectam habueris incontinentiam meam. Verùm sine me priorem emori, arreptoque pugione ante uiri lectum se transfodit. Quæ omnia satis docent, tutum non esse cum arcanam cuiuis committere ac credere, quod longè antè Homerus noster docuit in Vlysse uiro alioqui facundissimo, ut etiam obseruat idem Plutarchus. Quam sint porrò arcana tegenda, docuit Zeno Philosophus: qui ne mortis secretum quoddam prodere lingua cogeretur, eam arrosam in tyrannum expuit. Eiusdem continentiæ exemplum habes etiam in nostro Telemacho.

ὦ πάτερ) Primum Telemachus fidelitatem strenuitatemque suam in hoc negotio patri pollicetur, ut dicas eum quodammodò animos sumpsisse ex patris præsentia: forsan propter laudem, quam ab eo audiuit in eius orationis postrema parte ad ea uerba *τῶν ἐοικότα*: aut etiam quòd degenerem se illi in tam necessario negotio exhibere nollet. Cum enim uideret patrem hoc ipsum periculum subire, declinandum sibi illud quoque non putauit. Quantum ergo mutatus ab illo Telemacho, qui anteà dicebat se imbellem esse, audaciaque ac robore illo destitutum, quod in propulsandis iniurijs requiritur, proinde pati se tanta à procis quibus resistere non posit, qui nunc dicat animum se non remissurum. quasi dicat, exerturum se etiam fortitudinem suam, ut hoc negotium peragatur. Deinde exponit quoque liberè sententiam suam, quæ aliquantulum paternæ auersatur, quod ad seruorum explorationem attinet: eam enim prætermitti uult, quia nisi longo tempore fieri potest, cùm interea spacium procis diripiendi magis bona relinquatur, ut mox dicemus.

δήεις γὰρ αὐτός) Hunc locum ita explicat Eustathius, *ὅτι δὲ*, inquit, *ὁ τοῦ λόγου νοῦς ὅτι ἀπαρέσκει ἐν τῷ παραυτίκα ἡ πεῖρα τῶν ἀνδρῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι ἔξω τῆς πόλεως εἰσὶ τὴν ἡμέραν. οὐ γὰρ αὐτὸς μετιὼν τὰ ἔργα, … οἱ μνηστῆρες τὰ κατ' οἶκον δαπανῶσι· διὸ καὶ … μαστεύειν φησὶν ἀλλ' ἤ τοι αἱ γυναῖκες*, &c. Nunc ergo uult Telemachus mulierum tantum animum explorari. quia serui ita erant undique dispersi, ut tam breui tempore explorari quoq; eorum animi possent: quod si fieret, nihil promoueri, quàm ut dum ultio procorum differtur, maior illis ocium ad dilapidandas & consumendas facultates Vlyssis relinquatur. Hoc ergo in aliud tempus differri monet, quia hoc negotium de ulciscendis procis celeritatem postulat. Et hoc consilium Telemachi salutare fuit, ab Vlysseque comprobatum: quandoquidem illud non refellit, imò fine ullo eius responso orationem suam absoluit Telemachus. Quòd Poëtæ familiare esse ubi consensum alicuius indicat, alias in Iliade meminit nos obseruasse. Res ipsa etiam docebit, illi Vlyssem assensisse.

αὐτὸν γὰρ ἦεν … ὁμολογῶν, … τί δεῖ … ὑπὲρ τούτων … πραγματεύειν: inquit noster Eustathius.

Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Hæc autem postea Ithacā deducta est nauis benè fabricata,
Quæ tulerat Telemachum à Pylo, & omnes socios.
Hi autem quādo iam portū ualdè profundū intra inerunt,
Nauem quidem hi nigram in terram traxerunt,
Arma autem sua asportarunt magnanimi serui.
Statim autem Clytij portauerunt perpulchra dona.
At præconem præmiserunt domum ad Vlyssis

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Ἡ δ' ἄρ' ἔπειτ' Ἰθάκηνδε κατήγετο νηῦς εὐεργής,
Ἣ φέρε Τηλέμαχον Πυλόθεν καὶ πάντας ἑταίρους.
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο,
Νῆα μὲν οἵγε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν,
Τεύχεα δέ σφ' ἀπένεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες·
Αὐτίκα δ' ἐς Κλυτίοιο φέρον περικαλλέα δῶρα.
Αὐτὰρ κήρυκα πρόεσαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος

Ἀγγε-

Ἀγγελίην ἐρέοντα περίφρονι Πηνελοπείῃ,
Οὕνεκα Τηλέμαχος μὲν ἐπ᾽ ἀγροῦ, νῆα δ᾽ ἀνώγει
Ἄστυ δ᾽ ἀποπλείειν, ἵνα μὴ δείσασ᾽ ἐνὶ θυμῷ
Ἰφθίμη βασίλεια τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβοι.
Τὼ δὲ συναντήτην κῆρυξ καὶ δῖος ὑφορβὸς,
Τῆς αὐτῆς ἕνεκ᾽ ἀγγελίης, ἐρέοντε γυναικί.
Ἀλλ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἵκοντο δόμον θείου βασιλῆος,
Κῆρυξ μέν ῥα μέσῃσι μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν,
  Ἤδη τοι βασίλεια φίλος παῖς εἰλήλουθε.
Πηνελοπείῃ δ᾽ εἶπε συβώτης ἄγχι παραστὰς
Πάνθ᾽ ὅσα οἱ φίλος υἱὸς ἀνώγει μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πᾶσαν ἐφημοσύνην ἀπέειπε,
Βῆ ῥ᾽ ἴμεναι μεθ᾽ ὕας, λίπε δ᾽ ἕρκεά τε μέγαρόν τε.
Μνηστῆρες δ᾽ ἀκάχοντο, κατήφησάν τ᾽ ἐνὶ θυμῷ·
Ἐκ δ᾽ ἦλθον μεγάροιο παρὲκ μέγα τειχίον αὐλῆς,
Αὐτοῦ δὲ προπάροιθε θυράων ἑδριόωντο.
Τοῖσιν δ᾽ Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἦρχ᾽ ἀγορεύειν,
  Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ὑπερφιάλως τετέλεσται
Τηλεμάχῳ ὁδὸς ἥδε· φάμεν δέ οἱ οὐ τελέεσθαι.
Ἀλλ᾽ ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν ἥτις ἀρίστη·
Ἐς δ᾽ ἐρέτας ἁλιῆας ἀγείρομεν, οἵ κε τάχιστα
Κείνοις ἀγγείλωσι θοῶς οἶκόνδε νέεσθαι.
Οὔπω πᾶν εἴρηθ᾽ ὅτ᾽ ἄρ᾽ Ἀμφίνομος ἴδε νῆα,
Στρεφθεὶς ἐκ χώρης λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς,
Ἱστία τε στέλλοντας, ἐρετμά τε χερσὶν ἔχοντας.
γρ. μετεφώνει μνηστή-ρεσσι, Ἡδὺ δ᾽ ἄρ᾽ ἐκγελάσας * μετεφώνεεν οἷς ἑτάροισι,
Μήτιν᾽ ἔτ᾽ ἀγγελίην ὀτρύνομεν· οἵδε γὰρ ἔνδον.
Ἤ τίς σφιν τόδ᾽ ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοὶ
Νῆα παρερχομένην, τὴν δ᾽ οὐκ ἐδύναντο κιχῆναι.
  Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἀνστάντες ἔβαν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης.
Αἶψα δὲ νῆα μέλαιναν ἐπ᾽ ἠπείροιο ἔρυσσαν,
Τεύχεα δέ σφ᾽ ἀπένεικαν ὑπέρθυμοι θεράποντες.
Αὐτοὶ δ᾽ εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, οὐδέ τιν᾽ ἄλλον
Εἴων οὔτε νέων μεταΐζειν οὔτε γερόντων·
Τοῖσιν δ᾽ Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
  Ὦ πόποι, ὡς τόνδ᾽ ἄνδρα θεοὶ κακότητος ἔλυσαν.
Ἤματα μὲν σκοποὶ ἷζον ἐπ᾽ ἄκριας ἠνεμοέσσας
Αἰὲν ἐπασσύτεροι· ἅμα δ᾽ ἠελίῳ καταδύντι,
Οὔποτ᾽ ἐπ᾽ ἠπείρου νύκτ᾽ ἄσαμεν, ἀλλ᾽ ἐνὶ πόντῳ
Νηῒ θοῇ πλείοντες ἐμίμνομεν ἠῶ δῖαν,
Τηλέμαχον λοχόωντες, ἵνα φθίσωμεν ἑλόντες
Αὐτόν· τὸν δ᾽ ἄρα τέως μὲν ἀπήγαγεν οἴκαδε δαίμων,
Ἡμεῖς δ᾽ ἐνθάδε οἱ φραζώμεθα λυγρὸν ὄλεθρον
Τηλεμάχῳ, μηδ᾽ ἧμας ὑπεκφύγοι. οὐ γὰρ ὀΐω
Τούτου γε ζώοντος ἀνύσσεσθαι τάδε ἔργα.
Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐπιστήμων βουλῇ τε νόῳ τε·
Λαοὶ δ᾽ οὐκέτι πάμπαν ἐφ᾽ ἡμῖν ἦρα φέρουσιν.
Ἀλλ᾽ ἄγετε πρὶν κεῖνον ὁμηγυρίσασθαι Ἀχαιοὺς
Εἰς ἀγορήν. οὐ γάρ τι μεθησέμεναί μιν ὀΐω,
Ἀλλ᾽ ἀπομηνίσει, ἐρέει δ᾽ ἐν πᾶσιν ἀναστὰς,
Οὕνεκά οἱ φόνον αἰπὺν ἐράπτομεν, οὐδ᾽ ἐκίχημεν.
Οἱ δ᾽ οὐκ αἰνήσουσιν ἀκούοντες κακὰ ἔργα,
Μήτι κακὸν ῥέξωσι, καὶ ἡμέας ἐξελάσωσι
Γαίης ἡμετέρης, ἄλλων δ᾽ ἀφικώμεθα δῆμον.
Ἀλλὰ φθέωμεν ἑλόντες ἐπ᾽ ἀγροῦ νόσφι πόληος,
Ἢ ἐν ὁδῷ· βίοτον δ᾽ αὐτοὶ καὶ κτήματ᾽ ἔχωμεν,
Δασσάμενοι κατὰ μοῖραν ἐφ᾽ ἡμέας, οἰκία δ᾽ αὖτε
Κείνου μητέρι δοῖμεν ἔχειν ἠδ᾽ ὅστις ὀπυίοι.

Nuncium dicentem perprudenti Penelopæ,
Quòd Telemachus quidem in agro, nauẽ aũt iußit
Ciuitatem adnauigare, ut non timens in animo
Potens regina teneras lacrymas fundat.
Hi autem obuij fuerunt præco, & diuinus subulcus,
Eiusdem gratia nuncij dicturi mulieri.
Sed quando iam iuerunt domum diuini regis,
Præco quidem medijs in ancillis dixit:
  Iam regina dilectus filius uenit.
Penelopæ autem dixit subulcus propè astans,
Omnia quæcunq; ei dilectus filius iußit loqui.
At postquam omne præceptum denunciauit,
Perrexit ad sues, liquit autem septaq; domumq;.
Proci autem tristati sunt, mæsti suntq; in animo,
Atq; exiuerunt domo apud magnum murum atrij,
Illic autem ante ianuas sederunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incœpit dicere,
  O amici, certè magnum opus superbè perfectum est
Telemacho uia hæc, dicebamus.n. ei non perfectum iri.
Sed agite nauem nigram trahamus quæ optima,
In aũt remiges marinos congregemus, qui uelocißimè
Illis nuncient ueclociter domum redire.
Nondũ omne dictũ est, quãdo Amphinomus uidit nauẽ
Versus ex urbe portum per profundum intra,
Velaq; contrahentes, remosq; manibus tenentes.
Suauiter autem ridens loquutus est procis,
  Ne aliquẽ nuncium moueamus: hic.n. enim intus
Aliquis eis hoc dixit deorum, uel uiderunt ipsi
Nauem aduenientem, hanc non poterant inuenire.
  Sic dixit, hi autẽ surgentes iuerunt in littus maris.
Statim autem nauem nigram in terram traxerunt.
Arma autem ipsis abstulerunt magnanimi serui.
Ipsi.n. in concionẽ iuerunt densi, neq; aliquem aliorum
Siuerunt, neq; iuuenum considere, neq; senum.
His autem Antinous dixit Eupithei filius,
  O amici, si hunc uirum dij malo liberarunt.
Dij quidẽ speculatores sedebãt in summitatib. uentosis
Semper densi, simul autem Sole occidente,
Nunquam in terra nocte dormiebamus: sed in ponto
Naui ueloci nauigãtes expectabamus aurorã diuinã
Telemacho insidiantes, ut interficeremus interceptum
Ipsum: hunc.n. interim quidem abduxit domum Deus.
Nos autem hic ei consultemus grauem mortem
Telemacho, neq; nos subterfugiat. non enim puto
Hoc uiuente perfectum iri hæc opera.
Ipse quidem enim peritus consilioq; menteq;.
Populi autem non iam omnino nobis fauent,
Sed agite antequam ille cogat Achiuos
Ad concionem, non enim dimissurum ipsum puto,
Sed ad iracũdiã excitabit: dicet.n. inter oẽs surrectus,
Quoniã ei cædem grauem struimus, neq; inuenimus.
Hi autem non laudabunt audientes mala opera.
Ne quid malum faciant, & nos expellant
Terra nostra, aliorum autem adeamus populum.
Sed præueniamus interficiẽtes in agro pcul à ciuitate,
Vel in uia, uitam autem ipsi, & res habeamus,
Diuisis ut par est inter nos, domestica autem rursus
Illius matri dabimus habere, & qcũq; acceperit uxorẽ.

Si autem uobis hoc uerbum non placet, sed uultis
Ipsumq; uiuere & habere paterna omnia,
Ne eis res posteà sufficiēter animo dulces comedamus
Hic congregati, sed ex domo unusquisq;
Petat uxorem dotibus inquirens & posteà
Ducat uxorē, qui plurima dabit & cui sorte obtigerit.
Sic dixit, hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
His autem Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis,
Qui ex Dulichio feraci frumenti herbosa
Dux fuit procis, maximè autem Penelopæ
Placuit uerbis, mentibus enim utebatur bonis,
Qui ipsis prudens concionatus est, & dixit.
O amici, non ego interficere uolo
Telemachum, arduum autem genus regium est
Interficere, sed primùm deorum interrogemus consilia,
Siquidem laudabunt Iouis magni iura,
Ipseq; interficiam, hosq; alios iubebo.
Si auertant Dei, quiescere suadeo.
Sic dixit Amphinomus, his autem placuit uerbum.
Statim posteà surrecti iuerunt domum in Vlyssis,
Venientes autem sederunt in politis sedibus.
Hac autem rursus aliud intellexit prudens Penelope
Procis apparere immensam iniuriam habentibus,
Audiuit enim sui filij in domibus mortem.
Præco enim ei dixit Medon qui sciebat consilia,
Perrexit autem ire domum cum famulis mulieribus.
Sed quando iam procis aduēit diuina mulierum,
Stetit apud limen domus ornatè factæ
Contra maxillas tenens ornata uela:
Antinoū .a. reprehendit, uerbumq; dixit ac nominauit,
Antinoe iniuriā habēs malè cogitās, & iam te dicūt
In populo Ithacæ inter æquales esse optimum
Consilio & uerbis, tu autem non talis es.
Insane, cur autem tu Telemacho cædemq; mortemq;
Struis, neq; supplicum præsides curas, quibus Iupiter
Testis? neq; sanctitas mala struere mutuò.
An non scis, quando huc pater tuus uenit fugiens
Populum ueritus, iam enim iratus erat ualde.
Quoniam latrones insequens Taphios
Affecisti dolore Thesprotos, hi aūt nobis amici erant.
Hunc uolebant corrumpere, & destruere dilectum cor,
Et facultates consumere sufficientes multas.
Sed Vlysses prohibuit & detinuit cupientes,
Huius nunc domū ignominiosè comedis. petis .a. uxorē,
Filiumq; interficis: me autem ualde tristicia afficis.
Sed te cessare iubeo, & iubere ut & alij cessent.
Hanc .a. rursus Eurymach. Polybi filius cōtra allocutus est,
Filia Icarij prudens Penelope
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint:
Non est hic uir, neq; erit, neq; fuerit,
Qui Telemacho tuo filio manus inferet
Viuo me & in terram uidente.
Sic enim dicam, & ipsum perfectum erit.
Statim aūt eius sanguis niger fluet circum lanceam
Nostram, postquam & me urbium populator Vlysses
Sæpe genibus suis insidere faciens carnem assatam
In manibus posuit, tenebatq; uinum rubrum.

Εἰ δ᾽ ὑμῖν ὅδε μῦθος ἀφανδάνει, ἀλλὰ βούλεσθε
Αὐτόν τε ζώειν καὶ ἔχειν πατρώϊα πάντα,
Μή οἱ χρήματ᾽ ἔπειτα ἅλις θυμηδέ᾽ ἔδωμεν
Ἐνθάδ᾽ ἀγειρόμενοι, ἀλλ᾽ ἐκ μεγάροιο ἕκαστος
Μνάσθω ἐέδνοισιν διζήμενος· ἡ δέ κ᾽ ἔπειτα
Γήμαιθ᾽ ὅς κε πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Τοῖσιν δ᾽ Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος·
Ὅς ῥ᾽ ἐκ Δουλιχίου πολυπύρου ποιήεντος
Ἡγεῖτο μνηστῆρσι· μάλιστα δὲ Πηνελοπείῃ
Ἥνδανε μύθοισι· φρεσὶ γὰρ κέχρητ᾽ ἀγαθῇσιν.
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν ἔγωγε κατακτείνειν ἐθέλοιμι
Τηλέμαχον· δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
Κτείνειν, ἀλλὰ πρῶτα θεῶν εἰρώμεθα βουλάς.
Εἰ μέν κ᾽ αἰνήσωσι Διὸς μεγάλοιο θέμιστες,
Αὐτός τε κτενέω, τούς τ᾽ ἄλλους πάντας ἀνώξω·
Εἰ δέ κ᾽ ἀποτρωπῶσι θεοί, παύσασθαι ἄνωγα.
Ὣς ἔφατ᾽ Ἀμφίνομος· τοῖσιν δ᾽ ἐπιήνδανε μῦθος·
Αὐτίκ᾽ ἔπειτ᾽ ἀνστάντες ἔβαν δόμον εἰς Ὀδυσῆος,
Ἐλθόντες δ᾽ ἐκάθιζον ἐπὶ ξεστοῖσι θρόνοισιν.
Ἡ δ᾽ αὖτ᾽ ἄλλ᾽ ἐνόησε περίφρων Πηνελόπεια,
Μνηστήρεσσι φανῆναι ὑπέρβιον ὕβριν ἔχουσι·
Πεύθετο γὰρ οὗ παιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ὄλεθρον
Κῆρυξ γάρ οἱ ἔειπε Μέδων, ὃς ἐπεύθετο † βουλάς.
Βῆ δ᾽ ἰέναι μέγαρόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀντίνοον δ᾽ ἐνένιπεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν,
Ἀντίνο᾽ ὕβριν ἔχων κακομήχανε, καὶ δέ σε φασὶν
Ἐν δήμῳ Ἰθάκης μεθ᾽ ὁμήλικας ἔμμεν ἄριστον
Βουλῇ καὶ μύθοισι. σὺ δ᾽ οὐκ ἄρα τοῖος ἔησθα.
Μάργε, τίη δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ῥάπτεις, οὐδ᾽ ἱκέτας ἐμπάζεαι οἷσιν ἄρα Ζεὺς
Μάρτυρος; οὐδ᾽ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν.
Ἦ οὐκ οἶσθ᾽ ὅτε δεῦρο πατὴρ τεὸς ἵκετο φεύγων
Δῆμον ὑποδδείσας; δὴ γὰρ κεχολώατο λίην,
Οὕνεκα λῃστῆρσιν ἐπισπόμενος Ταφίοισιν
Ἤκαχε Θεσπρωτούς· οἱ δ᾽ ἡμῖν ἄρθμιοι ἦσαν·
Τόν ῥ᾽ ἔθελον φθῖσαι, καὶ ἀπορραῖσαι φίλον ἦτορ,
Ἠδὲ κατὰ ζωὴν φαγέειν μενοεικέα πολλήν·
Ἀλλ᾽ Ὀδυσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν ἱεμένους περ.
Τοῦ νῦν οἶκον ἄτιμον ἔδεις, μνάᾳ δὲ γυναῖκα,
Παῖδά τ᾽ ἀποκτείνεις, ἐμὲ δὲ μεγάλως ἀκαχίζεις.
Ἀλλά σε παύσασθαι κέλομαι, καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους.
Τὴν δ᾽ αὖτ᾽ Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἀντίον ηὔδα,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρον Πηνελόπεια,
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Οὐκ ἔσθ᾽ οὗτος ἀνήρ, οὐδ᾽ ἔσσεται, οὐδὲ γένηται,
Ὅς κεν Τηλεμάχῳ σῷ υἱέϊ χεῖρας ἐποίσει
Ζώοντός γ᾽ ἐμέθεν καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μὴν τετελεσμένον ἔσται,
Αἶψά οἱ αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρὶ
Ἡμετέρῳ· ἐπεὶ ἦ καὶ ἐμὲ πτολίπορθος Ὀδυσσεὺς
Πολλάκι γούνασιν οἷσιν ἐφεσσάμενος, κρέας ὀπτὸν
Ἐν χείρεσσιν ἔθηκεν, ἐπέσχε τε οἶνον ἐρυθρόν.

γρ. βουλάς. Αὐλῆς ἐκτὸς ἐὼν οἱ δ᾽ ἔνδοθι μῆτιν ὕφαινον. Βῆ δ᾽ ἰέναι

Τῷ μοι Τηλέμαχος πάντων πολὺ φίλτατός ἐστιν
Ἀνδρῶν, οὐδέ τί μιν θάνατον τρομέεσθαι ἄνωγα
κ. π Ἔκ * γε μνηστήρων· θεόθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι.
Ὣς φάτο θαρσύνων, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.
Ἡ μὲν ἄρ' εἰσαναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν. ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Ἑσπέριος δ' Ὀδυσῆϊ καὶ υἱέϊ δῖος ὑφορβὸς
κ. ἐπισταθμὸν Ἤλυθεν· οἱ δ' ἄρα δόρπον † ἐπισταδὸν ὡπλίζοντο,
Σῦν ἱερεύσαντες ἐνιαύσιον. αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, πάλιν ποίησε γέροντα·
Λυγρὰ δὲ εἵματα ἕσσε περὶ χροΐ, μή ἑ συβώτης
Γνοίη ἐσάντα ἰδών, καὶ ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ
Ἔλθοι ἀπαγγέλλων, μηδὲ φρεσὶν εἰρύσαιτο·
Τὸν καὶ Τηλέμαχος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἦλθες δῖ' Εὔμαιε· τί δὴ κλέος ἔστ' ἀνὰ ἄστυ;
Ἦ ῥ' ἤδη μνηστῆρες ἀγήνορες ἔνδον ἔασιν
Ἐκ λόχου; ἦ ἔτι μ' αὖτ' εἰρύαται οἴκαδ' ἰόντα;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Οὐκ ἔμελέν μοι ταῦτα μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι
Ἄστυ καταβλώσκοντα. τάχιστά με θυμὸς ἀνώγει,
Ἀγγελίην εἰπόντα, πάλιν δεῦρ' ἀπονέεσθαι.
Ὡμήρησε δέ μοι παρ' ἑταίρων ἄγγελος ὠκὺς
Κῆρυξ, ὃς δὴ πρῶτος ἔπος σῇ μητρὶ ἔειπεν.
Ἄλλο δέ τοι τόδε οἶδα. τὸ γὰρ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
κ. ἕρμαιος Ἤδη ὑπὲρ πόλιος ὅθι * ἑρμαῖος λόφος ἐστίν,
Ἦα κιών, ὅτε νῆα θοὴν ἰδόμην κατιοῦσαν
Ἐς λιμέν' ἡμέτερον· πολλοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες ἐν αὐτῇ·
Βεβρίθει δὲ σάκεσσι καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Καὶ σφέας ὠΐσθην τοὺς ἔμμεναι· οὐδέ τι οἶδα.
Ὣς φάτο. μείδησεν δ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Ἐς πατέρ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδών· ἀλέεινε δ' ὑφορβόν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ'. οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

Ideò mihi Telemachus omnium multò amicissimus est
Virorum, neq; ipsum mortem timere iussi
A procis, à Deo autem non est fugere.
Sic dixit hortans, huic aũt ordinabat ipse mortem:
Hæc autem ascendens in superiora splendida,
Flebat postea Vlyssem dilectũ maritũ, donec ei somnum
Dulcem in palpebris posuit cæsia Minerua:
Vespertinus autem Vlyssi & filio diuinus subulcus
Venit, hi autem cœnam in stabulo parabant,
Suem sacrificantes anniculum, at Minerua
Propè stans Laertiadem Vlyssem
Virga percutiente iterum fecit senem.
Turpia.a. uestimẽta induit circũ corp⁹, neipsũ subulcus
Cognosceret inductũ conspicatus, & prudenti Penelopæ
Eat nuncians, neq; mentibus obseruet.
Hunc & Telemachus prior uerbum allocutus est,
Venisti diuine Eumæe, & quis in urbe rumor est?
Nunquid iam proci superbi intrò uenerunt
Ex insidijs? an adhuc me rursus obseruãt domũ euntẽ?
Hunc.a. respondens allocutus es Eumæus subulcus,
Non cura est mihi hæc inquirere & interrogare,
Ciuitatem adeuntem citissimè me animus iussit
Nuncio perlato rursus huc redire.
Obuiauit autem mihi à socijs nuncius uelox
Præco, qui iam primus uerbum tuæ matri dixit.
Aliud autem tibi hoc scio, hoc enim uidi oculis.
Iam super ciuitate ubi quadratus tumulus est,
Sedens, quando nauem uelocem uidi deuenientem
In portum nostrum, multi autem erant uiri in ipsa.
Grauabatur autem scutis & lanceis utrinq; acutis:
Et ipsos putaui hos esse, neq; aliquid scio.
Sic dixit, risit autem sacra uis Telemachi,
Patrem oculis conspicatus, fugit autem subulcum.
Hi.a. postq̃ igitur cessarũt labore, parauerũtq; cõuiuiũ.
Conuiuati sunt, neq; animus indiguit cõuiuio æquali.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperunt.

COMMENTARIVS.

ἃ δ' ἄρ' ἵκοντ' ἰθάκηνδε) Anteà uidimus Telemachum, ubi in agros diuertisset, reliquos nauigationis socios iussisse Ithacam se conferre: nunc itaque Poeta eorum illuc aduentum describit, & ut Telemachi aduentum tum à præcone tum à subulco, & quam indu mœstitiam conceperint proci, quòd insidias ei structas nihil profecisse uideant, & quæ sequuntur.

αὐτοὶ δ' ἐς ἀγορὴν) Videtur hoc moris fuisse apud ueteres, ut redeuntibus uel nuncijs uel ijs qui ad aliquod negotium, quod omnium interesset, peragendum demandati erant, statim & euestigiò concionem haberent: quod hoc loco uides à procis usurpatum. Peculiaris autem fuit concio, & procorum solum reliquis omnibus tam iuuenibus quàm senibus remotis: hoc est, ni fallor, Ithacensibus ipsis, ne ea exaudirent, quæ contra eorum dominum hactenus erant machinati: frustra tamen, quia re infecta iam ij qui hanc prouinciam susceperant, reuerterunt.

ὦ πόποι) Hac oratione Antinous duo præstat. Primùm exponit quid gestum sit in illa expeditione, immò in illis insidijs, quas Telemacho struxerant, uel potiùs quid non gestum sit. Docet enim se re infecta redire, cuius causam in Deum aliquem refert, cùm sua & sociorum negligentia non acciderit, ut qui etiam noctes in mari transegerint, quò faciliùs præteruagantem Telamachum obseruare possent aurora exorta. Rectè autem suspicatur, immò, ni fallor, credit eum à Deo abductum. Id enim Mineruæ auxilio factum anteà uidimus. Vbi uides rerum incertarum euentum fortunæ non tribui, sed Deo contra profanum & impium illud dogma Epicureorum, à quo longissimè abest Homerus noster, atque adeò Homericæ omnes personæ. Deinde Antinous consilium suum de interficiendo Talemacho proponit, eamque causam illius subijcit, quòd eo uiuente nullus uideatur huius nuptiarum ambitus futurus finis. Sed illud non sufficiebat: aliam enim, eamque grauiorem causam sui consilij addit: quòd cùm Telemachus multùm possit apud populum tum propter prudentiam tum propter authoritatem, uerendum sit ne illi consilia procorum coacto concilio exponat de eo in itinere interimendo: qua ratione populum sine dubio ad seditionem mouendam concitabit, quòd probaturus non sit has domino suo structas fuisse insidias, unde aduersus procos consurgent, eosque suis expellent finibus. Hoc ergo periculum uult auerti Telemachi morte, ut deinde faciliùs unus è procis Penelopen bonaque illius sortiatur. Quòd si hoc consilium reliquis non placeat, suadet ut iam ab instituto desistant, & quisque iam in sua se recipiat. Qua ratione uidetur grauitatem illius consilij temperasse, immò improbasse quodammodo, atque etiam hoc ipsum quod bona Telemachi dilapident & absumant. Vbi licet obseruare, quod ait Eustathius: οἷόν τι χρῆμα ὁ κακός. [illegible], inquit, Ἀντίνοος [illegible] Τηλέμαχον, καὶ ἀπήγαγεν οἴκαδε, [illegible] βούλεται.

τοῖσι δ' Ἀμφίνομος) Nulla est tam deprauata hominum societas, in qua plerunque unus aut alter perniciosa eius consilia nõ impediat: quod in hoc negotio etiam contigit. quanquam enim unus Antinous illud consilium de Telemacho interficiendo proposuisset: tamen poterat fieri ut in unum omnes reliqui conspirarent, quemadmodum anteà etiam de struendis ei insidijs consenserant, nisi hic Amphinomus obstitisset, cuius sententiæ postmodùm ut rectiori & æquiori subscripserunt.

ἐγὼ

ἠγεῖτο) Diximus etiam anteà lib.1. obseruandum esse, in hac multitudine procorum non regnasse ἀναρχίαν, quod etiam necessarium fuit in inuidiosa illa nuptiarum Penelopæ sollicitatione, ex qua non nisi rixę oriri poterant inter procos, nisi eos ducis cuiusdam authoritas compescuisset. qua ratione factum est, ut per integrum triennium pacificè Penelopen ambierint. Hic ergo Amphinomus principem locum inter procos obtinuit, ducisque officio defunctus est: quam authoritatem nunc quoque patefecit, cùm illud Antinoi consilium refellit & improbat, adeò moderatè tamen ut de eo nihil posset Antinous cunqueri, quasi nimirum eius opera felix huius negotij successus, quem ex morte Telemachi sperabat, auerteretur. Prætexit enim pietatem, quòd res tam grauis temerè & sine Deorũ cõsilio nõ sit suscipienda, proinde aggressurũ se eã nõ esse, donec intelligat utrũ hoc Iupiter sit approbaturus.

μάλιστα δὲ Πηνελόπεια) Cur ergo Eurymacho potiùs erat nuptura. An quòd Eurymachus, ut sup. lib.1. diximus, calculum illum sæpius attigisset?

δεινὸν δὲ γένος) Monarchiæ studiosissimus est Homerus, ideò eam sartam tectam esse uult, nec cuiuis iniuriæ obnoxiam, nedum interfici uult ipsos Reges: quod satis Iliad.1. docuimus in illa Agamemnonis & Achillis contentione. Hic quoque idem satis apertè testatur. Et est sanè ueneranda illa potestas Regia, qua nihil est in rebus humanis magis honorificum, aut quod Deitatem ipsam magis æmuletur. Qua de re uide fragmenta Pythagoreorum, quæ à nobis conuersa anno superiore ad finem Politicorum Aristotelis cum scholijs Zuingeri & Victorij sunt edita.

αὐτίκ' ὄνειδον ἔειπεν) Cùm intellexerit Penelope, propositum esse ab Antinoo consilium de Telemacho interficiendò, materno affectu abrepta pergit ad procos & apud eos, maximè apud hunc Antinoum de tam scelesto consilio grauiter conqueritur: & ita quidem, ut non tam maternos quàm Regios quosdam spiritus ostentare uideatur: maternos quidem, quòd filij eius causa agatur: Regios, cùm procos ab hoc instituto desistere cum quadam authoritate, qualem anteà usurpasse non uidetur, iubet. Alloquitur ergo solum Antinoum tanquam authorem huius consilij, & eum primùm conuicijs proscindit à re ipsa sumptis: docetque, eum falsò apud Ithacenses prudentiæ nomine benè audire, cùm tam perniciosa consilia, & qualia à prudente homine proficisci non possont, proposuerit. Redarguit autem illum tum impietatis tum ἀχαριστίας. Impietatis, quòd impium sit aliquid mali in alterum machinari: ἀχαριστίας, quòd cùm pater illius (quem Eupithen appellat Eustathius) ab Vlysse aduersus Thesprotos conseruatus esset, huius beneficij tamen immemor filius illius, huius filio mortem moliatur.

θάρσει) Subdola hac oratione Eurymachus (quem non ita pridem uidimus, nuptias Penelopæ præ reliquis omnibus sibi potuisse polliceri) Penelopæ mœstum & iratum animum lenit, & meliora eam sperare iubet de suo Telemacho, qui de uita non sit periclitaturus, donec sibi ipsi uita suppetat. Non esse enim se adeò beneuolentiæ, qua ipsum Vlysses in pueritia cõplectebatur oblitum, ut Telemachum odio prosequatur: proinde minatur ei mortem, qui uim Telemacho inferre aggredietur. Hæc Eurymachus, οἷα κρύψαι ὑπούλως τὸ ἐγκεκρυμμένον, ut ait Eustathius, protulit: quod ipse Poeta docet, cùm subijcit, τῷ δ' ἤρτυεν αὐτὸς ὄλεθρον.

θεόθεν) Hic maximè consistit dissimulatio & ὑπουλία illa Eurymachi. Ambiguè enim dicit, Telemacho nihil esse à procis periculi, sed à Deo quidẽ posse ipsum timere. Duobos enim modis id potuit intelligi: uel ob præstitutũ singulis hominibus à Deo uitæ finẽ, pro cõmuni moriẽdi lege. uel quod ad cõsiliũ Amphinomi respexerit, quo suadebat, ut diuina iura rogarẽtur, utrũ fas esset Telemachũ interficere: quasi ergo dicat Eurymachus, Si hoc illa diuina iura permiserint, à procis etiã ipsis interfectũ iri Telemachũ. Priorẽ sensum Penelopę intelligẽdũ reliquit, posteriorẽ ipse penes se abdidit. Et hæc est, ut dixi, mera ὑπουλία, si me ita Græci patiuntur loqui.

κλαῖεν) Hæc aliàs de Penelope uidimus, quibus mirè coniugalem illius affectum & amorem, quo tamdiu absentem: immò, ut ipsa rebatur, defunctum Vlyssem complectebatur, exprimit. Quod rarissimum est, & nescio an unicum inter fœminas exemplum.

ἑσπέριος) Describit nunc Eumæi ex urbe ad agros & stabulum suum reditum, & qui Vlysses à Minerua præcedenti senectutis & squalloris statui sit restitutus, ne ab Eumæo dignosceretur ex tã repẽtina mutatione, & eius aduentũ statim Penelopæ renũciaret.

οὐκ ἔμελεν) Quid hoc est quòd Eumæus hæc sibi curæ non esse dicit, an ita parum de hero suo Telemacho est sollicitus, ut inquirere non potuerit, an proci ex insidijs, quas ipsemet sciebat Telemacho esse instructas, redijssent. Existimo Eumæũ duabus de causis hoc non esse perscrutatum: primùm, quòd in eo Telemachi salutem iam ampliùs non periclitari uideret: deinde, quòd hoc præcipuum habuerit, ut quàm citissimè quod in mandatis habebat, exequeretur. Hanc posteriorem causam ipse expressit, quasi intelligat has esse serui partes, ut ultra id quod sibi iussum est, nihil faciat: quin hoc solùm, etiam alijs, quæ non uidentur aspernanda, abiectis, diligenter & sine omni cunctatione exequatur. Tamen narrat se nauem ad portum Ithacensem appellentem uidisse, in qua fuisse procos suspicabatur, cùm turbam uirorum & armis refertam nauem uiderit.

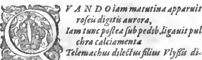
Finis libri decimisexti.

ARGVMENTVM DECIMISEPTIMI LIBRI *Odyssea.*

IN CIVITATEM cùm uenisset Telemachus, enarrat matri Penelopæ peregrinationis capita. Postea Vlysses ductus ab Eumæo in Ithacam ex agris ad conuiuium Procorum ingreditur. Poeta autem refert quomodo canis agnoscit dominum. Et Eumæus in agros reuertitur, Vlysses autem inter ipsos manet.

Aliud.

R, percussisti caprariũ, procosq; canis quẽ recognouit.



QVANDO iam matutina apparuit roseis digitis aurora,
Iam tunc postea sub pedib. ligauit pulchra calciamenta
Telemachus dilectus filius Vlyßis diuini:
Accepit aũt fortẽ lanceã, quæ eius manib. congrueret.
Ad ciuitatẽ iturus, & suũ alloquutus est subulcum,
Enax, certè quidẽ ego uado in ciuitatẽ, ut me mater
Videat. non enim ipsam antè cessare puto
Fletuq; odioso, luctuq; lacrymoso.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ρ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

ΕΙΣ τὴν πόλιν ἐλθὼν Τηλέμαχος διηγεῖται τῇ μητρὶ Πηνελόπῃ τῆς ἀποδημίας τὰ κεφάλαια. ὕστερον δὲ Ὀδυσσεὺς ἀχθεὶς ὑπὸ τοῦ Εὐμαίου εἰς Ἰθάκην ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, εἰς τὸ συμπόσιον τῶν μνηστήρων ἀφικνεῖται. ὁ δὲ ποιητὴς ἀπαγγέλλει πῶς ὁ κύων ἀναγνωρίζει τὸν δεσπότην· καὶ ὡς Εὔμαιος μὲν εἰς τοὺς ἀγροὺς ὑποστρέφει, Ὀδυσσεὺς δὲ ἐν αὐτοῖς μένει.

Ἄλλη.

Ῥῶ βάλες αἰπόλε μνηστῆρ τε κύων ὃν ἀνέγνω.

ΗΜΟΣ δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Δὴ τότ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἄστυδε ἱέμενος, καὶ ἑὸν προσέειπε συβώτην,
Ἄττ' ἤτοι μὲν ἐγὼν εἶμ' ἐς πόλιν, ὄφρα με μήτηρ
Ὄψεται· (οὐ γάρ μιν πρόσθεν παύσεσθαι ὀΐω
Κλαυθμοῦ τε στυγεροῖο γόοιό τε δακρυόεντος,

Πρίν γ' αὐτόν μ' ἐσίδηται)) ἀτὰρ σοί γ' ὧδ' ἐπιτέλλω,
Τὸν ξεῖνον δύστηνον ἄγ' ἐς πόλιν, ὄφρ' ἂν ἐκεῖθι
Δαῖτα πτωχεύῃ· δώσει δέ οἱ ὅς κ' ἐθέλῃσι
Πύρνον καὶ κοτύλην. ἐμὲ δ' οὔπως ἐστὶν ἅπαντας
Ἀνθρώπους ἀνέχεσθαι, ἔχοντά περ ἄλγεα θυμῷ.
Ὁ ξεῖνος δ' εἴπερ μάλα μηνίει, ἄλγιον αὐτῷ
Ἔσσεται. ἦ γὰρ ἐμοὶ φίλ' ἀληθέα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ὦ φίλος, οὐδέ τι αὐτὸς ἐρύκεσθαι μενεαίνω.
Πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. δώσει δέ μοι ὅς κε θέλῃσιν.
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί,
Ὥς τ' ἐπιτειλαμένῳ σημάντορι πάντα πιθέσθαι.
Ἀλλ' ἔρχευ· ἐμὲ δ' ἄξει ἀνὴρ ὅδε ὃν σὺ κελεύεις,
Αὐτίκ' ἐπεί κε πυρὸς θερέω, ἀλέη τε γένηται.
(Αἰνῶς γὰρ τάδε εἵματ' ἔχω κακά μή με δαμάσσῃ
Στίβη ὑπηοίη. ἕκαθεν δέ τι ἄστυ φάτ' εἶναι.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὰ σταθμοῖο βεβήκει,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς. κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔγχος μέν ῥ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν,
Αὐτὸς δ' εἴσω ἴεν, καὶ ὑπέρβη λάινον οὐδόν.
Τὸν δὲ πολὺ πρώτη εἶδε τροφὸς Εὐρύκλεια,
Κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἔνι δαιδαλέοισι·
Δακρύσασα δ' ἔπειτ' ἰθὺς κίεν. ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄλλαι
Δμωαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠγερέθοντο,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους·
κ. Βιβ' ἴσαν θαλ. † Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε δακρύσασα,
Κύσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἦλθες Τηλέμαχε γλυκερὸν φάος· οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Ὄψεσθαι ἐφάμην, ἐπεὶ ᾤχεο νηὶ Πύλονδε
Λάθρη ἐμεῦ ἀέκητι φίλου μετὰ πατρὸς ἀκουήν.
Ἀλλ' ἄγε μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, μή μοι γόον ὄρνυθι, μηδέ μοι ἦτορ
Ἐν στήθεσσιν ὄρινε, φυγόντι περ αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,
Εὔχεο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγορὴνδε ἐλεύσομαι, ὄφρα καλέσσω
Ξεῖνον ὅτις μοι κεῖθεν ἅμ' ἕσπετο δεῦρο κιόντι.
Τὸν μὲν ἐγὼ προὔπεμψα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισι.
Πείραιον δέ μιν ἠνώγεα προτὶ οἶκον ἄγοντα
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν εἰσόκεν ἔλθω.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εὔχετο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.

Quàm ipsum me inspiciat, sed tibi sic iubeo.
Hunc hospitem infelicem duc in ciuitatem, ut illic
Conuiuium mendicet, dabit aũt ei quicunq; uoluerit
Panem & poculũ, me aũt non aliquo modo licet omnes
Homines tolerare habentem dolores animo.
Hic hospes autem si ualdè irascetur, grauius ipsi
Erit, certè mihi amica uera loqui.
Hunc autem alloquutus prudent Vlysses,
O amice, neque ipse detineri cupio,
Pauperi melius est in ciuitate quàm in agris
Conuiuiũ mendicare, dabit.a. mihi quicunq; uoluerit.
Non enim in stabulis manere amplius aptus sum,
Ad præcipienti significatori in omnibus parendum.
Sed uade, me autem ducet uir hic quem tu iubes
Statim, postquam incaluero teporq; factus fuerit.
(Grauiter.n.hæc uestimẽta habeo mala) ne me uiolet
Frigus submatutinum, procul.a. ciuitatem dicitis esse.
Sic dixit, Telemachus aũt ex stabulo egressus est,
Velociter pedib. procedens, mala aũt procis cogitabat:
Sed postquam peruenit domos benè habitatas,
Lanceam quidem posuit portans ad columnam longã,
Ipse autem introiuit, & transiuit lapideum limen.
Hunc autem multò prima uidit nutrix Euryclea
Pelles sternens sedibus in uarijs.
Lacrymans aũt postea rectà iuit, circum autem aliæ
Ancillæ Vlyssis patientis congregatæ sunt,
Et osculatæ sunt amplectentes caputq; & humeros,
Perrexit autem ire thalamum prudens Penelope
Dianæ similis & aureæ Veneri.
Circum aũt filium dilectum iecit brachia lacrymans,
Osculata est aũt ipsum caput et ambo lumina pulchra,
Et lugens uerba uelocia alloquuta est,
Venisti Telemache dulce lumen, non te ego
Videre putabam postquam iuisti naue Pylum.
Clàm mei longè dilecti ad patris auditionem.
Sed agè mihi narra quomodo obuius uenisti aspectui?
Hãc a. rursus Telemachus prudẽt cõtrà alloquutus (est
Mater mea ne mihi luctũ excita, neq; mihi cor
In pectoribus commone fugienti grauem mortem.
Sed lota pura corpori uestimentis captis
In superiora ascendens cum seruis mulieribus
Voue omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter pfecerit ut uices rependãtur.
At ego ad concionem ibo, ut uocem
Hospitem qui me illic simul secutus est uenientem.
Hunc quidem ego præmisi cum diuinis socijs.
Piræum autem ipsum iussi ad domum ducentem
Accuratè diligere, & honorare donec uenissem.
Sic loquutus est, huic autem firmum fuit uerbum.
Hæc autem lota pura corpori uestimenta capiens
Vouit omnibus Dijs perfectas hecatombas
Sacrificare, sicubi Iupiter pfecerit ut uices repẽdantur.

COMMENTARIVS.

ἀτὰρ σοί) Pergit Telemachos in patre suũ, qui Eumæo erat incognitus, tegendo, cũm simulat se eum pro hospite quodam extraneo & peregrino agnoscere. Itaq; ait Eumæo, se discessum in urbem parare: cæterùm hunc hospitem ei commendat, ut eum quoq; Ithacam deducat, ibique commodiùs uictum suum mendicet. persistit enim, ut anteà proposuerat, in denegando illi auxilio, cùm ipsemet satis aliunde angustijs rei domesticæ conflictetur, ob procorum petulantiam, qui eius bona diripiunt & consumunt. Hoc enim eum intelligere puto per illos dolores, quos se animo perferre dicit, ex ea nimirum causa. Addit præterea ad maiorem dissimulationem contemptum eiusdem hospitis, cùm dicit etiamsi hoc ille ægrè sit laturus, cùm denegatum sibi ab eo uidet omne auxilium longè grauius ei futurum, quasi dicat, Nihil proficiet sua ira, nisi quod hunc sibi insuper dolorem adijciet: ego enim aliud

ei præ-

ei præstare non possum, quod uerè, pro mea uerum diecendi consuetudine, dico. Sed cur ad urbem properat? Quia hoc iubebat pietas, ut matrem diutina angi ob suam absentiam non pateretur, sed conspectu suo mœstitiam eam illi quam citissimè leniret. Aliud tamē suberat eius festinationis incentiuū, ut uiam faciliorē ultioni procorū sterneret, prout antea inter se pater & filius statuerant.

ἢ γὰρ ἐμοὶ) Laudandus est Telemachus ob hunc ueritatis amorem: est enim amor nimium præstantissimus propter ipsius ueritatis excellentiam. Et rectè illud Bacchylidis in Orchematis, ut quidam legunt apud Stob.

πολλῶν δ' ἀρετὰ καὶ σοφία τε παγκρατὴς πέλει δ' ἀλάθεια: *Hominum uirtus & sapientia omnipotens in ueritate sita est.*

Illam Iouis filiam eleganter & uerè, si nomen Iouis in nostri Dei mutes, appellauit Pindarus Olymp. Od. 10. & Olympias

ἀλάθεια, inquit, θεῶν ὁμόπολις, μόνη θεοῖς συνδιαιτωμένη: *Veritas cælo ciuis est, & sola fruitur conuictu Deorum,*

Quid quòd etiam pulcerrima fingatur à Philemone in Pyrphoro his uerbis:

οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφος, μὰ τοὺς θεοὺς, — *Haud arte tantam pictor ullus assequi*
οὔτ' ἀνδριαντοποιὸς, ὅστις ἂν πλάσαι — *Statuariusue pulcritudinem queat,*
κάλλος τοιοῦτον, οἷον ἡ ἀλήθει' ἔχει. — *Tantum & decorem, ueritatis quantus est.*

Quàm porrò semper usurpanda sit, Menander in Hypolimæa monet:

ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν — *Semper est optimum uera loqui*
ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ — *Quouis tempore. Hanc ego moneo*
εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος. — *Ad tuto uiuendum præcipuam esse partem.*

At contrà mendacium quàm sit fugiendum, docuit Homerus noster Iliad. δ, cùm dicit ei Deum minimè auxiliari · οὐ γὰρ ἐπὶ ψευδέσσι πατὴρ Ζεὺς ἔσσετ' ἀρωγός. Cleobulus à uiro prudente & sapiente dicit esse alienum, ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς φρόνιμος καὶ σοφός. Intolerabile esse mendacium Euripides, οὐ γενναῖον ἐστὶ τὸ ψευδῆ λέγειν. Ergo amandus nobis Telemachus, aut Telemachi memoria, qui ueritatem amat. Sed quid hoc est rei? nam manifestum est illud mendacium, cùm se ita malè affectum hospiti docet, aut ei opem suam denegat: immò non minus ὕπουλος est hæc illius in suo genere oratio, quàm illa Eurymachi superiore libro circa finem. Nihil obstat, inquam, siquidem opportuna mendacia nescio quid affine cum ueritate habent: aut deteriora saltem non sunt, ubi præcipuè uitandi alicuius periculi causa necessariò obtruduntur. Hinc illud Pisandri, οὐ νεμεσητὸν καὶ ψεῦδος ὑπὲρ ψυχῆς ἀγορεύειν: Non est reprehendendus, qui mendacium pro uita sua dixerit. Et illud Diphili,

καιρῷ τεθὲν τὸ ψεῦδος ὡς κέρδος φέρει: *Mendacium positum in tempore, lucrum seu fructum affert.*

Hinc manat, quòd Socrates apud Platonem lib. 3. de Repub. mendacia magistratibus solum permittit, idque ciuium hostiúmue ratione, ad communem ciuitatis utilitatem. Itaque κατὰ καιρὸν probabimus mendacia, quale fuit hoc Telemachi, & alibi ipsius Vlyssis.

ὦ φίλος) Hospitis etiam personam cautè sustinet coram Eumæo Vlysses, & id maximè se optare dicit, ut in urbē deducatur duabus de causis. primùm, quòd commodius ei sit in urbe mendicare, quàm in agris: deinde, quòd etiam minimè amplius sit aptus ad diutiùs in stabulis commorandum, ut ea omnia faciat quæ aliquis imperauerit, propter grauem uidelicet iam ætatem, quæ præ imbecillitate minus est his rusticorum ministerijs obeundis apta, ut etiam enarrat Eustathius.

δακρύουσα) Harum lacrymarum in medio gaudio causas alibi exposuimus.

λάθρῃ) Cùm Homerus scribat inscia Penelope illud iter a Telemacho susceptum fuisse, miratus sum sæpe unde Ouidius eam id scribentem Vlyssi faciat: *Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arua*

Misimus: incerta est fama remissa Pylo. *Misimus & Sparten, Sparte quoq; nescia ueri.*

quasi nimirum ex consilio Penelopæ eò sit profectus Telemachus. Poteramus dicere, Ouidium alios à Penelope missos intelligere, nisi paulò pòst id se de Telemacho intellexisse manifestè testaretur, cum dicit Penelope:

Ille (Telemachus) *per insidias penè est mihi nuper ademptus,* *Dum parat inuitis omnibus ire Pylon.*

Existimo ergo Penelopen ibi captare Vlyssis animum, cùm se de eo tam sollicitam fuisse doceat, ut hinc inde famam de eo perquisiuerit longis etiam peregrinationibus filio suo demandatis. Et eò respexit, ni fallor, Ouidius: nisi, quod non audeo asserere, eum μνημονικὸν ἁμάρτημα accusemus.

μῆτερ ἐμὴ) Matri suæ Telemachus narrationem suæ nauigationis denegat, quòd ea sine luctu fieri à se non posset, qui periculum mortis euasisset. Quid uerò? an ita proclinis ad lacrymas hic adolescens, ac ita molli pectore, ut id commemorare præ metu lacrymarum non sustinuerit? Id forsan ætati illius teneriusculæ concedendum, aut si tam eum uis agnosci Telemachum, qui se ad ulciscendum procos instruat, huncce uum in eo obseruabimus. Vel etiam cùm ad alia properaret, hac ratione præcidit longioris confabulationis ansam. Itaque iubet Penelopen pro suo reditu Dijs litare, quæ pietas est insignis, si pluralitatem Deorum exceperis: quam tamen uidetur tacitè ad unitatem referre, cùm addit, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ. In pluralitate, inquam, solam unitatem apertè, ni fallor, intelligit. Et hic locus diligenter est notandus. Nam cùm Telemachus hoc beneficium salutis uni Mineruæ acceptum referre debuerit, tamen Dijs omnibus agit gratias: id est, Si mihi fas sacra immiscere profanis, tribus Deitatis personis: quas cùm ueteres desciscentes paulatim à uera Dei cognitione, & illius cultu adulterato explicarent, personas illas pro essentijs acceperūt, hinc paulatim pluralitas illa Numinum inualuit. Quod ut sic interpreter, facit, ut dicas, quod subijcit, facienda esse omnibus Dijs illa sacrificia, ut à Ioue auxilium ad rependendam procis hanc iniuriam petant. nam cur non ab omnibus Dijs petendum esse quoque diceret? Hæc quibusdam nimis arguta uidebuntur, sed illi per me sibi sapiant: ego tum demum maximè delector, cùm aliena à solida pietate non esse scripta Homerica uideo, quicquid sciolli nonnulli clamitent.

ἡ δ' ὑδρηναμένη) Quàm sit purè & nitidè accedendum ad Numen, alias quoque diximus. Hic maior puritas fuit, ut quæ non solùm in corpore fuerit, sed etiam in uestibus.

Telemachus autem postea ex domo iuit	Τηλέμαχος δ' ἄρ' ἔπειτα δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει
Lāceā habēs, simul hūc canes pedib. ueloces sequebātur.	Ἔγχος ἔχων· ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Diuinam huic gratiam perfudit Minerua.	Θεσπεσίην δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη·
Hunc autem omnes populi aduenientē admirabātur.	Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Circum autem ipsum proci superbi congregati sunt	Ἀμφὶ δέ μιν μνηστῆρες ἀγήνορες ἠγερέθοντο
Felicia illi optantes, mala.a. mētib. ꝓfunda cogitabāt.	Ἔσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
At hic horū quidē postea effugit multā multitudinem.	Αὐτὰρ ὁ τῶν μὲν ἔπειτα ἀλεύατο πουλὺν ὅμιλον,
Sed ubi Mentor sedebat, & Antiphus & Halitherses,	Ἀλλ' ἵνα Μέντωρ ἧστο καὶ Ἄντιφος, ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Qui ei à principio paterni erant amici:	Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοι ἦσαν ἑταῖροι,
Illic sedit iens, hi autem interrogabant singula.	Ἔνθα καθέζετ' ἰών· τοὶ δ' ἐξερέεινον ἕκαστα.
Hos autem Peræus lancea, inclytus iuxtà uenit,	Τοῖς δ' ἐπὶ Πείραιος δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἦλθεν,
Hospitem ducēs ad concionē ꝑ ciuitatē, neq; adhuc diu	Ξεῖνον ἄγων ἀγορήνδε διὰ πτόλιν. οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Telemachus hospite longè uersus est, sed astitit.	Τηλέμαχος ξείνοιο ἑκὰς τράπετ', ἀλλὰ παρέστη·
Hunc & Peræus prior uerbum alloquutus est,	Τὸν καὶ Πείραιος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Telemache statim concita meam ad domū mulieres,	Τηλέμαχ', αἶψ' ὄτρυνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα γυναῖκας,
Vt tibi dona mittam quæ tibi Menelaus dedit.	Ὥς τοι δῶρ' ἀποπέμψω ἅ τοι Μενέλαος ἔδωκε.
Hunc.a. rursus Telemachus prudens cōtrà alloq. est,	Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Peræe, non enim scimus quomodo erunt hæc opera.	Πείραι', οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·

kk 3 Εἰ

Εἴ κεν ἐμὲ μνηστῆρες ἀγήνορες ἐν μεγάροισι
Λάθρη κτείναντες, πατρώϊα πάντα δάσονται,
Αὐτὸν ἔχοντά σε βούλομ' ἐπαυρέμεν ἤ τινα τῶνδε·
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τούτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
Δὴ τότε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα χαίρων.
Ὣς εἰπών, ξεῖνον ταλαπείριον ἦγεν ἐς οἶκον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Ἐς δ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἐκ ῥ' ἀσαμίνθου βάντες ἐπὶ κλισμοῖσι καθῖζον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα,
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Μήτηρ δ' ἀντίον ἷζε παρὰ σταθμὸν μεγάροιο,
Κλισμῷ κεκλιμένη, λέπτ' ἠλάκατα στρωφῶσα.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Τηλέμαχ', ἤτοι ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα
Λέξομαι εἰς εὐνήν, ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχεθ' ἅμ' Ἀτρείδῃσιν ἐς Ἴλιον· οὐδέ μοι ἔτλης
Πρὶν ἐλθεῖν μνηστῆρας ἀγήνορας εἰς τόδε δῶμα,
Νόστον σοῦ πατρὸς σάφα εἰπέμεν εἴ που ἄκουσας.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι μῆτερ ἀληθείην καταλέξω·
Ὠχόμεθ' ἔς τε Πύλον καὶ Νέστορα ποιμένα λαῶν.
Δεξάμενος δέ με κεῖνος ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν,
Ἐνδυκέως ἐφίλει, ὡσεί τε πατὴρ ἑὸν υἷα
Ἐλθόντα χρόνιον νέον ἄλλοθεν, ὣς ἐμὲ κεῖνος
Ἐνδυκέως ἐκόμιζε σὺν υἱάσι κυδαλίμοισι.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος οὔποτ' ἔφασκε
Ζωοῦ οὐδὲ θανόντος ἐπιχθονίων τευ ἀκοῦσαι,
Ἀλλά μ' ἐς Ἀτρείδην δουρικλυτὸν Μενέλαον
Ἵπποισι προὔπεμψε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
γρ. πολλοὶ Ἔνθ' ἴδον Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα * πολλὰ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
Εἴρετο δ' αὐτίκ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος
Ὅττευ χρηΐζων ἱκόμην Λακεδαίμονα δῖαν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πᾶσαν ἀληθείην κατέλεξα.
Καὶ τότε δή με ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς,
Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
γρ. ἰδ. ἵνα τε ἰώ Βοσκομένη, † ὁ δ' ἔπειτ' ὦκα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνήν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν·
Ὣς Ὀδυσσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀναστάς,
Κὰδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί.
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς.

Si me proci superbi in domibus
Clàm interfecto paterna omnia diuident,
Ipsum habentem te uolo frui, quam aliquem horum.
Si ego his cædem & mortem cogitabo,
Iam tunc mihi gaudenti porta ad domos gaudens.
Sic loquutus, hospitem miserum duxit in domum.
At postquam iuerunt domos benè habitatas,
Vestem quidem deposuerunt in lecticisq́; sedibusq́;.
In balnea euntes benè polita lauati sunt.
Hos. a. postquã igitur famulæ lauarũt & unxerũt oleo,
Circum autem uestes preciosas iecerunt & interulas,
Ex autem balneo euntes in sedibus sederunt.
Aquã lauandis manib. a. serua gutturnio infudit por-
Pulchro aureo super argenteo lebete (tans
Lauare, iuxta autem politam parauit mensam.
Panem autem uerecunda gubernatrix apposuit portãs
Cibus multis impositis largiens de præsentibus.
Mater autem contrà sedit ad ualuas domus
In sede declinata tenues lanas uersans.
Hi aũt in cibos promptos adiacentes manus iecerunt.
At postquam potus & cibi desiderium amouerunt,
His autem uerbis incœpit prudens Penelope,
Telemache, certè ego in cœnaculum ubi conscendero
Dormiam in lectum qui mihi suspiriosus factus est,
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit cum Atridis ad Ilium, neq; mihi sustinuisti
Antequam uenirent proci superbi in hanc domum
Reditum tui patris apertè dicere sicubi audiuisti.
Hanc a. rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus
Tibi enim ego mater ueritatem narrabo: (est,
Iuimus inq; Pylum & Nestorẽ pastorem populorum.
Susceptum autem me ille in altis domibus
Accuratè dilexit tanquam pater suum filium
Venientem longo pòst tẽpore nuper aliunde, sic me ille
Studiosè curauit cum filijs gloriosis.
At Vlyssem miserum nunquam dixit
Viuum, neq; mortuũ circa terrestriũ aliquẽ audiuisse,
Sed me in Atridem lancea inclytum Menelaum
Equis præmisit, & curribus conglutinatis.
Illic uidi Argiuam Helenam, cuius gratia multi
Argiui Troianiq́; deorum uoluntate laborarunt.
Interrogauit autẽ statim postea uoce bonus Menelaus,
Quo indigens iuerim Lacedæmona diuinam.
At ego huic omnem ueritatem dixi.
Et tunc iam me uerbis respondens, alloquutus est,
O papè, certè iam fortis uiri in lecto
Voluerunt dormire impotentes ipsi cum sint.
Sicut quando in arboreto ceruа fortis leonis
Hinnulos dormire faciens nuper natos lacte nutritos,
Colles inquirit, & ualles herbosas
Pascens, hic autem postea suum ingressus est cubile,
Ambobus autem his turpem mortem præbuit.
Sic Vlysses illis turpem mortem afferet.
Vtinam enim ò Iupiter pater & Minerua & Apollo
Talis, qualis olim benè ædificata in Lesbo
Ex prouocatione cũ Philomelide luctatus est surrectus.
Deiecit. a fortiter: gauisi autem sunt omnes Achiui:
Talis nimirùm cum procis uersaretur Vlysses.

Omnes

Omnes & citò morituri fierēt & amararum nuptiarū.
Hac.a.qua me interrogas & precaris, non ego
Alia prater uerum dixerim obliquè, neq; decipiam:
Sed qua quidem mihi dixit senex marinus uerax,
Horū nullum tibi ego occultabo uerbū, neq; abscōdam.
Dixit ipsum illa in insula uidisse fortes dolores habētē
Nympha in domibus Calypsûs, qua ipsum necessitate
Detinet, ille.a. non poterat suā in patriā terrā uenire.
Non enim adsunt naues remigabiles & socij,
Qui & ipsum mitterent in lata dorsa maris.
Sic dixit Atrides lancea inclytus Menelaus.
His peractis discessi, dederunt autem mihi uentum
Immortales, qui me uelociter dilectā in patriā miserūt.
Sic dixit, huic.a. animum in pectoribus mouit.
His autem & loquutus est Theoclymenus diuinus,
O mulier uenerabilis Laertiade Vlyßis,
Certè hic non apertè scit, meum autē attende uerbum.
Verè enim tibi uaticinabor, neq; occultabo.
Sciat nunc Iupiter primùm deorū hospitalisq; mensa,
Domusq; Vlyßis strenui quam adueni,
Quòd certè Vlysses iam in patria terra
Sedens uel serpens hac auditurus mala opera
Est, at procis malum omnibus serit:
Talem ego auem benè tabulata in naui
Sedens obseruaui, & Telemacho clamaui.
Hunc.a. rursus alloquutus est prudens Penelope,
Vtinam hoc hospes uerbum perfectum esset,
Ideò citò cognosceres amicitiamq; multaq; dona
Ex me, ut aliquis te obuius beatum pradicaret.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Proci autem ante Vlyßis domum
Discis delectabantur, & tragulas mittendo
In facto pauimento, ubi antea iniuriam habebant.
Sed quando iam cœnandi tēpus erat, & uenerunt oues
Vndiq; ex agris, hi uerò duxerunt qui antea.
Et tunc iam ipsis dixit Medon, hic enim maximè
Placebat praconum & ipsis affuit conuiuio.
Iuuenes postquam iam oēs delectati estis mēte certami-
Ite in ades, ut paremus conuiuium. (nibus
Non enim incommodum est tempore cœnam capere.
Sic dixit, hi autē surrecti iuerunt domū unusquisq;.
At postquam uenerunt in ades bene habitatas,
Vestes quidem deposuerunt in sedibus thronisq;:
Hi.a. mactauerunt oues magnas & pingues capras.
Mactauerunt.a sues pingues, & bouem armentariam
Conuiuium parantes: hi autem ex agro ad ciuitatem
Properè se accingebāt, ut irēt Vlyssesq; & diuus subulc⁹.
Inter hos.a. uerba incœpit subulcus princeps uirorum,
Hospes quoniā.a. postea ad ciuitatem ire ualdè cupis
Hodie, sicut iußit dominus meus, certè te ego
Hic uellem stabulorum custodem fieri:
Sed uereor, & timeo, ne mihi in posterum
Excandescat, difficiles autem dominorum sunt mina.
Sed agè nunc eamus, iam enim inclinauit maximè
Dies, at citò uespera frigidiùs aderit.
Hunc autē respondēs, alloquutus est prudens Vlysses,
Cognosco, mente teneo, hac iam intelligenti iubes.
Sed eamus, tu autem postea aßiduè duc.

Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δ' ἅ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ' ἀπατήσω.
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτής,
†Ὧν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος, οὐδ' ἐπικεύσω, γρ. Τῶν
Φῆ μιν ὅ γ' ἐν νήσῳ ἰδέειν *κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα, γρ. θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντα
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει· ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι, καὶ ἑταῖροι
Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
Ὣς ἔφατ' Ἀτρείδης δουρικλυτὸς Μενέλαος.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ὣς φάτο· τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἤτοι ὅ γ' οὐ σάφα οἶδεν· ἐμεῖο δὲ σύνθεο μῦθον·
Ἀτρεκέως γάρ σοι μαντεύσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ὡς ἦτοι Ὀδυσεὺς ἤδη ἐν πατρίδι γαίῃ
Ἥμενος ἢ ἕρπων, τάδε πευθόμενος κακὰ ἔργα,
Ἔστιν, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὸν πάντεσσι φυτεύει.
†Τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηὸς γρ. Οἷον
Ἥμενος ἐφρασάμην, καὶ Τηλεμάχῳ ἐγεγώνευν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη·
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ †δειπνηστὸς ἔην, καὶ ἐπήλυθε μῆλα γρ. [illegible]
Πάντοθεν ἐξ ἀγρῶν, οἱ δ' ἤγαγον οἳ τὸ πάρος περ,
Καὶ τότε δή σφιν ἔειπε Μέδων (ὃς γάρ ῥα μάλιστα
Ἥνδανε κηρύκων, καί σφιν παρεγίνετο δαιτί)
Κοῦροι, ἐπεὶ δὴ πάντες ἐτέρφθητε φρέν' †ἀέθλοις, γρ. ἀέθλων
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' ἐντυνώμεθα δαῖτα.
Οὐ μὲν γάρ τι χέρειον ἐν ὥρῃ δεῖπνον ἑλέσθαι.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἀνστάντες *ἔβαν, πείθοντο μύθῳ. γρ. [illegible]
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε,
Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς μεγάλους καὶ πίονας αἶγας·
Ἱέρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην,
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι. τοὶ δ' ἐξ ἀγροῖο πόλινδε
Ὠτρύνοντ' Ὀδυσεύς τ' ἰέναι καὶ δῖος ὑφορβός.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε συβώτης ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ἔπειτα πόλινδ' ἰέναι μενεαίνεις
Σήμερον, ὡς ἐπέτελλεν ἄναξ ἐμός, ἦ σ' ἂν ἔγωγε
Αὐτοῦ βουλοίμην σταθμῶν ῥυτῆρα λιπέσθαι·
Ἀλλὰ τὸν αἰδέομαι, καὶ δείδια μή μοι ὀπίσσω
Νεικείῃ. χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί.
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἴομεν. δὴ γὰρ μέμβλωκε μάλιστα
Ἦμαρ, ἀτὰρ τάχα τοι ποτὶ ἕσπερα ῥίγιον ἔσται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν· σὺ δ' ἔπειτα διαμπερὲς ἡγεμόνευε.

Δὸς δή μοι, εἴποθί τοι ῥόπαλον τετμημένον ἐστὶν,
γρ. ἀρισφαλὲς ἔμμεναι οὐδόν. Σκηρίπτεσθ', ἐπειὴ φάτ' † ἀρισφαλέ' ἔμμεναι οὐδόν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Εὔμαιος δ' ἄρα οἱ σκῆπτρον θυμαρὲς ἔδωκε.
Τὼ βήτην· σταθμὸν δὲ κύνες καὶ βώτορες ἄνδρες
Ῥύατ' ὄπισθε μένοντες· ὁ δ' ἐς πόλιν ἦγεν ἄνακτα
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κάτα παιπαλόεσσαν
Ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν, καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
Τυκτὴν, καλλίροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται,
Τὴν ποίησ' Ἴθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ·
Ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος
Πάντοσε κυκλοτερές, κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
Ὑψόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
γρ. ἐπιρρέζεσκον Νυμφάων, ὅθι πάντες * ἐπιρρέζεσκον ὁδῖται·
Ἔνθα σφέας ἐκίχαν' υἱὸς Δολίοιο Μελανθεὺς,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες.
Τοὺς δὲ ἰδὼν νείκεσσεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν
Ἔκπαγλον καὶ ἀεικές· (ὄρινε δὲ κῆρ Ὀδυσῆος)
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει·
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.
Πῆ δὴ τόνδε μολοβρὸν ἄγεις, ἀμέγαρτε συβῶτα,
Πτωχὸν ἀνιηρὸν, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρα;
γρ. θλίψεται Ὃς πολλῇσι φλιῇσι παραστὰς * φλίψεται ὤμους,
γρ. ἄορα γρ. λέβητα Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ † ἄορας οὐδὲ λέβητας.
Τόν κ' εἴ μοι δοίης σταθμῶν ῥυτῆρα * γενέσθαι,
Σηκοκόρον τ' ἔμεναι, θαλλόν τ' ἐρίφοισι φορῆναι,
Καί κεν ὀρὸν πίνων μεγάλην ἐπιγουνίδα θεῖτο.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθεν, οὐκ ἐθελήσει
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτώσσων κατὰ δῆμον
Βούλεται αἰτίζων βόσκειν ἣν γαστέρ' ἄναλτον.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Αἴ κ' ἔλθῃ πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
γρ. ἀμφικαρῆ Πολλά οἱ † ἀμφὶ κάρη σφέλα ἀνδρῶν ἐκ παλαμάων
γρ. πλευράς Πλευραὶ ἀποτρίψουσι, δόμον κάτα βαλλομένοιο.
Ὣς φάτο, καὶ παριὼν λὰξ ἔνθορεν ἀφραδίῃσιν
Ἰσχίῳ· οὐδέ μιν ἐκτὸς ἀταρπιτοῦ ἐστυφέλιξεν,
Ἀλλ' ἔμεν' ἀσφαλέως· ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεὺς,
Ἠὲ μεταΐξας ῥοπάλῳ ἐκ θυμὸν ἕλοιτο,
γρ. ἀμφουδὶς ἀείρας Ἦ πρὸς γῆν ἐλάσειε κάρη, † ἀμφ' οὔδας ἀείρας.
Ἀλλ' ἐπετόλμησε, φρεσὶ δ' ἔσχετο. τὸν δὲ συβώτης
Νείκεσσ' ἄντα ἰδών· μέγα δ' εὔξατο χεῖρας ἀνασχών,
Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διὸς, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς
Υ̓́μμ' ἐπὶ μηρί' ἔκηε καλύψας πίονι δημῷ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, τόδε μοι κρηήνατ' ἐέλδωρ,
Ὡς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνὴρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων·
Τῷ κέ τοι ἀγλαΐας γε διασκεδάσειεν ἁπάσας,
Τὰς νῦν ὑβρίζων φορέεις, ἀλαλήμενος αἰεὶ
Ἄστυ κάτ'· αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Ὢ πόποι, οἷον ἔειπε κύων ὀλοφώϊα εἰδώς,
Τόν ποτ' ἐγὼν ἐπὶ νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἄξω τῆλ' Ἰθάκης, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι.
Αἲ γὰρ Τηλέμαχον βάλοι ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Σήμερον ἐν μεγάροις, ἢ ὑπὸ μνηστῆρσι δαμείη,

Da autem mihi sicubi baculum incisum est
Vt innitar, quoniam dicitis ualdè lubricam esse uiam.
Dixit & circum humeros turpem imposuit peram
Densis scrutis rimosam, tortilis uerò erat funis.
Eumæus autem et baculum gratum dedit.
Hi iuerunt, stabulum autem canes & pastores uiri
Custodiebãt à tergo manẽtes, hic.a.in ciuitatem duxit (regem
Pauperi tristi similem & seni,
Baculo innitentẽ, hac.a.tristia circũ corpus uestimẽta.
Sed quãdo iam euntes uiam in asperã (indutus erat.
Ciuitatem propè erant, & in fontem peruenerant
Factam pulchrè fluentem, unde aquã capiunt ciues,
Quam fecit Ithacus, & Neritus, & Polyctor:
Circum autem alnorum aquis nutritarũ erat nemus
Vndiq; circulare, frigida autem defluebat aqua
Ex alto ex petra, ara autem desuper facta erat
Nympharum, ubi omnes sacrificabant uiatores.
Illic ipsos inuenit filius Dolij Melanthius,
Capras ducens, qua omnibus antecellebant gregibus,
Cœnam procis, duo autem simul sequebantur pastores.
Hos.a.cõspicatus increpauit, uerbũq; dixit et cõpellauit
Terribiliter & indecẽter. (mouit aut animũ Vlyssis)
Nunc quidẽ iam ualdè omninò malus malum ducit.
Sic semper similem ducit Deus ad similem.
Quò iam hunc uoracem ducis immanis subulce,
Pauperem, tristem, conuiuiorum destructorem?
Qui multis liminibus astans frangetur humeros,
Petens frustrà, non enses neq; lebetes?
Hunc si mihi dares stabulorum custodem fieri
Vt esset stabuli curator & pabulum hædis portaret,
Et serum bibens magnum genu premeret.
Sed quoniam igitur iam opera mala didicit, non uolet
Opus adire, sed trepidus in populo
Vult petens pascere suum uentrem insatiabilem.
Sed edico hoc, & perfectum erit.
Si iuerit in ædes Vlyssis diuini,
Multa ei circum caput scabella uirorum ex manibus
Latera atterent per domum percussi.
Sic dixit, & adiens calce irruit insipientijs
Coxa, neq; ipsum extra uiam demouit,
Sed firmus permansit: hic autem cogitauit Vlysses,
An irruens baculo animum auferret,
An ad terrã deijciat caput circa pauimentũ sublatũ:
Sed pertulit, mentibus.a.retentus est. hunc.a.subulcus
Increpauit cõtrà cõspicat⁹, ualdè. a precatus est manib.
Nymphæ fontanæ filiæ Iouis, si unquã Vlysses (sublatis
Vobis fœmora combussit cooperta pingui nidore
Agnorũ & hædorũ, hoc mihi perficite desiderium:
Vtinam ueniat ille uir, ducat autem ipsum numen.
Sic tibi delicias; dissiparet omnes,
Quas iniurius profers, errabundus semper
Per ciuitatem, at pecora mali corrumpunt pastores.
Hunc.a.rursus alloquutus est Melanthius custos ca- (prarum,
O amici, quale dixit canis astutias sciens,
Hunc aliquando ego in naui benè tabulata nigra
Agã longè Ithaca, ut mihi uictũ multum inueniat.
Vtinã.n.Telemachũ interficiat argentei arcus Apollo
Hodie in ædibus, uel à procis interficiatur,

Sicut

Sicut Vlyssis longè periit reditus dies. Ὡς ὁ δυσμόρ γε τηλοῦ ἀπώλετο νόστιμον ἦμαρ.

COMMENTARIVS.

ἦμαρ τῷ γε παιδὸς)Vide quæ iam antea lib.2.pag 17.annotauimus.

ἰδὲ λ᾽ ἀγορεύοντες)Quanta est,quæso,hominum nequitia,qui aliud clausum in pectore,aliud in ore promptum habent:& cùm alicui male uelint,ei tamen uerbis beneuolentiam suam mentiuntur.Eum se periode atque inferos odisse Achilles diceret. Quid ergo de procis sentias,qui misero Telemacho ita blandiantur,cùm tamen ei moliantur mortem? Eos quâti fecerit,docuit Telemachus, cùm eos reliquit,& ad ueteres illos ac longè sinceriores amicos Mentorem,Antiphum,& Halitherfem se contulit.

κεῖνον ἐμὲ μενοινῶσι) Exêplum est donationis,quæ uocatur mortis causa:quod à Iustiniano lib.2. Instit.tit.7.laudatur. Est aût mortis causa donatio,quæ propter mortis fit suspicionem:quum quis ita donat,ut si quid humanitùs ei contigisset, haberet is qui accepit: sin autem superuixisset is qui donauit, reciperet:uel si eum donationis pœnituisset, aut prior decesserit is cui donatum est. Et paulò pòst:Et in summa mortis causa donatio est,cùm magis se quis uelit habere,quam eum cui donat: magisque eum cui donat, quàm hæredem suum.Hæc sunt uerba Imperatoris,tùm hunc locum ad illustrationem subijcit.

τοι γὰρ ἐγὼ) Exponit nunc Telemachus Penelopæ itineris sui successum, & quid tandem certi de Vlysse intellexerit, idque paucis: quod nos pluribus à Poeta commemoratum iam antea uidimus, ubi ea à nobis annotata reperies, quæ non sunt hîc denuò inculcanda,ad uitandum repetitionis fastidium.

ἤτοι ὅδ᾽ οὐ σάφα)Hic Theoclymenus aduentum Vlyssis Penelopæ manifestè exponit, quem iam ex illo prodigio quod ipsis egressis è mari apparuit,ut antea uidimus: cùm tamen ibi nihil apertè ea de re dixisset, quod tamen se fecisse in fine dicit: quia uidelicet obscurè id ipsum iudicabat,quod & subodoratum Telemachum ibidem obseruabamus. Atque id quidem coniectabat Vates, sed omnes negotij circumstantias non uidetur intellexisse,alioqui cur hoc ignorare Telemachum diceret?

δίσκοισιν τέρποντο)Non tam ignaua fuit illa procorum natio,ut alibi quoque diximus,quin honestis quoque exercitationibus occuparentur,idque præcipuè ante quàm cibum sumerent,quod ad corporis ualetudinem multum conducere intelligebant. Ideo etiam Hippocrates,πόνοι,inquit,σιτίων ἡγείσθωσαν. & Galenus lib.2.de Sanitate tuenda, ὅτι δὴ (ἡ κίνησις) συνεκκαθαίρει τοὺς πόρους καὶ τὰ περιττώματα ἐκκρίνει, βέλτιον αὐτὴν πρὸ τῶν σιτίων παραλαμβάνεσθαι. id est: Quoniam exercitatio & exiguos meatus expurgat, & excrementa expellit,utilius est eam ante cibos adhiberi.Celsus lib.1.cap.1. Quem,inquit,interdiu uel domestica, uel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio,exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet,&c. Hinc apud Herodotum legimus, Aegyptiam iuuentutem Amasis edicto non prius cibum cepisse, quàm centum octogenta stadia percurrisset. Cyrus quoque teste Xenophonte, nunquam cœnasse fertur, priusquam suderet, aut laborem aliquem rerum bellicarum, aut rusticarum obijsset, ideoque secunda perpetuò ualetudine usus fuisse dicitur: qui suos quoque ἀνιδρώτους ad prandium cœnámue accedere noluit.Quàm sit porrò dulcis post illam exercitationem cibus, docuimus Iliad.λ.in illa δρυτόμου comparatione.Vide Stuckium Antiquit.conuiual.lib.2.cap.24.

χλαίνας) Obseruandus est hic mos uestes ante cœnam aut prandium deponendi: sed hoc de uestibus superioribus est intelligendum. Apud Iudæos autem pallijs amicti olim accumbebant. In Aulis quoque, & nobilium ædibus, inquit Stuckius Antiq. Conuiu.lib.2.cap.34.ac magnæ dignitatis,authoritatisque uirorum conuiuijs,moris est in Germania,ut conuiuæ pallijs amicti accumbant: quæ deponere inciuile ualde ac rusticum habetur, nisi id Princeps aut nobilis, qui supremum in conuiuio locum obtinet, omnino uoluerit.

ξεῖν᾽ ἐπεὶ)Monet hospitem Eumæus de profectione ad Vrbem iuxta Telemachi mandatum, cui se obtemperare malle docet, quàm proprijs studere commodis. Poterat enim illum apud se retinere, & eius ministerio ad stabulorum custodiam uti, quod etiam in animo habuerit: ità tamen heri subueritus ei potius quàm suæ utilitati inseruit. Vbi obseruandu est optimi & fidelis serui exêplu, qui sua negotia domini negotijs postponit:adeò ut dicere potuerit quod ille seruus, ni fallor,apud Menandrum,

ἐμοὶ πόλις ἐστὶ, καὶ καταφυγὴ, καὶ νόμος, ὁ δεσπότης. [illegible]
καὶ τοῦ δικαίου τοῦ [illegible]

Seruis quoque præceptum dedit Euripides,quo moneantur ut omnibus in rebus dominis suis placeant:

[illegible]

καὶ δείδιεν)*Serui qui culpa carent & metuunt, ij solent heris Esse utiles. Nam illi qui nihil metuunt,postquam malum Promeriti sunt,tunc metuunt.* Plautus in Menæchmis. Vnde potest colligi, quid de nostro Eumæo sentiendum sit, heri sui iram metuente. Sed probi serui tamen uidetur esse non metu, sed beneuolentia ex libera uoluntate, qua heri commodis uelcatur,ea facere quæ grata & iucunda ei intellexerit.Et id Plautus in Sticho uidetur innuere,cum dicit:

Qui manet ut moneatur semper seruos homo officium suum, Nec uoluntate id facere meminit,seruos is habitu haud probus est.

Sed notandum est,non esse hunc quoque metum à probis seruis alienum,quòd cum beneuolentia sit coniunctus.

νυμφάων)Cùm Ithaca insula fuerit,ac proinde aquis referta,& aquarum Numina apud Veteres existimatæ sint Nymphæ: nerisimile est Nymphas multum honoris & cultus tribuisse Ithacenses,maximè uerò Vlyssem. Anteà enim antrum Nympharum uidimus, nunc denuò sacellum earundem, in quo ipsis omnes uiatores sacrificasse dicuntur. Vbi uides adhuc umbram pietatis, cuius usum in ipsa quidem peregrinatione exuere noluit sancta illa antiquitas.

νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ)Proteruus hic Melanthius Eumæo & hospiti simul insultat.primùm eos conuicijs insectando, præcipuè uerò hospitem paupertatis nomine contemnit,ac suspicatus eum ab Eumæo mendicandi gratia in urbem deduci,conatur eum sibi in stabulorum custodem comparare, prætexens quantas sit passurus à procis molestias, si se ipsis obtulerit. Addit etiam in fine maiorem einsdem contemptum,eum calce petulanter feriens:unde colligas,quo ingenio fuerit hic caprarius:qui nõ solum in procorum partes ita transierit, ut ijs lubenter inseruiat, eaque omnia suppeditet,quæ opum Vlyssis dilapidationem augere poterant (nam eum pecoris edendi authorem appellat Ouidius)sed etiam in quemuis sit iniurius,immisericors,& proteruus: qui denique hominem exuisse uideatur,& mansuetiorem naturam cum ferina commutasse.

ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον) Quamuis hoc in malam partem interpretetur Melanthius, sententia est nihilominus uera,ex similitudine morum contrahi amicitias, quarum impius hic Melanthius authorem agnoscit Deum, sed impiè, cùm Deus amicitias improborum non amet: quos enim separatim odit,eos ne coniunctos quidem amat,nedum ijs author est contrahendæ societatis. Quod autem similitudo morum & initium & uinculum sit amicitiæ firmissimum, docebit satis Aristot.8. Ethicorum. Firmissimum, inquam, quoad probos: contra uerò, quoad improbos. est enim minus diuturna ac stabilis eorum concordia. οἱ δὲ μοχθηροὶ, inquit Philosophus, τὸ μὲν βέβαιον οὐκ ἔχουσιν. οὐδὲ γὰρ αὑτοῖς διαμένουσιν ὅμοιοι ὄντες. ἐπ᾽ ὀλίγον δὲ χρόνον γίγνονται φίλοι, χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. Vide Platonem in Lyside. Prouerbium illud, κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, huc pertinet. Vide Erasmum in Adagijs.

πῇ δὴ τόνδε μολοβρὸν) Videtur dolere Melanthius, quòd alius præter procos bona Vlyssis consumat, quod facturum hunc egenum iudicat, unde eum uoracem appellat, & conuiuiorum destructorem: quod etiam ægrè laturos procos intelligis, quibus cum ipse bene uelit, ideò etiam conatur hunc ab eorum accessu prohibere.

ἀλλ᾽ ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα) Ait hunc egenum ita esse uoracitati & mendicando assuetum, ut uix hoc munus stabula custodiendi, quod ei offerebat, sit recepturus propter laborem, qui ei esset in illo insumendus. Et quidem ita est plerisque comparatum, ut malint mendicando, quantumuis miserè, quàm labore uitam suam sustentare: sed quomodo illud de hoc egeno resciuit Melanthius? Quomodo, inquam, hoc de ignoto homine exploratum habere potuit? Pendent ista nimirum ab eodem Melanthij ingenio procaci & petulanti, de quo antea dicebamus.

λὰξ ἐνέθορε) Nequam ille & sceleratus satis grauem uerborum iniuriam non est arbitratus, nisi uerbera etiam adijceret, aduersus eum qui nihil erat promeritus. Vbi Poeta Vlyssem suum nobis in illo situ & squallore Vlyssem, id est & fortem & prudentem proponit. Fortem quidem, quoad robur illud corporis immobile: prudentem, cùm ab ulciscenda illa iniuria temperat, licet illius grauitas fecerit, ut etiam apud se dubitarit quid facturus esset: quod à Poeta fictum est, ne degenerem ab Heroe pristino hunc Heroem induceret, intelligatque Lector sub sordido etiam palliolo ingentes eius latêre animos. Porrò Eumæus comitis boni officio fungitur, qui Melanthium increpauit, & aduersus eum Nympharum numina inuocauit: cur autem iniuriam uerberum ei non rependit?

Verisi-

Verisimile est id metu procorum factum, aut quia ita placuit Poetæ ut exitū consilij Vlysia, de quo anteà, non impediret. An etiam talis erat Melanthio comitatus, ut illum Eumæus reformidanerit? Quòd autem solus non fuerit Melanthius, uidetur constare ex sequenti eius oratione, cum dicit, ὦ πόποι, quasi ad suos nempe conuersos.

ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων) Cùm ad Nymphas preces suas direxisset, uidebatur ab ijs quoque esse petendum, ut Vlyssem in patriam reducerent. Cur enim eas inuocabat? Et tamen cùm de Vlysia reductione agitur, eam δαίμονι, id est Deo tribuit. An non hoc ipsum unicatē Dei apud Homerū asserit? Vide q̄ in præcedēti sectione in penultima annotatione obseruauimus: ea enim huc quoq; ptinebūt.

ὦ πόποι) Persuasum hoc habebat Melanthius Vlyssem perijsse, ideo subsannat Eumæum orantem Nymphas pro eius reditu: quæ fiducia eum proteruiorem faciebat, adeò ut non solùm ad procorum partes transisset, uerùm etiam reliquis (in quorum numero fuit hic noster Eumæus) qui adhuc aut Vlysi fauebant, aut eius reditum optabant, esset infensissimus. Hinc Eumæo minatur, tacitè tamen & conscijs tantùm suis socijs, se eum longè ab Ithaca abducturum, ut eum uendat, & inde lucrum ingens faciat. Hoc enim est, ni fallor, quod dicit, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι. Tum ut doceat, quam uerè & firmiter interitum Vlysis credat, tam certam optat hodierno die esse mortem, ac illi iam contigit, ut nihil sibi ad nequitiam hic Melanthius reliquum fecisse uideatur.

ἀπόλλων) Diximus aliàs, interfici ab Apolline nihil aliud esse, quàm repentina morte occumbere: quod de uiris tantùm est intelligendum. nam fœminas Diana interficere credebatur. An Plutonem Apollo, Persephonem Diana significabit? Hoc in mysterijs Poeticis aperiendis diligentiùs enucleandum.

Ὣς εἰπὼν, τοὺς μὲν λίπεν αὐτόθι ἦκα κιόντας·
Αὐτὰρ ὁ βῆ, μάλα δ' ὦκα δόμους ἵκανεν ἄνακτος.
Αὐτίκα δ' εἴσω ἴεν, μετὰ δὲ μνηστῆρσι κάθιζεν
Ἀντίον Εὐρυμάχου· τὸν γὰρ φιλέεσκε μάλιστα.
Τῷ παρὰ μὲν κρειῶν μοῖραν θέσαν οἳ πονέοντο·
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Ἔδμεναι. ἀγχίμολον δ' Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Στήτην ἐρχομένω, περὶ δέ σφεας ἤλυθ' ἰωὴ
γρ. ἀεί σφ. Φόρμιγγος γλαφυρῆς. ἀνὰ † γάρ σφισι βάλλετ' ἀείδειν
Φήμιος. αὐτὰρ ὁ χειρὸς ἑλὼν προσέειπε συβώτην,
Εὔμαι', ἦ μάλα δὴ τάδε δώματα κάλ' Ὀδυσῆος,
Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστὶ καὶ ἐν πολλοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἐξ ἑτέρων ἕτερ' ἐστὶν· ἐπήσκηται δέ οἱ αὐλὴ
γρ. εὐεργέες Τοίχῳ καὶ θριγκοῖσι, θύραι δ' * εὐεργέες εἰσὶ
Δικλίδες· οὐκ ἄν τίς μιν ἀνὴρ ὑπεροπλίσσαιτο.
Γιγνώσκω δ' ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτῷ δαῖτα τίθενται
γρ. ἐνήνοθεν Ἄνδρες· ἐπεὶ κνίση μὲν * ἀνήνοθεν, ἐν δέ τε φόρμιγξ
Ἠπύει, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ῥεῖ' ἔγνως· ἐπεὶ οὐδὲ τά τ' ἄλλα πέρ ἐσσ' ἀνοήμων.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Ἠὲ σὺ πρῶτος ἔσελθε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Δῦθι δὲ μνηστῆρας, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐγὼ δ' εἶμι προπάροιθε.
Μηδὲ σὺ δηθύνειν, μή τίς σ' ἔκτοσθε νοήσας
Ἢ βάλῃ, ἢ ἐλάσῃ· τάδε σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ φρονέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἔρχευ προπάροιθεν, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ.
Οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων, οὐδὲ βολάων.
Τολμήεις μοι θυμὸς, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.
Γαστέρα δ' οὔπως ἔστιν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσι.
Τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες ἐΰζυγοι ὁπλίζονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Ἂν δὲ κύων κεφαλήν τε καὶ οὔατα κείμενος ἔσχεν
Ἄργος Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς
Θρέψε μὲν, οὐδ' ἀπόνητο· πάρος δ' εἰς Ἴλιον ἱρὴν
Ὤχετο. τὸν δὲ πάροιθεν ἀγίνεσκον νέοι ἄνδρες
Αἶγας ἐπ' ἀγροτέρας, ἠδὲ πρόκας, ἠδὲ λαγωούς.
Δὴ τότε κεῖτ' ἀπόθεστος † ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
γρ. ἀποιχομένου Ὀδυσῆος, Ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἥ οἱ προπάροιθε θυράων,
Ἡμιόνων τε βοῶν τε ἅλις κέχυτ', ὄφρ' ἂν ἄγοιεν
Δμῶες Ὀδυσσῆος τέμενος μέγα κοπρήσοντες.
Ἔνθα κύων κεῖτ' Ἄργος ἐνίπλειος κυνοραιστέων.

Sic loquutus, hos.q. liquit illic tacitè euntes.
At hic iuit, ualdè.a. celeriter ad ædes peruenit regis.
Statim.a. introiuit: cum autem procis sedit
E regione Eurymachi, hunc enim amabat maximè.
Huic apud.q. carniū partē posuerūt ij q cibos instruebāt
Panem.a. ueneranda proma conda apposuit ferens
Ad comedendū. prope.a. Vlysses & diuinus subulcus
Steterunt uenientes, circum.a. uenit sonitus
Cithara concaua, ipsis enim incæpit canere
Phemius, at hic manu capiū alloquutus est subulcum.
Eumae, certè ualdè iam hæ ædes pulchra Vlyssis
Facilè quidem percognita, & in multis uideri.
Ex alijs alia sunt, ornata est autem ei aula
Muro & ualuis, ianua autem benè munita sunt;
Bifores, non aliquis ipsum uir expugnaret.
Cognosco autem quòd multi in ipsa conuiuia faciunt
Viri, quoniā nidor quidē ascendit, intus uerò cithara
Sonat, quam conuiuio Dij fecerunt amicam.
Huic.a. respondens, alloquutus es Eumae subulce.
Facilè cognoscis, quoniam neq; alioqui es imprudens.
Sed agè iam consultemus quomodo erunt hæc opera.
Vel tu primùm ingredere ædes benè habitatas.
Accede autem ad procos, ego autem remanebo hîc.
Si uis remane, ego autem uadam antè.
Ne autem tu tarda, ne quis te extra intellectum
Vel percutiat, uel impellat, hæc te perspicere iubeo.
Huic aūt respondit postea prudens diuinus Vlysses,
Scio, cognosco, hæc iam intelligenti iubes,
Sed uade antè, ego autem remanebo hîc.
Non enim aliquid plagarum inscius, neq; ictuum.
Audens mihi animus, quoniā mala multa passus sum
Vndis & in bello, cum etiam hoc his fiat.
Ventrem autem nullatenus licet occultare peruolentē
Perniciosum, qui multa mala hominibus dat,
Cuius gratia & naues benè transtrata armantur,
Pontum in indomitum, mala inimicis portantes.
Sic hi quidem talia inter se dicebant.
Canis autem caputq; & aures iaciens eleuauit
Argus Vlyssis laboriosi, quem iam quondam ipse
Nutriuit, neq; fruitus est. ante autem in Ilium sacrū
Iuit, hunc autem antè duxerunt iuuenes uiri
Contrà capras syluestres, & ceruos, & lepores.
Iam tunc iacebat abiectus abeunte rege
In multo stercore, quòd eius ante ianuas
Mulorumq; boumq; satis fusum erat, donec ducerent
Serui Vlyssis agrum magnum stercorantes.
Illic canis iacebat Argus plenus ricinorum.

Iam

Iam tunc statim agnouit Vlyssem propè euntem,
Cauda quidē hic adulatus est, & aures deiecit ambas.
Propè aūt non amplius postea potuit suum dominum
Venire, at longè ipsum conspicatus abstersit lacrymam,
Facilè latens Eumaum: statim aūt interrogauit uerbo,
Eumae, certè ualdè miraculum, canis hic iacet in fimo,
Pulcher quidem corpore est, at hoc non manifestè scio
Si iam & uelox fuit currere in specie hac,
An frustrà, qualesq; mensales canes uirorum
Sunt, delitiarum autem gratia nutriunt reges.
Hunc.a.respondens, alloquutus es Eumae subulce,
Et ualde uiri canis hic longè mortui,
Si talis esset & corpore atq; & operibus,
Qualem ipsum ad Troiam iens reliquit Vlysses:
Statim admirareris conspicatus uelocitatem & robur.
Nō quidē.n.aliquid fugiebat ꝓfundæ in ꝓfunditatib. (sylua.
Fera quācunq; uidebat, & uestigijs.n.sciebat.
Nunc.a.tenetur malo, dominus aūt eius alibi à patria
Perijt, hunc autem mulieres negligentes non curant.
Serui autem quando non imperant domini,
Non amplius postea nolunt decentia operari.
Dimidium enim uirtutis aufert latè sonans Iupiter
Viri, quando ipsum seruilis dies occupat.
Sic loquutus ingressus est domos benè habitatas.
Iuit autem rectà domum ad procos superbos.
Argum autem rursus parca accepit nigra mortis,
Cùm primùm uidisset uigesimo in anno.
Hunc autem primus uidit Telemachus diuinus
Euntem in domum subulcum, celeriter autem postea
Annuit ad se uocatū: hic.a.ubi cōspicatus esset, accepit (sedem
Iacentē, tunc.a.coquus apposuit carnes multas
Incidens procis in domo conuiuantibus.
Hanc deposuit portans ad Telemachi mensam
Contrariam, hic autem ipse sedit: huic autem praeco
Partem captam posuit, ex canistroq; panem eleuatum.
Propè autem post ipsum iuit domos Vlysses,
Pauperi tristi similis & seni,
Baculo innixus: hic.a.tristia circū corpus uestimēta in- (dutus erat,
Sedit autē in fraxinea uia intra ianuas
Inclinatus limini Cyparisseo, quòd faber
Polierat scienter, & in perpendiculum direxerat.
Telemachus.a.ad se uocatum alloquutus est subulcum,
Panem delicatum captum perpulchro ex canistro,
Et carnes, ut ei manus erant capaces circumiacienti.
Da huic hospiti hac ferens, ipsumq; iube
Petere uictum ualdè omnes adeuntem procos.
Pudor autem non est bonus indigenti uiro ut adsit.
Sic dixit, iuit.a.subulcus postquā uerbum audiuit.
Propè autem stans uerba uelocia alloquutus est,
Telemachus tibi hospes dat hac & te iubet
Petere uictum ualdè omnes adeuntem procos.
Pudorem autem non bonum dicit esse uiro mendico.
Hunc aūt respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Iupiter rex Telemachum mihi in uiris beatum esse,
Et ei omnia fiant quecunq; mentibus suis cogitat.
Dixit, & ambabus suscepit & deposuit
Illic pedes ante inhonesta in pera.
Comedit autem sic quando cātor in domibus canebat.

Δὴ τότε γ᾽ ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσέα ἐγγὺς ἐόντα,
Οὐρῇ μέν ῥ᾽ ὅ γ᾽ ἔσηνε, καὶ οὔατα κάββαλεν ἄμφω·
Ἆσσον δ᾽ οὐκ ἔτ᾽ ἔπειτα δυνήσατο οἷο ἄνακτος
Ἐλθέμεν. αὐτὰρ ὁ νόσφιν ἰδὼν ἀπομόρξατο δάκρυ,
Ῥεῖα λαθὼν Εὔμαιον· ἄφαρ δ᾽ ἐρεείνετο † μύθῳ, γρ. μύθοι
Εὔμαι᾽, ἦ μάλα θαῦμα, κύων ὅδε κεῖτ᾽ ἐνὶ κόπρῳ·
Καλὸς μὲν δέμας ἐστίν, ἀτὰρ τόδε γ᾽ οὐ σάφα οἶδα
Εἰ δὴ καὶ ταχὺς ἔσκε θέειν ἐπὶ εἴδεϊ τῷδε,
Ἦ αὔτως, οἷοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
Γίγνοντ᾽, ἀγλαΐης δ᾽ ἕνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Καὶ λίην ἀνδρός γε κύων ὅδε τῆλε θανόντος.
Εἰ τοιός δ᾽ εἴη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ ἔργα
Οἷόν μιν Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Αἶψά κε θηήσαιο ἰδὼν ταχυτῆτα καὶ ἀλκήν.
Οὐ μὲν γάρ τι φύγεσκε βαθείης βένθεσιν ὕλης
Κνώδαλον ὅ, ττι ἴδοιτο· καὶ ἴχνεσι γὰρ περιῄδη·
Νῦν δ᾽ ἔχεται κακότητι, ἄναξ δέ οἱ ἄλλοθι πάτρης
Ὤλετο· τὸν δὲ γυναῖκες ἀκηδέες οὐ κομέουσι·
Δμῶες δ᾽ εὖτ᾽ ἂν μηκέτ᾽ ἐπικρατέωσιν ἄνακτες,
Οὐκ ἔτ᾽ ἔπειτ᾽ ἐθέλουσιν ἐναίσιμα ἐργάζεσθαι.
Ἥμισυ γάρ τ᾽ ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ᾽ ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.
Ὣς εἰπὼν, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας·
Βῆ δ᾽ ἰθὺς μεγάροιο μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς.
Ἄργον δ᾽ αὖ κατὰ μοῖρ᾽ ἔλαβεν μέλανος θανάτοιο,
Αὐτίκ᾽ ἰδόντ᾽ Ὀδυσῆα ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ.
Τὸν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδὴς
Ἐρχόμενον κατὰ δῶμα συβώτην· ὦκα δ᾽ ἔπειτα
Νεῦσ᾽ ἐπί οἱ καλέσας. ὁ δὲ παπτήνας ἕλε δίφρον
Κείμενον, ἔνθα τε δαιτρὸς ἐφίζεσκεν κρέα πολλὰ
Δαιόμενος μνηστῆρσι δόμον κάτα δαινυμένοισι.
Τὸν κατέθηκε φέρων πρὸς Τηλεμάχοιο τράπεζαν
Ἀντίον· ἔνθα δ᾽ ἄρ᾽ αὐτὸς ἐφέζετο. τῷ δ᾽ ἄρα κῆρυξ
Μοῖραν ἑλὼν ἐτίθει, κανέου τ᾽ ἐκ σῖτον ἀείρας.
Ἀγχίμολον δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἐδύσετο δώματ᾽ Ὀδυσσεύς,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιος ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενος· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἷζε δ᾽ ἐπὶ μελίνου οὐδοῦ ἔντοσθε θυράων,
Κλινάμενος σταθμῷ κυπαρισσίνῳ, ὅν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε.
Τηλέμαχος δ᾽ ἐπὶ οἷ καλέσας προσέειπε συβώτην,
Ἄρτον δ᾽ οὖλον ἑλὼν περικαλλέος ἐκ κανέοιο,
Καὶ κρέα, ὥς οἱ χεῖρες ἐχάνδανον ἀμφιβαλόντι,
Δὸς τῷ ξείνῳ ταῦτα φέρων, αὐτόν τε κέλευε
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
Αἰδὼς δ᾽ οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ † προΐκτῃ. γρ. παρεῖναι
Ὣς φάτο. βῆ δὲ συφορβὸς ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἀγχοῦ δ᾽ ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχός τοι ξεῖνε διδοῖ τάδε, καί σε κελεύει
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας.
Αἰδῶ δ᾽ οὐκ ἀγαθήν φησ᾽ ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
Καί οἱ πάντα γένοιθ᾽ ὅσσα φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν
Αὖθι, ποδῶν προπάροιθεν, ἀεικελίης ἐπὶ πήρης·
Ἤσθιε δ᾽ ὡς ὅτ᾽ ἀοιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄειδεν,

Εὖθ᾽

Εὖθ' ὁ δεδειπνήκει, ὁ δ' ἐπαύσατο θεῖος ἀοιδός.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρ'. αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ὤτρυν' ὡς ἂν πύρνα κατὰ μνηστῆρας ἀγείροι,
Γνοίη θ' οἵτινές εἰσιν ἐναίσιμοι οἵτ' ἀθέμιστοι.
Ἀλλ' οὐδ' ὧς τιν' ἔμελλ' ἀπαλεξήσειν κακότητος.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσων ἐνδέξια φῶτα ἕκαστον,
Πάντοσε χεῖρ' ὀρέγων, ὡς εἰ πτωχὸς πάλαι εἴη.
Οἱ δ', ἐλεαίροντες δίδοσαν, καὶ ἐθάμβεον αὐτόν·
Ἀλλήλους τ' εἴροντο τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι,
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης
Τοῦδε περὶ ξείνου· ἦ γάρ μιν πρόσθεν ὄπωπα.
Ἤτοι μέν οἱ δεῦρο συβώτης ἡγεμόνευεν,
Αὐτὸν δ' οὐ σάφα οἶδα πόθεν γένος εὔχεται εἶναι.
Ὣς ἔφατ'. Ἀντίνοος δ' ἔπεσιν νείκεσσε συβώτην,
Ὦ ἀρίγνωτε συβῶτα, τίη δὲ σὺ τόνδε πόλινδε
Ἤγαγες; ἦ οὐχ ἅλις ἡμῖν ἀλήμονές εἰσι καὶ ἄλλοι
Πτωχοὶ ἀνιηροί, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρες;
Ἦ ὄνοσαι ὅτι τοι βίοτον κατέδουσιν ἄνακτος
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι; σὺ δὲ καί ποθι τόνδ' ἐκάλεσσας;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Ἀντίνο' οὐ μὲν καλὰ καὶ ἐσθλὸς ἐὼν ἀγορεύεις.
Τίς γὰρ δὴ ξεῖνον καλεῖ ἄλλοθεν αὐτὸς ἐπελθὼν,
Ἄλλον γ' εἰ μὴ τῶν οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν;
Μάντιν, ἢ ἰητῆρα κακῶν, ἢ τέκτονα δούρων;
* ὅς κεν Ἢ καὶ θέσπιν ἀοιδόν, * ὅ κεν τέρπῃσιν ἀείδων;
Οὗτοι γὰρ κλητοί γε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.
Πτωχὸν δ' οὐκ ἄν τις καλέοι τρύξοντα ἑαυτόν.
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς περὶ πάντων εἰς μνηστήρων
Δμωσὶν Ὀδυσσῆος, περὶ δ' αὖτ' ἐμοί· αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ ἀλέγω, εἵως μοι ἐχέφρων Πηνελόπεια
Ζώει ἐνὶ μεγάροις καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
* Ἄτλα, μή * Σίγα, μή μοι τοῦτον ἀμείβεο πόλλ' ἐπέεσσιν.
Ἀντίνοος δ' εἴωθε κακῶς ἐρεθιζέμεν αἰεὶ
Μύθοισιν χαλεποῖσιν, ἐποτρύνει δὲ καὶ ἄλλους.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντίνοον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἀντίνο', ἦ μευ καλὰ, πατὴρ ὣς κήδεαι υἷος,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἄνωγας ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειε.
Δός οἱ ἑλών· οὔτοι φθονέω· κέλομαι γὰρ ἔγωγε.
* Μήτε τι † Μήτ' οὖν μητέρ' ἐμὴν ἅζευ τόγε, μήτέ τιν' ἄλλον
μητ. Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' οὔ τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα.
Αὐτὸς γὰρ φαγέμεν πολὺ βούλεαι ἢ δόμεν ἄλλῳ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμειβόμενος προσέειπε,
* ἔειπας; Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον * ἔειπες;
Εἴ οἱ τόσσον ἅπαντες ὀρέξειαν μνηστῆρες,
Καί κέν μιν τρεῖς μῆνας ἀπόπροθεν οἶκος ἐρύκοι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῆνυν ἑλὼν ὑπέφηνε τραπέζης
Κείμενον, ᾧ ῥ' ἐπέχεν λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.
Οἱ δ' ἄλλοι πάντες δίδοσαν, πλῆσαν δ' ἄρα πήρην
Σίτου καὶ κρειῶν. τάχα δὴ καὶ ἔμελλεν Ὀδυσσεὺς
Αὖτις ἐπ' οὐδὸν ἰὼν προικὸς γεύσασθαι Ἀχαιῶν
Στῆ δὲ παρ' Ἀντίνοον, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δός φίλος· οὐ * μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν
* μέν τοι Ἔμμεναι, ἀλλ' ὤριστος, ἐπεὶ βασιλῆϊ ἔοικας.

Quando hic cœnauit ille cessauit diuinus cantor,
Proci autem tumultuabantur in domibus, at Minerua
Propè astans Laërtiadem Vlyssem
Commouit, ut stipem à procis congreget.
Cognoscatq́; qui sint iusti quiq́; iniusti.
Sed neq; sic aliquem futurus erat fugere malum.
Perrexit autem ire rogaturus dextrè uirū singulum,
Vndiq; manum porrigens tanquam pauper diu esset.
Hi.a. miserantes dederunt, & admirati sunt ipsum.
Mutuò aūt interrogabant quis esset, & unde uenisset.
His autem & dixit Melanthius custos caprarum,
Audite me proci inclyta regina,
De hoc hospite usq; enim antea ipsum uidi,
Certè quidem hunc huc subulcus duxit,
Ipsum autem non apertè scio unde genus dicit esse.
Sic dixit, Antinous.a. uerbis arguebat subulcum.
O ualdè cognite subulce, cur.a. tu hunc ad ciuitatem
Duxisti? an non satis nobis errantes & alij
Pauperes tristes conuiuiorum destructores?
An pro nihilo ducis quod facultates edunt regis
Hic congregati? tu autem & hunc uocasti?
Hunc.a. respondens, alloquutus es Eumee subulce,
Antinoë non quidem bona, etiamsi bonus sis, dicis.
Quis enim hospitem uocat aliunde ipse cum adueniat,
Alium nisi horum qui opifices sunt?
Vatem, uel medicum malorum, uel fabrorum lignorū,
Vel & magnum cantorem, qui delectet canendo?
Hi enim inclyti hominum in infinita terra.
Pauperem.a. non alioqui uocaret uexantem seipsum.
Sed semper difficilis super omnes es procos
Seruis Vlyssis, præcipuè autem rursus mihi, at ego
Non curo, donec mihi prudens Penelope
Viuit in domibus, & Telemachus diuinus.
Huic.a. rursus Telemachus prudens contrà loqu. est,
Tace ne mihi huic responde multùm uerbis.
Antinous autem consueuit malè contendere semper
Verbis prauis, turbat autem & alios.
Dixit, & Antinoum uerba uelocia alloquutus est,
Antinoë tu quidē præclarè me curas, ut pater filium,
Qui hospitem iussisti à domo exire
Verbo necessario, non hoc Deus perficiat.
Da ei aliquid capiē non equidē inuideo, iubeo.n. ego.
Neq; quid matrē meā uerere hac in re, neq; aliquem
Seruorum, qui in ædibus sunt Vlyssi diuini.
Sed non tibi talis in pectoribus cogitatio.
Ipse enim comedere multò uis, quàm dare alij.
Huic.a. rursus Antinous respondens loquutus est.
Telemache altiloque robur indomite, quale dixisti?
Si ei tantum omnes dedissent proci,
Et ipsum tres menses longè à domo detinerent.
Sic dixit, & scabellum capiens ostendit mensæ
Iacens, quo tenebat magnos pedes conuiuans.
Ei autem alij omnes dederunt, impleuerunt.a. peram
Pane & carnibus, citò iam & futurus erat Vlysses.
Rursus in uiam iens donum gustare Achiuorum
Stetit.a. apud Antinoū, & ipsum uerbū alloquutus est,
Da amice, non mihi uideris pessimus Achiuorum
Esse, sed optimus, quoniam regi similis es.

Ideò

Ideò oportet dare, & melius quàm alij
Panis: ego autem te laudabo in magna terra.
Etenim, ego aliquãdo domum in hominibus habitans
Beatus diuitem, & sæpe dedi erroni
Tali qualis esset, & cuius tandem rei indigus ueniret.
Erant autem serui ualde multi, aliaq; multa
Quibusq; benè uiuunt, & diuites uocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, (uoluit enim sic.)
Qui me cum latronibus multum errantibus misit,
Aegyptum uersus ire longam uiam, ut perirem.
Statui autẽ in Aegypto fluuio naues, utrinq; agitatas,
Tunc quidem ego iussi amabiles socios
Illic apud naues manere, & naues trahere.
Speculatores autem ad speculas iussi ire.
Hi autem intemperantia uicti & obsecuti animo suo,
Statim ualde Aegyptiorum uirorum perpulchros agros
Populati sunt: mulieres. v. eduxerũt & infantes filios,
Ipsosq; interfecerũt, citò aũt in ciuitatem iuit clamor:
Hi. a. clamore audito, simul aurora apparente (rum,
Venerũt, impletus est. a. omnis cãpus pedestriũ & equo-
Aerisq; splendore: in autem Iupiter gaudens fulmine
Fugam meis socijs malum iecit, neq; aliquis tolerauit
Stare contra, circum mala undiq; stabant.
Tunc nostrũm multos quidem interfecerunt acuto ære.
Hos. a. abduxerũt uiuos ut ipsis operarẽtur necessitate.
At me Cyprum hospiti dederunt qui occurrerat,
Dmetori Iasidæ, qui Cypro robore imperabat.
Hinc iam nunc huc uenio hoc nocumentum patiens.
Huic a. rursus Antinous respondit & compellauit,
Ecquis Deus hanc cladem adduxit, cõuiuij tristitiam?
Sta autem sic in medio mea procul à mensa,
Ne citò amaram Aegyptum & Cyprum uideas,
Quòd quidam audens & impudens es mendicus.
Deinceps omnibus astas, hi autem dant
Inutiliter, quoniã nulla prohibitio, neq; misericordia
Ex alienis donare, quoniam adsunt multa singulo.
Hunc autem allocquutus est prudens Vlysses,
O amice non tibi ne in speciem quidem mentes sunt.
Non tu n. ex domo ei qui tibi astiterit neq; salem dares,
Qui nunc alienis assidens, non aliquid mihi toleras
Panis præceptum dare. hac autem multa adsunt.
Sic dixit, Antinous autem iratus est animo magis,
Et ipsum toruè uidens uerba uelocia alloquutus est,
Nunc iam te non amplius bene ex domo puto
Retrò cessurum, quando iam & opprobria dicis.
Sic dixit: & scabellũ captũ percussit dextrũ humerũ
Vltimum in dorsum: hic autem stetit tanquam petra
Firmiter, neq; ipsum commouit telum Antinoi.
Sed tacitè mouit caput mala profundè cogitans,
Rursus autem in uiam iens desedit, peram autem
Deposuit benè plenam: post autem procis dixit,
Audite me proci perinclyta regina,
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non quidem neq; dolor est in mentibus, neq; luctus,
Quando uir pro suis pugnans possessionibus,
Percutitur, uel de bobus, uel bene nutritis ouibus:
At me Antinous percussit uentris gratia mali
Perniciosi, qui multa mala hominibus dat.

Τῷ σε χρὴ δόμεναι καὶ λώϊον ἠέ περ ἄλλοι
Σίτου· ἐγὼ δέ κέ σε κλείω κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειὸν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι·
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλά τε πολλὰ
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται·
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων (ἤθελε γάρ που)
Ὅς μ' ἅμα ληϊστῆρσι πολυπλάγκτοισιν ἀνῆκεν
Αἴγυπτόνδ' ἰέναι δολιχὴν ὁδὸν, ὄφρ' ἀπολοίμην.
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νήεσσι μένειν, καὶ νῆας ἔρυσθαι·
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι.
Οἱ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον. τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες, ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Ἦλθον. πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων,
Χαλκοῦ τε στεροπῆς· ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
Φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν· οὐδέ τις ἔτλη
Στῆναι ἐναντίβιον. περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
Ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
Τοὺς δ' ἄναγον ζωοὺς σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἐμ' ἐς Κύπρον ξείνῳ δόσαν ἀντιάσαντι
Δμήτορι Ἰασίδῃ, ὃς Κύπρου ἶφι ἄνασσεν·
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκω πήματα πάσχων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Τίς δαίμων τόδε πῆμα προσήγαγε, δαιτὸς ἀνίην;
Στῆθ' οὕτως ἐς μέσσον, ἐμῆς ἀπάνευθε τραπέζης,
Μὴ τάχα πικρὴν Αἴγυπτον καὶ Κύπρον * ἴδηαι. γρ. ἵκηαι
Ὥς τις θαρσαλέος καὶ ἀναιδής ἐσσι προΐκτης.
Ἑξείης πάντεσσι παρίστασαι· οἱ δὲ διδοῦσι
Μαψιδίως· ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι, ἐπεὶ πάρα πολλὰ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἀναχωρήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδεϊ καὶ φρένες ἦσαν·
Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ † οὐδ' ἅλα δοίης, γρ. οὐδ' ἅλα
Ὃς νῦν ἀλλοτρίοισι παρήμενος, οὔτι μοι ἔτλης
Σίτου † ἀποπροελὼν δόμεναι· τὰ δὲ πολλὰ πάρεστιν. γρ. ἄπο προελὼν
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίνοος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Νῦν δή σ' οὐκ ἔτι καλὰ διὲκ μεγάροιό γ' ὀΐω
Ἂψ ἀναχωρήσειν, ὅτε δὴ καὶ ὀνείδεα βάζεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ θρῆνυν ἑλὼν βάλε δεξιὸν ὦμον,
Πρυμνότατον κατὰ νῶτον. ὁ δ' ἐστάθη ἠΰτε πέτρη
Ἔμπεδον· οὐδ' ἄρα μιν σφῆλεν βέλος Ἀντινόοιο,
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Ἂψ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, κὰδ δ' ἄρα πήρην
Θῆκεν ἐΰπλείην, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐ μὰν οὐδ' ἄχος ἐστὶ μετὰ φρεσὶν, οὐδέ τι πένθος,
Ὁππότ' ἀνὴρ περὶ οἷσι μαχειόμενος κτεάτεσσι
Βλήεται, ἢ περὶ βουσὶν, ἢ ἀργεννῇς ὀΐεσσιν·
Αὐτὰρ ἔμ' Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν

Ἀλλ' εἴπου πτωχῶν γε Θεοὶ καὶ Ἐριννύες εἰσὶν,
Ἀντίνοον πρὸ γάμοιο τέλος θανάτοιο κιχείη.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Ἔσθι' ἕκηλος ξεῖνε καθήμενος, ἢ ἄπιθ' ἄλλῃ·
Μή σε νέοι διὰ δώματ' ἐρύσσωσ' (οἷ' ἀγορεύεις)
Ἢ ποδὸς ἢ καὶ χειρὸς, ἀποδρύψωσι δὲ πάντα.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν,
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Ἀντίνο', οὐ μὲν κάλ' ἔβαλες δύστηνον ἀλήτην.
Οὐλόμεν', εἰ δή πού τις ἐπουράνιος Θεός ἐστι;
Καί τε Θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι,
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας,
Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξε
Βλημένου, οὐδ' ἄρα δάκρυ χαμαὶ βάλεν ἐκ βλεφάροιϊν
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῦ δ' ὡς οὖν ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια
Βλημένου ἐν μεγάρῳ, μετ' ἄρα δμωῇσιν ἔειπεν,
Αἴθ' οὕτως αὐτόν σε βάλοι κλυτότοξος Ἀπόλλων.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
γρ. τέλος Εἰ γὰρ ἐπ' ἀρῇσιν † τέλος ἡμετέρῃσι γένοιτο,
Οὐκ ἄν τις τούτων γε ἐΰθρονον ἠῶ ἵκοιτο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖ', ἐχθροὶ μὲν πάντες, ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται·
Ἀντίνοος δὲ μάλιστα μελαίνῃ κηρὶ ἔοικεν.
Ξεῖνός τις δύστηνος ἀλητεύει κατὰ δῶμα,
Ἀνέρας αἰτίζων (ἀχρημοσύνη γὰρ ἀνώγει)
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐνέπλησάν τ' ἔδοσάν τε·
Οὗτος δὲ θρηνύϊ πρυμνὸν βάλε δεξιὸν ὦμον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευε μετὰ δμωῇσι γυναιξὶν,
γρ. ἰδάπνει Ἡμένη ἐν θαλάμῳ. ὁ δ' † ἐδείπνει δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἡ δ' ἐπὶ οἷ καλέσασα προσηύδα δῖον ὑφορβὸν,
Ἔρχεο δῖ' Εὔμαιε κιὼν τὸν ξεῖνον ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, ὄφρα τί μιν προσπτύξομαι, ἠδ' ἐρέωμαι
Εἴ που Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠὲ πέπυσται,
Ἢ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι· πολυπλάγκτῳ γὰρ ἔοικεν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Εἰ γάρ τοι βασίλεια σιωπήσειαν Ἀχαιοὶ
Οἷ' ὅγε μυθεῖται, θέλγοιτό κέ τοι φίλον ἦτορ.
Τρεῖς γὰρ δή μιν νύκτας ἔχον, τρία δ' ἤματ' ἔρυξα
Ἐν κλισίῃ (πρῶτον γὰρ ἔμ' ἵκετο νηὸς ἀποδρὰς)
Ἀλλ' οὔπω κακότητα διήνυσεν ἣν ἀγορεύων.
Ὡς δ' ὅτ' ἀοιδὸν ἀνὴρ ποτιδέρκεται, ὅς τε Θεῶν ἐξ
Ἀείδει δεδαὼς ἔπε' ἱμερόεντα βροτοῖσι,
Τοῦ δ' ἄμοτον μεμάασιν ἀκουέμεν ὁππότ' ἀείδῃ·
Ὣς ἐμὲ κεῖνος ἔθελγε παρήμενος ἐν μεγάροισι.
Φησὶ δ' Ὀδυσσῆος ξεῖνος πατρώϊος εἶναι,
Κρήτῃ ναιετάων, ὅθι Μίνωος γένος ἐστίν.
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκετο πήματα πάσχων,
Προπροκυλινδόμενος. στεῦται δ' Ὀδυσῆος ἀκοῦσαι
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ· πολλὰ δ' ἄγει κειμήλια ὅνδε δόμονδε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ἔρχεο, δεῦρο κάλεσσον, ἵν' ἀντίον αὐτὸς ἐνίσπῃ.
γρ. αὖθι Οὗτοι † δ' ἠὲ θύρῃσι καθήμενοι ἑψιαάσθων,
Ἢ αὐτοῦ κατὰ δώματ'· ἐπεί σφισι θυμὸς ἐΰφρων.
Αὐτῶν μὲν γὰρ κτήματ' ἀκήρατα κεῖτ' ἐνὶ οἴκῳ,

Sed ſicubi pauperum Dij & Erinnyes ſunt,
Antinoum antè nuptias finis mortis inueniat.
Hunc aũt Antinous alloquutus eſt Eupithei filius,
Comede tacitus hoſpes ſedens, uel abi aliò.
Ne te iuuenes per domos trahant (ſicut dicis,)
Vel pede, uel & manu: lacerent autem omnia.
Sic dixit, hi autem omnes impotẽter ſuccenſuerunt,
Sic autem aliquis dixit iuuenum ſuperborum,
Antinoë nõ quidem benè percuſsiſti infelicem erronem
Pernicioſe, ſi iam alicubi aliquis in cœleſtibus Deus eſt,
Et Dij hoſpitibus ſimiles peregrinis,
Vt qui omnifarij exiſtant, uerſantur per ciuitates,
Hominum faſq; nefaſq; inſpicientes.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit uerba.
Telem.a. in corde quidem magnum luctum augebat
Illius percuſsi gratia, neq; lacrymã humũ iecit ex palpe(bris.
Sed tacitus mouit caput mala ꝓfundè cogitans.
Hunc poſtquam igitur audiuit prudens Penelope
Percuſſum in domo, poſteà quidem ancillis dixit,
Vtinam ſic ipſumq; percutiat inclytus arcus Apollo.
Hanc.a. rurſus Eurynome proma cõtrà alloquuta eſt,
Sic enim in uotis finis noſtris fieret,
Haud quis horũ bonæ ſedis aurorã iret.i. cras ſupereſſet
Hanc.a. rurſus alloquuta eſt prudens Penelope,
Nutrix, inimici quidem oẽs, quoniam mala excogitãt.
Antinous autem maximè, nigra morti ſimilis eſt.
Hoſpes quidem infelix mendicat in domo
A uiris petens (egeſtas enim cogit.)
Tunc alij quidem omnes impleuerunt q; dederuntq;.
Hic autem ſcabello ultimum percuſsit dextrum latus,
Hæc quidem ſic dixit inter famulas mulieres,
Sedens in thalamo, hic autem cœnauit diuinus Vlyſſes.
Hæc ad ſe uocatum alloquuta eſt diuinum ſubulcum,
Vade diuine Eumae profectus hoſpitem iube
Venire, ut ipſum ſalutem, & interrogem,
Sicubi Vlyſſem miſerum uel audiuit,
Vel uidit oculis, errabundo enim ſimilis eſt.
Hãc.a. reſpondens, alloquutus eſt Eumaus ſubulcus,
Vtinam enim tibi regina tacerent Achiui
Qualia hic loquitur, mulceret tibi dilectum cor.
Tres.n. iam ipſum noctes habui, tres autẽ dies detinui
In ſtabulo, (primũ.n. ad me uenit ubi naue aufugiſſet.)
Sed nondum calamitatẽ ſuã perfecit recitare dicendo.
Sicut autem quando cantorem quis aſpicit, qui à Dijs
Canit doctus uerba ſuauia hominibus,
Hunc indeſinenter prompti ſunt audire quando canit,
Sic me ille mulſit aſsidens in domibus.
Dicit autem Vlyſsis amicus paternus eſſe
In Creta habitans, ubi Minois genus eſt.
Hinc iam nunc huc uenit clades patiendo,
Huc & hinc uerſatus prædicat.a. de Vlyſſe audiuiſſe
Propè Theſprotorum uirorum in pingui populo
Viuo, multos autem ducit theſauros ſuam domum.
Hunc.a. rurſus alloquuta eſt prudens Penelope,
Vade huc uoca, ut coram ipſe dicat.
Hi autem uel in ianuis ſedentes delectentur.
Vel illic in domibus, quando ipſis animus lætus eſt.
Ipſorũ quidem.n. poſſeſsiones incorruptæ iacẽt in domo.

Panis

Panis & uinũ dulce, hac quidẽ domeſtici comedunt.
Hi autem in noſtrum uerſantes dies omnes
Boues mactando, & oues, & pingues capras
Conuiuantur bibuntq́, nigrum uinum
Incaſſum, hac. a. multa abſumuntur. non enim eſt uir
Qualis Vlyſſes fuit qui cladem domo expellat.
Si aũt Vlyſſes uenerit & acceſſerit in patriã terram,
Statim cum ſuo filio iniurias rependet iſtorũ uirorum.
Sic dixit: Telem. aũt ualdè ſternutauit, circũ. a. domũ
Horrendum reſonuit, riſit autem Penelope.
Statim autem Eumaeum uerba uelocia alloquuta eſt,
Vade mihi hoſpitem coràm huc uoca.
Non uides quòd mihi filius ſternutauit omnib. uerbis?
Ideò & non imperfecta mors procis fiet
Omnibus ualdè, neq́ quiſquã mortẽ & fatũ uitabit.
Aliud autem tibi dico, tu autẽ in mentibus pone tuis,
Si ipſum cognoſcam uera omnia dicentem,
Induã ipſum chlanãq́ interulãq́, ueſtimenta pulchra.
Sic dixit, iuit. a ſubulcus poſtquam uerbũ audiuit.
Propè autem ſtans uerba uelocia alloquutus eſt,
Hoſpes pater, uocat te prudens Penelope
Mater Telemachi, inquirere aliquid ipſam animus
Circa maritum iubet, quamuis dolores paſſa ſit.
Si autem te cognoſcet uera omnia dicentem,
Induet te chlanamq́ interulamq́, quorũ tu maximè
Indiges, panem autem & petens in populo
Ventrem paſces, dabit autem tibi quicunq́ uoluerit.
Hunc. a. rurſus alloquutus eſt multa paſſus diuinus (Vlyſſes,
Eumae, ſtatim ego uera omnia dicam
Filiae Icarij perprudenti Penelopae.
Scio enim bene de illo, parẽ aũt ſuſcepimus ærumnam.
Sed procorum difficilium timeo multitudinem,
Quorum ſuperbiaq́ uiſq́ ferreum cælum iuit.
Etenim nunc quando me hic uir in domum euntem
Nihil mali patrato percuſſum doloribus dedit,
Neq́ aliqd Telem. hac in re auxiliatus est, neq́ aliquis alius:
Ideo nunc Penelopem in domibus iube
Manere feſtinantem licet, in ſolem occidentem.
Et tunc me interroget mariti de reditiuo die,
Propius aſſidens apud ignem. ueſtimenta enim
Mala habeo, ſcis & ipſe, quoniam te prius oraui.
Sic dixit, iuit. a. ſubulcus poſtquã uerbũ audiuit.
Hunc aũt ſuper pauimẽto euntẽ alloquuta eſt Penelope,
Non tu ducis Eumae? quid hoc intellexit ille erro?
An aliquid ueritus iniqui? an & aliter
Verecundatur in domo? malè uerecũdus peregrinus.
Hanc. a. reſpondens, alloquutus es Eumae ſubulce,
Loquitur ut par eſt, quæ putaret alius.
Superbiam fugere uirorum ſuperborum:
Sed te manere iuſsit in ſolem occidentem.
Tibi uerò ſic ipſi multò melius, ô regina,
Solam ad hoſpitem loqui uerbum & audire.
Hunc autem rurſus alloquuta eſt prudens Penelope,
Non inſipiens hoſpes putat, ſicut eſt.
Non enim aliqui ſic mortalium hominum
Viri contumelijs agentes iniuſta cogitant.
Hæc quidẽ ſic dixit, hic aũt iuit diuinus ſubulcus
Procorum in cœtum, poſtquam dixit omnia.

Σῖτος καὶ μέθυ ἡδύ· τὰ μὲν οἰκῆες ἔδουσιν·
Οἱ δ' ἐς * ἡμέτερον πωλεύμενοι, ἤματα πάντα — γ. ἡμετέρου γε πωλεύμενοι,
Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον
Μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.
Εἰ δ' Ὀδυσσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κε σὺν ᾧ παιδὶ βίας ἀποτίσεται ἀνδρῶν.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ μέγ' ἔπταρεν. ἀμφὶ δὲ δῶμα
Σμερδαλέον * κονάβησε. γέλασσε δὲ Πηνελόπεια· — γ. κανάχησε
Αἶψα δ' ἄρ Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἔρχεό μοι, τὸν ξεῖνον ἐναντίον ὧδε κάλεσσον.
Οὐχ ὁράᾳς ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσιν;
Τῷ κε καὶ οὐκ ἀτελὴς θάνατος μνηστῆρσι γένοιτο
Πᾶσι μάλ', οὐδέ κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν,
Αἴ κ' αὐτὸν γνώω νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά.
Ὣς φάτο. βῆ δὲ συφορβὸς ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ξεῖνε πάτερ, καλέει σε περίφρων Πηνελόπεια,
Μήτηρ Τηλεμάχοιο· μεταλλῆσαί τί ἑ θυμὸς
Ἀμφὶ πόσει κέλεται, καὶ κήδεά περ πεπαθυίῃ.
Εἰ δέ κέ σε γνοίη νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσει σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, τῶν σὺ μάλιστα
Χρηΐζεις. σῖτον δὲ καὶ αἰτίζων κατὰ δῆμον,
Γαστέρα βοσκήσεις, δώσει δέ τοι ὅς κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Εὔμαι', αἶψά κ' ἐγὼ νημερτέα πάντ' ἐνέποιμι
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ.
Οἶδα γὰρ εὖ περὶ κείνου, ὁμὴν δ' ἀνεδέγμεθ' ὀϊζύν.
Ἀλλὰ μνηστήρων χαλεπῶν ὑποδείδι' ὅμιλον,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει.
Καὶ γὰρ νῦν ὅτε μ' οὗτος ἀνὴρ κατὰ δῶμα κιόντα
Οὔτι κακὸν ῥέξαντα βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν,
Οὔτέ τι Τηλέμαχος τό γ' ἐπήρκεσεν, οὔτέ τις ἄλλος·
Τῷ νῦν Πηνελόπειαν ἐνὶ μεγάροισιν ἄνωχθι
Μεῖναι, ἐπειγομένην περ, ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ τότε μ' εἰρέσθω πόσιος πέρι νόστιμον ἦμαρ,
Ἀσσοτέρω καθίσασα παραὶ πυρί. εἵματα γάρ τοι
Λύγρ' ἔχω. οἶσθα καὶ αὐτός, ἐπεί σε πρῶθ' ἱκέτευσα.
Ὣς φάτο. βῆ δὲ συφορβός, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν.
Τὸν δ' ὑπὲρ οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια,
Οὐ σύ γ' ἄγεις Εὔμαιε; τί τοῦτ' ἐνόησεν ἀλήτης;
Ἤ τινά που δείσας ἐξαίσιον, ἦε καὶ ἄλλως
Αἰδεῖται κατὰ δῶμα; κακὸς δ' αἰδοῖος ἀλήτης.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Μυθεῖται κατὰ μοῖραν, ἅπερ κ' οἴοιτο καὶ ἄλλος,
Ὕβριν † ἀλυσκάζων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων. — γ. ἀλυσκάζω
Ἀλλά σε μεῖναι ἄνωγεν ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ δέ σοι ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον, ὦ βασίλεια,
Οἴην πρὸς ξεῖνον φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Οὐκ ἄφρων ὁ ξεῖνος ὀΐεται, ὥσπερ ἂν εἴη.
Οὐ γάρ * πού τινες ὧδε καταθνητῶν ἀνθρώπων — γ. πω
Ἀνέρες ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευεν. ὁ δ' ᾤχετο δῖος ὑφορβὸς
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα.

Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι·
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ἄπειμι σύας καὶ κεῖνα φυλάξων,
Σὸν καὶ ἐμὸν βίοτον· σοὶ δ' ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Αὐτὸν μέν σε πρῶτα σάω, καὶ φράζεο θυμῷ
Μή τι πάθῃς· πολλοὶ δὲ κακὰ φρονέουσιν Ἀχαιῶν·
Τοὺς Ζεὺς ἐξολέσειε πρὶν ἡμῖν πῆμα γενέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ἔσσεται οὕτως ἄττα· σὺ δ' ἔρχεο δειελιήσας·
Ἠῶθεν δ' ἰέναι καὶ ἄγειν ἱερήια καλά.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τάδε πάντα καὶ ἀθανάτοισι μελήσει.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου,
Πλησάμενος δ' ἄρα θυμὸν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μεθ' ὕας· λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε
Πλεῖον δαιτυμόνων· οἱ δ' ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ
Τέρποντ'· ἤδη γὰρ καὶ ἐπήλυθε δείελον ἦμαρ.

Statim.a.Telemachum uerba uelocia allocutus est,
Collato capite, ut non audirent alij,
O dilecte, ego quidem ibo ad sues & illa custodiam
Tuas nimirũ et meas facultates, tibi.a.hic omnia cura
Ipsum quidẽ te primùm serua, & cõsidera animo (sint.
Ne quid patiaris: multi.a mala sentiunt Achiuorum,
Quos Iupiter perdat autè nobis nocumentum fieri.
Hũc a.rursus Telemachus prudẽs cõtrà alloquutus
Erit sic euge, tu autem uade merenda sumpta: (est,
Manè autem ueni, & duc sacrificia pulchra.
At mihi hæc omnia & immortalibus cura sunt.
Sic dixit, hic autem rursus sedit benè polita in sede,
Impletus autem animum cibi & potus,
Perrexit ire ad sues: liquit autem claustraq; domumq;
Plenam conuiuarum. hi autem saltu & cantu
Delectabãtur: iam.n.et ingressus erat meridianus dies.

COMMENTARIVS.

μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἐκάθιζεν) Hinc constat caprarium istum Melanthium non adeò infimæ conditionis fuisse, ut possent nonnulli ex hodiernæ rei pastoritiæ statu conijcere, quam uiles homines & de fæce populi exercent. Antiquitùs enim, ut aliàs obseruabamus, nobiles etiam uiri ea maximè sunt delectati. & talem fortassa hunc Melanthium suspicemur, quippe qui procis illustribus uiris assideat, atque adeò inter primos: ubi sine dubio fuit Eurymachus, à quo etiam apprimè dilectum fuisse obseruat Poeta.

Εὐμαι' ἦ μάλα δὴ) Appositè inducit Homerus Vlyssem has ædes admirantem. Ea enim ferè solemus admirari, quæ nunquam anteà uidimus. Itaq; meliùs hac ratione peregrini & extranei hominis personã sustinet Vlysses, cũ ita quasi ad rẽ ignotã obstupescit.

ἐν δέ τε φόρμιγξ) Hac de re nos alibi nonnulla diximus. Vide plura apud Stuckium Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 20.

γιγνώσκω) Nescio quid simile anteà etiam apud Phæacas Vlysses enunciauit: ubi nos quædam annotauimus, quæ ad huius etiam loci illustrationem pertinebunt.

ἂν δὲ κύων) Mirum est quod Homerus de hoc cane prodidit, ab eo agnitum herum suum Vlyssem post tam longam eius absentiam, cum ignotus posteà inter uxorem reliquosque domesticos uersatus sit. Et quod magis est admirabile, eo adhuc paruulo & nullius usus Vlysses abiuerat: tamen adhuc non solùm eius memor est, sed etiam eum recognoscit, ex odoratu nempe, qui canibus est præstantissimus. Cuius beneficio Venetijs canis quidam in medio fori post triennium agnouit suum dominum, ut scribit Blondus. Exemplum minori admiratione dignum, quam Homericum, neque dubium tamen quin idem Veneticus canis etiam post longius tempus dominum suum fuisset agniturus.

οὐρῇ) Duo signa blandientium canum exprimit, caudæ motum, & aurium demissionem: quod utrunque uerbo *σαίνειν* complectuntur Græci. Hinc est prouerbium, *Mouere caudam*, pro blandiri: quod tamen quidam *cauda blandiri* efferunt, id est *τῇ οὐρᾷ σαίνειν*, ut est apud Aristophanem in Equitibus. Vide Erasmum Adag. Chil. 4. Cent. 1. prouer. 32.

καλὸς μὲν δέμας) Accidit plerunque ut præstantia corporis eius elegantiæ minimè respondeant: ubi autem utrumque concurrit, mira & nunquam satis laudata conflatur harmonia, qualis fuit in hoc cane. Rarum est porrò ut canum magnitudo aliquid eorum præstantiæ detrahat, quin potiùs ij pluris fieri ad usum solent quàm minores, quibus ad delicias tantùm uti solemus: excipio uenaticorum genera, in quibus etiam parui non sunt contemnendi. Tu ea de re consule locupletes Thesauros Gesneri.

ἢ αὔτως) Cùm talis iam esset tunc canis iste, cur antea dixit Poeta Vlyssem eo non fuisse usum? quod ego ad inhabilitatem canis puto referendum: ait enim, *πρὶν ἀπολαῦσαι*. Videat Lector an Eumæus intelligat electum ita ab Vlysse hunc canem, ut mox tantæ uelocitatis fuerit & roboris.

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς) Notandus est maximè hic locus. Monet Eumæus Homericus, seruorum ingenia statim ad fidem dominis suis exhibendam relanguere, utpote quibus absentibus minus rectè officio suo defungantur: cuius rei causam hanc adducit, quòd Iupiter seruis dimidiũ uirtutis adimat. Quare? quia nimirũ cùm amẽt libertatẽ homines, quã etiã à natura oẽs uniuersim ex sententia Iurisprudentũ habẽt, in seruitute collocati ad id faciendũ cõpelluntur, quod spõte & si sui iuris fuerint, aut nõ faciãt: aut si fecerint, id sedatiore animo sint facturi. His astipulatur quorundã opinio, quã Plato lib. 6. de Legibus memorat. Ibi dicit à quibusdam laudari seruos, & illud seruitium Hilotarum apud Lacedæmonios, &c. itaque concludit, Nemini esse dubium, seruos eos comparandos, qui & optimi sint, & egregia erga nos uoluntate ac beneuolentia. Ex eo enim seruorum genere complures, inquit, extiterunt, qui fratres & filios nostros omni uirtute superarunt, ac proinde & dominos & ipsorum facultates & familias penitus conseruarunt. Tum subijcit, contrà etiam dici, In seruili animo nihil sani & integri inesse, neque uirum prudentem huic hominum generi credere oportere: id est, ut eius uerbis utar, *ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ τὸν νοῦν κεκτημένον*. Quod etiam huius Poetę (quem *σοφώτατον τῶν ποιητῶν* appellat) authoritate comprobat, hos duos uersus adducens, sed aliter paulò quàm in Homericis exemplaribus hactenus legatur. Sic enim Plato:

ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς *ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.*

Ex hac ergo diuersa de seruis opinione, alij, inquit, nihil generi seruorum credunt: sed stimulis & uerberibus, quasi ferarum naturam, non ter tantùm, sed sæpius famulorum suorum animos seruiles efficiunt. alij uerò omnino aliter se gerunt. His ipsa suam sententiam de seruitutis ratione constituenda subijcit, quam inde petet studiosus lector. Quod ad hunc locum attinet, sanè constat id uerè posse de plerisq; seruis enunciari: nam nonnulli ita sponte & fideliter seruiũt, ut non minus se liberos putẽt, dum officio suo defunguntur, quàm si seruitutis iugum excussissent. Alij contrà, de quibus illud prouerbium efferri potest, *Quot serui, tot hostes*, ut est apud Macrobium in Saturnalibus, & Senecam Epistola 47. quam dominis ut diligenter & attenti legant author sum. unde discent quo pacto illam seruorum hostilitatem amolientur & deuitabunt: quanquam authorem huius prouerbij ad hoc Homericum respexisse puto. Asinius Capito tamen apud Festum Pompeium, ut Erasmus refert, existimat hominum errore perperam fuisse pronunciatum: quòd uerisimilius sit, sic esse dictum initio, *Quot hostes, tot serui*: quia capti uictique ad seruitutem adducebantur, unde etiam dicta mancipia. Exprimit ergo Eumæus seruorum ut plurimùm ingenium: dicimus ut plurimùm, quia alioqui se ipsum in eorum numero complectetur: cùm tamen constet, quanta cum fidelitate hactenus ille se gesserit. Aliud autem erit de probis seruis sentiendum, qui non metuunt suos dominos, sed colunt, & libera quadam beneuolentia, non seruili & coacta complectuntur, quæ solet tandem in odium degenerare.

ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ) Cæteri canes (inquit Aristoteles exceptis Laconicis) maxima ex parte ad annos quatuordecim, sed nonnulli ad uiginti protrahunt uitam. Quamobrem rectè apud Homerum canem Vlyssis uicesimo anno mori aliqui iudicant. Hæc ille. quem sequutus Plinius, Viuunt, inquit Laconici annis denis, fœminæ duodenis. cætera genera quindecim annos, aliquando uiginti. Aelianus cani uitã produci ad decimumquartũ annũ scribit. Atque hæc sunt quæ de canũ uita apud scriptores reperio. Ego catulum Basileæ uidi, qui uicesimum quartum annum agebat, ut mihi eius dominus sanctè affirmabat. Vnde magis erit credibilis huius Argi ætas, quæ ad uicesimum usque annum extendebatur. Porrò ueteres tradidisse refert Eustathius, hunc Argum præ uoluptate ob uisum dominum expirasse. Siquidem iuxta Sophoclem, *γραικοῖς ἐστὶ σύναξις τε παλαιὰ σύμφορα.*

πλησίον ὀρχηστύος) Locus mendicorum fuit olim in limine ędium aut thalamorum potiùs (nam ex Homero uidetur constare, liberum

berum eis fuiffe ufqoe ad ipfa penetralia acceffum)quod tum ex hoc loco,tum ex alijs in feqnentibus docetur.Sic apud Lucam Lazarus,ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα τοῦ πλουσίου: proiectus etat ad ueftibulum diuitis. Vide Stuckium Antiq. Conuiual.lib.2.cap.5.ubi præterea docet,quod ex Homero colligitur,folitos mendicos ex illo loco ubi primùm confidebant,id eft ex limine furgere,& ad menfas epulantium accedere, ad cibum ftipemque à fingulis conuiuarum porrectis manibus petendum, quo accepto ad locum fuũ reuertebantur. Vide fequentes Telemachi & Eumæi orationes.

αἰδὼς)Pudor ifte eft intelligendus de audacia libera,qua tes fibi neceffarias mendiei exigunt,& qua fi non funt præditi,miferiorem eorum conditionem putes. Petentibus enim tantùm dati,uox eft non minus trita quàm uera.Ergo pudor ille rufticus mendicis omnino eft inutilis,qualis tamen rarò ipfis folet ineffe. Neque tamen impudentes eos effe debere intelligimus: cùm ut eft apud Euripidem in Medea, ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων πασῶν ἀναίδεια: fed audacia quæ modeftiæ & uerecondiæ fit immixta,ad liberè uictum petendum inftructos.

Ζεῦ ἄνα) Cùm ij qui beneficium à potentioribus gratis excipiunt, non habeant quo pacto te ipfa parem eis gratiam rependant, folent ad preces & uota recurrere: ut hoc loco Vlyffes, qui pro beneficio & humanitate Telemachi duo illi optat. Vnum quidem generale,alterum uerò particulare. Generale,cùm eum inter homines beatum effe uult: particulare, cùm cogitationibus illius fauftum precatur exitum.Et hoc quidem ab ijs qui hoc exaudiebant potoit generaliùs accipi,fed præcedentia faciunt ut credam tacitè Vlyffem confilium illud aduerfus procos intellexiffe.

ἀμφοτέρῃσιν)Prouerbium eft,*Vtraque manu accipere*,forfan ex hoc loco defumptum. Videtur exprimi pauperum ftudium & diligentia in accipiendis,quæ mendicando impetrant.

αὐτὰρ ἔπειτα)Quanqoam ea confilio Telemachi debuit Vlyffes à procis ftipem emendicare noluit tamen Poeta eum hoc fine diuino confilio aggredi, quod longè eft auguftius quàm fi aliter factum effet. Notandum eft autem,quis fit finis huius emendicationis,ut nimirum iuftos & iniuftos cognofcat, id eft τοὺς ἐναισίμους καὶ τοὺς ἀθέμιστους: nempe à quibus ftipe honeftaretur, & à quibus contrà contumeliosè repelleretur.

ὦ ἀρίγνωτε συβῶτα)Irafcitur Antinous Eumæo,quòd hunc mendicum adduxerit, cùm plerique alij nimis frequenter adfint, qui Vlyfsis bona abfumant. Vbi τὸ ἄλλον omnino hanc caufam iræ fuæ prætexit, fiquidem non in Vlyfsis commodum hunc mendicum & alios abeffe uoluit: fed quia,ut conijcio(quis autem de procis nifi finiftra omnia hac in parte fufpicetur?)dum illis etiam effent alimenta adminiftranda, minus fibi fuppetiturum effe reuerebatur, ut etiam paulò pòft innuet Telemachus. Et hoc præcipuè Eumæo, quem fidelifsimum feruorum Vlyfsis, & ei magis quàm reliqui fauentem fine dubio intelligebat: hoc inquam, Eumæo dictum magnam habet afperitatem, quòd in eum culpam imminutionis bonorũ Vlyfsis referre uideatur, qui hũc mendicũ adducat.

Ἀντίνο' οὐ μὲν)Purgat fe Eumæus apud Antinoum,primùm eum carpit,quod cùm alio qui uir fit bonus (quæ commodifsima fuit ἐπιμαξέες)bona tamen non loquatur: hoc eft,minus recta aut ueritati confentanea. Deinde docet fe hunc mendicum non adduxiffe,cùm fit extraneus,neque propriè ij dicantur adduci,qui peregrinè adueniunt: fed uel opifices, uel uates, uel medici, uel fabri lignarij,uel cantores. Eiufmodi enim homines lubenter ad conuiuium folent aduocari,& fponte at peregrinos pauperes quis dicatur acceffere, cùm ne eos quidem ufquam gentium effe intelligat? Hic eft fenfus apologiæ Eumæi: cùm tamen certè hunc mendicum adduxiffet, ut conftat ex præcedentibus. Sed ita uideatur uoluiffe Poeta futilem & inanem Antinoi querelam elidi, ut refponfum interrogationi conuenire quadammodo debeat: hoc eft,ut ftulto ftultè,prudenti prudenter refpondeatur. Tandem inuehitur Eumæus in Antinoum,quem afperrimum omnium procorum effe dicit: quem tamen ipfe magni non faciat, aut eius minas ac iram curet,quandiu Penelope & Telemachus in uiuis erunt,quorum præfidio nimirum fe tutum exiftimat.

Ἀντίνο' ἦ μευ καλὰ)Ironica eft hæc prima pars orationis Telemachi, qua Antinoo uidetur gratias agere,quòd fe tanta paterna beneuolentia complectatur, ut fua bona conferuare ftudeat,cùm hunc mendicum domo conatur expellere. Sed hoc fe ἐιρωνικῶς loquutum ftatim docet,cùm eum iubet aliquid ftipis ei præbere, neque matrem aut alios domefticos reformidet. Siquidem ipfe qui putà fit dominus ædium & bonorum,hoc ei permittat imò iubeat,quæ uox authoritatis & põderis multum hoc loco habet. Tum detegit fraudulentam illius mentem,cùm docet eum malle bona illa abfumere,quàm alijs impertiri.

Τηλέμαχ' ὑψαγόρη)Refpondet Telemacho Antinous, primùm contumeliosè,dum conuicijs eum profcindit: deinde ironicè, cùm fe ita liberalem in mendicum effe dicit,ut fi tot à reliquis procis accipiat, per trimeftre tempus in has ædes rediturus non fit: quod prima facie potuit de eleemofyna accipi, fed ille de uerberibus intellexit, quafi id tãtùm de eo quod facturus erat,fit accipiendum. Id autem infrà uidebimus ubi fcabello ifto quod ftatim arripiet,mendicum percutiet , ut etiam eft interpretatus Euftathius. Hic ergo erit fenfus,quafi dicat Antinoos: Cur tu mihi,Telemache,exprobras,quòd in hunc mendicum minus fim beneficus? Imò uerò fi tam liberales in eum reliqui proci fuerint,atque ego ero, fic ille fibi prouifum fentiet, ut per tres menfes (uidetur autem numerus finitus pro indefinito poni,quod maximè in ternario folet obtinere)has ædes non reuifat. Et ut mentẽ fuam in his uerbis paulò ob fcuriorem illuftret,arrepto fcabello huic mendico,ut cenfeo ictus comminatus eft,quos ei poftmodùm infliget,fed tum mendici tum aliorum quoque procorum uerbis exulceratus.

δός φίλος) Quemadmodum ignis quantomuis latens aliquantulum fumo fuo fe prodit, fic uirtus & animi in hoc noftro Vlyffe, licet iam longè habitu & fpecie corporis ab illo Vlyffe Laertio,mutato, Vlyffei femper apparent: & hoc potifsimum loco, ubi non ueretur durum illum & immanem, à quo tam immifericorditer anteà exceptus eft, Antinoum rurfus adire, & ab eo ftipem emendicare. Quàm intrepidè autem id fecerit,eius oratio planè docet. Primùm amici nomine eum compellat, quod à mẽdico profectum aliquid fuperbiæ & altioris animi in eo fubindicat. Id tamen emolliuiffe uidetur laudibus ipfius Antinoi, quas fubnectit, quem dicit regiæ maieftatis multum præ fe ferre, & hac parte cæteros antecellere: unde cùm donare regium fit, ideò etiam hoc fe meritò ab eo petere doceat, quòd ipfum ifta ftipis collatio meliùs quàm reliquos deceat. Eum fiquidem par eft plura erogare, qui plura pofsidet, quod Reges affolent. Adnectit aliam caufam, quá putauit ad hanc munificentiam exhibendam Antinoum induci poffe,nempe laudem quam fe ei per uniuerfum orbem propagaturum pollicetur. Eius porrò ftudio cùm omnes omnino maximè teneantur(nifi mihi uæcordes & pecora quædam,naturæ monftra,opponas)nihil non illius gratia experiri, moliri,ac præftare folent, nedum rem tam leuem, qualem Vlyfses poftulat, fpe famæ & gloriæ oblata petentib. ullo modo uidẽtur denegaturi. Sed quod addit argumentum, longè eft grauifsimum & ualidifsimum ad Antinoi beneuolentiam & liberalitatem excitandum. Eorum enim magis folemus mifereri,qui è fua felicitate in miferum ftatum deciderunt, ubi potifsimùm intelligimus nos etiam eidem mutationi perinde effe obnoxios: quam fi fubierimus, eandem opem ab alijs fumus exoptaturi, quam illi à nobis iam efflagitant. Lex autem naturæ ea eft,ut lubenter in alios conferamos, quæ nobis etiam tribui uelimus, in eorum fi fuerimus ftatu. Et eò fpectaffe Vlyffem fortunæ fuæ commemoratione non dubito, quanquam αἰνολογεῖν etiam poftremæ illius laudis pollicitationis effe pofsit: quafi dicat, non effe abfurdum ut ille in Orbe terrarum Antinoo laudem conciliet, qui pofsit in eundem felicitatis florem reftitui, qui iam emarcuit. Sed priori fententiæ magis adhæreo. Narrat ergo Vlyffes, fed paucis hiftoriam fui infortunij, aliquantulum diuerfam ab ea,quam anteà Eumæo exponebat, in eo folùm cum ea conuenientem, quod de Aegypto memorat. Nam quod fe Dmetori diuenditum fuiffe dicit, ab illa fuperiore narratione alienum eft, ubi planè diuerfum exitum fortunæ fuæ, quá in Aegypto primùm acerbam fenfit, recenfuit. Annón ergo præfentis Eumæi confcientiam eft ueritus, aut metuit ne mendacium illud ab eo detegeretur? Imò potuit eius beneuolentia fretus eò liberius hoc comminifci, & Antinoo obtrudere: cui cùm male effet affectus, lætari potuit ab hoc mendico illi imponi, ratus non mentiendi fimpliciter ftudio, fed de induftria ad hunc Antinoum decipiendum hæc ab eo fingi. Quam fententiam Lector, nifi me fallit animus, lubentiùs amplectetur, quàm inconftantẽ illam Euftathij. Primùm enim dicebat, Vlyffem nihil aliud ab illa quàm Eumæo fecerat diuerfum, narratione aufum comminifci, ἵνα μὴ ὑποπτευθείη παρὰ τοῦ Εὐμαίου παρόντος καὶ ἀκούοντος, ὡς αὐτὸς ἐναντία ψευδόμενος. Cùm autem diuerfitatem illam attingit, ait, ταῦτα δὲ ἀσύμφωνά τι καὶ ἀσύνηθεν τοῦ Εὐμαίου, τὰ εἰς τὴν Κύπρον πεπράχθαι, ὅτι ὑπονοεῖν με ἄνευ. ἐπὶ ὅσον οὐ παρῆν καὶ ἀκούων ἦν ὁ Εὔμαιος: ἐλέγχθη τοῦτο ὡς ἡ μὴ μνημονεύειν ἢ μὴ θυλάττειν. Quid enim? Illa Eumæus meminerit, hæc tradiderit obliuioni? In ijs fufpicionẽ Eumæi timuerit, in his uerò minimè? Hæc tam inconftantia ego fanè non audio.

τίς δαίμων) Hinc melius conftat quàm ferus & immanfuetus hic Antinous fuerit, qui ad miferam illam Vlyfsis conditionem non permoueatur, fed potiùs eò grauiùs in eum exacerbetur, atque adeò reliquorum damnet liberalitatem eo nomine, quòd ex bonis alienis eam exerceant. Qui prætextus fpeciofus quidem eft, fed tamen adulterinus: quia, ut anteà etiam monuimus, non rei Vlyffeæ conferuandæ gratia erogati ab alijs ftipem illam ægrè ferebat, fed quòd ita imminui ei magis bona illa uideret, quibus ille tantoperè inhiabat.

ἀλλοτρίων χαρίσασθαι) Potest & hoc sententiosè usurpari in eos, qui cum suis bonis parcant, in alienis profundendis liberiores esse consueuerunt. Et hoc est quod Galli prouerbio enunciant, *De l'autruy cuir large courroye:* & Germani, En ist gut aus andes leute lé-der lange riemen schneyden. Et meo calculo ista, *ἐπεὶ ἐπίχαρις οὐδ᾽ ἐλεητὺς ἀλλοτρίων χαρίσασθαι* in prouerbium abibunt. Huc pertinet quod est apud Apul. lib. 7. *De alieno ludus corio.* Vide Erasm. Adag. Chil. 2. cent. 2. prou. 58.

ἐπεὶ παρὰ πολλὰ ἔασιν) Rectè omnino secundum Eustathium ista Antinoi uerba, *φθόνον ἔχει καὶ φειδωλίαν ὕπουλον ὡς οἷα μεμφομένου τὸ αὐτόν, εἰ πολλὰ ἔασιν παρέσονται. οἱονεὶ γάρ φησιν ὡς εἴπερ ὀλίγα παρέκειντο, οὐκ ἂν οὐδ᾽ ἐδιδόμενα.*

ὢ πόποι) Audet Vlysses repulsa illa Antinoi & conuitijs exulceratus illi etiam insultare, dum eum mente captum appellat, & qui speciem suam & uultum animo non referat, ut qui sit *λαμπρὸς μὲν εἶδος, μεμπτὸς δὲ φρενῶν*. Nam anteà ex eius ore nescio quid melioris de eo ominabatur, cùm dicit, *οὐ μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν ἔμμεναι ἀλλ᾽ ἄριστος*, &c. Ergo huc aduocabimus illud Iuuenalis, *Fronti nulla fides.* Tum arguit Vlysses sordes huius Antinoi, idem argumentum in eum retorquens, quo ipse liberalitatem reliquorum ex alienis bonis factam culpabat. Imò, inquit Vlysses, hoc ipsum mihi est indicio, ægrè te ex tuis facultatibus donaturum, qui in alienis tam parcum & tenacem repræbeas.

οὐδ᾽ ἅλα δοίης) Prouerbium est in hominem præparcum & auarum, quod etiam Adrianus Iunius Adag. cent. 8. prou. 10. annotauit: cui respondet illud quod idem ex Parthenio obseruat, *οὐδὲ πίτυος φλοιὸν δοίης*, Herbæ marinæ corticem non dederit. Sed hoc Homericum longè augustius. Fuit enim sal apud antiquos hospitalitatis & amicitiæ symbolum, ut etiam primum apponi & exhiberi soleret: unde illud Pythagoreum, *τὸν ἅλα παρατίθεσθαι*. Cuius rei causas affert Eustathius noster Iliad. 1. uel *διὰ τὸ τῆς φιλίας μόνιμον καὶ παγιούμενον*. Sal enim multis corporibus firmitatis atque durationis causa existit. Vel ut sit symbolum *τῆς κατὰ φιλίαν ἑνώσεως*. Nam ut ut sal ex multis aquis liquidis & fusilibus in unum corpus solidum coalescit: sic etiam qui ex diuersis locis longè à se inuicem dissitis in unum hospitium conueniunt, non loco solùm, uerùm etiam affectu amico uniuntur atque copulantur. Vide Stuckium Antiq. conuiual. lib. 1. cap. 30. Ergo Antinoo inhospitalitatem exprobrat, quæ ex re præcipua & potissima denegata arguitur. Porrò Lexici est Homerici alteram Callistrati lectionem (nam hæc quæ in contextu habetur, est Aristarchi) quam in margine scripsi, explicare. Id moueo, Aristarchũ angustiorẽ exhibuisse lectionis suæ sensum, quàm Callistratum, ut ex præcedẽtibus constat.

ἐνδέξια βάλλειν) Antinous nequid inique agere uideatur, more sceleratorum aliquam prætexit huius iniuriæ, quam Vlysi infert, causam, cũ dicit se eò ob Vlyssis cõuitia impelli. Insitum est autem cuiuis à natura, ut ea minimè patiatur: sed quacunque potest ratione, etiam uiolentia adhibita, uindicet. Sed cùm in omnibus actionibus origo soleat spectari, ac certum sit petulantiæ istius causas ab ipso Antinoo promanasse, culpa huius facti in eius quoque caput redundabit.

ὁ δ᾽ ἐστάθη ἠΰτε πέτρη) Qualis huius Herois firmitas & soliditas, qui ab asperis ictibus nullo modo concutiatur, ne tãtillum quidem loco dimoueri aut agitari ac corpore labascere possit. Quod ipsum de eo anteà uidimus, cùm calce à Melanthio percuteretur. Vbi uide, quàm rectè caueat Homerus nequid fortitudini & robori Vlysseo etiam in medijs istis sordibus mendici derrahat. Notanda etiam ipsius Vlyssis prudentia, qua iram suam concoquit, patienterque tot iniurias sustinet, donec commodior se uindictæ locus offerat. Quod Poeta illis uerbis, *ἀλλ᾽ ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων*, exprimit.

οὐ μὰν οὔτ᾽ ἄχος) Ait Vlysses, non esse graue, si quis pro suis facultatibus depugnans percutiatur: sed id esse grauissimum, cùm hoc uentris gratia patitur. Quid est hoc rei quæso? An non intolerabile est id ipsum, cùm quis sibi uim in bonis factam sentit, & ea non solùm sibi eripi, sed se etiam ictibus cædi? At Vlysses eos imitatur, qui suis malis nulla censent grauiora posse cuiquam accidere. Vel grauitatem istam ex persona inferentis iniuriam Antinoi æstimat, quasi grauiùs peccet qui pauperibus & mendicis iniurius, quàm qui simpliciter aliena bona diripit, & bonorum herum plagis afficit. Et hoc, quia ei qui se ipsum tueri aut ulcisci non potest, insultare longè magis est, quàm ei qui uiribus aut audacia ad propellendã iniuriã pollet. Tandem Vlysses Antinoo exitiũ ante nuptias, quas sperat, imprecatur, cuius ipse quidem fuit conscius. nam ideò eum *κακὰ βυσσοδομεύοντα* appellauit: sed intereà tacitè felicem sibi optat exitum, ut hanc uindictam exequatur. Eò enim spectat illud uotum aduersus Antinoum.

Ἀντίνο᾽ οὐ μὲν) Hinc constat quam graue & perniciosum sit illud Antinoi factum, cùm ne à socijs quidem suæ petulantiæ in reliquis comprobetur. Illud autem exaggerat ille, qui omnium personam hac in parte sustinet, quòd tutum non sit mendicos uerberibus afficere, cùm accidere possit ut illum mendici habitum Deus quidam assumpserit, & ita Deo ipsi fiat, quod mortali te fecisse putes. Hic autem locus est notandus, ut intelligatur quàm debeant esse sacrosancti mendici & pauperes, ut quorũ speciem Deitas potiùs quàm diuitum accipiat, ubi se mortalitati conspiciendam exhibet iuxta Homeri saltem sententiam, quam Socrates apud Platonem in Sophista expressit. Cùm enim Theodorus diceret, se peregrinum adducere: sic respondet Socrates, *ἆρ᾽ οὖν ὦ Θεόδωρε οὐ ξένον ἀλλά τινα θεὸν ἄγων κατὰ τὸν Ὁμήρου λόγον λέληθας, ὅς φησιν ἄλλους τε θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὁπόσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, καὶ δὴ καὶ τὸν ξένιον οὐχ ἥκιστα θεὸν συνοπαδὸν γιγνόμενον, ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. Τάχ᾽ ἂν οὖν καὶ σοί τις οὗτος τῶν κρειττόνων συνέποιτο, φαύλους ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενός τε καὶ ἐλέγξων θεὸς ὤν τις ἐλεγκτικός.* Sanè hoc ipso habitu descendit è cœlis Filius æternus Dei, à quo etiam tam studiosè pauperes sunt nobis commendati, adeò ut qui uni illorum beneficus fuerit, factum sibi secunda illa Trinitatis persona deputet: & contrà, siquis se in illos proteruè gesserit, hoc perinde ac in se ipsum factum grauiter ulciscitur. Ecquid quæso magis Homericis consentaneum, eloquar an sileam? *ἀλλ᾽ ὅταν τί με θυμὸς ἀνώγη σιγῆσαι κελεύει.* Videtur mihi Homerus ex Aegyptiorum secretiore doctrina percepisse miserum illum & mendici specie Redemptoris nostri aduentum: unde intellexerit quanti sint faciendi mendici, quorum humilitatem & *πτωχείαν* Maiestas diuina esset susceptura. Res planè stupenda, & præter captum hominum. Enimuerò cur habitum illum mendicorum aspernemur, cui fulgorem illum Deitatis Christus associare sit dignatus? An non potiùs longè augustissimum censeamus, & eos etiam qui talem gerunt, in honore apud nos esse patiamur? Itaque cùm id Homerus resciuerit quasi per nebulam, ut illa mysteria Deus Gentibus præcipuè magis occultauit: factum est, ut nõ dubitarit credere id esse Dijs familiare, ut pauperum forma conspiciendos se præberet, ut quam tanta Maiestate indignam non iudicârit, quod ipsum ex doctrina illa intelligeret. Quod ad pluralitatem Deorum, ea næuus est in Poeta pro corrupto seculi illius more & uitiosa de Deo opinione, ut aliàs obseruauimus. Nos ex his stercoribus, ut Maro ex Ennio, gemmas possumus elicere. Quod si attentè à quouis consideretur, non dubito quin mihi statim manus sit daturus.

ἀνθρώπων) Non abhorret omnino ab hoc loco, quod Iupiter apud Ouid. 1. Metam. dicit, se ut hominum sceleratam uitam exploraret, humana specie terras peragratum, his uerbis: *Contigerat nostras infamia temporis aures,*

Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo, Et Deus humana lustro sub imagine terras, &c.

Sed hoc minus est Deo dignum, quasi è cœlis hoc ipsum intueri non potuerit, sed neque Homerici isti Dij eo nomine commendandi: quia multùm illis detrahitur, cùm hac præsentia corporea ad omnia uidenda indigere existimãtor. Apage ista à Christianorum auribus. Nos porrò id solùm probamus, quod eos habitum mendicorum induere dicit, ut docebamus antea.

Τηλέμαχος) Quantus dolor Telemachum inuaserit, cùm ita miserè plagis exceptum patrem uideret, quiuis etiam, tacente Poeta, iudicare poterat: sed neque hoc intactum reliquit, nequid in hac historia desiderari posset. Dolorem etiam Penelopæ ex hoc facto commemorat, eiusque cum hoc mendico colloquium, in quo omnia penè erũt perspicua, ut illustrati à nobis studiosis nũ debeãt.

οὐδ᾽ ἄρα δάκρυ) Cùm Homerus *ἀγαθοὺς ἀριδάκρυας ἄνδρας* censeat, ut aliàs uidimus, non tribuit tamen uitio nunc Telemacho, quod ob casum parentis non sit lacrymatus: sed eius tantùm patientiam indicat, quã dolorem suum ita compresserit, licet adeò grauem, ut lacrymas ei elicere potuerit. Vbi uides, quid prosit interdum dissimulatio in rebus humanis: quæ etiam plerunque ita est necessaria, ut si à negotio absit, exitum illi felicem præripiat: quod Telemacho euenturum erat, nisi hac ratione, id est, comprimendo hunc dolorem, procos elusisset.

αὐτίκα) Sæpius iam monuimus hac locutione repentinam mortem significari.

ἦ γάρ τοι βασιλεῖα) Hic uidere licet, quid de Vlysse Eumæus hactenus senserit, ut quem ita apud Penelopen commendet: sed facundiæ tantùm nomine, quod de reliquis eius uirtutibus tam breui tempore nihil certi statuere potuerit. Cæterùm paucis exponit, quid ex eo de Vlysse noui sit expiscatus, unde maius uidendi huius mendici desiderium Penelopæ iniecit: quòd cùm anteà explorandi tantùm aliquid certi gratia arcessi eum uellet, dubia ad eum finem esset assequutura: nũc uerò ex relatu Eumæi intelligat, non frustrà se optasse hunc mẽdicum ad se accedere, cùm ex eo possit nonnihil de Vlysse resciri; cuius ipse amicum se profiteatur, & insuper se eum non ita pridem uidisse, reditumque in patriam molientem referat.

μέγ᾽ ἔπταρεν) Ad uotum illud Penelopæ de Vlyssis aduentu ad ulciscẽdos procos dicitur Telemachus sternuisse, quod posteà pro fausto omine interpretata est Penelope, ut ex sequenti illius oratione constat. Cuius rei causam exquiramus. Quemadmodum ergo aliàs obseruauimus, fulgura ea demum pro ominosa existimata, quæ non ex præcedente naturali causa contingerent: sic de sternu-

tamen-

tamentis est sentiendum, quandoquidem ita obtinuit apud ueteres, ut pro signo ominoso quoque haberetur. Vbi ergo derepentè fierent ad negotij cuiusdam exordium, fausti aliquid uel sinistri portēdere credebatur: credo prout ex dextra aut sinistra nare promanabat. Quod ex Terpsionis opinione colligo (quam tamen Plutarchus minus credit) qui Socratis Dæmonium sternutationem esse dicebat tam ipsius Socratis quam aliorum. Siquis ergo alius aut si ipsemet à dextris sternutasset, ad actionem impellebatur: sin uerò à sinistris, ab eadem deterrebatur. Ergo in sternutationibus proculdubiò partium differentia obseruabatur ad omen accipiendum. Quod etiam intelligetur ex eo quod apud Catullum:

——Amor sinistra Dextram sternuit approbationem (ita enim emendauit Iosephus Scaliger) ubi tamen uidetur utraque pars ad faustum omen addita. Quid uerò si legamus utrobique (bis enim ibi uersus illi repetuntur)

Hoc ut dixit Amor sinister ante (uel *sinistram, ut ante*) *Dextram sternuit approbationem!*

Hac sanè ratione locus ille nostræ sententiæ maximè suffragabitur, immò alioqui mirer est illius loci sensus: siquidem cùm dextra approbatio sit fausta, quorsum sinistram Amor adhibuerit? Ergo intelligendum puto Septimium & Acmen amantes illos aliqua ratione antea disiunctos, nunc rursus in amicitiam rediisse, quam arctiorem hac renouatione fecerint, ut solent, ex Comici sententia, Amantium iræ amoris esse redintegratio. Locus ab eruditis expendatur. Mihi sanè astipuletur Eustathius 7. Iliados, qui in bonam partem accipi solere scribit, siquis dextrorsum sternuisset. Idem annotant Theocriti Interpretes ad illum uersum Idyllij, cui titulus Thalysia, σιμιχίδᾳ μὲν ἔρωτες ἐπέπταρον, ex sternutamentis nimirum prodesse nonnulli, ac significare prosperius: alia uerò censeri ominosa prorsum & inauspicata, quale est illud Simelidæ. Et nequis ista nugas Poeticas clamitet, ecce Themistocli illi totius Græciæ liberatori quid contigerit. Illi, super nauem Prætoriam sacrificanti, tres captiui oblati sunt forma uenustissima, ueste que & auro eximiè exculti. Dicebantur Sandauces regis sororis & Autarcti filij esse. Quos contritus uates Euphrantides, ut simul & magnam hostiæ & lucidam flammam ediderunt, ac bonum omen sternutamento à dextra parte est datum: dexteram Themistoclis complexus, adolescentes illos omnes iussit ut uictimam & hostiam Omesti Baccho uotis nuncupatis immolarent: ita pariter Græcis salutem promitti & palmam. Quod fieri iussit Themistocles, & ex uoto totum negotium successit, ut Philosophum & historiarum peritum Lesbium Phaniam memoriæ prodidisse refert Plutarchus. Hic exprimitur faustum augurium ex parte dextra. Apud Xenophontem uerò ἀναβ. γ. simpliciter de sternutamento recensetur, cuius gratia reliqui milites salutem sibi promiserint, ut annotauit quoque noster Giphanius. Simpliciter etiam Propertius, cùm dicit:

Num tibi nascenti primis, mea uita, diebus Aridus argutum sternuit omen Amor?

Simpliter itidem Augustinus lib. 1. de Doctrina Christiana, cum dicit Veteres lectum solitos repetere, si dum induitur calceus, sternutamentum obtigisset. Vides hactenus sternutamentorum usum, uideamus causam cur augurio etiam illa fuerint accommodata. Causam itaque existimo ex eo manasse, quòd sacra res sit habita sternutamentum, à re nimium sacra quoque originem capiens, hoc est, à capite, ut docet Peripateticorum princeps Problematum. Sect. 33. q. 9. Idem Hist. anim. lib. 1. cap. 11. sternuamētum signum augurale (malè in Latinis codicibus *angulare* legitur: ubi uide quid noceat Græcæ linguæ ignorantia) & unum ex spirituum omnium generibus sanctum & sacrum uocat. En, quæso, quò sit delapsa hominum futilis & anilis superstitio, non sine tamen specioso prætextu, cùm τὸ ἡγεμονικὸν in capite sedem obtineat, & ratio illa diuinæ a[illegible] particula, cui etiam præuidendi futura potestatē tributam existimarint, ut suis sanè eximijs dotibus non caret. Tamen inde piè affirmari posse, auguralem illam sternutamentorum facultatem non existimo. Quam idem Philosophus ead. sect. q. 11. ratione temporis distinguit, quòd ea quæ de medio noctis ad meridiem usq; mouentur, damnemus: quæ de meridie ad noctis medium, approbemus. Vbi docet illa esse infausta, hæc uerò contrà. Causam autem hanc reddit, quia cùm rem aliquam exordimur, tum sternutamentum potiùs obseruandum est. Itaque cùm rem agere pergimus, atque inter initia sternuisse accidet, amouemur, remque incœptam prosequi temperandum censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio usque noctis quasi initium quoddam est: itaque ominosum tantisper sternutamentum esse putamus, temperamurque sternutare, ne pergentem quempiam ad agendum reuocemus: post meridiem uerò, adque medium usque noctis, finis ueluti quidam est, tempusque illi contrarium, itaque contrà tunc & existimatur, & agitur. At nostra Penelope faustum Telemachi sternutamentū ideò putat, quòd denuo post absolutam suam orationem contigerit, unde omen accepit omnes procos interituros, ut notauit etiam Eustathius. Qui addit, apud Herodotum sternutamētum etiam σημειῶδες reperiri in Hippia Pisistrati.

αἴκ' αὐτὸν γνώω) Quomodo tandem hoc erat cognitura Penelope? Primùm, si certa daret hic mendicus indicia de Vlyssis persona: deinde, si in narratione minimè sibi constaret, tum si iureiurando dicta sua firmaret, aut si qua alia est ratio explorandi mendacij. Pollicetur autem ei uestimenta ea conditione, si uera de Vlysse narrauerit.

τῶν σὺ μάλιστα) Prudentem esse debere nuncium, in Iliade alicubi ex Homeri sententia obseruauimus, atque ita ut non solùm ea fideliter referat, quæ sibi sunt commissa: sed etiam ijs siquid necessarium fuerit, addat. Quod hoc loco præstat Eumæus. Cùm enim intelligeret, ut etiam notat Eustathius, Penelopæ ἀπόρρητον esse μακρολογίαν: hæc addit, quæ eam augustiorem reddunt. Vocatus autem Vlysses recusat Penelopen accedere prætextu legitimo, ubi eius prudentia satis emicuit.

αὐτὰρ ἐγὼ) Notum est illud antiquum, *Dij facientes adiuuant.* Vnde ij qui negotium aliquod suscipiunt, longè falluntur, si à Numine sperantes auxilium, manus tamen ei non adhibuerint. Inertiam enim & desidiam odit Deus, & ijs tantùm opitulari solet, qui minus segniores in rebus administrādis fuerint. Hinc facilè intelligemus, quàm meritò hæc sibi & Dijs curæ esse uelit Telemachus. Argumentum istud meminimus alibi tractasse, hic ergo iam ancoram iaciamus.

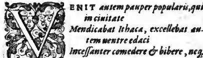
Finis libri decimiseptimi.

ARGVMENTVM DECIMIOCTAVI LIBRI *Odysseæ.*

VLYSSIS & Iri pugna fit. Ostenditur autem & Penelope Procis, & ab ipsis dona accipit. Fit autem & quædam colloquutio deinceps Vlyssis ad Eurymachum.

Alind.

Σ, autem contentionem Iri, gloriam Vlyssis, dona regum.



ENIT autem pauper popularis, qui in ciuitate
Mendicabat Ithacæ, excellebat autem uentre edaci
Incessanter comedere & bibere, neq; ei erat uis,
Neq; uiolentia, forma.a. ualdè magnus erat conspectu.
Arnæus.a. nōie erat, hoc.n. imposuit ueneranda mater

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Σ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας

ΟΔΥΣΣΕΩΣ καὶ Ἴρου πυγμὴ γίνεται. φαίνεται δὲ καὶ Πηνελόπη τοῖς μνηστῆρσι, καὶ παρ' αὐτῶν δῶρα λαμβάνει. γίνεται δὲ καὶ τις ἀντιλογία ἐν τοῖς ἑξῆς Ὀδυσσέως πρὸς Εὐρύμαχον.

Ἄλλη.

Σίγμα δ' ἔχει Ἴρου, εὖχος Ὀδυσσῆος, δῶρά τ' ἀνάκτων.

ΗΛΘΕ δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος, ὃς κατ' ἄστυ
Πτωχεύεσκ' Ἰθάκης, μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ,
Ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πιέμεν· οὐδέ οἱ ἦν ἲς
Οὐδὲ βίη· εἶδος δὲ μάλα μέγας ἦν ὁράασθαι.
Ἀρναῖος δ' ὄνομ' ἔσκε· τὸ γὰρ θέτο πότνια μήτηρ

yy 4 Ἐκ

Ἐκ γενετῆς· Ἶρον δὲ νέοι κίκλησκον ἅπαντες,
γρ. κέν τις Οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιὼν ὅτε † πού τις ἀνώγοι.
Ὅς ῥ' ἐλθὼν Ὀδυσῆα διώκετο οἷο δόμοιο.
Καί μιν νεικείων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἶκε γέρον προθύρου, μὴ δὴ τάχα καὶ ποδὸς ἕλκῃ.
Οὐκ ἀΐεις ὅτι δή μοι ἐπιλλίζουσιν ἅπαντες,
Ἑλκέμεναι δὲ κέλονται; ἐγὼ δ' αἰσχύνομαι ἔμπης.
Ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα νῶϊν ἔρις καὶ χερσὶ γένηται.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Δαιμόνι', οὔτε τί σε ῥέζω κακὸν, οὔτ' ἀγορεύω,
Οὔτε τινὰ φθονέω δόμεναι καὶ πόλλ' ἀνελόντα.
Οὐδὸς δ' ἀμφοτέρους ὅδε χείσεται· οὐδέ τί σε χρὴ
γρ. Ἀλλοτρίοις φθονέειν † Ἀλλοτρίων φθονέειν. δοκέεις δέ μοι εἶναι ἀλήτης,
Ὥσπερ ἐγών. ὄλβον δὲ θεοὶ μέλλουσιν ὀπάζειν.
Χερσὶ δὲ μή τι λίην προκαλίζεο, μή με χολώσῃς,
Μή σε, γέρων περ ἐὼν, στῆθος καὶ χείλεα φύρσω
Αἵματος· ἡσυχίη δ' ἂν ἐμοὶ καὶ μᾶλλον ἔτ' εἴη
Αὔριον, οὐ μὲν γάρ τί σ' ὑποστρέψεσθαι † οἴω
γρ. οἴω Αὖτις ἔσω μεγ. Δεύτερον ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Τὸν δὲ χολωσάμενος προσεφώνεεν Ἶρος ἀλήτης,
Ὢ πόποι, ὡς ὁ μολοβρὸς ἐπιτροχάδην ἀγορεύει,
Γρηῒ καμινοῖ ἶσος· ὃν ἂν κακὰ μητισαίμην,
Κόπτων ἀμφοτέρῃσι, χαμαὶ δέ κε πάντας ὀδόντας
Γναθμῶν ἐξελάσαιμι, συὸς ὡς ληϊβοτείρης.
Ζῶσαι νῦν, ἵνα πάντες ἐπιγνώωσι καὶ οἵδε
Μαρναμένους. πῶς δ' ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο;
Ὣς οἱ μὲν προπάροιθε θυράων ὑψηλάων
Οὐδοῦ ἔπι ξεστοῦ πανθυμαδὸν ὀκριόωντο.
γρ. Τοῖσιν *Τοῖιν δὲ ξυνέηχ' ἱερὸν μένος Ἀντινόοιο,
γρ. μετεφώνει Ἡδὺ δ' ἄρ' ἐκγελάσας † μετεφώνεε μνηστήρεσσιν,
Ὦ φίλοι, οὐ μέν πω τι πάρος τοιοῦτον ἐτύχθη.
Οἵην τερπωλὴν θεὸς ἤγαγεν ἐς τόδε δῶμα·
Ὁ ξεῖνός τε καὶ Ἶρος ἐρίζετον ἀλλήλοιιν
Χερσὶ μαχέσσασθαι. ἀλλὰ ξυνελάσσομεν ὦκα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀνήϊξαν γελόωντες,
Ἀμφὶ δ' ἄρα πτωχοὺς κακοείμονας ἠγερέθοντο.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, ὄφρα τι εἴπω.
γρ. τάσδ' Γαστέρες αἵδ' αἰγῶν κέατ' ἐν πυρὶ † τὰς δ' ἐπὶ δόρπῳ
Κατθέμεθα κνίσης τε καὶ αἵματος ἐμπλήσαντες·
Ὁππότερος δέ κε νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσιν ἀναστὰς αὐτὸς ἑλέσθω·
Αἰεὶ δ' αὖθ' ἡμῖν μεταδαίσεται, οὐδέ τιν' ἄλλον
Πτωχὸν ἔσω μίσγεσθαι ἐάσομεν αἰτήσοντα.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖς δὲ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ φίλοι, οὔ πως ἔστι νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχεσθαι
Ἄνδρα γέροντα δύῃ ἀρημένον· ἀλλά με γαστὴρ
Ὀτρύνει κακοεργὸς ἵνα πληγῇσι δαμείω.
Ἀλλ' ἄγε νῦν μοι πάντες ὀμόσσατε καρτερὸν ὅρκον,
Μή τις ἐπ' Ἴρῳ ἦρα φέρων ἐμὲ χειρὶ παχείῃ
Πλήξῃ ἀτασθάλλων, τούτῳ δέ με ἶφι δαμάσσῃ.
γρ. ὑπώμνυον ὡς ἐκέλευε. Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσάν τε τελεύτησάν τε τὸν ὅρκον, Τοῖς δ' αὖτις μετέφη ἱερή Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες † ἀπώμνυον ὡς ἐκέλευε.
Τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο.
Ξεῖν', εἴ σ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Τοῦτον ἀλέξασθαι· τῶν δ' ἄλλων μή τιν' Ἀχαιῶν
Δείδιθ'. ἐπεὶ πλεόνεσσι μαχήσεται ὅς κέ σε θείνῃ.
Ξεινοδόκος μὲν ἐγὼν, ἐπὶ δ' αἰνεῖτον βασιλῆες

Ex natiuitate, Irum autem iuuenes uocabant omnes,
Quoniã nuncia deferebat profectus, quãdo aliquis iu-
Qui ubi uenisset Vlyssem expellebat sua domo, (bebat:
Et ipsum obiurgando uerba uelocia dixit:
Recede senex è uestibulo, ne iã citò & pede traharis.
Non audis, quod iam mihi innuunt omnes?
Trahere autem iubent, ego autem uerecundor tamen.
Sed surge, ne citò nobis contentio & manibus fiat.
Huc. a. torue cõspicatus alloquutus est astutus Vlysses,
Miser, neq; aliquid tibi facio malum, neq; dico,
Neq; alicuem inuideo dare & multũ acceptis.
Pauimentũ. a ambos hoc capiet, neq; aliquid te oportet
Alienis inuidere, uideris autem mihi esse erro
Sicut ego, opulentiam autem Dei curant prabere.
Manibus. a. ne ualde prouoca, ne me in iram conijcias,
Ne te licet sim senex, pectus & labra permisceam
Sanguine, quies autem mihi & magis adhuc erit
Cras, non quidem enim te reuerti puto
Iterum intra domum Laertiadæ Vlyssis.
Hunc autem iratus alloquutus est Irus mendicus:
O amici, ualde gloriosus uolubiliter dicit
Vetulæ fuliginosæ similis, quem malè mulctabo,
Percutiens ambabus manibus: in terram. a. oẽs dentes
Maxillis expellam, porci sicut segetem pascentis.
Cinge nunc, ut omnes cognoscant & hi
Pugnantes, quomodo autem tu iuniori uiro pugnabis?
Sic hi quidem ante ianuas altas
Pauimento in polito toto animo litigabant.
Hos autem intellexit sacrum robur Antinoi,
Suauiter autem ridens alloquutus est procos,
O amici, non quidem aliquid antea tale factum est,
Qualem delectationem Deus duxit in hanc domum.
Hospesq; & Irus contendunt mutuò
Manibus pugnare, sed committamus citò.
Sic dixit, hi autem omnes surrexerunt ridentes,
Circum autem pauperes pannosos congregati sunt.
His autem Antinous loquutus est Eupithes filius,
Audite me proci strenui, ut aliquid dicam:
Ventres hi caprarum iacent in igne, hos autem in cœna
Deponamus pinguedine & sanguine impletos.
Vter autem uincet potentiorq; erit,
Horum si uoluerit surrectus ipse eligat.
Sẽper. a. rursus nobiscũ cõuiuabitur, neq; aliquẽ alium
Pauperem intus misceri sinemus petentem.
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Hos autem astutus alloquutus est prudens Vlysses,
O amici, non aliquomodo est iuniori uiro pugnare
Virum senem dolore lasum, sed me uenter
Mouet malè malus artifex, ut plagis domer.
Sed eia nunc mihi omnes iurate forte iuramentum,
Ne quis Iro auxilium ferens me manu forti
Percutiat prauaricãs, hoc autem mè fortiter domabit.
Sic dixit, hi autem omnes iurauerunt sicut iussit.
Hos autem rursus alloquutus est uis sacra Telemachi,
Hospes, si te mouet cor & animus fortis
Hunc expellere, horum aliorum ne aliquẽ Achiuorum
Time: quoniam pluribus pugnabit, qui te uerberabit.
Hospitalis equidem sum, assentiantur uerò reges

Eury-

Eurymachusq; & Antinous prudentes ambo.
Sic dixit, hi autem omnes assensi sunt. at Vlysses
Circũ cinxit quidem pannis genitalia, ostendit. a. crura
Pulchraq; magnaq;, apparuerunt aũt ei lati humeri
Pectoraq; fortiaq; brachia: at Minerua
Propè astans membra auxit pastori populorum.
Proci autem omnes uehementissimè admirati sunt.
Sic. a. aliquis dixit conspicatus ad propinquum alium,
Certè citò Irus egens contractum malum habebit.
Qualem ex uestimentis senex coxam ostendit.
Sic dixerunt, Iro autem malus motus est animus.
Sed & sic famuli duxerunt percinctum necessitate,
Timentem, carnes autem circum tremebant membra.
Antinous aũt uerbumq; loquutus est atq; nominauit,
Nunc quidem neq; esses iactator, neq; natus esses:
Siquidem hunc tremis & times grauiter,
Virum senem dolore captum qui ipsum cepit.
Sed tibi edico hoc & perfectum erit,
Si te hic uincet potentiorq; erit,
Mittam te in terram coniectum in naui nigra,
In Echetum regem hominum nequissimum omnium,
Qui narem abscindet, & aures sæuo ære.
Genitaliaq; detrahẽs dabit canibus cruda discerpẽda.
Sic dixit, huic. a. adhuc magis tremor subiuit mẽbra,
In mediũ. a. duxerũt, hi. a. ambas manus eleuauerunt.
Ac tunc cogitauit laboriosus diuinus Vlysses,
An percutiet, ut ipsum anima linquat illic cadentem,
Ac ipsum sensim percutiet extendetq; in terram.
Sic autem ei cogitanti uisum est melius esse
Quietè percutere, ut non ipsum reprehenderẽt Achiui.
Iam tunc eleuati, hic quidẽ percussit dextrũ humerum
Irus, ille aũt ceruicem percussit sub aure. ossa. a. intus
Fregit, statim autem uenit in os ruber sanguis.
Decidit. a. in pulueribus clamans, simul eiecit dentes
Calcitrans pedibus terram: at proci superbi,
Manibus eleuatis risu emoriebantur. at Vlysses
Pertraxit p uestibulũ capto pede quousq; iuit ad aulã
Porticusq; ianuas, & ipsum ad septum aulæ
Statim reclinatum: sceptrum autem imposuit manu,
Et ipsum compellatum uerba uelocia alloquutus est,
Hic nunc sede canesq; suesq; expellens,
Ne autem tu hospitum, & pauperum dominus sis
Cum sis nequã, necubi aliquid malũ et maius accipias.
Dixit, & circum humeros indecentem iecit peram
Densis scrutis rimosam, tortum autem inerat lorum.
Iterũ. a. hic in pauimentũ iens desedit, hi. a. iuerunt in-
Suauiter ridentes, & alloquuti sunt uerbis, (trò
Iupiter tibi det hospes, & immortales Dij alij
Quodcunq; maximè uis & tibi dilectum est animo,
Qui hunc insatiabilem effecisti ut mendicare desinat
In populo: citò enim ipsum reducemus in terram,
In Echetum regem hominum pessimum omnium.

† Εὐρύμαχός τε καὶ Ἀντίνοος, πεπνυμένω ἄμφω. γρ. Ἀντίνοός τε καὶ Εὐρύμαχος.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνεον. αὐτὰρ Ὀδυσσ.
Ζώσατο * μὲν ῥάκεσιν περὶ μήδεα, φαῖνε δὲ μηροὺς γρ. ζ.
Καλούς τε μεγάλους τε, φαῖνον δέ οἱ εὐρέες ὦμοι,
Στήθεά τε, στιβαροί τε βραχίονες· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλδανε ποιμένι λαῶν.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως ἀγάσαντο.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει.
Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει.
Ὣς ἄρ' ἔφαν. Ἴρῳ δὲ κακῶς ὠρίνετο θυμός.
Ἀλλὰ καὶ ὣς δρηστῆρες ἄγον ζώσαντες ἀνάγκῃ,
Δειδιότα, σάρκες δὲ περιτρομέοντο μέλεσσιν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Νῦν μὲν μήτ' εἴης βουγάϊε, μήτε γένοιο,
Εἰ δὴ τοῦτόν γε τρομέεις καὶ δείδιας αἰνῶς,
Ἄνδρα γέροντα, δύῃ ἀρημένον ἥ μιν ἱκάνει.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Αἴ κέν σ' οὗτος νικήσῃ κρείσσων τε γένηται,
Πέμψω σ' ἤπειρόνδε βαλὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ,
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Ὅς κ' ἀπὸ ῥῖνα τάμῃσι καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ,
Μήδεά τ' ἐξερύσας, δώῃ κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι.
Ὣς φάτο. τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τρόμος * ἔλλαβε γυῖα. γρ. ἤλυθε
Ἐς μέσσον δ' ἄναγον· τὼ δ' ἄμφω χεῖρας ἀνέσχον.
Δὴ τότε μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ἢ ἐλάσ' ὥς μιν ψυχὴ λίποι αὖθι πεσόντα,
Ἦε μιν ἦκ' ἐλάσειε, τανύσσειέ τ' ἐπὶ γαίῃ·
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Ἦκ' ἐλάσαι, ἵνα μή μιν ἐπιφρασσαίατ' Ἀχαιοί.
Δὴ τότ' ἀνασχομένω, ὁ μὲν ἤλασε δεξιὸν ὦμον
Ἶρος, ὁ δ' αὐχέν' ἔλασσεν ὑπ' οὔατος, ὀστέα δ' εἴσω
Ἔθλασεν· αὐτίκα δ' ἦλθεν ἀνὰ στόμα φοίνιον αἷμα,
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας,
Λακτίζων ποσὶ γαῖαν. ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι * γέλῳ ἔκθανον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς γρ. γέλῳ
Εἷλκε δι' ἐκ προθύροιο, λαβὼν ποδός· ὄφρ' ἵκετ' αὐλὴν
Αἰθούσης τε θύρας. καί μιν ποτὶ ἑρκίον αὐλῆς
Εἷσεν ἀνακλίνας· σκῆπτρον δέ οἱ ἔμβαλε χειρί,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐνταυθοῖ νῦν ἧσο κύνας τε σύας τ' ἀπερύκων,
Μηδὲ σύ γε ξείνων καὶ πτωχῶν κοίρανος εἶναι,
Λυγρὸς ἐών· μή πού τι κακὸν καὶ μεῖζον * ἐπαύρῃ. γρ. ἐπαύρῃς
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Ἂψ † δ' ὅ γ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοὶ δ' ἴσαν εἴσω γρ. ἂψ δ' ὅ γ' ἐπ' οὐδὸν
Ἡδὺ γελώωντες, * καὶ δεικανόωντ' ἐπέεσσιν, γρ. καὶ δ...
Ζεύς τοι δοίη ξεῖνε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι
Ὅ, ττι μάλιστ' ἐθέλεις, καί τοι φίλον ἔπλετο θυμῷ,
Ὃς τοῦτον τὸν ἄναλτον ἀλητεύειν ἀπέπαυσας
Ἐν δήμῳ· τάχα γάρ μιν ἀνάξομεν ἤπειρόνδε
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων.

COMMENTARIVS.

ἆδε δὴ μάλα μέγαν) Vastitatem & ingentem corporis robur & uires sæpissimè non comitantur, quod in hoc Arnæo docet Poeta: qui cum grandi esset statura, elumbis tamen & eneruis fuit. Ita est enim naturã comparatum, ut quæ dispersa sunt, minus ualida sunt quàm quæ compacta & in unum collecta sunt: hoc est, quæ arctiore loco continentur. Hinc etiam rectè docet Aristot. de Gener. anim. lib. 3. cap. 1. in paruis corporibus animum generosum potiùs consistere. Cuius rei, ut & superioris, ratio ex penultimo capite eius Physiognomiæ colligi potest, ubi eos qui exiguo sunt corpore prædíti, ὀξεῖς esse dicit. τῆς γὰρ τοῦ αἵματος φορᾶς μικρὸν τόπον περιεχούσης, αἱ κινήσεις ταχὺ ἄγαν ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ φρονοῦν. Qui uerò magno sunt corpore, βραδεῖς. τῆς γὰρ τοῦ αἵματος φορᾶς, μέγαν τόπον περιεχούσης

τυχόντα αἱ κινήσεις βελτίους ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὰ φρενῶν. Ergo inde colliges, ob dissipatum in magnis corporibus sanguinis motum, fieri ill la plerunque molliora & languidiora paruis, ubi motus ille ita collectus est, ut facilè robur membris omnibus communicet. Hoc tamen uolu ἀνάλκιος dictum existimari. Nam & Heroas suos Homerus etiam giganteo quodãmodo corpore describit, interdum tamen Natura in eiusmodi corporibus ludit. Gigãteum porrò corpus dixi pro ingenti, uulgi sequutus opinionem, quæ Gigantibus eiusmodi corpus tribuit. Id tamen ita solidè refutauit meus Goropius in Gigantomachia, ut me facilè in suam sententiam deduxerit. Talis ergo est noster Irus magno quidem, sed imbecillo corpore, qualem memini me uidisse in aula inclytæ illius alumnæ meæ (liceat ita nobis, inuito Valla, cum Plinio & Tacito loqui) IOANNAE NAVARRAEORVM REGINAE, quam nobis mi seræ illius laniènæ Parisiensis primordia ante decem annos eripuerunt, non sine magno & nondum lenito priorum omnium dolore. Is porrò à proceritate cognomen etiam MAGNI IOANNIS apud uulgus obtinuerat, quem ferè huic Iro Homerico comparauerim: nisi quòd ille digniorem erat sortitus conditionem, ut qui uictum mendicare ob egestatem non cogeretur, & Regiam experiretur munificentiam.

τῷ δ' Ἶρον) Hinc arguit Stuckius Antiq. Conuiu. lib. 1. cap. 5. fortasse apud ueteres moris fuisse, ut à matribus potissimùm infantibus nomina imponerentur. Quod absurdum non uidetur. nam & id in hac urbe Basiliensi factitari solet: matres enim liberis suis imponunt nomen, quod apud Gallos ij quos appellamus *compatres*, præstant. Vtut sit, binomius est hic noster Irus: quod neq; nouum est, neq; etiam inauditum. Solet enim uulgus interdum nouum nomen (quod Germani *ubernamen* appellant) alicui confingere, ex quo potiùs quàm ex primo dignoscitur.

ἀδωνία Non quòd hunc esse Vlyssem Irus intelligeret, sed ex mente sua loquitur Poeta, ut alibi sæpissimè solet.

καὶ μὲν νεικείων) Hesiodus in ipso initio ἔργ. καὶ ἡμερ. duo statuit genera ἐρίδων. Alterum quidem honestum & laudabile, alterum uerò damnandum. Illud esse statuit, cùm quis ex alienis successibus ad rem bene gerendam permouetur, in quo genere uicinos uicinis locupletibus inuidentes, ita tamen ut eos non oderint, ponit: item figulos, πτωχοὺς, pauperes, & cantores. Alterum perniciosum & uituperandum pronunciat, quo bella & dissidia inter mortales excitantur. Iam rogo, ad quod sumus istud Vlyssis & Iri dissidium relaturi? Per me quidem ad utrumque. Nam non solùm inuidit Vlyssi Irus, quòd tam humaniter à procis & liberaliter exciperetur, sed ei etiam manus inferre conatus est: unde sequitur etiam utriusque pugna, cum Iri tamen dispendio. Itaque licet inuidia pauperis in pauperem Hesiodo probari uideatur, ubi tamen peruicaciæ & petulãtiæ isti annexa est, ex secundi illius generia rationе damnanda est. Quanquam non uideo quam iure hic φθόνος Hesiodeus inculpatus esse possit, ut aliàs in eo Poeta, Deo fauente, examinabimus. Attende ergo huius Arnæi petulantiã, qua Vlyssem è limine detrudere conatur, adiunctis etiam minis, se eum nisi sponte decesserit, ui expulsurum. Quod si nutu à procis indicari ut faceret, prætexit: unde colligere licet, huius rixæ authores procos quodammodo extitisse, ex utriusque pugna lætitiam aucupantes, ut solẽt potentiores isti ex tenuioris conditionis hominum digladiationibus sæpissime oblectari. Id autem ut credam, faciunt cum hæc Iri uerba tum sequens quoque narratio, ubi uterque ab ijs præmio etiam uictori proposito ad pugnam committitur. Addit tamen Irus, se pudore quodam prohiberi, ne ei uim inferat. quali uerò pudore? quem arrogantes nimirum homines & proterui obtendere solent, non tam quòd ab iniurijs lubenter abstineant, sed quia solis minis id lubenter exequantur, quod manibus proprijs aggredi non audeant, ut est illorum ingenium ad audaciam magis quàm ad fortitudinem comparatum. Petulantias enim istas ab homine generoso & forti maximè alienas esse docet in Moralibus Philosophus.

δαιμονί' οὔτε τί σε ῥέζω) Licet conuicijs & proteruia Iri exulceratus sit Vlysses, initiò tamen modestè ei respondet: docetq; iniurium eum esse, qui nulla accepta ab eo iniuria tam grauiter nihilominus ei insultet. Quia autem suspicabatur eum idcirco ita morosum esse, quòd locus utrique futurus esset angustior, ac minus liberalem procorum beneficentiam ex duorum concursu esset experturus: respondet tum à loci capacitate, tum à Deorum quoque beneuolentia, quæ satis in omnes pauperes est munifica, nedum in hos duos. Tandem à uerbis ad uerberum quoque minas delabitur, ne rem sibi Irus cum triuiali & ignauo homine esse putet. Hæc autem Vlyssis iactantia magis est tolerabilis quàm illa Iri, quòd quilibet lacessitus facilè in hæc uerba erumpere cogitur. alioqui timidi cuiusdam suspicionem incurreret, aut maiorem hostili nequitiæ fenestram aperiret. Est tamen & ubi silentij modestia hæc quoque in parte laudi tribuatur.

ὦ φίλοι) Superiori illo Vlyssis epitheto δολοφρονέων, docuit Homerus dolosam & fraudulentiam futuram istam illius orationem. Et ita res se habet. Planè enim ἀγωνικῶς loquitur, quòd suis uiribus ita cõfideret, ut uictoriam sibi certò polliceretur. Caueri tamen iuramento sibi à procis uoluit de non prestando alteri auxilio, quòd unum quantumuis fortem pluribus imparem esse intelligat, ut aliàs in hoc Poeta docuimus.

ζώσατο μὲν ῥάκεσιν) Hinc constat, quod etiam notat Eustathius, ὡς ζώννυσθαι τοὺς πυγμάχους καὶ οὕτως ἀναιρεῖσθαι τὸ ἱμάτιον, ἀλλ' ὑποδυομένους, ὅτι ἱματίῳ ζώννυνται ὡς ὅπου ὁ ἀδυνατῶν ἔζωστο ῥάκεσιν, ὡς γυμνωθεὶς μηδὲν μὲν καλύπτῃ, φαίνει δὲ μηροὺς καὶ ὤμους καὶ στήθη καὶ βραχίονας, ὃ τῷν ῥηθέντων γυμνωθεὶς φράζει.

νῦν μὲν μήτ' εἴης) Aduertenda est ignauia huius Iri, qui à minaci illa arrogantia, qua initiò utebatur, ad hos tremores delapsus est, adeò ut Antinoi obiurgationibus excitari debuerit. Vtitur autem Antinous in eum finem duplici argumento. primùm antagonistam illum eleuando, ut qui iam præ senectute & dolore, quem ex paupertate cuntraxit (ita enim eum dolorem interpretor) factus sit imbecillior, adeò ut illi adhuc iuueni & uiuidioribus membris prædito minimè ueniat conferendus. Et hoc ipsum de se iactitabat antea ipse Irus, cùm diceret Vlyssi, πῶς δ' ἂν σὺ νεωτέρῳ ἀνδρὶ μάχοιο; Ideò congressum istum se inuitum & non sine timore subire ipse Vlysses paulò antè simulabat. Alterum argumentum Antinoi ualidius, ni fallor, fuit. Vt enim se ab hoc mendico uinci non patiatur, sed totis neruis ad eum uincendum contendat & enitatur: si secus acciderit, minatur ei ablegationem ad crudelissimum illum Epiri regem Echetum, ut pœnas huius ignauiæ meritas luat. Metu ergo maioris mali perteritum conatus est ad fortiter pugnandum hunc Irum excitare. Sed Ethica Philosophia satis docet, eos qui ab ijs sub quorum sunt imperio, fortes esse coguntur, uerè fortes non esse censendos. Vide Philosophum Eth. lib. 3. cap. 11. De illo porrò Echeto in Lexico nobis erit dicendum. Sequitur uitem pugna utriusque mendici Vlyssis uictoria, & præmia illi ex pacto exhibita.

Ὣς ἄρ' ἔφαν. χαῖρεν δὲ κλεηδόνι θεῖος Ὀδυσσεύς,	Sic dixerunt, gauisus est aũt gloria diuinus Vlysses,
γρ. αὐτῷ Ἀντίνοος δ' ἄρα οἱ μεγάλην † παρὰ γαστέρα θῆκεν	Antinous autem ei magnum uentrem apposuit
Ἐμπλείην κνίσης τε καὶ αἵματος. Ἀμφίνομος δὲ	Plenum pinguedineq; & sanguine. Amphinomus
Ἄρτους ἐκ κανέοιο δύω παρέθηκεν ἀείρας,	Panes ex canistro duos apposuit eleuans,
Καὶ δέπαϊ χρυσέῳ δειδίσκετο, φώνησέν τε,	Et poculo aureo honorauit uociferauitq;,
γρ. ὥς περ Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε· γένοιτό τοι * ἔσπερ ὀπίσσω	Salue pater, ô hospes, fiat tibi sicut anteà
Ὄλβος, ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολέεσσι.	Opulentia, at quidem nunc malis teneris multis.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	Hunc. a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
Ἀμφίνομ', ἦ μάλα μοι δοκέεις πεπνυμένος εἶναι.	Amphinome certè ualdè uideris prudens esse:
Τοιούτου γὰρ πατρὸς ἐπεὶ κλέος ἐσθλὸν ἄκουον,	Tali enim patre es, quoniam gloriam bonam audiui
Νῖσον Δουλιχιῆα ἐΰντ' ἔμεν ἀφνειόν τε.	Nisum Dulichium probumq; esse diuitemq;.
Τοῦ σ' ἐκ φασὶ γενέσθαι. ἐπητῇ δ' ἀνδρὶ ἔοικας.	Ex hoc te dicunt natum esse, prudenti. a. uiro similis es.
Τοὔνεκά τοι ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον.	Propter hoc tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο	Nihil imbecillius terra nutriuit homine
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.	Omnium, quæcunq; super terram spirant & serpunt.

Non

Non quidē.n.unq̄ dicit malū passurū esse in futurum,
Quousq; uirtutem præbeant Dei & genua mouentur.
Sed quando iam & mala Dei beati perficiunt,
Et hæc suffert nolens patienti animo.
Talis enim mens est terrestrium hominum,
Qualem quotidie ducit pater uirorumq; deorumq;.
Etenim ego quondam cogitabam in uiris beatus esse,
Multa autem iniusta feci ui & robore impotens,
Patri meo confidens, & meis fratribus.
Itaque non aliquis omnino uir iniustus sit,
Sed hic silentio dona Deorum habeat quodcunq; dent,
Qualia uideo procos iniusta cogitantes
Facultates accidentes, & inhonorantes uxorem
Viri, quem non amplius dic amicus & patria terra
Diu abfore, ualdè autem propè: sed te dæmon
Domum subducat, ne obuies illi,
Quando redibit dilectam in patriam terram.
Non enim sine cruore dijudicatum iri puto
Procos & illum, postquam in ædem uenerit.
Sic dixit, & libans bibit dulce uinum.
Iterum.a.in manibus posuit poculum duci populorum,
At hic iuit per domum dilectam cruciatus cor,
Conquassans caput. iam n.malū augurabatur animus,
Sed neq; sic fugit mortē. impediuit.a. & hunc Minerua
Telemachi à manibus & hasta fortiter interfici.
Rursus autem iterum sedet in sede unde surrexerat.
Huic autem in mentibus posuit dea casta Minerua
Filia Icarij prudenti Penelopæ
Procis apparere, ut extenderet maximè
Animum procorum, & honorata fieret
Magis à uiro, & filio quàm antea erat.
Incassum autem risit, uerbumq; dixit, denominauitq;.
Eurynome animus mihi cupit non antea
Procis apparere inuisis licet tamen,
Filio autem dicam uerbum quod perutile erit.
Non omnia procis superbis conuersari,
Qui benè quidem dicunt, malè autem retrò cogitant.
Hanc.a.rursus Eurynome promacondа uerbum dixit,
Ita iam hæc omnia filia ut par est dixisti.
Sed uade & tuo filio uerbum dic, neq; occulta,
Corpore lauato & unctu genis.
Neq; sic lacrymis irrigata circum faciem
Vade, quoniam peius lugere continuè semper.
Iam quidem enim tibi filius talis, quem tu maximè
Supplicabas Dijs nascentem uidere.
Hanc.a.rursus alloquuta est prudens Penelope,
Eurynome non hæc loquere dolens, licet
Corpusq; lauare, & ungere unguento,
Splendorem mihi Dij, qui Olympum habitant
Perdiderunt, ex quo ille iuit concauis in nauibus.
Sed mihi Autonoémq; & Hippodamiam iube
Venire, ut mihi assint in domibus.
Sola.a.non illic uado ad uiros, uerecundia enim ducor.
Sic dixit, uetula autem è domo exiuit
Nunciatura mulieribus, & sese accingens ad eundum.
Tunc rursus alia cogitauit Dea casta Minerua,
Filia Icari dulcem somnum defudit.
Dormiuit.a.reclinata. soluta sunt.a.ei membra omnia

Οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γούνατ' ὀρώρῃ.
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι,
Καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος τετληότι θυμῷ.
Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγησι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτ' ἔμελλον ἐν ἀνδράσιν ὄλβιος εἶναι,
Πολλὰ δ' ἀτάσθαλ' ἔρεξα, βίῃ καὶ κάρτεϊ εἴκων,
Πατρί τ' ἐμῷ πίσυνος καὶ ἐμοῖσι κασιγνήτοισι.
Τῷ μή τίς ποτε πάμπαν ἀνὴρ ἀθεμίστιος εἴη,
Ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅ, ττι διδοῖεν.
Οἷ' ὁρόω μνηστῆρας ἀτάσθαλα μηχανόωντας,
Κτήματα κείροντας, καὶ ἀτιμάζοντας ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ὃν οὐκέτι φημὶ φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεσθαι· μάλα δὲ σχεδόν. ἀλλά σε δαίμων
Οἴκαδ' ὑπεξαγάγοι, μηδ' ἀντιάσειας ἐκείνῳ,
Ὁππότε νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Οὐ γὰρ ἀναιμωτί γε διακρινέεσθαι ὀΐω
Μνηστῆρας καὶ κεῖνον, ἐπεί κε μέλαθρον * ὑπέλθοι. γρ. ἐπέλθῃ
Ὣς φάτο· καὶ σπείσας ἔπιεν μελιηδέα οἶνον,
Ἂψ δ' ἐν χερσὶν ἔθηκε δέπας κοσμήτορι λαῶν.
Αὐτὰρ ὁ βῆ * κατὰ δῶμα, φίλον τετιημένος ἦτορ, γρ. δῶμα
Νευστάζων κεφαλῇ· δὴ γὰρ κακὸν ὄσσετο † θυμῷ. γρ. θυμός
Ἀλλ' οὐδ' ὡς φύγε κῆρα· πέδησε δὲ καὶ τὸν Ἀθήνη
Τηλεμάχου ὑπὸ χερσὶ καὶ ἔγχεϊ ἶφι δαμῆναι.
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ
Μνηστήρεσσι φανῆναι, ὅπως πετάσειε μάλιστα
Θυμὸν μνηστήρων, ἰδὲ τιμήεσσα γένοιτο
Μᾶλλον πρὸς πόσιός τε καὶ υἱέος ἢ πάρος ἦεν.
Ἀχρεῖον δ' ἐγέλασσεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν.
Εὐρυνόμη, θυμός μοι ἐέλδεται, οὔτι πάρος γε,
Μνηστήρεσσι φανῆναι, ἀπεχθομένοισί περ ἔμπης.
Παιδὶ δέ κεν εἴποιμι ἔπος, τό κε κέρδιον εἴη,
Μὴ πάντα μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισιν ὁμιλεῖν,
Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν † ἔειπες. γρ. ἔειπας
Ἀλλ' ἴθι, καὶ σῷ παιδὶ ἔπος φάο, μηδ' ἐπίκευθε,
Χρῶτ' ἀπονιψαμένη, καὶ ἐπιχρίσασα παρειάς.
Μηδ' οὕτω δακρύοισι πεφυρμένη ἀμφὶ πρόσωπα
Ἔρχευ, ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Ἤδη μὲν γάρ τοι παῖς τηλίκος, ὃν σὺ μάλιστα
Ἠρῶ ἀθανάτοισι γενειήσαντα ἰδέσθαι.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρυνόμη, μὴ ταῦτα παραύδα κηδομένη περ,
Χρῶτ' ἀπονίπτεσθαι, καὶ ἐπιχρίεσθαι ἀλοιφῇ.
Ἀγλαΐην γὰρ ἐμοίγε θεοὶ τοὶ Ὄλυμπον ἔχουσιν
Ὤλεσαν, ἐξ οὗ κεῖνος ἔβη κοίλῃς ἐνὶ νηυσίν.
Ἀλλά μοι Αὐτονόην τε καὶ Ἱπποδάμειαν ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, * ὄφρα κέ μοι παρέῃσιν ἐν μεγάροισιν. γρ. ὄφρ' ἂν ἐμοὶ
Οἴη δ' † οὐκ εἴσειμι μετ' ἀνέρας· αἰδέομαι γάρ. γρ. οὐ μόνη, αἰδοῦμαι
Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Κούρῃ Ἰκαρίοιο κατὰ γλυκὺν ὕπνον ἔχευεν.
Εὗδε δ' ἀνακλινθεῖσα· λύθεν δέ οἱ ἅψεα πάντα

Αὐτοῦ ἐνὶ κλιντῆρι, τέως δ' ἄρα δῖα θεάων
Ἄμβροτα δῶρα δίδου, ἵνα μιν θησαίατ' Ἀχαιοί.
Κάλλεϊ μέν οἱ πρῶτα πρόσωπά τε καλὰ κάθηρεν
Ἀμβροσίῳ, οἵῳ περ ἐϋστέφανος Κυθέρεια
Χρίεται εὖτ' ἂν ἴῃ χαρίτων χορὸν ἱμερόεντα.
Καί μιν μακροτέρην καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι·
Λευκοτέρην δ' ἄρα μιν θῆκεν πριστοῦ ἐλέφαντος.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἔρξασ' ἀπεβήσατο δῖα θεάων.
Ἦλθον δ' ἀμφίπολοι λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο,
Φθόγγῳ ἐπερχόμεναι. τὴν δὲ γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκε,
Καί ῥ' ἀπομόρξατο χερσὶ παρειάς, φώνησέν τε,
Ἦ με μάλ' αἰνοπαθῆ μαλακὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυψεν.
Αἴθε μοι ὣς μαλακὸν θάνατον πόροι Ἄρτεμις ἁγνὴ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα μηκέτ' ὀδυρομένη κατὰ θυμὸν
Αἰῶνα φθινύθω, πόσιος ποθέουσα φίλοιο
Παντοίην ἀρετήν. ἐπεὶ ἔξοχος ἦεν Ἀχαιῶν.
Ὣς φαμένη κατέβαιν' ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη· ἅμα τῇγε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατ', ἔρῳ δ' ἄρα θυμὸν ἔθελχθεν·
Πάντες δ' ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι.
Ἡ δ' αὖ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Τηλέμαχ' οὐκέτι τοι φρένες ἔμπεδοι, οὐδὲ νόημα.
Παῖς ἔτ' ἐὼν καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶ κέρδε' ἐνώμας·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐσσί, καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνεις,
Καί κέν τις φαίη γόνον ἔμμεναι ὀλβίου ἀνδρός,
Ἐς μέγεθος καὶ κάλλος ὁρώμενος ἀλλότριος φώς,
Οὐκέτι τοι φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὐδὲ νόημα.
Οἷον δὴ τόδε ἔργον ἐνὶ μεγάροισιν ἐτύχθη,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἔασας ἀεικισθήμεναι οὕτω.
Πῶς νῦν; εἴ τις ξεῖνος ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν
Ἥμενος, ὧδε πάθοι ῥυστακτύος ἐξ ἀλεγεινῆς,
Σοί κ' αἶσχος λώβη τε μετ' ἀνθρώποισι πέλοιτο.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τὸ μὲν οὔ σε νεμεσσῶμαι κεχολῶσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ θυμῷ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
χ. οἴην Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα· (πάρος † δ' ἔτι νήπιος ἦα·)
Ἀλλά τοι οὐ δύναμαι πεπνυμένα πάντα νοῆσαι.
Ἐκ γάρ με πλήσσουσι, παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος,
Οἵδε, κακὰ φρονέοντες· ἐμοὶ δ' οὐκ εἰσὶν ἀρωγοί.
Οὐ μέν τοι ξείνου γε καὶ Ἴρου μῶλος ἐτύχθη
Μνηστήρων ἰότητι, βίῃ δ' ὅγε φέρτερος ἦεν.
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οὕτω νῦν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισι
Νεύοιεν κεφαλὰς δεδμημένοι, οἱ μὲν ἐν αὐλῇ,
Οἱ δ' ἔντοσθε δόμοιο, λέλυντο δὲ γυῖα ἑκάστου·
Ὡς νῦν Ἶρος ἐκεῖνος ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἧσται νευστάζων κεφαλῇ, μεθύοντι ἐοικώς,
Οὐδ' ὀρθὸς στῆναι δύναται ποσίν, οὐδὲ νέεσθαι
Οἴκαδ' ὅπῃ οἱ νόστος ἐπεὶ φίλα γυῖα λέλυνται.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Εὐρύμαχος δ' ἐπέεσσι προσηύδα Πηνελόπειαν,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ πάντες σε ἴδοιεν ἀν' Ἴασον Ἄργος Ἀχαιοί,
Πλείονές κεν μνηστῆρες ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν

Illic in lecto, tunc igitur diuina dearum
Immortalia dona dedit, ut ipsam admirarẽtur Achiui.
Pulchritudine quidem ei uultumq́ purgauit
Immortali, quali benè coronata Venus
Vngitur, quando ibat chorum in amabilem.
Et ipsam longiorem & pinguiorem fecit uideri:
Albiorem autem ipsam fecit secto elephante.
Hoc quidem sic facto abiuit diuina dearum:
Venerunt autem famulæ, albis ulnis ex domo
Voce aduenientes: hanc autem dulcis somnus dimisit,
Et absterfit manibus genas, clamauitq́,
Certè me ærumnosam mollis somnus cooperuit.
Vtinam mihi sic mollem mortem daret Diana casta
Quamprimum, ut non amplius lugens animum
In longũ tempus macerarẽ, mariti desiderans dilecti
Omnem uirtutem, quoniam eximius erat Achiuorum.
Sic loquuta descendit cœnacula splendida
Non sola, simul hanc & famulæ duæ sequebantur,
Hæc aũt quãdo iam procos peruenit diuina mulierum,
Stetit in limine domus ornatè facta,
Ante genas habens mollia uela.
Famula autem igitur ei prudens utrinq; astitit,
Horũ.a. illic soluebantur genua, amore.a. animo mulce
Omnes.a. precabantur apud in lectus dormire. (bãtur.
Hæc.a. rursus Telemachũ alloquuta est suum filium,
Telemache nõ amplius tibi mẽtes firmæ, neq; cogitatio
Puer adhuc cũ esses, et magis in mẽtib. utilia cogitabas:
Nũc.a. quãdo tã magnus es, et pubertatis ad terminum
Et aliquis dicet filium esse beati uiri. (peruenisti,
In magnitudine & pulchritudine uidens alienus uir,
Non amplius tibi mentes sunt iusta, neq; cogitatio.
Quale iam hoc facinus in ædibus factum est,
Qui hospitem siuisti indecenter tractari sic.
Quomodo nunc? si quis hospes in nostris ædibus
Sedens sic pateretur uexationem ob molestam,
Tibi dedecus, & contumelia hominibus erit.
Hanc.a. rursus Telem. prudens cõtrà alloquutus est,
Mater mea hac quidẽ in re nõ te accuso quòd irasceris,
At ego animo intelligo & scio singula,
Bonaq; & peiora, (antea autem adhuc infans eram,)
Sed non possum prudentia omnia intelligere.
Nam me perterrent assidentes aliunde alius.
Hi.a. mala cogitantes, mihi.a. nõ adsunt auxiliatores.
Non tamen hospitis & Iri pugna facta est
Procorum cõsilio, fortitudine autem hic potentior fuit.
Vtinam enim Iupiterq́ pater, & Minerua & Apollo,
Sic nunc proci in nostris domibus,
Mouerent capita domiti: hi quidem in uestibulo,
Hi autem intra domum, soluta essent membra singuli,
Sicut nunc Irus ille ad uestibulares ianuas
Sedet nutans capite ebrio similis.
Neq; rectus potest stare pedibus, neq; reuerti
Domũ, quò ei reditus erat. quoniã dilecta membra solu
Sic hi quidem talia inter se loquebantur. (ta sunt.
Eurymachus autem uerbis alloquutus est Penelopem,
Filia Icarij prudens Penelope,
Si omnes te uiderent in Iason Argos Achiui,
Plures proci in uestris domibus

Mane

Manè conuiuarentur, quoniam præstas mulieribus
Specieq; magnitudineq; & mentibus intus æqualibus.
Huic autem respondit postea prudens Penelope,
Eurymache, certè meam uirtutem, speciemq; corpusq;
Perdiderunt immortales, quando in Iliũ naue profecti
Argiui, cum his aũt meus maritus erat Vlysses. (sunt
Si ille redux hanc meam uitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melius sic. (men.
Nunc aũt tristor, tot. n. mihi impulit mala sinistrũ nu
Certè quidem iam quando iuit relicta patria terra,
Manu dextra in Carpo nimirũ capta me allocutus est:
O mulier non puto bellicosos Achiuos
Ex Troia benè omnes illæsos redire.
Etenim Troianos dicunt pugnaces esse uiros,
Et iaculatores, & extensores sagittarum,
Equorumq; pedibus uelociũ agitatores, qui uelocissimè
Dijudicare possint magnam contentionẽ grauis belli.
Ideò nescio si me remittet Deus, an captus ero
Illic in Troia, tibi autem hic omnia curæ sint.
Recordari patris & matris in domibus
Sicut nunc, uel etiam magis procul cùm ego fuero,
At postquam iam filium pubescentem uidebis,
Nube cui uolueris tua domo relicta.
Ille sic dixit, hæc iam nunc omnia perficiuntur.
Nox. a. erit, quando iam odiosæ nuptiæ obuiã uenient
Perditæ mei, cuius Iupiter beatitudinem abstulit,
Sed hic grauis dolor cor & animum cepit.
Procorum non hæc consuetudo antea corã me facta est,
Qui bonamq; mulierem & diuitis filiam
Despondere uolunt, & inter ipsos contendunt.
Idem ipsi abducunt boues & pingues oues,
Et amicis puellæ. i. spõsæ conuiuiũ & splẽdida dona dant.
Sed non alienum uictum impunè edunt.
Sic dixit, lætatus est aũt laboriosus diuinus Vlysses,
Quoniã horum quidẽ dona repudiabat, mulcebat aũt
Suauib. uerbis, mens aũt eius alia cogitabat. (animũ
Hanc. a. rursus Antinous allocutꝰ est Eupithei filius.
Filia Icarij prudens Penelope,
Dona quidem quicunq; uoluerit Achiuorum huc ferre
Suscipe, non enim bonum renuere dationem est.
Nos autem neq; in opera antè imus, neq; aliò (mus.
Quã (ubi) tu alicui nupseris Achiuorũ quicunq; opti-
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Dona autem portanda præmiserunt præconẽ singulus.
Antinoo quidẽ portauit magnam perpulchrã uestem
Variam, intus autem erant fibulæ duodecim omnes
Aureæ, iuncturis benè flexibilibus congruentes.
Monile autem Eurymacho peruarium statim portauit
Aureum, electris fulgens sicuti Sol.
Inaures autem Eurydamanti duo serui portauerunt,
Tripupillas elaboratas, gratia. a. inde splẽdebat multa
Ex autem Pisandro Polyctoride rege,
Monile portauit seruus perpulcrum ornamentum.
Aliud autem alius donum Achiuorũ pulcrum dedit.
Hæc qdẽ postea ascendit (ad) cænacula diuina mulierũ
Huic autem simul famulæ portabant perpulcra dona.

Ἠῶθεν δαινύατ᾽, ἐπεὶ περίεσσι γυναικῶν
Εἶδός τε μέγεθός τε, ἰδὲ φρένας ἔνδον ἐΐσας.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ᾽, ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
Ἀργεῖοι, μετὰ τοῖσι δ᾽ ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ᾽ ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μεῖζόν κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον οὕτω.
Νῦν δ᾽ ἄχομαι· τόσα γάρ μοι ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Ἦ μὲν δὴ ὅτε τ᾽ ᾔει λιπὼν κατὰ πατρίδα γαῖαν,
Δεξιτερὴν ἐπὶ καρπῷ ἑλὼν ἐμὲ χεῖρα προσηύδα,
Ὦ γύναι, οὐ γὰρ οἴω ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
Ἐκ Τροίης εὖ πάντας ἀπήμονας ἀπονέεσθαι.
Καὶ γὰρ Τρῶάς φασι μαχητὰς ἔμμεναι ἄνδρας,
Ἠμὲν ἀκοντιστὰς ἠδὲ ῥυτῆρας ὀϊστῶν,
Ἵππων τ᾽ ὠκυπόδων ἐπιβήτορας, οἵ κε τάχιστα
Ἔκριναν μέγα νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο.
Τῷ οὐκ οἶδ᾽ εἴ κέν μ᾽ ἀνέσει θεὸς, ἤ κεν ἁλώω
Αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ· σοὶ δ᾽ ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Μεμνῆσθαι πατρὸς καὶ μητέρος ἐν μεγάροισιν,
Ὡς νῦν, ἢ ἔτι μᾶλλον ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἐόντος.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ παῖδα γενειήσαντα ἴδηαι,
Γήμασθ᾽ ᾧ κ᾽ ἐθέλησθα, τεὸν κατὰ δῶμα λιποῦσα.
Κεῖνός θ᾽ ὡς ἀγόρευε· τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται.
Νὺξ δ᾽ ἔσται ὅτε δὴ στυγερὸς γάμος ἀντιβολήσει
Οὐλομένης ἐμέθεν, τῆς τε Ζεὺς ὄλβον ἀπηύρα.
Ἀλλὰ τόδ᾽ αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει.
Μνηστήρων οὐχ ἥδε δίκη * τοπάροιθε τέτυκτο, γρ. τοπάροιθ᾽ ἐτέτυκτο,
Οἵτ᾽ ἀγαθήν τε γυναῖκα καὶ ἀφνειοῖο θύγατρα
Μνηστεύειν ἐθέλωσι, καὶ ἀλλήλοις ἐρίσωσιν.
Αὐτοί τοί γ᾽ ἀπάγουσι βόας καὶ ἴφια μῆλα,
Κούρης δαῖτα φίλοισι, καὶ ἀγλαὰ δῶρα διδοῦσιν·
Ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.
Ὣς φάτο· γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα.
Τὴν δ᾽ αὖτ᾽ Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱὸς,
Κούρη Ἰκαρίοιο * περίφρον Πηνελόπεια, γρ. περίφρων
Δῶρα μὲν ὅς κ᾽ ἐθέλησιν Ἀχαιῶν ἐνθάδ᾽ ἐνεῖκαι,
Δέξασθ᾽· οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν.
Ἡμεῖς δ᾽ οὔτ᾽ ἐπὶ ἔργα πάρος γ᾽ ἴμεν, οὔτέ πῃ ἄλλῃ, γρ. Πρίν σε γε τῷ. γρ. Πρίν γε σὲ τῷ
Πρίν γέ σε τῷ γήμασθαι Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος.
Ὣς ἔφατ᾽ Ἀντίνοος· τοῖσιν δ᾽ ἐπιήνδανε μῦθος.
Δῶρα δ᾽ ἄρ᾽ οἰσέμεναι πρόεσαν κήρυκα ἕκαστος.
Ἀντινόῳ μὲν ἔνεικε μέγαν περικαλλέα πέπλον
Ποικίλον· ἐν δ᾽ ἄρ᾽ ἔσαν περόναι δυοκαίδεκα πᾶσαι
Χρύσειαι, κληῗσιν ἐϋγνάμπτοις ἀραρυῖαι.
Ὅρμον δ᾽ Εὐρυμάχῳ πολυδαίδαλον αὐτίκ᾽ ἔνεικε
Χρύσεον, ἠλέκτροισιν ἐερμένον, ἠέλιον ὥς.
Ἕρματα δ᾽ Εὐρυδάμαντι δύω θεράποντες ἔνεικαν,
Τρίγληνα, μορόεντα· χάρις δ᾽ ἀπελάμπετο πολλή.
Ἐκ δ᾽ ἄρα Πεισάνδροιο Πολυκτορίδαο ἄνακτος
Ἴσθμιον ἤνεικεν θεράπων περικαλλὲς ἄγαλμα.
Ἄλλο δ᾽ ἄρ᾽ ἄλλος δῶρον Ἀχαιῶν καλὸν * ἔνεικεν. γρ. ἤνεικεν
Ἡ μὲν ἔπειτ᾽ ἀνέβαιν᾽ ὑπερώϊα δῖα γυναικῶν·
Τῇ δ᾽ ἄρ᾽ ἅμ᾽ ἀμφίπολοι ἔφερον περικαλλέα δῶρα.

COMMENTARIVS.

[illegible]) Narrationem illam, quam de infortunijs suis anteà procis Vlysses exposuerat, Antinous quidem risu excepit, et

de eius ueritate procul dubiò diffiderit: at hîc Amphinomus credidisse uidetur, cùm pristini status & fortunæ dignitatē ei restitui optat. An idem cæteris procis persuaserit, nondum constat. Hic sanè Amphinomus uidetur mansuetudine insignior à reliquis fuisse præditus: ut etiam à Poeta sub Vlyssis loquentis persona paulo pòst describetur.

ἀμφίνομ' ἦ μάλα μοι) Huius orationis scopus est Vlyssi propositus, ut Amphinomum istū de uitando imminenti Vlyssis aduentu præmoneat. Primùm itaq; præfatur in eius Amphinomi laudes, tum à propria eius prudentia, tum à generis encomio tam à probitate quàm à diuitijs: quod præmisit, ut magis consilium suum, quod erat paulo pòst indicaturus, ei probaret. Iis enim meliùs prouisum & consultum optamus, quos ob uirtutem suspicimus: sicut & hic est ociis bonis affectu inditus, qualem se hic mendicus exhibere uoluit. Tum antequā expressè illi mentē suam & scopum huius exordij aperiat, subijcit quædam de fragilitate hominis & rerum humanarum inconstantia, quā felicitas cum infelicitate facillimè commutatur, ut suo exemplo quoq; docet. Vnde ostendere uoluit, nō esse mirum, si petulantia ista procorum, quæ prosperitatis habet speciem, tandem desinat, & tragicum sortiatur exitum. Quod breui euenturum monet, siquidem instet ipse Vlysses, cuius aduentu hunc cœtum procorum, non ἀναιμωτί sit dissipaturus. Itaq; suadet, ut se huic exitio maturè subducat, quod tamen effugere non potuit: à Telemacho enim interficietur, ut uidebimus inf. lib. χ.

οὐδὲν ἀκιδνότερον) Quò deueniet ergo fastus nostrorum hominum, si illis nullum ex animalibus imbecillius Natura cōdidit? Quid nos tam misera & fragili conditione superbimus? Audi quid dicat Vlysses Homericus. Non audis? Atqui te hoc uulgaris experientia satis docet. Quid est quæso homo? πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον, inquit Sophocles. ζῶον κακοπαθὲς, πολυδάκρυτον, ἀσθενὲς, οἰκτρὸν, συγκείμενον ἐκ γῆς, καὶ διαλυόμενον, inquit Palladas. Circumstant nos innumeræ calamitates, incerta est & instabilis, qua fruimur, felicitas momentaneum illud, quod nos in hoc Orbe beatitudinem appellamus. Quod si animo reuoluerimus, ταπεινότερον & humiliores nos futuros non dubito.

γαῖαν ἐπιπνείει) Rectè Eustathius, πῶς διαφυλάττει, inquit, σφῦ τῷ μὴ ἔχοντα ταῦτα ἃ τὸ ἄλλο ζῶον καὶ ὑπερβάλλον καὶ ἰσχυρότερον καὶ συμφυτον τῶν πάντων, ἀσθενέστερον ἄνθρωπος.

ὄσσον θυμοί) Vt animus diuinus est, ita facultatem quandam diuinandi habere est creditus ab antiquis, ac futura quodammodo præsagiendi, ea præcipuè quæ sibi sunt euentura: tū uerò maximè, quæ sinistra sunt & infausta. Quod iam experimento Amphinomus comprobat. Id autem Peripateticorum pueri diligentiùs examinant.

τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσί) Non obliuiscitur suæ consuetudinis Poeta, qua omnium rerum bene aut decenter gestarū initium à Numine auspicatur. Porrò Mineruam authorem facit huius apparitionis Penelopes, ut iam ab ipso principio intelligamus, temerè illam non prodire, quæ hoc ex instinctu Deæ prudentiæ proinde prudenter fecerit. Sed quis scopus huius nouæ ἐπιφανείας? Duplex. Primus, ad uehementiùs augendum amorem procorum (ita enim intelligo illa, ὅπως πετάσειε μάλιστα θυμὸν μνηστήρων) ut accidit. Sunt enim in amore duces oculi, inquit ille, & rei uisæ studio ardentiùs afficimur quàm absentis. Voluit ergò imminente iam huius nuptialis tragœdiæ catastrophe uiolentiores actus procorum inducere, ut eò grauior & funestior esset eorum exitus, quem illi feliciorem sperabant. Aliam tamen huius loci interpretationē olim ex ui uerbi πετάσειε assignabimus. Secundus scopus huius ἐπιφανείας est gloria ipsius Penelopes. Quænam uerò tandem gloriæ? quòd suo conspectu mirum in modum tum filium tum coniugem affectura erat, tot ornamentis diuinitùs decorata, erit, ut ait Eustathius, ὡς ἄγασθαι μηδὲ ἐνδόμενον, καὶ μετεχόμενον τὴν μνηστευμένην ἀμηχάνως περιθαλῶς. Quod sanè magis placet, quia id expressis uerbis de Vlysse docet poeta cum ait, post illud Penelopes cum Eurymacho colloquium, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς: at de Telemacho id quoq; indicat, ubi modestè matri respondet, cùm aliàs satis asperis uerbis eam torqueat. Vnde oportuit aliquid amplius maiestatis in ea refulsisse, quæ ad debitam ei reuerentiam exhibendam Telemachum permouerit.

Εὐρυνόμη) Hæc Eurynome erat τῶν ἐνδοτέρων, inquit Eustathius, proinde meritò eidem cōsilium de prodeundo exponit Penelope, ne quid temerè agere uideatur, quod suspicari poterat, si hoc non rescisset Eurynome. Id porrò uidemur debere familiaribus & priuatis amicis nostris, ut nihil eis inconsultis aggrediamur, tum quòd æquum est eos, ut qui uitæ cōmunione utūtur, instituta quoq; sua & consilia inuicem communicent, tum quòd amici quoq; consensus aut dissensus multùm interdum prodesse potest siue ad confirmandam, siue ad infirmandam nostram aliqua de re sententiam. Et hoc etiam experta est Penelope. Cùm enim suis luctibus sordidata & minus compto habitu esset proditura, ab Eurynome intellexit, elegantiùs esse sibi prodeundum, quam tamen elegantiam arcessere recusauit, à Minerua tamē inscia accepit, unde sanitas consilij Eurynomes perspicitur, utpote cui Numen sit etiam astipulatum.

ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι) Vt faciliùs persuadeat Penelope, educendos illi esse alios ornatus pro his luctuū sordibus, duo illi proponit. primùm, turpe esse in perpetuis luctibus uersari, quia purà aliquem tandem esse oporteat dolorum finem, quorū ut iusta sit causa, at uitiosa & indecora tamen est perpetuitas, in re potissimū ubi lugendo nihil proficitur. Euripides diceret, φιλεῖ γὰρ ἐλεγεῖαν φιλεῖν μελετᾶν. & Proteus Homericus. —— οὐ γὰρ πολὺν χρόνον ἀσκελὲς ὧδε κλαῖε ἐπεὶ οὐκ ἄνυσίν τινα δήομεν. Philetas in Cerere dicit à Ioue concoquendis doloribus tempus esse destinatum, his uerbis: ἀλλ' ὅτ' ἐπὶ χρόνος ἐλθῃ ὅς ἐκ Διὸς ἄλγεα πάντα ἔπλετο, καὶ πενθέων φαρμάκου μυθὸς ἔχει. & c. Eurynome igitur sapienter monet, modum esse luctibus Penelopæ adhibendum, imò finem tandem imponendum. Secundò docet, maiorem esse lætitiæ quàm doloris causam Penelopæ, quòd iam tali frueretur filio, qualem illa maximè optauerat. Vnde illam non solùm gaudere, sed etiam tam diuturni ob amissum coniugē doloris obliuisci oporteat. Ea siquidem est natura contrariorum affectuum, ut inuicem se trudant & expellant, modò tamen qualitatum magnitudine superentur, putà si lætitia maior sit tristitiâ. At gaudij causam præsentem habebat Penelope, & recentē, imò quæ indies inolesceret propter uirtutes filij, quæ cum ætate augebantur: at doloris causa iam à tot annis inueterata relanguere debuit, & imminui, tantæq; lætitiæ cedere. Atq; hæc est Eurynomæ sententia.

Εὐρυνόμη) Superius consilium Eurynomæ prudens quidem fuit, quod ad ornatum Penelopæ conuenientem spectauerit, neque sine causa: at prudens quoque est eius recusatio à Penelope facta. Honestè enim multa imò meliùs longè renuis, quæ te decere alij existimauerint, quam si liberè susceperis, ne tui studiosus plus æquo uidearis, adeò ut ea etiam quæ meritos sis, cum laude possis recusare. Sic Penelope φίλανδρος illa καὶ σώφρων, ut loquitur Eustathius, modestè recusat, duabus potissimùm de causis inuicem connexis, tum quòd mœsta adhuc ex tam diuturna coniugis absentia cum sibi conuenire nō existimet, tum quòd naturali illo pristino ornatu uiduata peregrinum nolit arcessere. Vtraq; ratio miris digna laudibus & perpetuis encomijs, tam ex ipsius natura facti, quàm ex raritate. Leuitas enim muliebris ingenij satis est nota (ut ueras & absolutas uirtutes minus liberaliter huic sexui Natura exhibuit) qua ueteres amores facillimè pro nouis exuūt. Nescio an illas mari genitas appellaret Simonides. At illæ sanè patientem, ni fallor, aurem Theoclymeno illi Euripideo accōmodarent, Helenam ob defunctum Menelaum solanti, his uerbis:

οὐ δ', ὦ τάλαινα, μή τι τί. κακονόμει
τύχαν ἃ τι εὔσπλιν Μενέλεως δ' ἐχεὶ πότμον,
κοὐκ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ κατθανὼν πόσις.

οὐδ' ἔργον ἦ νῦν. τὸν παρόντα μὲν
πόσιν κλαίουσα χρὴ. τὸν δὲ μακρὸν ἔκ', ἰῶν.

Et hæc quidem ita uulgata sunt, ut qui illa ignorat, in cœtus hominum uenisse nunquam crediderim. Præterea quis nescit, quanto studio fucos & peregrinos ornatus mulieres aduocent? Illas ex equa natas dictitaret Simonides, quæ quotidie bis aut ter interdum se abluūt, & unguentis spargunt, etiam plerunq; ubi lugendi tempus instat, ne dum post diuturnos dolores curam illam abijciunt, ut nostra Penelope, quæ testatur, nolle se adulterinum illum ornatū, quem suadebat Eurynome, emendicari, quasi uidelicet indecorū sit, eam formosam uideri uelle, quæ talis reapse nō existat: aut (quod maximè animo uoluisse Penelopen puto) eam quæ mariti absentiam lugeat, lætitiam ullam ac hilaritatē oris forma aut alio corporis cultu testari. Duo autē erant quæ proponebat illi Eurynome. primùm ut corpus lauaret: deinde ut us unguentis aspergeret. Vtrūq; apud Homerum frequens & ipsis etiam heroibus (quos has delicias magis decuit aspernari) usurpatum. Cur ergo ita morosam nobis fingit hanc Penelopen, ut illa à se amoliatur, quæ per se uitij nihil habent? Sed talem oportuit esse, quæ in ceteris coniugis tam tenaciter fuit memor, ut hactenus illa omnia pigmēta sit aspernata, ne iam eam memoriam excussisse & arcessitis his formæ reparandæ instrumentis irritandæ procorū uoluptati studere spontè uideatur. Verum est enim illud Electræ apud Euripidem:

Γυνὴ δ' ἀπόντος ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
ἐς κάλλος ἀσκεῖ, διάγραφ' ὡς οὖσαν κακήν.

οὐδὲν γὰρ αὐτὴν δεῖ θύρασιν εὐπρεπὲς
φαίνειν πρόσωπον: ἤν τι μὴ ζητῇ κακόν.

Hunc

Hunc ergo squallorem meritò illi splendori anteposuit, famæ & existimationis adhuc integræ retinendæ caussa. At superis aliud usum, ut in sequentibus uidebitur, ubi Minerua totã illi oris elegantiam in medio somno conciliabit. Quod Deæ consilium suis etiam rationibus non caret, quib. tamen Penelopæ recusatio non infirmatur, ut iam in ipso initio præmonuimus.

χρῶτ' ἀπονίψασθαι) Balneorum usus est antiquissimus, ut ex Homeri locis pluribus constat, sicut etiam unctionum. Illorum finis duplex fuit, primus abluendis corporis sordibus: secundus recreando & refocillando corpori ex laboribus. Quod utrumq; balneorum effectum, interprete Plut. in lib. de Vita Homeri, nobis poeta indicauit in illis uersibus sup. Odyss. κ.

—ἐς ῥ' ἀσάμινθον ἕσασα
θυμῆρες κεράσασα κατὰ κρατός τε καὶ ὤμων
ὄφρα μοι ἐκ κάματον θυμοφθόρον εἵλετο γυίων.

Quod etiam ibidem Eustathius annotat. Sed frugalior fuit illis temporibus hic balneorum usus quàm sequentibus fuerit. Vide Clem. Alexand. Pædag. lib. 3. cap. 5. & 9.

ἐπιχρῖσαι ἀλοιφῇ) Quid per ἀλοιφὴν intelligat, mihi nondum constat. Hactenus non credo aliud significare quàm oleum, quo in unctionibus utebantur, ut ex alijs poetæ locis colligi facillimè potest. Nam ut τὴν μαρμαίρουσαν ἀλοιφὴν non intelligã, facit quòd illas delicias solis Deabus, quod sciam, tribuat Homerus, ut Iunoni & Veneri in Iliade: ubi illa ambrosia seipsam & uestes suos perungit, hæc cadauer Hectoris roseo oliuo diuino. Easdem quoq; Paridi uidetur tribuisse, cùm eum Iliad. γ. κάλλεϊ στίλβοντα appellat, nempe μύρῳ, ut ait Eustathius, δι' οὗ [illegible]: quo oris cõciliatur uenustas & elegantia. De unguentis uide Stuckium, Antiquit. Conuiual. lib. 3. cap. 15.

ἀμβροσίῳ ἄλειφεν ἀλείφατι) Elegantiori forma & cultu insignitam Penelopen ad procos exire uoluit Minerua, tum ut magis hac ratione procos ad solicitandas eius nuptias atq; adeò ardentiùs urgendas inflammaret, tum etiam ut Vlyssem illa uenustate ad ulciscendam procorum petulantiam grauiùs excitaret, intelligentem non pro fœmina uulgaris, sed exquisitissimæ formæ tantum certamen ab eo debere suscipi. Adhibet ergo nõ trita & leuis momenti remedia, sed qualibus ipsa Venus leporũ & gratiarũ dea uti assolebat, cùm ad choros accederet, ut cœtum cultu suo oblectaret. Hoc pigmentum unis fuit. Sed & alterũ usurpat in augendo & amplificãdo illius corpore. Vbi docet poeta, qualis staturæ & corporis habitus fœminas deceat, quæ laudem ex formæ præstantia aucupantur: scilicet breuiuscula & macilenta corpora illis denegat, in quibus minus est leporum & uenustatis. Quod tamẽ ita est intelligendum, ut illius μηδὲν ἄγαν non obliuiscatis. adijcit cutis alborem, qui maximè in mulieribus solet commendari. Et ista tamen omnia Minerua Penelopæ suppeditat, nõ Venus, cuius hoc potiùs officij uidebatur: scilicet impuram illam adulteriorum magistram à castis ædibus Vlyssis arcet, ne quid simile Agamẽnoni aut Menelao Vlysses patiatur. Atqui, inquies, Venerea faciei medicamina assumit Minerua. Hinc ergo, inquã, facile unius eiusdẽq; rei usum & abusum esse intelligis pro eius ratione, qui eam amplectitur & exercet. quæ non leuis est obseruatio.

Τηλέμαχ' οὐκέτι) Ex duplici fine, cuius gratia Penelope egreditur, hic est (Primus enim fuit in irritando procorũ amore, qui præcessit: primus inquam, non quatenus à Penelope proficiscitur, quæ illud non habuit in animo: sed quatenus id ex consilio Mineruæ κατὰ συμβεβηκὸς à Penelope etiam perficitur. Vnde hoc etiam in ὑπομνήμασι eius respectu collocamus) hic est, inquã, secundus, ut Telemachum increparet, quòd tam ignauus & uecors extiterit, ut in suis ædibus tot contumelijs hunc hospitem affici hactenus sit passus præter ius hospitalitatis, quo sartos tectos hospites esse oporteat. Agit ergo iam cum illo, & ei primùm ἀφροσύνην obijcit, qualis in tam prouecta iam ætate conspici non debuit. In qua præcipue longè imprudentiore est animo, quàm in ipsa pueritia, in qua nescio quid generosi magis præ se ferre uidebatur, ubi nũc ita remolleuit, ut has procorum insanas petulantias tam ignauè ferat. Obijcit deinde parentis fortitudinem, à qua planè degener appareat. Ita enim intelligo, quòd eum ὄλβιον appellat, siquidem aliàs uidemus ex omni uirtute (quam [illegible] ἀρετὴν cum aliàs tum paulò antè uocauit) beatitatem ab Homero cõstitui. Ex generali ergo illa constitutione hanc fortitudinis particulam huic loco accommodat. Addit, quòd eo sit corpore, eaq; corporis pulchritudine, ut pude fieri eum deceat, qui in tam egregio & præstenti ergastulo tam ignauos contineat animos. Aliàs enim satis annotauimus, dedecus esse ubi eleganti corpori animus nõ respondet: quod hoc ipso libro in persona Iri uidebamus.

μῆτερ ἐμὴ) Telemachus modestè illas matris obiurgationes excipit, quanquam non tantùm æquitatis in se continebãt, ut ab alio quàm à morigero filio patienter tolerari possent. Nam quòd illa obijciebat, indecorum ei esse, tot procorũ petulantias ferre: constat, unius robur & authoritatem tantæ multitudini obsistere non potuisse. Deinde quod ad hospitem attinet, nihil ei adeò graue contigit ut ei facta iniuria dici possit, qui pueri Irum tam feliciter ferè exanimem solo prostrauerit. Quod cùm dicit Telemachus, obliquè uidetur hac in parte Penelopæ satisfacere. Illa enim de Antinoi facto uidebatur conqueri: hic uerò de hospitis & Iri pugna respõdet. Sed reuerã ei quoq; parti satisfacit, cùm dicit, se solum tot procis aduersari nõ posse. Hæc autem de Iro adijcit, ut faciliùs & commodiùs uotum suum de procorum pernicie subiungeret, tum ut etiam hac uictoria hospitis leniret matris animum, quod ei iucundum auditu futurum tam propter ipsius Iri casum, quàm procorum ratione, quos id ægrè laturos intelligebat.

ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια) Vulgatum est Logicorum effatum, Contrariorum eandem esse sciẽtiam. sic uitia nouit, qui callet uirtutes. Quo sensu dicit Telemachus, se non solùm bona, sed etiam mala intelligere, ut Eustathius quoque interpretatur: τὸ δὲ αἰσθάνομαι, inquit, ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια [illegible] Ista sanè scientia uera est, dummodò intelligas non esse reciprocã. Nam qui uitia nouit, nõ statim uirtutem callet, sed contrà. Imò si prima nostræ gentis primordia repetas, ne q; hoc quidem contrarium constabit. Notum est enim, autores nostri generis bonum antè calluisse quàm malum, quod tum demum norunt, cum arborem illã scientiæ boni & mali in nostram perniciem degustarunt, cùm tamen homines in hoc statu, in quo, ab illo misero primæuorũ parentum lapsu uiuunt, cõsiderabis, ita Telemachi oratio rectè à quouis enunciabitur, si uirtutis studium fuerit amplexatus. Hoc argumento P. Ramus, clarissimum illud literarum lumen, quod nobis nefanda illa Parisiensis lanie na extinxit, in Logica Sophismatum doctrinam heterogeneam esse cõtendebat: quia recta argumentandi ratio uitiosam satis doceat ex natura contrariorum. Sed hoc forsan ἀπροσδιόνυσον.

Ζεῦ τε πάτερ) Quòd hos tres deos tantùm inuocet, μυστηριῶδες esse puto, & ex ueteri Aegyptiorum Theologia tractum. Sed tutum mihi non est hæc aperire, & sæpius clamandum esset, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι.

κούρη Ἰκαρίοιο) Primas in alloquenda Penelope tribuit Eurymacho Homerus, quòd, ni fallor, confidentiùs cæteris eius nuptias sibi pollicebatur, aut quòd principem locum inter alios obtineret. Illam ergo affatur, & cum intelligat ingenium mulierum laudibus formæ maximè delectari, eam ex hac parte commendat, ut se etiam tacitè illi hac ratione cõmendaret. Eos enim amare solent, à quibus se maximi fieri sentiunt. At hoc quidem uolgus mulierum. Penelope uerò longè alio est ingenio, neq; ullis modis demulceri potest, ut in eius subsequenti oratione pleniùs uidebitur.

ἰδέ τε φρένας) Non tantùm à corporis, sed etiam ab animi bonis laudat Penelopen. Vbi docet Poeta, illa duo seiungenda non esse in muliere, quæ ueram & non fucatam laudem merentur.

Εὐρύμαχ' ἤτοι ἐμὴν ἀρετὴν) Laudes illas à forma & prudentia sua Penelope ita excipit, ut omnino illas respuere non uideatur, quasi utraq; parte semper nõ caruerit: sed se illis iam destitutam post tam longam coniugis absentiam testatur. Indò, inquit Eustathius, [illegible]. Per ἀρετὴν autem [illegible] uult intelligi. Qua de re alias. Nos hactenus nudè interpretamur, ut Penelope illi parti quoq; orationis Eurymachi [illegible] respondeat. Cæterùm appositè reliqua de Vlysse dicentem inducit Penelopen, ut eius cõstantem & fidelem animum Vlyssi reuera notum faciat, & alacriùs eius gratia internecionem illam procorum suscipiat.

νῦν δ' ἤδη) Videtur spontè Penelope in alicuius proci nuptias propendere: spontè, inquam, quæ de ijs sermonem, minimè cogata, inijcit, non quòd lubenter hoc optaret, sed quia diutius protrahi negocium non posse animaduerteret. Ergo [illegible] assentiri debuit. Sed hoc tamen elocuta non uidetur aliam ob causam, quàm ut se eò infeliciorem ostenderet, quæ id facere cogeretur, quod ipsa, si sui iuris fuerit, maximè omnium recusare sit parata. Sed hinc parentũ preces, inde morosa procorum importunitas hanc illi uoluntatem, quantumuis inuitæ, extorquent, ut tamen se eo nomine perditam & miseram existimet.

ἀλλὰ τόδ' αἰνὸν ἄχος) Nunc in procorum petulantiam inuehitur, modestè tamen & sine ulla acerbitate, ea nihillominus ra-

tione, ut facti huius grauitatem illi perpendere potuerint. Arguit ergo illos à facti insolentia, siquidem intelligat, non esse moris, ut qui nuptias ambiunt alienas opes, hoc est familiæ, in qua sponsa uersatur, dissipent, cum potius ipsi suas conferat & in amicos ac affines illius liberaliter profundant. Vbi notari potest ueterum consuetudo.

ὄλβιος τοῖς ἐπὶ θυμός) Miratur is loquitur hac de causa Vlysses lætaretur. Quid enim nisi omnia sinistra de uxore poterat suspicari, quæ non solùm suauitate uerborum procos deliniret, sed dona etiam ab ipsis acciperet? Illud quidem leue satis erat, sed huic secundo additum, longè grauissimi momenti fuit. Vulgatum est Gallorum prouerbium·

Femme qui donne Bas s'abandonne: Femme qui prend Elle se vend.

Id est, ut nos ex tempore uertebamus:

Si capit ulla, sive ulli munera donat, Aut emitur, aut prostituit se castitas.

Omnino uerè: uix est enim, ut ab alio accipiant fœminæ, quàm ab eo, quem ipsæ amauerint, aut, si nondum amor radices non egerit, cui χαρίζεσθαι libenter nolint. Et porrò te deuinctum esse facilè putes, qui te muneribus suis honestauerit, & quacunque ratione potes (ὑποκρίσει quosdam nunc non alloquor) memorem te illius beneficij non solùm exhibebis, sed etiam animi tui gratitudinem reipsa testaberis. Id uerò mulieres potissimùm facere solent, quæ minimo negotio intelligunt, quo illa donantis liberalitas tendat, quæ illam iurisconsultorum formulam tacitè subindicat, DO VT DES. (Notum est quo pacto dent fœminæ: ita enim usurpat illud uerbum lasciui poetæ, ut Græci τὸ χαρίζεσθαι. Martialis, Nũ solet accipere quid solet ergo? dare.) Dant ergo facilè cum accipiunt mulieres. quid ergo Vlyssi hoc placuisse potest, ut tot dona à procis Penelope acceperit? Respondeo, duobus modis hunc locum me intelligere. Primùm, ut simpliciter ex hac κτήσει Vlysses sit lætatus, idq; quòd hac ratione uideat opes procorum minui, & in bona sua transire. Secundò, ut ex eo gaudeat Vlysses, quòd licet hæc dona accipere Penelopen uideat, tamen intelligat nihilominus, integra & constanti illam esse mente: quod ex præcedenti illius oratione omnino deprehendit, ubi illa animũ suum ingenuè aperuit. Et hæc mihi posterior sententia magis arridet quia etiam hoc innuere uidetur poeta, cùm subijcit, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. Plutarchus uerò in lib. de Aud. poet. Siquidẽ, inquit, Vlysses muneribus & quæstu gestit, proscitum in comœdia superat lenocinio Polyagrum. Sin uerò ratus, potius opportuniꝰ habiturum se ob spem & expectationem, nec opinantes: non iniusta est eius lætitia & fiducia.

ἐπὶ γὰρ καλόν) Hac γνώμῃ monet Penelopen, ne dona sibi oblata recuset, quòd id facere honestum nõ sit. Et hoc quidẽ ex procorum sententia: at in hoc negotio omnino laudandum, quia ea recusatione libidinis eorum fenestram claudebat: cũtra uerò ἀναίσχυντος eos faciebat Penelope. Cæterùm per se ingenuum est, ubi candidum donantis animum perspexeris, eius liberalitatem ac munificentiam non aspernari. Vide Senecam lib. 2 de Benef. cap. 18. & in sequentibus.

Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν	*Hi autem in saltationem & suauem cantum*
Τρεψάμενοι τέρποντ' μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.	*Versi delectabãtur: mãserũt a. donec Vesperus ueniret.*
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθεν·	*Hu autem delectantibus niger Hesperus uenit,*
Αὐτίκα λαμπτῆρας τρεῖς ἵστασαν ἐν μεγάροισιν,	*Statim lampades tres statuerunt in domibus*
Ὄφρα φαείνοιεν· περὶ δὲ ξύλα κάγκανα θῆκαν	*Vt lucerent, circùm autem ligna arida posuerunt*
Αὖα πάλαι, περίκηλα, νέον κεκεασμένα χαλκῷ·	*Sicca diu ualdè dura, nuper scissa are.*
Καὶ δαΐδας μετέμισγον· ἀμοιβηδὶς δ' ἀνέφαινον	*Et lampadas miscuerunt, alternatim aũt prælucebãt*
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος. αὐτὰρ ὁ τῇσιν	*Famulæ Vlyssis laboriosi: at hic his*
Αὐτὸς διογενὴς μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,	*Ipse generosus loquutus est prudens Vlysses,*
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,	*Famulæ Vlyssis diu absentis regis*
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' αἰδοίη βασίλεια.	*Ite ad domos, ubi (est) ueneranda regina.*
Τῇ δὲ παρ' ἠλάκατα στροφαλίζετε, τέρπετε δ' αὐτὴν	*Huic autẽ iuxta colos uersamini, delectate autẽ ipsam*
Ἥμεναι ἐν μεγάρῳ, ἢ εἴρια πείκετε χερσίν.	*Sedentes in domo, uel lanas aptate manibus.*
Αὐτὰρ ἐγὼ τούτοισι φάος πάντεσσι παρέξω.	*At ego his lumen omnibus præbebo,*
Εἴπερ γάρ κ' ἐθέλωσιν ἐΰθρονον Ἠῶ μίμνειν,	*Siquidem uoluerint bona sedis Auroram expectare,*
Οὔ τι με νικήσουσι· πολυτλήμων δὲ μάλ' εἰμί.	*Non me uincent, perpatiens autem ualdè sum.*
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἐγέλασσαν, ἐς ἀλλήλας δὲ ἴδοντο.	*Sic dixit, hæ a. riserunt, inter se autem aspiciebant.*
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπε Μελανθὼ καλλιπάρῃος,	*Hunc turpiter alloquuta est Melantho pulcra genis,*
Τὴν Δολίος μὲν ἔτικτε, κόμισσε δὲ Πηνελόπεια,	*Hanc Dolius quidem genuit, nutriuit autem Penelope,*
Παῖδα δὲ ὣς ἀτίταλλε· δίδου δ' ἄρ' ἀθύρματα θυμῷ,	*Filiam a. sanquã nutriuit, dabat aũt delitias animo.*
χ. ἴσχε Ἀλλ' οὐδ' ὣς *σχέθε πένθος ἐνὶ φρεσὶ Πηνελοπείης,	*Sed neq; sic tenuit dolorem in mentibus Penelopes.*
Ἀλλ' ἥ γ' Εὐρυμάχῳ μισγέσκετο, καὶ φιλέεσκεν·	*Sed hæc Eurymacho mixta est, & amabat.*
Ἥ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπεν ὀνειδείοις ἐπέεσσι,	*Hæc Vlyssem alloquuta est contumeliosis uerbis,*
Ξεῖνε τάλαν, σύ γέ τις φρένας ἐκπεπαταγμένος ἐσσί,	*Hospes miser tu aliquis es mẽte attonitus. i. amens,*
Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν,	*Neq; uis dormire aream in domum profectus,*
Ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις	*Vel alicubi in conuentum, sed hic multa dicis*
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν οὐδέ τι θυμῷ	*Confidenter multos inter uiros neq; quid animo*
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ	*Times, certè uinum habet mentes, uel semper*
χ. μεταμώνια Τοιοῦτος νόος ἐστίν, ὃ καὶ *μεταμώλια βάζεις·	*Talis mens est, qui & uana dicis.*
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην.	*An superbis quòd Irum uicisti erronem?*
Μή τίς τοι τάχα Ἴρου ἀμείνων ἄλλος ἀναστῇ,	*Nequis tibi citò Iro melior alius surgat,*
Ὅς τίς σ' ἀμφὶ κάρη κεκοπὼς χερσὶ στιβαρῇσι,	*Qui te circum caput percusso manibus fortibus*
Δώματος ἐκπέμψῃσι, φορύξας αἵματι πολλῷ.	*Domo emittat fœdatum sanguine multo.*
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ- (σεύς,	*Hanc toruè cõspicatus alloquutus est prudẽs Vlysses,*
Ἦ τάχα Τηλεμάχῳ ἐρέω κύον οἷ' ἀγορεύεις,	*Certè citò Telemacho dicam canis qualia dicis*
Κεῖσ' ἐλθὼν, ἵνα σ' αὖθι διαμελεϊστὶ τάμῃσιν.	*Illuc profectus, ut te illic per membra incidat.*
Ὣς εἰπὼν ἐπέεσσι διεπτοίησε γυναῖκας.	*Sic loquutus uerbis perterruit mulieres.*
Βὰν δ' ἴμεναι διὰ δῶμα· λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης	*Perrexerunt a. ire per domũ, soluta sunt a. sub mẽbra*

Time-

Timore, dixerunt enim ipsum uera dicere.
At hic propè lampadibus prælucēs faciēs lumē accēsis
Stabat omnes aspiciens, alia autem eius animus
Cogitabat mentibus, quæ non imperfecta fient.
Procos autem non omnino superbos sinebat Minerua
Contumelia abstinere molesta, ut adhuc magis
Ingrediatur dolor cor Laertiadæ Vlyssis,
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Incessens Vlyssem, risum autem socijs fecit,
Audite me Proci inclytæ reginæ
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non sine Deo hic uir Vlysseam in domum uenit.
Tamen mihi uidetur fascium splendor esse ipsius
Et capitis, quoniam non ei sunt capilli ne tantilli quidē.
Dixit, simulq; alloquu est Vlyssem urbiū destructorē,
Hospes, nunquid uis mercede seruire si te suscipiam
Agri in extremitate, (merces autē tibi sufficiens erit,)
Sepesq; colligens, & arbores longas plantans.
Illic autem ego panem quidem continuum dabo,
Vestimētaq; circumindua pedibusq; calciamēta dabo.
Sed quoniam igitur iam opera mala didicisti, nō uoles
Opus inire, sed trepidare per populum
Vis, ut possis pascere tuum uentrem insatiabilem.
Hunc aūt respondēs, alloquutus est prudens Vlysses,
Eurymache, si enim uobis contentio operis esset
Tempore in uerno, quando dies longi sunt,
In herba falcem quidem ego benè flexam haberem
Et autem tu talem haberes, ut experiremur opus
Ieiuni, usq; ad tenebras, herba.a adesset,
Si autem rursus & boues essent ad impellendū optimi,
Pingues, magni, ambo saturati herba,
Aequales, pari onere apti, quorū robur non imbecillū,
Aratrum autem esset, obediat autem gleba aratro.
Tunc me uideres si sulcum longum proscinderem.
Si autem rursus & bellum alicubi moueret Saturnius
Hodie, & mihi scutum esset, & duæ lanceæ,
Et galea tota ærea in temporibus congruens.
Tunc me uideres primis in pugnatoribus mixtum,
Neq; mihi uentrem improperans diceres.
Sed ualdè iniuria affsicis, & tibi mens immitis,
Et aliquo modo quidem uideris magnus esse & fortis,
Quoniam cum paucis, & non bonis conuersaris.
Si autem Vlysses ueniret & accederet in patriā terrā,
Statim tibi portæ & latæ quamuis sint
Fugienti arctarentur è uestibulo foras.
Sic dixit, Eurymachus aūt iratus est animo magis,
Et ipsum toruè conspicatus, uerba uelocia loquutus est,
Ah miser, certè citò tibi perficiam malū qualia dicis
Confidenter multos inter uiros, neq; quid animo
Times, nūquid uinū tuas mētes occupat? an tibi semp
Talis mens est, qui & uana dicis?
Aut exultas quòd Irum uicisti erronem?
Sic ubi dixisset scabellum accepit, at Vlysses
Amphinomi ad genua desedit Dulichij
Eurymachū ueritus, hic.a.puerum à poculis percussit
Dextra, gutturniū aūt humum sonuit cadēs: (manu
At hic lugens cecidit resupinus in pulueribus.
Proci autem tumultuati sunt in domibus umbrosis.

Ταρβοσύνῃ. φὰν γάρ μιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ὁ πὰρ λαμπτῆρσι φαείνων αἰθομένοισιν
Εἱστήκει ἐς πάντας ὁρώμενος· ἄλλα δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαινε φρεσὶν ᾗσιν, ἅ ῥ' οὐκ ἀτέλεστα γένοντο.
Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην* Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος. γρ. λαερτιάδην ὀδυσῆα.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Κερτομέων Ὀδυσῆα· γέλων δ' ἑτάροισιν* ἔτευξεν. γρ. ἐτάχ.
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐκ ἀθεεὶ ὅδ' ἀνὴρ Ὀδυσήϊον ἐς δόμον ἵκει,
Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς· ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Ἦ ῥ', ἅμα τε προσέειπεν Ὀδυσσῆα πτολίπορθον.
Ξεῖν', ἦ ἄρ κ' *ἐθέλεις θητευέμεν, εἴ σ' ἀνελοίμην, γρ. ἐθέλοις
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, (μισθὸς δέ τοι ἄρκιος ἔσται).
Αἱμασιάς τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων;
Ἔνθα δ' ἐγὼ σῖτον μὲν ἐπηετανὸν παρέχοιμι,
Εἵματα τ' ἀμφιέσαιμι, ποσὶν θ' ὑποδήματα δοίην.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθες, οὐκ ἐθελήσεις
Ἔργον ἐποίχεσθαι· ἀλλὰ πτώσσειν κατὰ δῆμον
Βούλεαι, ὄφρ' ἂν ἔχῃς βόσκειν σὴν γαστέρ' ἄναλτον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Εὐρύμαχ', εἰ γὰρ νῶϊν ἔρις ἔργοιο γένοιτο
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται,
Ἐν ποίῃ, δρέπανον μὲν ἐγὼν εὐκαμπὲς ἔχοιμι,
Καὶ δὲ σὺ τοῖον ἔχοις, ἵνα πειρησαίμεθα ἔργου
Νήστιες ἄχρι μάλα κνέφαος, ποίη δὲ παρείη.
Εἰ δ' αὖ καὶ βόες εἶεν ἐλαυνέμεν, οἵπερ ἄριστοι,
Αἴθωνες μεγάλοι, ἄμφω κεκορηότε ποίης,
Ἥλικες, ἰσοφόροι, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν,
Τετράγυον δ' εἴη, εἴκοι δ' ὑπὸ βῶλος ἀρότρῳ,
Τῷ κέ μ' ἴδοις εἰ ὦλκα διηνεκέα προταμοίμην.
Εἰ δ' αὖ καὶ πόλεμόν ποθεν ὁρμήσειε Κρονίων
Σήμερον, αὐτὰρ ἐμοὶ σάκος εἴη καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέη πάγχαλκος ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖα.
Τῷ κέ μ' ἴδοις πρώτοισιν ἐνὶ προμάχοισι μιγέντα,
Οὐδ' ἄν μοι τὴν γαστέρ' ὀνειδίζων ἀγορεύοις.
Ἀλλὰ μάλ' ὑβρίζεις, καί τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής·
Καί πού τις δοκέεις μέγας ἔμμεναι, ἠδὲ κραταιός,
Οὕνεκα πὰρ παύροισι καὶ οὐκ ἀγαθοῖσιν ὁμιλεῖς·
Εἰ δ' Ὀδυσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κέ τοι τὰ θύρετρα, καὶ εὐρέα περ μάλ' ἐόντα,
Φεύγοντι στείνοιτο διὲκ προθύροιο θύραζε.
Ὣς ἔφατ'. Εὐρύμαχος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δεῖλ', ἦ τάχα τοι τελέω κακὸν, οἷ' ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν, οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ
Τοιοῦτος νόος ἐστὶν, ὃ καὶ μεταμώλια βάζεις·
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην.
Ὣς ἄρα φωνήσας, σφέλας* εἷλετο. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς γρ. ἵνα βῆ
Ἀμφινόμου πρὸς γοῦνα καθέζετο Δουλιχιῆος,
Εὐρύμαχον δείσας. ὁ δ' ἄρ' οἰνοχόον βάλε χεῖρα
Δεξιτερήν. πρόχοος δὲ χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Αὐτὰρ ὅγ' οἰμώξας πέσεν ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα,

Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Αἴθ' ὤφελλ' ὁ ξεῖνος ἀλώμενος ἄλλοθ' ὀλέσθαι,
Πρὶν ἐλθεῖν· τῷ κ' οὔ τι τόσον κέλαδον μεθέηκεν.
Νῦν δὲ περὶ πτωχῶν ἐριδαίνομεν· οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Δαιμόνιοι, μαίνεσθε, καὶ οὐκέτι κεύθετε θυμῷ
Βρωτὺν, οὐδὲ ποτῆτα· θεῶν νύ τις ὔμμ' ὀροθύνει.
Ἀλλ' εὖ δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες,
Ὁππότε θυμὸς ἄνωγε. διώκω δ' οὔτιν' ἔγωγε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες.
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν.
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτε τι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' ἄγετ', οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες κατακείομεν οἴκαδ' ἰόντες·
Τὸν ξεῖνον δ' ἐῶμεν ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος
Τηλεμάχῳ μελέμεν· τοῦ γὰρ φίλον ἵκετο δῶμα.
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπε.
Τοῖσιν δὲ κρητῆρα κεράσσατο Μούλιος ἥρως,
Κῆρυξ Δουλιχιεύς· θεράπων δ' ἦν Ἀμφινόμοιο.
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν. οἱ δὲ θεοῖσι
χ. λείψαντες *Σπείσαντες μακάρεσσι, πίον μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Βάν ῥ' ἴμεναι κείοντες ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος.

Sic autẽ aliquis dixit ubi aspexisset propinquũ alium,
Vtinam debuisset hospes errans alibi perire,
Antè quàm uenisset, quò non tantum strepitũ misisset,
Nunc.a. de paupere contendimus, non aliqua conuiuij
Boni est uoluptas, quoniam peiora uincunt.
His autem & dixit uis Telemachi,
Mali insanitis, & non aliquid occultatis animo
Cibum, neq; potum, Deorum aliquis uos concitat,
Sed benè conuiuati dormite domum profecti,
Quando animus iubet, cogo autem nullum ego.
Sic dixit, hi autẽ omnes mordicus labris compreßis
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset.
His Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiada regis:
O amici, ne uerò aliquis in dictum iustum
Contrarijs uerbis mordens indignetur:
Neq; hospitem uerberate, neq; aliquem alium
Famulorum, qui sunt in domibus Vlyßis diuini.
Sed age pocillator arcessat poculis,
Vt postquam libauerimus, dormiamus domũ profecti.
Hospitem autem sinamus in ædibus Vlyßis
Telemacho cura esse, huius.n. dilectã peruenit domũ.
Sic dixit, his autem omnibus gratum uerbũ dixit.
His craterem miscuit Mulius heros
Præco Dulichius, famulus autem erat Amphinomi,
Distribuit autem omnibus ritè, hi autem Dijs
Vbi libassent beatis, biberunt dulce uinum.
At postq̃ libârunt, biberuntq; quantũ uoluit animus.
Perrexerunt ire dormituri suas ad domos unusquisq;.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ λαμπτῆρας) Notandus est hic modus lampadum apud ueteres, qui nõ uidentur usum candelarum ex seuo agnoscere, cùm lignis aridis tantùm urantur. Qua de re plura in Lexico.

δμῳαί) Apud Phæacas aurei iuuenes ad aras stantes eodem munere fungebantur, quo nunc ancillæ. Sic enim Homerus suprà libro septimo, pag. 91.

χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες.
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.

Vnde Lucretius:

Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

At sanè maior est in hac Vlyssea domo frugalitas, quàm apud Phæacas: quanquam ne hoc quidem suo uitio caret, quòd ancillæ procis ministrant & famulantur, ut rectè docebit Vlysses, cùm eas ad opera muliebria se recipere iubebit.

ξεῖνε τάλαν) Duo erant, ni fallor, quæ hanc Melantho pessimè habebant. Primum, quòd simpliciter increparetur. Deinde, quòd à tam uilis pretij homine, eoq; extraneo. Itaq; asperis & contumeliosis uerbis eum excepit, duplici uia: dum ei ebrietatem obijcit, aut superbire eum ob deuictum & prostratum Irum suspicatur. Tandem minatur ei, si pergat, futurũ quendam Iro præstantiorem, qui eum neq; inuulneratum domo sit electurus. Quæ à muliere profecta, sine dubio Vlyssem exacerbarunt, ita tamen, ut solis minis eam compescuerit. Vbi obseruandum est, quàm sint hæ ancillæ Telemachum reueritæ, ut cuius metu Vlyssi obsecundarint. ita est φιλαρχίας hostis poeta.

ὄφρ' ἔτι μᾶλλον) Notandum est diligenter, quod poeta dicit, Mineruam hoc efficere, ut proci ab iniurijs non abstineant. Nã hinc uidetur innuere, in deos quoq; referendam malorum causam, quod tamen Iupiter anteà libr. 1. minimè faciendũ docebat, cui nos etiam locupletißimè sumus ibidem astipulati. Iam uerò hic dicit, Mineruam procos in illa petulantia continere, ut eò magis ad eorum uindictam Vlyssem impelleret. Neq; hoc tamen adeò est absonum, ut excusari nõ possit. Ita enim etiam loquitur Spiritus Sanctus in sacris paginis, cùm dicit, Deum hominũ animos indurare, ut eò grauius peccent. Sed quemadmodum Solis radij licet calore suo ex cadauere fœtorem eliciant, tamen ipsi eo non inficiuntur: sic Deus quoq; cùm hæc in reprobis operatur, omni culpa omnino caret. Quo sensu sana quoque mente nobis erunt illa intelligenda, quæ sunt apud Theognidem:

οὐδεὶς Κύρνε θεῶν ... ἢ μᾶλλον χεῖρον μηδ' ... θέλῃ.

Item illa Aeschyli (ut uult Plato) uel Menandri (ut uult Stobæus:)

θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς
ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.

Deus causam præbet mortalibus
Quando uult funditus domum subuertere.

οὐκ ἀθεεί) Hic est illa λώβη θυμαλγής, qua animum Vlyßis Eurymachus exulcerat. Ludit ergo in eius caluitiem, quasi ea fascium loco splendeat. Volunt autem Grammatici ab eo splendore dictã φαλακρὸν, ... φαλὸς ὁ ἐν λαμπτῆρι ... Quod autem eum non sine Numine huc uenisse dicit, scomma est intolerandum, nisi pietatem omnem gens ista quodammodo profligasset, quanquam eius aliqua documenta anteà exhibuerint.

ἔργα κακά) Opera mala appellat consuetudinem, quam in Vlysse imaginatur, stipem hinc inde emendicandi. Quo ingenio quidam ita sunt præditi, ut in illo paupertatis squallore nihil agendo uersari malint quàm aliquid agendo aut faciendo occupari. At Vlysses noster longè diuersè est affectus, ut ipsemet paulò pòst satis indicabit. Nam non solùm in operibus rusticis, sed etiam in bellicis, quantum Eurymacho præstet, asserere non uerebitur.

ἥττονας ...) Exprobrat Eurymacho, quod plerunq; accidere solet, ut multi pro fortibus quidem habeantur: sed ab ijs demum qui ignaui sunt. Vnde illi superbientes eò audaciæ prorumpunt, ut hanc aliorum opinionem ueram arbitrentur, licet eorum conscientia aliud ipsis intus testimonium ferat, aut potiùs ea, quasi prælustri quodam fulgore animũ suorum

pi-

præstingui sioant,& io miseram illam φιλαυτίαν delabantur,qua πλεονεκτοῦσι & plus æquo sibi tribuunt. Talem ergo dicit esse hunc Eurymachum,unde ille indignatus tam asperè ei mox insultabit.

ἐπεὶ πεχαρίσματα) Memini nos aliàs hoc explicuisse.Proinde hic non oportet nos ταυτολογεῖν.

δαιμόνιοι, μαίνεσθε) Breuis est quidem ista Telemachi oratio,sed ponderosa & grauis. Ergo ille nõ secus ac Menelaus παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. Primùm increpat illos ob patratum hoc facinus,sed duris & acerbis uerbis tum præter ætatem,tum etiam,ni fallor,præter consuetudinẽ. Vnde paulò pòst admirabuntur proci ὃ θαρσαλέως ἀγορεύει. Durities & acerbitas illa est in eo, quòd furentes eos appellat & intemperantes,atque id quidem non sine causa,sed neque etiam sine periculo,quod illi à procis impendebat. Eos tamen pudor quidam compescuit, ut non solùm illi non fuerint iniurioſi, sed etiam suadenti, (expresè enim dicit, ἀλλ᾽ εὖ δ᾽ ὧν ἔγωγε) ut se in lectum reciperent,mox obtemperauerint.

θεῶν τινα) Non dubito,quin huius loci sensus ex superioribus sit intelligendus, ubi Poeta dixit, Mineruam hæc in procis efficere:non quòd uerè sciat Telemachus,quis Deus expresè hoc faciat:sed quia cùm sciret quid patri & sibi esset in animo, nihil aliud potuit suspicari,quàm impulsu quodam alicuius Dei procos in hunc modũ intolescere, ut eò maiorem aosam Vlyssi præberent celeriùs institutum suum exequendi.

ὦ φίλοι) In tanta multitudine repertus est hic Amphinomus, qui æquitatis & modestiæ rationem habuerit, cuius dehortatio reliquos à grauiori facinore compescuit,ne omne fas ex hac torba exulare uideretur. Libato ergo dijs uino(quod ego in procis non tantæ pietatis agnosco,ut uulgatæ illius seculi consuetudini aliquid amplius oon tribuam)domum quisq; suam se confert,& tam turbulento conuiuio finis tandem aliquis imponitur.

Finis libri decimioctaui.

ARGVMENTVM DECIMINONI LIbri Odyssea.

INIT consilium cũ Telemacho de armis deponendis Vlysses, & apud Penelopen *se* è Creta oriundum *esse* dissimular. Agnoscitur autem per cicatricem ab Euryclea, quæ illius pedes lauabat. Arq; obiter poeta commemorat,quomodo in Parnasso cum uenaretor,ab apro fuerit percussus.

Aliud.

T, autem agnoscit ex cicatrice uetula Vlyssem.

ATHIC *in domo remansit diuinus Vlysses,*
Procis cædem cum Minerua cogitans,
Statim autem Telemachum uerba uelocia alloquutus est,
Telemache oportet arma bellicosa deponere intus
Omnia prorsus,at procos mollibus uerbis
Alloquere,quando à te inquirent cupientes.
Ex fumo deposui,quoniam non his similia sunt,
Qualia quondã ad Troiam perficiscens reliqt Vlysses,
Sed consumpta sunt quantum ignis iuit flatus.
Adhuc.a.mihi & hac magis in mentibus posuit Saturnius,
Ne inebriati contentione inter uos excitata,
Vos uicißim uulneretis, deturpetis autem conuiuium.
Et sponsalia,ipsum enim attrahit uirum ferrum.
Sic dixit,Telemachus autem dilecto obediuit patri.
Extra a. uocatam allocutus est nutricem Eurycleam.
Nutrix,age mihi excludas in atrijs fæminas,
Donec iam ad thalamum concludam arma patris
Bona,quæ mihi in domo neglecta fumus denigrat
Patre abeunte,ego autem adhuc paruulus eram.
Nunc autem uolo deponere, ubi non ignis ibit flatus.
Hunc.a.rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Vtinam enim iam tandem fili prudentiam susciptas
Domum curare,& res omnes seruare.
Sed agè,quis tibi posteà simul ueniens lumen portabit?
Famulas autem non sinis adire quæ prælucceant.
Hanc.a.rursus Telemachus prudens contra loq.est,
Hospes hic,non enim ociosum tolerabo,qui meum
Modium(id est quadrã) gustet,etiãsi longè uenerit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΕΝ Τηλεμάχῳ ἰνδοῦσι ποιεῖται τῶν ὅπλων Ὀδυσσεύς, καὶ πρὸς Πηνελόπην ἐκ Κρήτης εἶναι ὑποκρίνεται. γνωρίζεται δὲ αὐτὸ δι᾽ οὐλῆς ἀναγνωρισμὸς πρὸς Εὐρύκλειαν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νιζούσης. ἐν ᾧ παρεκβάσει ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὡς ἐν Παρνασσῷ ὑπὸ συὸς ἐπλήγη κυνηγῶν.

Ἄλλη.

Ταῦ δ᾽ ἀναγνωρίζει ἐξ οὐλῆς γρηῦς Ὀδυσῆα.

ΑΥΤΑΡ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχε, χρὴ τεύχε᾽ Ἀρήια κατθέμεν εἴσω
Πάντα μάλ᾽· αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες·
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατήκισται ὅσον πυρὸς ἵκετ᾽ ἀυτμή.
Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων,
Μήπως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητε δὲ δαῖτα,
Καὶ μνηστύν. αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί,
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Μαῖ᾽, ἄγε δή μοι ἔρυξον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας,
Ὄφρα κεν ἐς θάλαμον καταθείομαι ἔντεα πατρὸς
Καλά, τά μοι κατὰ οἶκον ἀκηδέα καπνὸς ἀμέρδει,
Πατρὸς ἀποιχομένοιο· ἐγὼ δ᾽ ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ᾽ ἐθέλω καταθέσθαι ἵν᾽ οὐ πυρὸς ἵξετ᾽ ἀυτμή.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Αἲ γὰρ δή ποτε τέκνον ἐπιφροσύνας ἀνέλοιο,
Οἴκου κήδεσθαι, καὶ κτήματα πάντα φυλάσσειν.
Ἀλλ᾽ ἄγε, τίς τοι ἔπειτα μετοιχομένη φάος οἴσει;
Δμωὰς δ᾽ οὐκ εἴας προβλωσκέμεν, αἵ κεν ἔφαινον.
Τὴν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα.
Ξεῖνος ὅδ᾽. οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται, καὶ τηλόθεν εἰληλουθώς.

Ὣς ἄρ᾽ ἐφώνησεν· τῇ δ᾽ ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Κλήϊσεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Τὼ δ᾽ ἄρ᾽ ἀναΐξαντ᾽ Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱὸς
Ἐσφόρεον κόρυθάς τε καὶ ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας,
Ἔγχεά τ᾽ ὀξυόεντα. πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Χρύσεον λύχνον ἔχουσα, φάος περικαλλὲς ἐποίει.
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ᾽ αἶψα,
Ὦ πάτερ, ἦ μέγα θαῦμα τόδ᾽ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἔμπης μοι τοῖχοι μεγάρων, καλαί τε μεσόδμαι,
Εἰλάτιναί τε δοκοί, καὶ κίονες ὕψοσ᾽ ἔχοντες
Φαίνοντ᾽ ὀφθαλμοῖς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἦ μάλα τις θεὸς ἔνδον, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Σίγα, καὶ κατὰ σὸν νόον ἴσχανε, μηδ᾽ ἐρέεινε. (σεύς,
Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν κατάλεξαι· ἐγὼ δ᾽ ὑπολείψομαι αὐτοῦ,
Ὄφρα κ᾽ ἔτι δμῳὰς καὶ μητέρα σὴν ἐρεθίζω.
Ἡ δέ μ᾽ ὀδυρομένη εἰρήσεται ἀμφὶς ἕκαστα.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει
Κείων ἐς θάλαμον, δαΐδων ὑπολαμπομενάων,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ᾽ ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Ἔνθ᾽ ἄρα καὶ τότ᾽ ἔλεκτο, καὶ ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Ἡ δ᾽ ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
κεῖθι δ᾽ Τῇ παρὰ μὲν κλισίην πυρὶ κάτθεσαν, * ἔνθ᾽ ἄρ᾽ ἔφιζε,
Δινωτὴν ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ· ἥν ποτε τέκτων
Ποίησ᾽ Ἰκμάλιος, καὶ ὑπὸ θρῆνυν ποσὶν ἧκε,
Προσφυέ᾽ ἐξ αὐτῆς, ὅθ᾽ ἐπὶ μέγα βάλλετο κῶας.
Ἔνθα καθέζετ᾽ ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Ἦλθον δὲ δμῳαὶ λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο·
Αἱ δ᾽ ἀπὸ μὲν σῖτον πολὺν ᾕρεον ἠδὲ τραπέζας,
Καὶ δέπα ἔνθεν ἄρ᾽ ἄνδρες ὑπερμενέοντες ἔπινον.
Πῦρ δ᾽ ἀπὸ λαμπτήρων χαμάδις βάλον. ἄλλα δ᾽ ἐπ᾽
Νήησαν ξύλα πολλά, φόως ἔμεν ἠδὲ θέρεσθαι. (αὐτῶν
Ἡ δ᾽ Ὀδυσῆ᾽ ἐνένιπε Μελανθὼ δεύτερον αὖτις,
Ξεῖν᾽ ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ᾽ ἀνιήσεις διὰ νύκτα
Δινεύων κατὰ οἶκον; ὀπιπεύσεις δὲ γυναῖκας;
Ἀλλ᾽ ἔξελθε θύραζε τάλαν, καὶ δαιτὸς ὄνησο·
Ἢ τάχα καὶ δαλῷ βεβλημένος εἶσθα θύραζε.
Τὴν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Δαιμονίη, τί μοι ὧδ᾽ ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ; (σεύς,
γρ. ῥυπόω Ἦ ὅτι * οὐ λιπόω; κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι;
Πτωχεύω δ᾽ ἀνὰ δῆμον· ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.
Τοιοῦτοι πτωχοὶ καὶ ἀλήμονες ἄνδρες ἔασι.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειόν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτου κεχρημένος ἔλθοι.
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλά τε πολλὰ
Οἷσίν τ᾽ εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται·
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων· ἤθελε γάρ που.
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γύναι ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσῃς
Ἀγλαΐην, τῇ νῦν γε μετὰ δμῳῇσι κέκασσαι,
Μή πώς τοι δέσποινα κοτεσσαμένη χαλεπήνῃ,
Ἢ Ὀδυσεὺς ἔλθῃ. ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα.
Εἰ δ᾽ ὁ μὲν ὡς ἀπόλωλε καὶ οὐκέτι νόστιμός ἐστιν,
Ἀλλ᾽ ἤδη παῖς τοῖος Ἀπόλλωνός γε ἕκητι

Sic autem dixit, huic autem firmum fuit uerbum.
Clausit autem ianuas domorum benè habitatarum.
Hi autem festinantes Vlysses & illustris filius
Intro portauerunt galeasq́; & scuta umbilicosa,
Lanceasq́; acutas, antè autem Pallas Minerua
Auream lucernam tenens lumen perpulcrũ faciebat.
Iam tũc Telemachus alloquutus est suum patrẽ statim:
O Pater certè magnum miraculum hoc oculis uideo,
Tamen mihi parietes domorum pulcraq́; sedes
Abiegnaq́; trabes, & columnæ altitudinem habentes,
Lucent oculis tanquam ignis ardentis.
Certè ualdè aliquis Deus intus qui cœlũ latũ habitat.
Hunc autẽ respondens allocutus est prudens Vlysses
Tace & tuam mentem retine, neq; interroga.
Hæc consuetudo est Deorum, qui Olympum habitant.
Sed tu quidem dormi, ego autem remanebo hic
Vt item famulas & matrem tuam incitem.
Hæc me dolens interrogabit circa singula.
Sic dixit, Telemachus autem ex domo discedit
Dormiturꝰ in cubiculũ lampadib. lucentibus, (bat.
Vbi antea dormiebat, quãdo ipsũ dulcis somnus capie-
Illic igitur & tũc dormiuit, & auroram expectabat.
At hic in domo relictus est diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans.
Hæc autem ibat ex thalamo prudens Penelope,
Dianæ similis, uel aureæ Veneri.
Huic apud quidẽ sedẽ ignẽ deposuerũt (illic assedebat)
Rotundam ebore & argento, quàm quondam faber
Fecit Icmalius, & sub scabellum pedibus misit
Aptum ex ipsa, ubi magnam iniecit pellem.
Illic sedit postea prudens Penelope.
Venerunt autem famulæ albaulnis ex domo.
Hæ a longè quidẽ panẽ multũ asportauerũt et mensas,
Et pocula unde proci superbi biberant.
Ignem a. faculis ad terram iecerunt, alia a. supra ipsas
Congregarunt ligna, lumen esse & comburi.
Hæc autem Vlyssi dixit Melantho secundo & rursus.
Hospes etiam nunc huc uenisti per noctem
Frequentans in domo, aspicis autem mulieres.
Sed exi foras miser, & conuiuio iuuaberis,
Vel citò & torre percussus ibis foras.
Hanc a. toruè cõspicatus allocutus est prudẽs Vlysses,
Mala, cur me sic inuehis irato animo?
Nunqd quòd sordeo? mala a. corpori uestimẽta indutꝰ.
Mendico autem in populo, necessitas enim urget.
Tales pauperes & erratores uiri sunt.
Etenim ego quondam domum in hominibus habitaui
Beatus diuitem, & sæpe dedi erratori
Tali qualis esset, & qui alicuius indigens ueniret.
Erant autem serui ualdè multi, aliaq; multa,
Quibus benè uiuunt, & diuites uocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, uoluit enim.
Ideò nũc ne aliquãdo & tu mulier longè omnẽ perdas
Lætitiam, qua nunc inter ancillas ornata es,
Ne tibi aliquo modo domina irata sæuiat,
Vel Vlysses ueniat, adhuc enim & spes fatum.
Si aũt hic quidẽ omnino perijt, & non amplius reditu-
Sed iam filius talis Apollinis consilio (rus est,
Tele-

Telemachus, hunc autem nulla in domibus mulierum	Τηλέμαχος· τὸν δ' οὔτις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
Latet quæ perperã agat, quoniã non amplius talis est.	Λήθει ἀτασθάλλουσ' ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐστίν.
Sic dixit, hunc audiuit prudens Penelope,	Ὣς φάτο. τοῦ δ' ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια·
Ancillam.a.allocuta est, uerbũq; dixit, denominauitq;,	Ἀμφίπολον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Omnino audax canis intrepida non me lates	Πάντως θαρσαλέη κύον ἀδδεὲς οὔτι με λήθεις
Te perpetrare magnum facinus, quod tuo capite perlues.	Ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις.
Omninò enim benè scis, quoniam à me audiuisti ipsa,	Πάντα γὰρ εὖ ᾔδησθα. ἐπεὶ ἐξ ἐμεῦ ἔκλυες αὐτῆς,
Quòd hospitem curabam in domibus meis	Ὡς τὸν ξεῖνον ἔμελλον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
De marito interrogare, quoniam frequenter tristor.	Ἀμφὶ πόσει εἴρεσθαι· ἐπεὶ πυκινῶς ἀκάχημαι.

COMMENTARIVS.

πάντα μάλα) Hos uersus usq; ad illum ὣς φάτο, repetuntur ex lib.16. sed non frustrà. Hunc enim adolescentē oportuit probè officij sui meminisse, nec nimis hæc illi memoria refricari potuit, ne quid uitiosi in hac ταυτολογίᾳ imaginemur.

αὐτὸ γὰρ ἐφέλκεται) Vide quæ annotauimus ad hæc uerba sup. lib.16. pag.338. In sequentibus autem notebis prudentiã Telemachi, in hoc negotio tum aggrediendo, tum perficiendo.

πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη) Si multi loci Homerici prouerbijs quibusdam ansam præbuerunt, hic mihi in eorum albo recensendus quodammodo uidetur. Quòd enim hic Pallas hæc administranti Telemacho lumen præfert, factum est, ut *facem uel lucem præferre* prouerbialiter ij dicantur, qui alios ad quippiam agendum antecedunt. Vtut sit, duo sunt nobis hîc notanda. Primũ quòd Minerua lucem subministret. Deinde quòd ita noctu geratur. Datur ergo nobis hæc Dea φωσφόρος, quod à nemine hactenus, quantum ego intelligo, fuit animaduersum. Et tamen eiusmodi rectè proponitur. Siue enim allegoricè Sapientiam ac prudentiam uelis eam interpretari, pluribus docendũ non est, quam rectè lumen illi tribuatur. Sin uero, quod Goropio & mihi placet, θεολογικώτερον, æternam illam Deo genitam Sapientiam, quid, quæso, magis luce illi conuenire possit? siquidem & ipsa Lux est æterna, qualis à Spiritu Sancto passim prædicatur. Scio multos inclinaturos, hanc lucis administrationem non à Poeta illi ex perpetuo officio tribui, sed solùm quantum ad præsens negotium faciebat: ut quæ non secus Apollinis partes nunc sustineat, ac antea Veneris, cùm Penelope illa formæ medicamina suppeditaret. Ego uerò & hîc & illhic eadem sum sententia, ut Homerus ueram nobis Mineruam ubiq;, quantum potest, exhibeat, quæ reliquorum Deorũ dotes unà in se omnes complectatur, quod antea, ni fallor, etiam suo loco annotauimus. Cæterùm ex illa luce intelligo, cur Athenis Callimachus auream lucernam Mineruæ fecerit, in qua oleum infusum non consumebatur, nisi exacto demũ anno lucerna dies noctesq; ardente, ut scribit Pausanias lib.1. Quòd autem nox huius negocij est conscia, dicemus cum Eustathio, id nõ sine ratione fieri, siquidem uerum est illud uulgatum, ἐν νυκτὶ βουλή. unde Nox à poetis εὐφρόνη appellatur. Addo ego, haberi rationem temporis, quo tutiùs ea geruntur, quæ occultari & celari uolumus, quàm interdiu. Ideo factum est, ut superstitiosa quidem, sed non planè insulsa antiquitas Noctuam huic Deæ consecrarint, quòd scilicet illa noctu, quo tempore reliquæ aues, à quibus illi est periculum, quiescunt, ad prædam securiùs euolet. Sic etiam sapientes optima cõsilia minore cum periculo noctu solent exequi, quod tempus arcanis fidissimum rectè appellauit Ouid. 7. Metamor.

οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι) Hoc dici existimo ad differentiam Deorum inferorum, quibus non est peculiare ut luceant.

αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ) Hi duo uersus repetuntur ex principio huius libri, sed paulò diuerso sensu. Ibi enim cum Telemacho relinquebatur Vlysses, hîc sine Telemacho. Ergo neq; hîc ineptè ταυτολογεῖ.

Ἀρτέμιδι) Vario respectu Penelopen puto tum Artemidi tum Cythereæ comparari: illi quidem ob egregiam totius corporis habitum, quo maximè excellit Diana, qua etiam ratione Alcinoi filiæ eidem antea conferebatur. Veneri uerò ob præstantem formam gratijs & leporibus intermixtam. Quæ duo ubi conueniunt, mulierem ualde commendabilem efficiunt.

ξεῖν' ἔτι καὶ νῦν) Rursus Vlyssem increpat petulans hæc Melantho, sed æquiore de causa. Indecorum enim uidebatur, peregrinum hospitem, qui speciem mendici gereret, mulieribus illis tam priuatè, idq; intempestiuo tempore se immiscere. Sed quia à malè affecto animo proficiscuntur hæ obiurgationes, pro uitiosis agnoscimus.

ἀπαμειβόμενος) Excipit Vlysses, docetque quanta sit huius ancillæ inhumanitas, quæ hospiti tam proteruè insultet. Tum monet, incõstantem esse felicitatis statum, è quo ut ipsemet iam decidit, licet cùm eo frueretur, beneficus quàm maximè in hospites fuerit: ita quoq; accidere potest, ut illa diutiùs hac prosperitate non exultet, siue eam ebrumpat Vlyssis aduentus, siue ipse etiam Telemachus, qui iam ea est ætate, ut prudentiùs rem domesticam administraturus uideatur, & illas ancillarum petulantias non ignoret.

ὅτι ῥυπόω) Vellicat Melantho, quasi se non alia de causa expellere uelit, quàm quòd ita sordidum & squallentem uideat. quasi dicat: hoc illem non facturam, si splendidiùs ornatus & comptus fuisset. Vbi tacitè arguit eius lasciuiam, quæ tanta sit, ut non solùm eam intemperanter expleat, sed etiam eos negligat, qui aut uestibus elegãtioribus induti, aut unguentis delibuti non fuerint. Delectari autem hac munditie & elegantia mulieres, plus satis notum est.

πτωχεύω) Vetustissimum est illud Alcæi,

χρήματ' ἀνήρ, πενιχρὸς δ' οὐδὲ εἷς πέλετ' ἐσθλός,	οὐδὲ τίμιος.	
Pecunia a uiro iudicatur, Pauper uerò nullus neq; bonus esse iudicatur,		Neque honoratus.

Et illud Euripidis in Erechteo:

ἐν τῇ πενίᾳ δ' ἔνεστιν ἡ δυσκλεία	ἄν ᾖ σοφός τις, ἥ τ' ἀτιμία βίου.
In paupertate inest obscuritas	Vtcunque sapias, & ignominia uitæ.

Et illud Cratonis:

οὐκ ἔστι πενίας οὐδὲν ἀθλιώτερον	σπουδαῖος ᾖς, πένης δὲ, καταγέλαστος εἶ.
ἐν τῷ βίῳ σύμπτωμα· κἂν γὰρ ᾖς φύσει	
Non est paupertate miserior ullus	Studiosus fueris & bonus, sed pauper, ludibrio habeberis.
In uita casus: quamuis enim natura	

Hinc eleganter Menander δυσμαχώτατον θηρίον appellat. Quod quàm sit uerum, & anteà, & nunc experitur Vlysses, qui ob paupertatem contemnitur, licet alioqui prudentia & dotibus tum corporis tum animi nulli mortalium esset inferior.

καὶ γὰρ ἐγώ ποτε) Miseriorem suum statum facit hac pristinæ suæ felicitatis commemoratione, siquidem grauis quidem est omnis paupertas, sed ea demũ grauissima & penè intolerabilis, quæ cum diuitijs est cõmutata. Vnde rectè ille apud Plautũ:

Malum istuc uerbum, & pessimum est, Habuisse, & nihil habere.

Sed cùm addit, se dum esset diues, in mendicos liberalem extitisse: monet suo exemplo, quid alijs quandiu opibus fruuntur, faciendum sit, & non in ijs spes & securitas collocanda, ne paupertatem semper reformident in quam facilè possunt detrudi. Piè autem agnoscit se Dei uoluntate effectum pauperem, quod antea de eodem obseruauimus.

πάντως θαρσαλέη) Et uerbis & uerborum minis hanc proteruam Melantho compescit, quam huic Penelopes orationi minimè aduertanté inducit. Vnde colligas, eam etiam dominæ quadã reuerẽtia cõmotã, ut à flagitiosa illa proternia desisteret.

Dixit, & Eurynomẽ promã condã uerbũ affata est,	Ἦ ῥα, καὶ Εὐρυνόμην ταμίην πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Eurynome porta iam sedem, & pellem in ipsa,	Εὐρυνόμη, φέρε δὴ δίφρον καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Vt sedens dicat uerbum, & audiat	Ὄφρα καθεζόμενος εἴπῃ ἔπος ἠδ' ἐπακούσῃ

Ὁ ξεῖνος

Ὁ ξεῖνος ἐμέθεν, ἐθέλω δέ μιν ἐξερέεσθαι.
Ὣς ἔφαθ'. ἡ δὲ μάλ' ὀτραλέως κατέθηκε φέρουσα
Δίφρον ἐΰξεστον, καὶ ἐπ' αὐτῷ κῶας ἔβαλλεν.
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σε πρῶτον ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή,
Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες; (σεύς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γύναι οὐκ ἄν τίς σε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
Νεικέοι· ἦ γάρ σευ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει.
Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ·
Τίκτει δ' ἔμπεδα μῆλα· θάλασσα δὲ παρέχει ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης· ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.
Τῷ ἐμὲ νῦν τὰ μὲν ἄλλα μετάλλα σῷ ἐνὶ οἴκῳ.
Μηδ' ἐμὸν ἐξερέεινε γένος καὶ πατρίδα γαῖαν,
Μή μοι μᾶλλον θυμὸν ἐνιπλήσῃς ὀδυνάων
Μνησαμένῳ. μάλα δ' εἰμὶ πολύστονος· οὐδέ τί με χρὴ
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ γοόωντά τε μυρόμενόν τε
Ἧσθαι. ἐπεὶ κάκιον πενθήμεναι ἄκριτον αἰεί.
Μή τίς μοι δμωῶν νεμεσήσεται, ἠὲ σύ γ' αὐτή·
κ. δάκρυ πλώειν. Φῇ δὲ * δακρυπλώειν βεβαρηότα με φρένας οἴνῳ.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν ἐμὴν ἀρετὴν εἶδός τε δέμας τε
Ὤλεσαν ἀθάνατοι, ὅτε Ἴλιον εἰσανέβαινον
κ. τοῖς δ' ἐμ. Ἀργεῖοι, μετὰ * τοῖσι δ' ἐμὸς πόσις ἦεν Ὀδυσσεύς.
Εἰ κεῖνός γ' ἐλθὼν τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεύοι,
Μεῖζόν κε κλέος εἴη ἐμὸν καὶ κάλλιον οὕτω.
κ. ἐπέκλωσεν. Νῦν δ' ἄχομαι· τόσα γάρ μοι * ἐπέσσευεν κακὰ δαί-
Ὅσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι, (μων.
Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ,
Οἵ τ' αὐτὴν Ἰθάκην εὐδείελον ἀμφινέμονται,
Οἵ μ' ἀεκαζομένην μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
Τῷ οὔτε ξείνων ἐμπάζομαι, οὔθ' ἱκετάων,
Οὔτε τι κηρύκων, οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν·
Ἀλλ' Ὀδυσῆα ποθεῦσα, φίλον κατατήκομαι ἦτορ.
Οἱ δὲ γάμον σπεύδουσιν· ἐγὼ δὲ δόλους τολυπεύω.
Φᾶρος μέν μοι πρῶτον ἐνέπνευσε φρεσὶ δαίμων
Στησαμένῃ μέγαν ἱστὸν ἐνὶ μεγάροισιν ὑφαίνειν,
Λεπτὸν καὶ περίμετρον. ἄφαρ δ' αὐτοῖς μετέειπον,
Κοῦροι ἐμοὶ μνηστῆρες, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς,
Μίμνετ' ἐπειγόμενοι τὸν ἐμὸν γάμον, εἰσόκε φᾶρος
κ. μεταμώνια. Ἐκτελέσω, (μή μοι * μεταμώλια νήματ' ὄληται)
Λαέρτῃ ἥρωϊ ταφήϊον, εἰσότε κέν μιν
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.
Μή τίς μοι κατὰ δῆμον Ἀχαιϊάδων νεμεσήσῃ,
Αἴ κεν ἄτερ σπείρου κεῖται, πολλὰ κτεατίσσας.
Ὣς ἐφάμην· τοῖσιν δ' ἐπεπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἔνθα κεν ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκον μέγαν ἱστὸν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκον ἐπὴν δαΐδας παραθείμην.
Ὣς τρίετες μὲν ἔληθον ἐγὼ καὶ ἔπειθον Ἀχαιούς·
Ἀλλ' ὅτε τέτρατον ἦλθεν ἔτος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Μηνῶν φθινόντων, περὶ δ' ἤματα πόλλ' ἐτελέσθη,
Καὶ τότε δή με, διὰ δμῳὰς κύνας οὐκ ἀλεγούσας,
Εἷλον ἐπελθόντες, καὶ ὁμόκλησαν ἐπέεσσιν.
Ὣς τὸ μὲν ἐξετέλεσσα καὶ οὐκ ἐθέλουσ' ὑπ' ἀνάγκης.

Hospes me, uolo autem ipsum interrogare.
Sic dixit, hæc ualde festinanter deposuit portans
Sedem bene politam, & in ipsa pellem iecit.
Illic sedit postea laboriosus diuinus Vlysses.
His autem uerbis incepit prudens Penelope.
Hospes, de hoc quidẽ te primũ ego interrogabo ipsa.
Quis? unde es uirorũ? ubi tibi ciuitas & parentes?
Hanc.a.respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier nõ aliquis te hominum in infinita terra
Contendat, certè.n. tua gloria cœlum latum peruenit.
Sicut alicuius quidẽ regis inculpati, qui Deum colens
Viris in multis, & fortibus regnans,
Iustitias extendit, fert autem terra nigra
Tritica & hordea: grauantur autem arbores fructu.
Pariunt autem firma pecora, mare.a præbet pisces
Ex recta administratione, feliciter degũt.a. populi sub
Ideò à me nũc quidẽ alia inquire tua in domo (ipso.
Ne meum interroga genus & patriam terram,
Ne mihi magis animum impleas doloribus
Recordati, ualde.a sum suspiriosus, neq; aliqd me decet
Domo in aliena lugentemq́; flentemq́;
Esse, quoniam peius lugere ualde semper.
Ne aliqua mihi ancillarum irascatur, uel tu ipsa.
Dicat.a. lacrymas spargere grauatũ me mentib. uino.
Huic a. respondit postea prudens Penelope,
Hospes certè quidẽ meam uirtutem speciemq́; corpusq́;
Perdiderunt immortales, quando Ilium inierunt
Argiui, cum his autem meus maritus iuit Vlysses.
Si ille redux hanc meam uitam gubernaret,
Maior gloria esset mea, & melior sic.
Nunc, a. doleo: tot .n. mihi destinauit sinistrũ numen.
Quicunq; enim insulis dominantur optimi
Dulichioq́;, Sameq́;, & syluosæ Zacyntho,
Quiq́; ipsam Ithacam temperatam pascuntur,
Hi me nolentem petunt uxorem, cõterunt .a. domum.
Ideò neq; hospites curo, neq; supplices,
Neq; præcones, qui publicè operam suam nauant.
Sed Vlyssem desiderans dilecto contabesco animo.
Hi autem nuptias festinant, ego autem dolos cogito.
Vestem quidẽ mihi primùm inspirauit mentib. Deus
Statuenti magnam telam in domibus texere,
Tenuem & immensam, statim autem ipsis dixi,
Iuuenes mei proci, quoniã mortuus est diuinus Vlysses,
Expectate festinantes has meas nuptias, donec uestẽ
Perficiam (ne mihi uana fila pereant)
Laerti heroi funestam, quando ipsum
Parca perniciosa capiet in longũ extẽdẽtis (homines)
Ne aliqua mihi in populo Græcarũ irascatur (mortis.
Si sine ueste iacet multa possidens.
Sic dixi, his aũt persuasus est animus superbus.
Tunc quotidiana quidem texebam magnam telam.
Noctes.a. resoluebam, postquam lampades apponebã.
Sic triennium quidem latui ego, & persuasi Achiuos.
Sed quando quartus uenit annus, & uenerũt horæ
Mensibus desinentibus, circùm.a. dies multi perfecti.
Et tunc iam me, propter famulas canes non curantes,
Acceperunt ingredientes, & minati sunt uerbis,
Sic hanc telam perfeci, & non uolens necessitate.

Nunc

Nunc.a.neq́ effugere possum nuptias, neq́ aliq aliud
Consilium inuenio, ualde autem urgent parentes
Nubere, ægre fert aũt filius facultates (illos) dilapidare
Cognoscens, iam enim uir qualisq́ magnusq́,
Ad domum curandam, huicq́ Iupiter gloriam præbet.
Sed & sic mihi dic tuum genus, unde es.
Non enim à quercu es antiqua, neq́ à petra.
Hanc autẽ respondens allocutus est prudens Vlysses.
O uxor uenerabilis Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius cessabis meum semen interrogare?
Sed agè tibi dicam, certè quidem me doloribus dabis
Pluribus quàm teneor: (est) quidem.n. pœna, quando à
Sua abest uir tanto tempore, quãto ego nunc (patria
Multas hominum ad ciuitates errans dolores patiens:
Sed & sic dicam quodcunq́ me interrogas & inquiris.
Creta quidem terra est medio in nigro ponto,
Pulcra & pinguis, circumflua: in hac autem homines
Multi infiniti, & nonaginta ciuitates.
Alia.a.aliorum lingua mixta, in ipsa quidem Achiui.
Ibi autem Eteocretes magnanimi, ibiq́ Cydones,
Dorensesq́ Trichaices, diuiniq́ Pelasgi.
Inter has Cnosos magna ciuitas, ubi Minos
Per nouem annos regnauit Iouis magni confabulator.
Patris mei pater magnanimi Deucalionis.
Deucalion autem me genuit, & Idomeneum regem.
Sed hic quidem in nauibus rostratis Ilium ad
Iuit simul cum Atridis, mihi.a nomen inclytũ Aethon,
Iunior natu, hic autem prior & melior
Illic Vlyssem ego uidi, & hospitalia (dona) dedi,
Etenim hunc ad Cretam deduxit uis uenti
Euntem ad Troiam, ubi abduxisset à Maleis.
Statuit autem in Amniso, ubi spelunca Lucinæ
In portibus difficilibus, uix autem fugit procellas.
Statim.a. Idomeneũ interrogauit ad ciuitatẽ profect⁹,
Hospitem.n. ipsum dicebat, dilectũq́ esse uenerẽdumq́.
Huic autem iam decima uel undecima fuit Aurora
Eunti cum nauibus rostratis Ilium intrò.
Hunc quidẽ ego ad domos ducens rectè hospitio excepi,
Accuratè amplectens cùm multi in domo essent,
Et ei his alijs socijs, qui simul ipsum sequebantur
A populo farinas dedi, & nigrum uinum congregatũ,
Et boues mactare, ut impleret animum.
Illic duodecim quidem manserunt dies diuini Achiui
(Flabat enim Borea uentus magnus, neq́ in terra
Sinebat stare, sæuus autem aliquis mouebat Deus.)
Ipsa autem .13. die uentus cecidit, hi autem ascenderũt.
Dixit, mendacia multa dicens ueris similia
Hac.a iam audiente fluebãt lacrymæ, liquefiebat autẽ
Sicut.a. nix liquefit in altis montibus (corpus,
Quam Eurus liquefecit, postquã Zephyrus defusus est.
Liquefacta autem igitur hac flumi implentur fluẽtes:
Sic huius liquefiebant pulcræ genæ lacrymantis,
Flentis suum uirum assidentem: at Vlysses
Animo quidem lugentem suam miserabatur uxorẽ.
Oculi autem tanquam cornua stabant uel ferrum
Tacitè in palpebris, dolo.a. hic lacrymas occultabat.

Νῦν δ' οὔτ' ἐκφυγέειν δύναμαι γάμον, οὔτε τιν' ἄλλην
Μῆτιν ἐφευρίσκω. μάλα δ' ὀτρύνουσι τοκῆες
Γήμασθ'. ἀσχαλάᾳ δὲ πάϊς βίοτον κατεδόντων,
Γιγνώσκων· ἤδη γὰρ ἀνὴρ οἷός τε * μάλιστα γρ. μέγα τε
Οἴκου κήδεσθαι, τῷ τε Ζεὺς * κῦδος ὀπάζει. γρ. ὄλβον
Ἀλλὰ καὶ ὥς μοι εἰπὲ τεὸν γένος, ὁππόθεν ἐσσί.
Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι † παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης. γρ. παλαιφάγου
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος, (σεύς,
Οὐκ ἔτ' † ἀπολλήξεις τὸν ἐμὸν γόνον ἐξερέουσα· γρ. ἀπολήξεις
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω· ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις
Πλείοσιν ἢ ἔχομαι. ἡ γὰρ δίκη, ὁππότε πάτρης
Ἧς ἀπέῃσιν ἀνὴρ τόσσον χρόνον ὅσσον ἐγὼ νῦν,
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ † ἐννήκοντα πόληες. γρ. ἐνενήκοντα.
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε Τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί,
Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής,
Πατρὸς ἐμοῖο πατὴρ μεγαθύμου Δευκαλίωνος.
Δευκαλίων δέ μ' ἔτικτε, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Ὤχετ' ἅμ' Ἀτρείδῃσιν· ἐμοὶ δ' ὄνομα κλυτὸν Αἴθων,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων.
Ἔνθ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἰδόμην, καὶ ξείνια δῶκα.
Καὶ γὰρ τὸν Κρήτηνδε κατήγαγεν ἲς ἀνέμοιο,
Ἱέμενον Τροίηνδε, παραπλάγξασα Μαλειῶν.
Στῆσε δ' ἐν Ἀμνισῷ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίης,
Ἐν λιμέσιν χαλεποῖσι· μόλις δ' ὑπάλυξεν ἀέλλας.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενῆα μετάλλα ἄστυδ' ἀνελθών·
Ξεῖνον γάρ μιν ἔφασκε φίλον τ' ἔμεν αἰδοῖόν τε.
Τῷ δ' ἤδη δεκάτη ἢ ἑνδεκάτη πέλεν ἠὼς
Οἰχομένῳ σὺν νηυσὶ κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων ἐὺ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων.
Καί οἱ, τοῖς τ' ἄλλοις ἑτάροις οἳ ἅμ' αὐτῷ ἕποντο,
Δημόθεν ἄλφιτα δῶκα καὶ αἴθοπα οἶνον ἀγείρας,
Καὶ βοῦς ἱρεύσασθαι, ἵνα πλησαίατο θυμόν.
Ἔνθα δυώδεκα μὲν μένον ἤματα δῖοι Ἀχαιοί·
(Εἴλει γὰρ Βορέης ἄνεμος μέγας, οὐδ' ἐπὶ γαίῃ
Εἴα ἵστασθαι· χαλεπὸς δέ τις ὦρορε δαίμων)
Τῇ τρισκαιδεκάτῃ δ' ἄνεμος πέσε· τοὶ δ' ἀνάγοντο.
Ἴσκε, ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.
Τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης ῥέε δάκρυα, τήκετο δὲ χρώς.
Ὡς δὲ χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἥν τ' Εὖρος κατέτηξεν ἐπὴν Ζέφυρος † καταχεύοι, γρ. καταχεύῃ.
Τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δακρυχεούσης,
Κλαιούσης ἑὸν ἄνδρα παρήμενον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυναῖκα,
Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος,
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι. δόλῳ δ' ὅγε δάκρυα κεῦθε·

COMMENTARIVS.

τίς ; πόθεν εἰς ἀνδρῶν] Antequam hunc hospitem de marito interroget, qui tamẽ eius erat scopus, petit certior fieri de ipso-

met

met hospite,deq; eius patria & parentibus:quasi illi indicaret,se de eo etiam aliquo modo esse solicitam,& penè plus quàm de marito,de cuius statu posteà quærit.Si ea igitur,quorum curam gerimus,principe loco ponimus, colligi potest, Penelopen,nescio qua obtusa & incognita animi propensione(quæ à poetica industria informatur)in hunc hospitem affici.

ὦ γύναι) Quia interrogationibus Penelopæ satisfacere non poterat sine magno animi dolore, qui erat ex tot malorum commemoratione oriturus,prima fronte responsum ei denegat duabus de causis: primùm quòd indecorum esse existimet, in alienis ædibus proprias calamitates lugere:deinde,quòd his luctibus intempestiuum sit tempus, quia à conuiuio uideretur præ nimia uini copia lacrymas profundere. Intelligebat enim,uix hoc in paupere quendam boni cõsulturum,quod iam apud procos erat expertus. Atq; hic quidem est scopus Vlysis. Sed,ni fallor, humano capiti ceruicem equinam in ipso initio animaduertere licet. Quæ enim cohærentia est primæ partis , cum postrema An quòd celebris sit Penelopæ gloria,ideò hæc renarrare Vlyssem non oportuit? Atqui ex illa hypothesi hoc intulit,ut docet illud uerbum τῷ, quod est αἰτιολογικόν.Sed hæc ἄτοπα nos quantũ possumus,à poeta nostro remoueamus. Ego omnia ita cohærere intelligo,si dicamus,illa de gloria & beatitate Penelopes Vlyssem præfati,ne ineptiùs facere uideretur, qui tristes de se narrationes illi immisceret, quibus poterat quodammodo conturbari. Quòd autem hoc de felici Penelopes uita intelligat,doceri satis puto in eleganti illa comparatione Penelopes cum rege,cui omnia prosperè succedunt,ut sine dubio per illud κλέος, οὐδὲ ...ιον κλέος,siue, ut Homericè loquamur,πανταχοῦ ... significarit. Hæc ita accipi uolo,donec uel lector aliquid meliùs suggesserit,uel ego ipse aliàs maiore cum otio expromam.

ὥστε τοῦ ἢ βασιλῆος) Hæc comparatio uel sola Homero laudem æternam parere posset,& eò maiorem,quò nõ de re minima, quales nonnullas etiam habet,sed de communi,& publica longeq; augustissima est instituta. Attende enim diligenter,quid dicat. Scopus eius est,docere qua ratione optima felicitas regibus & populo,qui regibus paret,eueniat. Scopus,inquã,hic est,non si comparationẽ ad rem comparatã referas,sed per se,&,ut ita dicam,in abstracto quod doctrinę causa mihi statuere liceat: nulla enim discendo ... esse potest. Duobus ergo modis felices Reges (cum hos dico,quicquid ipsis subijcitur intelligi uolo,sine quibus Reges esse desinunt)statuit: primùm ex Dei cultu:deinde ex administratione iustitiæ. Dei cultus & Pietas in uoce,θεουδής,exprimitur,ut aliàs docebimus.unde θεουδείαν appellauit Nonnus Pietatem,qua Deo similes esse studemus,uel ei placere,si ab ἁδεῖν deduxeris. Iustitiæ administratio ibi, εὐδικίας ἀνέχῃσι. Ex quo utroq; conflatus illa εὐηγεσία(pro qua uoce quosdam malè εὐεργεσίαν substituisse monet Didymus)quam in fine comparationis appellat. Inde,inquit,fertilitas terræ tam in proferendis frugibus, quàm in alendis pecoribus. Inde etiam piscium in mari copia. Inde deniq; totius populi uniuersalis felicitas,qua sub pio & iusto Rege fruitur.O sapientem & nunquam satis laudatum uatem. O dignum hominem.cuius scripta nõ in puluere solùm scholastico , sed in sacrario illo Regum & Principum ostro noctes & dies uoluantur, legantur & amentur. Hoc nimirũ solo doctore florentem regni cuiusuis statum quamprimum animaduertes.Hic solus instar omnium,quosquos unquã uel de Repub.uel de Legib.quantumuis uetustissimi illi sint,scribere sunt conati. Quorum enim moles illa uoluminum de re tam facili,tam perspicua,quam in tam augustos fines posis concludere! Ea breuitate ille generis humani Redemptor sacrosanctam Patris æterni legem,quamuis & illa pauca uerborum congerie fuisset tradita, nobis coarctauit.Scilicet longam sermonis ambagem Recti precepta respuũt:fucos illos genuina ueritatis facies abhorret. Quàm prudenter ergo Homerus noster arduam illam & grauem regni administrationem duobus capitibus breuiter complectitur.Cedò quib.?Pietate & Iustitia.Quo anagrãmate gaudent Regis Galliæ Car.9 insignia, Scio hæc præcepta aliunde depromi posse,sed ea ab Homero nemo est,credo,qui lubẽter nõ audiat & amplectatur. Aut si etiã Christiani aure surda hæc bibunt,grauiùs peccant,qui Ethnico scriptori id placere uideant,quæ omnino cum Spiritu Sancto consentiunt: imò si aspernari pergant,hoc uel solo iudice,in æternũ perire possunt.Imò si bene augurer,quæcunq; regna his duobus columnib.destituentur,fundisòs & miserè breuiter corruent.Et hoc cõtrariorum scientia euidenter docet. Nam si pij & iusti reges felicitatem regnis suis conciliant,quid,rogo,de impijs & iniustis,nisi omnia sinistra speraueris?

φῆ δὲ δάκρυ πλώειν) Non est quidẽ perpetuum,ut qui nimio uino se ingurgitârunt,ad lacrymas effundendas sint faciles.Varia enim sunt ebriorum genera: quidam caninam habent ebrietatem,quidam asininam,quidam uitulinam & simiarum,quidam suum,quidam deniq; ouium,quos facilè lacrymari tradunt. Sunt & alia genera , quæ memini à pictore quodam in tabella expressa. Sed & de ijs extat libellus impressus Francofurti anu.1581 cum Epistolis obscurorum uirorum.

ξεῖνοι) Hæc oratio Penelopes ex alijs locis,qui iam præcesserunt, consuta est. Porrò longiore nostra enarratione nõ indiget. In fine id nouè dicitur,quomodo hanc telam pertexere coacta sit,unde iam instet nuptiarũ tempus,quas illi amplecti sit necessarium,tum quia ea conditio,cuius beneficio eas distulerat, expirârit: tum quòd ad eas undique & à parentibus & à filio urgeatur.

οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός)Prouerbium est,*Ex quercubus & saxis nasci*,in eos,qui loco sunt ignobili & obscuro genere. De quo uide Eras. Adag.Chil.1.cent 8 prou.87. & Tzetzen Chil.8. trist 286.

ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις)Verum est illud uolgatum,Iucundam esse præteritorum malorum securam recordationẽ. Sed id demum,si præsentem securitatem cum illis malis conferas:hoc est,quàm suauis sit illa præ doloribus,quot in ijs pertulisti:qua de re dictum est sup.lib.15.pag.224.Si quis ergo è paupere & errone diuitijs affatim placidè potiatur,aliqua cum uoluptate malorum illorum potest recordari.Vbi uerò miseriæ eius identidem recrudescunt,aut adhuc sunt recentes, si eas commemorauerit,dolores suos sibi refricat,imò eò magis auget , quò nõ solùm eorũ sibi est conscius,sed alijs etiam patefacit quasi calamitatum illarum testes habet Faciliùs autem soli mala perferimus, quàm si reliquis memoriam illorum communicamus. Vnde intelliges,cur ex hac ratione dolores suos Vlysses augeri dicat.

Κρήτη τις γαῖ' ἐστί) Mirum est,quàm sic Proteus mutabilis & inconstans hic noster πολύτροπος Vlysses in exponenda sui historia, ut ex alijs eiusdem præcedentibus narrationibus tum Eumæo,tum procis in conuiuio factis,& hac præsenti cõstare potest. In uno tamen sibi constat,quòd se Creta oriundum ubiq; prædicat.Rectè: ut illud Callimachi uel Epimenidis uerum appareat Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται,& semper κρητίζων,ac falsa comminisci uideatur.Hic ergo se Cretensem natione profitetur: quam regionem ut commendabilem faciat,eam describit & laudat ab amœnitate,fertilitate , populorũ multitudine,& ciuitatũ numero.Quæ omnia historica & uera præmittit,ut ijs quasi fascinaret animum Penelopæ,ne sequentis narrationis falsitatẽ detegeret.Fuit sanè insula illa celeberrima,que etiam Deos illos ueterum maxima ex parte protulerit:cuius descriptionẽ pluribus persequitur Plinius lib.4.cap.12. Ptolemæus lib.3.c.17. Mela lib.2.Diod.lib.5.c.15. Solinus c.18.Strab.lib.10. qui uestigia Homerica,ut aliàs semper,magis insistit.quos licet lectori cõsulere,donec nos omnia diligẽtiùs in Lexico persequemur.

ἐννήκοντα πόληες) Hæc nobis sunt examinanda. Nam idem noster Homerus secundo Iliad. pag.43. nostræ editionis Cretam manifeste ἑκατόμπολιν appellat,

ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο.

Cur ergo hic Vlysses Homericus nonaginta urbes tantùm illi assignat. Ephorus hanc inconstantiam (ut uidetur) in Poeta excusaturus,censebat decem urbes post belli Troiani tempestatem conditas fuisse à Doriensibus,qui eò Achæmenem secuti sunt. Itaq; dicebat,Vlyssem introduci,qui nonaginta urbes insulæ illi tribuat.Quod non esse uerisimile,pronunciat Strabo lib.10. Alij ab Idomenei hostibus decem urbes deletas perhibebant. At enim Homerus, inquit Strabo, non post bellum Troianum centum urbes habuisse Cretam dicit , sed suo tempore:è sua enim loquitur persona. Quòd si uerba hæc fecisset alicuius,qui tum uixit,sicut in Vlyssea ab ipso Vlysse nonaginta urbibus prædita insula dicitur: accipienda hæc sententia erat,& quæ sequuntur,itidem constarent. Neq; enim probabile est,uel sub expeditionem Idomenei,uel sub reditum eius,urbes istas fuisse abolitas. Quippe Homerus ait Odyss.γ.

πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους. οἳ φύγον ἐκ πολέμου, πόντος δέ οἱ οὔτιν' ἀπηύρα. id est:
Omnes Idomeneus ad Cretam reduxit socios. Qui fugerunt ex bello. Mare autem ei nullum abstulit.

Itaque fuerat omnino Homerus etiam istius urbium euersionis mentionem facturus. Nõ enim Vlysses quidem eam poterat habere cognitam,qui cum nemine Græcorum uel in suis erroribus uel postmodo conuenisset: idemq; cùm & in expeditione socius Idomeneo fuisset,& unà domum incolumis redijsset, ignorare, quid ei absenti aut redeunti accidisset. Post reditũ uerò fieri hoc non potuit.Nam si cum omnib.socijs redijt,plus habuit uirium,quàm ut hostes ei decẽ urbes ualerẽt eripere,Hæc ille. Porrò miror,à nullo,quod sciam,Geographo hanc distinctionem seruari,Vnde constat,eos huius numeri ueritatem

ritatem ultra tempora Homerica non indagasse. Omnes enim in centenariom numerũ consentiunt, nisi quis me latet, præter Homerum & Strabonem. Plinius sanè, diligentissimus alioqui scriptor, lib. 4. cap. 12. centũ oppidorum meminit, quorum quadraginta nominatim recenset, sexaginta innominata relinquit. Sic Virgilius, Horatius, Ouidius, Lucanus, Statius, hunc numerum retinent, quem etiam Homerus 2 Iliad. ut dicebamus, amplexus est. Centum urbibus constipatam appellat Solinus dicto cap. 16. idem etiam Pomponius. Sed heus tu, in uulgatis Solini codicibus legebã *Constipata*. At Delrin monet legendum *Non stipata*. Cui astipulari uidetur orationis contextus. Vbi mireris, illam castigationem sequutus, quid Solino in mentem uenerit, ut non solùm ab alijs omnibus historiographis, sed à suo duce & præmonstratora Plinio tam manifestè dissentiret, aut tot celebres uiros, quibus Homerum principẽ annumero, rem falsam prodidisse. Hunc sanè numerũ subticuit Diodorus, qui solius orbiom multitudinis meminit. Ptolemæus quoq; non expressit, ut neq; Dionysius Alexandrinus. Sed hæc reticentia tot uirorum authoritati non præiudicat, ut neq; unius Solini opinio, cui Strabonem facile opposuero. Negotium ab eruditis expendatur, & ab ipso Delrio.

πολλὴ καὶ πίειρα) Dionysius de Creta.

—ἴχνεσι δ' αὐτῆς πολλὴ καὶ λιπαρή τε καὶ εὔβοτος.
Κρήτη πιαίνουσα, Διὸς μεγάλοιο τιθήνη

Plinios à temperie cœli Macaton appellatam existimasse scribit. Solinus μακαρόνησον. Herodotus lib. 3. Fructuum, inquit, bonitas declarat Cretæ insulæ cœli temperiem. Plinius lib. 25. cap. 8. Est & tertium, inquit, genos dictamnom uocatum, sed neque facie, neq; effectu simile, folio Sisymbri, ramis maioribus: procedente persuasione illa, quicquid in Creta nascitur, infinitè præstare cæteris eiusdem generis alibi genitis. Hodie etiam uinũ generosissimum profert, Maluoysie de Candie, uulgò appellatum. Cretam enim hodie Candie indigetant, quæ est sub ditione Veneto[illegible]n.

ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα) Cretã primùm quidẽ incoluerunt ij, quos Eteocretes hic ap[illegible]tos, uides, id est indigenas (ex more antiquorum loquimur. nos enim unicum Adamũ αὐτόχθονα prædicamus, & fabulas illas de indigenis ridemus) qui uerè Cretenses dici meruêre. At ut refert Diod lib. 5. cap 15 circa finem, alij etiam populi eò commigrârunt, & insulæ illius partes occupâront. Hinc illa linguarum diuersitas, cuius nunc Vlysses meminit: quanquam hic ueteres annotarent, ut scribit Eustathius, illam ab Vlysse confingi, ne reprehenderetur qui non uteretur lingua Cretensium. Atqui, inquam, Cretensium sermo non alius fuit quàm Græcus, quo etiam suam historiam conscripsisse Dyctin Cretensem, testatur Q. Septimius Romanus in illa epistola, quam illi præfixit. Existimo ergo, per γλῶσσαν solam dialecti diuersitatem significari, qualis est inter Dorienses, Ionas, Atticos, &c. Aut si de totius linguæ differentia sit intelligendum, id de mixtis illis barbaris interpretabimur, quos refert Diodorus memorato iam loco in Cretam appulisse, qui Græcè non sint loquuti: unde scribit, eos posteà longa consuetudine & frequenti usu Græcam linguam addidicisse, posteaq; Minois & Rhadamanti imperio paruisse.

ὀαριστής) De Minoe aliàs dicemus, & cur ὀαριστὴς Iouis appellatur, suo loco explicabimus. Hic nota, diuersam huius hospitis originem ab illa, quam anteà duobus locis exponebat: deniq; totam narrationem ab ea planè differentem:

Quo teneam uultus mutantem hunc Protea nodo?

δαίμων) Nihil sine Numine fieri Homerus patitur, quod passim in eius poesi uidemus, ne quid τύχῃ agnosci ab eo credas, cùm nomẽ τύχη ne apud eum quidem legatur, licet Pausanias dicat in hymno Cereris reperiri. At de illo Homero hymnographo lis adhuc est sub Iudice.

τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης) Describit nobis opportunè Penelopan istos lacrymarum torrentes effundentem, præsente nimirũ marito, qui testis beneuolentiæ, qua eum complectebatur, iam esse poterat. Tantos autem luctus ei affingit, quantos par erat à charissima coniuge manare, quæ non simulatum, sed uerum dolorem ob mariti casum præ se ferret. Eos autẽ eleganti illa comparatione auget, cùm in ea repentinam & quasi momentaneam τῆξιν & tabefactionem imaginatur.

παρήμενον) Hoc ex persona Poetæ dicitur. Adesse enim coniugem ignorabat Penelope.

ὀφθαλμοὶ) Mira fuit in Vlysse dissimulandi dexteritas, ut etiam naturales istos affectus compescere potuerit, qui alioquĩ uel ab inuitis produntur. Eleganter autem eius oculos cornui aut ferro comparat propter siccitatem.

Hæc. a. postquam igitur satiata multarum lacrymarũ	Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Iterum ipsum uerbis respondens allocuta est. (luctu,	Ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπεν,
Nunc iam te hospes puto tentasse	Νῦν μὲν δή σευ ξεῖνέ γ' ὀΐω πειρήσεσθαι
Si uerè tam illic cum diuinis socijs	Εἰ ἐτεὸν δὴ κεῖθι σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Hospitio excepisti in domib. meum maritũ, sicut dicis.	Ξείνισας ἐν μεγάροισιν ἐμὸν πόσιν, ὡς ἀγορεύεις.
Dic mihi qualia, quæ circa corpꝰ uestimẽta indutꝰ erat	Εἰπέ μοι ὁπποῖ' ἄσσα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο,
Ipse qualis erat, & socios qui ipsum sequebantur.	Αὐτός θ' οἷος ἔην, καὶ ἑταίρους οἵ οἱ ἕποντο.
Hanc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses,	Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
O mulier, difficile tanto tempore seorsum qui fuerit	Ὦ γύναι, ἀργαλέον τόσσον χρόνον ἀμφὶς ἐόντα (σεύς,
Dicere, iam cum ei uigesimus annus est,	Εἰπέμεν. ἤδη γάρ οἱ ἐεικοστὸν ἔτος ἐστὶν
Ex quo illinc iuit, & mea abijt patria.	Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης.
At ego dicam sicut mihi uidetur animo.	Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ὥς μοι ἰνδάλλεται ἦτορ.
Vestem purpuream subtilem habebat diuinus Vlysses.	Χλαῖναν πορφυρέην οὔλην ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς,
Duplicem, at ei fibula auro facta erat	Διπλῆν· αὐτάρ οἱ περόνη χρυσοῖο τέτυκτο
Foraminibus duplicibus, antè autem uariegata erant.	Αὐλοῖσιν διδύμοισι· πάροιθε δὲ δαίδαλον ἦεν·
In prioribus pedibus canis habebat uarium ceruum	Ἐν προτέροισι πόδεσσι κύων ἔχε ποικίλον ἐλλὸν
Trementem uidens, hoc autem admirabantur omnes.	Ἀσπαίροντα λάων· τὸ δὲ θαυμάζεσκον ἅπαντες,
Similiter hi aurei erãt: hic quidẽ uidebat hinnulũ suf-	Ὡς οἱ χρύσεοι ὄντες, ὁ μὲν λάε νεβρὸν ἀπάγχων,
At hic effugere promptus palpitabat pedib. (focans,	Αὐτὰρ ὁ, ἐκφυγέειν μεμαώς, ἤσπαιρε πόδεσσι.
Hanc autem interulã intellexi circa corpus splendidã	Τὸν δὲ χιτῶν' ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα,
Tanquam cepæ tunicam arida.	Οἷόν τε κρομύοιο λοπὸν κατὰ ἰσχαλέοιο.
Sic quidem erat mollis, splendida autem erat Sol sicut.	Τὼς μὲν ἔην μαλακός, λαμπρὸς δ' ἦν ἠέλιος ὥς·
Certè quidem multæ ipsum admirabantur mulieres,	Ἦ μὲν πολλαί γ' αὐτὸν ἐθηήσαντο γυναῖκες.
Aliud autem tibi dico, tu autẽ in mentibus pone tuis.	Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Nescio si hac indutus fuerit circa corpus domi Vlysses,	Οὐκ οἶδ' εἰ τάδε ἕστο περὶ χροῒ οἴκοθ' Ὀδυσσεύς,
An aliquis sociorum dederit ueloci in naue eunti,	Ἤ τις ἑταίρων δῶκε θοῆς ἐπὶ νηὸς ἰόντι,
An aliquis alicubi & hospes, quoniam multis Vlysses	Ἤ τίς που καὶ ξεῖνος. ἐπεὶ πολλοῖσιν Ὀδυσσεὺς
Fuit amicus, pauci enim Achiuorum erant similes:	Ἔσκε φίλος· παῦροι γὰρ Ἀχαιῶν ἦσαν ὁμοῖοι.

κρ. λοπὸς ἰσχαλέος.

Καί οἱ ἐγὼ χάλκειον ἄορ καὶ δίπλακα δῶκα
Καλὴν, πορφυρέην, καὶ τερμιόεντα χιτῶνα.
Αἰδοίως δ' ἀπέπεμπον ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηός.
Καὶ μέν οἱ κῆρυξ ὀλίγον προγενέστερος αὐτοῦ
Εἵπετο· καὶ τόν τοι μυθήσομαι οἷος ἔην περ.
Γυρὸς ἐν ὤμοισιν, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος·
Εὐρυβάτης δ' ὄνομ' ἔσκε. τίεν δέ μιν ἔξοχον ἄλλων
Ὧν ἑτάρων Ὀδυσεὺς, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ᾔδη.
Ὣς φάτο. τῇ δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο,
Σήματ' ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Καὶ τότε μιν μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Νῦν μὲν δή μοι ξεῖνε, πάρος περ [illegible]ν ἐλεεινὸς
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι, φίλος τ' [illegible] αἰδοῖός τε.
Αὐτὴ γὰρ τάδε εἵματ' ἐγὼ πόρον οἷ' ἀγορεύεις,
Πτύξασ' ἐκ θαλάμου, περόνην τ' ἐπέθηκα φαεινὴν,
γ. ἔμμεναι Κείνῳ ἄγαλμ' † εἶναι. τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ κοίλης ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Μηκέτι νῦν χρόα καλὸν ἐναίρεο, μηδέ τι θυμὸν
Τῆκε, πόσιν γοόωσα. νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδέν.
Καὶ γάρ τίς τ' ἀλλοῖον ὀδύρεται ἄνδρ' ὀλέσασα
Κουρίδιον, τῷ τέκνα τέκῃ φιλότητι μιγεῖσα,
Ἢ Ὀδυσῆ', ὅν φασι θεοῖς ἐναλίγκιον εἶναι.
γρ. μῦθον. Ἀλλὰ γόου μὲν παῦσαι, ἐμεῖο δὲ σύνθεο † μῦθον.
Νημερτέως γάρ τοι μυθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὡς ἤδη Ὀδυσῆος ἐγὼ περὶ νόστου ἄκουσα
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ. αὐτὰρ ἄγει κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ,
Αἰτίζων ἀνὰ δῆμον. ἀτὰρ ἐρίηρας ἑταίρους
Ὤλεσε καὶ νῆα γλαφυρὴν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Θρινακίης ἀπὸ νήσου ἰών· ὀδύσαντο γὰρ αὐτῷ
Ζεύς τε καὶ Ἠέλιος· τοῦ γὰρ βόας ἔκταν ἑταῖροι.
Οἱ μὲν πάντες ὄλοντο πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ·
Τὸν δ' ἄρ' ἐπὶ τρόπιος νεὸς ἔκβαλε κῦμ' ἐπὶ χέρσου
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν.
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο,
Καί οἱ πολλὰ δόσαν, πέμπειν τέ μιν ἤθελον αὐτοὶ
Οἴκαδ' ἀπήμαντον· καί κεν πάλαι ἐνθάδ' Ὀδυσσεὺς
Ἤην· ἀλλ' ἄρα οἱ τό γε κέρδιον εἴσατο θυμῷ,
Χρήματ' ἀγυρτάζειν πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἰόντι.
Ὣς περὶ κέρδεα πολλὰ καταθνητῶν ἀνθρώπων
Οἶδ' Ὀδυσεύς· οὐδ' ἄν τις ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος.
Ὥς μοι Θεσπρωτῶν βασιλεὺς μυθήσατο Φείδων.
Ὤμνυε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτὸν ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεύς.
Καί νύ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι
Ὅσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Et ei ego areum ensem, & duplicem dedi
Pulcram purpuream, & talarem uestem,
Honoratè autem dimisi benè tabulata in naui.
Et quidem eum praeco paululùm maior ipso
Sequebatur & hunc tibi dicam qualis erat.
Gibbosus in humeris, nigro, corpore, crispo capite. (rũ
Eurybates.a.nomẽ fuit, honorabat.a.ipsũ eximiè alio
Suorũ sociorũ Vlysses, quòd mentibus cõsentanea sciebat.
Sic dixit huic.a.adhuc magis desideriũ mouit luct⁹
Signa agnoscenti, quae ei firma dixit Vlysses. (luctu
Hac.a. postquã igitur saciata est multùm lacrimabili
Et nunc ipsum uerbis respondens, alloquuta est,
Nunc quidẽ iam mihi hospes antea quàm eras miserabilis
In domibus meis, amicusq; eris, honorabilisq;.
Ipsa enim hac uestimenta ego praebui qualia dicis,
Plicata ex cubiculo, fibulamq; imposui lucidam,
Vt illi ornamentũ esset, hunc autẽ non suscipiã rursus
Domum redeuntem delictam in patriam terram.
Ideò malo fato concaua in naui Vlysses,
Iuit inspecturus malam Troiam non nominabilem.
Hanc.a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O uxor ueneranda Laertiadae Vlyssis,
Non amplius nunc corpus pulcrũ destrue, neq; animũ
Liquefac uirum lugens, reprehendo quidem nihil.
Etenim aliqua alienum luget uirum perdens (mixta
(Quem) iuuenẽ (habuerit,) cui filios peperit amicitia
Quantò magis Vlyssem quem dicunt Deis similem esse.
Sed luctu quidem cessa, meis autem intellige uerba.
Verè enim tibi loquar, neq; occultabo.
Nam iam Vlyssis ego circa reditum audiui
Propè Thesprotos uiros in pingui populo
Viuum: at ducit thesauros multos & bona,
Petens in populo: at amabiles socios
Perdidit, & nauem concauam in nigro ponto,
Trinacria ab insula ueniens, irati sunt enim ipsi
Iupiterq; & Sol, huius enim boues interfecerunt socij.
Hi quidem omnes perierunt undoso in ponto.
Hunc.a.in carina nauis iniecit unda in continentem
Phaeacum in terram, qui diuini geniti sunt.
Hi autem ipsum animo deum tanquam honorabant,
Et ei multa dederunt: mittere ipsum uoluissent ipsi
Domum illaesum, & iampridem huc Vlysses
Venisset sed ei hoc utilius uisum est animo,
Res congregare multam in terram euntem.
Sic prae astutias multas mortalibus hominibus
Cognouit Vlysses, neq; aliquis contendat homo alius.
Sic mihi Thesprotorum rex locutus est Pheidon.
Iurauit autem ad me ipsum sacrificans in domo
Nauem detraxisse, & praeparatos esse socios.
Hi autem ipsum mittent dilectam in patriam terrã.
Sed me prius misit, contigit enim ueniens nauis
Virorum Thesprotorum in Dulichium ferax frumẽti,
Et mihi res ostendit quascunq; congregauerat Vlysses.
Et in decimam aetatem alterum adhuc depasceret,
Quaecunq; ei in aedibus opes iacent regis.
Hunc autem in Dodonem dicebat ire, ut Dei
Ex quercu alta Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret dilectam in patriam terram

Iam diu absent uel manifestè, uel clàm.
Sic quidem hic est saluus, & ueniet, iam
Propè ualdè nõ ampli' longè ab amicis et patria terra
Diu aberit, tamen autem tibi iuramenta dabo.
Sciat nũc Iupiter primùm Deorũ eximius et optimus.
Domusq; Vlyssis strenui (ad) quam perueni,
Certè tibi hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno ueniet huc Vlysses,
Hoc quidem affecto mense, hoc autem stante.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Vtinam enim hoc hospes uerbum perficiendum esset.
Quo citò cognosceres amicitiam multaq; dona
Ex me, ut aliquis te obuius beatum dicat.
Sed mihi sic in animo putatur sicut erit,
Neq; Vlysses amplius domũ ueniet, neq; tu deductionẽ
Sortierus, quoniam non domini sunt in domo, .
Qualis Vlysses fuit inter uiros (si unquam fuit)
Hospites honoratos dimittere & suscipere.
Sed ipsum famulæ lauate, & ponite lectum
Stramenta, & chlænas, & cooperimenta splendida,
Vt benè calefactus aurea sedis auroram perueniat.
Manè autem ualdè manè lauate, ungiteq;,
Vt intus apud Telemachum cœna curetur
Sedens in domo, huic autem molestias, qui illorum
Hunc tristitia afficiet perniciosus, neq; aliquod opus
Hic amplius faciet, ualdè quamuis iratus grauiter.
Quomodo enim me tu hospes scies, si quid mulierum
Aliarum circumeo mentem, & prudens consilium,
Si ueste carens, malè indutus in domibus
Conuiuaris, homines aũt breuis & fugacis (uitæ) sunt.
Qui quidem sæuus ipse erit, & crudelia sciet,
Huic aũt maledicent omnes homines doloribus à tergo
Viuo, at mortuo maledicent omnes,
Qui autem bonus ipse erit, & bona sciet,
Huius quidem gloriam latam hospites ferent
Omnes in homines, multiq; ipsum bonum dixerint.
Hanc autẽ respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O uxor ueneranda Laertiadæ Vlyssis,
Certè mihi indumenta, & cooperimenta splendida
Odio fuerunt, quando primùm Cretæ montes niuales
Reliqui in naui proficiscens longos remos habente:
Dormio sicut antea insomnes noctes dormiebam,
Multas enim noctes indecenti in lecto
Dormiui, & expectaui bonæ sedis auroram diuinam,
Neq; mihi peluis pedum amabilis in animo
Est, neq; mulier pedem tanget nostrum
Harum quæ in domo ministræ sunt.
Nisi aliqua uetula est antiqua, prudentia sciens,
Quæ tolerauit tot mente quot ego:
Hanc non inuideo pedes tangere meos.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Hospes dilecte, non enim aliquis uir prudens sic
Hospitũ peregrinorũ amicorũ meam peruenit domũ,
Sicut tu ualdè circumspectè prudentia omnia dicis.
Est autem mihi anus prudentia mente consilia habẽs.
Quæ illum infelicem benè nutriuit, & educauit
Susceptũ manib. quãdo ipsum primùm peperit mater,
Quæ tibi pedes lauabit debilis quamuis sit.

Ἤδη δὴν ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν ἦε κρυφηδόν.
Ὣς ὁ μὲν οὕτως ἐστὶ σόος, καὶ ἐλεύσεται ἤδη
Ἄγχι μάλ', οὐδ' ἔτι τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεται. ἔμπης δέ τοι ὅρκια δώσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Ἱστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω,
Τοῦ δ' αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ' Ὀδυσσεύς,
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἀλλά μοι ὧδ' ἀνὰ θυμὸν ὀΐεται ὡς ἔσεταί περ·
Οὔτ' Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται, οὔτε σὺ πομπῆς
Τεύξῃ· ἐπεὶ οὔ τοι σημάντορές εἰσιν ἐν οἴκῳ,
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, (εἴποτ' ἔην γε)
Ξείνους αἰδοίους ἀποπεμπέμεν ἠδὲ δέχεσθαι.
Ἀλλά μιν ἀμφίπολοι ἀπονίψατε, κάτθετε δ' εὐνήν,
Δέμνια καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα,
Ὥς κ' † εὖ θαλπιόων χρυσόθρονον ἠῶ ἵκηται. γρ. εὖ θαλπιόων
Ἠῶθεν δὲ μάλ' ἦρι λοέσσαι τε χρῖσαί τε,
Ὥς κ' ἔνδον παρὰ Τηλεμάχῳ δείπνοιο μέδηται
Ἥμενος ἐν μεγάρῳ· τῷ δ' ἄλγιον ὅς κεν ἐκείνων
Τοῦτον ἀνιάζῃ θυμοφθόρος, * οὐδέ τι ἔργον γρ. οὐδέ κεν ἔργον Ἐνθ. ἤ, οὐδέ τοι ἔργον Ἐνθάδ' ἔτι πρ.
Ἐνθάδ' ἔτι πρήξει, μάλα περ κεχολωμένος αἰνῶς.
Πῶς γὰρ ἐμεῦ σὺ ξεῖνε δαήσεαι εἴ τι γυναικῶν
Ἀλλάων περίειμι νόον καὶ ἐπίφρονα μῆτιν,
Εἴ κεν ἀϋσταλέος κακὰ εἱμένος ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ; ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν.
Ὃς μὲν ἀπηνὴς τ' αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀπηνέα εἰδῇ,
Τῷ δὲ καταρῶνται πάντες βροτοὶ ἄλγε' ὀπίσσω γρ. τῷ δὲ
Ζωῷ, ἀτὰρ τεθνεῶτί γ' ἐφεψιόωνται ἅπαντες·
Ὃς δ' αὖ ἀμύμων αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀμύμονα εἰδῇ,
Τοῦ μέν τε κλέος εὐρὺ διὰ ξεῖνοι φορέουσι
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, πολλοί δέ μιν ἐσθλὸν ἔειπον.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ- (σεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἦ τοι ἐμοὶ χλαῖναι καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα
Ἤχθεθ', ὅτε πρῶτον Κρήτης ὄρεα νιφόεντα
Νοσφισάμην ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Κείω δ' ὡς τὸ πάρος περ ἀΰπνους νύκτας ἴαυον.
Πολλὰς γὰρ δὴ νύκτας ἀεικελίῳ ἐνὶ † κοίτῃ γρ. οἴκῳ
Ἄεσα καί τ' ἀνέμεινα εὔθρονον ἠῶ δῖαν.
Οὐδέ τί μοι ποδάνιπτρα ποδῶν * ἐπιήρανα θυμῷ γρ. ἐπιήρ' ἀνὰ θυμὸν
Γίγνεται· οὐδὲ γυνὴ ποδὸς ἅψεται ἡμετέροιο
Τάων αἵ τοι δῶμα κάτα δρήστειραί ἔασιν,
Εἰ μή τις γρηῦς ἐστι παλαιή, κέδν' εἰδυῖα,
* Ἥ τις τέτληκεν τόσα φρεσὶν ὅσσα τ' ἐγώ περ· γρ. Ἥ τις δὴ τέτληκε τόσσα
* Τῇ δ' οὐκ ἂν φθονέοιμι ποδῶν ἅψασθαι ἐμεῖο. γρ. Τῇ δ' οὐκ ἂν φθ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε φίλ', οὐ γάρ πω τις ἀνὴρ πεπνυμένος ὧδε
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα,
Ὡς σὺ μάλ' εὐφραδέως πεπνυμένα πάντ' ἀγορεύεις.
Ἔστι δέ μοι γρηῦς πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχουσα,
Ἣ κεῖνον δύστηνον ἐΰ τρέφεν ἠδ' ἀτίταλλεν,
Δεξαμένη χείρεσσ' ὅτε μιν πρῶτον τέκε μήτηρ,
Ἥ σε πόδας νίψει, ὀλιγηπελέουσά περ ἔμπης.

Ἀλλ' ἄγε νῦν ἀνστᾶσα περίφρων Εὐρύκλεια,	*Sed agè nunc surgens prudens Euryclea,*
Νίψον σοῖο ἄνακτος ὁμήλικα· καί που Ὀδυσσεὺς	*Laua tui domini æqualem, & Vlysses*
Ἤδη τοιόσδ' ἐστὶ πόδας, τοιόσδε τε χεῖρας.	*Iam talis est pedes, talis autemq́ manus.*
Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.	*Statim enim in malo homines senescunt.*

COMMENTARIVS.

ἀπὸ μοι) Tottes ab alijs peregrinis falsa de Vlysse audiuerat Penelope, ut anteà cõquerebatur Eumæus, ut ne nunc etiam temerè huic hospiti fidem adhibeat. Itaq; petit ab eo, ut indicijs quibusdam significet se Vlyssem, ut dicebat, in Creta uidisse, quæ ita expunet, ut iam de huius narrationis ueritate amplius Penelope non dubitet. Vnde omnia amicitiæ officia paulò pòst ei pollicetur.

ἐν μεγάροισιν ἡμετέροισι) Hæc à Penelope dicta simpliciter quidem, ex eius persona sunt intelligenda: sed illam insciam ita loquentem inducit, cùm id reuerà tamen ita futurum erat, ut ipsa docebat: non eadem ratione, quia eum coniugem mox erat habitura.

μινυνθαδίω χρόνω) Rogat Penelopen, ut à luctibus istis temperet, non quòd eos uituperet, sed quòd potiùs gaudere eam deceat ob nuncium instantis mariti, quod illi mox referet: ut anteà etiam Eumæo referebat, sola Phæacũ mentione excepta, quam hîc inseret. Quorum porrò explicationem hîc petes, ex lib. 14. eò loci, ubi Eumæo suos casus Vlysses exponebat, poteris desumere.

ἦ τ' Ὀδυσσεὺς) Iterum ista uerè & προφητικῶς à Penelope dicuntur ex industria poetica, quæ exprimit præsagas quasdam hominum mentes multa cogitantes & exprimentes temerè, quæ tamen reipsa uerè accidunt, aut iam acciderunt. Sic ergo benè præsagiebat animus Penelopes, non amplius uenturũ Vlyssem: qui putà iam uenisset, cum quo illa quoq; colloqueretur.

ἐπεὶ οὐ πομπή) Hic locus miserè erat à uulgari interprete acceptus: nos integritati restituimus. Neq; tamen nego, plurima à me prætermissa, quæ animaduersione indigent: sed nos omnia in Lexicon Homericũ retulimus, ubi maiore otio illa examinabimus. Tam crassos autem errores hîc silere nun potui.

τοῖσδε[...]) Et hoc etiam προφητικῶς a Penelope. Mox enim petulantias & iniurias procorũ erat uindicaturus Vlysses.

πῶς γὰρ ἐμεῦ) Anteà Vlysses Penelopen laudibus ita euehebat, ut ei neminem mortalium conferendum diceret. At Penelope has laudes se non promereri fatetur, nisi talem reipsa se exhibeat. Itaq; ut hic hospes intelligat, se tam magnificè de illa non sine causa sentire hospitalitatis officia quæcunq; potest, ipsi pollicetur, uestitum nimirum & uictum. Et cùm fœmineum robur tot uirorum audaciæ obsistere non posset, ad imprecationem anteà recurrebat.

ὃς μὲν ἀπηνὴς) Rectè docent Ethici Christiani, meliorem scopum esse uirtutum, quæ à Christianis oriuntur, quàm fuerit Ethnicorum. Illi enim sola gloria ad uirtutem impellebãtur, ut expresſè hîc docet Penelope: quem eundem scopum omnes quos uirtutis nomine iactitat antiquitas, habuerunt, etiamsi Aristidem, Traianum, atq; adeò ipsum Socratem, Apollinis oraculo mortalium sapientissimum pronunciatum, in medium afferas, cùm Christiani ad solam Dei gloriam in suis uirtutibus colliment. Vide Lactant. lib. 1 Instit. Christ. Lamb. Danæum Eth. Christ. lib. 1 cap. 17.

ἤτοι ἐμοὶ χλαῖναι) Lautitias illas, quas hospiti ab ancillis administrari iubebat Penelope, ille modestè recusat, suamq; consuetudinem prætexit. qua ab ijs abhorret ex eo tempore, quo Cretam reliquit. Vnde ita insomnes transigendo noctes, & in duris neq; ita mollibus, ut instrui ei uolebat, lectis recubando assuetus est, ut illis facilè iam quoq; carere possit. Vnũ amplectitur, sed sub conditione, ut pedes sibi lauentur, sed à uetula tantùm fœmina: quanquã eum locum ubi ista dicit, quidam expunxerunt, ut mox dicemus.

εἰ μή τις γρηῦς) Hos tres uersus à ueteribus expunctus fuisse, testantur Didymus & Eustathius. Primùm quòd ab ea lauari eligat, à qua facilè ex uulnere dignosci poterat. Deinde quòd eam poscat, quæ tot perpessa sit ac ipse. Vbi enim illa tandem potuit reperiri? Sed hæc argumenta licet speciosa sunt, tamen hos uersus, meo consensu, Homero nunquam eripient, quos si tullas, totum hunc locum mutilaueris. Si enim hæc Vlyssis petitio non præcessit, quorsum Penelope anum ei posteà concederet, quæ alioqui intellexerit, hospitem à mulieribus lauari nolle? Hoc clariore luce non indiget. Neq; obstat, quòd ab ea ex uulnere dignosci potuerit. Nam ita uoluisse de industria Vlyssem dicimus, ut esset etiam hæc Euryclea eius consilij conscia, quæ multum ad futuram illam μνηστηροφονίαν conferre poterat: quod cùm præuideret Vlysses, ne dignosci quidem ab ea timuit, utpote cuius fidem adeò exploratam haberet, ut tutò illi totum negotium committi posse crediderit. Non obstat etiam, quod paulo pòst, cùm ab ea lauabitur, timebit, ne ex cicatrice dignoscatur: nam eos uidetur ille imitari, qui cùm uideri uelint, tamen se abscondunt, ut illa Galatea Virgiliana. Et si penitùs agnosci uoluisset, poterat etiam omnino lotionẽ repudiare. Eodem consilio se Eumæo & Philætio indicabit, ostentata illa cicatrice. Neque ergo subscribo Eustathiu dicenti, [...] inquit, [...]. Ego enim illud τὸ μάλα ἐπιτερπόμενον pronuncio, & hanc imprudentiæ labem tam prudenti heroi nunquam iussero. Quòd autem anum petit, quæ tot pertulerit ac ipse, possumus cum Eustathio dicere hæc intelligenda κατ' ἀναλογίαν, καὶ δυνατὸν, καὶ ἐγχωροῦν. Quæ paulò pòst explicans, [...] inquit, [...] Εὐρύκλειαν [...] Ὀδυσσεὺς [...] πλείονα γὰρ [...]. Quid uerò si illa dempta analogia rem nudè accipiamus? Attendendum enim est illud φησί. Porrò dico subodoratũ Vlyssem huius Eurycleæ dolores tantos fuisse, ut suis facilè possent adæquari. Cur uerò subodoratus fuerit? Quia intelligebat, se ab ea summoperè diligi iam inde ab incunabilis. Quos uerò dolores dicimus? Ex tam longa Vlyssis absentia, quæ opinionem de eius morte iamdiu inuexerat: deinde ex procorum petulantia, qui tam miserè eius opes dilaniarent, & hæredem tot facultatibus sine ulla misericordia iam per integrum triennium spoliarent: deniq; totam familiam proteruè ita conturbassent, ut Vlyssis præsentiam summis uotis non desiderare non potuerit, qui hos tumultus compesceret. Et ut ista dura uideantur, licuit Vlyssi hoc dicere de uetula solius senectutis respectu, ut ex Eustathio diximus. Et hæc hyperbole, quæ quàm sit familiaris Poetis, plus satis notum est, hunc locum spurium non arguit, ut obelo configi debeatur.

ἔτι νῦν Ὀδυσσεὺς) Ecce quàm ueris proxima, imò quàm uera temerè & inscia pruferat Penelope, qualia in eius uerbis anteà obseruauimus.

αἶψα γὰρ) Nihil est quod senectutis tempus magis acceleret, quàm mala & calamitates, quę aliquis perpetitur. Quod ex usitata Gallorũ loquendi formula satis percipitur, ad singula enim mala canos sibi fieri dictitant, & hoc uerè experientia comprobat. Cuius rei causam, nescio an ex Aristot. Hist. anim. lib. 3 cap. 11. & de Gener. anim. lib. 5 cap. 4. expiscari possis. Mihi uidetur quispiam malis cruciatus integras animæ functiones non habere, neq; etiam ipsius facultatis corporis, quæ alimenta digerit & concoquit, unde æqualis & perpetuus calor omnibus membris suppeditetur. Calor autem in sanguine, sanguinis copia ex alimentis nascitur. Quid si metus, quem frigidum esse ex Aristotele aliàs docuimus, hoc etiam efficiat? Inopia autem & exilitate caloris canitiem contrahi statuit philosophus. Cùm ergo ij, quos aduersa exagitant, identidẽ sibi metuant à pernicie par est ut extincto calore frigiditas illa hos canos in illis exerat. Hoc hactenus sentio, miratus interea, quòd hæc Aristoteles nusquam ex professo docuerit, cùm tamen ad illam disputationẽ, de canitiei causis, quas dicto lib. quinto de Generatione animalium capite quarto persequitur, uideretur pertinere. Hunc autem uersum in prouerbiorum ordinem retulit D. Erasmus Roterod.

Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα,	*Sic dixit, uetula autem detinebat manibus uultũ.*
Δάκρυα δ' ἔκβαλε θερμά· ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,	*Lacrymas.a. emisit calidas, uerbũ.a. luctuosum dixit,*
Ὤ μοι ἐγὼ σέο τέκνον ἀμήχανος· ἦ σε περὶ Ζεὺς	*Hei mihi ego tibi fili debilis, certè te supra Iupiter*
Ἀνθρώπων ἤχθηρε θεουδέα θυμὸν ἔχοντα	*Homines odit pium animum habentem.*

Non

Non enim aliquis tot hominũ Ioui fulmine delectanti
Pinguia crura combussit, neq; eximias hecatombas,
Quot tu huic dedisti,precans usq; ire faciat
Ad senectutem maturam, nutriasq; illustrem filium.
Nunc autem sic tibi omnino abstulit redeundi diem.
Sic alicubi illis illuderent mulieres
Hospitũ peregrinorũ, quãdo ad inclytas domos perue-
Vt tibi senex canes hæ illudunt omnes. (nit.
Harũ nũc contumeliã et turpitudines multas fugiẽs,
Non sinebas lauare,me autem non inuitam iubet
Filia Icarij prudens Penelope.
Ideo tibi pedes lauabo simulq; ipsius Penelopes
Et tui gratia,quoniam mihi mouetur intus animus
Doloribus,sed age nunc intellige uerbum quod dicam.
Multi autem hospites miseri huc peruenerunt,
Sed nondum aliquem dico similem sic uidisse,
Sicut tu corpore,uoceq;,pedibusq; Vlyssi similis es
Hanc respondens allocutus est prudens Vlysses:
O uetula sic dicunt quicunq; uiderunt oculis
Nos ambos ualde similes inter nos
Esse,sicut tu ipsa prudens dicis.
Sic dixit, uetula autem lebetem accepit splendidũ
Quo pedes lauabat,aquam autem infudit multam
Frigidam,postea autem calidam exhausit,at Vlysses
Sedit in foco, ad tenebras uero uersus est statim.
Subitò enim in animo cogitauit ne ipsum accipiens
Cicatricem animaduerteret,& manifesta res fieret.
Lauabat.a.propè iens regẽ suum, statim aũt cognouit
Cicatricem porcus quã aliquãdo percussit albo dente
In Parnasum euntem ad Autolycumq; & filios
Matris suæ patrem bonum,qui homines ornabat
Furtoq; iuramentoq;.Deus autem ei ipse dedit
Mercurius,huic enim grata crura comburebat
Agnorũ & hœdorũ,hic.a.promptus simul sequebatur.
Autolycus autem Ithacã ueniens in pinguem populũ
Filium nuper natum inuenit filiæ suæ.
Hunc ei Euryclea dilectis in genibus posuit
Vbi cessasset à cœna,uerbumq; dixit, denominauitq;,
Autolyce ipse nunc nomen inueni quod imponas
Filiæ filio dilecto,multis uotis exoptatus utiq; est.
Huic autem rursus Autolycus respondit,dixitq;
Gener meus filiaq; ponite nomen quodcunq; dicam.
Multis enim ego in uia iratus hoc inueni
Viris & mulieribus supra terram multa pascentem,
Huic Vlysses nomen sit cognomen,at ego
Quando ubi pubuerit maternam in magnam domũ
Venerit in Parnasum ubi mihi res sunt,
Ex his ei ego dabo,& ipsum gaudentem dimittam.
Horũ gratia uenit Vlysses,ut ei præberet splẽdida dona.
Hunc quidem Autolycusq;,& filij Autolyci
Manibusq; salutauerunt uerbisq; suauibus.
Mater autem Amphithea matris applicata Vlyssi,
Osculata est ipsum caputq;,& ambo lumina pulcra,
Autolycus autem filijs iussit gloriosis
Cœnam parare,hi autem impellentem audiuerunt.
Statim.a.induxerunt bouem masculum quinquenuẽ,
Quẽ excoriarũt circũq; uersabãt, et ipsũ fuderũt oẽm
Minutim inciderunt,q; scienter fixeruntq; ueribus

Οὐ γάρ πώ τις τόσσα βροτῶν διῒ τερπικεραύνῳ
Πίονα μηρί᾽ ἔκη᾽ οὐδ᾽ ἐξαίτους ἑκατόμβας,
Ὅσσα σὺ τῷ ἐδίδως, ἀρώμενος ἕως ἵκοιο
Γῆράς τε λιπαρὸν, θρέψαιό τε φαίδιμον υἱόν·
Νῦν δέ τοι ὧδε σε πάμπαν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Οὕτω που κἀκείνῳ * ἐφεψιόωντο γυναῖκες — χ. ἐφεψιόωντο
Ξείνων τηλεδαπῶν, ὅτε του κλυτὰ δώμαθ᾽ ἵκοιτο,
Ὡς σέθεν αἱ κύνες αἵδε καθεψιόωνται ἅπασαι,
Τάων νῦν λώβην τε καὶ αἴσχεα πόλλ᾽ ἀλεείνων,
Οὐκ ἐάας νίζειν· ἐμὲ δ᾽ οὐκ ἀέκουσαν ἀνώγει
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Τῷ σε πόδας νίψω, ἅμα τ᾽ αὐτῆς Πηνελοπείης
Καὶ σέθεν εἵνεκ᾽· ἐπεί μοι ὀρώρεται ἔνδοθι θυμὸς
Κήδεσιν. ἀλλ᾽ ἄγε νῦν ξυνίει ἔπος ὅ, ττι κεν εἴπω·
Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι ταλαπείριοι ἐνθάδ᾽ ἵκοντο,
Ἀλλ᾽ οὔπω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Ὡς σὺ δέμας φωνήν τε πόδας τ᾽ Ὀδυσῆϊ ἔοικας.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γρηῦ, οὕτω φασὶν ὅσοι ἴδον ὀφθαλμοῖσιν (σεύς,
Ἡμέας ἀμφοτέρους, μάλα εἰκέλω ἀλλήλοιιν
Ἔμμεναι· ὡς σὺ περ αὐτὴ ἐπιφρονέουσ᾽ ἀγορεύεις.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη. γρηῢς δὲ λέβηθ᾽ ἕλε παμφανόωντα
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ᾽ ἐνεχεύατο πουλὺ
Ψυχρόν· ἔπειτα δὲ θερμὸν ἐπήφυσεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἵζεν * ἐπ᾽ ἐσχαρόφιν, ποτὶ δὲ σκότον ἐτράπετ᾽ αἶψα. — χ. ἀν
Αὐτίκα γὰρ κατὰ θυμὸν ὀΐσατο μή ἑ λαβοῦσα
Οὐλὴν ἀμφράσσαιτο, καὶ ἀμφαδὰ ἔργα γένοιτο.
Νίζε δ᾽ ἄρ᾽ ἆσσον ἰοῦσα ἄναχθ᾽ ἑόν· αὐτίκα δ᾽ ἔγνω
Οὐλὴν τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ᾽ ἐλθόντα μετ᾽ Αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας,
Μητρὸς ἑῆς πατέρ᾽ ἐσθλὸν, ὃς ἀνθρώπους ἐκέκαστο
Κλεπτοσύνῃ θ᾽ ὅρκῳ τε. θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
Ἑρμείας. τῷ γὰρ κεχαρισμένα μηρία καῖεν
Ἀρνῶν ἠδ᾽ ἐρίφων. ὁ δέ οἱ πρόφρων ἅμ᾽ ὀπήδει.
Αὐτόλυκος δ᾽ Ἰθάκης ἐλθὼν ἐς πίονα δῆμον,
Παῖδα νέον γεγαῶτα κιχήσατο θυγατέρος ἧς·
Τόν ῥά οἱ Εὐρύκλεια φίλοις ἐπὶ γούνασι θῆκε
Παυομένῳ δόρποιο· ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν,
Αὐτόλυκ᾽, αὐτὸς νῦν ὄνομ᾽ εὕρεο ὅττι κε θείης
Παιδὸς παιδὶ φίλῳ. πολυάρητος δέ τοι ἐστί.
Τὴν δ᾽ αὖτ᾽ Αὐτόλυκος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τίθεσθ᾽ ὄνομ᾽ ὅ, ττι κεν εἴπω.
Πολλοῖσιν γὰρ ἔγωγε ὀδυσσάμενος τόδ᾽ ἱκάνω
Ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν·
Τῷ δ᾽ Ὀδυσεὺς ὄνομ᾽ ἔστω ἐπώνυμον. αὐτὰρ ἔγωγε,
Ὁππότ᾽ ἂν ἡβήσας μητρώϊον ἐς μέγα δῶμα
Ἔλθῃ Παρνησόνδ᾽, ὅθι πού μοι κτήματ᾽ ἔασιν,
Τῶν οἱ ἐγὼ δώσω, καί μιν χαίροντ᾽ ἀποπέμψω.
Τῶν ἕνεκ᾽ ἦλθ᾽ Ὀδυσεὺς, ἵνα οἱ πόροι ἀγλαὰ δῶρα.
Τὸν μὲν ἄρ᾽ Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Χερσίν τ᾽ ἠσπάζοντο, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.
Μήτηρ δ᾽ Ἀμφιθέη μητρὸς περιφῦσ᾽ Ὀδυσῆϊ,
Κύσ᾽ ἄρα μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά.
Αὐτόλυκος δ᾽ υἱοῖσιν ἐκέκλετο κυδαλίμοισι,
Δεῖπνον ἐφοπλίσσαι. τοὶ δ᾽ ὀτρύνοντος ἄκουσαν·
Αὐτίκα δ᾽ εἰσάγαγον βοῦν ἄρσενα πενταέτηρον·
Τὸν δέρον ἀμφί θ᾽ ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα.
Μίστυλλόν τ᾽ ἄρ᾽ ἐπισταμένως, πεῖράν τ᾽ ὀβελοῖσιν,

tione, ut facti huius grauitatem illi perpendere potuerint. Arguit ergo illos à facti insolentia, siquidem intelligas, non esse moris, ut qui nuptias ambiunt alienas opes, hoc est familiæ, in qua sponsa uersatur, diripiant, cum potius ipsi suas conferant, & in amicos ac affines illius liberaliter profundant. Vbi notari potest ueterum consuetudo.

ὣς φάτο, γήθησεν δὲ) Mirari fortè quis possit, cur hac de causa Vlysses lætaretur. Quid enim nisi omnia sinistra de uxore poterat suspicari, quæ non solùm suauitate uerborum procos deliniret, sed dona etiam ab ipsis acciperet? Illud quidem leue satis erat, sed huic secundo additum, longe grauissimi momenti fuit. Vulgarum est Gallorum prouerbium:

Femme qui donne — S'abandonne; — Femme qui prend — Elle se vend.

Id est, ut nos ea tempore uertebamus:

Si capit, aut si uel ulli munera donat, — Aut eius ruit, aut prostituit se castitas.

Omnino uerè: uix est enim, ut ab alio accipiens fœminæ, quàm ab eo, quem ipsæ amauerint, aut, si tantas amor radices nō egerit, cui χαρίζεσθαι libenter nolint. Ei porrò te deuinctum esse facile putes, qui te muneribus suis honestauerit, & quacunq; ratione potes (ἀμείβειν quosdam nunc non alloquor) memorem te illius beneficij non solum exhibebis, sed etiam animi tui gratitudinem reipsa testaberis. Id uerò mulieres potissimùm facere solent, quæ minimo negotio intelligūt, quò illa donantis liberalitas tendat, quæ illam iurisconsultorū formulam tacitè subindicat, DO VT DES. (Notum est quo pacto *dent* fœminæ: ita enim usurpât illud uerbum lasciui poetæ. ut Græci τὸ χαρίζεσθαι. Martialis, Nō solet accipere quod solet ergo dare.) Dant ergo facile cum accipiunt mulieres. quid ergo Vlyssi hoc placuisse potest, ut tot dona à procis Penelope acceperit? Respondeo, duobus modis hunc locum me intelligere. Primùm, ut simpliciter ex hac λόγῳ Vlysses sit lætatus, idq; quòd hac ratione uideat opes procorum imminui, & in bona sua transire. Secundò, ut ex eo gaudeat Vlysses, quod licet hæc dona accipere Penelopen uideat, tamen intelligat nihilominus, integra & constanti illam esse mente: quod ex præcedenti illius oratione omnino deprehendit, ubi illa animū suum ingenue aperuit. Et hæc mihi posterior sententia magis arridet, quia etiam hoc innuere uidetur poeta, cùm subijcit, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. Plutarchus uerò in lib. de Aud. poet. Siquidē, inquit, Vlysses muneribus & quæstu gestit, prostitutum in comœdia superat lenocinio Polyagrum. Sin uero ratus, potius opportuniora habiturum se ob spem & expectationem, nec opinantes: non iniusta est eius lætitia & fiducia.

οὐ γὰρ καλὸν) Hac γνώμῃ mouet Penelopen, ne dona sibi oblata recuset, quòd id facere honestum nō sit. Et hoc quidē ex procorum sententia. at in hoc negotio omnino laudandum, quia ea recusatione libidini eorum fenestram claudebat: cōtrà uerò ἀναιδείας eos faciebat Penelope. Cæterum per se ingenuum est, ubi candidum donantis animum perspexeris, eius liberalitatem ac munificentiam non aspernari. Vide Senecam lib. 2. de Benef. cap. 18. & in sequentibus.

Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν
Τρεψάμενοι τέρποντο, μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν.
Τοῖσι δὲ τερπομένοισι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθεν.
Αὐτίκα λαμπτῆρας τρεῖς ἵστασαν ἐν μεγάροισιν,
Ὄφρα φαείνοιεν· περὶ δὲ ξύλα κάγκανα θῆκαν
Αὖα πάλαι, περίκηλα, νέον κεκεασμένα χαλκῷ·
Καὶ δαΐδας μετέμισγον· ἀμοιβηδὶς δ' ἀνέφαινον
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος. αὐτὰρ ὁ τῇσιν
Αὐτὸς διογενὴς μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Δμῳαὶ Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος,
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' αἰδοίη βασίλεια.
Τῇ δὲ παρ' ἠλάκατα στροφαλίζετε, τέρπετε δ' αὐτὴν
Ἥμεναι ἐν μεγάρῳ, ἢ εἴρια πείκετε χερσίν.
Αὐτὰρ ἐγὼ τούτοισι φάος πάντεσσι παρέξω.
Εἴπερ γάρ κ' ἐθέλωσιν ἐΰθρονον Ἠῶ μίμνειν,
Οὔ τί με νικήσουσι· πολυτλήμων δὲ μάλ' εἰμί.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δ' ἐγέλασσαν, ἐς ἀλλήλας δὲ ἴδοντο.
Τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπε Μελανθὼ καλλιπάρῃος,
Τὴν Δολίος μὲν ἔτικτε, κόμισσε δὲ Πηνελόπεια,
Παῖδα δὲ ὡς ἀτίταλλε· δίδου δ' ἄρ' ἀθύρματα θυμῷ,
γρ. ἔχε Ἀλλ' οὐδ' ὡς *σχέθε πένθος ἐνὶ φρεσὶ Πηνελοπείης.
Ἀλλ' ἥ γ' Εὐρυμάχῳ μισγέσκετο, καὶ φιλέεσκεν·
Ἥ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπεν ὀνειδείοις ἐπέεσσι,
Ξεῖνε τάλαν, σύ γέ τις φρένας ἐκπεπαταγμένος ἐσσί,
Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθών,
Ἠέ που ἐς λέσχην, ἀλλ' ἐνθάδε πόλλ' ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν, οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ
γρ. μεταμώνια Τοιοῦτος νόος ἐστίν, ὃ καὶ *μεταμώλια βάζεις·
Ἢ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην.
Μή τίς τοι τάχα Ἴρου ἀμείνων ἄλλος ἀναστῇ,
Ὅς τίς σ' ἀμφὶ κάρη κεκοπὼς χερσὶ στιβαρῇσι,
Δώματος ἐκπέμψῃσι, φορύξας αἵματι πολλῷ.
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-(σεύς,
Ἦ τάχα Τηλεμάχῳ ἐρέω κύον οἷ' ἀγορεύεις,
Κεῖσ' ἐλθὼν, ἵνα σ' αὖθι διαμελεϊστὶ τάμῃσιν.
Ὣς εἰπὼν, ἐπέεσσι διεπτοίησε γυναῖκας.
Βὰν δ' ἴμεναι διὰ δῶμα· λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης

Hi autem in saltationem & suauem cantum
Versi delectabātur: mãserūt a. donec Vesperus ueniret.
His autem delectantibus niger Hesperus uenit,
Statim lampades tres statuerunt in domibus
Vt lucerent, circùm autem ligna arida posuerunt
Sicca diu ualdè dura, nuper scissa ære.
Et lampadas miscuerunt, alternatim aūt prælucebāt
Famulæ Vlyssis laboriosi: at hic his
Ipse generosus loquutus est prudens Vlysses,
Famulæ Vlyssis diu absentis regis
Ite ad domos, ubi (est) ueneranda regina.
Huic autē iuxta colos uersamini, delectate autē ipsam
Sedentes in domo, uel lanas aptate manibus.
At ego his lumen omnibus præbebo,
Siquidem uoluerint bona sedis Auroram expectare,
Non me uincent, perpatiens autem ualdè sum.
Sic dixit, ha. a. riserunt, inter se autem aspiciebant.
Hunc turpiter alloquuta est Melantho pulcra genis,
Hanc Dolius quidem genuit, nutriuit autem Penelope,
Filiam. a. tanquā nutriuit, dabat aūt delitias animo.
Sed neq; sic tenuit dolorem in mentibus Penelopes.
Sed hæc Eurymacho mixta est, & amabat.
Hæc Vlyssem alloquuta est contumeliosis uerbis,
Hospes miser tu aliquis es mēte attonitus. i. amens,
Neq; uis dormire æream in domum profectus,
Vel alicubi in conuentum. sed hic multa dicis
Confidenter multos inter uiros neq; quid animo
Times, certè uinum habet mentes, uel semper
Talis mens est, qui & uana dicis.
An superbis quòd Irum uicisti erronem?
Nequis tibi citò Iro melior alius surgat,
Qui te circum caput percusso manibus fortibus
Domo emittat fœdatum sanguine multo.
Hanc toruè cōspicatus alloquutus est prudēs Vlysses,
Certè citò Telemacho dicam canis qualia dicis
Illuc profectus, ut te illic per membra incidat.
Sic loquutus uerbis perterruit mulieres.
Perrexerunt. a. ire per domū, soluta sunt. a. sub mēbra

Time-

Timore, dixerunt enim ipsum uera dicere.
At hic propè lampadibus prælucēs faciēs lumē accēsis
Stabat omnes aspiciens, alia autem eius animus
Cogitabat mentibus, quæ non imperfecta fient.
Procos autem non omnino superbos sinebat Minerua
Contumelia abstinere molesta, ut adhuc magis
Ingrediatur dolor cor Laertiadæ Vlyssis,
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Incessens Vlyssem, risum autem socijs fecit,
Audite me Proci inclytæ reginæ
Vt dicam quæ me animus in pectoribus iubet.
Non sine Deo hic uir Vlysseam in domum uenit.
Tamen mihi uidetur fascium splendor esse ipsius
Et capitis, quoniam non ei sunt capilli ne tātilli quidē.
Dixit, simulq; alloqu est Vlyssem urbiū destructorē,
Hospes, nunquid uis mercede seruire si te suscipiam
Agri in extremitate, (merces autē tibi sufficiens erit,)
Sepesq; colligens, & arbores longas plantans.
Illic autem ego panem quidem continuum dabo,
Vestimētaq; circuminduā pedibusq; calciamēta dabo.
Sed quoniam igitur iam opera mala didicisti, nō uoles
Opus inire, sed trepidare per populum
Vis, ut possis pascere tuum uentrem insatiabilem.
Hunc aūt respondēs, alloquutus est prudens Vlysses,
Eurymache, si enim nobis contentio operis esset
Tempore in uerno, quando dies longi sunt,
In herba falcem quidem ego benè flexam haberem
Et autem tu talem haberes, ut experiremur opus
Ieiuni, usq; ad tenebras, herba.a adesset,
Si autem rursus & boues essent ad impellendū optimi,
Pingues, magni, ambo saturati herba,
Aequales, pari onere apti, quorū robur non imbecillū,
Aratrum autem esset, obediat autem gleba aratro.
Tunc me uideres si sulcum longum proscinderem.
Si autem rursus & bellum alicubi moueret Saturnius
Hodie, & mihi scutum esset, & duæ lanceæ,
Et galea tota ærea in temporibus congruens.
Tunc me uideres primis in pugnatoribus mixtum,
Neq; mihi uentrem improperans diceres.
Sed ualdè iniuria afficis, & tibi mens immitis,
Et aliquo modo quidem uideris magnus esse & fortis,
Quoniam cum paucis, & non bonis conuersaris.
Si autem Vlysses ueniret & accederet in patriā terrā,
Statim tibi portæ & lata quamuis sint
Fugienti arctarentur è uestibulo foras.
Sic dixit, Eurymachus aūt iratus est animo magis,
Et ipsum toruè conspicatus, uerba uelocia loquutus est,
Ah miser, certè citò tibi perficiam malū qualia dicis
Confidenter multos inter uiros, neq; quid animo
Times, nūquid uinū tuas mētes occupat? aut tibi semp
Talis mens est, qui & uana dicis?
Aut exultas quòd Irum uicisti erronem?
Sic ubi dixisset scabellum accipit, at Vlysses
Amphinomi ad genua desedit Dulichij
Eurymachū reuertens, hic.a. puerum à poculis pcussit
Dextra, gutturniū aūt humum sonuit cadēs: (manu
At hic lugens cecidit resupinus in pulueribus.
Proci autem tumultuati sunt in domibus umbrosis.

Ταρβοσύνῃ. φὰν γάρ μιν ἀληθέα μυθήσασθαι.
Αὐτὰρ ὁ πὰρ λαμπτῆρσι φαείνων αἰθομένοισιν
Εἱστήκει ἐς πάντας ὁρώμενος· ἄλλα δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαινε φρεσὶν ᾗσιν, ἅ ῥ' οὐκ ἀτέλεστα γένοντο.
Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην* Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος. γ. λαερτιάδην ὀδυσῆα.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου πάϊς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Κερτομέων Ὀδυσῆα· γέλων δ' ἑτάροισιν* ἔτευχεν· γ. ἔτευχε.
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Οὐκ ἀθεεὶ ὅδ' ἀνὴρ Ὀδυσήϊον ἐς δόμον ἵκει,
Ἔμπης μοι δοκέει δαΐδων σέλας ἔμμεναι αὐτοῦ
Καὶ κεφαλῆς, ἐπεὶ οὔ οἱ ἔνι τρίχες οὐδ' ἠβαιαί.
Ἦ ῥ', ἅμα τε προσέειπεν Ὀδυσῆα πτολίπορθον.
Ξεῖν', ἦ ἄρ κ' *ἐθέλοις θητευέμεν, εἴ σ' ἀνελοίμην, γ. θέλοις.
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, (μισθὸς δέ τοι ἄρκιος ἔσται).
Αἱμασιάς τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων;
Ἔνθα δ' ἐγὼ σῖτον μὲν ἐπηετανὸν παρέχοιμι,
Εἵματά τ' ἀμφιέσαιμι, ποσὶν θ' ὑποδήματα δοίην.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθες, οὐκ ἐθελήσεις
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτώσσειν κατὰ δῆμον
Βούλεαι, ὄφρ' ἂν ἔχῃς βόσκειν σὴν γαστέρ' ἄναλτον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Εὐρύμαχ', εἰ γὰρ νῶϊν ἔρις ἔργοιο γένοιτο
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται,
Ἐν ποίῃ δρέπανον μὲν ἐγὼν εὐκαμπὲς ἔχοιμι,
Καὶ δὲ σὺ τοῖον ἔχοις, ἵνα πειρησαίμεθα ἔργου
Νήστιες ἄχρι μάλα κνέφαος, ποίη δὲ παρείη.
Εἰ δ' αὖ καὶ βόες εἶεν ἐλαυνέμεν, οἵπερ ἄριστοι,
Αἴθωνες μεγάλοι, ἄμφω κεκορηότε ποίης,
Ἥλικες, ἰσοφόροι, τῶν τε σθένος οὐκ ἀλαπαδνόν,
Τετράγυον δ' εἴη, εἴκοι δ' ὑπὸ βῶλος ἀρότρῳ,
Τῷ κέ μ' ἴδοις, εἰ ὦλκα διηνεκέα προταμοίμην.
Εἰ δ' αὖ καὶ πόλεμόν ποθεν ὁρμήσειε Κρονίων
Σήμερον, αὐτὰρ ἐμοὶ σάκος εἴη καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέη πάγχαλκος ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖα,
Τῷ κέ μ' ἴδοις πρώτοισιν ἐνὶ προμάχοισι μιγέντα,
Οὐδ' ἄν μοι τὴν γαστέρ' ὀνειδίζων ἀγορεύοις.
Ἀλλὰ μάλ' ὑβρίζεις, καί τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής·
Καί πού τις δοκέεις μέγας ἔμμεναι, ἠδὲ κραταιός,
Οὕνεκα πὰρ παύροισι καὶ οὐκ ἀγαθοῖσιν ὁμιλεῖς·
Εἰ δ' Ὀδυσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κέ τοι τὰ θύρετρα, καὶ εὐρέα περ μάλ' ἐόντα,
Φεύγοντι στείνοιτο διὲκ προθύροιο θύραζε.
Ὣς ἔφατ'. Εὐρύμαχος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἆ δειλ', ἦ τάχα τοι τελέω κακόν, οἷ' ἀγορεύεις
Θαρσαλέως πολλοῖσι μετ' ἀνδράσιν· οὐδέ τι θυμῷ
Ταρβεῖς. ἦ ῥά σε οἶνος ἔχει φρένας, ἤ νύ τοι αἰεὶ
Τοιοῦτος νόος ἐστίν, ὃ καὶ μεταμώλια βάζεις·
Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην.
Ὣς ἄρα φωνήσας, σφέλας *ἔλλαβεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς γ. ἔλαβεν.
Ἀμφινόμου πρὸς γοῦνα καθέζετο Δουλιχιῆος,
Εὐρύμαχον δείσας. ὁ δ' ἄρ' οἰνοχόον βάλε χεῖρα
Δεξιτερήν. πρόχοος δὲ χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα,
Αὐτὰρ ὅγ' οἰμώξας πέσεν ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρα σκιόεντα.

Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Αἴθ' ὤφελλ' ὁ ξεῖνος ἀλώμενος ἄλλοθ' ὀλέσθαι,
Πρὶν ἐλθεῖν· τῷ κ' οὔτι τόσον κέλαδον μεθέηκεν.
Νῦν δὲ περὶ πτωχῶν ἐριδαίνομεν· οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Δαιμόνιοι, μαίνεσθε, καὶ οὐκέτι κεύθετε θυμῷ
Βρωτὺν, οὐδὲ ποτῆτα· θεῶν νύ τις ὔμμ' ὀροθύνει.
Ἀλλ' εὖ δαισάμενοι κατακείετε οἴκαδ' ἰόντες,
Ὁππότε θυμὸς ἀνώγει. διώκω δ' οὔτιν' ἔγωγε.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες,
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν.
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Νίσου φαίδιμος υἱὸς Ἀρητιάδαο ἄνακτος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτε τι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' ἄγετ', οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες κατακείομεν οἴκαδ' ἰόντες·
Τὸν ξεῖνον δὲ ἐῶμεν ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος
Τηλεμάχῳ μελέμεν. τοῦ γὰρ φίλον ἵκετο δῶμα.
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπε.
Τοῖσιν δὲ κρητῆρα κεράσσατο Μούλιος ἥρως,
Κῆρυξ Δουλιχιεὺς· θεράπων δ' ἦν Ἀμφινόμοιο.
Νώμησεν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπισταδόν. οἱ δὲ θεοῖσι
γρ. λείψαντες *Σπείσαντες μακάρεσσι, πίον μελιηδέα οἶνον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ' ἔπιόν θ' ὅσον ἤθελε θυμὸς,
Βάν ῥ' ἴμεναι κείοντες ἑὰ πρὸς δώμαθ' ἕκαστος.

Sic autẽ aliquis dixit ubi aspexisset propinquũ alium,
Vtinam debuisset hospes errans alibi perire,
Antè quàm uenisset, quò non tantum strepitũ misisset,
Nunc. a. de paupere contendimus, non aliqua cõuiuij
Boni est uoluptas, quoniam peiora uincunt.
His autem & dixit uis Telemachi,
Mali insanitis, & non aliquid occultatis animo
Cibum, neq; potum, Deorum aliquis uos concitat,
Sed benè conuiuati dormite domum profecti,
Quando animus iubet, cogo autem nullum ego.
Sic dixit, hi autẽ omnes mordicus labris compreßis
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset.
His Amphinomus concionatus est, & dixit,
Nisi illustris filius Aretiadæ regis:
O amici, ne uerò aliquis in dictum iustum
Contrarijs uerbis mordens indignetur:
Neq; hospitem uerberate, neq; aliquem alium
Famulorum, qui sunt in domibus Vlyßis diuini,
Sed agè pocillator arceßat poculis,
Vt postquam libauerimus, dormiamus domũ profecti.
Hospitem autem sinamus in ædibus Vlyßis
Telemacho curæ esse, huius. n. dilectã peruenit domũ.
Sic dixit, his autem omnibus gratum uerbũ dixit,
His craterem miscuit Mulius heros
Præco Dulichius, famulus autem erat Amphinomi,
Distribuit autem omnibus ritè, hi autem Dijs
Vbi libassent beatis, biberunt dulce uinum.
At postq̃ libârunt, biberuntq; quantũ uoluit animus.
Perrexerunt ire dormituri suas ad domos unusquisq;.

COMMENTARIVS.

αὐτίκα λαμπτῆρας) Notandus est hic modus lampadum apud ueteres, qui nõ uidentur usum candelarum ea seculo agnoscere, cum lignis aridis tantùm utantur. Qua de re plura in Lexico.

δμῳαὶ) Apud Phæacas aurei iuuenes ad aras stantes eodem munere fungebantur, quo nunc ancillæ. Sic enim Homerus suprà libro septimo, pag. 91.

> χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
> Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
> Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσι.

Vnde Lucretius:

> *Si non aurea sunt iuuenum simulacra per ædes*
> *Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,*
> *Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.*

At sanè maior est in hac Vlyssea domo frugalitas, quàm apud Phæacas: quanquam ne hoc quidem suo uitio caret, quòd ancillæ procis ministrant & famulantur, ut rectè docebit Vlysses, cùm eas ad opera muliebria se recipere iubebit.

ξεῖνε τάλαν) Duo erant, ni fallor, quæ hanc Melancho pessimè habebant. Primùm, quòd simpliciter increparetur. Deinde, quòd à tam uilis precij homine, eoq; extraneo. Itaq; asperis & contumeliosis uerbis eum excepit, duplici uia: dum ei ebrietatem obijcit, aut superbire eum ob deuictum & prostratum Irum suspicatur. Tandem minatur ei, si pergat, futurũ quendam Iro præstantiorem, qui eum neq; inuulneratum domo sit electurus. Quæ à muliere profecta, sine dubio Vlyssem exacerbarunt, ita tamen, ut solis minis eam compescuerit. Vbi obseruandum est, quàm sint hæ ancillæ Telemachum reueritæ, ut cuius metu Vlyssi obsecundarint. ita est ἀναρχίας hostis poeta.

ὄφρ' ἔτι μᾶλλον) Notandum est diligenter, quod poeta dicit, Mineruam hoc efficere, ut proci ab iniurijs non abstineant. Nã hinc uidetur innuere, in deos quoq; referendam malorum causam, quod tamen Iupiter antea libr. 1. minimè faciendũ docebat, cui nos etiam locupletissimè sumus ibidem astipulati. Iam uerò hic dicit, Mineruam procos in illa petulantia continere, ut eò magis ad eorum uindictam Vlyssem impelleret. Neq; hoc tamen adeò est absonum, ut excusari nõ posit. Ita enim etiam loquitur Spiritus Sanctus in sacris paginis, cùm dicit, Deum hominũ animos indurare, ut eò grauius peccent. Sed quẽadmodum Solis radij licet calore suo ex cadauere fœtorem eliciant, tamen ipsi eo non inficiuntur: sic Deus quoq; cùm hæc in reprobis operatur, omni culpa omnino caret. Quo sensu sana quoque mente nobis erunt illa intelligenda, quæ sunt apud Theognidem:

> οὕτω Κύρνε θεὸς πρὸς ὅτον κακὸν ἄνδρα ὧ μέλλων χόλον μνήσεσθαι θήσειν.

Item illa Aeschyli (ut uult Plato) uel Menandri (ut uult Stobæus:)

> θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.
> *Deus causam præbet mortalibus Quando uult funditus domum subuertere.*

οὐκ ἀθεεὶ) Hic est illa λώβη θυμαλγής, qua animum Vlyßis Eurymachus exulcerat. Ludit ergo in eius caluitiem, quasi ea facium loco splendeat. Volunt autem Grammatici ab eo splendore dictã φαλακρὸν, ἀπὸ τὸ φάλιον ἢ φάλον εἶναι, λάμπειν τὸ περὶ τὴν κάραν. Quod autem eum non sine Numine huc uenisse dicit, scomma est intolerandum, nisi pietatem omnem gens ista quodammodo profligasset, quanquam eius aliqua documenta anteà exhibuerint.

ἔργα κακὰ) Opera mala appellat consuetudinem, quam in Vlysse imaginatur, stipem hinc inde emendicandi. Quo ingenio quidam ita sunt præditi, ut in illo paupertatis squallore nihil agendo uersari malint quàm aliquid agendo aut faciendo occupari. At Vlysses noster longè diuersè est affectus, ut ipsemet paulò pòst satis indicabit. Nam non solùm in operibus rusticis, sed etiam in bellicis, quantum Eurymacho præstet, asserere non uerebitur.

οὕνεκα πὰρ παύροισι) Exprobrat Eurymacho, quod plerunq; accidere solet, ut multi pro fortibus quidem habeantur: sed ab ijs demum qui ignaui sunt. Vnde illi superbientes eò audaciæ prorumpunt, ut hanc aliorum opinionem ueram arbitrentur, licet eorum conscientia aliud ipsis intus testimonium ferat, aut potiùs ea, quasi præclustri quodam fulgore animũ summa præ-

præstingui sinant, & in miseram illam φιλαυτίαν delabantur, qua πλεονεκτοῦσι & plus æquo sibi tribuunt. Talem ergo dicit esse hunc Eurymachum, unde ille indignatus tam asperè ei mox insultabit.

ἐπὶ τὰ χερνίβια αὐτοῦ) Memini nos aliàs hoc explicuisse. Proinde hic non oportet nos ταυτολογεῖν.

δαιμόνιοι, μαίνεσθε) Breuis est quidem ista Telemachi oratio, sed ponderosa & grauis. Ergo illa nũ secus ac Menelaus παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. Primum increpat illos ob patrarum hoc facinus, sed duris & acerbis uerbis tum præter ætatem, tum etiam, ni fallor, præter consuetudinẽ. Unde paulò pòst admirabuntur proci ὃ θαρσαλέως ἀγορεύει. Durities & acerbitas illa est in eo, quòd furentes eos appellat & intemperantes, atque id quidem non sine causa, sed neque etiam sine periculo, quod illi à procis impendebat. Eos tamen pudor quidam compescuit, ut non solùm illi non fuerint iniuriosi, sed etiam suadenti (expressè enim dicit, ἀλλ' εὖ δ' ὑπὸ ἴτω) ut se in lectum reciperent, mox obtemperauerint.

θεὸς νῶϊν) Non dubito, quin huius loci sensus ex superioribus sit intelligendus, ubi Poeta dicit, Mineruam hæc in procis efficere: non quòd uerè sciat Talemachus, quis Deus expressè hoc faciat: sed quia cùm sciret quid patri & sibi esset in animo, nihil aliud potuit suspicari, quàm impulsu quodam alicuius Dei procos in hunc modũ insolescere, ut eò maiorem ansam Vlyssi præberent celeriùs institutum suum exequendi.

ὦ φίλοι) In tanta multitudine repertus est hic Amphinomus, qui æquitatis & modestiæ rationem habuerit, cuius dehortatio reliquos à grauiori facinore compescuit, ne omne fas ex hac turba exulare uideretur. Libato ergo dijs uino (quod ego in procis non tantæ pietatis agnosco, ut uulgatæ illius seculi consuetudini aliquid amplius non tribuam) domum quisq; suam se confert, & tam turbulento conuiuio finis tandem aliquis imponitur.

Finis libri decimioctaui.

ARGUMENTUM DECIMINONI LIbri Odyssea.

INIT consilium cũ Telemacho de armis deponendis Vlysses, & apud Penelopen *se* è Creta oriundum *esse* dissimulat. Agnoscitur autem per cicatricem ab Euryclea, quę illios pedes lauabat Arq; obiter poeta cummemorat, quomodo in Parnasso cùm uenaretur, ab apro fuerit percussus.

Aliud.

T, autem agnoscit ex cicatrice uetula Vlyssem.



THIC *in domo remansit diuinus Vlysses,*
Procis cædem cum Minerua cogitans,
Statim autem Telemachum uerba uelocia alloquutus est,
Telemache oportet arma belliosa deponere intus
Omnia prorsus, at procos mollibus uerbis
Alloquere, quando à te inquirent cupientes.
Ex fumo deposui, quoniam non his similia sunt,
Qualia quondã ad Troiam proficiscens reliqt Vlysses,
Sed consumpta sunt quantum ignis iuit flatus.
Adhuc. a. mihi & hac magis in mentibus posuit Saturnius,
Ne inebriati contentione inter uos excitata,
Vos uicissim uulneretis, deturpetis autem conuiuium.
Et sponsalia, ipsum enim attrahit uirum ferrum.
Sic dixit, Telemachus autem dilecto obediuit patri.
Extra. a. uocatam allocutus est nutricem Eurycleam.
Nutrix, age mihi excludas in atrijs fœminas,
Donec iam ad thalamum concludam arma patris
Bona, quæ mihi in domo neglecta fumus denigrat
Patre abeunte, ego autem adhuc paruulus eram.
Nunc autem uolo deponere, ubi non ignis ibit flatus.
Hunc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Vtinam enim iam tandem fili prudentiam susciptas
Domum curare, & res omnes seruare.
Sed agè, quis tibi posteà simul ueniens lumen portabit?
Famulas autem non sinis adire quæ præluceant.
Hanc. a. rursus Telemachus prudens contra loq. est,
Hospes hic, non enim ociosum tolerabo, qui meum
Modium (id est quadrã) gustet, etiã si longè uenerit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Τ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΣΥΝ Τελεμάχῳ σκέψιν ποιεῖται τῶν ὅπλων Ὀδυσσεύς, καὶ πρὸς Πηνελόπην ἐκ Κρήτης εἶναι ὑποκρίνεται. γίγνεται δὲ αὐτοῦ δι' οὐλῆς ἀναγνωρισμὸς πρὸς Εὐρύκλειαν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νιπτούσης. ἐν ᾧ παρεκβὰς ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὡς ἐν Παρνασσῷ ὑπὸ συὸς ἐπλήγη κυνηγῶν.

Ἄλλη.

Ταῦ δ' ἀναγνωρίζει ἐξ οὐλῆς γραῦς Ὀδυσσῆα.

ΑΥΤΑΡ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχε, χρὴ τεύχε' ἀρήϊα καταθέμεν εἴσω
Πάντα μάλ'· αὐτὰρ μνηστῆρας μαλακοῖς ἐπέεσσι
Παρφάσθαι, ὅτε κέν σε μεταλλῶσιν ποθέοντες·
Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ', ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει
Οἷά ποτε Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
Ἀλλὰ κατήκισται ὅσσον πυρὸς ἵκετ' ἀϋτμή.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων,
Μήπως οἰνωθέντες, ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν,
Ἀλλήλους τρώσητε, καταισχύνητε δὲ δαῖτα,
Καὶ μνηστύν. αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί,
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Μαῖ', ἄγε δή μοι ἔρυξον ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας,
Ὄφρα κεν ἐς θάλαμον καταθείομαι ἔντεα πατρὸς
Καλά, τά μοι κατὰ οἶκον ἀκηδέα καπνὸς ἀμέρδει,
Πατρὸς ἀποιχομένοιο· ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ἐθέλω καταθέσθαι ἵν' οὐ πυρὸς ἵξετ' ἀϋτμή.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Αἲ γὰρ δή ποτε τέκνον ἐπιφροσύνας ἀνέλοιο,
Οἴκου κήδεσθαι, καὶ κτήματα πάντα φυλάσσειν.
Ἀλλ' ἄγε, τίς τοι ἔπειτα μετοιχομένη φάος οἴσει;
Δμωὰς δ' οὐκ εἴας προβλωσκέμεν, αἵ κεν ἔφαινον.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖνος ὅδ'. οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται, καὶ τηλόθεν εἰληλουθώς.

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Κλήισεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Τὼ δ' ἄρ' ἀναΐξαντ' Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱὸς
Ἐσφόρεον κόρυθάς τε καὶ ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας,
Ἔγχεά τ' ὀξυόεντα. πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη,
Χρύσεον λύχνον ἔχουσα, φάος περικαλλὲς ἐποίει.
Δὴ τότε Τηλέμαχος προσεφώνεεν ὃν πατέρ' αἶψα,
Ὦ πάτερ, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἔμπης μοι τοῖχοι μεγάρων, καλαί τε μεσόδμαι,
Εἰλάτιναί τε δοκοί, καὶ κίονες ὑψόσ' ἔχοντες
Φαίνοντ' ὀφθαλμοῖς ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο.
Ἦ μάλα τις θεὸς ἔνδον, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Σίγα, καὶ κατὰ σὸν νόον ἴσχανε, μηδ' ἐρέεινε. (σεύς,
Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν κατάλεξαι, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ,
Ὄφρα κ' ἔτι δμῳὰς καὶ μητέρα σὴν ἐρεθίζω.
Ἡ δέ μ' ὀδυρομένη εἰρήσεται ἀμφὶς ἕκαστα.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει
Κείων ἐς θάλαμον, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ' ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Ἔνθ' ἄρα καὶ τότ' ἔλεκτο, καὶ ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ ὑπελείπετο δῖος Ὀδυσσεύς,
Μνηστήρεσσι φόνον σὺν Ἀθήνῃ μερμηρίζων.
Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ.
κεῖνθα δ' Τῇ παρὰ μὲν κλισίην πυρὶ κάτθεσαν,* ἔνθ' ἄρ' ἐφῖζε,
Δινωτὴν ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ, ἥν ποτε τέκτων
Ποίησ' Ἰκμάλιος, καὶ ὑπὸ θρῆνυν ποσὶν ἧκε,
Προσφυέ' ἐξ αὐτῆς, ὅθ' ἐπὶ μέγα βάλλετο κῶας.
Ἔνθα καθέζετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια.
Ἦλθον δὲ δμῳαὶ λευκώλενοι ἐκ μεγάροιο·
Αἱ δ' ἀπὸ μὲν σῖτον πολὺν ᾕρεον ἠδὲ τραπέζας,
Καὶ δέπα ἔνθεν ἄρ' ἄνδρες ὑπερμενέοντες ἔπινον.
Πῦρ δ' ἀπὸ λαμπτήρων χαμάδις βάλον. ἄλλα δ' ἐπ'
Νήησαν ξύλα πολλά, φόως ἔμεν ἠδὲ θέρεσθαι. (αὖτ
Ἡ δ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπε Μελανθὼ δεύτερον αὖτις,
Ξεῖν' ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀνιήσεις διὰ νύκτα
Δινεύων κατὰ οἶκον; ὀπιπεύσεις δὲ γυναῖκας;
Ἀλλ' ἔξελθε θύραζε τάλαν, καὶ δαιτὸς ὄνησο·
Ἢ τάχα καὶ δαλῷ βεβλημένος εἶσθα θύραζε.
Τὴν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ
Δαιμονίη, τί μοι ὧδ' ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ; (σεύς,
γρ. ῥυπόω Ἦ ὅτι* ἀλιπόω; κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι;
Πτωχεύω δ' ἀνὰ δῆμον· ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει.
Τοιοῦτοι πτωχοὶ καὶ ἀλήμονες ἄνδρες ἔασι.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλβιος ἀφνειόν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι, καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι.
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλα τε πολλὰ
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται·
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων· ἤθελε γάρ που.
Τῷ νῦν μή ποτε καὶ σὺ γύναι ἀπὸ πᾶσαν ὀλέσσῃς
Ἀγλαΐην, τῇ νῦν γε μετὰ δμῳῇσι κέκασσαι,
Μή πώς τοι δέσποινα κοτεσσαμένη χαλεπήνῃ,
Ἢ Ὀδυσεὺς ἔλθῃ. ἔτι γὰρ καὶ ἐλπίδος αἶσα.
Εἰ δ' ὁ μὲν ὡς ἀπόλωλε καὶ οὐκέτι νόστιμός ἐστιν,
Ἀλλ' ἤδη παῖς τοῖος Ἀπόλλωνός γε ἕκητι

Sic autem dixit, huic autem firmum fuit uerbum.
Clausit autem ianuas domorum benè habitatarum.
Hi autem festinantes Vlysses & illustris filius
Intro portauerunt galeasq́; & scuta umbilicosa,
Lanceasq́; acutas, antè autem Pallas Minerua
Auream lucernam tenens lumen perpulcrũ faciebat.
Iam tũc Telemachus alloquutus est suum patrẽ statim:
O Pater certè magnum miraculum hoc oculis uideo,
Tamen mihi parietes domorum pulcraq́; sedes
Abiegnaq́; trabes, & columnæ altitudinem habentes,
Lucent oculis tanquam igne ardente.
Certè ualdè aliquis Deus intus qui cœlũ latũ habitat.
Hunc autẽ respondens allocutus est prudens Vlysses
Tace & tuam mentem retine, neq́; interroga.
Hæc consuetudo est Deorum, qui Olympum habitant.
Sed tu quidem dormi, ego autem remanebo hic
Vt etiam famulas & matrem tuam incitem.
Hæc me dolens interrogabit circa singula.
Sic dixit, Telemachus autem ex domo discedit
Dormitur in cubiculũ lampadib. lucentibus, bat.*
Vbi antea dormiebat, quãdo ipsũ dulcis somnus capie-
Illic igitur & tũc dormiuit, & auroram expectabat.
At hic in domo relictus est diuinus Vlysses,
Procis cædem cum Minerua cogitans.
Hæc autem ibat ex thalamo prudens Penelope,
Dianæ similis, uel aureæ Veneri.
Huic apud quidẽ sedẽ ignẽ deposuerũt (illic assedebat)
Rotundam ebore & argento, quàm quondam faber
Fecit Icmalius, & sub scabellum pedibus misit
Aptum ex ipsa, ubi magnam iniecit pellem.
Illic sedit postea prudens Penelope.
Venerunt autem famulæ albaulnæ ex domo.
Hæ.a. longè quidẽ panẽ multũ asportauerũt et mensas,
Et pocula unde proci superbi biberant.
Ignem.a. faculis ad terram iecerunt, alia.a. supra ipsas
Congregarunt ligna, lumen esse & comburi.
Hæc autem Vlyssi dixit Melantho secundo & rursus,
Hospes etiam nunc huc uenisti per noctem
Frequentans tu domo, aspicis autem mulieres.
Sed exi foras miser, & conuiuio iuuaberis,
Vel cito & torre percussus ibis foras.
Hanc.a. toruẽ cõspicatus allocutus est prudẽs Vlysses,
Mala, cur me sic inuehis irato animo?
Nunqd quòd sordeo? mala.a. corpori uestimẽta indu
Mendico autem in populo, necessitas enim urget.
Tales pauperes & erratores uiri sunt.
Etenim ego quondam domum in hominibus habitauĩ
Beatus diuitem, & sæpè dedi erratori
Tali qualis esset, & qui alicuius indigens ueniret.
Erant autem serui ualdè multi, aliaq́; multa,
Quibus benè uiuunt, & diuites uocantur.
Sed Iupiter destruxit Saturnius, uoluit enim.
Ideò nũc ne aliquãdo & tu mulier longè omnẽ perdas
Lætitiam, qua nunc inter ancillas ornata es,
Ne tibi aliquo modo domina irata sæuiat,
Vel Vlysses ueniat, adhuc enim & spes fatum.
Si aũt hic quidẽ omnino perijt, & non amplius reditu-
Sed iam filius talis Apollinis consilio (rus est,

Tele-

Telemachus, hunc autem nulla in domibus mulierum	Τηλέμαχος· τὸν δ' οὔτις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
Latet quæ perperā agat, quoniā non amplius talis est.	Λήθει ἀτασθάλλουσ', ἐπεὶ οὐκέτι τηλίκος ἐστίν.
Sic dixit, hunc audiuit prudens Penelope,	Ὣς φάτο. τοῦ δ' ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια·
Ancillam.a.allocuta est, uerbūq; dixit, denominauitq;,	Ἀμφίπολον δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Omnino audax canis intrepida non me lates	Πάντως θαρσαλέη κύον ἀδδεὲς οὔτι με λήθεις
Te perpetrare magnum facinus, quod tuo capite perlues.	Ἕρδουσα μέγα ἔργον, ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις.
Omnino enim benè scis, quoniam à me audiuisti ipsa,	Πάντα γὰρ εὖ ᾔδησθα, ἐπεὶ ἐξ ἐμεῦ ἔκλυες αὐτῆς,
Quòd hospitem curabam in domibus meis	Ὡς τὸν ξεῖνον ἔμελλον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν
De marito interrogare, quoniam frequenter tristor.	Ἀμφὶ πόσει εἴρεσθαι, ἐπεὶ πυκινῶς ἀκάχημαι.

COMMENTARIVS.

πάντα μάλα) Hos uersus usq; ad illum ὣς φάτο, repetuntur ex lib.16. sed non frustrà. Hunc enim adolescentē oportuit probè officij sui meminisse, nec nimis hæc illi memoria refricari potuit, ne quid uitiosi in hac ταυτολογίᾳ imaginemur.

αὐτὴ γὰρ φιλέεσκε) Vide quæ annotauimus ad hæc uerba sup.lib.16.pag.258. In sequentibus autem notabis prudentiā Telemachi, in hoc negotio tum aggrediendo, tum perficiendo.

πάροιθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη) Si multi loci Homerici prouerbijs quibusdam ansam præbuerunt, hic mihi in eorum albo recensendus quodammodo uidetur. Quòd enim hîc Pallas hæc administranti Telemacho lumen præfert, factum est, ut *facem uel lucem præferre* prouerbialiter ij dicantur, qui alios ad quippiam agendum antecedunt. Vtut sit, duo sunt nobis hîc notanda. Primū quòd Minerua lucem subministrat. Deinde quòd ista noctu geruntur. Datur ergo nobis hæc Dea φωσφόρος, quod à nemine hactenus, quantum ego intelligo, fuit animaduersum. Et tamen eiusmodi rectè proponitur. Siue enim allegoricè Sapientiam ac prudentiam uelis eam interpretari, pluribus docendū non est, quàm rectè lumen illi tribuatur. Siu uero (quod Goropio & mihi placet) Θεολογικώτερον, æternam illam Deo genitam Sapientiam, quid, quæso, magis luce illi conuenire posset? siquidem & ipsa LVX est æterna, qualis à Spiritu Sancto passim prædicatur. Scio multos inclamaturos, hanc lucis administrationem non à Poeta illi ex perpetuo officio tribui, sed solùm quantum ad præsens negotium faciebat ut quæ non secus Apollinis partes nunc obiniat, ac antea Veneris cùm Penelope illa formæ medicamina suppeditaret. Ego uerò & hîc & illic eadem sum sententia, ut Homerus ueram nobis Mineruam ubiq;, quantum potest, exhibeat, quæ reliquorum Deorū dotes unà in se omnes complectatur, quod anteà, ni fallor, etiam suo loco annotauimus. Cæterùm ex illa luce intelligo, cur Athenis Callimachus auream lucernam Mineruæ fecerit, in qua oleum infusum non consumebatur, nisi exactu demū anno lucerna dies noctesq; ardente, ut scribit Pausanias lib 1. Quòd autem nox huius negotij est conscia, dicemus cum Eustathio, id nō sine ratione fieri, siquidem uerum est illud uulgatum, ἐν νυκτὶ βουλή. unde Nox à poetis εὐφρόνη appellatur. Addo ego, haberi rationem temporis, quo tutiùs ea geruntur, quæ occultari & celari uolumus, quàm interdiu. Ideo factum est, ut superstitiosa quidem, sed non plenè insulsa antiquitas Noctuam huic Deæ consecrarint, quòd scilicet illa noctu, quo tempore reliquæ aues, à quibus illi est periculum quiescunt, ad prædam securiùs euolet. Sic etiam sapientes optima cōsilia minore cum periculo noctu solent exequi, quod tempus arcanis fidissimum rectè appellauit Ouid.7. Metamor.

οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι) Hoc dici existimo ad differentiam Deorum inferorum, quibus non est peculiare ut luceant.

αὐτὰρ ὁ ἐν μεγάρῳ) Hi duo uersus repetuntur ex principio huius libri, sed paulo diuerso sensu. Ibi enim cum Telemacho relinquebatur Vlysses hîc sine Telemacho. Ergo neq; hîc ineptè ταυτολογεῖ.

Ἀρτέμιδι) Vario respectu Penelopen puto tum Artemidi tum Cythereæ comparari: illi quidem ob egregiam totius corporis habitum, quo maximè excellit Diana, qua etiam ratione Alcinoi filia etiam anteà conferebatur. Veneri uerò ob pergratam formam gratijs & leporibus intermixtam. Quæ duo ubi conueniunt, mulierem ualde commendabilem efficiunt.

ξεῖν' ἔτι καὶ νῦν) Rursus Vlyssem increpat petulans hæc Melantho, sed æquiore de causa. Indecorum enim uidebatur, peregrinum hospitem, qui speciem mendici gereret, mulieribus illis tam priuatè, idq; intempestiuo tempore se immiscere. Sed quia à malè affecto iam anteà animo proficiscuntur hæ obiurgationes, pro uitiosis agnoscimus.

δαιμονίη) Excipit Vlysses, docetque quanta sit huius ancillæ inhumanitas, quæ hospiti tam proteruè insultet. Tum monet, incōstantem esse felicitatis statum, è quo ut ipsemet iam decidit, licet cùm eo frueretur, beneficus quàm maximè in hospites fuerit, ita quoq; accidere potest, ut illa diutiùs hac prosperitate non exultet, siue eam abrumpat Vlyssis aduentus, siue ipse etiam Telemachus, qui iam ea est ætate, ut prudentiùs rem domesticam administraturus uideatur, & illas ancillarum petulantias non ignoret.

ὅττι ῥυπόω,) Vellicat Melantho, quasi se non alia de causa expellere uelit, quàm quòd ita surdidum & squallentem uideat. quasi dicat. hoc illam non facturam, si splendidius ornatus & comptus fuisset. Vbi tacitè arguit eius lasciuiam, quæ tanta sit, ut non solum eam intemperanter expleat, sed etiam eos negligat, qui aut uestibus elegātioribus induti, aut unguentis delibuti non fuerint. Delectari autem hac munditie & elegantia mulieres, plus satis notum est.

πτωχεύω) Verissimum est illud Alcæi,

> χρήματ' ἀνήρ, πτωχὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός, ... οὐδὲ τίμιος.
>
> Pecunia uirum decorat, Pauper uerò nullus neq; bonus esse iudicatur, Neque honoratus.

Et illud Euripidis in Erechteo:

> ἐν τῷ πένεσθαι δ' ἔνεστιν ἀδοξία, ... κἂν ᾖ σοφός τις, ἥ τ' ἀτιμία βίου.
>
> In paupertate inest obscuritas ... Vtcunque sapiens, & ignominia uitæ.

Et illud Cratonis:

> οὐκ ἔστι πενίας οὐδὲν ἀθλιώτερον ... σπουδαῖος ᾖ, πένης δέ, καταγέλαστος ᾖ.
>
> ἐν τῷ βίῳ σύμπτωμα· ἐὰν γὰρ ᾖ φύσει
>
> Non est paupertate miserius ... Studiosus fueris & bonus, sed pauper, ludibrio habeberis.
>
> In uita casus: quamuis enim natura

Hinc eleganter Menander δυσμενέστατον πένην appellat. Quod quàm sit uerum, & anteà, & nunc expertus Vlysses, qui ob paupertatem contemnitur, licet alioqui prudentia & dotibus tum corporis tum animi nulli mortalium esset inferior.

ἐπεὶ ἦ ποτε καὶ ἐγώ) Miseriorem suum statum faciebat hac pristinæ suæ felicitatis commemoratione, siquidem grauis quidem est omnis paupertas, sed ea demū grauissima & penè intolerabilis, quæ cum diuitijs est cōmutata. Vnde rectè ille apud Plautū:

> Miserum istuc uerbum, & pessimum est, Habuisse & nihil habere.

Sed cùm addit, se dum esset diues, in mendicos liberalem extitisse: monet suo exemplo, quid alijs quandiu opibus fruuntur, faciendum sit, & ne in ijs spes & securitas collocanda, ut paupertatem semper reformident, in quam facilè possunt detrudi. Piè autem agnoscit se Dei uoluntate effectum pauperem, quod antea de eodem obseruauimus.

ἀμφίπολον ἐνένιπεν) Et uerbis, & uerberum minis hanc proteruam Melantho compescit, quam huic Penelopes orationi minimè aduertantē inducit. Vnde colligas, eam etiam dominæ quadā reuerētia cōmotā, ut à flagitiosa illa proteruia desisteret.

Dixit, & Eurynomē promā condā uerbū affata est,	Ἦ ῥα, καὶ Εὐρυνόμην ταμίην πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Eurynome porta iam sedem, & pellem in ipsa,	Εὐρυνόμη, φέρε δὴ δίφρον καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Vt sedens dicat uerbum, & audiat	Ὄφρα καθεζόμενος εἴπῃ ἔπος ἠδ' ἐπακούσῃ
	Ὁ ξεῖνος

Nunc.a.neq; effugere possum nuptias, neq; aliq; aliud
Consilium inuenio, ualde autem urgent parentes
Nubere, ægre fert aūt filius facultates (illos) dilapidare
Cognoscens, iam enim uir qualisq; magnusq;
Ad domum curandam, huicq; Iupiter gloriam præbet.
Sed & sic mihi dic tuum genus, unde es.
Non enim à quercu es antiqua, neq; à petra.
Hanc autē respondens allocutus est prudens Vlysses.
O uxor uenerabilis Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius cessabis meum semen interrogare?
Sed agè tibi dicam, certè quidem me doloribus dabis
Pluribus quàm teneor: (est) quidem.n. pœna, quando à
Sua abest uir tanto tempore, quāto ego nunc (patria
Multas hominum ad ciuitates errans dolores patiens:
Sed & sic dicam quodcunq; me interrogas & inquiris.
Creta quidem terra est medio in nigro ponto,
Pulcra & pinguis, circumflua: in hac autem homines
Multi infiniti, & nonaginta ciuitates.
Alia.a. aliorum lingua mixta, in ipsa quidem Achiui.
Ibi autem Eteocretes magnanimi, ibiq; Cydones,
Dorensesq; Trichaices, diuiniq; Pelasgi.
Inter has Cnosos magna ciuitas, ubi Minos
Per nouem annos regnauit Iouis magni confabulator.
Patris mei pater magnanimi Deucalionis.
Deucalion autem me genuit, & Idomeneum regem.
Sed hic quidem in nauibus rostratis Ilium ad
Iuit simul cum Atridis, mihi.a nomen inclytū Aethon,
Iunior natu, hic autem prior & melior
Illic Vlyssem ego uidi, & hospitalia (dona) dedi,
Etenim hunc ad Cretam deduxit uis uenti
Euntem ad Troiam, ubi abduxisset à Maleis.
Statuit autem in Amniso, ubi spelunca Lucinæ
In portibus difficilibus, uix autem fugit procellas.
Statim.a. Idomeneū interrogauit ad ciuitatē profectꝰ,
Hospitem.n. ipsum dicebat, dilectūq; esse uenerēdumq;.
Huic autem iam decima uel undecima fuit Aurora
Eunti cum nauibus rostratis Ilium intrò.
Hunc quidē ego ad domos ducens rectè hospitio excepi,
Accuratè amplectens cùm multi in domo essent,
Et ei his alijs socijs, qui simul ipsum sequebantur
A populo farinas dedi, & nigrum uinum congregatū,
Et boues mactare, ut impleret animum.
Illic duodecim quidem manserunt dies diuini Achiui
(Flabat enim Borea uentus magnus, neq; in terra
Sinebat stare, sæuus autem aliquis mouebat Deus.)
Ipsa autem 13. die uentus cecidit, hi autem ascenderūt.
Dixit, mendacia multa dicens ueris similia
Hac.a. iam audiente fluebāt lacrymæ, liquefiebat autē
Sicut.a. nix liquefit in altis montibus (corpus,
Quam Eurus liquefecit, postquā Zephyrus defusus est.
Liquefacta autem igitur hac fluuij implentur fluētes:
Sic huius liquefiebant pulcra genæ lacrymantis,
Flentis suum uirum assidentem: at Vlysses
Animo quidem lugentem suam miserabatur uxorē.
Oculi autem tanquam cornua stabant uel ferrum
Tacitè in palpebris, dolo.a. hic lacrymas occultabat.

Νῦν δ' οὔτ' ἐκφυγέειν δύναμαι γάμον, οὔτε τιν' ἄλλην
Μῆτιν ἐφευρίσκω. μάλα δ' ὀτρύνουσι τοκῆες
Γήμασθ'. ἀσχαλάᾳ δὲ πάϊς βίοτον κατεδόντων,
Γιγνώσκων· ἤδη γὰρ ἀνὴρ οἷός τε * μάλιστα — γρ. μέγας τε
Οἴκου κήδεσθαι, τῷ τε Ζεὺς * κῦδος ὀπάζει. — γρ. ὄλβον
Ἀλλὰ καὶ ὥς μοι εἰπὲ τεὸν γένος, ὁππόθεν ἐσσί.
Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι † παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης. — γρ. παλαιφάγου
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-(σεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Οὐκ ἔτ' † ἀπολλήξεις τὸν ἐμὸν γόνον ἐξερέουσα· — γρ. ἀπολήξεις
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω· ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις
Πλείοσιν ἢ ἔχομαι. ἡ γὰρ δίκη, ὁππότε πάτρης
Ἧς ἀπέῃσιν ἀνὴρ τόσσον χρόνον ὅσσον ἐγὼ νῦν,
Πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἀλώμενος, ἄλγεα πάσχων.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐρέω ὅ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς.
Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ † ἐννήκοντα πόληες. — γρ. ἐνενήκοντα
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί,
Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής,
Πατρὸς ἐμοῖο πατὴρ μεγαθύμου Δευκαλίωνος.
Δευκαλίων δέ μ' ἔτικτε, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα·
Ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω
Ὤιχετ' ἅμ' Ἀτρεΐδῃσιν· ἐμοὶ δ' ὄνομα κλυτὸν Αἴθων,
Ὁπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄρα πρότερος καὶ ἀρείων.
Ἔνθ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἰδόμην, καὶ ξείνια δῶκα.
Καὶ γὰρ τὸν Κρήτηνδε κατήγαγεν ἲς ἀνέμοιο,
Ἱέμενον Τροίηνδε, παραπλάγξασα Μαλειῶν.
Στῆσε δ' ἐν Ἀμνισῷ, ὅθι τε σπέος Εἰλειθυίης,
Ἐν λιμέσιν χαλεποῖσι· μόλις δ' ὑπάλυξεν ἀέλλας.
Αὐτίκα δ' Ἰδομενῆα μετάλλα ἄστυδ' ἀνελθών·
Ξεῖνον γάρ μιν ἔφασκε φίλον τ' ἔμεν αἰδοῖόν τε.
Τῷ δ' ἤδη δεκάτη ἢ ἑνδεκάτη πέλεν ἠώς
Οἰχομένῳ σὺν νηυσὶ κορωνίσιν Ἴλιον εἴσω.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καὶ οἱ, τοῖς τ' ἄλλοις ἑτάροις οἳ ἅμ' αὐτῷ ἕποντο,
Δημόθεν ἄλφιτα δῶκα καὶ αἴθοπα οἶνον ἀγείρας,
Καὶ βοῦς ἱρεύσασθαι· ἵνα πλησαίατο θυμόν.
Ἔνθα δυώδεκα μὲν μένον ἤματα δῖοι Ἀχαιοί·
(Εἴλει γὰρ Βορέης ἄνεμος μέγας, οὐδ' ἐπὶ γαίῃ
Εἴα ἵστασθαι· χαλεπὸς δέ τις ὦρορε δαίμων)
Τῇ τρισκαιδεκάτῃ δ' ἄνεμος πέσε· τοὶ δ' ἀνάγοντο.
Ἴσκε, ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.
Τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης ῥέε δάκρυα, τήκετο δὲ χρώς.
Ὡς δὲ χιὼν κατατήκετ' ἐν ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν,
Ἥν τ' Εὖρος κατέτηξεν ἐπὴν Ζέφυρος † καταχεύοι, — γρ. καταχεύῃ
Τηκομένης δ' ἄρα τῆς ποταμοὶ πλήθουσι ῥέοντες,
Ὣς τῆς τήκετο καλὰ παρήϊα δακρυχεούσης,
Κλαιούσης ἑὸν ἄνδρα παρήμενον. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Θυμῷ μὲν γοόωσαν ἑὴν ἐλέαιρε γυναῖκα,
Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος,
Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι. δόλῳ δ' ὅγε δάκρυα κεῦθε.

COMMENTARIVS.

πῶς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν] Antequam hunc hospitem de marito interroget, qui tamē eius erat scopus, petit certior fieri de ipso-

mee

met hospite, deq; eius patria & parentibus: quasi illi indicaret, se de eo etiam aliquo modo esse solicitam, & penè plus quàm de marito, de cuius statu posteà quærit. Si ea igitur, quorum curam gerimus, principe loco ponimus, colligi potest, Penelopen, nescio qua obtusa & incognita animi propensione (quæ à poetica industria informatur) in hunc hospitem affici.

ὦ γύναι) Quia interrogationibus Penelopæ satisfacere non poterat sine magno animi dolore, qui erat ex tot malorum commemoratione oriturus, prima fronte responsum ei denegat duabus de causis: primùm quòd indecorum esse existimet, in alienis ædibus proprias calamitates lugere: deinde, quòd his luctibus intempestiuum sit tempus, quia à conuiuio uideretur præ nimia uini copia lacrymas profundere. Intelligebat enim, uix hoc in paupere quendam boni cõsulturum, quod iam apud procos erat expertus. Atq; hic quidem est scopus Vlyssis. Sed, ni fallor, humano capiti ceruicem equinam in ipso initio animaduertere licet. Quæ enim cohærentia est primæ partis, cum postrema An quòd celebris sit Penelopæ gloria, ideò hæc renarrare Vlyssem non oportuit? Atqui ex illa hypothesi hoc intulit, ut docet illud uerbum τοί, quod est ἀπολογικόν. Sed hæc ἄτοπα nos quantũ possumus, à poeta nostro remoueamus. Ego omnia ita cohærere intelligo, si dicamus, illa de gloria & beatitate Penelopes Vlyssem præfari, ne ineptiùs facere uideretur, qui tristes de se narrationes illi immisceret, quibus poterat quodammodo conturbari. Quòd autem hoc de felici Penelopes uita intelligat, doceri satis puto in eleganti illa comparatione Penelopes cum rege, cui omnia prosperè succedunt, ut sine dubio per illud κλέος, οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, siue, ut Homericè loquamur, παντοίην ἀρετὴν significatur. Hæc ita accipi uolo, donec uel lector aliquid meliùs suggesserit, uel ego ipse alias maiore cum otio expromam.

ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος) Hæc comparatio uel sola Homero laudem æternam parere posset, & eò maiorem, quò nõ de re minima, quales nonnullas etiam habet, sed de communi, & publica longeq; augustissima est instituta. Attende enim diligenter, quid dicat. Scopus eius est, docere qua ratione optima felicitas regibus & populo, qui regibus paret, eueniat. Scopus, inquã, hic est, non si comparationẽ ad rem comparatã referas, sed per se, &, ut ita dicam, in abstracto quod doctrinę causa mihi statuere liceat: nulla enim discendo ἀπάθεια esse potest. Duobus ergo modis felices Reges (tũm hos dico, quicquid ipsis subijcitur intelligi uolo, sine quibus Reges esse desinunt) statuit: primùm ex Dei cultu: deinde ex administratione iustitiæ. Dei cultus & Pietas in uoce, θεουδὴς, exprimitur, ut aliàs docebimus: unde θεουδείην appellauit Nonnus Pietatem, qua Deo similes esse studemus, uel ei placere, si ab ἁδεῖν deduxeris. Iustitiæ administratio ibi, εὐδικίας ἀνέχῃσι. Ex quo utroq; conflatur illa εὐηγεσία (pro qua uoce quosdam malè εὐεργεσίαν substituisse monet Didymus) quam in fine comparationis appellat. Inde, inquit, fertilitas terræ tam in proferendis frugibus, quàm in alendis pecoribus. Inde etiam piscium in mari copia. Inde deniq; totius populi uniuersalis felicitas, qua sub pio & iusto Rege fruitur. O sapientem & nunquam satis laudatum uatem. O dignum hominem cuius scripta nõ in puluere solum scholastico, sed in sacrario illo Regum & Principum ostro noctes & dies uoluantur, legantur & amentur. Hoc nimirũ solo doctore florentem regni cuiusuis statum quamprimùm animaduertes. Hic solus instar omnium, quotquot unquã uel de Repub. uel de Legib. quantumuis uetustissimi illi sint, scribere sunt conati. Quorsum enim moles illa uoluminum de re tam facili, tam perspicua, quam in tam angustos fines possis concludere? Ea breuitate ille generis humani Redemptor sacrosanctam Patris æterni legem, quamuis & illa pauca uerborum congerie fuisset tradita, nobis coarctauit. Scilicet longam sermonis ambagem Recti pręcepta respuũt: fucos illos genuina ueritatis facies abhorret. Quàm prudenter ergo Homerus noster arduam illam & grauem regni administrationem duobus capitibus breuiter complectitur. Cedò quib.? Pietate & Iustitia. Quo anagrãmate gaudent Regis Galliæ Car. 9 insignia. Scio hæc præcepta aliunde depromi posse, sed ea ab Homero nemo est, credo, qui lubẽter nõ audiat & amplectatur. Aut si etiã Christiani aure surda hæc bibunt, grauiùs peccant, qui Ethnico scriptori id placere uideant, quæ omnino cum Spiritu Sancto consentiunt: imò si aspernari pergant, hoc uel solo iudice, in æternũ perire possunt. Imò si bene auguror, quæcunq; regna his duobus columnib. destituentur, funditùs & miserè breuiter corruent. Et hoc cõtrariorum scientia euidenter docet. Nam si pij & iusti reges felicitatem regnis suis concilient, quid, rogo, de impijs & iniustis, nisi omnia sinistra sperauerις?

φῆ δὲ δακρυπλώειν) Non est quidẽ perpetuum, ut qui nimio uino se ingurgitãrunt, ad lacrymas effundendas sint faciles. Varia enim sunt ebriorum genera: quidam caninam habent ebrietatem, quidam asininam, quidam uitulinam & simiacum, quidam suum, quidam deniq; ouium, quos facilè lacrymari tradunt. Sunt & alia genera, quæ memini à pictore quodam in tabella expressa. Sed & de ijs extat libellus impressus Francofurti ann. 1581 cum Epistolis obscurorum uirorum.

ξεῖν' ἦτοι) Hæc oratio Penelopes ex alijs locis, qui iam præcesserunt, confuta est. Porrò longiore nostra enarratione nõ indiget. In fine id noue dicitur, quomodo hanc telam pertexere coacta sit, unde iam instet nuptiarũ tempus, quas illi amplecti sit necessarium, tum quia ea conditio, cuius beneficio eas distulerat, expirãrit: tum quòd ad eas undique & à parentibus & à filio urgeatur.

οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός) Prouerbium est, *Ex quercubus & saxis nasci*, in eos, qui loco sunt ignobili & obscuro genere. De quo uide Eras. Adag. Chil. 1. cent. 8 prou. 87. & Tzetzen Chil. 8. hist. 286.

ἦ μέν μ' ἀχέεσσί γε δώσεις) Verum est illud uulgatum, Iucundam esse præteritorum malorum securam recordationẽ. Sed id demum, si præsentem securitatem cum illis malis conferas: hoc est, quam suauis sit illa præ doloribus, quos in ijs pertulisti: qua de re dictum est sup. lib. 15 pag. 224. Si quis ergo è paupere & errone diuitijs affatim placidè potiatur, aliqua cum uoluptate malorum illorum potest recordari. Vbi uerò miseriæ eius identidem recrudescunt, aut adhuc sunt recentes, si eas commemorauerit, dolores suos sibi refricat, imò eò magis auget, quò nõ solùm eorũ sibi est conscius, sed alijs etiam patefacit quasi calamitatum illarum testes habet. Faciliùs autem soli mala perferimus, quàm si reliquis memoriam illorum communicamus. Vnde intelliges, cur ex hac ratione dolores suos Vlysses augeri dicat.

Κρήτη τις γαῖ' ἔστι) Mirum est, quàm sit Proteus mutabilis & inconstans hic noster πολύμητις Vlysses in exponenda sui historia, ut ex alijs eiusdem præcedentibus narrationibus tum Eumæo, tum procis in conuiuio factis, & hac præsenti cõstare potest. In uno tamen sibi constat, quòd se Creta oriundum ubiq; prædicat. Rectè: ut illud Callimachi uel Epimenidis uerum appareat Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, & semper κρητίζειν, ac falsa comminisci uideatur. Hic ergo se Cretensem natione profitetur: quam regionem ut commendabilem faciat, eam describit & laudat ab amœnitate, fertilitate, populorũ multitudine, & ciuitatũ numero. Quæ omnia historica & uera præmittit, ut ijs quasi fascinaret animum Penelopæ, ne sequentis narrationis falsitatẽ detegeret. Fuit sanè insula illa celeberrima, quę etiam Deos illos ueterum maxima ex parte protulerit: cuius descriptionẽ pluribus persequitur Plinius lib. 4. cap. 12. Ptolemæus lib. 3. c. 17. Mela lib. 2. Diod. lib. 5 c. 15. Solinus c. 18. Strab. lib. 10. qui uestigia Homerica, ut aliàs semper, magis insistit. quos licet lectori cõsulere, donec nos omnia diligẽtiùs in Lexico persequemur.

ἐννήκοντα πόληες) Hæc nobis sunt examinanda. Nam idem noster Homerus secundo Iliad. pag. 43. nostræ editionis Cretam manifestè ἑκατόμπολιν appellat,

ἄλλοι θ' οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο.

Cur ergo hic Vlysses Homericus nonaginta urbes tantùm illi assignat. Ephorus hanc inconstantiam (ut uidetur) in Poeta excusaturus, censebat decem urbes post belli Troiani tempestatem conditas fuisse à Doriensibus, qui eò Achæmenem secuti sunt. Itaq; dicebat, Vlyssem introduci, qui nonaginta urbes insulæ illi tribuat. Quod non esse uerisimile, pronunciat Strabo lib. 10. Alij ab Idomenei hostibus decem urbes deletas perhibebant. At enim Homerus, inquit Strabo, non post bellum Troianum centum urbes habuisse Cretam dicit, sed suo tempore. è sua enim loquitur persona. Quòd si uerba hæc fecisset alicuius, qui tum uixit, sicut in Vlyssea ab ipso Vlysse nonaginta urbibus prædita insula dicitur: accipienda hæc sententia erat, & quæ sequuntur, itidem constarent. Neq; enim probabile est, uel sub expeditionem Idomenei, uel sub reditum eius, urbes istas fuisse abolitas. Quippe Homerus ait Odyss. γ.

πάντας δ' Ἰδομενεὺς Κρήτην εἰσήγαγ' ἑταίρους. οἳ φύγον ἐκ πολέμου, πόντος δέ οἱ οὔ τιν' ἀπηύρα. id est:
Omnes Idomeneus ad Cretam reduxit socios. Qui fugerunt ex bello. Mare autem ei nullum abstulit.

Itaque fuerat omnino Homerus etiam istius urbium euersionis mentionem facturus. Nõ enim Vlysse quidem eam poterat habere cognitam, qui cum nemine Græcorum uel in suis erroribus uel postmodo conuenisset: idemq; cum & in expeditione socius Idomeneo fuisset, & unà domum incolumis redijsset, ignorare, quid ei absenti aut redeunti accidisset. Post reditũ uerò fieri hoc non potuit. Nam si cum omnib. socijs redijt, plus habuit uirium, quàm ut hostes ei decẽ urbes ualerẽt eripere. Hæc ille. Porrò miror, à nullo, quod sciam, Geographo hanc distinctionem seruari. Vnde constat, eos huius numeri ueritatem

ritatem ultra tempora Homerica non indagasse. Omnes enim in centenariom numerũ consentiunt, nisi quis me latet, præter Homerum & Strabonem. Plinius sanè, diligentissimus alioqui scriptor, lib. 4. cap. 12. centũ oppidorum meminit, quorum quadraginta nominatim recenset, sexaginta innominata relinquit. Sic Virgilius, Horatius, Ouidius, Lucanus, Statius, hunc numerum retinent, quem etiam Homerus 2. Iliad. ut dicebamus, amplexus est. Centum urbibus constipatam appellat Solinus dicto cap. 16. idem etiam Pomponius. Sed heus tu, in uulgatis Solini codicibus legebã *Constipata*. At Delrio monet legendum *Non stipata*. Cui astipulari uidetur orationis contextus. Vbi miceris, illam castigationem sequutus, quid Solino in mentem uenerit, ut non solùm ab alijs omnibus historiographis, sed à suo duce & præmonstratore Plinio tam manifestè dissentiret, aut tot celebres uiros, quibus Homerum principẽ annumero, rem falsam prodidisse. Hunc sanè numerũ subticuit Diodorus, qui solius urbium multitudinis meminit. Ptolemæus quoq; non expressit, ut neq; Dionysius Alexandrinus. Sed hæc reticentia tot uirorum authoritati non prægiudicat, ut neq; uonus Solini opinio, cui Strabonem facilè opposuero. Negotium ab eruditis expendatur, & ab ipso Delrio.

καλὴ καὶ πίειρα) Dionysius de Creta:

—ἰηλυθίη δ' αὐτῆς
Κρήτη τιμήεσσα, Διὸς μεγάλοιο τιθήνη
πολλὴ καὶ λιπαρή τε εὔβοτος.

Plinius à temperie cœli Macaron appellatam existimasse scribit. Solinus μακαρόνησον. Herodotus lib. 3. Fructuum, inquit, bonitas declarat Cretæ insulæ cœli temperiem. Plinius lib. 25. cap. 8. Est & tertium, inquit, genus dictamnum uocatum, sed neque facie, neq; effectu simile, folio Sisymbri, ramis maioribus: procedente persuasione illa, quicquid in Creta nascitur, infinitè præstare cæteris eiusdem generis alibi genitis. Hodie etiam uinũ generosissimum profert, Maluoysie de Candie, uulgò appellatum. Cretam enim hodie Candie indigetant, quæ est sub ditione Veneto[illegible].

ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα) Cretã primùm quidẽ incoluerunt ij, quos Eteocretes hi: app[illegible]tos, uides, id est indigenas (ex more antiquorum loquimur. nos enim unicum Adamũ αὐτόχθονα prædicamus, & fabulas illas de indigenis ridemus) qui uerè Cretenses dici meruêre. At ut refert Diod lib. 5. cap 15 circa finem, alij etiam populi eò commigrârunt, & insulæ illius partes occupârunt. Hinc illa linguarum diuersitas, cuius nunc Vlysses meminit: quanquam hic ueteres annotarent, ut scribit Eustathius, illam ab Vlysse confingi, ne reprehenderetur qui non uteretur lingua Cretensium. Atqui, inquam, Cretensium sermo non alius fuit quàm Græcus, quo etiam suam historiam conscripsisse Dyctin Cretensem, testatur Q. Septimius Romanos in illa epistola, quam illi præfixit. Existimo ergo, per γλῶσσαν solam dialecti diuersitatem significari, qualis est inter Dorienses, Ionas, Atticos, &c. Aut si de totius linguæ differentia sit intelligendum, id de mixtis illis barbaris interpretabimur, quos refert Diodorus memorato iam loco in Cretam appulisse, qui Græcè non sint loquuti: unde scribit, eos posteà longa consuetudine & frequenti usu Græcam linguam addidicisse, posteaq; Minois & Rhadamanti imperio paruisse.

ὀαριστὴς) De Minoe aliàs dicemus, & cur ὀαριστὴς Iouis appellatur, suo loco explicabimus. Hic nota, diuersam huius hospitis originem ab illa, quam antea duobus locis exponebat: deniq; totam narrationem ab ea planè differentem:

Quo teneam uultus mutantem hunc Protea nodo?

ὀνόματι) Nihil sine Nomine fieri Homerus patitur, quod passim in eius poesi uidemus, ne quid τύχῃ agnosci ab eo credas, cùm nomẽ τύχης ne apud eum quidem legatur, licet Pausanias dicat in hymno Cereris reperiri. At de illo Homero hymnographo lis adhuc est sub Iudice.

τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης) Describit nobis opportunè Penelopen istos lacrymarum torrentes effundentem, præsente nimirũ marito, qui testis beneuolentiæ, qua eum complectebatur, iam esse poterat. Tantos autem luctus ei affingit, quantos par erat à charissima coniuge manare, quæ non simulatum, sed uerum dolorem ob mariti casum præ se ferret. Eos autẽ eleganti illa comparatione auget, cùm in ea repentinam & quasi momentaneam τῆξιν & tabefactionem imaginatur.

παρήμενον) Hoc ex persona Poetæ dicitur. Adesse enim coniugem ignorabat Penelope.

ὀφθαλμοὶ) Mira fuit in Vlysse dissimulandi dexteritas, ut etiam naturales istos affectus compescere potuerit, qui alioqui uel ab inuitis produntur. Elegante autem eius oculos cornui aut ferro comparat propter siccitatem.

Hæc.a. postquam igitur satiata multarum lacrymarũ	Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Iterum ipsum uerbis respondens allocuta est. (luctu,	Ἐξαῦτίς μιν ἔπεσσιν ἀμειβομένη προσέειπεν,
Nunc iam te hospes puto tentasse	Νῦν μὲν δή σευ ξεῖνέ γ' ὀΐω πειρήσεσθαι
Si uerè tam illic cum diuinis socijs	Εἰ ἐτεὸν δὴ κεῖθι σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν
Hospitio excepisti in domib. meum maritũ, sicut dicis.	Ξείνισας ἐν μεγάροισιν ἐμὸν πόσιν, ὡς ἀγορεύεις.
Dic mihi qualia, quæ circa corp. uestimẽta indut. erat	Εἰπέ μοι ὁπποῖ' ἄσσα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο,
Ipse qualis erat, & socios qui ipsum sequebantur.	Αὐτός θ' οἷος ἔην, καὶ ἑταίρους οἵ οἱ ἕποντο.
Hanc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses,	Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
O mulier, difficile tanto tempore seorsum qui fuerit	Ὦ γύναι, ἀργαλέον τόσσον χρόνον ἀμφὶς ἐόντα (σεύς,
Dicere, iam enim ei uigesimus annus est,	Εἰπέμεν. ἤδη γάρ οἱ ἐεικοστὸν ἔτος ἐστὶν
Ex quo illinc iuit, & mea abijt patria.	Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης.
At ego dicam sicut mihi uidetur animo.	Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω ὥς μοι ἰνδάλλεται ἦτορ.
Vestem purpuream subtilem habebat diuinus Vlysses.	Χλαῖναν πορφυρέην οὔλην ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς,
Duplicem, at ei fibula auro facta erat	Διπλῆν· αὐτάρ οἱ περόνη χρυσοῖο τέτυκτο
Foraminibus duplicibus, antè autem uariegata erant.	Αὐλοῖσιν διδύμοισι· πάροιθε δὲ δαίδαλον ἦεν·
In prioribus pedibus canis habebat uarium ceruum	Ἐν προτέροισι πόδεσσι κύων ἔχε ποικίλον ἐλλὸν
Trementem uidens, hoc autem admirabantur omnes.	Ἀσπαίροντα λάων· τὸ δὲ θαυμάζεσκον ἅπαντες,
Similiter hi aurei erãt: hic quidẽ uidebat hinnulũ suf-	Ὡς οἱ χρύσεοι ὄντες, ὁ μὲν λάε νεβρὸν ἀπάγχων,
At hic effugere promptus palpitabat pedib. (focans,	Αὐτὰρ ὁ, ἐκφυγέειν μεμαώς, ἤσπαιρε πόδεσσι.
Hanc autem interulã intellexi circa corpus splendidã	Τὸν δὲ χιτῶν' ἐνόησα περὶ χροῒ σιγαλόεντα,
Tanquam cepa tunicam aridæ.	Οἷόν τε κρομύοιο λοπὸν κάτα ἰσχαλέοιο.
Sic quidem erat mollis, splendida autem erat Sol sicut.	Τὼς μὲν ἔην μαλακός, λαμπρὸς δ' ἦν ἠέλιος ὥς·
Certè quidem multæ ipsum admirabantur mulieres,	Ἦ μὲν πολλαί γ' αὐτὸν ἐθηήσαντο γυναῖκες.
Aliud autem tibi dico, tu autẽ in mentibus pone tuis.	Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Nescio si hac indutus fuerit circa corpus domi Vlysses,	Οὐκ οἶδ' εἰ τάδε ἕστο περὶ χροῒ οἴκοθ' Ὀδυσσεύς,
An aliquis sociorum dederit ueloci in naue eunti,	Ἤ τις ἑταίρων δῶκε θοῆς ἐπὶ νηὸς ἰόντι,
An aliquis alicubi & hospes, quoniam multu Vlysses	Ἤ τίς που καὶ ξεῖνος. ἐπεὶ πολλοῖσιν Ὀδυσσεὺς
Fuit amicus, pauci enim Achiuorum erant similes.	Ἔσκε φίλος· παῦροι γὰρ Ἀχαιῶν ἦσαν ὁμοῖοι.

γρ. Αὐτὰρ ἰα-γόνες.

Καί οἱ ἐγὼ χάλκειον ἄορ καὶ δίπλακα δῶκα
Καλὴν, πορφυρέην, καὶ τερμιόεντα χιτῶνα.
Αἰδοίως δ' ἀπέπεμπον εὐσσέλμου ἐπὶ νηός.
Καὶ μέν οἱ κῆρυξ ὀλίγον προγενέστερος αὐτοῦ
Εἵπετο· καὶ τόν τοι μυθήσομαι οἷος ἔην περ.
Γυρὸς ἐν ὤμοισιν, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος·
Εὐρυβάτης δ' ὄνομ' ἔσκε. τίεν δέ μιν ἔξοχον ἄλλων
Ὧν ἑτάρων Ὀδυσεὺς, ὅτι οἱ φρεσὶν ἄρτια ᾔδη.
Ὣς φάτο. τῇ δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο,
Σήματ' ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Καὶ τότε μιν μύθοισιν ἀμειβομένη προσέειπε,
Νῦν μὲν δή μοι ξεῖνε, πάρος πε[illegible]ν ἐλεεινὸς
Ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι, φίλος τ' [illegible] αἰδοῖός τε.
Αὐτὴ γὰρ τάδε εἵματ' ἐγὼ πόρον οἷ' ἀγορεύεις,
Πτύξασ' ἐκ θαλάμου περόνην τ' ἐπέθηκα φαεινὴν,
γρ. ἵμεναι Κείνῳ ἄγαλμ' † εἶναι. τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις
Οἴκαδε νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ κοίλης ἐπὶ νηὸς Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος Κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος, (σεὺς
Μηκέτι νῦν χρόα καλὸν ἐναίρεο, μηδέ τι θυμὸν
Τῆκε, πόσιν γοόωσα. νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδέν.
Καὶ γάρ τίς τ' ἀλλοῖον ὀδύρεται ἄνδρ' ὀλέσασα
Κουρίδιον, τῷ τέκνα τέκῃ φιλότητι μιγεῖσα,
Ἢ Ὀδυσῆ', ὅν φασι θεοῖς ἐναλίγκιον εἶναι.
γρ. μῦθον. Ἀλλὰ γόου μὲν παῦσαι, ἐμεῖο δὲ σύνθεο † μῦθον.
Νημερτέως γάρ τοι μυθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω,
Ὡς ἤδη Ὀδυσῆος ἐγὼ περὶ νόστου ἄκουσα
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ
Ζωοῦ. αὐτὰρ ἄγει κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ,
Αἰτίζων ἀνὰ δῆμον. ἀτὰρ ἐρίηρας ἑταίρους
Ὤλεσε καὶ νῆα γλαφυρὴν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
Θρινακίης ἀπὸ νήσου ἰών· ὀδύσαντο γὰρ αὐτῷ
Ζεύς τε καὶ Ἠέλιος· τοῦ γὰρ βόας ἔκταν ἑταῖροι.
Οἱ μὲν πάντες ὄλοντο πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ·
Τὸν δ' ἄρ' ἐπὶ τρόπιος νεὸς ἔκβαλε κῦμ' ἐπὶ χέρσου
Φαιήκων ἐς γαῖαν, οἳ ἀγχίθεοι γεγάασιν.
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο,
Καί οἱ πολλὰ δόσαν, πέμπειν τέ μιν ἤθελον αὐτοὶ
Οἴκαδ' ἀπήμαντον· καί κεν πάλαι ἐνθάδ' Ὀδυσσεὺς
Ἦεν· ἀλλ' ἄρα οἱ τό γε κέρδιον εἴσατο θυμῷ,
Χρήματ' ἀγυρτάζειν πολλὴν ἐπὶ γαῖαν ἰόντι.
Ὣς περὶ κέρδεα πολλὰ καταθνητῶν ἀνθρώπων
Οἶδ' Ὀδυσεὺς, οὐδ' ἄν τις ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
Ὥς μοι Θεσπρωτῶν βασιλεὺς μυθήσατο Φείδων.
Ὤμνυε δὲ πρὸς ἔμ' αὐτὸν ἀποσπένδων ἐνὶ οἴκῳ,
Νῆα κατειρύσθαι, καὶ ἐπαρτέας ἔμμεν ἑταίρους
Οἳ δή μιν πέμψουσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐμὲ πρὶν ἀπέπεμψε· τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς
Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον.
Καί μοι κτήματ' ἔδειξεν ὅσα ξυναγείρατ' Ὀδυσσεύς.
Καί νυ κεν ἐς δεκάτην γενεὴν ἕτερόν γ' ἔτι βόσκοι
Ὅσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος.
Τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
Ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ,
Ὅππως νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Et ei ego æreum ensem, & duplicem dedi
Pulcram purpuream, & talarem uestem,
Honoratè autem dimisi benè tabulata in naui.
Et quidem eum præco paululùm maior ipso
Sequebatur & hunc tibi dicam qualis erat.
Gibbosus in humeris, nigro, corpore, crispo capite. (rũ
Eurybates.a. nomẽ fuit, honorabat.a. ipsũ eximiè alio
Suorũ sociorũ Vlysses, quòd mentibus cõsentanea sciebat.
Sic dixit huic.a. adhuc magis desideriũ mouit luct
Signa agnoscenti, quæ ei firma dixit Vlysses. (luctu
Hæc.a. postquã igitur saciata est multùm lacrimabili
Et nunc ipsum uerbis respondens, alloquuta est,
Nunc quidẽ iam mihi hospes antea quæ eras miserabilis
In domibus meis, amicusq́; eris, honorabilisq́;.
Ipsa enim hæc uestimenta ego præbui qualia dicis,
Plicata ex cubiculo, fibulamq́; imposui lucidam,
Vt illi ornamentũ esses, hunc autẽ non suscipiã rursus
Domum redeuntem dilectam in patriam terram.
Ideò malo fato concaua in naui Vlysses,
Iuit inspecturus malam Troiam non nominabilem.
Hanc.a. respondens alloqnutus est prudens Vlysses,
O uxor ueneranda Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius nunc corpus pulcrũ destrue, neq; animũ
Liquefac uirum lugens, reprehendo quidem nihil.
Etenim aliqua alienum luget uirum perdens (mixta
(Quem) iuuenẽ (habuerit,) cui filios peperit amicitia
Quantò magis Vlyssem quem dicunt Deis similem esse.
Sed luctu quidem cessa, mei autem intellige uerba.
Verè enim tibi loquar, neq; occultabo.
Nam iam Vlyssis ego circa reditum audiui
Propè Thesprotos uiros in pingui populo
Viuum: at ducit thesauros multos & bona,
Petens in populo: at amabiles socios
Perdidit, & nauem concauam in nigro ponto,
Trinacria ab insula ueniens, irati sunt enim ipsi
Iupiterq́; & Sol, huius enim boues interfecerunt socij.
Hi quidem omnes perierunt undoso in ponto.
Hunc.a. in carina nauis iniecit unda in continentem
Phæacum in terram, qui diuini geniti sunt.
Hi autem ipsum animo deum tanquam honorabant,
Et ei multa dederunt: mittere ipsum uoluissent ipsi
Domum illæsum, & iampridem huc Vlysses
Venisset sed ei hoc utilius uisum est animo,
Res congregare multam in terram euntem.
Sic præ astutias multas mortalibus hominibus
Cognouit Vlysses, neq; aliquis contendat homo alius.
Sic mihi Thesprotorum rex locutus est Pheidon.
Iurauit autem ad me ipsum sacrificans in domo
Nauem detraxisse, & præparatos esse socios.
Hi autem ipsum mittent dilectam in patriam terrã.
Sed me prius misit, contigit enim ueniens nauis
Virorum Thesprotorum in Dulichium ferax frumẽti,
Et mihi res ostendit quascunq; congregauerat Vlysses.
Et in decimam ætatem alterum adhuc depasceret,
Quæcunq; ei in ædibus opes iacent regis.
Hunc autem in Dodonem dicebat ire, ut Dei
Ex quercu alta Iouis consilium audiret,
Quomodo rediret dilectam in patriam terram

Iam

Iam diu absens uel manifestè, uel clàm.
Sic quidem hic est saluus, & ueniet, iam
Propè ualdè nō amplius longè ab amicis et patria terra
Diu aberit, tamen autem tibi iuramenta dabo.
Sciat nūc Iupiter primùm Deorū eximius et optimus.
Domusq́; Vlyssis strenui (ad) quam perueni,
Certè tibi hæc omnia perficientur sicut dico.
Hoc autem ipso anno ueniet huc Vlysses,
Hoc quidem affecto mense, hoc autem stante.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Vtinam enim hoc hospes uerbum perficiendum esset.
Quo citò cognosceres amicitiam multaq́; dona
Ex me, ut aliquis te obuius beatum dicat.
Sed mihi sic in animo putatur sicut erit,
Neq; Vlysses amplius domū ueniet, neq; tu deductionē
Sortieris, quoniam non domini sunt in domo,
Qualis Vlysses fuit inter uiros (si unquam fuit)
Hospites honoratos dimittere & suscipere.
Sed ipsum famulæ lauate, & ponite lectum
Stramenta, & chlænas, & cooperimenta splendida,
Vt benè calefactus aureæ sedis auroram perueniat.
Manè autem ualdè manè lauate, ungiteq;,
Vt intus apud Telemachum cœna curetur
Sedens in domo, huic autem molestias, qui illorum
Hunc tristitia afficiet perniciosus, neq; aliquod opus
Hic amplius faciet, ualdè quamuis iratus grauiter.
Quomodo enim me tu hospes scies, si quid mulierum
Aliarum circumeo mentem, & prudens consilium,
Si ueste carens, malè indutus in domibus
Conuiuaris, homines autem breuis & fugacis (uita) sunt.
Qui quidem sæuus ipse erit, & crudelia sciet,
Huic autem maledicent omnes homines doloribus à tergo
Viuo, at mortuo maledicent omnes.
Qui autem bonus ipse erit, & bona sciet,
Huius quidem gloriam latam hospites ferent
Omnes in homines, multiq́; ipsum bonum dixerint.
Hanc autē respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O uxor ueneranda Laertiadæ Vlyssis,
Certè mihi indumenta, & cooperimenta splendida
Odio fuerunt, quando primùm Cretæ montes niuales
Reliqui in naui proficiscens longos remos habente:
Dormio sicut antea insomnes noctes dormiebam,
Multas enim noctes indecenti in lecto
Dormiui, & expectaui bonæ sedis auroram diuinam,
Neq; mihi peluis pedum amabilis in animo
Est, neq; mulier pedem tanget nostrum
Harum quæ in domo ministræ sunt.
Nisi aliqua uetula est antiqua, prudentia sciens,
Quæ tolerauit tot mente quot ego:
Hanc non inuideo pedes tangere meos.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Hospes dilecte, non enim aliquis uir prudens sic
Hospitū peregrinorū amicorū meam peruenit domū,
Sicut tu ualdè circumspectè prudentia omnia dicis.
Est autem mihi anus prudentia mente consilia habēs.
Quæ illum infelicem benè nutriuit, & educauit
Susceptū manib. quādo ipsum primùm peperit mater,
Quæ tibi pedes lauabit debilis quamuis sit.

Ἤδη δὴν ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν ἦε κρυφηδόν.
Ὣς ὁ μὲν οὕτως ἐστὶ σόος, καὶ ἐλεύσεται ἤδη
Ἄγχι μάλ᾽, οὐδ᾽ ἔτι τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Δηρὸν ἀπέσσεται. ἔμπης δέ τοι ὅρκια δώσω·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος,
Ἱστίη τ᾽ Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ἦ μέν τοι τάδε πάντα τελείεται ὡς ἀγορεύω,
Τοῦδ᾽ αὐτοῦ λυκάβαντος ἐλεύσεται ἐνθάδ᾽ Ὀδυσσεύς,
Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ᾽ ἱσταμένοιο.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τετελεσμένον εἴη.
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ. ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ἀλλά μοι ὧδ᾽ ἀνὰ θυμὸν ὀΐεται ὡς ἔσεταί περ·
Οὔτ᾽ Ὀδυσεὺς ἔτι οἶκον ἐλεύσεται, οὔτε σὺ πομπῆς
Τεύξῃ· ἐπεὶ οὔ τοι σημάντορές εἰσιν ἐν οἴκῳ,
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε μετ᾽ ἀνδράσιν, (εἴποτ᾽ ἔην γε)
Ξείνοις αἰδοίοις ἀποπεμπέμεν ἠδὲ δέχεσθαι.
Ἀλλά μιν ἀμφίπολοι ἀπονίψατε, κάτθετε δ᾽ εὐνήν,
Δέμνια καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα,
Ὥς κ᾽ † εὖ θαλπιόων χρυσόθρονον ἠῶ ἵκηται. γρ. εὐθαλπιόων
Ἠῶθεν δὲ μάλ᾽ ἦρι λοέσσαι τε χρῖσαί τε,
Ὥς κ᾽ ἔνδον παρὰ Τηλεμάχῳ δείπνοιο μέδηται
Ἥμενος ἐν μεγάρῳ· τῷ δ᾽ ἄλγιον ὅς κεν ἐκείνων
Τοῦτον ἀνιάζῃ θυμοφθόρος, * οὐδέ τι ἔργον γρ. οὐδέ κεν ἔργον Ἐνθ. [illegible]
Ἐνθάδ᾽ ἔτι πρήξει. μάλα περ κεχολωμένος αἰνῶς.
Πῶς γὰρ ἐμεῦ σὺ ξεῖνε δαήσεαι εἴ τι γυναικῶν
Ἀλλάων περίειμι νόον καὶ ἐπίφρονα μῆτιν,
Εἴ κεν ἀϋσταλέος κακὰ εἱμένος ἐν μεγάροισι
Δαινύῃ; ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν.
Ὃς μὲν ἀπηνὴς τ᾽ αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀπηνέα εἰδῇ,
Τῷ δὲ καταρῶνται πάντες βροτοὶ ἄλγε᾽ ὀπίσσω γρ. τῷ δὲ
Ζωῷ, ἀτὰρ τεθνεῶτί γ᾽ ἐφεψιόωνται ἅπαντες·
Ὃς δ᾽ ἂν ἀμύμων αὐτὸς ἔῃ καὶ ἀμύμονα εἰδῇ,
Τοῦ μέν τε κλέος εὐρὺ διὰ ξεῖνοι φορέουσι
Πάντας ἐπ᾽ ἀνθρώπους, πολλοί τέ μιν ἐσθλὸν ἔειπον.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-(σεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἦ τοι ἐμοὶ χλαῖναι καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα
Ἤχθεθ᾽, ὅτε πρῶτον Κρήτης ὄρεα νιφόεντα
Νοσφισάμην ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Κείω δ᾽ ὡς τὸ πάρος περ ἀΰπνους νύκτας ἴαυον.
Πολλὰς γὰρ δὴ νύκτας ἀεικελίῳ ἐνὶ † κοίτῃ γρ. εὐνῇ
Ἄεσα, καί τ᾽ ἀνέμεινα εὔθρονον ἠῶ δῖαν.
Οὐδέ τί μοι ποδάνιπτρα ποδῶν * ἐπιήρανα θυμῷ γρ. ἐπιήρ᾽ ἀνὰ θυμόν
Γίγνεται· οὐδὲ γυνὴ ποδὸς ἅψεται ἡμετέροιο
Τάων αἵ τοι δῶμα κάτα δρήστειραι ἔασιν,
Εἰ μή τις γρηῦς ἐστι παλαιή, κέδν᾽ εἰδυῖα,
* Ἥ τις τέτληκεν τόσα φρεσὶν ὅσσα τ᾽ ἐγώ περ· γρ. Ἥτις δὴ τέτληκε τόσα
* Τῇδε δ᾽ ἂν οὐ φθονέοιμι ποδῶν ἅψασθαι ἐμεῖο. γρ. Τῇ δ᾽ οὐκ ἂν φθ.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε φίλ᾽, οὐ γάρ πώ τις ἀνὴρ πεπνυμένος ὧδε
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα,
Ὡς σὺ μάλ᾽ εὐφραδέως πεπνυμένα πάντ᾽ ἀγορεύεις.
Ἔστι δέ μοι γρηῦς πυκινὰ φρεσὶ μήδε᾽ ἔχουσα,
Ἣ κεῖνον δύστηνον εὖ τρέφεν ἠδ᾽ ἀτίταλλεν,
Δεξαμένη χείρεσσ᾽ ὅτε μιν πρῶτον τέκε μήτηρ,
Ἥ σε πόδας νίψει, ὀλιγηπελέουσά περ ἔμπης.

Ἀλλ' ἄγε νῦν ἀνστᾶσα περίφρων Εὐρύκλεια,	*Sed agè nunc surgens prudens Euryclea,*
Νίψον σεῖο ἄνακτος ὁμήλικα· καί που Ὀδυσσεὺς	*Laua tui domini æqualem, & Vlysses*
Ἤδη τοιόσδ' ἐστὶ πόδας, τοιόσδε τε χεῖρας.	*Iam talis est pedes, talis autemq́ manus.*
Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.	*Statim enim in malo homines senescunt.*

COMMENTARIVS.

ἀνὶ μοι) Toties ab alijs peregrinis falsò de Vlysse audiuerat Penelope, ut anteà cōquerebatur Eumæus, ut ne nunc etiam temerè huic hospiti fidem adhibeat. Itaq; petit ab eo, ut indicijs quibusdam significet se Vlyssem, ut dicebat, in Crete uidisse, quæ ita exponet, ut iam de huius narrationis ueritate amplius Penelope non dubitet. Vnde omnia amicitiæ officia paulò pòst ei pollicetur.

ἐν μεγάροισιν ἐμοῖσι) Hæc à Penelope dicta simpliciter quidem, ex eius persona sunt intelligenda: sed illam insciam ita loquentem inducit, cùm id reuerà tamen ita futurum erat, ut ipse docebat: non eadem ratione, quia eum coniugem mox erat habitura.

μουνον νῦν χρεία) Rogat Penelopen, ut à luctibus istis temperet, non quòd eos uituperet, sed quòd potiùs gaudere eam deceat ob nuncium instantis mariti, quod illi mox referet: ut eoteà etiam Eumæo referebat, sola Phæacū mentione excepta, quam hìc insaret. Quorum possò explicationem hìc petes, ex lib. 14. eò loci, ubi Eumæo suos casus Vlysses exponebat, poteris desumere.

ἐν' Ὀδυσσῆι) Iterum ista uerè & ἀποφθεγματικῶς à Penelopa dicuntur ex industria poetica, quæ exprimit præsagas quasdam hominum mentes multa cogitantes & expromentes temerè, quæ tamen reipsa uerè accident, aut iam acciderunt. Sic ergo bene præsagiebat animus Penelopes, non amplius uenturū Vlyssem: qui purè iam uenisset, cum quo ille quoq; colloqueretur.

ἀπ' εν πομπῆ) Hic locus misarè erat à uulgari interprete acceptus: nos integritati restituimus. Neq; tamen nego, plurima à me prætermissa, quæ animaduersione indigent: sed nos omnia in Lexicon Homaricū retulimus, ubi maiora otio illa examinabimus. Tam crassos autem errores hic silere non potui.

τοὶ δ' ἄλγεα) Et hoc etiam ἀποφθεγματικῶς à Penelope. Mox enim petulantias & iniurias procorū erat uindicaturus Vlysses.

ξεῖνε γὰρ ἤδη) Anteà Vlysses Penelopen laudibus ita euehebat, ut ei neminem mortalium conferendum diceret. At Penelope has laudes se non promereri fatetur, nisi talem reipsa se exhibeat. Itaq; ut hic hospes intelligat, se tam magnificè de illa non sine causa sentire, hospitalitatis officia quæcunq; potest, ipsi pollicetur, uestitum nimirum & uictum. Et cùm fœmineum robur tot uirorum audaciæ obsistere non posset, ad imprecationem aoreà recussebat.

ὃς μεν ἀπηνὴς) Rectè docent Ethici Christiani, meliusem scopum esse uirtutum, quæ à Christianis oriuntur, quàm fuerit Ethnicorum. Illi enim sola gloria ad uirtutem impellebātur, ut expressè hìc docet Penelope: quem eundem scopum omnes quos uirtutis nomine iactitat antiquitas, habuerunt, etiamsi Aristidem, Traianum, atq; adeò ipsum Socratem, Apollinis oraculo mortalium sapientissimum pronunciatum, in medium afferas, cùm Christiani ad solam Dei gloriam in suis uirtutibus colliment. Vide Lactant lib. 1 Instit. Christ. Lamb. Danæum Eth Christ. lib 1 cap. 17.

ἤτοι ἐμοὶ χλαῖναι) Lautitias illas, quas hospiti ab ancillis administrari iubebat Penelope, ille modestè recusat, suamq; consuetudinem prætexit, qua ab ijs abhorret ex eo tempore, quo Cretam reliquit. Vnde ita insomnes transigendo noctes, & in duris neq; ita mollibus, ut instrui ei uolebat, lectis recubando assuetus est, ut illis facilè iam quoq; carere possit. Vnō amplectitur, sed sub conditione, ut pedes sibi lauentur, sed à uetula tantùm fœmina: quanquā cum locum ubi iste dicit, quidam expunxerint, ut mox dicemus.

εἰ μή τις γρηῦς) Hos tres uersus à ueteribus expunctos fuisse, testantur Didymus & Eustathius. Primùm quòd ab ea lauari eligat, à qua facilè ex uulnere dignosci poterat. Deinde quòd eam poscat, quæ tot perpessa sit ac ipse. Vbi enim illa tandem potuit reperiri? Sed hæc argumenta licet speciosa sunt, tamen hos uersus, meo consensu, Homero nunquam eripient, quos si tollas, totum hunc locum mutilaueris. Si enim hæc Vlyssis petitio non præcessit, quorsum Penelope anum ei posteà concederet, quæ alioqui intellexerit, hospitem à mulieribus lauari nolle? Hoc clariore luce non indiget. Neq; obstat, quòd ab ea ex uulnere dignosci potuerit. Nam ita uoluisse de industria Vlyssem dicimus, ut esset etiam hæc Euryclea eius consilij conscia, quæ multum ad futuram illam μνηστηροφονίαν conferre poterat: quod cùm præuideret Vlysses, ne dignosci quidem ab ea timuit, utpote cuius fidem adeò exploratam haberet, ut tutò illi totum negotium committi posse crediderit. Non obstat etiam, quod paulò pòst, cùm ab ea lauabitur, timebit, ne ex cicatrice dignoscatur: nam eos uidetur ille imitari, qui cùm uideri uelint, tamen se abscondunt, ut illa Galatea Virgiliana. Et si penitùs agnosci noluisset, poterat etiam omnino lotionē repudiare. Eodem consilio se Eumæo & Philætio indicabit, ostentata illa cicatrice. Neque ergo subscribo Eustathio dicenti, ἐπιμώμως δὲ inquit, καὶ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς παρακλήσεως ... ἀχρεῖον ... ἀγαθὸν δὲ ... Ego enim illud τὸ μάλα ἰσχυρῶς pronuncio, & hanc impudentiæ labem tam prudenti heroi nunquam inussero. Quòd autem anum petit, quæ tot pertulerit ac ipse, possumus cum Eustathio dicere hæc intelligenda κατ' ἀναλογίαν, καὶ δυνατόν, καὶ ἐγχωροῦν. Quæ paulò pòst explicans, ἔοικε γὰρ τοῦτο, inquit, πολλάκις δοκεῖ Εὐρύκλεια ἴσα καὶ Ὀδυσσεὺς ... πλείονας γὰρ οἱ πάνυ γέροντες, καὶ πολλὰς κακὰ ὑπέστησαν. Quid uerò si ille dempta analogia rem nudè accipiamus? Attendendum enim est illud φρονέων. Porrò dico subodoratū Vlyssem huius Eurycleæ dolores tantos fuisse, ut suis facilè possent adæquari. Cur uerò subodoratus fuerit? Quia intelligebat, se ab ea summoperè diligi iam inde ab incunabilis. Quos uerò dolores dicimus? Ex tam longa Vlyssis absentia, quæ opinionem de eius morte iamdiu inuexerat: deinde ex procorum petulantia, qui tam miserè eius opes dilaniarent, & hæredem tot facultatibus sine ulla misericordia iam per integrum triennium spoliarent: deniq; totam familiam proteruè ita conturbassent, ut Vlyssis præsentiam summis uotis non desiderare non potuerit, qui hos tumultus compesceret. Et ut ista dura uideantur, licuit Vlyssi hoc dicere de uetula solius senectutis respectu, ut ex Eustathio diximus. Et hæc hyperbole, quæ quàm sit familiaris Poetis, plus satis notum est, hunc locum spurium non arguit, ut obelo configi debeatur.

ἔτι σοῦ Ὀδυσσεὺς) Ecce quàm ueris proxima, imò quàm uera temerè & inscia proferat Penelope, qualia in eius uerbis anteà obseruauimus.

αἶψα γὰρ) Nihil est quod senectutis tempus magis acceleret, quàm mala & calamitates, quæ aliquis perpetitur. Quod ex usitata Gallorū loquendi formula satis percipitur, ad singula enim mala canos sibi fieri dictitant, & hoc uerè experientia comprobat. Cuius rei causam, nescio an ex Aristot. Hist. anim. lib. 3 cap. 11. & de Genet. anim. lib. 5 cap. 4. expiscari possis. Mihi uidetur quispiam malis cruciatus integras animæ functiones non habere, neq; etiam ipsius facultatis corporis, quæ alimentum digerit & concoquit, unde æqualis & perpetuus calor omnibus membris suppeditetur. Calor autem in sanguine, sanguinis copia ex alimentis nascitur. Quid si metus, quem frigidum esse ex Aristotele aliàs docuimus, hoc etiam efficiat? Inopia autem & exilitate caloris canitiem contrahi statuit philosophus. Cùm ergo ij, quos aduersa exagitant, identidē sibi metuant à pernicie par est ut extincto calore frigiditas illa hos canos in illis excitat. Hoc hactenus sentio, miratus interea, quòd hæc Aristoteles nusquam ex professo docuerit, cùm tamen ad illam disputationē, de canitiei causis, quas dicto lib. quinto de Generatione animalium capite quarto persequitur, uideretur pertinere. Hunc autem uersum in prouerbiorum ordinem retulit D. Erasmus Roterod.

Ὣς ἄρ' ἔφη, γρηῢς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα,	*Sic dixit, uetula autem detinebat manibus uultū.*
Δάκρυα δ' ἔκβαλε θερμά, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν,	*Lacrymas. a. emisit calidas, uerbū. a. luctuosum dixit,*
Ὤ μοι ἐγὼ σέο τέκνον ἀμήχανος. ἦ σε περὶ Ζεὺς	*Hei mihi ego tibi fili debilis, certè te supra Iupiter*
Ἀνθρώπων ἤχθηρε θεουδέα θυμὸν ἔχοντα	*Homines odit pium animum habentem.*

Non

Non enim aliquis tot hominũ Ioui fulmine delectanti
Pinguia crura combusſit, neq; eximias hecatombas,
Quot tu huic dedisti, precans usq; ire faciat
Ad senectutem maturam, nutriasq; illustrem filium.
Nunc autem sic tibi omnino abstulit redeunti diem.
Sic alicubi illi illudunt mulieres
Hospitũ peregrinorũ, quãdo ad inclytas domos perue-
Vt tibi senex canes hæ illudunt omnes. (nit.
Harũ nũc contumeliã et turpitudines multas fugiẽs,
Non sinebas lauare, me autem non inuitam iubet
Filia Icarij prudens Penelope.
Ideo tibi pedes lauabo simulq; ipsius Penelopes
Et tui gratia, quoniam mihi mouetur intus animus
Doloribus, sed agè nunc intellige uerbum quod dicam.
Multi autem hospites miseri huc peruenerunt,
Sed nondum aliquem dico similem sic uidisse,
Sicut tu corpore, uoceq;, pedibusq; Vlyssi similis es
Hanc respondens allocutus est prudens Vlysses:
O uetula sic dicunt quicunq; uiderunt oculis
Nos ambos ualdè similes inter nos
Esse, sicut tu ipsa prudens dicis.
Sic dixit, uetula autem lebetem accepit splendidũ
Quo pedes lauabat, aquam autem infudit multam
Frigidam, postea autem calidam exhausit, at Vlysses
Sedit in foco, ad tenebras uerò uersus est statim.
Subitò enim in animo cogitauit ne ipsum accipiens
Cicatricem animaduerteret, & manifesta res fieret.
Lauabat.a. propè iens regẽ suum, statim aũt cognouit
Cicatricem porcus quã aliquãdo percussit albo dente
In Parnasum euntem ad Autolycumq; & filios
Matris suæ patrem bonum, qui homines ornabat
Furtoq; iuramentoq;, Deus autem ei ipse dedit
Mercurius, huic enim grata crura comburebat
Agnorũ & hædorũ, hic.a. promptus simul sequebatur.
Autolycus autem Ithacæ ueniens in pinguem populũ
Filium nuper natum inuenit filiæ suæ.
Hunc eius Euryclea dilectis in genibus posuit
Vbi cessasset à cœna, uerbumq; dixit, denominauitq;,
Autolyce ipse nunc nomen inueni quod imponas
Filiæ filio dilecto, multis uotis exoptatus uniq; est.
Huic autem rursus Autolycus respondit, dixitq;
Gener meus filiaq; ponite nomen quodcunq; dicam.
Multis enim ego in uia iratus hoc inueni
Viris & mulieribus supra terram multa pascentem,
Huic Vlysses nomen sit cognomen, at ego
Quando ubi pubuerit maternam in magnam domũ
Venerit in Parnasum ubi mihi res sunt,
Ex his ei ego dabo, & ipsum gaudentem dimittam.
Horũ gratia uenit Vlysses, ut ei pberet splẽdida dona.
Hunc quidem Autolycusq;, & filij Autolyci
Manibusq; salutauerunt uerbisq; suauibus.
Mater autem Amphithea matris applicata Vlyssi,
Osculata est ipsum caputq;, & ambo lumina pulcra,
Autolycus autem filijs iussit gloriosis
Cœnam parare, hi autem impellentem audiuerunt.
Statim.a. induxerunt bouem masculum quinquennẽ,
Quẽ excoriarũt circũq; uersabãt, et ipsũ fuderũt oẽm
Minutim inciderunt q; scienter. fixeruntq; ueribus

Οὐ γάρ πώ τις τόσα βροτῶν Διὶ τερπικεραύνῳ
Πίονα μηρί' ἔκη' οὐδ' ἐξαίτους ἑκατόμβας,
Ὅσα σὺ τῷ ἐδίδως, ἀρώμενος ἕως ἵκοιο
Γῆράς τε λιπαρὸν, θρέψαιό τε φαίδιμον υἱόν·
Νῦν δέ τοι ὧδε σε πάμπαν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
Οὕτω που καὶ κείνῳ * ἐφεψιόωντο γυναῖκες — γ. ἰφεψιόωντο
Ξείνων τηλεδαπῶν, ὅτε τευ κλυτὰ δώμαθ' ἵκοιτο,
Ὡς σέθεν αἱ κύνες αἵδε καθεψιόωνται ἅπασαι,
Τάων νῦν λώβην τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀλεείνων,
Οὐκ ἐάᾳς νίζειν· ἐμὲ δ' οὐκ ἀέκουσαν ἄνωγε
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια.
Τῷ σε πόδας νίψω, ἅμα τ' αὐτῆς Πηνελοπείης
Καὶ σέθεν εἵνεκ'· ἐπεί μοι ὀρώρεται ἔνδοθι θυμὸς
Κήδεσιν. ἀλλ' ἄγε νῦν ξυνίει ἔπος ὅ, ττι κεν εἴπω·
Πολλοὶ δὴ ξεῖνοι ταλαπείριοι ἐνθάδ' ἵκοντο,
Ἀλλ' οὔπω τινά φημι ἐοικότα ὧδε ἰδέσθαι
Ὡς σὺ δέμας φωνήν τε πόδας τ' Ὀδυσῆι ἔοικας.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γρηῦ, οὕτω φασὶν ὅσοι ἴδον ὀφθαλμοῖσιν (σεύς,
Ἡμέας ἀμφοτέρους, μάλα εἰκέλω ἀλλήλοιϊν
Ἔμμεναι· ὡς σύ περ αὐτὴ ἐπιφρονέουσ' ἀγορεύεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δὲ λέβηθ' ἕλε παμφανόωντα
Τῷ πόδας ἐξαπένιζεν, ὕδωρ δ' ἐνεχεύατο πουλὺ
Ψυχρόν· ἔπειτα δὲ θερμὸν ἐπήφυσεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἵζεν * ἐπ' ἐσχαρόφιν, ποτὶ δὲ σκότον ἐτράπετ' αἶψα. — γ. ἀπ'
Αὐτίκα γὰρ κατὰ θυμὸν ὀΐσατο μή ἑ λαβοῦσα
Οὐλὴν ἀμφράσσαιτο, καὶ ἀμφαδὰ ἔργα γένοιτο.
Νίζε δ' ἄρ' ἆσσον ἰοῦσα ἄναχθ' ἑόν· αὐτίκα δ' ἔγνω
Οὐλὴν τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ' ἐλθόντα μετ' Αὐτόλυκόν τε καὶ υἷας,
Μητρὸς ἑῆς πατέρ' ἐσθλὸν, ὃς ἀνθρώποις ἐκέκαστο
Κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε. Θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
Ἑρμείας. τῷ γὰρ κεχαρισμένα μηρία καῖεν
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων· ὁ δέ οἱ πρόφρων ἅμ' ὀπήδει.
Αὐτόλυκος δ' Ἰθάκης ἐλθὼν ἐς πίονα δῆμον,
Παῖδα νέον γεγαῶτα κιχήσατο θυγατέρος ἧς·
Τὸν ῥά οἱ Εὐρύκλεια φίλαις ἐπὶ γούνασι θῆκε
Παυομένῳ δόρποιο· ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Αὐτόλυκ', αὐτὸς νῦν ὄνομ' εὕρεο ὅ, ττι κε θείης
Παιδὸς παιδὶ φίλῳ. πολυάρητος δέ τοι ἐστί.
Τὴν δ' αὖτ' Αὐτόλυκος ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τίθεσθ' ὄνομ' ὅ, ττι κεν εἴπω.
Πολλοῖσιν γὰρ ἔγωγε ὀδυσσάμενος τόδ' ἱκάνω
Ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πουλυβότειραν·
Τῷ δ' Ὀδυσεὺς ὄνομ' ἔστω ἐπώνυμον. αὐτὰρ ἔγωγε,
Ὁππότ' ἂν ἡβήσας μητρώϊον ἐς μέγα δῶμα
Ἔλθῃ Παρνησόνδ', ὅθι πού μοι κτήματ' ἔασιν,
Τῶν οἱ ἐγὼ δώσω, καί μιν χαίροντ' ἀποπέμψω.
Τῶν ἕνεκ' ἦλθ' Ὀδυσεὺς, ἵνα οἱ πόροι ἀγλαὰ δῶρα.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Χερσίν τ' ἠσπάζοντο, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι.
Μήτηρ δ' Ἀμφιθέη μητρὸς περιφῦσ' Ὀδυσῆϊ,
Κύσσ' ἄρα μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά.
Αὐτόλυκος δ' υἱοῖσιν ἐκέκλετο κυδαλίμοισι,
Δεῖπνον ἐφοπλίσσαι. τοὶ δ' ὀτρύνοντος ἄκουσαν·
Αὐτίκα δ' εἰσήγαγον βοῦν ἄρσενα πενταέτηρον·
Τὸν δέρον ἀμφί θ' ἕπον, καί μιν διέχευαν ἅπαντα.
Μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,

Ὤπτησάν τε περιφραδέως, δάσαντό τε μοίρας.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ'. οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθε,
Δὴ τότε κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Βάν ῥ' ἴμεν ἐς θήρην ἠμὲν κύνες ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Υἱέες Αὐτολύκου· μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν. αἰπὺ δ' ὄρος προσέβαν καταειμένον ὕλῃ
Παρνησοῦ· τάχα δ' ἵκανον πτύχας ἠνεμοέσσας.
Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούρας,
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Οἱ δ' ἐς βῆσσαν ἵκανον ἐπακτῆρες· πρὸ δ' ἄρ' αὐτῶν
Ἴχνι' ἐρευνῶντες κύνες ἤϊσαν. αὐτὰρ ὄπισθεν
Υἱέες Αὐτολύκου· μετὰ τοῖσι δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἤϊεν ἄγχι κυνῶν, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Ἔνθα δ' ἄρ' ἐν λόχμῃ πυκινῇ κατέκειτο μέγας σῦς·
Τὴν μὲν ἄρ' οὔτ' ἀνέμων διάει μένος ὑγρὸν ἀέντων,
Οὔτε μιν ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν,
Οὔτ' ὄμβρος περάασκε διαμπερὲς ὡς ἄρα πυκνὴ
Ἦεν, ἀτὰρ φύλλων ἐνέην χύσις ἤλιθα πολλή.
Τὸν δ' ἀνδρῶν τε κυνῶν τε περὶ κτύπος ἦλθε ποδοῖϊν,
γρ. Οὐδ' ἐπάγ· Ὡς ἐπάγοντες ἐπῇσαν. ὁ δ' ἀντίος ἐκ ξυλόχοιο
Φρίξας εὖ λοφιήν, πῦρ δ' ὀφθαλμοῖσι δεδορκώς,
Στῆ ῥ' αὐτῶν σχεδόθεν. ὁ δ' ἄρα πρώτιστος Ὀδυσσεὺς
Ἔσσυτ' ἀνασχόμενος δολιχὸν δόρυ χειρὶ παχείῃ,
Οὐτάμεναι μεμαώς ὁ δέ μιν φθάμενος ἔλασεν σῦς
Γουνὸς ὕπερ· πολλὸν δὲ διήφυσε σαρκὸς ὀδόντι
Λικριφὶς ἀΐξας, οὐδ' ὀστέον ἵκετο φωτός.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς οὔτησε τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον,
Ἀντικρὺ δὲ διῆλθε φαεινοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Κὰδ δ' ἔπεσ' ἐν κονίῃσι μακών, ἀπὸ δ' ἔπτατο θυμός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτολύκου παῖδες φίλοι ἀμφεπένοντο,
Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο
Δῆσαν ἐπισταμένως· ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν
Ἔσχεθον· αἶψα δ' ἵκοντο φίλου πρὸς δώματα πατρός.
Τὸν μὲν ἄρ' Αὐτόλυκός τε καὶ υἱέες Αὐτολύκοιο
Εὖ ἰησάμενοι, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα πορόντες,
Καρπαλίμως χαίροντα φίλην χαίροντες ἔπεμπον
Εἰς Ἰθάκην. τῷ μέν ῥα πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Χαῖρον νοστήσαντι, καὶ ἐξερέεινον ἕκαστα,
Οὐλὴν ὅττι πάθοι. ὁ δ' ἄρα σφίσιν εὖ κατέλεξεν,
Ὥς μιν θηρεύοντ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.
Τὴν γρηῢς χείρεσσι καταπρηνέσσι λαβοῦσα,
Γνῶ ῥ' ἐπιμασσαμένη. πόδα δὲ προέηκε φέρεσθαι.
Ἐν δὲ λέβητι πέσε κνήμη, κανάχησε δὲ χαλκός.
Ἂψ δ' ἑτέρωσ' ἐκλίθη· τὸ δ' ἐπὶ χθονὸς ἐξέχυθ' ὕδωρ.
Τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα· τὼ δέ οἱ ὄσσε
Δακρυόφι πλῆσθεν· θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή·
Ἁψαμένη δὲ γενείου Ὀδυσσῆα προσέειπεν,

Ἦ μάλ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, φίλον τέκος· οὐδέ σ' ἔγωγε
Πρὶν ἔγνων πρὶν πάντα ἄνακτ' ἐμὸν ἀμφαφάασθαι.

Ἦ, καὶ Πηνελόπειαν ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσι,
Πεφραδέειν ἐθέλουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Ἡ δ' οὔτ' ἀθρῆσαι δύνατ' ἀντίη, οὔτε νοῆσαι·
Τῇ γὰρ Ἀθηναίη νόον ἔτραπεν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Χείρ' ἐπιμασσάμενος, φάρυγος λάβε δεξιτερῆφι.

Assaueruntq; peritè, diuiseruntq; partes.
Sic tunc quidem toto die in Solem descendentem
Conuiuabātur, neq; animus indigebat cōuiuio æquali.
Quando autem Sol descendit, et aduenerunt tenebræ,
Iam tunc dormiuerunt, & somni donum acceperunt.
Quando autem manè genita apparuit rosea Aurora,
Perrexerunt ire in uenationem & canes, ac & ipsi
Filij Autolyci, cum his autem diuinus Vlysses
Iuit, altum autem montem ascenderunt indutū sylua
Parnasi, citò autem peruenerunt cōcauitates uentosas.
Sol quidem postea nuper percussit arua
Ex tacitè fluenti profundifluo Oceano.
Hi.a. concauitatē peruenerunt uenatores, antè.a. ipsos
Vestigia scrutantes canes ibant, at retro
Filij Autolyci, cum his autem diuinus Vlysses
Ibat propè canes, uibrans longam hastam.
Tunc autem in sylua densa iacebat magnus aper,
Quam quidē neq; uentorū penetrabat uis humida spi
Neq; ipsam sol lucens radijs percutiebat, (rantium,
Neq; hymber penetrabat penitus sic densa
Erat, at foliorum inerat fusio ualdè multa.
Hunc aūt uirorumq; canumq; sonus peruenit pedum.
Sic euntes ibant, hic autem contrarius ex sylua
Valdè exhorrens setosa ceruice. ignē.a. oculis aspiciens,
Stetit ipsos propè, ipse autem primus Vlysses
Irruit eleuata longa lancea manu forti,
Vulnerare cupiēs, hic.a. ipsū perueniens percussit aper
Genu super, multum autem exhausit carnis dente
Obliquè ruens, neq; (ad) os peruenit uiri.
Hunc Vlysses uulnerauit in dextro humero.
Ex alia parte transiuit lucida lācea cuspis, (animus.
Decidit a. in puluerib. in longū extēsus, lōgè.a. uolauit
Hunc quidem Autolyci filij dilecti circum laborabant
Vulnus autem Vlyssis optimi diuini
Ligauerunt scienter, in incātatione.a. sanguinē nigrū
Tenuerunt, statim aūt iuerunt dilecti ad ædes patris.
Hunc quidem Autolycusq; & filij Autolyci
Benè medicati, & splendidis donis datis.
Statim gaudentem dilectam gaudentes miserunt
In Ithacam, hoc quidem pater & ueneranda mater
Gauisi sunt quod redijsset, et interrogauerunt singula,
Cicatricem quod passus sit, hic aūt ipsis benè narrauit,
Sic ipsum uenantem percussit aper albo dente
Peruasum euntem cum filijs Autolyci.
Hanc anus manibus pronis acceptam,
Agnouit extergens, pedem autem dimisit ferri.
In.a. lebete cecidit sura, sonuit autē æs. (sa est aqua.
Rursū.v. in partē alterā inclinata est, at in terrā effu-
Huius.a. simul gaudiū et dolor inuasit mentē, eius uerò
Lacrymis impleti sūt, tenuis uerò ipsi hæsit uox (oculi
Vbi contigisset autem mentum, Vlyssem allocuta est.
Certè Vlysses es chare fili, neq; equidem te
Prius agnoui, quàm totum regem meum contrectaui.
Quippe & Penelopem inspexit oculis,
Indicare uolens dilectum maritum intus existere.
Hæc autē neq; uidere potuit contraria, neq; cognoscere
Huic enim Minerua mentem uertit: at Vlysses
Manu palpans guttur cepit dextra,

Alte.

Altera autem(manu)ipsam propè traxit,dixitq;.
Nutrix cur me uis perdere? tu.a.me nutriuisti ipsa
Ipsa tua in mamma,nunc autē dolores multos passus
Veni uigesimo anno in patriam terram,
Sed postquam intellexisti, & tibi Deus iniecit animo,
Tace,ne quis alius in domibus audiat.
Sic enim dico hoc autem & perfectum erit.
Si mihi Deus interficiet procos superbos,
Neq; à te utpote quæ nutrix es abero,quando alias
Famulas in domibus meis interficiam mulieres.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Euryclea.
Fili mi,quale uerbum fugit septum dentium?
Scis quidē qualis meus animus constans nec impotens.
Tenebo.a.sicut quando aliquid solidus lapis,uel ferrū.
Aliud autem tibi dico,tu autem in mentibus pone tuis
Si tibi Deus domabit Procos superbos,
Iam tunc tibi narrabo in ædibus mulieres,
Quæ te dedecorant,& quæ nequißima sunt.
Hanc.a.respondens,allocutus est prudens Vlysses.
Nutrix cur autē tu has dicis? neq; aliquid te oportet.
Benè & ipse ego intelligam,& cognoscam singulam.
Sed tene silentio uerbum, committe autem (rem) dijs.

Τῇ δ' ἑτέρῃ ἔθεν ἆσσον ἐρύσσατο, φώνησέν τε
Μαῖα, τίη μ' ἐθέλεις ὀλέσαι; σὺ δέ μ' ἔτρεφες αὐτὴ
Τῷ σῷ ἐπὶ μαζῷ. νῦν δ' ἄλγεα πολλὰ μογήσας,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Σίγα, μή τίς τ' ἄλλος ἐνὶ μεγάροισι πύθηται.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται,
Εἴ χ' ὑπ' ἐμοί γε θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Οὐδὲ τροφοῦ οὔσης σεῦ ἀφέξομαι, ὁππότ' ἂν ἄλλας
Δμῳὰς ἐν μεγάροισιν ἐμοῖς † κτείναιμι γυναῖκας. κτείνωμι
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Οἶσθα μὲν οἷον ἐμὸν μένος ἔμπεδον, οὐκ ἐπιεικτόν·
Ἕξω δ' ὡς ὅτε τις στερεὴ λίθος, ἠὲ σίδηρος.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
Εἴ χ' ὑπὸ σοί γε θεὸς δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Δὴ τότε τοι καταλέξω ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκας
Αἵ τέ σ' ἀτιμάζουσι καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσιν. (σεύς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Μαῖα, τίη δὲ σὺ τὰς μυθήσεαι; οὐδέ τί σε χρή·
Εὖ νυ καὶ αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι καὶ εἴσομ' ἑκάστην.
Ἀλλ' ἔχε σιγῇ μῦθον, ἐπίτρεψον δὲ θεοῖσιν.

COMMENTARIVS.

ὤ μοι ἐγὼ) Hæc Eurycleæ oratio quatuor continet. Primum hunc hospitem accedēs,in ipso limine erumpit in luctus,quos pro Vlysse pandit, ubi cū Ioue ipso cōqueritur præ dolore pietatis & reuerentiæ in Deum oblita,quòd pium illum uirū,& à quo tam studiosè & sanctè olim coleretur,odio tamen ita graui prosecutus sit,ut illius uota & preces nō exaudierit, quod reipsa iam demonstrat. Duo enim ille precabatur: unum,ut senectutem posset attingere: alterum,ut in filio præclarè educando occuparetur. Neutrum illi concessit hactenus Iupiter. Ergo meritò sibi uidetur cum Ioue hæc anus expostulare. Vbi notandum est,quod aliàs obseruauimus,qualis fuerit ueterum pietas & cultus Deorum,tanta nempe fiducia, ut Deos sibi eo nomine deuinctos crederent,à quibus necessariò & ex merito ea quæ peterent,impetrarent. Qui error nescio quorū fanaticorum hominum mentes adhuc hodierno seculo occupat. Sed uæ illis, qui tam obstinatè terga dant ueritati. Secundò comparat huius hospitis casus cum Vlyssis, ut illa quidē suspicatur. Tertiò officium in eo lauando ipsi humanissimè offert. Quartò similitudinem quandam huius hospitis cum Vlysse inducit,qualem in alijs,quotquot hactenus è peregrinis regionibus accesserunt,non obseruauerit.

ὥς φασιν) Noui quendam Principis Germani consiliarium,qui pari sui dissimulatione Lugduni ante quatuor annos usus est,cùm tamen uerè ab eo dignosceretur, apud quem id cautè respondit, quod hic Vlysses,Hoc esse ferè omnium iudicium, se eum esse, quē ipse arbitraretur. quod tamen securè negauit. Magna sanè est etiam à se dissitorum & ignotorum inter se hominum plerunq; similitudo,qualis fuit rustici & Augusti Imperatoris: Pompeij Magni cum Vibio & Publicio: Cn. Pompeij Strabonis cum Menogene coquo: Scipionis Nasicæ cum Serapione uictimario: alterius Scipionis cum Salutio Mimo: Luculli & Metelli cum Spintere & Pamphilo histrionibus: Messallæ & Curionis cum Menogene & Burbuleo scenicis: Antiochi regis Syriæ cum Artemone quodam: Hybreæ oratoris cum Cymæorum seruo publico: Siculi Piscatoris cum prætore Romano: Oratoris Lucij Planci cum Rubrico Histrione: Armentarij Mirmillonis cum Cassio Seuero Oratore: ut referunt Plinius,Solinus, Valerius. Id uerò silencio non prætermittendum, quod illi duo referunt de Toranio quodam Mangone, qui eximius forma pueros,alterū in Asia genitum,alterum trans Alpes,ut geminos uēdidit Antonio iam Triumuiro. Cùm uerò ex sermone utriusq; fraus esset detecta,grauiter hoc Antonius apud Toranium questus est. At facetè Mango respōdit, eò pluris esse illi hos pueros faciendos,quòd magis admiranda sit in eis,qui patria essent dissiti,quàm in geminis similitudo. Vnde etiam posteà nihil charius in sua substantia habuisse dicitur. Nostris temporibus similitudo illa Martini Guerræ,& Arnaldi Tillij miras Tragœdias Tholosæ Tectosagū excitauit,ut eruditissimo libello scripsit uir ille summus, & tam nefariè cædi etiam à discipulo(proh dolor)indignus IOANNES CORASIVS,olim Reginæ Nauarræ Cancellarius,& Curiæ Tholosanæ Consiliarius.

αὐτίκα) Vide quæ in præcedenti sectione ad illa uerba, ἀμέν τε χρῶν, annotauimus.

οὐλὴν) Ex hac cicatrice agnouit Vlyssem Euryclea,quod ita nodè & simpliciter à Poeta proponi poterat:sed quia obscurius erat futurum quàm ut à quouis posset intelligi,historiam ab ouo repetit,quæ docet, quomodo plaga sit ei ab apro inflicta,cuius in hac cicatrice restent uestigia. Historia paucis sic se habet. Autolycus,nato non ita pridem Vlysse, Ithacam accessit,ubi oblatus est illi ab Euryclea nepos ex filia,ut ei nomen imponeret,quod ille recipiens Vlyssem appellari iussit: insuper ubi pubertatem attigisset,si se in Parnasso conuenerit,partem se ei bonorū suorum largiturum pollicetur. Cùm ergo ut eam ab auo consequeretur,eum accessisset, ab eodem ad uenationem deductus est oblectandi eius gratia, in qua ab apro ita uulneratus est,unde hanc cicatricem adhuc etiam prouectior factus retinuit,de qua nunc est mentio.

κλεπτοσύνῃ θ' ὅρκῳ τε) Hæc duo uirtuti & ornamento huius Autolyci tribuuntur, cùm alioqui uideantur esse uitiosa. Quod ad furtum attinet,nescio qua ratione accusari possit,nisi ex more illius seculi,ubi latrocinia exerceri pro indecoro nō habebatur,ut aliàs in hoc Poeta uidimus:quanquam latrocinia meliùs excusari possunt quàm furta, quod illa saltem speciem quandam fortitudinis præ se ferunt,hæc ignaui potiùs sint animi & illiberalis.Vnde Plato 10.de Repub. κλοπὴν χρημάτων uocat ἀνελεύθερον, ἀργυρολὸν tantùm ἀναισχυντον. Et fures seruos appellatos tradit Nonus Marcellus. Homine ingenuo indignum pronunciat Ambros.lib.3.de Off.cap.3. Hesiodus:

δὼς ἀγαθὴ, ἅρπαξ δὲ κακὴ, θανάτοιο δότειρα.

Sed hic non est disputandum,an rectè ab Autolyco furta exercerentur. Id enim non solùm apud Christianos,sed etiā apud Ethnicos extra controuersiam est positum,si Tauroscythas,Cardaces Persarum,Germanos ueteres & Aegyptios,Spartanos deniq; & si qui sunt præterea,qui mihi non succurrant,exceperis. Romana iura id factis prohibent, ut leges Solonis & Draconis apud Athenienses. Fortassis id Autolyco non propter ipsam furandi actionem, quæ per se facis est illiberalis, sed propter dexteritatem & solertiam,quæ in ea requiritur,laudari potest. Et eam ob causam Lycurgus, sapientissimus alioqui legislator, Spartanæ iuuentuti illam permittebat,modò cautè & occultè id ageret:nam detectos plectebat,ut refert in eius uita Plutarch. Vnde etiam nostra tempestate aliquid etiam laudis tribuitur ei,qui solerter quippiam nefariū cōmiserit. Fuit ergo hic Autolycus fur illustrissimus,cuius piceatam manum eleganter appellat Martialis,de quo copiosiùs in Lexico, ex Hygino cap.201. Fuit etiam ὅρκῳ,id est,in iuramentis cauillandi dexteritate insignis,ita enim hanc uocem intelligendam,

AA 4 ibi-

ibidem ex Eustathio ducebimus. Exemplum eius rei habes in eo, qui cùm triginta dierum pectæ essent induciæ, noctu egro hostium populabatur. Et in eo apud Athenæum, qui cùm pisciculum esset suffuratus, & alteri cuidam tradidisset, rogatus iureiurando affirmauit se illum non habere, nec quenquam alium scire, qui sit suffuratus. Illum uerò, cui illū tradiderat, iurandi nam docuit, se neq; illum esse suffuratū, nec ullum alium scire, qui eum haberet: ut etiam refert Eustathius. Atq; hæc sont illa ἐχθροῦ σοφίσματα & παραλογισμοί, quib. noster Autolycus instructus fuisse dicitur, qua in parte hæredē habuit Vlyssē.

ἐκέκαστο) Ioannes Tzetzes Chiliad. 8 hist. 205. hoc etiam prodidit, ubi dicit, hunc Autolycum filium fuisse Mercurij, qui cùm pauper esset, artem furandi à patre accepit, qua ita excelluerit, ut omnes fures, quotquot unquam fuerunt, facilè superârit. Sed præstat integrum locum uidere: quem eò lubentiùs adducemus, quò rarò autorem illum in manibus hominum uersari intelligimus.

Ἑρμοῦ παῖς ὁ Αὐτόλυκος, πατὴρ δ' ὁ Λαέρτου
Πάππος τοῦ Ὀδυσσέως δ' ὑπάρχων ἄγαν,
Ἐκ τοῦ Ἑρμοῦ χαρίζεται, τὴν κλεπτικὴν τὴν τέχνην
Ὡς ὑπὲρ τὸν Αἰγύπτιον κλέπτην ἐκεῖνον κλέπτειν
Καί γε τὸν Βαβυλώνιον, Ἡρόδοτος ὃν γράφει.
Ὑπέρ τε τὸν Εὐρύβατον, ὃν Ἕλληνες θρυλλοῦσιν
Αὐτόν τε τὸν Ἀγαμήδην μετὰ τοῦ Τροφωνίου
Ὑπὲρ ὑδραργύρου φύσιν τε καὶ πάντα τρόπον κλεπτῶν.
Κλέπτων καὶ γὰρ μετήμειβεν, ἄλλα διδοὺς ἀντ' ἄλλων
Ἐδόκουν δ' οἱ λαμβάνοντες, τὰ σφῶν λαμβάνειν πάλιν
Οὐκ ἠπατῆσθαι τούτῳ δὲ, καὶ ἕτερα λαμβάνειν.
Ἵππον γὰρ κλέπτων ἄριστον, ὄνον τὸν ψωραλέον
Διδοὺς, ἐποίει δόκησιν ἐκεῖνον δεδωκέναι.
Καὶ νεάνιν νυμφίαν παρθένον κλέπτων, ἐδίδου πάλιν
Ἢ Σιληνὸν, ἢ Σάτυρον, γεροντικὸν σαπρόν τι
Σιμὸν, φαλὸν, καὶ φαλακρὸν, μυξώδη, τὸν δυσμορφίαν.
Καὶ ὁ πατὴρ ἐνόμιζε τοῦτον ὡς θυγατέρα:

Id est, Gerbelio interprete:

Mercurij filius Autolycus, pater autem Laertæ
Auus autem Vlyßis pauperiq; existens ualde
A Mercurio donatur arte furandi,
Vt super Aegyptium furem illum furaretur,
Atq; etiam Babylonium, Herodotus quas scribit,
Superq; Eurybatē, quem Græci diuulgant
Superq; ipso Agamede, cum Trophonio,

(malè enim Gerbelius reddiderat, post Trophonium)

Et super natura Hydrargyri, & omnem uiam esset furē.
Furans enim commutabat, alia dans pro alijs.
Arbitrabantur autem suscipientes, sua ipsorum accipere rursus:
Non decipi autem ab hoc, atq; diuersa recipere.
Equum enim furatus optimum, asinum scabiosum
Dans, faciebat æstimationem, illum dedisse.
idest, imponebat illis, & ita eos fascinabat, ut crederent, &c.
Et puellam, sponsam, iuuenem furans, dabat rursus
Vel Silenum, uel Satyrum, senecaanem putridum quendam
Simum, recalulum, atq; caluum, mucosum, deformem.
Et pater arbitrabatur hanc filiam.

Hæc illa. Vbi autem de Hydrargyro loquitur, nihil aliud intelligit, meo iudicio, quàm ut natura Hydrargyri est uarios colores & formas assumendi (ut norant Chymistæ) sic ille uarijs modis res, quas suffurabatur, immutabat: quod non alia factum est ratione, quàm Diabolica. A Mercurio igitur hanc furandi industriam habuit Autolycus. Illi enim Deo, si Dijs placet, egregiam illam artem & peritiam affinxit antiquitas. Et docet Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, eum iam inde ab incunabulis eam exercuisse, ut tridentem Neptuno, Vulcano forcipes, Veneri cestum, Iouis sceptrum in ipsa infantia suffuratus sit. Sed nos meliora, quàm ut hæc Deo effingamus, quem ex Mercurio intelligi uetus docet Theologia, quam nobis reseruauit in Hermathena & Hieroglyphicis atque etiam alibi Io. Goropius Becanus. Sed hoc ad Mythologicum nostrum Homericum, quod affectum habemus, pertinet.

αὐτὸς δ' ἄρ' αὐτῷ παιδὸς ὄνομ' εὕροιο) Sup lib 18 pag 161 notabamus ex Stuckio, uideri apud ueteres, ut à matribus potissimō nomina imponerentur: cui etiam nos suffragati sumus. At hîc aliud uidetur significari, cùm auus iam id præster, quod fœminis ibi tribuebamus. Sed respondeo, hunc honorem fuisse auo delatum, ut nepoti nomen imponeret, uel quasi de eo quod imponendum erat consuleretur. Vnde ipse, quamuis nomen proferat, tamen demandet genero & filiæ ut imponant. Ait enim:

γαμβρὸς ἐμὸς θυγάτηρ τε τίθεσθ' ὄνομ' ὅττι κεν εἴπω.

De nomine autem Vlyssis dicendum aliàs nobis erit non tantū ex ueterib. Grammaticis, sed etiam ex Hispanicis Goropij.

τῶν ἕνεκ' ἦλθ' Ὀδυσσεύς) Describitur aduentus Vlyssis cum eius causa, tum quanta humanitate sit apud Autolycū receptus. Primus ergo dies totus est conuiuio & somno datus: secundus uenationi, in qua Vlysses ab apro uulneratur.

βὰν ῥ' ἴμεν ἐς θήρην) Plato in Sophista uenationis, quam ille ζωοθηρευτικὴν uocat, duo statuit genera: & alterū quidem pedestre, πεζοθηρευτικήν: alterum uerò natatilium animalium, ἐνυγροθηρευτικήν. Illud in duo rursus partitur: aucupium ὀρνιθοθηρευτικήν: piscatoriam, ἁλιευτικήν. Pedestre fieri dicit partim septis, partim plagis. Illud ἑρκοθηρευτικήν, hoc πληκτικήν appellat. Illud autem noctu fit aut interdiu. Quod noctu, uocat πυρευτικήν, quasi ignitum, quod ad lucem ignis fiat. Quod interdiu, ἀγκιστρευτικήν, quasi hamularium, quòd fuscinarum extrema hamis sunt aptata. Hæc ille philosophus. E quibus generibus unius tantùm memini expressè Homerum loqui, idq; hoc loco: nempe πεζοθηρευτικῆς, quod ut uiris fortibus dignum uidetur agnoscere, ut & Plato in fine libri septimi de Legibus. Cætera genera idem philosophus minus probat. Et nocturnum quidem, licet sit pars πεζοθηρευτικῆς, omnino prohibet quasi otiosorum hominum. Aucupium, quanquam seruile existimet, tamen permittit, sed in desertis tantùm agris & montibus. Piscatoriam ubiq;, præterquàm in portubus, sacris fluminibus, paludibus & stagnis. Pedestram uerò uenationē, quæ equis & canibus & corporibus peragitur, omnino admittit. Quibus enim, inquit, diuina fortitudo curæ est, ij quadrupedes omnes cursu, uulneribus, telisq; propria manu uenando, superare debent. Itaq; illam uenationem non admittit, quæ retibus & laqueis perficitur. Videtur ergo quædā umbra belli illud genus uenationis πολεμικόν, quia ui & robore corporis perficitur: unde etiam bella uenationes appellat Plato θήρας, inquam, ἀνθρώπων, quas etiam in conciliandis amicitijs statuit, cum in dicto Sophista, tum in eodem lib 7. de Legib. A bellis gestis Nimrudus etiam in sacra pagina uenator dicitur, hominum scilicet. Sic etiam Aristoteles Polit. 1 cap. 8 θηρευτικήν, quam etiam πολεμικήν ibidem appellat, sub nomine uenationis complectitur. Verumq;, id est, τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ θηρευτικὸν priscis Latinis tribuit Virgilius.

Venatu inuigilant pueri, syluasq; fatigant,
Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.

Et paulò pòst: *Canitiem galea premimus, semperq; recentes*
Conuectare iuuat prædas, & uiuere rapto.
τὸ πολεμικὸν ibi exprimit.
At patiens operum, belloq; assueta iuuentus.
Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.
Omne æuum ferro teritur.

Quod de Germanis scribit Cæsar lib, 6 de Bell. Gall. Inter feras autem, quas hoc genere uenationis insectātur, nulla est periculosior apro, ideoq; magis fortem & audacem requirit hominem. De leonibus, ursis, tygride non loquor, quia eorum uenatio minus rara est quàm apri, quanquam nescio an ullum eorum horribilius uenatu sit apro.

κατὰ δεξιὸν ὦμον) Qua parte aper est imbecillior, ideò eam ut feriant, diligenter solent obseruare uenatores.

ἐπαοιδῇ) Hoc fuit omnino artificium Diabolicum, quo etiam hodierni Magi utuntur, dum morbos sanant. Quomodo tamen & quatenus id facere possint, uide pluribus apud Bodinum Dæmonom. lib. 2 cap 2.

χάρμα καὶ ἄλγος) Gaudio affecta est, quòd herum illum adeò exoptatum uideret: dolore uerò, quòd illum adeò miserum & infelicem cerneret, ut in suis etiam ædibus, ad quas tandem peruenerat, ab omnibus contemneretur.

ἡ δὲ πολυλογεῖται) Præ lætitia, qua diffundebatur, non attendit, an quicquā subesset causæ, quòd tali habitu sa Vlysses exhiberet, nec agnosceretur: sed statim id Penelopæ uult indicare, nisi Dea prudentiæ prudenter illi oculos & mentem perstrinxisset, ne eam posset animaduertere.

νόον) Quicquid in mente est si a tota facultas sensuum. unde illud ἐνόησε toties in hoc poeta pro, Vidi.

ἁψάμενος φάρυγος) De hac apprehensione diximus in Iliade. Hoc autem contactu, qui supplicis est, & sequenti oratione nutricē demulcet Vlysses, ne se prodat, quod in suam perniciem sit redundaturum: quod se nō facturam, sequenti pollicebitur Euryclea. Sic adhuc ignotus remanet.

θεοῦ) Nota unitatem Dei expressam ut alibi sexcenties.

ἐπιφρασσάμενος) Pietas Vlyssea, quam alias satis obseruauimos.

Sic dixit, anus autem per domum exiuit,
Portans lauacra, hac enim priora effuderat omnia.
Sed postquam lauitq́, & unxit pingui oleo,
Iterum propè ignem traxit sedem Vlysses,
Calefaciendus, cicatricem autem pannis cooperuit.
His autem uerbis incepit prudens Penelope,
Hospes, hoc quidē tibi adhuc parūper ego dicā ipsa
Etenim iam lecti citò dulcis erit hora,
Quem somnus capit dulcis & dolentem.
Sed mihi & dolorem magnum præbuit fortuna.
Dies quidem enim delector lamentans, lugens.
In mea opera inspiciens, & ancillarum in domo,
At postquam nox uenit, capitq́ somnus omnes,
Iaceo in lecto, densæ autem mihi circa ualdè cor
Acutæ cogitationes lugentem destruunt.
Sicut autem quando Pandarei filia floridula luscinia
Benè canit uere recens stanti, id est nouo.
Arborum in folijs sedens densis,
Quæ frequenter uersans fundit personantem uocem,
Filium.a.lugens Itylum dilectum, quē quondam ferro
Interfecit per insanias, filium Zethi regis.
Sic & mihi bifariam animus mouetur huc & illuc.
Vel maneo apud filium, & firma omnia seruo,
Possessionē meam, famulasq́, & altam magnā domū.
Lectumq́, reuerita mariti, populiq́ famam.
Vel iam simul sequor Achiuorum qui optimus
Nubere in domibus præbent infinitas dotes.
Filius.a.me° quonsq́ quidē fuit adhuc infans et demēs
Nubere non me sinebat mariti domū derelinquentē.
Nunc.a.quādo iam magn° est, & pubertatis mensurā
Et iam me precatur iterum ire ex domo (peruenit,
Possessione iratus, quam ei consumunt Achiui.
Sed agè mihi somnium dijudica, & audi.
Anseres mihi in domo uiginti triticum edunt
Ex aqua, & ipsis lætor inspiciens.
Veniens autem ex monte magna aquila curua rostro,
Omnibus in ceruices ruit, & interfecit, hi.a fusi sunt
Congregati in domib. hæc.a. in æthera dium elata est.
At ego flebam & lugebam in somnio.
Circum.a.me congregatæ sunt pulcræ crinibus Achiuæ
Miserabiliter lugentē, q mihi aqla interfecit anseres
Retrò autem ueniens desedit in prominenti atrio.
Voce autem detinuit, uociferauitq́:
Confide Icarij filia ualdè inclyti.
Non somnium, sed uerè bonum quod perfectum erit.
Anseres quidem proci, ego autem auis
Fui anteà, nunc rursus tuus maritus ueni,
Qui omnibus procis indecentem mortem immittam.
Sic dixit, at me dulcis somnus dimisit.
Aspiciens autem anseres in domibus intellexi
Triticum comedentes apud scyphum ubi anteà.
Hanc autē respondens, allocutus est prudens Vlysses,
O mulier non aliquo modo est declarare somnium
Qui aliò deflectit. quoniam certè tibi ipse Vlysses
Dixit.a. quomodo perficiet: procis autē apparebit cædes
Omnibus ualdè, neq́ aliquis mortem & parcas fugiet.
Hūc.a.rurs° alloq. est prudēs Penelope, (nō possint
Hospes certè qdē sōnia impudētia, et (talia) ut discerni

Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Οἰσομένη ποδάνιπτρα· τὰ γὰρ πρότερ' ἔκχυτο πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νίψεν τε καὶ ἤλειψεν λίπ' ἐλαίῳ,
Αὖτις ἄρ' ἀσσοτέρω πυρὸς ἕλκετο δίφρον Ὀδυσσεὺς
Θερσόμενος, οὐλὴν δὲ κατὰ ῥακέεσσι κάλυψε.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖνε, τὸ μέν σ' ἔτι τυτθὸν ἐγὼν εἰρήσομαι αὐτή·
Καὶ γὰρ δὴ κοίτοιο * τάχ' ἡδέος ἔσσεται ὥρη, γρ. πάρ' ἔσσεται ἥδιος ὥρη,
Ὅντινά γ' ὕπνος ἕλοι γλυκερὸς καὶ κηδόμενόν περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ πένθος ἀμέτρητον πόρε δαίμων.
Ἤματα μὲν γὰρ τέρπομ' ὀδυρομένη, γοόωσα,
Ἔς τ' ἐμὰ ἔργ' ὁρόωσα καὶ ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ.
Αὐτὰρ ἐπὴν νὺξ ἔλθῃ, ἕλῃσί τε κοῖτος ἅπαντας,
Κεῖμαι ἐνὶ λέκτρῳ, πυκιναὶ δέ μοι ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ
Ὀξεῖαι μελεδῶναι ὀδυρομένην ἐρέθουσιν.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει † πολυηχέα φωνήν, γρ. πολυδευκέα φωνήν.
Παῖδ' ὀλοφυρομένη * Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ γρ. Ἴτυλον, κ ζήθου
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας, κοῦρον † Ζήθοιο ἄνακτος·
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα,
Ἠὲ μένω παρὰ παιδὶ, καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσω,
Κτῆσιν ἐμὴν, δμωάς τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα,
Εὐνήν τ' αἰδομένη πόσιος, δήμοιό τε φῆμιν·
Ἦ ἤδη ἅμ' ἕπωμαι Ἀχαιῶν ὅστις ἄριστος
Μνᾶται ἐνὶ μεγάροισι, πορὼν ἀπερείσια ἕδνα.
Παῖς δ' ἐμὸς ἕως μὲν ἔην ἔτι νήπιος ἠδὲ χαλίφρων,
Γήμασθ' οὔ μ' εἴα, πόσιος κατὰ δῶμα λιποῦσαν·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἐστὶ καὶ ἥβης μέτρον ἱκάνει,
Καὶ δή μ' ἀρᾶται πάλιν ἐλθέμεν ἐκ μεγάροιο,
Κτήσιος ἀσχαλόων τὴν οἱ κατέδουσιν Ἀχαιοί.
Ἀλλ' ἄγε μοι τὸν ὄνειρον ὑπόκριναι, καὶ ἄκουσον.
Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν
Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα·
Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης
Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε, καὶ ἔκτανεν, οἱ δ' ἐκέχυντο
Ἀθρόοι ἐν μεγάροις· ὁ δ' ἐς † αἰθέρα δῖαν ἀέρθη. γρ. ἠέρα
Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον καὶ ἐκώκυον ἔν περ ὀνείρῳ.
Ἀμφὶ δ' ἔμ' ἠγερέθοντο ἐϋπλοκαμῖδες Ἀχαιαὶ,
Οἴκτρ' ὀλοφυρομένην ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας.
Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ.
Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε, φώνησέν τε,
Θάρσει † Ἰκαρίοιο κούρη τηλεκλειτοῖο· γρ. ἰκαρίου κούρη
Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται.
Χῆνες μὲν, μνηστῆρες· ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις
Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα,
Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐμὲ μελιηδὴς ὕπνος ἀνῆκε.
Παπτήνασα δὲ, χῆνας ἐνὶ μεγάροισι νόησα
Πυρὸν ἐρεπτομένους παρὰ πύελον, ἧχι πάρος περ.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ὦ γύναι, οὔπως ἐστὶν ὑποκρίνασθαι ὄνειρον (σεὺς,
Ἄλλη ἀποκλίναντ'· † ἐπειὴ ῥά τοι αὐτὸς Ὀδυσσεὺς γρ. ἐπεὶ ἦ ῥά
Πέφραδ' ὅπως τελέει· μνηστῆρσι δὲ φαίνετ' ὄλεθρος
Πᾶσι μάλ'· οὐδέ κε τὶς θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι

Γίνοντ'

Γίνοντ᾽, οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι.
Δοιαὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνείρων·
Αἱ μὲν γὰρ κεράεσσι τετεύχαται, αἱ δ᾽ ἐλέφαντι·
Τῶν οἱ μέν κ᾽ ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος,
Οἵ ῥ᾽ ἐλεφαίρονται ἔπε᾽ ἀκράαντα φέροντες·
Οἱ δὲ διὰ ξεστῶν κεράων ἔλθωσι θύραζε,
Οἵ ῥ᾽ ἔτυμα κραίνουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται.
Ἀλλ᾽ ἐμοὶ οὐκ ἐντεῦθεν ὀίομαι αἰνὸν ὄνειρον
Ἐλθέμεν· ἦ κ᾽ ἀσπαστὸν ἐμοὶ καὶ παιδὶ γένοιτο.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ᾽ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Ἥδε δὴ ἠὼς εἶσι δυσώνυμος, ἥ μ᾽ Ὀδυσῆος
Οἴκου ἀποσχήσει. νῦν γὰρ καταθήσω ἄεθλον,
Τοὺς πελέκεας τοὺς κεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἑοῖσιν
γρ. ὡς δώδεκα Ἵστασχ᾽ ἑξείης, δρυόχους † ὥς, δώδεκα πάντας,
Στὰς δ᾽ ὅγε πολλὸν ἄνευθε, διαρρίπτασκεν ὀϊστόν·
Νῦν δὲ μνηστήρεσσιν ἄεθλον τοῦτον ἐφήσω.
Ὃς δέ κε ῥηΐτατ᾽ ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Τῷ κεν ἅμ᾽ ἑσποίμην, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα
Κουρίδιον, μάλα καλόν, ἐνίπλειον βιότοιο·
Τοῦ ποτὲ μεμνήσεσθαι ὀίομαι ἔν περ ὀνείρῳ.
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-(σεύς,
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Μηκέτι νῦν ἀνάβαλλε δόμοις ἔνι τοῦτον ἄεθλον.
Πρὶν γάρ τοι πολύμητις ἐλεύσεται ἐνθάδ᾽ Ὀδυσσεὺς
Πρὶν τούτους, τόδε τόξον ἐΰξοον ἀμφαφόωντας,
Νευρήν τ᾽ ἐντανύσαι διοϊστεῦσαί τε σιδήρου.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
γρ. ἐθέλεις Εἴ κ᾽ † ἐθέλοις μοι ξεῖνε παρήμενος ἐν μεγάροισι
Τέρπειν, οὔ μοι ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισι χυθείη.
Ἀλλ᾽ οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους. ἐπὶ γάρ τοι ἑκάστῳ μοῖραν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι θνητοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Ἀλλ᾽ ἤτοι μὲν ἐγὼν ὑπερώϊον εἰσαναβᾶσα,
Λέξομαι εἰς εὐνὴν ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ᾽ ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ᾽ ἐποψόμενος Κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.
Ἔνθα κε λεξαίμην· σὺ δὲ λέξεο τῷδ᾽ ἐνὶ οἴκῳ,
γρ. χαμάδις στορ. Ἢ * χαμάδις στορέσας, ἤ τοι κατὰ δέμνια θέντων.
Ὣς εἰποῦσ᾽ ἀνέβαιν᾽ ὑπερώϊα σιγαλόεντα,
Οὐκ οἴη· ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι κίον ἄλλαι.
Ἐς δ᾽ ὑπερῷ᾽ ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξί,
Κλαῖεν ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆα φίλον πόσιν· ὄφρα οἱ ὕπνον
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Sunt, neq; quid omnia perficiuntur hominibus
Duæ enim portæ debilium sunt somniorum.
Vna quidem enim cornibus facta sunt, altera. a, ebore.
Horum qui quidem egressi fuerint per sectum ebur,
Spe frustrantur uerba imperfecta portantes.
Qui autem per polita cornua eunt foras,
Hi uera perficiunt, hominum quando aliquis uidet.
At mihi non hinc puto graue somnium
Venisse, certè placidum mihi & filio fiat.
Aliud autem tibi dico, tu autē in mentibus pone tuis.
Hæc iam aurora ueniet infamis, quæ me Vlyssis
A domo abducet, nunc enim deponam certamen
Secures quas ille in domibus suis (nus.12.oēs
Disposuit ordine foramina manubrij habētes, plus mi
Stans autem hic multum longè iaciebat sagittam,
Nunc autem procis certamen hoc immittam.
Qui autem facillimè extendet arcum in manibus,
Et persagittabit annulos duodecim omnes,
Hunc sequar ubi (me) abduxero (ab) hac domo
(Qua) iuuētutem (meā) uidit, perpulcrā plenā uictu,
Cuius aliquando (me) recordari puto in somnio.
Hanc a. respondens alloquutus est prudens Vlysses,
O uxor ueneranda Laertiadæ Vlyssis,
Non amplius nunc proijce in domibus hoc certamen,
Antè enim prudens ueniet huc Vlysses,
Quam his aliquando arcum benè politum tractantes
Neruum extenderint persagittârintq; annulum.
Hunc autē rursus alloquuta est prudens Penelope:
Si uelis mihi hospes assidens in domibus
Delectare, non mihi somnus in palpebris fundetur.
Sed non enim aliquo modo est insomnes esse semper
Homines, in enim unoquoq; partem posuerunt
Immortales mortalibus supra fertilem terram,
Sed certè quidem ego ad cænaculum ubi ascendero
Dormiam in lecto, qui mihi suspiriosus factus est
Semper lacrymis meis irrigatus, ex quo Vlysses
Iuit uisurus malum Ilium, neq; nominandum.
Illic dormiam, tu autem dormi hac in domo,
Vel humi sternens, uel tibi lectos ponant.
Sic loquuta ascendit cænacula splendida,
Non sola, cum ea & famulæ ibant aliæ.
In aūt superiora ubi ascēdisset cū ancillis mulieribus,
Flebat posteà Vlyssē dilectū maritū, quousq; ei somnū
Dulcem in palpebris iecit cæsia Minerua.

COMMENTARIVS.

ἥματα μὲν γὰρ) Tria facit hac oratione Penelope. Primùm exponit, quomodo tempus diuisim terat, interdiu quidem lugens, at aliquantulum se oblectans in rebus domesticis: noctu uerò, ubi nullis occupationibus distringitur, grauissimis cogitationib. & luctibus uexata & cruciata, quod elegāti comparatione amplificauit, ducta à Lusciniæ uariatis cantibus: quasi tristē illam narrationē hac suauitate lenierit: quod Poetæ artificium non est leuiter obseruandum. Secundò explicat, quæ sint illæ cogitationes, quibus animus eius in diuersas partes abripitur: nempe aut de recusandis aut de subeundis nuptijs. Vt illas recuset, facit studium conseruandæ rei domesticæ, quæ non leue detrimentum erat ex eius discessu acceptura: quia partē etiam bonorum secum in dotem in alienam domum contulisset: deinde reuerentia primi lecti coniugalis, quem ut alius temeraret, uix poterat induci admittere fama denique populi: quæ omnia anteà pag.232. enarrauimus. Vt subeat nuptias, faciebat ipse Telemachus, qui postquam ex ephebis excesserat, identidē illam ad eas amplectendas urgebat, quòd ab his procis bona sua diripi & absumi eius gratia iniquo animo pateretur. Tertiò proponit ei somniū, quod fecerat de morte procorum, quam illa aquilæ in anseres inuolatio innuebat, planè appositè ad imminens negotium. Illud an uerum fuerit, non disquiro propter consuetam in poetis fingendi quiduis libertatem. Id scire & credere me profiteor, uix quicquam ulli insigne accidere, quo de somnijs non admoneatur: quibus tamen tum demum fidem adhibendam puto, cùm ea nulla alia ægritudine aut perturbatione oriuntur. Qua de re alias in Iliade diximus, & mox adhuc dicemus.

ὡς δ᾽ ὅτε Πανδαρέου) In hac comparatione quinque nobis sunt animaduertenda. Primùm ipsa auicula: deinde tempus, quo canit: tertio locus in quo canit: quartò ratio illius uocis: quintò & postremò in quem finem. Quæ partim ea ipsius natura, partim ex fabulis intelligenda. Est ergo Luscinia auicula satis nota, cantu cæterarū omnium celeberrima & nobilissima, quam Poeta ἀηδόνα uocat, ut copiosiùs dicemus in Lexico. Eam autem dicit Pandari filiam, cùm alij scribant, Pandionis. Vnde, ut ait Didymus, uel diuersè hæc ab alijs tradit Poeta, uel utrumque nomen ad unum pertinet. Vide Ouid 6, Metamor.

Nata-

Natalem Mythol. lib. 7. cap. 10. qui illam Pandionis filiam pronunciant. Metonymycè autem, ut ait Eustathius, hæc avis Pandari filia dicitur, cùm hoc non vere de ave, sed de Aëdone, quæ in hanc avem mutata est, dicatur: nam alij Prognem appellant, alij Philomelam. Sed harum appellationum diversitas ex diversitate historiæ fabulosæ pendet, quam nos ex Eustathio proponemus, ut est etiam à Gesneru cap. de Hirundine translata. Homerus ergo illam aliter quàm recentiores memorat. Neq; enim Pandionis, ut illi, mentionem facit (nisi Pandion fortè alio nomine etiam Pandareos dictus sit) neque Procnes, neq; Terei: & Itylum vocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pandarei filia è Zetho peperit, κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος. alia lectio habet Ζήτου. Sunt & qui Itylum, Α'ιτυλον esse nugantur, & prima litera adempta, Η'τυλον per η. cen qui genus ab Aeta ducat, ut & pater eius Zetes, Boreæ filius. Cæterùm recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profectum rogauit, ut Procnen sororem suam secum adduceret. quod is fecit quidem, sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguã execuit. Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida, filium Ityn è Tereo sibi partum occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquijs filium esse agnouit. Itaq; persequutus, sorores occidere parabat. fugiunt illæ, & Dijs imploratis, in aves mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta (Gesnerus legit, *Philomela lusciniæ, Procne verò hirundinis forma assumpta*: sed existimo id sentire Eustathium, quod alij plerique, ut Aristophanis interpres, Ioannes Tzetzes Hesiodi scholiastes, atque adeò ipse Seruius, ut mox videbimus) Quamobrem hirundinis vox aspera & cantu insuauis est, ut cui lingua mutilata fuerit, & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur. Luscinia verò Ityn subinde suo cantu repetit: Tereus denique in upupam transformatus crebrò, Vbi nam sunt (ποῦ ἐισὶ ποῦ) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur. Alij verò Homerum sequuti: Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedon. Harum maxima natu Aedon Zetho Amphionis fratri nupta, unicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiri sui (τοῦ δαέρος, τοῦ ἀνδραδέλφου) Amphionis soboli, quã ille ex Niobe uxore Tantali & Hippomedusæ filia augebatur, Itylum filium suum cum filijs Niobes ludere, & uno etiam in lecto interdum dormire solitum, seorsim cubare (vel, ut alij scribunt, in lecto interiore) iussit, ut ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nominat: sed cùm Itylus vel oblitus esset, vel non obtemperasset matri, ea noctu filium proprium, Amaleum esse rata, occidit. quo cognito, præ nimio luctu, ut et ex hominibus migraret, à Dijs petijt. Itaque in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomen cantu suo repetere solet. Alij Aedona mulierem non ignorantia, sed sponte Itylum filium interfecisse dicunt. Occisu enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cùm uxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoq; filium interemit, ut expectandam sibi ab inimica ultionem præueniret. Porrò in sequente Rapsodia reliquas duas Pandari filias parentibus orbas, Penelopa à Venere educatas ait: & cũ iam nubiles essent, ab Harpyis raptas, & Furijs traditas esse. Fortassis enim cùm forma quidem excellerent, propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquam vitam (εἰς ἀπονενοημένον τι ὡς οἷον πάθει ἐξαγόμεναι βίον) præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, ut inde à ventis raptas, & Furijs traditas fabulosè ferantur. Hæc noster Eustathius. Hanc etiam fabulam, inquit Gesnerus, Varinus refert è Scholijs Aristophanis in aves, in vocabulo Ἴτυς. In hoc tamen differt, quòd Procnen Terei uxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, nõ Philomelæ, ut Eustathius. Procne, inquit, cùm sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edendum apposuit. quo ille cognito, gladio eos persequutus est, clamans ποῦ ποῦ (ut solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, ἴτυν ἴτυν miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in upupam mutati, easdem adhuc voces canunt. Hæc ille. Idem scribit etiam interpres Hesiodi. Virgilius Ecloga sexta:

Aut ut mutatos Terei narrauerit artus *Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit, &c.*

Vbi Servius: Tereus, rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Procnen duxit uxorem, & Athenas profectus, ut sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit, & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Procne, Ityn filium interemit, & patri epulandum apposuit. Postea omnes in aves mutati sunt: Tereus in upupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Vbi quidẽ à superiore narratione dissentit: cui tamen astipulatur 4. Georg. enarrans illud poetæ:

Et manibus Procne pectus signata cruentis,

id est, hirundo Nomen, inquit, posuit pro nomine. Nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Procnen, vel quasi sororem posuit, vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Vbi mirere eam manifestam in uno autore diuersitatem. Ouid 6. Metamor. Philomelam in lusciniam, Procnen in hirundinem versam dicit, quem vulgus etiam Grammaticorum sequitur. Probus tamen cõtrà, ut annotat Erythræus in Indice Virgiliano, cui assentitur Varro lib. 4. de L. L. Lusciola, inquit, (quidam emendant Luscinia: quidam conijciunt legendum Lusciniola ὑποκοριστικῶς. Rectè: cùm ita eam idem author 3. de Re rustic. cap. 5. & Plautus in Bacchid. appellent.) quòd luctuosè canere existimatur, atq; esse ex Attica Procne in luctu facta avis. Sanè Varronis autoritati plurimùm tribuendũ puto. Quia tamen aliud iam receptum est, nos hanc litem sub iudice relinquemus. Si antiquiora tamẽ pro verioribus agnoscimus, in Homericam sententiam transibimus, quam anteà exposuit Eustathius. Et de his quidem hactenus, atq; de primo capite, quod nobis in hac comparatione Homerica obseruandum initiò monebamus. Secundum erat, Tempus quo canit: nempe vere adhuc recente & nouo. Aristoteles scribit, eam latére ab autumno usq; ad vernos dies: & post eum Plinius. Ergo vere demum apparet, & canere tunc incipit, idque per integros dies & noctes quindecim, nempe cùm sylua fronde incipit opacare. dein canit quidem, sed non assiduò. Mox adulta ætate, vocem mittit diuersam, non insuper variam aut celerem modulatamq;, sed simplicẽ, ut scribit Aristoteles, & post eum Aelianus ac Plinius, cuius integrum locum de Luscinia mox laudabimus. Albertus ait, Luscinias inter cubandum cantare, & aliquos Platonicorum dixisse, oua eius non posse sine cantu parantis viuificari: id quod verum esse (aliqua ratione) videtur. Nam spiritus lenis & calor eleuans sanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem & desiderium gaudij. Talis verò parentum calor incubando magis vitalis est quàm alius. Hæc ille, quæ ad tempus etiam pertinent, siquidem vere incubant lusciniæ. Tertium caput est de loco, in quo canit Luscinia: nempe in arborum densis folijs, quæ loca amat illa auicula, utpote in quib. etiam nidificet: unde Theocritus,

Α'ηδόνες δ' ἐν πυκινοῖσιν ἐλαιοφύλλοισι ποτὶ φύλλοις
αἱ ἀηδόνιδες ἐπὶ σκιεροῖσιν ἀκρέμοσι ...

Et alibi:

Πωτῶνται ὠκύπτεραι πεπτάμεναι ὄζον ἀπ' ὄζω.

Quartum caput est de ratione vocis huius auiculæ, quam θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν dicit Poeta. Dicit ergo eius vocem πολυηχέα id est, quæ multis mutetur ac varietur modis, ut interpretatur Gesnerus. Aelianus Hist. anim. lib. 5 c. 38 testatur, quosdam legisse πολυδευκέα (vel ut quidã emendãt, πολυδεύκεα) τὴν ποικίλως μεμιμημένην, vocem variè imitantẽ: ut ἀδευκέα (vel ἀδευκέα) contrã quæ ad nullam prorsus imitationem sit composita. Notum est unicuiq;, quanta cũ varietate vocis moduletur illa auicula, quod eleganter verbis exprimit Plinius, qui ea de re omnium optimè scripsit. Locus est lib. 10. cap 29. Lusciniis diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in una perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato, infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus, ubi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, &cæt. Quæ omnia duobus verbis, θαμὰ τρωπῶσα, complexus est Homerus noster. Quintũ caput est de fine illius vocis, de quo satis dictũ est in primo capite, ubi Lusciniæ historiã exposuimus.

ἄ γ' ὄνειρ) Somnium illud Penelopæ partim fuit allegoricum, partim non. Allegoria fuit in anseribus & aquila. Veritas fuit in ipsa expositione, quæ ei facta est à quodam de seipso, quem Vlyssem esse iam affirmat ipsemet Vlysses.

ξεῖν' ἤτοι μὲν ὄνειροι) Ea quæ optamus, vix audemus certò nobis polliceri, nã etiam cùm id oblique nobis prædici ac præsignificari obseruamus. Atque eo pacto iam est affecta Penelope, quæ temerè nũ credit hoc ita euenturum, itaq; in somniorum vanitatẽ ac inconstantiam incertitudinemq; paululũ inuehitur, quasi ijs non fidendum. Quod ut probet, duas adducit ratio-

rationes somniorum, quibus aut falsitas aut ueritas eorum deprchendi posit. Duas enim dicit portas esse, quibus egrediuntur: altera est eburnea: altera cornea. quæ illa egrediuntur, sunt fallacia: quæ ista, ueritatē important. Vt ergo suum somniū uerum esset, oportebat hac egressum, quod euenisse sibi persuadere nno potest. Quod de duabus somnij portis dicit, effinxit Virgil. 6. Aeneid. Videndus est Macrub. in Somn. Scip. lib. 1. cap. 3. in fine. De somniorū superstitione & uanitate, qui plura uidere uolet, legat Picum Mirand. de Rerum prænot. lib. 6. cap. 7. & seq. Sed uideat lector, ne plus hominis autoritati quàm experientiæ & rationi tribuat. Dicam enim quod sentio. Illi planè mihi animi nostri diuinitatem tollere uidentur, qui hanc quoq; somniorum facultatem illi adimunt. Et reuerà hoc testor (quod & à multis uiris intemeratæ fidei testatum audiui) mihi nihil adhuc uel mali uel boni contigisse, quod anteà in somnis non præuiderim. Dicant quod uolent Stoici: ego in ijs, quæ Fidei catholicæ non præiudicant, ne à doctissimis quibusq; dissentire nō erubesco, ubi ἀρχιτεκτονικὴν illam ἐμπειρίαν à me militare sentio.

τὰς πελέκεας) De hoc certamine infrà lib. 21.

ἀλλ' οὐ γάρ πως) Quod ἀΰπνῳ homines uti non possint, aliàs docuimus in Iliade.

Finis libri decimi noni.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Υ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΒΟΥΛΗΘΕΙΣ ἀνελεῖν Ὀδυσσεὺς τὰς μισγομένας τοῖς μνηστῆρσι θεραπαινίδας, ἐ μεταγνούς, διὰ τῶν ἑξῆς αὐτῆς Εὐμαίῳ καὶ Φιλοιτίῳ διαλέγεται. ἐν ᾧ καὶ τῶν μνηστήρων γίνεται ὁμιλία.

Ἄλλη.

Υ βρονταῖς Ζεὺς θάρσυνεν Ὀδυσσῆα, ἔσχεθ' Ἀχαιούς.

Αὐτὰρ ὁ ἐν προδόμῳ εὐνάζετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Κὰμ μὲν ἀδέψητον βοέην στόρεσ', αὐτὰρ ὕπερθε
Κώεα πόλλ' οἴων, τοὺς ἱρεύεσκον Ἀχαιοί·
Εὐρυνόμη δ' ἄρ' ἐπὶ χλαῖναν βάλε κοιμηθέντι.
Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ,
χ. Κεῖτο ἰχ. Κεῖτ' ἐγρηγορόων· ταὶ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤισαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάρος περ,
Ἀλλήλῃσι γέλωτα καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ,
Ἦ ἔτ' ἐῷ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,
Ἄνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει, μέμονέν τε μάχεσθαι·
χ. ἀτιμομένου Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει † ἀγαιομένου κακὰ ἔργα.
Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.
χ. μοι Ἤματι τῷ ὅτε * τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους· σὺ δ' ἐτόλμας, ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο. ὀιόμενον θανέεσθαι.
Ὣς ἔφατ', ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα
Νωλεμέως· ἀτὰρ αὐτὸς ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὡς δ' ὅτε γαστέρ' ἀνὴρ πολέος πυρὸς αἰθομένοιο
Ἐμπλείην κνίσης τε καὶ αἵματος ἔνθα καὶ ἔνθα
Αἰόλλει, μάλα δ' ὦκα λιλαίεται ὀπτηθῆναι·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, μερμηρίζων
Ὅπως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει,
Μοῦνος ἐὼν πολέσιν· σχεδόθεν δέ οἱ ἦλθεν Ἀθήνη,
Οὐρανόθεν καταβᾶσα· δέμας δ' ἤϊκτο γυναικί.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Τίπτ' αὖτ' ἐγρήσσεις, πάντων περὶ κάμμορε φωτῶν;

ARGVMENTVM VIGESIMI LIBRI Odyssea.

VOLENS interficere Vlysses mixtas procis ancillas, mutata sententia, exinde cum Eumæo, & Philœtio disputat. In quo & procorum fit collocutio.

Aliud.

Y, tonitribus Iupiter audatē fecit Vlyssem, & tenuit Achiuos.

At ipse in uestibulo dormiuit diuinus Vlysses.
Subter quidem crudam bouinā strauit, sed desuper
Pelles multas ouium, sacrificauerāt Achiui.
Eurynome autem super indumentū iniecit dormiēti,
Illic Vlysses procis mala cogitans in animo,
Iacebat uigilans, hæ autem ex domo mulieres
Iuerunt, quæ procis miscebantur anteà,
Mutuò risum & lætitiam præbentes.
Huius autē mouebatur animus in pectoribus dilectis.
Multa autem cogitabat in mente & in animo,
An irruens mortem pararet singulis,
An sineret cum procis superbis misceri
Extremò & ultimò: cor autem ei intus latrabat.
Sicut autem canis teneros circùm catulos iens,
Virum ignorans latrat, & est prompta ad pugnandū:
Sic huius intus latrabant indignantis mala opera,
Pectore autem percusso animum increpuit uerbo,
Tolera utiq; anime, & peius aliud aliquādo tolerasti
Die illo quo tibi robore insuperabili comedit Cyclops
Fortes socios, tu. a. audax perstitisti, quousq; te prudentia
Eduxit ex antrò putantem mori.
Sic dixit in pectoribus incessens dilectum cor.
Huic ualdè in illo astu cor manebat tolerans
Indesinenter, at ipse uertebatur huc & illuc.
Sicut autē quando uentrem uir multo igne ardenti,
Plenum pinguedineq; & sanguine huc & illuc
Variè uersat, citissimè uerò cupit assatum esse:
Sic hic huc & illuc uertebat cogitans,
Quomodo iam procis impudentib. manus immitteret
Solus cùm esset multis, prope. a ipsum uenit Minerua
Cælitus descendens, corpore. a. assimilata erat mulieri.
Stetit igitur super capite, & hunc sermonem dixit:
Cur rursus uigilas omnes supra infortunate uiros.

Do-

Domus quidem tibi hæc est, uxor autẽ tibi hæc in domo
Et filius, qualem aliquis cuperet esse filium.
Hanc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses,
Certè iam hæc omnia Dea ut par est dixisti.
Sed aliquid mihi tale animus in mentibus cogitat,
Quomodo iam procis impudentibus manus imponam
Solus cum sim, hi autem semper cõgregati intus sunt.
Adhuc item aliquid & hoc maius in mentibus cogito,
Siquidem enim interficiam Iouẽq; teq; nolente,
Quò subterfugiam? hoc autem consultare uolui.
Hunc aũt rursus alloquuta est dea cæsia Minerua,
Miser, & quidem aliquis peiori persuadetur socio,
Tamen mortalis est, & non tot curas uidet.
At ego Dea sum continuè quæ te custodio
In omnibus laboribus, dico autem tibi clarè. (num
Siquidẽ quinquaginta agmina diuersilinguiũ homi-
Nos circumstarent interficere prompti Marte
Et horum expelleres boues & pingues oues.
Sed capiat te & somnus, dolor & custodire
Tota nocte uigilantem, è malis emerges iam.
Sic dixit, & ei somnum in palpebris fudit.
Ipsa autem retrò in Olympum abiuit diuina Dearũ.

Οἶκος μέν τοι ὅδ' ἐστί, γυνὴ δέ τοι ἥδ' ἐνὶ οἴκῳ,
Καὶ πάϊς οἷόν πού τις ἐέλδεται ἔμμεναι υἷα. (σεὺς
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα θεὰ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλά τι μοι τόδε θυμὸς ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζει,
Ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσω
Μοῦνος ἐών· οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔασι.
Πρὸς δ' ἔτι καὶ τόδε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μερμηρίζω,
Εἴπερ γὰρ κτείναιμι Διός τε σέθεν τε ἕκητι,
Πῆ κεν ὑπεκπροφύγοιμι; † τὸ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα. γ. τά σε φρ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Σχέτλιε, καὶ μέν τίς τε χερείονι πείθεθ' ἑταίρῳ,
Ὅσπερ θνητός τ' ἐστὶ καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδεν·
Αὐτὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, διαμπερὲς ἥ σε φυλάσσω
Ἐν πάντεσσι * πόνοις· ἐρέω δέ τοι ἐξαναφανδόν· γ. πόνοισ'. γ. καὶ, ποσσι-σιν.
Εἴπερ πεντήκοντα λόχοι μερόπων ἀνθρώπων
Νῶϊ περισταῖεν, κτεῖναι μεμαῶτες ἄρηϊ,
Καί κεν τῶν ἐλάσαιο βόας καὶ ἴφια μῆλα.
Ἀλλ' ἑλέτω σε καὶ ὕπνος. ἀνίη καὶ τὸ φυλάσσειν
Πάννυχον ἐγρήσσοντα· κακῶν δ' * ὑπο δύσεαι ἤδη. γ. ὑποδύ-σεαι
Ὣς φάτο· καί ῥά οἱ ὕπνον ἐπὶ βλεφάροισιν ἔχευεν.
Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς Ὄλυμπον ἀφίκετο δῖα θεάων,

COMMENTARIVS.

ἐνὶ δ' Ὀδυσσεὺς) Sæpiùs repetitum est illud ἐν ἑκτῇ βουλῇ, nunc uerò commodè repetendum, cùm Vlysses indotatur tempore illo, quod cæteri tum somno, tum libidinibus impendebant, cogitationibus insumare. Neque poterat tam solicitus animus quiascere in negotio tam urgente, & tantæ molis consilio, ut ab uno sustineri non posse uideretur. quod infrà apud Mineruam conquereretur. Ita autem omnia adornat Poeta, ut suis oculis facinora domestica uideat, unde magis inflammetur ac exacerbetur, cùm ea grauiora sint quæ oculis, quam quæ auribus percipiuntur.

ὡς δὲ κύων) Eleganter affectum istum Vlyssis hac comparatione exprimit, quam in Annalibus imitatus est Ennius, ut pleraque alia, —— *Animus in pectore latrat* hoc est, κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.

τέτλαθι δὴ κραδίη) Grauiter sine dubio & iniquissimo animo has mulierum petulantias ferebat Vlysses, sed ne quid ei ad laudem illius πολυτλημοσύνης, qua inter ueteres omnes Heroas est celeberrimus, deesset, hac quoq; in parte illam ab eo usurpari uoluit Poeta, atque eum induxit se ipsum exhortantem ad patientiam maioris mali, quod tamen subiuerit, commemoratione. Monet autem Eustathius, in prouerbium abijsse hæc Vlyssis uerba: quod, ni fallor, a nostris Adagiorum analectis obmissum est.

κύντερον) Sanè grauius fuit hoc à Cyclope periculum, si id ipsum tantùm spectes quod ibi in uitæ discrimen uenerit: sed si longè grauiora sunt, ut reuera sunt, ea quæ honori & decori iniuriam faciunt, quàm quæ uitæ, pluris etiam uidetur hanc insolentiam libidinosarum mulierum facere debuisse, quâ eius familia ita miserè fœdabatur. Sed prudentiæ fuit, rerum occasionem aucupari, neque ita inconsultò has ancillas de medio tollere, ne hac immatura festinatione alterum de interimendis procis consilium abrumperetur: tamen conturbatum & indignatum ex hoc facto eum inducit, prout uirum honestatis studiosum decuit.

ὄφρα σε μῆτις) Vide sup. lib. 9. circa finem.

ὡς δ' ὅτε) Expressurus illam cogitationum in Vlysse uolubilitatem, licet longè petitis cõparationibus uti posset, ut tamen eò locupletiorem haberet Poesin, quæ omni rerum genere esset referta, hanc quoq; ex re culinaria aduocauit, quæ satis ἐπαμφοτερισμῷ illam uolubilitatem ob oculos nobis subijcit. Ea autem in capiendo consilio & excogitanda commoda ratione interficiendi procos uersabatur. Neq; enim res erat leuis momenti, ut unus tantam multitudinem aggrederetur, quod non uidebatur sine periculo posse fieri. Ac mirum sanè est, quòd ita anxius ea de re sic ac solicitus, qui anteà difficultatem istam à Telemacho propositam non minus prudenter quàm piè diluerit, tùm cum qui Iouis & Mineruæ auxilio fretus sit, aliena ope non indigere pronunciaret, assentiente & probante deniq; ipso Telemacho, ut uidere est sup. lib. 16. pag. 236. Verùm tamen uidetur ibi minus securè eorum auxilium sibi polliceri, sed tantùm dubitanter proposuisse, ut docet interrogatoria loquendi formula, quâ ibi utitur. Nunc uerò ubi propiùs imminet finis negotij, magis seriò incipit ea de re cogitare, ne quid inconsultis & inuitis Dijs facere uideatur, quod in eius sequenti oratione ad Mineruam indicabit.

Διός τε σέθεν τε ἕκητι) Ita scriptum est uulgo, atq; etiã in textu & annotationibus Eustathianis. Sed, ni fallor, meliùs apud Didymum, Διός τε σέθεν τ' αἴνῃ. Hoc enim uerebatur Vlysses, ne hoc negotium Iupiter & Minerua probarent, quòd fortasse eos cæde hominum minimè delectari intelligeret. Vide etiam præcedentem annotationem.

σχέτλιε) Videtur Minerua Vlyssem increpare, quòd ita diffidenter auxilium suum sibi polliceatur, facta comparatione ab hominibus, quorum quispiam alteri facilè persuadet, se ei omni officio affuturum, tùm tamen nihil certi à mortalibus sit expectandum (ita enim interpretor illud ὅσπερ θνητός τ' ἐστί.) Quantò ergo certiùs quispiam de Deo sperare illud ipsum debet, quod generaliter quidem debuit enunciari, sed maluit Poeta, relicta θεοῦ, ἀπόδοσιν amplecti breuitatis causa. Est autem ἀπόδοσις in eo, quod id de se ipsa, quæ Dea sit, dicit Minerua, quod confirmatur ex generali effato, quod de Dijs poterat præstrui. Itaq; eum securiorem reddit, cùm eum Mineruæ præsidio stipatum non solùm de superandis facillimè procis, sed de longè pluribus agminibus dubitare non debeat. Tum hortatur eum ad somnum, quem ei ipsamet infundit: qua ea aliàs in hoc eodem Poeta diximus.

ἀνίη καὶ τὸ φυλάσσειν) Quàm sit necessaria quies & somnus non solùm homini, sed reliquis etiam animantibus dixisse nos puto in Iliade.

Quando hunc somnus cepit soluens curas animi
Soluens membra, uxor autem surrexit castè edocta.
Flebat autem in lectis sedens mollibus,
At postquam flens satiata est suo in animo,

Εὖτε τὸν ὕπνος ἔμαρπτε λύων μελεδήματα θυμοῦ,
Λυσιμελής, ἄλοχος δ' ἄρ' ἐπέγρετο κεδνὰ ἰδυῖα.
Κλαῖε δ' ἄρ' ἐν λέκτροισι καθεζομένη μαλακοῖσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κλαίουσα κορέσσατο ὃν κατὰ θυμόν,

Ἀρτέμιδι πρώτιστον ἐπεύξατο δῖα γυναικῶν,
Ἄρτεμι, πότνα θεά, θύγατερ Διός, αἴθε μοι ἤδη
Ἰὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλοῦσ' ἐκ θυμὸν ἕλοιο
Αὐτίκα νῦν, ἢ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα
Οἴχοιτο προφέρουσα κατ' ἠερόεντα κέλευθα,
Ἐν προχοῇς δὲ βάλοι ἀψορρόου Ὠκεανοῖο.
Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι,
Τῇσι τοκῆας μὲν φθῖσαν θεοί, αἱ δ' ἐλίποντο
Ὀρφαναὶ ἐν μεγάροισι, κόμισσε δὲ δῖ' Ἀφροδίτη
Τυρῷ καὶ μέλιτι γλυκερῷ καὶ ἡδέϊ οἴνῳ·
Ἥρη δ' αὐτῇσιν περὶ πασέων δῶκε γυναικῶν
Εἶδος καὶ πινυτήν, μῆκος δ' ἔπορ' Ἄρτεμις ἁγνή,
Ἔργα δ' Ἀθηναίη δέδαε κλυτὰ ἐργάζεσθαι·
Εὖτ' Ἀφροδίτη δῖα προσέστιχε μακρὸν Ὄλυμπον
γρ. γλυκεροῖο Κούρῃς αἰτήσουσα τέλος † θαλεροῖο γάμοιο,
Ἐς Δία τερπικέραυνον (ὁ γάρ τ' εὖ οἶδεν ἅπαντα,
Μοῖράν τ' ἀμμορίην τε καταθνητῶν ἀνθρώπων)
Τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο,
Καί ῥ' ἔδοσαν στυγερῇσιν Ἐρινύσιν ἀμφιπολεύειν·
Ὣς ἔμ' ἀϊστώσειαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Ἠέ μ' ἐϋπλόκαμος βάλοι Ἄρτεμις, ὄφρ' Ὀδυσῆα
Ὀσσομένη καὶ γαῖαν ὑπὸ στυγερὴν ἀφικοίμην,
Μηδέ τι χείρονος ἀνδρὸς ἐϋφραίνοιμι νόημα.
Ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν ἔχει κακόν, ὁππότε κέν τις
Ἤματα μὲν κλαίῃ, πυκινῶς ἀκαχήμενος ἦτορ,
γρ. ἅπαντας Νύκτας δ' ὕπνος ἔχῃσιν (ὁ γάρ τ' ἐπέλησεν * ἁπάντων
Ἐσθλῶν ἠδὲ κακῶν, ἐπεὶ ἂρ βλέφαρ' ἀμφικαλύψῃ)
Αὐτὰρ ἐμοὶ καὶ ὀνείρατ' ἐπέσσευεν κακὰ δαίμων.
Τῇδε γὰρ αὖ μοι νυκτὶ παρέδραθεν εἴκελος αὐτῷ,
Τοῖος ἐὼν οἷος ᾖεν ἅμα στρατῷ· αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ
Χαῖρ', ἐπεὶ οὐκ ἐφάμην ὄναρ ἔμμεναι, ἀλλ' ὕπαρ ἤδη.
Ὣς ἔφατ', αὐτίκα δὲ χρυσόθρονος ἤλυθεν Ἠώς.
Τῆς δ' ἄρα κλαιούσης ὄπα σύνθετο δῖος Ὀδυσσεύς·
Μερμήριζε δ' ἔπειτα, δόκησε δέ οἱ κατὰ θυμὸν
Ἤδη γιγνώσκουσα παρεστάμεναι κεφαλῆφι.
Χλαῖναν μὲν συνελὼν καὶ κώεα τοῖσιν ἐνεῦδεν,
Ἐς μέγαρον κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου, ἐκ δὲ βοείην
Θῆκε θύραζε φέρων, Διὶ δ' εὔξατο χεῖρας ἀνασχών,
Ζεῦ πάτερ, εἴ μ' ἐθέλοντες ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρὴν
Ἤγετ' ἐμὴν ἐς γαῖαν, ἐπεί μ' ἐκακώσατε λίην,
Φήμην τίς μοι φάσθω ἐγειρομένων ἀνθρώπων
Ἔνδοθεν, ἔκτοσθεν δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανήτω.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος. τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς·
Αὐτίκα δ' ἐβρόντησεν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου
Ὑψόθεν ἐκ νεφέων, γήθησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς.
Φήμην δ' ἐξ οἴκοιο γυνὴ προέηκεν ἀλετρὶς
Πλησίον, ἔνθ' ἄρα οἱ μύλαι εἵατο ποιμένι λαῶν·
* Τῇσι δὲ δώδεκα πᾶσαι ἐπερρώοντο γυναῖκες,
* Τῇσι δωδ. γρ. ἀλείφατα, Ἄλφιτα τεύχουσαι καὶ † ἀλείατα, μυελὸν ἀνδρῶν.
Αἱ μὲν ἄρ' ἄλλαι εὗδον, ἐπεὶ κατὰ πυρὸν ἄλεσσαν·
Ἡ δὲ μί' οὔπω παύετ', ἀφαυροτάτη δ' ἐτέτυκτο·
Ἥ ῥα μύλην στήσασα, ἔπος φάτο, σῆμα ἄνακτι,
Ζεῦ πάτερ, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσεις,
Ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Οὐδέ ποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις.
Κρῆνον νῦν καὶ ἐμοὶ δειλῇ ἔπος, ὅττι κεν εἴπω·
Μνηστῆρες πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤματι τῷδε
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος ἑλοίατο δαῖτ' ἐρατεινήν,

Diana primùm supplicauit diua mulierum:
Diana ueneranda Dea Iouis filia, utinã mihi iam
Sagitta in pectoribus iacta animum adimas
Statim nunc, uel postea me discerpens procella,
Eat portant in obscuras uias,
In ostijs autem iaciat refluí Oceani.
Sicut quando Pandarei filias susceperunt procella,
His parẽtes quidem perdiderũt Dei, hæ.a.relicta sunt
Orphanæ in domibus, nutriebat autem diuina Venus
Caseo & melle dulci, & suaui uino.
Iuno autem ipsis præ omnibus dedit mulieribus
Speciẽ et prudentiã, magnitudinem.a.præbuit Diana *(casta,*
Opera autẽ Minerua docuit inclyta operari,
Quando Venus diuina adiuit altum Olympum
Puellis petitura perfectionem dulcium nuptiarum
Ad Iouem gaudentẽ fulmine, (hic enim benè nouit oĩa
Fortunamq; infortuniumq; in mortalib. hominibus.)
Interim autem puellas Harpyiæ arripuerunt,
Et dederunt odiosis Erinnybus seruire.
Sic me destruant Olympias domos habentes,
Vel me pulcra crinibus percutiat Diana, ut Vlyssem
Visura, & terram sub odiosam abeam,
Ne autem quid peiori uiro lætificem mentem.
Sed hoc quidem et tolerabile habet malũ, quando ali-
Dies quidem flet frequenter dolens corde, *(quæ*
Noctes.a. sõn⁹ habet (hic.n. obliuisci facit oẽs homines
Bonorũ et malorum, postquã palpebras amplexus est.)
At mihi & insomnia immisit malum numen,
Hac enim nocte (mihi) accubauit similis ipsi
Talis nimirum qualis iuit cum exercitu: at meum cor
Lætatũ est, quoniã nõ dicebã somniũ esse, sed uerũ iã.
Sic dixit, statim autem aurea sede uenit Aurora.
Huius.a.igitur flentis uocem audiuit diuinus Vlysses.
Cogitauit autem postea, apparuit autem ei in animo
Iam cognoscens astare capiti. *(bat,*
Stragula quidẽ simul capta & pellib. quib. in dormie-
Ea in domum deposuit in sede, extra autem bouinam
Posuit foras portãs, Ioui.a precat⁹ est manib. sublatis.
Iupiter pater, si me uolentes in siccamq; & humidã
Duxistis meã in terram, postquã me malè mulctastis,
Rumorem mihi aliquis dicat excitatorum hominum
Intus, extra autem Iouis portentum aliud appareat.
Sic dixit precat⁹, hunc.a.audiuit cõsiliari⁹ Iupiter,
Statim autem tonuit à splendido Olympo
Ab alto ex nebulis, lætatus est autem diuinus Vlysses.
Vocem autem è domo mulier præmisit molendinaria
Propè illic utiq; ei molæ erant pastori populorum.
His.a.duodecim omnes uersabantur mulieres *(rum,*
Farinas ordeaceas cõficiẽtes et triticeas, medullã uiro-
Illæ quidẽ aliæ dormiebant, postq̃ triticum moluerant.
Hæc.a.una nondũ cessarat: debilissima autẽ facta est.
Hæc igitur mola stabilita uerbum dixit, signum regi,
Iupiter pater qui Deis & hominibus imperas,
Certè ualdè tonuisti à cælo stellato.
Neq; alicubi nubes est, monstrum cui hoc ostendis,
Perfice nunc, & mihi miseræ uerbum quod dicam.
Proci postremoq; & extremo die hoc
In domibus Vlyssis capiant conuiuium desiderabile,

Quę

Qui iam mihi labore tristi genua soluerunt
Farinas facienti, nunc ultimò cœnent.
Sic dixit, lætatus est autem omine diuus Vlysses
Iouis tonitru: dixit enim (illum) puniturũ sceleratos.
Illa autem alia famulæ in domos pulcras Vlyßis
Congregatæ accendebant in foco magnum ignem.
Telemachus autem è lecto surrexit diuinus uir
Vestes indutus, circum autem ensem posuit humerum.
Pedibus aũt sub fortibus ligauit pulcra calciamenta.
Accepit aũt fortem lãceam acuminatam acuto ferro.
Stetit autem in pauimentũ iens, ad. a. Eurycleã dixit,
Nutrix dilecta, hunc hospitem honoràstis in domo
Lecto & cibo? an sic iacet neglectus?
Talis enim mihi mater prudens quamuis sit,
Temerè alterum honorat diuersilinguium hominum
Minorem, hunc autem meliorem inhonorãs repudiat.
Hunc autem rursus alloquuta est prudẽs Euryclea,
Non ipsam nunc fili insontem accusa.
Vinum quidem enim bibit sedens donec uoluit ipse.
Cibo. a. nõ amplius dixit esurire, interrogauit. n. ipsum.
Sed quando iam lecti & somni meminit,
Hæc quidem lectos iussit substernere ancillis.
At hic tanquã aliquis omnino ærũnosus, infortunatus.
Noluit in lectis & in cooperimentis dormire,
Sed in cruda bouina, & pellibus ouium
Dormiuit in uestibulo, supindumentũ. a. iniecimus nos.

Οἳ δή μοι καμάτῳ θυμαλγέϊ γούνατ᾽ ἔλυσαν
Ἄλφιτα τευχούσῃ, νῦν ὕστατα δειπνήσειαν.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη. χαῖρε δὲ κλεηδόνι δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ζηνός τε βροντῇ· φάτο γὰρ τίσασθαι ἀλείτας.
Αἱ δ᾽ ἄλλαι δμωαὶ κατὰ δώματα καλ᾽ Ὀδυσῆος
Ἀγρόμεναι ἀνέκαιον ἐπ᾽ ἐσχάρῃ ἀκάματον πῦρ.
Τηλέμαχος δ᾽ εὐνῆθεν ἀνίστατο ἰσόθεος φὼς,
Εἵματα ἑσσάμενος· περὶ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ᾽ ὤμῳ.
Ποσσὶ δ᾽ ὑπαὶ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Εἵλετο δ᾽ ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ·
Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ οὐδὸν ἰὼν, πρὸς δ᾽ Εὐρύκλειαν ἔειπεν,
Μαῖα φίλη,* πῶς ξεῖνον ἐτιμήσασθ᾽ ἐνὶ οἴκῳ κ, πῶς ξ.
Εὐνῇ καὶ σίτῳ; ἦ αὔτως κεῖται ἀκηδής;
Τοιαύτη γὰρ ἐμοὶ μήτηρ πινυτή περ ἐοῦσα,
Ἐμπλήγδην ἕτερόν γε τίει μερόπων ἀνθρώπων
Χείρονα, τὸν δέ τ᾽ ἀρείον᾽ ἀτιμήσασ᾽ ἀποπέμπει.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Εὐρύκλεια,
Οὐκ ἄν μιν νῦν τέκνον ἀναίτιον αἰτιόῳο.
Οἶνον μὲν γὰρ πῖνε καθήμενος, ὄφρ᾽ ἔθελ᾽ αὐτός·
Σίτου δ᾽ οὐκέτ᾽ ἔφη πεινήμεναι· εἴρετο γάρ μιν.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ κοίτοιο καὶ ὕπνου μιμνήσκοιτο,
Ἡ μὲν δέμνι᾽ ἄνωγεν ὑποστορέσαι δμωῇσιν.
Αὐτὰρ ὅγ᾽, ὥς τις πάμπαν ὀϊζυρὸς καὶ ἄποτμος,
Οὐκ ἔθελ᾽ ἐν λέκτροισι καὶ ἐν ῥήγεσσι καθεύδειν,
Ἀλλ᾽ ἐν ἀδεψήτῳ βοέῃ καὶ κώεσιν οἰῶν
Ἔδραθεν ἐν προδόμῳ· χλαῖναν δ᾽ ἐπιέσσαμεν ἡμεῖς,

COMMENTARIVS.

λύων μελεδήματα) Vide quæ annotauimus anteà lib. 15. pag. 224. ad illa uerba, αὐτε καὶ πολὺς ὕπνος.

Ἄρτεμι) Cur Penelope Dianam precetur, causa est, quòd, ut aliàs uidimus, ea Dea crederetur mulieribus mortem infligere, sicut Apollinem uiris. Cùm ergo hoc unum ei refugium esset ad nuptias, quę illi necessariò iam cum aliquo procorum erant contrahendæ, deuitandas, si moreretur, hoc à Diana summis & ardentibus uotis petit, ne alteri uiro adhærescera cogatur quàm Vlyssi: cuius solius, uel etiam post mortẽ, consortium exoptat. Aliud etiam petit, ut repentè à procella quadam abripiatur, quod olim Pandarei filiabus accidit. Præcedenti autẽ libro uidimus instare iam tempus nouissimus matrimonij, quod illa iam affugere amplius non poterat.

ἐν προχοῇς) Vbi antiquitas nempe Inferos collocauit, ut uidimus in Necromantia Homerica.

ὡς δ᾽ ὅτε Πανδαρέου) Idem sibi optat contingere misera & desperata Penelope, quod filiabus Pandarei accidit, quas Harpyiæ rapuerunt, cùm eis nuptias à Ioue Venus impetraret. Quod ex Eustathio in libro præcedenti attigimus: nunc ex Didymo enucleatiùs historia ista est assignanda. Pandareus Meropis & Oreæ Nymphæ filius, genere Milesius, uxorem duxit Armathoen Amphidamantis filiam: ex qua tres filias suscepit, Aedonem, Cleotheram, & Meropen: quas tres etiam Deæ dicuntur educasse, Venus, Minerua, & Iuno. Cùm autem Pandareus ad Cretam uenisset, Iouis canem suffuratus est: quem tamẽ Milaum non deduxit, Iouem ueritus, sed apud Tantalum in Phrygia deposuit, aiens se eum ex Phœnicia adducera. Acceptum Tantalus custodiuit. Cùm autem iussisset Iupiter canem conquiri, ad Tantalum accessit. Hic uerò negara, & Iouem reliquosq; Deos testari, se nihil de cane conscire: at Mercurius penes eum reperit. Qua re intellecta, Pandareus ex patria cum uxore tribusq; filiabus innuptis Athenas cõfugit, hinc uerò deinde in Siciliam. Cùm illum autem obseruasset Iupiter, eum cum uxore interemit, eiusq; filiabus Harpyias immisit, quæ eas raptas Furijs tradiderunt, uel sanè morbo quodam affocaxune, qui Canis, κύων uocatur. Hæc ille.

αἱ δ᾽ ἐλίποντο) Hæc sunt, ut monet Didymus, πρωθύστερα. Siquidem prius accidit, ut à tribus illis Deabus educarentur, quàm ut orphanæ relinquerentur. Vide superiorem annotationem: & quartam ab ista.

τυρῷ καὶ μέλιτι) Quanta frugalitas illorum temporum! Scilicet has etiam solas delicias nouerat Venus, has ciborum cupedias, quas his regijs puellis impertiretur, caseum & mel nimirum? At ut alias norit, has sanè tantùm administrat, quae uitia postmodùm secula ad humiles rusticorum casas ablegârunt.

Ἥρη δ᾽ αὐτῇσιν) Ea hoc loco arbitror, firmiss. argumento posse colligi, illud Paridis de trib. Deabus iudiciũ ab Hom nõ agnosci: quandoquidem alias eis dotes assignet, quàm ipsæ coram Paride uenditassa dicantur. Iunoni nempe prudentiam & formam: lanificium & alia opera muliebria Mineruæ, quas dotes utraq; his puellis impertiebatur. Venus autem in hoc consortium non uenit, & sola nutriendi munia caeret. Mirari autem possis hoc loco, cur Iunoni illa duo attribuat: quorum alterum uulgò Veneri, alterum Mineruæ peculiariter assignari solet. Illius enim propria forma, huius prudentia. Qui nodus mihi adhuc est insolubilis, nisi quòd hac inconstãtia in sermone de Dijs docere sentiam Poetam ficta esse hæc numina. Id taman scio, dictam esse Iunonem etiam Venerem: cui uota sacere matronæ pro filiarum nuptijs, utpote pronubæ Deæ (ut etiam à Virgilio appellatur) consueuerant. Quanquam postmodum Venus harum filiarum nuptias procurasse dicatur. Da prudẽtia, quæ Iunoni tribuatur, nihil planè alibi reperiu. At Mineruæ opera illa muliebria tribui nouũ nõ est, etiã in Hom.

μῆκος) Dianæ peculiaram esse insignẽ staturam anteà satis uidimus in Nausicaa, quam Dianæ comparabat. Itaq; rectè dicitur hoc loco istis puellis magnitudinẽ, id est τὸ μῆκος præbere. ubi Didymus, [illegible] γὰρ, inquit, [illegible] Ἀπόλλωνος.

τόφρα δὲ τὰς κούρας) Ex hoc loco conijcio, diuersam esse Homeri sentẽtiam ab ea historia, quam anteà ex Didymo cõmemorauimus: imò ergo neq, illud admittendũ, quod ad illa uerba, αἱ δ᾽ ἐλίποντο, obseruabamus illa esse πρωθύστερα. Innuit enim Poeta, post interfectos parentes harum puellarum curam has Deas (quas esse quatuor ex Homero constat, cùm tamẽ Didymus tres tantùm adducat) suscepisse. Vbi autem iam nubiles essent, Harpyis Erinnybus fuisse mancipatas. Id, inquam, manifestè docet. Vnde mireris illam Grammaticorum licentiam.

ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀνεκτὸν) Augat doloris sui grauitatẽ, ut qui non solũ dies sed etiam noctes continuerur. Illud enim longè mitius est malum, cũ quis noctu saltẽ somno cogitationes tristes & mœstas sopire potest: at Penelopa licet somnos carpat, tamẽ in media illa & profunda quiete dolores suos sentit recrudescere. Qua tandẽ ratione? Hac enim nocte uisa est sibi accubãtem Vlyssem uidere, & ita ut non somnium, sed rem uerè gestã tunc arbitraretur. Quod cùm secus se habere experrefacta iam

uideat, quid aliud, quæso, quàm mœroris incrementum illi attulisse hoc somnium putes? Vbi uides quã omnia à Poeta in inscia Penelope concinnentur tam proxima ueritati: quod in ipsa anteà satis obseruauimus.

Ζεῦ πάτερ) Cum initiò Iouem solũ alloquatur, subijcit tamen numerũ pluralem, αἴ μ' ἐθέλοντες, &c. Quid si unam essentiam, & nescio quid pluralitatis personarum intellexerit? Sed hac de re aliàs nos in hoc poeta scripsisse memini. Petit ergo Vlysses à Ioue, ut signo aliquo cœlesti hic suus aduentus, quasi Deorum uoluntate cõcessus, & augurij interpretatione (ita enim illud φήμην δ' ἐξ οἴκοιο &c intelligendum est) ab aliquo domesticorum facta confirmetur. Quod, ut petijt, impetrabit.

οὐδέ ποθι νέφος ἦεν) Atqui Homerus anteà dixit, tonuisse Iouem ὑψόθεν ἐκ νεφέων. Sed ibi νέφεα uidetur usurpasse (ut etiã monet Didymus) pro loco nubium, non pro ipsis nubibus. Aliàs autẽ diximus de huiusmodi tonitrubus, qui cœlo sereno fiunt.

μαῖα φίλη) Solicitus de hospite Telemachus parentem suum tamen dissimulans, quærit ab Euryclea, qua humanitate & beneuolentia, quibus officijs illum prosecutæ sint: (numerũ enim pluralem singulari, ut anteà Vlysses, subijcit, matrẽ etiam sub Eurycleæ persona compellans) tum sinistri aliquid suspicatus de matre conqueritur, quæ cũm uni aut alteri quidẽ officiosam se præstet, licet deterior sit hoc hospite, illi tamen præstantia nullo comparando talem sese non exhibuerit. id tamen impetu iuuenili ac inconsideratè protulit, ut statim docet Euryclea siquidem tum ab ipsa Penelope, tum à se in hunc hospitem omnia collata sint beneficia, quæ ille optauerit.

οἷος μὲν γὰρ) Hoc κατὰ τὸ σιωπώμενον intelligendum est præcessisse, cùm tamen suo loco hac de re non meminerit: nisi Eurycleam officiosè mentientem inducat.

Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἔγχος ἔχων· ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Βῆ δ' ἴμεν εἰς ἀγορὴν μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
Ἡ δ' αὖτε δμῳῇσιν ἐκέκλετο δῖα γυναικῶν,
Εὐρύκλει' Ὦπος θυγάτηρ Πεισηνορίδαο,
Ἀγρεῖθ', αἱ μὲν δῶμα κορήσατε ποιπνύσασαι,
Ῥάσσατέ τ' ἐν δὲ θρόνοισιν ἐϋποιήτοισι τάπητας
Βάλλετε πορφυρέους· αἱ δὲ σπόγγοισι τραπέζας
Πάσας ἀμφιμάσασθε, καθήρατε δὲ κρητῆρας,
Καὶ δέπα ἀμφικύπελλα τετυγμένα· ταὶ δὲ μεθ' ὕδωρ
Ἔρχεσθε κρήνηνδε, καὶ οἴσετε θᾶσσον ἰοῦσαι.
Οὐ γὰρ δὴν μνηστῆρες ἀπέσσονται μεγάροιο,
Ἀλλὰ μάλ' ἦρι νέονται, ἐπεὶ καὶ πᾶσιν ἑορτή.
Ὣς ἔφαθ', αἱ δ' ἄρα τῆς μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Αἱ μὲν ἐείκοσι βῆσαν ἐπὶ κρήνην μελάνυδρον·
Αἱ δ' αὐτοῦ κατὰ δῶμα ἐπισταμένως πονέοντο.
Ἐς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες· οἱ μὲν ἔπειτα
Εὖ καὶ ἐπισταμένως κέασαν ξύλα· αἱ δὲ γυναῖκες
Ἦλθον ἀπὸ κρήνης. ἐπὶ δέ σφισιν ἦλθε συβώτης,
Τρεῖς σιάλους κατάγων, οἳ ἔσαν ἐν πᾶσιν ἄριστοι.
χ. τοὺς μὲν κατέδησεν Καὶ τοὺς μέν ῥ' εἴασε καθ' ἕρκεα καλὰ νέμεσθαι,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα μειλιχίοισι,
Ξεῖν', ἦ ἄρ τί σε μᾶλλον Ἀχαιοὶ εἰσορόωσιν,
Ἦ σ' ἀτιμάζουσι κατὰ μέγαρ', ὡς τὸ πάρος περ;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Αἲ γὰρ δή, Εὔμαιε, θεοὶ τισαίατο λώβην,
Ἣν οἵδ' ὑβρίζοντες ἀεικέα μηχανόωνται
Οἴκῳ ἐν ἀλλοτρίῳ, οὐδ' αἰδοῦς μοῖραν ἔχουσιν.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Αἶγας ἄγων αἳ πᾶσι μετέπρεπον αἰπολίοισι,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Καὶ † τὰς μὲν κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ,
χ. τὰς μὲν καλλίθριχας Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσηύδα κερτομίοισι,
Ξεῖν', ἔτι καὶ νῦν ἐνθάδ' ἀνιήσεις κατὰ δῶμα
Ἀνέρας αἰτίζων; ἀτὰρ οὐκ ἐξέρχεαι θύραζε;
Πάντως οὐκέτι νῶϊ διακρινέεσθαι ὀΐω
Πρὶν χειρῶν γεύσασθαι, ἐπεὶ σύ περ οὐ κατὰ κόσμον
Αἰτίζεις· εἰσὶν δὲ καὶ ἄλλαι δαῖτες Ἀχαιῶν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' οὔτι προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
Τοῖσι δ' ἐπὶ τρίτος ἦλθε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν,
Βοῦν στεῖραν μνηστῆρσιν ἄγων καὶ πίονας αἶγας.
(Πορθμῆες δ' ἄρα τούς γε διήγαγον, οἵ τε καὶ ἄλλους
Ἀνθρώπους πέμπουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται)
Καὶ τὰ μὲν εὖ κατέδησεν ὑπ' αἰθούσῃ ἐριδούπῳ·
Αὐτὸς δ' αὖτ' ἐρέεινε συβώτην ἄγχι παραστάς,

Sic dixit, Telemachus autem ex domo transiuit.
Lanceã habẽs, simul hunc canes pedib. ueloces sequebãtur,
Porrexit a. ire in concionem ad fortes Achiuos.
Hæ autem rursus ancillis iussit diua mulierum
Euryclea Opis filia Pisenoridæ.
Agite, partim quidem domum ornate festinãtes.
Aspergiteq; in sedibus benefactis tapetis
Iacite purpureos, partim autem spongijs mensas
Omnes abstergite, purgate autem crateras
Et pocula rotundè facta, partim autem ad aquam
Ite ad fontem, & portate citò euntes.
Non enim iam proci aberunt domo,
Sed ualdè manè uenient, quoniã & omnib. dies festus.
Sic dixit, hæ a. igitur hãc ualdè quidẽ audiuerũt et obediuerũt
Hæ qdem 20. iuerũt ad fontẽ nigrã aquis
Aliqua illic in domo scienter laborabant
Intrò autem uenerunt proci superbi, hi quidem postea
Benè & scienter scindebant ligna, aliæ autẽ mulieres
Venerunt à fonte: post autem ipsas uenit subulcus
Tres porcos adducens, qui erant inter omnes optimi,
Et hos quidem siuit in septis benè pascere.
Ipse a. rursus Vlyssem alloquutus est (blandis uerbis,)
Hospes, nunqd igitur aliquid te magis Achiui inspiciunt?
An te inhonorant in ædibus sicut anteà?
Hunc a. respondens, alloquutus est prudens Vlysses,
Vtinam enim iam Eumæe Dei puniant contumeliam.
Quam hi iniurij indecenter operantur
Domo in aliena, neq; pudoris partẽ (.i. tantillũ) habẽt.
Sic hi quidem talia mutuò loquebantur.
Propè autem ipsos uenit Melanthius custos caprarum
Capras ducens, quæ omnes inter excellebant greges,
Prandiũ procis, duo autem simul sequebãtur pastores,
Et has quidem religauit sub porticu ualdè sonanti.
Ipse autem rursus Vlyssem alloquutus est conuitijs,
Hospes adhuc & nunc hic tristitia afficis in domo
Viros petens? at non exibis foras
Omnino? non ante nos dijudicaturos puto,
Quàm manus nostras gustaueris, quoniã tu nõ decẽter
Petis, sunt autem & alia conuiuia Achiuorum.
Sic dixit, hunc a. non aliqd alloc. est prudẽs Vlysses,
Sed tacitus mouit caput mala profundè cogitans.
Hos autẽ post tertius uenit Philætius princeps uirorũ
Bouem sterilem procis ducens & pingues capras,
(Portitores autem igitur hos duxerunt, qui & alios
Homines mittunt qui ipsos accedit,)
Et hæc quidẽ igitur religauerunt sub porticu resonãti,
Ipse autem rursus interrogauit subulcum propè astãs,

Quis

Quis iam hic hospes nuper uenit subulce
Nostram ad domum? ex quibus dicit esse
Viris? ubi ei genus & patria terra?
Infelix, certè similis est corpori regi imperanti.
Sed Dij submergunt multùm errantes homines,
Quando regibus nent ærumnam.
Dixit, & dextra ostendit manu astans,
Et ipsum uociferans uerba uelocia allocutus est:
Salue pater ô hospes, fiat tibi tamen in futurum
Opulentia, at quidem nunc malis teneris multis.
Iupiter pater nullus te Deorum perniciosior alius,
Non misereris uiros postquam iam generasti ipse,
Misceri malo & doloribus tristibus.
Sudaui ut uidi, lacrymârunt uerò mihi oculi
Recordanti Vlyssis, quoniam & illum puto
Tales uestes habentem inter homines errare,
Sicubi adhuc uiuit, & uidet lumen solis.
Si autem iam mortuus est, in inferni domibus.
Hei mihi postea Vlysse strenuo, qui me in bobus
Misit adhuc paruulus, cũ esse Cephallenorũ in populo.
Nunc autem hæ quidem fiunt immensæ, neq; aliter
Cuiquam accrescerent boum genus latarum frontium.
Has autem alij me iubent ducere sibijpsis
Edere, neq; filium in ædibus curant,
Neq; reuerentiam timent Deorũ: prompti sunt.n.iam
Facultates diui dere diu absentis regis.
At mihi hoc animus in pectoribus dilectis
Multùm uoluit, ualde quidem malum filio existente,
Aliorum populum uenire euntem ipsis bobus
Viros in alienos, hoc autem peius hic manentem
Bubus in alienis sedentem dolores pati,
Et iam diu alium superborum regum
Discessi fugiens, (quoniam non tolerabilia sunt.)
Sed adhuc hunc infelicem puto sicunde ueniens
Virorum procorum uastitatem per ædes faceret.
Hunc.a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Bubulce, quoniã neq; malo neq; insipiẽti uiro similis es,
Cognosco.a. ipse quod tibi prudentia in mentes uenit,
Ideò tibi dico, & in magnum iuramentum iuro.
Sciat nunc primùm Iupiter Deorũ hospitalisq; mensa
Domusq; Vlyssis strenui quam perueni,
Certè te hic præsente uenit domum Vlysses,
Tuis autem oculis uidebis si uolueris,
Interfectos procos, qui hic dominantur.
Hunc.a. rursus allocutus est boum bubulcus uir,
Vtinam enim hoc hospes uerbum perficiat Saturnius,
Cognosceres qualis mea potẽtia & manus sequerẽtur.
Sic similiter Eumæus supplicabat omnibus Dijs,
Redire Vlyssem multùm sapientem suam domum.

Τίς δὴ ὅδε ξεῖνος νέον εἰλήλυθε συβῶτα
Ἡμέτερον πρὸς δῶμα; πόθεν δ' ἐξεύχεται εἶναι
Ἀνδρῶν; ποῦ δέ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα;
Δύσμορος, ἦ τε ἔοικε δέμας βασιλῆι ἄνακτι.
Ἀλλὰ θεοὶ δυόωσι πολυπλάγκτους ἀνθρώπους,
Ὁππότε * καὶ βασιλεῦσιν ἐπικλώσωνται ὀϊζύν. γρ. καὶ
Ἦ, καὶ δεξιτερῇ δειδίσκετο χειρὶ παραστάς·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, γένοιτό τοι † ἔς περ ὀπίσσω γρ. ὄπισσω
Ὄλβος· ἀτὰρ μὲν νῦν γε κακοῖς ἔχεαι πολλοῖσιν.
Ζεῦ πάτερ, οὔτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος·
Οὐκ ἐλεαίρεις ἄνδρας, ἐπὴν δὴ γείνεαι αὐτός,
Μισγέμεναι κακότητι καὶ ἄλγεσι λευγαλέοισιν.
Ἴδιον ὡς ἐνόησα, δεδάκρυνται δέ μοι ὄσσε
Μνησαμένῳ Ὀδυσῆος· ἐπεὶ κἀκεῖνον ὀΐω
Τοιάδε λαίφε' ἔχοντα κατ' ἀνθρώπους ἀλάλησθαι,
Εἴπου ἔτι ζώει, καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο.
Εἰ δ' ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν,
Ὤ μοι ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ὅς μ' ἐπὶ βουσὶν
Εἷσ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα Κεφαλλήνων ἐνὶ δήμῳ·
Νῦν δ' αἱ μὲν γίνονται ἀθέσφατοι, οὐδέ κεν ἄλλως
Ἀνδρί γ' † ὑποσταχύοιτο βοῶν γένος εὐρυμετώπων· γρ. ὑποσταχύοιτο
Τὰς δ' ἄλλοι με κέλονται ἀγινέμεναι σφίσιν αὐτοῖς
Ἔδμεναι· οὐδέ τι παιδὸς ἐνὶ μεγάροις ἀλέγουσιν,
Οὐδ' ὄπιδα τρομέουσι θεῶν, μεμάασι γὰρ ἤδη
Κτήματα δάσσασθαι δὴν οἰχομένοιο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τόδε θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Πόλλ' ἐπιδινεῖται· μάλα μὲν κακὸν, υἷος ἐόντος,
† Ἄλλων δῆμον ἱκέσθ', ἰόντ' αὐτῇσι βόεσσιν γρ. ἄλλων
Ἄνδρας ἐς ἀλλοδαπούς· τὸ δὲ ῥίγιον, αὖθι μένοντα
Βουσὶν ἐπ' ἀλλοτρίῃσι καθήμενον ἄλγεα πάσχειν.
Καί κεν δὴ πάλαι ἄλλον ὑπερμενέων βασιλήων
Ἐξικόμην φεύγων (ἐπεὶ οὐκέτ' ἀνεκτὰ πέλονται)
Ἀλλ' ἔτι τὸν δύστηνον ὀΐομαι, εἴποθεν ἐλθὼν
Ἀνδρῶν μνηστήρων σκέδασιν κατὰ δώματα θείη. (σεύς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Βουκόλ', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Γινώσκω δὲ καὶ αὐτὸς ὅ τοι πινυτὴ φρένας ἵκει,
Τοὔνεκά τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι·
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἑστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἣν ἀφικάνω,
Ἦ σέθεν ἐνθάδ' ἐόντος ἐλεύσεται οἴκαδ' Ὀδυσσεύς·
Σοῖσιν δ' ὀφθαλμοῖσιν ἐπόψεαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Κτεινομένους μνηστῆρας οἳ ἐνθάδε κοιρανέουσι·
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,
Αἲ γὰρ τοῦτο ξεῖνε ἔπος τελέσειε Κρονίων·
Γνοίης οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἕπονται·
Ὣς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύξατο πᾶσι θεοῖσι
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.

COMMENTARIVS.

ἄμμι τοῦ γε πονεῖν) Vide antea lib.2.pag 17.

ἀγρεῖθ' αἱ μὲν δῶμα) Iubet Euryclea ædes ad procorum aduentum instrui & mũdari: tum reliquus etiam apparatus prandij describitur, & collati cibi tũ ab Eumæo, tum à Melanthio, & deniq; à Philœtio: atq; eorũ colloquia cũ Vlysse per occasionẽ.

οἱ μὲν ἔπειτα) Procorum αὐτοδιακονία: qua de re alibi iam dictum est.

αἰ γὰρ δὴ ξεῖνε) Obliquè respondet interrogationi Eumæi: qui id solũ quærebat, an in eo contumelijs afficiendo proci pergerẽt, an uerò mutato animo aliqua eum beneuolẽtia prosequerẽtur. hoc est enim quod uocat Poeta ἀεικίζειν: illud uerò ἀτιμάζειν. Vlysses uerò pro responso subijcit uotum suum de procis ulciscendis. Vnde tamen conijcere poterat Eumæus, affectum esse Vlyssem ex illorum nefanda proteruia. Et hac ratione, ni fallor, Vlysses Eumæo se insinuabat, cui postmodum se erat detecturus, ut sequenti libro uidebimus.

αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα) Proteruus & nequam iste Melanthius ab hesterna die ingenium illud insolens non mutauit: sed eum merita expectat pœna, inf. lib. 22. Hic porrò Vlyssis patientia in his contumelijs tolerandis notanda.

δύσμορος) Bona mens, bonus animus huius Philœtij obseruandus, qui longissimè à Melanthij illius petulantia dissidet.

Statim enim huius hospitis miseretur, & de eo augustius sentit, qui eum habitu corporis regio esse dicat. Atqui eum, qui esset eiusmodi, absurdum uidebatur tam misero & miserabili in statu uersari. Sed aliter sentit Philœtius, qui intelligit, ne regibus quidem ipsis calamitates à Deo immissas parcere: ut neq; summis montium cacuminibus fulmina.

χαῖρε πάτερ) Primùm blandè & humaniter hunc hospitem salutat, eum ei omnia precetur fausta, ut ex his malis, quib. nunc eum obrui conijcit, possit emergere. Hinc quasi commodam occasionem nactus, quia similem Vlyssis statum huic præsenti imaginatur, de eius infortunio grauiter apud Iouem conqueritur, siue adhuc in uiuis degat, siue etiam iam è uita excesserit. Quem suum dolorem auget commemoratione & beneficij ab illo in se collati, & quòd iam alienis dominis cogatur inseruire: dominis, inquam, qui filij illius, quem Vlysses hæredem bonorum suorum reliquit, curam nullo modo gerunt: qui nulla Numinis tanguntur reuerentia: qui deniq; ad erciscundas Vlyssis opes iam iam se comparant. Quod ille sibi intolerabile futurum ait, & tamen miseri illius Vlyssis aduentum optat, ut his procis necem inferat. Quæ omnia imminenti negotio accommodatè à Poeta concinnãtur. Hunc porrò caprarium sequenti oratione, atq; etiam Eumæum spe sui mirificè eriget & quodammodò confirmabit: cùm grauiore iuramento ueritatem sui aduentus sanciat & corroborat, & quasi digito ipsam demonstrat.

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Μνηστῆρες δ' ἄρα Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ἤρτυον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀριστερὸς ἤλυθεν ὄρνις,
Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἔχε δὲ τρήρωνα πέλειαν.
Τοῖσιν δ' Ἀμφίνομος ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐχ ἡμῖν συνθεύσεται ἥδε γε βουλή,
Τηλεμάχοιο φόνος· ἀλλὰ μνησώμεθα δαιτός.
Ὣς ἔφατ' Ἀμφίνομος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Ἐλθόντες δ' ἐς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
γρ. μεγάλους Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς * μεγάλους καὶ πίονας αἶγας,
Ἵρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην·
Σπλάγχνα δ' ἄρ' ὀπτήσαντες ἐνώμων· ἐν δ' ἄρα οἶνον
γρ. κεράσσαντο. Κρητῆρσι † κερόωντο· κύπελλα δὲ νεῖμε συβώτης.
Σῖτον δέ σφ' ἐπένειμε Φιλοίτιος ὄρχαμος ἀνδρῶν
Καλοῖς ἐν κανέοισιν, ἐῳνοχόει δὲ Μελανθεύς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Τηλέμαχος δ' Ὀδυσῆα καθίδρυε, κέρδεα νωμῶν,
Ἐντὸς ἐϋσταθέος μεγάρου, παρὰ λάϊνον οὐδόν·
Δίφρον ἀεικέλιον παραθείς, ὀλίγην τε τράπεζαν·
Πὰρ δ' ἐτίθει σπλάγχνων μοίρας, ἐν δ' οἶνον ἔχευεν
Ἐν δέπαϊ χρυσέῳ, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἐνταυθοῖ νῦν ἧσο μετ' ἀνδράσιν οἰνοποτάζων·
Κερτομίας δέ τοι αὐτὸς ἐγὼ καὶ χεῖρας ἀφέξω
Πάντων μνηστήρων· ἐπεὶ οὔτοι δήμιός ἐστιν
Οἶκος ὅδ', ἀλλ' Ὀδυσῆος· ἐμοὶ δ' ἐκτήσατο κεῖνος.
Ὑμεῖς δὲ μνηστῆρες ἐπίσχετε θυμὸν ἐνιπῆς
Καὶ χεῖρας, ἵνα μή τις ἔρις καὶ νεῖκος ὄρηται.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες
Τηλέμαχον θαύμαζον ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
Καὶ χαλεπόν περ ἐόντα δεχώμεθα μῦθον Ἀχαιοὶ
Τηλεμάχου· μάλα δ' ἧμιν ἀπειλήσας ἀγορεύει.
Οὐ γὰρ Ζεὺς εἴασε Κρονίων· τῷ κέ μιν ἤδη
Παύσαμεν ἐν μεγάροισι, λιγύν περ ἐόντ' ἀγορητήν.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ θεῶν ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἦγον· τοὶ δ' ἀγέροντο καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἄλσος ὑπὸ σκιερὸν ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος.
Οἱ δ' ἐπεὶ ὤπτησαν κρέ' ὑπέρτερα καὶ ἐρύσαντο,
Μοίρας δασσάμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα.
γρ. οἳ ῥ' ἐπένοντο Πὰρ δ' ἄρ' Ὀδυσσῆϊ μοῖραν θέσαν * οἳ πονέοντο,
Ἴσην, ὡς αὐτοί περ ἐλάγχανον· ὡς γὰρ ἀνώγει
Τηλέμαχος φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Μνηστῆρας δ' οὐ πάμπαν ἀγήνορας εἴα Ἀθήνη
Λώβης ἴσχεσθαι θυμαλγέος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Δύη ἄχος κραδίην Λαερτιάδην Ὀδυσῆα.
Ἦν δέ τις ἐν μνηστῆρσιν ἀνὴρ ἀθεμίστια εἰδώς,

Sic hi quidem talia inter se confabulabantur.
Proci autem Telemacho interitumq; mortemq;
Parabant: at hæc his sinistra uenit auis
Aquila aduolitans, tenebat autem timidam columbã.
His autem Amphinomus loquutus est, & dixit,
O amici non nobis perficietur hoc consilium,
Telemachi cædes, sed recordemur conuiuij.
Sic dixit Amphinomus, his autem placuit uerbum,
Vbi uerò uenissent in domos Vlyssis diuini,
Pallia quidem deposuerunt in lecticisq; sedibusq;.
Hi aũt sacrificabant oues magnas, & pingues capras,
Sacrificabant autem porcos, & bouem indomitam,
Viscera autem assantes distribuebant: in autem uinũ
Pateris miscebant, pocula autẽ distribuebat subulcus,
Panem a. ipsis distribuebat Philœtius eximius uirorũ
Pulcris in canistris, potũ ministrabat aũt Melanthius.
Hi aũt in cibos paratos præiacentes manus mittebãt.
Telemachus aũt Vlyssem sedere fecit astutias uersans
Intra benè ordinatã domũ, apud lapideũ pauimentũ
Sede indecenti apposita paruaq; mensa.
Apud. a. posuit uiscerum partes, infudit autem uinum
In poculo aureo, & ipsi uerbum dixit,
Hic nunc sede cum uiris uinum bibens,
Conuitia autem tibi ipse ego & manu expellam
Omnium procorum, quoniam non popularis est
Domus hæc, sed Vlyssis, mihi autem ædificauit ille.
Vos autem proci, continete animum conuitio,
Et manus, ut non aliqua lis & contentio oriatur.
Sic dixit, hi. a. igitur omnes mordicùs labra tenẽtes
Telemachũ admirabãtur, quòd audacter locutus esset.
His autem Antinous locutus est Eupithei filius,
Et molestũ quamuis sit suscipiamus uerbũ Achiui
Telemachi, ualdè autem nobis minatus loquitur,
Non enim Iupiter siuit Saturnius, ideò ipsum iam
Compressissemus in ædibus, licet suauis sit cõcionatur.
Sic dixit Antinous, hic autem non curauit uerbũ.
Præcones autem per ciuitatem sacram hecatombem
Duxerũt, ipsi. a. cõgregati sunt capite comãtes Achiui
Nemore sub umbroso longè iaculantis Apollinis.
Hi. a postquã assauerũt carnes superiores, & traxerũt
Partibus diuisis conuiuabantur gloriosum conuiuiũ.
Apud aũt Vlyssem partem posuerunt qui ministrabãt
Aequalem, sicut ipsi sortiti sunt. sic enim iusserat
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini.
Procos autem non omnino superbos siuit Minerua
Conuicio teneri tristi, ut adhuc magis
Intraret dolor in corde Laertiadem Vlyssem.
Erat autem quidam in procis uir iniusta sciens,

(Ctesip-

(Ctesippus aũt nomẽ erat(in)Same in domo habitãs)
Qui iam possessionibus fretus patris sui,
Petebat Vlyssis diu profecti uxorem,
Qui tunc procos superbos allocutus est.
Audite me proci strenui ut quid dicam.
Partem quidem iam hospes habet diu sicut decet
Aequalem, non enim bonum(est)eludere, neq; iustum
Hospites, Telemachi quicũq; ad has domos peruenerit.
Sed agè ei & ego dabo hospitale donum, ut & ipse
Vel balneatori det munus, uel alicui alij
Famulorum, qui(sunt)in ædibus Vlyssis diuini.
Sic locutus, proiecit bouis pedem manu forti
Iacentẽ ex canistro captum, ipse.a. euitauit Vlysses
Quietè declinato capite: subrisit autem animo
Sardaniũ ualde talẽ, hic bene ædificatũ pcussit murũ.
Ctesippum autem Telemachus increpauit uerbo,
Ctesippe, certè ualde tibi hoc utilius fuit animo.
Non percussisti hospitem, euitauit enim telum ipse,
Certè enim te medium percutiam lancea acuta,
Et tibi pro nuptijs pater sepulcrum faciet
Hic, ideò ne quis mihi indecentias in domo
Ostendat, iam enim intelligo, & scio singula,
Bonaq; & peiora, anteà autem infans eram.
Sed tamen hæc quidem & tolerauimus inspicientes.
Dum oues iugularentur & uinum epotaretur,
Et panis: difficile enim impedire unum multos.
Sed agitè, nõ amplius mihi mala facite malè animo af
Si iam meipsum interficere prompti estis ære, (fecti,
Et hoc uellem, & multò utilius esset
Mori, quàm hæc semper indecentia opera uidere.
Hospites pulsatos, famulasq; mulieres.
Eos qui uiolent indecenter in ædibus pulcris.
Sic dixit, hi autem omnes quieti facti sunt silentio.
Tardè aũt iam locutus est Damastorides Agelaus,
O amici, non iam quis ob dictum iustum
Contrarijs uerbis incessens indignetur,
Neq; amplius hospitem uerberate, neq; aliquem alium
Seruorum, qui in domibus Vlyssis diuini.
Telemacho autem uerbum ego & matri dicam
Mite, si ipsis corde placeat ambobus,
Quamdiu quidem uobis animus in pectoribus sperat
Redire Vlyssem perprudentem suam ad domum
Tamdiu nulla inuidia manereq; erit, tenereq;
Procos in domibus, (quoniam hoc utilius erit
Si redibit Vlysses, & post liminio uenerit domum.)
Nunc a. iam hoc manifestum, ꝙ nõ amplius reuersu-
Sed agè tua hæc matri assidens narra, rus est.
Nubat quicunq; optimus uir, & plurima præbeat,
Vt tu quidem gaudens paterna omnia depascaris
Edens & bibens, hæc alterius domum curet.
Hunc .a. Telemachus prudens contrà allocutus est,
Non per Iouem Agelae, & dolores patris mei,
Qui alicubi longè Ithaca, uel mortuus est, uel errat,
Non differam matris nuptias, sed iubebo
Nubere cuicunq; uelit, at aũt multa dona dabo.
Vereor autem nolentem à domo amouere
Verbo necessario, non hoc Deus perficiat.
Sic dixit Telemachus: procis.a. Pallas Minerua

(Κτήσιππος δ' ὄνομ' ἔσκε, Σάμῃ δ' ἐνὶ οἰκία † ναῖεν) γρ. ναίων.
Ὅς δή τοι κτεάτεσσι πεποιθὼς πατρὸς ἑοῖο,
Μνάσκετ' Ὀδυσσῆος δὴν οἰχομένοιο δάμαρτα·
Ὅς ῥα τότε μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μετηύδα,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, ὄφρα τι εἴπω.
Μοῖραν μὲν δὴ ξεῖνος ἔχει πάλαι, ὡς ἐπέοικεν,
Ἴσην. οὐ γὰρ καλὸν ἀτέμβειν οὐδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου, ὅς κεν τάδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἀλλ' ἄγε οἱ καὶ ἐγὼ δῶ ξείνιον· ὄφρα καὶ αὐτὸς
Ἠὲ λοετροχόῳ δώῃ γέρας, ἠέ τῳ ἄλλῳ
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ὣς εἰπὼν, ἔρριψε βοὸς πόδα χειρὶ παχείῃ,
Κείμενον ἐκ κανέοιο λαβών. ὁ δ' ἀλεύατ' Ὀδυσσεύς,
Ἦκα παρακλίνας κεφαλήν· μείδησε δὲ θυμῷ
Σαρδάνιον † μάλα τοῖον. ὁ δ' εὔδμητον βάλε τοῖχον. γρ. μάλα
Κτήσιππον δ' ἄρα Τηλέμαχος ἐνένιπε μύθῳ,
Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι τόδε κέρδιον ἔπλετο θυμῷ.
Οὐκ ἔβαλες τὸν ξεῖνον. ἀλεύατο γὰρ βέλος αὐτός.
Ἦ γάρ κέν σε μέσον βάλον ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
Καί κέ τοι ἀντὶ γάμοιο πατὴρ τάφον ἀμφεπονεῖτο
Ἐνθάδε. τῷ μή τίς μοι ἀεικείας ἐνὶ οἴκῳ
Φαινέτω. ἤδη γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. πάρος δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Ἀλλ' ἔμπης τάδε μὲν καὶ τέτλαμεν εἰσορόωντες,
Μήλων σφαζομένων, οἴνοιό τε πινομένοιο,
Καὶ σίτου· χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς.
Ἀλλ' ἄγε μηκέτι μοι κακὰ ῥέζετε δυσμενέοντες.
Εἰ δ' ἤδη μ' αὐτὸν κτεῖναι μενεαίνετε χαλκῷ,
Καί κε τὸ βουλοίμην, καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
Τεθνάμεν ἢ τάδε γ' αἰὲν ἀεικέα ἔργ' ὁράασθαι,
Ξείνους τε στυφελιζομένους, δμῳάς τε γυναῖκας
Ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ
Ἀντιβίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος χαλεπαίνοι.
Μήτ' ἔτι τὸν ξεῖνον στυφελίζετε, μήτε τιν' ἄλλον
Δμώων οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Τηλεμάχῳ δέ κε μῦθον ἐγὼ καὶ μητέρι φαίην
Ἤπιον, εἰ σφῶιν κραδίῃ ἅδοι ἀμφοτέροισιν.
Ὄφρα μὲν ὑμῖν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε,
Τόφρ' οὔτις νέμεσις μενέμεν τ' ἦν ἰσχέμεναί τε
Μνηστῆρας κατὰ δώματ' (ἐπεὶ τόδε κέρδιον ἦεν,
Εἰ νόστησ' Ὀδυσεὺς καὶ ὑπότροπος ἵκετο δῶμα)
Νῦν δ' ἤδη τόδε δῆλον ὅτ' οὐκέτι νόστιμός ἐστιν.
Ἀλλ' ἄγε σῇ τάδε μητρὶ παρεζόμενος κατάλεξον,
Γήμασθ' ὅστις ἄριστος ἀνὴρ καὶ πλεῖστα πόρῃσιν,
Ὄφρα σὺ μὲν χαίρων πατρώϊα πάντα νέμηαι,
Ἔσθων καὶ πίνων· ἡ δ' ἄλλου δῶμα * ἵκηται. γρ. κομίζῃ
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Οὐ μὰ Ζῆν' Ἀγέλαε καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμοῖο,
Ὅς που τῆλ' Ἰθάκης ἢ ἔφθιται ἢ ἀλάληται,
Οὔτι διατρίβω μητρὸς γάμον· ἀλλὰ κελεύω
Γήμασθ' ᾧ κ' ἐθέλῃ· ποτὶ δ' ἄσπετα δῶρα † δίδωσι. γρ. δίδωμι
Αἰδέομαι δ' ἀέκουσαν ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο Θεὸς τελέσειεν.
Ὣς φάτο Τηλέμαχος. μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

Ἄσβεστον γέλων ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν·
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον· ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο· γόον δ' ὠίετο θυμός.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Ἆ δειλοὶ τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων
Εἰλύαται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γοῦνα.
Οἰμωγὴ δὲ δέδηε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Αἵματι δ' ἐρράδαται τοῖχοι καλαί τε μεσόδμαι.
Εἰδώλων δὲ πλέον πρόθυρον, πλείη δὲ καὶ αὐλή,
γ. [illegible] Ἱεμένων ἔρεβόσδε ὑπὸ ζόφον. * ἠέλιος δὲ
Οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ' ἐπιδέδρομεν ἀχλύς.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἦρχ' ἀγορεύειν,
Ἀφραίνει ξεῖνος νέον ἄλλοθεν εἰληλουθώς.
Ἀλλά μιν αἶψα νέοι δόμου ἐκπέμψασθε θύραζε
Εἰς ἀγορὴν ἔρχεσθαι, ἐπεὶ τάδε νυκτὶ ἐΐσκει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής,
Εὐρύμαχ' οὔ τι σ' ἄνωγα ἐμοὶ πομπῆας ὀπάζειν
Εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε καὶ οὔατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν στήθεσσι τετυγμένος οὐδὲν ἀεικής·
Τοῖς ἔξειμι θύραζε, ἐπεὶ νοέω κακὸν ὔμμιν
Ἐρχόμενον, τό κεν οὔτις ὑπεκφύγοι οὐδ' ἀλέαιτο
Μνηστήρων, οἳ δῶμα κατ' ἀντιθέου Ὀδυσῆος
Ἀνέρας ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανάασθε.
Ὣς εἰπὼν, ἐξῆλθε δόμων εὖ ναιεταόντων.
Ἵκετο δ' ἐς Πείραιον ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο.
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες,
Τηλέμαχον ἐρέθιζον, ἐπὶ ξείνοις γελόωντες.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Τηλέμαχ', οὔτις σεῖο κακοξεινώτερος ἄλλος.
Οἷον μέν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην,
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον, οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης.
Ἄλλος δ' αὖτέ τις οὗτος ἀνέστη μαντεύεσθαι.
γ. εἰ δή με πίθοιο. Ἀλλ' * εἴ μοι πείθοιο, τό κεν πολὺ κέρδιον εἴη·
Τοὺς ξείνους ἐν νηὶ πολυκληῖδι βαλόντες
Ἐς Σικελοὺς πέμψωμεν, ὅθεν κέ τοι ἄξιον ἄλφοι.
Ὣς ἔφασαν μνηστῆρες. ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων·
Ἀλλ' ἀκέων πατέρα προσεδέρκετο, δέγμενος αἰεὶ
Ὁππότε δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει.
Ἡ δὲ κατ' ἄντηστιν θεμένη περικαλλέα δίφρον
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀνδρῶν ἐν μεγάροισιν ἑκάστου μῦθον ἄκουε.
γ. γελώοντες Δεῖπνον μὲν γὰρ τοί γε † γελοίωντες τετύκοντο
Ἡδύ τε καὶ μενοεικές, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἱέρευσαν·
Δόρπου δ' οὐκ ἄν πως ἀχαρίστερον ἄλλο γένοιτο,
Οἷον δὴ τάχ' ἔμελλε θεὰ καὶ καρτερὸς ἀνὴρ
Θησέμεναι. πρότεροι γὰρ ἀεικέα μηχανόωντο.

Inextinguibilem risum mouit, errare fecit. a. mentem,
Hi autem iam maxillis ridebant alienis.
Cruentatas. a. carnes comedebant, oculi aūt ipsorum
Lacrymis impleti erant, luctum. a. cogitabat animus.
His aūt & loquutus est Theoclymenus,
Ah miseri quid malū hoc patimini? nocte. q. uestra
Cooperiunt ur capitaq́, faciesq́, infraq́, genua.
Vlulatus aūt increbuit, lacrymantur autem genæ.
Sanguine autem fluibiles parietes pulcraq́, mediæ.
Vmbris uerò plenum uestibulum, plena uerò & aula
Euntibus, Erebus autem sub tenebris. Sol autem
Ex cœlo perijt, mala autem incessit caligo.
Sic dixit, hi. a. omnes in ipso suauiter riserunt.
His autem Eurymachus Polybi filius incepit dicere,
Desipit hospes nuper aliunde ueniens.
Sed ipsum statim domo emittite foras
In forum ire, quoniam hac nocti assimilat.
Huic. a. rursus alloquutus est Theoclymen⁹ diuinus,
Eurymache non te iussi mihi comites dare.
Sunt mihi oculiq́, & aures & pedes ambo,
Et mens in pectoribus facta, neq́, indecens.
His exibo foras, quoniam intelligo malum uobis
Imminēs, quod non aliquis subterfugiet, neq́, euitabit
Procorum, qui in domo diuini Vlyssis
Viros iniurijs afficientes iniusta operamini.
Sic loquutus, exiuit ædibus benè habitatis.
Iuit autem ad Piræum, qui ipsum promptus suscepit.
Proci autem igitur omnes inter se aspicientes
Telemachum irritabant supra hospites ridentes.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Telemache non te peior hospitum exceptor alius.
Qualē quidem aliquē hunc habes famelicū erratorē
Panis & uini indigentem, neq́, operum
Scientem, neq́, fortitudinis, sed uanē pondus terræ.
Alius autem rursus aliquis hic surrexit diuinare:
Sed si iam persuaderis, quod multo utilius erit.
Hos hospites in naui multiiuga conlectos
In Siculos mittemus, unde quidē promeritū inueniat.
Sic dixerunt proci, hic autem non curauit uerba.
Sed tacitè patrem aspiciebat expectans semper.
Quando iam procis impudentibus manus immittat.
Hac in contrarium posita perpulcra sede
Filia Icarij prudens Penelope,
Virorum in domibus uniuscuiusq́, uerbum audiuit
Prandium quidem enim ridentes parabant,
Suauiterq́, et placidè, postquā ualdè multa comederāt.
Cœna autem non aliquo modo ingratior alia fieret,
Qualem iam eltò cogitauit Dea & fortis uir
Ponere, priores enim indecentia operabantur.

COMMENTARIVS.

αἰετὸς ὑψιπέτης) De huiusmodi augurijs aliàs in hoc poeta dictum. Similia habet interdum Herodotus, et tam repentina, ut tam opportunum rerum concursum admirari possis, si credere fas est, quæcunq́, talia memorantur.

χλαῖναι) His similia anteà satis oidimus & exposuimus.

ἐνταυθοῖ) Opportunè adhuc negotium dissimolat Telemachus, qui se huic hospiti ite benignum exhibet, ot non solùm uictū ei suppeditet, sed & protecturum se eum aduersus omnes omnium iniurias polliceatur. Tum conuersus ad procos, iubet eos sibi ab hospite offendendo temperare. Vnde mirè iam excreuisse in eo audaciam uiderunt proci: at ille huius audaciæ præsidium nouerat.

Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ) Hic dies fuit festus, Apollini q́, consecratus unde anteà dicebat Euryclea, ἐπεὶ καὶ πᾶσιν ἑορτή. Vbi Didymus, ταύτην, inquit, [illegible] Ἀπόλλωνος ἱερά. [illegible] Et paulò pòst ad uocem [illegible], inquit, [illegible]

γεραίρειν. καὶ τοῖσιν τὰς ἀπαρχὰς πᾶσι τοῖς θεοῖς ἀπονέμομεν, ἔτι δ᾽ Α᾽πόλλωνι πάντων ὅσαι τιμίζειν τὴν ἡμέραν ὁπότε τὸ πρῶτον φῶς τοῖς ἀνθρώποις ἔφηνεν. ἰκέλιον τε αὐτὸν καὶ νεομήνιον. Historiam traxit ea Philochoro.

μνηστῆρας) Hac de re diximus sup. lib. 18. & causam illius reddidimus.

ποῖξειν) Tota hęc oratio Ctesippi plena est uirulento sarcasmo: initiò enim prętexit beneuolentiam hospitalē, quam huic hospiti sit exhibiturus, cùm tamen eum feriendi pede illo bouino animum haberet.

Σαρδάνιον) Eustathius monet, eum risum Sardoniū ridere, qui diductis modò labris rideat: cæterùm intus aut ira, aut molestia discruciatus. Veteres enim risum Sardonium uocasse, quoties aliquis nō solùm despectim ridet, sed etiam irridet: dictū autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, à diducendo labia. Quomodo ferè ridēt, qui perniciē alicui destinant: quemadmodum Vlysses mox sublaturus è medio procos, idq; iam tum in animo statuens, risum quendam risit subamarulētum. Quod etiam in suas Chiliadas retulit Erasmus. Vide eum Chil. 3. cent. 5. prou. 1. ubi copiosè de hoc risu.

Κτήσιππ᾽ ἦ μάλα τοι) Obiurgat Ctesippum Telemachus, idq; satis acerbè cùm etiam ei mortē se inflicturū minitatur. Tum grauiùs insurgens iubet procos omnes deinceps ab his iniurijs abstinere, siquidē non sit eis amplius cum puero negotium: sed cum eo, qui mente & iudicio sit prēditus. Tandem desparatus, si idcirco excanduerint, quòd iam ita eum comparatum & affectum uideant, testatur malle se earum manu interire quam his contumelijs uiuus amplius affici. Quæ uox Telemachi eorū furores mirificè compressit, ipso etiam Agelao proco autore, qui consilium de nuptijs proponet statim in sequenti oratione, cui etiam Telemachus, & tandem ipsa Penelope assentientur.

οἱ δ᾽ ἤδη γναθμοῖσι) Alienis malis uel maxillis ridere, elegans prouerbium in eos, qui non ex animo rident: quo usus est etiā Horatius Serm. lib. 2. satyr. 3. *Cum rapiet in ius malis ridentem alienis.*

Et apud Valerium: *Errantesq; genæ atq; alieno gaudia uultu.*

Vide Cognatum Adag. cent. 13. prou. 1316. & Erasmum in prouer. Aiacis risus: &, Sardonius risus. Quòd autē dicit, hos procos luctum cogitare, id tribuo ipsi animo, qui ea lubentur presagire apud se solet, quę homini euentura sunt, non quidē uera, & quæ exprimere possis imaginatione: sed aliqua tamen, ut inde facilè diuinitatem illius deprehendas.

ἆ δειλοὶ τί κακὸν) Insignes calamitates, ut aliàs quoq; nos monuisse memini, solēt dira quædam portenta præcedere, ut hoc loco fingit poeta procis accidisse: quanquam ea ipsi non uiderint, qui putā Theoclymenum eos hac de re monentem risu & ludibrio exceperint. Omnia autem funesta eis portendebat nox illa, qua prorsus tegebantur: ululatus qui increbuerat, lacrymæ ab ipsis non sentientib. emanantes, sanguis in parietibus, umbrarum in his ædibus frequentia: tenebricosus erebus: sol deniq; ipse obscuratus. Hęc Theoclymenus procis indicat: quę mirū est ab ipsis non animaduertā. Nam si uidissent, procul dubiò terror quidam eos inuasisset, non secus atq; paulò antē ex augurio aquilæ à consilio illo Telemachi interficiendi abstinuerunt. Solum ergo Theoclymenum inducit Poeta ὡς μάντιν ὄντα τοιοῦτον ἐκ τοῦ γένους Α᾽πόλλωνι θεοφορητον τινὰ φαντάζεσθαι. ὅτι καὶ ἄλλοι ὡς τὰ πολλὰ φαντάζονται, τὰ μικρὰ ἦσαν ἀπειρογενέστερα, ut ait Eustathius. Talia autem portenta reperiuntur in omnibus fermè historijs, & nostra Gallia antè aliquot annos non minora uidit. Hæc autem quid significent, mox procis expressè indicabit.

Τηλέμαχ᾽ οὔ τις σεῖο) Hoc est adhuc quod antea dicebat Poeta, nolle Mineruam ut proci à contumelijs & proteruia solita sibi temperarent. Quocunq; enim modo possunt, conantur Telemacho insultare, & nunc nouissimè ob eum procorum aliquis ludit & uellicat ob hunc hospitem, quem prętextu hospitalitatis initiò ostentato ad Siculos uult amandari, quorum regionem habebant olim pro remotissima, & quasi ignota: qua de re aliàs dicendum erit.

ὅθεν κέ τοι ἄξιον) Intelligit diuendi posse apud Siculos hunc hospitem pro seruo, siue quòd Siculi seruos etiam mercari essent soliti, siue quòd ipsi essent ἀνδραποδισταί.

δεῖπνον) Poetæ est ἀνταποφώνησις: qua monet, licet ridentes proci quietè & placidè prandium sumant, at illos cœnā omnium insuauissimam sortituros, propter mortem quam eis Vlysses cum Mineruа & Telemacho machinatur.

Finis libri uigesimi.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI *primi Odysseæ.*

PENELOPE ei qui tetendisset arcum, pollicetur suijpsius nuptias. Vlysses autem Eumæo, & Philœtio daris de ianuarum custodia mandatis, ipse dimisit sagittā per annulos, nec ullus alius arcū tēdere potuit.

Aliud.

Φ autem arcum proposuit certamen Penelopé.

IPSI autē in mentibus posuit Dea cæsia Minerua
Filiæ Icarij prudenti Penelopæ,
Arcum Procis ponere albumque ferrum, (dis principium
In domibus Vlyßis certamina, & cæ-
Scalam autem altam ascendit sui cubiculi
Accepit autem clauem benè flexam manu forti
Pulcram, aream, manubrium autem eboris inerat.
Perrexit aūt ire ad thalamū cum ancillis mulieribus
Vltimum, illic autem ei thesauri iacebant regis,
Aesq; aurumq; multi laborisq; ferrum.
Ibi autem arcus iacebat reflexus & pharetra
Sagittifera, multa autem inerant suspiriosa sagitta,
Dona, quæ ei hospes Lacedæmone dedit obuians
Iphitus Eurythides similis immortalibus.
Hi autem in Messena obuiauerunt ad inuicem

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Φ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ τῷ τείναντι τὸ τόξον ὁμολογεῖ τὸν αὐτῆς γάμον. Ὀδυσσεὺς δὲ Εὐμαίῳ, καὶ Φιλοιτίῳ ἐντειλάμενος περὶ τῆς τῶν θυρῶν ἀσφαλείας, αὐτὸς ἀφίησι τὸ βέλος διὰ τῶν πελέκεων, ἄλλου τινὸς τὸ τόξον μὴ δυνηθέντος.

Ἄλλη.

Φῖ δὲ βιὸν κατέθηκεν ἄεθλον Πηνελόπεια.

ΤΗΝ δ᾽ ἄρ᾽ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη (περίφρονι
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελο-
Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον (φόνου ἀρχήν.
Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος, ἀέθλια, καὶ
Κλίμακα δ᾽ ὑψηλὴν προσεβήσετο οἷο δόμοιο·
Εἵλετο δὲ κληῖδ᾽ εὐκαμπέα χειρὶ παχείῃ
Καλὴν, † χαλκείην, κώπη δ᾽ ἐλέφαντος ἐπῆεν· χρυσείην.
Βῆ δ᾽ ἴμεναι θάλαμόνδε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν
Ἔσχατον. ἔνθα δέ οἱ κειμήλια κεῖτο ἄνακτος,
Χαλκός τε χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρος.
Ἔνθα δὲ τόξον ἔκειτο παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρη
Ἰοδόκος, πολλοὶ δ᾽ ἔνεσαν στονόεντες ὀϊστοί·
Δῶρα τά οἱ ξεῖνος Λακεδαίμονι δῶκε τυχήσας
Ἴφιτος Εὐρυτίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτοισι.
Τὼ δ᾽ ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην ἀλλήλοιιν.

Οἴκῳ

Οἴκῳ ἐν Ὀρτιλόχοιο δαΐφρονος. ἦτοι Ὀδυσσεὺς
χ. ὤφελλε. Ἦλθε μετὰ χρεῖος, τό ῥά οἱ πᾶς δῆμος † ὄφελλε.
Μῆλα γὰρ ἐξ Ἰθάκης Μεσσήνιοι ἄνδρες ἄειραν
Νηυσὶ πολυκλήϊσι τριηκόσι', ἠδὲ νομῆας.
Τῶν ἕνεκ' ἐξεσίην πολλὴν ὁδὸν ἦλθεν Ὀδυσσεὺς
Παιδνὸς ἐών. πρὸ γὰρ ἧκε πατὴρ ἄλλοι τε γέροντες.
Ἴφιτος αὖθ' ἵππους διζήμενος, αἵ οἱ ὄλοντο,
Δώδεκα θήλειαι, ὑπὸ δ' ἡμίονοι ταλαεργοί,
Αἳ δή οἱ καὶ ἔπειτα φόνος καὶ μοῖρα γένοντο,
Ἐπειδὴ Διὸς υἱὸν ἀφίκετο καρτερόθυμον
Φῶθ' Ἡρακλῆα, μεγάλων ἐπιΐστορα ἔργων,
Ὅς μιν ξεῖνον ἐόντα κατέκτανεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ·
Σχέτλιος, οὐδὲ θεῶν ὄπιν ᾐδέσατ', οὐδὲ τράπεζαν
χ. Τὴν ὥς οἱ † Τὴν δή οἱ παρέθηκεν· ἔπειτα δὲ πέφνε καὶ αὐτόν·
Ἵππους δ' αὐτὸς ἔχε κρατερώνυχας ἐν μεγάροισι.
Τὰς ἐρέων Ὀδυσῆϊ συνήντετο· δῶκε δὲ τόξον,
χ. παιδὶ Τὸ πρὶν μέν ῥ' ἐφόρει μέγας Εὔρυτος, αὐτὰρ ὁ † παιδὶ
Κάλλιπ' ἀποθνήσκων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν.
Τῷ δ' Ὀδυσεὺς ξίφος ὀξὺ καὶ ἄλκιμον ἔγχος ἔδωκεν,
Ἀρχὴν ξεινοσύνης προσκηδέος. οὐδὲ τραπέζῃ
χ. ἀλλήλων. Γνώτην † ἀλλήλων. πρὶν γὰρ Διὸς υἱὸς ἔπεφνεν
Ἴφιτον Εὐρυτίδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Ὅς οἱ τόξον ἔδωκε. τὸ δ' οὔποτε δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἐρχόμενος πόλεμόνδε μελαινάων ἐπὶ νηῶν
Ἥρειτ', ἀλλ' αὐτοῦ μνῆμα ξείνοιο φίλοιο
Κέσκετ' ἐνὶ μεγάροισι· φόρει δέ μιν ἧς ἐπὶ γαίης.
Ἡ δ' ὅτε δὴ θάλαμον τὸν ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Οὐδόν τε δρύϊνον προσεβήσατο, τόν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν,
Ἐν δὲ σταθμοὺς ἄρσε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς·
χ. κορώνης Αὐτίκ' ἄρ' ἥ γ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε * κορώνῃ,
Ἐν δὲ κληῗδ' ἧκε, θυρέων δ' ἀνέκοπτεν ὀχῆας
Ἄντα τιτυσκομένη. τὰ δ' ἀνέβραχεν, ἠΰτε ταῦρος
Βοσκόμενος λειμῶνι· τόσ' ἔβραχε καλὰ θύρετρα
Πληγέντα κληῗδι, πετάσθησαν δέ οἱ ὦκα.
Ἡ δ' ἄρ' ἐφ' ὑψηλῆς σανίδος βῆ, ἔνθα δὲ χηλοὶ
Ἕστασαν. ἐν δ' ἄρα τῇσι θυώδεα εἵματα κεῖτο.
Ἔνθεν ὀρεξαμένη ἀπὸ πασσάλου αἴνυτο τόξον
Αὐτῷ γωρυτῷ, ὅς οἱ περίκειτο φαεινός.
χ. κνημῖσι Ἑζομένη δὲ * κατ' αὖθι φίλοις ἐπὶ γούνασι θεῖσα,
Κλαῖε μάλα λιγέως· ἐκ δ' ᾕρεε τόξον ἄνακτος.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν τάρφθη πολυδακρύτοιο γόοιο,
Βῆ ῥ' ἴμεναι μέγαρόνδε μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς,
Τόξον ἔχουσ' ἐν χειρὶ παλίντονον, ἠδὲ φαρέτρην
Ἰοδόκον· πολλοὶ δ' ἔνεσαν στονόεντες ὀϊστοί.
Τῇ δ' ἄρ' ἅμ' ἀμφίπολοι φέρον ὄγκιον, ἔνθα σίδηρος
Κεῖτο πολὺς καὶ χαλκός, ἀέθλια τοῖο ἄνακτος.
Ἡ δ' ὅτε δὴ μνηστῆρας ἀφίκετο δῖα γυναικῶν,
Στῆ ῥα παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο,
Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα·
Ἀμφίπολος δ' ἄρα οἱ κεδνὴ ἑκάτερθε παρέστη.
Αὐτίκα δὲ μνηστῆρσι μετηύδα, καὶ φάτο μῦθον,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγήνορες, οἳ τόδε δῶμα
Ἐχράετ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ἐμμενὲς αἰεὶ
Ἀνδρὸς ἀποιχομένοιο πολὺν χρόνον, οὐδέ τιν' ἄλλην
Μύθου ποιήσασθαι ἐπισχεσίην ἐδύνασθε,
Ἀλλ' ἐμὲ ἱέμενοι γῆμαι θέσθαι τε γυναῖκα·
Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον.

Domo in Ortilochi bellicosi, certè Vlysses
Iuit ad debitum, quod ei omnis populus debebat.
Oues enim ex Ithaca Messenij uiri extulerant
Nauibus multiiugis trecentas, & pastores.
Horum gratia legationẽ multam uiam uenit Vlysses
Adolescens cùm esset: præmisit enim pater aliiq; senes.
Iphitus rursus equas quærens, quæ ei perditæ erant
Duodecim fœmina, post autem mula patientes operũ,
Quæ iam ei & postea cædes & parca facta sunt.
Postquam iam Iouis filium peruenit magnanimum
Virum Herculem magnorum scientem operum,
Qui ipsum hospes cùm esset interfecit propè domum.
Miser, neq; deorum uocem ueq; mensam
Illam quam ei apposuit, postea autẽ accidit & ipsum.
Equas autem ipse tenuit fortes unguibus in ædibus.
Quas quærens Vlyssi obuius fuit, dedit autem arcum,
Quem antea quidem portabat magn9 Eurytus, at hic
Reliquit moriens in ædibus altis. (filio
Huic Vlysses ensem acutum & fortem lanceam dedit,
Principium hospitalitatis dolorosæ, neq; in mensa
Cogniti sunt inter se, antè enim Iouis filius interfecit
Iphitum Eurytidem similem immortalibus,
Qui ei arcum dedit, hũc .a. nunquã diuinus Vlysses
Proficiscens ad bellum nigris in nauibus
Portauit, sed ipsius memoria hospitis dilecti
Iacebat in ædibus, portabat autem sua in terra.
Hæc .a. quando iã thalamũ hũc puenit diuina mulierũ
Pauimentumq; quernũ ascendit, quod quondã faber
Poliuit scienter, & ad perpendiculum direxit,
Ibidẽ .a. limina aptauit, ianuas .a. imposuit splendidas
Statim hæc lorum uelociter absoluit annuli,
In .a. clauem immisit, ianuarum autem abscidit lora
E regione intendens: hæ .a. resonauerũt uelut taurus
Pascens prato, tantum sonuerunt pulcra portæ
Percussæ claui, aperta sunt autem ei cito.
Hæc autem in alta tabulata iuit, illic autem capsæ
Stabant, in quidem his odorifera uestes iacebant.
Hinc extensa à clauo accepit arcum
Cum ipsa pharetra, quæ ei adiacebat lucida.
Sedens autem illic dilectis in genibus ponens.
Flebat ualdè stridulè, excepit autem arcum regis.
Hæc .a. postq̃ igitur satiata est multarũ lacrymarũ lu-
Perrexit autem ire dumum ad procos superbos (ctu,
Arcum tenens in manu reflexum & pharetram
Sagittiferam, multa autem iuerãt suspiriosa sagittæ.
Hac autem cum ancilla portabant arcam, ubi ferrum
Iacebat multum & æs, certamina regis.
Hæc .a. quãdo iam procos peruenit diuina mulierum,
Stetit apud limen domus benefacta,
Contra genas tenens tenues uittas.
Ancilla autem ei utrinq; astitit,
Statim autem procis loquuta est, & dixit uerbum:
Audite proci superbi, qui hæc domo
Infesti ingruistis ad comedẽdũ et bibendũ assiduè semp
Viro abeunte multo tempore, neq; aliquam aliam
Verbi facere continentiam potuistis,
Sed me cupientes ducere & ponere uxorem.
Sed agitẽ proci, quoniam hoc apparet certamen.

Ponam

Ponam enim magnum arcum Vlyßis diuini.	Θήσω γὰρ μέγα τόξον Ὀδυσσῆος θείοιο·
Quicunq; aũt facillimè extendet arcum in manibus,	Ὃς δέ κε ῥηΐτατ' ἐντανύσῃ βιὸν ἐν παλάμῃσι,
Et persagittabit anulos duodecim omnes.	Καὶ διοϊστεύσῃ πελέκεων δυοκαίδεκα πάντων,
Hunc simul sequar ubi me subduxero ab hac domo,	Τῷ κεν ἅμ' ἑσποίμην, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα
Quàm iuuenis colui, pulcra, plena facultatum,	Κουρίδιον, μάλα καλόν, ἐνίπλειον βιότοιο,
Cuius aliquãdo (me) recordaturã puto etiã in somnio.	Τοῦ ποτε μεμνήσεσθαι ὀΐομαι ἔν περ ὀνείρῳ.

COMMENTARIVS.

τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ) Libro superiore Homerus hoc consilium nudè Penelopę tribuebat, nulla Mineruæ facta mentione. At fanè ibi Penelopen induxit loquentem, quæ licet hoc in animo haberet, tamen intelligere non potuit, an hoc sibi à Minerua esset iniectum, atq; illius tacito impulsu hoc uersaret. Nunc uerò Poeta id agnoscens, explicat, ne quid sine Numinis auspicio & uoluntate hac in re fieri imaginemur.

φόνου ἀρχήν) Non fuit quidem hic finis aut institutum Penelopæ, sed à Poeta [illegible] dicitur.

[illegible] τόξον) Fusiùs explicat Poeta, qualis fuerit hic arcus, & qua ratione in potestatem Vlyssis uenerit. Res ita se habet. Messenij agrum Ithacensem populati (latrocinia enim fuisse tunc illic frequentia constat ex Thucyd. 1) multas illinc oues cũ pastoribus abstulerunt. Itaque tum à Laerte tum à senioribus (hoc est, communi omnium Ithacensium consilio, aut eorum saltem, qui negotia illic administrabant: quos hodie Consiliarios uocamus, Lacedæmones γέροντας, & Romani Senatores) ablegatur Vlysses ad Messenios, ut prædam illam ab eis repeteret. Eò cum uenisset, factus est ei obuiam Iphytus, cum quo amicitiam contraxit, & ab eo hunc arcum dono accepit. Per occasionem autem docet etiam Poeta, quę causa esset, cur Iphytus ille errabũdus esset in Messenia. Amiserat enim siue latrocinio, siue alia quacũq; ratione 12. equas & mulas, quas hinc inde conquirens uagabatur: qui cum in Herculẽ incidisset, ab eo perfidè est interemptus. Causam refert Didymus, quod cùm Hercules certamen sibi propositũ confecisset, Iolem ei recusassent Eurytus & filius Iphytus. Addit, ob eam perfidiam Omphalæ reginæ seruiuisse Herculem.

αἳ δ' ἔρ' οἱ) Familiare est Homero, causas euentuum proximas assignare, proximas, inquam, tempore: licet reuera tales non sint: ut hoc loco equæ istæ, quas quærebat Iphytus, quomodo illi mortem conciliarunt? Nempe per occasionem, nam aliam habuit causam Hercules, cur eum interficeret, ut ex præcedenti annotatione constat: quanquam scribat Homerus habuisse has equas Herculem ab Autolyco, qui eas erat sufffuratus, ut ait Eustathius. Quod etiam credo, re penitius inspecta, mouisse magis Herculem, ut eum de medio tolleret, ne Iphytus resciseret eas equas penes eum esse. Sed & prima illa causa præcipua uidetur censenda.

Κελευον) Anteà lib 1. pag 7. ex Athenæo monebamus procos calculis solitos inter se dijudicare, quis eorum Penelopeo in uxorem esset ducturus, ac Eurymachum ea sorte iam spem sibi summam harum nuptiarũ fecisse. Quin & ipsa Minerua Telemacho anteà in somnijs dicebat, Eurymachum illis esse potiturum. Vnde mirum uideri possit, cur iam res in dubium à Penelope reuocetur. Respondeo, illam calculorum sortem inscia illa & quasi nõ probante factã, si facta est. nam eam Homerus non uidetur agnoscere. Deinde hoc fuit Mineruæ consilium, ut hac ratione Vlyssis instituto fenestra aperiretur cõmodior.

Sic dixit, & Eumæum iußit subulcum	Ὣς φάτο· καί ῥ' Εὔμαιον ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Arcum procis ponere, albumq; ferrum.	Τόξον μνηστήρεσσι θέμεν πολιόν τε σίδηρον.
Lacrymans autem Eumæus suscepit & deposuit.	Δακρύσας δ' Εὔμαιος ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν.
Fleuit autem bubulcus seorsim, postq̃ uidit arcũ regis.	Κλαῖε δ' ὁ βουκόλος ἄλλοθ', ἐπεὶ ἴδε τόξον ἄνακτος.
Antinous.a increpauit, uerbũq; dixit, denominauitq;.	Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Stulti rustici quotidiana cogitantes,	Νήπιοι ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες,
Ah miseri cur lacrymas defunditis & mulieri	Ἆ δειλοί, τί νυ δάκρυ κατείβετον, ἠδὲ γυναικὶ
Animum in pectoribus mouetis? cui aliter	Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὀρίνετον; ᾗ τε καὶ ἄλλως
Iacet in doloribus animus, postq̃ dilectũ perdidit ma-	Κεῖται ἐν ἄλγεσι θυμός, ἐπεὶ φίλον ὤλεσ' ἀκοίτην.
Sed tacitè comedite sedentes, uel foras (ritum	Ἀλλ' ἀκέων δαίνυσθε καθήμενοι, ἠὲ θύραζε
Flete egreßi, hic arcubus relictis	Κλαίετον ἐξελθόντε, κατ' αὐτόθι τόξα λιπόντε,
Procis certamen difficile, non enim puto	Μνηστήρεσσιν ἄεθλον ἀάατον· οὐ γὰρ ὀΐω
Facilè hunc arcum politum tendi.	Ῥηϊδίως τόδε τόξον ἐΰξοον ἐντανύεσθαι.
Non enim aliquis adest talis uir in his omnibus,	Οὐ γάρ τις μέτα τοῖος ἀνὴρ ἐν τοῖσδεσι πᾶσιν
Qualis Vlysses fuit, ego autem ipsum ipse uidi,	Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν· ἐγὼ δέ μιν αὐτὸς ὄπωπα·
(Etenim memor sum,) puer autem infans eram.	(Καὶ γὰρ μνήμων εἰμί) πάϊς δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Sic dixit. huic. a. igitur anim⁹ in pectorib. sperabat	Ὣς φάτο· τῷ δ' ἄρα θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει
Arcum tendere, persagittareq; ferrum.	† Νευρὴν ἐντανύσειν, διοϊστεύσειν τε σιδήρου. γρ. Νευρῆφιν ἐντ.
Certè sagittam primus gustare cogitabat	Ἦ τοι ὀϊστοῦ γε πρῶτος γεύσεσθαι ἔμελλεν
Ex manibus Vlyßis strenui, quem tunc inhonorabat	Ἐκ χειρῶν Ὀδυσῆος ἀμύμονος, † ὃν ποτ' ἀτίμα γρ: ὃν τότ'
Sedens in domo, quoniam mouebat omnes socios.	Ἥμενος ἐν * μεγάρῳ, ἐπὶ δ' ὄρνυε πάντας ἑταίρους. γρ. μεγάροις
His autem & dixit sacra uis Telemachi.	Τοῖσι δὲ καὶ μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
O amici, certè ualde me Iup. dementẽ fecit Saturni⁹	Ὢ πόποι, ἦ μάλα με Ζεὺς ἄφρονα θῆκε Κρονίων.
Mater quidem mihi dicit dilecta prudens quãuis sit,	Μήτηρ μέν μοι φησὶ φίλη, πινυτή περ ἐοῦσα,
Alium simul sequi, relicta hac domo.	Ἄλλῳ ἅμ' ἕψεσθαι, νοσφισσαμένη τόδε δῶμα·
At ego rideo & delector insano animo.	Αὐτὰρ ἐγὼ γελόω καὶ τέρπομαι ἄφρονι θυμῷ.
Sed agite proci, quoniam hoc apparuit certamen,	Ἀλλ' ἄγετε μνηστῆρες, ἐπεὶ τόδε φαίνετ' ἄεθλον,
Qualis nunc non est mulier in Achaica terra,	Οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ κατ' Ἀχαιΐδα γαῖαν,
Neq; Pyli sacra, neq; Argi, neq; Mycenæ.	Οὔτε Πύλου ἱερῆς, οὔτ' Ἄργεος, οὔτε Μυκήνης,
Neq; ipsius Ithacæ, neq; Epiri nigra,	Οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης, οὔτ' Ἠπείροιο μελαίνης.
Et autem ipsi hoc scitis, quid opus habeã matris laude?	Καὶ δ' αὐτοὶ τόδε γ' ἴστε· τί με χρὴ μητέρος αἴνου;
Sed agite, non excusationib. (rem) trahite, neq; arcus	Ἀλλ' ἄγε μὴ μύνῃσι παρέλκετε, † μηδ' ἔτι τόξου γρ. μηδέ τι
Diu adducimini tensione, ut uideamus (qui situs.)	Δηρὸν ἀποτρωπᾶσθε τανυστύος, ὄφρα ἴδωμεν.

Καὶ

Καὶ δέ κεν αὐτὸς ἐγὼ τοῦ τόξου πειρησαίμην·
Εἰ δέ κεν ἐντανύσω, διοϊστεύσω τε σιδήρου,
χ. Οὐκ ἄν μοι ἀχνυμένου * Οὔ κέ μοι ἀχνυμένῳ τάδε δώματα πότνια μήτηρ
Λείποι ἅμ' ἄλλῳ ἰοῦσ', ὅτ' ἐγὼ κατόπισθε λιποίμην,
Οἷός τ' ἤδη πατρὸς ἀέθλια καλ' ἀνελέσθαι.
Ἦ, καὶ ἀπ' ὤμοιιν χλαῖναν θέτο φοινικόεσσαν,
Ὀρθὸς ἀναΐξας· ἀπὸ δὲ ξίφος ὀξὺ θέτ' ὤμων.
Πρῶτον μὲν πελέκεας στῆσεν, διὰ τάφρον ὀρύξας
Πᾶσι μίαν μακρὴν, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν·
Ἀμφὶ δὲ γαῖαν ἔναξε· τάφος δ' ἕλε πάντας ἰδόντας
Ὡς εὐκόσμως στῆσε. πάρος δ' οὐ πώποτ' ὀπώπει.
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, καὶ τόξου πειρήτιζεν·
Τρὶς μέν μιν πελέμιξεν, ἐρύσσεσθαι μενεαίνων,
Τρὶς δὲ μεθῆκε βίης, ἐπιελπόμενος τόγε θυμῷ,
χ. Νευρὴν τ' ἐν. Νευρὴν ἐντανύσειν, διοϊστεύσειν τε σιδήρου.
Καί νύ κε δή ῥ' ἐτάνυσσε βίῃ τὸ τέταρτον ἀνέλκων,
Ἀλλ' Ὀδυσσεὺς ἀνένευε, καὶ ἔσχεθεν ἱέμενόν περ.
Τοῖς δ' αὖτις μετέειφ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
χ. ἢ καὶ Ὢ πόποι, † ἦ καὶ ἔπειτα κακός τ' ἔσομαι καὶ ἄκικυς,
Ἠὲ νεώτερός εἰμι, καὶ οὔπω χερσὶ πέποιθα
χ. ἀπαμύνασθαι. Ἄνδρ' * ἀπαμυνέσθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.
χ. πολὺ φέρτεροί Ἀλλ' ἄγεθ', οἵπερ ἐμεῖο βίῃ † προφερέστεροί ἐστε,
Τόξου πειρήσασθε, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς εἰπὼν, τόξον μὲν ἀπὸ ἕο θῆκε χαμᾶζε,
Κλίνας κολλητῇσιν ἐϋξέστῃς σανίδεσσιν·
Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Τοῖσιν δ' Ἀντίνοος μετέφη Εὐπείθεος υἱός,
χ. ἐπὶ δεξιά Ὄρνυσθ' ἑξείης † ἐπιδέξια πάντες ἑταῖροι,
Ἀρξάμενοι τοῦ χώρου ὅθεν τέ περ οἰνοχοεύει.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Λειώδης δὲ πρῶτος ἀνίστατο Οἴνοπος υἱός,
Ὅ σφι θυοσκόος ἔσκε, παρὰ κρητῆρα δὲ καλὸν
Ἷζε μυχοίτατος αἰεί. ἀτασθαλίαι δέ οἱ οἴῳ
Ἐχθραὶ ἔσαν, πᾶσιν δὲ νεμέσσα μνηστήρεσσιν.
Ὅς ῥα τότε πρῶτος τόξον λάβε καὶ βέλος ὠκύ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, καὶ τόξου πειρήτιζεν.
Οὐδέ μιν ἐντάνυσε· πρὶν γὰρ κάμε χεῖρας ἀνέλκων,
Ἀτρίπτους, ἁπαλάς· μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
Ὦ φίλοι, οὐ μὲν ἐγὼ τανύω· λαβέτω δὲ καὶ ἄλλος.
Πολλοὺς γὰρ τόδε τόξον ἀριστῆας κεκαδήσει
Θυμοῦ καὶ ψυχῆς· ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Τεθνάμεν, ἢ ζώοντας ἁμαρτεῖν οὗθ' ἕνεκ' αἰεὶ
Ἐνθάδ' ὁμιλέομεν ποτιδέγμενοι ἤματα πάντα.
Νῦν μέν τις καὶ ἔλπετ' ἐνὶ φρεσὶν ἠδὲ μενοινᾷ
Γῆμαι Πηνελόπειαν Ὀδυσσῆος παράκοιτιν·
Αὐτὰρ ἐπὴν τόξου πειρήσεται, ἠδ' ἴδηται,
Ἄλλην δή τιν' ἔπειτα Ἀχαιϊάδων εὐπέπλων
Μνάσθω ἔεδνοισιν διζήμενος· ἡ δέ κ' ἔπειτα
Γήμαιθ' ὅς κε πλεῖστα πόροι καὶ μόρσιμος ἔλθοι.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, καὶ ἀπὸ ἕο τόξον ἔθηκε,
Κλίνας κολλητῇσιν ἐϋξέστῃς σανίδεσσιν,
Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Λειῶδες, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων,
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε; νεμεσσῶμαι δέ τ' ἀκούων,
Εἰ δὴ τοῦτό γε τόξον ἀριστῆας κεκαδήσει

Ipse uerò ego hunc arcum experiar.
Si autem tendam, persagittaboq́ ferrum,
Non mihi dolenti has domos ueneranda mater
Linquet cũ alio ꝓfectus, qđ ego in retro relictus sum,
Solus iam patris certamina pulcra accipere.
Dixit, & ab humeris pallium posuit purpureum
Rectus experrectus, ensem.n. acutũ apposuit humeris,
Prius quidem annulos statuit uallo perfosso
Omnibus uno longo, & ad lineam direxit,
Circũ a. terrã induxit, stupor. a. cepit omnes uidentes,
Sic benè ornatè statuit, antea. a. nunquam uidit.
Stetit. a. in pauimentum iens & arcum tentauit.
Ter quidẽ ipsum appropinquauit trahere promptus.
Ter autem dimisit potentijs insperans hoc animo
Neruum tendere, persagittareq́ ferrum.
Et iam tetendisset ui quartum attrahens,
Sed Vlysses annuit, & tenuit cupientem.
His autem rursus locutus est magna uis Telemachi.
O amici uel & posteà malusq́ ero & impotens,
Vel iunior sum, & nondum manibus confisus sum
Virum expellere, quando aliquis prior molestus sit.
Sed agite, qui me ui multò potentiores estis
Arcum tentate, & perficiamus certamen.
Sic locutus, arcum quidem à se posuit humum
Acclinatum, conglutinatis politis tabulis.
Illic autem citum telum pulcro acclinauit capiti.
Retrò autem iterum desedit in sede unde surrexerat.
His autem Antinous locutus est Eupithei filius,
Mouemini ordinatim à parte dextra omnes socij
Initio facto à loco unde uinum ministrat (aliquis.)
Sic dixit Antinous, his autem placuit sermo.
Liodes autem primus surrexit Oenopis filius,
Qui ipsis uates fuit, apud. a craterem pulcrum
Sedebat semotissimus semper, stoliditates autem ei soli
Inimicæ erant, omnibus autem succensebat procis.
Qui tunc primus arcum accepit & telum uelox.
Stetit. a. in pauimentum iens, & arcum tentabat,
Neq́ ipsũ intendit, prius.n. fatigauit manus sursum
Haud tritas, teneras, ad procos uerò dixit, (trahens
O amici, non quidẽ ego intendo, capiat. a. & alius.
Multos enim hic arcus optimos priuabit
Animo & anima, quoniam multò melius est
Mori, quàm uiuos aberrare, cuius gratia semper
Hic frequentamus expectantes dies omnes.
Nunc quidem aliquis & sperat in mentib. & cogitat
Ducere Penelopen Vlyssis uxorem.
At postquam arcum tentauerit, & uiderit
Aliam iam aliquã posteà Græcarum bene indutarum
Petat uxorem dotibus quærens, hæc autem posteà
Nubat qui plurima det, & fortunatus uenerit.
Sic dixit, & à se arcum posuit
Acclinatum conglutinatis politis tabulis.
Illic aũt citam sagittam pulcra acclinauit cornici,
Retrò autem iterum desedit in sede unde surrexerat.
Antinous. a. increpauit, uerbũq́ dixit denominauitq́,
Liodes quale te uerbum fugit septum dentium,
Graueq́ molestumq́? irascor autem audiens.
Si iam hic arcus optimos priuabit

Animo

Animo & anima, quoniam non potes tu intendere,
Non enim te talem genuit bona mater
Qualem & extensorem arcusq; esse & sagittarum:
Sed alij tendent fortè proci inclyti.
Sic dixit, & iussit Melanthium custodem caprarũ,
Age ignem accende in domibus Melanthij.
Apud autem pone sedemq; magnam & pelles in ipsa.
Effer aũt pinguedinis magnam massam quæ intus est,
Vt iuuenes calefacientes inungentes unctione
Arcum tentemus, & perficiamus certamen.
Sic dixit, hic.a. statim accẽdit Melanth. magnũ ignẽ.
Apud autem portans sedem posuit & pelles in ipsa,
Ex autem pinguedine magnã massam intus existente,
Ea iuuenes calefacientes tentarunt, neq; poterant
Tendere, multum enim roboris indigentes erant.
Antinous autem abstinebat, & Eurymachus diuinus
Princeps procorum, uirtute autem erãt ualdè optimi.

Θυμοῦ καὶ ψυχῆς, ἐπεὶ οὐ δύνασαί γε τανύσσαι.
Οὐ γάρ τοι σέ γε τοῖον ἐγείνατο πότνια μήτηρ
Οἷόν τε ῥυτῆρα βιοῦ τ' ἔμεναι καὶ ὀϊστῶν·
Ἀλλ' ἄλλοι* τανύουσι τάχα μνηστῆρες ἀγαυοί. γ. τανύσει
Ὣς φάτο· καί ῥ' ἐκέλευσε Μελάνθιον αἰπόλον αἰγῶν
Ἄγρει δὴ πῦρ κεῖον ἐνὶ μεγάροισι Μελανθεῦ, γ. πῦρ δα.
Πὰρ δὲ τίθει δίφρον τε μέγαν καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ,
Ἐκ δὲ στέατος ἔνεικε μέγαν τροχὸν ἔνδον ἐόντος,
Ὄφρα νέοι θάλποντες, ἐπιχρίοντες ἀλοιφῇ,
Τόξου πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέσωμεν ἄεθλον. γ. πειρησό-μεθ, ἐκτελέσωμεν
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αἶψ' ἀνέκαιε Μελάνθιος ἀκάματον
Πὰρ δὲ φέρων δίφρον θῆκεν καὶ κῶας ἐπ' αὐτοῦ, (πῦρ·
Ἐκ δὲ στέατος ἔνεικε μέγαν τροχὸν ἔνδον ἐόντος,
Τῷ ῥα νέοι θάλποντες ἐπειρῶντ'· οὐδ' ἐδύναντο
Ἐντανύσαι, πολλὸν δὲ βίης ἐπιδευέες ἦσαν.
Ἀντίνοος δ' ἔτ' ἐπεῖχε καὶ Εὐρύμαχος θεοειδής,
Ἀρχοὶ μνηστήρων· ἀρετῇ δ' ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι.

COMMENTARIVS.

νήπιοι ἀγροιῶται) Increpat hunc Eumæum Antinous quòd lacrymetur. Humanum est enim uitium, ut non solùm nobis bene uelimus, & omnia optemus felicia: sed etiam eorum defleri casum nolimus, ex quorum dispendio nostrum fecimus compendium. Quod idem huic Antinoo euenit, qui memoriam pristini heri in animis seruorum uellet obliterari, eam præcipuè ob causam, quòd cum has fundunt lacrymas, Vlyssem Penelopæ reficiant, unde ille poterat sese ab hoc nuptiarum instituto abstinere.

ἐφημέρια φρονέοντες) Id est, ut interpretatur Didymus, οἱ τὰ παραυτίκα φρονοῦντες, οὐ συνιέντες τοῦ μέλλοντος. Qui præsentia, & quæ ante pedes sunt cogitãt, nec in futurum prospiciunt. Plerique hominum tales ἐφημερίας habent cogitationes, ut & uitã nonnulli agunt ἐφήμερον, occæcata principe illa hominis parte, quæ nos à cæteris animantibus potissimùm distinguit, nempe λόγῳ & διαλογισμῷ, cuius beneficio de futuris etiam ratiocinari debemus.

ἄεθλον ἀάατον) Incipit sinistrè de hoc certamine ominari Antinous, utpote quod uix ab ullo procorum possit perfici, siquidem Vlyssicum in eo robur requiratur, quale nulli eorum suppetit, quantumq; ipse in Vlysse animaduertisse meminit. Id autem dixit, quasi plus sibi quàm reliquis tribuens, siquidem quantum alijs laudis hac in parte detrahit, tantum sibi ipse tacitè arroget, ut etiam docet in sequentibus Homerus, cùm dicit, eum sperare, se hoc certamine uictorem exiturum.

ὢ πόποι) Personatus iste Telemachus & totus ἀφροσυνόμενος quasi gaudio dementatus, quòd iam Penelope alicuius procorum nuptias capessat, illud apud eos testatur. Tum eos hortatur ad certamẽ illud propositum subeundum, ubi matris laudes, breuiter quidem, sed satis magnificè, intersserit: unde eos etiam alacriores ad illud ipsum facit, ut qui intelligant nõ pro uulgari fœmina, sed pro ea, cui nulla in Græcia sit comparanda, negotium hoc agitari. Et ita uidetur ipse Telemachus tum matri tum procis astipulari, ille uerò τῶν φρεσὶν ἄλλα μενοινᾷ. Teodem ipse etiam se solum procis omnibus opponit, ut si scopum assequetur, remansura sit in eius ædibus Penelope. Quod ego mirari hactenus non desino. Nam si illam alteri nubere gaudio triumphat, ecquid oportuit hoc in se recipere? An non potiùs etiam sponte à duodecim illis foraminibus erat aberraturus, ne illa sagittis transfigeret. Hanc sanè ὑπεναντίωσιν non concoquo, nisi furorem iuuenilem esse dicamus, qui minus considerate eum loqui sinat: aut illud gaudium potiùs ementitum eum liberè pronunciaremus: uel deniq; fluctuantem eum certi quid apud se statuisse non posse: nam conseruandarum opum gratia gaudebat abire matrem: sed ex officio filiali sine dubio eam remanere uelit: quod modestè libro præcedenti testabatur, cùm diceret, se inuitam eam domo non eiecturum. Porrò statim se ad sinuendum arcũ se accingit, quod cùm ter frustra esset expertus, quarta uice que sinuerat, eum aret, nutu patris perspecto, destitit. Et ne filium tanti Herois ab ullo reliquorum uinci potuisse quispiam crederet, irritos similes conatus alijs etiam omnibus affinxit Poeta: quanquam & tum ad laudem Vlyssis respexisse puto, ut huic soli ea gloria fieret peculiaris, quam ignaua illa turba assequi non ualuerit.

ὢ πόποι) Cautè & modestè imbecillitatem suam prætexit Telemachus, cùm tamen alia ei causa desistendi fuerit, ut antea uidimus.

ὄρνυσθ' ἑξείης) Cur Antinous alios procos excitet, ex superioribus intelligendum est, ubi dicit, eum huius certaminis uictoriam sperasse: quasi dicat, eum postremum esse uoluisse, qui arcum istum intenderet, ut ille solus id præstaret, quod alij ante ipsum non potuissent. Ita enim eum locum intelligo.

ἀρξάμενοι τοῦ χώρου) Hic uersus interpretatur illud quod erat in præcedenti ἐπιδέξια, uel ἐπὶ δεξιά. σύνηθες γὰρ, inquit Eustathius, φασὶν ἀρχεσθαι εἰς τὸ πίνειν ἐν δεξιῷ πρὸς τὸν κρατῆρα. Captare etiam uidetur Antinous nescio quid fausti, quod dextrum etiam dicitur.

παρὰ κρητῆρα) Quidem, ut monet Eustathius, illud κρητῆρα, ἀντὶ οἰνοχοεῖου interpretabantur, pro loco in quo pocula stabant uino coronata: uel potiùs συνεκδοχικῶς, unum poculum pro pluribus. Neq; enim unum tot procis sufficeret. Ego existimãrim, simpliciter esse accipiendum, ut intelligamus, hunc Leiodem seorsim à reliquis procis consedisse, proinde uno tantum poculo fuisse instructum. Et id proculdubiò significauit Homerus, & illud τὸ μυχοίτατος satis docet. Quòd autem ab alijs secederet, causa fuit, quòd petulantia illa procorum minimè delectaretur, imò illis ea de re succenseret. Vbi exemplum est hominis probi, qui cum sceleratis hominibus uersetur, intemerata tamen probitate. Parem nihilominus exitum reliquis sortietur, ut uidebimus inf. lib. 22.

πολλοὺς γὰρ τόδε) Hic Leiodes uates fuisse anteà dicebatur: itaq; iam præsagit animus nescio quid sinistri de hoc arcu, cuius gratia multis periculum mortis impendeat. Vidit scilicet, sed quasi per nebulam, id quod postmodum accidet: itaq; iam hanc arcus tensionem, quam ipse præ imbecillitate reliquit, à nemine procorum præstari posse pronunciat, proinde alias nuptias esse cuilibet captandas, siquidem conditio isterum impleri nequeat. At dicet aliquis, si illud Leiodes uidit, cur ergo sibi non cauit? hoc, inquiet, est uatum ingenium, ut futura alijs prædicant, ipsi nunquam sibi sapiant. Respondeo iterum quod iam dixi, eum non perspicuè & uerè hoc præuidisse, sed obscurè, ut cùm etiam quispiam uel sine ulla uaticinandi peritia de negotij cuiusdam euentu, quamuis eum penitùs exploratum non habeat, iudicare solet, tùm tamen ab eo nũ desistat: ut qui cùm ante annos decem lanienam illam Parisiensem præuiderent (quod illi disertè, antequam ullus de ea futura rumor circumferretur, monebant) nihilominus eò sponte proficiscebantur, quales ego multos noui. Præuidebant, inquam, illi, sed suspicione sola, quæ tamen multos domi continebat. Sic iste Leiodes aliquid infortunij euenturum nudè suspicabatur, aut sciebat quidem, sed obiter quodammodo ac generaliter ita ominabatur, ut qui aut ex Astrologia, aut ex Chiromantia, aut ex Metoposcopia mortem aut uulnera, aut aliquid tale prænunciant, non explicata, imò nec intellecta omnino ratione, qua illa sint euentura, qualia plurima cum uidi, tum in me ipso partim sum expertus. Nec nobis uanitas illarũ scientiarum

obijcienda est: imperitia enim eorum, qui illas profitentur, malè & imperitè ipsis scientijs tribuitur: quod etiam in Chymicis factitari solet.

νεμεσσῆσαι) Indignatur Antinous ob illud Leiodis uaticinium, quæ multorum procorum ex hoc arcu interitum prædicebat, quasi id solùm prædiceret, quòd ipse eum tendere non potuisset, ac ex sua aliorum imbecillitatem arguere uelle uideretur. At melior mens eum agitabat, alioque motus animo in eum modum uaticinabatur. Sed hoc fuit procorum fatum, ut uatem talia prædicentem aspernarentur, ut anteà de Theuclymeno uidebamus. Sic Troiani Cassandram non audiebant.

ἐκ δὲ στέατος) Hic locus ualde me torquet, neque hactenus intelligo, cur hoc sebo utantur, aut utrum sebum hanc facultatem refocillandi at corroborandi uires habeat: quod à nullo medicorum expressè obseruatum reperio. Sed ecce ut Vlysses olim Dodonæum, ego Zuingerianum oraculum commodè consului, à quo responsum in hæc uerba, quæ ipse propria exararat manu, accepi. Aliptarum, inquit, uox nota est, qui Athletas & oleo & ceromate inungebant ante exercitia luctæ & pancratij, & cuiusuis alterius uiolentioris exercitij, in quo periculum erat, ob uehementem nixum, diuulsionis uasorum, aut saltem fibrarum, quæ musculis insunt, quæ σπάσματα Hippocrati dicuntur. Sicca & exucca citò rumpuntur, mollia & humecta minus. Neruosum igitur genus omne humore pingui & lento confricatis artubus, ad motum expeditius, & ad laborem perferendum absque noxa robustius unguentis hisce præstare conabantur, quæ, frictione prius apertis poris, & per consequens excalefactis membris (quod sibi illud θάλποντε uelle uidetur) ceromate præsertim prius eliquato (κηρώματος appellat) in altum corporis penetrabant. Hæc est eruditissimi illius uiri de hoc luto sententia, quam ego quoq; amplector. Vnde sequitur, seuum, id est τὸ στέαρ, illis fuisse quod posteà Romanis athletis oleum aut ceróma, quam etiam ceraturam appellat Columella: quo seuo usos, quod sciam nullus prodidit. Sed re penitius & attentius inspecta, uidentur mihi proci arcum ad ignem calefacere, ad eum emolliendum, ut dicemus in sequenti sectione ad uocem θάλπων.

Τὼ δ' ἐξ οἴκου βῆσαν ὁμαρτήσαντες ἅμ' ἄμφω	Hi autem ex domo iuerunt secuti simul ambo
Βουκόλος ἠδὲ συφορβὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·	Bubulcus & subulcus Vlyssis diuini.
Ἐκ δ' αὐτὸς μετὰ τοὺς δόμου ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς.	Ipse autem post hos domo exiuit diuus Vlysses.
Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκτὸς θυρέων ἔσαν ἠδὲ καὶ αὐλῆς,	Sed quando iam extra ianuas fuerunt & aulam,
Φθεγξάμενός σφ' ἐπέεσσι προσηύδα μειλιχίοισι,	Locutus ipsos uerbis affatus est suauibus,
Βουκόλε καὶ σὺ συφορβὲ, ἔπος τί κε μυθησαίμην,	Bubulce, & tu subulce uerbum aliquod dicam,
Ἦ αὐτὸς κεύθω; φάσθαι δέ με θυμὸς ἀνώγει.	Nunquid ipse celem? dicere a. me animus iubet.
Ποῖοί κ' εἶτ' Ὀδυσῆϊ ἀμυνέμεν, εἴ ποθεν ἔλθοι	Quales estis Vlyssi auxiliari, sicunde ueniat
γρ. ἐνέγκοι· καὶ μν. ἀμύνοιτ'. Ὧδε μάλ' ἐξαπίνης, καί τις Θεὸς αὐτὸν * ἐνείκῃ;	Sic ualde derepentè, & aliquis Deus ipsum ferat,
Ἦ κεν μνηστήρεσσιν ἀμύνοιτ', ἢ Ὀδυσῆϊ;	Nunquid & procis auxiliaremini? an Vlyssi?
γρ. ἢ ἐμ. Εἴπαθ' ὅπως ὑμέας κραδίη θυμός τε κελεύει.	Dicite quomodo uos cor animusq; iubet.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ,	Hunc aũt rursus allocutus est boum bubulcus uir,
Ζεῦ πάτερ, αἲ γὰρ τοῦτο τελευτήσειας ἐέλδωρ,	Iupiter pater utinam enim hoc perficias desiderium.
Ὡς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνήρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων,	Vtinam ueniat quidem ille uir, ducat autem Deus.
Γνοίης χ' οἵη ἐμὴ δύναμις καὶ χεῖρες ἕπονται.	Cognosceres qualis mea potẽtia, & manus sequerẽtur.
Ὣς δ' αὔτως Εὔμαιος ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι	Sic aũt similiter Eumæus supplicauit omnib. Dijs,
Νοστῆσαι Ὀδυσῆα πολύφρονα ὅνδε δόμονδε.	Redire Vlyssem prudentem suam domum.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τῶν γε νόον νημερτέ' ἀνέγνω,	At postquam horum mentem ueram cognouit,
Ἐξαῦτις σφ' ἐπέεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,	Iterum ipsos uerbis respondens allocutus est,
Ἔνδον μὲν δὴ ὅδ' αὐτὸς ἐγὼ κακὰ πολλὰ μογήσας,	Intus quidem iam hic ipse ego mala multa passus
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.	Veni uigesimo anno in patriam terram,
Γιγνώσκω δ' ὡς σφῶϊν ἐελδομένοισιν ἱκάνω	Cognosco autem quòd uobis cupientibus ueni
Οἴοισι δμώων· τῶν δ' ἄλλων οὔ τευ ἄκουσα	Solis seruorum, horum. a. aliorum non aliquem audiui
Εὐξαμένου ἐμὲ αὖτις ὑπότροπον οἴκαδ' ἱκέσθαι.	Precantẽ me iterum post limine reducẽ domũ uenire.
Σφῶϊν δ' ὡς ἔσεταί περ, ἀληθείην καταλέξω·	Vobis autem sicut erit ueritatem dicam.
γρ. δαμάσσει. Αἴ χ' ὑπ' ἐμοί γε Θεὸς † δαμάσῃ μνηστῆρας ἀγαυοὺς,	Vtinam sub me Deus domet procos superbos.
Ἄξομαι ἀμφοτέροις ἀλόχους, καὶ κτήματ' ὀπάσσω,	Dabo ambobus uxores & res prabebo,
Οἰκία τ' ἐγγὺς ἐμεῖο τετυγμένα· καί μοι ἔπειτα	Domosq́ prope me ædificatas, & mihi postea
Τηλεμάχου ἑτάρω τε κασιγνήτω τε ἔσεσθον.	Telemacho socijq́ fratresq́ eritis:
Εἰ δ' ἄγε δὴ καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο δείξω,	Eia agè, iam & signũ ualde manifestũ aliud ostendã.
(Ὄφρα μ' εὖ γνῶτον, πιστωθῆτόν τ' ἐνὶ θυμῷ)	(Vt me bene cognoscatis & habeatis persuasũ in animo,)
Οὐλὴν, τήν ποτέ με σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,	Cicatricem quam quondam sus per. ussit albo dente
Παρνησόνδ' ἐλθόντα σὺν υἱάσιν Αὐτολύκοιο.	Ad Parnasum euntem cum filijs Autolyci.
Ὣς εἰπὼν, ῥάκεα μεγάλης ἀποέργαθεν οὐλῆς·	Sic locutus, uestes magna separauit à cicatrice.
Τὼ δ' ἐπεὶ εἰσιδέτην, εὖ τ' ἐφράσσαντο ἕκαστα,	Hi a. postq̃ inspexerunt, beneq́ cognouerunt singula,
Κλαῖον ἄρ', ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα χεῖρε βαλόντε,	Fleuerunt circa Vlyssem prudentẽ manibus immissis,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλήν τε καὶ ὤμους·	Et osculati sunt amplectentes caputq́, & humeros.
Ὣς δ' αὔτως Ὀδυσεὺς κεφαλὰς καὶ χεῖρας ἔκυσσε.	Sic a. codẽ modo Vlysses capita et manus osculatus est.
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο,	Et lugentibus occidisset lumen Solis,
Εἰ μὴ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς ἐρύκακε, φώνησέν τε,	Nisi Vlysses ipse prohibuisset, locutusq́ fuisset:
Παύεσθον κλαυθμοῖο γόοιό τε, μή τις ἴδηται	Cessate fletu luctuq́, ne quis uideat
Ἐξελθὼν μεγάροιο, ἀτὰρ εἴπῃσι καὶ εἴσω.	Egressus domo, at dicat & intus.
γρ. ἐσέλθετε. Ἀλλὰ προμνηστῖνοι * ἐσέλθετε, μηδ' ἅμα πάντες·	Sed parati intrate, neq; simul omnes.

Primas

Primus ego, post autem uos. at hoc signum fiat.
Alij quidem enim omnes quicunq; proci superbi
Non sinent mihi dari arcum & pharetram:
Sed tu diuine Eumae portans supra domos arcum,
In manibus mihi date, dicq; mulieribus
Claudere domus ianuas firmiter factas.
Si.a.aliquis uel suspiriũ uel strepitum intus audiat
Virorum nostris in septis, non foras
Exire, sed illic quietè esse ad opus.
Tibi autem Philœtie diuine fores mando aula
Claudas claui, citò autem uinculum appone.
Sic locutus, intrauit domos bene habitatas,
Sedit posteà in sedem profectus unde surrexerat.
Tum etiam famuli ingressi sunt diuini Vlyssis.
Eurymachus aũt iam arcum in manibus mouebat,
Calefaciens huc & illuc splẽdore ignis, sed ipsũ neq; sic
Tendere potuit. ualde.a.suspirauit gloriosũ cor. (uitq;
Suspirãs.a.igitur locutus est, uerbũq; dixit, denomina
O amici certè mihi dolor circa meipsũ & circa oẽs:
Non nuptias tantùm lugeo tristis,
(Sunt & alia multa Graca, qua quidem in ipsa
Mari circundata Ithaca, & alijs ciuitatibus.)
Sed si iam tantum roboris indigentes sumus,
Diui Vlyssis, quòd non possumus tendere
Arcum, increpatio autem & futuris audiri.
Hũc.a.rursus Antinous allocutus est Eupithei filius,
Eurymache non sic erit, intelligis autem & ipse.
Nunc quidem enim in populo festum Dei
Sanctum: quis autem arcus tendet? sed quieti
Deponite at annulos & tacitè sinamus omnes
Stare, nõ quidem enim quenquam sublaturum puto,
Profectum in domum Laertiada Vlyssis.
Sed agè, pincerna quidem arcessat poculis,
Vt libantes deponamus curuos arcus.
Manè autem iubete Melanthium custodem caprarum
Capras ducere, qua omnib. ualde excellentes gregibus,
Vt fœmoribus dicatis Apollini inclyto arcu
Arcum tentemus, & perficiamus certamen.
Sic dixit Antinous. his autem placuit sermo.
His autem pracones quidẽ aquam in manus fuderũt,
Iuuenes autem crateras coronauerunt potu.
Diuiserunt autem igitur omnibus arcessentes poculis.
Hi.a.postq̃ libauerũt biberũtq; quantũ uoluit animus,
His.a.dolos meditans locutus est prudens Vlysses,
Audite proci inclyta regina,
Vt dicam qua me animus in pectoribus iubet.
Eurymachum autem maximè & Antinoum regem
Oro, quoniam & hoc uerbum ut decet dixit,
Nunc dimittere arcum, committere uerò (rem) Dijs.
Manè.a.Deus dabit robur cui uoluerit.
Sed agè mihi date arcum bene politum, ut uobiscum
De manibus & robore experiar, si mihi adhuc est
Vis, qualis anteà fuit in flexibilibus membris,
An iam mihi pdidit errorq; et penuria tractationis.
Sic dixit, hi autem igitur omnes ualde irati sunt,
Timentes ne arcum bene politum tenderet.
Antinous.a.increpauit, uerbũq; dixit, denominauitq;
Ah miser hospitum, insunt tibi mentes neq; parua.

Πρῶτος ἐγώ, μετὰ δ' ὔμμες. ἀτὰρ τόδε σῆμα τετύχθω·
Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι μνηστῆρες ἀγαυοί,
Οὐκ ἐάσουσιν ἐμοὶ δόμεναι βιὸν ἠδὲ φαρέτρην·
Ἀλλὰ σὺ δῖ' Εὔμαιε φέρων ἀνὰ δώματα τόξον,
Ἐν χείρεσσιν ἐμοὶ † θέμεναι· εἰπεῖν τε γυναιξὶ γ. δόμεναι
Κληῖσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας.
Ἢν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπου ἔνδον ἀκούσῃ
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι παρὰ ἔργῳ.
Σοὶ δὲ Φιλοίτιε δῖε θύρας ἐπιτέλλομαι αὐλῆς
Κληῖσαι κληῖδι, θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἰῆλαι.
Ὣς εἰπών, εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἐπὶ δίφρον ἰὼν ἔνθεν περ ἀνέστη.
Ἐς δ' ἄρα καὶ τὼ δμῶε ἴτην θείου Ὀδυσσῆος.
Εὐρύμαχος δ' ἤδη τόξον μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Θάλπων ἔνθα καὶ ἔνθα σέλα πυρός· ἀλλά μιν οὐδ' ὣς
Ἐντανύσαι δύνατο. μέγα δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ὢ πόποι, ἦ μοι ἄχος περί τ' αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων.
Οὔτι γάμου τοσσοῦτον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ·
(Εἰσὶ καὶ ἄλλαι πολλαὶ Ἀχαιΐδες, αἱ μὲν ἐν αὐτῇ
Ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, ἠδ' ἄλλῃσιν πολίεσσιν)
Ἀλλ' εἰ δὴ τοσσόνδε βίης ἐπιδευέες εἰμὲν
Ἀντιθέου Ὀδυσῆος, ὅτ' οὐ δυνάμεσθα τανύσσαι
Τόξον. ἐλεγχείη δὲ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη Εὐπείθεος υἱός,
Εὐρύμαχ', οὐχ οὕτως ἔσται· νοέεις δὲ καὶ αὐτός.
Νῦν μὲν γὰρ κατὰ δῆμον ἑορτὴ τοῖο θεοῖο
Ἁγνή· τίς δέ κε τόξα τιταίνοιτ'; ἀλλὰ ἕκηλοι
Κάτθετ'. ἀτὰρ πελέκεάς γε καὶ εἴ κ' εἰῶμεν ἅπαντας
Ἑστάμεν, οὐ μὲν γάρ τιν' ἀναιρήσεσθαι ὀΐω,
Ἐλθόντ' ἐς μέγαρον Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἀλλ' ἄγετ' οἰνοχόος μὲν ἐπαρξάσθω δεπάεσσιν,
Ὄφρα σπείσαντες καταθείομεν ἀγκύλα τόξα·
Ἠῶθεν δὲ κέλεσθε Μελάνθιον αἰπόλον αἰγῶν
Αἶγας ἄγειν αἳ πᾶσι μέγ' ἔξοχοι αἰπολίοισιν,
Ὄφρ' ἐπὶ μηρία θέντες Ἀπόλλωνι κλυτοτόξῳ,
Τόξου πειρώμεσθα, καὶ ἐκτελέωμεν ἄεθλον.
Ὣς ἔφατ' Ἀντίνοος. τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος.
Τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν σπεῖσάν τ', ἔπιον θ' ὅσον ἤθελε θυμός,
Τοῖσι δὲ δολοφρονέων μετέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Κέκλυτέ μευ μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
Ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
Εὐρύμαχον δὲ μάλιστα καὶ Ἀντίνοον † θεοειδέα γ. βασιλῆα
Λίσσομ', ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπε·
Νῦν μὲν παῦσαι τόξον, ἐπιτρέψαι δὲ θεοῖσιν·
Ἠῶθεν δὲ θεὸς δώσει κράτος ᾧ κ' ἐθέλῃσιν.
Ἀλλ' ἄγε μοι δότε τόξον ἐΰξοον ὄφρα μεθ' ὑμῖν
Χειρῶν καὶ σθένεος πειρήσομαι, εἴ μοι ἔτ' ἐστὶν
Ἲς οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν,
Ἦ ἤδη μοι ὄλεσσεν ἄλη τ' ἀκομιστίη τε. (σαν,
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησ-
Δείσαντες μὴ τόξον ἐΰξοον ἐντανύσειεν.
Ἀντίνοος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Ἆ δειλὲ ξείνων, ἔνι τοι φρένες οὐδ' ἠβαιαί.

Οὐκ ἀγαπᾷς ὃ ἕκηλος ὑπερφιάλοισι μεθ' ἡμῖν
Δαίνυσαι; οὐδέ τι δαιτὸς ἀμέρδεαι, αὐτὰρ ἀκούεις
Μύθων ἡμετέρων καὶ ῥήσιος; οὐδέ τις ἄλλος
Ἡμετέρων μύθων ξεῖνος καὶ πτωχὸς ἀκούει.
Οἶνός σε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους
Βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ' αἴσιμα πίνῃ.
Οἶνος καὶ κένταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα
Ἄασεν ἐν μεγάρῳ μεγαθύμου Πειριθόοιο,
Ἐς Λαπίθας ἐλθόντ'. ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ,
γρ. γάμον Μαινόμενος κάκ' ἔρεξε † δόμον κάτα Πειριθόοιο.
Ἥρωας δ' ἄχος εἷλε, διὲκ προθύρου δὲ θύραζε
Ἕλκον ἀναΐξαντες, ἀπ' οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Ῥῖνάς τ' ἀμήσαντες, ὁ δὲ φρεσὶν ᾗσιν ἀασθεὶς
Ἤϊεν ἣν ἄτην ὀχέων ἀεσίφρονι θυμῷ,
Ἐξ οὗ κενταύροισι καὶ ἀνδράσι νεῖκος ἐτύχθη,
Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων.
Ὣς καὶ σοὶ μέγα πῆμα πιφαύσκομαι, αἴκε τὸ τόξον
γρ. ἰδητύος Ἐντανύσῃς· οὐ γάρ τευ * ἐπητύος ἀντιβολήσεις
Ἡμετέρῳ ἐνὶ δήμῳ, ἄφαρ δέ σε νηῒ μελαίνῃ
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Πέμψομεν· ἔνθεν δ' οὔτι σαώσεαι. ἀλλὰ ἕκηλος
Πῖνέ τε, μηδ' ἐρίδαινε μετ' ἀνδράσι κουροτέροισι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀντίνο', οὐ μὲν καλὸν ἀτέμβειν οὐδὲ δίκαιον
Ξείνους Τηλεμάχου, ὅς κεν τάδε δώμαθ' ἵκηται.
Ἔλπεαι, αἴχ' ὁ ξεῖνος Ὀδυσσῆος μέγα τόξον
γρ. πεποιθώς, Ἐντανύσῃ, χερσίν τε βίηφί τε ἶφι † πιθήσας,
Οἴκαδέ μ' ἄξεσθαι, καὶ ἑὴν θήσεσθαι ἄκοιτιν;
Οὐδ' αὐτός που τοῦτό γ' ἐνὶ στήθεσσιν ἔολπε,
Μηδέ τις ὑμείων τοῦ γ' εἵνεκα θυμὸν ἀχεύων
Ἐνθάδε δαινύσθω. ἐπεὶ οὐδὲ μὲν οὐδὲ ἔοικεν.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρύμαχος Πολύβου παῖς ἀντίον ηὔδα,
Κούρη Ἰκαρίοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Οὔτι σε τόνδ' ἄξεσθαι ὀιόμεθ', οὐδὲ ἔοικεν·
Ἀλλ' αἰσχυνόμενοι φάτιν ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Μή ποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος Ἀχαιῶν,
Ἦ πολὺ χείρονες ἄνδρες ἀμύμονος ἀνδρὸς ἄκοιτιν
γρ. Μνῶνται οὐδέ τι † Μνῶνται· οὐδέ τι τόξον ἐΰξοον ἐντανύουσιν,
Ἀλλ' ἄλλος τις πτωχὸς ἀνὴρ ἀλαλήμενος ἐλθὼν,
Ῥηϊδίως ἐτάνυσσε βιὸν, διὰ δ' ἧκε σιδήρου.
Ὣς ἐρέουσ', ἡμῖν δ' ἂν ἐλέγχεα ταῦτα γένοιτο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐρύμαχ', οὔπως ἐστὶν ἐϋκλεέας κατὰ δῆμον
Ἔμμεναι, οἳ δὴ οἶκον ἀτιμάζοντες ἔδουσιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος· τί δ' ἐλέγχεα ταῦτα τίθεσθε;
Οὗτος δὲ ξεῖνος, μάλα μὲν μέγας ἠδ' εὐπηγὴς,
Ἀνδρὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ γένος εὔχεται ἔμμεναι υἱός.
Ἀλλ' ἄγε οἱ δότε τόξον ἐΰξοον, ὄφρα ἴδωμεν.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Εἴ κέ μιν ἐντανύσῃ, δώῃ δέ οἱ εὖχος Ἀπόλλων,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, εἵματα καλά·
Δώσω δ' ὀξὺν ἄκοντα κυνῶν ἀλκτῆρα καὶ ἀνδρῶν,
Καὶ ξίφος ἄμφηκες· δώσω δ' ὑπὸ ποσσὶ πέδιλα·
γρ. καὶ ἄνωγε Πέμψω δ' ὅππῃ μιν κραδίη θυμός τε † κελεύει.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Μῆτερ ἐμή, τόξον μὲν Ἀχαιῶν οὔτις ἐμεῖο
Κρείσσων, ᾧ κ' ἐθέλω δόμεναί τε καὶ ἀρνήσασθαι,
Οὐδ' ὅσσοι κραναὴν Ἰθάκην κατακοιρανέουσιν,

Non amas, quòd quietus in mensis cum nobis
Conniuaris? neq; conniuio priuaris? at audis
Verba nostra & locutionem? non autem aliquis alius
Verba nostra hospes & pauper audit.
Vinum te lædit dulce, quod & alios
Lædit, quicunq; ipsum abundãter capit, neq; decenter (bibit.
Vinum & centaurum ualdè inclytum Eurytiona
Læsit in domo magnanimi Pirithoi
In Lapithas euntem, hic a. quoniam mentes læsit uino
Insaniens mala fecit domo in Pirithoi.
Heroas autem dolor cepit, ex uestibulo autem foras
Traxerunt experrecti, aures sæuo ære
Naresq; demetentes, hic autem mentibus suis læsus
Iuit suum nocumentum portans insano animo,
Ex quo centauris & uiris contentio facta est,
Sibiq; ipsi primò malum inuenit uino grauatus.
Sic & tu magnum nocumentum dico si hunc arcum
Tendes, non enim alicui prudenti supplicabis
Nostra in domo, statim autem de naui nigra
In Echetum regem hominem pessimum omnium
Mittemus, hinc autem non seruabere: sed quietus
Bibeq; neq; contende cum uiris iunioribus.
Hunc. a. rursus alloquuta est prudens Penelope,
Antinoe, non quidem bonum lædere, neq; iustum
Hospites Telemachi quicunq; has domos peruenit.
Speras si sic hospes Vlyssis magnum arcum
Tendet, manibusq; uiq; sua fretus
Domum me ducere, & suam facere uxorem?
Neq; ipse in pectoribus spera,
Neq; aliquis uestrum huius gratia animo dolens
Hic cõuiuetur, quoniã haud quidem ullo modo decet.
Hunc. a. rursus Eurymachus Polybi filius cõtra locu
Filia Icarij prudens Penelope, (tus est,
Non te hunc ducere putamus neq; decet,
Sed reuerenti rumorem uirorum & mulierum,
Ne aliquando aliquis dicat peior alius Achiuis.
Certè multò peiores uiri strenui uiri uxorem
Petunt, quoniam non arcum politum tendunt.
Sed alius quidam pauper uir errans ueniens
Facilè tendit: arcum autem misit per ferrum.
Sic dicent, nobis autem opprobria hæc fierent.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Eurymache, non aliquo modo est inclytos in populo
Esse, qui iam domum inhonorantes edunt
Viri optimi, cur autem opprobria hæc facitis?
Ipse autem hospes ualde quidem magnus & pinguis,
Viri autem ex bono genere gloriatur esse filius.
Sed agè, ei date arcum politum, ut uideamus.
Sic enim dico, hoc autem & perfectum erit.
Si ipsum tendet, dabit autem ei gloriam Apollo,
Induã ipsum chlamamq; tunicamq;, uestimẽta pulcra.
Dabo. a. acutũ iaculum canũ adiuuamentũ, et uirorũ,
Et ensẽ utrinq; incidentẽ, dabo. a. sub pedib. calciamen
Mittam autem quo ipsum cor animusq; iubet. (ta
Hunc. a. rursus Telemachus prudẽs contra alloqui-
Mater mea arcum quidẽ Achiuorum nullus me (est,
Potentior cui uolo dareq; & negare,
Neq; quicunq; asperam Ithacam dominantur,

Neq;

Neq; quicunq; habitant in Elide equos pascente.	Οὔθ' ὅσσοι † νήσοισι πρὸς Ἤλιδος ἱπποβότοιο·	γ. ναίουσι
Horum nullus me inuitum coget si uoluero	Τῶν οὔτις μ' ἀέκοντα βιήσεται,* αἴ κ' ἐθέλοιμι	γ. αἴ κε θέλοιμι
Et omnino hospiti dare hos arcus ferre.	Καὶ καθάπαξ ξείνῳ δόμεναι τάδε τόξα φέρεσθαι.	
Sed domum profecta ipsa tui ipsius opera cura,	Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα, τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε,	
Telamq; columq;, & ancillis iube	Ἱστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε	
Opus adire, arcus autem uiris cura erit	Ἔργον ἐποίχεσθαι† τόξον δ' ἄνδρεσσι μελήσει	γ. μῦθος
Omnibus, maximè autem mihi, huic.n. potẽtia est in domo.	Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί. τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ.	

COMMENTARIVS.

αὐτῶς) Prudenter facit Vlysses, qui antequàm se bis duobus seruis prodat, eorum fidem & beneuolentiam erga se explorat, de se tamen tu tertia persona locutus. Atqui anteà id satis uidebatur deprehendisse, ut hæc possint superflua agnosci. Sed docet Heros suo exemplo, uirum prudentem in cautionibus περισσὸν esse non posse, ubi præcipuè de proprio periculo agitur. Hoc ergo auctario, & quasi superpondio utitur, quo tutiùs se iis possit prodere, ut etiam faciet.

ἔνδον ὅδ' αὐτὸς) Primùm se nudè & simpliciter Vlyssem esse significat: deinde eorum erga se animum perspectum habere se testatur. Proinde si Deus ultionem procorum illi felicitauerit, multa eis pollicetur, quibus deinceps prosperè æuum transigant. Tandem ne quid de sua præsentia dubitent, eam cicatricis, de qua satis anteà dictum est, testimoniu confirmat.

εἴ χ' ὑπ' ἐμοί) Rectè ita Vlysses sub conditione promittit, idq; duabus de causis. Primùm. quia inconsulti est hominis de futuris, quorum euentus incertus est, tutò quicquam polliceri. Deinde quòd cùm ex Numinis uoluntate totum penderet negotium, de eo piè præfatur. Vbi nota iterum illam Dei unitatem in uoce, θεὸς, expressam.

κλαῖον δέ) De his lacrymis ex gaudij causa manantibus copiosiùs dictum est alibi.

ἀλλὰ σὺ δὴ) Exponit bis seruis Vlysses, quid utriq; in illo negotio faciendum sit. Cùm ergo præuideret, procos non esse hoc permissuros, ut ipse arcum intendere niteretur, Eumæo mandat, ut eum ad se deferat, & uetet, ne qua ancillarum, excitato foras tumultu, ex ædibus egrediatur, sed clausis foribus domi contineatur. Philœtio uerò custodiam ianuæ aulæ committit, prudenter ille sanè & prouidè. Quo exemplo quiuis potest intelligere, tutam esse expeditionibus uiam præstruendam, ne si temerè ad eas proruat, temeritatis meritas luat pœnas.

δεσμῷ) Vinculis solitas claudi ostiarum illorum ianuas, ex multis locis Homericis cõstat: quorum rationem hactenus non assequor, nisi quod lignum fuisse constat, ut infrà circa finem huius libri dicetur, Byblinum, id est, Cannabinum. Vide anteà libr. 8. pag. 111.

θάλπων) Hinc posteriorem illam sententiam, quam in præcedenti sectione ad finem postremæ annotationis perstrinximus, confirmari posse existimo (quanquam neq; priorem repudio) siquidem manifestè hunc arcũ dicitur Eurymachus ad ignem calefacere, nimirũ ut eò magis inde ramollesceret. Itaq; ubiq; actiuo θάλπω utitur Poeta, ut cum eo subauditus accusatiuus casus, τόξον, construatur. Et in in eadem præcedenti sectione, ubi legitur τόξα πειρήσαντο, &c. lego τόξον, ut referatur ad θάλποντε, quod erat in præcedenti uersu. Sed cur sebum est adhibitum? Hic quidem nulla eius mentio. Et, ut fatear, illud N. L. lubenter usurpo. Porrò si hic sensus retineatur, notanda erit huius Eurymachi reliquorumq; procorum ignauia: sed & idem in primo faciendum, cùm Vlysses postea neutrum præstiterit, hoc est, neque corpus aut brachia inunxerit, neque arcum igni admouerit.

ὢ πόποι ἦ μοι ἄχος) Quantus dolor hunc Eurymachum inuaserit, ubi se huius arcus intensioni imparem esse re ipsa uidit, facilè potest quispiam cogitare, duas ob causas: tum quòd ea spe nuptiarum frustrarũ & deiectũ iam se intelligebat: tum quod tanto esset destitutus robore, quantũ ad eam rem requirebatur. E quibus de postrema solùm conqueritur, quòd hanc imbecillitatis maculam inusserit, priorem dissimulans, cùm tamẽ sine dubio ea quoq; illum mirificè anxerit, & fortassè posteriore uehementiùs. Cautè porrò illam eleuat, quasi alias quidem sit reperturus coniuges, eluendæ autem huius labis rationem sibi penitùs denegatam esse sentiat. Hoc enim postremum ex eius uerbis posse colligi arbitror.

Εὐρύμαχ' οὐχ οὕτως ἔσται) Siue uerè hoc Antinous cogitat, siue etiam astutè fingit, conatur dedecus illud Eurymachi tegere, & se ipsum honestè excusat, quòd id non aggrediatur, in quo & ille Leiodes, & hic Eurymachus incassum desudârunt. Si uerè autem hoc existimat, ut propter festum Apollinis hic labor non succedat, piè & religiosè uidetur facere, qui cultui diuino, cui etiam destinatus erat, hunc diem impendi uelit, sed id inconsulti fuit hominis non præuidisse. Sin uerò hoc ita finxit, honestus sanè fuit prætextus, quo suam & sociorum ἀδυναμίαν uelaret. Itaq; iubet omnia in crastinum diem deponi, unde dabitur locus Vlyssi, adhuc bodie suas uires aperiendi.

τοῖο θεοῖο) Id est Apollinis, cuius hodierna erat ἑορτὴ, ut circa initium huius libri uidimus.

αἶγας ἄγειν) Iuuencas iniugas, taurum, bouem, agnos Apollini immolari solitum aliàs reperio, nunc ecce capras quoq; ei Antinous destinat. Scilicet ei qui pastorum Deus sit creditus, omnia etiam pecorum & armentorum genera uidentur fuisse debita. Porrò in arcus certamine, rectè ei Deo sacrificium uouit, qui arcus, id est sagittandi peritia est inclytus, eamq; hominibus impertiri est creditus. Vnde alibi ἀργυρότοξος est appellatus, nunc opportunè κλυτότοξος.

ἐπεστέψαντο ποτοῖο) De hoc more pocula uino coronandi diximus anteà lib. 1. pag. 8.

κέκλυτε) Duo facit: primùm approbata Antinoi sententia eum præcipuè & Eurymachũ, primores uidelicet inter procos, ut ab hoc certamine in crastinum sibi temperent, hortatur. Deinde petit sibi ad illud subeundum ueniam dari, ut tantùm uires suas experiatur, an tot laboribus peregrinationis infirmatæ sint, uel non. Neq; enim patem procis finem sibi proponit, quanquam animo id ipsum cogitarat, siquidem ei deberi Penelopen intelligebat, qui arcum intendisset. Id tamen procis tantùm erat dictum: sed ille sibi quoq; uerè arrogauit.

δείσαντες) Hoc timebant, quia iam animaduerterant in eius cum Iro pugna, quantatum esset uirium.

ἆ δειλὲ ξείνων) Deterret Vlyssem Antinous sub aliorum procorum nomine ab hoc certamine: quòd si in eo uictor fuerit, eo se beneficio, quo iam fruitur, in consortium eiusdem, quasi contubernij è procis admissus, priuaturus sit, & in lõgè infeliciorem conditionem delabetur, siquidem eum postmodum ad Echetum regem transmittãt, quod Iro etiam anteà minitabantur. Primùm ergo eum conuitijs proscindit, quasi omni sit mente destitutus, qui hac sorte non contentus, cuius beneficio à præteritis calamitatibus quodammodo respirare potest, & qualis nulli præterea pauperi concedi solet, irritare procos uelit: unde illi arrepta occasione eum ex sua societate expellãt, & crudelissimo illi regi addicant. Tum ei ebrietatem affingit, siquidem hoc sobrius facturus non uideatur: ac ut doceat hac eum ratione periculum sibi creare, docet exemplo Centauri Eurytionis, quanta mala soleant ebrietatem consectari, quæ dum animos ferociores reddit, & ad quæuis temeraria facinora audaciores, comitem etiam pœnam adijcere solet.

οἶνος) De uini usu moderato uel immoderato aliàs in hoc poeta.

Εὐρυτίωνα) Hunc Eurytum appellare uidetur Ouidius, apud quem 12. Metam. Nestor hanc pugnam Centaurorum & Lapithatum copiosè describit. Horat. Od. lib. 1. 18.

At ne quis modici transiliat munera Liberi *Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero* Debellata.

Virgil. *Bacchus & ad culpam causas dedit ille furentes,* *Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.*

Centauros leto domuit Rhœcumq; Pholumq;.

Ouidius 2. de Amore:

Fœmina syluestres Lapithas, populumq; biformem *Turpiter apposito uertit in arma mero.*

Vide Palæphatum. Nos etiam ex Diodoro aliàs de Centauris quædam diximus.

Ἀντίνο' οὐ μὲν καλὸν) Mouet Antinoum, inique eum facere, qui hospiti Telemachi iniuriam sit illaturus. Est enim ius hospitalitatis inuiolabile, etiam ab eo, qui hospitiũ præbet, quãto ergo magis ab eo qui non præbeat? Et hoc est, quod uulgo dici-

mus, In alienis ædibus non licere cuiquam alteri contumeliosum esse. quod eò strictius obseruandum, quòd neq; in tuis proprijs aliud tibi liceat putandum est: minus enim tibi iuris in alienam domum quàm in tuam esse cōstat: in neutra ad faciendam iniuriam libertatem. Res enim sacra tam iure naturali, gentium, quàm ciuili domus, quę ad hominū custodiam est comparata: qua de causa etiam mœnia urbium sacra passim appellat Homerus. Et quibusdā iuris nostri capitibus nemo de domo sua extrahi debet, quia domus tutissimum cuiq; refugium atq; receptaculum sit. l. plerique, cum seqq. ff. de in ius uocādo. l. nemo de domo. ff. de regul. iur. Quæ ideò dico, ut hac comparatione petulantia istius Antinoi maior innotescat, & Penelopæ æquitas in ea castiganda.

ἄλλην) Licet aliam causam prætexuisset Antinous, quia nolebat hunc hospitem illam arcus intensionem aggredi, tamen aliam comminiscitur Penelope, non eam quòd eam ueram credat, quàm ut doceat, nullum esse obstaculum, quò minus ille quoq; experiri suas uires hac in parte possit. Naq; enim eum idcirco nuptijs istis potiturum, si quidem procis tantùm sit hæc oblata conditio. Ac respondet Eurymachus, id se minimè suspicari: sed quia præuideat, si hic hospes arcum intenderit, perpetuo procos affectum iri ignominia, qui id præstare non potuerint, quod quidam peregrinus præstiterit.

Εὐρύμαχ' οὔπως ἐστ) Rectè excipit Penelope. Cùm Eurymachus enim diceret, ex gloria huius hospitis in arcu tendendo procorum dedecus uersari, subijcit illa argutè, nullum esse ijs periculum ab hac parte, siquidem iam illud sibi compararint illa tam diuturna insolenti uita, qua Vlyssis (ἀνδρὸς ἀρίστου) facultates diripiant & absumant. Qui ergo ignotis sunt & famosi, quare amplius ne tales fiant, uereantur? Tum hospitem ipsum commendat, & ab ipsa eleganti corporis statura, quæ nihil non generositatis solet promittere. & à splendore generis, quē ipsa uenditat. Itaq; non esse indecorum, cum quoq; in hoc certamen descendere, in quo si excelluerit, egregia illi munera, quibus instructus & ornatus eò hinc abire possit quò uoluerit, pollicetur.

μῆτερ ἐμή) Pergit Telemachus in ea audacia, quam antea etiam ostentabat, ut procis resistat, qui in rem alienā dominium usurpant. Docet ergo, non pendere ab eorum uoluntate, ut hic hospes arcum intendat uel non: sibi enim soli hoc esse datum ut ei concedat, uel etiam ut ei donet si uelit, quod nullus uel in Elide, uel in Ithaca sit prohibiturus, ne dum ipsi proci, ad quos potissimùm ista dirigebantur. Hinc docuit, superfluam fuisse præcedentē illam petitionem Penelopæ, ut proci hunc arcum hospiti committerent: quasi dicat, hunc à se fuisse potiùs petendum, quàm à procis, qui nullum ius in eum habuerint. Quæstio hic suboriri potest quamuis hic arcus propriè ad Telemachum pertineat hæredem, scilicet bonorum Vlyssis, cùm tamen procis iam esset in eum finem commissus, nunquid potius procorum fuerit id hospiti concedere aut recusare? Et id rationi uidetur consentaneum, ut cui rem ad tempus dederis, eo durante tempore quasi dominium tuum admittas quo ad usum. Rationem intelligo, generali nomine, pro quacunque ratione rem alicui utendam sub quadam conditione tradendi. Verbi gratia, ne cancellos egrediamur, hic arcus procis à Penelope est traditus, ut in illa foramina collimarent: quod cùm nondum confecerint, uidetur Telemachus suo dominio tantisper supersedendum, donec hunc finem sint executi. Sed cùm illi certamen illud intermiserint, uidetur quoddā interstitium eius iuris factum, ut liceat interea Telemacho eo uti & abuti. De alienatione tamen, cuius ipse sibi potestatem arrogat, dubito, uideturq; alia causa fretus hæc tam magnificè & audacter eloqui, quanquam responderi etiam possit, expresso consensu eum hoc certamen non comprobasse, & licet silentium soleat eum arguere, tamen æquius de eo litigare potest, quàm si de eo planè constaret. Grauis sanè quæstio, & quæ rabulis forensibus satis negotij possit facessere, si hoc tanti esset, ut anxiè agitari mereretur. Sed illos apices iuris hinc amandamus, ne cœlum terræ miscere uelle uideamur.

ἀλλ' εἰς οἶκον) Eadem ferè alias ipsi Penelope dixit natus Telemachus, & Hector suæ Andromachæ in Iliade.

Ἡ μὲν θαμβήσασα, πάλιν οἶκόνδε βεβήκει·	Hæc quidem stupefacta retrò domum iuit.
Παιδὸς γὰρ μῦθον πεπνυμένον ἔνθετο θυμῷ.	Filij enim uerbum prudens imposuit animo.
Ἐς δ' ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξὶν,	In cœnacula autē ascendens cum ancillis mulieribus,
Κλαῖεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα φίλον πόσιν, ὄφρα οἱ ὕπνον	Flebat postea Vlyssē dilectū maritū, quousq; ei somnū
Ἡδὺν ἐπὶ βλεφάροισι βάλε γλαυκῶπις Ἀθήνη.	Dulcem in palpebris iecit, cæsia Minerua. (cus
Αὐτὰρ ὁ τόξα λαβὼν φέρε καμπύλα δῖος ὑφορβός.	At hic arcus quos ceperat ferebat flexiles diuus subul-
Μνηστῆρες δ' ἄρα πάντες ὁμόκλεον ἐν μεγάροισιν·	Proci aūt igitur omnes tumultuabantur in domibus.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,	Sic autem aliquis dixit iuuenum superborum,
Πῇ δὴ καμπύλα τόξα φέρεις ἀμέγαρτε συβῶτα,	Quò iam curuum arcum portas immanis subulce
γρ. ἄν σ' ἐφ' ὑ. κ. τ. κατέδοιεν) Πλαγκτέ; τάχ' *αὖ σ' ἐφ' ὕεσσι κύνες ταχέες κατέδον)	Errator? citò rursus te in suibus canes ueloces edent
Οἶον ἀπ' ἀνθρώπων, οὓς ἔτρεφες, εἴ κεν Ἀπόλλων	Solum ab hominibus, quos nutriuisti, siquidem Apollo
Ἡμῖν ἱλήκῃσι καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.	Nobis propitius & immortales Dij alij.
Ὣς φάσαν. αὐτὰρ ὁ θῆκε φέρων αὐτῇ ἐνὶ χώρῃ,	Sic dixerunt, at hic posuit ferens ipso in loco
Δείσας, οὕνεκα πολλοὶ ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι.	Timens quoniam multi minabantur in domibus.
Τηλέμαχος δ' ἑτέρωθεν ἀπειλήσας ἐγεγώνει,	Telemachus autem ex altera parte minans iuit,
γρ. τόξον Ἄττα, πρόσω φέρε † τόξα (τάχ' οὐκ εὖ πᾶσι πιθή-	Heus, ulterius porta arcū citò, (nō benè omnib. obe-
Μή σε, καὶ ὁπλότερός περ ἐὼν, ἀγρόνδε δίωμαι (σεις)	Ne te & iunior licet sim ad agrum expellam (dies.)
Βάλλων χερμαδίοισι· βίηφι δὲ φέρτερός εἰμι.	Percutiens saxis, ui autem fortior sum.
Αἲ γὰρ πάντων τόσσον ὅσοι κατὰ δώματ' ἔασι,	Vtinam enim omniū tantū quicunq; in domibus sunt
Μνηστήρων χερσίν τε βίηφί τε φέρτερος εἴην	Procorum manibus uiq; fortior essem,
Τῷ κε τάχα στυγερῶς τιν' ἐγὼ πέμψαιμι νέεσθαι	Ideò & citò mæstè aliquem ego mitterem ire
Ἡμετέρου ἐξ οἴκου· ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται.	Nostra ex domo, quoniam mala operantur,
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν	Sic dixit, hi a. igitur omnes in ipso dulciter riserūt
Μνηστῆρες, καὶ δὴ μεθίεν χαλεποῖο χόλοιο	Proci, & iam cessarunt graui ira.
Τηλεμάχῳ· τὰ δὲ τόξα φέρων ἀνὰ δῶμα συβώτης	Telemacho autem arcum ferens per domum subulcus
Ἐν χείρεσσ' Ὀδυσῆϊ δαΐφρονι θῆκε παραστάς.	In manibus Vlyssi prudenti posuit astans.
Ἐκ δὲ καλεσσάμενος προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,	Foras autem uocatā allocutus est nutricem Eurycleā,
Τηλέμαχός σε κέλευσε, περίφρων Εὐρύκλεια,	Telemachus mandat tibi, ô prudens Euryclea,
Κληῗσαι μεγάροιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·	Claudas domus ianuas fortiter compactas.
Ἢν δέ τις ἢ στοναχῆς ἠὲ κτύπου ἔνδον ἀκούσῃ	Si autem aliquis, uel suspiriū, uel sonum intus audiat
Ἀνδρῶν ἡμετέροισιν ἐν ἕρκεσι, μή τι θύραζε	Virorum nostrorum in septis, non foras
Προβλώσκειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀκὴν ἔμεναι παρὰ ἔργῳ.	Eat, sed illic tacitè sit apud opus.

Sic

Sic dixit, huic autem uelox fuit uerbum.
Clausit autem ianuas ædium benè habitatarum.
Tacitè autem ex domo Philætius saltauit foras.
Clausit autem posteà ianuas septi aulæ.
Iacebat autē sub porticu ligum̃ nauis circū agitabilis
Byblinum, quo ligauit ianuas, introiuit autem ipse,
Sedit postea in sede profectus unde surrexerat
Inspiciens Vlyssem, hic autem iam arcum mouebat
Penitus reuoluens, experiens huc & illuc.
Ne cornua uermes edissent absente domino.
Sic autem aliquis dixit conspicatus in propinquū aliū:
Certè aliquis perspicax & dolosus est arcuum.
Certè nunc talia, & ipsi domi iacent.
Vel hic ruit facere, sicut in manibus
Mouet huc & illuc malorum sciens errator.
Alius autem rursus dixit iuuenum superborum,
Vtinam enim iam tantum utilitati obuiaret,
Quantum hic hunc poterit tendere.
Sic dixerunt proci, at prudens Vlysses
Statim postq̃ magnum arcū portauit, et uidit penitus
Sicut autem quando uir citharæ peritus & cantus,
Facilè extendit nouo in siuu chordam,
Tangens utrinq; benè retortum intestinum ouis.
Sic sine diligentia tendit magnum arcum Vlysses.
Dextera autem igitur manu capiens tentauit neruū.
Hic. a. sub benè sonuit hirundini similis uoce. (color
Procis a. igitur dolor factus est magnꝰ, omnib. a. igitur
Mutatus est. Iupiter. a. ualdè sonuit signa ostendens.
Lætatus est postea pertolerans diuinus Vlysses
Quod ei monstrum misit Saturni filius uersuti.
Accepit. a. ualocē sagittā, quæ ei iacebat apud mensam
Nuda, ipsæ autem aliæ concauam intra pharetram
Iacebant, quibus citò Achiui tentandi erant.
Hanc in brachio capiēs traxit chordā concauitatesq;
Illic ex sede sedens, misit autem sagittam
Contra obseruans, securium autē non errauit omniū
Primo foramine, transiuit autem penitus foras
Sagitta ære grauis, hic. a. Telemachum allocutus est,
Telemache, non te hic hospes in domibus uituperat
Sedens, neq; à meta aberraui, neq; arcum
Diu fatigaui tendens, adhuc mihi robur firmum est.
Non sicut me proci inhonorantes uituperabant.
Nunc autem hora & cœnam Achiuis præparare
In luce, at postea & aliter delectari
Cantu & cithara, hæc enim ornamenta conuiuij.
Dixit et supcilijs annuit, hic. a circūposuit ensem a-
Telemachus dilectus filius Vlyssis diuini. (cutum
Circum. a. manū dilectā posuit lanceā, propè. a. ipsum
Apud sedem stetit armatus splendido ære.

Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Κλήϊσεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων.
Σιγῇ δ' ἐξ οἴκοιο Φιλοίτιος ἆλτο θύραζε,
Κλήϊσεν δ' ἄρ' ἔπειτα θύρας εὐερκέος αὐλῆς.
Κεῖτο δ' ὑπ' αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης
Βύβλινον, ᾧ ῥ' ἐπέδησε θύρας, ἐς δ' ἤϊεν αὐτός,
Ἕζετ' ἔπειτ' ἐπὶ δίφρον ἰὼν ἔνθεν περ ἀνέστη,
Εἰσορόων Ὀδυσῆα. ὁ δ' ἤδη τόξον ἐνώμα,
Πάντη * ἀναστρωφῶν, πειρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα — γρ. ἀναστρέφων.
Μὴ † κέρα ἶπες ἔδοιεν ἀποιχομένοιο ἄνακτος. — γρ. κεράατ', ἢ, κεραίδες
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον,
Ἦ τις θηητὴρ καὶ ἐπίκλοπος ἔπλετο τόξων.
Ἤ ῥά νύ που τοιαῦτα καὶ αὐτῷ οἴκοθι κεῖται,
Ἤ ὅ γ' ἐφορμᾶται ποιησέμεν· ὡς ἐνὶ χερσὶ
Νωμᾷ ἔνθα καὶ ἔνθα κακῶν ἔμπαιος ἀλήτης.
Ἄλλος δ' αὖτ' εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων,
Αἲ γὰρ δὴ τοσοῦτον ὀνήσιος ἀντιάσειεν,
Ὡς οὗτός ποτε τοῦτο δυνήσεται ἐντανύσασθαι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες. ἀτὰρ πολύμητις Ὀδυσσεὺς,
Αὐτίκ' ἐπεὶ μέγα τόξον ἐβάστασε, καὶ ἴδε πάντῃ,
† Ὡς ὅτ' ἀνὴρ φόρμιγγος ἐπιστάμενος καὶ ἀοιδῆς — γρ. Ὡς ὅτ'
Ῥηϊδίως ἐτάνυσσε νέῳ * ἐπὶ κόλλοπι χορδὴν, — γρ. περὶ
Ἅψας ἀμφοτέρωθεν ἐϋστρεφὲς ἔντερον οἰός,
Ὣς ἄρ' ἄτερ σπουδῆς τάνυσεν μέγα τόξον Ὀδυσσεύς,
Δεξιτερῇ δ' ἄρα χειρὶ λαβὼν πειρήσατο νευρῆς.
Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε, χελιδόνι εἰκέλη * αὐδήν. — γρ. αὐτήν.
Μνηστῆρσιν δ' ἄρ' ἄχος γένετο μέγα, πᾶσι δ' ἄρα χρὼς
Ἐτράπετο· Ζεὺς δὲ μεγάλ' ἔκτυπε σήματα φαίνων.
Γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς
Ὅττι ῥά οἱ τέρας ἧκε Κρόνου πάϊς ἀγκυλομήτεω.
Εἵλετο δ' ὠκὺν ὀϊστὸν, ὅς οἱ παρέκειτο τραπέζῃ
Γυμνός· τοὶ δ' ἄλλοι κοίλης ἔντοσθε φαρέτρης
Κείατο, τῶν τάχ' ἔμελλον Ἀχαιοὶ πειρήσεσθαι.
Τόν ῥ' ἐπὶ πήχει ἑλὼν, ἕλκεν νευρὴν γλυφίδας τε
Αὐτόθεν ἐκ δίφροιο καθήμενος. ἧκε δ' ὀϊστὸν
Ἄντα τιτυσκόμενος· πελέκεων δ' οὐκ ἤμβροτε πάντων
Πρώτης στειλειῆς, διὰ δ' ἀμπερὲς ἦλθε θύραζε
Ἰὸς χαλκοβαρής. ὁ δὲ Τηλέμαχον προσέειπεν,
Τηλέμαχ', οὔ σ' ὁ ξεῖνος ἐνὶ μεγάροισιν ἐλέγχει
Ἥμενος· οὐδέ τι τοῦ σκοποῦ ἤμβροτον, οὐδέ τι τόξον
Δὴν ἔκαμον τανύων· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν,
Οὐχ ὥς με μνηστῆρες ἀτιμάζοντες ὄνονται.
Νῦν δ' ὥρη καὶ δόρπον Ἀχαιοῖσιν τετυκέσθαι
Ἐν φάει, αὐτὰρ ἔπειτα καὶ ἄλλως ἑψιάασθαι
Μολπῇ καὶ φόρμιγγι· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός.
Ἦ, καὶ ἐπ' ὀφρύσι νεῦσεν. ὁ δ' ἀμφέθετο ξίφος ὀξὺ
Τηλέμαχος, φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀμφὶ δὲ χεῖρα φίλην βάλεν ἔγχει, ἄγχι δ' ἄρ' αὐτοῦ
Πὰρ θρόνῳ ἑστήκει κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ.

COMMENTARIVS.

κλαῖεν) Hæc toties de Penelope à Poeta memorantur, ut eò magis constantiam eius ac perseuerantiam in Vlyssis amore nobis inculcet. De Pallade somnifica aliâs etiam diximus.

κύνες ταχέες) Ignominiosam mortem huic Eumæo minantur, de qua satis in Iliade pluribus locis. Apollinis autem auxilio & ope utuntur, cuius nimirum festum hodie colunt. Addunt uerò & alios Deos, quasi unius officium ab alijs non seiungatur, & eò magis unitatem illam Numinis etiam in ipsa pluralitate effingat. Impiè autem faciunt, qui ad tam iniquum facinus Deorum opem aduocant: non quòd ipsi id iniquum existimauerint, occæcatos enim mente eos intelligo: sed tamen non ideò natura facinoris mitari potest in ijs, quæ deploratæ sunt malitiæ. nam alioqui animus talia perpetrantis considerata solet. Sed uel ea quæ recta non sunt, non intelligere legitimè excusari neutiquam potest.

ἄττα πρόσω φέρε) Cùm Eumæus procorum minis esset perterritus, arcum coactus est deponere: at eum Telemahus pergere ad Vlyssem cum arcu iubet (etiamsi minacia illa procorum uerba audiat) additis etiam comminationibus uerberum, licet ipse eo sit iunior: ætatem autem robore compensari dicit, ut etiam seniorem Eumæum ea in parte superet, adeoq; ut si ea-

dem pcoportione peocos omnes antecellecet, h coui tot iniucies sit ulturus, & in eorum capita insultaturus. Efficit ergo, ut arcum Eumęus deferat: proci sotē his ab eo auditis in risum effusi suos, credo per contemptum, quasi illa à iuuene profecta e tentùm rasiooe deberēc excipi: uc fieri solec, si quis te ioserioc laceſſat nō solùm non icatus, sed cum aliquo risu indignationis tuæ teste repellis, quem ira rarò solet comitaci. Isaq; hic esiam proci dicuosur μείδησαν χαλεπῷ χόλῳ.

Τηλέμαχος) Eumæus prudentec dissimulat se hoc ab Vlysse in mandatis, ut eum magis occultaret, ideò Telemachi iussa prætexit. Et ita officio suo probè defungituc ille, us & postmodùm Philœtius.

βύβλινον) De hoc uinculo quædam diximus paulò antè. Aliàs plura in Lexico.

μὴ κέρα ἶπες) Hinc constat hunc arcum fuiſſe corneum, non ligneum, uc olim Scytharum: ducet Eustathius his uerbis: κεράτινον γὰρ φασὶν ὡς φαίνεται τὸ τόξον. οὐ μὴν κατὰ τὰ παλαιὰ σκυθικὰ ξύλινον. Dicemos autem alibi, ἶψ esse geous uermis cornoa corrodes, κερατοφάγον, us est legendum apud Hesychuim pro κερατοφάγον. Ergo uidet Vlysses, an cornua à uermibus corrosa fuerinc, μὴ ἄρα ἀχρεῖον αὐτῷ γένηται τὸ τόξον, δέον χρήσασθαι μηχανῇ, ne inutilis illi esset arcus, & eo deficiente aliam adhibecet iodustriam & rationem consilium suum exequendi oporceret. Ex illa autem inspectione dicitur laudem sibi apud spectacores compacasse, quia inde de eius peritia liceres cooiecturam facere. Ea enim, quæ quis solitus est tractare, melius inspicit & obsecuac quàm alius, eorumq; defectus nouit. Ea igituc ratinoe testimonium sui luculentissimum exhibet Vlysses.

ὡς ὅτ' ἀνὴρ) Hac cumparatione docet, quàm facilè arcum istum Vlysses intenderit: qua rectè dicit Eustathius accommodatiocem huic rei, hoc est, κυριωτέραν καὶ ἀπλουστέραν καὶ σαφεστέραν, ut ipse loquitur, nullam reperiri potuiſſe. ἐν γὰρ, inquit, ἐμφαίνεται καὶ ἐπιπονότης ἡ τοῦ τόξου παραβολὴ πρὸς χορδήν.

χελιδόνι) Hunc stridorem intensi arcus certè comparat hirundinis centui, ὅτι δοκεῖ ἡ χελιδὼν οὐ συνεχὲς ᾄδειν ἀλλὰ κατὰ διάλειμμα τι ἀναδύειν, ioquit Eustathius: id est, non cùm hirundo perpetuo quasi contexto canit, sed per quædam interoalla, ut soles. Et hac quoq; comparatione τὸ ὑποτετριγὸς τῆς ἠχῆς, id est, illum soni stridorem, quē diximus exprimis, qualis est hirundinis βατταρισμός. Insuauiter enim & aspere ac stridulè cantillat hæc auicula unde Aristophanes eos qui Musas explodunt, χελιδόνων μουσεῖα eleganter appellat. Locus est in Ranis. Vbi uidendus Interpres, & hic Eustathius. Nos de his suo loco.

σήματα) Hoc cursus signo confirmatus est Vlysses in suo proposito, cùm intelligat Ioue probante ista se aggcedi, de quo anxius elapsa nocte somnum captare non poterat, nisi Minerua fidem illi sui fecisset auxilij. Hinc alacer scopos propositos omnes sagitta pettingit, unde exultabundus Telemachum alloquetur, ubi iam se eium longè prodidecit, quàm imbellee illi proci existimarenc, à quibus pro homine nauci habebatur. Tum ubi ad conuiuium omnes hortatur, nutu Telemachum officij monet: quo instructo, iam iam memorabilis illa procorum cædes ab utroq; patrabituc.

Finis libri uigesimi primi.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Χ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

Τὰ περὶ τὴν μνηστηροφονίαν ἐργασάμενος Ὀδυσσεὺς παρούσης Ἀθηνᾶς, ἐν τοῖς ἑξῆς τὰς θεραπαίνας διὰ Τηλεμάχου καὶ τῶν οἰκείων κολάζει, ἅμα Μελανθίῳ.

Ἄλλη.

Χῖ, Ὀδυσσεὺς μνηστῆρας ἐναίρετο νηλέϊ χαλκῷ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεὺς·
Ἆλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδὸν, ἔχων βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
x. ἐμπλείην. Ἰῶν * ἐμπλείην· ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀϊστοὺς
Αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν,
Οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται·
Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔπω τις βάλεν ἀνὴρ,
Εἴσομαι αἴ κε τύχοιμι, πόρῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.
Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε
Χρύσεον, ἄμφωτον· καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο· φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
x. οἴοιτο. Μέμβλετο. τίς κ' * οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἱ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;
x. ἐπισχόμενον. Τὸν δ' Ὀδυσσεὺς κατὰ λαιμὸν † ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ,
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
x. βλημένου. Βλημένου· αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. θοῶς δ' ἀπὸ εἷο τράπεζαν
Ὦσε ποδὶ πλήξας, ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε·
Σῖτός τε κρέα τ' ὀπτὰ φορύνετο. τοὶ δ' ὁμάδησαν
Μνηστῆρες κατὰ δῶμα, ὅπως ἴδον ἄνδρα πεσόντα.
Ἐκ δὲ θρόνων ἀνόρουσαν ὀρινθέντες κατὰ δῶμα,

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI *secundi Odyssea.*

PROCORVM cæde peracta Vlysses, præsente Mineruа, exinde ancillas per Telemachum & familiares punit cum Melaothio.

Aliud.

X, Vlysses procos abstulit sæuo æce.

SED ipse exutus est pannis prudens Vlysses.
Insilyt autem magno limini habens arcum & pharetram
Sagittis plenam, celeres uerò effudit sagittas
Ibi ante pedes, inter procos autem dixit,
Hoc quidem iam certamen innocuum perfectum est.
Nunc rursus scopũ aliũ quē nondũ aliqs percuſsit uir
Speculabor si cōsequar, prabeat.a. mihi gloriã Apollo.
Dixit, & in Antinoum direxit amaram sagittam.
Certè hic pulcrum poculum eleuare uolebat
Aureum utrinq; ansatum, & iam manibus mouebat.
Vt biberet uinum, cædes autem ei non in animo
Obuersabatur: quis putaſſet inter uiros conuiuas
Solum in plures, etsi ualdè fortis esset
Ei facere cædem malam, & mortem nigram?
Hunc.a. Vlysses in gutture detentum percuſsit sagitta.
Contra autem teneram per ceruicem iuit cuspis.
Declinatus est autem aliò, poculum.a. ei excidit manu
Percuſsi, statim autem fistula ad nares crassa uenit
Sanguine uirili, citò autem à se mensam
Impulit pedibus percuſsã, longè.a. cibos fudit ad terrã.
Panisq́; caroq́; aſſata fædata est, hi autem strepuerunt
Proci in domo, ut uiderunt uirum cadentem.
Ex autem sedibus surrexerunt turbati in domo.

Vndiq;

Vndiq; aspicientes benè incisos ad parietes,
Neq; alicubi scutū erat, neq; fortis lancea ad capiendū
Increpabant autem Vlyssem iratis uerbis, (taminibus
Hospes male in uiros sagittas immittis nō ampli⁹ cer
Alijs intereris, nunc tibi integra (adest) grauis mors,
Etenim iam nunc uirū interfecisti, qui ualdè optimus
Iuuenum in Ithaca, ideò te hic uultures edent.
Putabat unusquisq;, quoniam dixerunt non uolentem
Virum interfecisse, hoc autem stulti non cognouerunt,
Quòd iam ipsis & omnibus mortis fines attingebant.
Hos. a. toruè cōspicatus allocutus est prudens Vlysses,
Canes, nō me ampli⁹ existimabatis redeūtē domū ue
Populo à Troianorū, φ mihi cōsumebatis domū (nire
Ancillas autem mulieres apud dormiebatis uiolenter,
Ipsius uiuentis petebatis uxorem
Neq; Deos timentes qui cælum latum habitant,
Neq; aliquē hominum reprehensionē in posterū fore.
Nunc uobis & omnibus mortis fines contigerunt.
Sic dixit: hos aūt igitur omnes nou⁹ timor suscepit.
Aspiciebat autem singulus quò fugeret altam mortē.
Eurymachus. a. ipsum solus respondens, allocutus est,
Siquidem iam Vlysses Ithacensis uenisti,
Hæc quidē decenter dixisti quæcunq; fecerunt Achiui.
Multa quidē in domibus iniusta, multa aūt in agro.
Sed hic quidem iam iacet qui causa fuit omnium
Antinous, hic enim imposuit hæc opera,
Non nuptiarum tantum indigens, neq; cupiens,
Sed alia cogitans, quæ ei non perfecit Saturnius,
Vt Ithacæ in populo benè ædificatæ regnaret
Ipse, at tuum filium interficeret insidians. (populorū
Nūc a. hic qdē in parca interfectus est, tu a. miserere
Tuorum: at nos in futurum conciliati in populo,
Quæcūq; tibi ebibita sunt, et comesta sunt in domibus,
Precium separatim ducentes uiginti boues singulus,
Aesq; aurumq; reddemus, donec tuum cor
Lætum fuerit antè autem non indignanter irascere.
Hunc autē toruè uidēs allocutus est prudēs Vlysses,
Eurymache, neq; si mihi paterna omnia redderetis
Quæcunq; nunc uobis sunt, et sicū de alia imponeretis,
Neq; sic amplius manus meas cessarem cade,
Antè omnem procos intemperiem rependere.
Nunc uobis adiacet contra uel pugnare,
Vel fugere, qui mortem & parcam euitauerit.
Sed aliquem non fugere puto altam mortem
Sic dixit, horum aūt ipsorum soluta sunt genua.
His autem Eurymachus allocutus est secundò rursus,
O amici non retinebit uir hic manus innocuas,
Sed postquam accepit arcum politum & pharetram,
Pauimento à polito sagittabit, donec omnes
Nos interficiet: sed recordemur pugnæ,
Ensesq; trahite, & opponite mensas
Sagittis uelocibus, contra autem ipsum omnes simus
Congregati, si ipsum pauimento expellemus & ianuis,
Eamus in ciuitatem, clamor citissimè fiet,
Et ideò citò hic uir nunc ultimum sagiet abit.
Sic igitur uociferans, traxit ensem acutum
Aereum utrinq; acutum, saltauit autem in ipsum
Terribiliter sonans, ipse aūt sequebatur diuus Vlysses
Sagittā proyciens, percussit aūt pectus ad mammam.

Πάντοσε παπταίνοντες ἐϋδμήτους ποτὶ τοίχους·
Οὐδέ πῃ ἀσπὶς ἔην, οὐδ' ἄλκιμον ἔγχος ἑλέσθαι. γρ. Οὐδέ ποτ
Νείκειον δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσι,
Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι· οὐκέτ' ἀέθλων
Ἄλλων ἀντιάσεις· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος·
Καὶ γὰρ δὴ νῦν φῶτα κατέκτανες ὃς μέγ' ἄριστος
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τῷ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἴσκεν ἕκαστος ἀνήρ, ἐπειὴ φάσαν οὐκ ἐθέλοντα
Ἄνδρα κατακτεῖναι· τὸ δὲ νήπιοι οὐκ ἐνόησαν
Ὡς δή σφιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Τοὺς δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς
Ὦ κύνες, οὔ μ' ἔτ' ἐφάσκεθ' ὑπότροπον οἴκαδ' ἱκέσθαι
Δήμου ἀπὸ Τρώων, ὅτι μοι κατακείρετε † οἶκον, γρ. [illegible]
Δμωῇσιν δὲ γυναιξὶ παρευνάζεσθε βιαίως,
Αὐτοῦ τε ζώοντος ὑπεμνάασθε γυναῖκα,
Οὔτε θεοὺς δείσαντες οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Οὔτε τιν' ἀνθρώπων νέμεσιν κατόπισθεν † ἔσεσθαι· γρ. ἔσεσθαι.
Νῦν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὣς φάτο· τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷ-
Πάπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον. (λεν.
Εὐρύμαχος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος εἰλήλουθας,
Ταῦτα μὲν αἴσιμα εἶπες, ὅσα ῥέζεσκον Ἀχαιοί, (γρῷ
Πολλὰ μὲν ἐν μεγάροισιν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἐπ' ἀ-
Ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη κεῖται ὃς αἴτιος ἔπλετο πάντων,
Ἀντίνοος· οὗτος γὰρ ἐπίηλεν τάδε ἔργα,
Οὔτι γάμου τόσσον κεχρημένος οὐδὲ χατίζων,
Ἀλλ' ἄλλα φρονέων, τά οἱ οὐκ ἐτέλεσσε Κρονίων·
Ὄφρ' Ἰθάκης κατὰ δῆμον ἐϋκτιμένης βασιλεύοι
Αὐτός, ἀτὰρ σὸν παῖδα κατακτείνειε λοχήσας.
Νῦν δ' ὁ μὲν ἐν μοίρῃ πέφαται, σὺ δὲ φείδεο λαῶν
Σῶν· ἀτὰρ ἄμμες ὄπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,
Ὅσσά τοι ἐκπέποται καὶ ἐδήδεται ἐν μεγάροισιν,
Τιμὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἐεικοσάβοιον ἕκαστος,
Χαλκόν τε χρυσόν τ' ἀποδώσομεν, εἰσόκε σὸν κῆρ
Ἰανθῇ· πρὶν δ' οὔτι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι. (σεύς,
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Εὐρύμαχ', οὐδ' εἴ μοι πατρώϊα πάντ' ἀποδοῖτε,
Ὅσσά τε νῦν ὔμμ' ἐστί, καὶ εἴ ποθεν ἄλλ' ἐπιθεῖτε,
Οὐδέ κεν ὣς ἔτι χεῖρας ἐμὰς λήξαιμι φόνοιο,
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρας ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Νῦν ὑμῖν † παράκειται ἐναντίον ἠὲ μάχεσθαι, γρ. πάρκει-ται
Ἢ φεύγειν, ὅς κεν θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξῃ.
Ἀλλά τιν' οὐ φεύξεσθαι ὀΐομαι αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὣς φάτο· τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος προσεφώνεε δεύτερον αὖτις,
Ὦ φίλοι, οὐ γὰρ σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἔλλαβε τόξον ἐΰξοον ἠδὲ φαρέτρην,
Οὐδοῦ ἀπὸ ξεστοῦ τοξάσσεται, εἰσόκε πάντας
Ἄμμε κατακτείνῃ· ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης·
Φάσγανά τε σπάσασθε, καὶ ἀντίσχεσθε τραπέζας
Ἰῶν ὠκυμόρων· ἐπὶ δ' αὐτῷ πάντες ἔχωμεν
Ἀθρόοι, εἴ κέ μιν οὐδοῦ ἀπώσομεν ἠδὲ θυράων.
Ἔλθωμεν δ' ἀνὰ ἄστυ, βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο·
Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσαιτο.
Ὣς ἄρα φωνήσας, εἰρύσσατο φάσγανον ὀξύ,
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον· ἆλτο δ' ἐπ' αὐτῷ
Σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δ' * ὁμαρτῇ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἰὸν ἀποπροΐεις * βάλε στῆθος παρὰ μαζόν, γρ. ὁμάρτει γρ. βάλε

Ἐν δέ

Ἐν δέ οἱ ἥπατι πῆξε θοὸν βέλος· ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Φάσγανον ἧκε χαμᾶζε, περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ
Κάππεσε δινηθεὶς· ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε, γρ. Κάππεσεν ἰδνωθείς.
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον. ὁ δὲ χθόνα τύπτε μετώπῳ,
Θυμῷ ἀνιάζων· ποσὶ δὲ θρόνον ἀμφοτέροισι
Λακτίζων ἐτίναξε. κατ' ὀφθαλμῶν δ' ἔχυτ' ἀχλύς.
Ἀμφίνομος δ' Ὀδυσῆος ἐείσατο κυδαλίμοιο
Ἀντίος ἀΐξας· εἴρυτο δὲ φάσγανον ὀξὺ,
Εἴπως οἱ εἴξειε θυράων· ἀλλ' ἄρα μιν φθῆ
Τηλέμαχος κατόπισθε βαλὼν χαλκήρεϊ δουρὶ
Ὤμων μεσσηγὺς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε.
Δούπησεν δὲ πεσὼν, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ·
Τηλέμαχος δ' ἀπόρουσε λιπὼν δολιχόσκιον ἔγχος
Αὐτοῦ ἐν Ἀμφινόμῳ· περὶ γὰρ δίε μή τις Ἀχαιῶν
Ἔγχος ἀνελκόμενον δολιχόσκιον ἢ ἐλάσειε
Φασγάνῳ ἀΐξας, ἠὲ προπρηνέϊ τύψας.
Βῆ δὲ θέων· μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἤδη τοι σάκος οἴσω καὶ δύο δοῦρε,
Καὶ κυνέην εὔχαλκον ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Αὐτός τ' ἀμφιβαλεῦμαι ἰών· δώσω δὲ συβώτῃ
Καὶ τῷ βουκόλῳ ἄλλα. τετευχῆσθαι γὰρ ἄμεινον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-(σεὺς
Οἶσε θέων, εἵως μοι ἀμύνεσθαι πάρ' ὀϊστοὶ,
Μή μ' ἀποκινήσωσι θυράων μοῦνον ἐόντα,
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμον ὅθι οἱ κλυτὰ τεύχεα κεῖτο.
Ἔνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' ἔξελε, δούρατα δ' ὀκτὼ,
Καὶ πίσυρας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας.
Βῆ δὲ φέρων, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν·
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα περὶ χροῒ δύσετο χαλκόν·
Ὣς δ' αὔτως τὼ δμωὲ δυέσθην τεύχεα καλὰ,
Ἔσταν δ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην.

In.a. ei hepate fixit uelox telum, ex antẽ igitur manu
Ensem misit humum, proiecta autem mensa
Decidit uoluta, longè autem aquas fudit humum,
Et poculũ circũ ansatũ, hic.a. terrã uerberauit fronte
Animo dolens, pedibus autem thronum ambobus
Calcitrans quatyt, in oculis autem fusa est caligo.
Amphinomus autem Vlyssi iuit glorioso
Contrarius ruens, traxit autem ensem acutum
Si quomodo eius exiret ianuis, sed ipsum praeuenit
Telemachus à tergo percutiens area lancea
Humerorum medio, per autem pectora penetrauit.
Sonuit autem cadens, terram autem percussit fronte.
Telemachus autem ruit relicta longa lancea
Illic in Amphinomo, ualdè.n. timebat ne qs Achiuorũ
Lanceam dum extraheret longam, uel adegeris.
Ense ruens, uel in caput, reclinatum uerberans.
Iuit autẽ currens, ualdè.a. citò dilectũ patrẽ peruenit.
Prope autem stans uerba uelocia allocutus est.
O pater iam tibi scutum portabo & duas lanceas,
Et galeam benè aream in temporibus aptam,
Ipseq; induar profectus, dabo autem subulco
Et bubulco alia, armari enim melius.
Hunc.a. respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Porta currens quousq; auxiliaria sagittae adsunt
Ne me amoueant ianuis solus cùm sim·
Sic dixit, Telemachus autem dilecto obediuit patri.
Perrexit.a. ire in thalamũ, ubi ei inclyta arma iacebãt
Hinc quatuor quidem scuta accepit, lanceas autẽ octo
Et quatuor galeas areas densas,
Venit.a. ferens, ualdè aũt citò dilectũ patrẽ peruenit.
Ipse autem primum circa corpus indutus est as.
Sic.a. eodem modo hi famuli induti sunt arma pulcra
Steterunt autem circũ Vlyssem prudentẽ uarÿ cõsilÿ.

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ὁ γυμνώθη) Hic liber μνηστηροφονία ab antiquis inscribitur, propter procorum cædem, quam Vlyssem confecisse prodidit Homerus. Ad eam ut se melius accingat Vlysses, exuit quædam uestimenta, quibus fortasse magis grauabatur. Nam ut omnia deposuerit, neq; ipsum decorum patitur, neq; cicatrix quam tegere sine dubio adhuc uoluit, neq; ipse Euryclеæ uerba, quibus ipsum postmodum effabitur:

μηδ' ἔτι ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους ἕσταθ'.

Eustathius dicit, νοητέον δ' ἐν τούτῳ ἐν ζωστῆρι ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐγυμνώθη τὰ σκέλη μόνα, ὡς μὴ δὲ τὴν ῥηθεῖσαν οὐλὴν παραφαίνεσθαι. Quem locũ plenè corruptum arbitror, legendumq; ἐν γυμνωθεὶς Ὀδυσσεὺς ἐζώσατο τὰ σκέλη μόνα, &cæt. alioqui non conueniunt sequentia, ὡς μηδ', &c. quæ negatiuè efferuntur. Verba enim Eustathij sonant, Vlysses nudatus est solis cruribus, ut prædictã cicatricem ostenderet: atqui hoc absurdum est. Ergo nos melius dicimus, tecta fuisse illius crura. Vel illa, μὴ δὲ, essent delenda, ut illud ἐγυμνώθη retineremus, quasi cicatricem illam esset aliquo modo ostenturus, ut melius à spectatoribus pro Vlysse agnosceretur. Litem sub iudice relinquo. Id tantùm generalius notandum, partim nudum partim uestitum fuisse in hac pugna Vlyssem: quanquam Poeta solam γύμνωσιν expresserit. Hunc autem uersum monet Eustathius conuenire in uirum ἐπιφερόμενον ἐλέγχοις ἢ λοιπῶν τινα δραστηριότητα, quasi in modum prouerbij.

ἄεθλος μὲν δὴ) Antequam procos sagittis petat hoc utitur exordio, quo docet, primum illud certamẽ sibi sine ullo nocumento esse absolutum: iam autem in alium scopum se collineare, quem nullus unquam anteà cõtigerit. Quod dixisse mihi uidetur, ne incautos procos aggredi existimaretur, sed quodammodo præmonitos: deinde etiam ex Homeri consuetudine, apud quem ita se inuicem uerbis hostes compellare solent, ut plenius uidimus in Iliade. Cùm autem hoc ἄεθλον uocat ἀάατον, id duobus modis iuxta Eustathium intelligi potest: uel ut intelligat, fuisse illi innocuum præter procorum sententiam, qui ei tam miserum exitium anteà minitabantur: uel ut ironicè nociuum sibi fuisse dicat, ut proci quidem existimabant. Sed prior sententia mihi magis placet, quanquam ne hæc quoq; sit aspernanda. Ab Apolline deniq; auxilium petit, id est, à Deo κλυτοτόξῳ ut superiore libro uidebamus.

ἐπ' Ἀντινόῳ) Hic Antinous ei maximè fuerat iniurius, & primus omnium ei insultauerat, ut uidimus sup. lib. 18, Itaq; eccẽ de eo etiam primò uindictam sumit.

ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον) Didymus refert, Dionysium Thracem (qui fuit etiam Homeri commentator) prodidisse, illud prouerbium, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, Multa cadunt inter calicem supremaq; labra, hinc manasse: siquidem admouens iam labris poculum Antinous ab Vlysse interimitur. Vide Erasm. Chil. 1. cent. 5. prou. 1.

τίς κ' οἴοιτο) Hoc sanè periculum nihil erat, ut proci reformidarent à solo homine, qui potiùs tantam multitudinem reformidaturus uidebatur, quantumuis fortitudine excelleret. Nam si nec Hercules quidem duobus sufficit, quis putet Vlyssem centum octoginta uiros audere aggredi? Et hoc quidem extra humanum captum. Sed tamẽ præcedentia faciunt, ut minus hoc ἀδύνατον uideatur, siquidem armis iam procos tacitè spoliãrit, ædium etiam custodiam penes se habeat: præterea qui solus aliàs trecentis Troianis resistere potuit, longè faciliùs potuit procis. Deniq; Iouis & Mineruæ auxilio fretum, quid non audeat, uel quid non possit?

ἐκλίνθη) Quam alij περιεργίαν appellare possent, nos ἐνάργειαν in hoc Poeta maximè summos demirati, cuius se exemplum adhuc offert hoc loco in describenda Antinoi morte.

οὐδέ πη ἀσπὶς) Vidimus antea lib. 19. Telemachum ex consilio Vlyssis omnia arma ex hoc loco remouisse. Cùm ergo ijs se spoliatos sentiunt, ad uerba confugiunt, quibus proscindunt Vlyssem, & ei mortem crudelem minantur. At Vlysses statim se illis prodet, cùm iusta in eos indignatione, ex exprobratione tot facinorum ab ipsis in suis ædibus commissorum, quæ ipse mox sit uindicaturus. Et ita quidem id præstitit, ut reliquos omnes prorsus terrefecerit, atq; adeò ad preces confugerint.

ὦ κύνες) Exprobrat illis Vlysses, quòd cùm existimarent eum non amplius rediturum, triplici eum iniuria affecerint. Prima fuit, quòd bona consumerent. Secunda, quòd ancillis concumberent. Tertia, quòd eius adhuc uiuentis uxorem ambiebant. Illud primum caput planè excusatione omni caret, ex ratione qua anteà aduersus hoc ipsum factum apud procos utebatur Penelope, quòd iniquum esset eos, qui uxorem in matrimonium deposcerent, eius facultates, aut familiæ, in que uersatur, diripere, cùm potiùs suas in eum finem deceat profundere. Alterum cùm per se turpe sit, tum ex alienæ domus circumstantia turpius effectum est. Postremum ex parte quidem Vlyssis graue fuit, ex procorum paululum tolerabilius: siquidem ipsi potuerint credere eum non amplius in uiuis esse. Itaq; qualis hæc fuit iniuria, uiduam in coniugem postulare? At, ut dixi, Vlysses hoc factum ex sua parte ponderat, atq; ex alijs facinoribus, quæ hanc μνηστείαν consectabantur.

εἰ μὲν δὴ) Reliquis procis non solùm obmutescentibus, sed etiam ita perterritis, ut fugam huius periculi undiq; quærerent, unus Eurymachus substitisse dicitur, ac primùm uerbis conatur exulceratum Vlyssis animum sedare fatendo culpam, sed ita tamen, ut eius causam in Antinoum defunctum reijciat: deinde restitutionem illi bonorum omnium, quæ ipse sibi à procis consumpta conquerebatur offerendo, imò longè plura quàm illi consumpserint. Illa autem culpæ reiectio in Antinoum frigidissima fuit: primum quòd existimari potuit eam confingere, cùm iam sibi patrocinari non posset amplius Antinous: deinde quòd ipsa idcirco neq; se neq; alios illa eadem culpa eximat. nam cùm illius maleuolum animum perciperent, quem iam damnant (in persona huius Eurymachi) cur illi adhærescebant, neq; potiùs eius obsistebant conatibus? Cùm ergo pariter eas iniurias, ut constat etiam ex præcedentibus narrationibus, in quibus Poeta docet, eos omnes in Antinoi necem coniurasse, atq; adeo modum illos exequendi consilij exquisijsse, meritò has excusationes & prætextus nihili facit Vlysses, et omnium q; cædem iam in ipso principe inchoatam pergit.

λαῶν σῶν) Illud non uidebatur leue pondus habiturum apud Vlyssem, ut nimirum in suum sæuiat populum, cuius conseruationi potiùs studere debuisset. At Vlysses tam putrida & malè sana membra amputari mauult, quàm totum populi corpus illorum diuturniore societate uitiari. Et id omnino boni est principis officium, à prauis & scelestis hominibus ditionem suam repurgare, non secùs ac olim agricolæ ex agro suo lappas, & tribulos, infelicia q; lolia, cæteras q; frugibus nocentes herbas extirpare.

Εὐρύμαχ' οὐδ' εἴ μοι) Quod primùm de causa huius petulantiæ ex Antinoo Eurymachus prætexebat, Vlysses non refellit, quia iam uerbis & oratione prolixiore hic opus non sit, tum quòd fortè absurdum erat, ut responsum, imò ne attentionem quidē ipsius Vlyssis non mereretur. Ergo ad posteriorem tantùm illius ἀπολογίας partem, qua Eurymachus restitutionem illam bonorum pollicebatur, respondet eos nulla ratione ab hac internecione sese posse redimere, nisi fortè pugna uel fuga: quanquam huius copiam illis se non relicturum sperat.

ὦ φίλοι) Hæc ἀγχίνοια & animi præsentia in Eurymacho sanè laudanda, ut cùm uerbis, & quàm honesta potuit excusatione Vlyssem demulcere non potuerit, ad sui tutelā se accingat, ad quam etiam reliquos hortatur, hoc consilio. Si quieti mansissent proci, Vlysses ex limine commodè & facilè eos sagittis transfodisset. Satius ergo fuit, eniti eos omnibus uiribus, ut eum inde expellerent, quo meliùs in ciuitatem erumperent, in qua tumultu excitato hunc sagittarium è medio tollerent. Abiecti tamen hunc Eurymachum animi constat, qui unius causa, cui iam tantam multitudinem imparem agnoscere uidetur, totam ciuitatem sit in eum concitaturus, quasi Vlysses minoribus uiribus deturbari & interimi non possit.

[illegible]) Consilium consultori pessimum, inquit prouerbium. quod iam in Eurymachum cadit, in cuius morte describenda solitam ἐνάργειαν obseruat Poeta.

κατόπισθε) Illa quæ à tergo infliguntur uulnera, interdum ei qui uulneratur, interdum ei qui uulnerat, dedecus afferre solent. Illi quidem si in fuga ei hoc contingat: huic, si hostem ab a parte aggreditur. Inscium enim & incautum quandam hac ratione offendere, nullius est laudis, sed potiùs uituperij: quia testatur se faciem hostis reformidasse. In hoc Telemachus nostro incurrere uidetur, cùm à tergo hunc Amphinomum interficit. Sed hoc uel eius adolescentiæ & ἀπειρίᾳ bellicæ uel etiam angustijs loci, in quo iam uersabatur, tribuendum est: uel deniq; quia duo isti tot procorum antagonistæ ijs etiam abuti possint, quæ alijs indecora sunt, ut illud — *Dolus an uirtus quis in hoste requirat?* hoc loco maximè usurpari posse uideatur. Quod autem posteà fugit, non tam timori ascribendum est, quàm prudentiæ, siquidem temerariorum erat hominum, diutiùs illic inermes consistere. Itaq; obserues iam in Telemacho paternæ illius uirtutis luculenta uestigia.

At hic quandiu quidem ad auxilium aderant sagittæ,	Αὐτὰρ ὅγ', ὄφρα μὲν αὐτῷ ἀμύνεσθαι ἔσαν ἰοί,
Tamdiu procorum unum semper in domo	Τόφρα μνηστήρων ἕνα γ' αἰεὶ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Percussit inspiciens, hi autem simul stricti cadebant.	Βάλλε τιτυσκόμενος, τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
At postquam liquerunt sagittæ sagittantem regem,	Αὐτὰρ ἐπεὶ λίπον ἰοὶ ὀϊστεύοντα ἄνακτα,
Arcum quidem ad postem bene firmæ domus	Τόξον μὲν πρὸς σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Inclinauit stare ad parietes splendidos,	Ἔκλινε ἑστάμεναι πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα·
Ipse autē circum humeros scutū posuit quadruplex,	Αὐτὸς δ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον,
Capite autem in forti galeam benè factam posuit	Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν
Conum, grauiter autem crista desuper nuebat.	Ἵππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν.
Accepit autem fortes lanceas duas armatas ære.	Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ.
Ianua autem quædam erat bene ædificato in pariete	Ὀρσοθύρη δέ τις ἔσκεν ἐϋδμήτῳ ἐνὶ τοίχῳ.
Vltimum. a. ad solum bene stantis domus	Ἀκρότατον δὲ παρ' οὐδὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Erat uia ad uicum, tabulæ autem erant bene cōgruæ.	Ἦν ὁδὸς ἐς λαύρην, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι·
Hanc autē Vlysses custodire iussit diuinum subulcum	Τὴν δ' Ὀδυσεὺς φράζεσθαι ἀνώγει δῖον ὑφορβὸν
Stantem prope ipsam, unus autem solus erat aditus.	Ἑσταότ' ἄγχ' αὐτῆς· μία δ' οἴη γίνετ' ἐφορμή.
His aūt Agelaus dixit uerbum omnibus nuncians,	Τοῖς δ' †Ἀγέλαος εἶπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων, γρ. ἀγέλεως μετέειπε
O amici iam aliquis in ianuam ascendat.	Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἀν' ὀρσοθύρην ἀναβαίη,
Et dicat populis, clamor citissimè fiat.	Καὶ εἴποι λαοῖσι; βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο;
Ideò citò hic uir nunc postremò sagittet.	Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσαιτο.
Hunc. a. rursus allocutus est Melant. custos caprarū.	Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Non aliquo modo est Agelae diuine, prope. n. grauiter	Οὔπως ἔστ' Ἀγέλαε διοτρεφές. ἄγχι γὰρ αἰνῶς
Aulæ pulcras ianuas & molestum os uici,	Αὐλῆς καλὰ θύρετρα, καὶ ἀργαλέον στόμα λαύρης.
Et unus omnes prohibebit uir, qui fortis sit.	Καί χ' εἷς πάντας ἐρύκοι ἀνήρ, ὅς τ' ἄλκιμος εἴη.
Sed age uobis arma portabo ut armemini.	Ἀλλ' ἄγεθ' ὑμῖν τεύχε' ἐνείκω θωρηχθῆναι.

Ex

Ἐκ θαλάμου. ἔνδον γὰρ (ὀΐομαι) οὐδέ πη ἄλλῃ
Τεύχεα κατθέσθην Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός.
Ὣς εἰπὼν ἀνέβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν
γ. ἀνὰ Ἐς θαλάμους Ὀδυσῆος † ἀνὰ ῥῶγας μεγάροιο.
Ἔνθεν δώδεκα μὲν σάκε' ἔξελε, τόσσα δὲ δοῦρα,
Καὶ τόσας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας·
Βῆ δ' ἴμεναι, μάλα δ' ὦκα φέρων μνηστῆρσιν ἔδωκε.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
γ. χερσί τε Ὡς περιβαλλομένους ἴδε τεύχεα, † χερσὶ δὲ δοῦρα
Μακρὰ τινάσσοντας· μέγα δ' αὐτῷ φαίνετο ἔργον.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή τις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
γ. Ἡμῖν ἐπ. † Νῶϊν ἐποτρύνει πόλεμον κακόν, ἠὲ Μελανθεύς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ τόδε γ' ἤμβροτον, (οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος) ὃς θαλάμοιο θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν
Κάλλιπον ἀγκλίνας· τῶν δὲ σκοπὸς ἦεν ἀμείνων.
Ἀλλ' ἴθι δῖε Εὔμαιε θύρην ἐπίθες θαλάμοιο,
Καὶ φράσαι εἴ τις ἄρ' ἐστὶ γυναικῶν ἣ τάδε ῥέζει,
Ἢ υἱὸς Δολίοιο Μελανθεύς, τόν περ ὀΐω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Βῆ δ' αὖτις θάλαμόνδε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Οἴσων τεύχεα καλά, νόησε δὲ δῖος ὑφορβός.
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Κεῖνος δ' αὖτ' ἀΐδηλος ἀνήρ, ὃν ὀϊόμεθ' αὐτοί,
Ἔρχεται ἐς θάλαμον· σὺ δέ μοι νημερτὲς ἐνίσπε,
Ἤ μιν ἀποκτείνω αἴ κε κρείσσων γε γένωμαι·
Ἦε σοι ἐνθάδ' ἄγω, ἵν' ὑπερβασίας ἀποτίσῃ
Πολλάς, ὅσσας οὗτος ἐμήσατο σῷ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Ἤτοι ἐγὼ καὶ Τηλέμαχος μνηστῆρας ἀγαυοὺς (σεύς,
Σχήσομεν ἔντοσθεν μεγάρων, μάλα περ μεμαῶτας·
Σφῶϊ δ' ἀποστρέψαντε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν,
Ἐς θάλαμον βαλέειν, σανίδας δ' ἐκδῆσαι ὄπισθε·
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντες,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἐρύσαι, πελάσαι τε δοκοῖσιν,
Ὥς κεν δηθὰ ζωὸς ἐών, χαλέπ' ἄλγεα πάσχῃ (θοντο.
Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπί-
Βὰν δ' ἴμεν ἐς θάλαμον· λαθέτην δέ μιν ἔνδον ἐόντα.
Ἤτοι ὁ μὲν θαλάμοιο μυχὸν κάτα τεύχε' ἔρευνα·
Τὼ δ' ἔσταν ἑκάτερθε παρὰ σταθμοῖσι μένοντε·
Εὖθ' ὑπὲρ οὐδὸν ἔβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν,
Τῇ ἑτέρῃ μὲν χειρὶ φέρων καλὴν τρυφάλειαν,
Τῇ δ' ἑτέρῃ σάκος εὐρύ, γέρον, πεπαλαγμένον ἄζῃ.
Λαέρτεω ἥρωος, ὃ κουρίζων φορέεσκε·
γ. ἐλέλυντο Δὴ τότε γ' ἤδη κεῖτο, ῥαφαὶ δ' † ἐλέλυντο ἱμάντων.
τε Τὼ δ' ἄρ' ἐπαΐξανθ' ἑλέτην, ἔρυσάν τε μιν εἴσω
Κουρίξ· ἐν δαπέδῳ δὲ χαμαὶ βάλον ἀχνύμενον κῆρ.
γ. τ' ἔθεν Σὺν δὲ πόδας χεῖράς † τε δέον θυμαλγέϊ δεσμῷ,
ἐκέλευεν Εὖ μάλ' ἀποστρέψαντε διαμπερές, ὡς * ἐκέλευσεν
Υἱὸς Λαέρταο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντες,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἔρυσαν, πέλασάν τε δοκοῖσι.
Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφης Εὔμαιε συβῶτα,
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ Μελάνθιε νύκτα φυλάξεις
Εὐνῇ ἐνὶ μαλακῇ καταλέγμενος, ὥς σε ἔοικεν·
Οὐδέ σε γ' ἠριγένεια παρ' Ὠκεανοῖο ῥοάων

Ex thalamo, illic enim (puto.) neq; aliò
Arma deposuerunt Vlysses & illustris filius.
Sic locutus, ascendit Melanthius custos caprarum
In thalamum Vlyssis supra scalas domus,
Vbi duodecim quidem scuta excepit, tot autē lanceas,
Et tot galeas areas equino crine densas.
Perrexit.a. ire, ualdè antē citò portans procis dedit.
Et tunc Vlyssis soluta sunt genua & dilectum cor,
Postquā circūponentes uidit arma, manibus.a. lāceas
Longas quatientes, ualdè autem ipsi apparebat opus.
Statim autem Telemachū uerba uelocia allocutus est.
Telemache certè ualdè sā aliqua in domib. mulierū
Nobis impellit bellum malum, uel Melanthius.
Hunc.a. rursus Telemachus prudēs contra locutus
O pater ipse ego hoc peccaui, (neq; aliquis alius (est,
Causa.) qui thalami ianuam spissè congruam
Reliqui inclinans, horum autē speculator esset melior.
Sed uade diuine Eumae, ianuam claude thalami.
Et obserua siue qua est mulierum, qua hac faciat,
An filius Dolij Melanthius, quem ego puto.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Iuit.a. iterum thalamum Melanthius custos caprarū,
Portaturus arma pulcra, intellexit.a. diuus subulcus.
Statim autem Vlyssem allocutus est qui prope aderat,
Diuine Laertiade prudens Vlysses,
Ille autem rursus exitiosus uir quem putamus ipsi
It in thalamum, tu autem mihi uerum dic,
Nunquid interficiam si potentior ero?
An tibi huc ducam, ut iniustitias persoluat
Multas, quantas hic operatus est tua in domo?
Hunc aūt respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Certè ego & Telemachus procos superbos
Retinebimus intra domos, quāuis multùm incitatos.
Vos autem auersis pedibus & manibus desuper
In thalamum mittite, tabulas autem ligate à tergo.
Cathenam autem plicatam ex ipso penetrantes
Columnam in altam trahite, admouete trabibus,
Vt diu uiuus graues dolores patiatur. (obediuerūt.
Sic dixit, hi.a. igitur hunc ualdè quidē audiuerūt et
Perrexerūt.a. ire in thalamū, latuerūt.a. ipsū intus ex-
Certè hic qdē thalami cōclaui in arma q̄rebat, (istēte.
Hi autem steterunt utrinq; apud limina manentes.
Quādo in pauimentū ibat Melanthius custos caprarū,
Altera quidem manu ferens pulcrām galeam.
Altera.a. scutū latum, antiquum, inquinatū siccitate
Laertis herois quod iuuenis portabat. (rorum.
Tum quidē iacebat, conglutinationesq; soluta erāt lo-
Iam tunc irruentes ceperunt. traxeruntq; ipsum intro
Per caput, in pauimento.a. in terrā iecerūt dolētes cor.
Pedes autem manusq; colligauerunt tristi uinculo
Valdè uertentes penitus sicut iusserat
Filius Laertis pertolerans diuus Vlysses,
Cathenam autem plicatam ex ipso qua penetrarat,
Columnā in altā traxerūt, propinquauerūtq; trabib.
Hunc.a. cauillans alloquutus es Eumae subulce
Nunc quidē iam ualdè omnino Melanthie noctē serua
Lecto in molli dormiens sicut decet. (bus
Neq; te Aurora ab Oceani fluctibus

Late-

Latebat ueniens aurea sede, quando adduces
Capras procis domo in conuiuium laborare.
Sic hic quidẽ illic relict⁹ est extẽsus pnicioso in uinculo.
Hi autem in arma euntes, portaq́; imposita lucida,
Iuerunt ad Vlyssem prudẽtem, uersutum,
Vbi robur spirantes instabant, hi quidem in pauimẽto
Quatuor, hi autem intra domum multiq́; & boni.
Hos autem propè filia Iouis uenit Minerua,
Mentori assimilata & corpore ac uoce.
Hanc.a. Vlysses lætatus est uidens, & uerbum dixit,
Mentor expelle diras, recordare autem socij dilecti
Quæcunq; bona feci, æqualis autem mihi es.
Sic dixit putãs populorum seruatricẽ esse Mineruã.
Proci autem ex altera parte minabantur ex domo.
Primus hunc increpauit Damastorides Agelaus,
Mentor, ne te uerbis persuadeat Vlysses
Procis pugnare, auxiliari autem ei ipsi:
Sic enim nostram mentem perfici puto,
Quando hos interfecerimus patrem ac filium,
In autem tu his posteà interficieris, qualia cogitas
Facere in domibus? tuo autem ipsius capite solues.
At postquam uestrum uiolentias abstulerimus ære,
Possessiones quot tibi sunt queq; intus, & quæ foris,
Iis (quæ sunt) Vlyssis commiscebimus, neq; filios
Viuere in ædibus sinemus, neq; filias.
Neq; uxorem prudentem in ciuitate uersari.
Sic dixit, Minerua aũt irata est ex animo magis,
Increpauit autem Vlyssem iratis uerbis, (titudo,
Nõ amplius tibi Vlysses robur firmũ, neq; aliqua for
Qualis quãdo pro Helena albis ulnis bono patre nata
Nouem annis Troianis pugnasti assiduè semper.
Multos autem uiros interfecisti in graui pugna,
Tuo autem capta est consilio Priami ciuitas lata uijs.
Quomodo iam nũc quando tuũ populũ & possessiones
Contra procos indignaris fortis esse (peruenisti
Sed agè huc amice apud me sta, & uide opus,
Vt uideas qualis tibi in uiris inimicis
Mentor Alcimedes beneficia rependat.
Dixit, & nondũ omnino dedit alternantẽ uictoriã.
Sed adhuc potentiamq́; & fortitudinem tentabat
Et Vlyssis ac filij gloriosi.
Ipsa autem splendida in domus trabem
Sedit ruens hirundini similis contrà.
Procos autem concitabat Damastorides Agelaus,
Eurynomusq; & Amphimedon, Demoptolemusq;,
Pisandrusq; Polyctorides, Polybusq; prudens,
Hi enim procorum fortitudine erãt egregiè optimi.
Quicunq; adhuc uiuebant, & pro animab pugnabãt.
Hos autem iam domuit arcus & frequentes sagitta.
His autem Agelaus dixit uerbum omnibus nuncians,
O amici, iam tenebit uir hic manus innocuas,
Et iam ei Mẽtor qdem abijt inanes iactationes dicẽs,
Hi autem soli relicti sunt in primis ianuis,
Ideò nunc non simul omnes immittite lanceas longas.
Sed agitè, in eum primũ iaculamini, sicubi Iupiter
Det Vlyssem percuti, & gloriam reportare,
Horum autem aliorum nõ cura, postquã hic ceciderit.
Sic dixit. hi.a. igitur omnes iaculati sunt sicut iussit,

Λήσει ἐπερχομένη χρυσόθρονος, ἡνίκ' ἀγινεῖς
Αἶγας μνηστήρεσσι δόμον κάτα δαῖτα πένεσθαι.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι λέλειπτο ταθεὶς ὀλοῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Τὼ δ' ἐς τεύχεα δύντε, θύρην τ' ἐπιθέντε φαεινήν,
Βήτην εἰς Ὀδυσῆα δαΐφρονα, ποικιλομήτην.
Ἔνθα μένος πνείοντες ἐφέστασαν οἱ μὲν ἐπ' οὐδοῦ,
Τέσσαρες, οἱ δ' ἔντοσθε δόμων, πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν,
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς γήθησεν ἰδών, καὶ μῦθον ἔειπε,
Μέντορ ἄμυνον ἀρήν, μνῆσαι δ' ἑτάροιο φίλοιο,
Ὅς σ' ἀγαθὰ ῥέζεσκον· ὁμηλικίη δέ μοι ἐσσί. γ. Οἷσ' ἀγ'
Ὣς ἔφατ', οἰόμενος λαοσσόον ἔμμεν Ἀθήνην.
Μνηστῆρες δ' ἑτέρωθεν ὁμόκλεον ἐν μεγάροισι·
Πρῶτος τὴν γ' ἐνένιπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Μέντορ, μή σ' ἐπέεσσι παραιπεπίθησιν Ὀδυσσεὺς
Μνηστήρεσσι μάχεσθαι, ἀμυνέμεναι δέ οἱ αὐτῷ.
Ὧδε γὰρ ἡμέτερόν γε νόον τελέεσθαι ὀΐω·
Ὁππότε κεν τούτους κτέωμεν, πατέρ' ἠδὲ καὶ υἱόν,
Ἐν δὲ σὺ τοῖσιν ἔπειτα πεφήσεαι, οἷα μενοινᾷς
Ἔρδειν ἐν μεγάροις· σῷ δ' αὐτοῦ κράατι τίσεις.
Αὐτὰρ ἐπὴν ὑμέων γε βίας ἀφελώμεθα χαλκῷ,
Κτήμαθ' ὁπόσσα τοι ἐστὶ τά τ' ἔνδοθι καὶ τὰ θύρηφι,
Τοῖσιν Ὀδυσσῆος μεταμίξομεν· οὐδέ τοι υἷας
Ζώειν ἐν μεγάροισιν ἐάσομεν οὐδὲ θύγατρας,
Οὐδ' ἄλοχον κεδνὴν Ἰθάκης κατὰ ἄστυ πολεύειν.
Ὣς φάτ'· Ἀθηναίη δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Νείκεσσεν δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν,
Οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσεῦ μένος ἔμπεδον, οὐδέ τις ἀλκή,
Οἵη ὅτ' ἀμφ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ εὐπατερείῃ
Εἰνάετες Τρώεσσιν ἐμάρναο νωλεμὲς αἰεί·
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνες ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Σῇ δ' ἤλω βουλῇ Πριάμου πόλις εὐρυάγυια.
Πῶς δὴ νῦν, ὅτε * σόν γε δόμον καὶ κτήμαθ' ἱκάνεις, γ. σὸν δῶμα
Ἄντα μνηστήρων ὀλοφύρεαι ἄλκιμος εἶναι;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο πέπον παρ' ἔμ' ἵστασο, καὶ ἴδε ἔργον,
Ὄφρ' εἰδῇς οἷός τοι ἐν ἀνδράσι δυσμενέεσσι
Μέντωρ Ἀλκιμίδης εὐεργεσίας ἀποτίνειν.
Ἦ ῥα· καὶ οὔπω πάγχυ δίδου ἑτεραλκέα νίκην,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρα σθένεός τε καὶ ἀλκῆς πειρήτιζεν
Ἠμὲν Ὀδυσσῆος ἠδ' υἱοῦ κυδαλίμοιο.
Αὐτὴ δ' αἰθαλόεντος ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ἕζετ' ἀναΐξασα, χελιδόνι ἰκέλη ἄντην.
Μνηστῆρας δ' ὤτρυνε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος,
Εὐρύνομός τε καὶ Ἀμφιμέδων, Δημοπτόλεμός τε,
Πείσανδρός τε Πολυκτορίδης, Πόλυβός τε δαΐφρων.
Οἱ γὰρ μνηστήρων ἀρετῇ ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι,
Ὅσσοι ἔτ' ἔζωον, περί τε ψυχέων ἐμάχοντο·
Τοὺς δ' ἤδη ἐδάμασσε βιὸς καὶ ταρφέες ἰοί.
Τοῖς δ' * Ἀγέλαος ἔειπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων, γ. ἀγέλεως μετέειπε,
Ὦ φίλοι, ἤδη σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Καὶ δή οἱ Μέντωρ μὲν ἔβη κενὰ εὔγματα εἰπών,
Οἱ δ' οἶοι λείπονται ἐπὶ πρώτῃσι θύρῃσι.
Τῷ νῦν μὴ ἅμα πάντες ἀφίετε δούρατα μακρά·
Ἀλλ' ἄγεθ' οἱ ἓξ πρῶτον ἀκοντίσατ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ Ὀδυσσῆα βλῆσθαι, καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Τῶν δ' ἄλλων οὐ κῆδος, ἐπὴν οὗτός γε πέσῃσιν.
Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὡς ἐκέλευεν,

Ἱέμενοι· τὰ δὲ πάντα ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ᾽ ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ δούρατ᾽ ἀλεύαντο μνηστήρων,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Ὦ φίλοι, ἤδη μέν κεν ἐγὼν εἴποιμι καὶ ἄμμι
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκοντίσαι, οἳ μεμάασιν
Ἡμέας ἐξεναρίξαι ἐπὶ προτέροισι κακοῖσιν.
Ὣς ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἄντα τιτυσκόμενοι. Δημοπτόλεμον μὲν Ὀδυσσεύς,
Εὐρυάδην δ᾽ ἄρα Τηλέμαχος, Ἔλατον δὲ συβώτης,
Πείσανδρον δ᾽ ἄρ᾽ ἔπεφνε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ·
Οἱ μὲν ἔπειθ᾽ ἅμα πάντες ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας.
γρ. ἐχώρησαν Μνηστῆρες δ᾽ * ἀνεχώρησαν μεγάροιο μυχόνδε·
Τοὶ δ᾽ ἄρ᾽ ἐπήϊξαν, νεκύων δ᾽ ἐξ ἔγχε᾽ ἕλοντο.
Αὖτις δὲ μνηστῆρες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἱέμενοι· τὰ δὲ πολλὰ ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκει, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ᾽ ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Ἀμφιμέδων δ᾽ ἄρα Τηλέμαχον βάλε χεῖρ᾽ ἐπὶ καρπῷ
γ. ἄκρον Λίγδην, † ἄκρην δὲ ῥινὸν δηλήσατο χαλκός.
Κτήσιππος δ᾽ Εὔμαιον ὑπὲρ σάκος ἔγχεϊ μακρῷ
Ὦμον ἐπέγραψεν· τὸ δ᾽ ὑπέρπτατο, πῖπτε δ᾽ ἔραζε.
Τοὶ δ᾽ αὖτ᾽ ἀμφ᾽ Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα.
Ἔνθ᾽ αὖτ᾽ Εὐρυδάμαντα βάλε πτολίπορθος Ὀδυσσεύς,
Ἀμφιμέδοντα δὲ Τηλέμαχος, Πόλυβον δὲ συβώτης·
Κτήσιππον δ᾽ ἄρ᾽ ἔπειτα βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ
Βεβλήκει πρὸς στῆθος ἐπευχόμενος δὲ προσηύδα,
Ὦ Πολυθερσείδη φιλοκέρτομε, μή ποτε πάμπαν
Εἴκων ἀφραδίῃς, μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ θεοῖσι
Μῦθον ἐπιτρέψαι· ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσι.
Τοῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήϊον, ὅν ποτ᾽ ἔδωκας
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ δόμον κάτ᾽ ἀλητεύοντι.
Ἦ ῥα βοῶν ἑλίκων ἐπιβουκόλος· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς
Οὔτα Δαμαστορίδην αὐτοσχεδὸν ἔγχεϊ μακρῷ.
Τηλέμαχος δ᾽ Εὐηνορίδην Λειώκριτον οὖτα
Δουρὶ μέσον κενεῶνα, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν·
Ἤριπε δὲ πρηνής, χθόνα δ᾽ ἤλασε παντὶ μετώπῳ.
γ. φθισίμβροτος Δὴ τότ᾽ Ἀθηναίη * φθισίμβροτον αἰγίδ᾽ ἀνέσχεν
Ὑψόθεν ἐξ ὀροφῆς· τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν.
Οἱ δ᾽ ἐφέβοντο κατὰ μέγαρον, βόες ὣς ἀγελαῖαι,
Τὰς μέν τ᾽ αἰόλος οἶστρος ἐφορμηθεὶς ἐδόνησεν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ᾽ ἤματα μακρὰ πέλονται.
Οἱ δ᾽, ὥστ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι
Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ᾽ ὀρνίθεσσι θόρωσι,
Ταὶ μέν τ᾽ ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται,
Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίνεται οὐδὲ φυγή, χαίρουσι δέ τ᾽ ἀνέρες ἄγρῃ·
Ὣς ἄρα τοὶ μνηστῆρας ἐπεσσύμενοι κατὰ δῶμα
Τύπτον ἐπιστροφάδην. τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ᾽ ἀεικής,
Κράτων τυπτομένων· δάπεδον δ᾽ ἅπαν αἵματι θῦεν.

Cupientes, hac autem multum uana fecit Minerua.
Horum alius quidem limen bene firmata domus
Percußit, alius autem ianuam subtiliter compactam.
Alius.a in pariete fraxinea (hasta) cecidit are grauis.
At postquam iam lanceas euitauerunt procorum.
His uerbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
O amici, iam quidem ego dicerem & nobis
Procorum in turbam iaculari, qui prompti sunt
Nos internecione delere in prioribus malis.
Sic dixit, hi.a igitur oēs iaculati sunt acutas lãceas
Contrà dispicientes, Demoptolemum quidem Vlysses,
Euryadē.a.igitur Telemachus, Elatum.a.subulcus,
Pisandrũ aũt igitur interfecit boum bubulcus uir.
Hi qdē postea simul oēs mordicus ceperũt magnũ paui-
Proci.a.igitur iuerũt domus ad intimũ. (mentum.
His.a. igitur irruerũt, è mortuis.a lãceas extraxerũt.
Rursus autem proci iaculati sunt acutas lanceas
Magna cõtentione, illas.a multũ irritas posuit Miner.
Horum alius quidem limen bene firmata domus
Percußit, alius.a. ianuam subtiliter compactam:
Alius.a.in pariete fraxinea (hasta) cecidit are grauis
Amphimedon.a.igitur Telemachũ percußit manũ ad
Obiter, extremam autem pellem læsit as. (carpum
Ctesippus.a.Eumaeum super scutũ lancea longa
Humerũ attigit, hoc a. superuolauit, cecidit.a.humũ,
Hi.a.rursus circum Vlyssem prudentē uersutum
Procorum in turbam iaculati sunt acutas lanceas.
Tũc rursus Eurydamãta percußit urbiũ populator Vl.
Amphimedonta.a. Telemachus. Polybũ .a. subulcus,
Ctesippum autem igitur postea boum bubulcus uir
Percußit in pectus: gloriabundus.a. (illum) affatus est,
O fili Polythersi conuiciator, nunquam omnino
Cedens stultitiæ magnifica loquere, sed Dijs
Sermonem committe, quoniam multò potẽtiores sunt.
Hoc tibi pro pede hospitale (munus) quem dedisti
Diuo Vlyssi domi (sua) mendicanti.
Dixit igitur boum nigrarum bubulcus: at Vlysses
Vulnerauit Damastoridem cominus lancea longa.
Telemachus.a. Euenoridem Liocritum percußit
Lancea medio uentre penitus aũt æs transadegit.
Cecidit.a.pronus, terram a. percußit tota fronte.
Iam tũc Minerua hominũ interfectrix ægida sustulit
Alto ex fastigio, horum.a.mentes expauefacta sunt.
Hi a. fugerunt in domum boues tanquã gregaria,
Quas quidē uarius asilus impetu aggressus agitauit
Tempore in uerno, quando dies longa sunt,
Hi a. sicut uultures curua unguibus, curua rostris
Ex montibus uenientes in aues saltant.
Hæ quidem in campo nebulas timentes pererrant:
Hi aũt has perdunt insilientes, neq; aliqua fortitudo
Fit, neq; fuga. gaudent autem uiri præda.
Sic igitur hi procos irruentes per domum
Verberabant cõuersim, horũ.a. suspiriũ mouebatur in-
Cap. diuerberatis, pauimẽtũ.a. totũ sãguine æstuabat. (decens

COMMENTARIVS.

αὐτὰρ ἐπεὶ) Vbi sagittæ Vlyssē defecerũt, alijs armis induitur. At cur nō anteà? quia pugna illa sagittarũ leuiores & agiliores postulat homines, illa uerò quæ sequebatur (statariã quodámodo posses appellare) solidiores: adde q; tutiùs iam cõgredietur munito & quasi circũuallato corpore. Quia aũt nullã uidebatur laudē promereri, si inermes debellasset, procos etiã ne-

bulo-

bolonis illius Melanthij beneficio & opera ermatos inducit, ut es greuioris certaminis uictoria maiorem sibi gloriam comperet Vlysses.

Ἐνθ' Ὀδυσσεὺς) Ploribus iam locis hoc ioculcauimus, in uirum fortem timorem cadere: quem nunc quoq; Vlysses expexitur, & id oon sine greui ceosa, siquidem eò difficilius ei futurum certamen aduersus ermatos procos apparebat.

ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ) Ingeouè culpem suam Telemachus confitetur, quod summi fuit in eo candoris. Negligentiem autē illam in eleodendis foribus iam resarciet, cùm eò Eumeum eblegabit explorandi graria, quis thelamum, ubi reposita erāt ac me, ingressus, iude arma ebstulerit. Qui cùm Melanthium esse comperisset, Vlysi de ouociat: à quo mendetum est, ut ed columoem oiociretoe maioris tormeori causa.

ὥς κεν δηθὰ) Vide quæ 1 Od. pag. 6. annotauimus, obi docemus, mortē non esse propriè supplicium, sed potiùs uitā acerham & doloribus refertam: quæ longè ipsa morte est greoior, cuius potè beneficio à malis liberemur. Eem sententiam locupletissimè confirmet boc loto Vlysses.

νῶϊ δ' ὑποσχομένω) Tam tristibus nerretionibus hæc locose & facete subulci & bubulci uerba intersetit, quibos proterum illum Melaothiom selsè omnino & festiuè uellicent.

Μέντορι εἰδομένη) Sicanteà lib. 2 buiusdem Mentoris specie Telemecho se exhibuir Mineruа, quem nooc egnouisse nibilominos dicitur Vlysses. At Agelaus uerum Meotorem esse ratus, eum ab ope Vlysi fereoda deterret, dire ei comminetus, post interfectos Vlyssem & Telemechum (quod tem eudecter & temerè sibi pollicentur, quasi id illi facilē & certò moe fiot præstituei) esq; edeò ipsum Mentorem, bonorum deprædationem, totiosq; familiæ ex ciuitete expulsionem.

οὐκέτι σοί γ' Ὀδυσεῦ) Scopos Mineruæ est fortitudinem Vlysis excitaodi: quem ut assequetor, primùm ei ignauiam & segnitiem exprobret, belliq; Troieni commemoratione, in quo tam strenuè se gesserit, edeò ut eius consilio captem Troiam dicat, doces eum ab illo Vlysse quodemmodo degenerasse. Siqoidem in patria contra procos iam remissior fit, quàm in eeatere regione fueris. Vbi etiam argumentetur à loco maiorum. Nam apud Troiam Vlysses non pro se, sed pro Helena pognauit, & pog oauit quidem fortitee: at nonc cùm eius causa egitur, maiore etiam impetu & fortitudine snt iniurias ulcisci debet, qui altenes (oempe Menelai) tem egregiè uiodicauit. Tendem eum ad pugnam hortetur, & ei euxiliū suum & offert, & postmodom præstet. Mentoris tamen personem prætexit, tum quòd eb Vlysse se agnosci intelligeret, quod sufficiebes: tum qoòd procis ita fucum feceret. Nam si se Mineruam esse prodidisset, perterrefecturus erat proeos, & oulle gloriā inde ad Vlyssem reduodasset, siquidem totum negotium fuisset ab illa confectum. Setis ergo fuit, animoe Vlysi addere.

τῇ δ' ἄλλῃ βουλὴ) Hinc Vlysses πολύμητις. Vide 1. Odyss peg. 1. & 2. ad uerbe, ἄνδρα πολύτροπον.

χελιδόνι) Iste subita metemorphosis Mentoris illius edulterini in hirundinem mire est, sed satis temen Homericis Dijs ofitata. Qoòd ausem hirundini assimiletur, eeusem esse puto, ne depreheoderetur pro Mineroa. Nulla autem poteras esse suspicio de illa euicula, quæ solet etiem in teabibus ædium consistere.

ὦ φίλοι) Qood doces ante prælie facere solent, ut milites non solùm hortentur ed fortitudinem, sed eos etiem officij sui commoeefeciēt, hoc est, eios qood ipsis gerendū est, id nunc Agelaus præstet. Primumq; eeutè proponit Vlyssem iem è pugna destiturum, nec emplius illis oociturum, siquidem Mentor ebierit (ita enim secuodum uersum interpretoe) qui ei inanes iectatlones immurmurâeit, ee illi quetuoe soli sunt relicti: quasi dicat, non esse tam exiguū numerum exbotrescendum. Et ita eleuaso hoste sociorum animos conetur erigere. Tum monet quid sit faciendum. Nempe oon iu omnes, sed in unicū Vlyssem hastas esse conijcieodas. Prudeoter omoino, ut quo sublato reliquoe posse fecillimè deuioci intelligeret: taotum est in optimi ducia, sed præcipuè in Vlysis nostri uirtute positum, ot hic solus tot uirorum tetror fuerit. At Minetue Vlyssem suum proteget, irritosq; procorum ictus faciet: illius autem & commilitonum iaculatiooes felicitabit.

ὦ πολυθερσείδη) Quid proderet morieutem huoc Ctesippum ita commonefecere, cùm ea amplios exeqoi nō posset, quorum Eumæus eum monet? Hoc nimirum eò fait ecerbius Cresippo, quòd sibi talia iotempestiuè dici uideret.

ξεινήιον ἀντὶ ποδὸς) Anteà lib. 20. uidimus, hoc Ctesippi factum cùm bouinum pedem in Vlyssem contumeliosè iecit. Mooet Giphanius Naeiena ἐπιλ. β. his oerbis ot prooerbio usum, pro malum malo rependare, eut cleoom cleuo. Id oerò eoteà mo noeret Eustathius, queoquam Theologi nomen noo exptimat. Noteuit quoq; Iunius Adag. ceot. 5. prou, 84.

οἱ δ' ἐφέβοντο) Ptimùm terrorem procorum ee uisa Mineruæ ægide exprimit, & id quidē illustri comperatione boum, quas æstros oel asilus uerè egitet. Que de re scribit Virgilius 3. Geot.

Et lucos Silari circa, ilicibusq; uirentem
Pluribus Alburnum uolitans, cui nomen asilo
Romanum est. œstrum Graij uertere uocantes,
Asper acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta.

Postea etiem insultantes procorum antagonistas eltere comperatione ex uultoribus sumpta elegauter effingit, deniquè eorum celebrem uictoriem & conflictum germane ὑποτυπώσει.

Liodes autem Vlyßis irruens cepit genua.
Et ipsum precans uerba uelocia allocutus est.
Oro te Vlysses, tu.a.mei rationē habe, et mei miserere
Nondum.n.aliquā existimo mulierum in domibus
Dicturam, neq; aliquid fecisse iniustum, sed & alios
Sedaui procos, quicunq; talia faceret. (nerēt:
Sed mihi nō obedineruūt, ut à prauis (reb.) manus absti
Ideò & propter suas intemperies indecentē mortē hau
At ego cum his uates nihil cùm patrauerim (serunt.
Iacebo: sic non est gratia in posterum benefactorum.
Hunc aūt torue conspicatus alloc. est prudens Vlyß.
Siquidem iam cum his uates te dicis esse,
Nempe sanè uideris sæpe optasse in ædibus,
Longè mihi reditus finem dulcis fieri.
Te autem uxoremq; dilectam sequi & filios parere,
Ideò non mortem grauem effugies.
Sic igitur locutus ensem cepit manu forti
Iacentem, quem Agelaus abiecerat humum
Interfectus, quo hunc in ceruicē mediam percußit
Loquētis.a.igitur huius caput pulurib.mixtū est
Terpiades autē cantor fugit mortem nigram
Phemius, qui canebat cum procis neceßitate.

Λειώδης δ' Ὀδυσῆος ἐπεσσύμενος λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Οὐ γάρ πω τινά φημι γυναικῶν ἐν μεγάροισιν
Εἰπεῖν οὐδέ τι ῥέξαι ἀτάσθαλον· ἀλλὰ καὶ ἄλλους
Παύεσκον μνηστῆρας, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι οὐ πείθοντο κακῶν ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Αὐτὰρ ἐγὼ μετὰ τοῖσι θυοσκόος, οὐδὲν ἐοργώς,
Κείσομαι· ὡς οὐκ ἔστι χάρις μετόπισθ' εὐεργέων.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Εἰ μὲν δὴ μετὰ τοῖσι θυοσκόος εὔχεαι εἶναι,
Πολλάκι που μέλλεις ἀρήμεναι ἐν μεγάροισι,
Τηλοῦ ἐμοὶ νόστοιο τέλος γλυκεροῖο γενέσθαι·
Σοὶ δ' ἄλοχόν τε φίλην σπέσθαι καὶ τέκνα τεκέσθαι·
Τῷ οὐκ ἂν θάνατόν γε δυσηλεγέα προφύγοισθα.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ξίφος εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον, ὅ ῥ' Ἀγέλαος ἀποπροέηκε χαμᾶζε
Κτεινόμενος· τῷ τόνγε κατ' αὐχένα μέσσον ἔλασσε.
Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τερπιάδης δ' ἔτ' ἀοιδὸς ἀλύσκανε κῆρα μέλαιναν
Φήμιος, ὅς ῥ' ἤειδε μετὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ.

Ἔστη δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
γρ. μερμήριξεν, Ἄγχι παρ' ὀρσοθύρην· δίχα δὲ φρεσὶ † μερμήριζεν,
Ἢ ἐκδὺς μεγάροιο, Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν
Ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ἔνθ' ἄρα πολλὰ
Λαέρτης Ὀδυσσεύς τε βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκηαν·
Ἢ γούνων λίσσοιτο προσαΐξας Ὀδυσῆα.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Γούνων ἅψασθαι Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἤτοι ὁ φόρμιγγα γλαφυρὴν κατέθηκε χαμᾶζε
Μεσσηγὺς κρητῆρος ἰδὲ θρόνου ἀργυροήλου·
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, εἴ κεν ἀοιδὸν
Πέφνῃς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω.
Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί· θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
Παντοίας ἐνέφυσεν. ἔοικα δέ τοι παραείδειν
Ὥς τε θεῷ· τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.
Καί κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι σὸς φίλος υἱός,
Ὡς ἐγὼ οὔ τι ἑκὼν ἐς σὸν δόμον, οὐδὲ χατίζων,
Πωλεύμην μνηστῆρσιν ἀεισόμενος μετὰ δαῖτας,
γρ. κρείσσονες Ἀλλὰ πολὺ πλέονες καὶ † κρείσσονες ἦγον ἀνάγκῃ.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Αἶψα δ' ἑὸν πατέρα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα,
γρ. μηδ' ἔτι Ἴσχεο, * μηδέ τι τοῦτον ἀναίτιον οὔταε χαλκῷ.
Καὶ κήρυκα Μέδοντα σαώσομεν, ὅς τέ μευ αἰεὶ
Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ κηδέσκετο παιδὸς ἐόντος,
Εἰ δὴ μή μιν ἔπεφνε Φιλοίτιος, ἠὲ συβώτης,
Ἠὲ σοὶ ἀντεβόλησεν ὀρινομένῳ κατὰ δῶμα.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς.
Πεπτηὼς γὰρ ἔκειτο ὑπὸ θρόνον, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Ἕστο βοὸς νεόδαρτον, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Αἶψα δ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, θοῶς δ' ἀπέδυνε βοείην·
Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔπειτα προσαΐξας λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ὅδ' εἰμί· σὺ δ' ἴσχεο, εἰπὲ δὲ πατρὶ
Μή με περισθενέων δηλήσεται ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων κεχολωμένος, οἵ οἱ ἔκειρον
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροις, σὲ δὲ νήπιοι οὐδὲν ἔτιον.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Θάρσει, ἐπειδή σ' οὗτος ἐρύσατο καὶ ἐσάωσεν,
Ὄφρα γνῷς κατὰ θυμόν, ἀτὰρ εἴπῃσθα καὶ ἄλλῳ,
Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων.
Ἀλλ' ἐξελθόντες μεγάρων ἕζεσθε θύραζε
Ἐκ φόνου εἰς αὐλήν, σύ τε καὶ πολύφημος ἀοιδός,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ κατὰ δῶμα πονήσομαι ὅττεό με χρή.
Ὣς φάτο. τὼ δ' ἔξω βήτην μεγάροιο κιόντε.
Ἑζέσθην δ' ἄρα τώ γε Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμόν,
Πάντοσε παπταίνοντε, φόνον ποτιδεγμένω αἰεί.
Πάπτηνεν δ' Ὀδυσεὺς καθ' ἑὸν δόμον, εἴ τις ἔτ' ἀνδρῶν
Ζωὸς ὑποκλοπέοιτο, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Τοὺς δὲ ἴδεν μάλα πάντας ἐν αἵματι καὶ κονίῃσι
Πεπτηῶτας πολλούς· ὥστ' ἰχθύας, οὕς θ' ἁλιῆες
Κοῖλον ἐς αἰγιαλὸν πολιῆς ἔκτοσθε θαλάσσης
Δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυωπῷ· οἱ δέ τε πάντες
Κύμαθ' ἁλὸς ποθέοντες ἐπὶ ψαμάθοισι κέχυνται,
Τῶν μέν τ' ἠέλιος φαέθων ἐξείλετο θυμόν.
Ὣς τότ' ἄρα μνηστῆρες ἐπ' ἀλλήλοισι κέχυντο.

Stabat in manibus tenens citharam stridulam
Propè apud ianuam, bifariam aũt mentib. cogitabat.
An egressus domo Iouis magni ad aram
Aulæ sederet elaboratam, ubi multa
Laertes Vlyssesq́; boum fœmora combusserant.
An genibus precaretur proruens in Vlyssem.
Sic autem ei cogitanti uisum est melius esse
Genua tangere Laertiadæ Vlyssis.
Certè hic citharam concauam deposuit humi
Medio crateris & throni argentei clauis.
Ipse autem rursus Vlyssis ruens cepit genua.
Et ipsum precans uerba uelocia allocutus est,
Oro te Vlyssis, tu. a. me rationẽ habe, et mei miserere
Ipsi tibi in futurum dolor erit, si cantorem
Interficies, qui Dijs & hominibus cano. (tilenas
Ego à me ipso doctus sum. Deus. a. mihi in mentib. can-
Omnes inseuit, uideor autem tibi accinere
Tanquam Deo, ideò ne me cupias collo truncare.
Et Telemachus hæc dicet tuus dilectus filius,
Quòd ego non uoluntarius in tuã domũ, neq́; indigens
Veni procis cantaturus post conuiuium, (est ui)
Sed multò plures et potẽtiores duxerũt necessitate. (id
Sic dixit, hunc autẽ audiuit sacra uis Telemachi,
Statim autem suum patrẽ allocutus est qui propè erat:
Abstine, neq́; item hunc insontem percute ære.
Et præconem Medonta seruabimus, qui semper
Domo in nostra curam habuit (mei) dum puer essem.
Si iam non ipsum interfecit Philætius, uel subulcus,
Vel tibi obuius fuit ruenti in domo.
Sic dixit, hunc. a. audiuit Medon prudentia sciens
Expauefactus enim iacebat sub sede, circum. a pellem
Indutus bouis nuper excoriatã, fugiens mortẽ nigrã.
Statim. a. à throno surrexit, citò. a. abiecit bouinã (pel-
Telemacho. a postea proruens (illius) cepit genua, (lem)
Et ipsum precans uerba uelocia allocutus est,
O amice, ego quidẽ hic sum, tu. a. cohibe (te,) dic. a.
Ne me impotenti robore lædat acuto ære (patri.
Viris procis iratus, qui totonderunt
Res in domibus, te autem stulti nihil honorauerunt.
Hunc. a subridens alloquutus est prudens Vlysses.
Fide, quoniam te hic liberauit & seruauit,
Vt noscas in animo, & dicas & alij,
Multò satius esse bene quàm malè agere.
Sed egressi ex ædibus sedete foris
Ex cæde in aula, tuq́; & multùm famosus cantor.
Vt ego in domo elaborãdo peragam quod me oportet.
Sic dixit, hi autem exiuerunt domo euntes.
Sederunt autem igitur hi Iouis magni ad altare
Vndique aspicientes, cædem expectantes semper.
Aspiciebat. a. Vlysses ad suã domũ, si quis adhuc uirorũ
Viuus sublateret fugiens mortem nigram.
Hos aũt uidit ualdè omnes in sanguine, et pulueribus
Prostratos multos, sicut pisces quos piscatores
Concauum in littus album extra mare
Rete extraxerunt foraminosum, hi autem omnes
Vndas maris cupientes in arenis fusi sunt,
Horum quidem Sol perlustris abstulit animum.
Sic tunc igitur proci ad inuicem fusi erant.

Iam

Iam tunc Telemachum allocutus est prudens Vlysses,
Telemache eia agè mihi uoca nutricē Eurycleam,
Vt uerbum dicam, quod mihi in animo est.
Sic dixit, Telemachus.a. dilecto obediuit patri,
Mota.a. ianua allocutus est nutricem Eurycleam,
Eia iam huc ades anus olim genita, quæ mulierum
Famularum speculatrix es in domibus nostris,
Veni, uocat te pater meus, ut aliquid dicat.
Sic locutus est, huic autem uelox fuit uerbum.
Aperuit.a. ianuas domorum bene habitatarum.
Perrexit autem ire: at Telemachus antè præibat.
Inuenit posteà Vlyssem cum interfectis mortuis,
Sanguine & puluere inquinatum, tanquā leonem,
Qui comesturus bouem uenit pernoctantem in agro,
Omne autem igitur ei pectusq́; genaq; utrinq;
Cruenta sunt, grauis autem in uultum uideri.
Sic Vlysses inquinatus erat pedes & manus desuper.
Hac.a. postq̃ igitur mortuosq́; et magnū inspexis sāgui
Rectà prūpit ululādo, quoniā magnū uidit opus. (nē.
Sed Vlysses prohibuit, & tenuit cupientem:
Et ipsam accersitam uerba uelocia allocutus est,
In animo anus gaude, & (te) cohibe neq; ulula.
Non pietas interfectos ob uiros superbire.
Hos autem Parca domuit Deorum & impia opera.
Non aliquem.n. honorabant terrestrium hominum,
Non malū, neq; quidē bonū qui ad ipsos peruenisset,
Ideò et ꝓpter suas intēperies indecentē mortē assecuti
At agè mihi tu mulieres eas in ædibus recense, (sunt.
Quæ me inhonorant, & quæ peccantes sunt.
Hunc.a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea
Tibi enim ego tibi fili ueritatem dicam.
Quinquaginta tibi sunt in domibus mulieres
Famulæ, has quidem opera docuimus operari,
Lanasq́; extendere, & seruitutem tolerare.
Harum duodecim omnes impudentiā aggressæ sunt,
Neq; me honorantes, neq; ipsam Penelopem.
Telemachus.a. nuper quidem creuit, neq; ipsū mater
Imperare siuit in famulis mulieribus.
Sed agè ego ubi ascendero in cœnacula splendida,
Dicam tuæ uxori, cui aliquis Deus somnum impulit.
Hanc.a. respondens allocutus est prudens Vlysses,
Nondum hanc excita, tu aūt huc edic mulieribus
Vt ueniant, quæ anteà indecentia operata sunt.
Sic dixit, anus autem per domum exiuit
Nunciatura mulieribus, & festinans ad reuertendū,
At hic Telemachum, & bubulcum & subulcum
Ad se uocatos uerba uelocia allocutus est,
Incipite mortuos portare, & iubete mulieres.
At postea thronos pulchros & mensas
Aqua & spongijs foraminosis purgare.
At postquam iam totam domum ornauerint,
Famulas eductas ex bene stabili domo
Inter medium tholum, & laudatū septum aulæ,
Diuerberate ensibus longè acutis, donec omnium
Animas auferatis, & obliuiscantur Veneris.
Quam à procis habuerunt, mixtæ suntq́; clàm.
Sic dixit, hæ.a. mulieres congregatæ uenerūt oēs
Grauiter lugentes, teneram lacrymam defundentes.

Δὴ τότε Τηλέμαχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τηλέμαχ' εἰ δ' ἄγε μοι κάλεσον τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Ὄφρα ἔπος εἴποιμι τό μοι καταθύμιόν ἐστιν.
Ὣς φάτο. Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Κινήσας δὲ θύρην, προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Δεῦρο δὴ ὄρσο γρηῢ παλαιγενές, ἥτε γυναικῶν
Δμωάων σκοπός ἐσσι κατὰ μέγαρ' ἡμετεράων·
Ἔρχεο· κικλήσκει σε πατὴρ ἐμός, ὄφρα τι εἴπῃ.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν. τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος·
Ὤιξεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιετοώντων·
Βῆ δ' ἴμεν. αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
Εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσσιν,
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥστε λέοντα,
Ὅς ῥά τε βεβρωκὼς βοὸς ἔρχεται ἀγραύλοιο,
Πᾶν δ' ἄρα οἱ στῆθός τε παρήϊά τ' ἀμφοτέρωθεν
Αἱματόεντα πέλει· δεινὸς δ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι.
Ὣς Ὀδυσεὺς πεπάλακτο πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἡ δ' ὡς οὖν νέκυάς τε καὶ ἄσπετον εἴσιδεν αἷμα,
Ἴθυσέν ῥ' ὀλολύξαι, ἐπεὶ μέγα εἴσιδεν ἔργον·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε, καὶ ἔσχεθεν ἱεμένην περ·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀλόλυζε.
Οὐχ' ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γυναῖκας ἐνὶ μεγάροις κατάλεξον
Αἵ τέ μ' ἀτιμάζουσι, καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τοιγὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.
Πεντήκοντά τοι εἰσὶν ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες
Δμωαί, τὰς μέν τ' ἔργα διδάξαμεν ἐργάζεσθαι,
Εἴριά τε ξαίνειν, καὶ * δουλοσύνης ἀνέχεσθαι· γρ. δουλοσύνην
Τάων δώδεκα πᾶσαι ἀναιδείης ἐπέβησαν,
Οὔτ' ἐμὲ τίουσαι οὔτ' αὐτὴν Πηνελόπειαν.
Τηλέμαχος δὲ νέον μὲν ἀέξετο, οὐδέ ἑ μήτηρ
Σημαίνειν εἴασκεν ἐπὶ δμωῇσι γυναιξίν.
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν ἀναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα
Εἴπω σῇ ἀλόχῳ, τῇ τις θεὸς ὕπνον ἐπῶρσε.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ- (σεύς,
Μήπω τήνδ' ἐπέγειρε. σὺ δ' ἐνθάδε εἰπὲ γυναιξὶν
Ἐλθέμεν αἵ περ πρόσθεν ἀεικέα μηχανόωντο.
Ὣς ἄρ' ἔφη. γρηῢς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Εἰς ἓ καλεσσάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄρχετε νῦν νέκυας φορέειν, καὶ ἄνωχθε γυναῖκας·
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι καθαίρειν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάντα δόμον κατακοσμήσησθε,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς
Θεινέμεναι ξίφεσιν τανυήκεσιν, εἰσόκε * πασῶν γρ. πασέων
Ψυχὰς † ἐξαφέλοισθε, καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης γρ. ἐξαφέλησθε
Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον, μίσγοντό τε λάθρῃ.
Ὣς ἔφαθ'. αἱ δὲ γυναῖκες ἀολλέες ἦλθον ἅπασαι,
Αἴν' ὀλοφυρόμεναι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσαι.

γρ. ἐπισπέρχων.

Πρῶτα μὲν οὖν νέκυας φόρεον κατατεθνειῶτας,
Κὰδ δ' ἄρ' ὑπ' αἰθούσῃ τίθεσαν εὐερκέος αὐλῆς,
Ἀλλήλοισιν ἐρείδοντες· σήμαινε δ' Ὀδυσσεὺς
Αὐτὸς † ἐπισπέρχων· ταὶ δ' ἐκφόρεον καὶ ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι κάθαιρον.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Λίστροισιν δάπεδον πύκα ποιητοῖο δόμοιο
Ξῦον· ταὶ δ' ἐφόρεον δμωαί, τίθεσαν δὲ θύραζε.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Εἴλεον ἐν στείνει, ὅθεν οὔπως ἦεν ἀλύξαι.
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μὴ μὲν δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην
Τάων, αἳ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ὀνείδεα χεῦαν,
Μητέρι θ' ἡμετέρῃ, παρά τε μνηστῆρσιν ἴαυον.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ πεῖσμα νεὼς κυανοπρώροιο
Κίονος ἐξάψας μεγάλης, περίβαλλε θόλοιο,
Ὑψόσ' ἐπεντανύσας, μήτις ποσὶν οὖδας ἵκηται.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἢ κίχλαι τανυσίπτεροι ἠὲ πέλειαι
Ἕρκει ἐνιπλήξωσι, τό θ' ἑστήκει ἐνὶ θάμνῳ,
Αὖλιν ἐσιέμεναι, στυγερὸς δ' ὑπεδέξατο κοῖτος·
Ὣς αἵγ' ἑξείης κεφαλὰς ἔχον, ἀμφὶ δὲ πάσαις
Δειρῇσιν βρόχοι ἦσαν, ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν.
Ἤσπαιρον δὲ πόδεσσι μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν.
Ἐκ δὲ Μελάνθιον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε καὶ αὐλήν·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Τάμνον· μήδεά τ' ἐξέρυσαν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
Χεῖράς τ' ἠδὲ πόδας κόπτον κεκοτηότι θυμῷ.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀπονιψάμενοι χεῖράς τε πόδας τε,
Εἰς Ὀδυσῆα δόμονδε κίον· τετέλεστο δὲ ἔργον.
Αὐτὰρ ὅγε προσέειπε φίλην τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Οἶσε θέειον γρηῦ κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον· σὺ δὲ Πηνελόπειαν
Ἐλθεῖν ἐνθάδ' ἄνωχθι σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν·
Πάσας δ' ὄτρυνον δμωὰς κατὰ δῶμα νέεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ναὶ δὴ ταῦτά γε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγε τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐνείκω.
Μηδ' οὕτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους
Ἕσταθ' ἐνὶ μεγάροισι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη. (σεύς,
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω.
Ὣς ἔφαθ'· οὐδ' ἀπίθησε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Ἤνεικεν δ' ἄρα πῦρ καὶ θήϊον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Εὖ διεθείωσεν μέγαρον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν·
Γρηῢς δ' αὖτ' ἀπέβη διὰ δώματα κάλ' Ὀδυσῆος,
Ἀγγελέουσα γυναιξί, καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι.
Αἱ μὲν ἄρ' ἀμφεχέοντο καὶ ἠσπάζοντ' Ὀδυσῆα,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους,
Χεῖράς τ' αἰνύμεναι· τὸν δὲ γλυκὺς ἵμερος ᾕρει
Κλαυθμοῦ καὶ στοναχῆς· γίνωσκε δ' ἄρα φρεσὶ πάσας.

Rrimũ quidẽ igitur mortuos portauerũt interfectos,
Sub autem porticu deposuerunt benè septa aula
Ad inuicem innitentes, imperauit autem Vlysses
Ipse festinans, hæ autem exportabant & necessitate (id
At postea thronos pulcros, & mensas (est ui.
Aqua & spongijs multis foraminibus purgarunt.
At Telemachus, & bubulcus, & subulcus
Scopis pauimentum affabrè facta domus
Verrebant, hæ. a. exportauerunt famulæ, posuerũt aũt
At postquam omnem domum ornauerunt (foris.
Famulas eductas stabilis domus,
In medio testudinis, & laudati septi aula, (fugere.
(Loco) cõcluserũt in stricto unde nõ aliquo modo erat
His autem Telemachus prudens incepit dicere,
Non quidem iam pura morte animum auferam
Harum, quæ iam meo capiti opprobria fuderunt
Matriq; meæ, apudq; procos dormiebant.
Sic dixit, & funem nauis nigræ
Ex columna suspensum magna circumiecit tholi
Altè extensum, ne quâ pedibus terram tangeret.
Sicut. a. quando uel turdellæ pandis alis uel columbæ
In septo (sese) conquassant quod stat in fruticeto, (bile:
(Retis uelut) castra intrãtes, odiosũ. a. susceptũ est cu-
Sic hæ ordinatim capita habebãt, circum. a. omnibus
Collis laquei erant, ut miserrimè morerentur.
Tremebant autem pedibus paululum non ualdè diu.
Educunt autem Melanthiũ in uestibulumq; & aulã,
Huius autem quidem naresq; et aures sæuo ære (dẽda
Absciderũt, genitaliaq; extraxerũt canib. cruda come
Manusq; & pedes inciderunt excandescenti animo.
Hi quidem posteà abluti manusq; pedesq;
Ad Vlyssem domũ (nimirũ) iuerunt, perfectũ est. a. op⁹.
At hic allocutus est dilectam nutricem Eurycleam,
Porta sulfur an⁹ malorũ medelã, porta. a. mihi ignẽ
Vt fumigem domum, tu autem Penelopem
Venire huc iube cum ancillis mulieribus:
Omnes autem impelle famulas ut domum ueniant.
Hũc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea.
Certè iam hæc fili mi secundum decens dixisti,
Sed agè chlanamq; chitonaq; uestimenta portabo.
Non autem sic uestibus tectus latos humeros
Sta in domibus, culpandum autem esset.
Hanc autem rursus alloquutus est prudens Vlysses,
Ignis nunc mihi primùm in domibus fiat.
Sic dixit, neq; nõ obediuit dilecta nutrix Euryclea,
Portauit autem igitur ignem & sulfur, at Vlysses
Benè adoleuit domum amplã, & domum, & aulam.
Anus autẽ rursus ascendit per domos pulcras Vlyssis,
Nuncians mulieribus, & properans ut rediret.
Hæ autem iuerunt ex domo tædas in manib. tenentes.
Hæ qdẽ igitur circũfundebantur, et salutabãt Vlyssẽ,
Et osculabantur amplectentes caputq; & humeros·
Manusq; capientes, hunc autem dulce desideriũ cepit
Fletus et suspirij: nouit autem igitur mentibus omnes.

COMMENTARIVS.

Γουνοῦμαί σ' Ὀδυσεῦ) Mortem deprecatur hic Leiodes eo nomine quòd nihil iniusti hactenus in Vlyssis ædibus patrauerit, quin potius sæpissimè petulantiã reliquorũ cohibuerit pro uiribus, quanq; parũ aut ferè nihil profecerit, siquidẽ eos minimè sibi audientes habuerit, unde merita etiam morte eos perijsse dicit. Se uerò, qui omnia officia Vlysseæ familiæ præbuerit, gratiam eorum promeritum, id est uitam: siquidem mors sit malefactorũ merces. At Vlysses has excusationes respuit, quòd

aliis

alijs proteruè se gerentibus permixtus idem cum illis uotum habuerit, tum ut Vlysses nunquã rediret, tum ut uxorẽ etiam posset ducere Penelopen. Ergo hic Leiodes ea quidem quæ recta sunt uidit: imò hęc futura quoq; præuidit, sed tamen aliorum consortio usus, uidetur illas cogitationes præ nimio illo & flagranti in Penelopẽ amore consopisse. Itaq; meritò quoque ijs in morte est comes, qui in uita tam flagitiosa eos non deseruit.

Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν) Ad aram Iouis confugere uolebat, ut in loco sacro tutior esset. Mos est enim antiquissimus, ut qui mortem promerebantur, si aram cuiusdã Dei apprehendissent, inuiolati manerent, ut ex hoc loco constat: quod uarijs tum Græcorum tum Latinorum historijs confirmari potest: res est satis in promptu. Mirum autem est quod ea duplici illa deliberatione posteriorem elegerit, cùm maior omnino salutis spes ex priore illi sese ostentare uideretur. Sed Poeta hanc laudem quoq; Vlyssi suo affingere uoluit ut Musico (quod genus hominum sacrosanctum esse existimat) piè parceret. Per Musicũm autem, quem Poeta ἀοιδὸν uocat, non intelligit hominem nuda illa canendi scientia instructum, quales sunt hodierni nostri homines, qui concentus illos arte sua peritè concinnant exquisita & uoluptuosissima harmonia, sed eum qui & diuinarum & humanarum rerum notitia apprimè est imbutus, quod Poeta dicit θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδειν, id est, ut interpretatur rectè noster Eustathius, θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα ἱστορεῖν: qualem posteà Philosophum appellãrunt. quæ indigetatio propriè antiquis illis ἀοιδοῖς & Musicis conuenit. Enimuerò amarunt Theologiæ mysteria illa maximè ratione humano generi reserari, & fundamenta illius religionis ante tot secula nõ alio modo iacta fuisse cõstat. Hinc Orphei, Lini, Musæi & aliorum Theologia, ut aliás pluribus dicemus. De Phemio quoq; alibi. Per cãtores deniq; nihil aliud intelligit Poeta quàm ipsos poetas, quorum erat non solum uersus condere, sed etiam eos ad instrumenta musica decantare. Quæ omnia nostri sæculi iam à prisca illa consuetudine desciuerunt: utrumq; enim munus rarò in uno reperias, sed miserè in uarios discerpitur, imò penè utrumq; iam pro re ludicra, & quasi superflua habetur, atq; in homines nihili & in fæcem populi cadit, quod non solùm pro re honestissima, sed etiam sacratissima & sanctissima habebatur, adeò ut piaculum esset, in eorum capita, qui illa profiterentur, sæuire. Itaq; optimè facit Poeta, qui tantam labem Vlyssi non inurit, ut manus huic Phemio inferat, mediante Telemacho, qui ea de re patrem alloquitur, à quo etiam impetrat uitam illi præconi Medonti.

ὡς κακοεργίης) Egregia planè ope & omnino ueritati consentanea. Siquidem ij, qui malè & uitiosè uiuunt, miserum tandem exitum sortiuntur, meritamq; mercedem suorum scelerum recipiunt: quod athirror Vlyssem innuere, idq; appositè ad rem præsentem, ubi proci extiosas petulantiæ & proteruię suæ pœnas luunt. hic uerò Medon & Phemius, qui nullam Vlysseæ familiæ iniuriam fecerant, sed omni potiùs studio eam complectebantur, eorum numero eximuntur, salutẽ, quam poposcerant, accipientes.

αἵματι καὶ κονίῃσι) Notabant ueteres, non fuisse stratum lapidibus huius ἀνδρῶνος (locus est, in quo uiri conuiuantur, quò mulieres non accedunt, qui & ἀνδρεὼν dicitur) pauimentum, siquidem puluerulentum fuerit. Ego uerè hoc ἀδιάφορον esse puto. Licet enim purgatum anteà aqua fuerit, tamen nihil impedit, quominus puluerem cõcursus tot hominum statim illi inspeserit. Et libro sequenti circa initium λαϊνέου οὐδοῦ uidetur indicare, fuisse illud pauimentum lapidibus stratũ, ut quidam etiam interpretantur: imò reperies eodem libro λάινον οὐδὸν appellat Poeta.

ὥς τ' ἰχθύας) Procos mortuos piscibus comparat: Vlyssem uerò Soli, qui illos procos interemit, ut Sol illos pisces. Res ita habet. Pisces non solùm alibi quàm in aquis uiuere non possunt, sed etiam Solem planè pati nequeũt: ideò ubi ardente calidiores radios Sole medias aut imas aquas quærunt, rarò superficiei innatant. quod etiam piscatores intelligunt, qui aut nubilo die aut fracto Solis fulgore piscari solent. Dixi pisces in terris nõ uiuere, nempe ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Scio enim quid Athenæus lib. 8 ex Polybio, Theophrasto & alijs scribat de piscibus in terra degentibus: quod suo loco examinabimus. Notandũ porrò hoc loco quod obseruabant ueteres, Portam hic solùm piscationis cum retibus meminisse. Nam quod in Iliade dicit μὴ πως ὡς ἀψῖσι λίνου ἁλόντε πανάγρου, incertũ esse dicunt, an de piscibus, an de pedestribus animãtibus, an uerò de auib. intelligat.

ὥστε λέοντα) Non cessat famam Vlyssis illustrare, quam anteà Soli, nunc Leoni magnificè comparat. Omnino autẽ ueram effigiem hominis à cæde perpetrata nouissimè desistentis proponit.

ὀλολύξαι) In hunc ululatum præ gaudio hæc anus erumpebat, at Vlysses rectè paulò pòst monet illam, non esse honestum ob hostium mortem exultare, non quòd omnino gaudendum non sit, sed quòd illa lætitia non sit exerenda, quasi dicat modum esse in hac parte adhibendum. In ijs enim, quæ per se uitiosa non sunt excessu peccare possumus, & hoc in albo intemperantiæ uidetur posse recenseri.

οὔ τινα γὰρ) Istud fuit mirum procorum ingenium, qui neq; malorum neque bonorum societate, qui quidem ad eos peregrè aduenirent, sint delectati. Mira, inquam, ista φιλαυτία, ut reliquam omnem humanitatem exuisse credideris. Adeò porrò suis commodis uelificabantur, ut sine ullo discrimine neminem in partem eorum admiserint. Quàm iustas ergo luère pœnas, & quàm memorabili exemplo diuinæ uindictæ, quę, licet serò interdum, at grauissimè sanè homines tandem plectit.

ἀλλ' ἄγε) Meminit Vlysses libidinosarũ illarum mulierum, quas ipse tales præterita nocte reipsa comprobàrat. Itaq; eas etiam ulturus designari sibi ab Euryclea petit. Quod illa faciet, & tandem illæ, ut & Melanthius, supplicium luent. Intereà mundabitur ille ἀνδρεὼν à sanguine procorum & pristinæ illi elegantiæ ac nitori restituetur.

μὴ καθαρῷ) Puram mortem appellat, ea quæ non est ignominiosa, quæ & naturalis & uiolenta esse potest. Ergo impura contrà, ut quæ suspendio contingit, aut cùm quis sibi proprias manus infert. Quidam autem mortem puram, simplicem intelligunt, ut monet noster Eustathius. Sed prior interpretatio mihi ualde arridet.

κακῶν ἄκος) Sulphuri magnæ tributæ sunt uires ad omne genus corruptionis repurgandum, planè propter illam odoris, quem urendo emittit, acredinem, quod innuit Poeta, cùm illud malorum remedium appellat. Itaq; ad sacra etiam est admissum, & ad lustrationes. Qua de re memini nos aliàs nonnulla annotasse. Sed hic latissimus se aperit campus de sulphuris facultatibus scribendi, ex nobilissimo illo epitheto, quod ei doctissimus Poeta tribuit. At tempus me prius defecerit, si omnia accuratè ea de re obseruare uelim. Theophrastus Paracelsus, sine præfatione honoris à nemine unquam nominãdus, uarijs locis huius uaporis, ut loquuntur Chemistæ, uel succi terrei, ut alia Physicorum turba indigetat, insignes ad morborum remedia uires exponit. Id inculcare operæ non est pretium. Sanè illius sectatores testãtur, oleum sulphuris ritè administratum omnia ægritudinum genera facilè sanare: cuius ego mira quædam experimenta uidi, & in me ipso sum expertus, ut meritò illud κακῶν ἄκος appellari mereatur. Ex eius ergo suffitu ab illa recẽti procorum cęde purgantur ædes Vlyssis, quæ ex illa fuerant contaminatæ. Religio ueterum hac in parte est obseruanda.

Finis libri uigesimi secundi.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI tertij Odyssea.

AGNITIO Vlyssis apud uxorem, & actorie narrationum breuis summa. Et Vlyssis & Telemachi cum domesticis exitus.

Aliud.

Ψ, autem, cognoscit maritum suum quondam Penelope.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ψ. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΟΣ Ὀδυσσέως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ τῶν τοῦ πλάνου διηγημάτων ἀνακεφαλαίωσις, καὶ Ὀδυσσέως καὶ Τηλεμάχου μετὰ τῶν οἰκείων ἔξοδος.

Ἄλλη.

Ψῖ δ' ἀναγνωρίζει πόσιν ἣν πάρος Πηνελόπεια.

ΓΡΗΥΣ δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσετο καγχαλόωσα,
Δεσποίνῃ ἐρέουσα φίλον πόσιν ἔνδον ἐόντα.
Γούνατα δ' ἐῤῥώσαντο, πόδες δ' ὑπερικταίνοντο.
Στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν,
Ἔγρεο Πηνελόπεια, φίλον τέκος, ὄφρα ἴδηαι
Ὀφθαλμοῖσι τεοῖσι τά τ' ἔλδεαι ἤματα πάντα.
Ἦλθ' Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται ὀψέ περ ἐλθών.
Μνηστῆρας δ' ἔκτεινεν ἀγήνορας, οἵθ' ἑὸν οἶκον
Κήδεσκον, καὶ κτήματ' ἔδον, βιόωντό τε παῖδα.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μάργην σε θεοὶ θέσαν· οἵτε δύνανται
Ἄφρονα ποιῆσαι, καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα,
Καί τε χαλιφρονέοντα σαοφροσύνης ἐπέβησαν·
Οἵ σε † περ ἔβλαψαν· πρὶν δὲ φρένας αἰσίμη ἦσθα.
Τίπτε με λωβεύεις πολυπενθέα θυμὸν ἔχουσαν,
Ταῦτα † παρὲξ ἐρέουσα; καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνεγείρεις
Ἡδέος, ὅς μ' ἐπέδησε φίλα βλέφαρ' ἀμφικαλύψας;
Οὐ γάρ πω τοιόνδε κατέδραθον, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχετ' ἐποψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν·
Ἀλλ' ἄγε νῦν κατάβηθι, καὶ ἂψ † ἔρχου μέγαρόνδε.
Εἰ γάρ τίς μ' ἄλλη γε γυναικῶν αἵ μοι ἔασι,
Ταῦτ' ἐλθοῦσ' ἤγγειλε, καὶ ἐξ ὕπνου μ' ἀνέγειρε,
Τῷ κε τάχα στυγερῶς μιν ἐγὼν ἀπέπεμψα νέεσθαι
Αὖτις ἔσω * μεγάρων· σὲ δὲ * τοῦτό γε γῆρας ὀνήσει.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Οὔτι σε λωβεύω τέκνον φίλον· ἀλλ' ἔτυμόν τοι
Ἦλθ' Ὀδυσεὺς, καὶ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύω.
Ὁ ξεῖνος, τὸν πάντες ἀτίμων ἐν μεγάροισι·
Τηλέμαχος δ' ἄρα μιν πάλαι ᾔδεεν ἔνδον ἐόντα.
Ἀλλὰ σαοφροσύνῃσι νοήματα πατρὸς ἔκευθεν,
Ὄφρ' ἀνδρῶν τίσαιτο βίην ὑπερηνορεόντων·
Ὣς ἔφατ'. ἡ δ' ἐχάρη, καὶ ἀπὸ λέκτροιο θοροῦσα
Γρηῒ περιπλέχθη, βλεφάρων δ' ἄπο δάκρυον ἧκε·
Καί μιν φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Εἰ δ' ἄγε δή μοι μαῖα φίλη νημερτὲς ἔνισπε,
Εἰ ἐτεὸν δὴ οἶκον ἱκάνεται, ὡς ἀγορεύεις,
Ὅπως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφῆκε
Μοῦνος ἐὼν, οἱ δ' αἰὲν ἀολλέες ἔνδον ἔμιμνον.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, ἀλλὰ στόνον οἶον * ἄκουον
Κτεινομένων· ἡμεῖς δὲ μυχῷ θαλάμων εὐπήκτων
Ἥμεθ' ἀτυζόμεναι, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι.
Πρίν γ' ὅτε δή με σὸς υἱὸς ἀπὸ μεγάροιο κάλεσσε
Τηλέμαχος· τὸν γάρ ῥα πατὴρ προέηκε καλέσσαι.
Εὗρον ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσσιν
Ἑσταόθ'· οἱ δέ μιν ἀμφὶ κραταίπεδον οὖδας ἔχοντες,
Κείατ' ἐπ' ἀλλήλοισιν. ἰδοῦσά κε θυμὸν ἰάνθης
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥστε λέοντα·
Νῦν οἱ μὲν δὴ πάντες ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσιν
Ἀθρόοι· αὐτὰρ ὃ δῶμα θεειοῦται περικαλλὲς,
Πῦρ μέγα κηάμενος. σὲ δέ με προέηκε καλέσσαι.
Ἀλλ' ἕπευ, ὄφρα σφῶϊν ἐϋφροσύνης ἐπιβῆτον
Ἀμφοτέρω φίλον ἦτορ. ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέποσθε.
Νῦν δ' ἤδη τόδε μακρὸν ἐέλδωρ ἐκτετέλεσται.
Ἦλθε μὲν αὐτὸς ζωὸς ἐφέστιος, εὗρε δὲ καὶ σὲ

χ. περιέβλαψαν·
χ. παρεξερέουσα,
χ. ἔρχευ
χ. μέγαρον·
χ. τοῦτό γε, γῆρας
χ. ἄκουσα


NVS autem in cœnacula ascendēs exultabunda.
Hera dictura dilectum maritū intus esse,
Genua a. firma habebat, pedes emicabant & mouebātur (gaudio.)
Stetit autem igitur super capite, & ipsam affata est:
Surge Penelope dilecta filia, ut uideas
Oculis tuis, quæ cupiebas dies omnes,
Venit Vlysses, & domum aduenit serò licet redux.
Procos autem interfecit superbos. qui suam domum
Contristabant, & res comedebant uiolabantq́ filium.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, insanam te Dei fecerunt, qui possunt
Insipientem facere, eum qui uel prudētissimus fuerit,
Et delirū effecerunt ut prudentiā iniret (& assequere-
Qui te læserunt, antea. a. mentibus bona eras. (tur.)
Cur me lædis perdolentem animum habentem
Hæc (præter uerum) dicens? & ex somno suscitas
Dulci? qui me ligauit ut dilectas palpebras cōplecteretur.
Non enim tantum dormiui, ex quo Vlysses
Iuit uisurus malum Ilium non nominandum,
Sed agè nunc descende, & retrò uade domum
Si enim aliqua me alia mulierum, quæ mihi sunt,
Hæc profecta nunciasset, & ex somno excitasset,
Ideò citò odiosè ipsam ego remisissem ire
Rursus intra domos: te autem hæc senectus iuuat.
Hanc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea,
Non te lædo filia dilecta, sed uerè tibi
Venit Vlysses, & domum suscepit, sicut dico.
(Ille) hospes, quem omnes inhonorabant in ædibus.
Telemachus aūt igitur iamdiu cognouit intus esse,
Sed prudentijs cogitationes patris occultabat,
Vt uirorum puniret uiolentias superborum.
Sic dixit, hæc autem læta est à lecto saltans
Anum circumplexa est, à palpebris. a. lacrymam misit,
Et ipsam uocatam uerba uelocia allocuta est,
Eia agè iam mihi nutrix dilecta uerum dic.
Si uerè iam domum uenit ut dicis,
Quomodo iam procis impudentibus manus immisit
Solus nimirū, hi. a. semper congregati intus manebāt?
Hanc. a. rursus allocuta est dilecta nutrix Euryclea.
Non uidi, nō audiui, sed suspirium solum audiui (rū
Interfectorū, nos. a. in successu thalamorū benè facto-
Sedebamus, timentes, tabulæ a. tenebant benè cōgruæ
Antea, quando iam me tuus filius à domo uocauit
Telemachus, hunc enim præmisit uocare.
Inueni postea Vlyssem inter interfectos mortuos (tes
Stantē, hi. a. ipsū circū lapidib. stratū pauimentū tenē
Iacebant adinuicē, tu cōspicata. a. animo delectareris
Sanguine & crurore fœdatum, tanquam leonem,
Nunc hi quidem iam omnes in aularibus ianuis
Congregati, at hic domum fumigat perpulcram
Igni magno accenso, te autem me præmisit uocare,
Sed sequere, ut uobis lætitia ineatis
Ambo uos dilecto corde, quoniā mala multa passi estis,
Nunc aūt iam hoc longum desiderium perfectum est.
Venit quidē ipse uiuus domum suam: inuenit. a. & te

Et

Et filium domi, male autem super ipsum fecerant
Proci, quos omnes puniuit sua in domo.
Hanc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Nutrix dilecta, ne sanè magnum (te) iactes irridens.
Scis enim quòd gratus in domo appareret
Omnibus, maximè.a. mihiq; & filio, quē genuimus,
Sed non est hoc uerbum uerum sicut dicis.
Sed aliquis immortalium interfecit procos superbos,
Iniuriā demiratus acerbā, animi dolores et mala opa.
Non aliquem enim honorabant terrestrium hominū,
Non malū, neq; quidē bonum quicunq; ipsos aduenit.
Ideò propter iniquitates passi sunt malum. at Vlysses
Perdidit longè reditum Graciæ, perijt autem ipse.
Huic.a. postea respondit dilecta nutrix Euryclea
Filia mea, quale te uerbum fugit septum dentium?
Quæ maritum intus foco assidentem nunquā dicis
Domū esse uenturū. animus.a. tibi semper incredulus,
Sed agè tibi & signum permanifestum aliud dicam.
Cicatricem, quam quōdam ipsi sus inflixit albo dente,
Hanc dum abluerem agnoui, uolebam autem tibi ipsa
Dicere, sed me ille captam in ore manibus
Non sinit dicere prudentijs mentis,
Sed sequere, at ego meipsam condonabo,
Si te decepero, interfice me miserrima morte.
Hunc autem respondit postea prudens Penelope,
Nutrix dilecta, difficile te Deorum semper genitorum
Consilia trahere, licet multarum rerum sis perita
Sed tamen eamus ad filium, ut uideam
Viros procos interfectos, & (eum) qui illos interfecit.
Sic locuta descendit cænaculum, multa aūt eius cor
Mouebat, an seorsim dilectum interrogaret maritum,
An astans oscularetur caput & manus captas.
Hæc.a. postq̄ ingressa est, & transiuit lapideū pauimē-
Sedit postea Vlyssem contra in ignis splendore (tum,
Parietis alterius, hic autem igitur ad columnā longā
Sedebat deorsum uidēs, expectās si ipsum alloqueretur
Fortis uxor, postquam uidit oculis.
Hæc autem tacita diu sedit, stupor aūt & cor cepit.
Aspectu autem aliquando ipsum perspicuè uidebat,
Aliquādo.a. ignorabat mala corpori uestimēta habētē.
Telemach.a. locutus est, uerbūq; dixit denominauitq;
Mater mea mala mater saeuum animum habens,
Cur sic à patre recedis? neq; apud meipsum
Sedens uerbis interrogas? neq; scrutaris?
Non quidem alia sic mulier tolerabili animo
Viro abstineret, qui ei multa mala perpessus
Venisset uigesimo anno (in) patriam terram.
Tibi autem semper cor durius est lapide.
Hunc autem rursus allocuta est prudens Penelope,
Fili mi, animus mihi in pectoribus stupefactus est,
Neq; dicere possum uerbis, neq; interrogare,
Neq; in uultum uidere contra, si uerè iam
Est Vlysses, & domum uenit, certè ualde nos
Cognoscemus inter nos & melius, sunt enim nobis
Signa, quæ iam & nobis abscondita scimus ab alijs.
Sic dixit, risit autem pertolerans diuus Vlysses.
Statim.a. Telemachum uerba uelocia allocutus est,
Telemache certè matrem in ædibus dimitte.

Καὶ παῖδ' ἐν μεγάροισι· κακῶς δ' οἵπερ μιν ἔρεζον
Μνηστῆρες, τοὺς πάντας ἐτίσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, μή πω μέγ' ἐπεύχεο καγχαλόωσα.
Οἶσθα γὰρ ὥς κ' ἀσπαστὸς ἐνὶ μεγάροισι φανείη
Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί τε καὶ υἱεῖ τὸν τεκόμεσθα.
Ἀλλ' οὐκ ἔσθ' ὅδε μῦθος ἐτήτυμος, ὡς ἀγορεύεις·
Ἀλλά τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστῆρας ἀγαυούς,
Ὕβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Οὔτινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ὅτις σφέας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ δι' ἀτασθαλίας ἔπαθον κακόν. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιΐδος, ὤλετο δ' αὐτός.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια,
Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
Ἣ πόσιν ἔνδον ἐόντα παρ' ἐσχάρῃ, οὔποτ' ἔφησθα
Οἴκαδ' ἐλεύσεσθαι; θυμὸς δέ τοι αἰὲν ἄπιστος.
Ἀλλ' ἄγε τοι καὶ σῆμα ἀριφραδὲς ἄλλο τι εἴπω·
Οὐλήν, τήν ποτέ μιν σῦς ἤλασε λευκῷ ὀδόντι,
Τὴν ἀπονίζουσα φρασάμην. ἔθελον δέ σοι αὐτῇ
Εἰπέμεν· ἀλλά με κεῖνος ἑλὼν ἐπὶ μάστακα χερσίν,
Οὐκ ἔα εἰπέμεναι, πολυϊδρείῃσι νόοιο.
Ἀλλ' ἕπευ· αὐτὰρ ἐγὼν ἐμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς,
Αἴ κέν σ' ἐξαπάφω, κτεῖναί μ' οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.
Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα περίφρων Πηνελόπεια,
Μαῖα φίλη, χαλεπόν σε θεῶν αἰειγενετάων
Δήνεα εἴρυσθαι, μάλα περ πολύϊδριν ἐοῦσαν.
Ἀλλ' ἔμπης ἴομεν μετὰ παῖδ' ἐμόν, ὄφρα ἴδωμαι
Ἄνδρας μνηστῆρας τεθνηότας, ἠδ' ὃς ἔπεφνεν.
Ὣς φαμένη, κατέβαιν' ὑπερώϊα· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
Ὥρμαιν', ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεείνοι,
Ἢ παρστᾶσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα.
Ἡ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν,
Ἕζετ' ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐναντίον ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Τοίχου τοῦ ἑτέρου· ὁ δ' ἄρα πρὸς κίονα μακρὴν
Ἧστο κάτω ὁρόων, ποτιδέγμενος εἴ τί μιν εἴποι
Ἰφθίμη παράκοιτις, ἐπεὶ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν.
Ἡ δ' ἄνεω δὴν ἧστο, τάφος δέ οἱ ἦτορ ἵκανεν.
Ὄψει δ' ἄλλοτε μέν μιν * ἐνωπιδίως ἐσίδεσκεν, γρ. ἐνωπαδίως
Ἄλλοτε δ' ἀγνώσασκε κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα.
Τηλέμαχος δ' ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Μῆτερ ἐμή, δύσμητερ, ἀπηνέα θυμὸν ἔχουσα,
Τίφθ' οὕτω πατρὸς νοσφίζεαι, οὐδὲ παρ' αὐτὸν
Ἑζομένη μύθοισιν ἀνείρεαι, οὐδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ μέν κ' ἄλλη γ' ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
Ἀνδρὸς * ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας γρ. ἀποσταίη
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Τέκνον ἐμόν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν.
Οὐδέ τι προσφάσθαι δύναμαι ἔπος, οὐδ' ἐρέεσθαι,
Οὐδ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι ἐναντίον. εἰ δ' ἐτεὸν δὴ
Ἔστ' Ὀδυσεύς, καὶ οἶκον ἱκάνεται, ἦ μάλα νῶϊ
Γνωσόμεθ' ἀλλήλων καὶ λώϊον. ἔστι γὰρ ἡμῖν
Σήμαθ' ἃ δὴ καὶ νῶϊ κεκρυμμένα ἴδμεν ἀπ' ἄλλων.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Τηλέμαχ', ἤτοι μητέρ' ἐνὶ μεγάροισιν ἔασον

Πειρά-

Πειράζειν ἐμέθεν· τάχα δὲ φράσεται καὶ ἄρειον.
Νῦν δ' ὅττι ῥυπόω, κακὰ δὲ χροῒ εἵματα εἷμαι,
Τοὔνεκ' ἀτιμάζει με, καὶ οὔπω φησὶ τὸν εἶναι.
Ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ὄχ' ἄριστα γένηται,
Καὶ γάρ τίς θ' ἕνα φῶτα κατακτείνας ἐνὶ δήμῳ,
Ὧ μὴ πολλοὶ ἔωσιν ἀοσσητῆρες ὀπίσσω,
Φεύγει, πηούς τε προλιπὼν καὶ πατρίδα γαῖαν·
Ἡμεῖς δ' ἕρμα πόληος ἀπέκταμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι
Κούρων εἰν Ἰθάκῃ· τὰ σὲ φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αὐτὸς ταῦτά γε λεῦσσε πάτερ φίλε· σὴν γὰρ ἀρίστην
γρ. ἀνθρώποισι Μῆτιν ἐπ' † ἀνθρώπους φάσ' ἔμμεναι, οὐδέ κέ τίς τοι
Ἄλλος ἀνὴρ ἐρίσειε καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἡμεῖς δ' ἐμμεμαῶτες ἅμ' ἑψόμεθ', οὐδέ τί φημι
Ἀλκῆς δευήσεσθαι, ὅση δύναμίς γε πάρεστι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Πρῶτα μὲν ἂρ λούσασθε, καὶ ἀμφιέσασθε χιτῶνας,
Δμῳάς τ' ἐν μεγάροισιν ἀνώγετε εἵμαθ' ἑλέσθαι.
Αὐτὰρ θεῖος ἀοιδὸς ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἡμῖν ἡγείσθω φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο,
Ὥς κέν τις φαίη γάμον ἔμμεναι, ἐκτὸς ἀκούων,
Ἢ ἂν' ὁδὸν στείχων, ἢ οἳ περιναιετάουσι·
Μὴ πρόσθε κλέος εὐρὺ φόνου κατὰ ἄστυ γένηται
Ἀνδρῶν μνηστήρων, πρίν γ' ἡμέας ἐλθέμεν ἔξω
Ἀγρὸν ἐς ἡμέτερον πολυδένδρεον· ἔνθα δ' ἔπειτα
Φρασσόμεθ' ὅ, ττι κε κέρδος Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Πρῶτα μὲν οὖν λούσαντο, καὶ ἀμφιέσαντο χιτῶνας·
Ὅπλισθεν δὲ γυναῖκες· ὁ δ' εἵλετο θεῖος ἀοιδὸς
Φόρμιγγα γλαφυρὴν, ἐν δὲ σφισιν ἵμερον ὦρσεν
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.
γρ. περιστεναχίζετο Τοῖσιν δὲ μέγα δῶμα † περιστοναχίζετο ποσσὶν
Ἀνδρῶν παιζόντων καλλιζώνων τε γυναικῶν.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε δόμων ἔκτοσθεν ἀκούων,
Ἦ μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν.
Σχετλίη, οὐδ' ἔτλη πόσιος οὗ κουριδίοιο
γρ. ἵως Εἴρυσθαι μέγα δῶμα διαμπερὲς, † ὄφρ' ἂν ἵκοιτο.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε· τὰ δ' οὐκ ἴσαν ὡς ἐτέτυκτο.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Εὐρυνόμη ταμίη λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα.
Αὐτὰρ κακκεφαλῆς χεῦεν πολὺ κάλλος Ἀθήνη,
Μείζονα τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα· κὰδ δὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.
Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ
Ἴδρις, ὃν Ἥφαιστος δέδαεν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη
Τέχνην παντοίην, χαρίεντα δὲ ἔργα τελείει,
Ὣς μὲν τῷ περίχευε χάριν κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ δέμας ἀθανάτοισιν ὁμοῖος·
Ἂψ δ' αὖτις κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη,
Ἀντίον ἧς ἀλόχου καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δαιμονίη, περὶ σοί γε γυναικῶν θηλυτεράων
Κῆρ ἀτέραμνον ἔθηκαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
Οὐ μέν κ' * ἄλλη ὧδε γυνὴ τετληότι θυμῷ
γρ. ἄλλη γ' γρ. ἀποσταίη, Ἀνδρὸς * ἀφεσταίη, ὅς οἱ κακὰ πολλὰ μογήσας
Ἔλθοι ἐεικοστῷ ἔτεϊ ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἄγε μοι μαῖα στόρεσον λέχος, ὄφρα καὶ αὐτὸς

Tentare me, forsan autem agnoscet & melius.
Nũc a. quòd sordeo, mala. a. corpori uestimẽta indut⁹
Ideò inhonorat me, & nondũ dicit hunc esse. (sum
Nos autem consultemus, ut ualde optima fiant.
Etenim aliquis unum uirum interfectum in populo,
Cui non multi sint adiutores postea
Fugit, affinibusq́; relictis & patria terra.
Nos. a. sustentaculũ ciuitatis interfecimus, q ualde opti
Iuuenum in Ithaca, ideò te consulere iubeo. (mi
Hunc. a. rursus Telemachus prudẽs cõtra locut⁹ est:
Ipse hæc uideas pater dilecte, tuum enim optimum
Consilium in hominibus dicunt esse, neq; aliquis tibi
Alius uir contendat mortalium hominum.
Nos. a prompti simul sequemur, neq; quapiã in re affir
Fore, ut robore indigeas, quanta potentia adest. (mo
Hunc. a. respondens allocutus est pertolerãs Vlysses,
Tibi enim ego dico, ut mihi uidentur esse optima.
Primùm quidem lauamini, & induimi uestes,
Famulasq́; in domibus uestimenta capere.
At diuinus cantor tenens citharam stridulam
Nobis præeat festiua saltatione.
Vt aliquis dicat nuptias esse extrà audiens,
Vel per uiam iens, uel qui circum habitant.
Ne antea fama lata cædis in ciuitate fiat
Virorum procorum, quàm nos eamus extrà
Agrum in nostrum arboriferum, illic autem postea
Consultabimus ꝙ utile Olympius præbebit. (diuerũt
Sic dixit, hi. a. igitur hũc ualde qdẽ audiuerũt et obe-
Primum quidem igitur loti sunt, et induti sunt uestes.
Paratæ sunt. a. mulieres, ipse aũt cepit diuinus cantor
Citharã concauam, in autem ipsis desiderium mouit
Cantusq́; dulcis, & irreprehensibilis saltationis,
His autem magna domus strepebat pedibus
Virorum ludentium pulcrizonarumq́; mulierum.
Sic autem aliquis dicebat domos extra audiens,
Certè ualde iam duxit uxorẽ multis petitã reginã,
Misera non tolerauit mariti sui primi
Custodire magnã domum continuè, quousq; ueniret.
Sic igitur aliquis dixit, hæc. a. non cognouerũt sicut
At Vlyssem magnanimum sua in domo (facta sunt.
Eurynome gubernatrix lauit & unxit oleo.
Circum autem ipsum pallium iecit & uestem.
Post hæc in capite fudit multã pulcritudinẽ Minerua
Maioremq́; inspicere, & pinguiorem, in autem capite
Tenues misit comas hyacinthino flori similes.
Sicut autẽ quãdo aliquis aurũ circũfudit argento uir
Sciens, quem Vulcanus docuit & Pallas Minerua
Artem omnigenam, gratiosa autem opera perficit,
Sic quidem huic circũfudit gratiã capitiq;, et humerĩs,
E balneo autem exiuit corpore immortalibus similis.
Iterum autem rursus desedit in sede unde surrexerat,
Contra suam uxorem, & ipsam uerbum allocutus est.
Felix, tibi quidem supra in fœminas mulieres,
Cor durum posuerunt Olympias domos habitantes.
Non quidem alia sic mulier patienti animo
Viro abstineret, qui ei mala multa passus
Veniret uigesimo anno in patriam terram.
Sed agè mihi nutrix sterne lectum, ut & ipse

Dor-

Dormiā, certè enim huic ferreus in pectorib. animus.
Hunc autē rursus allocuta est prudens Penelope,
Felix, non statim magnifico, neq; parui facio.
Neq; ualde admiror, ualde.a. bene scio qualis eras
Ex Ithaca in naui cùm ires longis remis.
Sed agè ei sterne bonum lectum Euryclea,
Extra stabilem thalamum, quem quidem ipse fecit,
Vbi ei extrà ponentes bonum lectū, et conijcite cubile,
Pelles & chlanas, & cooperimenta splendida.
Sic dixit maritum tentans, at Vlysses
Iratus uxorem allocutus est prudentias scientem,
O mulier, certè ualde hoc uerbum triste dixisti.
Quis autem mihi alibi poneret lectū? difficile.a. esset
Et ualde scienti, quando non Deus ipse ueniens
Facile uolens ponet alio in loco,
Virorum.a. nō aliquis uiuus homo, neq; ualde pubescēs
Facilè moueret, quoniā magnū signum factum est
In lecto laborato, hunc.a. ego feci, neq; aliquis alius,
Arbuscula erat extensa folijs oliuæ septum intr[o]
Florens, uirescens, crassior.a. erat tanquam columna,
Huic autem ego teci thalamum meū donec perfeci
Densis lapidibus, & bene desuper texi.
Compactas autem imposui ianuas scitè compactas,
Et tunc postea incîdi comam pandis ramis oliuæ.
Truncum autem ex radice incisum circū poliui ferro
Bene & scienter, & lineam direxi
Fulcro elaborato, terebraui autem omnia terebro.
Ab autem hoc incipiens lecticā poliui quousq; perfeci.
Variam auroq; & argento, & ebore.
Extra autem extendi pellem bouis purpura splendidā.
Sic tibi hoc signum dico neq; scio
Si mihi adhuc firmus est, mulier, lectus, an aliquis iam
Virorum alibi posuerit, ubi incidisset à radice oliuæ.
Sic dixit, huius illic soluta sunt genua et dilectū cor
Signa recognoscentis, quæ ei firma dixit Vlysses.
Lacrymans.a. postea rectà cucurrit, circum.a manus
Collum iecit Vlyssi, caput autem osculata est, & dixit,
Ne mihi Vlysses irascere, quoniam alijs maximè
Hominum prudens fuisti, Dei.a. dederant ærumnā,
Qui nobis inuiderunt adinuicem manentes.
Iuuentute delectari, & senectutis limen peruenire.
At non nunc mihi hoc irascere, neq; reprehende,
Quoniā te nō primùm postquā uidi sic amplexa sum.
Semper enim mihi animus in pectoribus dilectis
Tremebat, ne me quis omnium deciperet uerbis
Profectus, multi enim malas astutias cogitant.
Neq; autem Argiua Helena Ioue nata
Viro cum alieno mixta esset amicitia & lecto,
Si sciuisset quòd ipsam iterum bellicosi filij Achiuorū
Ducere domum dilectam in patriam debebant.
Hanc autem facere Deus mouit opus indecens,
Hoc.a. nocumentū anteq; non suo imposuit animo
Graue, ex qua primùm & ad nos accessit dolor.
Nunc.a. postquam iam signa ualde manifesta dixisti
Lecti nostri, quem non homo alius uidit,
Sed soli tuq; ego & ancilla una sola
Actoris. (quam mihi dedit pater adhuc huc uenientis,
Quæ nobis asseruabat ianuas densi cubiculi)

Λέξομαι. ἦ γὰρ τῷγε † σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. — γρ. σιδήρεον ἐν φρεσὶ ἦτορ.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Δαιμόνι᾽, οὔτ᾽ ἄρ τι μεγαλίζομαι οὐδ᾽ ἀθερίζω,
Οὔτε λίην ἄγαμαι· μάλα δ᾽ εὖ οἶδ᾽ οἷος ἔησθα
Ἐξ Ἰθάκης ἐπὶ νηὸς ἰὼν δολιχηρέτμοιο.
Ἀλλ᾽ ἄγε οἱ στόρεσον πυκινὸν λέχος Εὐρύκλεια
*Ἐκτὸς ἐϋσταθέος θαλάμου, τόν ῥ᾽ αὐτὸς ἐποίει. — γρ. Ἐντὸς
Ἔνθα οἱ ἐκθεῖσαι πυκινὸν λέχος, ἐμβάλετ᾽ εὐνήν,
Κώεα καὶ χλαίνας καὶ ῥήγεα σιγαλόεντα.
Ὣς ἄρ᾽ ἔφη πόσιος πειρωμένη. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ὀχθήσας ἄλοχον προσεφώνεε κέδν᾽ εἰδυῖαν,
Ὦ γύναι, ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες.
Τίς δέ μοι ἄλλοσε θῆκε λέχος; χαλεπὸν δέ κεν εἴη
Καὶ μάλ᾽ ἐπισταμένῳ, ὅτε μὴ Θεὸς αὐτὸς ἐπελθὼν
Ῥηϊδίως ἐθέλων θείη ἄλλῃ ἐνὶ χώρῃ.
Ἀνδρῶν δ᾽ οὐκ ἄν τις ζωὸς βροτός, † οὐδὲ μάλ᾽ ἡβῶν, — γρ. οὐ γυναικῶν,
Ῥεῖα μετοχλίσσειεν· ἐπεὶ μέγα σῆμα τέτυκται
Ἐν λέχει ἀσκητῷ. τὸ δ᾽ ἐγὼ κάμον, οὐδέ τις ἄλλος.
Θάμνος ἔφυ τανύφυλλος ἐλαίης ἕρκεος ἐντός,
Ἀκμηνὸς θαλέθων· πάχετος δ᾽ ἦν ἠΰτε κίων·
Τῷ δ᾽ ἐγὼ ἀμφιβαλὼν θάλαμον † δέμον, ὄφρ᾽ ἐτέλεσ(σα) — γρ. ἐμόν,
Πυκνῇσιν λιθάδεσσι, καὶ εὖ καθύπερθεν ἔρεψα·
Κολλητὰς δ᾽ ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραρυίας·
Καὶ τότ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπέκοψα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης·
Κορμὸν δ᾽ ἐκ ῥίζης προταμὼν, ἀμφέξεσα χαλκῷ
Εὖ καὶ ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνα,
Ἑρμῖν᾽ ἀσκήσας· τέτρηνα δὲ πάντα τερέτρῳ.
Ἐκ δὲ τοῦ ἀρχόμενος λέχος † ἔξεον, ὄφρ᾽ ἐτέλεσσα, — γρ. ἔξεσα
Δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδ᾽ ἐλέφαντι,
Ἐκ δ᾽ ἐτάνυσσα ἱμάντα βοὸς φοίνικι φαεινόν.
Οὕτω τοι τόδε σῆμα πιφαύσκομαι· οὐδέ τι οἶδα
Εἴ μοι ἔτ᾽ ἔμπεδόν ἐστι γύναι, λέχος, ἦέ τις ἤδη
Ἀνδρῶν ἄλλοσε θῆκε ταμὼν ὕπο πυθμέν᾽ ἐλαίης.
Ὣς φάτο. τῆς δ᾽ αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ᾽ † ἀναγνώσῃ, τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ᾽ Ὀδυσσεύς. — γρ. ἀναγνούσης
Δακρύσασα δ᾽ ἔπειτα ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας
Δειρῇ βάλλ᾽ Ὀδυσῆϊ, κάρη δ᾽ ἔκυσ᾽, ἠδὲ προσηύδα,
Μή μοι Ὀδυσσεῦ σκύζευ, ἐπεὶ τὰ περ ἄλλα μάλιστα
Ἀνθρώπων πέπνυσο· Θεοὶ δ᾽ ὤπαζον ὀϊζύν,
Οἳ νῶϊν ἀγάσαντο παρ᾽ ἀλλήλοισι μένοντε
Ἥβης ταρπῆναι, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ μὴ νῦν μοι τόδε χώεο μηδὲ νεμέσσα,
Οὕνεκά σ᾽ οὐ τὸ πρῶτον ἐπεὶ ἴδον, ὧδ᾽ ἀγάπησα.
Αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
Ἐρρίγει μή τίς με βροτῶν ἀπάφοιτ᾽ ἐπέεσσιν
Ἐλθών. πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλεύουσιν.
Οὐδέ κεν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα
Ἀνδρὶ παρ᾽ ἀλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ,
Εἰ * ᾔδη ὅ μιν αὖτις ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν — γρ. ἤδεα
Ἀξέμεναι οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδ᾽ ἔμελλον.
Τὴν * δ᾽ ἤτοι ῥέξαι Θεὸς ὤρορεν ἔργον ἀεικές, — γρ. δή τι
Τὴν δ᾽ ἄτην οὐ πρόσθεν ἑῷ ἐγκάτθετο θυμῷ
Λυγρήν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἵκετο πένθος.
Νῦν δ᾽ ἐπεὶ ἤδη σήματ᾽ ἀριφραδέως κατέλεξας
Εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
Ἀλλ᾽ οἶοι σύ τ᾽ ἐγώ τε, καὶ ἀμφίπολος μία μούνη
Ἀκτορίς, (τήν μοι δῶκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιούσῃ,
Ἣ νῶϊν εἴρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο)

Πείθεις

Πείθεις δή μευ θυμὸν ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα.
γρ. ἄρα μᾶλλ. Ὣς φάτο. τῷ † δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο·
Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα, κεδν' εἰδυῖαν.
γρ. ἀσπάσιος Ὡς δ' ὅτ' ἂν * ἀσπασίως γῆ νηχομένοισι φανείη,
Ὧν τε Ποσειδάων εὐεργέα νῆ' ἐνὶ πόντῳ
Ῥαίσῃ ἐπειγομένην ἀνέμῳ καὶ κύματι πηγῷ,
Παῦροι δ' ἐξέφυγον πολιῆς ἁλὸς ἤπειρόνδε
Νηχόμενοι, πολλὴ δὲ περὶ χροῒ τέτροφεν ἅλμη,
Ἀσπάσιοι δ' ἐπέβαν γαίης, κακότητα φυγόντες·
Ὣς ἄρα τῇ ἀσπαστὸς ἔην πόσις εἰσοροώσῃ.
Δειρῆς δ' οὔπω πάμπαν ἀφίετο πήχεε λευκώ·
Καί νύ κ' ὀδυρομένοισι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
Εἰ μὴ ἄρ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Νύκτα μὲν ἐν περάτῃ δολιχὴν σχέθεν, ἠῶ δ' αὖτε
Ῥύσατ' ἐπ' Ὠκεανῷ χρυσόθρονον, οὐδ' ἔα ἵππους
Ζεύγνυσθ' ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας
Λάμπον καὶ Φαέθονθ', οἵτ' ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.
Καὶ τότ' ἄρ' ἣν ἄλοχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Ὦ γύναι, οὐ γάρ πω πάντων ἐπὶ πείρατ' ἀέθλων
γρ. ἰσί Ἤλθομεν, ἀλλ' ἔτ' ὄπισθεν ἀμέτρητος πόνος † ἔσται
Πολλὸς καὶ χαλεπὸς, τὸν ἐμὲ χρὴ πάντα τελέσσαι,
Ὣς γάρ μοι ψυχὴ μυθήσατο Τειρεσίαο
Ἤματι τῷ ὅτε δὴ κατέβην δόμον ἄϊδος εἴσω,
Νόστον ἑταίροισιν διζήμενος ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ.
Ἀλλ' ἔρχευ, λέκτρον δ' ἴομεν γύναι, ὄφρα καὶ ἤδη
Ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εὐνὴ μὲν δή σοί γε τότ' ἔσσεται ὁππότε θυμῷ
Σῷ ἐθέλῃς. ἐπεὶ ἄρ σε θεοὶ ποίησαν ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἐφράσθης, καί τοι θεὸς ἔμβαλε θυμῷ,
Εἴπ' ἄγε μοι τὸν ἄεθλον ἐπεὶ καὶ ὄπισθεν (οἴω)
Πεύσομαι αὐτίκα δ' ἐστὶ δαήμεναι οὔτι χέρειον.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσ.
γρ. αὖ με Δαιμονίη, τί τ' ἄρ' † αὖ με μάλ' ὀτρύνουσα κελεύεις
Εἰπέμεν; αὐτὰρ ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ἐπικεύσω.
Οὐ μέν τοι θυμὸς κεχαρήσεται· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς
Χαίρω ἐπεὶ μάλα πολλὰ βροτῶν ἐπὶ ἄστε' ἄνωγεν
Ἐλθεῖν, ἐν χείρεσσιν ἔχοντ' εὐῆρες ἐρετμόν·
Εἰσόκε τοὺς ἀφίκωμαι οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
Ἀνέρας, οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν,
Οὐδ' ἄρα τοί γ' ἴσασι νέας φοινικοπαρῄους,
Οὐδ' εὐήρε' ἐρετμὰ, τά τε πτερὰ νηυσὶ πέλονται.
Σῆμα δέ μοι τόδ' ἔειπεν ἀριφραδὲς (οὐδέ σε κεύσω)
Ὁππότε κεν δή μοι ξυμβλήμενος ἄλλος ὁδίτης
Φήῃ ἀθηρηλοιγὸν ἔχειν ἀνὰ φαιδίμῳ ὤμῳ,
Καὶ τότε μ' ἐν γαίῃ πήξαντ' ἐκέλευεν ἐρετμὸν,
Ἔρξανθ' ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι,
Ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον,
Οἴκαδ' ἀποστείχειν, ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας
Ἀθανάτοισι θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Πᾶσι μάλ' ἑξείης. θάνατος δέ μοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ
Ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἐλεύσεται, ὅς κέ με πέφνῃ
γρ. Γήραι ὕπο λιπαρῷ Γήρα ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Ὄλβιοι ἔσσονται. τὰ δέ μοι φάτο πάντα τελεῖσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια,
Εἰ μὲν δὴ γῆράς γε θεοὶ τελέουσιν ἄρειον,
Ἐλπωρή τοι ἔπειτα κακῶν ὑπάλυξιν ἔσεσθαι.

Perſuades iam meum animum ſeuerior quamuis ſit.
Sic dixit, huic.a.adhuc magis deſideriũ mouit luctus.
Flebat.a. habens uxorẽ gratam, prudentias ſcientem.
Sicut.a.quando libenter terra natantibus apparet,
Quorum Neptunus benefactam nauem in ponto
Perdidit, dum impelleretur uento, & unda nigra,
Pauci autem effugerunt album mare in terram
Natantes, multa autem circa corpus uerſa eſt ſalſugo,
Læti autem alluerunt terram clade euitata.
Sic igitur huic gratus erat maritus inſpicienti.
Collo autem nondũ omnino remouebat brachia alba.
Et lugentibus apparuiſſet Aurora
Niſi alia cogitaſſet Dea caſia Minerua.
Noctẽ quidẽ in trãſitu longã tenuit, Aurorã.a. rurſus
Cuſtodiuit in Oceano aureã ſedem, neq; ſinebat equos
Coniungi ueloces pedibus, lumen hominib. portantes
Lampum & Phaetonta, qui Aurorã pulli ducunt.
Et tunc igitur ſuam uxorẽ allocutus eſt prudẽs Vlyſſ.
O mulier, nondũ.n. omnium in fines certaminum
Venimus, ſed adhuc in futurum immenſus labor eſt,
Multus & difficilis, quem me oportet omnẽ perficere.
Sic enim mihi anima dixit Tireſia
Die, quando iam deſcendi domum inferni intra,
Reditum ſocijs dum quærerem, & mihi ipſi.
Sed ueni, lectum autem eamus uxor, ut & iam
Somno ſub dulci delectemur dormientes.
Hunc autem rurſus allocuta eſt prudens Penelope,
Lectus quidem iam tibi erit, quando animo
Tuo uolueris, poſtquam te Dei fecerunt uenire
Ad domũ bene ædificatã, & tuam in patriã terram.
Sed quoniã cognouiſti, & tibi Deus iniecit animo,
Dic agè mihi certamẽ, quoniam & in futurum (puto)
Audiam, ſtatim autem eſt ſcire non peius.
Hanc autem reſpondens, allocutus eſt prudens Vlyſſes.
Felix cur igitur me ualde hortans iubes
Dicere? at ego dicam, neq; celabo.
Non quidem tibi animus lætabitur, neq; enim ipſe
Lætabor, quoniã ualde multas hominũ in ciuitates in-
Venire, in manibus habentem aptum remum, (bebat
Donec hos aduenirem, qui neſciunt mare
Viros, neq; ſalibus mixtum cibum edunt.
Neq; ſciunt naues purpureas roſtris,
Neq; aptos remos, qui alæ nauibus ſunt.
Signũ.a mihi hoc dixit permanifeſtũ, (neq; te celabo.)
Quando iam mihi obuius alius uiator
Apparebit uẽtilabrũ ſeu flabrũ tenere in illuſtri hume
Et tunc me in terra defixo iuſſit remo (ro
Et ſacris ritè litatis Neptuno regi,
Agnum, taurumq; porcaſq; aſcendentem aprum,
Domum autem abire & facere ſacras hecatombas
Immortalibus Deis, qui cœlum latum habitant.
Omnibus ualde ordinatim, mors.a. mihi ex mari ipſo
Debilis ualde talis ueniet, quæ me interficiet
Senectute ſub matura læſum, circum autem populi
Beati erunt, hæc autẽ mihi dixit omnia perfectũ iri.
Hunc.a. rurſus allocuta eſt prudens Penelope,
Siquidem iam ſenectutem Dei perficient meliorem,
Spes tibi poſtea malorum fugam fore.

Sic

Sic hi quidem talia inter se dicebant.
Interim autem Eurynomeq́; & nutrix parabant lectũ
Veste molli, tædis sub splendentibus.
At postquam strauerunt densum lectum festinantes,
Anus autem iens iterum domum iuit.
His autem Eurynome cubicularia præibat
Euntibus lectum, tædam in manibus tenens.
In thalamum. a. ducens iterum abiuit, hi quidẽ postea
Læti lecti antiqui leges repetiuerunt.
At Telemachus, & bubulcus & subulcus
Cohibuerũt saltatione pedes, cessare fecerunt. a. mulie
Ipsi autem dormierunt in ædibus umbrosis. (res.
Hi. a. postq̃ igitur amicitia delectati sunt desiderata.
Versi sunt uerbis mutuò loquentes.
Hæc quidẽ quæcunq; in ædib. tolerauit diuina mulierũ
Virorum procorũ inspiciens exitiosam multitudinem,
Qui sua gratia multas boues, & pingues oues
Iugularunt, multum autem doliorũ haustum est uini.
At hic diuus Vlysses quoscunq; dolores posuit
Hominibus, quascunq; ipse ærumnas passus est, (sõnus
Omnia dixit, hæc. a. igitur delectata est audiẽs, neq; ei
Cecidit in palpebris autè quã ipse recensuerit omnia.
Incepit autem quò primùm Ciconas domuit, at postea
Venit Lotophagorum uirorum pinguem terram:
Et quæcunq; Cyclops fecit, et quomodo retribuit pœnã
Fortium sociorum, quos comedit, neq; misertus est.
Et quomodo Aeolũ iuit, qui ipsum promptus suscepit,
Et misit, neq; Parca dilectam in patriam ire
Sinit, sed ipsum rursus raptum procella
Pontum in piscosum tulit ualde suspirantem.
Et quomodo longam portis Læstrygoniam adiuit,
Qui naues perdiderunt & fortes socios
Omnes, Vlysses autem solus aufugit naue nigra.
Et Circes narrauit dolum, & uarias artes,
Et quomodo inferni domum iuit latam,
Animam interrogaturus Thebani Tiresiæ
Naui multiiuga & inspexit omnes socios, (esset:
Matrẽq; quæ ipsum peperit, & nutriuit paruulus cùm
Et quomodo Sirenum stridularũ uocem audiuit. (din
Quomodoq́; iuit uagas illas petras grauemq; Charyb-
Scyllamq́;, quam nullo modo indemnes uiri fugerunt.
Et quomodo Solis boues interfecerant socij.
Et quomodo nauem uelocẽ percussit ardenti fulmine
Iupiter altitonans, longè aũt corrupti sunt boni socij
Omnes simul, ipse autem malas mortes subterfugit,
Quomodoq́; iuit Ogygiam insulã, Nymphãq; Calypso-
Quæ ipsum detinuit cupiens maritum esse (nem,
In speluncis concauis, & aluit, & dixit
Redditurum immortalẽ, & nõ senescentẽ dies omnes.
Sed huic nunquam animum in pectoribus persuasit.
Et quomodo in Phæaces peruenit multa passus,
Qui iam ipsum ex animo Deũ tanquã honorauerũt,
Et miserunt cum naui dilectam in patriam terram,
Aere, auroq́; copiose uesteq; datis. (nus
Hoc igitur ultimũ dixit uerbum, quãdo ei dulcis som-
Membra soluens irruit, soluensq́; curas animi.
Hæc. a. rursus alia cogitauit dea cæsia Minerua,
Quando iam Vlyssem putabat suo in animo

Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
Τόφρα δ' ἄρ' Εὐρυνόμη τε ἰδὲ τροφὸς ἔντυον εὐνὴν
Ἐσθῆτος μαλακῆς, δαΐδων ὕπο λαμπομενάων.
Αὐτὰρ ἐπεὶ στόρεσαν πυκινὸν λέχος ἐγκονέουσαι,
Γρηῢς μὲν κείουσα πάλιν οἶκόνδε βεβήκει.
Τοῖσιν δ' Εὐρυνόμη θαλαμηπόλος ἡγεμόνευεν
Ἐρχομένοισι λέχοσδε, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσα·
Ἐς θάλαμον δ' ἀγαγοῦσα, πάλιν κίεν. οἱ μὲν ἔπειτα
Ἀσπάσιοι λέκτροιο παλαιοῦ θεσμὸν ἵκοντο.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Παῦσαν ἄρ' ὀρχηθμοῖο πόδας, παῦσαν δὲ γυναῖκας·
Αὐτοὶ δ' εὐνάζοντο κατὰ μέγαρα σκιόεντα.
Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς,
Τερπέσθην μύθοισι πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες,
Ἡ μὲν ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν,
Ἀνδρῶν μνηστήρων ἐσορῶσ' ἀΐδηλον ὅμιλον,
Οἳ ἕθεν εἵνεκα πολλὰ βόας καὶ ἴφια μῆλα
Ἔσφαζον, πολλὸς δὲ πίθων ἠφύσσετο οἶνος.
Αὐτὰρ ὁ διογενὴς Ὀδυσσεὺς, ὅσα κήδε' ἔθηκεν
Ἀνθρώποις, ὅσα τ' αὐτὸς ὀϊζύσας ἐμόγησε,
Πάντ' ἔλεγ'. ἡ δ' † ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκούουσ' οὐδέ οἱ ὕπνος γρ. ἄεμ τέρπε
Πίπτεν ἐπὶ βλεφάροισι πάρος καταλέξαι ἅπαντα.
Ἤρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα
Ἦλθ' ὡς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πίειραν ἄρουραν·
Ἠδ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινὴν
Ἰφθίμων ἑτάρων, οὓς ἤσθιεν, οὐδ' ἐλέαιρεν.
Ἠδ' ὡς Αἴολον ἵκεθ', ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο,
Καὶ πέμπ'. οὐδέ πω αἶσα φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι
Ἦεν, ἀλλά μιν αὖτις ἀναρπάξασα θύελλα
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φέρεν μεγάλα στενάχοντα.
Ἠδ' ὡς τηλέπυλον Λαιστρυγονίην * ἀφίκανεν, γρ. ἀφίκοντο
Οἳ νῆάς τ' ὄλεσαν καὶ ἐϋκνήμιδας ἑταίρους
Πάντας· Ὀδυσσεὺς δ' οἶος ὑπέκφυγε νηῒ μελαίνῃ.
Καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε.
Ἠδ' ὡς εἰς Ἀΐδεω δόμον ἤλυθεν εὐρώεντα,
Ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο
Νηῒ πολυκλήϊδι, καὶ εἴσιδε πάντας ἑταίρους,
Μητέρα θ' ἥ μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε τυτθὸν ἐόντα.
Ἠδ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν.
Ὥς θ' ἵκετο πλαγκτὰς πέτρας, δεινήν τε Χάρυβδιν,
Σκύλλην θ', ἣν οὔ πώποτ' ἀκήριοι ἄνδρες ἄλυξαν,
Ἠδ' ὡς Ἠελίοιο βόας κατέπεφνον ἑταῖροι·
Ἠδ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ἀπὸ δ' ἔφθιθεν ἐσθλοὶ ἑταῖροι
Πάντες ὁμῶς, αὐτὸς δὲ κακὰς ὑπὸ κῆρας ἄλυξεν.
Ὥς θ' ἵκετ' Ὠγυγίην νῆσον, Νύμφην τε Καλυψὼ,
Ἣ δή μιν κατέρυκε, λιλαιομένη πόσιν εἶναι,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, καὶ ἔτρεφεν, ἠδὲ ἔφασκε
Θήσειν ἀθάνατον καὶ ἀγήραον ἤματα πάντα·
Ἀλλὰ τῷ οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.
Ἠδ' ὡς ἐς Φαίηκας ἀφίκετο πολλὰ μογήσας.
Οἳ δή μιν περὶ κῆρι θεὸν ὣς τιμήσαντο,
Καὶ πέμψαν σὺν νηῒ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Χαλκόν τε χρυσόν τε ἅλις ἐσθῆτά τε δόντες.
Τοῦτ' ἄρα δεύτατον εἶπεν ἔπος, ὅτε οἱ γλυκὺς ὕπνος
Λυσιμελὴς ἐπόρουσε, λύων μελεδήματα θυμοῦ.
Ἡ δ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ὁππότε δή ῥ' Ὀδυσῆα ἐέλπετο ὃν κατὰ θυμὸν

heros ad illam uafritiem & omnigenam fraudum peritiam recurrit, simulariq; cantu & saltatione nuptias iubet, ne quid finistri populus suspicetur. Vnde forsan colligemus, nō fuisse Vlysi merum imperium in Ithacam, uel Rege, etiam ipsos potuisse de crimine à populo interpellari, uel timuisse etiam Vlyssem seditionem populi: qui cùm sit aboqui bellua multorū & ad quouis tumultus procliuis, ea hoc negotio maximam turbarū ansam habere uidebatur, siquidem tot illius procares perijssent. Vtut sit, non uidetur licuisse, ne potentioribus quidem, ius sibi in re propria facere, ne dum ob iniuriā acceptam alios interficere. Vtinam hoc quoq; seculo tam parum liceret in rebus iniquissimis neq; tam fœdæ maculæ gentis nostræ (utinam non meæ hoc nomine) crudelitatis & perfidiæ inhærerentur, quæ in æternum elui non poterunt.

φιλοπαίγμων ὀρχηθμοῖο) In celebrandis nuptijs solere ueteres choreas agitare, ex hoc constat loco, lætitiæ, quæ ei tempori est accommodatissima significandæ gratia. Nostris temporibus Germania huiusmodi saltationes adhuc usurpat, idem Italia & Galliæ pars, nisi quibus splendor purioris religionis illuxit, ut de alijs nationibus taceam. De saltatione aliàs dictum est in Iliade. Vide Lucianum in libello Saltationi dedicato. His autem nuptiarum indicijs factus est è reliquis Ithacensib. fucus, qui iam inde existimarunt, tam diuturna mora defessam Penelopen alicui procorum nupsisse.

ὃν Ἥφαιστος δέδαεν) Artem metallicam non solū antiquissimā esse constat, sed etiam præstantissimam ac nobilissimam, ut pote quam Dijs etiam suis indignā Homerus non sit arbitratus, ut hic loco aperiè docet. Vnde imperitè nimis facere uulgus hominū mihi uidetur, quin eam ita explodit. Sed audiat quid dicant, si illos opū decoctores damnare & habere ludibrio quos ego si ius illud Romanorum uigeat, perinde ad metalla damnari crudeli uelim supplicio. Ne tamen extra fines longiùs abeamus, rogo Manes Homericos, quid tandē elegantiæ ea ista auri argēto χεύων intelligant? Quos responsuros autumo, intelligere se distinctā utriusq; metalli permixtionem, h.e. ut alterū ab altero dignoscatur, unde argento ex auro mirus accedit splendor. Rectè, nam si indiscretam confusionē intelligas, nō uideo quis sensus hinc eliciatur. Illa enim dum simul fusa nihil egregium præstant. Nam si æquali portione commisceantur, color argenti eminet. Si uerò aurum superet quantitatem argenti, totus splendor auri est, non argenti, quin & multò plures auri partes quàm argenti esse oporter, ut hoc efficiatur. Nisi etiam Poeta uelit pristinę illi Herois formæ hanc à Minerua nouam infundi, ut illa penitùs latente hæc tantùm appareat: quod fortassè ratione non caret. Licet lectori melius eligere.

δαιμονίη) Nunc uxorem alloquitur Vlysses, & extantā duritiem animi exprobrat, quòd etiā post tot annos redeuntē maritū nolit agnoscere. Quę uerba Penelopen quidē mouerūt, ita tamē ut nondū ei fiderit, donec ex lecti, quē ipsemet propria nota discessū ad Troiā fabricârat manu, descriptione eū uerè recognouit. Hinc illa, uix exprimenda ab utraq; parte gaudia.

ἐκτὸς) Notat uir doctissimus Giphanius ex hoc loco perspici, antiquissimo iam tempore lectos exportari potuisse huc illuc, quod & Terentius indicat in Heauton: *Est mihi ultimis conclaue in ædibus quoddam retrò: Huc est intro latus lectus uestimentis stratus.*

μάλ' ἐπιστάμενος) Aliàs notauimus, difficultatem cuiusuis rei ita solere à Poeta exprimi, quod tamen non probo.

τὸν δ' ἐγὼ) Ne à mechanicis quidē Laertius heros abstinuit, quod ex hoc lecto patet, & ex naui, quā apud Calypſ. est fabricat.

μή μοι Ὀδυσσεῦ) Agnito & complexo amicissimè coniuge, ueniam deprecatur, quòd tam tardè hęc præstiterit. Etenim ueritam se, ne à quopiam hoc prætextu deciperetur, ut Helenæ contigit, quę ob nimiam facilitatem à Paride & amata est & abrepta. Quod exemplum licet prima fronte conuenire huic facto non uideatur, tamen doli causa, quem Penelope iam suspicabatur, & quem reuerà Paris præstitit, conueniunt.

θεῶν ἀέκητι) Hanc uocem in Poeta crudè enunciatā nō probamus: cuius sensum alibi, neq; ita pridē nos exposuisse memini.

ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀσπάσιος) Gaudium, quod Penelope ex uiso marito percepit, cum eo comparat, quod naufragi ex uisa tellure percipiunt. Id quàm rectè, uideamus. Ex omnium periculorum generibus nullum esse grauius arbitror, quàm quod disiectā uentis & procellis naufragi subeunt. Res enim illis est cum surdo & ferissimo elemento, tunc potissimùm ubi tempestatibus conturbatum furit. Ideò autem crudelius illud reliquis pronunciamus, quò rarius reliqua homini detrimētum inferūt, & difficiliùs in eum concitantur. Porrò quantā putas eorum esse lætitiam, qui ex tam ingenti periculo emergunt? Ego quidem Aelianus sum hactenus, qui non secus atq; ille de non uiso mari gloriari possum. Qui tamen illud sunt experti, memorant hoc esse omnium periculorum grauissimum. Itaq; rectè gaudium Penelopę ex Vlysse uiso cum illorum gaudio comparat: quod imitatus uidetur Statius lib. 2. Theb.

Nec minus hæc læti trahimus solatia, quàm si — *Præcipiti conuulsa noto prospectet amicam* — *Puppis humum.*

Idem lib. 7. — *Dulcis medij de gurgite ponti* — *Respicitur tellus.* — Vide prouerb. Terram uideo, apud Erasm. & Brasicanom.

νύκτα μὲν ἐν περάτῃ) Solam noctem horum coniugum arcanæ uoluptatis consciam esse uoluit Poeta, ideò Mineruam inducit, quæ terminos huius noctis producat, siquidem alioqui statim dies erat exorturus. Nam diurnas illas μίγνυσθαι ἐν φιλότητι in solo libidinoso Paride agnoscit.

οὐδ' ἵππους) Trita sunt & uulgatissima ista figmenta de equis Luciferis. Id tantùm hoc loco notandum, duos equos à Poeta uideri agnosci, cùm alij quatuor numerēt, unde Euripides τέθριππον ἡλίου appellat: quorū nomina sunt apud Ouid. 2. Metamorph. *Intereà uolucres Pyrois, Eous & Aethon* — *Solis equi, quartusq; Phlegon hinnitibus auras* — *Flammiferis implent.*

Nos etiam in quodam carmine olim ludebamus,

Iam Pyrois flammata iugo subducere collo
Tentabat, solitu nec iam parebat habenis
Iam rutilum fessi genua ad præsepe iacebant
Splendens Eous, reliquisq; ardentior Aethon
Oceaniq; Phlegon petens uicinior undas. Vide Nat. Myth. lib. 5. c. 17.

ἀλλὰ μάλα πολλά) Vide sup. lib. 11. pag. 152. & 153.

αὐτὰρ ὁ διογενής) Breuis est ἀνακεφαλαίωσις errorum & periculorum Vlysis, quę in sua peregrinatione subijt, quorum integram narrationem in conuiuio Phæacensium absoluit.

ληΐσσαντο) Latrocinia quàm fuerint illo tempore usitata, non ita pridem annotauimus, & aliàs.

νυκτί) Ecce τερατολογία, sed usitata in Homero, ut aliàs uidimus. Noctem autem istam circum Vlyssem & reliquos defundit, ne à populo perciperentur. Talis nox Aeneam uidetur coram Didone occultasse.

Finis libri uigesimi tertij.

ARGVMENTVM LIBRI VIGESIMI quarti Odyssea.

HAS horum procorum animas Mercurius in infernum deducit. Et recognoscitur Vlysses à patre Laerta. Et tumultum inter Ithacenses commotum propter procorum interitum, Minerua impedit.

Aliud.

Ω, autem, Vlysses cum patre & filio pugnat Achiuis.

MErcurius autē animas Cyllenius euocauit
Virorum procorū, tenebat.a uirgā in manib.
Pulcram, auream, hac hominū oculos mulcet
Quorū uult, hos.a. rursus & dormientes suscitauit.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ω. ΡΑΨΩΔΙΑΣ ΤΗΣ Ὀδυσσείας.

ΤΑΣ τῶν μνηστήρων ψυχὰς Ἑρμῆς εἰς ᾅδου κατάγει· καὶ ἀναγνωρισμὸς Ὀδυσσέως γίνεται πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Λαέρτην. καὶ τὸν ταραχὴν τοῖς Ἰθακησίοις γεγενημένην ἐπὶ τῇ τῶν μνηστήρων ἀναιρέσει Ἀθηνᾶ διαλύει.

Ἄλλη.

Ω δ' Ὀδυσεὺς σὺν πατρὶ ἔχει μάχην Ἀχαιοῖς.

Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο
Ἀνδρῶν μνηστήρων· ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Τῇ ῥ' ἄγε κινήσας ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.
Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς αἱ τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν. ἦρχε δ' ἄρα σφιν
Ἑρμείας ἀκάκητα κατ' εὐρώεντα κέλευθα.
Πὰρ δ' ἴσαν Ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ λευκάδα πέτρην,
Ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας καὶ δῆμον ὀνείρων
Ἤισαν· αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.
Εὗρον δὲ ψυχὴν Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Καὶ Πατροκλῆος, καὶ ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο,
Αἴαντός θ', ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε
Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα.
Ὣς οἱ μὲν περὶ κεῖνον ὁμίλεον· ἀγχίμολον δὲ
Ἤλυθ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο
Ἀχνυμένη· περὶ δ' ἄλλαι ἀγηγέραθ' ὅσσαι ἅμ' αὐτῷ
Οἴκῳ ἐν Αἰγίσθοιο θάνον καὶ πότμον ἐπέσπον.
Τὸν προτέρη ψυχὴ προσεφώνεε Πηλείωνος,
Ἀτρείδη, πέρι μέν σε φάμεν Διὶ τερπικεραύνῳ
Ἀνδρῶν ἡρώων φίλον ἔμμεναι ἤματα πάντα,
Οὕνεκα πολλοῖσίν τε καὶ ἰφθίμοισιν ἄνασσες
Δήμῳ ἔνι Τρώων, ὅθι πάσχομεν ἄλγε' Ἀχαιοί.
Ἦ τ' ἄρα καὶ σοὶ πρῶτα παραστήσεσθαι ἔμελλε
Μοῖρ' ὀλοή, τὴν οὔτις ἀλεύεται, ὅς κε γένηται.
Ὡς ὄφελες τιμῆς ἀπονήμενος ἧς περ ἄνασσες,
Δήμῳ ἔνι Τρώων θάνατον καὶ πότμον ἐπισπεῖν.
Τῷ κέν τοι τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
Ἠδέ κε καὶ σῷ παιδὶ μέγα κλέος ἤρα' ὀπίσσω·
Νῦν δ' ἄρα σ' οἰκτίστῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρείδαο,
Ὄλβιε Πηλέος υἱέ, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ὃς θάνες ἐν Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος, ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι
Κτείνοντο Τρώων καὶ Ἀχαιῶν υἷες ἄριστοι,
Μαρνάμενοι περὶ σεῖο· σὺ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης
Κεῖσο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἱπποσυνάων·
Ἡμεῖς δὲ πρόπαν ἦμαρ ἐμαρνάμεθ'· οὐδέ κε πάμπαν
Παυσάμεθα πολέμου, εἰ μὴ Ζεὺς λαίλαπι παῦσεν.
Αὐτὰρ ἐπεί σ' ἐπὶ νῆας ἐνείκαμεν ἐκ πολέμοιο,
Κάτθεμεν ἐν λεχέεσσι, καθήραντες χρόα καλὸν
Ὕδατί τε λιαρῷ καὶ ἀλείφατι. πολλὰ δέ σ' ἀμφὶς
Δάκρυα θερμὰ χέον Δαναοί, κείροντό τε χαίτας.
Μήτηρ δ' ἐξ ἁλὸς ἦλθε σὺν ἀθανάτῃς ἁλίῃσιν,
Ἀγγελίης ἀΐουσα· βοὴ δ' ἐπὶ πόντον ὀρώρει
Θεσπεσίη, ὑπὸ δὲ τρόμος ἔλλαβε πάντας Ἀχαιούς·
Καί νύ κ' ἀναΐξαντες ἔβαν κοίλας ἐπὶ νῆας,
Εἰ μὴ ἀνὴρ κατέρυκε παλαιά τε πολλά τε εἰδώς,
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ φεύγετε κοῦροι Ἀχαιῶν.
Μήτηρ ἐξ ἁλὸς ἥδε σὺν ἀθανάτῃς ἁλίῃσιν
Ἔρχεται, οὗ παιδὸς τεθνειότος ἀντιόωσα.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἔσχοντο φόβου μεγάθυμοι Ἀχαιοί.
Ἀμφὶ δέ σ' ἔστησαν κοῦραι ἁλίοιο γέροντος,
Οἴκτρ' ὀλοφυρόμεναι, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι, ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ,
Θρήνεον. ἔνθα κεν οὔτιν' ἀδάκρυτόν γ' ἐνόησας
γρ. ἐπώρορε. καὶ ἐπώρσε Ἀργείων· τοῖον γὰρ † ὑπώρορε Μοῦσα λίγεια.

Hac ducebat mouens, ha autem frementet sequebãtur.
Sicut.a.quando uespertiliones secessu antri magni
Strepentes uolant, postquam aliquis cadere fecit
Multitudine à petra, sibiq́ inuicem cohærent:
Sic ha frementes simul ibant: præibat.a.igitur ipsis
Mercurius nullo malo dignus ad lātas uias.
Apud a.ibant Oceani fluxus & albam petram,
Et apud Solis ianuas, & populum somniorum
Ibant, statim.a peruenerunt in herbosum pratum,
Vbi habitant animæ simulacra defessorum.
Inuenerunt autem animam Pelidæ Achillis,
Et Patrocli, & strenui Antilochi,
Aiacisq́, qui optimus erat specieq́ corporeq́
Aliorum Danaorum, post strenuum Peliona,
Sic hi quidem circà illum uersabantur, propè autem
Iuit postea anima Agamemnonis Atridæ
Dolens, circum.a alia congregata sunt quæcūq́ cū ipso
Domo in Aegisthi mortui sunt, & fatū assecuti sunt,
Hunc prior anima allocuta est Pelionis,
Atride, supra quidē se dicebamus Ioui gaudēti ful-
Viros heroas dilectum esse diebus omnibus, (mine
Quoniam multisq́ & fortibus imperabas
Populo in Troianorū, ubi passi sumus dolores Achiui.
Certè igitur & tibi primùm affutura erat
Parca perniciosa, quam nullus fugis quicūq́ natus est:
Vtinā debuisses honore abundè perfruēs, quo impabas
Populo in Troianorū, mortē & fatum consequi.
Quo tibi sepulcrum quidem fecissens omnes Achiui.
Ac & tuo filio magnā gloriam dedisses in futurum.
Nunc.a. igitur te miserrima morte fatum erat capi.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ,
Felix Pelei fili Dijs similis Achilles,
Qui mortuus es in Troia longè ab Argo. circū.a.te alij
Interfecti sunt Troianorū et Achiuorū filiorū optimi,
Pugnantes circū te, tu autem uertigine pulueris
Iacebas grandis granditer, oblitus equitatus.
Nos autem toto die pugnabamus, neq́ omnino
Cessauissemus à bello, nisi Iupiter turbine sedasset.
At postquam se ad naues portauimus ex bello,
Deposuimus in lectis expurgato corpore pulcro.
Aquaq́ calida & unguento, multas.a.te circum
Lacrymas calidas fundebāt Danai, tonderūtq́ crines,
Mater.a.ex mari uenit, cum immortalib. marinis,
Nuncium auditura, uox autem in mare ruerat
Magna, suscepit autem tremor omnes Achiuos,
Et ruentos iuissent concauas in naues,
Nisi uir detinuisset antiquaq́ multaq́ sciens
Nestor, cuius & antea optimum apparuit consilium,
Qui ipsis rectè sentiens concionatus est, & dixit,
Tenemini Argiui, ne fugite filij Achiuorum,
Mater ex mari hæc cum Deabus marinis
Venit suo filio mortuo obuiasura.
Sic dixit, hi.a. retēti sunt timore magnanimi Ach.
Circum autem te steterunt filiæ marini illius senis,
Miserabiliter lugētes, circū.a. immortales uestes indue
Musæ.a.nouem omnes alternantes uoce pulcra (runt.
Lamentabantur, tunc nullum illacrymem uidisses
Argiuorū, ita enim animos permouerat Musa stridula

Septem

Septem & decem quidem te simul noctesq́; & dies
Fleuimus, immortalesq́; Dij mortalesq́; homines,
Octaua & decima .a. dedimus igni, multas .a. in ipso
Oues iugulauimus ualde pingues, & nigras boues.
Cremabaris autem in ueste Deorũ, & unguento multo
Et melle dulci, multi autem heroes Achiui
Armis irruerunt circa rogos (corporis) dum cõburebat,
Pedestresq́; equestresq́; multus autẽ strepitus ortus est.
At postquam flamma te penitus absumpsit Vulcani,
Mane iam tibi collegimus alba ossa Achilles
Vino in mero & unguento, dedit autem mater
Auream amphoram, Dionysij autem donum
Dicebat esse, opus autem inclyti Vulcani.
In hac tibi iacent alba ossa illustris Achilles:
Permistim autem Patrocli Menœtiadæ demortui.
Separatim .a. Antilochi, quẽ eximiè honorabas omniũ
Aliorum sociorum post Patroclum mortuum.
Circum .a. postquã magnum & laudatum sepulcrum
Fudimus, Argiuorum sacer exercitus bellicosorum
Littore in excelso in lato Helle sponto,
Vt longè manifestus ex ponto uiris esset
His qui nunc nati sunt, & qui in futurum erunt.
Mater autem Dijs rogatis perpulcra certamina
Fecit medio in certamine optimis Achiuorum.
Iam quidem multorum in sepulcrum uirorum incidi
Heroum, quando aliquando mortuo regis
Cinguntur q́; iuuenes & parant certamina.
Sed illa maximè conspicatus miratus fuisses animo,
Qualia in te posuit Dea perpulcra certamina
Argentea pedib. Thetis, ualde enim amicus eras Dijs.
Sic tu qdẽ, neq; mortuus nomẽ perdidisti, sed tibi semp
Omnes in homines gloria erit bona Achilles.
At mihi quæ hæc uoluptas, quoniam bellum absolui?
In reditu enim mihi Iupiter molitus est malam mortẽ
Aegisthi à manibus & perniciosæ uxoris.
Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
Propè autẽ ipsos uenit internuncius Argi interfector,
Animas procorũ deducẽs ab Vlysse (nece) domitorum.
Hi .a. igitur stupefacti rectà iuerunt postquã uiderũt.
Cognouit autem anima Agamemnonis Atridæ
Filium Melanthij perinclytum Amphimedonta.
Hospes enim illi erat in Ithaca domos habitans.
Hunc prior anima allocuta est Atridæ,
Amphimedon, quid passi tenebrosam terrã uenistis
Omnes eximij & æquales? neq; alius
Habito delectu elegisset in ciuitate uiros optimos.
Nunquid uos in nauibus Neptunus domuit
Permotis molestis uentis & fluctibus magnis?
An noxij uiri læserunt in terra
Boues dum caderẽt abigerẽtq́; et ouiũ greges pulcros?
An pro ciuitate pugnantes & mulieribus?
Dic mihi interroganti, hospes autem dico esse.
An non recordaris, quando illuc ueni in uestrã domum
Mouens Vlyssem cum diuo Menelao
Ad Ilium simul sequi bonis transtris in nauibus?
Mense autem toto omnem transiuimus latum pontũ,
Festinatione persuadentes Vlyssem urbiũ populatorẽ.
Hunc .a. rursus anima allocuta est Amphimedontis.

Ἑπτακαίδεκα μέν σε ὁμῶς νύκτάς τε καὶ ἦμαρ
Κλαίομεν ἀθάνατοί τε Θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι· (φὶς γρ. οἱ ἐν' αὐ-τῇ
Ὀκτωκαιδεκάτῃ δ' ἔδομεν πυρί, πολλὰ † δέ σ' ἀμ-
Μῆλα κατεκτάνομεν μάλα πίονα καὶ ἕλικας βοῦς.
Καίεο δ' ἔν τ' ἐσθῆτι Θεῶν, καὶ ἀλείφατι πολλῷ,
Καὶ μέλιτι γλυκερῷ. πολλοὶ δ' ἥρωες Ἀχαιοὶ
Τεύχεσιν ἐρρώσαντο πυρὴν πέρι καιομένοιο,
Πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δή σε φλὸξ ἤνυσεν Ἡφαίστοιο,
Ἠῶθεν δή τοι λέγομεν λεύκ' ὀστέ' Ἀχιλλεῦ
Οἴνῳ ἐν ἀκρήτῳ καὶ ἀλείφατι· δῶκε δὲ μήτηρ
Χρύσεον ἀμφιφορῆα· Διωνύσοιο δὲ δῶρον
Φάσκ' ἔμεναι, ἔργον δὲ περικλυτοῦ Ἡφαίστοιο.
Ἐν τῷ τοι κεῖται λεύκ' ὀστέα φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Μίγδα δὲ, Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος·
Χωρὶς δ' Ἀντιλόχοιο, τὸν ἔξοχα τῖες ἁπάντων
Τῶν ἄλλων ἑτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα.
Ἀμφ' αὐτοῖσι δ' ἔπειτα μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον
Χεύαμεν Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων
Ἀκτῇ ἔπι προὐχούσῃ ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ.
Ὥς κεν τηλεφανὴς ἐκ ποντόφιν ἀνδράσιν † εἴη γρ. νῦν
Τοῖς οἳ νῦν γεγάασι καὶ οἳ μετόπισθεν ἔσονται.
Μήτηρ δ' αἰτήσασα Θεοὺς περικαλλέ' ἄεθλα,
Θῆκε μέσῳ ἐν ἀγῶνι ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν.
Ἤδη μὲν πολέων τάφῳ ἀνδρῶν ἀντεβόλησα
Ἡρώων, ὅτε κέν ποτ' ἀποφθιμένου βασιλῆος
Ζώννυνταί τε νέοι καὶ ἐπεντύνονται ἄεθλα·
Ἀλλά κε κεῖνα μάλιστα ἰδὼν † ἐτεθήπεα θυμῷ, γρ. θυμῷ ἐτε-θήπεα. ε. θηήσαο θυμῷ.
Οἷ' ἐπὶ σοὶ κατέθηκε Θεὰ περικαλλέ' ἄεθλα
Ἀργυρόπεζα Θέτις· μάλα γὰρ φίλος ἦσθα Θεοῖσιν.
Ὣς σὺ μὲν οὐδὲ θανὼν ὄνομ' ὤλεσας, ἀλλά τοι αἰεὶ
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους κλέος ἔσσεται ἐσθλὸν Ἀχιλλεῦ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τί τόδ' ἦδος ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσα;
Ἐν νόστῳ γάρ μοι Ζεὺς μήσατο λυγρὸν ὄλεθρον
Αἰγίσθου ὑπὸ χερσὶ καὶ οὐλομένης ἀλόχοιο.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ψυχὰς μνηστήρων κατάγων Ὀδυσῆϊ δαμέντων.
Τὼ δ' ἄρα θαμβήσαντ' ἰθὺς κίον, ὡς ἐσιδέσθην.
Ἔγνω δὲ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
Παῖδα Μελανθῆος ἀγακλυτὸν Ἀμφιμέδοντα·
Ξεῖνος γάρ οἱ ἔην, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκία ναίων.
Τὸν προτέρη ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο,
Ἀμφίμεδον, τί παθόντες ἐρεμνὴν γαῖαν ἔδυτε
Πάντες κεκριμένοι καὶ ὁμήλικες; οὐδέ κεν ἄλλος
Κρινάμενος λέξαιτο κατὰ πτόλιν ἄνδρας ἀρίστους.
Ἦ ὔμμ' ἐν νήεσσι Ποσειδάων ἐδάμασσεν,
Ὄρσας ἀργαλέους ἀνέμους καὶ κύματα μακρά;
Ἦ που ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου
Βοῦς περιταμνομένους ἠδ' οἰῶν πώεα καλά;
Ἦε περὶ πτόλιος μαχεούμενοι ἠδὲ γυναικῶν; γρ. Ἀμφι-μέδον, ... μνήματα ... [illegible]
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ· ξεῖνος δέ τοι εὔχομαι εἶναι.
Ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε κεῖσε κατήλυθον ὑμέτερον δῶ,
Ὀτρυνέων Ὀδυσῆα σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ
Ἴλιον εἰς ἅμ' ἕπεσθαι ἐϋσσέλμων ἐπὶ νηῶν;
Μηνὶ δ' ἄρ' οὔλῳ πάντα περήσαμεν εὐρέα πόντον,
Σπουδῇ παρπεπιθόντες Ὀδυσσῆα πτολιπόρθον.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν † Ἀμφιμέδοντος. Ἠ μετ,

At postea alijs immisit tela suspiriosa
Contra inspiciens,hi,a,simul confertim cadebant.
Cognitum .a. erat q aliquis ipsis Deorũ adiutor esset.
Statim .n. in ædib. sequentes fortitudinẽ ipsorũ (decès
Interficiebãt cõuersim,horũ.a.suspiriũ mouebatur in-
Capitib.percussis,pauimẽtũ.a.omne sanguine fluebat,
Sic nos Agamemnõ perditi fuimus, quorũ adhuc nũc
Corpora neglecta iacent in ædibus Vlyssis.
Nondum enim sciunt amici in domibus singuli,
Qui abluto nigro sanguine,ex uulneribus
Depositos lugerent,hic enim honor est mortuorum.
Hunc autem rursus anima allocuta est Atridæ.
Felix Laerti fili prudens Vlysses,
Certè igitur cum magna uirtute possedisti uxorem.
Valde bonæ mentes erant irreprehensibilis Penelopæ
Filia Icarij,quàm rectè recordata est Vlyssis
Coniugis uirginalis,unde ei gloria nunquã peribit,
Suæ uirtutis,facient.a.in terrestribus cantilenam
Immortales,gratam prudenti Penelopæ,
Non sic Tyndari filia mala consultauit opera,
Virginali interfecto marito,odiosa autem cantilena
Erit inter homines,difficilem autem famam præbuit
Fœminis mulieribus,etiam ei quæ proba fuerit.

Αὐτὰρ ἔπειτ' ἄλλοις ἐφίει βέλεα στονόεντα,
Ἄντα τιτυσκόμενος. τοὶ δ' ἀγχηστῖνοι ἔπιπτον.
Γνωτὸν δ' ἦν ὅ ῥά τις σφι θεῶν ἐπιτάῤῥοθος ἦεν.
Αὐτίκα γὰρ κατὰ δώματ' ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ
Κτεῖνον ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικής,
Κράτων τυπτομένων, δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Ὡς ἡμεῖς Ἀγάμεμνον ἀπωλόμεθ', ὧν ἔτι καὶ νῦν
Σώματ' ἀκηδέα κεῖται ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος.
Οὐ γάρ πω ἴσασι φίλοι κατὰ δώμαθ' ἑκάστου,
Οἵ κ' ἀπονίψαντες μέλανα βρότον ἐξ ὠτειλέων,
Κατθέμενοι γοάοιεν. ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρείδαο,
Ὄλβιε Λαέρταο πάϊ πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἦ ἄρα σὺν μεγάλῃ ἀρετῇ ἐκτήσω ἄκοιτιν.
Ὡς ἀγαθαὶ φρένες ἦσαν ἀμύμονι Πηνελοπείῃ,
Κούρῃ Ἰκαρίου, ὡς εὖ μέμνητ' Ὀδυσῆος,
Ἀνδρὸς κουριδίου. τῷ οἱ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται
Ἧς ἀρετῆς· τεύξουσι δ' ἐπιχθονίοισιν ἀοιδὴν
Ἀθάνατοι χαρίεσσαν ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ.
Οὐχ ὡς Τυνδαρέου κούρη κακὰ μήσατο ἔργα,
Κουρίδιον κτείνασα πόσιν· στυγερὴ δὲ ἀοιδὴ
Ἔσσετ' ἐπ' ἀνθρώπους· χαλεπὴν δέ τε φῆμιν ὀπάσσει
Θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' εὐεργὸς ἔῃσιν.

COMMENTARIVS.

ἑρμῆς) ψυχάς) De hoc Mercurij officio aliâs etiam diximus, ut & de eius uirga, de qua uidendus meus Goropius Hieroglyph.lib.14.& Gallic. lib.4. De situ etiam inferorum in Necyomantia Homerica dictum est. Sed ecce quid notet Didymus Aristarchum (cuius Grammatici autoritas plurimi olim est facta) hanc νεκυΐαν non agnoscere his de causis, quas subiungemus. Primùm quod ex Homeri sententia non sit Mercurius ψυχοπομπὸς, ac animarum deductor. Deinde quòd à Poeta Cyllenius Mercurius nusquam alibi appelletur. Tertiò quòd cùm in Iliade animæ defunctorum sine ullo ductore inferos petant, etiam ipsis cadaueribus adhuc insepultis, idem etiam nunc potuerit fieri. Quartò absurdum esse uidetur albam petrã esse apud inferos. Quintò quòd ineptum sit, ἀκαίρως hoc Achillis & Agamẽnonis colloquium, in quo illud etiam falsum Agamemnonem constasse exercitum, sed Nestor implet ea, quæ alibi erant prætermissa. Sextò, qui potuisset corpus Achillis per tot dies insepultum manere? Septimò, non est moris Homerici, Musarum numerũ circumscribere. Octauo, insulsum est dicere, Nereidum metu Græcos aufugisse. Nonò, qui potuit Amphimedon ea rescire, quæ in agro Laertis gererentur? Hæc sunt Grãmatici illius argumenta, quibus hanc Homericã νεκυΐαν cõuellebat. Iis autẽ ferè omnib. respõdit Didymus, ubi Aristarchus morem Homericum prætexit, excipit Didymus multa esse in Homero, quæ semel tantùm dicuntur: proinde nihil uetare, hæc etiam ex eorum numero esse. Grammatici uocant illa ἅπαξ εἰρημένα. De hac animarum deductione dicit eam à Mercurio præstitam, uel alicuius repurgationis gratia διὰ τὸ κηδόμενον uel ex quadam illius prouidentia, qua de suo cognatu Vlysse est solicitus. Achillis insuper corpus beneficio Thetidos, ut & Patrocli, tãdiu durasse. Amphimedõta uerò ea quę refert de agro Laertis ex coniectura dixisse. Ego dicerem, quod in sequenti dicam annotatione, hinc argui à Poeta diuinitatẽ animæ, quæ corpore soluta res humanas quasi præsens intelligat. Denique hanc etiam νεκυΐαν pro Homerica agnoscit ἐν τῇ διὰ τὴν σεμνότητα δεύτερος, scilicet quòd uersuum maiestas non recedat ab Homerica. Quædam autem intacta reliquit, ut illud de ἀκαιρίᾳ huius colloquij inter Achillem & Agamemnonem, &cæt. & illud de Græcorum fuga ob Nereidas. Cùm tamen illud non intempestiuum sit: siquidem iniecto sermone de animabus Danaorum, quas apud inferos procorum animæ offenderunt, commodè illud colloquium inseruit, quasi hoc euidenti testimonio confirmaturus, se ista quę commemoraret, probè & indubitanter scire. Iam Græcos fugisse perterritos rei nouitate, quid, quæso, mirum? Itaq; nos Aristercho nõ subscribemus, imò quantum in nobis est, ab eius iudicio Homerum uindicabimus.

μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα) Isocrates in Euagora, ἀλλὰ φαίνεται τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τοὺς βαρβάρους στρατεύσασι, καὶ πολλῶν ἡμιθέων ἀποθανόντων, ὅμηρος δὲ τὸν ὀνομαστότατον ἐπιλεξάμενος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεὺς, ὃ ἁπάντων ἐξαιρέτως, ὅτι μετ' ἐκείνου ἐτελεύτησεν. Se de his diximus satis in Iliade.

ἀχνύμενοι) Ob turpem & indecoram mortem, quam erat sortitus.

Ἀτρείδη) Scopus Achillis est querela de fato Agamemnonis, quod ut infelicius esse doceat, pristinam eius gloriam, quam ex tanti exercitus imperio consecutus est, commemorat, quæ tamen ex tam misero & tanto heroe indigno exitu quasi euiluerit, siquidem ex eo soleant omnia humana examinari. Hoc enim spectat Achilles, licet hæc ita expressè non efferat. Porrò non sine causa aliud ei nobilius genus exoptat, ex quo non solùm sibi, sed etiam filio (Oresti) decus comparasset. Quod non erat exoptaturus, nisi ad laudem aut ignominiam hominis felix aut infelix finis, ex eius quidem sententia, faceret. Quid enim referret, qua quis ratione moriatur, uel hic Agamemnon perierit? Sed in hac mente beatitatis ac gloriæ inter uiuos cardinem uersari existimauit, ut qui bello fortiter occumbat, honorem & existimationem nominis nunquam perituram, quàm qui perfidia ac proditione moritur, sortiatur. Nouimus autẽ hoc pacto interfectum Agamemnonem, ut exposuit Proteus Menelao sup.lib.4. pag.55. uide etiam pag.57.58. Sed quomodo ista apud inferos rescire potuit Achilles, qui diu ante Agamemnonem mortem obierat? Respondeo, hoc exemplo docuisse Poetam, animam hominis nõ solùm immortalem esse, uerùm etiam rerum, quæ in mundo geruntur, plenam habere cognitionem ex natura diuinitatis, quam animæ tribuit, & cuius officia anima his uinculis corporis extricata longè perfectius exercet. Quod ut credamus, multa uidentur facere argumenta: inter cætera uerò parabola illa Lazari & Abrahami à Mediatore nostro exposita. Sed hoc locu hæc non examinabimus, quæ aliunde hominibus nostris petenda sunt. Satis est nosse, quid Homerus sibi uoluerit.

τῶν ἐπεὶ ἀλύξαι) Omnia debemur morti nos nostraq;, inquit ille. Quod ita credidit antiquitas, ut ne ipsos etiam, quos Deorum filios autumabat, ea lege moriendi exemerit. Hinc Calliope illa Thetidem Achillem suum lugentem ita consolatur apud Calab.lib.3.

—ἐπεὶ οὐδὲ Διὸς ἐρικυδέος υἱὸς
ἠὲ κατ' αὐτὸς ἐκ πατρὸς ὑπέκφυγε μοῖραν,
ἀλλὰ θανὼν ἐρίβωλον ἐφ' αὐτοῦ ἐν φρεσὶν αἶσαν
ἔφθιτο, &c. Sed hac de re plura diximus alibi.

ὄλβιε) Cùm Achilles mortem miseram Agamemnonis deploraret, contrà Agamemnon illius inclytam & felicem mortem exponit, quasi ex hac diuersitate suum etiam fatũ infelicius efficere uelit, sine ulla tamen inuidia. Quo ἰσοτιμίαν suum Achil-

Vos quidem nunc ite bene ædificatum oppidum,
Prandiū .a. statim porcorū mactate quicūq; optimus,
At ego patrem tentabo nostrum,
Si me agnoscat, & anim aduertat oculis,
An ignoret multo tempore qui per egrè abfui.
Sic locutus, seruū bellicosa arma dedit.
Hi quidem posteà domum uelociter iuerūt, at Vlysses
Iuit propè ferax uiridarium tentaturus.
Neq; inuenit Dolium magnū in uiridariū descendēs.
Neq; aliquem seruorum, neq; filiorum, sed hi
Sepes collecturi uiridarij ut essent septum,
Iuerant, at hic his senex uiam præiuerat.
Hunc .a. solum patrem inuenit bene facto in uiridario
Expurgantem plantam, sordidam indutus erat uestē,
Laceram, indecentem, circum autem tibias bouinas
Ocreas laceras ligauerat scissuras fugiens,
Chirothecasq; in manibus ruborum gratia, at desuper
Caprinam galeam capite habebat dolorem augens.
Hunc .a. postquam agnouit perpatiens diuus Vlysses
Senectute consumtū, magnū .a. mentib. dolorē haben
Stans sub alta pyro lacrymam effudit. (tem.
Cogitabat autem postea in mente, & in animo
Osculari & amplecti suum patrem, & singula
Dicere, quomodo uenit & peruenit in patriā terram
An prius interroget singulaq; tentet.
Sic autem ei cogitanti uisum est melius esse.
Primum cauillatorijs uerbis tentare,
Hac cogitans rectā iuit ad eum diuus Vlysses.
Certè hic quidē capite demisso plantam circūfodiebat
Hunc autem astans allocutus est illustris filius,
O senex, non imperitia te tenet ad gubernandum
Viridarium, sed bene cura tenet, neq; omnino
Non planta, non ficus, non uitis, non quidem oliua,
Non pirus, non area sine cura in horto (est)
Aliud .a. tibi dico, tu autem non iram impone animo.
Ipsum te non bona cura tenet, sed simul senectutem
Molestā habes, squales malè: & indecenter indutus es.
Non quidem pigritia dominus gratia non te curat.
Neq; te seruili decet uideri
Forma & magnitudine, regi enim uiro similis es.
Tali autem uideris, postquam lotus est comeditq;.
Dormire molliter, hic enim mos est senum.
Sed age mihi hoc dic, & uerè narra.
Cuius seruus es uirorū? cuius .a. hortum gubernas?
Et mihi hoc dic uerè ut bene sciam,
Si uerè Ithacam hanc ueni, sicut mihi dixit
Hic uir qui nunc primū obuius factus est huc uenietī,
Non omniū rerū penitùs gnarus, quoniā non ausus est
Dicere, et audire meū uerbū sicut interrogaui (singula
Circa amicum meum, sicubi uiuit & est,
An iam mortuus est, & in inferni adibus.
Nam tibi dico, tu autem intellige & me audi.
Virū aliquando hospitio excepi dilecta in patria terra
Nostrā (domū) .a. uenientē, & nondū aliquis homo ali°
Hospitū peregrinorū amicorum meam uenit domum.
Dicebat autem ex Ithaca genus esse, & dicebat
Laertem Arcisiadem patrem esse ipsius.
Hunc quidem ego domum deducens præclarè excepi

Τμεῖς μὲν νῦν ἔλθετ' ἐϋκτίμενον † πτολίεθρον· γρ. δόμον εἴσω
Δεῖπνον δ' αἶψα συῶν ἱερεύσατε ὅστις ἄριστος.
Αὐτὰρ ἐγὼ πατρὸς πειρήσομαι ἡμετέροιο,
Αἴ κ' ἐμ' ἐπιγνοίη καὶ φράσσεται ὀφθαλμοῖσιν, γρ. εἴ μ' ἐπιγνοίη.
Ἠέ κεν ἀγνοιῇσι, πολὺν χρόνον ἀμφὶς ἐόντα.
Ὣς εἰπὼν, δμώεσσιν ἀρήϊα τεύχε' ἔδωκεν.
Οἱ μὲν ἔπειτα δόμονδε θοῶς κίον· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἆσσον ἴεν πολυκάρπου ἀλωῆς πειρητίζων·
Οὐδ' εὗρεν Δολίον μέγαν ὄρχατον ἐσκαταβαίνων,
Οὐδέ τινα δμώων, οὐδ' υἱέων· ἀλλ' ἄρα τοίγε
Αἱμασιὰς λέξοντες, ἀλωῆς ἔμμεναι ἕρκος,
Ὤχοντ'· αὐτὰρ ὁ τοῖσι γέρων ὁδὸν ἡγεμόνευεν.
Τὸν δ' οἶον πατέρ' εὗρεν ἐϋκτιμένῃ ἐν ἀλωῇ,
Λιστρεύοντα φυτόν. ῥυπόωντα δὲ ἕστο χιτῶνα,
Ῥαπτὸν, ἀεικέλιον· περὶ δὲ κνήμῃσι βοείας
Κνημῖδας ῥαπτὰς δέδετο, γραπτῦς ἀλεείνων·
Χειρῖδάς τ' ἐπὶ χερσὶ, βάτων ἕνεκ'. αὐτὰρ ὕπερθεν
Αἰγείην κυνέην κεφαλῇ ἔχε, πένθος ἀέξων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς
Γήραϊ τειρόμενον, μέγα δὲ φρεσὶ πένθος ἔχοντα,
Στὰς ἄρ' ὑπὸ βλωθρὴν ὄγχνην κατὰ δάκρυον εἶβε.
Μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Κύσσαι καὶ περιφῦναι ἑὸν πατέρ', ἠδὲ ἕκαστα
Εἰπεῖν, ὡς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἦ πρῶτ' ἐξερέοιτο, ἕκαστά τε πειρήσαιτο.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι,
Πρῶτον κερτομίοις ἐπέεσσιν πειρηθῆναι
Τὰ φρονέων ἰθὺς κίεν αὐτοῦ δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἤτοι ὁ μὲν * κάτ' ἔχων κεφαλὴν, φυτὸν ἀμφελάχαινε. γρ. κατίσχων
Τὸν δὲ παριστάμενος προσεφώνεε φαίδιμος υἱός, (νε·
Ὦ γέρον, οὐκ ἀδαημονίη σ' ἔχει ἀμφιπολεύειν
Ὄρχατον· ἀλλ' εὖ τοι κομιδὴ ἔχει, οὐδέ τι πάμπαν
Οὐ φυτὸν, οὐ συκῆ, οὐκ ἄμπελος, οὐ μὲν ἐλαίη,
Οὐκ ὄγχνη, οὐ πρασιή τοι ἄνευ κομιδῆς κατὰ κῆπον.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δὲ μὴ χόλον ἔνθεο θυμῷ·
Αὐτόν σ' οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει, ἀλλ' ἅμα γῆρας
Λυγρὸν ἔχεις, αὐχμεῖς τε κακῶς, καὶ ἀεικέα ἕσσαι.
Οὐ μὲν ἀεργίης γε ἄναξ ἕνεκ' οὔ σε κομίζει,
Οὐδέ τι τοι δούλειον ἐπιπρέπει εἰσοράασθαι
Εἶδος καὶ μέγεθος· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικας.
Τοιούτῳ δὲ ἔοικας, ἐπεὶ λούσαιτο φάγοι τε,
Εὑδέμεναι μαλακῶς. ἡ γὰρ δίκη ἐστὶ γερόντων.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Τεῦ δμὼς εἰς ἀνδρῶν; τοῦ δ' ὄρχατον ἀμφιπολεύεις;
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ·
Εἰ ἐτεόν γ' Ἰθάκην τήνδ' ἱκόμεθ', ὥς μοι ἔειπεν
Οὗτος ἀνὴρ νῦν δὴ ξυμβλήμενος ἐνθάδ' ἰόντι,
Οὔτι μάλ' ἀρτίφρων· ἐπεὶ οὐ τόλμησεν ἕκαστα
Εἰπεῖν, ἠδ' ἐπακοῦσαι ἐμὸν ἔπος, ὡς ἐρέεινον
Ἀμφὶ ξείνῳ ἐμῷ, εἴπου ζώει τε καὶ ἐστὶ,
Ἦ ἤδη τέθνηκε, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω, σὺ δὲ σύνθεο, καί μευ ἄκουσον.
Ἄνδρα ποτ' ἐξείνισσα φίλῃ ἐνὶ πατρίδι γαίῃ,
Ἡμέτερόν δ' ἐλθόντα· καὶ οὔπω τις βροτὸς ἄλλος
Ξείνων τηλεδαπῶν φιλίων ἐμὸν ἵκετο δῶμα.
Εὔχετο δ' ἐξ Ἰθάκης γένος ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔφασκε
Λαέρτην Ἀρκεισιάδην πατέρ' ἔμμεναι † αὐτοῦ. γρ. αὐτῷ.
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα

Ἐνδυ-

Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατ' οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα ξεινήϊα οἷα ἐῴκει·
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας·
Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας ἔργ' εἰδυίας
Τέσσαρας εἰδαλίμας, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ κατὰ δάκρυον εἴβων,
Ξεῖν', ἤτοι μὲν γαῖαν ἱκάνεις ἣν ἐρεείνεις,
Ὑβρισταὶ δ' αὐτὴν καὶ ἀτάσθαλοι ἄνδρες ἔχουσι.
Δῶρα δ' ἐτώσια ταῦτα χαρίζεο μυρί' ὀπάζων.
γ. γε κίχεις Εἰ γάρ μιν ζωόν * γ' ἐκίχεις Ἰθάκης ἐνὶ δήμῳ,
Τῷ κέν σ' εὖ δώροισιν ἀμειψάμενος ἀπέπεμψε,
Καὶ ξενίῃ ἀγαθῇ. ἡ γὰρ θέμις, ὅστις ὑπάρξῃ.
Ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
Πόστον δὴ ἔτος ἐστὶν ὅτε ξείνισσας ἐκεῖνον
Σὸν ξεῖνον δύστηνον, ἐμὸν παῖδ'; εἴποτ' ἔην γε.
Δύσμορον, ὅν που τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης,
Ἠέ που ἐν πόντῳ φάγον ἰχθύες, ἢ ἐπὶ χέρσου
Θηρσὶ καὶ οἰωνοῖσιν ἕλωρ γένετ'· οὐδέ ἑ μήτηρ
Κλαῦσε περιστείλασα, πατήρ θ', οἵ μιν τεκόμεσθα·
Οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος ἐχέφρων Πηνελόπεια
Κώκυσ' ἐν λεχέεσσι φίλον πόσιν, ὡς ἐπέοικεν,
Ὀφθαλμοὺς καθελοῦσα. τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;
κ. δαὶ Ποῦ † δὲ νηῦς ἕστηκε θοή, ἥ σ' ἤγαγε δεῦρο,
Ἀντιθέους θ' ἑτάρους, ἢ ἔμπορος εἰλήλουθας
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, οἱ δ' ἐκβήσαντες ἔβησαν; (σεὺς,
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Τοι γὰρ ἐγώ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως καταλέξω.
Εἰμὶ γὰρ ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
Υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος· ἀλλά με δαίμων
Πλάγξ' ἀπὸ Σικανίης δεῦρ' ἐλθέμεν οὐκ ἐθέλοντα·
Νηῦς δέ μοι ἕστηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος.
Αὐτὰρ Ὀδυσσῆϊ τόδε δὴ πέμπτον ἔτος ἐστὶν
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβη, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθε πάτρης,
Δύσμορος· ἦ τέ οἱ ἐσθλοὶ ἔσαν ὄρνιθες ἰόντι
Δεξιοί, οἷς χαίρων μὲν ἐγὼν ἀπέπεμπον ἐκεῖνον,
γ. δ' ἐκεῖνος ἰὼν θυμὸς δέ τι Χαῖρε † δὲ κεῖνος ἰών· θυμὸς δ' ἔτι νῶϊν ἐώλπει
Μίξεσθαι ξενίῃ, ἠδ' ἀγλαὰ δῶρα διδώσειν.
Ὣς φάτο. τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα.
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς, ἀδινὸν στεναχίζων.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμός, ἀνὰ ῥῖνας δέ οἱ ἤδη
Δριμὺ μένος προὔτυψε, φίλον πατέρ' εἰσορόωντι.
Κύσσε δέ μιν περιφὺς ἐπιάλμενος, ἠδὲ προσηύδα,
γ. μέν τοι Κεῖνος † μέν τοι ὅδ' αὐτὸς ἐγώ, πάτερ, ὃν σὺ μεταλλᾷς,
Ἤλυθον εἰκοστῷ ἔτει ἐς πατρίδα γαῖαν.
Ἀλλ' ἴσχεο κλαυθμοῖο γόοιό τε δακρυόεντος.
Ἐκ γάρ τοι ἐρέω (μάλα δὲ χρὴ σπευδέμεν ἔμπης)
Μνηστῆρας κατέπεφνον ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Λώβην τινύμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης ἀπαμείβετο, φώνησέν τε,
Εἰ μὲν δὴ Ὀδυσσεύς γε ἐμὸς πάϊς ἐνθάδ' ἱκάνεις,
Σῆμά τι μοι νῦν εἰπὲ ἀριφραδές, ὄφρα πεποίθω.

Accuratè amplectens, cùm multi in domo essent,
Et ei dona præbui hospitalia qualia decet,
Auri quidem ei dedi benefacti septem talenta,
Dedi autem ei pateram totam argenteam floridam,
Duodecim autem simplices uestes, totq; tapetes.
Tot autem pallia pulcra, tot autem post hæc interulas.
Separatim aũt rursus mulieres eximias opera sciẽtes
Quatuor speciosas, quas uoluit ipse capere.
Huic.a respondit postea pater lacrymas fundens,
Hospes certè terram peruenisti, quam interrogas.
Iniurij autem ipsam, & iniusti uiri habent.
Dona autem uana hæc donasti multa præbens.
Si enim ipsum uiuum inuenisses Ithaca in populo,
Quò te benè donis repensum remitteret,
Et hospitalitate bona, hic .n. mos est quicũq; benefici-
Sed age mihi hoc dic, & uerè narra. (us inceperit,
Quotus iam annus est, quando hospitio illũ excepisti,
Tuum amicum infelicem meum filiũ si aliquãdo fuit,
Infortunatum, quem longè amicis & patria terra,
Vel in ponto comederunt pisces, uel in terra
Feris & auib. laniamentũ factus est, neq; ipsum mater
Fleuit pollinctum, paterq; qui ipsum genuimus.
Neq; uxor multum dotata prudens Penelope
Plorauit in lectis dilectum maritum, sicut decet,
Oculos illius claudens. hic enim est honos mortuorum.
Et mihi hoc dic uerè, ut bene sciam.
Quis unde es uirorum? ubi tibi ciuitas & parentes?
Vbi autem nauis stetit uelox qua te duxit huc?
Diuinosq; socios? an mercator uenisti
Naui in aliena, hi autem te naue educto discesserunt?
Hunc aũt respondens allocutus est prudens Vlysses.
Tibi enim ego certè omnia ualde uerè narrabo,
Sum enim ex Alybande, ubi inclytas domos habito
Filius Aphidantis Polypemonidæ regis.
At mihi nomen est Eperitus, sed me fortuna
Errare fecit à Sicania huc uenire nolentem.
Nauis autem mihi hæc stat in agro longè à ciuitate.
At Vlyssi hic iam quintus annus est
Ex quo illinc iuit, & à mea discessit patria
Infelix, certè ei bonæ erant aues eunti
Dextera, quibus gaudens quidem ego dimisi illum.
Gaudebat ille iens, animus.a nobis adhuc sperabat,
Misceri hospitalitate, & splendida dona dare.
Sic dixit, hunc.a. doloris nebula cooperuit nigra.
Ambabus.a. manibus captum puluerem ardentem
Fudit in capite albo grauiter suspirans.
Huius.a. motus est animus, supra nares autem ei iam
Acutum robur uerberauit dilectum patrẽ inspicienti.
Osculatus est a ipsum amplexus, subsiliens.a. allocutus
Ille quidẽ hic ipse ego pater, quẽ tu inquiris, (est.
Veni uigesimo anno in patriam terram.
Sed abstine fletu luctuq; lacrymoso.
Etenim tibi dico, (ualde.a. oportet festinare tamen.)
Procos interfeci in nostris ædibus
Nocumentum rependens dolorosum & mala opera.
Huic autem rursus Laertes respondit dixitq;,
Siquidem iam Vlysses meus filius huc uenisti,
Signũ aliquod mihi nũc dic manifestũ, ut persuadear.

Hunc

Hunc autem respondens allocutus est prudens Vlysses,
Cicatricem quidē primùm hanc animaduerte oculis,
Quam in Parnaso mihi inflixit sus albo dente
Eunti, tu autem me præmisisti, & honorāda mater
Ad patrem Antolycum matris dilectum, ut caperem
Dona, quæ huc ueniens mihi præmisit & annuit,
Eia agè tibi & arbores benè facto in uiridario
Dicam, quas aliquādo dedisti, ego. a. petij à te singulas
Puer cùm essem per hortum sequens, per autem ipsas
Iuimus, tu autem nominasti & dixisti singulas.
Piros mihi dedisti tredecim, & decem malos,
Ficos quadraginta, sulcos autē mihi sic disertè dixisti
Te daturum quinquaginta, frugifer autem singulus
Erat, illic uuæ omnigenæ erant,
Quando iam Iouis horæ aggrauabant desuper.
Sic dixit, huius. a. ipsius soluta sunt genua et dilectū
Signa recognoscētis, quæ ei firma dixerat Vlysses, (cor,
Circum autem filiū dilectum iecit brachia, hunc ad se
Cepit exanimatum pertolerans diuus Vlysses.
At postq̄ respirauit, et in præcordia animus cōgregatus
Iterum uerbis respondens, allocutus est, (est,
Iupiter pater, certè adhuc estis dij in magno Olympo,
Si uerè proci prauam iniuriam soluerunt.
Nunc autem grauiter timeo in mente, ne citò omnes
Huc irruant Ithacenses, nuncios autem
Omninò impellant Cephallenorum ciuitatibus.
Hunc autem respondens, allocutus est prudens Vlysses,
Confide, non tibi hæc in mentibus tuis curæ sint.
Sed eamus ad domum, quæ uiridarium propè iacet,
Illuc autem Telemachum, & bubulcum, et subulcum
Præmisit, ut cœnam pararent citissimè.
Sic igitur locuti iuerunt ad domos pulcras,
Hi autem quando iam iuerunt domos benè habitatas,
Inuenerunt Telemachum & bubulcum, & subulcum,
Incidentes carnes bouas, miscentesq́ue nigrum uinum.
Interim autem Laertem magnanimum sua in domo
Famula Sicula lauit & unxit oleo.
Circum autem uestem pulcram iecit, at Minerua
Propè astans auxit membra pastori populorum,
Maiorem quàm antea, & pinguiorem fecit uideri.
Ex balneo iuit. admiratus est. a. ipsum dilectus filius,
Postquam uidit immortalibus Dijs similem aspectu,
Et ipsum uocatum uerba uelocia allocutus est,
O pater, certè ualde aliquis te Deorū sempiternorū
Formaq́ue magnitudineq́ue maiorem fecit uideri.
Hunc. a. rursus Laertes prudens cōtra allocutus est,
Vtinam enim Iupiterq́ue pater, & Minerua, & Apollo,
Qualis Nericum cepi benè ædificatam urbem
Littore terræ Cephallensibus imperans,
Talis existens hesternus in nostris domibus,
Arma nimirum humeris instare, & ulcisci
Viros procos, quo ipsorum genua soluissem
Multorū in ædibus, tu antē mentes intra latus fuisses.
Sic hi quidem talia ad inuicem dicebant.
Hi. a. postq̄ igitur cessarunt à labore, parauerūtq́ue con-
Ex ordine sederunt in lecticuq́ue sedibusq́ue. (uiuium,
Tunc hi quidem cœnam parabant, eadem hora autem
Venit senex Dolius, simul autem filij huius senis

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.
Οὐλὴν μὲν πρῶτον τήνδε φράσαι ὀφθαλμοῖσι,
Τὴν ἐν παρνησῷ μ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι
Οἰχόμενον· σὺ δέ με προΐεις καὶ πότνια μήτηρ
Ἐς πατέρ' Αὐτόλυκον μητρὸς φίλον, ὄφρ' ἂν ἑλοίμην
Δῶρα τὰ δεῦρο μολών μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν.
Εἰ δ' ἄγε τοι καὶ δένδρε' ἐϋκτιμένην κατ' ἀλωὴν
Εἴπω ἅ μοί ποτ' ἔδωκας, ἐγὼ δ' ᾔτεόν σε ἕκαστα,
Παιδνὸς ἐὼν κατὰ κῆπον ἐπισπόμενος· διὰ δ' αὐτῶν
Ἱκνεύμεσθα, σὺ δ' ὠνόμασας καὶ ἔειπες ἕκαστα·
Ὄγχνας μοι δῶκας τρεισκαίδεκα, καὶ δέκα μηλέας,
Συκέας τεσσαράκοντ'· ὄρχους δέ μοι ὧδ' ὀνόμηνας
Δώσειν πεντήκοντα, διατρύγιος δὲ ἕκαστος
Ἤην· ἔνθα δ' ἀνὰ σταφυλαὶ παντοῖαι ἔασιν,
Ὁππότε δὴ Διὸς ὧραι ἐπιβρίσειαν ὕπερθεν.
Ὣς φάτο. τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' ἀναγνόντος τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς,
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε· τὸν δὲ ποτὶ οἷ
Εἷλεν ἀποψύχοντα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Ἐξαῦτις μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπε,
Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥα ἔτ' ἐστὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὄλυμπον,
Εἰ ἐτὸν μνηστῆρες † ἀπέσθαλοι ὕβριν ἔτισαν. γρ. ἀτάσθα-λοι
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα μὴ τάχα πάντες
Ἐνθάδ' ἐπέλθωσιν Ἰθακήσιοι, ἀγγελίας δὲ
Πάντῃ ἐποτρύνωσι Κεφαλλήνων πολίεσσι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ-
Θάρσει, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων· (σεύς,
Ἀλλ' ἴομεν προτὶ οἶκον ὃς ὀρχάτου ἐγγύθι κεῖται.
Ἔνθα δὲ Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην
Προὔπεμψ', ὡς ἂν δεῖπνον ἐφοπλίσσωσι τάχιστα.
Ὣς ἄρα φωνήσαντε βάτην πρὸς δώματα καλά.
Οἱ δ' ὅτε δή ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Εὗρον Τηλέμαχον, καὶ βουκόλον, ἠδὲ συβώτην
Ταμνομένους κρέα πολλά, κερῶντάς τ' αἴθοπα οἶνον.
Τόφρα δὲ Λαέρτην μεγαλήτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Ἀμφίπολος Σικελὴ λοῦσεν, καὶ χρῖσεν ἐλαίῳ·
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαῖναν καλὴν βάλεν· αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη μέλε' ἤλδανε ποιμένι λαῶν,
Μείζονα δ' ἠὲ πάρος καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Ἐκ δ' ἀσαμίνθου βῆ· θαύμαζε δέ μιν φίλος υἱός,
Ὡς ἴδεν ἀθανάτοισι θεοῖς ἐναλίγκιον ἄντην·
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ πάτερ, ἦ μάλα τίς σε θεῶν αἰειγενετάων
Εἶδός τε μέγεθός τε ἀμύμονα θῆκεν ἰδέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Λαέρτης πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Αἲ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Οἷος Νήρικον εἷλον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
Ἀκτὴν ἠπείροιο, Κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων,
Τοῖος ἐὼν τοιχθιζὸς ἐν ἡμετέροισι δόμοισι,
Τεύχε' ἔχων ὤμοισιν ἐφεστάμεναι καὶ ἀμύνειν
Ἄνδρας μνηστῆρας· τῷ κε σφέων γούνατ' ἔλυσα
Πολλῶν ἐν μεγάροισι, σὺ δὲ φρένας ἔνδον ἰάνθης.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Ἑξείης ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.
Ἔνθ' οἱ μὲν δείπνῳ ἐπεχείρεον· ἀγχίμολον δὲ
Ἦλθ' ὁ γέρων Δολίος, σὺν δ' υἱεῖς τοῖο γέροντος

Ἐξ

γ. προμολοῦσ' ἐκάλεσσεν — Ἐξ ἔργων μογέοντες, ἐπεὶ * προμολοῦσα κάλεσσε	*Ex operibus fatigati, postquam antè ueniens uocauit*
Μήτηρ γρηὺς Σικελὴ, ἥ σφέας τρέφε καί ῥα γέροντα	*Mater anus Sicula, quæ ipsos nutriuit & senem*
γ. ἔμαρψεν — Ἐνδυκέως κομέεσκεν, ἐπεὶ κατὰ γῆρας † ἔμαρπτεν.	*Accuratè curauit postquam senectus cœpit.*
Οἱ δ' ὡς οὖν Ὀδυσῆα ἴδον, φράσαντό τε θυμῷ,	*Hi autem ut Vlyssem uiderunt, agnoueruntq́; animo,*
Ἔσταν ἐνὶ μεγάροισι τεθηπότες. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς	*Steterunt in domibus stupefacti, at Vlysses*
Μειλιχίοις ἐπέεσσι καθαπτόμενος προσέειπεν,	*Dulcibus uerbis incessens dixit,*
Ὦ γέρον, ἷζ' ἐπὶ δεῖπνον, ἀπεκλελάθεσθε δὲ θάμβευς.	*O senex, sede ad cœnã, obliuiscimini. a. stupefactionis.*
Δηρὸν γὰρ σίτῳ ἐπιχειρήσειν μεμαῶτες	*Diu enim cibum parare prompti*
Μίμνομεν ἐν μεγάροις, ὑμέας ποτιδέγμενοι αἰεί.	*Expectamus in ædibus uos expectantes semper.*
Ὣς ἄρ' ἔφη. Δολίος δ' ἰθὺς κίε χεῖρε πετάσσας	*Sic dixit, Dolius. a. rectà iuit manibus extensis*
Ἀμφοτέρας. Ὀδυσεὺς δὲ λαβὼν κύσε χεῖρ' ἐπὶ καρ-(πῷ,	*Ambab. Vlysses. a. captas osculatus est manus ad carpũ,*
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,	*Et ipsum uocatum uerba uelocia allocutus est,*
Ὦ φίλ', ἐπεὶ νόστησας ἐελδομένοισι μάλ' ὑμῖν,	*O amice, quoniam redysti cupientibus ualde nobis,*
γ. μάλα — Οὐδέ τ' ὀιομένοισι, θεοὶ δέ σε ἤγαγον αὐτοί,	*Neq; (id quidem) reputantibus. Dy, a. te duxerunt,*
Οὖλέ τε καὶ * μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.	*Salueq́; & ualde gaude, Dÿ. a. tibi felicitates dent.*
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,	*Et mihi hoc dic uerum, ut bene sciam.*
Ἢ ἤδη σάφα οἶδε περίφρων Πηνελόπεια	*An iam apertè scit prudens Penelope*
Νοστήσαντά σε δεῦρ', ἢ ἄγγελον ὀτρύνωμεν.	*Te huc redysse, an nuncium moueamus.*
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσ.	*Hunc. a. respondens allocutus est prudens Vlysses,*
Ὦ γέρον, ἤδη οἶδε· τί σε χρὴ ταῦτα πένεσθαι;	*O senex, iam scit, quid te oportet hæc laborare?*
Ὣς φάθ'. ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου.	*Sic dixit, hic. a. rursus sedit bene polita in sede,*
Ὣς δ' αὔτως παῖδες Δολίου κλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα	*Sic autem eodem modo filÿ Dolÿ inclytũ circa Vlyssẽ*
Δεικανόωντ' ἐπέεσσι, καὶ ἐν χείρεσσι φύοντο·	*Interrogaueruntq́; uerbis & manibus adhæserunt,*
Ἑξείης δ' ἕζοντο παραὶ Δολίον πατέρα σφῶν.	*Deinde. a. sederunt apud Dolium patrem ipsorum.*

COMMENTARIVS.

τάχα δ' ἀγρὸν ἵκοντο) Absoluto illo animarum apud inferos colloquio, redit ad institutam narrationem de Vlysse, cuius aduentum in agrum Laertis exponit, tum per occasionem domum describit, in qua Laertes habitabat. Quæ descriptio, quia intelligi non potest sine uocis κλίσιον explicata πολυσημία, cuius ignorantia aut contemptu hic locus minus perspicuè redditus est à uulgato interprete, eam ad Lexicon Homericum reseremus. Meus manuscriptus & satis uetustus (cuius autorem hactenus ignoro, quanquam eius tum doctrinam tum diligentiam præ se ferat) uertit, Claustrum, quod uidetur tolerabilius, itaq; id retinuimus. Est autem uox ἐκ τῶν ἅπαξ εἰρημένων.

Σικελὴ γρηὺς) Cùm Siculam hanc anum dicit, satis docet fuisse seruã: nam ut anteà perstrinximus, Siculi erant ἀνδραποδισταί.

υἱῶν) Filios Dolÿ intelligit.

γέροντ) Nempe Dolius.

λιστρεύοντα) Cic. in Cat. Maiore. At Homerus, inquit, Laertem colentem agrum & eum stercorantem facit. Giphanius uerò rectè docet, hic nullam esse stercorationis mentionem. Itaq; μνημονικὸν ἁμάρτημα in eo autore notat.

μερμήριξε) Sic noua negotia nouas quoq; pariunt deliberationes. Nam cùm eo consilio patrem accederet, ut experiretur an ab eo dignosci posset: nunc eo uiso, de illo consilio abÿciendo uel retinendo deliberat. Vbi rectè exprimit Poeta animũ filÿ, qui ad aspectum parentem ita commouetur, ut eum potiùs præ amore complexurus sit, quàm longiore dissimulatione hoc gaudio seipsum diutiùs frustraturus atq; adeò ipsum etiam parentẽ. Cur autẽ priori illi consiliu adhæret? Vt uidelicet gaudium illud ex utraq; parte maius sit: deinde quia tam repentina salutatio minus erat leporis habitura, quàm quæ hoc proœmio esset præstructa. Eum enim, quem tecum loquentem uides, & post diuturnam absentiam non agnoscis, ubi sese tibi aperit, nescio quomodo amantiùs illum complecteris.

ὦ γέρον) Nunc patrem suum compellat, Vlyssem se esse dissimulando, & simulando se peregrinum quendam, qui Ithacam aduenerit Vlyssis inuisendi gratia. Primùm ergo laudat istum agrum ab eleganti cultura, quam omnes arbores testantur. Deinde inuehitur in ipsum senem, qui tam negligens sit in sui ipsius cultu, cùm his uestibus laciniosis indutus sit, quę minus ei uidentur conuenire, qui regi potiùs conferendus sit ob elegantiam uultus & magnitudinem corporis (ubi nota, quid Rege dignum censeat.) Tertiò, seruum eum esse conÿciens petit, cui domino seruiat, atq; hunc agrum excolat. Quartò, quærit an uerè Ithacam accesserit, ubi Vlyssem ueterem suum hospitem conuenturus est, de quo cùm nihil certi potuerit ab alio quodam, qui ipsi obuiam factus est, expiscari, ad hunc senem se recurrere dicit, à quo idem percunctatur. Denique exponit, quomodo aliàs Vlyssem hospitio exceperit, & ut eum tandem pluribus donis honestatum à se dimiserit.

καὶ ἄνω) Docet his uerbis, se remotam quãdam regionẽ incoluisse, utpote ad quam peregrini homines minimè accederẽt. Eam appellabit mox Sicaniam, in qua maxima pars errorum Vlyssis fuit. Et tamen uides, ibi quoq, hospitalitatem regnasse secùs quàm apud Læstrygonas. Quod indicauit Poeta etiam in ficta ista Vlyssis oratione.

ξεῖν' ἦ τοι) Respondet Laertes, sed non ad omnia Vlysseæ orationis capita. Tria nempe prima prætermittit, quibus superfluum iudicauit & ἀφελέστερον respondere, id amplexatus quod magis è re sua est arbitratus. Ergo illud arripit, quod ille dixerat de excepto & muneribus honestato Vlysse, quasi frustrà hæc in eum contulerit, utpote à quo nõ ęq; hospitalitatis remunerationem expectare non possit, siquidem ille iam obierit. Vbi continetur quarti capitis responsum, tacitè hunc peregrinum monens, eum uenisse Ithacam. Imò & tertio quodammodo satisfacit, cùm dicit se illius Vlyssis parentem.

ὀφθαλμώ) De hoc ritu aliàs diximus.

τοιγὰρ ἐγὼ) Cùm fictam suam exponat originem, non dubitat πολύτροπος iste de illius ueritate præfari. At illius scopus non est ueritas, sed persuasio.

κόνιν) Mos ueterum in luctu, quem attingit etiam Catullus in nuptÿs Pelei & Thetidis, cùm dicit apud eum Aegæus:

Sed primùm multas expromam mente querelas,
Canitiem terra atq; infuso puluere fœdans,
Inde infecta uago suspendam lintea malo
Nostras ut luctus, nostræq; incendia mentis,
Cerbasus obscura dicat ferrugine Hibera.

Indicauerat locum ante me Giphanius.

δριμὺ μένος) Quod ÿs accidere solet, inquit Eustathius, qui postmodum sunt lacrymaturi.

κεῖνος μὲν τοι) Orator alioqui facundissimus Vlysses ac copiosissimus, paucis tamen hic aduentum suum parenti exponit, tum cædem procorum, quam iam perpetrauit. Sed neq; hoc pacto, id est, hac nuda expositione à patre est agnitus, Portò ex illa cicatrice argumentum & iudicium sui dabit. Cui addit specialius de ÿs, quæ parens ei olim pollicitus erat.

ἀποψύχοντα) Quod sæpe ex nimio gaudio præcipuè senibus, qui iam debiliore sunt natura, accidere assolet,

ἦ μα

ἦ ῥ' ἔτ' ἐστέ) Scilicet iustitia, quæ in malorum supplicijs exercetur, Deum esse arguit. Hic autem nota, quod aliàs etiam exposuimus, cùm Laertes solum Iouem primò appellârit in pluralitatem Deorum declinasse. Prudentia autem illius mox cernitur, cùm ex procorum morte factum iri tumultum Ithacensium & Cephallenorum præsentiat, Contrà fiducia Vlyssis, qui illum non pertimescit, quasi nimirum Iouis & Mineruæ tutus auxilio, ut alias dixit.

μάλα πολλά μοι) Hanc περιπολογίαν aliàs plùries uidimus.

αἲ γὰρ Ζεῦ) Similia uota efferebat in Iliade Nestor.

ἀλλ' ὁ γέρων Δόλιος) Sequitur reditus Dolij & eius filiorum, & illorum omnium cum Vlysse agnito breue colloquium.

Sic hi quidem circa cœnam in adibus laborabant.
Fama uerò nuncia citò in ciuitatem, iuit ubiq;
Procorum odiosam mortem & parcam annuncians.
Hi autem simul audientes uenerunt aliunde alius,
Strepituq; suspirioq; ædes ante Vlyssis.
Ex.n. domib. mortuos portauerũt, et sepelierũt singuli.
Hos a. ex alijs ciuitatibus domum singulus
Miserunt ducere piscatorib. uelocib. in nauib. ponẽtes,
Ipsi autẽ in concionẽ iuerunt congregati, dolentes cor,
At postquam coacti sunt, & frequentes conuenerunt,
His Eupithes surrexit, & locutus est.
Filij enim ei intolerabilis in mentibus dolor iacebat
Antinoi, quem primùm interfecit diuus Vlysses.
Huius gratia lacrymas fundẽs cõcionatus est et dixit:
O amici, certè magnũ op⁹ uir hic operat⁹ est: Achiuor.
Hos quidem cum nauibus ducens multosq; & bonos,
Perdidit quidẽ naues cõcauas, perdidit a. populos.
Hos. a. ueniẽs interfecit Cephallenorũ longè optimos.
Sed agite, antequàm hic in Pylum citò eat,
Vel & in Elidem diuinam, ubi dominantur Epei,
Eamus, & postea tristes erimus semper:
Pudor enim hæc sunt & futuris audiri,
Si iam non filiorumq; fratrumq; homicidas
Puniemus, non mihi in mentibus dulce erit
Viuere, sed citissimè mortuus defunctis interero.
Sed eamus, ne præueniant transeuntes illi.
Sic dixit lacrymans, dolor. a. cepit omnes Achiuos.
Apud. a. ipsos uenit Medon & diuinus cantor,
Ex domibus Vlyssis, postquam ipsos somnus reliquit.
Steterunt. a. in medijs, stupor. a. cepit uirum singulũ.
His. a. & locutus est Medon prudentia sciens,
Audite iam nunc me Ithacenses, non enim Vlysses
Immortalibus sine Dijs hæc operatus est opera.
Ipse ego uidi Deum immortalem, qui Vlyssem
Prope stetit, & Mentori per omnia similis fuit.
Immortalis. a. Deus aliquando quidem ante Vlyssem
Apparebat, audaciã acuens, aliquando procos turbãs,
Currebat in domum, hi autem confertim cadebant.
Sic dixit, hos. a. igitur omnes recens timor cepit.
His autem & dixit senex heros Halitherses
Mastorides. hic enim solus uidebat præsentia et futura,
Qui ipsis bene sapiens concionatus est & dixit,
Audite iam nunc me Ithacenses quodcunq; dicam.
Vestra malignitate amici hæc opera facta sunt.
Non. n. mihi persuadeamini, nõ Mentori pastori populorum,
Vestros filios desinere stultitijs,
Qui magnum opus fecerunt intemperie praua
Facultates arrodentes & inhonorantes uxorem
Viri optimi, quem non ampliùs dicebant rediturum:
Et nunc sic factum est, persuademini mihi sicut dico:
Ne eamus, ne quis attractum malum inueniat.

Ὣς οἱ μὲν περὶ δεῖπνον ἐνὶ μεγάροισι πένοντο.
Ὄσα δ' ἄρ' ἄγγελος ὦκα κατὰ πτόλιν ᾤχετο πάντη,
Μνηστήρων στυγερὸν θάνατον καὶ κῆρ' ἐνέπουσα.
Οἱ δ' ἄρ' ὁμῶς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος
Μυχμῷ τε στοναχῇ τε δόμων προπάροιθ' Ὀδυσῆος.
Ἐκ δὲ νέκυς οἴκων φόρεον, καὶ θάπτον * ἕκαστοι. γρ. ἕκαστος.
Τοὺς δ' ἐξ ἀλλάων πολίων οἴκονδε † ἕκαστον γρ. ἕκαστοι
Πέμπον ἄγειν ἁλιεῦσι, θοῇς ἐπὶ νηυσὶ τιθέντες.
Αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κίον ἀθρόοι, ἀχνύμενοι κῆρ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσιν δ' Εὐπείθης ἀνά θ' ἵστατο καὶ μετέειπεν·
Παιδὸς γάρ οἱ ἄλαστον ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔκειτο
Ἀντινόου, τὸν πρῶτον ἐνήρατο δῖος Ὀδυσσεύς.
Τοῦ ὅγε δακρυχέων, ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Ὦ φίλοι, ἦ μέγα ἔργον ἀνὴρ ὅδε μήσατ' * Ἀχαιοῖς. γρ. Ἀχαιούς
Τοὺς μὲν σὺν νήεσσιν ἄγων πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ὤλεσε μὲν νῆας γλαφυρὰς, ἀπὸ δ' ὤλεσε λαούς·
Τοὺς δ' ἐλθὼν ἔκτεινε Κεφαλλήνων ὄχ' ἀρίστους.
Ἀλλ' ἄγετε, πρὶν τοῦτον ἢ ἐς Πύλον ὦκα ἱκέσθαι,
Ἢ καὶ ἐς Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί,
Ἴομεν· ἢ καὶ ἔπειτα κατηφέες ἐσσόμεθ' αἰεί.
Λώβη γὰρ τάδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας
Τισόμεθ', οὐκ ἂν ἔμοιγε μετὰ φρεσὶν ἡδὺ γένοιτο
Ζωέμεν· ἀλλὰ τάχιστα θανὼν φθιμένοισι μετείην.
Ἀλλ' ἴομεν, μὴ φθέωσι περαιωθέντες ἐκεῖνοι.
Ὣς φάτο δακρυχέων· οἶκτος δ' ἕλε πάντας Ἀχαιούς.
Ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε Μέδων καὶ θεῖος ἀοιδὸς
Ἐκ μεγάρων Ὀδυσῆος, ἐπεί σφεας ὕπνος ἀνῆκεν.
Ἔσταν δ' ἐν μέσσοισι· τάφος δ' ἕλεν ἄνδρα ἕκαστον.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Μέδων πεπνυμένα εἰδώς,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι· οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν τάδε μήσατο ἔργα.
Αὐτὸς ἐγὼν εἶδον θεὸν ἄμβροτον, ὅς ῥ' Ὀδυσῆϊ
Ἐγγύθεν ἑστήκει, καὶ Μέντορι πάντα ἐῴκει.
Ἀθάνατος δὲ θεὸς † τοτὲ μὲν προπάροιθ' Ὀδυσῆος γρ. ποτὲ μὲν
Φαίνετο θαρσύνων, † τοτὲ δὲ μνηστῆρας ὀρίνων γρ. ποτὲ δὲ
Θῦνε κατὰ μέγαρον· τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
Ὣς φάτο. τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος ᾕρει.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε γέρων ἥρως Ἁλιθέρσης
Μαστορίδης· ὁ γὰρ οἶος ὅρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω·
Ὅς σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν,
Κέκλυτε δὴ νῦν μευ Ἰθακήσιοι ὅ, ττι κεν εἴπω.
† Ὑμετέρῃ κακότητι, φίλοι, τάδε ἔργα γένοντο. γρ. Ἡμετέρῃ
Οὐ γὰρ ἐμοὶ πείθεσθ', οὐ Μέντορι ποιμένι λαῶν,
† Ὑμετέρους παῖδας καταπαυέμεν ἀφροσυνάων· γρ. Ἡμετέρους
Οἳ μέγα ἔργον † ἔρεζον ἀτασθαλίῃσι κακῇσι, γρ. ἔρεξαν
Κτήματα κείροντες, καὶ ἀτιμάζοντες ἄκοιτιν
Ἀνδρὸς ἀριστῆος. τὸν δ' οὐκ ἔτι φάντο νέεσθαι.
Καὶ νῦν ὧδε γένοιτο. πίθεσθέ μοι ὡς ἀγορεύω·
Μὴ ἴομεν, μή πού τις ἐπίσπαστον κακὸν εὕρῃ.

Ὣς ἔφαθ᾽. οἱ δ᾽ ἄρ᾽ ἀνήιξαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ,
Ἡμίσεων πλείους· τοὶ δ᾽ ἀθρόοι αὐτόθι μεῖναν.
Οὐ γάρ σφιν ἅδε μῦθος ἐνὶ φρεσίν, ἀλλ᾽ Εὐπείθει
Πείθοντ᾽· αἶψα δ᾽ ἔπειτ᾽ ἐπὶ τεύχεα ἐσσεύοντο.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκὸν,
Ἀθρόοι ἠγερέθοντο πρὸ ἄστεος εὐρυχόροιο.
Τοῖσιν δ᾽ Εὐπείθης ἡγήσατο νηπιέῃσιν.
Φῆ δ᾽ ὅγε τίσασθαι παιδὸς φόνον· οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔμελλεν
Ἂψ ἀπονοστήσειν, ἀλλ᾽ αὐτοῦ πότμον ἐφέψειν.
Αὐτὰρ Ἀθηναίη Ζῆνα Κρονίωνα προσηύδα,
Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
Εἰπέ μοι εἰρομένῃ, τί νύ τοι νόος ἔνδοθι κεύθει;
Ἢ προτέρω πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν
Τεύξεις; ἢ φιλότητα μετ᾽ ἀμφοτέροισι τίθησθα;
Τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Τέκνον ἐμὸν, τί με ταῦτα διείρεαι ἠδὲ μεταλλᾷς;
Οὐ γὰρ δὴ τοῦτον μὲν ἐβούλευσας νόον αὐτὴ,
Ὡς ἤτοι κείνους Ὀδυσεὺς ἀποτίσεται ἐλθών;
Ἔρξον ὅπως ἐθέλεις· ἐρέω δέ τοι ὡς ἐπέοικεν.
Ἐπειδὴ μνηστῆρας ἐτίσατο δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ὅρκια πιστὰ ταμόντες, ὁ μὲν βασιλευέτω αἰεὶ,
Ἡμεῖς δ᾽ αὖ παίδων τε κασιγνήτων τε φόνοιο
γ. θέωμεν. Ἔκλησιν † θέωμεν· τοὶ δ᾽ ἀλλήλους φιλεόντων
Ὡς τὸ πάρος· πλοῦτος δὲ καὶ εἰρήνη ἅλις ἔστω.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Βῆ δὲ κατ᾽ Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Οἱ δ᾽ ἐπεὶ οὖν σίτοιο μελίφρονος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς,
Ἐξελθών τις ἴδοι μὴ δὴ σχεδὸν ὦσι κιόντες.
Ὣς ἔφατ᾽· ἐκ δ᾽ υἱὸς Δολίου κίεν ὡς ἐκέλευεν·
Στῆ δ᾽ ἄρ᾽ ἐπ᾽ οὐδὸν ἰὼν, τοὺς δὲ σχεδὸν εἴσιδε πάντας.
Αἶψα δ᾽ Ὀδυσσῆα ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Οἵδε δὴ ἐγγὺς ἔασ᾽· ἀλλ᾽ ὁπλιζώμεθα θᾶσσον.
Ὣς ἔφατ᾽· οἱ δ᾽ ὤρνυντο, καὶ ἐν τεύχεσσι δύοντο,
Τέσσαρες ἀμφ᾽ Ὀδυσῆ᾽, ἓξ δ᾽ υἱεῖς Δολίοιο.
Ἐν δ᾽ ἄρα Λαέρτης Δολίος τ᾽ ἐς τεύχε᾽ ἔδυνον,
Καὶ πολιοί περ ἐόντες, ἀναγκαῖοι πολεμισταί.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἕσσαντο περὶ χροῒ νώροπα χαλκὸν,
γ. ὤιξαν. † Ὤιξαν δὲ θύρας, ἐκ δ᾽ ἤιον, ἦρχε δ᾽ Ὀδυσσεύς.
Τοῖσι δ᾽ ἐπ᾽ ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Τὴν μὲν ἰδὼν γήθησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον προσεφώνεεν ὃν φίλον υἱόν,
Τηλέμαχ᾽, ἤδη μὲν τόδε γ᾽ εἴσεαι αὐτὸς ἐπελθὼν,
Ἀνδρῶν μαρναμένων, ἵνα τε κρίνονται ἄριστοι,
Μήτι καταισχύνειν πατέρων γένος, οἳ τὸ πάρος περ
Ἀλκῇ τ᾽ ἠνορέῃ τε κεκάσμεθα πᾶσαν ἐπ᾽ αἶαν.
Τὸν δ᾽ αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα,
Ὄψεαι, αἴκ᾽ ἐθέλῃσθα, πάτερ φίλε, τῷδ᾽ ἐνὶ θυμῷ,
Οὔτι καταισχύνοντα τεὸν γένος, ὡς ἀγορεύεις.
Ὣς φάτο. Λαέρτης δ᾽ ἐχάρη καὶ μῦθον ἔειπε,
Τίς νύ μοι ἡμέρη ἥδε, θεοὶ φίλοι; ἦ μάλα χαίρω·
Υἱός θ᾽ υἱωνός τ᾽ ἀρετῆς πέρι δῆριν ἔχουσι.
Τὸν δὲ παρισταμένη προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ὦ Ἀρκεισιάδη πάντων πολὺ φίλταθ᾽ ἑταίρων,
Εὐξάμενος κούρῃ γλαυκώπιδι καὶ Διῒ πατρὶ,
Αἶψα μάλ᾽ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος.
Ὣς φάτο. καί ῥ᾽ ἔμπνευσε μένος μέγα Παλλὰς Ἀθήνη

Sic dixit, hi a. igitur irruerunt magno clamore,
Medijs plures, hi autem congregati illic manserunt,
Non .n. ipsis placuit uerbũ in mentib sed Eupitheo
Persuasi sunt, statim .a. postea in arma ruerunt.
Sed postquã induti sunt circum corpus splendido are,
Frequentes congregati sunt ante ciuitatẽ latam loco.
His autem Eupithes dux erat stultitijs,
Dixit autem hic punire filij cadem, neq; fatum erat
Retrò redire, sed illic mortem consequi.
At Minerua Iouem Saturnium allocuta est,
Pater noster Saturnide, eximie dominantium,
Dic mihi interroganti, quid tibi mens intus occultat?
Nunquid prius bellumq; malum, & pugnam grauem
Facies? an amicitiam cum ambobus pones?
Hanc .a. respondẽs alloc. est nebularũ cõgregator Iup.
Filia mea cur hac me interrogas & inquiris?
Non enim iam hanc quidẽ consultasti mentem ipsa.
Vt certè illos Vlysses puniret ueniens?
Fac ut uoluisti, dicam autem tibi sicut decet.
Postquam iam procos puniuit diuus Vlysses,
Fœderibus fidis percussis, hic quidem regnet semper.
Nos autem rursus filiorum fratrumq; cadis
Obliuionem inducamus, hi autem inter se diligant
Sicut ante, diuitia autem & pax abundẽ esto.
Sic dicens, mouit antea promtam Mineruam.
Venit autem ab Olympi cacuminibus ruens.
Hi aũt postq̃ igitur cibi dulcis desideriũ eiecerunt,
His igitur uerbis incepit pertolerans diuus Vlysses,
Egressus aliquis uidebit ne iam propè sint uenientes.
Sic dixit, extrà .a. filius Dolij iuit sicut iussit:
Statim .a. igitur in uiam iens, hos a propè uidit oẽs
Statim autem Vlyssem uerba uelocia allocutus est,
Hi autem iam propè sunt, sed armemur citò.
Sic dixit, hi autem moti sunt, & in arma ruerũt.
Quatuor circum Vlyssem, sex autem filij Dolij.
In autem igitur Laertes Doliusq; arma ruerunt,
Et quamuis cani essent coacti bellatores.
At postquã induti sunt circum corpus splendido are,
Aperuerũt .a. portas, extrà .a iuerũt, dux erat a Vlyss.
His autem in eadem hora filia Iouis uenit Minerua,
Mentori similis, & corpore ac & uoce.
Hanc .a cõspicatus latatus est pertolerans diuus Vlyss.
Statim .a. Telemachũ allocutus est suũ dilectũ filium,
Telemache, iam quidem hoc uideris ipse aggressus,
Viros pugnantes, ubi discernuntur optimi.
Ne quid uitupera maiorum genus qui antea
Fortitudine ornati fuimus omnem in terram.
Hũc .a. rursus Telemachus prudẽs contrà allocut' est,
Videbis si uolueris, pater dilecte, hoc in animo,
Non uituperantem tuum genus sicut dicis.
Sic dixit, Laertes autem gauisus est, et uerbũ dixit,
Qua mihi dies hac Dij dilecti, certè ualde gaudeo:
Filiusq; neposq; uirtutem circa pugnam habent.
Huic autem astans allocuta est casta Minerua,
O Arcesiade omnium multò dilectissime sociorum,
Apprecatus filiam glaucis oculis, & Iouem patrem,
Statim circum crispatam pramitte longam lanceam.
Sic dixit, & inspirauit robur magnũ Pallas Minerua

Preca-

Precatus autem igitur postea Iouis filiam magni,
Statim ualde crispatam præmisit longam lanceam,
Et percussit Eupithem galeam per æream genis.
Hac uerò nõ lanceã prohibuit, penitùs uerò penetrauit.
Sonuit. a. cadens, resonuerunt. a. arma in ipso.
Irruerũt. u. primis pugnantib. Vlysses & illustris filius:
Diuerberabãt. a. ensibusq; & lãceis utraq; extremitate
Et iã oẽs pdidissẽt & posuissẽt sine reditu (acuminatis.
Nisi Minerua filia Iouis Aegiochi
Clamasset uoce, detinuissetq; populum omnem.
Abstinete à bello Ithacenses difficili,
Vt sine cruore separemini citissimè.
Sic dixit Minerua, hos. a. recens timor cepit,
Horũ. a. igitur timentiũ ex manib. uolauerũt arma.
Omnia. a. in terrã ceciderunt Dea uocem uociferãte.
Ad ciuitatem. u. reuersi sunt uita retinendæ cupidi.
Terribiliter. a. clamauit pertolerans diuus Vlysses.
Ruit autem saltans sicut aquila altiuolans.
Et tunc iam Saturnides misit fulginosum fulmen,
Decidit autem ante Glaucopidem fortem patre.
Et tunc Vlyssem allocuta est cæsia Minerua,
Ioue nate Laertiade prudens Vlysses
Abstine. seda autem contentionem æqualis belli,
Ne Saturnides tibi irascatur latè sonans Iupiter,
Sic dixit Minerua. hic. a. obediuit, gauisus est. a. anĩo.
Fœdera. a. rursus in futurũ cum ambobus posuit
Pallas Minerua filia Iouis Aegiochi,
Mentori similis, & corpore ac uoce.

Εὐξάμενος δ' ἄρ' ἔπειτα Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
Αἶψα μάλ' ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλεν Εὐπείθεα κόρυθος διὰ χαλκοπαρῄου.
Ἡ δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διαπρὸ δὲ εἴσατο χαλκός.
Δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Ἐν δ' ἔπεσον προμάχοις Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός,
Τύπτον δὲ ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισι.
Καί νύ κε δὴ πάντας τ' ὄλεσαν καὶ ἔθηκαν ἀνόστους,
Εἰ μὴ Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο
Ἤϋσεν φωνῇ, κατὰ δ' ἔσχεθε λαὸν ἅπαντα,
Ἴσχεσθε πολέμου Ἰθακήσιοι ἀργαλέοιο,
Ὥς κεν ἀναιμωτεί γε † διακρινθεῖτε τάχιστα. διακριθῆτε
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη, τοὺς δὲ χλωρὸν δέος εἷλε.
Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατο τεύχεα,
Πάντα δ' ἐπὶ χθονὶ πῖπτε, θεᾶς ὄπα φωνησάσης·
Πρὸς δὲ πόλιν τρωπῶντο, λιλαιόμενοι βιότοιο.
Σμερδαλέον δ' ἐβόησε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
Οἴμησεν δὲ ἀλεὶς, ὥστ' αἰετὸς ὑψιπετήεις.
Καὶ τότε δὴ Κρονίδης ἀφίει ψολόεντα κεραυνόν,
Κὰδ δ' ἔπεσε πρόσθεν Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆα προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴσχεο, παῦε δὲ νεῖκος ὁμοιΐου πολέμοιο,
Μή πώς τοι Κρονίδης κεχολώσεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη. ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ.
Ὅρκια δ' αὖ κατόπισθε μετ' ἀμφοτέροισιν ἔθηκε
Παλλὰς Ἀθηναίη, κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.

COMMENTARIVS.

ὄσσα δ' ἄρ' ἄγγελος) Poeticum est nudum illud Famæ nomen, quæ nihil est aliud quàm hominum nuntia ad inuicem transmissa. Sed superstitiosa antiquitas inane quoddam illius ens statuerunt, ut Fortunæ, &c. Imò Deam etiam non uerentur appellare, ut Hesiodus: quanquam ille de uera fama loquitur, ut nos etiam alibi docemus, ubi Poeta eam Iouis filiam indigetar. Talis fuit ista quæ Ithacensibus cædis procorum nuntium intulit. Vnde sequitur primùm eorum sepultura, deinde tumultus in Vlyssem illius autorem.

ὦ φίλοι) Eupithes hac oratione conatur Ithacensium animos aduersus Vlyssem concitare. Quod ut consequatur duorum argumentorum machinas adhibet. Primùm commemorat eos, quos ad Troiam Vlysses abduxit, quorum interitus ei imputat. Secundò, recentem istam tot procorum cædem eis ob oculos ponit: de quorum ultione eis cogitandum dicit, idq; maturè antequam ille auxiliares copias ex Pylo uel Elide contrahat. Prima occasio satis grauis uidebatur, cuius gratia aduersus eum, qui tot egregijs uiris gentem istam priuasset, exacerbarentur. Sed hæc demum grauissima, tum quia recens, tum quia omnes defunctis sanguine erant coniuncti. Sic enim Orator iste infrà:

εἰ δὴ μὴ παίδων τε κασιγνήτων τε φονῆας Τισόμεθα, &c.

Vbi exprimitur animus parentis ob filij mortem exasperatus, quam iure uel iniuria uindicaturus est, tum etiam prudentia in maturanda ista ultione & præueniendis hostis uiribus.

οὐ γὰρ Ὀδυσσεὺς) Medon iste, qui nunc loquitur, anteà ab Vlysse seruatus est, & cædis illius testis est oculatus. Exponit ergo Ithacensibus, qua ratione illam confecerit Vlysses, nimirum auxilio diuino: unde colligit eam uoluntate quoque Deorum accidisse. Argumentum est firmissimum ex effectis ad causas. Et hæc quidem narratio tanti fuit momenti, ut omnes terror quidam inuaserit, atq; adeò prudens illa Alitherses seditionem istam dissuaderet. Sed Eupithei nihilominus sententia leuibus populi animis insedit.

πρόσσω καὶ ὀπίσσω) Aliàs hæc iudicia uel effecta potiùs prudentiæ satis exposuimus in Iliade. Hoc est quod Ianum bicipitem quidam esse uolebant.

ὑμετέρῃ κακότητι) Liberè Alitherses iudicium suum de illa cæde exponit, quam procos promeruisse pronunciat, itaq; iniustè Ithacenses facturos, si eam ulcisci velint. Sed ut semper malorum maior est numerus, ita hic minus sectatorum habuit hic Alitherses quàm Eupitheus, qui tamen consilium consultori pessimum aperietur.

ὦ πάτερ) Vide quæso, qualem nobis Iouem proponat diuinus Poeta, arbitrum nempe rerum humanarum, &, ut de præsenti loquaris negotio, pacis & belli. Tum qualem etiam Mineruam, quæ eum, licet ipsamet Dea & filia Iouis, tamen de huius tumultus euentu roget. Data autem sibi libertate à Ioue negotium moderandi, & eius super eo audita uoluntate pergit ad Vlyssem: ubi & Telemachum & ipsum Laertem excitat: credo quòd ille ob iuuenilem adhuc & teneriorem ætatem, hic propter senectam debiliorem ita fuerint corroborandi. Hunc aũt scribit implorata Palladis ope (nota pietatẽ) Eupitheum illum lancea trãsfodisse. Tandem tum Mineruæ oratione, tum Iouis fulmine pugna dirimitur, & fœdere recenti Vlysses, ac Ithacenses uniuntur, ille in pristinam regni gloriam denuò instauratur, hi eádem beneuolentia Regem suum amplectuntur. Quæ omnia authoribus Dijs perfecta breuiter à Poeta attinguntur, ut fortè doceat posse se cùm uelit angustis narrationis terminis longa dicendi argumenta concludere: alioqui sanè satis amplus scribendi campus hinc illinc se aperiebat.
Nos tamen hanc etiam ariditatem non minus ac ubertatem, quam anteà satis exhibuit
in hoc Poeta amemus & amplectamur.

At iam tempus est canendi receptui, tempus, inquam, post tam longam & arduam nauigationem in portu ancoram figendi. In qua non dubito, quin sæpius ad uarias rupes naufragium fecerim, & minus secundis Euris impulsa nauicula uectus sim. Porrò æquanimitatis tua

est, lector, humana mea uitia humaniter ferre, quorum ego ueniam à te obnixè deprecor. Enimuerò quod dormitanti Homero concedi solet, id eius interpreti stertenti dari non adeò iniquum puta. In tam tenera ætate (nondum enim uigesimum primum annum attigeram, cùm hos labores aggrediebar, quos tamen postmodùm per triennium, neque illud tamen integrum, ut alia mea lucubrationes breui testabuntur, diligentiùs & accuratiùs interpolaui) in hac, inquam, tenera ætate nihil potuit à me exire elaboratius. Quod tamen, si longiorem mihi Deus Opt. Max. uitam largietur, forsitan præstabo. Tu intereà his fruere, & quæ rectè aut probè scripta erunt, studiosè amplectere: quæ contrà, modestè, & sine indignatione, aut iudicij asperitate, corrige, lima, perpoli. De quibus si me monueris, non solum id grauiter non feram, sed etiam me hoc nomine tibi maximè deuincies, ita me iam inde ab illa ætate, qua iudicij capax alicuius esse cœpit, ad hunc candorem, quantum potui, me informaui. Interea maleuolos homines, & quibus beta sapiunt, ego, ut ingenuè fatear, quod Alyatten illum facere iubebat olim Bias, cepas quoque edere iubeo. Vale. Basileæ

Rauracorum 28. Aprilis. 1583, &

meæ ætatis 25.

FINIS ODYSSEAE HOMERICAE.

ΟΜΗΡΟΥ ΒΑΤΡΑΧΟΜΥΟΜΑΧΙΑ.

ΑΡΧΟΜΕΝΟΣ πρῶτον, μουσῶν χορὸν ἐξ Ἑλικῶνος
Ἐλθεῖν εἰς ἐμὸν ἦτορ ἐπεύχομαι, εἵνεκ' ἀοιδῆς·
Ἣν νέον ἐν δέλτοισιν ἐμοῖς ἐπὶ γούνασι θῆκα
Δῆριν ἀπειρεσίην, πολεμόκλονον ἔργον Ἄρηος,
Εὐχόμενος μερόπεσσιν ἐς οὔατα πᾶσι βαλέσθαι·
Πῶς μύες ἐν βατράχοισιν ἀριστεύσαντες ἔβησαν,
Γηγενέων ἀνδρῶν μιμούμενοι ἔργα γιγάντων.
Ὡς λόγος ἐν θνητοῖσιν ἔην· τοίην δ' ἔχεν ἀρχήν.
ΜΥΣ ποτὲ διψαλέος, γαλέης κίνδυνον ἀλύξας,
Πλησίον ἐν λίμνῃ ἁπαλὸν προσέθηκε γένειον,
Ὕδατι τερπόμενος μελιηδεῖ· τὸν δὲ κατεῖδε
Λιμνόχαρις πολύφημος, ἔπος δ' ἐφθέγξατο τοῖον,
Ξεῖνε, τίς εἶ; πόθεν ἦλθες ἐπ' ἠϊόνας; τίς δ' ὁ φύσας;
Πάντα δ' ἀλήθευσον· μὴ ψευδόμενόν σε νοήσω.
Εἰ γάρ σε γνοίην φίλον ἄξιον, ἐς δόμον ἄξω,
Δῶρα δέ τοι δώσω ξεινήϊα πολλὰ καὶ ἐσθλά.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ βασιλεὺς Φυσίγναθος, ὃς κατὰ λίμνην
Τιμῶμαι, βατράχων ἡγούμενος ἤματα πάντα,
Καί με πατὴρ Πηλεὺς ποτὲ γείνατο, Ὑδρομεδούσῃ
Μιχθεὶς ἐν φιλότητι παρ' ὄχθας Ἠριδανοῖο.
Καὶ σε δ' ὁρῶ καλόν τε καὶ ἄλκιμον, ἔξοχον ἄλλων,
Σκηπτοῦχον βασιλῆα, καὶ ἐν πολέμοισι μαχητὴν
Ἔμμεναι. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον ἑὴν γενεὴν ἀγόρευε.
Τὸν δ' αὖ Ψιχάρπαξ ἠμείβετο, φώνησέν τε,
Τίπτε γένος τοὐμὸν ζητεῖς φίλε, δῆλον ἅπασιν
Ἀνθρώποις τε θεοῖς τε καὶ οὐρανίοις πετεηνοῖς;
Ψιχάρπαξ μὲν ἐγὼ κικλήσκομαι, εἰμὶ δὲ κοῦρος
Τρωξάρταο πατρὸς μεγαλήτορος· ἡ δέ νυ μήτηρ,
Λειχομύλη, θυγάτηρ Πτερνοτρώκτου βασιλῆος.
Γείνατο δ' ἐν καλύβῃ με, καὶ ἐξεθρέψατο βρωτοῖς
Σύκοις καὶ καρύοις, καὶ ἐδέσμασι παντοδαποῖσι.
Πῶς δὲ φίλον ποιῇ με τὸν εἰς φύσιν οὐδὲν ὅμοιον;

HOMERI BATRACHOMYOMACHIA.

INCIPIENS primùm Musarum cœtum ex Helicone
Venire in meo animo preces concipio gratia cantus.
Quem nuper in tabulis meis super genua posui,
Litem immensam, tumultuosum opus Martis,
Præ me ferens hominib. in aures omnib. immittere,
Quomodo mures in ranas primas consecuti iuerunt,
Terrigenùm uirorum imitati opera gigantum.
Sic sermo inter mortales erat, tale .a. habuit principiū.
MVS aliquando sitibundus, felis periculo euitato,
Propinquum in lacum teneram adposuit barbam,
Aqua delectatus dulci, hunc autem uidit
Limnocharis obstrepera, uerbum .a. locuta est tale,
O hospes quis es? unde uenisti ad littus? quis .a. qui te (produxit?
Omnia .a. uerè dic, ne mendacē te intellexero
Si .n. te nouerim amicum dignū, ad domum ducam.
Dona autem tibi dabo hospitalia multa & bona.
Sum autem ego rex Physignathus, qui per lacum
Color ranarum dux dies omnes,
Et me pater Peleus olim genuit Hydromedusæ
Mixtus in amicitia apud ripam Eridani,
Et te quidem uideo pulcrūq; & fortē, eximium præ a- (lijs,
Sceptriferum regem, & in bellis pugnacem
Esse. sed agè citiùs tuum genus commemora.
Huic autem rursus Psicharpax respondit, dixitq;.
Cur nā genus meū perquiris ô amice, manifestū omnib.
Hominibusq; Dijsq; & cœlestibus uolatilibus?
Psicharpax quidem ego uocor, sum autem filius
Troxartæ patris magnanimi, at mater
Lichomyle filia Pternotroctæ regis.
Genuit autem in tugurio me, & enutriuit cibarijs
Ficubus & nucibus, & edulijs omnigenis,
Quomodo .a. amicū facies me in naturā nihil similē?

Tibi

Tibi quidem enim uita est in aquis, sed mihi certè
Quacũq; apud homines comedere cõsuetudo, neq; me
Panis ter pistus à bene rotunda cista, (latet
Neq; placenta extensa habens multam sisamida,
Non sectio ex perna, nõ iecora albam uestem habẽtia,
Neq; caseus nuper pressus à suaui lacte,
Non suauia bellaria, quæ & diui desiderant,
Neq; quæcunq; ad conuiuia hominum faciunt coqui,
Ornantes ollas condimentis uarijs.
Nunquam ex bello malum effugi clamorem,
Sed statim ad pugnã iens propugnantib. mixtus sum,
Nõ timui hominẽ, & quamuis magnũ corpus ferẽtem,
Sed ad lectum iens, summum digitum mordeo,
Et à pede accepi, & non dolor occupauit uirum,
Suauis non aufugit somnus mordente me,
Sed duo ualde omnia timeo omnem per terram,
Accipitrem & felem, qui mihi magnũ luctũ adferunt,
Et decipulam molestam, ubi dolosum existit fatum,
Plurimùm iam felem pertimesco, quæ optima,
Quæ et (me) qui foramẽ ingredior, per foramẽ perqrit
Non comedo raphanos, nõ caules, non cucurbitas,
Non betis uiridibus pascor, neq; apijs.
Hæc enim uestra sunt edulia per lacum,
Adhæc.a. subridens Physignathus contrà locutus est,
O hospes, ualde gloriaris ob uentrem, adsunt et nobis
Multa ualde in lacu & in terra mirabilia uisu.
Ancipitem.n. dedit uictum ranis Saturnius Iupiter,
Saltare per terram, & in aquis corpus cooperire.
Si autem uis & hæc scire, facile est.
Portem te in humeris. tenẹ.a. me, ne aliquando pereas,
Si gauisus in meam domum uenias. (lociter.
Sic certè inquit, et terga dabat, ille.a. ascendebat ue-
Manus habens tenerum per collum, saltu facili. (port⁹,
Et inprimis qdẽ gaudebat, quãdo intuebatur uicinos
Natatione gaudens Physignathi, sed quãdo iam utiq;
Vndis purpureis submergebatur, multũ lacrymabatur
Inutilem pœnitentiam accusabat, euellebat.a. comas,
Et pedes stringebat per uentrem, in illo.a. cor
Concutiebatur insolentia, & in terrã uolebat uidere:
Vehemẽter.a. ingemiscebat timoris frigidi necessitate.
Caudã quidẽ inprimis extendit in aquis, tanq̃ remum
Trahens, supplicansq́; Dijs in terram uenire.
Aquis purpureis submergebatur, multum.a. clamabat
Et talem dixit sermonem: ab ore.a. pronunciabat:
Non sic humeris portauit onus amoris
Taurus, quando Europam per undam duxit in Cretã,
Vt me nauigãs humeris superuectũ duxit ad domum
Rana eleuans pallidum corpus aqua alba.
Hydrus.a. ex improuiso apparebat horrẽdũ specta-
Vtrisq;, erectum super aquã habebat collũ: (culum
Hunc cõspicatus, ingressus est Physignathus, nõ qcquã
Qualem sociũ perditurus erat per lacũ, (intelligens
Ingress⁹ est.a. pfunditatẽ lac⁹, et euitauit parcã nigrã,
Ille.a ut relictus est, cecidit supinus statim in aquam.
Manus.a. stringebat, & moriens stridebat.
Sæpe quidẽ ingrediebatur in aquam, sæpe.a. rursus
Calcitrans egrediebatur, mortẽ.a. nõ poterat euitare.
Madentes.a. pili plurimũ pondus trahebant in ipso.

Σοὶ μὲν γὰρ βίος ἐστὶν ἐν ὕδασιν· αὐτὰρ ἔμοιγε
Ὅσα παρ' ἀνθρώποις τρώγειν ἔθος· οὐδέ με λήθει
Ἄρτος τρισκοπάνιστος ἀπ' εὐκύκλου κανέοιο,
Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σησαμίδα,
Οὐ τόμος ἐκ πτέρνης, οὐχ ἥπατα λευκοχίτωνα,
Οὐδὲ τυρὸς νεόπηκτος ἀπὸ γλυκεροῖο γάλακτος,
Οὐ χρηστὸν μελίτωμα, τὸ καὶ μάκαρες ποθέουσιν,
Οὐδ' ὅσα πρὸς θοίνην μερόπων τεύχουσι μάγειροι,
Κοσμοῦντες χύτρας ἀρτύμασι παντοδαποῖσιν.
Οὐδέ ποτ' ἐκ πολέμοιο κακὴν ἀπέφυγον ἀϋτήν,
Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ μῶλον ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθην.
Οὐ δέδι' ἄνθρωπον, καίπερ μέγα σῶμα φέροντα,
Ἀλλ' ἐπὶ λέκτρον ἰών, ἄκρον δάκτυλον κατεδάκνω·
Καὶ πτέρνης λαβόμην, καὶ οὐ πόνος ἵκανεν ἄνδρα,
Νήδυμος οὐκ ἀπέφυγεν ὕπνος, δάκνοντος ἐμεῖο.
Ἀλλὰ δύω μάλα πάντα τὰ δείδια πᾶσαν ἐπ' αἶαν,
Κίρκον καὶ γαλέην, οἵ μοι μέγα πένθος ἄγουσι,
Καὶ παγίδα στονόεσσαν, ὅπου δολόεις πέλε πότμος·
Πλεῖστον δὴ γαλέην περιδείδια ἥτις ἀρίστη,
Ἣ καὶ τρωγλοδύνοντα κατὰ τρώγλην ἐρεείνει.
Οὐ τρώγω ῥαφάνους, οὐ κράμβας, οὐ κολοκύντας,
Οὐ τεύτλοις χλωροῖς ἐπιβόσκομαι, οὐδὲ σελίνοις.
Ταῦτα γὰρ ὑμῶν ἐστιν ἐδέσματα τῶν κατὰ λίμνην.
Πρὸς τάδε μειδήσας Φυσίγναθος ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖνε, λίαν αὐχεῖς ἐπὶ γαστέρι· ἔστι καὶ ἡμῖν
Πολλὰ μάλ' ἐν λίμνῃ καὶ ἐπὶ χθονὶ θαύματ' ἰδέσθαι.
Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι Κρονίων,
Σκιρτῆσαι κατὰ γῆν, καὶ ἐφ' ὕδασι σῶμα καλύψαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, εὐχερές ἐστιν.
Αἴρω σ' ἐν νώτοισι· κράτει δέ με, μή ποτ' ὄληαι,
Ὅπως γηθόσυνος τὸν ἐμὸν δόμον εἰσαφίκηαι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ νῶτ' ἐδίδου· ὁ δ' ἔβαινε τάχιστα
Χεῖρας ἔχων ἁπαλοῖο κατ' αὐχένος ἅλματι κούφῳ.
Καὶ πρῶτον μὲν ἔχαιρεν ὅτ' ἔβλεπε γείτονας ὅρμους,
Νήξει τερπόμενος Φυσιγνάθου· ἀλλ' ὅτε δή ῥα
Κύμασι πορφυρέοις ἐπεκλύζετο, πολλὰ δακρύων
Ἄχρηστον μετάνοιαν ἐμέμφετο· τίλλε δὲ χαίτας,
Καὶ πόδας ἔσφιγγεν κατὰ γαστέρος· ἐν δέ οἱ ἦτορ
Πάλλετ' ἀηθείῃ, καὶ ἐπὶ χθόνα βούλετ' ἰδέσθαι·
Δεινὰ δ' ἐπεστονάχιζε, φόβου κρυόεντος ἀνάγκῃ.
Οὐρὴν μὲν πρῶτ' ἔπλασ' ἐφ' ὕδασιν, ἠΰτε κώπην
Σύρων· εὐχόμενός τε θεοῖς ἐπὶ γαῖαν ἱκέσθαι,
Ὕδασι πορφυρέοισιν ἐκλύζετο· πολλὰ δ' ἐβόα,
Καὶ τοῖον φάτο μῦθον, ἀπὸ στόματος δ' ἀγόρευεν.
Οὐχ οὕτω νώτοισιν ἐβάστασε φόρτον ἔρωτος
Ταῦρος, ὅτ' Εὐρώπην διὰ κύματος ἦγ' ἐπὶ Κρήτην,
Ὡς ἔμ' ἐπιπλώσας ἐπινώτιον ἦγεν ἐς οἶκον
Βάτραχος, ὑψώσας ὠχρὸν δέμας ὕδατι λευκῷ.
Ὕδρος δ' ἐξαπίνης ἀνεφαίνετο, δεινὸν ὅραμα
Ἀμφοτέροις· ὀρθὸν δ' ὑπὲρ ὕδατος εἶχε τράχηλον·
Τοῦτον ἰδὼν κατέδυ Φυσίγναθος, οὔτι νοήσας
Οἷον ἑταῖρον ἔμελλεν ἀπολλύμεναι κατὰ λίμνην.
Δῦ δὲ βάθος λίμνης, καὶ ἀλεύατο κῆρα μέλαιναν.
Κεῖνος δ' ὡς ἀφέθη, πέσεν ὕπτιος εὐθὺς ἐς ὕδωρ·
Χεῖρας δ' ἔσφιγγεν, καὶ ἀπολλύμενος κατέτριζε.
Πολλάκι μὲν κατέδυνεν ἐφ' ὕδασι, πολλάκι δ' αὖτε
Λακτίζων ἀνέδυνε· μόρον δ' οὐκ ἦν ὑπαλύξαι.
Δευόμεναι δὲ τρίχες πλεῖστον βάρος εἷλκον ἐπ' αὐτῷ.

Ὕδασι δ᾽ ἐλλύμενος, τοίους ἐφθέγξατο μύθους,
Οὐ λήσεις γε θεοὺς Φυσίγναθε ταῦτα ποιήσας,
Ναυηγὸν ῥίψας ἀπὸ σώματος, ὡς ἀπὸ πέτρης.
Οὐκ ἄν μευ κατὰ γαῖαν ἀμείνων ἦσθα κάκιστε,
Παγκρατίῳ τε, πάλῃ τε, καὶ εἰς δρόμον· ἀλλὰ πλανήσας
Εἰς ὕδωρ μ᾽ ἔρριψας. ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα·
Ποινὴν σὺ τίσεις μυῶν στρατῷ, οὐδ᾽ ὑπαλύξεις.
Ταῦτ᾽ εἰπὼν, ἀπέπνευσεν ἐν ὕδασι· τὸν δὲ κατεῖδε
Λειχοπίναξ ὄχθησιν ἐφεζόμενος μαλακῇσι·
Δεινὸν δ᾽ ἐξολόλυξε, δραμὼν δ᾽ ἤγγειλε μύεσσιν.
Ὡς δ᾽ ἔμαθον τὴν μοῖραν, ἔδυ χόλος αἰνὸς ἅπαντας·
Καὶ τότε κηρύκεσσιν ἑοῖς ἐκέλευσαν ὑπ᾽ ὄρθρον
Κηρύσσειν ἀγορήνδ᾽ ἐς δώματα Τρωξάρταο,
Πατρὸς δυστήνου Ψιχάρπαγος, ὃς κατὰ λίμνην
Ὕπτιος ἐξήπλωτο νεκρὸν δέμας, οὐδὲ παρ᾽ ὄχθας
Ἦν ἤδη τλήμων, μέσσῳ δ᾽ ἐπενήχετο πόντῳ·
Ὡς δ᾽ ἦλθον σπεύδοντες ἅμ᾽ ἠοῖ, πρῶτος ἀνέστη
Τρωξάρτης, ἐπὶ παιδὶ χολούμενος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ φίλοι, εἰ καὶ μοῦνος ἐγὼ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Ἐκ βατράχων, ἡ μοῖρα κακὴ πάντεσσι τέτυκται.
Εἰμὶ δ᾽ ἐγὼ δύστηνος, ἐπεὶ τρεῖς παῖδας ὄλεσσα·
Καὶ τὸν μὲν πρῶτόν γε κατέκτανεν ἁρπάξασα
Ἐχθίστη γαλέη, τρώγλης ἔκτοσθεν ἑλοῦσα·
Τὸν δ᾽ ἄλλον πάλιν ἄνδρες ἀπηνέες ἐς μόρον ἦξαν
Καινοτέραις τέχναις, ξύλινον δόλον ἐξευρόντες,
Ἣν παγίδα καλέουσι, μυῶν ὀλέτειραν ἐοῦσαν·
Ὁ τρίτος ἦν ἀγαπητὸς ἐμοὶ καὶ μητέρι κεδνῇ,
Τοῦτον ἀπέπνιξεν Φυσίγναθος ἐς βυθὸν ἄξας.
Ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽ ὁπλισόμεσθα καὶ ἐξέλθωμεν ἐπ᾽ αὐτοὺς,
Σώματα κοσμήσαντες ἐν ἔντεσι δαιδαλέοισι.
Ταῦτ᾽ εἰπὼν, ἀνέπεισε καθοπλίζεσθαι ἅπαντας·
Καὶ τοὺς μέν ῥ᾽ ἐκόρυσσεν Ἄρης πολέμοιο μεμηλώς·
Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκαν,
Ῥήξαντες κυάμους χλωροὺς, εὖ τ᾽ ἀσκήσαντες,
Οὓς αὐτοὶ διὰ νυκτὸς ἐπιστάντες κατέτρωξαν·
Θώρηκας δ᾽ εἶχον καλαμοστεφέων ἀπὸ βυρσῶν,
Οὓς, γαλέην δείραντες, ἐπισταμένως ἐποίησαν·
Ἀσπὶς δ᾽ ἦν λύχνου τὸ μεσόμφαλον· ἡ δέ νυ λόγχη,
Εὐμήκεις βελόναι, παγχάλκεον ἔργον Ἄρηος·
Ἡ δὲ κόρυς, τὸ λέπυρον ἐπὶ κροτάφοισι καρύου.
Οὕτω μὲν μύες ἦσαν ἔνοπλοι· ὡς δ᾽ ἐνόησαν
Βάτραχοι, ἐξανέδυσαν ἀφ᾽ ὕδατος, εἰς δ᾽ ἕνα χῶρον
Ἐλθόντες, βουλὴν ξύναγον πολέμοιο κακοῖο.
Σκεπτομένων δ᾽ αὐτῶν πόθεν ἡ στάσις, ἢ τίς ὁ θρύλλος,
Κῆρυξ ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σκῆπτρον μετὰ χερσὶ,
Τυρογλύφου υἱὸς μεγαλήτορος Ἐμβασίχυτρος,
Ἀγγέλλων πολέμοιο κακὴν φάτιν· εἶπέ τε μῦθον,
Ὦ βάτραχοι, μύες, ὔμμιν ἀπειλήσαντες ἔπεμψαν
Εἰπεῖν, ὁπλίζεσθαι ἐπὶ πόλεμόν τε μάχην τε.
Εἶδον γὰρ καθ᾽ ὕδωρ Ψιχάρπαγα, ὃν κατέπεφνεν
Ὑμέτερος βασιλεὺς Φυσίγναθος. ἀλλὰ μάχεσθε
Οἵτινες ἐν βατράχοισιν ἀριστῆες γεγάατε.
Ὣς εἰπὼν ἀπέφηνε· λόγος δ᾽ εἰς οὔατα μυῶν
Εἰσελθὼν ἐτάραξε φρένας βατράχων ἀγερώχων·
Μεμφομένων δ᾽ αὐτῶν Φυσίγναθος εἶπεν ἀναστὰς,
Ὦ φίλοι, οὐκ ἔκτεινον ἐγὼ μυῶν, οὐδὲ κατεῖδον
Ὀλλύμενον· πάντως ἐπνίγη παίζων παρὰ λίμνην,
Νήξεις τὰς βατράχων μιμούμενος· οἱ δὲ κάκιστοι

Aquis autem periens, tales locutus est sermones,
Non latebis utiq; Deos Physignathe, hoc patrato,
Naufragum qui fecisti à corpore ut à petra.
Non certè me per terram melior eras ô pessime,
Pancratioq; luctaq;, & ad cursum, sed deceptum
In aquam me proiecisti, habet Deus ultorem oculum,
Pœnam tu solues murium exercitui, neq; euitabis.
Hæc locutus, expirauit in aquis, hunc.a. uidit
Lichopinax ripis insidens mollibus:
Vehementer.a. ululauit, currens.a. annūciauit murib.
Vt.a. didicerūt mortē, ingressa est ira perniciosa uniuer-
Et tunc præconib. suis iusserunt sub diluculū (sos:
Proclamare ad concionem, in domos Troxarta
Patris infelicis Psicharpagis, qui per lacum
Supinus natabat mortuum corpus, neq; iuxta ripas
Erat iam miser, medio autem natabat ponto.
Vt.a. uenerunt festinantes cū aurora, primū surrexit
Troxartes ob filium iratus, dixitq; sermonem,
O amici, tametsi solus ego multa mala passus
Ex ranis, sors mala omnibus facta est:
Sum autem ego infelix, postquam treis filios perdidi.
Et quidem primum utiq; occidit rapiens
Inimicissimus felis foramen extra captum.
Alium a. rursus uiri crudeles ad mortem duxerunt
Vanioribus artibus ligneo dolo excogitato,
Quam decipulam uocant, murium perditricem.
Qui tertius erat dilectus mihi & matri inclyta,
Hunc suffocauit Physignathus in profundum ducens.
Sed agedum armemur, & exeamus in ipsas,
Corporibus exornatis armis uarijs.
Hæc locutus persuasit armari uniuersos.
Hos quidem utiq; Mars belli curam habens.
Ocreas quidem primum circa tibias posuerunt,
Effractis fabis uiridibus, beneq; aptatis
Quas ipsi per noctem stantes comederunt.
Thoraces.a. habebant calamis circundatis à corijs,
Quos fele excoriato scienter fecerunt.
Clypeus.a erat lucernæ medius umbilicus: at q̄dō lācea
Longa acus, omnino æreum opus Martis,
At cassis in temporibus (erat) testa nucis.
Sic quidem mures erant armati. ut. a. intellexerunt
Ranæ, egressæ sunt ab aqua in unum locum
Profectæ, consilium coegerunt belli mali.
Cōsiderātibus.a. ipsis unde seditio, uel quis tumultus,
Præco propè uenit, ferens sceptrum in manibus,
Tyroglyphi filius magnanimi Embasichytros,
Nuncians belli malam famam, dixitq; sermonem,
O ranæ, mures nobis minitati miserunt,
Vt edicerem armari ad bellumq; pugnamq;.
Viderunt enim per aquam Psycharpaga, quē occidit
Vester rex Physignathus, sed pugnate
Quæcunq; inter ranas egregiæ genitæ estis.
Sic locutus disparuit, sermo.a. in aures murium
Ingressus, conturbauit mentes ranarum superbarū.
Accusantibus.a. ipsis, Physignathus dixit surrectus,
O amici, non occidi ego murem neq; uidi
Pereuntem: omnino suffocatus est ludens iuxta lacū,
Natatus ranarum imitatus: at pessimi

Nunc

Nũc me accusant, qui nõ sum in causa, sed agè cõsiliũ
Inquiramus, ut dolosos mures deperdamus.
Etenim ego dico, ut mihi apparent esse optima.
Corporibus ornatis, armati stemus uniuersi
Summas iuxta ripas, ubi præceps est locus.
Quando autem impetu facto in nos uenerint,
Correptis galeis quicunq; propè obuius uenerit,
In lacum ipsos cum armis statim deyciamus.
Sic.n.(illis) suffocatis in aquis, q experted(sunt) natãdi
Cõstituemus læto aĩo statim muriũ occisorum hic tro-
Sic utiq; locutus, armis induit uniuersos. (paum.
Folijs quidẽ maluarũ tibias suas circũ cooperuerunt:
Thoraces.a. habuerunt uiridibus latis à betis.
Folia.a. brassicarum in clypeos bene aptauerunt.
Lancea.a. acutus iuncus unicuiq; lõgus aptatus erat,
Et galea cochleis subtilibus capita circũ cooperiebant.
Munita autem steterunt in ripis altis,
Cõquassantes lanceas, animo .a. plena erat unaquaq;.
Iupiter.a. Deos ubi uocasset in cœlum astriferum,
Et belli multitudinẽ ostendens, potentesq; pugnatores
Multos & magnos, & lanceas longas ferentes,
Qualis centaurorũ exercitus procedit & gigantum,
Suauiter ridens interrogabat, qui ranis auxiliatores,
Vel muribus, immortaliũ? & Palladem allocutus est:
O filia, muribus nunquid auxiliatura ibis?
Etenim tuum per templum semper exultãt uniuersi,
Odore delectati & cibarijs ex sacrificijs.
Sic utiq; dixit Saturnius, hũc.a. allocuta est Pallas,
O pater, non certè unq̃ ego murib. cùm uexarentur
Venirẽ auxiliatrix, quoniã mala multa mihi fecerũt,
Coronas destruentes & lucernas causa olei.
Hoc aũt meas ualde momordit mentes quod fecerũt,
Peplum meum corroserunt, quod texui elaborando
Ex trama subtili, & stamen subtile neui,
Foraminaq; fecerunt, at sutor mihi institit,
Exigitq; à me usuras, huius gratia irata sum,
Mutuata.n. subtexitum & non possum restituere.
Sed neq; sic ranis auxiliari non uelim.
Sunt.n. neq; ipsa mentibus firma, sed me primùm
Ex bello redeuntem, postquam ualde defatigata fui,
Somno indigentem non permiserunt tumultuantes,
Neq; parum oculos declinare, ego.a. insomnis iacebam,
Caput dolens, donec clamauit gallus gallinaceus.
Sed age cessemus, Dij ijs auxiliari,
Ne utiq; aliquis uestrûm uulneretur telo acuto.
Sunt.n. cominus pugnantes, etiã si Deus cõtrà ueniret.
Omnes autem de cælo delectemur litem uidentes.
Sic certè dixit, hunc.a. pòst paruerunt Dij alij
Omnes, simul.a. collecti uenerunt in unum locum.
At uenerunt pracones duo, signum belli ferentes.
Et tunc culices magnas tubas habentes.
Vehemẽter tuba clangebant belli strepitũ, cælitus aũt
Iupiter Saturnius insonuit signum belli mali.
Primus.a Hypsiboas Lichenorẽ uulnerauit lancea,
Stantẽ inter propugnatores per uentrẽ in mediũ epar.
Concidit.a. pronus, teneras a puluere fœdauit comas.
Troglodytes.a. post ipsum iaculatus est Pileona.
Infixit.a. in pectore solidã lanceam, hunc.a. cadentem

Νῦν ἐμὲ μέμφονται τὸν ἀναίτιον. ἀλλ' ἄγε βουλὴν
Ζητήσωμεν ὅπως δολίους μύας ἐξολέσωμεν.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Σώματα κοσμήσαντες ἐνοπλισθῶμεν ἅπαντες
Ἄκροις πὰρ χείλεσσιν, ὅπου κατάκρημνος ὁ χῶρος,
Ἡνίκα δ' ὁρμηθέντες ἐφ' ἡμέας ἐξέλθωσι,
Δραξάμενοι κορύθων ὅστις σχεδὸν ἀντίος ἔλθοι,
Ἐς λίμνην αὐτοὺς σὺν ἐκείνοις εὐθὺ βάλωμεν.
Οὕτω γὰρ πνίξαντες ἐν ὕδασι τοὺς ἀκολύμβους,
Στήσομεν εὐθύμως τὸ μυοκτόνον ὧδε τρόπαιον.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ὅπλοις ἐνέδυσεν ἅπαντας.
Φύλλοις μὲν μαλαχῶν κνήμας ἑὰς ἀμφεκάλυψαν
Θώρηκας δ' εἶχον χλοερῶν πλατέων ἀπὸ τεύτλων,
Φύλλα δὲ τῶν κραμβῶν εἰς ἀσπίδας εὖ ἤσκησαν,
Ἔγχος δ' ὀξύσχοινος ἑκάστῳ μακρὸς ἀρήρει,
Καὶ κόρυθες κοχλιῶν λεπτῶν κρᾶατ' ἀμφεκάλυπτον.
Φραξάμενοι δ' ἔστησαν ἐπ' ὄχθαις ὑψηλῇσι,
Σείοντες λόγχας· θυμοῦ δ' ἔμπλητο ἕκαστος.
Ζεὺς δὲ θεοὺς καλέσας εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Καὶ πολέμου πληθὺν δείξας, κρατερούς τε μαχητὰς
Πολλοὺς καὶ μεγάλους, ἠδ' ἔγχεα μακρὰ φέροντας,
Οἷος κενταύρων στρατὸς ἔρχεται ἠδὲ γιγάντων,
Ἡδὺ γελῶν ἐρέεινε τίνες βατράχοισιν ἀρωγοὶ,
Ἢ μυσὶν, ἀθανάτων· καὶ Ἀθηναίην προσέειπεν,
Ὦ θύγατερ, μυσὶν ἦ ῥ' ἐπαλεξήσουσα πορεύσῃ;
Καὶ γάρ σου κατὰ νηὸν ἀεὶ σκιρτῶσιν ἅπαντες,
Κνίσσῃ τερπόμενοι καὶ ἐδέσμασιν ἐκ θυσιάων.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης· τὸν δὲ προσέειπεν Ἀθήνη,
Ὦ πάτερ, οὐκ ἄν πώποτ' ἐγὼ μυσὶ τειρομένοισιν
Ἐλθοίμην ἐπαρωγὸς, ἐπεὶ κακὰ πολλά μ' ἔοργαν,
Στέμματα βλάπτοντες καὶ λύχνους εἵνεκ' ἐλαίου.
Τοῦτο δέ μου λίην ἔδακε φρένας, οἷον ἔρεξαν·
Πέπλον μου κατέτρωξαν ὃν ἐξύφηνα καμοῦσα
Ἐκ ῥοδάνης λεπτῆς, καὶ στήμονα λεπτὸν ἔνησα,
Τρώγλας τ' ἐμποίησαν. ὁ δ' ἠπητής μοι ἐπέστη,
Καὶ πράσσει με τόκους. τούτου χάριν ἐξώργισμαι.
Χρησαμένη γὰρ ὕφηνα, καὶ οὐκ ἔχω ἀνταποδοῦναι.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς βατράχοισιν ἀρηγέμεν οὐκ ἐθελήσω·
Εἰσὶ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ φρένας ἔμπεδοι, ἀλλά με πρῶτον
Ἐκ πολέμου ἀνιοῦσαν, ἐπεὶ λίην ἐκοπώθην,
Ὕπνου δευομένην, οὐκ εἴασαν θορυβοῦντες
Οὐδ' ὀλίγον καταμῦσαι· ἐγὼ δ' ἄυπνος κατεκείμην
Τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦσα, ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ.
Ἀλλ' ἄγε παυσώμεσθα θεοὶ τούτοισιν ἀρήγειν,
Μή κέ τις ἡμείων τρωθῇ βέλει ὀξυόεντι·
Εἰσὶ γὰρ ἀγχέμαχοι, καὶ εἰ θεὸς ἀντίος ἔλθοι·
Πάντες δ' οὐρανόθεν τερπώμεθα δῆριν ὁρῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφη. τῇ δ' αὖτε πεπείθοντο θεοὶ ἄλλοι
Πάντες, ὁμῶς δ' ἀολλέες ἤλυθον εἰς ἕνα χῶρον,
Κὰδ δ' ἦλθον κήρυκε τέρας πολέμοιο φέροντε.
Καὶ τότε κώνωπες μεγάλας σάλπιγγας ἔχοντες
Δεινὸν ἐσάλπιζον πολέμου κτύπον· οὐρανόθεν δὲ
Ζεὺς Κρονίδης βρόντησε τέρας πολέμοιο κακοῖο.
Πρῶτος δ' Ὑψιβόας Λειχήνορα οὔτασε δουρὶ,
Ἑσταότ' ἐν προμάχοις, κατὰ γαστέρα εἰς μέσον ἧπαρ·
Κὰδ δ' ἔπεσεν πρηνής, ἁπαλὰς δ' ἐκόνισεν ἐθείρας.
Τρωγλοδύτης δὲ μετ' αὐτὸν ἀκόντισε Πηλείωνα·
Πῆξεν δ' ἐν στέρνῳ στιβαρὸν δόρυ. τὸν δὲ πεσόντα

Εἷλε μέλας θάνατος, ψυχὴ δ' ἐκ σώματος ἔπτη.
Σευτλαῖος δ' ἄρ' ἔπεφνε βαλὼν κέαρ Ἐμβασίχυ-
Ἀρτοφάγος δὲ Πολύφωνον κατὰ γαστέρα τύψεν· (τρον.
Ἤριπε δὲ πρηνής, ψυχὴ δὲ μελέων ἐξέπτη.
Λιμνόχαρις δ' ὡς εἶδεν ἀπολλύμενον Πολύφωνον,
Τρωγλοδύτην πέτρῳ μυλοειδεῖ τρῶσεν ἐπιφθὰς
Αὐχένα πὰρ μέσσον· τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψεν.
Λειχήνωρ δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ,
Καὶ βάλεν (οὐδ' ἀφάμαρτε) καθ' ἧπαρ. ὡς δ' ἐνόησε
Κραμβοφάγος, ὄχθαισι βαθείαις ἔμπεσε φεύγων.
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἀπέληγεν ἐν ὕδασιν· ἤλασε δ' αὐτόν.
Κάππεσε δ', οὐκ ἀνένευσεν· ἐβάπτετο δ' αἵματι λίμνη
Πορφυρέῳ, αὐτὸς δὲ παρ' ἠϊόν' ἐξετανύσθη,
Χορδῇσι λιπαρῇσί τ' ἐπορνύμενος λαγόνεσσιν.
Λιμνήσιος δ' ὄχθαισι Τυρόγλυφον ἐξενάριξε.
Πτερνογλύφον δὲ ἰδὼν Καλαμίνθιος, εἰς φόβον ἦλθεν,
Ἥλατο δ' ἐς λίμνην φεύγων, τὴν ἀσπίδα ῥίψας.
Ὑδρόχαρις δ' ἔπεφνε Πτερνοφάγον βασιλῆα,
Χερμαδίῳ πλήξας κατὰ βρέγματος· ἐγκέφαλος δὲ
Ἐκ ῥινῶν ἔσταζε, παλάσσετο δ' αἵματι γαῖα.
Λειχοπίναξ δ' ἔκτεινεν ἀμύμονα Βορβοροκοίτην,
Ἔγχει ἐπαΐξας· τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψε.
Πρασσοφάγος δ' ἐσιδὼν, ποδὸς εἵλκυσε Κνισσοδιώκτην,
Ἐν λίμνῃ δ' ἀπέπνιξε, κρατήσας χειρὶ τένοντα.
Ψιχάρπαξ δ' ἤμυν' ἑτάρων περὶ τεθνειώτων,
Καὶ βάλε Πηλούσιον κατὰ νηδύος εἰς μέσον ἧπαρ·
Πίπτε δέ οἱ πρόσθεν, ψυχὴ δ' ἄϊδόσδε βεβήκει.
Πηλοβάτης δ' ἐσιδὼν, πηλοῦ δράκα ῥίψεν ἐπ' αὐτόν,
Καὶ τὸ μέτωπον ἔχρισε, καὶ ἐξετύφλου παρὰ μικρόν.
Θυμώθη δ' ἄρα κεῖνος, ἑλὼν δ' ἔγε χειρὶ παχείῃ
Κείμενον ἐν πεδίῳ λίθον ὄβριμον, ἄχθος ἀρούρης,
Τῷ βάλε Πηλοβάτην ὑπὸ γούνατα· πᾶσα δ' ἐκλάσθη
Κνήμη δεξιτερή, πέσε δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσι.
Κραυγασίδης δ' ἤμυνε, καὶ αὖθις βαῖνεν ἐπ' αὐτόν·
Τύψε μέσην δ' αὐτὸν κατὰ γαστέρα, πᾶς δέ οἱ εἴσω
Ὀξύσχοινος δῦνε· χαμαὶ δ' ἐκχύντο ἅπαντα
Ἔγκατ' ἐφελκομένῳ ὑπὸ δούρατι χειρὶ παχείῃ.
Σιτοφάγος δ' ὡς εἶδεν ἐπ' ὄχθησιν ποταμοῖο,
Σκάζων ἐκ πολέμου ἀνεχάζετο, τείρετο δ' αἰνῶς·
Ἥλατο δ' ἐς τάφρον, ὅπως φύγῃ αἰπὺν ὄλεθρον.
Τρωξάρτης δ' ἔβαλεν Φυσίγναθον ἐς πόδα ἄκρον·
Ὦκα δὲ τειρόμενος ἐς λίμνην ἥλατο φεύγων.
Τρωξάρτης δ' ὡς εἶδεν ἔθ' ἡμίπνουν προπεσόντα,
Καὶ οἱ ἐπέδραμεν αὖθις, ἀποκτάμεναι μενεαίνων·
Πρασσαῖος δ' ὡς εἶδεν ἔθ' ἡμίπνουν προπεσόντα,
Ἦλθε διὰ προμάχων, καὶ ἀκόντισεν ὀξέϊ σχοίνῳ.
Οὐδ' ἔρρηξε σάκος, σχέτο δ' αὐτοῦ δουρὸς ἀκωκή.
Ἦν δέ τις ἐν μύεσσι νέος παῖς ἔξοχος ἄλλων,
Ἀγχέμαχος, φίλος υἱὸς ἀμύμονος Ἀρτεπιβούλου,
Ὄρχαμος, αὐτὸν Ἄρη φαίνων, κρατερὸς Μεριδάρπαξ,
Ὃς μόνος ἐν μύεσσιν ἀριστεύεσκε μάχεσθαι·
Στῆ δὲ παρὰ λίμνην γαυρούμενος οἶος ἀπ' ἄλλων,
Στεῦτο δὲ πορθήσειν βατράχων γένος αἰχμητάων·
Καί νύ κεν ἐξετέλεσσεν, ἐπεὶ μέγα οἱ σθένος ἦεν,
Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
Καὶ τότ' ἀπολλυμένους βατράχους ᾤκτειρε Κρονίων·
Κινήσας δὲ κάρη, τοίην ἐφθέγξατο φωνήν,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα ἔργον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι.

Cepit nigra mors, anima.a.ex corpore euolauit.
Seutlaus,a.utiq; occidit percusso corde Embasichytrū.
Artophagus.a.Polyphonum per uentrem percussit.
Cecidit.a.supinus,anima.a.membris euolauit.
Limnocharis.a.ut uidit pereuntem Polyphonum,
Troglodytem petra molari uulnerauit præueniens
Collū iuxta medium, huic.a.caligo oculos cooperuit.
Lichenor.a.ipsius obseruabat lancea lucida,
Et percussit,(neq; aberrauit) per epar, ut.a.intellexit
Crambophagus,ripis profundis incidit fugiens.
Sed neq; sic effugit in aquis: impulit.a.ipsum.
Concidit.a.non respirauit,tingebatur.a.sanguine lac⁹
Purpureo,ipse autem iuxta littus extensus est,
Intestinis pinguibus impetu ruens in ilia.
Limnisius a in ripis Tyroglyphum spoliauit.
Pternoglyphū.a cōspicatus Calaminthi⁹,in timorē ue-
Saltauit.a.in lacum fugiens,clypeo proiecto. (nit,
Hydrocharis.a.occidit Pternophagum regem,
Saxo percussum per guttur, cerebrum autem
Ex naribus stillabat polluebatur.a.sanguine terra.
Lichopinax.a. occidit irreprehēsibilem Borborocœtē,
Lancea impetu facto:caligo.a.oculos cooperuit.
Prasiphagus a.conspicatus,pede traxit Cnisodioctē,
In lacu.a suffocauit,comprehensa manu ceruice.
Psicharpax.a. ultus est socios mortuos,
Et percussit Pelusium per uentrem in medium epar:
Cecidit.a.illi antè.anima.a.ad infernum iuit.
Pelobates.a.conspicatus,luti manipulū iecit in ipsum,
Et frontem inunxit,& excæcabat propemodum.
Iratus est a.certè ille,ubi cœpisset utiq; manu forti
Qui iacebat in campo lapidē ponderosū pōdus terræ,
Hoc percussit Pelobaten sub genua,tota.a.fracta est
Tibia dextra,cecidit.a.supinus in pulueribus.
Craugasides.a.ultus est, & rursus ibat in ipsum.
Percussit medium.a.ipsum per uentrē,totus.a.ei intrò
Acutus iuncus ingrediebatur, humi a.effundebantur
Intestina,extracta à lancea manu graui. (uniuersa
Sitophagus autem ut uidit in ripis fluminis,
Claudicans ex bello recedebat,angebatur.a.ualde.
Saltauit.a.in fossam, ut aufugeret diram perniciem.
Troxartes a pcussit Physignathū in pedū summitatē:
Celeriter.a.quoniā angebatur, in lacū saltauit fugiēs.
Troxartes a.ut uidit adhuc semiuiuū,qui antè cecide
Et illi incurrit rursus occidere desiderans. (rat,
Prassæus.a.ut uidit adhuc semiuiuū,q antè ceciderat,
Venit per propugnatores, & iaculatus est acuto iunco,
Neq; fregit scutū,tenebatur.a.ipsius lanceæ acies.
Erat.a.quidā īter mures iuuenis filius egregius inter alios
Cominpugnās char⁹ fili⁹ irreprehēsibilis Artepibuli.
Princeps ipsum Martē ostendēs robustus Meridarpax,
Qui solus inter mures dominabatur pugnando.
Stetit.a.iuxta lacum elatus solus ab alijs.
Iactabat.a.(se) depopulaturū ranarū genus bellaciū.
Et certè perfecisset,quoniam magnum ipsi robur erat,
Nisi statim intellexisset,pater hominūq; deorumq;
Et tunc pereuntes ranas miseratus fuisset Saturnius,
Moto autem capite,talem locutus est uocem:
O Dij,certè magnum opus in oculis uideo.

Non

Non parum me stupefecit Meridarpax per lacum,
Trucidare ranas desiderans, sed celerrimè
Palladem mittamus, tumultuosum item & Martem,
Qui ipsum arcebũt à pugna robustus quantũuis sit.
Sic certè locutus Iupiter, Mars.a.respõdebat sermone,
Neq; certè Palladis ô Iupiter potentia, neq; Martis
Poterit ranis auxilio depellere diram perniciem.
Sed agè omnes eamus auxiliatores, uel tuum iaculum
Moueatur magnũ, quod Titanas sustulit, horrendũ o-
Quo Titanas occidisti egregios ultra omnes, (perans,
Enceladumq; ligasti, & agrestia genera gigantum.
Sic certè dixit. Saturni⁹.a. iaculatus est ardẽs fulmẽ.
Primùm quidẽ intonuit, magnũ.a. cõmouit cœlum,
Sed postea fulmen terribile Iouis telum
Misit inuoluens, illud.a. certè euolauit à manu regis.
Om nes quidẽ utiq; terruit iaculatus, ranasq; muresq;.
Sed neq; sic cessauit muriũ exercit⁹, sed adhuc amplius
Cupiebat depopulatũ ire ranarum genus bellacium,
Nisi ab Olympo ranas miseratus fuisset Saturnius,
Qui utiq; tũc ranis auxiliatores illicò misit. (lis curuis
Venerũt.a. ex improuiso habẽtes incudes in tergo ungu
Obliq; ĩgredi ẽtes, tortuosi, habẽtes forficulas ĩ ore, ostri
Ossei natura, lati hũeros, rutilãtes in humeris, (pelles,
Blasi, neruosis ceruicibus, à pectorib. intuẽtes (uocãtur
Octopedes, bicipites, manibus qui capi nequeãt (illi.a.
Cancri,) qui utiq; murium caudas oribus incidebant,
Etiam pedes & manus, flectebantur autem lancea,
Quos & timuerunt miseri mures, neq; sustinuerunt.
In fugam .a. uertebantur, occidebat autem sol iam,
Et belli finis unius diei perfectus est.

Οὐ μικρόν μ' ἔπληξε Μεριδάρπαξ κατὰ λίμνην
Ἐναίρειν βατράχους βλεμεαίνων· ἀλλὰ τάχιστα
Παλλάδα πέμψωμεν πολεμόκλονον, ἢ καὶ Ἄρηα,
Οἵ μιν ἀποσχήσουσι μάχης κρατερόν περ ἐόντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη Κρονίδης. Ἄρης δ' ἀπαμείβετο μύθῳ,
Οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίης Κρονίδη σθένος οὔτε Ἄρηος
Ἰσχύσει βατράχοισιν ἀρηγέμεν αἰπὺν ὄλεθρον.
Ἀλλ' ἄγε πάντες ἴωμεν ἀρηγόνες· ἢ τὸ σὸν ὅπλον
Κινείσθω μέγα Τιτανοκτόνον, ὀβριμοεργόν,
Ὧ Τιτᾶνας πέφνες ἀρίστους ἔξοχα πάντων,
Ἐγκέλαδόν τ' ἐπέδησας ἰδ' ἄγρια φῦλα γιγάντων.
Ὣς ἄρ' ἔφη. Κρονίδης δ' ἔβαλε ψολόεντα κεραυνόν·
Πρῶτα μὲν ἐβρόντησε, μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον,
Αὐτὰρ ἔπειτα κεραυνὸν, δειμαλέον Διὸς ὅπλον,
Ἧκ' ἐπιδινήσας· ὁ δ' ἄρ' ἔπτατο χειρὸς ἄνακτος.
Πάντας μέν ῥ' ἐφόβησε βαλὼν βατράχους τε μύας τε·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἀπέληγε μυῶν στρατὸς, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Ἵετο πορθήσειν βατράχων γένος αἰχμητάων,
Εἰ μὴ ἀπ' οὐλύμπου βατράχους ἐλέησε Κρονίων,
Ὅς ῥα τότε βατράχοισιν ἀρωγοὺς εὐθὺς ἔπεμψεν.
Ἦλθον δ' ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, στρεβλοὶ ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι,
Ὀστοφυεῖς, πλατύνωτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισοὶ, χειροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχειρέες, (οἱ δὲ καλεῦνται
Καρκίνοι) οἵ ῥα μυῶν οὐρὰς στομάτεσσιν ἔκοπτον,
Ἠδὲ πόδας καὶ χεῖρας· ἀνεγνάμπτοντο δὲ λόγχαι,
Οὓς καὶ ὑπέδδεισαν δειλοὶ μύες, οὐδ' ὑπέμειναν,
Ἐς δὲ φυγὴν ἐτράποντο. ἐδύετο δ' ἥλιος ἤδη,
Καὶ πολέμου τελετὴ μονοήμερος ἐξετελέσθη.

HOMERI HYMNI.

HYMNVS IN APOLLINEM.

MEMOR ero, neq; obliuiscar longè iaculantis Apollinis,
Quem & dij ipsi per domum Iouis metuunt euntem,
Et utique assurgunt propè aduenienti.
Omnes à sedibus, quando præclaros tendit arcus,
Latona.a. sola manet apud Iouem fulmine gaudentẽ
Quæ utiq; chordam remisit, & occlusit pharetram.
Et illius ab fortibus humeris manibus captum
Arcum suspendit ad columnam patris sui.
Clauo ex aureo, hũc uerò in sedem sedere fecit ducens,
Huic igitur nectar dedit pater poculo aureo,
Ostendens clarum filium, postea uerò Dij alij,
Ibi sedent, gaudet autem ueneranda Latona,
Quoniam arciferum & fortem filium peperit.
Salue ô beata Latona, quoniã peperisti præclaros libe-
Apollinemq; regem, & Dianã sagittis lætam, (ros,
Hanc quidem Ortygiæ, illum uerò aspera in Delo,
Inclyta ad longum montem & Cynthium collem,
Proximè palmam sub Inopi fluentis.
Quomodo.n. te laudabo ualde dignissim⁹ laude cũ sis?

ΟΜΗΡΟΥ ΥΜΝΟΙ.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ.

ΜΝΗΣΟΜΑΙ οὐδὲ λάθωμαι Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο,
Ὅντε θεοὶ κατὰ δῶμα Διὸς τρομέουσιν ἰόντα,
Καί ῥά τ' ἀναΐσσουσιν ἐπισχεδὸν ἐρχομένοιο
Πάντες ἀφ' ἑδράων, ὅτε φαίδιμα τόξα τιταίνει.
Λητὼ δ' οἴη μίμνε παρὰ Διῒ τερπικεραύνῳ,
Ἥ ῥα βιόν τ' ἐχάλασσε, καὶ ἐκλήισσε φαρέτρην,
Καί οἱ ἀπ' ἰφθίμων ὤμων χείρεσσιν ἑλοῦσα
Τόξον, ἀνεκρέμασε πρὸς κίονα πατρὸς ἑοῖο;
Πασσάλου ἐκ χρυσέου· τὸν δ' εἰς θρόνον εἷσεν ἄγουσα,
Τῷ δ' ἄρα νέκταρ ἔδωκε πατὴρ δέπαϊ χρυσείῳ,
Δεικνύμενος φίλον υἱόν· ἔπειτα δὲ δαίμονες ἄλλοι
Ἔνθα καθίζουσιν· χαίρει δέ τε πότνια Λητὼ
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα,
Ἀπόλλωνά τ' ἄνακτα καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Τὴν μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ,
Κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος καὶ Κύνθιον ὄχθον,
Ἀγχοτάτω φοίνικος, ὑπ' Ἰνωποῖο ῥεέθροις.
Πῶς γάρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔυμνον ἐόντα;

Πάντη

Πάντη γάρ τοι Φοῖβε νόμος βεβλήαται ᾠδῆς,
Ἠμὲν ἀν' ἤπειρον πορτιτρόφον ἠδ' ἀνὰ νήσους.
Πᾶσαι δὲ σκοπιαί τοι ἅδον καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλαδε προρέοντες,
Ἀκταί τ' εἰς ἅλα κεκλιμέναι, λιμένες τε θαλάσσης.
Ἦ ὥς σε πρῶτον Λητὼ τέκε χάρμα βροτοῖσι,
Κλινθεῖσα πρὸς Κύνθος ὄρος κραναῇ ἐνὶ νήσῳ,
Δήλῳ ἐν ἀμφιρύτῃ ἑκάτερθε δὲ κῦμα κελαινὸν •
Ἐξῄει χέρσονδε λιγυπνοίοις ἀνέμοισιν.
Ἔνθεν ἀπορνύμενος πᾶσι θνητοῖσιν ἀνάσσεις
Ὅσσους Κρήτη ἐντὸς ἔχει καὶ δῆμος Ἀθηνῶν,
Νῆσός τ' Αἴγινα, ναυσικλειτή τ' Εὔβοια,
Αἰγαί τ' Εἰρεσίαι τε, καὶ ἀγχιάλη Πεπάρηθος,
Θρηΐκιός τ' Ἄθως, καὶ Πηλίου ἄκρα κάρηνα,
Θρηϊκίη τε Σάμος, Ἴδης τ' ὄρεα σκιόεντα,
Σκῦρος καὶ Φώκαια, καὶ Αὐτοκάνης ὄρος αἰπὺ,
Ἴμβρος τ' εὐκτιμένη, καὶ Λῆμνος ἀμιχθαλόεσσα,
Λέσβος τ' ἠγαθέη, μάκαρος ἕδος Αἰολίωνος,
Καὶ Χίος, ἣ νήσων λιπαρωτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται,
Παιπαλόεις τε Μίμας, καὶ Κωρύκου ἄκρα κάρηνα,
Καὶ Κλάρος αἰγλήεσσα καὶ Αἰσαγέης ὄρος αἰπὺ,
Καὶ Σάμος ὑδρηλὴ, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
Μιλητός τε, Κόως τε, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
Καὶ Κνίδος αἰπεινὴ, καὶ Κάρπαθος ἠνεμόεσσα.
Νάξος τ', ἠδὲ Πάρος, Ῥήναιά τε πετρήεσσα.
Τόσσον ἐπωδίνουσα ἑκηβόλον ἵκετο Λητὼ,
Εἴ τίς οἱ γαιέων υἱεῖ θέλοι οἰκία θέσθαι.
Αἱ δὲ μάλ' ἐτρόμεον καὶ ἐδείδισαν, οὐδέ τις ἔτλη
Φοῖβον δέξασθαι, καὶ πιοτέρη περ ἐοῦσα.
Πρίν γ' ὅτε δή ῥ' ἐπὶ Δήλου ἐβήσετο πότνια Λητὼ,
Καί μιν ἀνειρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Δῆλ', εἰ γάρ κ' ἐθέλοις ἕδος ἔμμεναι υἱος ἐμοῖο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, θέσθαι τ' ἐνὶ πίονα νηὸν,
Ἄλλος δ' οὔτις σεῖό ποθ' ἅψεται, οὐδέ σε λίσσει,
Οὐδ' εὔβων σε ἔσεσθαι ὀΐομαι, οὐδ' εὔμηλον,
Οὐδὲ τρύγην οἴσεις, οὔτ' ἄρ φυτὰ μυρία φύσεις.
Αἰ δέ κ' Ἀπόλλωνος ἑκαέργου νηὸν ἔχῃσθα,
Ἄνθρωποί τοι πάντες ἀγινοῦσιν ἑκατόμβας
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι, κνίσση δέ τοι ἄσπετος αἰεὶ,
Δηρὸν ἄνακτ' εἰ βόσκοις, οἵ τε θεοί κέ σ' ἔχωσιν
Χειρὸς ἀπ' ἀλλοτρίης, ἐπεὶ οὔ τοι πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ὣς φάτο. χαῖρε δὲ Δῆλος. ἀμειβομένη δὲ προσηύδα,
Λητοῖ, κυδίστη θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
Ἀσπασίη μὲν ἔγωγε γονὴν ἑκάτοιο ἄνακτος
Δεξαίμην αἰνῶς γὰρ ἐτήτυμόν εἰμι δυσηχὴς
Ἀνδράσιν, ὧδε δέ κεν περιτιμήεσσα γενοίμην.
Ἀλλὰ τόδε τρομέω Λητοῖ ἔπος, οὐδέ σε κεύσω·
Λίην γάρ τινα φασὶν ἀτάσθαλον Ἀπόλλωνα
Ἔσσεσθαι, μέγα δὲ πρυτανευσέμεν ἀθανάτοισι,
Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν.
Τῷ ῥ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν,
Μὴ ὁπόταν τὸ πρῶτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νῆσον ἀτιμήσῃ, ἐπειὴ κραναήπεδός εἰμι,
Ποσσὶ καταστρέψας, ὤσῃ δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσιν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦμα κατὰ κρατὸς ἅλις αἰεὶ
Κλύσσει· ὁ δ' ἄλλην γαῖαν ἀφίξεται ἥ κεν ἅδῃ οἱ,
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Πουλύποδες δ' ἐν ἐμοὶ θαλάμας φῶκαί τε μέλαιναι

Penitus enim tibi O Phœbe lex attributa est cantus,
Siue per continentē uitulos nutrientē, siue per insulas.
Omnes.n. edita rupes cantabant, ac uertices summi
Altorum montium, amnesq́ ad mare profluentes,
Littoraq́ ad mare protensa, marisq́ portus.
Certè ut te primùm Latona peperit gaudiũ mortalib.
Procumbens ad montem Cynthij aspera in insula
Delo in circumflua, utrinq́ autem unda nigra
Prodibat ad terram dulce spirantibus uentis.
Hinc ortus, omnibus immortalibus imperitas,
Quoscunq́ Creta intus habet, & populus Athenarũ,
Insulaq́ Aegina, nauibusq́ inclyta Eubœa.
Aegaq́, Eresieq́, & finitima mari Peparethus.
Thraciusq́ Athos, & Pelij summi uertices,
Thraciaq́ Samus, Ideq́ montes umbrosi,
Scyrus, & Phocea, & Autocana mons altus,
Imbrusq́ benè habitata, & Lemnus importuosa.
Lesbusq́ ualde diuina beati solum Aeolionis,
Et Chius, quæ insularum fœcundissima in mari iacet,
Saxosaq́ Mimas, & Corycij summi uertices.
Et Claros splendida, & Aesagea mons altus.
Et Samus aquosa, Mycaleq́ alti uertices.
Miletusq́, Cousq́, urbs mortalium hominum.
Et Cnidus alta, & Carpathus uentosa.
Naxusq́, & Paros, Reneaq́ saxosa.
Tantum parturiens procul iaculantem uenit Latona,
Si qua sibi terrarum filio uelit habitacula ponere,
Ha u. ualde tremebãt & timebãt, neq́ aliqua sustulit
Phœbum suscipere, & fertilis quanquam esset.
Nisi quum utiq́ Delum ascendisset ueneranda Latona.
Et illam interrogans uerba alata dixit,
Dele, si enim utiq́ uis solum esse filij mei
Phœbi Apollinis imponereq́ opulentum templum.
Alius autem nemo te tanget, neq́ te rogabit,
Neq́ bobus te fore puto, neq́ ouibus opulentam.
Neq́ uindemiã feres, neq́ plantas innumeras pduces.
Si.n. utiq́ Apollinis longè operantis templũ habueris.
Homines tibi omnes ferrent centum boum sacrificia,
Huc uerò congregati, nidor aũt tibi immensus semper.
Diu regem si alueris, Dijq́ te habuerint
Manu ab aliena, quoniã nõ utiq́ (est) fertilitas sub solo
Sic dixit, gaudebat aũt Delus, respondens autẽ ait.
Latona inclytissima filia magni Saturni.
Lubens quidem ego genus procul iaculantis regis
Susciperem, grauiter enim uerè malè audio
Apud homines: sic.n. utiq́ admodũ honorata dicerer,
Sed hunc tremo Latona sermonem, neq́ te celabo.
Valde enim quendam dicunt proteruum Apollinem
Fore, magnum autem imperium gesturũ immortalib.
Et mortalibus hominibus, super sancta donans aruũ.
Huius causa utiq́ grauiter timeo in mẽte & in animo.
Ne cum primùm uideat lumen Solis
Insulam dedecoret, quoniam asperum solum sum
Pedibus conculcatum, impellet maris in Pelagus.
Vbi me quidem magna unda, magna ui abundè semp
Inũdabit, hic.n. ad aliã terrã ueniet ubi placuerit ipsi
Constructurus templumq́ & lucos arboribus densos.
Polypodes autem in me thalamos, Phocaq́ nigræ

Domi-

Domicilia facient, neglecta multitudine populorum.
Sed si mihi ferres utiq; Dea magnũ iuramẽtũ iurare.
Hic uerò illũ primùm constructurũ præclarũ templum
Fore hominum oraculum, sed postea
Omnes ad homines, quòd multa nomina habet.
Sic utiq; dixit, Latona.a. deorũ magnũ iuramẽtũ iu-
Sciat nunc hæc terra, & cœlũ latum superius (rauit,
Et infernè fluens Stygis aqua, (quodq; maximum
Iuramentum grauissimum existet beatis Dijs)
Certè utiq; Phœbi hic odoriferum erit semper
Altare & tẽplũ, honorabit .a. te utiq; maximè omniũ.
Sed postq̃ iurasset, finijssetq; iusiuradũ (Apollinis:
Delus quidẽ ualde gaudebat genitura lõgè iaculantis
Latona .a. nouẽ dies quidẽ & nouẽ noctes insperatis
Partus dolorib. torquebatur, Deæ a. erant intus omnes
Quæcunq; optimæ erant Dionaq; Reaq;,
Vestigiatrixq; Themis, ac ualde gemens Amphitrita,
Aliaq; immortales, absq; albis ulnis decora Iunone:
Sedebat enim in domibus Iouis nubicogæ.
Sola.a. non scierat partus laborem leuans Lucina.
Sedebat enim summo in Olympo sub aureis nebulis,
Iunonis consilio albis ulnis decora, quæ illam detinebat
Inuidia, quòd utiq; filiũ irreprehensibileq; fortemq;
Latona párere pulcricoma tunc futura erat.
Hæ.a. Irim præmisère à bene habitata insula,
Ducturam Lucinam, pollicentes magnum monile
Aureis filis contextum noni cubitum.
Seorsum .a. iusserunt uocare ab albiulna Iunone,
Ne ipsam postea uerbis uerteret uenientem. (ris,
Sed ubi hoc audisset pedib. in uẽti morẽ festinis uelox I-
Abijt utiq; currẽs. uelociter. a. trãsmisit, quicquid in medio
Cæterũ ubi puenit Deorũ soliũ altũ Olympũ (spacij est.
Statim utiq; Lucinam à domo ad ianuam
Accersitam, uerbis alatis allocuta est:
Omnia ualde sicut iubebãt Olympias domos haben
Huic .a. animũ suadebat in pectorib. charis, (tes.
Iuerunt .a. pedibus columbis timidis gressu similes,
Vbiq; in Delum ascendebat obstetrix Lucina,
Hanc tunc utiq; partus cepit, prompta.a. erat párere.
Circa.a palmam eiecit manus, genua.a fixit
Prato in molli subrisit autem terra subtus.
Prosilijt autem in lucem, Deæ uerò ulularunt omnes.
Vbi te ô iaculator Phœbe, Deæ lauabant aqua alba,
Castè & purè, fascinauerunt.a. in ueste candida,
Tenui, pulcra, circa.a auream fasciam iniecerunt.
Neq; utiq; Apollini ensẽ habẽti aureũ mãmã pbuit ma
Verùm Themis nectarq; & ambrosiã amabilem (ter.
Immortalib. manib. propinauit, gaudebat.a. Latona,
Quoniam arciferum, & fortem filium peperit.
Cæterùm postq̃ Phœbe comedisti immortalem cibum,
Nõ te utiq; amplius retinuerũt aurea fascia palpitãtẽ,
Neq; uincula detinuère, soluebantur.a. funes omnes.
Statim.a. immortales allocutus est Phœbus Apollo.
Sit mihi citharaq; chara & incurui arcus,
Vaticinaborq; hominibus Iouis uerum consilium.
Sic cùm dixisset, descendebat à terra latiuia
Phœbus intonsus longè iaculans, hæ autem omnes
Stupebant immortales; auro igitur Delus uniuersa

Οἰκία ποιήσονται ἀκηδέα χήτεϊ λαῶν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε Θεὰ μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἐνθάδε μιν πρῶτον τεύξειν περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώπων χρηστήριον, αὐτὰρ ἔπειτα
Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ πολυώνυμός ἐστιν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· Λητὼ δὲ θεῶν μέγαν ὅρκον ὄμοσσεν,
Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, (ὅστε μέγιστος
Ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν)
Ἦ μὴν Φοίβου τῆδε θυώδης ἔσσεται αἰεὶ
Βωμὸς καὶ τέμενος, τίσει δέ σε γ' ἔξοχα πάντων.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρκον,
Δῆλος μὲν μάλα χαῖρε γόνῳ ἑκάτοιο Ἄνακτος·
Λητὼ δ' ἐννῆμάρ τε καὶ ἐννέα νύκτας ἀέλπτοις
Ὠδίνεσσι πέπαρτο· Θεαὶ δ' ἔσαν ἔνδοθι πᾶσαι
Ὅσσαι ἄρισται ἔσαν, Διώνη τε Ῥείη τε,
Ἰχναίη τε Θέμις, καὶ ἀγάστονος Ἀμφιτρίτη,
Ἄλλαι τ' ἀθάναται, νόσφιν λευκωλένου Ἥρης·
Ἧστο γὰρ ἐν μεγάροισι Διὸς νεφεληγερέταο.
Μούνη δ' οὐκ ἐπέπυστο μογοστόκος Εἰλείθυια·
Ἧστο γὰρ ἄκρῳ Ὀλύμπῳ ὑπὸ χρυσέοισι νέφεσσιν,
Ἥρης φραδμοσύνῃ λευκωλένου, ἥ μιν ἔρυκε
Ζηλοσύνῃ, ὅτ' ἄρ' υἱὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε
Λητὼ τέξεσθαι καλλιπλόκαμος τότ' ἔμελλεν.
Αἱ δ' Ἶριν προὔπεμψαν ἐϋκτιμένης ἀπὸ νήσου,
Ἀξέμεν Εἰλείθυιαν, ὑποσχόμεναι μέγαν ὅρμον
Χρυσείοισι λίνοισιν ἐερμένον, ἐννεάπηχυν.
Νόσφιν δ' ἤνωγον καλέειν λευκωλένου Ἥρης,
Μή μιν ἔπειτ' ἐπέεσσιν ἀποστρέψειεν ἰοῦσαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε ποδήνεμος ὠκέα Ἶρις,
Βῆ ῥα θέειν, ταχέως δὲ διήνυσε πᾶν τὸ μεσηγύ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε Θεῶν ἕδος αἰπὺν Ὄλυμπον,
Αὐτίκ' ἄρ' Εἰλείθυιαν ἀπ' ἐκ μεγάροιο θύραζε
Ἐκπροκαλεσσαμένη, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Πάντα μάλ' ὡς ἐπέτελλον Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.
Τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἔπειθεν ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι·
Βὰν δὲ ποσὶ τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι·
Εὖτ' ἐπὶ Δήλου ἔβαινε μογοστόκος Εἰλείθυια,
Τὴν τότε δὴ τόκος εἷλε, μενοίνησεν δὲ τεκέσθαι·
Ἀμφὶ δὲ φοίνικι βάλε πήχεε, γοῦνα δ' ἔρεισε
Λειμῶνι μαλακῷ· μείδησε δὲ γαῖ' ὑπένερθεν.
Ἐκ δ' ἔθορε πρὸ φόωσδε· Θεαὶ δ' ὀλόλυξαν ἅπασαι.
Ἔνθα σε ἤιε Φοῖβε Θεαὶ λοῦον ὕδατι καλῷ.
Ἁγνῶς καὶ καθαρῶς, σπάρξαν δ' ἐν φάρεϊ λευκῷ,
Λεπτῷ, νηγατέῳ· περὶ δὲ χρύσεον στρόφον ἧκαν.
Οὐδ' ἄρ' Ἀπόλλωνα χρυσάορα θήσατο μήτηρ,
Ἀλλὰ Θέμις νέκταρ τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
Ἀθανάτῃσιν χερσὶν ἐπήρξατο. χαῖρε δὲ Λητὼ
Οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ Φοῖβε κατέβρως ἄμβροτον εἶδαρ,
Οὔ σέ γ' ἔπειτ' ἴσχον χρύσεοι στρόφοι ἀσπαίροντα.
Οὐδ' ἔτι δέσματ' ἔρυκε, λύοντο πείρατα πάντα.
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων,
Εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη καὶ καμπύλα τόξα,
Χρήσω τ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλήν.
Ὣς εἰπὼν ἐβίβασκεν ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Φοῖβος ἀκερσεκόμης ἑκατηβόλος. αἱ δ' ἄρα πᾶσαι
Θάμβεον ἀθάναται· χρυσῷ δ' ἄρα Δῆλος ἅπασα

Βεβρί-

Βεβρίθει, καθορῶσα Διὸς Λητοῦς τε γενέθλην,
Γηθοσύνῃ ὅτι μιν Θεὸς εἵλετο οἰκία θέσθαι
Νήσων ἠπείρου τε· φίλησε δὲ κηρόθι μᾶλλον,
Ἤνθησ' ὡς ὅτε ῥίον ὄρεος ἄνθεσιν ὕλης·
Αὐτὸς δ' ἀργυρότοξε ἄναξ ἑκατηβόλ' Ἄπολλον
Ἄλλοτε μέν τ' ἐπὶ Κύνθου ἐβήσαο παιπαλόεντος,
Ἄλλοτε δ' αὖ νήσους τε καὶ ἀνέρας ἠλάσκαζες.
Πολλοί τοι νηοί τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα,
Πᾶσαι δὲ σκοπιαί τε φίλαι καὶ πρώονες ἄκροι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοί θ' ἅλα δε προρέοντες·
Ἀλλὰ σὺ Δήλῳ Φοῖβε μάλιστ' ἐπιτέρπεαι ἦτορ,
Ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες ἰάονες ἠγερέθονται
Αὐτοῖς σὺν παίδεσσι καὶ αἰδοίῃς ἀλόχεισιν.
Οἱ δέ σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ
Μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν στήσωνται ἀγῶνα.
Φαίη κ' ἀθανάτους καὶ ἀγήρως ἔμμεναι ἀνὴρ
Οἳ τότ' ἐπαντία σεῖό τ' ἰάονες ἀθρόοι εἶεν.
Πάντων γάρ κεν ἴδοιτο χάριν, τέρψαιτο δὲ θυμὸν,
Ἄνδρας τ' εἰσορόων, καλλιζώνους τε γυναῖκας,
Νῆάς τ' ὠκείας, ἠδ' αὐτῶν κτήματα πολλά.
Πρὸς δὲ, τόδε μέγα θαῦμα ὅτου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται,
Κοῦραι Δηλιάδες Ἑκατηβελέταο θεράπναι·
Αἵτ' ἐπεὶ ἂρ πρῶτον μὲν Ἀπόλλων' ὑμνήσωσιν,
Αὖτις δ' αὖ Λητώ τε καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
Μνησάμεναι ἀνδρῶν τε παλαιῶν ἠδὲ γυναικῶν,
Ὕμνον ἀείδουσιν, θέλγουσι δὲ φῦλ' ἀνθρώπων.
Πάντων δ' ἀνθρώπων φωνὰς καὶ κρεμβαλιαστὺν
Μιμεῖσθαι ἴσασιν. Φαίη δέ κεν αὐτὸς ἕκαστος
Φθέγγεσθ'· οὕτω σφιν καλὴ συνάρηρεν ἀοιδή.
Ἀλλ' ἄγε δὴ Λητὼ μὲν Ἀπόλλόν τ' Ἀρτέμιδι ξὺν,
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
Μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθὼν,
Ὦ κοῦραι τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
Ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθε ἀφ' ἡμέων,
Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσσῃ.
Τοῦ πᾶσαι μετόπισθεν ἀριστεύουσιν ἀοιδαί
Ἡμεῖς δ' ἡμέτερον κλέος οἴσομεν ὅσσον ἐπ' αἶαν
Ἀνθρώπων στρεφόμεσθα πόλεις εὖ ναιεταώσας.
Οἱ δ' ἐπὶ δὴ πείσονται, ἐπεὶ καὶ ἐτήτυμόν ἐστιν.
Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ λήξω ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα
Ὑμνέων ἀργυρότοξον, ὃν ἠΰκομος τέκε Λητώ.
Ὦ ἄνα καὶ Λυκίην καὶ Μηονίην ἐρατεινὴν,
Καὶ Μίλητον ἔχεις, ἔναλον πόλιν, ἱμερόεσσαν,
Αὐτὸς δ' αὖ δήλοιο περικλύστης μέγ' ἀνάσσεις.
Εἶσι δὲ φορμίζων Λητοῦς ἐρικυδέος υἱὸς
Φόρμιγγι γλαφυρῇ πρὸς Πυθὼ πετρήεσσαν,
Ἄμβροτα εἵματ' ἔχων τεθυώδεα. τοῖο δὲ φόρμιγξ
Χρυσέου ὑπὸ πλήκτρου καναχὴν ἔχει ἱμερόεσσαν.
Ἔνθεν δὲ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς ὥστε νόημα
Εἶσι Διὸς πρὸς δῶμα, θεῶν μεθ' ὁμήγυριν ἄλλων,
Αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μέλει κίθαρις καὶ ἀοιδή.
Μοῦσαι μέν θ' ἅμα πᾶσαι ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ
Ὑμνεῦσίν ῥα θεῶν δῶρ' ἄμβροτα, ἠδ' ἀνθρώπων
Τλημοσύνας, ὅσ' ἔχοντες ὑπ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
Ζώουσ' ἀμφραδέες καὶ ἀμήχανοι, οὐδὲ δύνανται
Εὑρέμεναι θανάτοιό τ' ἄκος καὶ γήραος ἄλκαρ.

Onerabatur, aspiciens Iouis Latonaq; genituram,
Gauisa, quoniam illam Dea elegit domum facere
Insularum continentisq;: amauitq; ex animo magis.
Floruit, sicut quando uertex montis floribus sylua.
Tu.a. habēs argenteū arcū rex longè iaculator Apollo,
Interdum quidem Cynthum ascendisti saxosam,
Interdum.a. rursus ad insulasq; & uiros fugisti.
Multa tibi sunt templa luciq; arboribus densi.
Omnes autem speculaq; chara, & uertices summò
Altorum montium, amnesq; ad mare profluentes.
Sed tu in Delum Phœbe maximè oblectas animum.
Vbi tibi protractis uestibus Iaones congregantur
Suis cum liberis ac uenerandis uxoribus,
Hi autem te pugilum certamine, & tripudio, & cātu
Memores exhilarant, cùm edixerint certamen.
Diceret utiq; immortales & senij nescios esse aliquis,
Qui tunc oppositi tibi Iaones congregati essent.
Omniū utiq; uiderit gratiam: delectarit.a. animum.
Virosq; inspiciens, beneq; cinctas mulieres,
Nauesq; ueloces, & ipsorum opes multas.
Adhac.a. magnū miraculū cuius laus nunq; peribit.
Puella Deliades procul iaculātis Apollinis ministra,
Quaq; postq; primùm quidē Apollinem laudauerint,
Rursus.a. Latonamq; & Dianam sagittis gaudentem
Mentionē faciētes uirorūq; antiquorum, atq; mulierū,
Hymnum canunt, demulcentq; nationes hominum,
Omnium autem hominum uoces & strepitum
Imitari norunt, diceret utiq; ipse singulus
Loqui, adeò illis bona aptè composita est cantio.
Sed agè ô Latona quidem Apolloq; Diana cum,
Saluete uos omnes, mei autem & postea
Memores sitis, quando utiq; aliquis terrestriū hominū
Hic roget hospes arumnosus ueniens.
O puella, quis autem uobis uir suauissimus poetarum
Hic uersatur, et causa cui maximā capitis uoluptatē?
Vos bene ualde responderitis à nobis,
Cacus uir, habitat autem Chium saxosam
Cuius omnes in precio posteà erunt cantiones.
Nos.a. nostrā laudem feremus quantum ad terram
Hominum uersamur urbes bene habitatas.
Deinde id illi credent quoniam & uerum est.
Verùm ego non desinam procul iaculantem Apollinē
Laudans argēti arcū, quē pulcricoma peperit Latona
O rex & Lyciam & Meoniam amabilem,
Et Miletum habes, maritimam urbem optabilem.
Ipse autem Delo circumflua magnoperè imperas.
Contendit autem modulans Latona inclyta filius
Cithara caua ad Python saxosam.
Immortales uestes habēs odoriferasq;. huius.a. cithara
Aureo à plectro strepitum habet amabilem.
Hinc autem ad Olympum à terra ut mens
Contendit Iouis domū deorum cum catu aliorum,
Statim immortalibus cura est citharaq; & cantio.
Musa quidem omnes respondentes, uoce pulcra,
Laudant utiq; deorum dona immortalia, & hominū
Aerūnas quantas habent ab immortalib. Dijs,
Viuunt desperati ac inopes consilij, neq; possunt
Inuenire mortis medelam, & senectutis remedium.

Cate-

Cæterùm pulcricomæ Gratiæ & benè sapientes Horæ,
Hermoniaq́, Hebeq́, Iouis filiaq́ Venus,
Tripudiant inuicem in carpum manus tenentes.
Cum his quidem, neq́ turpis canit, neq́ uieta.
Sed ualde magnaq́ uisu & forma admirabilis
Diana sagittis gaudens, educata simul cum Apolline,
Vbi rursus cum his Mars, & benè speculans Argicida
Ludunt, sed Phœbus Apollo citharam pulsat
Pulcrè & sublimiter, splendor. a. illum circumlucet,
Micatioq́ pedum ac splendor benè concinnæ uestis.
Hi autem delectabant, animum magnũ inspicientes.
Latonaq́ aureis capillis ac consiliarius Iupiter,
Filium charum ludentem cum immortalibus Dijs.
Quo pacto igitur te laudabo omnino cùm laudabilis
An te inter sponsas laudem & in amore, (fies?
Quando animo tristi adysti Azantida puellam?
Præstabas simul cũ dijs æquali Elationide abũdãte eqs
Aut simul cũ Phorbante Triopo genere, aut simul cũ E-
Aut simul cũ Leucippo, et Leucippi coniuge (reuthe,
Pedes, hic uerò cum equis? neq́ tamen Triopus deerat.
Aut ut primùm oraculum hominibus
Quærens super terrã incessisti procul iaculans Apollo?
Pieria enim primùm ab Olympo descendisti
Lecton arenosam, transmisisti autem Magneidas,
Et per Perrhabos celeriter autẽ in Iolcum peruenisti.
Cenenmq́ ascendisti nauibus inclyta Eubœa.
Stetisti. a. in Lelantho campo, q tibi non placebat in a-
Construere templumq́ ac lucos arborosos. (nimo.
Hinc. a. Euripum transiliens longè iaculans Apollo,
Ascendisti montem diuinum uiridem, celeriter autem peruenisti
Mecalessũ adiens, ac Teumessum herbosam. (ab ipso
Theba autem adysti solum peramictum sylua.
Nondũ. n. aliquis habitabat mortaliũ sacra in Theba
Neq́ igitur adhuc erant semitæ nec uia
Thebæ supra solum tritici ferax sed habebat syluam.
Hinc autẽ primùm amolitus es procul iaculans Apollo.
Onchestũ. a. peruenisti Nept. splendidum lucum. (tus,
Vbi nuper domit⁹ equus respirat, licet sit põdere grauа
Trahẽs curr⁹ pulcros, humi. a. auriga q̃uis esset præstãs
E curru transiliens, iter facit, hi autem tunc quidem
Illa uehicula pulsant imperio deposito.
Si autẽ utiq́ currus duxerint in nemore arborib. pleno
Equos quidem comunt, hos autem flectentes omittũt.
Vt primùm fas est, hi autem regem
Orant currum autem Dei tunc Parca seruat,
Hinc autem primùm adysti procul iaculans Apollo.
Cephissũ utiq́ deinde reperisti pulcra fluenta habentẽ
Quiq́ ex Lilæo profundit pulcrorũ fluentorum aquã.
Hunc transiliens Longe operans, et Ocaleen turritam.
Hinc utiq́ in Amartum uenisti herbidum.
Iuisti. a. ad Delphusam, ubi tibi placuit regio innocua
Construere templumq́ & lucos arborosos.
Stetisti autẽ ualde propè ipsam, ac illã uerbis alloq. es.
Delphusa, hic utiq́ sentio præclarum templum.
Hominum construere oraculum, quiq́ mihi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas,

Αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι Χάριτες καὶ ἐΰφρονες Ὧραι,
Ἁρμονίη θ', Ἥβη τε, Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη,
Ὀρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.
Τῇσι μὲν οὔτ' αἰσχρὴ μεταμέλπεται, οὔτε λάχεια·
Ἀλλὰ μάλα μεγάλη τε ἰδεῖν καὶ εἶδος ἀγητὴ
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα, ὁμότροφος Ἀπόλλωνι.
Ἔνθ' αὖ τῇσιν Ἄρης καὶ ἐΰσκοπος Ἀργειφόντης
Παίζουσ'· αὐτὰρ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων ἐγκιθαρίζει
Καλὰ καὶ ὕψι βιβάς· αἴγλη δέ μιν ἀμφιφαείνει,
Μαρμαρυγαί τε ποδῶν καὶ ἐϋκλώστοιο χιτῶνος·
Οἱ δ' ἐπιτέρπονται, θυμὸν μέγαν εἰσορόωντες,
Λητώ τε χρυσοπλόκαμος καὶ μητίετα Ζεύς,
Υἷα φίλον παίζοντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔυμνον ἐόντα;
Ἠέ σ' ἐνὶ μνηστῆρσιν ἀείδω καὶ φιλότητι,
Ὅπποσ' ἀνωόμενος ἔκιες Ἀζαντίδα κούρην,
Ἴσχυ' ἅμ' ἀντιθέῳ Ἐλατιονίδῃ εὐίππῳ,
Ἢ ἅμα Φόρβαντι Τριόπῳ γένος, ἢ ἅμ' Ἐρευθεῖ,
Ἢ ἅμμα Λευκίππῳ καὶ Λευκίπποιο δάμαρτι
Πεζός, ὁ δ' ἵπποισιν; οὐ μὴν Τρίοπός γ' ἐνέλειπεν.
Ἢ ὡς τὸ πρῶτον χρηστήριον ἀνθρώποισι
Ζητεύων κατὰ γαῖαν ἔβης ἑκατηβόλ' Ἄπολλον;
Πιερίης μὲν πρῶτον ἀπ' Οὐλύμποιο κατῆλθες,
Λέκτον τ' ἠμαθόεντα παρέστιχες, ἢ Μαγνηΐδας,
Καὶ διὰ Περραιβούς. τάχα δ' εἰς Ἰωλκὸν ἵκανες,
Κηναίου τ' ἐπέβης ναυσικλειτῆς Εὐβοίης.
Στῆς δ' ἐπὶ Ληλάντῳ πεδίῳ, τό τοι οὐχ ἅδε θυμῷ
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Ἔνθεν δ' Εὔριπον διαβὰς ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Βῆς ἀν' ὄρος ζάθεος χλωρόν· τάχα δ' ἷξες ἀπ' αὐτοῦ
Ἐς Μυκαλησσὸν ἰὼν καὶ Τευμησσὸν λεχεποίην.
Θήβης δ' εἰσαφίκανες ἕδος καταειμένον ὕλῃ·
Οὐ γάρ πω τις ἔναιε βροτῶν ἱερῇ ἐνὶ Θήβῃ,
Οὐδ' ἄρα πώποτε ἦσαν ἀταρπιτοὶ οὐδὲ κέλευθοι
Θήβης ἀμπεδίον πυρηφόρον, ἀλλ' ἔχεν ὕλην.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον,
Ὄγχηστον δ' ἷξες Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος·
Ἔνθα νεόδμης πῶλος ἀναπνέει ἀχθόμενός περ,
Ἕλκων ἅρματα καλά, χαμαὶ δ' ἐλατὴρ ἀγαθός περ
Ἐκ δίφροιο θορὼν, ὁδὸν ἔρχεται. οἱ δὲ τέως μὲν
Κείν' ὄχεα κροτέουσιν, ἀνακτορίην ἀφιέντες·
Εἰ δέ κεν ἅρματ' ἄγῃσιν ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι,
Ἵππους μὲν κομέουσι, τὰ δὲ κλίναντες ἐῶσιν.
Ὣς γὰρ τὰ πρώτισθ' ὁσίη γένεθ', οἱ δ' ἄνακτι
Εὔχονται, δίφρον δὲ θεοῦ τότε μοῖρα φυλάσσει.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ' Ἄπολλον.
Κηφισσὸν δ' ἄρ' ἔπειτα κιχήσαο καλλιρέεθρον,
Ὅς τε Λιλαίηθεν προχέει καλλίρροον ὕδωρ.
Τὸν διαβὰς Ἑκάεργε καὶ Ὠκαλέην πολύπυργον,
Ἔνθεν ἄρ' Ἀμάρτον ἀφίκεο ποιήεντα.
Βῆς δ' ἐπὶ Δελφούσης, τόθι τοι ἅδε χῶρος ἀπήμων
Τεύξασθαι νηόν τε καὶ ἄλσεα δενδρήεντα.
Στῆς δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπες,
Δελφοῦσ', ἐνθάδε δὴ φρονέω περικαλλέα νηὸν,
Ἀνθρώπων τεῦξαι χρηστήριον, οἵ τέ μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ' ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας,

Ἠ μὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσιν
Ἠδ᾽ ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους,
Χρησόμενοι· τοῖσιν δέ τ᾽ ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι, χρέων ἐνὶ πίονι νηῷ·
Ὣς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια Φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διηνεκές. ἡ δ᾽ ἐσιδοῦσα
Δελφοῦσα κραδίην ἐχολώσατο, εἶπέ τε μῦθον,
Φοῖβε ἄναξ ἑκάεργε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ θήσω
Ἐνθάδ᾽ ἐπεὶ φρονέεις τεῦξαι περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον· οἱ δέ τοι αἰεὶ
Ἐνθάδ᾽ ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας·
Ἀλλ᾽ ἔκ τοι ἐρέω, σὺ δ᾽ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι,
Πημανέει σ᾽ αἰεὶ κτύπος ἵππων ὠκειάων,
Ἀρδόμενοί τ᾽ οὐρῆες ἐμῶν ἱερῶν ἀπὸ πηγῶν,
Ἔνθά τις ἀνθρώπων βουλήσεται εἰσοράασθαι
Ἅρματά τ᾽ εὐποίητα καὶ ὠκυπόδων κτύπον ἵππων
Ἢ νηόν τε μέγαν καὶ κτήματα πόλλ᾽ ἐνεόντα.
Ἀλλ᾽ εἰ δή τι πίθοιο, (σὺ δὲ κρείσσων καὶ ἀρείων
Ἐσσὶ ἄναξ ἐμέθεν, σεῦ δὲ σθένος ἐστὶ μέγιστον)
Ἐν Κρίσσῃ ποίησαι ὑπὸ πτυχὶ Παρνασοῖο·
Ἔνθ᾽ οὔθ᾽ ἅρματα καλὰ δονήσεται, οὔτε τοι ἵππων
Ὠκυπόδων κτύπος ἔσται ἐΰδμητον περὶ βωμόν.
Ἀλλὰ καὶ ὣς προσάγοιεν Ἰηπαιήονι δῶρα
Ἀνθρώπων κλυτὰ φῦλα· σὺ δὲ φρένας ἀμφιγεγηθὼς
Δέξαι ἱερὰ καλὰ περικτιόνων ἀνθρώπων.
Ὣς εἰποῦσ᾽ ἑκάτου πέπιθε φρένας, ὄφρα οἱ αὐτῇ
Δελφούσῃ κλέος εἴη ἐπὶ χθονὶ, μηδ᾽ ἑκάτοιο.
Ἔνθεν δὲ προτέρω ἔκιες ἑκατηβόλ᾽ Ἄπολλον·
Ἷξες δ᾽ ἐς Φλεγυῶν ἀνδρῶν πόλιν ὑβριστέων,
Οἳ Διὸς οὐκ ἀλέγοντες ἐπὶ χθονὶ ναιετάασκον
Ἐν καλῇ βήσσῃ, Κηφισίδος ἐγγύθι λίμνης·
Ἔνθεν καρπαλίμως προσέβης πρὸς δειράδα θύων·
Ἵκεο δ᾽ ἐς Κρίσσην ὑπὸ Παρνησὸν νιφόεντα,
Κνημὸν πρὸς ζέφυρον τετραμμένον, αὐτὰρ ὕπερθεν
Πέτρη ἐπικρέμαται, κοίλη δ᾽ ὑποδέδρομε βῆσσα
Τρηχεῖ᾽. ἔνθα ἄναξ τεκμήρατο Φοῖβος Ἀπόλλων
Νηὸν ποιήσασθαι ἐπήρατον, εἶπέ τε μῦθον,
Ἐνθάδε δὴ φρονέω τεῦξαι περικαλλέα νηὸν,
Ἔμμεναι ἀνθρώποις χρηστήριον, οἵ τέ μοι αἰεὶ
Ἐνθάδ᾽ ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας,
Ἠ μὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσιν,
Ἠδ᾽ ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτας κατὰ νήσους
Χρησόμενοι. τοῖσιν δ᾽ ἂν ἐγὼ νημερτέα βουλὴν
Πᾶσι θεμιστεύοιμι χρέων ἐνὶ πίονι νηῷ.
Ὣς εἰπὼν διέθηκε θεμείλια Φοῖβος Ἀπόλλων
Εὐρέα καὶ μάλα μακρὰ διαμπερές· αὐτὰρ ἐπ᾽ αὐτοῖς
Λάϊνον οὐδὸν ἔθηκε Τροφώνιος ἠδ᾽ Ἀγαμήδης,
Υἱέες Ἐργίνου, φίλοι ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἀμφὶ δὲ νηὸν ἔνασσαν ἀθέσφατα φῦλ᾽ ἀνθρώπων
Κτιστοῖσιν λάεσσιν ἀοίδιμον ἔμμεναι αἰεί.
Ἀγχοῦ δὲ κρήνη καλλίρροος, ἔνθα δράκαιναν
Κτεῖνεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατεροῖο βιοῖο,
Ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον, ἣ κακὰ πολλὰ
Ἀνθρώπους ἔρδεσκεν ἐπὶ χθονὶ, πολλὰ μὲν αὐτοὺς,
Πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδ᾽· ἐπεὶ πέλε πῆμα δαφοινὸν,
Καί ποτε δεξαμένη χρυσοθρόνου ἔτρεφεν Ἥρης,

Et qui Peloponnesum pinguem habent,
Et qui Europam, & circumdatas mari insulas
Sciscitaturi: his autem ego uerum consilium
Omnibus uaticinarer, oracula edens in opulento tēplo.
Sic locutus disposuit fundamenta Phœbus Apollo
Ampla et ualde lōga cōtinua serie. hac.a.cū inspexisset
Delphusa corde irata est, dixitq; uerbum,
Phœbe rex lōgè operās, uerbū quod tibi in mentē ponā
Hic quoniā sentis construere præclarum templum,
Esse hominibus oraculum, hicq; tibi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas.
Sed tibi dicam, tu autem menti impone tuæ,
Nocebit tibi strepitus equorum uelocium.
Irrigatiq; muli meis sacris ex fontibus,
Hic aliquis hominum uelit inspicere,
Currusq; bene factos ac uelocipedū strepitū equorum
Quàm templūq; magnum, & opes multas quæ insint,
Sed si utiq; obtemperaueris (tu.a. fortior & melior
Es ò rex me, tua.a. uis est maxima)
In Crissa fac sub sinu Parnassi:
Vbi neq; currus pulcri agitabuntur, neq; tibi equorum
Velocipedum strepitus erit bene fabricatā circa aram.
Verùm & sic ducerent Iopæani dona
Hominum inclyta gentes, tu autem mente gauisus,
Suscipe sacra pulcra uicinorum hominum.
Sic alloc. procul mittentis persuasit mentē, ut sibi ipsi
Delphusæ laus sit super terrā, non.a. procul iaculantis.
Hinc.a primùm te recepisti longè mittens Apollo.
Peruenisti.a ad Phlegyorū uirorū urbem contumeliosorum,
Qui Iouē nō curātes super terrā habitabant
In pulcra cauerna Cephisidis propè lacum.
Hinc uelociter ascendisti ad iugum festinans.
Peruenisti autem ad Crissam sub Parnaso niuoso
Vertice ad Zephyrum uersum, at desuper
Petra suspensa est, caua autem porrigitur cauerna
Aspera, ubi rex coniecit Phœbus Apollo
Templum facere optabile, dixitq; uerbum.
Hic utiq; sentio ut construatur præclarum templum,
Quod sit hominibus oraculum, quiq; mihi semper
Hic sacrificabunt perfectas hecatombas,
Et qui Peloponnesum pinguem habitant,
Et qui Europamq; & mari circundatas insulas
Sciscitaturi, hic autem ego certum consilium
Omnib uaticinarer, oracula edens in opulento templo.
Sic cū dixisset, disposuit fundamēta Phœbus Apollo
Ampla, & ualde longa omnino, at in ipsis
Lapideum limen imposuit Trophonius ac Agamedes,
Filij Ergini, amici immortalibus Dijs.
Circum .a. templū habitarūt innumeræ gētes hoīum,
Fabricatis lapidibus celebris ut perpetuò esset.
Propè autem fons pulcrifluens, ubi draconem
Necauit rex Iouis filius ex forti corda arcus,
Valde nutritū magnum monstrū horrendū, qui multa mala
Hominib. faciebat super terram, multa quidem illis,
Multa autem ouibus pandis pedibus, quoniam fuit nocumentum cruentum.
Et olim cū suscepisset aureā sedē habētis nutriebat Iunonis.

Gra-

Grauemq́; difficilemq́; Typhaona, damnū mortalibus,
Quem olim utiq; Iuno peperit irata cum Ioue patre.
Quādo utiq; Saturnius ualde inclytā genuit Palladē
In uertice, hac autem statim irata est uenerāda Iuno.
Hac autem & ad congregatos immortales dixit,
Audite me omnes Dij, omnesq́; Deæ,
Quòd me iniuria afficere incipit nubicoga Iupiter
Primus, quoniam me uxorem fecit casta scientem.
Et nunc sine me peperit cæsiis oculis Palladem,
Quæ inter omnes beatos decora est immortales.
Verùm hic debilis factus est inter omnes Deos
Filius meus Vulcanus mutilis pedib. quem peperi ipsa,
Eiecit super manib. arreptum, & eiecit in latū pontū.
Sed illum Nerei filia Thetis argentipes
Suscepit & suis sororibus duxit.
Vtinam deberes aliud Dijs gratificari beatis.
Miser uersute, quid nunc adhuc excogitabis aliud?
Quo pacto sustinuisti solus parere cæsiam Palladem;
Non utiq; ego peperi, & tua uocata tamen
Erā utiq; inter immortales, qui cœlū amplū habitāt,
Et nunc utiq; aliquid moliar ut nascatur
Filius meus, qui utiq; inter Deos emineat immortales.
Neq; tuū pudore afficiens sacrū cubile, neq; mei ipsius,
Neq; tecum in cubile uersabor, sed abs te
Longè seiuncta cum dijs ero immortalibus.
Sic locuta procul à dijs secessit irata utiq;. (no.
Statim deinde precabatur bouinis oculis uenerab. Iu-
Manu sublata autem agitauit terrā, et dixit uerbum,
Audite iam me terra, & cœlum amplum desuper,
Titanesq́; Dij, qui sub terra habitatis
Tartarum circa magnum, ex ijs uiriq́;, dijq́;,
Ipsi nunc me omnes audite & date filium
Absq; Ioue nihil ui indigentem illo. (piter.
Sed hic præstātior sit, quantū Saturno amplioculꝰ Iu-
Sic igitur effata pulsauit terram manu crassa.
Mota est igitur terra uitam ferēs, hæc. a. cum uidisset,
Oblectabatur suo animo, putabat enim perfectū esse.
Ex hoc. a. deinde temporū terminos ferentē ad annū,
Nunquam ad cubile Iouis uenit consiliarij,
Nunquam ad thronum uarium sicuti antea
Cum ipso sedens, sapientia consultans consilia.
Verùm hæc in templis multis uotis frequētatis manēs,
Oblectabatur suis sacris bouinos oculos habens uenerā
Sed quando iā noctesq́; et dies perficiebātur, (da Iuno.
Rursus perfecto anno, & uenerunt horæ,
Hæc autem peperit neq; dijs similem, neq; mortalibus.
Grauemq́; difficilemq́; Typhaona, damnum mortalibꝰ.
Statim oculis susceptum hunc bouinis uenerāda Iuno,
Dedit deinde ferens malo malum, hæc uerò eum
suscepit,
Qui mala multa faciebat per inclytas gētes hominū,
Quis huic obuiam iret ferretq́; illi fatalem diem.
Antequam illi telum misisset longè operans Apollo
Forte, hæc uerò doloribus depasta acerbis,
Iacebat ualde anhelans prouolata per terrā (materia
Vehemēs. a. clamor factus fuit immensus: hæc. a. super
Frequenter ualde uoluebatur, reliquit autem animū

Δεινόν τ' ἀργαλέον τε Τυφάονα, πῆμα βροτοῖσιν,
Ὅν ποτ' ἄρ' Ἥρη ἔτικτε, χολωσαμένη Διὶ πατρί.
Εὖτ' ἄρα δὴ Κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' Ἀθήνην
Ἐν κορυφῇ, ἡ δ' αἶψα χολώσατο πότνια Ἥρη;
Ἠδὲ καὶ ἀγρομένοισι μετ' ἀθανάτοισιν ἔειπε,
Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι,
Ὡς ἔμ' ἀτιμάζειν ἄρχει νεφεληγερέτα Ζεὺς
Πρῶτος, ἐπεί μ' ἄλοχον ποιήσατο κέδν' εἰδυῖαν,
Καὶ νῦν νόσφιν ἐμεῖο τέκε γλαυκῶπιν Ἀθήνην,
Ἣ πᾶσιν μακάρεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν·
Αὐτὰρ ὅγ' ἠπεδανὸς γέγονεν μετὰ πᾶσι θεοῖσι
Παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος, ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή.
Ῥίψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέι πόντῳ·
Ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα;
Δέξατο, καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμισσεν,
Ὡς ὄφελ' ἄλλο θεοῖσι χαρίζεσθαι μακάρεσσι.
Σχέτλιε ποικιλομῆτα τί νῦν ἔτι μήσεαι ἄλλο;
Πῶς ἔτλης οἶος τεκέειν γλαυκώπιδ' Ἀθήνην;
Οὐκ ἂν ἐγὼ τεκόμην, καὶ σὴ κεκλημένη ἔμπης
Ἦν ἄρ' ἐν ἀθανάτοισιν οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι.
Καὶ νῦν τοι γὰρ ἐγὼ τεχνήσομαι ὥς κε γένηται
Παῖς ἐμὸς, ὅς κε θεοῖσι μεταπρέποι ἀθανάτοισιν,
Οὔτε σὸν αἰσχύνασ' ἱερὸν λέχος, οὔτ' ἐμὸν αὐτῆς.
Οὐδέ τοι εἰς εὐνὴν πωλήσομαι, ἀλλ' ἀπὸ σεῖο
Τηλόθεν οὖσα, θεοῖσι μετέσσομαι ἀθανάτοισιν.
Ὣς εἰποῦσ', ἀπὸ νόσφι θεῶν κίε χωομένη περ.
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοῶπις πότνια Ἥρη,
Χειρὶ καταπρηνεῖ δ' ἔλασε χθόνα, καὶ φάτο μῦθον,
Κέκλυτε νῦν μοι γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
Τιτῆνές τε θεοὶ τοὶ ὑπὸ χθονὶ ναιετάοντες
Τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ ἄνδρες τε θεοί τε.
Αὐτοὶ νῦν μευ πάντες ἀκούσατε, καὶ δότε παῖδα
Νόσφι Διὸς, μηδέν τι βίην ἐπιδευέα κείνου.
Ἀλλ' ὅγε φέρτερος ἦ, ὅσσον Κρόνου εὐρύοπα Ζεύς.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἵμασε χθόνα χειρὶ παχείῃ·
Κινήθη δ' ἄρα γαῖα φερέσβιος. ἡ δ' ἐσιδοῦσα
Τέρπετο ὃν κατὰ θυμόν· ὀίετο γὰρ τελέεσθαι.
Ἐκ τούτου δ' ἤπειτα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν
Οὔτέ ποτ' εἰς εὐνὴν Διὸς ἤλυθε μητιόεντος,
Οὔτέ ποτ' εἰς θῶκον πολυδαίδαλον, ὡς τοπάρος περ,
Αὐτῷ ἐφεζομένη πυκινὰς φραζέσκετο βουλάς·
Ἀλλ' ἥγ' ἐν νηοῖσι πολυλλίστοισι μένουσα
Τέρπετο οἷς ἱεροῖσι βοῶπις πότνια Ἥρη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ νύκτες τε καὶ ἡμέραι ἐξετελεῦντο
Ἂψ περιτελλομένου ἔτεος, καὶ ἐπήλυθον ὧραι,
Ἡ δ' ἔτεκ' οὔτε θεοῖς ἐναλίγκιον οὔτε βροτοῖσι
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε Τυφάονα, πῆμα βροτοῖσιν.
Αὐτίκα τόνδε λαβοῦσα βοῶπις πότνια Ἥρη
Δῶκεν ἔπειτα φέρουσα κακῷ κακόν· ἡ δ' ὑπέ-
δεκτο,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκε κατὰ κλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων.
Ὃς τῇ γ' ἀντιάσειε, φέρεσκέ μιν αἴσιμον ἦμαρ.
Πρίν γέ οἱ ἰὸν ἐφῆκεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Καρτερόν· ἡ δ' ὀδύνῃσιν ἐρεχθομένη χαλεπῇσι,
Κεῖτο μέγ' ἀσθμαίνουσα, κυλινδομένη κατὰ χῶρον,
Θεσπεσίη δ' ἐνοπὴ γένετ' ἄσπετος· ἡ δὲ καθ' ὕλην
Πυκνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο, λεῖπε δὲ θυμὸν

Φοινὸν ἀποπνείουσ᾽. ὁ δ᾽ ἐπηύξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἐνταυθοῖ νῦν πύθευ ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ·
Οὐδὲ σύ γε ζωοῖσι κακὸν δήλημα βροτοῖσιν
Ἔσσεαι, οἳ γαίης πολυφόρβου καρπὸν ἔδοντες
Ἐνθάδ᾽ ἀγινήσουσι τεληέσσας ἑκατόμβας·
Οὐδέ τι τοι θάνατόν γε δυσηλεγέ᾽ οὔτε Τυφωεὺς
Ἀρκέσει, οὔτε χίμαιρα δυσώνυμος, ἀλλὰ σέ γ᾽ αὐτοῦ
Πύσει γαῖα μέλαινα καὶ ἠλέκτωρ ὑπερίων.
Ὣς φάτ᾽ ἐπευχόμενος. τὴν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψε.
Τὴν δ᾽ αὐτοῦ κατέπυσ᾽ ἱερὸν μένος ἠελίοιο·
Ἐξ οὗ νῦν Πυθὼ κικλήσκεται· οἱ δὲ ἄνακτα
Πύθιον καλέουσιν ἐπώνυμον, οὕνεκα κεῖθι
Αὐτοῦ πῦσε πέλωρ μένος ὀξέος ἠελίοιο.
Καὶ τότ᾽ ἄρ᾽ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὕνεκά μιν κρήνη καλλίρροος ἐξαπάφησε.
Βῆ δ᾽ ἐπὶ Δελφούσῃ κεχολωμένος, αἶψα δ᾽ ἵκανε·
Στῆ δὲ μάλ᾽ ἄγχ᾽ αὐτῆς, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δελφοῦσ᾽ οὐκ ἄρ᾽ ἔμελλες ἐμὸν νόον ἐξαπαφοῦσα,
Χῶρον ἔχουσ᾽ ἐρατὸν προρέειν καλλίρροον ὕδωρ.
Ἐνθάδε δὴ καὶ ἐμὸν κλέος ἔσσεται, οὐδὲ σὸν οἴης.
Ἦ, καὶ ἐπὶ ῥίον ὦσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Πέτρῃσι προχυτῇσιν. ἀπέκρυψεν δὲ ῥέεθρα·
Καὶ βωμὸν ποιήσατ᾽ ἐν ἄλσει δενδρήεντι,
Ἄγχι μάλα κρήνης καλλιρρόου. ἔνθα δ᾽ ἄνακτι
Πάντες ἐπίκλησιν Δελφουσίῳ εὐχετόωνται,
Οὕνεκα Δελφούσης ἱερῆς ᾔσχυνε ῥέεθρα.
Καὶ τότε δὴ κατὰ θυμὸν ἐφράζετο Φοῖβος Ἀπόλλων
Οὕστινας ἀνθρώπους ὀργίονας εἰσαγάγοιτο,
Οἳ θεραπεύσονται Πυθοῖ ἔνι πετρηέσσῃ.
Ταῦτ᾽ ἄρα ὁρμαίνων ἐνόησ᾽ ἐπὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοήν. ἐν δ᾽ ἄνδρες ἔσαν πολέες τε καὶ ἐσθλοί,
Κρῆτες ἀπὸ Κνωσσοῦ Μινωΐου, οἵ ῥά τ᾽ ἄνακτι
Ἱερά τε ῥέζουσι, καὶ ἀγγέλλουσι θέμιστας
Φοίβου Ἀπόλλωνος χρυσαόρου, ὅττι κεν εἴπῃ,
Χρείων ἐκ δάφνης γυάλων ὕπο Παρνησοῖο.
Οἱ μὲν ἐπὶ πρῆξιν καὶ χρήματα νηῒ μελαίνῃ
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα Πυληγενέας τ᾽ ἀνθρώπους
Ἔπλεον· αὐτὰρ ὁ τοῖσι συνήντετο Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ἐν πόντῳ δ᾽ ἐπόρουσε, δέμας δελφῖνι ἐοικώς,
Νηῒ θοῇ, καὶ κεῖτο πέλωρ μέγα τε δεινόν τε.
Τῶν δ᾽ ὅστις κατὰ θυμὸν ἐπιφράσσαιτο νοῆσαι,
Πάντοσ᾽ ἀνασσείσασκε, τίνασσε δὲ νήϊα δοῦρα.
Οἱ δ᾽ ἀκέων ἐνὶ νηῒ καθείατο δειμαίνοντες.
Οὐδ᾽ οἵγ᾽ ὅπλ᾽ ἔλυον κοίλην ἀνὰ νῆα μέλαιναν,
Οὐδὲ λύον λαῖφος νηὸς κυανοπρῴροιο·
Ἀλλ᾽ ὡς οἱ τὰ πρῶτα κατεστήσαντο βοεῦσιν,
Ὣς ἔπλεον, κραιπνὸς δὲ νότος κατόπισθεν ἔγειρε
Νῆα θοήν. πρῶτον δὲ παρημείβοντο Μάλειαν·
Πὰρ δὲ Λακωνίδα γαῖαν, ἁλιστέφανον πτολίεθρον
Ἷξον, καὶ χῶρον τερψιμβρότου ἠελίοιο,
Ταίναρον, ἔνθα τε μῆλα βαθύτριχα βόσκεται αἰεὶ
Ἠελίοιο ἄνακτος, ἔχει δ᾽ ἐπιτερπέα χῶρον.
Οἱ μὲν ἄρ᾽ ἔνθ᾽ ἔθελον νῆα σχεῖν, ἠδ᾽ ἀποβάντες
Φράσσασθαι μέγα θαῦμα, καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι

Cruentum spirans, hic autem orauit Phœbus Apollo,
Hic nunc putresce super terram uiros pascentem,
Neq; tu utiq; uiuis malum damnum mortalibus
Eris, qui terra multos nutrientis fructum comedentes
Hic sacrificabant perfectas hecatombas,
Neq; tibi mortemq; tristem, neq; Typhoeus
Arcebit, neq; chimæra difficilis nominis, sed te utiq; hic
Putredine afficiet terra nigra, et excitator Hyperion.
Sic dixit precando, huius autem tenebræ oculos obtexerunt.
Hunc autem hic putredine affecit optabilis uis Solis,
Ex quo nunc Pytho uocatur, hi autem regem
Pythium uocant cognomine, quoniam illic
Putredine affecit monstrum uis acuti Solis.
Et tunc utiq; cognouit sua in mente Phœbus Apollo
Quòd illum fons pulcrifluus decepit.
Iuit.a. ad Delphusam iratus, celeriter autem peruenit,
Stetit autem ualde prope ipsam, & illam uerbis allocutus est:
Delphusa, nõ utiq; futura eras meã mentẽ decipere,
Locum habẽs amabilem profluere pulcrifluam aquã.
Hic iam & mea laus erit, neque tua solius.
Dixit, & ad promõtoriũ impulit rex lõgè operãs A-
Petris perfusis, occultauit autem fluenta. (pollo
Ac templum fecit in luco umbroso
Prope ualde fontem pulcrifluum, hic regi
Omnes cognomento Delphusio uota faciunt,
Quoniam Delphusæ sacræ pudore affecit fluenta.
Et tunc utique animo cogitabat Phœbus Apollo,
Quósnam homines sibi in sacris adscisceret,
Qui sibi ministerium exhibebunt Pytho in saxosa.
Hac igitur in animo agitans uidit in cæruleo ponto
Nauem uelocẽ, in ipsa.a. uiri erant, multiq; & boni
Cretenses ex Cnossa Minoia, qui utique regi
Sacraq; faciunt, & enunciant leges
Phœbi Apollinis aureo ense quodcunque dixerit,
Oracula edens ex lauro è uallibus Parnasi.
Hi quidẽ ad res gerẽdas, ac pecuniarũ gratia cũ naui
Ad Pylum arenosam Pyligeneosq; homines (nigra
Nauigabãt, uerum hic hu obuiã iuit Phœbus Apollo,
In ponto.a. impetũ fecit corpore Delphini similis
Naui ueloci, ac iacebat monstrum magnum graueq;.
Horũ.a. quicunque in animo excogitaret intelligere
Vndecunque cõmouebat, concutiebat.a. nauis ligna.
Hi.a. silentes in naui sedebant timentes.
Neque hi arma soluebant cauã supra nauem nigrã,
Neque soluebãt uelũ nauis habentis nigram puppim.
Sed quemadmodũ hi à principio insisterent remis,
Sic nauigabant, frequens.a. notus à tergo excitabat
Nauem uelocẽ, primum.a. praternauigarũt Maleam.
Ad Laconicã.a. terram, ex mare coronatam urbem
Peruenẽre, & locum oblectantis homines Solis
Tænarum ubique oues densis uelleribus insignes pascũtur semper
Solis regis, habent autem delectabilem locum.
Hi quidem hic uolebant nauim sistere, & egressi
Dicere magnum miraculum, ac oculis uidere,

Sima-

Si manet in nauis caua pauimento monstrum, (facies
Vel ad undam marinã multorum pisciũ apertè impetũ
Cæterùm non clauis obediebat nauis bene fabricata,
Sed ad Peloponnesum pinguem habens
Pergebat uiam, uento.a.rex longè iaculans Apollo
Facilè dirigebat: hæc.a.faciens uiam
Arenam peruenit, ac Argiphæam optabilem,
Et Thryum Alphei meatum bene habitatam altum,
Ac Pylum arenosam, Pyligenosq́ homines,
Iuit.a.ad Cruny accolas, & Chalcidem, & ad Dymẽ,
Et ad Helidam diuam, ubi imperant Epei
Beneq́ feras transijt exultabũda Iouis uento secundo,
Et illis è nubibus Ithacæ mons altus apparebat
Dulichiumq́, Samosq́, ac nemorosa Zacynthus.
Sed quando iam Peloponnesum præterijt omnem,
Ac iam quoniam Crissæ apparebat sinus infinitus,
Quiq́ Peloponnesum pinguem separat,
Venit uentus Zephyrus magnus serenus è Iouis cõsilio,
Impetuosus spirans ab æthere, ut celeriter
Nauis perficeret currens maris salsam aquam.
Retrogradi deinde ad ortumq́ solemq́.
Nauigabant: dux.a.erat rex Iouis filius Apollo.
Peruenêre.a.ad Crissam tranquillã uitib. abundantẽ
Ad portũ: arenis a.appropinquauit p põtũ meãs nauis.
Hic è naui impetum fecit rex longè operans Apollo,
Astro similis medio in die, ab hoc.a.multæ
Scintillæ euolabant, fulgor.a.ad cælum usq́ uenit.
Ad adytum.a.subijt ad tripodas ualde uenerandos.
Intus.a. uiq́ hic flamma accendit ostentãs sua signa.
Totam.a.Crissam occupauit splendor. ulularunt aũt
Crissagorum mulieres, beneq́ cinctæ filiæ
Phœbi ab impetu, magnus.n. timor cepit unumquẽq́.
Hinc iterum ad nauem ut mens saltu uolabat,
Viro similis, iuuenię́ fortiq́,
Qui fit in prima pubertate coma inuolutus amplos hu
Ac illos allocutus uerba alata dixit, (meros,
O hospites qui estis? unde nauigatis humidas uias?
Aut ad rem gerendam, aut temerè uagamini?
Quale latrones super mare uagantur
Animis, (.i.uita) proiectis malum exteris afferentes.
Quid ita sedetis stupidi, neq́ in terram
Descendistis, neque arma nigra nauis deposuistis?
Hic enim mos est hominum industriorum,
Vbi ex ponto ad terram cum naui nigra
Peruenerint labore defessi, statim autem ipsos
Cibi dulcis mentem desiderium capit.
Sic dixit: at illis audaciam in pectoribus immisit.
Cui & respondens Cretensium dux, è contrà dixit,
Hospes, quoniã non quidẽ mortalib. similis uideris,
Neq́ corpore, neq́ indole, uerùm immortalibus Dijs,
Salueq́, & ualde gaude. Dei autẽ tibi felicia dent,
Et mihi hoc dic uerum, ut rectè sciam,
Quis populus, quæ terra, qui homines te genuerunt?
Aliud.n.cogitantes nauigabamus magnam undam,
Ad Pylum ex Creta, unde genus gloriamur esse.
Nunc autem hic cum naui uenimus non uolentes,
Reditus cupientes aliam uiam, alia itinera.
Sed quis mortalium huc duxit nolentes?

Εἰ μενέει νηὸς γλαφυρῆς δαπέδοισι πέλωρον,
Ἢ εἰς οἶδμ' ἅλιον πολυΐχθυον ἀμφὶς ὀρούσει.
Ἀλλ' οὐ πηδαλίοισιν ἐπείθετο νηῦς εὐεργής,
Ἀλλὰ παρὲκ Πελοπόννησον πίειραν ἔχουσα
Ἤιεν ὁδόν. πνοιῇ δ' ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Ῥηϊδίως ἴθυν'. ἡ δὲ πρήσσουσα κέλευθον,
Ἀρήνην ἵκανε καὶ Ἀργυφέην ἐρατεινήν,
Καὶ Θρύον Ἀλφειοῖο πόρον εὔκτιμενον αἰπὺ
Καὶ Πύλον ἠμαθόεντα, Πυληγενέας τ' ἀνθρώπους.
Βῆ δὲ παρὰ Κρουνοὺς καὶ Χαλκίδα, καὶ παρὰ Δύμην,
Ἠδὲ παρ' Ἤλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί·
Εὖτε Φερὰς ἐπέβαλλεν, ἀγαλλομένη Διὸς οὔρῳ·
Καί σφιν ὑπὲκ νεφέων Ἰθάκης τ' ὄρος αἰπὺ πέφαντο,
Δουλίχιόν τε, Σάμη τε καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Πελοπόννησον παρενίσσετο πᾶσαν,
Καὶ δὴ ἐπὶ Κρίσης κατεφαίνετο κόλπος ἀπείρων,
Ὅστε διὲκ Πελοπόννησον πίειραν ἐέργει,
Ἦλθ' ἄνεμος Ζέφυρος μέγας αἴθριος ἐκ Διὸς αἴσης,
Λάβρος, ἐπαιγίζων ἐξ αἰθέρος, ὄφρα τάχιστα
Νηῦς ἀνύσειε θέουσα θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ἄψορροι δ' ἤπειτα πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε
Ἔπλεον, ἡγεμόνευε δ' ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἷξον δ' ἐς Κρίσην εὐδείελον ἀμπελόεσσαν,
Ἐς λιμέν'. ἡ δ' ἀμάθοισιν ἐχρίμψατο ποντοπόρος νηῦς.
Ἔνθ' ἐκ νηὸς ὄρουσεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ἀστέρι εἰδόμενος μέσῳ ἤματι, τοῦ δ' ἀπὸ πολλαὶ
Σπινθαρίδες πωτῶντο, σέλας δ' εἰς οὐρανὸν ἷκεν,
Ἐς δ' ἄδυτον κατέδυσε διὰ τριπόδων ἐριτίμων. (λα,
Ἐν δ' ἄρ' ὅγε φλόγα δαῖε, ἐπιφαυσκόμενος τὰ ἃ κῆ-
Πᾶσαν δὲ Κρίσην κάτεχεν σέλας. αἱ δ' ὀλόλυξαν
Κρισαγῶν ἄλοχοι καλλίζωνοί τε θύγατρες.
Φοίβου ὑπὸ ῥιπῆς· μέγα γὰρ δέος εἷλεν ἕκαστον,
Ἔνθεν δ' αὖτ' ἐπὶ νῆα νόημ' ὣς ἆλτο πέτεσθαι,
Ἀνέρι εἰδόμενος αἰζηῷ τε κρατερῷ τε
Πρωθήβῃ, χαίτῃ εἰλυμένος εὐρέας ὤμους.
Καί σφεας φωνήσας, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἢ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε ληϊστῆρες, ὑπεὶρ ἅλα; τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες.
Τίφθ' οὕτως ἧσθον τετιηότες, οὐδ' ἐπὶ γαῖαν
Ἐκβῆτ', οὐδὲ καθ' ὅπλα μελαίνης νηὸς ἔθεσθε;
Αὕτη μὲν γὰρ δίκη πέλει ἀνδρῶν ἀλφηστάων,
Ὁππότ' ἂν ἐκ πόντοιο ποτὶ χθονὶ νηὶ μελαίνῃ
Ἔλθωσιν καμάτῳ ἀδηκότες, αὐτίκα δέ σφεας
Σίτοιο γλυκεροῖο περὶ φρένας ἵμερος αἱρεῖ.
Ὣς φάτο, καί σφιν θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε.
Τὸν καὶ ἀμειβόμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ξεῖν', ἐπεὶ οὐ μὲν γάρ τι καταθνητοῖσιν ἔοικας,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν, ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.
Καί μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
Τίς δῆμος, τίς γαῖα, τίνες βροτοὶ ἐγγεγάασιν;
Ἄλλῃ γὰρ φρονέοντες ἐπεπλέομεν μέγα λαῖτμα,
Εἰς Πύλον ἐκ Κρήτης, ἔνθεν γένος εὐχόμεθ' εἶναι.
Νῦν δ' ὧδε ξὺν νηὶ κατήλθομεν οὔτι ἑκόντες,
Νόστου ἱέμενοι, ἄλλην ὁδόν, ἄλλα κέλευθα·
Ἀλλά τις ἀθανάτων δεῦρ' ἤγαγεν οὐκ ἐθέλοντας.

Τοὺς δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ξεῖνοι τοὶ Κνωσὸν πολυδένδρεον ἀμφινέμεσθε
Τοπρὶν, ἀτὰρ νῦν οὐκ ἔθ' ὑπότροποι αὖθις ἔσεσθε
Ἔς τε πόλιν ἐρατὴν καὶ δώματα καλὰ ἕκαστος.
Ἔς τε φίλας ἀλόχους. ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Ἕξετ' ἐμὸν, πολλοῖσι τετιμένον ἀνθρώποισιν.*
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων δ' εὔχομαι εἶναι.
Ὑμέας δ' ἤγαγον ἐνθάδ' ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσ- (σης,
Οὔτι κακὰ φρονέων, ἀλλ' ἐνθάδε πίονα νηὸν
Ἕξετ' ἐμὸν, πᾶσιν μάλα τίμιον ἀνθρώποισι·
Βουλάς τ' ἀθανάτων εἰδήσετε, τῶν ἰότητι
Αἰεὶ τιμήσεσθε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω πείθεσθε τάχιστα·
Ἱστία μὲν πρῶτον κάθετον, λύσαντε βοείας·
Νῆα δ' ἔπειτα θοὴν ἐπὶ ἠπείρου ἐρύσασθε,
Ἐκ δὲ κτήματ' ἕλεσθε καὶ ἔντεα νηὸς ἐΐσης.
Καὶ βωμὸν ποιήσατ' ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Πῦρ ἐπικαίοντες, ἐπί τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες·
Εὔχεσθαι δὲ ἔπειτα παριστάμενοι περὶ βωμὸν.
Ὡς μὲν ἐγὼ τοπρῶτον ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
Εἰδόμενος δελφῖνι θοῆς ἐπὶ νηὸς ὄρουσα,
Ὥς ἐμοὶ εὔχεσθαι Δελφινίῳ· αὐτὰρ ὁ βωμὸς
Αὐτὸς Δέλφειος καὶ ἐπόψιος ἔσσεται αἰεί.
Δειπνῆσαί τ' ἄρ' ἔπειτα θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ,
Καὶ σπεῖσαι μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐπὴν σίτοιο μελίφρονος ἐξ ἔρον ἧσθε,
Ἔρχεσθαί θ' ἅμ' ἐμοὶ, καὶ Ἰηπαιήον' ἀείδειν,
Εἰσόκε χῶρον ἵκησθον ἵν' ἕξετε πίονα νηόν.
Ὣς ἔφατ'. οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο,
Ἱστία μὲν πρώτων καθέσαν, λῦσαν δὲ βοείας·
Ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν προτόνοισιν ὑφέντες.
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Ἐκ δ' ἁλὸς ἤπειρόνδε θοὴν ἀνὰ νῆ' ἐρύσαντο
Ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, παρὰ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσ- (σαν·
Καὶ βωμὸν ποίησαν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης,
Πῦρ δ' ἐπικαίοντες, ἐπί τ' ἄλφιτα λευκὰ θύοντες,
Εὔχονθ' ὡς ἐκέλευε, παριστάμενοι περὶ βωμόν.
Δόρπον ἔπειθ' εἵλοντο θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ
Καὶ σπεῖσαν μακάρεσσι θεοῖς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Βάν ῥ' ἴμεν· ἦρχε δ' ἄρα σφιν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων,
Φόρμιγγ' ἐν χείρεσσιν ἔχων, ἀγατὸν κιθαρίζων,
Καλὰ καὶ ὕψι βιβάς. οἱ δὲ ῥήσσοντες ἕποντο
Κρῆτες πρὸς Πυθὼ, καὶ Ἰηπαιήον' ἄειδον,
Οἷοί τε Κρητῶν παιήονες, οἷσί τε μοῦσα
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε θεὰ μελίγηρυν ἀοιδήν.
Ἄκμητοι δὲ λόφον προσέβαν ποσὶν, αἶψα δ' ἵκοντο
Παρνησὸν καὶ χῶρον ἐπήρατον, ἔνθ' ἄρ' ἔμελλεν
Οἰκήσειν πολλοῖσι τετιμένος ἀνθρώποισιν·
Δεῖξε δ' ἄγων αὐτοῦ δάπεδον καὶ πίονα νηόν.
Τῶν δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
Τῶν καὶ ἀνειρόμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὔδα,
Ὦ ἄν', ἐπειδὴ τῆλε φίλων καὶ πατρίδος αἴης
Ἤγαγες, (οὕτω που τῷ σῷ φίλον ἔπλετο θυμῷ)
Πῶς καὶ νῦν βιόμεσθα, τό σε φράζεσθαι ἄνωγμεν.
Οὔτε τρυγηφόρος ἥδε γ' ἐπήρατος, οὔτ' εὐλείμων,
Ὥς τ' ἀπό τ' εὖ ζώειν καὶ ἅμ' ἀνθρώποισιν ὀπηδεῖν.
Τοὺς δ' ἐπιμειδήσας προσέφη Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.

His respondens, dixit à longè operans Apollo,
Hospites, qui Cnossum nemorosam incolebatis
Antea, sed nunc non amplius reduces iterum eritis,
Ad urbemq́; amabilē, & ad domos pulcras unusquisq́;
Ad charasq́; uxores. sed hic optimum templum
Habebitis meum, multis honoratū hominibus.
Sum autem ego Iouis filius, Apolloq́; glorior esse.
Vos autem duxi huc super magnam undam maris,
Non mala sentiens, sed hic optimum templum
Habebitis meum, omnibus ualde honoratū hominib.
Consiliaq́; immortalium cognoscetis, horum uoluntate
Semper honorabitis omnino totos dies.
Sed agite, ut ego dicam, parete celerrimè
Vela quidem primùm dimittite solutis retinaculis,
Nauem postea uelocem in continentem trahite,
Et res efferte, & arma ex naui aquali,
Et aram facite in littore maris,
Ignem incendentes, posteaq́; farinas albas immolātes,
Precamini posteà adstantes circum aram,
Sicut quidem ego primùm in aereo ponto
Assimilatus Delphino uelocem ad nauem impetū feci,
Sic me precamini Delphinium, sed ara
Ipsa Delphia & uisenda erit semper.
Cœnate postea celerem apud nauem nigram,
Et libate beatis Dijs, qui cœlum incolunt.
Sed postquam cibi dulcis amorem exemeritis,
Venite simul mecum, & Iopaana canite
Vsq; dū ad locū perueneritis, ut habeatis pingue templū,
Sic fatus est, hi.a. illū ualde timuerunt & paruerunt.
Vela quidem primū demiserunt, solueruntq́; retinacula
Malū.a. mali receptaculo admouerūt rudētib. summis-
Egrediebantur autem & ipsi in littore maris. (sis.
Ex mari.a. ad continentem uelocē nauim attraxerūt,
Altè super arenas, phalangia longa extenderunt,
Et aram fecerunt in littore maris:
Ignem a. accēdentes, superq́; farinas albas immolātes
Vota faciebant ut iusserat astantes apud aram.
Cœnā postea sumpserunt uelocem apud nauem nigrā,
Et libarunt beatis Dijs, qui Olympum habitant.
Sed postquam potus & cibi amorem exemerunt,
In uiā se dederūt, dux.a. erat illis rex Iouis filius Apollo.
Citharā pra manib. habēs mira ratione cithara ludēs
Pulcrè ac sublimiter, hi.a. stupescentes sequebantur
Cretenses ad Pythum, & Iopaana canebant.
Vt sunt Cretensium paanes, quibusq́; Musa
In pectoribus imposuit Dea suauem cantionem.
Indefessi.a. collem ascenderunt pedibus, citò.a. uenerūt
Ad Parnasum, & locum optabilē, ubi utiq; futurꝰ erat
Habitaturus, à multis honore habitus hominibus.
Ostendit autem ducens hic solum ac pingue templum.
Horum autē excitabatur animus in pectorib. charis.
Quorū cùm interrogasset Cretēsiū dux è cōtrà dixit,
O rex, quoniam longè ab amicis & à patria terra
Duxisti, (sic utiq; tuo charum fuit animo,)
Quorū pacto & nūc uiuemus, & hoc dicere iubemus,
Neq; uua ferax hac amabilis, neq; pratorum copiosa,
Ita ut ex hac bene uiuamus, simulq́; homines sequi.
His autem subridens dixit Iouis filius Apollo,

Insi-

Insipientes homines, ærumnosi, qui curas
Vultis difficilesq́; dolores, ac gemitus in animo,
Facile uerbum uobis dicam, ac in mentem ponam:
Dextra ualde unusquisq; habens in manu macharam
Iugulare semper oues, hæc.n. affluenter omnia erunt.
Quæcunq; mihi duxerint inclyta gentes hominum.
Templum custodite, suscipite.n. gentes hominum
Hîc congregatas, & meum consilium maximè,
Siue quid incassum uerbum erit, siue quid opus,
Iniuriaq́;, quæ fas est contra mortales homines.
Alij deinde uobis significatores uiri erunt,
Quorum ex necessitate domiti eritis dieb. in omnibus.
Dicta sunt tibi omnia, tu autem in mente tua serua.
Et tu quidem sic salue Iouis ac Latonæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN MERCVRIVM

Mercurium lauda Musa Iouis ac Maiæ filium,
In Cyll. regnātē, et Arcad. pecorib. abūdātem,
Nunciū immortaliū quàm utilem, quē peperit Maia
Nympha pulcricoma, cum Ioue amore mixta
Veneranda, beatorum.n. deorū subduxit se è cōmercio
Antrum intus habitans umbrosum, ubi Saturnius
Cū Nympha pulcricoma miscebatur noctis in medio
Cùm dulcis somnus haberet albicubitam Iunonem,
Latens immortalesq́; Deos, mortalesq́; homines.
Verùm cùm magni Iouis mens perficiebatur,
Huic iam decimus mensis in cœlo firmatus erat,
Inq́; lucem duxit, insigniaq́; opera erant:
Et tunc genuit filium uafrum, & blandiloquum,
Prædonem, abactorem boum, ducem somniorum,
Noctis spectatorem ianitorē, qui statim futurus erat,
Ostendere inclyta opera cum immortalibus Dijs.
Manè natus in medio die citharam pulsabat,
Vespertin⁹ boues furatus est proculiaculātis Apollinis,
Quarta prima qua illum peperit ueneranda Maia,
Qui & quoniam ab matris immortalib. salijs mēbris,
Non amplius diu iacebat manens sacra in cuna.
Verùm, hic surgens quærebat boues Apollinis,
Solum transgrediens prærupti antri.
Vbi testudine inuenta possedit infinitas opes,
Mercurius utiq; primùm testudinem fabricatus est ca-
Quæ utiq; illi occurrit in auleis ianuis, (noram,
Se pascens ante domos ex ualdè florida herba,
Tarda pedibus incedens: Iouis autē quàm utilis filius
Conspicatus risit, & statim uerbum dixit,
Signum nunc mihi ualde utile, haud uilipendo.
Salue natura amabilis, chorifica conuiuij socia,
Fausta quæ apparuisti, unde hic pulcer ludus,
Varium Ostracum es testudo in montibus uiuens?
Sed ferā te in domū acceptā. utilitas quadā mihi eris,
Neq; inhonorabo. tu autem me primùm iuuabis.
Domi melius est esse, quoniam noxium quod foris.
Certè enim pharmaco multinoxio es telum
Viuens: si uerò moriare, tunc utiq́; pulcriùs caneres.
Sic utiq; dixit, & manibus simul ambab. eleuatis,
Continuò introibat domum, ferens amabile ludicrū.
Vbi scalpens scalpro cani ferri

Νήπιοι ἄνθρωποι, δυσλήμενες, οἳ μελεδῶνας
Βούλεσθ' ἀργαλέους τε πόνους καὶ στείνεα θυμῷ,
Ῥηΐδιον ἔπος ὔμμ' ἐρέω, καὶ ἐπὶ φρεσὶ θήσω·
Δεξιτερῇ μάλ' ἕκαστος ἔχων ἐν χειρὶ μάχαιραν
Σφάζειν αἰεὶ μῆλα· τὰ δ' ἄφθονα πάντα παρέσται,
Ὅσσα ἐμοί γ' ἀγάγωσι περικλυτὰ φῦλ' ἀνθρώπων.
Νηὸν δὲ προφύλαχθε, δέδεχθε δὲ φῦλ' ἀνθρώπων
Ἐνθάδ' ἀγειρομένων, καὶ ἐμὴν ἰθύν τε μάλιστα.
Ἠέ τι τηΰσιόν γ' ἔπος ἔσσεται ἠέ τι ἔργον,
Ὕβρις θ', ἣ θέμις ἐστὶ καταθνητῶν ἀνθρώπων.
Ἄλλοι ἔπειθ' ὑμῖν σημάντορες ἄνδρες ἔσονται,
Τῶν ὑπ' ἀναγκαίῃ δεδμήσεσθ' ἤματα πάντα.
Εἴρηταί τοι πάντα· σὺ δὲ φρεσὶ σῇσι φύλαξαι.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱέ,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕΙΣ ΕΡΜΗΗΝ.

ΕΡΜΗΝ ὕμνει Μοῦσα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸν
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Νύμφη ἐϋπλόκαμος, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη· μακάρων δὲ θεῶν ἠλεύαθ' ὅμιλον,
Ἄντρον ἔσω ναίουσα παλίσκιον, ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Ὄφρα κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην,
Λήθων ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Ἀλλ' ὅτε δὴ μεγάλοιο Διὸς νόος ἐξετελεῖτο,
Τῇ δ' ἤδη δέκατος μεὶς οὐρανῷ ἐστήρικτο,
Εἴς τε φόως ἄγαγεν, ἀρίσημά τε ἔργα τέτυκτο,
Καὶ τότ' ἐγείνατο παῖδα πολύτροπον, αἱμυλομήτην,
Ληϊστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἡγήτορ' ὀνείρων,
Νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον, ὃς τάχ' ἔμελλεν
Ἀμφανέειν κλυτὰ ἔργα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν.
Ἠῷος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν,
Ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Τετράδι τῇ προτέρῃ τῇ μιν τέκε πότνια Μαῖα.
Ὃς καὶ ἐπειδὴ μητρὸς ἀπ' ἀθανάτων θόρε γυίων,
Οὐκέτι δηρὸν ἔκειτο μένων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ,
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ζήτει βόας Ἀπόλλωνος,
Οὐδὸν ὑπερβαίνων ὑψηρεφέος ἄντροιο,
Ἔνθα χέλυν εὑρὼν, ἐκτήσατο μυρίον ὄλβον.
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδὸν,
Ἥ ῥά οἱ ἀντεβόλησεν ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι,
Βοσκομένη προπάροιθε δόμων ἐριθηλέα ποίην,
Σαῦλα ποσὶν βαίνουσα. Διὸς δ' ἐριούνιος υἱὸς
Ἀθρήσας ἐγέλασσε, καὶ αὐτίκα μῦθον ἔειπε,
Σύμβολον ἤδη μοι μέγ' ὀνήσιμον οὐκ ὀνοτάζω.
Χαῖρε φυὴν ἐρόεσσα, χοροιτύπε, δαιτὸς ἑταίρη
Ἀσπασίη προφανεῖσα. πόθεν τόδε καλὸν ἄθυρμα,
Αἰόλον ὄστρακον ἕσσι χέλυς ὄρεσι ζώουσα;
Ἀλλ' οἴσω σ' εἰς δῶμα λαβών· ὄφελός τί μοι ἔσσῃ,
Οὐδ' ἀποτιμήσω· σὺ δέ με πρώτιστον ὀνήσεις.
Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι.
Ἦ γὰρ ἐπηλυσίης πολυπήμονος ἔσσεαι αἴχμα
Ζώουσ'· ἢν δὲ θάνῃς, τότε ἂν μάλα καλὸν ἀείδοις.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ χερσὶν ἅμ' ἀμφοτέρῃσιν ἀείρας,
Ἂψ εἴσω κίε δῶμα φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα·
Ἔνθ' ἀναπηλήσας γλυφάνῳ πολιοῖο σιδήρου

Αἰῶν' ἐξετόρησεν ὀρεσκώοιο χελώνης,
Ὡς δ' ὁπότ' ὠκὺ νόημα διὰ στέρνοιο περήσει
Ἀνέρος, ὅν τε θαμιναὶ ἐπιστρωφῶσι μέριμναι,
Αἳ ὅτε δινηθῶσιν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀμαρυγαί,
Ὣς ἅμ' ἔπος τε καὶ ἔργον ἐμήδετο κύδιμος Ἑρμῆς.
Πῆξε δ' ἄρ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο,
Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.
Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσι,
Καὶ πήχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἤραρεν ἀμφοῖν·
Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἴων ἐτανύσσατο χορδάς.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῦξε, φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος· ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν
Ἐξ αὐτοσχεδίης πειρώμενος, ἠΰτε κοῦροι
Ἡβηταὶ θαλίῃσι παραιβόλα κερτομέουσιν
Ἀμφὶ Δία Κρονίδην καὶ Μαιάδα καλλιπέδιλον.
Ὃν πάρος ὠρίζεσκον ἑταιρείῃ φιλότητι,
Ἥν τ' αὐτοῦ γενεὴν, ὄνομα κλυτὸν ἐξονομάζων,
Ἀμφιπόλους τε γέραιρε καὶ ἀγλαὰ δώματα Νύμφης,
Καὶ τρίποδας κατὰ οἶκον ἐπηετανούς τε λέβητας.
Καὶ τὰ μὲν οὖν ἤειδε, τὰ δὲ φρεσὶν ἄλλα μενοίνα,
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκε φέρων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ
Φόρμιγγα γλαφυρήν· ὁ δ' ἄρα κρειῶν ἐρατίζων,
Ἆλτο κατὰ σκοπιὴν εὐώδεος ἐκ μεγάροιο,
Ὁρμαίνων δόλον αἰπὺν ἐνὶ φρεσὶν, οἷά τε φῶτες
Φηληταὶ διέπουσι μελαίνης νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἠέλιος μὲν ἔδυνε κατὰ χθονὸς Ὠκεανόνδε
Αὐτοῖσιν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν. αὐτὰρ ἄρ' Ἑρμῆς
Πιερίης ἀφίκανε θέων ὄρεα σκιόεντα,
Ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον,
Βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηρασίους ἐρατεινούς.
Τῶν τότε Μαιάδος υἱὸς ἐΰσκοπος Ἀργειφόντης
Πεντήκοντ' ἀγέλης ἀπετάμνετο βοῦς ἐριμύκους.
Πλανοδίας δ' ἤλαυνε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ἴχνι' ἀποστρέψας· δολίης δ' οὐ λήθετο τέχνης,
Ἀντία ποιήσας ὁπλὰς τὰς πρόσθεν, ὄπισθεν,
Τὰς δ' ὄπιθεν, πρόσθεν· κατὰ δ' ἔμπαλιν αὐτὸς ἔβαινεν.
Σάνδαλα δ' αὐτίκ' ἔριψεν ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσιν,
Ἄφρασ' ἠδ' ἀνόητα διέπλεκε θαυματὰ ἔργα,
Συμμίσγων μυρίκας καὶ μυρσινοειδέας ὄζους.
Τῶν τότε συνδήσας νεοθηλέος ἄγκαλον ὕλης,
Ἀβλαβέως ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο σάνδαλα κοῦφα
Αὐτοῖσιν πετάλοισι, τὰ κύδιμος Ἀργειφόντης
Ἔσπασε Πιερίηθεν ὁδοιπορίην ἀλεείνων,
Οἷά τ' ἐπειγόμενος δολιχὴν ὁδὸν, αὐτοπρεπὴς ὥς.
Τόνδε γέρων ἐνόησε δομῶν ἀνθοῦσαν ἀλωὴν
Ἱέμενον πεδίονδε δι' Ὀγχηστὸν λεχεποίην.
Τὸν πρότερος προσέφη Μαίης ἐρικυδέος υἱός,
Ὦ γέρον, ὅς τε φυτὰ σκάπτεις ἐπικαμπύλος ὤμους,
Ἦ πολὺ οἰμήσεις εὖτ' ἂν τάδε πάντα φέρῃσι.
Καί τε ἰδὼν μὴ ἰδὼν εἶναι, καὶ κωφὸς, ἀκούσας,
Καὶ σιγᾶν ὅτε μή τι καταβλάπτῃ τὸ σὸν αὐτοῦ,
Τόσσον φὰς συνέσευε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Πολλὰ δ' ὄρη σκιόεντα καὶ αὐλῶνας κελαδεινοὺς,
Καὶ πεδί' ἀνθεμόεντα διήλασε κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀρφναίη δ' ἐπίκουρος ἐπαύετο δαιμονίη νὺξ
Ἡ πλείων, τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός·
Ἡ δὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα Σελήνη

Vitam eripuit montana testudinis.
Vt.a.quando celere consilium per pectus transibit
Viri, quem frequentes uersant curæ,
Quæ quando uoluerentur ab oculis flammæ:
Sic simul uerbumq́; ac opus cõsulebat inclytus Merc.
Fixit usq; in mensuris sectis arundinibus calami.
Protensis per dorsa in pellem testudinis.
Circa autem pellem extendit bouis consilijs suis,
Ac cubitos imposuit, iugum.a.aptauit ambobus:
Septem.a. concinnas ouium extendit chordas.
Verùm postquã construxit ferens amabile ludicrum,
Plectro commouebat partim: hæc autem à manu
Grauiter insonuit, Deus autem pulcrè canebat
Ab extemporaneo conatus ueluti pueri
Florida ætatis in conuiuijs mutua conuiciant
De Ioue Saturnio, & Maia pulcra habẽte calciamẽta.
Quem antea obtrectabant scortali genitura,
Suamq́; ipsius nationẽ nomen inclytum nominans:
Et famulosq́; celebrauit, et præclaras domos Nymphæ,
Ac tripodas per domum, durabilesq́; lebetes,
Et hæc quidem sciuit, hæc autem in mente cupiebat,
Et hanc quidem deposuit ferens sacra in cuna
Lyram cauam: hic autem carnes cupiens,
Saltjt ad speculam odorifera ex domo
Moliens dolũ altum in mente, quemadmodũ homines
Insidiatores agitant obscura noctis in hora,
Sol quidem occidebat in terram ad Oceanum
Cum ipsisq́; equis ac curribus, uerùm Mercurius
Pieria peruenit currens montes umbrosos,
Vbi Deorũ beatorũ boues immortales stabulũ habebãt
Depascentes prata intonsa optabilia.
Horum tunc Maiæ filius bene attentus Argicida,
Quinquaginta gregis segregauit boues ualde mugiẽ-
Vagas.a.agitabat per arenosum locum, (tes
Vestigijs reflexis, dolosa.a. non oblitus est artis.
Contrario modo faciens ungulas priores posteriores,
Verùm posteriores priores, cõtrario.a.modo & ipse in-
Sandala.a.statim eiecit ad arenas marinas, (cedebat.
Indicibilia et inexcogitabilia cõplicabat mirabilia o-
Cõmiscens myricas, & myricis similes ramos, (pera.
Ex his tunc colligato nuper florentis fasciculo syluæ
Absq; damno sub pedibus ligauit sandala leuia
Cum ipsis folijs, quæ inclytus Argicida
Auulsit à Pieria iter declinans,
Tanquam properans longam uiam in procinctu ut.
Hunc.a.senex cognouit domorũ splẽdidũ uiridariũ
Petentem ad campum per Ochestum herbosum,
Quem prior allocutus est Maiæ inclyta filius,
O senex, quiq́; plantas effodis incuruus humeris,
Certè multũ uia cõfeceris, quãdo hæc oĩa fructũ tulerĩt
Atq; uidens non uidens esse, & surdus audiens,
Et tacere, quando non quid nocuerit tuum ipsius.
Tantum locutus concussit boum fortia capita:
Multos autem montes umbrosos, & ualles sonoras,
Et campos optabiles transijt inclytus Mercurius,
Obscura autem adiutrix cessabat diuina nox
Plurima, fortè.a. aurora fiebat populos ad opa excitãs.
Nuper autem in speculam prodijt diuina Luna

Pal-

Pallantis filia Megamidæ regis.
Tunc in Alpheum amnem Iouis potens filius
Phœbi Apollinis boues agitauit lati frontes.
Indomita autem peruenēre ad stabulum altum,
Et lacus ante ualde decori prati,
Vbi deinde ex bona herba pauit boues ualde mugiētes,
Et has quidem simul ego ad stabulum congregatas
Lotum comedentes & roscidum cyperum.
Simul.a.ferebat ligna multa, ignis.a. inquirebat artē
Lauri clarum ramum acceptum, attenuauit ferro
Aptum palma, circùm.a.spirabat calidus uapor:
Mercurius utiq; primū focum ignemq; protulit.
Multa autem sicca ligna in humili fouea
Densa accipiens imposuit, longa emicabat.a.flamma
Procul crepitum mittens ignis ualde comburentis.
Quousq;.a.ignem comburebat ui inclyti Vulcani,
Eousq; mugientes flexipedes boues traxit foras
Duas prope ignem, uis autem illi erat multa.
Ambas autem in terga humi eiecit spirantes.
Inclinans.a uoluebat longo tempore perterebratas.
Opus.a.operi pbebas incidēs carnes crassa pinguedine.
Assabat autem ueribus infixas ligneis
Carnes simul ac terga uenerabilia, et nigrū sanguinē
Detentum in intestinis, hac a.hic iacebāt super terrā.
Pelles autem extendit super asperam petram.
Sicut adhuc nunc secta multi temporis genita fuēre,
Diu utiq; postea ac temerè, uerùm deinde
Mercurius gaudium ferens traxit pinguia opera
Leui in loco plano, & scidit duodecim partes
Sorte distribuēdas, perfectū.a.honore addidit unicuiq;
Vbi sacrā (partē) carniū opeauit inclytus Mercurius.
Odor.n.illum affligebat, & quamuis immortalis erat
Nouerat uerū neq; sic illi obediebat animus superbus.
Et ualde cupienti transijt per sacrum collum.
Sed hac quidem deposuit ad stabulum altum (lit,
Pinguedinē, et carnes multas, arrepsa.a.statim sustu-
Signum noua uocis, adhac a.ligna sicca arripiens,
Integros pedes, integraq; capita ignis prorsus cōsumsit
Sed postquā utiq; omnia ritè perfecit Deus, (uapore.
Sādala qdē pijecit in Alpheū pfundas uortices habētē
Ignē.a.obscurauit, puluerē.a.arenam redegit nigram
Tota nocte: pulcra.a.lux splendebat Luna,
Cyllenes autem rursus adijt diuos uertices
Matutinus, neq; aliqs illi in longā uiā fuit obuiꝰ factꝰ,
Neq; Deorū beatorū, neq; mortalium hominum,
Neq; canes latrarunt. Iouis.a. quam utilis Mercurius
Incuruatus domus per ianuam ingressus est,
Aura autumnali similis ueluti caligo.
Recta uerò antri perueniens pingue templum,
Tacitè pedibus incedēs, neq; enim strepebat ut in solo.
Festinanter.a.ad cunam iuit inclytus Mercurius.
Fascia circa humeros inuolutus ueluti natus
Infans, in palmis circa poplitis uelum ludens
Iacebat, testudinem optabilem leua manu detinens.
Matrē.a.nō utiq; latebat Deam Deus, dixitq; uerbum,
Quare tu uersute, unde hac noctis in hora
Venus impudentia indute? nunc te ualde puto

Πάλλαντος θυγάτηρ Μεγαμηδείδαο ἄνακτος,
Τῆμος ἐπ' Ἀλφειὸν ποταμὸν Διὸς ἄλκιμος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος βοῦς ἤλασεν εὐρυμετώπους.
Ἀδμῆτες δ' ἵκανον ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Καὶ λινοὺς προπάροιθεν ἀριπρεπέος λειμῶνος.
Ἔνθ' ἐπεὶ εὖ βοτάνης ἐπεφόρβει βοῦς ἐριμύκους,
Καὶ τὰς μὲν συνέλασσεν ἐς αὔλιον ἀθρόας οὔσας,
Λωτὸν ἐρεπτομένας ἠδ' ἑρσήεντα κύπειρον.
Σὺν δ' ἐφόρει ξύλα πολλὰ, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχνην.
Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν, ἐπέλεψε σιδήρῳ
Ἄρμενον ἐν παλάμῃ· ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμή·
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα πυρήϊα πῦρ τ' ἀνέδωκε.
Πολλὰ δὲ κάγκανα κᾶλα κατ' οὐδαίῳ ἐνὶ βόθρῳ
Οὖλα λαβὼν ἐπέθηκεν ἐπηετανά. λάμπετο δὲ φλὸξ
Τηλόσε φῦζαν ἱεῖσα πυρὸς μέγα δαιομένοιο.
Ὄφρα δὲ πῦρ ἀνέκαιε βίη κλυτοῦ Ἡφαίστοιο,
Τόφρα δ' ὑποβρυχίας ἕλικας βοῦς εἷλκε θύραζε
Δοιὰς ἄγχι πυρός· δύναμις δέ οἱ ἔπλετο πολλή.
Ἀμφοτέρας δ' ἐπὶ νῶτα χαμαὶ βάλε φυσιοώσας·
Ἐγκλίνων δ' ἐκύλινδε δι' αἰῶνάς τε τορήσας.
Ἔργῳ δ' ἔργον ὄπαζε ταμὼν κρέα πίονι δημῷ.
Ὤπτα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα δουρατέοισι,
Σάρκας ὁμοῦ καὶ νῶτα γεράσμια, καὶ μέλαν αἷμα
Ἐργμένον ἐν χολάδεσσι· τὰ δ' αὐτοῦ κεῖτ' ἐπὶ χώρης·
Ῥινοὺς δ' ἐξετάνυσσε καταστυφέλῳ ἐνὶ πέτρῃ.
Ὡς ἔτι νῦν τὰ μέτασσα πολυχρόνιοι πεφύασι,
Δηρὸν δὴ μετὰ ταῦτα καὶ ἄκριτον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑρμῆς χαρμοφέρων εἰρύσσατο πίονα ἔργα
Λείῳ ἐπὶ πλαταμῶνι, καὶ ἔσχισε δώδεκα μοίρας
Κληροπαλεῖς· τέλεον δὲ γέρας προσέθηκεν ἑκάστῃ.
Ἔνθ' ὁσίης κρεάων ἠράσσατο κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀδμὴ γάρ μιν ἔτειρε καὶ ἀθάνατόν περ ἐόντα
Ἡδεῖ', ἀλλ' οὐδ' ὥς οἱ ἐπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Καί τε μάλ' ἱμείροντι πέρην' ἱερῆς κατὰ δειρῆς·
Ἀλλὰ τὰ μὲν κατέθηκεν ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον
Δημὸν καὶ κρέα πολλά. μετήορα δ' αἶψ' ἀνάειρε,
Σῆμα νέης φωνῆς· ἐπὶ δὲ ξύλα κάγκαν' ἀείρας,
Οὐλόποδ' οὐλοκάρηνα πυρὸς κατεδάμνατ' ἀϋτμῇ.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πάντα κατὰ χρέος ἤνυσε δαίμων,
Σάνδαλα μὲν προέηκεν ἐς Ἀλφειὸν βαθυδίνην·
Ἀνθρακιὴν δ' ἐμάρανε, κόνιν δ' ἀμάθυνε μέλαιναν
Παννύχιος· καλὸν δὲ φόως ἐπέλαμπε Σελήνης.
Κυλλήνης δ' αἶψ' αὖτις ἀφίκετο δῖα κάρηνα
Ὄρθριος, οὐδέ τις οἱ δολιχῆς ὁδοῦ ἀντεβόλησεν
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Οὐδὲ κύνες λελάκοντο. Διὸς δ' ἐριούνιος Ἑρμῆς
Δοχμωθεὶς μεγάροιο διὰ κλήϊθρον ἔδυνεν,
Αὔρῃ ὀπωρινῇ ἐναλίγκιος, ἠΰτ' ὀμίχλη.
Ἰθύνας δ' ἄντρου ἐξίκετο πίονα νηὸν,
Ἦκα ποσὶ προβιβῶν· οὐ γὰρ κτύπεν ὥς περ ἐπ' οὔδει.
Ἐσσυμένως δ' ἄρα λίκνον ἐπῴχετο κύδιμος Ἑρμῆς,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοις εἰλυμένος ἠΰτε τέκνον
Νήπιον, ἐν παλάμῃσι περ' ἰγνύσι λαῖφος ἀθύρων
Κεῖτο, χέλυν ἐρατὴν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἐέργων.
Μητέρα δ' οὐκ ἄρ' ἔληθε θεὰν θεὸς, εἶπέ τε μῦθον,
Τίπτε σὺ ποικιλομῆτα, πόθεν τάδε νυκτὸς ἐν ὥρῃ
Ἔρχῃ ἀναιδείην ἐπιειμένε; νῦν σε μάλ' οἴω

Ἢ τάχ'

Ἦ τάχ' ἀμήχανα δεσμὰ περὶ πλευρῇσιν ἔχοντα,
Λητοΐδου ὑπὸ χερσὶ δι' ἐκ προθύροιο περήσειν,
Ἤ σε λαβόντα μεταξὺ κατ' ἄγκεα φιλητεύσειν.
Ἔρρε πάλιν. μεγάλην σε πατὴρ ἐφύτευσε μέριμναν
Θνητοῖς ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
  Τὴν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Μῆτερ ἐμὴ, τί με ταῦτα τιτύσκεαι ἠύτε τέκνον
Νήπιον· ὃς μάλα παῦρα μετὰ φρεσὶν αἴσυλα οἶδε,
Ταρβαλέον, καὶ μητρὸς ὑπεδείδοικεν ἐνιπάς.
Αὐτὰρ ἐγὼ τέχνης ἐπιβήσομαι ἥτις ἀρίστη,
Βουλεύων ἐμὲ καὶ σε διαμπερές. οὐδὲ θεοῖσι
Νῶι μετ' ἀθανάτοισιν ἀδώρητοι καὶ ἄπαστοι
Αὐτοῦ τῇδε μένοντες ἀνεξόμεθ', ὡς σὺ κελεύεις.
Βέλτερον ἤματα πάντα μετ' ἀθανάτοις ὀαρίζειν,
Πλούσιον, ἀφνειὸν, πολυλήϊον, ἢ κατὰ δῶμα
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι θαασσέμεν. ἀμφὶ δὲ τιμῆς
Κἀγὼ τῆς ὁσίης ἐπιβήσομαι ἧς περ Ἀπόλλων.
Εἰ δέ κε μὴ δώησι πατὴρ ἐμὸς, ἤτοι ἔγωγε
Πειρήσω· δύναμαι φηλητῶν ὄρχαμος εἶναι.
Εἰ δέ μ' ἐρευνήσει Λητοῦς ἐρικυδέος υἱός,
Ἄλλό τί οἱ καὶ μεῖζον ὀΐομαι ἀντιβολήσειν.
Εἶμι γὰρ εἰς Πυθῶνα μέγαν δόμον ἀντιτορήσων,
Ἔνθεν ἅλις τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Πορθήσω, καὶ χρυσὸν, ἅλις τ' αἴθωνα σίδηρον,
Καὶ πολλὴν ἐσθῆτα· σὺ δ' ὄψεαι αἴκ' ἐθέλῃσθα.
  Ὣς οἱ μὲν ῥ' ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον
Υἱός τ' αἰγιόχοιο Διὸς καὶ πότνια Μαῖα.
Ἠὼς δ' ἠριγένεια φόως θνητοῖσι φέρουσα
Ὤρνυτ' ἀπ' Ὠκεανοῖο βαθυρρόου, αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ὀγχηστὸν δ' ἀφίκανε, κιὼν πολυήρατον ἄλσος
Ἁγνὸν ἐρισφαράγου γαιηόχου. ἔνθα γέροντα
Κνώδαλον εὗρε νέμοντα παρὲξ ὁδοῦ ἕρκος ἀλωῆς·
Τὸν πρότερος προσέφη Λητοῦς ἐρικυδέος υἱός,
  Ὦ γέρον Ὀγχηστοῖο βατοδρόπε ποιήεντος,
Βοῦς ἀπὸ Πιερίης διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνω,
Πάσας θηλείας, πάσας κεράεσσιν ἑλικτάς
Ἐξ ἀγέλης· ὁ δὲ ταῦρος ἐβόσκετο μοῦνος ἀπ' ἄλλων
Κυάνεος. χαροποὶ δὲ κύνες κατόπισθεν ἕποντο
Τέσσαρες, ἠΰτε φῶτες ὁμόφρονες. οἱ μὲν ἔλειφθεν
Οἵ τε κύνες ὅ, τε ταῦρος· (ὃ δὴ περὶ θαῦμα τέτυκται)
Ταὶ δ' ἔβαν, ἠελίοιο νέον καταδυομένοιο,
Ἐκ μαλακοῦ λειμῶνος, ἀπὸ γλυκεροῖο νομοῖο·
Ταῦτά μοι εἰπὲ γεραιὲ παλαιγενὲς, εἴπου ὄπωπας
Ἀνέρα ταῖσδ' ἐπὶ βουσὶ διαπρήσσοντα κέλευθον.
  Τὸν δ' ὁ γέρων μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὦ φίλος, ἀργαλέον μὲν, ὅσ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτο
Πάντα λέγειν. πολλοὶ γὰρ ὁδὸν πρήσσουσιν ὁδῖται,
Τῶν οἱ μὲν κακὰ πολλὰ μεμαότες, οἱ δὲ μάλ' ἐσθλὰ
Φοιτῶσιν· χαλεπὸν δὲ δαήμεναι ἐστὶν ἕκαστον.
Αὐτὰρ ἐγὼ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἔσκαπτον περὶ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο·
Παῖδα δ' ἔδοξα φέριστε, σαφὲς δ' οὐκ οἶδα νοῆσαι,
Ὅς τις ὁ παῖς ἅμα βουσὶν ἐϋκραίρῃσιν ὀπήδει
Νήπιος, εἶχε δὲ ῥάβδον, ἐπιστροφάδην δ' ἐβάδιζεν.
Ἐξοπίσω δ' ἀνέεργε, κάρη δ' ἔχεν ἀντίον αὐτῷ.
  Φῆ ῥ' ὁ γέρων. ὁ δὲ θᾶσσον ὁδὸν κίε Φοῖβος Ἀπόλλων
Οἰωνὸν δ' ἐνόει τανυσίπτερον· αὐτίκα δ' ἔγνω

Profectò celeriter immensa uincula circa latera habē-
Latonij à manibus fora transiturum, (tem,
Quàm te accipientem interim in ulnis osculaturum.
Pereas iterum magnā te pater plantauit solicitudinē
Mortalibus hominibus, ac immortalibus Dijs.
  Huic Mercurius respondit uerbis fraudulentis,
Mater mea quid ita me obseruas tanquam natum
Infantem, qui ualde parua in mente nefaria nouit,
Timidum, ac matris terruit mandata.
Verùm ego artem aggrediar quæ optima erit,
Consulens me & te omninò, neq; Deos
Nos inter immortales, sine muneribus & ieiuni,
Hic manentes tolerabimus ut tu iubes.
Melius est omnibus diebus cum immortalibus uersari,
Diuitē, copiosū, multos segetes habētē, quàm ad domū
Antro in aereo conspici. honorem autem
Et ego sacrum assequar quem Apollo.
Si autem utiq; non dederit pater meus, at ego
Tentabo possum furum princeps esse.
Si autem me exquirat Latonæ ualde inclyta filius.
Aliud quid illi & maius puto occursurum.
Abibo enim in Pythona magnam domum perfossurus,
Hinc (qui) abūdè (insunt) tripodas præclaros et lebetes
Depopulabor, & aurum, abundè splendidum ferrū,
Et multas uestes, tu autem uidebis si uolueris,
  Sic hi quidem utiq; uerbis adinuicem dicebant,
Filiusq; pellē capra gestantis Iouis, ac uenerāda Maia.
Aurora a. ex aere genita lucem mortalibus afferens,
Excitabatur ab Oceano ꝓfunda fluēta habēte, uerum
Onchestū peruenit iens, multū amabilem lucū (Apol.
Purum grauistrepi terram tenētis, (Neptuni) ubi senē
Silicerniū inuenit qui pascebat ꝓpè uiā sepē uiridarij
Quem prior allocutus est Latona ualde inclyta filius,
  O senex Onchesti rubos colligens herbosi,
Boues à Pieria quærens huc adsum,
Omnes fœminas, omnes cornibus inuolutas
A grege, taurus autē pascebatur solus seorsum ab alijs
Niger, horrendi autem canes à tergo sequebantur
Quatuor tanq̄ homines unanimes, hi q̄dē relicti sunt
Canesq; & taurus, quod utiq; mirum est.
Hæ autem abierunt Sole nuper occidente,
Ex molli prato à dulci pasculo.
Hæc mihi dic senex olim nate sicubi uidisti
Virum has ad boum facientem iter.
  Huic senex uerbis respondens dixit,
O amice, difficile quidem quæcunq; oculis uiderit
Omnia dicere: multi enim uiam faciunt uiatores.
Quorū alij q̄dē mala multa quærūt, alij .v. ualde bona
Eruunt, difficile autem dicere est unumquodq;.
Verùm ego totum diem usq; ad solis occasum,
Fodiebam circa collem uiridarij uinea.
Puerū a. uidi, ô optime, manifestū. a nō noui intellige-
Qui simul boues pulcricornuas sequebatur (re
Infans, tenebat autē uirgam, ac fluctuosè incedebat.
A tergò. a. cohibuit, caput aūt habebat contrariū sibi.
  Dixit utiq; senex, hic. a. celeriꝰ uiā ibat Phœb. Apollo.
Volucrem autem cognouit extensipedē: statim. a. nouit
Impe-

Impostorem natum Iouis filium Saturnij.
Impetuosè autem se mouit rex Iouis filius Apollo.
Ad Pylum ualde diuinam quærens flexipedes boues,
Purpurea nebula coopertus amplus humeris.
Vestigiaq; nouit procul iaculans, dixitq; uerbum,
Papè, certè magnum miraculum hoc oculis uideo.
Vestigia quidē hæc sunt boum rectà cornua gerentiū,
Verùm iterum conuersa sunt in asphodelum pratum,
Gressus autem neq; uiri hi fiunt, neq; mulieris,
Neq; luporum canorum, neq; ursorum neq; leonum,
Neq; utiq; tauri densa ceruicū sunt similia,
Qui talia monstra facit pedibus uelocibus,
Grauia quidem hinc uia, uerùm grauiora hinc uia.
Sic locutus, iuit rex Iouis filius Apollo.
Cyllenes autem peruenit in montem per amictū syluæ
Petræ in latibulum profunda umbra, ubiq; Nympha
Ambrosia peperit Iouis filium Saturnij.
Odor autem optabilis per montem ualde diuinum
Spargebatur: multa. a. oues extensipedes pascebāt her-
Vbi tunc festinans descendit lapideum solum (bam.
Antrum in aereum longè iaculans ipse Apollo.
Hunc autem cùm intellexisset Iouis ac Maiæ filius,
Iratus ob boues procul iaculantem Apollinem,
Fascias intrò ingressus est odoriferas, at multum
Ramus carbonem (struem) materia cinis circumtegit.
Sic Mercuri⁹ Lōgè operantē cōspicat⁹ subtraxit seipsū
In breui autem coegit caput manusq; pedesq;
Vtique, nuper lotus prouocans dulcem somnum
Venationisq; recentis testudinem sub ala tenebat.
Cognouit autem neq; ignorauit Iouis & Latonæ filius
Nymphā montanam præclaram, & charum filium,
Puerum paruum dolosis inuolutum uersutijs.
Circumspiciens igitur omnē recessum magnæ domus
Tria penetralia aperuit sumpta claue lucente
Nectare plena, & ambrosia amabili.
Multum autem aurum & argentum intus iacebat.
Multæ autem rubentes & albæ uestes Nymphæ.
Qualiter Deorum beatorū sacra domus intus habēt.
Vbi postquā perscrutatus est recessus magnæ domus,
Latonius uerbis allocutus est inclytum Mercurium,
O fili qui in cuna recubas, enuncia mihi boues
Citius, quoniā celeriter nos dissidemus nō uti par est,
Proijciam enim te demissum in Tartarum æreum.
In obscuritatē malæ mortis & intolerabilē, neq; te ma-
In lucem, neq; pater resoluet, sed sub terra (ter
Peribis, paucos inter uiros ducem te prabens.
Huic Mercurius uerbis respondebat uersutis.
Latonie quem hunc crudelem sermonem dixisti?
Et boues agrestes quærens huc peruenis?
Non uidi, non audiui, non alterius uerbum audiui,
Nō utiq; nunciarē, nō utiq; nunciationis mercedē au-
Neq; boū abactori forti homini similis sum. (ferrem,
Non meum opus hoc, antea uero mihi alia cura erant,
Somnus mihi cura est, ac nostra matris lac,
Fasciasq; circa humeros habere, ac calida lauacra,
Ne quis hoc sentiat, unde hæc contentio orta est.
Et utiq; magnū miraculum inter immortales fieret.

Φηλητὴν γεγαῶτα Διὸς παῖδα Κρονίωνος.
Ἐσσυμένως δ' ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, διζήμενος εἰλίποδας βοῦς,
Πορφυρέῃ νεφέλῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους.
Ἴχνιά τ' εἰσενόησεν ἑκηβόλος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἴχνια μὲν τάδε γ' ἐστὶ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Ἀλλὰ πάλιν τέτραπται ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Βήματα δ' οὔτ' ἀνδρὸς τάδε γίνεται οὔτε γυναικὸς
Οὔτε λύκων πολιῶν, οὔτ' ἄρκτων, οὔτε λεόντων·
Οὔτε τι κενταύρου λασιαύχενός ἐστιν ὁμοῖα,
Ὅστις τοῖα πέλωρα βιβᾷ ποσὶ καρπαλίμοισιν,
Αἰνὰ μὲν ἔνθεν ὁδοῖο, τὰ δ' αἰνότερ' ἔνθεν ὁδοῖο.
Ὣς εἰπὼν ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Κυλλήνης δ' ἀφίκανεν ὄρος καταειμένον ὕλῃ
Πέτρης εἰς κευθμῶνα βαθύσκιον, ἔνθα τε Νύμφη
Ἀμβροσίη ἐλόχευσε Διὸς παῖδα Κρονίωνος·
Ὀδμὴ δ' ἱμερόεσσα δι' οὔρεος ἠγαθέοιο
Κίδνατο, πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδα βόσκετο ποίην.
Ἔνθα τότε σπεύδων κατεβήσετο λάϊνον οὐδὸν
Ἄντρον ἐς ἠερόεν ἑκατηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸς
Χωόμενον περὶ βουσὶν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα,
Σπάργαν' ἔσω κατέδυνε θυήεντ', ἠΰτε πολλὴν
Πρέμνων ἀνθρακιὴν ὕλης σποδὸς ἀμφικαλύπτει·
Ὣς Ἑρμῆς ἑκάεργον ἰδὼν ἀλέεινεν ἑαυτόν.
Ἐν δ' ὀλίγῳ συνέλασσε κάρη χεῖράς τε πόδας τε,
Δή ῥα νεόλλουτος προκαλεύμενος ἥδυμον ὕπνον
Ἄγρης, εἰνέτεόν τε χέλυν ὑπὸ μασχάλῃ εἶχε·
Γνῶ δ' οὐδ' ἠγνοίησε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱὸς
Νύμφην τ' οὐρείην περικαλλέα καὶ φίλον υἱόν,
Παῖδ' ὀλίγον δολίῃς εἰλυμένον ἐντροπίῃσι.
Παπτήνας δ' ἄρα πάντα μυχὸν μεγάλοιο δόμοιο,
Τρεῖς ἀδύτους ἀνέῳγε, λαβὼν κληῖδα φαεινήν,
Νέκταρος ἐμπλείους ἠδ' ἀμβροσίης ἐρατεινῆς.
Πολλὸς δὲ χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἔνδον ἔκειτο,
Πολλὰ δὲ φοινικόεντα καὶ ἄργυφα εἵματα Νύμφης,
Οἷα θεῶν μακάρων ἱεροὶ δόμοι ἐντὸς ἔχουσιν.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἐξερέεινε μυχοὺς μεγάλοιο δόμοιο
Λητοΐδης, μύθοισι προσηύδα κύδιμον Ἑρμῆν,
Ὦ παῖ ὃς ἐν λίκνῳ κατάκειαι, μήνυέ μοι βοῦς
Θᾶττον. ἐπεὶ τάχα νῶι διοισόμεθ' οὐ κατὰ κόσμον.
Ῥίψω γάρ σε βαλὼν ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Εἰς ζόφον αἰνόμορον καὶ ἀμήχανον· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐς φάος οὐδὲ πατὴρ ἀναλύσεται, ἀλλ' ὑπὸ γαίῃ
Ἐῤῥήσεις, ὀλίγοισιν ἐν ἀνδράσιν ἡγεμονεύων.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Λητοΐδη, τίνα τοῦτον ἀπηνέα μῦθον ἔειπες;
Καὶ βοῦς ἀγραύλους διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνεις;
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα·
Οὐκ ἂν μηνύσαιμ', οὐκ ἂν μηνύτρον ἀροίμην.
Οὔτε βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἔοικα.
Οὐκ ἐμὸν ἔργον τοῦτο, πάρος δέ μοι ἄλλα μέμηλεν.
Ὕπνος ἔμοιγε μέμηλε καὶ ἡμετέρης γάλα μητρός,
Σπάργανά τ' ἀμφ' ὤμοισιν ἔχειν καὶ θερμὰ λοετρά.
Μή τις τοῦτο πύθοιτο, πόθεν τόδε νεῖκος ἐτύχθη.
Καὶ κεν δὴ μέγα θαῦμα μετ' ἀθανάτοισι γένοιτο,

Παῖδα

Παῖδα νέον γεγαῶτα διὰ προθύροιο περῆσαι
Βουσὶ μετ' ἀγραύλοισι. τὸ δ' ἀπρεπέως ἀγορεύεις.
Χθὲς γενόμην, ἁπαλοὶ δὲ πόδες, τρηχεῖα δ' ὑπὸ χθών.
Εἰ δὲ θέλεις, πατρὸς κεφαλὴν μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μὴ μὲν ἐγὼ μήτ' αὐτὸς ὑπίσχομαι αἴτιος εἶναι,
Μήτε τιν' ἄλλον ὄπωπα βοῶν κλοπὸν ὑμετεράων,
Αἵτινες αἱ βόες εἰσί· τὸ δὲ κλέος οἷον ἀκούω.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ πυκνὸν ἀπὸ βλεφάρων ἀμαρύσσων,
Ὀφρύσι ῥιπτάζεσκεν, ὁρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα,
Μάκρ' ἀποσυρίζων, ἅλιον ὡς μῦθον ἀκούων.
Τὸν δ' ἁπαλὸν γελάσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πέπον ἠπεροπευτὰ δολοφραδές, ἦ σε μάλ' οἴω
Πολλάκις ἀντιτοροῦντα δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔννυχον οὐχ' ἕνα μοῦνον ἐπ' οὔδει φῶτα καθίσαι,
Σκευάζοντα κατ' οἶκον ἄτερ ψόφου· οἷ' ἀγορεύεις.
Πολλοὺς δ' ἀγραύλους ἀκαχήσεις μηλοβοτῆρας·
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὁπόταν κρειῶν ἐρατίζων
Ἀντήσεις, ἀγέλῃσι βοῶν καὶ πώεσι μήλων,
Ἀλλ' ἄγε, μὴ πύματόν τε καὶ ὕστατον ὕπνον ἰαύσῃς,
Ἐκ λίκνου κατάβαινε μελαίνης νυκτὸς ἑταῖρε.
Τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοις γέρας ἕξεις,
Ἀρχὸς φηλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη καὶ παῖδα λαβὼν φέρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Σὺν δ' ἄρα φρασσάμενος τότε δὴ κρατὺς Ἀργειφόντης
Οἰωνὸν προέηκεν ἀειρόμενος μετὰ χερσί,
Τλήμονα γαστρὸς ἔριθον, ἀτάσθαλον ἀγγελιώτην,
Ἐσσυμένως δὲ μετ' αὐτὸν ἐπέπταρε· τοῖο δ' Ἀπόλλων
Ἔκλυεν, ἐκ χειρῶν δὲ χαμαὶ βάλε κύδιμον Ἑρμῆν.
Ἕζετο δὲ προπάροιθε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἑρμῆν κερτομέων, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Θάρσει σπαργανιῶτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Εὑρήσω καὶ ἔπειτα βοῶν ἴφθιμα κάρηνα,
Τούτοις οἰωνοῖς· σὺ δ' αὖθ' ὁδὸν ἡγεμονεύσεις·
Ὣς φάτ'. ὁ δ' αὖτ' ἀνόρουσε θοῶς Κυλλήνιος Ἑρμῆς
Σπουδῇ ἰών. ἄμφω δὲ παρ' οὔατα χερσὶν ἐώθει,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοισιν ἐλιγμένος, εἶπε δὲ μῦθον
Πῇ με φέρεις ἑκάεργε, θεῶν ζαμενέστατε πάντων;
Ἦ με βοῶν ἕνεχ' ὧδε χολούμενος ὀρσολοπεύεις.
Ὢ πόποι, εἴθ' ἀπόλοιτο βοῶν γένος. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ὑμετέρας ἔκλεψα βόας, οὐδ' ἄλλον ὄπωπα,
Αἵτινές εἰσι βόες· τὸ δὲ δὴ κλέος οἷον ἀκούω.
Δὸς δὲ δίκην καὶ δέξο παρὰ Ζηνὶ Κρονίωνι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὰ ἕκαστα διαρρήδην ἐρέεινον
Ἑρμῆς τ' οἰοπόλος καὶ Λητοῦς ἀγλαὸς υἱός,
Ἀμφὶς θυμὸν ἔχοντες, ὁ μὲν νημερτέα φωνὴν
Οὐκ ἀδίκως ἐπὶ βουσὶν ἐλάζυτο κύδιμον Ἑρμῆν·
Αὐτὰρ ὁ τέχνῃσίν τε καὶ αἱμυλίοισι λόγοισιν
Ἤθελεν ἐξαπατᾶν Κυλλήνιος Ἀργυρότοξον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πολύμητις ἐὼν πολυμήχανον εὗρεν,
Ἐσσυμένως δ' ἤπειτα διὰ ψαμάθοιο βάδιζε
Πρόσθεν, ἀτὰρ κατόπισθε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱός·
Αἶψα δ' ἵκοντο κάρηνα θυώδεος Οὐλύμποιο,
Ἐς πατέρα Κρονίωνα, Διὸς περικαλλέα τέκνα.
Κεῖθι γὰρ ἀμφοτέροισι δίκης κατέκειτο τάλαντα.
Εὐμυλίη δ' ἔχ' Ὄλυμπον ἀγάννιφον· ἀθάνατοι δὲ
Ἄφθιτοι ἠγερέθοντο ὑπὸ πτύχας Οὐλύμποιο.
Ἔστησαν δ' Ἑρμῆς τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων

Puerum nuper natum per uestibulum transire,
Bobus cum agrestibus, hoc autem indecorè dicis.
Heri natus sum, molles .a. pedes, aspera .a. subest terra,
Si autem uis, patris caput magnum iuramẽtum iuro,
Neq; quidem ego, neq; ipse promitto me autorẽ esse,
Neq; aliquem alium inspexi boum furem uestrarum,
Quales uam boues sunt, famam autem solum audio,
Sic utiq; dixit, & frequenter à palpebris micans,
Supercilijs eijciebat inspiciens hinc & hinc,
Longè fistula sibilans uanum tanquã uerbum audiẽs.
Hunc .n. molliter ridens allocutus est lõgè operãs Apollo
O Pepo, deceptor, dolos cogitãs. pfectò te ualde puto
Sapius penetrantem domos benè habitatas,
Nocturnum non unũ tantùm in solo homine collocare
Construentem per domum absq; strepitu, qualia dicis.
Multos autem agrestes dolore afficies ouium pastores.
Montis in cauernis quando carnes cupiens,
Occurres gregibus boum, & armentis ouium,
Sed agè ne ultimum ac postremum somnum dormias,
Ex cuna descende nigra noctis socie.
Hũc .n. igitur et posteà inter immortales honorẽ habe-
Princeps furum uocaberis in diebus omnibus. (bis,
Sic effat⁹ est, et puerũ capiẽs ferebat Phœbus Apollo
Simulq; in animo cogitans tunc fortis Argicida,
Augurium emisit eleuatus in manus,
Miserum uentris Erithum fatuum nuncium,
Impetuosè autem ipsum aduolauit: hunc aut ẽ Apollo
Audiebat, à manib. a. humi eiecit inclytum Mercuriũ.
Sedit autem antè, & licet percupidus uiæ,
Mercurium conuitians, ac illi uerbum dixit,
Confide fasciate Iouis & Maiæ fili,
Inueniam & posteà boum fortia capita,
His auguribus, rectè .a. rursus uia dux eris. (curius
Sic dixit, hic .a. rurs⁹ impetũ fecit celeriter Cyllẽ. Mer
Studio incedens: ambas autem ad manus impellebat
Fasciam circa humeros inuolutus: dixit autem uerbũ,
Quo me fers procul operãs Deorũ fortissime omniũ?
Certè me boum causa sic iratus conturbas,
Papè, utinam perijsset boum genus, neq; enim ego
Vestras furatus sum boues, neq; alium inspexi
Quales sunt boues, famam autem solùm audio.
Da uerò iudicium, & suscipe à Ioue Saturnio.
Verùm postquam singula propalàm edisseruissent
Mercuriusq; aruspex, & Latona præclarus filius.
Diuersam sententiam habẽtes, hic quidẽ uerã uocem,
Non iniustè pro bobus capiebat inclytum Mercurium.
Verùm hic artibusq; & blandis sermonibus
Volebat decipere Cyllenius Argentiarcum.
Verùm quoniam callidus licet esset, uersutum inuenit,
Impetuosè posteà per arenam ibat
Antè: sed à tergo Iouis & Latonæ filius.
Statim autem uenerũt ad uertices odoriferi Olympi,
Ad patrem Saturnium Iouis præclari nati.
Ibi enim ambobus iudicij posita erant talenta. (aũt
Rumor .a. habebat Olympũ ualde niuosũ, immortales
Incorruptibiles aggregabantur ad fastigia Olympi.
Steterunt autem Mercuriusq; & argentiarcus Apollo
Co-

Coram Iouis genibus. hic.a.interrogauit fortē filium
Iupiter altitonans. ac illi uerbum dixit,
Phœbe, unde hanc sufficientem prædam agitas,
Puerum nuper genitum indolem præconis habentem?
Studiosa hæc res Deorum ad congeriem uenit.
Huic.a.rursus dixit rex proculoperans Apollo,
O pater, profectò statim sermonē audies non inanem,
Conuitians tanquam si solus ego prædator essem.
Puerum quendam inueni hunc celebrem populatorē,
Cyllenæ in montibus multum spacium permensus,
Conuitiatorē similem ego Deorum non aliū inspexi,
Neq; uirorū quotquot munere uescētes sūt super terrā
Furatus autem à prato meas boues, abijt agitans
Vespertinus apud littus multisoni maris. (monstrosa
Ad rectam uiam agitās, hæc.a. utiq; uestigia duplicia
Qualia ut admirentur, & illustris dæmonis opera.
Hisce enim bobus ad asphodelum pratum
Contrarios gressus habens puluis ostendebat niger:
At ipse hic præter modum callidus, neq; igitur pedib.
Neq; igitur manibus incedebat per arenosum locum.
Verū aliud quoddā cōsiliū habēs uersabatur ad itinera
Talia monstra, tanq; si quis tenuib. quercub. incideret.
Quousq; quidē igitur sectabatur per arenosum locū,
Facillimè uestigia omnia uertebat in pulueribus.
Verùm postquā arena magnum callem pertransiuit,
Incōspicabilis factus est celeriter boū callis atq; sui ipsi
Locū super fortē, hunc.a.animaduertit mortalis uir
Ad Pylum statim agentem boum genus lati frontium.
Verùm postquā has quidem in quiete sacrificauit,
Et per ignē ualde metit uia, hoc quidē hic, hoc.v.illic
In cunis iacebat nigra nocti similis.
Antro in aereo ad tenebras, neq; utiq; ipsum
Aquila acutè uidēs inspexisset, multum.a. manibus
Splendores ciebat dolum curans.
Hic autem statim uerbum uiolenter dicebat,
Non uidi, non audiui, nō alterius uerbum audiui.
Neq; utiq; indicarem, neq; nunciū mercedem auferrē.
Sic utiq; locutus sedit Phœbus Apollo.
Merc.a.rursus ab altera parte respondens uerbū dixit
Ostēdit.a. ad Saturnium Deorum iussorem omnium,
Iupiter pater, certè ego tibi ueritatem dicam,
Verax enim sum, & non noui mendax esse.
Venit ad nos quærens flexipedes boues
Hodie Sole nuper oriente.
Neq; Deorū beatorum duxit testes, neq; speculatores.
Indicare autem iubebat necessitate ex multa.
Multùm.a. me minatus est eiecturū ad Tartarū latū,
Quoniā hic qdē mollē florē habēt gloriosæ pubertatis.
Verùm ego heri natus sum, hocq; nouit & ipse,
Neque boum abactori forti similis.
Crede, (etenim meus pater charus gloriaris esse.)
Quòd non domum abegi boues, (sic felix essem)
Neque solum transij, hoc autem manifestè dico,
Solem ualde reuereor ac dæmonas alios.
Et te amo, & hunc obseruo, nosti & ipse,
Quòd nō causa sum, magnū.a. cognosco iuramentum.
Non per hæc immortalium bene instructa uestibula,
Et aliquando ego retribuam crudelem nocem,

Πρόσθε Διὸς γούνων. ὁ δ᾽ ἀνείρετο φαίδιμον υἱὸν
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Φοῖβε, πόθεν ταύτην μενοεικέα ληΐδ᾽ ἐλαύνεις,
Παῖδα νέον γεγαῶτα, φυὴν κήρυκος ἔχοντα;
Σπουδαῖον τόδε χρῆμα θεῶν μεθ᾽ ὁμήγυριν ἦλθε.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πάτερ, ἦ τάχα μῦθον ἀκούσεαι οὐκ ἀλαπαδνόν,
Κερτομέων ὡς οἶος ἐγὼ φιλολήϊός εἰμι.
Παῖδά τιν᾽ εὗρον τόνδε διαπρύσιον κεραϊστὴν
Κυλλήνης ἐν ὄρεσσι, πολὺν διὰ χῶρον ἀνύσσας,
Κέρτομον, οἷον ἔγωγε θεῶν οὐκ ἄλλον ὄπωπα,
Οὐδ᾽ ἀνδρῶν ὁπόσοι λησίμβροτοι εἰσ᾽ ἐπὶ γαίῃ.
Κλέψας δ᾽ ἐκ λειμῶνος ἐμὰς βοῦς ᾤχετ᾽ ἐλαύνων
Ἑσπέριος παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Εὐθὺ Πύλονδ᾽ ἐλάων, τὰ δ᾽ ἄρ᾽ ἴχνια δοιὰ πέλωρα
Οἷά τ᾽ ἀγάσσασθαι, καὶ ἀγαυοῦ δαίμονος ἔργα.
Τῇσιν μὲν γὰρ βουσὶν ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα
Ἀντία βήματ᾽ ἔχουσα κόνις ἀνέφαινε μέλαινα·
Αὐτὸς δ᾽ οὗτος ὅδ᾽ ἐκτὸς ἀμήχανος, οὔτ᾽ ἄρα ποσὶν
Οὔτ᾽ ἄρα χερσὶν ἔβαινε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον.
Ἀλλ᾽ ἄλλην τινὰ μῆτιν ἔχων διέτριβε κέλευθα,
Τοῖα πέλωρ᾽ ὡς εἴ τις ἀραιῇσι δρυσὶ βαίνοι.
Ὄφρα μὲν οὖν ἐδίωκε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ῥεῖα μάλ᾽ ἴχνια πάντα διέπρεπεν ἐν κονίῃσιν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψαμάθοιο μέγαν στίβον ἐξεπέρησεν,
Ἄφραστος γένετ᾽ ὦκα βοῶν στίβος ἠδὲ καὶ αὐτοῦ
Χῶρον ἀνὰ κρατερόν. τὸν δ᾽ ἐφράσατο βροτὸς ἀνὴρ
Εἰς Πύλον εὐθὺς ἐλῶντα βοῶν γένος εὐρυμετώπων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τὰς μὲν ἐν ἡσυχίῃ κατέρεξε,
Καὶ διὰ πῦρ μάλ᾽ ἄμησεν ὁδοῦ, τὸ μὲν ἔνθα, τὸ δ᾽ ἔν-
Ἐν λίκνῳ κατέκειτο μελαίνῃ νυκτὶ ἐοικώς, (θα,
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι κατὰ ζόφον· οὐδέ κεν αὐτὸν
Αἰετὸς ὀξὺ λάων ἐσκέψατο· πολλὰ δὲ χερσὶν
Αὐγὰς ὡμάρτασζε, δολοφροσύνην ἀλεγύνων.
Αὐτὸς δ᾽ αὐτίκα μῦθον ἀπηλεγέως ἀγόρευεν,
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα.
Οὐδέ κε μηνύσαιμ᾽, οὐδ᾽ ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Ἤτοι ἄρ᾽ ὡς εἰπὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἑρμῆς δ᾽ αὖθ᾽ ἑτέρωθεν ἀμειβόμενος ἔπος ηὔδα,
Δείξατο δ᾽ ἐς Κρονίωνα θεῶν σημάντορα πάντων,
Ζεῦ πάτερ, ἤτοι ἐγώ σοι ἀληθείην καταλέξω.
Νημερτής τε γάρ εἰμι, καὶ οὐκ οἶδα ψεύδεσθαι.
Ἦλθεν ἐς ἡμετέρου διζήμενος εἰλίποδας βοῦς
Σήμερον ἠελίοιο νέον ἐπιτελλομένοιο·
Οὐδὲ θεῶν μακάρων ἄγε μάρτυρας, οὐδὲ κατόπτας.
Μηνύειν δ᾽ ἐκέλευεν ἀναγκαίης ὑπὸ πολλῆς.
Πολλὰ δέ μ᾽ ἠπείλησε βαλεῖν ἐς Τάρταρον εὐρὺν,
Οὕνεχ᾽ ὁ μὲν τέρεν ἄνθος ἔχει φιλοκυδέος ἥβης
Αὐτὰρ ἐγὼ χθιζὸς γενόμην τὰ δέ τ᾽ οἶδε καὶ αὐτός.
Οὔτι βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἐοικώς.
Πείθεο· (καὶ γὰρ ἐμεῖο πατὴρ φίλος εὔχεαι εἶναι)
Ὡς οὐκ οἴκαδ᾽ ἔλασσα βόας, (ὣς ὄλβιος εἴην)
Οὐδ᾽ ὑπὲρ οὐδὸν ἔβην. τόδε δ᾽ ἀτρεκέως ἀγορεύω,
Ἠέλιον μάλα αἰδέομαι καὶ δαίμονας ἄλλους,
Καί σε φιλῶ, καὶ τοῦτον ὀπίζομαι· οἶσθα καὶ αὐτὸς
Ὡς οὐκ αἴτιός εἰμι. μέγαν δ᾽ ἐπιδαίομαι ὅρκον.
Οὐ μὰ τάδ᾽ ἀθανάτων εὐκόσμητα προθύραια,
Καί ποτ᾽ ἐγὼ τούτῳ τίσω ποτὶ νηλέα φωνὴν,

Καὶ κρατερῷ περ ἐόντι· σὺ δ' ὁπλοτέροισιν ἄρηγε.
Ὣς φάτ' ἐπιλλίζων Κυλλήνιος ἀργειφόντης·
Καὶ τὸ σπάργανον εἶχεν ἐπ' ὠλένῃ, οὐδ' ἀπέβαλλε.
Ζεὺς δὲ μέγ' ἐξεγέλασσεν, ἰδὼν κακομηδέα παῖδα,
Εὖ καὶ ἐπισταμένως ἀρνεύμενον ἀμφὶ βόεσσιν·
Ἀμφοτέρους δ' ἐκέλευσεν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντας
Ζητεύειν, Ἑρμῆν δὲ διάκτορον ἡγεμονεύειν,
Καὶ δεῖξαι τὸν χῶρον ἐπ' ἀβλαβίῃσι νόοιο,
Ὅππη δ' αὖ ἀπέκρυψε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Νεῦσεν δὲ Κρονίδης, ἐπεπείθετο δ' ἀγλαὸς Ἑρμῆς·
Ῥηϊδίως γὰρ ἔπειθε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
Τὼ δ' ἄμφω σπεύδοντε Διὸς περικαλλέα τέκνα
Ἐς Πύλον ἠμαθόεντα δ' ἐπ' Ἀλφειοῦ πόρον ἷξον,
Ἀγροὺς δ' ἐξίκοντο καὶ αὔλιον ὑψιμέλαθρον.
Ἧχ' οὐ δὴ τὰ χρήματ' ἀτιτάλλετο νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἔνθ' Ἑρμῆς μὲν ἔπειτα κιὼν παρὰ λάινον ἄντρον,
Εἰς φῶς ἐξήλαυνε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα·
Λητοΐδης δ' ἀπάτερθεν ἰδὼν, ἐνόησε βοείας
Πέτρῃ ἐπ' ἠλιβάτῳ, τάχα δ' ἤρετο κύδιμον Ἑρμῆν.
Πῶς ἐδύνω δολομῆτα δύω βόε δειροτομῆσαι
Ὧδε νεογνὸς ἐὼν καὶ νήπιος; αὐτὸς ἔγωγε
Θαυμαίνω κατόπισθε τὸ σὸν κράτος· οὐδέ τί σε χρὴ
Μακρὸν ἀέξεσθαι Κυλλήνιε Μαιάδος υἱέ.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ χερσὶ περίστρεφε καρτερὰ δεσμὰ
Ἄγνου. ταὶ δ' ὑπὸ ποσσὶ κατὰ χθονὸς αἶψα φύοντο
Αὐτόθεν ἀμβολάδην ἐστραμμέναι ἀλλήλῃσι,
Ῥεῖά τε καὶ πάσῃσιν ἐπ' ἀγραύλῃσι βόεσσιν,
Ἑρμέω βουλῇσι κλεψίφρονος· αὐτὰρ Ἀπόλλων
Θαύμασεν ἀθρήσας. τότε δὴ κρατὺς Ἀργειφόντης
Χῶρον ὑποβλήδην ἐσκέψατο, πῦρ ἀμαρύσσων,
Ἐγκρύψαι μεμαώς. Λητοῦς δ' ἐρικυδέος υἱὸν
Ῥεῖα μάλ' ἐπρήϋνεν ἑκηβόλον ὡς ἔθελ' αὐτὸς,
Καὶ κρατερόν περ ἐόντα. λαβὼν δ' ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος· ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε. γέλασσε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων
Γηθήσας, ἐρατὴ δὲ διὰ φρένας ἤλυθ' ἰωὴ
Θυμῷ ἀκουάζοντι· λύρῃ δ' ἐρατὸν κιθαρίζων
Στῆ ῥ' ὅγε θαρσήσας ἐπ' ἀριστερὰ Μαιάδος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος· τάχα δὲ λιγέως κιθαρίζων
Γηρύετ' ἀμβολάδην· ἐρατὴ δέ οἱ ἕσπετο φωνὴ,
Κραίνων ἀθανάτους τε θεοὺς καὶ γαῖαν ἐρεμνὴν,
Ὡς τὰ πρῶτα γένοντο, καὶ ὡς λάχε μοῖραν ἕκαστος.
Μνημοσύνην μὲν πρῶτα θεῶν ἐγέραιρεν ἀοιδῇ,
Μητέρα Μουσάων· ἡ γὰρ λάχε Μαιάδος υἱόν·
Τοὺς δὲ κατὰ πρέσβιν τε καὶ ὡς γεγάασιν ἕκαστος,
Ἀθανάτους ἐγέραιρε θεοὺς Διὸς ἀγλαὸς υἱὸς,
Πάντ' ἐνέπων κατὰ κόσμον ἐπωλένιον κιθαρίζων
Τὸν δ' ἔρος ἐν στήθεσσιν ἀμήχανος αἴνυτο θυμόν.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Βουφόνε μηχανιῶτα πονεύμενε δαιτὸς ἑταῖρε,
Πεντήκοντα βοῶν ἀντάξια ταῦτα μέμηλας.
Ἡσυχίως καὶ ἔπειτα διακρινέεσθαι ὀΐω·
Νῦν δ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ πολύτροπε Μαιάδος υἱὲ
Ἦ σοί γ' ἐκ γενετῆς τάδ' ἅμ' ἕσπετο θαυματὰ ἔργα,
Ἦέ τις ἀθανάτων ἠὲ θνητῶν ἀνθρώπων
Δῶρον ἀγαυὸν ἔδωκε, καὶ ἔφρασε θέσπιν ἀοιδήν.
Θαυμασίην γὰρ τήνδε νεήφατον ὄσσαν ἀκούω,
Ἣν οὔ πώποτέ φημι δαήμεναι οὔτε τιν' ἀνδρῶν,

Illi quidē quamuis sit fortis, tu. a. iunioribus auxiliare.
Sic dixit inuuens oculis Cyllenius Argicida,
Et fasciam habebat sub ulna, neq; eiecit.
Iupiter. a. ualde arrisit uidens uersutum puerum,
Rectè & scienter negantem de bubus.
Ambos autem iussit concordem animum habentes
Quarere, Mercurium autem nuncium ducem esse,
Ac ostendere locum pra innocentia animi,
Vbiq; celauit boum fortia capita.
Annuit. a. Saturnius, obediebat. v. praclarus Mercurius,
Faciliter enim suadebat Iouis mens agidiferi.
Hi autem ambo festinabant Iouis praclari filij
Ad Pylū, arenosum autē ad Alphei uadum peruenēre.
Ad Agros autem peruenêre & stabulum altum.
Illic, ubi utiq; opes nutriebantur noctis in tempore.
Tunc Mercurius quidē deinde iens ad lapideū antrū.
In lucem egit boum fortia capita.
Latonius autem seorsum uidens agnouit boum pelles
Petra in alta, citò. a. interrogauit inclytum Mercuriū.
Quo pacto potuisti uersipellis duorū boum ceruicē
Sic nuperrimè natus & infans, ipse ego (secare
Miror à tergo tuam uim, neq; te oportet
Longè crescere Cyllenie Maia fili. (cula
Sic utiq; dixit, & manib. circūuertebat fortia uin-
Pueri, hi autem sub pedibus per terrā statim harebant
Ibidem mutuò uersa ad inuicem,
Facileq; & omnes ad agrestes boues
Mercurij consilijs uersuti, uerùm Apollo
Admiratus est inspiciens, tunc utiq; fortis Argicida,
Locum toruè inspexit, ignem abolens,
Occultare cupiens, Latona autem ualde inclytus filius
Facillimè sedauit longè iaculantem, sicut uolebat ipse.
Et licet fortis esset, capiens autem sinistra manu
Plectro tentabat cantum, hac autem à manu
Horrende sonuit. risit autem Phœbus Apollo
Gauisus, amabilis autem ad mentem uenit uox
Cum animo audienti lyra autem amabile ludens,
Stabat utiq; confisus ad Lauam Maia filius
Phœbi Apollinis, celeriter autē acutè citharā pulsans
Canebat alternatim, amabilis. a. illā sequebatur uox
Miscens immortalesq; Deos, & terram tenebrosam,
Vt à principio facti fuêre, et ut sortitus est partē figulus
Mnemosynē quidē in primis dearū honorabat cātione
Matrem Musarum hac enim sortita est Maia filium.
Alios autem secundū honorē & ut geniti sunt singuli.
Immortales honorabat Deos, Iouis praclarus filius.
Omnia dicens ornatè, & cubito citharam pulsans.
Huius. a. desideriū pectore immēsum uellebat animū,
Et hunc allocutus uerba alata dixit.
Bouicida uersute laborans conuiuij socie,
Quinquaginta bobus digna hac cura habuisti
Quietè, & deinde dijudicari puto.
Nūc. a. agè mihi hoc dic uersute Maia fili, (lia opera?
Nūqd te à natiuitate hac simul secuta sunt admirabi-
Vel quis immortalium aut mortalium hominum
Donum illustre dedit & dixit diuinam cantionem?
Admirabilem enim hanc nouam uocem audio,
Quam nunquam dico didicisse, neq; aliquem uirorū.

Neq;

Neq; aliquē immortaliū, qui Olympias domos habēt,
Præter te impostorem Iouis & Maiæ fili.
Quæ ars, quæ Musa difficilium curarum,
Quod exercitium, uerè enim simul tria adsunt,
Lætitiam, & amorem, ac dulcem somnum acciperet.
Etenim ego Musarum Olympiadarum sum sectator.
His choreaq; curæ sunt & præclara uia cantionis,
Et cantus florens, & amabilis strepitus tibiarum.
Sed nondum mihi cantus in mente sic curæ fuit,
Qualia iuuenum conuiuij apta opera existunt. (sas.
Admiror Iouis fili hæc quàm amabiliter citharā pul-
Nunc aūt quoniam paruus licet, inclyta consilia nosti.
Tibiq; ipsi & matri hoc uerè dicam,
Ne per hoc corneum telum, certè quidem ego te
Inclytum inter immortales, & beatum ducam,
Daboq; præclara munera & tandem non te decipiam.
Huic autem Mercurius uerbis respondebat astutis,
Interrogas me Procul operans, uerùm ego tibi
Artem nostram ascendere non inuideo.
Hodie scies, uolo autem tibi placidus esse
Consilio & uerbis, tu autem in mente omnia nosti,
Primus enim Iouis fili inter immortales cognosces
Bonusq; fortisq;, amat utiq; te consultor Iupiter
Ex omni sanctitate, dedit autem tibi præclara dona.
Et honores, te aiunt, didicisse ex Iouis consilio.
Vaticiniaq; Procul operans à Ioue fata omnia.
Et nunc ipse ego te filium opulentum cognoui.
Tibi autem promptum est dicere quodcunq; cupis.
Sed quoniam tibi animus mouetur citharam pulsare,
Cane & citharam pulsa, & gaudia tibi curæ sint,
Suscipiens à me, tu autem mihi chare gloriam præbe.
Rectè cane præ manib. habens dulcisonam sociam,
Pulcrè & benè ac ornatè sciens dicere.
Securus quidem deinde ferre ad conuiuium floridum,
Et choream amabilem, et ad amantem gloriā ludum.
Lætitiam noctisq; & diei, quicunq; igitur ipsam
Arte & sapientia edoctus interrogaret.
Allocuta multa uariaq; mente grata docet.
Facilè consuetudinibus ludens mollibus.
Operationem dicens infelicem quicunq; autem ipsam
Nescius primùm uehementer interrogauit,
Stultè sic deinde sublimeq; perturbaret.
Tibi autem promptum est discere quodcunq; cupis,
Et tibi ego dabo hanc Iouis præclare puer.
Nos autem rursus montisq; & equos pascentis soli,
Bobus pascua procul operans pascemus agrestibus.
Hinc satis parient boues cum tauris mixtæ,
Mixtim fæminasq; & masculos. neq; te oportet
Astutus licet sis uehementer irasci.
Sic locutus præbuit, hic.a suscepit Phœbus Apollo.
Mercurio autem præbuit habēs scuticam præclaram.
Boum autem curas commisit, suscepit autē Maiæ filius
Lætus, citharam autem susceptam manu leua
Latonæ præclarus filius rex procul operans Apollo,
Plectro excitabat cantum, hæc autem pulcrè
Amabiliterq; sonuit, Deus autem cantum cecinit,
Vbi boues quidem deinde ad ualde diuinum pratum
Versæ sunt ipsi autem Iouis præclari filij

Οὔτι τιν' ἀθανάτων οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι,
Νόσφι σέθεν φιλῆτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὲ,
Τίς τέχνη, τίς Μοῦσα ἀμηχανέων μελεδώνων,
Τίς τρίβος. ἀτρεκέως γὰρ ἅμα τρία πάντα πάρεστιν,
Εὐφροσύνην καὶ ἔρωτα καὶ ἥδυμον ὕπνον ἑλέσθαι.
Καὶ γὰρ ἐγὼ μούσῃσιν Ὀλυμπιάδεσσιν ὀπηδὸς,
Τῇσι χοροί τε μέλουσι καὶ ἀγλαὸς οἶμος ἀοιδῆς,
Καὶ μολπὴ τεθαλυῖα, ἱμερόεις βρόμος αὐλῶν·
Ἀλλ' οὔπω τί μοι ὧδε μετὰ φρεσὶν ὧδε μέλησεν
Οἷα νέων θαλίης ἐνδέξια ἔργα πέλονται.
Θαυμάζω Διὸς υἱὲ τόδ', ὡς ἐρατὸν κιθαρίζεις.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὖν ὀλίγος περ ἐὼν κλυτὰ μήδεα οἶδας,
Σοὶ δ' αὐτῷ καὶ μητρὶ τὸ δ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Ναὶ μὰ τόδε κρανέϊνον ἀκόντιον, ἦ μὲν ἐγώ σε
Κυδρὸν ἐν ἀθανάτοισι καὶ ὄλβιον ἡγεμονεύσω.
Δώσω τ' ἀγλαὰ δῶρα, καὶ ἐς τέλος οὐκ ἀπατήσω.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισιν,
Εἰρωτᾷς μ' ἑκάεργε περιφραδές· αὐτὰρ ἐγώ σοι
Τέχνης ἡμετέρης ἐπιβήμεναι οὔτι μεγαίρω.
Σήμερον εἰδήσεις. ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι
Βουλῇ καὶ μύθοισι. σὺ δὲ φρεσὶ πάντ' εὖ οἶδας·
Πρῶτος γὰρ Διὸς υἱὲ μετ' ἀθανάτοισι θαάσσεις
Ἠΰς τε κρατερός τε φιλεῖ δέ σε μητίετα Ζεὺς,
Ἐκ πάσης ὁσίης, ἔπορεν δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα·
Καὶ τιμὰς σέ γε φασὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς,
Μαντείας θ' ἑκάεργε Διὸς πάρα, θέσφατα πάντα.
Καὶ νῦν αὐτὸς ἐγὼ παῖδ' ἀφνειὸν δεδάηκα.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι, ὅ,ττι μενοινᾷς,
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τοι θυμὸς ἐπιθύει κιθαρίζειν,
Μέλπεο καὶ κιθάριζε, καὶ ἀγλαΐας ἀλέγυνε,
Δεγμένος ἐξ ἐμέθεν. σὺ δέ μοι φίλε κῦδος ὄπαζε·
Εὐμόλπει μετὰ χερσὶν ἔχων λιγύφωνον ἑταίρην.
Καλὰ καὶ εὖ κατὰ κόσμον ἐπισταμένως ἀγορεύειν·
Εὔκηλος μὲν ἔπειτα φέρειν εἰς δαῖτα θάλειαν,
Καὶ χορὸν ἱμερόεντα, καὶ ἐς φιλοκυδέα κῶμον,
Εὐφροσύνην νυκτός τε καὶ ἤματος. ὅς τις ἄρ' αὐτὴν
Τέχνῃ καὶ σοφίῃ δεδαημένος ἐξερεείνῃ,
Φθεγγομένη παντοῖα νόῳ χαρίεντα διδάσκει
Ῥεῖα συνηθείῃσιν ἀθυρομένη μαλακῇσιν,
Ἐργασίην φεύγουσα δυήπαθον. ὃς δέ κεν αὐτὴν
Νῆις ἐὼν τὸ πρῶτον ἐπιζαφελῶς ἐρεείνῃ,
Μὰψ αὔτως κεν ἔπειτα μετήορά τε θρυαλίζοι.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅ,ττι μενοινᾷς,
Καί τοι ἐγὼ δώσω ταύτην Διὸς ἀγλαὲ κοῦρε.
Ἡμεῖς δ' αὖ ὄρεός τε καὶ ἱπποβότου πεδίοιο
Βουσὶ νομοὺς ἑκάεργε νομεύσομεν ἀγραύλοισιν,
Ἔνθεν ἅλις τέξουσι βόες ταύροισι μιγεῖσαι
Μίγδην θηλείας τε καὶ ἄρσενας. οὐδέ τι σε χρὴ
Κερδαλέον περ ἐόντα περιζαμενῶς κεχολῶσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὤρεξ'. ὁ δ' ἐδέξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἑρμῇ δ' ἐγγυάλιξεν ἔχων μάστιγα φαεινὴν,
Βουκολίας τ' ἐπέτελλεν. ἔδεκτο δὲ Μαιάδος υἱὸς
Γηθήσας. κιθάρην δὲ λαβὼν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς
Λητοῦς ἀγλαὸς υἱὸς ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος. ἡ δ' ὑπὸ καλὸν
Ἱμερόεν κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισε.
Ἔνθα βόες μὲν ἔπειτα ποτὶ ζάθεον λειμῶνα
Ἐτραπέτην· αὐτοὶ δὲ Διὸς περικαλλέα τέκνα

Ἄψορροι πρὸς Ὄλυμπον ἀγαννιφὸν ἐρρώσαντο,
Τερπόμενοι φόρμιγγι. χάρη δ' ἄρα μητίετα Ζεύς.
Ἄμφω δ' ἐς φιλότητα συνήγαγε. καὶ τὸ μὲν Ἑρμῆς
Λητοΐδην ἐφίλησε διαμπερὲς, ὡς ἔτι καὶ νῦν,
Σήματ' ἐπεὶ κίθαριν μὲν Ἑκηβόλῳ ἐγγυάλιξεν,
Ἱμερτὴν δεδαώς· ὁ δ' ὑπωλένιον κιθάριζεν.
Αὐτὸς δ' αὖθ' ἑτέρης σοφίης ἐκμάσσατο τέχνην·
Συρίγγων ἐνοπὴν ποιήσατο τηλόθ' ἀκουστήν.
Καὶ τότε Λητοΐδης Ἑρμῆν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δείδια Μαιάδος υἱὲ, διάκτορε, ποικιλομῆτα,
Μή μοι ἀνακλέψῃς κιθάριν καὶ καμπύλα τόξα.
Τιμὴν γὰρ πὰρ Ζηνὸς ἔχεις, ἐπαμοίβια ἔργα
Θήσειν ἀνθρώποισι κατὰ χθόνα πουλυβότειραν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἢ κεφαλῇ νεύσας, ἢ ἐπὶ Στυγὸς ὄμβριμον ὕδωρ,
Πάντ' ἂν ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένα καὶ φίλα ἔρδοις.
Καὶ τότε Μαιάδος υἱὸς ὑποσχόμενος κατένευσε
Μή ποτ' ἀποκλέψειν ὅσ' Ἑκηβόλος ἐκτεάτισται,
Μηδέ ποτ' ἐμπελάσειν πυκινῷ δόμῳ. αὐτὰρ Ἀπόλλων
Λητοΐδης κατένευσεν ἐπ' ἀρθμῷ καὶ φιλότητι,
Μή τινα φίλτερον ἄλλον ἐν ἀθανάτοισιν ἔσεσθαι
Μήτε θεὸν μήτ' ἄνδρα Διὸς γόνον. ἐκ δὲ τέλειον
Σύμβολον ἀθανάτων ποιήσομαι, ἠδ' ἅμα πάντων,
Πιστὸν ἐμῷ θυμῷ καὶ τίμιον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ὄλβου καὶ πλούτου δώσω περικαλλέα ῥάβδον,
Χρυσείην, τριπέτηλον, ἀκήριον, ἥ σε φυλάξει,
Πάντας ἐπικραίνουσα θεοὺς, ἐπέων τε καὶ ἔργων
Τῶν ἀγαθῶν, ὅσα φημὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς.
Μαντείην δὲ φέριστε διοτρεφὲς ἣν ἐρεείνεις,
Οὔτε σε θέσφατόν ἐστι δαήμεναι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων. τὸ γὰρ οἶδε Διὸς νόος· αὐτὰρ ἔγωγε
Πιστωθεὶς κατένευσα καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μή τινα νόσφιν ἐμεῖο θεῶν αἰειγενετάων
Ἄλλον γ' εἴσεσθαι Ζηνὸς πυκινόφρονα βουλήν.
Καὶ σὺ κασίγνητε χρυσόρραπι μή με κέλευε
Θέσφατα πιφαύσκειν ὅσα μήδεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ἀνθρώπων δ' ἄλλον δηλήσομαι, ἄλλον ὀνήσω,
Πολλὰ περιτροπέων ἀμεγάρτων φῦλ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται ὅστις ἂν ἔλθῃ
Φωνῇ καὶ πτερύγεσσι τελησέντων οἰωνῶν·
Οὗτος ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται, οὐδ' ἀπατήσω.
Ὃς δέ κε μαψιλόγοισι πιθήσας οἰωνοῖσι,
Μαντείην ἐθέλῃσι παρὲκ νόον ἐξερεείνειν
Ἡμετέρην, νοέειν δὲ θεῶν πλέον αἰὲν ἐόντων,
Φήμ', ἁλίην ὁδὸν εἶσιν, ἐγὼ δέ κε δῶρα δεχοίμην.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω Μαίης ἐρικυδέος υἱὲ
Καὶ Διὸς αἰγιόχοιο, θεῶν ἐριούνιε δαῖμον
Μοῖραι γάρ τινες εἰσὶ κασίγνηται γεγαυῖαι
Παρθένοι, ὠκείῃσιν ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Τρεῖς. κατὰ δὲ κρατὸς πεπαλαγμέναι ἄλφιτα λευκὰ
Οἰκία ναιετάουσιν ὑπὸ πτυχὶ Παρνησοῖο,
Μαντείης ἀπάνευθε διδάσκαλοι, ἣν ἐπὶ βουσὶ
Παῖς ἔτ' ἐὼν μελέτησα· πατὴρ δ' ἐμὸς οὐκ ἀλέγιζεν.
Ἐντεῦθεν δ' ἤπειτα ποτώμεναι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῃ,
Κηρία βόσκονται, καί τε κραίνουσιν ἕκαστα.
Αἱ δ' ὅτε μὲν θυίωσιν ἐδηδυῖαι μέλι χλωρὸν,
Προφρονέως ἐθέλουσιν ἀληθείην ἀγορεύειν·
Ἢν δ' ἀπονοσφισθῶσι θεῶν ἡδεῖαν ἐδωδὴν,

Retrogradi ad Olympum ualde niuosum cõtenderunt
Oblectati cithara, gauisus est igitur consultor Iupiter,
Ambos.a.in amicitiã conduxit: et tũ quidẽ Mercurius
Latonium amauit omnino sicuti adhuc & nunc,
Signum postquã citharã quidẽ procul iacienti præbuit
Amabilem cùm didicisset, hic uerò sub ulna sonabat.
Ipse autem rursus alterius sapientia fingebat artem,
Fistularum uocem fecit procul audibilem.
Et tunc Latonius Mercurium uerbis affatus est:
Metuo Maia fili nuncie uaria consilia habens,
Ne mihi furto auferas citharam ac curuos arcus.
Honorem enim à Ioue habes alterna opera
Facere hominibus in terra multos nutriente.
Verùm si mihi feres Deorũ magnũ iuramentũ iurare.
Et capite annuens, uel per Stygia fortem aquam,
Omnia utiq; meo in animo grata faceres.
Et tunc Maia filius promittens annuit,
Nunq̃ se furaturũ quæcunq; Procul iaciens possideret,
Neq; unquã appropinquare densam domũ, at Apollo
Latonius annuit in concordia & amicitia,
Neminem sibi magis charum inter mortales fore,
Neq; Deum, neq; uirum Iouis fœtum, perfectum autẽ
Signum immortalium faciam, ut præ omnibus
Fidum meo animo, & honorabilem, uerùm postea
Felicitatis, & diuitiarum dabo præclaram uirgam,
Auream, trium foliorum, synceram, quæ te seruabit,
Omnes perficiens Deos, uerborumq; & operum
Bonorum, quæcunq; dico didicisse ex Iouis consilio.
Vaticinium autem optimè à Ioue alite quã sciscitaris,
Neq; te fatum est discere, neq; aliquem alium
Immortalium, hoc enim nouit Iouis mens. uerùm ego
Certò persuasus annui ac iuraui forte iusiurandum,
Neq; aliquem præter me Deorum immortalium
Alium scire Iouis sapiens consilium.
Et tu frater habens auream uirgam ne me iubeas
Fata detegere, quæcunq; consilio habet altisonus Iup.
Hominum autem alij nocebo, alium iuuabo.
Multa circumiens magnorum gentes hominum.
Atqui meo uaticinio iuuabitur, quicunq; utiq; uenerit
Voce, ac alis perfectarum auium,
Hic à meo uaticinio iuuabitur, neq; prætermittam.
Quicunq; autem uaniloquis fretus auibus,
Vaticinium uoluerit præter mentem interrogare
Nostram, intelligere .a. Dijs plus semper existentibus,
Dico, procliuem uiam it. ego. a. utiq; dona susciperem.
Aliud autem tibi dicam Maia ualde inclyte fili,
Et Iouis ægidiferi Deorum ualde utilis dæmon,
Parcæ enim quædam sunt sorores natæ
Virgines uelocibus gaudentes alis
Tres, super caput autem conspersæ farina alba
Domos habitant sub ualle Parnasi,
Absq; uaticinio magistræ, quod in bobus
Puer adhuc meditatus sum: pater .a. meus curã nõ fa- (ciebat.
Hinc deinde uolantes aliàs alibi
Fauos depascunt, & quæ perficiunt singula.
Hæ.a.quandoquidẽ insanierint edentes mel uiride,
Promptè uoluerint ueritatem dicere.
Si uerò priuatæ fuerint Deorum suaui cibo,

Conan-

Conantur deinde extra uiam ducere,
Has tibi postea do, tu autem uerè inquirens,
Tui ipsius mentem oblecta, & si mortalē uirū cognôris,
Sæpius tuum uaticinium exaudiet si acciderit.
Hæc habe Maiæ fili, ac agrestes flexipedes boues,
Equosq́; cura, & mulos patientes laboris,
Et horribiles leones, & albidentes sues,
Et canes, & oues, quæcunq; nutrit ampla terra.
Omnibus.a.in ouib. imperare inclytum Mercurium,
Solum.a.in infernum perfectum nuncium esse.
Quiq́; indotatus licet sit, dabit donum nō minimum.
Sic Maiæ filium rex amauit Apollo,
Omni amicitia, gratiam.a.imposuit Saturnius:
Cū omnibusq́; hic mortalib. et immortalib. uersabatur
Parū quidē igitur iuuat, at indiscriminatim decipit
Noctem per obscuram gentes mortalium hominum,
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN VENEREM.

MVSA mihi dic opera aurea Veneris
Cypridis, quæq́; Dijs dulcem amorē excitauit,
Atq; domauit gentes mortalium hominum,
Auesq; aerias, ac feras omnes.
Quascunq; continēs multas nutrit, & quascunq; pōt9.
Omnibus.a.curæ sunt opera pulcrā coronā habētis Ci
Tres.a.nō ualēt flectere animos, neq; decipere, (therea.
Puellamq́; ægidiferi Iouis castam Palladem.
Neq; enim illi placuēre opera aurea Veneris:
Sed utiq; illi bellaq́; placuerunt & officium Martis,
Præliaq; pugnaq́;, ac præclara opera curare.
Prima fabros lignarios uiros terrestres docuit
Facere scuta, & currus uarios ære.
Hæq; uirgines mollicarnes in ædibus
Præclara opera docuit in mentem ponens unicuiq;.
Nunquā Dianam habentē aureum colū sonoram:
Domat in amicitia subridens Venus.
Etenim huic placuēre arcus, ac in mōtib. feras necare,
Lyraq́; choreaq́; celebresq́; ululatus,
Lucíq; umbrosi, iustorumq́; urbs uirorum,
Neq; quidē uenerandæ puellæ placuēre opera Veneris
Vestæ, quam primam peperit Saturnius uersutus.
Deinde.a.postremam consilio Iouis ægidiferi,
Venerandā, quam expetebant Neptunus & Apollo.
Hæc autem noluit, uerùm rigidè respuit.
Iurauit.a.magnū iuramentū, quod utiq; perfectū est,
Vbi cepisset caput patris Iouis ægidiferi,
Virgo uti esset omnibus diebus diua Dearum.
Huic.a.pater Iupiter dedit pulcrū donū loco nuptiarū
Atq; media in domo sedit pinguedinem capiens,
Omnib.a.in templis Deorū primum honoris ius habet.
Et ad omnes mortales Deorum honorabilis fuit.
Harum non ualet flectere mentes, neque decipere.
Ex alijs autem nemo est, qui fugit Venerem,
Neq; Deorū beatorum, neque mortalium hominum,
Quin & Iouis mētē adimit, qui oblectatur fulminib.
Quiq; maximus est, maximūq; sortitus est honorem.
Et huius quando uoluerit sapientē mentem decipere

Πειρῶνται δ' ἤπειτα παρὲξ ὁδὸν ἡγεμονεύειν.
Τάς τοι ἔπειτα δίδωμι· σὺ δ' ἀτρεκέως ἐρεείνων,
Σὴν αὐτοῦ φρένα τέρπε· καὶ εἰ βροτὸν ἄνδρα δαείης,
Πολλάκι σῆς ὀμφῆς ἐπακούσεται, αἴκε τύχησι.
Ταῦτ' ἔχε Μαιάδος υἱὲ, καὶ ἀγραύλους ἕλικας βοῦς,
Ἵππους τ' ἀμφιπόλευε καὶ ἡμιόνους ταλαεργούς·
Καὶ χαροποῖσι λέουσι καὶ ἀργιόδουσι σύεσσι,
Καὶ κυσὶ, καὶ μήλοισιν, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθὼν,
Πᾶσι δ' ἐπὶ προβάτοισιν ἀνάσσειν κύδιμον Ἑρμῆν·
Οἶον δ' εἰς ἀΐδην τετελεσμένον ἄγγελον εἶναι.
Ὅστ' ἄδοτός περ ἐὼν, δώσει γέρας οὐκ ἐλάχιστον.
Οὕτω Μαιάδος υἱὸν ἄναξ ἐφίλησεν Ἀπόλλων
Παντοίῃ φιλότητι. χάριν δ' ἐπέθηκε Κρονίων.
Πᾶσι δ' ὅγε θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ὁμιλεῖ
Παῦρα μὲν οὖν ὀνίνησι, τὸ δ' ἄκριτον ἠπεροπεύει
Νύκτα δι' ὀρφναίην φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ἈΦΡΟΔΙΤΗΝ.

Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης
Κύπριδος, ἥτε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε,
Καί τ' ἐδαμάσσατο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θηρία πάντα
Ἠμὲν ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει ἠδ' ὅσα πόντος·
Πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Τρισσὰς δ' οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπιν Ἀθήνην.
Οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
Ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἅδον καὶ ἔργον Ἄρηος,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάτινα καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἡ δέ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.
Οὐδέ ποτ' Ἄρτεμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
Δάμναται ἐν φιλότητι φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη.
Καὶ γὰρ τῇ ἅδε τόξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
Φόρμιγγές τε χοροί τε, διαπρύσιοί τ' ὀλολυγαὶ
Ἄλσεά τε σκιόεντα, δικαίων τε πόλις ἀνδρῶν.
Οὐδὲ μὲν αἰδοίῃ κούρῃ ἅδεν ἔργ' Ἀφροδίτης
Ἱστίῃ, ἣν πρώτην τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης·
Αὖτις δ' ὁπλοτάτην, βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Πότνιαν, ἣν ἐμνῶντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων·
Ἡ δὲ μάλ' οὐκ ἔθελεν, ἀλλὰ στερεῶς ἀπέειπεν·
Ὤμοσε δὲ μέγαν ὅρκον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστὶν,
Ἁψαμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Παρθένος ἔσσεσθαι πάντ' ἤματα δῖα θεάων.
Τῇ δὲ πατὴρ Ζεὺς δῶκε καλὸν γέρας ἀντὶ γάμοιο,
Καί τε μέσῳ οἴκῳ κατ' ἄρ' ἕζετο πῖαρ ἑλοῦσα.
Πᾶσιν δ' ἐν νηοῖσι θεῶν τιμάοχός ἐστι,
Καὶ παρὰ πᾶσι βροτοῖσι θεῶν πρέσβειρα τέτυκται·
Τάων οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Τῶν δ' ἄλλων οὔπέρ τι πεφυγμένον ἔστ' Ἀφροδίτην,
Οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Καί τε παρὲκ Ζηνὸς νόον ἤγαγε τερπικεραύνου,
Ὅστε μέγιστός τ' ἐστὶ μεγίστης τ' ἔμμορε τιμῆς·
Καί τε τοῦ, εὖτε θέλοι, πυκινὰς φρένας ἐξαπαφοῦσα,

Ῥηϊδίως συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Ἥρης ἐκλελαθοῦσα κασιγνήτης ἀλόχου τε,
Ἣ μέγα εἶδος ἀρίστη ἐν ἀθανάτῃσι θεῇσι·
Κυδίστην δ' ἄρα μιν τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
Μήτηρ τε ῥείη· Ζεὺς δ' ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς
Αἰδοίην ἄλοχον ποιήσατο κέδν' εἰδυῖαν.
Τῇ δὲ καὶ αὐτῇ Ζεὺς γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
Ἀνδρὶ καταθνητῷ μιχθήμεναι, ὄφρα τάχιστα
Μηδ' αὐτὴ βροτέης εὐνῆς ἀποεργμένη εἴη·
Καί ποτ' ἐπευξαμένη εἴπῃ μετὰ πᾶσι θεοῖσιν
Ἡδὺ γελοιήσασα φιλομειδὴς Ἀφροδίτη,
Ὥς ῥα θεοὺς συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Καί τε καταθνητοὺς υἱεῖς τέκον ἀθανάτοισιν,
Ὥς τε θεὰς ἀνέμιξε καταθνητοῖς ἀνθρώποις·
Ἀγχίσεω δ' ἄρα οἱ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ,
Ὃς τότ' ἐν ἀκροπόλοις ὄρεσιν πολυπιδάκου Ἴδης
Βουκολέεσκεν βοῦς, δέμας ἀθανάτοισιν ἐοικώς.
Τὸν δ' ἤπειτα ἰδοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Ἠράσατ', ἐκπάγλως δὲ κατὰ φρένας ἵμερος εἷλεν.
Ἐς Κύπρον δ' ἐλθοῦσα, θυώδεα νηὸν ἔδυνεν
Ἐς Πάφον· ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυώδης·
Ἔνθ' ἥγ' εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς.
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας,
Ἀμβροσίῳ ἑανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ εἵματα καλὰ,
Χρυσῷ κοσμηθεῖσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Σεύατ' ἐπὶ Τροίην, προλιποῦσ' εὐώδεα Κύπρον,
Ὕψι μετὰ νεφέεσσι θοῶς πρήσσουσα κέλευθον,
Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν.
Βῆ δ' ἰθὺς σταθμοῖο δι' οὔρεος. οἱ δὲ μετ' αὐτὴν
Σαίνοντες πολιοί τε λύκοι χαροποί τε λέοντες,
Ἄρκτοι, παρδάλιές τε θοαὶ προκάδων ἀκόρητοι
Ἤϊσαν. ἡ δ' ὁρόωσα μετὰ φρεσὶ τέρπετο θυμὸν·
Καὶ τοῖς ἐν στήθεσσι βάλ' ἵμερον· οἱ δ' ἅμα πάντες
Σύνδυο κοιμήσαντο κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Αὐτὴ δ' ἐς κλισίας εὐποιήτους ἀφίκανε.
Τὸν δ' εὗρε σταθμοῖσι λελειμμένον οἶον ἀπ' ἄλλων
Ἀγχίσην ἥρωα θεῶν ἄπο κάλλος ἔχοντα.
Οἱ δ' ἅμα βουσὶν ἕποντο νομοὺς κατὰ ποιήεντας
Πάντες. ὁ δὲ σταθμοῖσι λελειμμένος οἶος ἀπ' ἄλλων
Πωλεῖτ' ἔνθα καὶ ἔνθα, διαπρύσιον κιθαρίζων
Στῆ δ' αὐτοῦ προπάροιθε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Παρθένῳ ἀδμήτῃ μέγεθος καὶ εἶδος ὁμοίη,
Μή μιν ταρβήσειεν ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας.
Ἀγχίσης δ' ὁρόων ἐφράζετο θαύμαινέ τε
Εἶδός τε μέγεθός τε καὶ εἵματα σιγαλόεντα.
Πέπλον μὲν γὰρ ἕεστο φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς,
Εἶχε δ' ἐπιγναμπτὰς ἕλικας κάλυκάς τε φαεινάς.
Ὅρμοι δ' ἀμφ' ἁπαλῇ δειρῇ περικαλλέες ἦσαν,
Καλοὶ, χρύσειοι, παμποίκιλοι. ὡς δὲ σελήνη
Στήθεσιν ἀμφ' ἁπαλοῖσιν ἐλάμπετο, θαῦμα ἰδέσθαι·
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος δέ μιν ἀντίον ηὔδα,
Χαῖρε ἄνασσ', ἥτις μακάρων τάδε δώμαθ' ἱκάνεις,
Ἄρτεμις, ἢ Λητὼ, ἠὲ χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἢ Θέμις ἠϋγενὴς, ἠὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἤ που τὶς Χαρίτων δεῦρ' ἤλυθες, αἵ τε θεοῖσι
Πᾶσιν ἑταιρίζουσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Facilè miscuit cum mortalibus mulieribus,
Iunone clam à sorore & uxore, (as
Qua magna forma, pulcerrima inter immortales de-
Inclytissimã igitur illam peperit Saturnus uersutus,
Materq́; Rhea. Iupiter .a. incorruptibilia cõsilia sciens
Venerandam mulierem fecit inclyta scientem,
Huicq́; ipsi Iupiter dulcem amorem imposuit animo,
Viro cum mortali ut misceretur, ut quàm celerrimè,
Ne & ipsa humano in concubitu expers non sit,
Atq́; aliquando iactans diceret inter omnes Deos,
Dulcè subridens risum amans Venus,
Quòd utiq́; Deos miscuit cum mortalibus mulieribus,
Et mortales filios peperit cum immortalibus,
Quare Deas immiscuit cum mortalibus hominibus,
Anchisa igitur illi dulcem amorem imposuit animo,
Qui tũ in summis uersabatur montib. multifontis Ida
Custodiebat boues, corpore immortalibus similis.
Hunc autem postea cum uidisset subridens Venus
Amauit, horrendè autem mentem amor cepit.
Cyprum .a. cum uenisset, odoriferũ templũ ingressa est
Paphi, ibi autem illi templum est araq́; sacra,
Vbi hac ingressa ianuas imposuit lucentes.
Ibi autem illam Gratia lauârunt & uuxerunt oleo
Immortali, qualiter Deos conuenit semper existentes.
Ambrosio peplo, quod utiq́; illi sacratum erat.
Induta .a. rectè omnia circa corpus uestimenta pulcra,
Auro ornata subridens Venus.
Contendebat Troiam derelicta odora Cypro,
Altè per nubes uelociter faciens iter.
Idam autem peruenit multifontem matrem ferarum.
Incedit .a. rectam stabuli uiam per montẽ, cum ipsa .a.
Adblandientes canesq́; lupi, terribilesq́; leones,
Vrsa, pardiq́; ueloces, ceruorum insatiabiles
Iuerunt, hac .a. inspiciens in mente oblectabat animũ,
Et his in pectoribus imposuit amorẽ, hi .a. simul omnes
Bini dormiêrunt circa opacos recessus.
Ipsa uerò ad tabernacula pulcrè facta peruenit.
Hunc autẽ inuenit in stabulis relictum solum ab alijs
Anchisen heroa, à Dijs pulcritudinem habentem.
Alij autẽ simul boues sequebantur per pascua pinguia
Omnes. hic autem ad stabulum relictus solus ab alijs
Versabatur hinc & hinc claro & peruio sono citharã
Stetit .a. ipso coram Iouis filia Venus, (pulsans.
Virgini indomita magnitudine ac forma similis,
Ne sibi ipsi incuteret timorem antè oculis conspicatus.
Anchises autem uidens perpendebat, mirabaturq́;
Formamq́; magnitudinemq́; & uestes preciosas,
Peplo etenim induta erat splendidiore ignis radio.
Habebat autem flexos capreolos, calycasq́; lucidas.
Catena autem circa molle collum perpulcra erant,
Pulcra, aurea, omniuaria, tanquam autem Luna
Pectora circa mollia splendebant, mirum uideri.
Anchisen aũt amor cepit, uerbum .a. illi econtra dixit.
Salue regina, quacunq́; beatorũ has domos accedis
Diana, uel Latona, aut aurea Venus,
Vel Themis generosa, aut casta Pallas,
Vel utiq́; aliqua Gratiarum huc uenisti, quaq́; Dijs
Omnibus sociantur, ac immortales uocantur.

Vel aliqua Nympharum quæ lucos pulcros habitant,
Aut Nympharũ, quæ pulcrum montem hunc habitãt.
Et fontes fluuiorum, & cauernas pingues,
Tibi autem ego in specula in loco apparenti.
Aram factam, sacrificabo autem tibi sacra pulcra,
Horis omnibus, tu autem benignum animum habeus,
Concede me inter Troianos ualde decorũ esse uirum.
Fac autem postea floridum fœtum, uerùm me ipsum
Diu benè uiuere, & uidere lucem Solis,
Beatum inter populos, & senectutis ad limen uenire.
Huic respondit postea Iouis filia Venus,
Anchise, inclytissime humi genitorum hominum,
Non aliqua Dea sum, quid me immortalibus æquas?
Sed mortalis, mulier autem me genuit mater.
Otreus autem est pater nomine, si quando audis,
Qui omnem Phrygiam benè munitam regnat.
Linguam autem uestram, & nostram apertè noui.
Troiana enim in domo me nutrix alebat, hac autem
Paruam filiã educauit, chara à matre cùm accepisset.
Sic utiq; linguam & uestram benè noui.
Nunc.a. me rapuit habens auream uirgam Argicida,
Ex cœtu Dianæ aureum colum habentis sonoræ.
Multæ autem Nymphæ uirgines benè dotatæ,
Ludebamus, circa.a. multitudo infinita coronata erat.
Inde me rapuit auream uirgam habens Argicida.
Multa autem duxit me ad opera mortalium hominũ,
Multam autem exortem & inædificatam, quam feræ
Crudiuoræ frequentant per umbrosas ualles,
Neq; pedibus tangere uidebar flantem uitam terram,
Anchisæ autem me dicebat ad cubilia uocari
Puellam uxorem, abs te.a. perpulcros filios parere.
At postquam ostendit, & dixit, hic quidem rursus
Immortales ad gentes iuit fortis Argicida.
Verùm ego ad te ueni, fortis autẽ mihi fuit necessitas.
Sed te per Iouem oro, ac per parentes
Bonos, (neq; enim mali talem peperissent,)
Indomitam me ducens & inexpertem rei ueneræ,
Patriq; tuo ostende, ac matri inclytæ scienti,
Tuisq; fratribus, qui tecum simul geniti sunt.
Non illis dissimilis nurus ero, sed similis.
Si quid dissimilis mulier ero, sive & non, (habentes
Mittere.a. nuncium celeriter ad Phrygas uarios equos
Dicere patriq; meo, & matri licet illis sit cura.
Hi autem aurum utiq; satis, uestemq; textam
Mittent, tu autem multa & præclara accipies dona.
His autem peractis celebra nuptias amabiles,
Honorabiles hominibus & immortalibus Dijs,
Sic cum dixisset Dea, dulcẽ amorem imposuit animo,
Anchisẽ.a. amor cepit, uerbũ.a. dixit atq; nominabat,
Siquidem mortalis es, mulier autẽ te genuit mater,
Otreus autem est pater nomine inclytus, ut narras,
Immortalis autem causa nuncij utiq; huc per uenis
Mercurij, mea autẽ mulier uocaberis diebus omnibus,
Nemo deinde Deorum, neq; mortalium hominum,
Hic me tenebit quò minus tibi in amore miscear
Statim nunc, neq; si utiq; procul iaciens ipse Apollo
Arcu ab argenteo emiserit iacula tristia.
Velim utiq; postea mulier similis deabus,

Ἤ τις Νυμφάων αἵτ᾽ ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Ἢ Νυμφῶν αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ πίσεα ποιήεντα·
Σοὶ δ᾽ ἐγὼ ἐν σκοπιῇ περιφαινομένῳ ἐνὶ χώρῳ
Βωμὸν ποιήσω, ῥέξω δέ τοι ἱερὰ καλὰ
Ὥρῃσιν πάσῃσι. σὺ δ᾽ εὔφρονα θυμὸν ἔχουσα,
Δός με μετὰ Τρώεσσιν ἀριπρεπέ᾽ ἔμμεναι ἄνδρα.
Ποίει δ᾽ εἰσοπίσω θαλερὸν γόνον· αὐτὰρ ἔμ᾽ αὐτὸν
Δηρὸν ἐΰ ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο,
Ὄλβιον ἐν λαοῖς, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε χαμαιγενέων ἀνθρώπων,
Οὔτις τοι θεός εἰμι. τί μ᾽ ἀθανάτῃσιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ καταθνητή τε, γυνὴ δέ με γείνατο μήτηρ.
Ὀτρεὺς δ᾽ ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτὸς, εἴπου ἀκούεις,
Ὃς πάσης Φρυγίης εὐτειχήτοιο ἀνάσσει.
Γλῶσσαν δ᾽ ὑμετέρην καὶ ἡμετέρην σάφα οἶδα.
Τρῳὰς γὰρ μεγάρῳ με τροφὸς τρέφεν· ἡ δὲ διὰ πρὸ
Σμικρὴν παῖδ᾽ ἀτίταλλε φίλης παρὰ μητρὸς ἑλοῦσα.
Ὣς δή τοι γλῶσσάν τε καὶ ὑμετέρην εὖ οἶδα.
Νῦν δέ μ᾽ ἀνήρπαξε χρυσόρραπις ἀργειφόντης
Ἐκ χοροῦ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς.
Πολλαὶ δὲ Νύμφαι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Παίζομεν, ἀμφὶ δ᾽ ὅμιλος ἀπείριτος ἐστεφάνωτο.
Ἔνθεν μ᾽ ἥρπαξε χρυσόρραπις Ἀργειφόντης·
Πολλὰ δ᾽ ἐπήγαγεν ἔργα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Πολλὴν δ᾽ ἄκληρόν τε καὶ ἄκτιτον, ἣν διὰ θῆρες
Ὠμοφάγοι φοιτῶσι κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Οὐδὲ ποσὶ ψαύειν ἐδόκουν φυσιζόου αἴης.
Ἀγχίσεω δέ με φάσκε παραὶ λέχεσιν καλέεσθαι
Κουριδίην ἄλοχον, σοὶ δ᾽ ἀγλαὰ τέκνα τεκεῖσθαι.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ δεῖξε καὶ ἔφρασεν, ἤτοι ὅ γ᾽ αὖτις
Ἀθανάτων μετὰ φῦλ᾽ ἀπέβη κρατὺς Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐγὼ σ᾽ ἱκόμην, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ᾽ ἀνάγκη.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι ἠδὲ τοκήων
Ἐσθλῶν, (οὐ γάρ τοι γε κακοὶ τοιόνδε τέκοιεν)
Ἀδμήτην μ᾽ ἀγαγὼν καὶ ἀπειρήτην φιλότητος,
Πατρί τε σῷ δεῖξον καὶ μητέρι κέδν᾽ εἰδυίῃ,
Σοῖς τε κασιγνήτοις οἵ τοι ὁμόθεν γεγάασιν.
Οὔ σφιν ἀεικελίη Διὸς ἔσσομαι, ἀλλ᾽ εἰκυῖα·
Εἴ τι ἀεικελίη γυνὴ ἔσσομαι, ἠὲ καὶ οὐκί.
Πέμψαι δ᾽ ἄγγελον ὦκα μετὰ Φρύγας αἰολοπώλους
Εἰπεῖν πατρί τ᾽ ἐμῷ καὶ μητέρι κηδομένῃ περ.
Οἱ δέ τοι μὲν χρυσόν κεν ἅλις ἐσθῆτά θ᾽ ὑφαντὴν
Πέμψουσιν· σὺ δὲ πολλὰ καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ταῦτα δὲ ποιήσας δαίνυ γάμον ἱμερόεντα,
Τίμιον ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ὣς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ.
Ἀγχίσην δ᾽ ἔρος εἷλεν, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε,
Εἰ μὲν θνητή τ᾽ ἐσσὶ, γυνὴ δέ σε γείνατο μήτηρ,
Ὀτρεὺς δ᾽ ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτὸς, ὡς ἀγορεύεις,
Ἀθανάτοιο δ᾽ ἕκητι διακτόρου ἐνθάδ᾽ ἱκάνεις
Ἑρμέω, ἐμὴ δ᾽ ἄλοχος κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Οὔτις ἔπειτα θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἐνθάδε με σχήσει πρὶν σῇ φιλότητι μιγῆναι
Αὐτίκα νῦν· οὐδ᾽ εἴ κεν ἑκηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων
Τόξου ἀπ᾽ ἀργυρέου προΐῃ βέλεα στονόεντα.
Βουλοίμην κεν ἔπειτα γύναι εἰκυῖα θεῇσι,

Σῆς εὐνῆς ἐπιβὰς, δῦναι δόμον ἄϊδος εἴσω.
Ὣς εἰπὼν, λάβε χεῖρα. φιλομμειδὴς δ' Ἀφροδίτη
Ἕρπε μεταστρεφθεῖσα, κατ' ὄμματα καλὰ βαλοῦσα
Ἐς λέχος εὔστρωτον, ὅ,τι περ πάρος ἔσκεν ἄνακτι
Χλαίνῃσιν μαλακῇς ἐστρωμένον· αὐτὰρ ὕπερθεν
Ἄρκτων δέρματ' ἔκειτο, βαρυφθόγγων τε λεόντων,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν λεχέων εὐποιήτων ἐπέβησαν,
Κόσμον μέν οἱ πρῶτον ἀπὸ χροὸς εἷλε φαεινὸν,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ' ἕλικας, κάλυκάς τε καὶ ὅρμους
Λῦσε δέ οἱ ζώνην, ἰδὲ εἵματα σιγαλόεντα
Ἔκδυε, καὶ κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Ἀγχίσης· ὁ δ' ἔπειτα θεῶν ἰότητι καὶ αἴσῃ,
Ἀθανάτῃ παρέλεκτο θεᾷ βροτὸς, οὐ σάφα εἰδώς.
Ἦμος δ' ἂψ εἰς αὖλιν ἀποκλίνουσι νομῆες
Βοῦς τε καὶ ἴφια μῆλα νομῶν ἐξ ἀνθεμοέντων,
Τῆμος ἄρ' Ἀγχίσῃ μὲν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευε
Νήδυμον, αὐτὴ δὲ χροῒ ἕννυτο εἵματα καλά.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ δῖα θεάων,
Ἔστη πὰρ κλισίῃ εὐποιήτοιο μελάθρου.
Ἧρε κάρη· κάλλος δὲ παρειάων ἀπέλαμπεν
Ἄμβροτον, οἷόν τ' ἐστὶν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἐξ ὕπνου τ' ἀνέγειρεν ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ὄρσεο Δαρδανίδη· τί νυ νήγρετον ὕπνον ἰαύεις;
Καὶ φράσαι εἴ τοι ὁμοίη ἐγὼν ἰνδάλλομαι εἶναι
Οἵην δή με τὸ πρῶτον ἐν ὀφθαλμοῖσι νόησας·
Ὣς φάθ'· ὁ δ' ἐξ ὕπνοιο μάλ' ἐμμαπέως ὑπάκουσεν.
Ὡς δ' εἶδεν δειρήν τε καὶ ὄμματα κάλ' Ἀφροδίτης,
Τάρβησέν τε καὶ ὄσσε παρακλιδὸν ἔτραπεν ἄλλῃ.
Ἂψ δ' αὖτις χλαίνῃ τε καλύψατο καλὰ πρόσωπα,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αὐτίκα σ' ὡς τὰ πρῶτα θεὰ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ἔγνων ὡς θεὸς ἦσθα· σὺ δ' οὐ νημερτὲς ἔειπες.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι αἰγιόχοιο,
Μή με ζῶντ' ἀμενηνὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἐάσῃς
Ναίειν, ἀλλ' ἐλέαιρ'· ἐπεὶ οὐ βιοθάλμιος ἀνὴρ
Γίγνεται ὅστε θεαῖς εὐνάζεται ἀθανάτῃσι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Θάρσει, μηδέ τι σῇσι μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
Οὐ γάρ τοί τι δέος παθέειν κακὸν ἐξ ἐμέθεν γε,
Οὐδ' ἄλλων μακάρων· ἐπειὴ φίλος ἐσσὶ θεοῖσι.
Σοὶ δ' ἔσται φίλος υἱὸς ὃς ἐν Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδεσσι διαμπερὲς ἐκγεγάονται.
Τῷ δὲ καὶ Αἰνείας ὄνομ' ἔσσεται, οὕνεκά μ' αἰνὸν
Ἔσχεν ἄχος ἕνεκα βροτοῦ ἀνέρος ἔμπεσον εὐνῇ.
Ἀγχίθεοι δὲ μάλιστα καταθνητῶν ἀνθρώπων
Αἰεὶ ἀφ' ὑμετέρης γενεῆς εἶδός τε φυήν τε.
Ἤτοι μὲν ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς
Ἥρπασ' ἑὸν διὰ κάλλος, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη,
Καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπιοινοχοεύοι,
Θαῦμα ἰδεῖν, πάντεσσι τετιμένος ἀθανάτοισι,
Χρυσέου ἐκ κρατῆρος ἀφύσσων νέκταρ ἐρυθρόν.
Τρῶα δὲ πένθος ἄλαστον ἔχε φρένας, οὐδέ τι ᾔδει
Ὅππῃ οἱ φίλον υἱὸν ἀνήρπασε θέσπις ἄελλα·
Τὸν δ' ἤπειτα γόασκε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Καί μιν Ζεὺς ἐλέησε, δίδου δέ οἱ υἷος ἄποινα
Ἵππους ἀρσίποδας, τοί τ' ἀθανάτους φορέουσι,

Tuum cubile ascendens, ingredi domum inferni.
Sic locutus, cepit manum, subridens. a. Venus
Ibat uersa, oculos pulcros eijciens
Ad lectum benestratum, ubi aute erat regi
Vestibus mollibus stratum, at insuper
Vrsorum pelles iacebant, grauiuocumq́; leonum,
Quos ipse occiderat in montibus altis,
Hi. a. postquā lectos bene constructos ascenderunt.
Ornamentū quidē illi primū à corpore abstulit lucidū
Fibulasq́; flexibiles, helicasq́; calycasq́; & monilia.
Soluit. a. illius zonam & uestes stupendas
Exuebat, ac deposuit in sedem aureis clauis confixam
Anchises, hic autem postea Deorum sententia et fato
Cum immortali cōcubuit Dea mortalis nō apertè sciēs,
Quando autem rursus ad stabulum redeunt pastores,
Bouesq́; & generosa oues pascuis è florentibus.
Tunc utiq; Anchisa quidem dulcē somnū effundebat
Suauem, ipsa uerò corpore induebat uestes pulcras.
Induta autem rectè omnia circa corpus diua Dearū.
Stetit igitur in lectum bene constructa domus
Sustulit caput, pulcritudo a. genarum splendebat
Immortalis, qualisq; est bene coronata Cytherea.
A somno. a. excitauit, uerbumq́; dixit, atq; nominabat
Exurge Dardanide, quare inexpergibilē somnū dor-
Ac dic si quid similis ego uideor esse, (mis?
Qualem me primum oculis inspexisti.
Sic dixit, hic. a. à somno ualde promptè exaudiuit.
Vt autem uidit collum & oculos pulcros Veneris,
Timuitq́, & oculos declinando uertit alibi.
Iterum autem retrò ueste cooperuit pulcram faciem,
Et illam precatus uerba alata dixit,
Statim te ut primùm Dea uidi oculis,
Cognoui ut Dea eras, tu autem non uerum dixisti,
Verùm te per Iouem oro ægidiferum,
Ne me uiuentem debilem inter homines sinas
Habitare, uerùm miserere, quoniam non longæuus uir
Fit, quisquis cum Deabus concumbit immortalibus.
Huic. a. respondit deinde Iouis filia Venus,
Anchise inclytissime mortalium hominum,
Confide, neq; tuo in animo timeas ualde.
Neq; enim tibi aliquis timor malum pati ex me,
Neq; ex alijs beatis, quoniam amicus es Dijs.
Tibi autem erit charus filius, qui Troas regnabit,
Et filijs filij omnino nascentur.
Huic. a. & Aeneas nomen erit, quoniam me grauis
Habuit dolor, quòd mortalis uiri incidi ad lectum.
Propè Dij autem maximè mortalium hominum
Semper à uestra natione, formaq́; ingenioq́;.
Hic quidem flauum Ganymedem consultor Iupiter
Rapuit suam propter pulcritudinē, ut cū Dijs cōuersa-
Et Iouis in domo Dijs uinum effunderet, (retur.
Mirabile uisu, ab omnibus honoratus immortalibus.
Aureo ex cratere hauriens nectar rubrum.
Troianū (regē). u. luctus perpetuꝰ habebat p̃cordia neq;
Vbi illi charū filium rapuit diuina procella, (nouerat
Hunc deinde lugebat omnino in diebus omnibus,
Et illum Iupiter misertus est, dedit. a. illi filij dona
Equos uelocipedes, quiq́; immortales fuerunt,

Hos

Hos illi dono dedit habere, dixitq́; singula
Iouis consilijs nuncius Argicida,
Quòd esset immortalis et insenescibilis in dieb. omnib.
At postquam Iouis hic audiuit nuncium,
Non ampliùs postea lugebat. gauisus. a. est mentẽ intus
Latus. a. equis uelocibus uehebatur.
Vt. a. iterũ Tithonũ habens aureã sedẽ rapuit aurora,
Vestra nationis similem immortalibus.
Dedit se ad uiam peritura nigrinubem Saturnium,
Immortalemq́; esse ac uiuere in diebus omnibus.
Huic. a. Iupiter annuit, & perfecit desiderium,
Insana, neq; intellexit in mente ueneranda aurora
Heben petere, radereq́; senectam perniciosam.
Hunc. a. quousq; quidẽ habebat à multis amata Hebe
Aurora oblectatus aurithrona ab aere genita,
Habitabat apud Oceani fluxum ad terminos terræ.
Verùm postquam primi cani effundebantur capilli
Pulcro ex capite, & ex generosa barba,
Huius quidem à lecto abstinebat ueneranda aurora.
Ipsum autem rursus nutriebat domi habens
Ciboq́; ambrosiaq́;, & uestes bonas dans.
Verũ quãdo utiq; omnino ad odiosã senectã pperabat
Neq; aliquid mẽbrorũ mouere ualebat, neq; attollere.
Hoc. a. illi in animo optimum uidebatur consilium:
In thalamum deposuit, ianuas. a. imposuit lucidas.
Huius utiq; uox fluit indicibilis, neq; uis
Est qualis antea fuit in flexibilibus membris,
Non utique ego te talem inter immortales caperem.
Immortalemq; esse, & uiuere in diebus omnibus.
Sed si quidem talis tu formaq́; corporeq́;
Viueres, nosterq́; uir uocatus esses, *(periret:*
Nõ utiq; deinde me luctus secundũ densam mentẽ coo-
Nunc à te quidem celeriter senectus similis cooperiet
Immisericors, quæ postea astat hominibus
Perniciosa, laboriosa, quam & Dij odio habent.
At mihi magna iniuria inter immortales Deos
Erit in diebus omnibus omnino causa tui,
Qui anteq̃ meas cõuersationes, et cõsilia, quib. olim oẽs
Immortales commiscui cum mortalibus mulieribus,
Timebant, omnes enim meum domabat consilium.
Nũc. a. utiq; nõ amplius mihi licebat gemẽs nominare
Hoc ĩter immortales: siq̃dẽ ingẽti mulctã mulctata sũ
Damno duro nec tolerando, aberraui. a. mente mea.
Filium. a. sub zona posui cum mortali mixta.
Hunc quidem ubi utiq; primùm uiderit lucem Solis,
Nymphæ illũ nutriẽt mõtanæ, pfunda pectora habẽtes
Quæ hunc habitãt montẽ magnumq; ualde diuinũq;,
Quæ utiq; neq; mortales neq; immortales sequũtur.
Diu quidem uiuunt, & immortalem cibũ comedunt,
Atq; cum immortalib. pulcram choream instaurant.
Cum his. a. Sileniq; & bonus explorator Argicida,
Miscebãtur in amore in recessu speluncarũ amabiliũ,
His. a. simul aut abietes, aut quercus alti capitis
Genitis nati fuère super terram alentem uiros
Pulcræ, florentes in montibus altis
Stant altæ. lucos autem uocant
Immortalium. has autem non mortales secant ferro.
Sed quando utique Parca astiterit mortis,
Siccantur quidẽ primum super terra arbores pulcræ.

Τὼς οἱ δῶρον ἔδωκεν ἔχειν· εἶπέν τε ἕκαστα
Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσι διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ὡς ἔοι ἀθάνατος καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ Ζηνὸς ὅγ᾽ ἔκλυεν ἀγγελιάων,
Οὐκ ἔτ᾽ ἔπειτα γόασκε, γεγήθει δὲ φρένας ἔνδον,
Γηθόσυνος δ᾽ ἵπποισιν ἀελλοπόδεσσιν ὀχεῖτο.
Ὣς δ᾽ αὖ Τιθωνὸν χρυσόθρονος ἥρπασεν ἠὼς,
Ὑμετέρης γενεῆς, ἐπιείκελον ἀθανάτοισι.
Βῆ δ᾽ ἴμεν αἰτήσουσα κελαινεφέα Κρονίωνα
Ἀθάνατόν τ᾽ εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα·
Τῇ δὲ Ζεὺς ἐπένευσε, καὶ ἐκρήηνεν ἐέλδωρ.
Νηπίη, οὐδ᾽ ἐνόησε μετὰ φρεσὶ πότνια ἠὼς
Ἥβην αἰτῆσαι, ξῦσαί τ᾽ ἀπὸ γῆρας ὀλοιόν.
Τὸν δή τοι εἵως μὲν ἔχεν πολυήρατος Ἥβη,
Ἠοῖ τερπόμενος χρυσοθρόνῳ ἠριγενείῃ.
Ναῖε παρ᾽ Ὠκεανοῖο ῥοῇς ἐπὶ πείρασι γαίης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πρῶται πολιαὶ κατέχυντο ἔθειραι
Καλῆς ἐκ κεφαλῆς καὶ εὐγενέος τε γενείου,
Τοῦ δή τοι εὐνῆς μὲν ἀπείχετο πότνια ἠὼς,
Αὐτὸν δ᾽ αὖτ᾽ ἀτίταλλεν ἐνὶ μεγάροισιν ἔχουσα
Σίτῳ τ᾽ ἀμβροσίῃ τε, καὶ εἵματα καλὰ διδοῦσα.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ πάμπαν στυγερὸν κατὰ γῆρας ἔπειγεν,
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων δύνατ᾽ οὐδ᾽ ἀναεῖραι,
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.
Ἐν θαλάμῳ κατέθηκε, θύρας δ᾽ ἐπέθηκε φαεινάς.
Τοῦ δή τοι φωνὴ ῥεῖ ἄσπετος, οὐδέ τι κῖκυς
Ἔσθ᾽ οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Οὐκ ἂν ἐγώγε σε τοῖον ἐν ἀθανάτοισιν ἑλοίμην,
Ἀθάνατόν τ᾽ εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα.
Ἀλλ᾽ εἰ μὲν τοιοῦτος ἐὼν εἶδός τε δέμας τε
Ζώοις, ἡμέτερός τε πόσις κεκλημένος εἴης *(τοι.*
Οὐκ ἂν ἔπειτά μ᾽ ἄχος πυκινὰς φρένας ἀμφικαλύπ-
Νῦν δέ σε μὲν τάχα γῆρας ὁμοίιον ἀμφικαλύψει
Νηλειὲς, τό γ᾽ ἔπειτα παρίσταται ἀνθρώποισιν.
Οὐλόμενον, καματηρὸν, ὅ τε στυγέουσι θεοί περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ μέγ᾽ ὄνειδος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἔσσεται ἤματα πάντα διαμπερὲς εἵνεκα σεῖο,
Οἳ πρὶν ἐμοὺς ὀάρους, καὶ μήτιας αἷς ποτε πάντας
Ἀθανάτους συνέμιξα καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Τάρβεσκον. πάντας γὰρ ἐμὸν δάμνασκε νόημα.
Νῦν δὲ δὴ οὐκέτι μοι στόμα χείσεται ἐξονομῆναι
Τοῦτο μετ᾽ ἀθανάτοισιν. ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀάσθην,
Σχέτλιον, οὐκ ὀνομαστὸν, ἀπεπλάγχθην δὲ νόοιο,
Παῖδα δ᾽ ὑπὸ ζώνῃ ἐθέμην βροτῷ εὐνηθεῖσα.
Τὸν μὲν, ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νύμφαι μιν θρέψουσιν ὀρεσκῷοι βαθύκολποι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε,
Αἵ ῥ᾽ οὔτε θνητῇς οὔτ᾽ ἀθανάτοισιν ἕπονται.
Δηρὸν μὲν ζώουσι, καὶ ἄμβροτον εἶδαρ ἔδουσι,
Καί τε μετ᾽ ἀθανάτοισι καλὸν χορὸν ἐρρώσαντο.
Τῇσι δὲ Σιληνοί τε καὶ εὔσκοπος Ἀργειφόντης
Μίσγοντ᾽ ἐν φιλότητι μυχῷ σπείων ἐροέντων
Τῇσι δ᾽ ἅμ᾽ ἢ ἐλάται ἠὲ δρύες ὑψικάρηνοι
Γεινομένῃσιν ἔφυσαν ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ,
Καλαὶ, τηλεθάουσαι ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν
Ἑστᾶσ᾽ ἠλίβατοι. τεμένη δέ ἑ κικλήσκουσιν
Ἀθανάτων, τὰς δ᾽ οὔτι βροτοὶ κείρουσι σιδήρῳ·
Ἀλλ᾽ ὅτε κεν δὴ μοῖρα παρεστήκῃ θανάτοιο,
Ἀζάνεται μὲν πρῶτον ἐπὶ χθονὶ δένδρεα καλὰ,

Φλοι-

Αἰῶν' ἐξετόρησεν ὀρεσκῴοιο χελώνης.
Ὡς δ' ὁπότ' ὠκὺ νόημα διὰ στέρνοιο περήσει
Ἀνέρος, ὅντε θαμιναὶ ἐπιστρωφῶσι μέριμναι,
Αἳ ὅτε δινηθῶσιν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀμαρυγαί,
Ὣς ἅμ' ἔπος τε καὶ ἔργον ἐμήδετο κύδιμος Ἑρμῆς.
Πῆξε δ' ἄρ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο,
Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.
Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσι,
Καὶ πήχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἤραρεν ἀμφοῖν·
Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἴων ἐτανύσσατο χορδάς.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῦξε, φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος· ἡ δ' ὑπὸ χειρὸς
Σμερδαλέον κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ καλὸν ἄειδεν
Ἐξ αὐτοσχεδίης πειρώμενος, ἠΰτε κοῦροι
Ἡβηταὶ θαλίῃσι παραιβόλα κερτομέουσιν
Ἀμφὶ Δία Κρονίδην καὶ Μαιάδα καλλιπέδιλον.
Ὃν πάρος ὠρίζεσκον ἑταιρείῃ φιλότητι,
Ἥν τ' αὐτοῦ γενεὴν, ὄνομα κλυτὸν ἐξονομάζων,
Ἀμφιπόλους τε γέραιρε καὶ ἀγλαὰ δώματα Νύμφης,
Καὶ τρίποδας κατὰ οἶκον ἐπηετανούς τε λέβητας.
Καὶ τὰ μὲν οὖν ἤειδε, τὰ δὲ φρεσὶν ἄλλα μενοίνα,
Καὶ τὴν μὲν κατέθηκε φέρων ἱερῷ ἐνὶ λίκνῳ
Φόρμιγγα γλαφυρήν· ὁ δ' ἄρα κρειῶν ἐρατίζων,
Ἆλτο κατὰ σκοπιὴν εὐώδεος ἐκ μεγάροιο,
Ὁρμαίνων δόλον αἰπὺν ἐνὶ φρεσίν, οἷά τε φῶτες
Φηληταὶ διέπουσι μελαίνης νυκτὸς ἐν ὥρῃ.
Ἠέλιος μὲν ἔδυνε κατὰ χθονὸς Ὠκεανόνδε
Αὐτοῖσίν θ' ἵπποισι καὶ ἅρμασιν. αὐτὰρ ἄρ' Ἑρμῆς
Πιερίης ἀφίκανε θέων ὄρεα σκιόεντα,
Ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον,
Βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηρασίους ἐρατεινούς.
Τῶν τότε Μαιάδος υἱὸς ἐΰσκοπος Ἀργειφόντης
Πεντήκοντ' ἀγέλης ἀπετάμνετο βοῦς ἐριμύκους.
Πλανοδίας δ' ἤλαυνε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ἴχνι' ἀποστρέψας· δολίης δ' οὐ λήθετο τέχνης,
Ἀντία ποιήσας ὁπλάς, τὰς πρόσθεν, ὄπισθεν,
Τὰς δ' ὄπιθεν, πρόσθεν· κατὰ δ' ἔμπαλιν αὐτὸς ἔβαινεν.
Σάνδαλα δ' αὐτίκ' ἔριψεν ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσιν,
Ἄφρασ' ἠδ' ἀνόητα διέπλεκε θαυματὰ ἔργα,
Συμμίσγων μυρίκας καὶ μυρσινοειδέας ὄζους.
Τῶν τότε συνδήσας νεοθηλέος ἄγκαλον ὕλης,
Ἀβλαβέως ὑπὸ ποσὶν ἐδήσατο σάνδαλα κοῦφα
Αὐτοῖσιν πετάλοισι, τὰ κύδιμος Ἀργειφόντης
Ἔσπασε Πιερίηθεν ὁδοιπορίην ἀλεείνων,
Οἷά τ' ἐπειγόμενος δολιχὴν ὁδόν, αὐτοπρεπὴς ὥς.
Τόνδε γέρων ἐνόησε δομῶν αἴθουσαν ἀλωὴν
Ἱέμενον πεδίονδε δι' Ὀγχηστὸν λεχεποίην.
Τὸν πρότερος προσέφη Μαίης ἐρικυδέος υἱός,
Ὦ γέρον, ὅστε φυτὰ σκάπτεις ἐπικαμπύλος ὤμους,
Ἦ πολὺ οἰμήσεις εὖτ' ἂν τάδε πάντα φέρησι.
Καί τε ἰδὼν μὴ ἰδὼν εἶναι, καὶ κωφὸς, ἀκούσας,
Καὶ σιγᾶν ὅτε μήτι καταβλάπτῃ τὸ σὸν αὐτοῦ,
Τόσσον φὰς συνέσευε βοῶν ἴφθιμα κάρηνα.
Πολλὰ δ' ὄρη σκιόεντα καὶ αὐλῶνας κελαδεινοὺς,
Καὶ πεδί' ἀνθεμόεντα διήλασε κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀρφναίη δ' ἐπίκουρος ἐπαύετο δαιμονίη νὺξ
Ἡ πλείων, τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός·
Ἡ δὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα Σελήνη

Vitam eripuit montanæ testudinis.
Vt.a.quando celere consilium per pectus transibit
Viri, quem frequentes uersant curæ,
Quæ quando uoluerentur ab oculis flammæ:
Sic simul uerbumq́ ac opus cõsulebat inclytus Merc.
Fixit utiq; in mensuris sectis arundinibus calami
Protensis per dorsa in pellem testudinis.
Circa autem pellem extendit bouis consilijs suis,
Ac cubitos imposuit, iugum.a.aptauit ambobus:
Septem.a. concinnas ouium extendit chordas.
Verùm postquã construxit ferens amabile ludicrum,
Plectro commouebat partim: hæc autem à manu
Grauiter insonuit, Deus autem pulcrè canebat
Ab extemporaneo conatus ueluti pueri
Floridæ ætatis in conuiuijs mutua conuiciant
De Ioue Saturnio, & Maia pulcra habẽte calciamẽta,
Quem ausea obsrectabant scortali genitura,
Suamq; ipsius nationẽ nomen inclytum nominant,
Et famulosq́ celebrauit, et præclaras domos Nymphæ,
Ac tripodas per domum, durabilesq́ lebetes,
Et hæc quidem sciuit, hæc autem in mente cupiebat,
Et hanc quidem deposuit ferens sacra in cuna
Lyram cauam: hic autem carnes cupiens,
Salijt ad speculam odorifera ex domo
Moliens dolũ altum in mente, quemadmodũ homines
Insidiatores agitant obscura noctis in hora,
Sol quidem occidebat in terram ad Oceanum
Cum ipsisq́ equis ac curribus, uerùm Mercurius
Pieria peruenit currens montes umbrosos,
Vbi Deorũ beatorũ boues immortales stabulũ habebãt
Depascentes prata insonsa optabilia.
Horum tunc Maiæ filius bene attentus Argicida,
Quinquaginta gregis segregauit boues ualde mugiẽ-
Vagas.a.agitabat per arenosum locum, (tes
Vestigijs reflexis, dolosæ.a. non oblitus est artis.
Contrario modo faciens ungulas priores posteriores,
Verùm posteriores priores, cõtrario.a.modo & ipse in-
Sandala.a.statim eiecit ad arenas marinas, (cedebat.
Indicibilia et inexcogitabilia cõplicabat mirabilia o-
Cõmiscens myricas, & myricis similes ramos, (pera,
Ex his tunc colligato nuper florentis fasciculo syluæ
Absq; damno sub pedibus ligauit sandala leuia
Cum ipsis folijs, quæ inclytus Argicida
Auulsit à Pieria iter declinans,
Tanquam properans longam uiam in procinctu ut.
Hunc.a.senex cognouit domorũ splẽdidũ uiridariũ
Petentem ad campum per Ochestum herbosum,
Quem prior allocutus est Maiæ inclytæ filius,
O senex, quiq́ plantas effodis incuruus humeris,
Certè multũ uia cõfeceris, quãdo hæc oĩa fructũ tulerĩt
Atq; uidens non uidens esse, & surdus audiens,
Et tacere, quando non quid nocuerit tuum ipsius.
Tantum locutus concussit boum fortia capita:
Multos autem montes umbrosos, & ualles sonoras,
Et campos optabiles transijt inclytus Mercurius,
Obscura autem adiutrix cessabat diuina nox
Plurima, fortè.a. aurora fiebat populos ad opa excitãs.
Nuper autem in speculam prodijt diuina Luna

Pal-

Pallantis filia Megamida regis.
Tunc in Alpheum amnem Iouis potens filius
Phœbi Apollinis boues agitauit latis frontes.
Indomita autem peruenêre ad stabulum altum,
Et lacus ante ualde decori prati,
Vbi deinde ex bona herba pauit boues ualde mugiẽtes,
Et has quidem simul ego ad stabulum congregatas
Lotum comedentes & roscidum cyperum.
Simul.a.ferebat ligna multa, ignis.a. inquirebat artẽ
Lauri clarum ramum acceptum, attenuauit ferro
Aptum palma, circùm.a.spirabat calidus uapor:
Mercurius utiq; primũ focum ignemq; protulit.
Multa autem sicca ligna in humili fouea
Densa accipiens imposuit, longa emicabat.a.flamma
Procul crepitum mittens ignis ualde comburentis.
Quousq;.a.ignem comburebat ui inclyti Vulcani,
Eousq; mugientes flexipedes boues traxit foras
Duas prope ignem, uis autem illi erat multa.
Ambas autem in terga humi eiecit spirantes.
Inclinans.a uoluebat longo tempore perterebratas.
Opus.a. operi pbebat incidẽs carnes crassa pinguedine.
Assabat autem ueribus infixas ligneis
Carnes simul ac terga uenerabilia, et nigrũ sanguinẽ
Detentum in intestinis, hac a.hic iacebãt super terrã.
Pelles autem extendit super asperam petram.
Sicut adhuc nunc secta multi temporis genita fuêre,
Diu utiq; postea ac temerè, uerùm deinde
Mercurius gaudium ferens traxit pinguia opera
Leni in loco plano, & scidit duodecim partes
Sorte distribuẽdas, perfectũ.a.honore addidit unicuiq;
Vbi sacrã (partẽ) carniũ optauit inclytus Mercurius.
Odor.n.illum affligebat, & quamuis immortalis erat
Nouerat uerũ neq; sic illi obediebat animus superbus.
Et ualde cupienti transijt per sacrum collum.
Sed hac quidem deposuit ad stabulum altum (lit,
Pinguedinẽ, et carnes multas, arrepta.a.statim sustu-
Signum noua uocis, adhac a.ligna sicca arripiens,
Integros pedes, integraq; capita ignis prorsus cõsumsit
Sed postquã utiq; omnia ritè perfecit Deus, (uapore.
Sãdala qdẽ pȷecit in Alpheũ pfundas uortices habẽtẽ
Ignẽ.a.obscurauit, puluerẽ.a.arenam redegit nigram
Tota nocte: pulcra.a.lux splendebat Luna,
Cyllenes autem rursus adijt diuos uertices
Matutinus, neq; aliqs illi in longã uiã fuit obui⁹ fact⁹,
Neq; Deorũ beatorũ, neq; mortalium hominum,
Neq; canes latrarunt. Iouis.a. quam utilis Mercurius
Incuruatus domus per ianuam ingressus est,
Aura autumnali similis ueluti caligo.
Recta uerò antri peruenit pingue templum,
Tacitè pedibus incedẽs, neq; enim strepebat ut in solo.
Festinanter.a.ad cunam iuit inclytus Mercurius.
Fascia circa humeros inuolutus ueluti natus
Infans, in palmis circa poplitis uelum ludens
Iacebat, testudinem optabilem leua manu detinens.
Matrẽ.a.nõ utiq; latebat Deam Deus, dixitq; uerbum,
Quare tu uersute, unde hac noctis in hora
Venis impudentia indute? nunc te ualde puto

Πάλλαντος θυγάτηρ Μεγαμηδείδαο ἄνακτος,
Τῆμος ἐπ' Ἀλφειὸν ποταμὸν Διὸς ἄλκιμος υἱὸς
Φοίβου Ἀπόλλωνος βοῦς ἤλασεν εὐρυμετώπους.
Ἀδμῆτες δ' ἵκανον ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον,
Καὶ ληνοὺς προπάροιθεν ἀριπρεπέος λειμῶνος.
Ἔνθ' ἐπεὶ εὖ βοτάνης ἐπεφόρβει βοῦς ἐριμύκους,
Καὶ τὰς μὲν συνέλασσεν ἐς αὔλιον ἀθρόας οὔσας,
Λωτὸν ἐρεπτομένας ἠδ' ἑρσήεντα κύπειρον.
Σὺν δ' ἐφόρει ξύλα πολλὰ, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχνην.
Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν, ἐπέλεψε σιδήρῳ
Ἄρμενον ἐν παλάμῃ· ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμή·
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα πυρήϊα πῦρ τ' ἀνέδωκε.
Πολλὰ δὲ κάγκανα κᾶλα κατ' οὐδαίῳ ἐνὶ βόθρῳ
Οὖλα λαβὼν ἐπέθηκεν ἐπηετανά. λάμπετο δὲ φλὸξ
Τηλόσε φῦζαν ἱεῖσα πυρὸς μέγα δαιομένοιο.
Ὄφρα δὲ πῦρ ἀνέκαιε βίη κλυτοῦ Ἡφαίστοιο,
Τόφρα δ' ὑποβρυχίας ἕλικας βοῦς εἷλκε θύραζε
Δοιὰς ἄγχι πυρός· δύναμις δέ οἱ ἔπλετο πολλή.
Ἀμφοτέρας δ' ἐπὶ νῶτα χαμαὶ βάλε φυσιοώσας·
Ἐγκλίνων δ' ἐκύλινδε δι' αἰῶνάς τε τρήσας.
Ἔργῳ δ' ἔργον ὄπαζε ταμὼν κρέα πίονι δημῷ.
Ὤπτα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα δουρατέοισι,
Σάρκας ὁμοῦ καὶ νῶτα γεράσμια, καὶ μέλαν αἷμα
Ἐργμένον ἐν χολάδεσσι· τὰ δ' αὐτοῦ κεῖτ' ἐπὶ χώρης·
Ῥινοὺς δ' ἐξετάνυσσε καταστυφέλῳ ἐνὶ πέτρῃ.
Ὡς ἔτι νῦν τὰ μέτασσα πολυχρόνιοι πεφύασι,
Δηρὸν δὴ μετὰ ταῦτα καὶ ἄκριτον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ἑρμῆς χαρμοφέρων εἰρύσατο πίονα ἔργα
Λείῳ ἐπὶ πλαταμῶνι, καὶ ἔσχισε δώδεκα μοίρας
Κληροπαλεῖς· τέλεον δὲ γέρας προσέθηκεν ἑκάστῃ.
Ἔνθ' ὁσίης κρεάων ἠράσσατο κύδιμος Ἑρμῆς.
Ὀδμὴ γάρ μιν ἔτειρε καὶ ἀθάνατόν περ ἐόντα
Ἤδη, ἀλλ' οὐδ' ὥς οἱ ἐπείθετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Καί τε μάλ' ἱμείροντι περῆν ἱερῆς κατὰ δειρῆς·
Ἀλλὰ τὰ μὲν κατέθηκεν ἐς αὔλιον ὑψιμέλαθρον
Δημὸν καὶ κρέα πολλά, μετήορα δ' αἶψ' ἀνάειρε,
Σῆμα νέης φωνῆς· ἐπὶ δὲ ξύλα κάγκαν' ἀείρας,
Οὐλόποδ' οὐλοκάρηνα πυρὸς κατεδάμνατ' ἀϋτμῇ.
Αὐτὰρ ἐπεί τοι πάντα κατὰ χρέος ἤνυσε δαίμων,
Σάνδαλα μὲν προέηκεν ἐς Ἀλφειὸν βαθυδίνην·
Ἀνθρακιὴν δ' ἐμάρανε, κόνιν δ' ἀμάθυνε μέλαιναν
Παννύχιος· καλὸν δὲ φόως ἐπέλαμπε Σελήνης.
Κυλλήνης δ' αἶψ' αὖτις ἀφίκετο δῖα κάρηνα
Ὄρθριος, οὐδέ τις οἱ δολιχῆς ὁδοῦ ἀντεβόλησεν
Οὔτε θεῶν μακάρων, οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Οὐδὲ κύνες λελάκοντο. Διὸς δ' ἐριούνιος Ἑρμῆς
Δοχμωθεὶς μεγάροιο διὰ κλήϊθρον ἔδυνεν,
Αὔρῃ ὀπωρινῇ ἐναλίγκιος, ἠΰτ' ὀμίχλη.
Ἰθύσας δ' ἄντρου ἐξίκετο πίονα νηὸν,
Ἦκα ποσὶ προβιβῶν· οὐ γὰρ κτύπεν ὥς περ ἐπ' οὔδει.
Ἐσσυμένως δ' ἄρα λίκνον ἐπῴχετο κύδιμος Ἑρμῆς,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοις εἰλυμένος· ἠΰτε τέκνον
Νήπιον, ἐν παλάμῃσι περ' ἰγνύσι λαῖφος ἀθύρων
Κεῖτο, χέλυν ἐρατὴν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς ἐέργων.
Μητέρα δ' οὐκ ἄρ' ἔληθε θεὰν θεός, εἶπέ τε μῦθον,
Τίπτε σὺ ποικιλομῆτα, πόθεν τάδε νυκτὸς ἐν ὥρῃ
Ἔρχῃ ἀναιδείην ἐπιειμένε; νῦν σε μάλ' οἴω

Ἢ τάχ'

Ἢ τάχ' ἀμήχανα δεσμὰ περὶ πλευρῇσιν ἔχοντα,
Λητοΐδου ὑπὸ χερσὶ δι' ἐκ προθύροιο περήσειν,
Ἤ σε λαβόντα μεταξὺ κατ' ἄγκεα φιλητεύσειν.
Ἔρρε πάλιν. μεγάλην σε πατὴρ ἐφύτευσε μέριμναν
Θνητοῖς ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Τὴν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Μῆτερ ἐμὴ, τί με ταῦτα τιτύσκεαι ἠΰτε τέκνον
Νήπιον' ὃς μάλα παῦρα μετὰ φρεσὶν αἴσυλα οἶδε,
Ταρβαλέον, καὶ μητρὸς ὑπεδείδοικεν ἐνιπάς.
Αὐτὰρ ἐγὼ τέχνης ἐπιβήσομαι ἥτις ἀρίστη,
Βουλεύων ἐμὲ καί σε διαμπερές. οὐδὲ θεοῖσι
Νῶι μετ' ἀθανάτοισιν ἀδώρητοι καὶ ἄπαστοι
Αὐτοῦ τῇδε μένοντες ἀνεξόμεθ', ὡς σὺ κελεύεις.
Βέλτερον ἤματα πάντα μετ' ἀθανάτοις ὀαρίζειν,
Πλούσιον, ἀφνειὸν, πολυλήιον, ἢ κατὰ δῶμα
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι θαασσέμεν. ἀμφὶ δὲ τιμῆς
Κἀγὼ τῆς ὁσίης ἐπιβήσομαι ἧς περ Ἀπόλλων.
Εἰ δέ κε μὴ δώησι πατὴρ ἐμὸς, ἤτοι ἔγωγε
Πειρήσω· δύναμαι φιλητέων ὄρχαμος εἶναι.
Εἰ δέ μ' ἐρευνήσει Λητοῦς ἐρικυδέος υἱὸς,
Ἄλλο τί οἱ καὶ μεῖζον ὀΐομαι ἀντιβολήσειν.
Εἶμι γὰρ εἰς Πυθῶνα μέγαν δόμον ἀντιτορήσων,
Ἔνθεν ἅλις τρίποδας περικαλλέας ἠδὲ λέβητας
Πορθήσω, καὶ χρυσὸν, ἅλις τ' αἴθωνα σίδηρον,
Καὶ πολλὴν ἐσθῆτα· σὺ δ' ὄψεαι αἴκ' ἐθέλῃσθα.
Ὣς ὁ μὲν ῥ' ἐπέεσσι πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον
Υἱός τ' αἰγιόχοιο Διὸς καὶ πότνια Μαῖα.
Ἠὼς δ' ἠριγένεια φόως θνητοῖσι φέρουσα
Ὤρνυτ' ἀπ' Ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου, αὐτὰρ Ἀπόλλων
Ὀγχηστόν δ' ἀφίκανε, κιὼν πολυήρατον ἄλσος
Ἁγνὸν ἐρισφαράγου γαιηόχου. ἔνθα γέροντα
Κνώδαλον εὗρε νέμοντα παρὲξ ὁδοῦ ἕρκεος ἀλωῆς·
Τὸν πρότερος προσέφη Λητοῦς ἐρικυδέος υἱὸς,
Ὦ γέρον Ὀγχηστοῖο βατοδρόπε ποιήεντος,
Βοῦς ἀπὸ Πιερίης διζήμενος ἐνθάδ' ἱκάνω,
Πάσας θηλείας, πάσας κεράεσσιν ἑλικτὰς
Ἐξ ἀγέλης· ὁ δὲ ταῦρος ἐβόσκετο μοῦνος ἀπ' ἄλλων
Κυάνεος. χαροποὶ δὲ κύνες κατόπισθεν ἕποντο
Τέσσαρες, ἠΰτε φῶτες ὁμόφρονες. οἱ μὲν ἔλειφθεν
Οἵ τε κύνες ὅ, τε ταῦρος· (ὃ δὴ περὶ θαῦμα τέτυκται)
Ταὶ δ' ἔβαν, ἠελίοιο νέον καταδυομένοιο,
Ἐκ μαλακοῦ λειμῶνος, ἀπὸ γλυκεροῖο νομοῖο·
Ταῦτά μοι εἰπὲ γεραιὲ παλαιγενὲς, εἴπου ὄπωπας
Ἀνέρα ταῖς δ' ἐπὶ βουσὶ διαπρήσσοντα κέλευθον.
Τὸν δ' ὁ γέρων μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν,
Ὦ φίλος, ἀργαλέον μὲν, ὅσ' ὀφθαλμοῖσιν ἴδοιτο
Πάντα λέγειν. πολλοὶ γὰρ ὁδὸν πρήσσουσιν ὁδῖται,
Τῶν οἱ μὲν κακὰ πολλὰ μεμαότες, οἱ δὲ μάλ' ἐσθλὰ
Φοιτῶσιν· χαλεπὸν δὲ δαήμεναι ἐστὶν ἕκαστον.
Αὐτὰρ ἐγὼ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἔσκαπτον περὶ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο·
Παῖδα δ' ἔδοξα φέριστε, σαφὲς δ' οὐκ οἶδα νοῆσαι,
Ὅς τις ὁ παῖς ἅμα βουσὶν ἐϋκραίρῃσιν ὀπήδει
Νήπιος, εἶχε δὲ ῥάβδον ἐπιστροφάδην δ' ἐβάδιζεν.
Ἐξοπίσω δ' ἀνέεργε. κάρη δ' ἔχεν ἀντίον αὐτῷ.
Φῆ ῥ' ὁ γέρων. ὁ δὲ θᾶσσον ὁδὸν κίε Φοῖβος Ἀπόλλων.
Οἰωνὸν δ' ἐνόει τανυσίπτερον· αὐτίκα δ' ἔγνω

Profectò celeriter immensa uincula circa latera habē.
Latonÿ à manibus fora traustiturum, *(tem,*
Quàm te accipientem interim in ulnis osculaturum.
Pereas iterum magnā te pater plantauit solicitudinē
Mortalibus hominibus, ac immortalibus Dÿs.
Huic Mercurius respondit uerbis fraudulentis,
Mater mea quid ita me obseruas tanquam natum
Infantem, qui ualde parua in mente nefaria nouit,
Timidum, ac matris terruit mandata.
Verùm ego artem aggrediar quæ optima erit,
Consulens me & te omninò, neq. Deos
Nos inter immortales, siue muneribus & ieiuni,
Hic manentes tolerabimus ut tu iubes.
Melius est omnibus diebus cum immortalibus uersari,
Diuitē, copiosū, multos segetes habētē, quàm ad domū
Antro in aereo conspici. honorem autem
Et ego sacrum assequar quem Apollo.
Si autem utiq. non dederit pater meus, at ego
Tentabo possum furum princeps esse.
Si autem me exquirat Latonæ ualde inclyta filius,
Aliud quid illi & maius puto occursurum.
Abibo enim in Pythona magnam domum perfossurus,
Hinc (qui) abūdē (insunt) tripodas præclaros et lebetes
Depopulabor, & aurum, abundè splendidum ferrū,
Et multas uestes, tu autem uidebis si uolueris,
Sic hi quidem utiq. uerbis adinuicem dicebant,
Filiusq. pellē capra gestantis Iouis, ac uenerāda Maia.
Aurora a. ex aere genita lucem mortalibus afferens,
Excitabatur ab Oceano pfunda fluēta habēte, uerum
Onchestū peruenit iens, multū amabilem lucū (Apol.
Purum grauistrepi terram tenētis, (Neptuni) ubi senē
Silicernū inuenit qui pascebat pꝑe uiā sepē uiridarÿ
Quem prior allocutus est Latonæ ualde inclytæ filius,
O senex Onchestí rubos colligens herbosi,
Boues à Pieria quærens huc adsum,
Omnes fœminas, omnes cornibus inuolutas
A grege, taurus autē pascebatur solus seorsum ab alÿs
Niger, horrendi autem canes à tergo sequebantur
Quatuor tanq̄ homines unanimes, hi qdē relictī sunt.
Canesq. & taurus, quod utiq. mirum est.
Hæ autem abierunt Sole nuper occidente,
Ex molli prato à dulci pasculo.
Hæc mihi dic senex olim nate sicubi uidisti
Virum has ad boum facientem iter.
Huic senex uerbis respondens dixit,
O amice, difficile quidem quæcunq. oculis uiderit
Omnia dicere: multi enim uiam faciunt uiatores.
Quorū alÿ qdē mala multa quærūt, alÿ.v. ualde bona
Erunt, difficile autem dicere est unumquodq.
Verùm ego totum diem usq. ad solis occasum,
Fodiebam circa collem uiridarÿ uineæ.
Puerū a. uidi, ò optime, manifestū.a uō noui intellige-
Qui simul boues pulcricornuas sequebatur *(re*
Infans, tenebat autē uirgam, ac fluctuosè incedebat.
A tergò.a. cohibuit, caput aūt habebat contrariū sibi.
Dixit utiq. senex, hic.a. celeri⁹ uiā ibat Phæb. Apollo.
Volucrem autem cognouit extensipedē: statim.a. nouit
Impo-

Impostorem natum Iouis filium Saturnij.
Impetuosè autem se mouit rex Iouis filius Apollo.
Ad Pylum ualde diuinam quærens flexipedes boues,
Purpurea nebula coopertus amplis humeris.
Vestigiaq; nouit procul iaculans, dixitq; uerbum,
Papè, certè magnum miraculum hoc oculis uideo.
Vestigia quidē hæc sunt boum rectà cornua gerentiū,
Verùm iterum conuersa sunt in asphodelum pratum,
Gressus autem neq; uiri hi sunt, neq; mulieris,
Neq; luporum canorum, neq; ursorum neq; leonum,
Neq; utiq; tauri densa ceruicis sunt similia,
Qui talia monstra facit pedibus uelocibus,
Grauia quidem hinc uia, uerùm grauiora hinc uiæ.
Sic locutus, iuit rex Iouis filius Apollo.
Cyllenes autem peruenit in montem per amictū sylua
Petra in latibulum profunda umbræ, ubiq; Nympha
Ambrosia peperit Iouis filium Saturnij.
Odor autem optabilis per montem ualde diuinum
Spargebatur: multa. a. oues extensipedes pascebāt her-
Vbi tunc festinans descendit lapideum solum (bam.
Antrum in aereum longè iaculans ipse Apollo.
Hunc autem cùm intellexisset Iouis ac Maia filius,
Iratus ob boues procul iaculantem Apollinem,
Fascias intrò ingressus est odoriferas, ut multum
Ramis carbonem (struem) materia cinis circumtegit.
Sic Mercurius Lōgè operantē cōspicatus subtraxit seipsū
In breui autem coegit caput manusq; pedesq;
Vtique, nuper lotus prouocans dulcem somnum
Venationisq; recentis testudinem sub ala tenebat.
Cognouit autem neq; ignorauit Iouis & Latonæ filius
Nymphā montanam præclaram, & charum filium,
Puerum paruum dolosis inuolutum uersutijs.
Circumspiciens igitur omnē recessum magnæ domus
Tria penetralia aperuit sumpta claue lucente
Nectare plena, & ambrosia amabili.
Multum autem aurum & argentum intus iacebat.
Multæ autem rubentes & alba uestes Nymphæ.
Qualiter Deorum beatorū sacra domus intus habēt.
Vbi postquā perscrutatus est recessus magnæ domus,
Latonius uerbis allocutus est inclytum Mercurium,
O fili qui in cuna recubas, enuncia mihi boues
Citius, quoniā celeriter nos dissidemus nō uti par est,
Proijciam enim te demissum in Tartarum areum.
In obscuritatē malæ mortis & intolerabilē, neq; te ma-
In lucem, neq; pater resoluet, sed sub terra (ter
Peribis, paucos inter uiros ducem te præbens.
Huic Mercurius uerbis respondebat uersutis.
Latonie quem hunc crudelem sermonem dixisti?
Et boues agrestes quærens huc peruenis?
Non uidi, non audiui, non alterius uerbum audiui,
Nō utiq; nunciarē, nō utiq; nunciationis mercedē au-
Neq; boū abactori forti homini similis sum. (ferrem,
Non meum opus hoc, antea uero mihi alia cura erant,
Somnus mihi cura est, ac nostra matris lac,
Fasciaq; circa humeros habere, ac calida lauacra,
Ne quis hoc sentiat, unde hæc contentio orta est.
Et utiq; magnū miraculum inter immortales fieret.

Φηλητὴν γεγαῶτα Διὸς παῖδα Κρονίωνος.
Ἐσσυμένως δ᾽ ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων.
Ἐς Πύλον ἠγαθέην, διζήμενος εἰλίποδας βοῦς,
Πορφυρέῃ νεφέλῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους.
Ἴχνιά τ᾽ ἐσενόησεν ἑκηβόλος, εἶπέ τε μῦθον,
Ὢ πόποι, ἦ μέγα θαῦμα τόδ᾽ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι·
Ἴχνια μὲν τάδε γ᾽ ἐστὶ βοῶν ὀρθοκραιράων,
Ἀλλὰ πάλιν τέτραπται ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Βήματα δ᾽ οὔτ᾽ ἀνδρὸς τάδε γίνεται οὔτε γυναικὸς
Οὔτε λύκων πολιῶν, οὔτ᾽ ἄρκτων, οὔτε λεόντων·
Οὔτε τι κενταύρου λασιαύχενός ἐστιν ὁμοῖα,
Ὅστις τοῖα πέλωρα βιβᾷ ποσὶ καρπαλίμοισιν,
Αἰνὰ μὲν ἔνθεν ὁδοῖο, τὰ δ᾽ αἰνότερ᾽ ἔνθεν ὁδοῖο.
Ὣς εἰπὼν ἤιξεν ἄναξ Διὸς υἱὸς Ἀπόλλων·
Κυλλήνης δ᾽ ἀφίκανεν ὄρος καταειμένον ὕλῃ
Πέτρης εἰς κευθμῶνα βαθύσκιον, ἔνθα τε Νύμφη
Ἀμβροσίη ἐλόχευσε Διὸς παῖδα Κρονίωνος·
Ὀδμὴ δ᾽ ἱμερόεσσα δι᾽ οὔρεος ἠγαθέοιο
Κίδνατο, πολλὰ δὲ μῆλα ταναύποδα βόσκετο ποίην.
Ἔνθα τότε σπεύδων κατεβήσατο λάϊνον οὐδὸν
Ἄντρον ἐς ἠερόεν ἑκατηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων.
Τὸν δ᾽ ὡς οὖν ἐνόησε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὸς
Χωόμενον περὶ βουσὶν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα,
Σπάργαν᾽ ἔσω κατέδυνε θυήεντ᾽, ἠΰτε πολλὴν
Πρέμνων ἀνθρακιὴν ὕλης σποδὸς ἀμφικαλύπτει·
Ὣς Ἑρμῆς Ἑκάεργον ἰδὼν ἀλέεινεν ἑαυτόν.
Ἐν δ᾽ ὀλίγῳ συνέλασσε κάρη χεῖράς τε πόδας τε,
Δή ῥα νεόλλουτος προκαλεύμενος ἥδυμον ὕπνον
Ἀγρης, ἐντεσιόν τε χέλυν ὑπὸ μασχάλῃ εἶχε·
Γνῶ δ᾽ οὐδ᾽ ἠγνοίησε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱὸς
Νύμφην τ᾽ οὐρείην περικαλλέα καὶ φίλον υἱόν,
Παῖδ᾽ ὀλίγον δολίῃς εἰλυμένον ἐντροπίῃσι.
Παπτήνας δ᾽ ἄρα πάντα μυχὸν μεγάλοιο δόμοιο,
Τρεῖς ἀδύτους ἀνέῳγε, λαβὼν κληῖδα φαεινήν,
Νέκταρος ἐμπλείους ἠδ᾽ ἀμβροσίης ἐρατεινῆς.
Πολλὸς δὲ χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἔνδον ἔκειτο,
Πολλὰ δὲ φοινικόεντα καὶ ἄργυφα εἵματα Νύμφης,
Οἷα θεῶν μακάρων ἱεροὶ δόμοι ἐντὸς ἔχουσιν.
Ἔνθ᾽ ἐπεὶ ἐξερέεινε μυχοὺς μεγάλοιο δόμοιο
Λητοΐδης, μύθοισι προσηύδα κύδιμον Ἑρμῆν,
Ὦ παῖ ὃς ἐν λίκνῳ κατάκειαι, μήνυέ μοι βοῦς
Θᾶττον, ἐπεὶ τάχα νῶϊ διοισόμεθ᾽ οὐ κατὰ κόσμον.
Ῥίψω γάρ σε βαλὼν ἐς Τάρταρον ἠερόεντα,
Εἰς ζόφον αἰνόμορον καὶ ἀμήχανον· οὐδέ σε μήτηρ
Ἐς φάος οὐδὲ πατὴρ ἀναλύσεται, ἀλλ᾽ ὑπὸ γαίῃ
Ἐρρήσεις, ὀλίγοισιν ἐν ἀνδράσιν ἡγεμονεύων.
Τὸν δ᾽ Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισι,
Λητοΐδη, τίνα τοῦτον ἀπηνέα μῦθον ἔειπες;
Καὶ βοῦς ἀγραύλους διζήμενος ἐνθάδ᾽ ἱκάνεις;
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα·
Οὐκ ἂν μηνύσαιμ᾽, οὐκ ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Οὔτε βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἔοικα.
Οὐκ ἐμὸν ἔργον τοῦτο, πάρος δέ μοι ἄλλα μέμηλεν.
Ὕπνος ἔμοιγε μέμηλε καὶ ἡμετέρης γάλα μητρὸς,
Σπάργανά τ᾽ ἀμφ᾽ ὤμοισιν ἔχειν καὶ θερμὰ λοετρά.
Μήτις τοῦτο πύθοιτο, πόθεν τόδε νεῖκος ἐτύχθη.
Καί κεν δὴ μέγα θαῦμα μετ᾽ ἀθανάτοισι γένοιτο,

Παῖδα

Παῖδα νέον γεγαῶτα διὰ προθύροιο περῆσαι
Βουσὶ μετ' ἀγραύλοισι, τὸ δ' ἀπρεπέως ἀγορεύεις.
Χθὲς γενόμην, ἁπαλοὶ δὲ πόδες, τρηχεῖα δ' ὑπὸ χθών.
Εἰ δὲ θέλεις, πατρὸς κεφαλὴν μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μὴ μὲν ἐγὼ μήτ' αὐτὸς ὑπίσχομαι αἴτιος εἶναι,
Μήτε τιν' ἄλλον ὄπωπα βοῶν κλοπὸν ὑμετεράων,
Αἵτινες αἱ βόες εἰσί· τὸ δὲ κλέος οἶον ἀκούω.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ πυκνὸν ἀπὸ βλεφάρων ἀμαρύσσων,
Ὀφρύσι ῥιπτάζεσκεν, ὁρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα,
Μάκρ' ἀποσυρίζων, ἄλιον ὡς μῦθον ἀκούων.
Τὸν δ' ἁπαλὸν γελάσας προσέφη ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πέπον ἠπεροπευτὰ δολοφραδὲς, ἦ σε μάλ' οἴω
Πολλάκις ἀντιτοροῦντα δόμους εὖ ναιετάοντας,
Ἔννυχον οὐχ' ἕνα μοῦνον ἐπ' οὔδει φῶτα καθίσσαι,
Σκευάζοντα κατ' οἶκον ἄτερ ψόφου· οἷ' ἀγορεύεις.
Πολλοὺς δ' ἀγραύλους ἀκαχήσεις μηλοβοτῆρας·
Οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὁπόταν κρειῶν ἐρατίζων
Ἀντήσεις, ἀγέλῃσι βοῶν καὶ πώεσι μήλων,
Ἀλλ' ἄγε, μὴ πύματόν τε καὶ ὕστατον ὕπνον ἰαύσῃς,
Ἐκ λίκνου κατέβαινε μελαίνης νυκτὸς ἑταῖρε.
Τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοις γέρας ἕξεις,
Ἀρχὸς φηλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Ὣς ἄρ' ἔφη καὶ παῖδα λαβὼν φέρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Σὺν δ' ἄρα φρασσάμενος τότε δὴ κρατὺς Ἀργειφόντης
Οἰωνὸν προέηκεν ἀειρόμενος μετὰ χερσὶ,
Τλήμονα γαστρὸς ἔριθον, ἀτάσθαλον ἀγγελιώτην,
Ἐσσυμένως δὲ μετ' αὐτὸν ἐπέπταρε· τοῖο δ' Ἀπόλλων
Ἔκλυεν, ἐκ χειρῶν δὲ χαμαὶ βάλε κύδιμον Ἑρμῆν.
Ἕζετο δὲ προπάροιθε, καὶ ἐσσύμενός περ ὁδοῖο,
Ἑρμῆν κερτομέων, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Θάρσει σπαργανιῶτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ.
Εὑρήσω καὶ ἔπειτα βοῶν ἴφθιμα κάρηνα,
Τούτοις οἰωνοῖς· σὺ δ' αὖθ' ὁδὸν ἡγεμονεύσεις·
Ὣς φάτ'. ὁ δ' αὖτ' ἀνόρουσε θοῶς Κυλλήνιος Ἑρμῆς
Σπουδῇ ἰών. ἄμφω δὲ παρ' οὔατα χερσὶν ἐώθει,
Σπάργανον ἀμφ' ὤμοισιν ἐλιγμένος, εἶπε δὲ μῦθον
Πῆ με φέρεις ἑκάεργε, θεῶν ζαμενέστατε πάντων;
Ἦ με βοῶν ἕνεχ' ὧδε χολούμενος ὀρσολοπεύεις.
Ὢ πόποι, εἴθ' ἀπόλοιτο βοῶν γένος. οὐ γὰρ ἔγωγε
Ὑμετέρας ἔκλεψα βόας, οὐδ' ἄλλον ὄπωπα,
Αἵτινές εἰσι βόες· τὸ δὲ δὴ κλέος οἶον ἀκούω.
Δὸς δὲ δίκην καὶ δέξο παρὰ Ζηνὶ Κρονίωνι·
Αὐτὰρ ἐπεὶ τὰ ἕκαστα διαρρήδην ἐρέεινεν
Ἑρμῆς τ' οἰοπόλος καὶ Λητοῦς ἀγλαὸς υἱὸς,
Ἀμφὶς θυμὸν ἔχοντες, ὁ μὲν νημερτέα φωνὴν
Οὐκ ἀδίκως ἐπὶ βουσὶν ἐλάζυτο κύδιμον Ἑρμῆν·
Αὐτὰρ ὁ τέχνῃσίν τε καὶ αἱμυλίοισι λόγοισιν
Ἤθελεν ἐξαπατᾶν Κυλλήνιος Ἀργυρότοξον·
Αὐτὰρ ἐπεὶ πολύμητις ἐὼν πολυμήχανον εὗρεν,
Ἐσσυμένως δ' ἤπειτα διὰ ψαμάθοιο βάδιζε
Πρόσθεν, ἄταρ κατόπισθε Διὸς καὶ Λητοῦς υἱός·
Αἶψα δ' ἵκοντο κάρηνα θυώδεος Οὐλύμποιο,
Ἐς πατέρα Κρονίωνα, Διὸς περικαλλέα τέκνα.
Κεῖθι γὰρ ἀμφοτέροισι δίκης κατέκειτο τέλαντα.
Εὐμυλίη δ' ἔχ' Ὄλυμπον ἀγάννιφον· ἀθάνατοι δὲ
Ἄφθιτοι ἠγερέθοντο ποτὶ πτύχας Οὐλύμποιο.
Ἔστησαν δ' Ἑρμῆς τε καὶ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων

Puerum nuper natum per uestibulum transire,
Bobus cum agrestibus, hoc autem indecorè dicis.
Heri natus sum, molles.n.pedes, aspera.n. subest terra,
Si autem uis, patris caput magnum iuramẽtum iuro,
Neq; quidem ego, neq; ipse promitto me autorẽ esse,
Neq; aliquem alium inspexi boum furem uestrarum,
Quales nam boues sunt, famam autem solùm audio,
Sic utiq; dixit, & frequenter à palpebris micans,
Superciliys eÿciebat inspiciens hinc & hinc,
Longè fistula sibilans uanum tanquã uerbum audiẽt.
Hunc.n. molliter ridens allocutus est lõgè operãs Apollo
O Pepo, deceptor, dolos cogitãs. pfectò te ualde puto
Sapius penetrantem domos benè habitatas,
Nocturnum non unũ tantùm in solo homine collocare
Construentem per domum absq; strepitu, qualia dicis.
Multos autem agrestes dolore afficies ouium pastores.
Montis in cauernis quando carnes cupiens,
Occurres gregibus boum, & armentis ouium.
Sed agè ne ultimum ac postremum somnum dormias,
Ex cuna descende nigra noctis socie.
Hũc.n.igitur et postea inter immortales honorẽ habe.
Princeps furum uocaberis in diebus omnibus. (bis,
Sic effat⁹ est, et puerũ capiẽs ferebat Phœbus Apollo
Simulq; in animo cogitans tunc fortis Argicida,
Augurium emisit eleuatus in manus,
Miserum uentris Erithum fatuum nuncium,
Impetuose autem ipsum aduolauit: hunc antẽ Apollo
Audiebat, à manib.n. humi eiecit inclytum Mercuriũ.
Sedit autem antè, & licet percupidus uia,
Mercurium conuitians, ac illi uerbum dixit,
Confide fasciate Iouis & Maia fili,
Inueniam & postea boum fortia capita,
His auguribus, rectè .n. rursus uia dux eris. (curius
Sic dixit, hic.n. rurs⁹ impetũ fecit celeriter Cyllẽ. Mer
Studio incedens: ambas autem ad manus impellebat
Fasciam circa humeros inuolutus: dixit autem uerbũ,
Quo me fers procul operãs Deorũ fortissime omniũ?
Certè me boum causa sic iratus conturbas,
Papè, utinam periÿsset boum genus, neq; enim ego
Vestras furatus sum boues, neq; alium inspexi
Quales sunt boues, famam autem solùm audio.
Da uerò iudicium, & suscipe à Ioue Saturnio.
Verùm postquam singula propalàm edisseruissent
Mercuriusq; aruspex, & Latona praclarus filius.
Diuersam sententiam habẽtes, hic quidẽ uerã uocem,
Non iniustè pro bobus capiebat inclytum Mercurium.
Verùm hic artibusq; & blandis sermonibus
Volebat decipere Cyllenius Argentiarcum.
Verùm quoniam callidus licet esset, uersutum inuenit,
Impetuosè postea per arenam ibat
Antè: sed à tergo Iouis & Latona filius.
Statim autem uenerũt ad uertices odoriferi Olympi.
Ad patrem Saturnium Iouis praclari nati.
Ibi enim ambobus iudiciÿ posita erant talenta. (aũt
Rumor.n. habebat Olympũ ualde niuosũ, immortales
Incorruptibiles aggregabantur ad fastigia Olympi.
Steterunt autem Mercuriusq; & argentiarcus Apollo
Co-

Coram Iouis genibus. hic.a.interrogauit fortē filium
Iupiter altitonans. ac illi uerbum dixit,
Phœbe, unde hanc sufficientem prædam agitas,
Puerum nuper genitum indolem præconis habentem?
Studiosa hæc res Deorum ad congeriem uenit.
Huic.a.rursus dixit rex proculoperans Apollo,
O pater, profectò statim sermonē audies non inanem,
Conuitians tanquam si solus ego prædator essem.
Puerum quendam inueni hunc celebrem populatorē,
Cyllenæ in montibus multum spacium permensus,
Conuitiatorē similem ego Deorum non aliū inspexi,
Neq; uirorū quotquot munere uescētes sūt super terrā
Furatus autem à prato meas boues, abijt agitans
Vespertinus apud littus multisoni maris. (monstrosa
Ad rectam uiam agitās, hac.a. utiq; uestigia duplicia
Qualia ut admirentur, & illustris dæmonis opera.
Hisce enim bobus ad asphodelum pratum
Contrarios gressus habens puluis ostendebat niger:
At ipse hic præter modum callidus, neq; igitur pedib.
Neq; igitur manibus incedebat per arenosum locum.
Verū aliud quoddā cōsiliū habēs uersabatur ad itinera
Talia monstra, tanquā si quis tenuib. quercub. incideret.
Quousq; quidē igitur sectabatur per arenosum locū,
Facillimè uestigia omnia uertebat in pulueribus.
Verùm postquā arena magnum callem pertransiuit,
Incōspicabilis factus est celeriter boū callis atq; sui ipsi?
Locū super fortē, hunc.a. animaduertit mortalis uir
Ad Pylum statim agentem boum genus lati frontium.
Verùm postquā has quidem in quiete sacrificauit,
Et per ignē ualde metit uia, hoc quidē hic, hoc.v.illic
In cunis iacebat nigra nocti similis.
Antro in aereo ad tenebras, neq; utiq; ipsum
Aquila acutè uidēs inspexisset, multum.a. manibus
Splendores ciebat dolum curans.
Hic autem statim uerbum uiolenter dicebat,
Non uidi, non audiui, nō alterius uerbum audiui.
Neq; utiq; indicarem, neq; nuncij mercedem auferrē.
Sic usq; locutus sedit Phœbus Apollo.
Merc.a.rursus ab altera parte respondens uerbū dixit
Ostēdit.a. ad Saturnium Deorum iussorem omnium,
Iupiter pater, certè ego tibi ueritatem dicam,
Verax enim sum, & non noui mendax esse.
Venit ad nos quærens flexipedes boues
Hodie Sole nuper oriente.
Neq; Deorū beatorum duxit testes, neq; speculatores.
Indicare autem iubebat necessitate ex multa.
Multùm.a. me minatus est eiecturū in Tartarū latū,
Quoniā hic qdē mollē florē habēt gloriosæ pubertatis.
Verùm ego heri natus sum, hacq; nouit & ipse,
Neque boum abactori forti similis.
Crede, (etenim meus pater charus gloriaris esse.)
Quòd non domum abegi boues, (sic felix essem)
Neque solum transij, hoc autem manifestè dico,
Solem ualde uereor ac dæmonas alios.
Et te amo, & hunc obseruo, nosti & ipse,
Quòd nō causa sum, magnū.a. cognosco iuramentum.
Non per hæc immortalium benè instructa uestibula,
Et aliquando ego retribuam crudelem nocem,

Πρόσθε Διὸς γούνων. ὁ δ᾽ ἀνείρετο φαίδιμον υἱὸν
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Φοῖβε, πόθεν ταύτην μενοεικέα ληίδ᾽ ἐλαύνεις,
Παῖδα νέον γεγαῶτα, φυὴν κήρυκος ἔχοντα;
Σπουδαῖον τόδε χρῆμα θεῶν μεθ᾽ ὁμήγυριν ἦλθε.
Τὸν δ᾽ αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Ὦ πάτερ, ἦ τάχα μῦθον ἀκούσεαι οὐκ ἀλαπαδνὸν,
Κερτομέων ὡς οἶος ἐγὼ φιλοληΐός εἰμι.
Παῖδά τιν᾽ εὗρον τόνδε διαπρύσιον κεραϊστὴν
Κυλλήνης ἐν ὄρεσσι, πολὺν διὰ χῶρον ἀνύσσας,
Κέρτομον, οἷον ἔγωγε θεῶν οὐκ ἄλλον ὄπωπα,
Οὐδ᾽ ἀνδρῶν ὁπόσοι λησίμβροτοι εἰσ᾽ ἐπὶ γαίῃ
Κλέψας δ᾽ ἐκ λειμῶνος ἐμὰς βοῦς ᾤχετ᾽ ἐλαύνων
Ἑσπέριος παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
Εὐθὺ Πύλον δ᾽ ἐλάων, τὰ δ᾽ ἄρ᾽ ἴχνια δοιὰ πέλωρα
Οἷά τ᾽ ἀγάσσασθαι, καὶ ἀγαυοῦ δαίμονος ἔργα.
Τῇσιν μὲν γὰρ βουσὶν ἐς ἀσφοδελὸν λειμῶνα
Ἀντία βήματ᾽ ἔχουσα κόνις ἀνέφαινε μέλαινα·
Αὐτὸς δ᾽ οὗτος ὅδ᾽ ἐκτὸς ἀμήχανος, οὔτ᾽ ἄρα ποσὶν
Οὔτ᾽ ἄρα χερσὶν ἔβαινε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον.
Ἀλλ᾽ ἄλλην τινὰ μῆτιν ἔχων διέτριβε κέλευθα,
Τοῖα πέλωρ᾽ ὡς εἴ τις ἀραιῇσι δρυσὶ βαίνοι.
Ὄφρα μὲν οὖν ἐδίωκε διὰ ψαμαθώδεα χῶρον,
Ῥεῖα μάλ᾽ ἴχνια πάντα διέπρεπεν ἐν κονίῃσιν·
Αὐτὰρ ἐπεὶ ψαμάθοιο μέγαν στίβον ἐξεπέρησεν,
Ἄφραστος γένετ᾽ ὦκα βοῶν στίβος ἠδὲ καὶ αὐτοῦ
Χῶρον ἀνὰ κραταιόν. τὸν δ᾽ ἐφράσατο βροτὸς ἀνὴρ
Εἰς Πύλον εὐθὺς ἐλῶντα βοῶν γένος εὐρυμετώπων.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τὰς μὲν ἐν ἡσυχίῃ κατέερξε,
Καὶ διὰ πῦρ μάλ᾽ ἄμησεν ὁδοῦ, τὸ μὲν ἔνθα, τὸ δ᾽ ἔν-
Ἐν λίκνῳ κατέκειτο μελαίνῃ νυκτὶ ἐοικὼς, (θα,
Ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι κατὰ ζόφον· οὐδέ κεν αὐτὸν
Αἰετὸς ὀξὺ λάων ἐσκέψατο· πολλὰ δὲ χερσὶν
Αὐγὰς ὠμάρταζε, δολοφροσύνην ἀλεγύνων.
Αὐτὸς δ᾽ αὐτίκα μῦθον ἀπηλεγέως ἀγόρευεν,
Οὐκ ἴδον, οὐ πυθόμην, οὐκ ἄλλου μῦθον ἄκουσα.
Οὐδέ κε μηνύσαιμ᾽, οὐδ᾽ ἂν μήνυτρον ἀροίμην.
Ἤτοι ἄρ᾽ ὡς εἰπὼν κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζετο Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἑρμῆς δ᾽ αὖθ᾽ ἑτέρωθεν ἀμειβόμενος ἔπος ηὔδα,
Δείξατο δ᾽ εἰς Κρονίωνα θεῶν σημάντορα πάντων,
Ζεῦ πάτερ, ἤτοι ἐγώ σοι ἀληθείην καταλέξω.
Νημερτής τε γάρ εἰμι, καὶ οὐκ οἶδα ψεύδεσθαι.
Ἦλθεν ἐς ἡμετέρου διζήμενος εἰλίποδας βοῦς
Σήμερον ἠελίοιο νέον ἐπιτελλομένοιο·
Οὐδὲ θεῶν μακάρων ἄγε μάρτυρας, οὐδὲ κατόπτας.
Μηνύειν δ᾽ ἐκέλευεν ἀναγκαίης ὑπὸ πολλῆς.
Πολλὰ δέ μ᾽ ἠπείλησε βαλεῖν ἐς Τάρταρον εὐρὺν,
Οὕνεχ᾽ ὁ μὲν τέρεν ἄνθος ἔχει φιλοκυδέος ἥβης
Αὐτὰρ ἐγὼ χθιζὸς γενόμην τὰ δέ τ᾽ οἶδε καὶ αὐτός.
Οὔτι βοῶν ἐλατῆρι κραταιῷ φωτὶ ἐοικώς.
Πείθεο· (καὶ γὰρ ἐμεῖο πατὴρ φίλος εὔχεαι εἶναι)
Ὡς οὐκ οἴκαδ᾽ ἔλασσα βόας, (ὡς ὄλβιος εἴην)
Οὐδ᾽ ὑπὲρ οὐδὸν ἔβην. τόδε δ᾽ ἀτρεκέως ἀγορεύω,
Ἠέλιον μάλα αἰδέομαι καὶ δαίμονας ἄλλους,
Καί σε φιλῶ, καὶ τοῦτον ὀπίζομαι· οἶσθα καὶ αὐτὸς
Ὡς οὐκ αἴτιός εἰμι. μέγαν δ᾽ ἐπιδαίομαι ὅρκον.
Οὐ μὰ τάδ᾽ ἀθανάτων εὐκόσμητα προθύραια,
Καί ποτ᾽ ἐγὼ τούτῳ τίσω ποτὲ νηλέα φωρὴν,

Neq; aliquē immortaliū, qui Olympias domos habēt,
Præter te impostorem Iouis & Maiæ fili.
Quæ ars, quæ Musa difficilium curarum,
Quod exercitium, uerè enim simul tria adsunt,
Lætitiam, & amorem, ac dulcem somnum acciperet.
Etenim ego Musarum Olympiadarum sum sectator.
His choreaq; curæ sunt & præclara uia cantionis,
Et cantus florens, & amabilis strepitus tibiarum.
Sed nondum mihi cantus in mente sic curæ fuit,
Qualia iuuenum conuiuij apta opera existunt. (sas.
Admiror Iouis fili hæc quàm amabiliter citharā pul-
Nunc aūt quoniam paruus licet, inclyta consilia nosti.
Tibiq; ipsi & matri hoc uerè dicam,
Nec per hoc corneum telum, certè quidem ego te
Inclytum inter immortales, & beatum ducam,
Daboq; præclara munera & tandem non te decipiam.
Huic autem Mercurius uerbis respondebat astutis,
Interrogas me Procul operans, uerùm ego tibi
Artem nostram ascendere non inuideo.
Hodie scies, uolo autem tibi placidus esse
Consilio & uerbis, tu autem in mente omnia nosti,
Primus enim Iouis fili inter immortales cognosces
Bonusq;, fortisq;, amat utiq; te consultor Iupiter
Ex omni sanctitate, dedit autem tibi præclara dona.
Et honores, te aiunt, didicisse ex Iouis consilio.
Vaticiniaq; Procul operans à Ioue fata omnia.
Et nunc ipse ego te filium opulentum cognoui.
Tibi autem promptum est dicere quodcunq; cupis.
Sed quoniam tibi animus mouetur citharam pulsare,
Cane & citharam pulsa, & gaudia tibi curæ sint,
Suscipiens à me, tu autem mihi chare gloriam præbe.
Rectè cane præ manib. habens dulciuocam sociam,
Pulcrè & benè ac ornatè sciens dicere.
Securus quidem deinde ferre ad conuiuium floridum,
Et choream amabilem, et ad amantem gloriā ludum.
Lætitiam noctisq; & diei, quicunq; igitur ipsam
Arte & sapientia edoctus interrogaret.
Allocuta multa uariaq; mente grata docet.
Facilè consuetudinibus ludens mollibus.
Operationem dicens infelicem quicunq; autem ipsam
Nesciens primùm uehementer interrogauit,
Stultè sic deinde sublimeq; perturbaret.
Tibi autem promptum est discere quodcunq; cupis,
Et tibi ego dabo hanc Iouis præclare puer.
Nos autem rursus montisq; & equos pascentis soli,
Bobus pascua procul operans pascemus agrestibus.
Hinc satis parient boues cum tauris mixta,
Mixtim fœminasq; & masculos. neq; te oportet
Astutus licet sis uehementer irasci.
Sic locutus præbuit, hic a. suscepit Phœbus Apollo.
Mercurio autem præbuit habēs scuticam præclaram.
Boum autem curas commisit, suscepit autē Maiæ filius
Lætus, citharam autem susceptam manu læua
Latonæ præclarus filius rex procul operans Apollo,
Plectro excitabat cantum, hæc autem pulcrè
Amabiliterq; sonuit, Deus autem cantum cecinit,
Vbi boues quidem deinde ad ualde diuinum pratum
Versæ sunt ipsi autem Iouis præclari filij

Οὔτέ τιν' ἀθανάτων οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι,
Νόσφι σέθεν φιλῆτα Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὲ,
Τίς τέχνη, τίς μοῦσα ἀμηχανέων μελεδώνων,
Τίς τρίβος. ἀτρεκέως γὰρ ἅμα τρία πάντα πάρεστιν,
Εὐφροσύνην καὶ ἔρωτα καὶ ἥδυμον ὕπνον ἑλέσθαι.
Καὶ γὰρ ἐγὼ μούσῃσιν Ὀλυμπιάδεσσιν ὀπηδὸς,
Τῇσι χοροί τε μέλουσι καὶ ἀγλαὸς οἶμος ἀοιδῆς,
Καὶ μολπὴ τεθαλυῖα, ἱμερόεις βρόμος αὐλῶν·
Ἀλλ' οὔπω τί μοι ὧδε μετὰ φρεσὶν ὧδε μέλησεν
Οἷα νέων θαλίης ἐνδέξια ἔργα πέλονται.
Θαυμάζω Διὸς υἱὲ τόδε, ὡς ἐρατὸν κιθαρίζεις.
Νῦν δ' ἐπεὶ οὖν ὀλίγος περ ἐὼν κλυτὰ μήδεα οἶδας,
Σοὶ δ' αὐτῷ καὶ μητρὶ τὸ δ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω,
Ναὶ μὰ τόδε κράνειον ἀκόντιον, ἦ μὲν ἐγώ σε
Κυδρὸν ἐν ἀθανάτοισι καὶ ὄλβιον ἡγεμονεύσω.
Δώσω τ' ἀγλαὰ δῶρα, καὶ ἐς τέλος οὐκ ἀπατήσω.
Τὸν δ' Ἑρμῆς μύθοισιν ἀμείβετο κερδαλέοισιν,
Εἰρωτᾷς μ' ἑκάεργε περιφραδές· αὐτὰρ ἐγώ σοι
Τέχνης ἡμετέρης ἐπιβήμεναι οὔτι μεγαίρω.
Σήμερον εἰδήσεις. ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι
Βουλῇ καὶ μύθοισι. σὺ δὲ φρεσὶ πάντ' εὖ οἶδας·
Πρῶτος γὰρ Διὸς υἱὲ μετ' ἀθανάτοισι θαάσσεις
Ἠΰς τε κρατερός τε· φιλεῖ δέ σε μητίετα Ζεὺς,
Ἐκ πάσης ὁσίης, ἔπορεν δέ τοι ἀγλαὰ δῶρα·
Καὶ τιμὰς σέ γε φασὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς,
Μαντείας θ' ἑκάεργε Διὸς πάρα, θέσφατα πάντα.
Καὶ νῦν αὐτὸς ἐγὼ παῖδ' ἀφνειὸν δεδάηκα.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι, ὅττι μενοινᾷς,
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν τοι θυμὸς ἐπιθύει κιθαρίζειν,
Μέλπεο καὶ κιθάριζε, καὶ ἀγλαΐας ἀλέγυνε,
Δέγμενος ἐξ ἐμέθεν. σὺ δέ μοι φίλε κῦδος ὄπαζε·
Εὐμόλπει μετὰ χερσὶν ἔχων λιγύφωνον ἑταίρην.
Καλὰ καὶ εὖ κατὰ κόσμον ἐπισταμένως ἀγορεύειν·
Εὔκηλος μὲν ἔπειτα φέρειν εἰς δαῖτα θάλειαν,
Καὶ χορὸν ἱμερόεντα, καὶ ἐς φιλοκυδέα κῶμον,
Εὐφροσύνην νυκτός τε καὶ ἤματος. ὅς τις ἄρ' αὐτὴν
Τέχνῃ καὶ σοφίῃ δεδαημένος ἐξερεείνῃ,
Φθεγγομένη παντοῖα νόῳ χαρίεντα διδάσκει
Ῥεῖα συνηθείῃσιν ἀθυρομένη μαλακῇσιν,
Ἐργασίην φεύγουσα δυήπαθον. ὃς δέ κεν αὐτὴν
Νῆϊς ἐὼν τὸ πρῶτον ἐπιζαφελῶς ἐρεείνῃ,
Μὰψ αὔτως κεν ἔπειτα μετήορά τε θρυαλίζοι.
Σοὶ δ' αὐτάγρετόν ἐστι δαήμεναι ὅττι μενοινᾷς,
Καί τοι ἐγὼ δώσω ταύτην Διὸς ἀγλαὲ κοῦρε.
Ἡμεῖς δ' αὖ ὄρεός τε καὶ ἱπποβότου πεδίοιο
Βουσὶ νομοὺς ἑκάεργε νομεύσομεν ἀγραύλοισιν,
Ἔνθεν ἅλις τέξουσι βόες ταύροισι μιγεῖσαι
Μίγδην θηλείας τε καὶ ἄρσενας. οὐδέ τί σε χρὴ
Κερδαλέον περ ἐόντα περιζαμενῶς κεχολῶσθαι.
Ὣς εἰπὼν, ὤρεξ'. ὁ δ' ἐδέξατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἑρμῇ δ' ἐγγυάλιξεν ἔχων μάστιγα φαεινὴν,
Βουκολίας τ' ἐπέτελλεν. ἔδεκτο δὲ Μαιάδος υἱὸς
Γηθήσας. κιθάριν δὲ λαβὼν ἐπ' ἀριστερὰ χειρὸς
Λητοῦς ἀγλαὸς υἱὸς ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέλος. ἡ δ' ὑπὸ καλὸν
Ἱμερόεν κονάβησε· θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄεισε.
Ἔνθα βόες μὲν ἔπειτα ποτὶ ζάθεον λειμῶνα
Ἐτραπέτην· αὐτοὶ δὲ Διὸς περικαλλέα τέκνα

Ἄψορροι πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον ἐῤῥώσαντο,
Τερπόμενοι φόρμιγγι. χάρη δ' ἄρα μητίετα Ζεύς.
Ἄμφω δ' ἐς φιλότητα συνήγαγε. καὶ τὸ μὲν Ἑρμῆς
Λητοΐδην ἐφίλησε διαμπερὲς, ὡς ἔτι καὶ νῦν,
Σήματ' ἐπεὶ κίθαριν μὲν Ἑκηβόλῳ ἐγγυάλιξεν,
Ἱμερτὴν δεδαώς· ὁ δ' ὑπωλένιον κιθάριζεν
Αὐτὸς δ' αὖθ' ἑτέρης σοφίης ἐκμάσσατο τέχνην·
Συρίγγων ἐνοπὴν ποιήσατο τηλόθ' ἀκουστήν.
Καὶ τότε Λητοΐδης Ἑρμῆν πρὸς μῦθον ἔειπε,
Δείδια Μαιάδος υἱὲ, διάκτορε, ποικιλομῆτα,
Μή μοι ἀνακλέψῃς κίθαριν καὶ καμπύλα τόξα.
Τιμὴν γὰρ πὰρ Ζηνὸς ἔχεις, ἐπαμοίβια ἔργα
Θήσειν ἀνθρώποισι κατὰ χθόνα πουλυβότειραν.
Ἀλλ' εἴ μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὅρκον ὀμόσσαι,
Ἢ κεφαλῇ νεύσας, ἢ ἐπὶ Στυγὸς ὄμβριμον ὕδωρ,
Πάντ' ἂν ἐμῷ θυμῷ κεχαρισμένα καὶ φίλα ἔρδοις.
Καὶ τότε Μαιάδος υἱὸς ὑποσχόμενος κατένευσε
Μή ποτ' ἀποκλέψειν ὅσ' Ἑκηβόλος ἐκτεάτισται,
Μηδέ ποτ' ἐμπελάσειν πυκινῷ δόμῳ. αὐτὰρ Ἀπόλλων
Λητοΐδης κατένευσεν ἐπ' ἀρθμῷ καὶ φιλότητι,
Μή τινα φίλτερον ἄλλον ἐν ἀθανάτοισιν ἔσεσθαι
Μήτε θεὸν μήτ' ἄνδρα Διὸς γόνον. ἐκ δὲ τέλειον
Σύμβολον ἀθανάτων ποιήσομαι, ἠδ' ἅμα πάντων,
Πιστὸν ἐμῷ θυμῷ καὶ τίμιον. αὐτὰρ ἔπειτα
Ὄλβου καὶ πλούτου δώσω περικαλλέα ῥάβδον,
Χρυσείην, τριπέτηλον, ἀκήριον, ἥ σε φυλάξει,
Πάντας ἐπικραίνουσα θεοὺς, ἐπέων τε καὶ ἔργων
Τῶν ἀγαθῶν, ὅσα φημὶ δαήμεναι ἐκ Διὸς ὀμφῆς.
Μαντείην δὲ, φέριστε, διοτρεφὲς, ἣν ἐρεείνεις,
Οὔτε σὲ θέσφατόν ἐστι δαήμεναι, οὔτε τιν' ἄλλον
Ἀθανάτων. τὸ γὰρ οἶδε Διὸς νόος· αὐτὰρ ἔγωγε
Πιστωθεὶς κατένευσα καὶ ὤμοσα καρτερὸν ὅρκον,
Μή τινα νόσφιν ἐμεῖο θεῶν αἰειγενετάων
Ἄλλόν γ' εἴσεσθαι Ζηνὸς πυκινόφρονα βουλήν.
Καὶ σὺ κασίγνητε χρυσόῤῥαπι μή με κέλευε
Θέσφατα πιφαύσκειν ὅσα μήδεται εὐρύοπα Ζεύς.
Ἀνθρώπων δ' ἄλλον δηλήσομαι, ἄλλον ὀνήσω,
Πολλὰ περιτροπέων ἀμεγάρτων φῦλ' ἀνθρώπων.
Καὶ μὲν ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται ὅστις ἂν ἔλθῃ
Φωνῇ καὶ πτερύγεσσι τεληέντων οἰωνῶν·
Οὗτος ἐμῆς ὀμφῆς ἀπονήσεται, οὐδ' ἀπατήσω.
Ὃς δέ κε μαψιλόγοισι πιθήσας οἰωνοῖσι,
Μαντείην ἐθέλῃσι παρὲκ νόον ἐξερεείνειν
Ἡμετέρην, νοέειν δὲ θεῶν πλέον αἰὲν ἐόντων,
Φήμ', ἁλίην ὁδὸν εἶσιν, ἐγὼ δέ κε δῶρα δεχοίμην.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω Μαίης ἐρικυδέος υἱὲ
Καὶ Διὸς αἰγιόχοιο, θεῶν ἐριούνιε δαῖμον.
Μοῖραι γάρ τινές εἰσι κασίγνηται γεγαυῖαι
Παρθένοι, ὠκείῃσιν ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι,
Τρεῖς. κατὰ δὲ κρατὸς πεπαλαγμέναι ἄλφιτα λευκὰ
Οἰκία ναιετάουσιν ὑπὸ πτυχὶ Παρνησοῖο,
Μαντείης ἀπάνευθε διδάσκαλοι, ἣν ἐπὶ βουσὶ
Παῖς ἔτ' ἐὼν μελέτησα· πατὴρ δ' ἐμὸς οὐκ ἀλέγιζεν.
Ἐντεῦθεν δ' ἤπειτα ποτώμεναι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῃ,
Κηρία βόσκονται, καί τε κραίνουσιν ἕκαστα.
Αἱ δ' ὅτε μὲν θυίωσιν ἐδηδυῖαι μέλι χλωρὸν,
Προφρονέως ἐθέλουσιν ἀληθείην ἀγορεύειν·
Ἢν δ' ἀπονοσφισθῶσι θεῶν ἡδεῖαν ἐδωδὴν,

Retrogradi ad Olympum ualde niuosum cōtenderunt
Oblectati cithara, gauisus est igitur consultor Iupiter,
Ambos .a. in amicitiā conduxit: et tū quidē Mercurius
Latonium amauit omnino sicuti adhuc & nunc,
Signum postquā citharā quidē procul iacienti prabuit
Amabilem cùm didicisset, hic uerò sub ulna sonabat.
Ipse autem rursus alterius sapientia fingebat artem,
Fistularum uocem fecit procul audibilem.
Et tunc Latonius Mercurium uerbis affatus est:
Metuo Maia fili nuncie uaria consilia habens,
Ne mihi furto auferas citharam ac curuos arcus.
Honorem enim à Ioue habes alterna opera
Facere hominibus in terra multos nutriente.
Verùm si mihi feres Deorū magnū iuramentū iurare.
Et capite annuens, uel per Stygia fortem aquam,
Omnia utiq; meo tu animo grata faceres.
Et tunc Maia filius promittens annuit,
Nunq̄ se furaturū quacunq; Procul iaciens possideret,
Neq; unquā appropinquare densam domū, at Apollo
Latonius annuit in concordia & amicitia,
Neminem sibi magis charum inter mortales fore,
Neq; Deum, neq; uirum Iouis fœtum, perfectum autē
Signum immortalium faciam, ut præ omnibus
Fidum meo animo, & honorabilem, uerùm postea
Felicitatis, & diuitiarum dabo præclaram uirgam,
Auream, trium foliorum, synceram, quæ te seruabit,
Omnes perficiens Deos, uerborumq; & operum
Bonorum, quæcunq; dico didicisse ex Iouis consilio.
Vaticinium autem optimè à Ioue alite quā sciscitaris,
Neq; te fatum est discere, neq; aliquem alium
Immortalium, hoc enim nouit Iouis mens. uerùm ego
Certò persuasus annui ac iuraui forte iusiurandum,
Neq; aliquem præter me Deorum immortalium
Alium scire Iouis sapiens consilium.
Et tu frater habens auream uirgam ne me iubeas
Fata detegere, quæcunq; consilio habet altisonus Iup.
Hominum autem alij nocebo, alium iuuabo.
Multa circumiens magnorum gentes hominum.
Atqui meo uaticinio iuuabitur, quicunq; utiq; uenerit
Voce, ac alis perfectarum auium,
Hic à meo uaticinio iuuabitur, neq; prætermittam.
Quicunq; autem uaniloquis fretus auibus,
Vaticinium uoluerit præter mentem interrogare
Nostram, intelligere .a. Dijs plus semper existentibus,
Dico, proclinem uiam it. ego. a. utiq; dona susciperem.
Aliud autem tibi dicam Maia ualde inclyte fili,
Et Iouis ægidiferi Deorum ualde utilis dæmon,
Parcæ enim quædam sunt sorores natæ
Virgines uelocibus gaudentes alis
Tres, super caput autem consperse farina alba
Domos habitant sub ualle Parnasi,
Absq; uaticinio magistra, quod in bobus (ciebat.
Puer adhuc meditatus sum: pater .a. meus curā nō fa-
Hinc deinde uolantes aliàs alibi
Fauos depascunt, & quæ perficiunt singula.
Hæ .a. quandoquidē insanierint edentes mel uiride,
Promptè uoluerint ueritatem dicere.
Si uerò priuatæ fuerint Deorum suaui cibo,

Conan-

Conantur deinde extra uiam ducere,
Has tibi postea do, tu autem uerè inquirens,
Tui ipsius mentem oblecta, & si mortalē uirū cognōris,
Sæpius tuum uaticinium exaudiet si acciderit.
Hæc habe Maia fili, ac agrestes flexipedes boues,
Equosq́, cura, & mulos patientes laboris,
Et horribiles leones, & albidentes sues,
Et canes, & oues, quæcunq́ nutrit ampla terra.
Omnibus.a.in ouib. imperare inclytum Mercurium,
Solum.a.in infernum perfectum nuncium esse.
Quiq́ indotatus licet sit, dabit donum nōminimum.
Sic Maiæ filium rex amauit Apollo,
Omni amicitia, gratiam.a.imposuit Saturnius:
Cū omnibusq́ hic mortalib. et immortalib. uersabatur
Parū quidē igitur iuuat, at indiscriminatim decipit
Noctem per obscuram gentes mortalium hominum,
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
Verùm ego & tui & alterius memor ero cantionis.

Πειρῶνται δ' ἤπειτα παρὲξ ὁδὸν ἠγεμονεύειν.
Τάς τοι ἔπειτα δίδωμι· σὺ δ' ἀτρεκέως ἐρεείνων,
Σὴν αὐτοῦ φρένα τέρπε· καὶ εἰ βροτὸν ἄνδρα δαείης,
Πολλάκι σῆς ὀμφῆς ἐπακούσεται, αἴκε τύχῃσι.
Ταῦτ' ἔχε Μαιάδος υἱὲ, καὶ ἀγραύλους ἕλικας βοῦς,
Ἵππους τ' ἀμφιπόλευε καὶ ἡμιόνους ταλαεργούς·
Καὶ χαροποῖσι λέουσι καὶ ἀργιόδουσι σύεσσι,
Καὶ κυσὶ, καὶ μήλοισιν, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθὼν,
Πᾶσι δ' ἐπὶ προβάτοισιν ἀνάσσειν κύδιμον Ἑρμῆν·
Οἶον δ' εἰς ἀΐδην τετελεσμένον ἄγγελον εἶναι.
Ὅς τ' ἄδοτός περ ἐὼν, δώσει γέρας οὐκ ἐλάχιστον.
Οὕτω Μαιάδος υἱὸν ἄναξ ἐφίλησεν Ἀπόλλων
Παντοίῃ φιλότητι. χάριν δ' ἐπέθηκε Κρονίων.
Πᾶσι δ' ὅγε θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ὁμιλεῖ
Παῦρα μὲν οὖν ὀνίνησι, τὸ δ' ἄκριτον ἠπεροπεύει
Νύκτα δι' ὀρφναίην φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱέ·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

IN VENEREM.

MVSA mihi dic opera aurea Veneris
Cypridis, quæq́ Dijs dulcem amorē excitauit,
Atq́ domauit gentes mortalium hominum,
Auesq́ aerias, ac feras omnes.
Quascunq́ continēs multas nutrit, & quascunq́ pōtus.
Omnibus.a.curæ sunt opera pulcrā coronā habētis Ci
Tres.a.nō ualēt flectere animos, neq́ decipere, (thereæ.
Puellamq́ ægidiferi Iouis castam Palladem.
Neq́ enim illi placuēre opera aurea Veneris:
Sed utiq́ illi bellaq́ placuerunt & officium Martis,
Præliaq́ pugnæq́, ac præclara opera curare.
Prima fabros lignarios uiros terrestres docuit
Facere scuta, & currus uarios ære.
Hæq́ uirgines mollicarnes in ædibus
Præclara opera docuit in mentem ponens unicuiq́.
Nunquā Dianam habentē aureum colū sonoram:
Domat in amicitia subridens Venus.
Etenim huic placuēre arcus, ac in mōtib. feras necare,
Lyraq́ choreaq́ celebresq́ ululatus,
Lucíq́ umbrosi, iustorumq́ urbs uirorum,
Neq́ quidē ueneranda puellæ placuēre opera Veneris
Vestæ, quam primam peperit Saturnius uersutus.
Deinde.a.postremam consilio Iouis ægidiferi,
Venerandā, quam expetebant Neptunus & Apollo.
Hæc autem noluit, uerùm rigidè respuit.
Iurauit.a.magnū iuramentū, quod utiq́ perfectū est,
Vbi cepisset caput patris Iouis ægidiferi,
Virgo uti esset omnibus diebus diua Dearum.
Huic.a.pater Iupiter dedit pulcrū donū loco nuptiarū
Atq́ media in domo sedit pinguedinem capiens,
Omnib.a.in templis Deorū primùm honoris ius habet.
Et ad omnes mortales Deorum honorabilis fuit.
Harum non ualet flectere mentes, neque decipere.
Ex alijs autem nemo est, qui fugit Venerem,
Neq́ Deorū beatorum, neque mortalium hominum,
Quin & Iouis mētē adimit, qui oblectatur fulminib.
Quiq́ maximus est, maximumq́ sortitus est honorem.
Et huius quando uoluerit sapientē mentem deciperē

ΕἸΣ ἈΦΡΟΔΙΤΗΝ.

Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης
Κύπριδος, ἥτε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε,
Καί τ' ἐδαμάσσατο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θηρία πάντα
Ἠ μὲν ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει ἠδ' ὅσα πόντος·
Πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Τρισσὰς δ' οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπιδ' Ἀθήνην.
Οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
Ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἅδεν καὶ ἔργον Ἄρηος,
Ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάτινα καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἡ δέ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.
Οὐδέ ποτ' Ἄρτεμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
Δάμναται ἐν φιλότητι φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη.
Καὶ γὰρ τῇ ἅδε τόξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
Φόρμιγγές τε χοροί τε, διαπρύσιοί τ' ὀλολυγαὶ
Ἄλσεά τε σκιόεντα, δικαίων τε πόλις ἀνδρῶν.
Οὐδὲ μὲν αἰδοίῃ κούρῃ ἅδεν ἔργ' Ἀφροδίτης
Ἱστίῃ, ἣν πρώτην τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης·
Αὖτις δ' ὁπλοτάτην, βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο,
Πότνιαν, ἣν ἐμνῶντο Ποσειδάων καὶ Ἀπόλλων·
Ἡ δὲ μάλ' οὐκ ἔθελεν, ἀλλὰ στερεῶς ἀπέειπεν·
Ὤμοσε δὲ μέγαν ὅρκον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστὶν,
Ἁψαμένη κεφαλῆς πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο,
Παρθένος ἔσσεσθαι πάντ' ἤματα δῖα θεάων.
Τῇ δὲ πατὴρ Ζεὺς δῶκε καλὸν γέρας ἀντὶ γάμοιο,
Καί τε μέσῳ οἴκῳ κατ' ἄρ' ἕζετο πῖαρ ἑλοῦσα.
Πᾶσιν δ' ἐν νηοῖσι θεῶν τιμάοχός ἐστι,
Καὶ παρὰ πᾶσι βροτοῖσι θεῶν πρέσβειρα τέτυκται·
Τάων οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι,
Τῶν δ' ἄλλων οὔπέρ τι πεφυγμένον ἔστ' Ἀφροδίτην,
Οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Καί τε παρὲκ Ζηνὸς νόον ἤγαγε τερπικεραύνου,
Ὅς τε μέγιστός τ' ἐστὶ μεγίστης τ' ἔμμορε τιμῆς·
Καί τε τοῦ, εὖτε θέλοι, πυκινὰς φρένας ἐξαπαφοῦσα,

Ῥηϊδίως συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Ἥρης ἐκλελαθοῦσα κασιγνήτης ἀλόχου τε,
Ἣ μέγα εἶδος ἀρίστη ἐν ἀθανάτῃσι θεῇσι·
Κυδίστην δ' ἄρα μιν τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτης,
Μήτηρ τε Ῥείη· Ζεὺς δ' ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς
Αἰδοίην ἄλοχον ποιήσατο κέδν' εἰδυῖαν,
Τῇ δὲ καὶ αὐτῇ Ζεὺς γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ
Ἀνδρὶ καταθνητῷ μιχθήμεναι, ὄφρα τάχιστα
Μηδ' αὐτὴ βροτέης εὐνῆς ἀπεεργμένη εἴη·
Καί ποτ' ἐπευξαμένη εἴπῃ μετὰ πᾶσι θεοῖσιν
Ἡδὺ γελοιήσασα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Ὥς ῥα θεοὺς συνέμιξε καταθνητῇσι γυναιξὶ,
Καί τε καταθνητοὺς υἱεῖς τέκον ἀθανάτοισιν,
Ὥς τε θεὰς ἀνέμιξε καταθνητοῖς ἀνθρώποις·
Ἀγχίσεω δ' ἄρα οἱ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ,
Ὃς τότ' ἐν ἀκροπόλοις ὄρεσιν πολυπιδάκου Ἴδης
Βουκολέεσκεν βοῦς, δέμας ἀθανάτοισιν ἐοικώς.
Τὸν δ' ἤπειτα ἰδοῦσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
Ἠράσατ', ἐκπάγλως δὲ κατὰ φρένας ἵμερος εἷλεν.
Ἐς Κύπρον δ' ἐλθοῦσα, θυώδεα νηὸν ἔδυνεν
Ἐς Πάφον· ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυώδης·
Ἔνθ' ἥγ' εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς.
Ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν, καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
Ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας,
Ἀμβροσίῳ ἑανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν.
Ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ εἵματα καλὰ,
Χρυσῷ κοσμηθεῖσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
Σεύατ' ἐπὶ Τροίην, προλιποῦσ' εὐώδεα Κύπρον,
Ὕψι μετὰ νεφέεσσι θοῶς πρήσσουσα κέλευθον,
Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν.
Βῆ δ' ἰθὺς σταθμοῖο δι' οὔρεος. οἱ δὲ μετ' αὐτὴν
Σαίνοντες πολιοί τε λύκοι χαροποί τε λέοντες,
Ἄρκτοι, παρδάλιές τε θοαὶ προκάδων ἀκόρητοι
Ἤισαν. ἡ δ' ὁρόωσα μετὰ φρεσὶ τέρπετο θυμὸν·
Καὶ τοῖς ἐν στήθεσσι βάλ' ἵμερον· οἱ δ' ἅμα πάντες
Σύνδυο κοιμήσαντο κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Αὐτὴ δ' ἐς κλισίας εὐποιήτους ἀφίκανε.
Τὸν δ' εὗρε σταθμοῖσι λελειμμένον οἶον ἀπ' ἄλλων
Ἀγχίσην ἥρωα θεῶν ἄπο κάλλος ἔχοντα.
Οἱ δ' ἅμα βουσὶν ἕποντο νομοὺς κατὰ ποιήεντας
Πάντες. ὁ δὲ σταθμοῖσι λελειμμένος οἶος ἀπ' ἄλλων
Πωλεῖτ' ἔνθα καὶ ἔνθα, διαπρύσιον κιθαρίζων
Στῆ δ' αὐτοῦ προπάροιθε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Παρθένῳ ἀδμήτῃ μέγεθος καὶ εἶδος ὁμοίη,
Μή μιν ταρβήσειεν ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας.
Ἀγχίσης δ' ὁρόων ἐφράζετο θαύμαινέ τε
Εἶδός τε μέγεθός τε καὶ εἵματα σιγαλόεντα.
Πέπλον μὲν γὰρ ἕεστο φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς,
Εἶχε δ' ἐπιγναμπτὰς ἕλικας κάλυκάς τε φαεινάς.
Ὅρμοι δ' ἀμφ' ἁπαλῇ δειρῇ περικαλλέες ἦσαν,
Καλοὶ, χρύσειοι, παμποίκιλοι. ὡς δὲ σελήνη
Στήθεσιν ἀμφ' ἁπαλοῖσιν ἐλάμπετο, θαῦμα ἰδέσθαι·
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος δέ μιν ἀντίον ηὔδα,
Χαῖρε ἄνασσ', ἥτις μακάρων τάδε δώμαθ' ἱκάνεις,
Ἄρτεμις, ἢ Λητὼ, ἠὲ χρυσῆ Ἀφροδίτη,
Ἢ Θέμις ἠΰγενής, ἠὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη,
Ἤ που τις Χαρίτων δεῦρ' ἤλυθες, αἵ τε θεοῖσι
Πᾶσιν ἑταιρίζουσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται.

Facilè miscuit cum mortalibus mulieribus,
Iunone clam à sorore & uxore, (as
Quæ magna forma, pulcerrima inter immortales de-
Inclytissimã igitur illam peperit Saturnus uersutus,
Materq́; Rhea. Iupiter .a. incorruptibilia cõsilia sciens
Venerandam mulierem fecit inclyta scientem,
Huicq́; ipsi Iupiter dulcem amorem imposuit animo,
Viro cum mortali ut misceretur, ut quàm celerrimè,
Ne & ipsa humano in concubitu expers non sit,
Atq́; aliquando iactans diceret inter omnes Deos,
Dulcè subridens risum amans Venus,
Quòd utiq́; Deos miscuit cum mortalibus mulieribus,
Et mortales filios peperit cum immortalibus,
Quare Deas immiscuit cum mortalibus hominibus,
Anchisæ igitur illi dulcem amorem imposuit animo,
Qui tũ in summis uersabatur montib. multifontis Idæ
Custodiebat boues, corpore immortalibus similis.
Hunc autem postea cum uidisset subridens Venus
Amauit, horrendè autem mentem amor cepit.
Cyprum .a. cum uenisset, odoriferũ templũ ingressa est
Paphi, ibi autem illi templum est araq́; sacra,
Vbi hæc ingressa ianuas imposuit lucentes.
Ibi autem illam Gratiæ lauârunt & unxerunt oleo
Immortali, qualiter Deos conuenit semper existentes.
Ambrosio peplo, quod utiq́; illi sacratum erat.
Induta .a. rectè omnia circa corpus uestimenta pulcra,
Auro ornata subridens Venus.
Contendebat Troiam derelicta odora Cypro,
Altè per nubes uelociter faciens iter.
Idam autem peruenit multifontem matrem ferarum.
Incedit .a. rectam stabuli uiam per montẽ, cum ipsa .a.
Adblandientes canesq́; lupi, terribilesq́; leones,
Vrsa, pardiq́; ueloces, ceruorum insatiabiles
Iuerunt, hæc .a. inspiciens in mente oblectabat animũ,
Et his in pectoribus imposuit amorẽ, hi .a. simul omnes
Bini dormiêrunt circa opacos recessus.
Ipsa uerò ad tabernacula pulcrè facta peruenit.
Hunc autẽ inuenit in stabulis relictum solum ab alijs
Anchisen heroa, à Dijs pulcritudinem habentem.
Alij autẽ simul boues sequebantur per pascua pinguia
Omnes. hic autem ad stabulum relictus solus ab alijs
Versabatur hinc & hinc claro & peruio sono citharã
Stetit .a. ipso coram Iouis filia Venus, (pulsans.
Virgini indomita magnitudine ac forma similis,
Ne sibi ipsi incuteret timorem autè oculis conspicatus.
Anchises autem uidens perpendebat, mirabaturq́;
Formamq́; magnitudinemq́; & uestes preciosas,
Peplo etenim induta erat splendidiore ignis radio.
Habebat autem flexos capreolos, calycasq́; lucidas.
Catenæ autem circa molle collum perpulcræ erant,
Pulcræ, aureæ, omniuariæ, tanquam autem Luna
Pectora circa mollia splendebant, mirum uideri.
Anchisen aũt amor cepit, uerbum .a. illi econtra dixit.
Salue regina, quæcunq́; beatorũ has domos accedis
Diana, uel Latona, aut aurea Venus,
Vel Themis generosa, aut casta Pallas,
Vel utiq́; aliqua Gratiarum huc uenisti, quæq́; Dijs
Omnibus sociantur, ac immortales uocantur.

Vel

Vel aliqua Nympharum quæ lucos pulcros habitant,
Aut Nympharũ, quæ pulcrum montem hunc habitãt.
Et fontes fluuiorum, & cauernas pingues,
Tibi autem ego in specula in loco apparenti.
Aram faciam, sacrificabo autem tibi sacra pulcra,
Horis omnibus, tu autem benignum animum habens,
Concede me inter Troianos ualde decorũ esse uirum.
Fac autem postea floridum fœtum, uerùm me ipsum
Diu benè uiuere, & uidere lucem Solis,
Beatum inter populos, & senectutis in limen uenire.
Huic respondit postea Iouis filia Venus,
Anchise, inclytißime humi genitorum hominum,
Non aliqua Dea sum, quid me immortalibus æquas?
Sed mortalis, mulier autem me genuit mater.
Otreus autem est pater nomine, si quando audis,
Qui omnem Phrygiam benè munitam regnat.
Linguam autem uestram, & nostram apertè noui.
Troiana enim in domo me nutrix alebat, hæc autem
Paruam filiã educauit, chara à matre cùm accepisset.
Sic utiq; linguam & uestram benè noui.
Nunc.a.me rapuit habens auream uirgam Argicida,
Ex cœtu Dianæ aureum colum habentis sonoræ
Multæ autem Nymphæ & uirgines benè dotatæ,
Ludebamus, circa.a.multitudo infinita coronata erat
Inde me rapuit auream uirgam habens Argicida.
Multa autem duxit me ad opera mortalium hominũ,
Multam autem exortem & inædificatam, quam feræ
Crudiuoræ frequentant per umbrosas ualles,
Neq; pedibus tangere uidebar flantem uitam terram,
Anchisæ autem me dicebat ad cubilia uocari
Puellam uxorem, abs te.a. perpulcros filios parere.
At postquam ostendit, & dixit, hic quidem rursus
Immortales ad gentes iuit fortis Argicida.
Verùm ego ad te ueni, fortis autẽ mihi fuit necessitas.
Sed te per Iouem oro, ac per parentes
Bonos, (neq; enim mali talem peperissent,)
Indomitam me ducens & inexpertem rei uenereæ,
Patriq; tuo ostende, ac matri inclytæ scienti,
Tuisq; fratribus, qui tecum simul geniti sunt.
Non illis dissimilis nurus ero, sed similis.
Si quid dissimilis mulier ero, siue & non, (habentes
Mittere.a. nuncium celeriter ad Phrygas uarios equos
Dicere patriq́; meo, & matri licet illi sit cura.
Hi autem aurum utiq; satis, uestemq́; textam
Mittent, tu autem multa & præclara accipies dona.
His autem peractis celebra nuptias amabiles,
Honorabiles hominibus & immortalibus Dijs,
Sic cum dixisset Dea, dulcẽ amorem imposuit animo,
Anchisẽ.a. amor cepit, uerbũ a. dixit atq; nominabat,
Siquidem mortalis es, mulier autẽ te genuit mater,
Otreus autem est pater nomine inclytus, ut narras,
Immortalis autem causa nuncij utiq; huc peruenis
Mercurij, mea autẽ mulier uocaberis diebus omnibus,
Nemo deinde Deorum, neq; mortalium hominum,
Hic me tenebit quò minus tibi in amore miscear
Statim nunc, neq; si utiq; procul iaciens ipse Apollo
Arcu ab argenteo emiserit iacula tristia.
Velim utiq; postea mulier similis deabus,

Ἤ τις Νυμφάων αἵτ' ἄλσεα καλὰ νέμονται,
Ἢ Νυμφῶν αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
Καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ βήσσεα ποιήεντα·
Σοὶ δ' ἐγὼ ἐν σκοπιῇ περιφαινομένῳ ἐνὶ χώρῳ
Βωμὸν ποιήσω, ῥέξω δέ τοι ἱερὰ καλὰ
Ὥρῃσιν πάσῃσι. σὺ δ' εὔφρονα θυμὸν ἔχουσα,
Δός με μετὰ Τρώεσσιν ἀριπρεπέ' ἔμμεναι ἄνδρα.
Ποίει δ' εἰσοπίσω θαλερὸν γόνον· αὐτὰρ ἔμ' αὐτὸν
Δηρὸν ἐϋζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο,
Ὄλβιον ἐν λαοῖς, καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε χαμαιγενέων ἀνθρώπων,
Οὔτις τοι θεός εἰμι. τί μ' ἀθανάτῃσιν ἐΐσκεις;
Ἀλλὰ καταθνητή τε, γυνὴ δέ με γείνατο μήτηρ.
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτός, εἴπου ἀκούεις,
Ὃς πάσης Φρυγίης εὐτειχήτοιο ἀνάσσει.
Γλῶσσαν δ' ὑμετέρην καὶ ἡμετέρην σάφα οἶδα.
Τρωὰς γὰρ μεγάρῳ με τροφὸς τρέφεν· ἡ δὲ διὰ πρὸ
Σμικρὴν παῖδ' ἀτίταλλε φίλης παρὰ μητρὸς ἑλοῦσα.
Ὣς δή τοι γλῶσσάν τε καὶ ὑμετέρην εὖ οἶδα.
Νῦν δέ μ' ἀνήρπαξε χρυσόρραπις Ἀργειφόντης
Ἐκ χοροῦ Ἀρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινῆς.
Πολλαὶ δὲ Νύμφαι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
Παίζομεν, ἀμφὶ δ' ὅμιλος ἀπείριτος ἐστεφάνωτο.
Ἔνθεν μ' ἥρπαξε χρυσόρραπις Ἀργειφόντης·
Πολλὰ δ' ἐπήγαγεν ἔργα καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Πολλὴν δ' ἄκληρόν τε καὶ ἄκτιτον, ἣν διὰ θῆρες
Ὠμοφάγοι φοιτῶσι κατὰ σκιόεντας ἐναύλους.
Οὐδὲ ποσὶ ψαύειν ἐδόκουν φυσιζόου αἴης.
Ἀγχίσεω δέ με φάσκε παραὶ λέχεσιν καλέεσθαι
Κουριδίην ἄλοχον, σοὶ δ' ἀγλαὰ τέκνα τεκεῖσθαι.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ δεῖξε καὶ ἔφρασεν, ἤτοι ὅ γ' αὖτις
Ἀθανάτων μετὰ φῦλ' ἀπέβη κρατὺς Ἀργειφόντης.
Αὐτὰρ ἐγὼ σ' ἱκόμην, κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι ἠδὲ τοκήων
Ἐσθλῶν, (οὐ γάρ τοι γε κακοὶ τοιόνδε τέκοιεν)
Ἀδμήτην μ' ἀγαγὼν καὶ ἀπειρήτην φιλότητος,
Πατρί τε σῷ δεῖξον καὶ μητέρι κέδν' εἰδυίῃ,
Σοῖς τε κασιγνήτοις οἵ τοι ὁμόθεν γεγάασιν.
Οὔ σφιν ἀεικελίη νυὸς ἔσσομαι, ἀλλ' εἰκυῖα·
Εἴ τι ἀεικελίη γυνὴ ἔσσομαι, ἠὲ καὶ οὐκί.
Πέμψαι δ' ἄγγελον ὦκα μετὰ Φρύγας αἰολοπώλους
Εἰπεῖν πατρί τ' ἐμῷ καὶ μητέρι κηδομένῃ περ.
Οἱ δέ τοι μὲν χρυσόν κεν ἅλις ἐσθῆτά θ' ὑφαντὴν
Πέμψουσιν· σὺ δὲ πολλὰ καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ταῦτα δὲ ποιήσας δαίνυ γάμον ἱμερόεντα,
Τίμιον ἀνθρώποισι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ὣς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ.
Ἀγχίσην δ' ἔρος εἷλεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Εἰ μὲν θνητή τ' ἐσσί, γυνὴ δέ σε γείνατο μήτηρ,
Ὀτρεὺς δ' ἐστὶ πατὴρ ὄνομα κλυτός, ὡς ἀγορεύεις,
Ἀθανάτοιο δ' ἕκητι διακτόρου ἐνθάδ' ἱκάνεις
Ἑρμέω, ἐμὴ δ' ἄλοχος κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Οὔτις ἔπειτα θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
Ἐνθάδε με σχήσει πρὶν σῇ φιλότητι μιγῆναι
Αὐτίκα νῦν· οὐδ' εἴ κεν ἑκηβόλος αὐτὸς Ἀπόλλων
Τόξου ἀπ' ἀργυρέου προΐῃ βέλεα στονόεντα.
Βουλοίμην κεν ἔπειτα γύναι εἰκυῖα θεῇσι,

Σῆς εὐνῆς ἐπιβὰς, δῦναι δόμον ἄϊδος εἴσω.
Ὣς εἰπὼν, λάβε χεῖρα. φιλομμειδὴς δ᾽ Ἀφροδίτη
Ἕρπε μεταστρεφθεῖσα, κατ᾽ ὄμματα καλὰ βαλοῦσα
Ἐς λέχος εὔστρωτον, ὅ, τι περ πάρος ἔσκεν ἄνακτι
Χλαίνῃσιν μαλακῇς ἐστρωμένον· αὐτὰρ ὕπερθεν
Ἄρκτων δέρματ᾽ ἔκειτο, βαρυφθόγγων τε λεόντων,
Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν.
Οἱ δ᾽ ἐπεὶ οὖν λεχέων εὐποιήτων ἐπέβησαν,
Κόσμον μέν οἱ πρῶτον ἀπὸ χροὸς εἷλε φαεινὸν,
Πόρπας τε, γναμπτάς θ᾽ ἕλικας, κάλυκάς τε καὶ ὅρμους.
Λῦσε δέ οἱ ζώνην, ἰδὲ εἵματα σιγαλόεντα
Ἔκδυε, καὶ κατέθηκεν ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου
Ἀγχίσης· ὁ δ᾽ ἔπειτα θεῶν ἰότητι καὶ αἴσῃ,
Ἀθανάτῃ παρέλεκτο θεᾷ βροτὸς, οὐ σάφα εἰδώς.
Ἦμος δ᾽ ἂψ εἰς αὖλιν ἀποκλίνουσι νομῆες
Βοῦς τε καὶ ἴφια μῆλα νομῶν ἐξ ἀνθεμοέντων,
Τῆμος ἄρ᾽ Ἀγχίσῃ μὲν ἐπὶ γλυκὺν ὕπνον ἔχευε
Νήδυμον, αὐτὴ δὲ χροῒ ἕννυτο εἵματα καλά.
Ἑσσαμένη δ᾽ εὖ πάντα περὶ χροῒ δῖα θεάων,
Ἔστη πὰρ κλισίῃ εὐποιήτοιο μελάθρου.
Ἧρε κάρη· κάλλος δὲ παρειάων ἀπέλαμπεν
Ἄμβροτον, οἷόν τ᾽ ἐστὶν ἐϋστεφάνου Κυθερείης.
Ἐξ ὕπνου τ᾽ ἀνέγειρεν ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽, ἔκ τ᾽ ὀνόμαζεν,
Ὄρσεο Δαρδανίδη· τί νυ νήγρετον ὕπνον ἰαύεις;
Καὶ φράσαι εἴ τοι ὁμοίη ἐγὼν ἰνδάλλομαι εἶναι
Οἵην δή με τὸ πρῶτον ἐν ὀφθαλμοῖσι νόησας·
Ὣς φάθ᾽. ὁ δ᾽ ἐξ ὕπνοιο μάλ᾽ ἐμμαπέως ὑπάκουσεν.
Ὡς δ᾽ εἶδεν δειρήν τε καὶ ὄμματα κάλ᾽ Ἀφροδίτης,
Τάρβησέν τε καὶ ὄσσε παρακλιδὸν ἔτραπεν ἄλλῃ.
Ἂψ δ᾽ αὖτις χλαίνῃ τε καλύψατο καλὰ πρόσωπα,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Αὐτίκα σ᾽ ὡς τὰ πρῶτα θεὰ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Ἔγνων ὡς θεὸς ἦσθα· σὺ δ᾽ οὐ νημερτὲς ἔειπες.
Ἀλλά σε πρὸς Ζηνὸς γουνάζομαι αἰγιόχοιο,
Μή με ζῶντ᾽ ἀμενηνὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἐάσῃς
Ναίειν, ἀλλ᾽ ἐλέαιρ᾽· ἐπεὶ οὐ βιοθάλμιος ἀνὴρ
Γίγνεται ὅστε θεαῖς εὐνάζεται ἀθανάτῃσι.
Τὸν δ᾽ ἠμείβετ᾽ ἔπειτα Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
Ἀγχίση κύδιστε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Θάρσει, μηδέ τι σῇσι μετὰ φρεσὶ δείδιθι λίην.
Οὐ γάρ τοί τι δέος παθέειν κακὸν ἐξ ἐμέθεν γε,
Οὐδ᾽ ἄλλων μακάρων· ἐπειὴ φίλος ἐσσὶ θεοῖσι.
Σοὶ δ᾽ ἔσται φίλος υἱὸς ὃς ἐν Τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδεσσι διαμπερὲς ἐκγεγάονται.
Τῷ δὲ καὶ Αἰνείας ὄνομ᾽ ἔσσεται, οὕνεκά μ᾽ αἰνὸν
Ἔσχεν ἄχος ἕνεκα βροτοῦ ἀνέρος ἔμπεσον εὐνῇ.
Ἀγχίθεοι δὲ μάλιστα καταθνητῶν ἀνθρώπων
Αἰεὶ ἀφ᾽ ὑμετέρης γενεῆς εἶδός τε φυήν τε.
Ἤτοι μὲν ξανθὸν Γανυμήδεα μητίετα Ζεὺς
Ἥρπασ᾽ ἑὸν διὰ κάλλος, ἵν᾽ ἀθανάτοισι μετείη,
Καί τε Διὸς κατὰ δῶμα θεοῖς ἐπιοινοχοεύοι,
Θαῦμα ἰδεῖν, πάντεσσι τετιμένος ἀθανάτοισι,
Χρυσέου ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων νέκταρ ἐρυθρόν.
Τρῶα δὲ πένθος ἄλαστον ἔχε φρένας, οὐδέ τι ᾔδει
Ὅππῃ οἱ φίλον υἱὸν ἀνήρπασε θέσπις ἄελλα·
Τὸν δὴ ἔπειτα γόασκε διαμπερὲς ἤματα πάντα.
Καί μιν Ζεὺς ἐλέησε, δίδου δέ οἱ υἷος ἄποινα
Ἵππους ἀρσίποδας, τοὶ τ᾽ ἀθανάτους φορέουσι,

Tuum cu bile ascendens, ingredi domum inferni.
Sic lo cutus, cepit manum, subridens. a. Venus
Ibat uersa, oculos pulcros eijciens
Ad lectum bene stratum, ubi ante erat regi
Vestibus mollibus stratum, at insuper
Vrsorum pelles iacebant, grauiuocumq; leonum,
Quos ipse occiderat in montibus altis,
Hi. a. postquã lectos bene constructos ascenderunt.
Ornamentũ quidẽ illi primũ à corpore abstulit lucidũ
Fibulasq; flexibiles, helicasq; calycasq; & monilia.
Soluit. a. illius zonam & uestes stupendas
Exuebat, ac deposuit in sedem aureis clauis confixam
Anchises, hic autem postea Deorum sententia et fato
Cum immortali cõcubuit Dea mortalis nõ apertè sciẽs,
Quando autem rursus ad stabulum redeunt pastores,
Bouesq; & generosa oues pascuis è florentibus.
Tunc utiq; Anchisæ quidem dulcẽ somnũ effundebat
Suauem, ipsa uerò corpore induebat uestes pulcras.
Induta autem rectè omnia circa corpus diua Dearũ.
Stetit igitur in lectum bene constructæ domus
Sustulit caput, pulcritudo a. genarum splendebat
Immortalis, qualisq; est bene coronatæ Cytherea.
A somno. a. excitauit, uerbumq; dixit, atq; nominabat
Exurge Dardanide, quare inexpergibilẽ somnũ dor-
Ac dic si quid similis ego uideor esse, (mis?
Qualem me primum oculis inspexisti.
Sic dixit, hic. a. à somno ualde promptè exaudiuit,
Vt autem uidit collum & oculos pulcros Veneris,
Timuitq;, & oculos declinando uertit alibi.
Iterum autem retrò ueste cooperuit pulcram faciem,
Et illam precatus uerba alata dixit,
Statim te ut primum Dea uidi oculis,
Cognoui ut Dea eras, tu autem non uerum dixisti,
Verùm te per Iouem oro ægidiferum,
Ne me uiuentem debilem inter homines sinas
Habitare, uerùm miserere, quoniam non longæuus uir
Fit, quisquis cum Deabus concumbit immortalibus.
Huic. a. respondit deinde Iouis filia Venus,
Anchise inclytissime mortalium hominum,
Confide, neq; tuo in animo timeat ualde.
Neq; enim tibi aliquis timor malum pati ex me,
Neq; ex alijs beatis, quoniam amicus es Dijs.
Tibi autem erit charus filius, qui Troas regnabit,
Et filijs filij omnino nascentur.
Huic. a. & Aeneas nomen erit, quoniam me grauis
Habuit dolor, quòd mortalis uiri incidi ad lectum.
Propè Dij autem maximè mortalium hominum
Semper à uestra natione, formaq; ingenioq;.
Hic quidem flauum Ganymedem consultor Iupiter
Rapuit suam propter pulcritudinẽ, ut cũ Dijs cõuersa-
Et Iouis in domo Dijs uinum effunderet, (retur,
Mirabile uisu, ab omnibus honoratus immortalibus.
Aureo ex cratere hauriens nectar rubrum.
Troianũ (regẽ). u. luctus perpetuus habebat pcordia neq;
Vbi illi charũ filium rapuit diuina procella, (nouerat
Hunc deinde lugebat omnino in diebus omnibus,
Et illum Iupiter misertus est, dedit. a. illi filij dona
Equos uelocipedes, quiq; immortales fuerunt,

Hos

Hos illi dono dedit habere, dixitq́ singula
Ionis consilijs nuncius Argicida,
Quòd esset immortalis et insenescibilis in dieb. omnib.
At postquam Ionis hic audiuit nuncium,
Non ampliùs postea lugebat. gauisus. a. est mentē intus
Lætus. a. equis uelocibus uehebatur.
Vt. a. iterū Tithonū habens aureā sedē rapuit aurora,
Vestræ nationis similem immortalibus.
Dedit se ad uiam petitura nigrinubem Saturnium,
Immortalemq́ esse ac uiuere in diebus omnibus.
Huic. a. Iupiter annuit, & perfecit desiderium,
Insana, neq́ intellexit in mente ueneranda aurora
Heben petere, raderéq́ senectam perniciosam.
Hunc. a. quousq́ quidē habebat à multis amata Hebe
Aurora oblectatus aurithrona ab aere genita,
Habitabat apud Oceani fluxum ad terminos terræ.
Verùm postquam primi cani effundebantur capilli
Pulcro ex capite, & ex generosa barba,
Huius quidem à lecto abstinebat ueneranda aurora,
Ipsum autem rursus nutriebat domi habens
Ciboq́ ambrosiaq́, & uestes bonas dans.
Verū quādo utiq́ omnino ad odiosā senectā pperabat
Neq́ aliquid mēbrorū mouere ualebat, neq́ attollere.
Hoc. a. illi in animo optimum uidebatur consilium:
In thalamum deposuit, ianuas. a. imposuit lucidas.
Huius utiq́ uox fluit indicibilis, neq́ uis
Est qualis antea fuit in flexibilibus membris,
Non utique ego te talem inter immortales caperem,
Immortalemq́ esse, & uiuere in diebus omnibus.
Sed si quidem talis tu formaq́ corporeq́
Viueres, nosterq́ uir uocatus esses, *(periret:*
Nō utiq́ deinde me luctus secundū densam mentē coo-
Nunc à te quidem celeriter senectus similis cooperiet
Immisericors, quæ postea astat hominibus
Perniciosa, laboriosa, quam & Dij odio habent.
At mihi magna iniuria inter immortales Deos
Erit in diebus omnibus omnino causa tui,
Qui anteq̄ meas cōuersationes, et cōsilia, quib. olim oēs
Immortales commiscui cum mortalibus mulieribus,
Timebant, omnes enim meum domabat consilium.
Nūc. a. utiq́ nō amplius mihi licebat gemēs nominare
Hoc īter immortales: siqdē ingēti mulctā mulctata sū
Damno duro nec tolerando, aberraui. a. mente mea.
Filium. a. sub zona posui cum mortali mixta.
Hunc quidem ubi utiq́ primùm uiderit lucem Solis,
Nymphæ illū nutriēt mōtanæ pfunda pectora habētes
Quæ hunc habitāt montē magnumq́ ualde diuinūq́,
Quæ utiq́ neq́ mortales neq́ immortales sequūtur.
Diu quidem uiuunt, & immortalem cibū comedunt,
Atq́ cum immortalib. pulcram choream instaurant.
Cum his. a. Sileniq́ & bonus explorator Argicida,
Miscebātur in amore in recessu speluncarū amabiliū,
His. a simul aut abietis, aut quercus altis capitis
Genitis nati fuêre super terram alentem uiros
Pulcræ, florentes in montibus altis
Stant altæ. lucos autem uocant
Immortalium. has autem non mortales secant ferro.
Sed quando utique Parca astiterit mortis,
Siccantur quidē primùm super terra arbores pulcræ.

Τὼς οἱ δῶρον ἔδωκεν ἔχειν εἶπέν τε ἕκαστα
Ζηνὸς ἐφημοσύνῃσι διάκτορος Ἀργειφόντης,
Ὡς ἔοι ἀθάνατος καὶ ἀγήρως ἤματα πάντα.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ Ζηνὸς ὅγ' ἔκλυεν ἀγγελιάων,
Οὐκέτ' ἔπειτα γόασκε γεγήθει δὲ φρένας ἔνδον,
Γηθόσυνος δ' ἵπποισιν ἀελλοπόδεσσιν ὀχεῖτο.
Ὣς δ' αὖ Τιθωνὸν χρυσόθρονος ἥρπασεν ἠώς,
Ὑμετέρης γενεῆς, ἐπιείκελον ἀθανάτοισι.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσουσα κελαινεφέα Κρονίωνα
Ἀθάνατόν τ' εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα·
Τῇ δὲ Ζεὺς ἐπένευσε, καὶ ἐκρήηνεν ἐέλδωρ.
Νηπίη, οὐδ' ἐνόησε μετὰ φρεσὶ πότνια ἠὼς
Ἥβην αἰτῆσαι, ξῦσαί τ' ἀπὸ γῆρας ὀλοιόν.
Τὸν δή τοι εἴως μὲν ἔχεν πολυήρατος Ἥβη,
Ἠοῖ τερπόμενος χρυσοθρόνῳ ἠριγενείῃ.
Ναῖε παρ' Ὠκεανοῖο ῥοῆς ἐπὶ πείρασι γαίης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πρῶται πολιαὶ κατέχυντο ἔθειραι
Καλῆς ἐκ κεφαλῆς καὶ εὐγενέος τε γενείου,
Τοῦ δή τοι εὐνῆς μὲν ἀπείχετο πότνια ἠώς,
Αὐτὸν δ' αὖτ' ἀτίταλλεν ἐνὶ μεγάροισιν ἔχουσα
Σίτῳ τ' ἀμβροσίῃ τε, καὶ εἵματα καλὰ διδοῦσα.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πάμπαν στυγερὸν κατὰ γῆρας ἔπειγεν,
Οὐδέ τι κινῆσαι μελέων δύνατ' οὐδ' ἀναεῖραι,
Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.
Ἐν θαλάμῳ κατέθηκε, θύρας δ' ἐπέθηκε φαεινάς.
Τοῦ δή τοι φωνὴ ῥεῖ ἄσπετος, οὐδέ τι κίνυς
Ἔσθ' οἵη πάρος ἔσκεν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν.
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε τοῖον ἐν ἀθανάτοισιν ἑλοίμην,
Ἀθάνατόν τ' εἶναι καὶ ζώειν ἤματα πάντα.
Ἀλλ' εἰ μὲν τοιοῦτος ἐὼν εἶδός τε δέμας τε
Ζώοις, ἡμέτερός τε πόσις κεκλημένος εἴης (τοι.
Οὐκ ἂν ἔπειτά μ' ἄχος πυκινὰς φρένας ἀμφικαλύπ
Νῦν δέ σε μὲν τάχα γῆρας ὁμοίιον ἀμφικαλύψει
Νηλειές, τό γ' ἔπειτα παρίσταται ἀνθρώποισιν.
Οὐλόμενον, καματηρόν, ὅ τε στυγέουσι θεοί περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ μέγ' ὄνειδος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἔσσεται ἤματα πάντα διαμπερὲς εἵνεκα σεῖο,
Οἳ πρὶν ἐμοὺς ὀάρους, καὶ μήτιας αἷς ποτε πάντας
Ἀθανάτους συνέμιξα καταθνητῇσι γυναιξί,
Τάρβεσκον. πάντας γὰρ ἐμὸν δάμνασκε νόημα.
Νῦν δὲ δὴ οὐκέτι μοι στοναχήσεται ἐξονομῆναι
Τοῦτο μετ' ἀθανάτοισιν. ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἀάσθην,
Σχέτλιον, οὐκ ὀνοτατόν, ἀπεπλάγχθην δὲ νόοιο,
Παῖδα δ' ὑπὸ ζώνῃ ἐθέμην βροτῷ εὐνηθεῖσα.
Τὸν μέν, ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃ φάος Ἠελίοιο,
Νύμφαι μιν θρέψουσιν ὀρεσκῷοι βαθύκολποι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος μέγα τε ζάθεόν τε,
Αἵ ῥ' οὔτε θνητῇς οὔτ' ἀθανάτοισιν ἕπονται.
Δηρὸν μὲν ζώουσι, καὶ ἄμβροτον εἶδαρ ἔδουσι,
Καί τε μετ' ἀθανάτοισι καλὸν χορὸν ἐρρώσαντο.
Τῇσι δὲ Σιληνοί τε καὶ εὔσκοπος Ἀργειφόντης
Μίσγοντ' ἐν φιλότητι μυχῷ σπείων ἐροέντων
Τῇσι δ' ἅμ' ἢ ἐλάται ἠὲ δρύες ὑψικάρηνοι
Γεινομένῃσιν ἔφυσαν ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ,
Καλαί, τηλεθάουσαι ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσιν
Ἑστᾶσ' ἠλίβατοι. τεμένη δέ ἑ κικλήσκουσιν
Ἀθανάτων, τὰς δ' οὔτι βροτοὶ κείρουσι σιδήρῳ·
Ἀλλ' ὅτε κεν δὴ μοῖρα παρεστήκῃ θανάτοιο,
Ἀζάνεται μὲν πρῶτον ἐπὶ χθονὶ δένδρεα καλά,

Φλοι-

Φλοιὸς δ᾽ ἀμφιπερι φθινύθει, πίπτουσι δ᾽ ἀπ᾽ ὄζοι,
Τῶν δε χ᾽ ὁμοῦ ψυχὴ λείπει φάος Ἠελίοιο.
Αἱ μὲν ἐμὸν θρέψουσι παρὰ σφίσιν υἱὸν ἔχουσαι.
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτον ἕλη πολυήρατος ἥβη,
Ἄξουσίν σοι δεῦρο Θεαί, δείξουσί τε παῖδα
Σοὶ δ᾽ ἐγώ, ὄφρα ταῦτα μετὰ φρεσὶ πάντα διέλθω,
Ἐς πέμπτον ἔτος αὖτις ἐλεύσομαι υἱὸν ἄγουσα,
Τὸν μὲν ἐπὴν δὴ πρῶτον ἴδῃς θάλος ὀφθαλμοῖσι,
Γηθήσεις ὁρόων. μάλα γὰρ θεοείκελος ἔσται.
Ἄξεις δ᾽ αὐτίκα νιν ποτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν.
Ἢν δέ τις εἴρηταί σε καταθνητῶν ἀνθρώπων,
Ἥ τις σοι φίλον υἱὸν ὑπὸ ζώνῃ θέτο μήτηρ,
Τῷ δε σὺ μυθεῖσθαι μεμνημένος, ὥς σε κελεύω·
Φασίν τοι Νύμφης καλυκώπιδος ἔγγονον εἶναι,
Αἳ τόδε ναιετάουσιν ὄρος καταειμένον ὕλῃ.
Εἰ δέ κεν ἐξείπῃς καὶ ἐπεύξεαι ἄφρονι θυμῷ,
Ἐν φιλότητι μιγῆναι ἐϋστεφάνῳ Κυθερείῃ,
Ζεύς σε χολωσάμενος βαλέει ψολόεντι κεραυνῷ.
Εἴρηταί τοι πάντα. σὺ δὲ φρεσὶ σῇσι νοήσας,
Ἴσχεο, μηδ᾽ ὀνόμαινε, Θεῶν δ᾽ ἐποπίζεο μῆνιν.
Ὣς εἰποῦσ᾽ ἤιξε πρὸς οὐρανὸν ἠνεμόεντα.
Χαῖρε Θεὰ Κύπροιο ἐϋκτιμένης μεδέουσα,
Σεῦ δ᾽ ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

Cortex. a. circum quamq; corrumpitur, cadũt. a. rami.
Horum autem simul anima relinquit lucem Solis.
Hæ quidem meum nutrient apud se filium habentes
Hũc quidẽ cùm utiq; primùm ceperit à multis amata (Hebe
Ducent tibi huc Deæ, ostendentq; puerum.
Tibi autem ego ut hæc in mentem omnia narrem,
In quintum annum rursus ueniam filium ducens,
Hunc quidem ubi utiq; primùm uideris florem oculis
Gaudebis uidens, ualde enim dijs similis erit.
Duces autem statim illum ad Troiam uentosam.
Si autem aliquis interrogasset te mortalium hominũ.
Quæ tibi charum filium sub zona posuit mater,
Huic tu dicere memor sis ut te iubeo.
Dicunt quidem Nymphæ Calycopidis progeniem esse,
Quæ hunc habitant montem indutum sylua.
Si. a. utiq; rem ipsam diceres, & iactes dementi animo
In amorẽ mixtum esse cum benè coronata Cytheræa,
Iupiter te iratus feriet ardenti fulmine.
Dicta sunt tibi omnia, tu. a. (his) mẽte tua perceptis
Cohibe te, neq; nomina, Deorum autem obserua iram.
Sic effata abijt ad cœlum uentosum.
Salue Dea Cyprum benè habitatam regnans,
A te autem ego incipiens transibo aliam ad laudem.

ΕἸΣ ΤῊΝ ἈΥΤῊΝ·

ΑἸΔΟΙΗΝ χρυσοστέφανον καλὴν Ἀφροδίτην
Ἄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
Εἰναλίης. ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
Ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Ἀφρῷ ἔνι μαλακῷ· τὴν δὲ χρυσάμπυκες Ὧραι
Δέξαντ᾽ ἀσπασίως, περὶ δ᾽ ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
Κρατὶ δ᾽ ἐπ᾽ ἀθανάτῳ στεφάνην εὔτυκτον ἔθηκαν,
Καλήν, χρυσείην. ἐν δὲ τρητοῖσι λοβοῖσιν
Ἄνθεμ᾽ ὀρειχάλκου χρυσοῖό τε τιμήεντος.
Δειρῇ δ᾽ ἀμφ᾽ ἁπαλῇ καὶ στήθεσιν ἀργυρέοισιν
Ὅρμοισι χρυσέοισιν ἐκόσμεον, οἷσί περ αὐταὶ
Ὧραι κοσμήσθην χρυσάμπυκες, ὁππότ᾽ ἴοιεν
Ἐς χορὸν ἱμερόεντα Θεῶν καὶ δώματα πατρός.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ πάντα περὶ χροῒ κόσμον ἔθηκαν,
Ἦγον ἐς ἀθανάτους. οἱ δ᾽ ἠσπάζοντο ἰδόντες,
Χερσί τ᾽ ἐδεξιόωντο. καὶ ἠρήσαντο ἕκαστος
Εἶναι κουριδίην ἄλοχον, καὶ οἴκαδ᾽ ἄγεσθαι,
Εἶδος θαυμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης.
Χαῖρ᾽ ἑλικοβλέφαρε, γλυκυμείλιχε· δὸς δ᾽ ἐν ἀγῶνι
Νίκην τῷδε φέρεσθαι. ἐμὴν δ᾽ ἔντυνον ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ᾽ ἀοιδῆς.

IN EANDEM

VEnerãdã auream coronã habentẽ pulcrã Venerẽ
Canam, quæ Cypri munimenta sortita est
Maritima, ubi illam Zephyri uis molliter spirantis
Suscitauit per undam multisoni maris.
Spuma in molli hanc autem aureis fronts Horæ
Susceperunt hilariter, immortales aũt uestes induêre,
Caput. v. super immortale coronã benè constructã po- (suêre
Pulcram auream, tribus autem ansis
Donum orichalci auriq; honorabilis.
Collum autem molle, ac pectora argentea
Monilibus aureis ornabant, quibus ipsæ
Horæ ornatæ fuêre aureis frontis quando irent
Ad choream amabilem Deorum & Domos patris.
Verùm postquã omne circa corpus ornamentũ posuêre,
Duxêre ad immortales, hi. a. amplectebãtur uidentes
Manibusq; salutabant, & cupijt unusquisq;
Esse puellam mulierem, & domum ducere,
Formã admirãtes uiolaceã coronã habẽtis Cythereæ.
Salue nigris (aut rotũdis) palpebris, dulciloqua, da. v.
Hoc uictoriã ferre, meã. a. pparа cãtionẽ, (in certami-
At ego & tui & alterius memor ero cantionis: (ne

ΔΙΌΝΥΣΟΣ, Ἢ ΛΗΣΤΑΙ.

ΑΜΦΙ Διώνυσον Σεμέλης ἐρικυδέος υἱὸν
Μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θῖν᾽ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο,
Ἀκτῇ ἐπὶ προβλῆτι, νεηνίῃ ἀνδρὶ ἐοικὼς
Πρωθήβῃ. καλαὶ δὲ περισσείοντο ἔθειραι
Κυάνεαι, φᾶρος δὲ περὶ στιβαροῖς ἔχεν ὤμοις
Πορφύρεον. τάχα δ᾽ ἄνδρες ἐϋσσέλμου ἀπὸ νηὸς
Ληϊσταὶ προγένοντο θοῶς ἐπὶ οἴνοπα πόντον
Τυρσηνοί. τοὺς δ᾽ ἦγε κακὸς μόρος. οἱ δὲ, ἰδόντες
Νεῦσαν ἐς ἀλλήλους, τάχα δ᾽ ἔκθορον. αἶψα δ᾽ ἑλόντες
Εἷσαν ἐπὶ σφετέρης νηὸς κεχαρημένοι ἦτορ.

BACHVS AVT LATRONES.

DE Dionyso Semeles inclyta filio
Memor ero, ut apparuit apud littus maris,
Acta in longa iuueni uiro similis
Nup pubescẽts, pulcrè. a. concutiebãtur capilli (merea
Cyanei: uestẽ. a. circa ualidos aut cõpactos habebat hu-
Purpuream, citò. a. uiri bona transtra habenti ex naui
Latrones peruenere uelociter ad nigrum pontum
Tyrrheni, hos. a. duxit mala mors, hi autẽ conspicatẽ
Annuêre ad inuicẽ, citò. a. saliêre. statim. a. capientes
Abiêre ad suam nauem læti animo.

Fili-

Filium enim illum dixêre à Ioue nutritorum regum
Esse, ac uinculis uolebant ligare difficilibus.
Hunc, a. nō tenebāt uincula, uimina. a. procul cadebāt
A manibus, & a pedibus: hic autē subridens sedebat
Oculis subnigris, gubernator autem (hoc) intellecto
Statim suos socios hortatus est, dixitq́;,
Miseri, qualem hunc Deum ligatis capientes
Fortem, neq; ferre illum potest nauis benè facta,
Aut enim Iupiter hic est, aut argentiarcus Apollo.
Aut Neptunus, quoniam non mortalibus hominibus
Similis est, at Dijs qui Olympicas domos habent.
Verùm agitè hunc dimittamus ad continentem nigrā
Statim, neq; in eum manus conijcite, ne iratus
Excitet difficiles uentos, ac turbinem multum.
Sic dixit, huic autem dux odioso respondit uerbo.
Infelix secundū uentū uide, simul. a. uelū trahe nauis,
Simul omnia arma capiens, hic autem uiris curæ erit.
Spero, aut Aegyptum ueniet, aut hic in Cyprum.
Vel ad Hyperboreos, uel utroq; tandem autem,
Aliquando dicet suos amicos, & possessiones omnes,
Suosq́; fratres, postquam nobis obtulit Deus.
Sic locutus, malumq́; & uelum trahebat nauis.
Flauit autem uentus in medio ueli, circum autē arma
Expediebāt, citò. a. illis apparebāt admirabilia opera.
Vinum quidem primùm uelocem per nauim nigram
Dulcipotum fluebat odorum, excitabatur autem odor
Immortalis, nautas. a. sepulcrū cepit omnes cōspicatos,
Statim autem in summitate ueli extensa est
Vitis, huc atq; huc, pendebant autem multa
Vuæ, circa autem malum uoluebatur hedera
Floribus uirescens gratus autem fructus excitabatur.
Omnes autem scalmi coronas habebant uidentes autē
Mededen, tunc deinde gubernatorem hortabantur
In terrā appropinquare, hic. a. leo factus fuit inter nauim
Grauis in summitate, ualde. a. rugiebat, in media uerò
Vrsum fecit hirsutum ceruice, signa ostendens.
Surrexit autem acer, leo autem in sede summa
Grauiter toruum uidens hi autem in puppi timuêre.
Circum autē gubernatorē sapientem animū habentē
Stetêre utiq; stupefacti, hic. a. repente impetu facto
Ducem cepit, hi autem foras malam mortē fugientes,
Omnes simul saliêre cum uidissent in mare diuum.
Delphines autem facti fuêre: gubernatorē. a. misertus.
Habuitq́; & illum fecit beatissimum, dixitq́; uerbum,
Confide diue rector meo grate in animo.
Sum aūt ego Bacchus magni sonus, quē peperit mater
Cadmea Semele Iouis in amorem mixta.
Salue nate Semeles pulcriocule, haud quaquā licet
Tui oblitum, suauem ornare cantionem.

Υἱὸν γάρ μιν ἔφαντο διοτρεφέων βασιλήων
Εἶναι, καὶ δεσμοῖς ἔθελον δεῖν ἀργαλέοισι.
Τὸν δ' οὐκ ἴσχανε δεσμά, λύγοι δ' ἀπὸ τηλόσ' ἔπιπτον
Χειρῶν ἠδὲ ποδῶν, ὁ δὲ μειδιάων ἐκάθητο
Ὄμμασι κυανέοισι, κυβερνήτης δὲ νοήσας,
Αὐτίκα οἷς ἑτάροισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε,
Δαιμόνιοι, τίνα τόνδε θεὸν δεσμεύεθ' ἑλόντες,
Καρτερόν, οὐδὲ φέρειν δύναταί μιν νηῦς εὐεργής.
Ἢ γὰρ Ζεύς ὅδε γ' ἐστίν, ἢ ἀργυρότοξος Ἀπόλλων,
Ἠὲ Ποσειδάων. ἐπεὶ οὐ θνητοῖσι βροτοῖσιν
Εἴκελος, ἀλλὰ θεοῖς οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν.
Ἀλλ' ἄγετ', αὐτὸν ἀφῶμεν ἐπ' ἠπείροιο μελαίνης
Αὐτίκα, μηδ' ἐπὶ χεῖρας ἰάλλετε, μή τι χολωθεὶς
Ὄρσῃ ἀργαλέους ἀνέμους καὶ λαίλαπα πολλήν.
Ὣς φάτο· τὸν δ' ἀρχὸς στυγερῷ ἠνίπαπε μύθῳ,
Δαιμόνι' οὖρον ὅρα, ἅμα δ' ἱστίον ἕλκεο νηὸς,
Σύμπανθ' ὅπλα λαβών. ὅδε δ' αὖτ' ἄνδρεσσι μελήσει.
Ἔλπομαι, ἢ Αἴγυπτον ἀφίξεται, ἢ ὅγε Κύπρον,
Ἢ ἐς Ὑπερβορέους, ἢ ἑκαστέρω· ἐς δὲ τελευτὴν
Ἔκ ποτ' ἐρεῖ αὑτοῦ τε φίλους καὶ κτήματα πάντα,
Οὕς τε κασιγνήτους· ἐπεὶ ἡμῖν ἔμβαλε δαίμων.
Ὣς εἰπὼν, ἱστόν τε καὶ ἱστίον ἕλκετο νηός.
Ἔμπνευσεν δ' ἄνεμος μέσον ἱστίον· ἀμφὶ δ' ἄρ' ὅπλα
Καττάνυσαν. τάχα δέ σφιν ἐφαίνετο θαυματὰ ἔργα·
Οἶνος μὲν πρώτιστα θοὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
Ἡδύποτος κελάρυζ' εὐώδης, ὤρνυτο δ' ὀδμὴ
Ἀμβροσίη· ναύτας δὲ τάφος λάβε πάντας ἰδόντας·
Αὐτίκα δ' ἀκρότατον παρὰ ἱστίον ἐξετανύσθη
Ἄμπελος ἔνθα καὶ ἔνθα, κατεκρημνῶντο δὲ πολλοὶ
Βότρυες, ἀμφ' ἱστὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς
Ἄνθεσι τηλεθάων, χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὀρώρει.
Πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον. οἱ δὲ, ἰδόντες,
Μηδηδὴν τότ' ἔπειτα κυβερνήτην ἐκέλευον
Γῇ πελάαν. ὁ δ' ἄρα σφι λέων γένετ' ἔνδοθι νηὸς
Δεινὸς ἐπ' ἀκρολάτης, μέγα δ' ἔβραχεν· ἐν δ' ἄρα μέσσῃ
Ἄρκτον ἐποίησεν λασιαύχενα, σήματα φαίνων·
Ἂν δ' ἔστη μεμαυῖα· λέων δ' ἐπὶ σέλματος ἄκρου
Δεινὸν ὑπόδρα ἰδών. οἱ δ' εἰς πρύμναν ἐφόβηθεν.
Ἀμφὶ κυβερνήτην δὲ σαόφρονα θυμὸν ἔχοντα
Ἔσταν ἄρ' ἐκπληγέντες· ὁ δ' ἐξαπίνης ἐπορούσας
Ἀρχὸν ἕλ'. οἱ δὲ θύραζε κακὸν μόρον ἐξαλύοντες,
Πάντες ὁμῶς πήδησαν, ἐπεὶ ἴδον, εἰς ἅλα δῖαν·
Δελφῖνες δ' ἐγένοντο· κυβερνήτην δ' ἐλεήσας
Ἔσχεθε, καί μιν ἔθηκε πανόλβιον εἶπέ τε μῦθον.
Θάρσει δῖε κράτωρ τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ·
Εἰμὶ δ' ἐγὼ Διόνυσος ἐρίβρομος, ὃν τέκε μήτηρ
Καδμηῒς Σεμέλη, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα.
Χαῖρε τέκος Σεμέλης εὐώπιδος· οὐδέ πη ἔστι
Σεῖό γε ληθόμενον, γλυκερὴν κοσμῆσαι ἀοιδήν.

In Martem.

MArt perrobuste, currus degrauans aurea galea,
Magnanime clypeifer, urbiū seruator armis induite,
Fortimaue idefesse hasta ualēs, septimētū Ol. (structe,
Victoriæ felicis pater, auxiliator iustitiæ,
Iniustis Tyranne iustissimorum dux hominum,
Fortitudinis sceptrifer, ignitum circum uoluens
Aetheris inter septigrada astra, ubi te equi

Εἰς Ἄρεα.

Ἆρες ὑπερμενέτα, βρισάρματε, χρυσεοπήληξ
Ὀμβριμόθυμε, φέρασπι, πολισσόε, χαλκοκόρυ
Καρτερόχειρ, ἀμόγητε, δορισθενές, ἕρκος Ὀλύμπου, (στε,
Νίκης εὐπολέμοιο πάτερ, συναρωγὲ θέμιστος,
Ἀντιβίοισι τύραννε, δικαιοτάτων ἀγὲ φωτῶν,
Ἠνορέης σκηπτοῦχε, πυραυγέα κύκλον ἑλίσσων
Αἰθέρος ἑπταπόροις ἐνὶ τείρεσιν, ἔνθά σε πῶλοι

Ζαφλε-

Qui antea quidem per terram indicibilem, ac mare
Erraus iussibus Eurysthei regis,
Multa quidem ipse fecit iniusta, & multa sustulit.
Nunc autem in pulcro solo niuosi Olympi,
Habitat oblectat', & habet pulcros talos habētē Hebē.
Salue rex Iouis fili, da uerò uirtutemq́; et felicitatē.

In Aesculapium.

Medicum morborum Aesculapiū incipio canere,
Filium Apollinis, quem genuit diua Coronis,
Dotio in campo, filia Phlegij regis,
Gaudium magnū hominib. malorū delinitorē dolorū.
Et tu quidem sic salue rex, supplico. a. tibi cautione.

In Iovis Pueros.

Castora & Pollucem cane Musa suauis
Tyndaridas, qui à Ioue Olympio geniti sunt.
Quos sub Taygeti uertice peperit ueneranda Leda.
Clam subdomita, à nigrinube Saturnio,
Saluete Tyndaridæ, uelocium conscensores equorū.

In Mercurium.

Mercurium cano Cyllenium Argicidam
Cyllenen regnantē, & Arcadiā ouib. copiosam
Nunciū immortaliū ualdè utilē quem peperit Maia
Atlantis filia, Iouis amore mixta,
Verecunda, beatorum Deorum effugit commercium
Antrum habitans opacum, ubi Saturnius
Cū Nympha pulcricoma miscebatur noctis côticinio.
Quando dulcis somnus tenebat albiulnam Iunonem.
Latebat autē immortálesq́; Deos mortalesq́; homines
Et tu quidem sic salue Iouis & Maiæ fili.
A te autem ego initio facto transibo aliam ad laudē.
Salue Mercuri gratiarū dator, nuncie, dator bonorū.

In Pana.

De Mercurij mihi charo filio dic Musa. (Pissa
Capripede, bicorno amatore strepitus, quiq; in
Arborosa simul incedit choreis assuetis cū Nymphis.
Quæq; prærupta petræ incedunt capita,
Pana inuocantes pastoralem Deum pulcricomum,
Squallidum, qui omnem collem niuosum sortitus est.
Et uertices montium, & saxosa cacumina,
Frequentat autem huc atq; illuc per uirgulta densa,
Interdum quidem fluentes pellectus mollibus.
Interdum iterum saxa altissima obambulans.
Summum uerticem ouium speculam ascendens.
Sapè autem capris frequentes percurrit montes lōgos.
Sapè autem in colles digreditur feras mactans.
Acutè cernens, tunc autem hesperus clanxit ut
Ex summitate egressus arundinū, sub carmine ludēs
Suaue non hunc præcurreris in cantibus.
Auis, quæ uere multifloro in folijs
Lamentum effundens emittit suauem cantum.
Cum ipsis autem tunc Nymphæ montanæ suauiloquæ
Ambulantes frequēter pedibus ad fontē nigræ aquæ
Canunt, uerticem autem resonat montis Echo.
Deus. a. huc atq; illuc chorearum tunc in mediū serpēs.
Frequenter pedib. assequitur, pellē. a. ad terga cruētam

Ὃς πρὶν μὲν κατὰ γαῖαν ἀθέσφατον ἠδὲ θάλασσαν
Πλαζόμενος πομπῇσιν ὑπ' Εὐρυσθῆος ἄνακτος,
Πολλὰ μὲν αὐτὸς ἔρεξεν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἀνέτλη.
Νῦν δ' ἤδη κατὰ καλὸν ἕδος νιφόεντος Ὀλύμπου
Ναίει τερπόμενος, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην.
Χαῖρε ἄναξ Διὸς υἱὲ, δίδου δ' ἀρετήν τε καὶ ὄλβον.

ΕἸΣ ἈΣΚΛΗΠΙΟΝ.

Ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιὸν ἄρχομ' ἀείδειν
Υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ κούρη Φλεγύου βασιλῆος,
Χάρμα μέγ' ἀνθρώποισι, κακῶν θελκτῆρ' ὀδυνάων.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε ἄναξ. λίτομαι δέ σ' ἀοιδῇ.

ΕἸΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΥΣ.

Κάστορα καὶ Πολυδεύκε' ἀείδεο Μοῦσα λίγεια
Τυνδαρίδας, οἳ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐξεγένοντο.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῆς τέκε πότνια Λήδη,
Λάθρη ὑποδμηθεῖσα κελαινεφέϊ Κρονίωνι.
Χαίρετε Τυνδαρίδαι, ταχέων ἐπιβήτορες ἵππων.

ΕἸΣ ἙΡΜΗ͂Ν.

Ἑρμῆν ἀείδω Κυλλήνιον Ἀργειφόντην,
Κυλλήνης μεδέοντα καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, ὃν τέκε Μαῖα
Ἄτλαντος θυγάτηρ, Διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα,
Αἰδοίη. μακάρων δὲ θεῶν ἀλέεινεν ὅμιλον,
Ἄντρῳ ναιετάουσα παλισκίῳ. ἔνθα Κρονίων
Νύμφῃ ἐϋπλοκάμῳ μισγέσκετο νυκτὸς ἀμολγῷ,
Εὖτε κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην·
Λάνθανε δ' ἀθανάτους τε θεοὺς θνητούς τ' ἀνθρώπους.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὲ.
Σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.
Χαῖρ' Ἑρμῆ χαριδῶτα, διάκτορε, δῶτορ ἐάων

ἘΙΣ ΠΆΝΑ.

Ἀμφί μοι Ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε Μοῦσα,
Αἰγιπόδην, δικέρωτα, φιλόκροτον, ὅστ' ἀνὰ πίση
Δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτᾷ χοροήθεσι νύμφαις,
Αἵτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης στείβουσι κάρηνα,
Πᾶν' ἀνακεκλόμεναι, νόμιον θεὸν, ἀγλαέθειρον,
Αὐχμήενθ', ὃς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε,
Καὶ κορυφὰς ὀρέων, καὶ πετρήεντα κάρηνα.
Φοιτᾷ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ ῥωπήια πυκνά·
Ἄλλοτε μὲν ῥείθροισιν ἐφελκόμενος μαλακοῖσιν,
Ἄλλοτε δ' αὖ πέτρῃσιν ἐν ἠλιβάτοισι διοιχνεῖ,
Ἀκροτάτην κορυφὴν μηλόσκοπον εἰσαναβαίνων.
Πολλάκι δ' ἀργινόεντα διέδραμεν οὔρεα μακρὰ,
Πολλάκι δ' ἐν κνημοῖσι διήλασε θῆρας ἐναίρων,
Ὀξέα δερκόμενος. τότε δ' ἕσπερος ἔκλαγεν οἶος,
Ἄγρης ἐξανιὼν δονάκων, ὑπὸ μοῦσαν ἀθύρων
Νήδυμον. οὐκ ἂν τόν γε παραδράμοι ἐν μελέεσσιν
Ὄρνις ἥτ' ἔαρος πολυανθέος ἐν πετάλοισι
Θρῆνον ἐπιπροχέουσα, χέει μελίγηρυν ἀοιδήν.
Σὺν δέ σφιν τότε Νύμφαι ὀρεστιάδες λιγύμολποι
Φοιτῶσαι πυκνὰ ποσὶν ἐπὶ κρήνῃ μελανύδρῳ
Μέλπονται, κορυφὴν δὲ περιστένει οὔρεος Ἠχώ.
Δαίμων δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν τότε ἐς μέσον ἕρπων,
Πυκνὰ ποσὶν διέπει· λαῖφος δ' ἐπὶ νῶτα δαφοινὸν

In Vestam.

Vesta quæ regis Apollinis procul iaculantis,
In Pytho ualde diuina sacrã domũ circũuersaris
Semper ex tuis crinibus distillat liquidum oleum.
Veni hanc super domum, accede animum habens
Cum Ioue sapiente, gratiam aũt simul præbe carmini.

In Musas et Apollinem.

A Musis incipio Apollineq́, Ioueq́.
Ex enim Musis, & procul mittente Apolline,
Viri poetæ sunt in terra & citharœdi.
Ex autem Ioue reges, hic autem felix quem Musæ
Diligunt, suauis illi ab ore fluit uox.
Saluete, proles Iouis, & meũ in honore habete cantũ.
At ego & uestri & alterius memor ero cantus.

In Bacchum.

Hedera coronatũ Bacchũ ualde sonãtẽ incipio canere.
Iouis ac Semelæ p inclytæ præclarũ filiũ.
Quem alebant pulcricomæ Nymphæ à patre rege
Susceptum sinibus, & accuratè nutriebant
Nyssæ in uallibus, hic autem crescebat à patre procul,
Antro in benè olenti in numero positus immortalium.
At post hunc Deæ celebrem aluerunt,
Tunc ibat ad nemorosos recessus,
Hedera et lauro ornatus, hæ autem simul sequebantur
Nymphæ, hic. a. dux erat, sonus. a. habebat maximam syluã
Et tu quidem sic salue uuis copiose ô Bacche.
Da autem nos gaudentes ad horas rursus uenire,
Ex horis autem rursus ad multos annos.

In Dianam.

Dianam cano aureum colum habẽtem sonoram,
Virginẽ uerecundã, ceruos iaculantẽ, sagittis oblectãtẽ,
Legitimã sororẽ aureo ense decori Apollinis,
Quæ per montes umbrosos, & promontoria uentosa
Venatione, oblectata, totum aureum arcum extendit,
Emittens gemituosa tela, tremunt autem capita
Altorum montium, sonat autem hirsuta sylua
Grauiter à clangore ferarum, horret autem terra,
Pontusq́ piscosus, at hæc fortem animum habens,
Vbiq́ se uertit ferarum perimens genus
At postq̃ oblectata est ferarũ speculatrix sagittis oblectans
Delectauerit. a. animum laxans flexilem arcum,
Venit in magnam domum fratris sui chari
Phœbi Apollinis, Delphorum in pinguem populum,
Musarum ac Gratiarum pulcram choream instaurãs.
Vbi suspendens reflexum arcum, & sagittas,
Dux fit, gratiosum circa corpus ornamentum habens,
Præcedens in choro, hæ. a. ambrosiam uocem emittẽtes
Laudãt Latonã pulcros talos habentẽ, ut peperit filios
Immortalium consilioq́, & operibus longè optimos.
Saluete nati Iouis, & Latonæ pulcricomæ.
Verùm ego uestrum & alterius memor ero cantionis.

In Palladem.

Palladem Mineruam inclytam incipio canere,
Casiã, multi consilij, implacabilẽ animũ habentẽ,

ΕἸΣ ἙΣΤΊΑΝ.

ἙΣΤΊΗ, ἥτε ἄνακτος Ἀπόλλωνος ἑκάτοιο.
Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ ἱερὸν δόμον ἀμφιπολεύεις,
Αἰεὶ σῶν πλοκάμων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον.
Ἔρχεο τὸν δ᾽ ἀνὰ οἶκον, ἐπέρχεο θυμὸν ἔχουσα,
Σὺν Διὶ μητιόεντι. χάριν δ᾽ ἅμ᾽ ὄπασσον ἀοιδῇ.

ΕἸΣ ΜΟΥΣΑΣ ΚΑῚ Ἀπόλλωνα.

ΜΟΥσάων ἄρχωμαι, Ἀπόλλωνός τε Διός τε
Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κιθαρισταί.
Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. ὁ δ᾽ ὄλβιος ὅντινα Μοῦσαι
Φιλεῦνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.
Χαίρετε τέκνα Διός, καὶ ἐμὴν τιμήσατ᾽ ἀοιδήν.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ᾽ ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ΔΙΌΝΥΣΟΝ.

ΚΙσσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ᾽ ἀείδειν,
Ζηνὸς καὶ Σεμέλης ἐρικυδέος ἀγλαὸν υἱόν,
Ὃν τρέφον ἠΰκομοι Νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι, καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον
Νύσης ἐν γυάλοις. ὁ δ᾽ ἀέξετο πατρὸς ἕκητι
Ἄντρῳ ἐν εὐώδει, μεταρίθμιος ἀθανάτοισιν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόνδε θεαὶ πολύϋμνον ἔθρεψαν,
Δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ᾽ ὑλήεντας ἐναύλους,
Κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος· αἱ δ᾽ ἅμ᾽ ἕποντο
Νύμφαι· ὁ δ᾽ ἐξηγεῖτο, βρόμος δ᾽ ἔχεν ἄσπετον ὕλην.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε πολυστάφυλ᾽ ὦ Διόνυσε.
Δὸς δ᾽ ἡμᾶς χαίροντας ἐς ὥρας αὖτις ἱκέσθαι,
Ἐκ δ᾽ αὖθ᾽ ὡράων εἰς τοὺς πολλοὺς ἐνιαυτούς,

ΕἸΣ ἈΡΤΕΜΙΝ.

ἌΡτεμιν ἀείδω χρυσηλάκατον κελαδεινήν,
Παρθένον αἰδοίην, ἐλαφηβόλον, ἰοχέαιραν,
Αὐτοκασιγνήτην χρυσαόρου Ἀπόλλωνος.
Ἣ κατ᾽ ὄρη σκιόεντα καὶ ἄκριας ἠνεμοέσσας
Ἄγρῃ τερπομένη παγχρύσεα τόξα τιταίνει,
Πέμπουσα στονόεντα βέλη. τρομέει δὲ κάρηνα
Ὑψηλῶν ὀρέων, ἰαχεῖ δ᾽ ἐπὶ δάσκιος ὕλη
Δεινὸν ὑπὸ κλαγγῆς θηρῶν· φρίσσει δέ τε γαῖα,
Πόντος τ᾽ ἰχθυόεις. ἡ δ᾽ ἄλκιμον ἦτορ ἔχουσα,
Πάντη ἐπιστρέφεται θηρῶν ὀλέκουσα γενέθλην.
Αὐτὰρ ἐπὴν τερφθῇ θηροσκόπος ἰοχέαιρα,
Εὐφρήνῃ δὲ νόον χαλάσασ᾽ εὐκαμπέα τόξα,
Ἔρχεται ἐς μέγα δῶμα κασιγνήτοιο φίλοιο
Φοίβου Ἀπόλλωνος, Δελφῶν ἐς πίονα δῆμον.
Μουσῶν καὶ Χαρίτων καλὸν χορὸν ἀρτυνέουσα
Ἔνθα καταλκρεμάσασα παλίντονα τόξα καὶ ἰοὺς,
Ἡγεῖται χαρίεντα περὶ χροῒ κόσμον ἔχουσα,
Ἐξάρχουσα χορούς. αἱ δ᾽ ἀμβροσίην ὄπ᾽ ἰεῖσαι
Ὑμνεῦσι Λητὼ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παῖδας
Ἀθανάτων βουλῇ τε καὶ ἔργμασιν ἔξοχ᾽ ἀρίστους.
Χαίρετε τέκνα Διὸς καὶ Λητοῦς ἠϋκόμοιο.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων καὶ ἄλλης μνήσομ᾽ ἀοιδῆς·

ΕἸΣ ἈΘΗΝΑΝ.

ΠΑλλάδ᾽ Ἀθηναίην κυδρὴν θεὸν ἄρχομ᾽ ἀείδειν
Γλαυκῶπιν, πολύμητιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσαν,

Παρθένον αἰδοίην, ἐρυσίπτολιν, ἀλκήεσσαν,
Τριτογενῆ τὴν αὐτὸς ἐγείνατο μητίετα Ζεὺς
Σεμνῆς ἐκ κεφαλῆς, πολεμήια τεύχε' ἔχουσαν,
Χρύσεα, παμφανόωντα. σέβας δ' ἔχε πάντας ὁρῶντας
Ἀθανάτους. ἡ δὲ πρόσθεν Διὸς αἰγιόχοιο
Ἐσσυμένως ὤρουσεν ἀπ' ἀθανάτοιο καρήνου,
Σείσασ' ὀξὺν ἄκοντα, μέγας δ' ἐλελίζετ' Ὄλυμπος
Δεινὸν ὑπ' ὀμβρίμης γλαυκώπιδος· ἀμφὶ δὲ γαῖα
Σμερδαλέον ἰάχησεν· ἐκινήθη δ' ἄρα πόντος
Κύμασι πορφυρέοισι κυκώμενος, ἔσχετο δ' ἅλμη
Ἐξαπίνης· στῆσεν δ' Ὑπερίονος ἀγλαὸς υἱὸς
Ἵππους ὠκύποδας δηρὸν χρόνον, εἰσόκε κούρη
Εἵλετ' ἀπ' ἀθανάτων ὤμων θεοείκελα τεύχη
Παλλὰς Ἀθηναίη, γήθησε δὲ μητίετα Ζεύς.
Καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε Διὸς τέκος αἰγιόχοιο
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ΕΣΤΙΑΝ ΚΑΙ
ἑρμῆν.

ΕΣΤΙΗ ἣ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων,
Ἕδρην ἀΐδιον ἔλαχες, πρεσβηΐδα τιμὴν,
Καλὸν ἔχουσα γέρας καὶ τιμήν· οὐ γὰρ ἄτερ σοῦ
Εἰλαπίναι θνητοῖσιν, ἵν' οὐ πρώτῃ πυμάτῃ τε
Ἑστίῃ ἀρχόμενος σπένδει μελιηδέα οἶνον.
Καὶ σύ μοι ἀργειφόντα, Διὸς καὶ Μαιάδος υἱὲ,
Ἄγγελε τῶν μακάρων, χρυσόρραπι δῶτορ ἐάων,
Ναίετε δώματα καλὰ, φίλα φρεσὶν ἀλλήλοισιν.
Ἵλαος ὢν ἐπάρηγε σὺν αἰδοίῃ τε φίλῃ τε
Ἑστίῃ. ἀμφότεροι γὰρ ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
Εἰδότες ἔργματα καλὰ, νόῳ θ' ἕσπεσθε καὶ Ἥβῃ.
Χαῖρε Κρόνου θύγατερ σύ τε καὶ χρυσόρραπις Ἑρμῆς.
Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ΓΑΙΑΝ ΜΗΤΕΡΑ
πάντων.

ΓΑιαν παμμήτειραν ἀείσομαι ἠϋθέμεθλον,
Πρεσβίστην, ἣ φέρβει ἐπὶ χθονὶ πάνθ' ὁπόσ' ἐστίν.
Ἠμὲν ὅσα χθόνα δῖαν ἐπέρχεται, ἠδ' ὅσα πόντον,
Ἠδ' ὅσα πωτῶνται, τάδε φέρβεται ἐκ σέθεν ὄλβου.
Ἐκ σέο δ' εὔπαιδές τε καὶ εὔκαρποι τελέθουσι,
Πότνια· σεῦ δ' ἔχεται δοῦναι βίον ἠδ' ἀφελέσθαι
Θνητοῖς ἀνθρώποισιν. ὁ δ' ὄλβιος ὅν κε σὺ θυμῷ
Πρόφρων τιμήσεις· τῷ δ' ἄφθονα πάντα πάρεστι.
Βρίθει μέν σφιν ἄρουρα φερέσβιος, ἠδὲ κατ' ἀγροὺς
Κτήνεσιν εὐθηνεῖ, οἶκος δ' ἐμπίμπλαται ἐσθλῶν.
Αὐτοὶ δ' εὐνομίῃσι πόλιν κάτα καλλιγύναικα
Κοιρανέουσ', ὄλβος δὲ πολὺς καὶ πλοῦτος ὀπηδεῖ.
Παῖδες δ' εὐφροσύνῃ νεοθηλέϊ κυδιόωσι,
Παρθενικαί τε χοροῖς περεσανθέσιν εὔφρονι θυμῷ
Παίζουσαι χαίρουσι κατ' ἄνθεα μαλθακὰ ποίης,
Οὕς κε σὺ τιμήσεις σεμνὴ θεὰ, ἄφθονε δαῖμον.
Χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
Πρόφρων δ' ἀντ' ᾠδῆς βίοτον θυμήρε' ὄπαζε·
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

ΕἸΣ ἩΛΙΟΝ.

ΗΛιον ὑμνεῖν αὖτε Διὸς τέκος ἄρχεο μοῦσα
Καλλιόπη φαέθοντα, τὸν εὐρυφάεσσα βοῶπις

Virginem uerecundam, patronam urbium, robustam,
Tritogenam, quam ipse genuit consultor Iupiter,
Venerando ex capite, bellicosa arma Habentem,
Aurea, splendida, stupor. a. habebat omnes uidentes
Immortales, hac. a. ante Iouem agiochum
Impetuosè exilijt ab immortali capite,
Concusso acuto telo, magnus. a. cócutiebatur Olympus
Grauiter à forti casia, circum autem terra
Fortiter sonuit, motus igitur est pontus
Vndis purpureis commotus, constitit autem mare
Repentè, stetit autem Hyperionis praclarus filius,
Equos uelocipedes multum tempus, donec puella
Cepit ab immortalibus humeris Dijs similia arma
Pallas Minerua. gauisus est. a. consultor Iupiter.
Et tu quidem sic salue Iouis nata agiochi.
Verùm ego & tui, & alterius memor ero cantionis.

IN VESTÀM ET
Mercurium.

VEsta qua omnium in domibus altis
Immortaliūq; Deorū humi uenientiūq; hominū
Sedem sempiternā sortita es, ac antiquum honorem.
Pulcrum habens donum & honorem, neq; enim sine te
Conuiuia mortalibus, ubi non prima postremaq;
Vesta incipiens delibat suaue uinum.
Et tu mihi Argicida Iouis & Maia fili,
Nuncie, beatorum aurea uirga dator bonorum,
Habitate domos bonas chara mentibus ad inuicem,
Propitius existēs, auxiliare cum uerecundaq; charaq;
Vesta, ambo enim terrestrium hominum
Scientes opera pulcra, mentemq; sequimini & Heben.
Salue Saturni filia tuq;, & auriuirga Mercurius.
At ego uestrumq; & alterius memor ero cantionis.

IN TERRAM MATREM
omnium.

TErram omniū matrem canam bene fundatam,
Honoratissimā, q̄ nutrit in terra oīa q̄cunq; sunt
Et quot terram diuam incedunt, & quot pontum,
Et quae uolant, hac nutriuntur ex tuis diuitijs:
Ex te autem boni filij & boni fructus existent,
Veneranda, in te. a positum est dare uitam, & auferre
Mortalib. hominibus: at hic felix quē utiq; tu in animo
Promptè honorabis: huicq; copiosa omnia sunt.
Abundat quidē illis aruum uitiferum, & per agros
Iumentis abundat, domus. a. impletur bonis.
Ipsi. a. bonis legib. per urbem habentē pulcras mulieres
Dominantur: felicitas. a. multa & diuitia sequuntur.
Filij. a. latitia iuuentute florente gloriantur,
Virginesq; choreis festiuis lato animo
Ludentes gaudent ad flores molles herba.
Quos utiq; tu honorabis ueneranda copiosa Dea.
Salue Deorum mater, uxor cæli stellati,
Prompta autem loco cantus uitam latam prabe,
At ego & tui & alterius memor ero cantionis.

IN SOLEM.

Solē laudare rursus Iouis natū incipe Musa (habēs
Calliope Phaethōtē, quē Euryphaessa bouinos oc.

Pepe-

Peperit terra filium & cœli stellati.
Duxit enim Euryphaessam ualde inclytam Hyperion
Germanam sororẽ, qua illi peperit pulcerrimos filios,
Auroramq́; roseũ cubitũ habentẽ, pulcricomamq́; lunã,
Solemq́; indefessum, similem immortalibus.
Qui lucet mortalibus & immortalibus Dijs,
Equos ascendens, horrendum.a. hic inspicit oculis
Aurea è galea, clari.a. radij ab ipso
Splendore emicant, ad tempora autem gena
Clara à capite gratiosum tenent os
Lucidum, pulcra autem circa corpus fulget uestis,
Tenuiter contexta flatu uentorũ. sub.a. masculi equi,
Hic igitur hic sistens aurijugum currum, & equos,
Diuinus mittit per cœlum in Oceanum.
Salue rex. promptè autem uitam latam præbe.
A te initio facto, uocabo mortalium genus uirorum
Semideorum, quorum opera Dij mortalib. ostenderũt.

In Lunam.

Lunam canere latis alis dicite Musa
Suauiloquæ puella Saturnij Iouis, perita cantus,
Ex qua splendor terram inuoluit à cœlo
Capite ex immortali, multũ .a. ornamẽtũ excitatũ est
Splendore splendente, eutescit .a. tenebrosus aer
Aurea ex corona, radij autem uoluuntur,
Quando ab Oceano loto corpore pulcro,
Vestes induta procul lucentes diuina Luna,
Iunctisq́; equis longa ceruice fulgidis,
Impetuosè priùs agitarit pulcricomos equos,
Vespertina semimenstrua, quãdo plenus est magn' glo-
Clarissimiq́; splẽdores, tunc aucta fiunt (bus
Cœlitùs signum autem mortalibus & indicium est,
Cum qua olim Saturnius mixtus est amicitia et lecto.
Hac autem prægnata Pandeam peperit filiam,
Decoram formam habens inter immortales Deos.
Salue regina Dea albiulna diua Luna,
Promta, pulcricoma, à te.n. incipiens laudes hominũ
Canam semideorum, quorum audiunt opera poetæ.
Musarum ministri ab oribus amabilibus.

In Iovis Pueros.

De Iouis pueris nigriocule dicite Musa
Tyndaridis, Leda pulcritalæ præclaros natos,
Castoraq́; equorum domitorẽ, & irreprehensibilẽ Pol-
Quos sub Taygeti uertice montis magni, (lucem
Mixta in amorem cum nigrinube Saturnio
Seruatores peperit pueros terrestrium hominum,
Velociumq́; nauium, quando festinant procellæ
Hyemales per pontum implacabilem, hi.a. è nauibus
Vota facientes uocant Iouis pueros magni,
Agnis albis, ad littora egressi
A puppi, hanc.a. uentusq́; magnus, & unda maris
Fecerunt submersam, hi.a. repentè apparuerunt
Flauis alis, per athera uibrantes.
Statim.a. difficilium uentorũ cessârunt procellæ,
Vndas autem strauerunt albi maris in finibus
Nautis, signa bona laboris sui, hi autem conspicati
Gauisi sunt, cessarunt autem ab ærumnoso labore.

Γείνατο γαίης παιδὶ καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Γῆμε γὰρ εὐρυφάεσσαν ἀγακλειτὴν ὑπερίων
Αὐτοκασιγνήτην, ἥ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
Ἠῶ τε ῥοδόπηχυν, ἐϋπλόκαμόν τε Σελήνην,
Ἠέλιόν τ' ἀκάμαντ', ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν,
Ὃς φαίνει θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
Ἵπποις ἐμβεβαώς· σμερδνὸν δ' ὅγε δέρκεται ὄσσοις,
Χρυσῆς ἐκ κόρυθος· λαμπραὶ δ' ἀκτῖνες ἀπ' αὐτοῦ
Αἰγλῆεν στίλβουσι, παρὰ δὲ κροτάφων τε παρειαὶ
Λαμπραὶ ἀπὸ κρατὸς χαρίεν κατέχουσι πρόσωπον
Τηλαυγές. καλὸν δὲ περὶ χροῒ λάμπεται ἔσθος
Λεπτουργὲς πνοιῇ ἀνέμων· ὑπὸ δ' ἄρσενες ἵπποι.
Ἔνθ' ἄρ' ὅγε στήσας χρυσόζυγον ἅρμα καὶ ἵππους,
Θεσπέσιος πέμπησι δι' οὐρανοῦ ὠκεανόνδε.
Χαῖρε ἄναξ, πρόφρων δὲ βίον θυμήρε' ὄπαζε.
Ἐκ σέο δ' ἀρξάμενος κλήσω μερόπων γένος ἀνδρῶν
Ἡμιθέων, ὧν ἔργα θεοὶ θνητοῖσιν ἔδειξαν.

Εἰς Σελήνην.

Μήνην ἀείδειν τανυσίπτερον ἔσπετε Μοῦσαι,
Ἡδυεπεῖς κοῦραι Κρονίδεω Διός, ἵστορες ᾠδῆς.
Ἧς ἄπο αἴγλη γαῖαν ἑλίσσεται οὐρανόδεικτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, πολὺς δ' ὑπὸ κόσμος ὄρωρεν
Αἴγλης λαμπούσης· στίλβει δέ τ' ἀλάμπετος ἀὴρ
Χρυσέου ἀπὸ στεφάνου, ἀκτῖνες δ' ἐνδιάονται·
Εὖτ' ἂν ἀπ' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χρόα καλόν,
Εἵματα ἑσσαμένη τηλαυγέα δῖα Σελήνη,
Ζευξαμένη πώλους ἐριαύχενας αἰγλήεντας,
Ἐσσυμένως προτέρωσ' ἐλάσῃ καλλίτριχας ἵππους,
Ἑσπερίη διχόμηνος, ὅτε πλήθει μέγας ὄγμος,
Λαμπρόταταί τ' αὐγαὶ τότ' ἀεξομένης πελέθουσιν
Οὐρανόθεν, τέκμωρ δὲ βροτοῖς καὶ σῆμα τέτυκται.
Τῇ ῥά ποτε Κρονίδης ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ.
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη Πανδείην γείνατο κούρην,
Ἐκπρεπὲς εἶδος ἔχουσαν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.
Χαῖρε ἄνασσα θεὰ λευκώλενε δῖα Σελήνη, (τῶν
Πρόφρον, ἐϋπλόκαμος. σέο δ' ἀρχόμενος, κλέα φω-
Ἄισομαι ἡμιθέων, ὧν κλείουσ' ἔργματ' ἀοιδοί,
Μουσάων θεράποντες, ἀπὸ στομάτων ἐροέντων.

Εἰς Διοσκούρους.

Ἀμφὶ Διοσκούρους ἑλικώπιδες ἔσπετε μοῦσαι
Τυνδαρίδας, Λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα
Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ ἀμώμητον Πολυδεύκεα.
Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο,
Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι κελαινεφεῖ Κρονίωνι
Σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε σπέρχωσιν ἄελλαι
Χειμέριαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον· οἱ δ' ἀπὸ νηῶν
Εὐχόμενοι καλέουσι Διὸς κούρους μεγάλοιο,
Ἄρνεσσιν λευκοῖσιν ἐπ' ἀκρωτήρια βάντες
Πρύμνης, τὴν δ' ἄνεμός τε μέγας καὶ κῦμα θαλάσσης
Θῆκαν ὑποβρυχίην· οἱ δ' ἐξαπίνης ἐφάνησαν
Ξουθῇσι πτερύγεσσι δι' αἰθέρος ἀΐξαντες.
Αὐτίκα δ' ἀργαλέων ἀνέμων κατέπαυσαν ἀέλλας,
Κύματα δ' ἐστόρεσαν λευκῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσι
Ναύταις, σήματα καλὰ πόνου σφίσιν· οἱ δὲ ἰδόντες
Γήθησαν, παύσαντο δ' ὀϊζυροῖο πόνοιο·

Thestoridæ.

THestoride, ex multis, mortalib. abdita quæ sunt,
Mens habet in primis cæcos humana processus.

Neptuno.

AVdi qui pelagus ualido Neptune tridenti
Imperioq́ regis, spaciosaq́ culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum uentosq́ secundos,
Qui mihi sunt comites placidi, nauisq́ magistri.
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aerius quo parte Mimas ad sydera surgit.
Inde hominis iusti me fac succedere tectis,
Vlciscíq́ uirum qui me improbitate fefellit,
Læsit & hospitij sacra iura Iouemq́ benignum.

Ad Erithræam.

O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana alijs & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà alijs, in quos conuerteris iram.

Ad Nautas.

INfidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus ueluti mergis dant æquora uictum,
Si uobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim ultus Iouis est, pœnaq́ parata,
His quibus hospitij non est pia tessera curæ.

Pinus.

FVnduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet umbrosis felix in collibus Ida
Hinc ferrum ueniet Martis ualidaq́ secures.
His ubi consistet campis Cebrenia pubes.

Ad Glaucum caprarium

GLauce precor, paucis me audi, pareq́ monenti.
Præ foribus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius. custodibus illis,
Nec feræ, nec fures uenient ad septa dolosi.

Aduersus Antistitam Samiam.

DIue preces audito meas, mulierq́ fac ista,
Auersata torum iuuenili ætate uigentum.
Canorum ueterumq́ senum capiatur amore,
Est ætas effœta quibus, sed promta uoluntas.

In Palatium curialium.

VT patris nati, sic turres sunt decus urbis:
Sic & equi campum decorant: sic æquora naues.
Sic & opes ornant ædes, præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multò est augustior igne.

Fornax.

SI mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq́ foueto caminum,
Pulcrè ut durescant calices & mollia cuncta
Siccenturq́ probè, & figulis lucra magna reportent,
Venditaq́ per forum multa, & per compita multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
At si deposito iuuat irridere pudore,
Huc precor ut pestes ueniant quacunq́ per orbem.
Grassantur, fundant & in hanc mala cuncta caminũ.
Irruat huc Smaragus grauis Asbetus, atq́ Sabactes:
Contere tu Pallas flammamq́ & uasa camini.
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.

Τῷ Θεστορίδῃ.

ΘΕστορίδης θνητοῖσιν ἀναΐστων πολέων περ,
Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.

Ποσειδῶνι.

ΚΛῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς Ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικῶνος.
Δὸς δ' οὖρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύταις, οἳ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἀρχοί ἐασι.
Δὸς δ' ἐς ὑπώρειαν ὑψικρημνοῖο Μίμαντος
Αἰδοίων μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε τισαίμην ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὤδυσατο Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τράπεζαν.

Εἰς πόλιν Ἐρυθραίαν.

ΠΟ'τνια γῆ, πάνδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ' οἷς ἐχολώθης.

Πρὸς Ναύτας.

ΝΑῦται ποντοπόροι στυγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίου Διός, ὅς κ' ἀλίτηται.

Πεύκη.

ΑΛλη τίς σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἵησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἠνεμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ' ἄν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

Εἰς Γλαῦκον τὸν αἰπόλον.

ΓΛαῦκε πέπον ἐπιῶν τὸ ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θήσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοῦναι, ὡς γὰρ ἄμεινον. ὁ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἕρκεα θηρὸς ἰόντος.

Πρὸς τὴν ἱέρειαν ἐν Σάμῳ.

ΚΛῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
Τήνδε νέων μὲν ἀνήνασθαι φιλότητα καὶ εὐνήν,
Ἡ δ' ἐπιτερπέσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὧν ὥρη μὲν ἀπημβλυώνεται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

Εἰς οἶκον τῶν φρατόρων.

ΑΝδρὸς μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ πόληος.
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὔξει οἶκον· ἀτὰρ γεραροὶ βασιλῆες
Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Ὁ Κάμινος.

ΕΙ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεραμῆες.
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπέρσχεθε χεῖρα καμίνου.
Εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυχθῆναί τε καλῶς καὶ τιμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῆσαι·
Ἢν δ' ἐπ' ἀναιδείην τρεφθέντες ψεύδη ἄρησθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνου δηλητῆρας.
Σύντριβ' ὁμῶς μάραγόν τε καὶ ἄσβετον, ἠδὲ γ' Ἄβακτον
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.

Πεῖθε πυραίθουσαν καὶ δώματα, σὺν δὲ κάμινος.
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.
Ὡς γνάθος ἱππείη βρύκει, βρύκοι δὲ κάμινος,
Πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήια λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ ἠελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε κίρκη,
Ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτούς τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας κενταύρους,
Οἵ θ' Ἡρακλέους χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο.
Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, τύπτοι δὲ κάμινον.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῴατο ἔργα πονηρά.
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὃς δὲ χ' ὑπερκύψει περὶ τοῦτο, πᾶν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ἐπίσταιντ' αἴσιμα ῥέζειν.

Insuper Omodamus seruatq; & damna det arti.
Omnia misceto, fornacem uasa, domumq;.
Vt fragor immensus fiat, figuliq; tremiscant:
Non secus ac male crepitu clauduntur equina,
Sic subita fornax crepitetq; cadatq; ruina,
Inq; lutum redeant calices & uasa minuta.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq; manu Herculea cecidère superq; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumq; caminum
In nihilum penitùs redigant, figuli ista uidentes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Deniq; qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma uorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atq; inde cauebunt.

Εἰρεσιώνη.

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐταὶ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσεισι
Πολλός, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ Εὐφροσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρποι μάζα.
Τεῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βήσεταί ὔμμιν,
Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ὑφαίνοι ἱστὸν ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεῦμαί τοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών.
Ἕστηκ' ἐν προθύροισι. καὶ εἰ μέν τι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν. οὐ γὰρ συνοικήσοντες ἐνθάδ' ἤλθομεν.

Eiresione seu ramus.

Venimus ad magnas ædes ciuemq; potentem,
Cuius diuitijs resonat domus atq; redundat.
Vos aditum præbete fores feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq; sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hîc uideatur inane:
Sintq; laborata Cereris repleta canistra.
Excelso curru nurus hic portetur & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasq; laboret.
Ast ego uos repetam, repetam (mihi crede) quotannis.
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.
Assumus in porta, seu munera ferre placebit.
Seu nihil: est tamen hinc abeundi certa uoluntas.
Non etenim hîc habitare diu nec adesse paramus.

Τοῖς Ἁλιεῦσι.

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων.

Piscatoribus.

Hinc uos, ô pueri, tales genuêre parentes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ
Ὁμήρου ποιημάτων.

FINIS HOMERI POEMATΩN
quæ quidem extant.

INDEX IN ODYS-SEAM LOCVPLES.



Vlyssi

T

V

FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN HOMERI ODYSSEAM MEMORABILIVM INDEX.

A

inter-

LL 2 Lio.

dijs

S

T

Tele-

Vlyſſes

X

Z

FINIS.

BASILEAE,
EX OFFICINA HERVAGIANA, PER
EVSEBIVM EPISCOPIVM, ANNO
Salutis M. D. XXCIII.



